VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas spaudoje ir dokumentuose (1988 m. balandis–1990 m. rugsėjis)

Dokumentų rinkinys

Sudarė ir šaltinotyrinį įvadą parašė Kęstutis Raškauskas
Istorinį įvadą parašė Kastytis Antanaitis

KAUNAS, 2024

35

Atkurtajam
Vytauto Didžiojo
universitetui

1989–2024

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų informacinės sistemos (LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*

ISBN 978-609-467-598-0 (spausdintas)
ISBN 978-609-467-599-7 (internetinis)
https://doi.org/10.7220/9786094675997

Turinys

Kastytis Antanaitis

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo šaltinių verpetai

Istorikai, skirtingai nuo senovės metraštininkų, neužsiima istorinių šaltinių tekstų pažodiniu perpasakojimu, jie visada sukuria savo asmeninį istorinį pasakojimą, tačiau net talentingiausio istoriko plunksnos parašytas tekstas negali perduoti amžininkų minčių taip, kaip jos buvo parašytos, ir visada neišvengiamai lieka nutolęs nuo istoriko tyrimų objekto. Perpasakojant prarandamas laiko dvasios pojūtis, to meto šaltinio kalbos bei minčių dėstymo ypatybės ir sukuriamas savotiškas dalyvavimo aprašomame įvykyje pojūtis. Ne kiekvienas istorijos mėgėjas turi laiko ir galimybių ieškoti senų laikraščių, jų kopijų arba straipsnių, jų iškarpų, turi jėgų ir noro vartyti archyvų bylas. Tokią retą galimybę tiesiogiai prisiliesti prie tolesnės ar artimesnės praeities skaitytojams suteikia šaltinių rinkiniai. Vienas tokių – Lietuvos Universiteto (būsimojo VDU) šimtmečiui skirtų šaltinių rinkinių buvo išspausdintas 2022 metais[1], o 2024 metais galima susipažinti su šaltiniais, skirtais VDU atkūrimui 1988–1991 metais, ir pajusti mums artimesnį, bet pamažu istorinės atminties miglų gaubiamą laikotarpį.

Ilgas VDU sunaikinimo randas visuomenės atmintyje

Tai, kad VDU neatitinka sovietinių aukštųjų mokyklų ir jį reikia sunaikinti suskaldant į atskiras technologinio pobūdžio aukštąsias mokyklas, pasigirdo iš sovietinių okupantų siunčiamų inspektorių jau 1940–1941 metais[2]. Tačiau tikrasis Kauno valstybinio Vytauto Didžiojo universiteto sunaikinimas buvo politinių akcijų serija, tampriai susijusi su 1946 metais prasidėjusia sparčios Lietuvos rusifikacijos ir sovietizacijos kampanija, vykusia bendros SSSR kovos su Vakarų kultūros ir mokslo įtaka.

1946 metų viduryje Kauno sovietinė vadovybė pradėta tikrinti VKP(b) Centro Komiteto brigados, kuri parengė pažymą, kad Kauno vadovybė visiškai nekovoja su buržuaziniais nacionalistais ir mažai įdarbina atvykusių rusų. Dėl to Kauno miesto partijos komiteto I sekretorius Juozas Grigalavičius ir Vykdomojo komiteto pirmininkas Fridis Krastinis liepos mėnesį LKP (b) CK buvo pašalinti iš pareigų[3]. Svarstant jų likimą 1946 m. liepos 5 d. LKP(b) Kauno miesto komiteto plenume iš Rusijos atvykęs Kauno universiteto Marksizmo-leninizmo katedros vedėjas Andrejus Nazarkinas (norėjęs tapti universiteto prorektoriumi) apskundė dar ir VDU rektorių prof. Antaną Purėną, kuris pasak A. Nazarkino, priima į darbą dėstytojus, neatsiklausęs partijos komiteto nuomonės ir „pergyveno visas valdžias. Žada ir šią pergyventi“[4]. A. Nazarkiną atšaukė į SSSR, bet vietoj jo 1947 m. rudenį į universitetą buvo paskirti du aktyvūs, iš SSSR gelmių atsiųsti stalinistai – prorektorius auklėjimo reikalams J. Ariskinas ir naujas Marksizmo-leninizmo katedros vedėjas M. Airapetjanas, visomis jėgomis prisidėję prie konfliktų su VDU tarpukarine profesūra.

Pašalinus Kauno partinę vadovybę, aukščiausius vietos nomenklatūrininkų postus užėmė mažai kuo su Kaunu ir Lietuvos kultūra susiję stalinistiniai fanatikai. Pagrindiniu Kauno partiniu vadovu – Kauno LKP (b)

[1] Raškauskas, Kęstutis. *Lietuvos universiteto tapsmas (1916–1922 m.): dokumentų rinkinys.* Vytauto Didžiojo universitetas: Kaunas, 2022.

[2] Tupčiauskas, Algirdas. *Paskutinis Vytauto Didžiojo universiteto gyvavimo dešimtmetis (1940–1950 m.)* in *Vytauto Didžiojo universiteto ir Lietuvos katalikų mokslo akademijos 70-metis*. Vytauto Didžiojo universitetas: Kaunas, 1993, p. 55.

[3] Grigalavičius, Juozas. *Kai Lietuvoje šeimininkavo stalinistai.* Mintis: Vilnius, 1991, p. 21–45.

[4] *Ten pat*, 1991, p. 52.

miesto komiteto I sekretoriumi – tapo Konstantinas Gabdankas, menko išsilavinimo iš Šančių kilęs rusų kilmės komunistinis veikėjas, kuris prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui buvo evakuotas į Rusiją ir iki antrosios sovietinės okupacijos į Lietuvą negrįžo[5]. O Kauno miesto Vykdomojo komiteto pirmininku tapo iš Mogiliovo srities kilęs Juozas Maniušis[6]. K. Gabdanko iniciatyva Kaune vyko spartus miesto sovietizavimas, beatodairiškai naikinti miesto lietuviškumo ir nepriklausomybės laikotarpio pėdsakai. Valstybinis Vytauto Didžiojo universitetas Kaune su savo iš tarpukario laikų likusia profesūra ir menkai sovietizuota studentija tapo vienu iš pagrindinių vietinių stalinistų valdžios neapykantos objektų.

Paraleliai 1946–1947 metų politiniams įvykiams Kaune, SSSR vėlyvojo stalinmečio pagrindinis ideologas Andrėjus Ždanovas pradėjo antivakarietišką, vadinamą antikosmopolitinę kampaniją, kurios taikiniu tapo „keliaklupsčiavimas prieš Vakarus" ir bet kokie ryšiai su ne sovietinėmis valstybėmis. A. Ždanovo veiklos atgarsiai greitai pasiekė Lietuvą, – 1947 m. LKP CK surengtame XV plenume LKP CK I sekretorius Antanas Sniečkus perskaitė plenume susirinkusiems partiniams veikėjams plačiai spaudoje paskleistą kalbą, kurioje jis pasmerkė Lietuvos menininkus ir mokslininkus, kurie vis dar buvo nepakankamai prisitaikę prie sovietinės ideologijos normų, kritikavo Mokslų akademiją ir universitetų dėstytojus, kurie dar neatsikratė buržuazinio laikotarpio ideologinių liekanų[7]. A. Sniečkus VDU profesūros kaip nors ypatingai nekritikavo, tačiau labai greitai, 1948 metų sausį, prie provakarietiškų menininkų ir mokslininkų kritikos prisidėjo ir Kauno partinis vadovas K. Gabdankas, dar kartą griežtai pasmerkęs universiteto profesūrą ir jame tvyrančią nepakankamai sovietinę dvasią. Jam ypač nepatiko, kad dėstoma naudojantis išimtinai užsienio literatūra, o pora dėstytojų nepritaria A. Ždanovo pradėtai kampanijai ir laiko ją „žygiu prieš mokslą"[8]. Medžiagą K. Gabdanko kritikai parinko ir pateikė naujai atvykęs universiteto Marksizmo-leninizmo katedros vedėjas M. Airapetjanas. Partinių veikėjų kritikos kvailumas buvo akivaizdus, pvz., vieną iš pagrindinių keliaklupsčiavimo prieš Vakarus pavyzdžių jie pateikė prof. Juozo Indriūno knygos iliustraciją, kurioje buvo JAV fermos avių banda[9]. K. Gabdankas, remdamasis visokiais iš piršto laužtais pavyzdžiais, padarė išvadą, kad „rektoratas ir partinė organizacija nepakankamai kovoja dėl mokomojo auklėjamojo darbo kokybės pakėlimo, dėl ideologinio profesorių bei dėstytojų ir studentų auklėjimo"[10].

Universiteto komunistiniai aktyvistai toliau ieškojo ideologinių priešų ir, remdamiesi A. Ždanovo SSSR ir A. Sniečkaus LSSR pradėtos antivakarietiškos kampanijos šūkiais, spaudoje vieną po kito kaltino universiteto dėstytojus apolitiškumu, estetinių kriterijų iškėlimu aukščiau ideologijos, per mažu sovietinių autorių literatūros naudojimu (pvz., net tokiose srityse, kaip periferinė kraujo sistema, kur tokių autorių literatūros nelabai ir buvo) bei sovietinio istorijos supratimo neturėjimu[11]. 1948 m. vasario pabaigoje universiteto komunistų pirminė partinė organizacija ieškojo ir rado vis daugiau „vergiško keliaklūpsčiavimo prieš pūvančių buržuazinių vakarų kultūras faktų", tokių, kaip naudojimas „paskaitose vokiškų skaičiavimo lentelių", arba knygoje apie nervų ligas iliustracijai naudojamus „užsienio mokslo veikėjų veikalus", t. y. nuolatos pildė režimui netinkamų dėstytojų pavardžių sąrašą[12].

1949 metų rudenį miesto ir universiteto partiniai vadovai surengė provokaciją – masinius ideologinių paskaitų (vadinamųjų politinio auklėjimo valandėlių) tikrinimus universitete, o partinėje spaudoje su pavyzdžiais paskelbė, kaip formaliai VDU vyksta politinio švietimo mokymai[13]. Sovietiniai vadovai tam tikra prasme buvo teisūs – Kauno universitetinis jaunimas nebuvo linkęs masiškai kolaboruoti ir net didelio spaudimo sąlygomis pasirodė atsparus propagandai: 1947 metų pavasarį iš 3074 universiteto studentų buvo 78 komjaunuoliai; 1948 metų rudenį iš 3053 studentų komjaunuolių buvo 113 ir net likvidacijos išvakarėse po poros metų milžiniško spaudimo 1950 metų rudenį iš 2659 studentų mažiau nei penktadalis – tik 514 – buvo komjaunuoliai[14]. Kauno valstybinio universiteto rektorius prof. Juozas Kupčinskas, 1947–1950 m. pakeitęs A. Purėną, 1949 metų

5 Gabdankas, Konstantinas. *Ir dangus naujas itr žemė nauja. Prisiminimai.* Mintis: Vilnius, 1970.

6 Tininis, Vytautas. *Sovietinė Lietuva ir jos veikėjai.* Enciklopedija: Vilnius, 1994, p. 197–200.

7 Sniečkus, Antanas. *Apie ideologinio darbo pagerinimą* in *Tarybų Lietuva.* 1948 12 27, p. 3–8.

8 Gabdankas, Konstantinas. *Sustiprinti Ideologinio auklėjimo darbą inteligentijos ir moksleivijos tarpe* in *Tarybų Lietuva.* 1949 01 04, p. 2

9 *Nuo Aukštųjų kursų Kaune iki Kauno technologijos universiteto, 1920–1997.* Leidykla „Technologija": Kaunas, 1997, p. 112.

10 Gabdankas, Konstantinas. *Sustiprinti Ideologinio auklėjimo darbą inteligentijos ir moskleivijos tarpe* in *Tarybų Lietuva.* 1949 01 04, p. 2.

11 Vėtra, B. *Pakelti Avangardinį Uuniversiteto komunistų vaidmenį ideologiniame darbe* in *Tarybų Lietuva.* 1948 02 04, p. 2.

12 Klimas, K. *Už pažangų tarybinių specialistų auklėjimą* in *Tarybų Lietuva*. 1948 02 20, p. 2.

13 *Svarbi studentijos auklėjimo priemonė in Tarybų Lietuva*. 1949 09 29, p. 1; *Auklėjimo valandėlėse ne viskas tvarkoj* in *Tarybų Lietuva*. 1949 09 29, p. 3; *Keistas paveikslas* in *Tarybų Lietuva*. 1949 09 29, p. 3.

14 *Nuo Aukštųjų kursų Kaune iki Kauno technologijos universiteto*, p. 111.

rudenį bandė taisyti padėtį atleisdamas nepakankami gerai ideologine propaganda užsiėmusius dėstytojus[15], to meto masinio stalininio teroro sąlygomis sovietiniam režimui konkrečių asmenų persekiojimas atrodė nepakankamas, todėl turėjo būti sunaikintas ir pats tokius nepatikimus asmenis subūręs Kauno universitetas.

Taip ir nutiko. Iš pradžių, 1947 metų pradžioje, imta svarstyti apie universiteto skaidymą į atskirus specializuotus institutus, nors tam priešinosi medicinos fakultetas, o ir humanitarinių studijų ateitis buvo ne iki galo aiški[16]. Kaip bebūtų, sprendimas dėl reorganizavimo priklausė ne nuo universiteto siūlymų ar norų, o buvo priimtas LSSR sovietinės vadovybės. Pirmiausia universitete neliko plataus humanitarų rengimo padalinio – jau 1947 metų gruodį Istorijos-filosofijos fakultetas buvo reorganizuotas į Filologijos fakultetą, kuris 1949 m. rugsėjo 1 d. buvo perkeltas į Vilnių. Galų gale, 1950 m. liepos 24 d. universitetas sukūrė prorektoriaus mokymo reikalams Stasio Vabalevičiaus vadovaujamą komisiją, kuri parengė būsimo Kauno politechnikos instituto įkūrimo projektą. 1950 m. spalio 31 d. SSSR Aukštojo mokslo ministerijos vadovas Sergejus Kaftanovas viską baigė įsakymu panaikinti Kauno universitetą (ar greičiau jau jo liekanas), reorganizuoti jį į Kauno politechnikos institutą (KPI) ir į Kauno medicinos institutą (KMI)[17].

VDU suskaldymas ir likvidacija vyko bendros SSSR kovos su Vakarų įtaka, kosmopolitizmu bei nacionalinio identiteto apraiškomis kampanijos fone, o šios vėlyvojo stalinizmo kampanijos tikslai ir siekiai be didelių permainų išliko aktualūs iki pat SSSR žlugimo, nes net ir po J. Stalino mirties prasidėjęs chruščiovinis sovietinio režimo atšilimas nepakeitė požiūrio į universiteto Kaune likvidavimo prasmę ir iki pertvarkos (rusų k. *perestrojkos*) laikų nesulaukė net menkiausio kritinio įvertinimo. Priimtą sprendimą, jo neigiamą poveikį Lietuvos mokslui ir žalą Kaunui buvo stengiamasi nutylėti. Geriausiai tai liudija VDU bazėje sukurtų aukštųjų mokyklų – KPI ir MI – sovietmečiu parašytos istorijos, kuriose pasistengta arba iš viso nepaminėti jų, kaip VDU padalinių gyvavimo laikotarpio, arba atsiradimo aplinkybes pateikti kaip tiesiog kažkokį nutikimą, neturėjusį nei aiškių priežasčių, nei konkrečių tikslų, arba kartojant teiginius apie VDU profesūros keliaklupsčiavimą prieš Vakarus[18]. Kartais vengiant cenzūros įsigudrindavo iš viso ignoruoti tarpukarinio VDU tęstinumą, – tiesiog buvo rašoma apie abstraktų Lietuvos aukštąjį mokslą ir jo tęstinumą LSSR, nepaminint universiteto uždarymo 1950 metais[19]. VDU sovietinio laikmečio universiteto istorijose galėjo būti traktuojamas ir kaip kažkoks Vilniaus universiteto istorijos atsišakojimas, savotiškas Vilniaus universiteto uždarymo XIX a. ir atkūrimo XX a. viduryje tarpinis etapas[20]. Tas pats buvo ir vėliau, nes net ir mūsų laikais rašytose knygose galima aptikti teiginių, kad VDU nebuvo uždarytas, kadangi 1950 m. SSSR ministro įsakyme minimas ne uždarymas, o tik „reorganizavimas" į dvi aukštąsias mokyklas[21], nors akivaizdu, kad net neverta diskutuoti, ar toks reorganizavimas, po kurio nelieka universiteto, nėra jo sunaikinimas.

Lietuvos politinio fono įtaka VDU atkūrimui

Kadangi VDU sunaikinimas buvo ne administracinis, o politinis sprendimas, VDU atkūrimas nuo pat pradžių turėjo politinį atspalvį. Universiteto uždarymas liko Kauno visuomenės atmintyje kaip sovietinio režimo randas, kuris neišvengiamai turėjo pradėti virsti jautria visuomeninių diskusijų tema, vos tik sovietinis režimas ėmė silpnėti.

Kauno LPS taryboje pirmasis apie VDU atkūrimą ėmė kalbėti disidentas Vidmantas Pavilionis, tačiau savotišku pirmuoju Sąjūdžio Kauno Tarybos pasirinktu VDU atkūrimo kuratoriumi tapo medikas profesorius Alfredas Smailys, kurio straipsnis 1988 m. liepos 29 d. „Kauno tiesoje" buvo plačių visuomeninių diskusijų dėl VDU atkūrimo pradžia[22]. A. Smailys 1988 metais per rugpjūčio 23-iosios mitingą prie Karo muziejaus, įgaliotas Kauno LPS tarybos, viešai susirinkusiems mitingo dalyviams dar kartą iškėlė VDU atkūrimo idėją[23].

Vėliau jis informuodavo LPS Kauno tarybą apie VDU atkūrimo peripetijas, planus, VDU statuto kūrimą arba net materialinių išteklių paiešką[24]. Kauno LPS taryba stebėjo įvykius ir ne kartą kreipėsi į VDU atkūrimo

15 Kupčinskas, Jurgis. *Studentijos politinio auklėjimo darba į aukštesnį lygį* in *Tarybų Lietuva*. 1949 11 17, p. 3.

16 Martinaitis, Marijonas. *Kauno Antano Sniečkaus politechnikos institutas*. Vilnius: Mokslas, 1979, p. 101–102.

17 *Nuo Aukštųjų kursų Kaune iki Kauno technologijos universiteto, 1920–1997*. p. 128.

18 Martinaitis, Marijonas. *Kauno Antano Sniečkaus politechnikos institutas*. P. 78.

19 *Aukštosios mokyklos kūrimasis ir vystymasis Kaune*. Mintis: Vilnius, 1967.

20 *Vilniaus universiteto istorija. T. 2: 1803–1940*. Mokslas: Vilnius, 1977, p. 223–315.

21 *Nuo Aukštųjų kursų Kaune iki Kauno technologijos universiteto, 1920–1997*, p. 220–226.

22 Smailys, Alfredas. *Atkurkime Vytauto Didžiojo universitetą* in *Kauno tiesa*. 1988 07 29

23 Baltrušis, Romualdas. *Vytauto Didžiojo Atkūrimas Kauno Sąjūdžio iniciatyva* in *Lietuvos Sąjūdis Kaune*. KMU leidykla: Kaunas, 2004, p. 81.

24 LPS Kauno Tarybos posėdžio, įvykusio 1989 m. sausio 4 d., Protokolas Nr. 1 in *Kauno istorijos metraštis.* T. 2. Vytauto Didžiojo

organizatorius, skelbdama atviro, depolitizuoto, humanitarinio universiteto idėjos palaikymą, o kartais net išreikšdama nepasitikėjimą kokiu konkrečiu asmeniu, LPS nuomone susikompromitavusiu ir netinkančiu dirbti VDU. Kauno LPS Taryba sudarė savo atstovų grupę, kuri domėjosi VDU atkūrimo reikalais[25], o vėliau į atkuriamąjį VDU Senatą kaip savotišką Sąjūdžio stebėtoją delegavo Algirdą Patacką[26].

Kita galinga politine galia buvo Lietuvos komunistų partija ir jos valdomas LSSR valstybinis biurokratinis aparatas. Iš pradžių, 1988 metais, LSSR Liaudies švietimo ministerijos vadovas Henrikas Zabulis net kalbėtis atsisakė su VDU atkūrimo iniciatoriais[27]. Vėliau savo poziciją pakeitė, tačiau būtent jis geriausiai išreiškė LKP poziciją VDU atkūrimo klausimu: „Kaip įrodysime Maskvai, jog mums reikia dar vieno universiteto? Ir ar tikrai mums jo reikia?“[28]. Tokia pozicija buvo grindžiama tuo, kad aukštosios mokyklos steigiamos SSSR Ministrų Tarybos, o pakankamų statistinių duomenų įtikinti Maskvą naujo universiteto reikalingumu nėra, nes studentų ir taip labai daug, o ir užsienio kalbų specialistų Lietuvoje nėra kur dėti[29]. Jis rėmėsi statistika ir liaudies ūkio kadrų rengimo poreikiais: „Dabar mūsų respublika pagal dieninių studentų skaičių tūkstančiui gyventojų užima pirmą vietą šalyje. Mes patenkiname respublikos poreikius. Taigi, pirma reikia gerai žinoti poreikius, viską subalansuoti ir tik tada kreiptis į Sąjungos vyriausybę su prašymais.“[30].

Galėjo būti ir merkantilus sumetimas. Universiteto kilnojamojo ir nekilnojamojo turto restitucijos klausimas kartais keltas diskusijose spaudoje, tačiau turto perėmėjų priešiškumas ir baimė prarasti pastatus buvo tokie, kad parankiau buvo iš viso jokių materialinės restitucijos klausimų nekelti, bent jau dėl to, kad nedidinti ir taip jau nemenko Kaune veikiančių aukštųjų mokyklų priešiškumo jų naujam netiesioginiam konkurentui. O pati LSSR vadovybė juo labiau nesiruošė vykdyti VDU restitucijos ir tai, kad savo veikimo pradžioje VDU veikė KPI paskolintose patalpose arba gavo iš J. Vilemo vadovaujamo instituto paramos, tai buvo akademinio solidarumo, o ne kokių nors turtinių teisių atgavimo pavyzdys. Nebuvo kalbos ne tik apie patalpų, bet ir apie bibliotekos, archyvo arba kitokio nekilnojamojo turto atgavimą. LSSR Ministrų Tarybos skirtų menkų pinigų įsigyti nusiperkant arba ilgam išsinuomojant patalpas irgi negalėjo užtekti. Reikėtų prisiminti, kad universiteto atkūrimas vyko sparčiai gilėjančios ekonominės krizės sąlygomis ir jokių kreditų, papildomų lėšų arba galimybių statyti naujus pastatus nebuvo. Išeivijos finansinė parama buvo labai svarbi ir prasminga, nes tuometis JAV dolerio santykis su Lietuvoje cirkuliavusiais pinigais buvo toks, kad VDU studento stipendija, kurios užteko jei ne išgyventi, tai bent jau kišenpinigiams, 1992 m. buvo lygi 5 JAV doleriams, t. y. tiek, kiek tuo metu JAV kainavo vienas natūralios kavos puodelis.

Tačiau mintis, kad VDU gali kaip nors pažeisti kitų aukštųjų mokyklų materialius interesus, ko gero, prisidėjo prie kai kurių iš jų vadovų neigiamo požiūrio į universiteto atkūrimą. Vilniaus Valstybinio Vinco Kapsuko universiteto rektorius akademikas Jonas Kubilius nepritarė VDU atkūrimui: „Jei prie daržinės durų prikabinsime universiteto iškabą, ar tai jau universitetas?“[31]. Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto vadovas prof. Vladas Domarkas abejojo „Ar atsiradusi nauja aukštoji mokykla nebus trečiarūšė? Iš kur rasime dėstytojų? Mes remiamės daugiau emocijomis, neturėdami duomenų universiteto atkūrimui ar įsteigimui“[32]. Kauno medicinos instituto rektorius prof. Antanas Praškevičius 1989 metų pradžioje, išgirdęs apie VDU atkūrimą sujungiant KPI ir MI, įvertino tai kaip norą sunaikinti Medicinos institutą[33]. Vėliau jis teigė, kad „Kauno universitetas savo turiniu vilniškiui neprilygs ir tokios traukos neturės. Ir kas studijuos (dabar situacija tokia, kad dėstytojas nori išmokyti nenorintį mokytis studentą), ką studijuos?“[34].

LSSR Liaudies švietimo ministerijos kolegija su ministru H. Zabuliu priešakyje 1988 m. rugsėjo 18 d. sudarė Vilniaus universiteto rektoriaus prof. Jono Kubiliaus vadovaujamą komisiją, kuri iki 1988 m. gruodžio 30 dienos turėjo pateikti Kauno universiteto atkūrimo pasiūlymus[35]. Šios komisijos parengtais pasiūlymais remdamasi

universitetas: Kaunas, 2000, p. 226; LPS Kauno Tarybos posėdžio, įvykusio 1989 m. liepos 3 d., Protokolas Nr. 31 in *Kauno istorijos metraštis,* T. 2. Vytauto Didžiojo universitetas: Kaunas, 2000, p. 281.

25 LPS Kauno tarybos posėdžio, įvykusio 1989 m. spalio 3 d., Protokolas Nr. 6 (43) in *Kauno istorijos metraštis.* T. 2. Vytauto Didžiojo universitetas: Kaunas, 2000, p. 320.

26 LPS Kauno tarybos posėdžio, įvykusio 1989 m. spalio 16 d., Protokolas Nr. 8 (45) in *Kauno istorijos metraštis*. Vytauto Didžiojo universitetas: Kaunas, 2000, p. 334.

27 Karoblis, Antanas. *Kaip buvo atkurtas Vytauto Didžiojo Universitetas* in *Kauno diena*. 199 03 30, p. 15.

28 *Kauno Universitetas* in *Gimtasis kraštas*. 1989 02 02–08 Nr. 5.

29 *Kauno Universitetas: būti ar nebūti?* in *Kauno tiesa*. 1988 09 09, p. 1–2.

30 Inis, Laimonas. *Kauno Universitetas:„pro“ ir „contra“* in *Komjaunimo tiesa*. 1988 10 07, p. 2.

31 Karoblis, Antanas. *Kaip buvo atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas* in *Kauno diena.* 1999 03 30, p. 15.

32 Inis, Laimonas. *Kauno Universitetas: „pro“ ir „contra“* in *Komjaunimo tiesa*. 1988 10 07, p. 2.

33 Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. Technologija: Kaunas, 2013, p. 44–45.

34 Inis, Laimonas. *Kauno universitetas: „pro“ ir „contra“* in *Komjaunimo tiesa*. 1988 10 07, p. 2.

35 *Dėl Kauno universiteto atkūrimo* in *Kauno tiesa*. 1988 10 19, p. 1.

LSSR Liaudies švietimo ministerijos kolegija 1988 m. gruodžio 27 dieną nutarė sukurti tik menkas dienines studentų grupes su negausiu specialybių pasirinkimu: numatė, kad bus 50 lietuvių kalbos ir literatūros, 25 – anglų kabos ir 25 finansų specialybių studentai. Dar po metų (1990–1991) numatė pridėti 25 bibliotekininkystės ir 30 buhalterinės apskaitos studentų vietų. Kiek vėliau, 1989 m. pradžioje, visuomenei buvo pateiktos išvados, kad VDU turi evoliucionuoti iš VVU Kauno fakulteto, bei turėjo visiškai patenkinti kelias politines ir akademines jėgas. VDU administracijos struktūra turėjo vystytis iš lėto, būti VVU įtakoje ir įgyti ryškų nehumanitarinį pobūdį: pirmaisiais metais turėjo būti įkurtas Filologijos fakultetas (anglų ir lietuvių kalbų), po metų – Ekonomikos, dar po metų – Menedžerių fakultetas[36].

Iš pirmo žvilgsnio aišku, kad nei rengiamų specialybių gausa, nei studentų kiekiu tokia aukštoji mokykla nebūtų panaši į universitetą, o geriausiu atveju galėtų vadintis politechnikumu arba kolegija. Iš esmės tai būtų tas pats Vilniaus universiteto Kauno fakultetas, tik su papildomomis patalpomis auditorijoms ir bendrabučiui.

Šis nutarimas nepatenkino VDU atkūrimo entuziastų ir suerzino ne tokių ribotų veiksmų laukusią visuomenę. VDU atkūrimą VVU Kauno vakarinio fakulteto pagrindu dauguma atkūrimo organizatorių įvertino kaip „neveiklaus atkūrimo būdą“[37]. Visi puikiai suprato, kad planinėje ekonomikoje rasti galimybių galima tik, jei ištekliai bus suplanuoti ne artimiausių metų biudžetui, o artimiausiam penkmečiui. Sukurti ką nors kitų institucijų „bazėje“ geriausiu atveju reiškė jų sujungimą, o palaipsnis kūrimas iš viso galėjo trukti dešimtmečius. Kitaip tariant, tokios nutarimo formuluotės, nepaisant išorinio palankumo VDU atkūrimui, reiškė dešimtmečiais nusitęsusį neaiškios perspektyvos biurokratinių institucijų jungimo procesą, kuris, geriausiu atveju, pasibaigtų esančių mokslo įstaigų pavadinimų, o ne mokymo esmės, pakeitimu. Nenuostabu, kad niekas tokio nutarimo pasekmių nelaukė ir jo priėmimu nepasitenkino.

VDU atkūrimo klausimas, nors jį ir kėlė Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio žmonės, po pirminės atsainios LKP vadovybės reakcijos, ilgainiui vis tik neįgavo ilgalaikės principinės priešpriešos pobūdžio tarp LPS ir LKP, nes LKP vadovybėje taip pat vyko permainos, pagreitėjusios po 1988 m. rugpjūtyje įvykusio SSKP CK sekretoriaus Aleksandro Jakovlevo apsilankymo Lietuvoje ir paskatinusio sparčius persitvarkymo procesus LSSR vadovybėje ir galų gale nulėmusio LKP virtimą savarankiška, nuo SSKP nepriklausoma, partija. Galima spėti, kad Centrinių SSSR partinių ir valstybinių institucijų abejingumas ir net leidimas buvo stipriai nulemtas SSKP Generalinio sekretoriaus Michailo Gorbačiovo persitvarkymo politikos gairių. Kokie buvo tos politikos galutiniai tikslai iš jo daugybės kalbų nei tuomet, nei vėliau nebuvo aišku, bet bent jau formaliai SSSR valdžios pritarimas VDU atkūrimui visiškai pritapo prie M. Gorbačiovo knygoje „Persitvarkymas ir naujasis mąstymas mūsų šaliai ir visam pasauliui“ 1987 m. paskelbto bendradarbiavimo su Vakarais, atvirumo užsienio šalims ir taikaus gyvenimo siekių[38]. VDU atkūrimas Lietuvos partinių vadovų galėjo būti vaizduojamas kaip puiki iniciatyva ir geras Maskvos vykdomos užsienio politikos įgyvendinimo pavyzdys. Bent jau nukreiptas į bendradarbiavimą su užsieniu ir papildomų didelių valiutinių lėšų nereikalaujantis universitetas aiškaus priešinimosi iš pamažu žlungančio SSSR centro nesulaukė. Didelės materialinės paramos irgi.

LKP I sekretorius Algirdas Brazauskas, skirtingai nei dalis LSSR vadovų, oficialiam struktūriškai nepriklausomo VDU atkūrimui nesipriešino ir buvo išrinktas į VDU Atkūrimo tarybą kaip jos garbės narys. Dar prieš VDU atkūrimą 1989 metų balandyje per konferenciją A. Brazauskas išreiškė pritarimą atkurti VDU. Po konferencijos rimčiausia A. Brazausko parama universitetui buvo LKP CK surengtas LTSR ir CK aukščiausiųjų pareigūnų susitikimas su Lietuvos mokslininkų grupe, kurioje buvo pagrindiniai VDU atkūrimo idėjos šalininkai. Vieningai pritarta universiteto, kuris turėjo rengti humanitarinio išsilavinimo specialistus ir bendradarbiauti su užsienio moksliniais centrais, atkūrimui. Praktiniams universiteto aprūpinimo klausimams spręsti buvo sudaryta atskira darbo grupė[39]. 1988 m. gegužę VDU atstovai su prof. Liucija Baškauskaite, pakviesti VDU atkūrimo veikėjų, kurie buvo išrinkti SSSR liaudies deputatais, nuvažiavo į SSRS liaudies deputatų suvažiavimą Maskvoje kalbėtis su ten buvusiu LKP I sekretoriumi A. Brazausku; jis suvažiavime kaip tik ir kalbėjo apie LSSR atvirumą ryšiams su užsieniu ir net apie būsimus LSSR konsulatus užsienio šalyse[40]. Gal regioninio universiteto Kaune entuziastas A. Brazauskas nebuvo, bet Pasaulio lietuvių universiteto, kuriame garantuojama akademinė laisvė,

[36] Medalinskas, Česlovas. *Kauno universitetas: svajonė ir realybė* in *Tiesa*. 1989 02 02, p. 3; Antanaitis, Kastytis. *VDU atkūrimo idėjų raida ir plėtra* in *Vytauto Didžiojo universitetas mokslas ir visuomene 1922–2002*. Vytauto Didžiojo universitetas: Kaunas, 2002, p. 391.

[37] Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. Technologija: Kaunas, 2013, p. 52.

[38] Gorbačiovas, Michailas. *Persitvarkymas ir naujasis mąstymas mūsų šaliai ir visam pasauliui.* Mintis: Vilnius, 1988.

[39] *Vytauto Didžiojo universitetas: iniciatyvos imasi miesto mokslininkai* in *Kauno tiesa*. 1989 05 05, p. l; *Aptartas Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas* in *Kauno tiesa*. 1989 05 17, p. 1.

[40] Kostkevičius, Gediminas. *Vytauto Didžiojo universitetas: ketvirtas raundas* in *Nemunas*. 1989, Nr. 11, p. 36.

idėja jam, matyt, patiko ir greitai prof. Liucija Baškauskaitė galėjo teigti, kad tokio išeivijai atviro universiteto idėją VDU ima įgyvendinti „paskatinti" būtent Algirdo Brazausko[41].

SSSR buvo centralizuota ir unifikuota totalitarinė valstybė, kurioje be ją valdančių partinių institucijų žinios viešai niekas negalėjo būti daroma, todėl nedidele istorine paslaptimi išlieka tai, kad LKP CK išlikusiuose dokumentuose nėra jokių su VDU susijusių LKP CK Biuro susirašinėjimų, nutarimų arba kitokių informacinių raštų[42]. Vargu, ar toks klausimas kaip universiteto atkūrimas buvo per menkas ir nereikšmingas LKP vadovybei. Taip pat VDU atkūrimas tikrai negalėjo būti nei tarnybinė, nei valstybinė paslaptis, kad su juo susijusius dokumentus reikėtų sunaikinti arba kur nors išvežti.

Kadangi SSSR garsėjo savo „telefonine teise", todėl derinimas galėjo vykti ir be raštų, o tik naudojantis LKP CK vyriausybinio ryšio telefonų tinklais, kurio pokalbius galėjo klausytis KGB. Bet 1989 m. ta represinė struktūra turėjo žymiai rimtesnių bėdų nei VDU atkūrimas.

Vis tik atsakymą, o gal net kelis vienas kitam neprieštaraujančius atsakymus, ko gero, galima rasti LKP vadovo Algirdo Brazausko atsiminimuose, kuriuose pasakojama, kaip 1989 m. vasario 15 dieną per neviešintą susitikimą su Michailu Gorbačiovu A. Brazauskas sprendė įvairius su Lietuva susijusius klausimus be dokumentų rašymo, pavyzdžiui, taip jis išsprendė politiškai aktualų Artūro Sakalausko (1987 metais iššaudžiusio jį išniekinusius kareivius) klausimą. Tuomet po pokalbio su A. Brazausku M. Gorbačiovui paliepus A. Sakalauską pavyko parsivežti gydyti į Lietuvą[43]. Galėjo tokiu pat būdu su M. Gorbačiovu arba SSKP CK ideologiją kuravusiu Aleksandru Jakovlevu būti suderintas ir universiteto Kaune atkūrimo klausimas.

Taip pat A. Brazauskas aprašė labai blogus santykius su SSKP CK funkcionieriais, kurie tuo metu tiesiogiai kuravo Lietuvos SSSR ir LKP reikalus. Labai gali būti, kad įsivelti į begalinį biurokratinį susirašinėjimą su SSKP CK, kurio darbuotojai visomis išgalėmis priešinosi net menkiausiam LSSR savarankiškumui[44], nebuvo prasmės ir sprendimas buvo priimtas apie nieką jų neinformuojant, tiesiog kaip valstybinių institucijų, tokių kaip LSSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas ir Aukščiausioji Taryba bei jų sprendimų paveikta LSSR Ministrų Taryba, savarankiškas sprendimas, o ne kaip politinis LKP vadovybės nutarimas. Toks popierinio pėdsako nepaliekantis valdymas buvo naudingas jo dalyviams tuo atveju, jeigu eksperimentas su VDU atkūrimu nepavyktų arba kokie nors Maskvos konservatoriai dėl VDU atkūrimo imtų kaltinti A. Brazauską ir jo bendražygius.

Koks buvo politiškai įtemptas diskusijų lygis, liudija net atkuriamo universiteto pavadinimo problema. Dėl pavadinimo iš viso neturėjo kilti jokių klausimų, nes Lietuvos universitetas, veikęs Kaune 1930 metais, buvo pavadintas Vytauto Didžiojo Universitetu ir šituo pavadinimu išliko Lietuvos visuomenės atmintyje, tačiau net pavadinimo pasirinkimas netiesiogiai diktavo kuriamo arba atkuriamo universiteto raidos kryptį.

1940 metų pabaigoje vietoje uždaryto lenkiškojo Vilniaus Stepono Batoro universiteto įkuriant lietuvišką Vilniaus universitetą Lietuvos teisės aktuose 1939 m. gruodžio 13 d. atsiranda ir Kauno universiteto pavadinimas, nors autonomiškai veikiantis VDU persivadinti Kauno universitetu net nesiruošė[45]. Toks universiteto pavadinimas netiko sovietiniams okupantams. Okupacijos pradžioje, 1940 m. rugpjūčio 21 dieną, VDU sovietinės valdžios buvo pervadintas Kauno universitetu[46]. Tuometėje sovietinėje spaudoje pasirodė minčių, kad būtų galima pervadinti Karolio Požėlos, kuris tikrai kurį laiką Kaune buvo Lietuvos universiteto studentas, vardu, bet ši iniciatyva įgyvendinta nebuvo. Po 1941 metų birželio sukilimo Kauno universitetas iki jo veiklos nutraukimo 1943 metais vėl tapo Vytauto Didžiojo universitetu. Per SSSR–Vokietijos karą didysis kunigaikštis Vytautas kaip garsus kovotojas su Vokiečių ordinu laikinai tapo priimtina istorine figūra net ir sovietiniam režimui, ir 1944 metų pabaigoje, atnaujinus universiteto veiklą, Vytauto Didžiojo universitetas pavadintas dar ir valstybiniu. Dėl nesuprantamų priežasčių (Rusijos imperijoje ir SSSR nevalstybinių universitetų niekada nebuvo) visi SSSR universitetai buvo vadinami valstybiniais, o žemesnio lygio aukštosios mokyklos, nepaisant jų dydžio arba statuso, savo pavadinime tokio žodžio neturėjo. 1946 m. SSSR vadovybei nutarus, VVDU buvo vėl pavadintas Kauno valstybiniu universitetu[47], bet ir toliau jo darbuotojai ir net sovietinė spauda universitetą vadino VVDU, KVVDU, VVDUK, arba dar kokia nors šitų raidžių kombinacija. Geras to pavyzdys – 1947 m. rugsėjyje mokslo metų pradžios renginių aprašymas tuometėje spaudoje, kurios viename nedideliame straipsnelyje universitetas

41 *„Mus jau pripažino..."* in *Kauno tiesa*. 1989 06 08, p. 3.

42 Šio įvado autoriui be jokių didesnių rezultatų teko susipažinti su LKP CK Biuro dokumentais ir LKP CK susirašinėjimu su SSKP CK 1987–1990 metų bylomis, saugomomis Lietuvos ypatingojo archyvo fonde 1771.

43 Brazauskas, Algirdas Mykolas. *Apsisprendimas. 1988–1991*. Vaga: Vilnius, 2004, p. 83–84.

44 *Ten pat*, p. 52–53, 57, 128–131.

45 Kulakauskas, Antanas. *Pirmoji lietuviška alma mater. Trumpa klasikinio universiteto Kaune istorija*. Vytauto Didžiojo universiteto leidykla: Kaunas, 2022, p. 14–15, 106–107.

46 Martinaitis, Marijonas. *Kauno Antano Sniečkaus politechnikos institutas*. Mokslas: Vilnius, 1979, p. 52.

47 *Kauno Universitetas* in *Tarybų Lietuvos enciklopedia.* T. 2. Vyriausioji enciklopedijų redakcija: Vilnius, 1986, p. 269.

vadinamas ir „KVVD universitetu", ir „Kauno VVD universitetu" ir tiesiog „Kauno universitetu"[48]. Prasidėjus 1948 metų antivakarietiškai kampanijai vis labiau įsigalėjo ir vis plačiau naudotas Valstybinio Kauno universiteto pavadinimas, kol likvidavimo išvakarėse Vytauto Didžiojo vardas galutinai išnyko iš viešų tekstų.

Tas pavadinimo įvairumas ir pasirinkimas įgavo tam tikrą ideologinį atspalvį. Negana to, kad Vytauto Didžiojo vardas buvo sunkiai priimtinas sovietinių partinių veikėjų ausiai, visi tie, kurie norėjo atkurti universitetą kaip regioninį, mažą ir grįstą jau esančių aukštųjų mokyklų padalinių pagrindu, dažniausiai vartojo Kauno universiteto pavadinimą, o atkūrimo, orientuoto į tarpukarį ir naujumą, šalininkai visada pabrėždavo Vytauto Didžiojo universiteto vardą[49].

VDU organizacinio atkuriamojo darbo centrai ir diskusijų pėdsakai spaudoje

1988 m. balandžio 12 d. Kauno politechnikos instituto Automatikos fakultete 6 mokslininkai, tarp kurių buvo didelį vaidmenį VDU atkūrime suvaidinęs prof. A. Smailys, doc. A. Karoblis, doc. G. Kostkevičius ir prof. R. Baltrušis, slaptai aptarė VDU atkūrimo idėją[50]. Alfredas Smailys 1988 m. liepos 29 dieną paskelbė straipsnį „Atkurkime Vytauto Didžiojo universitetą". Šis A. Smailio kreipimasis nebuvo pavienio žmogaus nuomonė, bet kolektyvinis nutarimas, suderintas bendrame Kauno vadovų, Sąjūdžio ir „Kauno tiesos" atstovų susirinkime. O 1988 m. rugpjūčio 23 dienos mitinge prie Karo muziejaus Sąjūdžio įgaliotas prof. Alfredas Smailys pirmą kartą viešai iškėlė susirinkusiųjų palaikytą idėją atkurti ne tik Karo muziejaus sodelio paminklus, bet ir lietuvių tautos mokslo židinį Kaune – VDU[51].

Nekalbant jau apie tuo metu technologinės kūdikystės etape buvusius elektroninius socialinius tinklus, net ir radijo arba televizijos apimtys to meto Lietuvoje nebuvo tokiomis, kad 1989–1990 metais jose atsirastų vietos ir galimybių nuolatinėms diskusijoms apie VDU. O kartais to ir daryti neleisdavo, pvz.: LKP CK atstovas tiesiog neleido filmuoti konferencijos „VDU: būti ar nebūti"[52]. Televizija apie VDU atkūrimą plačiau papasakojo tik 1989 metais jau deklaravus VDU atkūrimą[53].

Pagrindine informavimo ir diskusijų arena tapo regioninė Kauno spauda, visų pirma – dienraštis „Kauno diena", bei Sąjūdžio savaitraštis „Kauno Aidas". Iš respublikinių laikraščių kiek dažniau nei kiti apie VDU rašė dienraštis „Vakarinės naujienos" ir, kadangi VDU atkūrimas tiesiogiai siejosi su tautiniu atgimimu, nemažai dėmesio VDU skyrė pagrindinis Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio laikraštis „Atgimimas". Kituose laikraščiuose arba populiariuose žurnaluose dažniausiai pasirodydavo arba konkrečiam su VDU susijusiam įvykiui skirti straipsniai, arba interviu su garsesniu asmeniu, bet dažniausiai tai buvo tik gana sausi informaciniai pranešimai. Kartais apie VDU atkūrimą rašė vienas arba kitas mokslo reikalams skirtas Lietuvos žurnalas (tokie kaip „Mokslas ir gyvenimas"), tačiau nei ilgalaikių, nei kryptingų, konceptualių diskusijų jų puslapiuose nebuvo. Tą patį galima pasakyti ir apie to meto išeivijos periodiką[54].

Žvelgiant į VDU skirtų straipsnių pasirodymo chronologiją, pastebimos informacijos apie VDU pateikimo visuomenei intensyvumo kaitos tendencijos. Pirmieji negausūs, bet reikšmingi straipsniai, kurie visuomenei pateikė VDU atkūrimo idėją, pasirodė 1988 m. trečiame ketvirtyje. 1988 metų gale jų skaičius padvigubėjo, o 1989 m. pirmame pusmetyje kilusi publikacijų banga bendrą straipsnių skaičių padaugino šešis kartus. Po intensyvių diskusijų 1989 m. pradžioje spaudos dėmesys pastoviai mažėjo ir tik 1990 m. pradžioje bei akademinių metų išvakarėse dėmesys jau pradėjusiam veikti VDU padidėjo, nežiūrint ypatingai aktyvaus politinio gyvenimo pirmuoju Lietuvos nepriklausomybės periodu. 1991 metais publikacijų skaičius nusistovėjo, tam turėjo įtakos jau įsibėgėjusi VDU veikla, kuri nereikalavo ypatingai aktyvaus visuomenės dėmesio[55].

Visas tas informacinis srautas, išsimėtęs po keliolika spaudos leidinių, to meto skaitytojams liejosi į vieną informacinį lauką, nes dažniausiai skaitytojas vienu metu buvo net ne keliolikos, o keliasdešimt spaudos leidinių nuolatinis vartytojas. Šiuos, dabar nelabai suprantamus, informacinių naujienų apie VDU atkūrimą rėmus

48 *KVVD Universiteto naujų mokslo metų atidarymo iškilmingas aktas* in *Tarybų Lietuva*. 1947 09 02, p. 2.

49 Antanaitis, Kastytis. *VDU atkūrimo idėjų raida ir plėtra* in *Vytauto Didžiojo universitetas mokslas ir visuomene 1922–2002*. P. 382.

50 Baltrušis, Romualdas. *Atsiminimų pynė.* VDU leidykla: Kaunas, 2006, p. 321–322.

51 Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. Technologija: Kaunas, 2013, p. 27.

52 Kostkevičius, Gediminas. *Vytauto Didžiojo universitetas: ketvirtas roundas* in *Nemunas*. 1989. Nr. 11, p. 33.

53 Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. Technologija: Kaunas, 2013. P. 52–53.

54 Antanaitis, Kastytis. *VDU atkūrimo idėjų raida ir plėtra in Vytauto Didžiojo universitetas mokslas ir visuomene 1922–2002.* Vytauto Didžiojo universitetas: Kaunas, 2002, p. 384.

55 *Ten pat*, p. 383.

apibrėžia šiame rinkinyje pateikti svarbiausi to meto spaudoje pasirodę diskusiniai, arba analitiniai straipsniai, kurie savaime yra gana išraiškingi to meto visuomeninės minties paminklai.

Nemenką 1988–1990 metų diskusijų, dokumentų ir spaudos tekstų įvairovę nulėmė tai, kad Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio ir Lietuvos komunistų partijos priešpriešos sąlygomis 1988–1990 m. universiteto atkūrimo iniciatyva vystėsi iš dviejų į šias abi jėgas orientuotų organizacinių centrų.

Būta ir mažiau įtakos turėjusių veikimo centrų, iš kurių ryškiausia – Lietuvos kraštotyros draugijos iniciatyva – VDU Kraštotyros fakulteto išimtinai visuomeniniais pagrindais paremta veikla, prasidėjusi 1989 m. vasario 23 dieną, ji labiau priminė neakivaizdinių arba visuomeninių paskaitų rengimą nei rimtą akademinį darbą. Vis dėlto Kraštotyros fakultetas sugebėjo organizuoti maždaug šimto pirmųjų studentų paskaitų pradžią ir suplanavo jų mokslinę tiriamąją veiklą. Šio fakulteto veikla nesulaukė nei valstybinės, nei visuomenės bei kitų VDU atkūrimo šalininkų paramos[56].

Nepaisant tokių bandymų, pirmasis svarbus centras buvo į Sąjūdį orientuotas Lietuvos kultūros fondo rėmimo Kauno klubas „Aukuras“, vadovaujamas KPI docento Gedimino Kostkevičiaus. Klubo pastangomis 1989 m. balandžio 26–28 dienomis Kaune buvo surengta tarptautinė mokslinė konferencija „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“, kurioje pavyko pasiekti principinį universiteto atkūrimo susitarimą Sąjūdžio siūlomos VDU idėjos pagrindu ir priimti Atkūrimo aktu vadinamą deklaraciją dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo. Deklaracijoje pabrėžta, kad VDU turi būti besivadovaujantis institucinės autonomijos, akademinės laisvės, mokslo ir studijų vienovės bei bendruomeniškumo puoselėjimo principais ir užtikrinantis profesoriams ir studentams sąžinės bei pasaulėžiūros laisvę universitetas.

Antrasis toks centras susiformavo bendraujant su Kauno partine LSSR valdžia. Po 1989 m. vasario 10 d. VDU iniciatorių susitikimo su Kauno miesto valdžios atstovais jame pirmininkavęs Kauno miesto Vykdomojo komiteto pirmininkas Zigmantas Kazakevičius, kuris ir anksčiau kalbėjo apie Kauno universiteto reikalingumą, pritarė lėtam evoliuciniam VDU atkūrimui, jungiant arba perorganizuojant Kaune esančias aukštąsias mokyklas, ir universitetą atkuriant apie 2000 metus. Po šio susitikimo bent jau buvo nuspręsta sudaryti 30 asmenų VDU Atkūrimo tarybą.

VDU Atkūrimo taryba buvo išrinkta Kauno miesto aukštųjų mokyklų ir mokslinio tyrimo institutų profesorių bei mokslo daktarų susirinkime[57] 1989 m. kovo 30 dieną. Tarybos pirmininku tapo Fizikinių ir techninių energetikos problemų instituto Kaune direktorius, akademikas Jurgis Vilemas. Iš pradžių buvo linkstama VDU atkurti sujungiant Kaune veikusias specializuotas aukštąsias mokyklas arba jų dalį ir papildant šį konglomeratą naujai kuriamais humanitarinių ir socialinių mokslų padaliniais.

Tarp abiejų VDU atkūrimu besirūpinusių centrų būta tam tikros konkurencijos ir įtampos, net lyderių asmeninės konkurencijos tiek visuomeninės veiklos, tiek rinkimų arenose, tačiau principinis siekis abu centrus vienijo. Galutinis kompromisinis sutarimas buvo pasiektas, kai greta šių grupių greitai prisidėjo trečias centras – lietuvių mokslinė išeivija[58]. Konferencijoje, deklaravusioje VDU atkūrimą, buvo priimtas nutarimas dėl Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro įkūrimo, ir išrinkta jo vadovybė (iš Lietuvos pusės – prof. Vytautas Statulevičius, o išeivijos – profesorius Algirdas Antanas Avižienis).

VDU atkūrimą galima laikyti visų šių trijų centrų bendro, neretai kompromisinio veikimo vaisiumi. Tam tikras VDU tęstinumas išliko išeivijoje, tarp 1944 m. pasitraukusių VDU profesorių ir studentų bei jų palikuonių. JAV išeivijoje buvo periodiškai rengiami Mokslo ir kūrybos simpoziumai, įkvėpti Kalifornijos universiteto prof. Algirdo Avižienio, kurie bandė vienyti lietuvių kilmės mokslininkus ir profesūrą, pasitelkiant juos ir VDU atkūrimo darbui. 6-ajame Mokslo ir kūrybos simpoziume Čikagoje 1989 m. lapkričio 22–26 d. ir buvo išrinkti 48 užsienyje gyvenę VDU Atkuriamojo Senato nariai[59]. Jei atkūrimo entuziastus Lietuvoje labiau jaudino pats universiteto atkūrimo faktas, tai išeivijai labiau rūpėjo būsimo mokymo centro turinys. Keitimasis idėjomis tarp visų šių trijų veikimo centrų vyko nuolatos ir to pėdsakų galima aptikti principinių universiteto studijų krypčių aptarimo dokumentuose. Tačiau be pagrindinių principų, kad VDU turi būti ne eilinis sovietinių universitetų klonas, o naujų specialybių mokymo humanitarinis aukštojo mokslo centras, koks jis turi būti, kokia jo konkreti administracijos struktūra geriausia jam tiktų, liko nuspręsti, kai VDU jau ėmė veikti.

56 *Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakultetas į pagalbą kviečia visus* in *Kauno tiesa*. 1989 03 12, p. 4.

57 Ratkevičiūtė-Misevičienė, Joana. *Omnia principium grave est (Kiekviena pradžia sunki) (Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo apžvalga)* in *Vytauto Didžiojo universiteto ir Lietuvių katalikų mokslų akademijos 70-metis*. Vytauto Didžiojo universitetas: Kaunas, 1993, p. 78–79.

58 Kostkevičius, Gediminas. *Vytauto Didžiojo universitetas: ketvirtas raundas* in *Nemunas*. 1989 11 p. 35–37.

59 *Vytauto Didžiojo universitetas: atmintis, žmonės ir idėjos*. Vytauto Didžiojo universitetas: Kaunas, 2008, p. 68.

Mokslo tyrimų ir mokslo atskyrimo iššūkis

Aukštosiose mokyklose dirbantys mokslininkai buvo perkrauti paskaitomis, po dėstymo neturintys laiko jokiai kitai mokslinei veiklai. Negana to, iš jų buvo tikimasi ir viso darbo laiko leidimo aukštosios įstaigos patalpose, nepaliekant galimybės dirbti tiriamąjį mokslinį darbą. Tokia (iš šių laikų žvelgiant labai keista sistema) visiškai tenkino SSSR vadovybę, nes ji lygiai taip pat, kaip ir pastoviai stebimus aukštųjų mokyklų studentus, leido kontroliuoti ir jų dėstytojus.

Negana tokios darbo organizavimo tvarkos ir tradicijų, LSSR 9-ame XX a. dešimtmetyje nebuvo vieningos švietimo administravimo sistemos. Nuo 1946 m. veikusi LSSR Švietimo ministerija (nuo 1940 m. rugpjūčio 25 d. veikusio Švietimo liaudies komisariato tęsinys), užsiėmė pradinio, aštuonmečio ir viduriniojo mokslo įstaigų veikla.

1966 metais, sekant SSSR pavyzdžiu, Lietuvoje buvo sukurta nauja LSSR Aukštojo ir specialiojo vidurinio mokslo ministerija, nuo pat jos įkūrimo iki likvidacijos vadovaujama Henriko Zabulio. Taip pat 1966 m. LSSR Ministrų Tarybos žinioje dar ėmė veikti ir „Profesinio techninio mokymo valstybinis komitetas“. M. Gorbačiovas tokią padriką valdymo sistemą pabandė suvienyti ir 1988 m. SSSR ir Lietuvoje tos švietimu užsiėmusios ministerijos bei minėtas valstybinis komitetas buvo sujungti į vieningą LSSR Liaudies švietimo ministeriją, kurios vadovu vėl tapo tas pats mokslo stagnacijos simboliu buvęs Henrikas Zabulis.

Visa tai vyko pertvarkos, tautinio atgimimo, SSSR ekonominės krizės gilėjimo fone, o peržengti buvusių institucijų administracinius rėmus ir vykdyti kokią nors aiškią bei vieningą švietimo politiką tuometė valdžia buvo beveik nepajėgi.

Net naujai suvienijus Švietimo ministeriją, ji Lietuvoje neturėjo mokslinės institucinės bazės, nes savotiškas mokslo ministerijos funkcijas LSSR vykdė 1941 m. sausio 13 d. sukurta LSSR Mokslų akademija, kuri valdė 14 institutų (iš kurių Kaune veikė tik vienas) bei 12 mokslinių tyrimų institutų ir 29 tiesiogiai akademijai nepavaldžius, bet jos stebimus, įvairius žinybinius mokslo tyrimų institutus[60].

Tokia komplikuota sistema reiškė, kad sąsajos tarp Mokslų akademijos ir įvairių žinybų institutų sistemos bei Švietimo ministerijos žinioje buvusių aukštųjų mokyklų buvo silpnos, o moksliniai tyrimai bei juos atliekantys institutuose dirbantys mokslininkai į studentų rengimą buvo įtraukiami menkai (tai buvo sunku padaryti net ir fiziškai, nes sutapo darbo institutuose ir aukštosiose mokyklose laikas). Pačios auštosios mokyklos, savo ruožtu, tiesiog neturėjo pakankamos mokslinių tyrimų infrastruktūros bazės ir ilgalaikių tyrimų materialinių bei žmogiškųjų išteklių.

Švietimo ministerijų ir Mokslo akademijų veiklą prižiūrėjo atitinkamos SSSR institucijos, SSKP bei LKP Centro komitetų skyriai, kuravę mokslą ir švietimą. Tokia daugiapakopė, vykdomas funkcijas dubliuojanti sistema buvo lėta, nerangi ir sunkiai reformuojama.

Nenuostabu, kad tokio atskirumo pragaištingumą supratęs Fizikinių techninių problemų instituto, veikusio Kaune, vadovas akademikas Jurgis Vilemas tapo vienu iš VDU, kuriame buvo galima įdarbinti mokslininkus nesilaikant SSSR priimtų normų ir tvarkų, atkūrimo variklių, ir vykdė pirmojo atkurto universiteto vadovo pareigas.

Atkuriant VDU buvo siekiama, kad universitetas taptų pirmąja to meto Lietuvoje aukštąja mokykla, „kurioje fundamentinis mokslas ir mokymo procesas bus neatsiejami dalykai“, ir tai turėjo „padėti sugriauti tuos barjerus“ tarp aukštųjų mokyklų ir Mokslo akademijos žinioje buvusių mokslinių tyrimų institutų[61]. Skelbiant pirmųjų studijų metų studentų priėmimo į atkurto VDU pradžią, 1989 m. birželio 20 dieną VDU Taryba ir Pasaulio lietuvių centras, t. y. jų vadovai – prof. J. Vilemas ir prof. A. Avižienis – paskelbė dvi pagrindines būsimas VDU mokslo ir mokymo kryptis, iš kurių pirmoji buvo „Mokymas ir mokslas – du neatsiejami procesai“[62]. Pradiniu savo veiklos laikotarpiu VDU stengėsi kooperuotis su moksliniais tyrimų institutais ir jau 1991–1992 akademiniais metais sugebėjo realizuoti vienuolika bendrų doktorantūros programų[63].

[60] *Lietuvos TSR Tautų Draugystės ordino Mokslų akademija*. Mokslas: Vilnius, 1981.

[61] *Lietuvos TSR įstatymo dėl Vytauto didžiojo universiteto atkūrimo projektas. VDU atkūrimo tarybos pirmininko Jurgio Vilemo pranešimas* in *Kauno tiesa*. 1989 07 05, p. 2.

[62] *Vytauto Didžiojo universitetas: prasideda studijos* in *Kauno tiesa*. 1990 06 20, p. 1.

[63] Kaminskas, Vytautas. *Pirmieji treji atkurto Universiteto metai. VDU ir LKMA 70-metis*. Vytauto Didžiojo universitetas: Kaunas, 1993, p. 94.

Kauno regioninio mokslo centro ir humanizavimo iššūkis

Buvo reiškinių, kurie iki šiol nesulaukė jokio sociologų, istorikų arba kultūros tyrinėtojų dėmesio, bet tuo metu turėjo įtakos Lietuvos gyvenimui. Pačiu negražiausiu būdu tuometėse diskusijose kartais pasirodydavo kauniečių ir vilniečių priešiškumas. Negana institucinės konkurencijos baimės, prisidėjo VVU noras bet kokia kaina išsaugoti savo Kauno padalinį. Sovietinių nomenklatūrinių kolaborantų ir kolonizatorių akimis Kaunas, skirtingai nuo Vilniaus, buvo per daug lietuviškas, pernelyg nutolęs nuo Vilniaus ministerijų ir partinių institucijų, o kauniečiai nepatikimi. Gera to iliustracija yra tai, kad Kauno miesto vadovu, t. y. Kauno miesto I sekretoriumi kaunietis tapo tik 1983 m. Iki tol LKP CK kelių šimtų tūkstančių kauniečių tarpe patikimo nomenklatūrininko, galinčio vadovauti Kaunui, niekaip negalėjo surasti 43 metus. Toks valdančios nomenklatūros požiūris buvo nuolatos populiarinamas, skleidžiamas oficialiais ir neoficialiais kanalais. Nors savaime toks buitinis antikaunietiškas nusiteikimas nebuvo pasiekęs oficialios LSSR doktrinos lygio, bet ko nors kūrimas Kaune, ypač, jei tai būtų daroma naudojant LSSR resursus, kuriuos Vilniaus okupantų sovietinės įstaigos laikė savais, buvo sutinkamas su dideliu pasipiktinimu. Galima pastebėti, kad LSSR įsigalėjęs Kauno niekinimas buvo tapęs tam tikra neoficialia vėlyvojo sovietmečio mada, nuolatos klijuojant kauniečiams arba kraštutinių nacionalistų, arba kriminalinių nusikaltėlių miesto etiketes. Požiūris į Kauną, kaip į kažkokį išskirtinį ir nelabai suprantamą reiškinį, 9-ame dešimtmetyje buvo tapęs tokiu, kad net LSSR kinematografas 1987 m. sukūrė dokumentinį filmą „Kaunas yra Kaunas…“.

Tokių nuotaikų pėdsakų įdėmus skaitytojas gali aptikti to meto diskusijose ir universitetui Kaune labai priešiškuose pasisakymuose. Pagaliau, net Pasaulio lietuvių centrą, kuris veikė kaip tiltas tarp išeivijos bei VDU atkūrimo ir be kurio VDU veikimas pirmus du metus būtų neįmanomas, buvo bandyta įkurti ne Kaune, o Vilniuje. Tik išeivijos nusiteikimas ir prisirišimas prie tarpukario Lietuvos to padaryti neleido[64].

Šiuolaikinės Lietuvos skaitytojui gali kristį į akis nuolatos 1988–1991 m. straipsniuose, interviu, net dokumentuose minimas Lietuvos mokslo ir Kauno regiono humanizavimas. Ši sąvoka gali stebinti, nes šiais laikais kokios nors diskusijos apie dehumanizavimą arba humanizaciją visuomenės akyse tiesiog neturėtų jokios prasmės ir turinio. O vėlyvojo sovietmečio pabaigoje, planinės ekonomikos veikiamoje ir formuojamoje visuomenėje, tokia problema buvo visiems akivaizdi.

Dėl mokslo humanizavimo būtinybės sutarė abi pagrindinės Lietuvos politinės jėgos. 1989 m., LSSR vadovybės nuomone, VDU turėjo rengti „aukštos humanitarinės kultūros specialistus prioritetinėms mokslo ir technikos sritims“. O visuomenės siekius atspindėjusi Sąjūdžio rinkiminė programa, be atvirumo užsienio mokslams, deklaravo būtinybę „humanizuoti visą aukštąjį mokslą“[65].

Komunistinė nomenklatūrinė administracinė sistema kontroliavo ir dubliavo ne tik valstybės valdymo institucijas, bet ir kultūros, meno, pramonės, žemės ūkio bei finansų sritis. Tam, kad nomenklatūrinis valdymas būtų efektingas, vos ne natūraliai nomenklatūrininkų tarpe daugėjo žmonių ne su politinės arba ideologinės veiklos siekiais, bet turinčių siaurą techninį išsilavinimą specialistų, būtinų daugeliui centrinių, miestų ir rajonų partijos komitetų skyrių veiklai. Pamažu tokios tendencijos ėmė dominuoti ir SSSR valdantis nomenklatūrinis elitas iš politinių fanatikų elito virto technokratų, kurie galėjo būti neblogi specialistai savo profesinėje srityje, tačiau iš esmės buvo barbarai su elektroninio skaičiavimo mašina rankose, elitu[66]. Laikui bėgant technokratinis mąstymas tapo dominuojančiu SSSR vadovybėje, kuri pasižymėjo supaprastintu iki vulgarių banalybių istorijos, pasaulio ir kultūros matymu, primityviu materializmu, bet kokios meninės ir kūrybinės veiklos reikšmės nuvertinimu, nenoru priimti, suvokti kitokių, nei jo paties, žinių srities ekspertų nuomonių vertės; pagaliau – nesugebėjimu greitai reaguoti į besikeičiančius visuomenės poreikius, ekologinius iššūkius arba kultūros krizes.

VDU sunaikinimas susilpnino Lietuvos aukštąjį mokslą, nes taip buvo nutolta nuo Vakarų aukštojo mokslo sistemos, universalumo ir akademiškumo dvasios, buvo bandoma aukštąsias mokyklas profiliuoti, atsižvelgiant į siaurus LSSR ūkinio gyvenimo poreikius.

Visapusiškai išsilavinusių inteligentų sovietinei santvarkai nereikėjo, aukštosiose mokyklose siekta rengti tinkamus „kadrus“, dirbančius „protinį darbą“[67]. Tad reikėjo ne tik didinti bendro humanitarinių arba visuomeninių mokslų diplomus turinčių žmonių skaičių Lietuvos visuomenėje, bet siekti, kad visi baigę aukštąją

64 LPS Kauno Tarybos posėdžio, įvykusio 1989 m. gruodžio 22 d., Protokolas. Nr. 25 in *Kauno storijos metraštis.* T. 2. Vytauto Didžiojo universitetas: Kaunas, 2000 p. 273.

65 *Aptartas Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas* in *Kauno tiesa*. 1989 05 17, p. l.; *Sąjūdžio rinkiminė programa* in *Atgimimas*. 1990 02 09. Nr. 5, p. 5.

66 Antanaitis, Kastytis. *Lietuviškoji sovietinė nomenklatūra* in *Atspaudas. Darbai ir Dienos*. Nr. 7(16). Vytauto Didžiojo universiteto leidykla: Kaunas, 1998, p. 5960.

67 Raškauskas, Kęstutis. *Sovietinės Lietuvos inteligentija: Sąvokos konstravimas* in *Darbai ir dienos*. 2008. Nr. 49, p. 98.

mokyklą būtų ne siauros specialybės informacijos prikimšti varžteliai valstybės valdymo aparato mechanizme, o visą gyvenimą besimokantys, plataus akiračio, aktyvūs, kūrybingi intelektualai.

Humanizavimo siekiai turėjo ir ryškų regioninį pobūdį.

Kauno miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Zigmantas Kazakevičius 1988 m. skundėsi, kad trūksta mokytojų istorikų ir artimiausiu metu pritrūks 170 lituanistų, o „mokytojų kadrus gauname iš kitur“[68]. Lietuvos SSR vadovybės žiniomis 9-ojo XX a. dešimtmečio pabaigoje Vilniuje buvo apie 70 000 specialistų su aukštuoju išsilavinimu, Kaune tokių buvo dvigubai mažiau – 35 000. Iš jų su humanitariniu išsilavinimu Vilniuje buvo beveik kas antras – 30 000, o Kaune kas trečias, t. y. 10 000. Net įvertinus Vilniaus gyventojų skaičių ir LSSR centrinių institucijų darbuotojus, santykis vis tiek būtų 2,5 karto ne Kauno humanitarų naudai[69].

Tarpukaryje tarp Kauno meninės kultūros ir profesionalios visos Lietuvos meninės kultūros beveik visada buvo galima dėti lygybės ženklą. Po Antrojo pasaulinio karo nieko išskirtinio sukurti sovietų okupantai Kaune nesistengė, o viską, kas tik įmanoma, siekė perkelti į Vilnių. Kaunui nuo 6-ojo dešimtmečio buvo paliktas miesto-fabriko, orientuoto į lengvąją pramonę, vaidmuo ir LSSR pietinio ekonominio regiono, gaminančio ketvirtį LSSR pramonės produkcijos, valdymo centro funkcijos[70]. Dvasinis arba kultūrinis gyvenimas turėjo apsiriboti darbininkų meninių poreikių vidutinišku tenkinimu. Kaip tuo metu rašė doc. Alvydas Butkus, aktyviai vyko Vilniaus partinės ir valstybinės biurokratijos skatinami ir įkvepiami Kauno kultūrinio potencialo naikinimo procesai, kurie Kauno kultūrinį gyvenimą ir jo reikšmę Lietuvai pavertė blyškia ikikarinio Kauno kopija ir atsilikusia provincija, palyginti su dosniai finansuojamu Vilniaus kultūriniu gyvenimu[71].

Bendrai, SSSR, kaip į maksimaliai absurdišką centralizaciją ir unifikavimą linkusiai valstybei, regioniniai mokslo ir kultūros centrai buvo tiesiog nesuprantami. Tokios Maskvos biurokratams nesuvokiamos būklės kaip Kaunas miestų buvo ir kitose SSSR respublikose, pvz.: Gardinas – Baltarusijoje, Lvovas – Ukrainoje, ar Samarkandas – Uzbekijoje. Tačiau jie bent jau buvo ne rajonų, o respublikinių sričių centrai. O Kaunas turėjo tokį pat teisinį (SSSR planinės ekonomikos atveju tokį pat ir biudžetinį) statusą kaip ir kiti LSSR arba SSSR tokio pat dydžio miestai. Kaunui nuolatos reikėjo ginti savo į sovietinio planavimo ir standartizacijos rėmus neįtelpančią būklę su Klinikomis, Medicinos institutu, didesniu nei kituose tokio pat dydžio SSSR miestuose, aukštųjų mokyklų, mokslinių institutų, muziejų arba teatrų skaičiumi. Vienintelė, panaši į Kauną, analogija SSSR buvo Tartu – universitetinis miestas Estijoje.

Net didžiausi VDU atkūrimo skeptikai buvo priversti pripažinti problemos egzistavimą – nuo 1988 m. gruodžio 27 dienos LSSR Liaudies švietimo ministerijos kolegija pripažino, kad Kaune tikrai „jaučiamas didelis humanitarinių specialybių absolventų trūkumas. Mieste mažai lietuvių kalbos ir literatūros, užsienio kalbų specialistų, taip pat ekonominių tarnybų darbuotojų su aukštuoju mokslu“.

Kaunas tarpukaryje buvęs lietuviškos periodinės spaudos, literatūrinio gyvenimo ir žurnalistikos centras, sovietmečiu virto literatūrine provincija su Rašytojų sąjungos padaliniu, vienu miesto dienraščiu, vienu Kauno rajonui skirtu laikraščiu „Komunizmo vėliava“ ir kas ketvirtis leidžiamu žurnalu „Nemunas“. Tam tikra prasme Kauno literatūrinio gyvenimo degradavimas miestą gražino beveik į caro laikų būklę. Susiklostė visiškai paradoksali situacija – žmogui su profesionaliu aukštuoju humanitariniu išsilavinimu Kaune, turinčiam gyventojų dvigubai daugiau nei tarpukaryje, susirasti darbą buvo sunku. Kaune veikė šeši mokslinių tyrimų, vienuolika projektavimo institutų ir jų padaliniai, bet nei vienas iš šitų Kauno mokslo centrų nebuvo humanitarinis, sociologinis arba menotyrinis. Šiokios tokios humanitarinės salos buvo trys Kauno teatrai, kūrybinių sąjungų Kauno skyriai, devyni muziejai su keliolika filialų ir keturios aukštosios mokyklos su dviem kitų aukštųjų mokyklų filialais[72]. Tačiau dalis jų, negana to, kad buvo partinių vadovų suvoktos ir griežtai prižiūrėtos kaip ideologinio auklėjimo įstaigos, tai dar ir jų darbuotojų kiekis buvo nedidelis, o veiklos raiška Kauno viešame gyvenime gana ribota.

Kad bent kiek labiau iškilių mokslininkų humanitarų Kaune buvo mažai parodė net tai, kad kuomet humanizavimo siekusią Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo tarybą rinko Kauno regiono mokslininkai, tarp jų daugiausia buvo medicinos ir inžinerijos mokslų atstovų, o istorikų, filologų, teisininkų nebuvo[73]. Turbūt raiškiausiai tuometį Kauno humanizavimo poreikį apibūdino doc. Alvydas Butkus 1990 m. rugpjūtyje rašydamas apie VDU Humanitarinio fakulteto stojamųjų egzaminų rezultatus: „miestui reikia atsigauti nuo liguisto praktiškumo, nuo technokratų primesto daiktų, mechanizmų kulto, nuo spekuliavimo viskuo, net patriotizmu ir

[68] Inis, Laimonas. *Kauno Universitetas:„pro“ ir „contra“* in *Komjaunimo tiesa.* 1988 10 07, p. 2.

[69] *Kauno universitetas: nuo idėjų link pirmųjų konkrečių žygių* in *Kauno tiesa*. 1988 12 29, p. 3.

[70] *Kaunas. Jo praeitis, dabartis ir ateitis*. Valstybinė mokslinės ir grožinės literatūros leidykla: Kaunas, 1960, p. 86–104.

[71] Butkus, Alvydas. *Kodėl Kaunui būtinas universitetas?* in *Kauno tiesa*. 1988 08 06, p. 4.

[72] Semaškas, Algimantas. *Kaunas. Mažasis vadovas*. Mintis: Vilnius, 1988, p. 27.

[73] Kostkevičius, Gediminas. *Vytauto Didžiojo Universitetas: ketvirtas raundas* in *Nemunas*. 1989. Nr. 11, p. 34.

religija“[74]. Rengiant studentus pirmasis atkurtojo VDU rektorius 1990 m. deklaravo: „didelį dėmesį kreipsiu į studentų asmenybės ugdymą: reikia kuo labiau akcentuoti humanitarinius mokslus, grąžinti antropologiją, sociologiją, politologiją“[75].

XX a. 9-ame dešimtmetyje tokia Kauno kultūros būklė buvo visuomenės diskusijose įvardijama kaip Kauno „dehumanizacija“, o vienu iš VDU atkūrimo tikslų ir Kauno visuomenės dedamų į atkurtą universitetą vilčių buvo Kauno, kaip vidutinės grandies technokratų miesto, viešojo gyvenimo pakeitimas.

Universiteto savarankiškumas ir atvirumas pasauliui

Net autoritarinėse valstybėse sunkiai įgyvendinama mokslo ir švietimo unifikacija buvo nesunkiai sukurta SSSR, nes kiekvienos respublikos Aukštojo švietimo ministerija buvo sąjunginio-respublikinio pavaldumo, t. y. LSSR Liaudies švietimo ministerija veikė kaip Maskvoje esančios SSSR Liaudies švietimo ministerijos padalinys. Tokioje griežtai hierarchizuotoje administracinėje sistemoje bet kokia vietinės aukštosios mokyklos inovacija Lietuvoje arba Tadžikijoje buvo leidžiama tik po ilgo derinimo ir tikrinimo Maskvoje. VDU su savo naujomis disciplinomis, bendrauniversitetiniais kursais ir kreditų sistema, jei nuo pat pradžių būtų bandęs laikytis sustabarėjusios SSSR tvarkos, iš viso nebūtų sugebėjęs pradėti veiklos.

Uždaroje SSSR mokslo sistemoje kaupėsi pavojingų reiškinių požymiai. Sovietinė aukštojo mokslo sistema gyveno moralinės krizės sąlygomis ir tos krizės ženklai buvo matomi vis aiškiau. Istorijos, teologijos, antropologijos, etninių arba kultūros studijų vakarietiškos sampratos iš viso nebuvo, o filosofija ir sociologija buvo paverstos sovietinio marksizmo tarnaitėmis. Naujų dėstomų programų kūrimas buvo labai sunkus, o esančių kursų turinio keitimas galėjo baigtis dėstytojo atleidimu. Visiškai sustabarėjęs studijų turinys, kuomet dėstytojas turėjo skaityti paskaitas iš vadovybės patvirtintų konspektų, o studentų konspektų tvarkingumo tikrinimas buvo baigiamojo kurso pažymio dalis – greičiau jau priminė viduramžių mokymo tradicijas nei XX a. edukaciją. Aukštoji mokykla su privalomu visų paskaitų ir užsiėmimų lankymu, pastoviu studentų atvykimo tikrinimu, paskaitomis šešias dienas per savaitę ir administracine studentų išvaizdos, elgesio ir požiūrių kontrole, studijas sovietinėje aukštojoje mokykloje darė mažai kuo skirtingas nuo vidurinės mokyklos.

Dėstytojo kaip viršininko požiūris į mažai teisių turinčius studentus, chamizmas, patyčios, korupcija ir priekabiavimai daugelyje aukštųjų mokyklų buvo toleruojami.

Studentų „perėjimas“ iš vienų aukštosios mokyklos studijų į kitas arba iš vienos aukštosios mokyklos į kitą buvo beveik neįmanomas. Viena iš sovietinių aukštųjų mokyklų ypatybių buvo perkrautas studijų tvarkaraštis. Nors ir ne kasdien, bet paskaitos galėjo viena po kitos tęstis net 10 valandų. Paskaitose buvo mokoma ne to, ko nori arba reikia studentui, o to, ko gali kada nors jam prireikti ateityje. Ne mokymosi visą gyvenimą įgūdžių suformavimas, o kuo didesnio informacijos kiekio sukaupimas studento atmintyje buvo tokios mokymo sistemos tikslas.

Tikra organizacine dykuma sovietinėse aukštosiose buvo studentų organizacijos, be kurių studentų bendruomenė ir akademinio gyvenimo organizavimas buvo sunkiai įmanomas.

Susidūrus su tripakope mokymo sistema ne vienam Lietuvos mokslininkui kilo klausimų, ar galima tik keturis metus pasimokiusiam studentui išduoti aukštojo mokslo baigimo diplomą, nes sovietinis aukštasis mokslas paprastai tęsdavosi penkis metus, iš kurių atmetus bulvių kasimą, karines katedras, SSKP istorijos arba mokslinio ateizmo paskaitas, dažniausiai per penkis metus neišeitų nei trijų su puse ištisinių studijų metų.

VDU magistrantūros studijas studentams buvo galima suderinti su daliniu darbu, juo labiau, kad dalis paskaitų vyko arba kaip intensyvūs kursai, arba antroje dienos pusėje. VDU studentų ilgos vasaros atostogos ir net mėnesio žiemos atostogos, per kurias kitose aukštosiose mokyklose tęsdavosi nesibaigiančios egzaminų sesijos su daugkartiniais egzaminų perlaikymais, buvo galimybė ne tik pailsėti nuo studijų, bet ir susirasti laikiną darbą Lietuvoje, o nuo 1992 metų – ir užsienyje. Atrodytų, kad tai yra nevertos dėmesio smulkmenos, juo labiau, kad dalis jų buvo nulemtos prisitaikant prie dėstytojų galimybių dėstyti arba tiesiog prie galimybių naudotis patalpomis, bet tokios smulkmenos formavo VDU darbo ir mokslo atmosferą nuo pirmų studijų dienų, ir akivaizdu, kad VDU buvo neįmanoma laikytis sovietinės aukštosios mokyklos tvarkos, o reikėjo perimti tinkamą patirtį iš Vakarų mokymosi sistemos.

1990 m. gruodžio 20–21 d. vyko VDU Atkuriamojo Senato suvažiavimas, kuriame buvo priimtas VDU Statutas, orientuotas į JAV Harvardo universiteto statutą. Buvo pasirinkta trijų pakopų (bakalauro, magistro, daktaro)

[74] Butkus, Alvydas. *Kauno universiteto humanitarai* in *Kauno tiesa*. 1990 08 02, p. 2.
[75] Vyšniauskaitė, Birutė. *Pirmiausia akademinė laisvė ir autonomija* in *Atgimimas*. 1990 09 05–12 Nr. 35, p. 1.

studijų sistema. Universitete mokslas buvo organizuojamas *artes liberales* (laisvųjų menų) lavinimosi principais, siekta gero anglų kalbos mokėjimo po pirmų dviejų studijų metų. VDU tapo pirmuoju šalies universitetu, įdiegusiu anglosaksiškiems universitetams įprastą sistemą; 1999 m. ES valstybėms pasirašius Bolonijos deklaraciją ši sistema įgavo plačiai žinomą Bolonijos sistemos vardą.

Kaip giliai buvo įsišaknijęs nepasitikėjimas užsieniečiais ir kokį lygį buvo pasiekusi egoistinė ksenofobija, geriausiai parodė tai, kad net VDU deklaravus atvirumą, universiteto atkūrimo šalininkai nenorėjo priimti vizituojantiems užsieniečiams patogesnių ciklinio paskaitų dėstymo idėjų. Svarstant VDU Statutą staiga imta siekti apriboti užsieniečių įdarbinimą VDU (ypač administracinėse pareigose), net jei svarstyta leisti jiems dėstyti, tai tik išimties tvarka. Tik po piketų, užsienio lietuvių organizacijų spaudimo ir aistringų diskusijų 1989 m. birželio 23 dieną numatyti užsieniečių suvaržymai VDU Statute buvo panaikinti[76].

Sovietinei biurokratinei mokslo ir švietimo sistemai nepritaikytas Vytauto Didžiojo universitetas nuo pat veikimo pradžios dėstytojais įdarbino ką galėjo ir ką norėjo, mažai kreipdamas dėmesį į švietimo sovietinės biurokratijos reikalavimus, dėl kurių nebūtų galėjęs įdarbinti nė vieno užsieniečio. Konvertuoti užsieniečių mokslinius ir kvalifikacinius laipsnius į SSKP CK ir ministerijų biurokratams suprantamas dokumentų kategorijas buvo neįmanoma, todėl, vos tik deklaravus VDU atkūrimą, buvo paskelbta, kad „universitetas savarankiškai parenka ir tvirtina mokymo bei mokslo kryptis, studentų ruošimo specialybes, nepaisydamas standartinių, pasenusių sąjunginių mokymo planų, sudarinėja studentų mokymo planus bei programas“[77]. Vėliau rektorius prof. A. Avižienis ir universiteto vadovybė griežtai pasisakė už universiteto autonomijos būtinybę: „VDU neturi priklausyti jokiai ministerijai, jokiai biurokratinei įstaigai“[78]. 1989 m. liepos 4 dienos LSSR Aukščiausiosios Tarybos priimtas „Įstatymas dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo“ (pasirašytas LSSR AT pirmininko Vytauto Astrausko ir AT Prezidiumo sekretoriaus Liudviko Sabučio) suteikė VDU „savarankiškos aukštosios mokyklos statusą“, įregistravo VDU statutą ir nutarė „numatyti galimybes“ finansuoti VDU veiklą. Taip, gana greitai ir daug kam netikėtai, VDU su savo vidiniu statutu, niekaip nesuderinamu su egzistuojančia švietimo sistema, buvo pripažintas kaip realiai egzistuojanti, valstybės globoje esanti institucija. Valstybė bent jau išoriškai pripažino VDU teisę savarankiškai spręsti savo vidaus struktūrų, akademinių studijų organizavimo ir finansavimo klausimus.

VDU tapo pirmu universitetu SSSR, kuris veikė laisvas nuo komunistinės ideologijos ir tapo pavyzdžiu kitiems aukštųjų mokyklų bandymams vaduotis iš totalitarinės valstybės valdžios[79].

Aktyviam bendravimui su užsieniečiais ir jų darbui atkuriamame VDU buvo didelių teisinių kliūčių. Sovietiniai okupantai visą Lietuvos teritoriją buvo paskelbę užsieniečiams uždara zona, kurioje jiems draudžiama net apsilankyti. Užsieniečių grupės į LSSR ir į Vilnių pradėtos leisti tik 1959 metais. Nuo 1966 metų išimtis buvo Vilnius, Trakai, Druskininkai ir pajūrio kurortai, į juos nuvykti buvo atverti du keliai, tačiau Vakarų valstybių užsieniečiai Lietuvoje turėjo teisę būti tik 3 paras. Nuo 1970 m. Kaune užsieniečiams buvo leidžiama apsilankyti tik kelioms valandoms ir tik organizuotomis grupėmis. Kauno, kaip uždaro miesto, padėtis buvo absurdiška – kauniečiai išeiviai, atvykę į SSSR, savo gimtame mieste neturėjo teisės net savarankiškai pasivaikščioti. Užsieniečių atvykimą, buvimą ir LSSSR gyventojų išvykimą į užsienį įdėmiai kontroliavo ir prižiūrėjo KGB, tam naudodama visas jų žinioje buvusias priemones. Tokiomis sąlygomis užsienio profesūrai ne tik dėstyti, bet net atvykti į Kauną užmegzti mokslinius arba darbinius ryšius buvo sunku arba beveik neįmanoma. Visą laiką užsieniečių priėmimas buvo griežtai reglamentuojamas, visada derinamas su KGB. Ryšius su užsieniu palaikanti organizacija sudarydavo užsieniečių priėmimo planą, nurodydavo tikslą, svarstomų klausimų sąrašą, pateikdavo informacijos turinį ir apimtį, lankytinų objektų sąrašą. Iki 1988 metų kovo tvarka nesikeitė, tik užsieniečiams buvo papildomai leista lankytis kai kuriuose rajonuose (tarp jų pateko ir Kauno rajonas)[80]. Prasidėjus SSSR byrėjimui, užsieniečių suvaržymai 1991 m. pavasarį ir vasarą SSSR ėmė nykti[81], tačiau išorinių SSSR sienų ir atvykimų kontrolė be permainų išliko SSSR KGB rankose.

Buvo daugybė problemų, sukeltų SSSR ryšių technologinio atsilikimo ir perdėtos ryšių su išoriniu pasauliu kontrolės, telefoniniai pokalbiai su užsieniu vykdavo tik iš anksto užsisakius ir tik per Maskvą, net laiškų siuntimas buvo ilgas, nes laiškai taip pat keliaudavo per Maskvą. Atvykimas ir išvykimas iš Lietuvos į užsienį

76 Kostkevičius, Gediminas. Vytauto Didžiojo Universitetas: ketvirtas raundas in Nemunas. 1989. Nr. 11, p. 35–37.

77 *Lietuvos TSR įstatymo dėl Vytauto didžiojo Universiteto atkūrimo projektas. VDU atkūrimo tarybos pirmininko Jurgio Vilemo pranešimas* in *Kauno tiesa*. 1989 07 05, p. 2.

78 Pirmiausiai akademinė laisvė ir autonomija in *Atgimimas*. 1990 09 05–12. Nr. 35, p. l.

79 Baltrušis, Romualdas. *Atsiminimų pynė*. VDU leidykla: Kaunas, 2006, p. 321–322.

80 Anušauskas, Arvydas. *KGB. Visiškai slaptai*. Versus Aureus: Vilnius, 2015, p. 89–103.

81 Орлов, Игорь; Попов, Алексей. *Сквозь «железный занавес». See USSR!: иностранные туристы и призрак потемкинских деревень*. Изд. дом Высшей школы экономики: Москва, 2018, p. 112.

buvo nepaprastai ribotas, nes išskyrus traukinį arba kitą transportą iš Lenkijos į Vilnių, dažniausiai naudotu keliu, buvo tik skrydžiai į užsienį iš SSSR didžiųjų miestų (visų pirma – Maskvos) aerodromų. Iškalbingas yra 1989 m. rugpjūčio 7 dienos Kalifornijos universiteto prof. Algirdo Avižienio (būsimas pirmasis atkurtojo VDU rektorius) susitikimas su Kauno LPS Taryba. Visos šitos tvarkos nustebintas profesorius dalijosi mintimis, kad išeiviai planuoja nuomotis palydovą ryšiams su Lietuva, nes telefoninis ryšys per Maskvą labai nepatogus, ir net galvoja apie čarterinių lėktuvų, galinčių atskristi į Lietuvą tiesiogiai, aerodromą[82]. Tą patį jis nuolatos kartojo ir kitur kalbėdamas, kad fizinę Lietuvos izoliaciją gali įveikti palydovinis ryšys ir kompiuterizacija[83]. Prie to pridėjus dar gremėzdišką ir lėtą atvykimo į SSSR vizų išdavimo sistemą, problemas su užsienio valiutos turėjimu, keitimu ir naudojimu SSSR viduje bei apribojimus viešai užsieniečių veiklai, būsimo VDU kaip pasaulio lietuvių mokslininkų bendradarbiavimo institucijos sukūrimas sovietinės SSSR veikimo sąlygomis atrodė kaip utopinis miražas. Juo labiau, konservatyvios jėgos, siekusios išsaugoti SSSR ir grįžti į brežnevinius laikus, 1991 metais akivaizdžiai parodė, kad savo tikslams pasiekti jos pasiryžusios nesiskaityti su jokia teise ir naudoti karinę jėgą.

Šių laikų Lietuvoje užaugusiam žmogui gali pasirodyti keistas didelis dėmesys užsienio kalbų, visų pirma anglų, mokymui VDU veikimo pradžioje. Lietuva šiais laikais yra viena iš daugiausiai kalbų mokančių visuomenių. SSSR laikais dvi arba tris kalbas mokantis žmogus nieko nestebino, tačiau labiausiai paplitusių pasaulyje kalbų mokėjimo lygis buvo labai žemas. Be specializuotų sustiprintų anglų kalbos mokyklų, veikusių didžiuosiuose miestuose, kitose vidurinėse mokyklose užsienio kalbos lygis buvo toks, kad po penkių–šešių mokymo metų buvo išmokoma skaityti tik pačius paprasčiausius tekstus. O po kelių metų užsienio kalbų mokymo aukštojoje mokykloje dauguma jas baigusiųjų pasitenkindavo įrašu anketose „skaitau su žodynu“, t. y. kalbos žinių lygis leido skaityti tik pačius paprasčiausius buitinius arba pramoginius tekstus, apie mokslinių kūrinių skaitymą, laisvą bendravimą arba rašymą užsienio kalba buvo galima tik svajoti.

Sustiprintas anglų kalbos mokymas buvo ne tik instrumentas VDU studentams susipažinti su moksline literatūra anglų kalba, bet tiesiog būtinybė klausantis vizituojančių, angliškai kalbančių dėstytojų paskaitų. Ne veltui pradedant antrus VDU studijų metus, 1990 m. rudenį, prof. A. Avižienio nuomonė nepasikeitė: „visų pirma, studentai turės kuo greičiau išmokti anglų kalbą ir kuo daugiau sužinoti, kaip gyvena kiti pasaulio universitetai. Reikia bendrauti su pasauliu.“[84]

VDU atkūrimo šaltinių rinkimo poreikis

Įvairaus tipo šaltinių apie VDU atkūrimą rinkinys yra reikalingas, tačiau vien tik archyvų kaupimas ir tyrinėjimas ne visada yra tiesiausias kelias į istorijos pasakojimą. Šio įvado autoriui teko susidurti su veikiančios institucijos archyvo komplektavimo ypatybėmis. Rengdamas VDU atkūrimo dešimtmečiui skirtą leidinį[85], po to, kai pasiskundžiau rašytinių šaltinių menkumu, su buvusiu VDU rektoriumi prof. Algirdu Avižieniumi, tuo metu dar ir rašomo leidinio redakcinės kolegijos nariu, kartu apsilankėme tuomečiame VDU archyve ir užsisakėme pirmųjų VDU veiklos metų bylas. Didelei mūsų nuostabai pasirodė, kad tokios bylos archyve yra tik kelios, o jose sudėti (net nesilaikant chronologijos) įvairūs, gana atsitiktiniai raštai, iš kurių nebuvo galima susidaryti nei bendro VDU veikimo vaizdo, nei pačius dokumentus kaip nors prasmingai panaudoti tyrimui. Visiškai nenuostabu, kad VDU institucinis archyvas buvo toks skurdus, nes tuo metu nei VDU Rektoratas, nei Senatas, nei dauguma fakultetų nepatyrė jokių radikalių perorganizavimų arba likvidacijos, o savo dokumentus, kurių vis dar galėjo prireikti, saugojo savo raštinėse. Administracines pareigas ėję ir kokius nors dokumentus sau darbe sukaupę darbuotojai nereikalingus dokumentus arba išmesdavo, arba jie atsidurdavo nelabai gerai tvarkomuose asmeniniuose archyvuose – geriausiu atveju kokiose nors kartoninėse dėžėse garaže arba sandėlyje. Graži išimtis yra prof. Algirdo Avižienio asmeninis archyvas, kuris šiuo metu saugomas ir tvarkomas VDU darbuotojų ir kurio dokumentai naudojami šitame šaltinių rinkinyje.

Šiais laikais archyvų tvarkymas gerokai pagerėjo, tačiau paskutinį dešimtmetį archyvų skurdumą didina tai, kad nemaža dalis techninio arba kasdienio susirašinėjimo vyksta elektroninėje erdvėje. Dauguma sukauptų tokio tipo tekstų arba iš viso nėra saugomi, arba tiesiog žūsta keičiant arba atnaujinant kompiuterinę ir programinę įrangą.

82 LPS Kauno Tarybos posėdžio, įvykusio 1989 m. rugpjūčio 7 d., Protokolas. Nr. 35 in *Kauno istorijos metraštis*. Kaunas, 2000, p. 292.
83 „Tikiu Lietuva…“ in *Švyturys*. 1989 11 21, p. 14–15.
84 Vyšniauskaitė, Birutė. *Pirmiausia akademinė laisvė ir autonomija* in *Atgimimas*. 1990 09 05–12. Nr. 35, p. 1.
85 *Vytauto Didžiojo universitetas: mokslas ir visuomenė 1922–2002*. Vytauto Didžiojo universiteto leidykla: Kaunas, 2002.

Nelabai gera būklė ir su kitomis lengvai aptinkamomis istorikams įprastų šaltinių grupėmis. Ne tik kad niekas iki šiol neišspausdino kokių nors asmeninių atsiminimų, dienoraščių arba bent jau grupinių pasakojamųjų atsiminimų rinkinio, bet, atrodo, kad niekas to net nesiruošia daryti. Malonia istorikams išimtimi yra tik dienoraštį ir atsiminimus parengęs ir išspausdinęs prof. Romualdas Baltrušis[86]. Tačiau tai graži išimtis, kuri tik patvirtina taisyklę.

Pradėti istorinį mokslinį VDU istorijos tyrimo projektą gal ir būtų įmanoma, bet kol kas nelabai daug atsiranda entuziastų – visuomenei ir istorikams VDU atkūrimas vis dar yra gyvoji atmintis, todėl daug kam atrodo, jog prabėgo per mažai laiko (su tuo galima diskutuoti – keturi dešimtmečiai tikrai nėra mažai), kad jaustųsi istorinis įvykių reikšmingumas ir poreikis juos užfiksuoti raštu.

Daugeliui akademinis, inteligentiškas kuklumas neleidžia prisėsti prie pačių paprasčiausių savo atsiminimų apie VDU veiklos pradžią užrašymo, todėl, ne kartą bandant paskatinti jei ne memuarų rašymą, tai bent jau nedidelių epizodų įamžinimą, tenka išgirsti, kad nieko tokio svarbaus nebuvo, niekam tai neįdomu, arba, kad bus dar tam laiko ir progų. O laikas bėga, VDU studentų ir profesūros kartos keičiasi, o kartais ir iš atminties dingsta kažkada neypatingai svarbiais atrodę dalykai.

Yra vilties, kad šitas dr. Kęstučio Raškausko pastangomis surinktas ir parengtas VDU atkūrimo istorijos šaltinių rinkinys pralauš tyrinėjimų sąstingį, paskatins tolesnius tyrimus bei siekį kaupti šaltinius apie vieno iš įstabesnių XX a. pabaigos Lietuvos mokslo istorijos reiškinių – VDU atkūrimo istoriją.

86 Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. Technologija: Kaunas, 2013; Baltrušis, Romualdas. *Atsiminimų pynė*. VDU leidykla: Kaunas, 2006.

Šaltinotyrinis įvadas

Apie rinkinio genezę

Šio rinkinio ištakos – 2019 m. balandyje įvykęs susitikimas su „Darbų ir dienų" redaktore Rūta Petrauskaite, per kurį pasižadėjau greitai parengti šaltinių rinkinėlį apie VDU atkūrimo proceso pradžią. Sutikau šio darbo imtis todėl, kad nelabai galėjau nesutikti – kai kurie pasiūlymai neatmetami. Juolab, kad dirbu Universitete kaip universitetinės tradicijos istorikas. Be to, veikė sentimentai – 1989 m. rugsėjo 1 d. pradėjau studijas atkurto VDU Humanitarinių mokslų fakultete kaip laisvasis klausytojas. Taigi, pats esu rinkinyje aptariamų dalykų liudininkas, tiesa, tada apie juos mažai ką žinojęs. Straipsnis turėjo būti spausdinamas žurnale, tad apimties apribojimai vertė daryti atranką. Būta ir ryškaus laiko trūkumo, nes susitarta buvo likus keletui mėnesių iki numerio pasirodymo. Birželio mėn. 180 puslapių rinkinys, pavadintas „Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas spaudoje ir dokumentuose (1988 m. balandis–1989 m. birželis)" jau buvo pateiktas maketavimui[87]. Ši publikacija buvo skirta VDU atkūrimo 30-mečiui pažymėti.

Straipsnio pradžioje rašiau: „Praėjo trys dešimtmečiai nuo Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) atkūrimo, bet šis procesas yra susilaukęs tik vieno specialaus tyrimo – Kastyčio Antanaičio straipsnio[88], kuriame daugiausia remiamasi spaudos duomenimis ir negausiais įvykių dalyvių atsiminimais. Šiame tyrime pateiktos įžvalgos ir apibendrinimai bent kol kas nesiprašo gilesnės peržiūros. Todėl ženklinant VDU atkūrimo trisdešimtmetį buvo nuspręsta neatlikinėti naujo tyrimo, bet sudaryti šaltinių rinkinį." Praėjo penki metai ir nieko naujo negaliu pridėti.

Publikacija „Darbuose ir dienose" turėjo būti platesnio tyrimo pradžia. Buvo pasvajota apie atsiminimų šia tema publikaciją, kuri papildytų jau paskelbtą šaltinių rinkinį. Įsivaizduota, kad šios dvi publikacijos dar vėliau bus sujungtos į vientisą visumą. Šio plano dinamiką pristabdė jau seniau pradėtas rengti šaltinių rinkinys apie Lietuvos universiteto ištakas ir veiklos pradžią, o globalūs 2020 m. vasario įvykiai jį išderino ir įšaldė. Po to, kai 2022 m. sausyje pasirodė „Lietuvos universiteto tapsmas (1916–1922): dokumentų rinkinys"[89], palaipsniui grįžau prie primirštos idėjos tęsti tyrimą apie savo gimtąją *Alma mater*. Netenkino „Darbuose ir dienose" paskelbti rinkinio šaltinių atrankos apsiribojimai, erzino vis atrandamos dokumentų perrašymo klaidos arba nauji „svarbūs" dokumentai, kurie galėjo būti įtraukti.

Palaipsniui kito konceptualizacija – naujai pasigrįsta nuostata, kad VDU atkūrimo procesas baigtinas ne jo atidarymu, o antrųjų mokslo metų pradžia. Tai reiškė, kad į galimo tyrimo aprėptį patenka pirmieji VDU mokslo metai su kompleksiška jų šaltinių baze. 2022 m. birželio mėn. pokalbiuose VDU rektorate buvo nuspręsta, kad VDU atkūrimo 35-metį paženklins šaltinių rinkinys, skirtas VDU atkūrimui. Jo turinys ir laiko rėmai buvo palikti sudarytojo nuožiūrai.

[87] Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas spaudoje ir dokumentuose (1988 metų balandis–1989 metų rugpjūtis) / parengė Kęstutis Raškauskas. In *Darbai ir dienos*. T. 71 (2019), p. 141–321. Prieiga internete: https://www.lituanistika.lt/content/79795

[88] Antanaitis K. VDU atkūrimo idėjų raida ir plėtra. In *Vytauto Didžiojo universitetas. Mokslas ir visuomenė 1922–2002. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas*, 2002, p. 382–401. Prieiga internete: https://archive.org/details/vytauto-didziojo-universitetas-1922-2002.-mokslas-ir-visuomene-2002/page/382/mode/2up

[89] Lietuvos universiteto tapsmas (1916–1922 m.): dokumentų rinkinys. – Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2022. – 683 p. Prieiga internete: https://archive.org/details/lietuvos-universiteto-tapsmas-1916-1922

Nūdienos tyrėjai neretai atlieka keletą tyrimų tuo pačiu metu. Ne išimtis ir šio rinkinio autorius. Turėta apie pusantrų metų limitą parengti atnaujintam rinkiniui, o tai radikaliai skyrėsi nuo 2019 m. epizodo, kuomet laiko buvo apie porą mėnesių. Medžiagos rinkimas antrąjai versijai vyko lėčiau nei norėjosi. Tarp kitko pasitvirtino nuojauta, kad tirti naujausią, trisdešimties metų senumo, istoriją yra sudėtingiau nei tirti šimto metų senumo procesus. Įvairios institucijos, tarp jų ir dabartinis VDU, ne taip jautriai siekia išsugoti savo istorijos šaltinius kaip jų pirmtakai, o įvykių liudininkų asmeniniai archyvai tik pradeda pasiekti viešąsias atminties saugyklas. Artėjant sutartam terminui tapo aišku, kad pilno rinkinio dabar sukurti nepavyks, o surinkta medžiaga liudija esminius VDU atkūrimo ir veiklos pradžios raidos elementus. Be to, išryškėjo poreikis sustoti ir apibendrinti. Taip atsirado antra versija, atvira papildymams, apie kurių galimas kryptis šiek tiek vėliau.

Apie skelbiamų šaltinių sudėtį

Kiekybine prasme pagrindinis rinkinio masyvas yra periodinės spaudos publikacijos. Jose dominuoja straipsniai „Kauno tiesoje“, kurios redakcija 1988 m. vasarą atvėrė duris VDU atkūrimo svarstyboms. Nuo rudens pasisakymai šia tema vis dažniau mirgėjo Vilniuje leidžiamoje spaudoje, o vėliau palietė išeivijos spaudą. Įdėmi viso šio informacijos masyvo peržiūra *de visu* būtų užėmusi labai daug laiko, tad buvo pasitelktos bibliografijos. Pirmiausia – Ąžuolyno bibliotekos Kaunistikos skyriuje saugoma kortelinė kaunistikos kartoteka. Joje buvo fiksuojami visi straipsniai, Lietuvos ir iš dalies išeivijos spaudoje bylojantys apie Kauną ir su juo susijusius žmones. Papildomai pasinaudota Knygų rūmuose tuomet rengtu „Spaudos metraščiu“. Jame aprašyta visa Lietuvos ir išeivijos spauda, bet smulkesni straipsneliai arba instituciniai skelbimai būdavo praleidžiami. Pastebėtina, kad net ir pasinaudojus šiais bibliografiniais įrankiais, nėra tikrumo, kad periodinės spaudos masyvas yra pilnai iššukuotas.

Rinkinyje neskelbiami visi pasisakymai VDU atkūrimo arba veiklos tema, rasti periodikoje. Atsisakyta tokių ištarmių, kurios perdėm asmenizuotos ir daugiau liudija apie pasisakančiojo emocijas nei apie temą. Taip pat neįtraukti straipsniai lenkų ir rusų kalba leistuose dienraščiuose „Czerwony sztandar“ ir „Советская Литва“. Juose būdavo publikuojami pilni arba sutrumpinti lietuviakalbiuose dienraščiuose skelbiamų straipsnių vertimai.

Iš nepublikuotų šaltinių svarbiausi yra VDU archyve saugomi VDU Atkūrimo tarybos ir senato posėdžių protokolai. Juos buvo įpareigota rašyti vienintelė moteris universiteto atkūrėjų plejadoje Joana Ratkevičiūtė-Misevičienė. Tai rankraštinės juodraščių versijos, papildytos per posėdžius svarstytų priedų fragmentais. Šie dokumentai yra VDU tapsmo ir veiklos šaltinių hierarchijos viršūnėje, nes per posėdžius būdavo priimami esminiai sprendimai, kuriuos kartais lydėdavo aštrios diskusijos. Šių protokolų publikavimo keblumai aptariami šiek tiek žemiau.

VDU archyvo medžiaga apie Universiteto genezę ir veiklos pradžią byloja labai fragmentiškai. Ją peržiūrinėjant piršosi analogijos su Lietuvos universiteto pradžia. Tuomet, tik praėjus keletui metų po Universteto atidarymo, jo veiklos ištakas ir pradžią bylojantys dokumentai buvo pradėti ieškoti bei suarchyvuoti. Paaiškėjo, kad dalis svarbios dokumentacijos jau spėta prarasti. Ne išimtis ir VDU atkūrimas. Tai buvo revoliucinio pobūdžio procesas, kurio metu sistemiškam ir biurokratizuotam veiklos pėdsakų rinkimui pritrūko dėmesio. Jau 1991 m. gegužės mėn. Fizikos-matematikos fakulteto dekanas veiklos ataskaitoje rašė, kad tiksli fakulteto įsteigimo data jam nežinoma[90]. Nežinoma ji liko ir šio rinkinio sudarytojui.

Labai svarbūs buvo dokumentai, išsaugoti viešai prieinamuose privačiuose archyvuose. Pirmiausia tai viena byla iš Vilniaus universiteto Rankraščių skyriuje saugomo Jono Kubiliaus fondo, nušviečianti Liaudies švietimo komisijos VDU atkūrimo perspektyvoms ištirti veiklą. Antra – bylos iš VDU Lietuvių išeivijos institute esančio ir tvarkyti pradėto Algirdo Avižienio archyvo. Jis buvo vienas aktyviausių VDU atkūrimo iniciatorių tarp išeivijos mokslininkų, neatsitiktinai išrinktas pirmuoju rektoriumi. Šio archyvo VDU segmente gausu korespondencijos, spaudos iškarpų ir oficialių dokumentų.

Svarbus šaltinis, šiame rinkinyje sutrauktas į vieną dokumentą, yra rektoriaus įsakymų bylos, skirtos personalo klausimams. Jos atskleidžia pirmųjų VDU dėstytojų ir administratorių pavardes, vardus ir įdarbinimo dinamiką. Rekonstrukciją apsunkina tai, kad pirmųjų metų dokumentacijoje nebuvo fiksuojama, į kokį fakultetą žmogus priimamas. Be to, užfiksuoti ne visi po keletą savaičių dėstę vizituojantys išeivijos lietuviai. Įsakymų bylų analizė neveda į asmens bylų, kurios lieka neprieinamos tyrimui, analizę. Prieigą prie šios informacijos labai apsunkina šiuo metu veikiančios drakoniškos asmeninės informacijos apsaugos priemonės, iš

90 VDU archyvas, f. 5, ap. 5, b. 42, l. 5.

esmės eliminuojančios galimybę tirti atkurto VDU senatorių, administratorių, dėstytojų ir kito personalo asmenines istorijas arba konstruoti kolektyvinius paveikslus. Nėra galimybės leisti šiems žmonėsms apie save prabilti savo žodžiais tuo metu, kai jie darbinosi į Universitetą (išskyrus A. Avižienį).

Bene įdomiausia skaitytojui yra egodokumentika, kuri visgi šiame rinkinyje nėra dažnas šaltinis. Gausiau panaudotas jau skelbtas Romualdo Baltrušio dienoraštis ir atsiminimai. Algirdo Avižienio rektoriavimą fragmentiškai nušviečia nepublikuotas *rektoriaus dienoraštis*, kurio pradiniai puslapiai skelbiami šiame rinkinyje. Iškalbingi Gedimino Kostkevičiaus laiškai ir tuoj po VDU atidarymo rašyti atsiminimai. Joana Ratkevičiūtė-Misevičienė, pasiremdama savo pačios rašytais posėdžių protokolais, parengė keletą atsiminimų versijų, iš kurių viena čia perspausdinama. Glaustus atsiminimus taip pat paskelbė pirmasis prorektorius (formaliai *einantis* šias pareigas) Antanas Karoblis.

Skelbiama keletas šaltinių (tarp jų VDU įteisinantys aktai) iš Liaudies švietimo ministerijos, Aukščiausiosios Tarybos, Ministrų Tarybos bei Kauno miesto kompartijos komiteto dokumentų rinkinių.

Šaltiniai skelbiami chronologiškai, negrupuojami į kompleksus. Tais atvejais, kuomet šaltinis neturi tikslios datos, jis tarp kitų šaltinių talpinamas atsižvelgiant į teminį gimininguma. Rinkinio pabaigoje dar talpinama keletas dokumentų, kurie labiau turi priedo statusą – keletas suvestinių bei atkūrimo proceso dalyvių parašytos VDU atkūrimo apžvalgos.

Apie periodizaciją

Rinkinys prasideda dienoraštiniu Romualdo Baltrušio įrašu apie VDU atkūrimo svarstybas siaurame Kauno mokslininkų ratelyje 1988 m. balandžio mėnesį. Yra Laimono Inio liudijimas, kad jos galėjo vykti jau 1987 m. gruodyje, bet jam pagrįsti reikėtų daugiau liudijimų. Rinkinys baigiamas inauguracine rektoriaus Algirdo Avižienio kalba 1990 m. rugsėjo 3 d.

Darau prielaidą, kad šio laikotarpio įvykiai sudaro organišką visumą. Gausūs vieši svarstymai 1988 m. liepos–1989 m. balandžio mėnesiais perauga į Atkuriamosios tarybos veiklą, kuri netikėtai greitai atidarė trijų fakultetų sudėties Universitetą ir įgalino išeivijos įsitraukimą. Mokslo metų pradžia 1989 m. rugsėjo 1 d. buvo labai svarbus įvykis, bet atkūrimo proceso neužbaigė. 1989 m. lapkričio–gruodžio mėnesiais 43 narių Atkūrimo taryba transformavosi į 96 narių senatą, sudarytą iš išeivijos ir Lietuvos mokslininkų. Jau tada sutarta dėl rektoriaus kandidatūros (jo rinkimai 1990 m. gegužės mėn. buvo formalumas), prasidėjo svarstybos dėl naujų fakultetų. 1990 m. balandžio–birželio mėnesiais suformuota penkių fakultetų struktūra, fakultetų koordinatoriai įgavo dekanų statusą, prasidėjo ryškesnis katedrų formavimas fakultetuose. Išeivijos mokslininkai nuo 1989 m. gruodžio mėnesį pradėjo dėstyti Universitete, bet jų įsitraukimą 1990 m. pavasarį stipriai apribojo vizų blokada iš Sovietų Sąjungos pusės. Galiausiai 1990 m. rugpjūčio mėnesį Lietuvos vyriausybė pradėjo finansuoti VDU ir jis įsitraukė į aukštojo mokslo tinklą ir pradėjo „suvalstybėti“, o iki tol veikė kaip nuo centrinių valstybės struktūrų nepriklausomas visuomeninis universitetas.

1990 m. rugpjūčio mėnesį VDU istorijoje prasidėjo naujas etapas, truksiantis *galbūt* iki 1996 m. Tai buvo išskirtiniausias VDU raidos etapas. Svarbiausias jo elementas – vakarietiškos akademinės tradicijos prigijimo sėkmė. Žvelgiant iš liudininko perspektyvos, ryškiausiai ji reiškėsi mokymo stilistikose bei studentų ir dėstytojų bendravime. Tai, kad šiuo laikotarpiu Universiteto vadovybėje buvo ryškus užsienio lietuvių vaidmuo, o trukdžiai universitetams turėti autonomiją buvo palyginti nuosaikūs, užtikrino šio eksperimento sėkmę.

Nėra lengva išvystyti platesnį pagrindimą, kodėl antrųjų mokslo metų pradžia yra vienas iš lūžio laikotarpių VDU istorijoje. Tam reikalingas įdėmus 1990–1991 m. realijų tyrimas, kurio prielaida yra įvairiapusis šaltinių surinkimas. Tokia nuostata visgi darė įtaką šio šaltinių rinkinio rezgamo fragmentiško pasakojimo pabaigą.

Pastabos ateičiai

Jau buvo užsiminta, kad ši versija nėra galutinė. Lieka išdėstyti šaltinių kategorijas, kurių surinkimas užbaigtų rinkinio formavinmą.

Trūksta rektorato posėdžių protokolų. Pavyko rasti tik vieną, o kito turinys atpasakotas studentų spaudoje. Be jų sunku rekonstruoti senato posėdžiuose priimtų nutarimų įgyvendinimo kelius, prapuola šių įgyvendinimų detalės ir kontroversijos, VDU vadovybės reakcijos į netikėtai atsirandančius iššūkius. Lieka

viltis, kad šie protokolai (taip pat asmeninės jų versijos) gali būti išsaugoti posėdžių dalyvių asmeniniuose archyvuose.

VDU archyve saugomi Atkuriamosios tarybos ir senato posėdžių protokolai ne visada turi priedus, kurie ženklina ir detalizuoja svarstytus klausimus. Kai kurie iš šių priedų (beje, nedatuoti) rasti Algirdo Avižienio archyve.

VDU archyve saugoma gaunamoji ir išsiunčiama korespondencija yra fragmentiška, nes laiškų numeracija turi ryškias spragas.

Šiame rinkinyje nepanaudotas Centro archyvas. Jo medžiaga nebuvo spėta paruošti iki šio rinkinio atidavimo spaudai.

Rinkinyje nėra nuotraukų. Jų pasitaiko spaudoje, bet dėl žemos kokybės pasirinkta jų neperspausdinti. Šiame rinkinyje aprašomi įvykiai, be abejonės, turi forografinius pėdsakus, bet jų paieška prašosi atskiro detektyvinio tyrimo.

Liko neperžvelgti laikraščių, kurių puslapiuose būta gausesnių pasisakymų apie VDU atkūrimą ir veiklos pradžią, redakcijų archyvai. Tikėtina, kad ten gali būti nepaskelbtų laiškų ar pranešimų.

Studentišką gyvenimą rinkinyje atspindi pirmoji VDU studentų spauda ir publikacijos periodikoje. Nežinia, ar yra išlikusi studentų atstovybės ir pirmųjų korporacijų dokumentacija ar bent jų fragmentai. Šią spragą gali užpildyti interviu su pirmųjų VDU mokslo metų studentais ir laisvaisiais klausytojais.

Rinkinyje labai fragmentuoti dokumentai apie fakultetų, o juo labiau besikuriančių katedrų, istorijas. Prieš gerą dešimtmetį jų buvo paprašyta senuosius dokumentus perduoti į VDU archyvą. Perduota medžiaga liudija, kad dauguma jos iš ankstyviausio laikotarpio nebuvo instituciškai išsaugota. Tikėtina, kad šio pobūdžio medžiagos gali būti pas seniausiai dirbusius dėstytojus, buvusius katedrų ir fakultetų vadovus. Teologijos-filosofijos fakulteto genezės medžiaga gali būti saugoma Kauno arkivyskupijos kurijos archyve, kuris šio rinkinio rengimo metu buvo netikėtai uždarytas, arba ten pat esančiame užsienio lietuvių katalikų sielovados vadovo vyskupo Pauliaus Baltakio archyve.

Neatsiejama kiekvieno universiteto struktūra yra biblioteka. VDU ji pradėta formuoti nuo pat veiklos pradžios, bet pirmaisiais mokslo metais dar neturėjo savo patalpų, o dovanotos arba pirktos knygos būdavo deponuojamos kitose bibliotekose. Dovanų priėmimo ir užpirkimų aktai neišliko, bet šio proceso eiga gal būt gali būti rekonstruojama iš bibliotekos inventorinių knygų įrašų.

Nepanaudota dauguma asmeninių VDU atkūrėjų archyvų. Dažniausiai jie privatūs arba perduoti instituciniams archyvams, bet dar nesutvarkyti. Juose gali pasitaikyti medžiagos, papildančios rinkinyje publikuotus dokumentus. Ateityje tokie archyvai gali būti lengviau peržiūrimi atsižvelgiant į tai, kas šiame rinkinyje jau paskelbta.

VDU atkūrimo ir veiklos pėdsakas valstybinių institucijų archyvuose nėra ryškus dėl to, kad tai buvo nevalstybinis universitetas. Visgi būtų pravartu atlikti papildomą paiešką Lietuvos kompartijos, Liaudies švietimo ministerijos, Ministrų tarybos, Kauno miesto valdymo struktūrų dokumentacijos kompleksuose.

Rengiant šį rinkinį nebuvo imta interviu iš liudininkų. Dar 2019 m., išspausdinus pirmąją šio rinkinio versiją, planuota ją parodyti kai kuriems Universiteto atkūrėjams ir paprašyti pakomentuoti. Pandemija įšaldė šį planą, o vėliau besikaupiantys kiti darbai neleido šio įšalo pašalinti. Dabar, pasirodžius iš esmės naujai rinkinio versijai, galima grįžti prie šio ketinimo ir pradėti kalbinti norinčius kalbėti senatorius, dėstytojus ir studentus, prieš tai pateikus šį rinkinį susipažinti. Tokios prieigos privalumas būtų tas, kad pokalbiai gali būti konkretesni, būtų pažadinti atminties kampeliuose besiglaudžiantys atsiminimai, gal būt kiltų noras polemizuoti, aiškinti ar teisintis. Tyrėjams šie atsiminimai būtų svarbi medžiaga ne tik faktams ar procesams (ypač užkulisiniams) rekonstruoti, bet ir požiūrių raidai ar atminties keistenybėms aprašyti.

Šis trūkumų sąrašas veda link išvados, kad ši šaltinių rinkinio versija yra nepilna ir keletą metų gali būti esmingai papildyta. Kaip jau minėta, tai antras bandymas surinkti šaltinius. Greitų ir kontroliuojamų rezultatų siekiamybę turintys mokslo biurokratai gali šia proga užsiminti apie tyrimo neefektingumą ir vangumą. Į šį tariamą priekaištą galiu atsakyti, kad tyrimo neužbaigtumą iš dalies sukelia šaltinių kompleksiškumas ir jų lokalizacijos nenusistovėjimas. Šio etapo rezultatai jau leidžia aiškiai identifikuoti spragas ir numatyti jų užpildymo žingsnius. Pirmą kartą išsamiai į istoriografiją įvedama tema yra sudėtinga ir todėl tyrimo užsitęsimas ir etapiškumas tapo būtinybe.

Konstatavus šaltinotyrinio tyrimo neužbaigtumą, atsisakau išplėstinės įvykių ir jų sekų interpretacijos. Jos bandymą palieku drąsesniam kolegai, kuris yra VDU istorijos tyrimų pirmeivis. Teikiu laiko juostą, kurioje fiksuojami esminiai įvykiai (kiek jie esminiai galima ginčytis) ir nurodomi dokumentų numeriai, kuriuose apie juos bylojama. Juosta skeliama į pasisakymų spaudoje ir įvykių dalis. Abi jos neretai

susipynusios – spaudos ištarmių tankis stimuliavo įvykius arba pastarieji iššaukdavo pasisakymus. Pasisakymai dažniausiai apimdavo daug aspektų, tad juos nurodant turinys nepristatomas, nebent pasisakymas būtų skirtas vienai temai.

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo ir veiklos pradžios chronologija

Pasisakymai	Įvykiai
	1988 04 12 – šešių KPI mokslininkų ir dėstytojų susitikimas, kuriame aptartos Kauno universiteto atkūrimo galimybės (dok. nr. 1, 327).
	1988 m. liepos mėn. – Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio, Kauno miesto vadovų ir „Kauno tiesos“ redakcijos atstovų pasitarime Alfredas Smailys apsiima viešai pradėti diskusiją dėl Kauno universiteto atkūrimo (dok. nr. 8)
1988 07 29 – Alfredas Smailys; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 2)	
1988 08 06 – Laimonas Inis ir Alvydas Butkus; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 3–4)	
1989 08 13 – Petras Lazauskas, Bronislovas Ruplys ir Vytautas Rymeikis; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 5)	
1988 08 20 – Gintautas Kabašinskas, Vytolis Kučinskas, Povilas Varanauskas ir Jonas Čepinskis; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 6–8)	
1988 09 07 – Rolandas Maskoliūnas ir Juozas Burneikis; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 9–10)	1988 09 07 – Kauno miesto Vykdomajame komitete vyksta diskusija dėl Kauno universiteto atkūrimo (dok. nr. 11).
1988 09 14 – Valentina Stašaitienė ir Vytautas Daugėla; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 12–13)	1988 09 14 – Lietuvos kultūros fondo klubas „Aukuras“ surengia forumą, kuris pritraukia per 600 žmonių. Priimama rezoliucija dėl Kauno universiteto atkūrimo ir įsteigiamas visuomeninis komitetas šiai idėjai įgyvendinti (dok. nr. 14–17, 325–327)
1988 09 24 – Kauno 14-os mokyklos mokytojai (viliasi istorikų rengimo atgimimo); „Kauno tiesa“ (dok. nr. 20)	
1988 09 25 – Laimonas Inis (siūlo atkūrimą pradėti nuo VDU istorijos studijų); „Kauno tiesa“ (dok. nr. 19)	
1988 09 27 – Gediminas Kostkevičius; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 22)	1988 09 27 – Liaudies švietimo ministerijoje sudaroma komisija Kauno universiteto atkūrimo perspektyvoms apsvarstyti (dok. nr. 21).
1988 09 30 – Juozas Petruškevičius kviečia svarstyti KMI vietą būsimo Kauno universiteto projekte; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 18)	
1988 10 05 – Kazimiera Galaunienė ir Petras Stauskas (viliasi muziejininkystės studijų atgimimo); „Kauno tiesa“ (dok. nr. 23)	
1988 10 06 – Liucija Juozonienė; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 24)	
1988 10 07 – Laimonas Inis pristato įvairių pasisakymų kompiliaciją; „Komjaunimo tiesa“ (dok. nr. 25)	
1988 10 10 – Algirdas Patackas pabrėžia europietiškumo svarbą būsimame universitete; „Atgimimas“ (dok. nr. 26)	
1988 10 11 – Kazimieras Ragulskis; „Vakarinės naujienos“ (dok. nr. 27)	
1988 10 13 – „Kauno tiesa“ skelbia kauniečių laiškų ištraukas ir Česlovo Kudabos pasisakymą (dok. nr. 28–29)	
1988 10 14 – Gediminas Smalenskas viliasi ekonomistų rengimo reformos; „Vakarinės naujienos“ (dok. nr. 30)	

Pasisakymai	Įvykiai
	1988 10 17 – Kauniečių komitetas išsiuntinėja akademinės visuomenės nariams anketą dėl VDU atkūrimo (dok. nr. 31).
1988 10 22 – Petras Stirbys ir Gintaras Papečkys siūlo įtraukti KMI į atkuriamą universitetą; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 32)	
1988 10 25 – Juozas Gecevičius nevieśame rašte atkuriamam universitetui siūlo Oksfordo modelį (dok. nr. 33)	
1988 11 04 – Vytautas Kontvainis konkretizuoja fizinio lavinimo vietą atkuriamame universitete; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 34)	
	1988 11 10 – pirmas valstybinės komisijos posėdis (nr. 35)
1988 11 11 – Vladas Vyšniauskas; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 36)	
	1988 11 19 – VVU KVF Sąjūdžio rėmimo grupės surengtame forume patvirtinamas anksčiau iniciatorių parengtas VDU atkūrimo projektas, kuris išsiunčiamas valstybinei komisijai (dok. nr. 17, 326)
	1988 12 02 – KMI taryba ir LPS rėmimo grupė priima rezoliuciją, nepritariančią sumanymams KMI įtraukti į projektuojamo universiteto sudėtį (dok. nr. 38)
	1988 12 08 – antras valstybinės komisijos posėdis, kurio metu išryškinami VDU atkūrimo sunkumai. Nusveria nuomonė keisti VVU KVF į dienines studijas, jį praplėsti ir vėliau jo bazėje steigti Kauno universitetą. Nusprendžiama rengti detalesnį planą ir problemą pristatyti spaudoje (dok. nr. 39).
1988 12 20 – Jurgis Brėdikis (siūlo neįjungti KMI į būsimą universitetą) ir Jurgis Kunčinas; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 40–41)	
1988 12 27 – Eduardas Tarasevičius pritaria valstybinės komisijos siūlymui lėtai atkūrinėti VDU; „Vakarinės naujienos“ (dok. nr. 46)	1988 12 27 – trečias valstybinės komisijos posėdis, kurio metu pritariama planui išugdyti naują universitetą VVU KVF bazėje per 2–3 metus. Projektas pristatomas Liaudies švietimo ministerijos kolegijos posėdyje ir gauna pritarimą (dok. nr. 42-45)
1988 12 31 – Jurgis Danys pasisako už KMI integrarciją į būsimą universitetą; „Komjaunimo tiesa“ (dok. nr. 47)	
	1989 01 04 – LPS Kauno tarybos posėdyje svarstomi valstybinės komisijos veiklos rezultatai (dok. nr. 48)
1989 01 21 – Valentina Stašaitienė; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 49)	
	1989 01 26 – tikėtina, kad įvyksta ketvirtas valstybinės komisijos posėdis.
1989 01 29 – Antanas Damaševičius (siūlo Kauno universitetą kurti kaip Kauno institutų federaciją) ir Liudvikas Kimtys (siūlo universitetą lėtai atkurti atsižvelgiant į šalies poreikius); „Kauno tiesa“ (dok. nr. 50–51)	
1989 01 31 – „Komjaunimo tiesa“ publikuoja aštuonių mokslininkų grupės parengtą Kauno universiteto projektą (dok. nr. 52) ir naujo universiteto steigimo skeptiko Rimgaudo Bendoriaus straipsnį (dok. nr. 54)	
1989 02 02 – Alfredas Smailys ir Juozas Vilutis; „Gimtasis kraštas“ (dok. nr. 56–57); Algirdas Šuliakas; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 55)	1989 02 02 – „Tiesoje“ paskelbiamas valstybinės komisijos nario Česlovo Medalinsko straipsnis, kuriame, daugiausia remiantis 1988 12 08 posėdžio protokolu, išdėstoma komisijos nuomonė (dok. nr. 58)
	1989 02 02 – į išeiviją orientuotame „Gimtąjame krašte“ paskelbiama Kaune organizuojamą konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ (toliau – konferencija) (dok. nr. 56)

Pasisakymai	Įvykiai
	1989 02 08 – Kraštotyros draugijos Kauno skyriaus prezidiumo narys Aurelijus Noruševičius pasiūlo pradėti atkūrinėti Kauno universitetą nuo Kraštotyros fakulteto įsteigimo ir pakviečia į jo atidarymą (dok. nr. 59)
	1989 02 10 – Kauno miesto Vykdomajame komitete įvyksta miesto valdžios, Sąjūdžio ir mokslininkų pasitarimas, kuriame dalyvavę mokslininkai nepritaria valstybinės komisijos išvadoms ir pasiūlo sukurti tarybą VDU atkūrimui organizuoti (dok. nr. 60–61). „Aukuro“ vadovas G. Kostkevičius išsiuntinėja kvietimus į konferenciją (dok. nr. 62, 326)
	1989 02 11 – „Kauno tiesa“ skelbia VVU KVF dėstytojų grupės pareiškimą, kuriame pritariama Kraštotyros fakulteto įsteigimui ir pasisakoma prieš valstybinės komisijos išvadas (dok. nr. 63)
	1989 02 17 – VVU KVF patalpose įvyksta pirmasis naujos iniciatyvinės grupės (VDU Atkūrimo tarybos pirmtakės) susirinkimas (dok. nr. 65–66, 326)
1989 02 17 – Aurelijus Noruševičius; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 67)	1989 02 17 – Čikagoje leidžiamame „Drauge“ paskelbiamas kvietimas atvykti į konferenciją Kaune (dok. nr. 64).
	1989 02 23 – KPI patalpose įsteigiamas Kraštotyros fakultetas (užsirašo 117 studentų), kuriame paskaitos skaitomos ketvirtadienių vakarais (dok. nr. 67–69, 76)
1989 03 02 – Juozas Macevičius, Antanas Misiūnas (pabrėžia meninės fotografijos ir politinės ekonomijos būtinybę universitete) ir Rimantas Kručius (siūlo neskubant pradėti atkūrimą nuo humanitarinių kursų); „Kauno tiesa“ (dok. nr. 70–72)	
1989 03 03 – Alvydas Butkus pasisako prieš valstybinės komisijos projektą; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 74)	1989 03 03 – Universiteto atkūrimo iniciatyvinė grupė parengia VDU Atkūrimo tarybos projektą (dok. nr. 73)
1989 03 08 – Silvestras Gaižiūnas siūlo naujame universitete plėtoti baltistiką ir skandinavistiką; „Gimtasis kraštas“ (dok. nr. 75)	
	1989 03 16 – Gediminas Kostkevičius „Vakarinėse naujienose“ pažindina visuomenę su planuojama konferencija (dok. nr. 77)
1989 03 19 – Algimantas Radzevičius pabrėžia tautiškumo svarbą atkuriame universitete; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 78)	
	1989 m. kovas – KPI profesūros susirinkimas, kuriame nusprendžiama pradėti iniciatyvas atkurti VDU KPI bazėje (dok. nr. 79)
	1989 m. kovo mėn. – VDU atkūrimo iniciatyvinė grupė parengia Universiteto Atkūrimo tarybos rinkimų ir veiklos projektą bei projektuojamo studijų krypčių aprašymus (dok. nr. 81, 326)
	1989 03 22 – Mindaugas Venslauskas visuomenei pristato VDU atkūrimo iniciatyvinės grupės veiklos rezultatus (dok. nr. 80)
1989 03 25 – Feliksas Bukauskas pritaria idėjai kurti Kauno universitetų federaciją; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 82)	
1989 03 28 – Nijolė Čiučiulkienė pabrėžia užsienio kalbų mokymo poreikį būsimame universitete; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 83)	
1989 03 30 – Letas Palmaitis pabrėžia kalbotyros svarbą būsimame universitete; „Kauno aidas“ (dok. nr. 88)	

Pasisakymai	Įvykiai
	1989 03 30 – VDU Atkūrimo tarybos rinkimai. 140 mokslininkų išrinko 30-ies narių tarybą, į kurią kooptavo 13 narių, parinktų iš mokymo institucijų ir miesto vadovų (dok. nr. 84–87, 325–328)
1989 04 04 – Osvaldas Janonis, Alvydas Samėnas ir Nijolė Lietuvninkaitė siūlo sujungti Kauno viešąją biblioteką bei KPI bibliotekos Retų knygų skyrių ir taip atkurti VDU biblioteką; „Kauno tiesa" (dok. nr. 89)	
	1989 04 07 – VDU Atkūrimo tarybos antras posėdis. Pirmininku išrenkamas Jurgis Vilemas, suformuojamas prezidiumas, aptariamos studijų kryptys (dok. nr. 90, 325–328)
1989 04 13 – Joana Misevičienė detaliai pristato kalbotyros ir kultūrologijos modelį būsimame universitete; „Kauno aidas" (dok. nr. 92)	
1989 04 16 – Vladas Daugėla siūlo pradėti atkūrimą nuo humanitarinių mokslų centro įsteigimo ir palaipsniui apjungti visas Kauno aukštąsias mokyklas; „Tiesa" (dok. nr. 93)	1989 04 16 – Romualdas Baltrušis per televiziją informuoja apie ruošiamą VDU atkūrimą ir pakviečia jaunimą jame studijuoti (dok. nr. 91, 327)
	1989 04 18 – Valstybinės komisijos vadovas Jonas Kubilius susitinka su Kauno miesto vadovais ir VDU Atkūrimo tarybos nariais (dok. nr. 90)
1989 04 19 – Kauno spaustuvė „Raidė" – pradeda spausdinti konferencijos organizatorių parengtą leidinį „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas". Jame dalis autorių aptaria atkurtino Kauno universiteto vizijas[91], dalis gilinasi į konkrečių žinijos sričių regeneracijos šiame universitete projektus[92].	
	1989 04 20 – VDU Atkūrimo tarybos trečiame posėdyje dominuoja nuostata derinti nepriklausomo universiteto idėją su valstybinės komisijos nutarimais (dok. nr. 105)
1989 04 21 – Jonas Bajoras pasisako už KMI integraciją į būsimą VDU; „Kauno tiesa" (dok. nr. 106)	
	1989 04 26 – Kraštotyros fakulteto organizatoriai išleidžia vienkartinį leidinį „Alma Mater", kuriame kuria progresuojančios veiklos viziją. Išleidimo data sąmoningai derinama su konferencijos pradžia (dok. nr. 67–69, 76, 109)
1989 04 26 – Bronius Vaškelis pabrėžia humanitarinių disciplinų svarbą būsimame universitete (dok. nr. 110)	1989 04 26–28 – Politinio švietimo rūmuose vyksta konferencija „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas", į kurią susirenka 272 dalyviai, iš jų 15 arba 20 užsienio lietuvių. Pirmą dieną organizuojama apklausa, parodžiusi, kad dauguma dalyvių pasisako už nepriklausomą universitetą. Konferencijai baigiantis priimamas VDU atkūrimo aktas, kuriame deklaruojama, kad VDU darbą pradės 1989 m. rugsėjo 1 d., kas nesiderina su valstybinės komisijos ir VDU Atkūrimo tarybos planais. Numatoma, kad išeivijos interesams atkūrimo procese atstovaus Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras (toliau – Centras), kurio vadovybė pagal pariteto principą sudaroma iš vietinių ir užsienio lietuvių mokslininkų. Priimamas Centro statutas (dok. nr. 107–108, 111–124, 325–327)

91 Į šį rinkinį įtraukta: Čižas, A. Aukštos kvalifikacijos specialistų rengimas Lietuvos ateičiai (dok. nr. 96); Ragulskienė, V.; Ragulskis, K. Mokslo ir progreso perspektyva Lietuvoje (dok. nr. 27); Kavolis V. Tautinė universiteto koncepcija, arba mintys apie Kauno universitetą (dok. nr. 98); Tarasevičius E. Kauno universitetas – koks jis reikalingas Lietuvai (dok. nr. 46); Kostkevičius G. Kauno universitetas – naujo tipo aukštoji mokykla (dok. nr. 99); Patackas A. Dėl būsimo Kauno universiteto koncepcijos (dok. nr. 26); Areška V. Humanitarinių ir kitų visuomeninių mokslų alternatyvos (dok. nr. 97); Kudaba Č. Reikalingas poieškis (dok. nr. 100).

92 Į šį rinkinį įtraukta: Sausverdė E., Karpus V. Kauno universitetas. Lietuva Europos kultūros kontekste (dok. nr. 101); Palmaitis L. Filologija būsimajame Kauno universitete (dok. nr. 88); Mulevičius L. Istorijos mokslas atkuriamame Kauno universitete (dok. nr. 104); Buračas A., Šatas J. Ekonomikos ir teisės studijų perspektyva (dok. nr. 103).

Pasisakymai	Įvykiai
	1989 04 29 – išrenkama Centro vadovybė, nustatoma struktūra ir veiklos kryptys (dok. nr. 125–126), kurios netrukus konkretizuojamos (dok. nr. 127)
1989 05 10 – Vladas Stauskas parengia Menotyros fakulteto koncepciją (dok. nr. 128)	
	1989 05 11 – VDU Atkūrimo tarybos ketvirtame posėdyje svarstomi dokumentai, kuriuos rengiamasi pristatyti Lietuvos TSR aukščiausiai valdžiai (dok. nr. 129)
	1989 05 15 – VDU atkūrimo iniciatorių susitikimas su Lietuvos TSR aukščiausios valdžios atstovais. Lietuvos kompartijos vadovas Algirdas Brazauskas pritaria VDU atkūrimui pagal konferencijoje priimtą aktą (dok. nr. 130–131, 327)
	1989 05 17-20 – Upsaloje vykusioje Europos universitetų rektorių konferencijoje Upsalos universiteto rektorius Martin Holmdahl pristato Centre paruoštą informaciją apie VDU atkūrimą (dok. nr. 147)
	1989 05 21 – Išeivijos katalikų kunigai reiškia nepasitenkinimą, kad konferencijoje nebuvo svarstytas Teologijos-filosofijos fakulteto atkūrimas (dok. nr. 132)
	1989 m. gegužės mėn. antra pusė – Liaudies švietimo ministerijoje vyksta susitikimas su valstybinės komisijos ir VDU Atkūrimo tarybos vadovybe. Ministerijos vadovybei spaudžiant nusprendžiama nesilaikyti konferencijos nutarimų, o VDU iš pradžių atkūrinėti kaip VVU padalinį (dok. nr. 325)
	1989 05 26 – Centras Vilniuje organizuoja susitikimą su Lietuvos mokslininkais, kurio metu pasirodo įtampos tarp Centro ir VDU Atkūrimo tarybos vadovų, kuomet šie pristato pasitarimo ministerijoje rezultatus (dok. nr. 325)
	1989 05 29 – VDU Atkūrimo tarybos penktame posėdyje nusprendžiama nesitaikstyti su Liaudies švietimo ministerijos vadovybės spaudimu ir laikytis konferencijos nutarimų (dok. nr. 133)
1989 05 31 – Romualdas Baltrušis; „Vakarinės naijienos“ (dok. nr. 134)	1989 05 30–31 – Maskvoje, kur vyksta TSRS Aukščiausiosios Tarybos sesija, Centro atstovai Gediminas Kostkevičius ir Liucija Baškauskaitė Maskvoje susitinka su Lietuvos TSR delegatais ir antrą kartą užtikrina Algirdo Brazausko paramą VDU atkūrimo modeliui pagal konferencijos nutarimus (dok. nr. 147–148, 325)
	1989 06 01 – krizės akivaizdoje Kauno Sąjūdis deklaruoja paramą Centro strategijai (dok. nr. 136)
	1989 06 01 – VDU steigia pirmuosius etatus (dok. nr. 135)
	1989 06 06 – paskelbiama VDU Atkūrimo tarybos pirmininko Jurgio Vilemo informacija, kad VDU pradeda veiklą 1989 m. rugsėjo 1 d. ir priims 150 studentų (dok. nr. 137)
1989 06 08 – Liucija Baškauskaitė; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 138)	1989 06 08 – Centras “Gimtąjame krašte“ paskelbia kvietimą išeivijos mokslininkams dėstyti VDU (dok. nr. 139)
	1989 06 08 – Liaudies švietimo ministerijoje vyksta pasitarimas dėl VDU atkūrimo, kuriame dalyvauja VDU Atkūrimo tarybos vadovybė. Tikėtina, kad pasitarimo metu ministerijos vadovai atšaukia savo reikalavimus ir pažada pradžiai skirti 150 000 rublių (dok. nr. 144, 326)

Pasisakymai	Įvykiai
	1989 06 08 – VDU Atkūrimo taryba išsiunčia spaudai studijų programos metmenis ir informaciją apie stojamuosius egzaminus. Redakcijos laikosi atsargios pozicijos, užlaiko publikavimą porą savaičių ir paskelbia tekstą tik birželio 20–21 d. (dok. nr. 141)
	1989 m. birželio mėn. – VDU Atkūrimo taryboje parengiamas VDU laikinojo statuto projektas, kuriame išeivijai atimama teisė dirbti universitete (dok. nr. 146). Centre parengiamas alternatyvus projektas, akcentuojantis vietinių ir išeivijos mokslininkų paritetą universitete.
1989 06 17 – Rolandas Asauskas; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 140)	
	1989 06 21 – Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumas nusprendžia pritarti VDU steigimui ir siūlo tai svarstyti artimiausioje sesijoje (dok. nr. 142)
	1989 06 22 – Kauno Sąjūdis deklaruoja paramą Centro parengtam statuto projektui (dok. nr. 143)
	1989 06 23 – VDU Atkūrimo tarybos šeštame posėdyje įvyksta dviejų statutų šalininkų konfrontacija. Prie KPI pastato, kur vyksta posėdis, Sąjūdis suorganizuoja piketą, remiantį Centre parengtą statutą. Piketuotojai pakviečiami į salę, nusprendžiama parengti kompromisinį statuto projektą (dok. nr. 144–145, 325–326)
1989 m. birželis – Gediminas Kostkevičius ir Liucija Baškauskaitė; „Gimtasis kraštas“, „Вильнюс“, „Švyturys“ (dok. nr. 147–149)	
	1989 07 03 – VDU Atkūrimo tarybos septintame posėdyje priimamas kompromisinis VDU atkuriamojo laikotarpio statutas ir svarstomi stojamųjų egzaminų klausimai. Galutinai apsisprendžiama steigti tris fakultetus – Humanitarinių, Ekonomikos ir Tiksliųjų mokslų (dok. nr. 152–153)
	1989 07 04 – Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba priima VDU atkūrimo įstatymą (dok. nr. 154–155)
	1989 07 06 – stojamieji egzaminai į VDU. Dokumentus įteikė 805 kandidatai, priimti 173 studentai. Didžiausias konkursas – į Humanitarinių mokslų fakultetą (dok. nr. 156–157, 160–161)
	1989 07 20 – Pasitarimas Mokslų akademijos būstinėje dėl VDU Senato sudarymo principų ir akademijos vaidmens kuriant VDU (dok. nr. 325)
	1989 07 22 – Lietuvos TSR Ministrų Taryba detalizuoja įstatymą dėl VDU atkūrimo (dok. nr. 158)
1989 08 03-04 – Algirdo Patacko ir Vytolio Kučinsko kritiški pasisakymai apie stojamųjų egzaminų eigą; „Kauno aidas“, „Kauno tiesa“ (dok. nr. 162–163, 168)	
1989 08 10 – Joanos Misevičienės kreipimasis į visuomenę dėl Politinio švietimo rūmų; Kauno tiesa“ (dok. nr. 165)	
	1989 08 14 – Pasitarimas Mokslų akademijos būstinėje, kurio metu susitariama dėl VDU koncepcijos ir Senato sudarymo principų (dok. nr. 325)
1989 m. rugpjūtis – Algirdas Avižienis; „Švyturys“ (dok. nr. 166)	
	1989 m. rugpjūtis – Centras apsisprendžia remti ne tik VDU, bet ir kitas aukštąsias mokyklas (dok. nr. 269)

Pasisakymai	Įvykiai
	1989 08 28 – VDU Atkūrimo tarybos aštuntame posėdyje svarstoma egzaminų eiga, patvirtinamas semestro kalendorius, Antanas Karoblis išrenkamas „einančiu prorektoriaus pareigas“, nutariama pradėti svarstyti būsimo senato sudėtį, svarstomas laisvųjų klausytojų statusas, patvirtinamas susitarimas su Kauno viešąja biblioteka (dok. nr. 168)
1989 08 30 – 09 23 viešos svarstybos dėl Menininkų namų visiško perdavimo Centrui, pasibaigusios Centro pretenzijų neutralizavimu; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 169, 175, 180)	
1989 09 01 – Jurgis Vilemas; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 170)	1989 09 01 – VDU atidarymo iškilmės (dok. nr. 171–174, 326–327)
	1989 09 01-04 – suformuojamas VDU personalo pamatas – įdarbinamas 41 žmogus (dok. nr. 331)
	1989 09 04 – 12 23 – VDU 1989/90 m. m. I semestras. Paskaitos vyksta Politinio švietimo rūmuose (Daukanto g. 28), FTEPI patalpose (Laisvės al. 53), taip pat KPI (fizikos užsiėmimai), KRMT MTI (informatikos užsiėmimai), LIMTI (ekonomistų užsiėmimai), KKI (fizinės kultūros užsiėmimai) patalpose. Studentai apgyvendinti LŪSTI ir profesinės mokyklos bendrabučiuose (dok. nr. 168)
1989 09 15 – Vytauto Donielos pasisakymas apie filosofijos studijas VDU; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 176)	
1989 09 16 – Gedimino Kostkevičiaus pasisakymas apie VDU senato formavimo problemą; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 177)	
	1989 09 19 – VDU Atkūrimo tarybos prezidiumo posėdyje svarstomas senato formavimas, nustatomos studentų stipendijos (dok. nr. 179)
1989 09 21 – Jurgis Vilemas; „Vakarinės naujienos“ (dok. nr. 180)	
	1989 10 03 – paskelbiama Kraštotyros fakulteto savilikvidacija. Palikimas perduodamas VDU (dok. nr. 183)
1989 10 07 – Mindaugas Venslauskas „Kauno tiesoje“ paskelbia būsimo Biologijos fakulteto koncepciją (dok. nr. 182)	
1989 10 11 – Antanas Karoblis; „Respublika“ (dok. nr. 184)	1989 10 11 – įsteigiama VDU studentų atstovybė (dok. nr. 185.
1989 10 18 – Algirdas Avižienis; „Respublika“ (dok. nr. 187)	
	1989 10 15 – į VDU priimamas Kūno kultūros katedros personalas (dok. nr. 331)
	1989 10 21 – pradeda veikti šeštadieninė biologijos mokykla (dok. nr. 188)
	1989 10 25 – VDU perduodamos patalpos Muitinės g. 5 ir 7 (dok. nr. 190)
	1989 10 27 – VDU Atkuriamosios tarybos devintame posėdyje svarstomi senato sukūrimo ir laisvųjų klausytojų statuso klausimai, pristatomos Informatikos ir Vadybos centrų koncepcijos (dok. nr. 191)
1989 10 28 – Kęstučio Skrupskelio pasisakymas prieš Teologijos-filosofijos fakulteto atkūrimą (dok. nr. 192)	
1989 10 30 – Antanas Karoblis; „VDU studentų atstovybės leidinys“ (dok. nr. 194)	
	1989 10 30 – VDU įsteigiamas Vadybos mokslų centras (dok. nr. 191, 195–196)
	1989 11 01 – VDU įsteigiamas mokslo centras „Informatika“, bet jo darbuotojai pustrečio mėnesio formaliai neįdarbinami VDU (dok. nr. 186, 191, 197, 331)

Pasisakymai	Įvykiai
	1989 11 22 – VDU Atkūrimo tarybos prezidiumo posėdis (dok. nr. 199)
	1989 11 24–25 – Čikagoje VI mokslo ir kultūros simpoziumo metu išrenkama VDU senato užsienio dalis, susidedanti iš 48 senatorių. Nusprendžiama, kad visų VDU senatorių suvažiavimas vyks Lietuvoje 1990 m. gegužės mėn. (dok. nr. 200, 210-211). Neformaliai į pirmojo rektoriaus postą iškeliama Algirdo Avižienio kandidatūra (dok. nr. 213, 215)
1989 12 05 – Viktoro Butkaus pasisakymas apie Teologijos-filosofijos fakulteto atkūrimo perspektyvą; „Studentų dienos" (dok. nr. 202)	
1989 12 12 – Prano Garšvos pasisakymas apie Teologijos-filosofijos fakulteto atkūrimo reikalingumą; „Draugas" (dok. nr. 204)	
1989 m. gruodis - Gedimino Kostkevičiaus pasisakymai „Drauge" ir „Pasaulio lietuvyje" (dok. nr. 207–208)	
1989 12 15 – Aušros Skorubskaitės reportažas apie studijų kasdienybę VDU; „Komjaunimo tiesa" (dok. nr. 209)	
1989 12 20 – Arvydo Žygo pasisakymas apie akademinį VDU studentų sąžinigumą; „Studijų aidai" (dok. nr. 212)	1989 12 20 – Algirdas Avižienis VDU senatoriams užsienyje išsiuntinėja pirmąjį aplinkraštį, kuriame informuoja apie senatorių rinkimus ir tolimesnius planus (dok. nr. 210–211)
	1989 12 27 – VDU Atkuriamosios tarybos dešimtas, išplėstinis, posėdis, kurio metu išrenkama VDU Lietuvos pusės senato dalis, susidedanti iš 48 narių. Taip pat nusprendžiama nuo naujų mokslo metų steigti Informatikos fakultetą (dok. nr. 213–214)
	1990 01 04-28 – pirmoji sesija (dok. nr. 205–206, 233, 238)
1990 01 17 – Arvydas Žygas; „Tėvynės šviesa" (dok. nr. 220)	1990 01 17 – VDU senato pirmasis posėdis, kuriame tarp kitko nusprendžiama skelbti konkursą dekanams ir katedrų vėdėjams (dok. nr. 219, 234)
	1990 01 25 – VDU rektorato posėdyje priimamas stojamųjų egzaminų planas (dok. nr. 221)
1990 m. sausis – Hypatijos Yčaitės-Petkus pasisakymas dėl Teologijos-filosofijos fakulteto atkūrimo; „Akiračiai" (dok. nr. 222)	
1990 01 27 – Antano Paškaus ir Kęstučio Skrupskelio polemika dėl Teologijos-filosofijos fakulteto atkūrimo; „Draugas" (dok. nr. 223)	
1990 m. vasaris – Julius Šmulkštys; „Akiračiai" (dok. nr. 224)	
1990 02 09 – Alfredo Skopo reportažas apie VDU problemas; „Gimtasis kraštas" (dok. nr. 225)	
	1990 02 02 ir 12 – Kauno miesto Vykdomasis komitetas perduoda Menininkų namus Centrui ir po protestų atšaukia šį sprendimą (dok. nr. 227, 237)
1990 02 12 – Jurgis Vilemas; „Vakarinės naujienos" (dok. nr. 229)	1990 02 12 – VDU Lietuvos senatoriai oficialiai pakviečia Algirdą Avižienį kandidatuoti į rektorius (dok. nr. 228)
1990 02 14 – Joanos Misevičienės pranešimas visuomenei; „Kauno tiesa" (dok. nr. 230)	1990 02 14 – VDU senato antras posėdis (protokolas nerastas)
	1990 02 15 – Algirdas Avižienis oficialiai sutinka kandidatuoti į VDU rektorius (dok. nr. 231–233)
	1990 02 16 – „Informatikos" mokslo centro personalas formaliai įdarbinamas VDU (dok. nr. 331)
1990 02 18 – Alfredo Smailio pasisakymas apie teologijos fakultetų atkūrimo poreikį; „Kauno tiesa" (dok. nr. 236)	

Pasisakymai	Įvykiai
	1990 02 24 – rinkimai į Lietuvos TSR Aukščiausiąją Tarybą. Į ją išrenkami VDU prorektoriaus pareigas einantis Antanas Karoblis ir Tiksliųjų mokslų fakulteto koordinatorius Vytautas Paliūnas
	1990 02 28 – VDU senato trečias posėdis, kuriame aptarinėjama rektoriaus rinkimų procedūra, išklausoma ir grąžinama patobulinimui ataskaita apie pirmąją sesiją, patvirtinamas studentų priėmimo ir egzaminų planas, nusprendžiama pradėti Biologijos ir Teologijos-filosofijos fakultetų steigimą, o Ekonomikos fakultete pradėti ruošti diplomatus (dok. nr. 238, 239, 240, 259)
1990 03 06 – Mindaugas Venslauskas (dok. nr. 245)	
	1990 03 11 – Lietuvos nepriklausomybės paskelbimas
	1990 03 13 – Visuomeninės politinės veiklos centre studentai apniokoja K. Markso ir F. Engelso bareljefą (dok. nr. 247–248)
1990 03 27 – Jono Kairio-Kairevičiaus pasisakymas apie Evangelikų teologijos fakulteto atkūrimo perspektyvą; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 249)	
	1990 03 27 – skubus VDU senato dalies posėdis, sušauktas dėl padidėjusios grėsmės, kad Lietuvos komunistų partijos ant Tarybų Sąjungos komunistų partijos platformos Kauno skyrius perims Visuomeninės veiklos centro rūmus (dok. nr. 250)
1990 03 28 – Joanos Misevičienės pranešimas visuomenei apie vasario 28 d. senato posėdį; „Tiesa“ (dok. nr. 239)	1990 03 28 – VDU su Visuomeninės politinės veiklos centru sudaro sutartį dėl jo rūmų išsinuomavimo nuo liepos 1 d. (dok. nr. 252); VDU neeilinio posėdžio metu svarstomos priemonės išsaugoti Visuomeninės politinės veiklos rūmus (dok. nr. 251)
	1990 03 29 – VDU studentai spaudoje kreipiasi į Kauno miesto Vykdomąjį komitetą skubiai įteisinti Visuomeninės politinės veiklos centro perdavimą Universitetui (dok. nr. 253)
1990 03 30 – Vytauto Kaminsko pasisakymas apie informatikos studijas; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 254); Antano Karoblio pasisakymas apie diplomatų rengimo galimybę VDU; „Respublika“ (dok. nr. 255)	
1990 m. balandis – Studentų pokalbiai su Vladu Gronsku, Vidmantu Pekarsku, Algirdu Makarevičiumi, Raimundu Bentkumi, Rimantu Vaišniu (dok. nr. 257)	
1990 04 09 – Rimantas Marčėnas (dok. nr. 258)	
1990 04 11 – Gedimino Kostkevičiaus pasisakymas apie Centro veiklą; „Atgimimas“ (dok. nr. 261)	1990 04 11 – VDU senato penktas posėdis. Galutinai apsisprendžiama dėl Biologijos fakulteto įsteigimo, svarstomas Teologijos-filosofijos fakulteto steigimo klausimas, bet sprendimas nukeliamas į kitą posėdį, priimama ataskaita apie sesiją. Posėdis pratęsiamas susitikime su studentais (dok. nr. 262)
	1990 04 18 – VDU atkuriama korporacija Neo-Lithuania (dok. nr. 265, 270)
	1990 05 01 – Algirdas Avižienis VDU senatoriams užsienyje pristato savo rinkiminę programą (dok. nr. 267)
1990 05 08-11 – Sauliaus Bukausko korespondencija apie VDU ir Centro santykius (dok. nr. 269)	

Pasisakymai	Įvykiai
	1990 05 09 – VDU senato šeštasis posėdis. Jame patvirtinamas Teologijos-filosofijos fakulteto atkūrimas, išrenkami dekanai – Mindaugas Venslauskas (Biologijos), Povilas Zakarevičius (Ekonomikos), ir Gintautas Kamuntavičius (naujai steigiamo Matematikos-fizikos). Humanitarinio fakulteto koordinatoriumi paskiriamas Alvydas Butkus (dok. nr. 270–271)
	1990 05 16 – Jurgis Vilemas kreipiasi į Lietuvos kompartijos vadovą Algirdą Brazauską su prašymu perduoti Visuomeninės politinės veiklos centrą VDU (dok. 273)
	1990 05 17 – spaudai išsiuntinėjamas skelbimas apie stojamuosius į VDU (dok. nr. 274)
	1990 05 21-22 – Algirdas Avižienis išsiuntinėja aplinkraščius VDU senatoriams Lietuvoje ir užsienyje, kuriuose informuoja apie artėjantį kultūrinės blokados Sovietų nulemtą dvigubą senato posėdį Kaune ir Čikagoje (dok. nr. 276–277)
1990 05 24 – Rimas Vaišnys; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 278)	1990 05 24 – Čikagoje paskelbiami ir į Kauną siunčiami paštu iš VDU užsienio senatorių gauti rektoriaus rinkimų rezultatai – išrinktas Algirdas Avižienis (dok. nr. 279); Kaune įvyksta VDU senato septintas posėdis, kuriame paskelbiama, kad iš Lietuvos pusės senatoriai išrinko rektoriumi Algirdą Avižienį. Svarstomos ir priimamos pataisos VDU Statutui (dok. nr. 280–281)
	1990 05 25–27 – Čikagoje vyksta VDU užsienio senato dalies posėdis, kuriama aptarinėta ir rekomenduota Universiteto struktūra ir studijų programos, besiskiriančios nuo priimtų Lietuvoje, užsitikrina JAV Lietuvių bendruomenės finansinė parama (dok. nr. 284–287, 289)
1990 05 26-31 – Joana Misevičienė ir Mindaugas Venslauskas „Tiesoje“ ir „Kauno tiesoje“ pristato visuomenei Algirdą Avižienį ir informuoja apie išrinkimą VDU rektoriumi (dok. nr. 282–283)	
	1990 05 31 – Algirdas Avižienis išsiunčia JAV prezidentui George Bushui raštą dėl kultūrinės VDU veiklos blokados iš Sovietų Sąjungos pusės (dok. nr. 288)
1990 06 02 – Jurgis Vilemas; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 290)	
	1990 06 15 – „Drauge“ paskelbiamas VDU senatorių kreipimasis į pasaulio universitetų rektorius dėl Sovietų Sąjungos kultūrinės blokados (dok. nr. 294)
1990 06 17 – „The New York Times“ paskelbia straipsnį apie atkurtą VDU ir Algirdo Avižienio išrinkimą rektoriumi (dok. nr. 295)	
	1990 06 28 - Lietuvos kompartijos Kauno miesto komiteto biuras perdavė Visuomeninės politinės veiklos patalpas VDU (dok. nr. 297), bet po keleto dienų šio sprendimo įgyvendinimą sustabdė (dok. nr. 306).
	1990 07 03 – stojamieji egzaminai į VDU. Gauta 541 paraiška, priimti 237 studentai. Didžiausias konkursas – Teologijos-filosofijos fakultetą (dok. nr. 298–299)
	1990 07 05 – VDU senato aštuntas posėdis, kuriame renkami kai kurių katedrų vedėjai (dok. nr. 298)
	1990 07 10 ir 21 – Kazys Almenas kreipiasi į VDU senatorius su prašymu pasiūlyti verstinų vadovėlių sąrašus Šis prašymas siejamas su steigiama leidykla „Litera“, kuri aptarnaus Universiteto poreikius (dok. nr. 301–303)

Pasisakymai	Įvykiai
	1990 07 21 - JAV Lietuvių bendruomenė suteikia finansinę paramą steigiamai leidyklai (dok. nr. 305)
	1990 07 25 – Jurgis Vilemas kreipiasi į Lietuvos vyriausybę dėl VDU finansavimo (dok. nr. 307)
1990 07 28 – Viktoro Butkaus pasisakymas apie Teologijos-filosofijos fakultetą; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 310)	
1990 08 02 – Alvydo Butkaus pasisakymas apie Humanitarinių mokslų fakultetą; „Kauno tiesa“ (dok. nr. 311)	
	1990 08 06-12 – Algirdas Avižienis ir Jurgis Vilemas dalyvauja pasaulio rektorių konferencijoje Helsinkyje (dok. nr. 304, 316, 324)
	1990 08 13 – Algirdas Avižienis atvyksta į Lietuvą ir faktiškai pradeda eiti rektoriaus pareigas (dok. nr. 312–313)
	1990 08 16 – Algirdas Avižienis ir Vytautas Statulevičius susitinka su ministre pirmininke Kazimiera Prunskiene. Susitikimo pasėkoje VDU gauna 1,09 mln. rublių valstybinį finansavimą (dok. nr. 317)
	1990 08 17 – Rockfellerio fondo atstovų susitikimas su VDU atstovais (dok. nr. 314)
1990 08 28 – 09 05 – Algirdas Avižienis „Kauno tiesoje“, „Lietuvos aide“ ir „Atgimime“ (dok. nr. 316–319)	
	1990 09 03 – Algirdo Avižienio inauguracija ir naujų mokslo metų iškilmės (dok. nr. 320–324)
	1990 09 04 – antrus mokslo metus pradedančiame VDU veikia senieji Humanitarinių ir Ekonomikos mokslų fakultetai bei pradeda veikti naujai įsteigti Biologijos, Informatikos, Matematikos-fizikos (šie abu vietoj panaikinto Tikslųjų mokslų fakulteto) ir Teologijos-filosofijos fakultetai.

Techninės pastabos

Institucijų santrumpos

AAA – VDU Lietuvių išeivijos institutas, Algirdo Avižienio archyvas
FTEPI – Fizikinių-techninių energetikos problemų institutas
KMI – Kauno medicinos institutas
KPI – Kauno politechnikos institutas
„K. t.“ – „Kauno tiesa“
KU – Kauno universitetas
KVDU – Kauno Vytauto Didžiojo universitetas
KRMT MTI – Kauno radijo matavimo technikos Mokslinio tyrimo institutas
LCVA – Lietuvos centrinis valstybės archyvas
LIMTI – Lietuvos TSR mokslinės techninės informacijos ir techninės ekonominės analizės mokslinio tyrimo instituto Kauno filialas
LKP CK – Lietuvos komunistų partijos Centro komitetas
LPS – Lietuvos persitvarkymo Sąjūdis
LTSR – Lietuvos tarybų socialistinė respublika
LŪSTI – Liaudies ūkio specialistų tobulinimosi institutas (1988–1990 Liaudies ūkio vadovaujančiųjų darbuotojų ir specialistų kvalifikacijos kėlimo institutas)
LŽŪA, ŽŪA – Lietuvos TSR Žemės ūkio akademija
PLKMŠ centras – Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras
VDI – Vilniaus dailės institutas
VUB RS – Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyrius
VVPI – Vilniaus valstybinis pedagogikos institutas
VVU KVF – Vilniaus valstybinio universiteto Kauno vakarinis fakultetas

Statusų santrumpos

Akad. – akademikas
Dėst. – dėstytojas
Doc. – docentas
Drg. – draugas
E. doc. p. – einantis docento pareigas
E. p. – einantis pareigas
E. prof. p. – einantis profesoriaus pareigas
Hab. dr. – habilituotas daktaras
Inž. – inžinierius
J. m. b. – jaunesnysis mokslinis bendradarbis
Kun. – kunigas

M. b. – mokslinis bendradarbis
M. k. – mokslų kandidatas
M. kand. – mokslų kandidatas
Prof. – profesorius
V. d. – vyresnysis dėstytojas
V. m. b. – vyresnysis mokslinis bendradarbis
Vyr. lab. – vyresnysis laborantas

Pastabos dėl protokolų transkripcijos

Atkuriamojo senato sekretorė Joana Misevičienė stenografavo visus posėdžius. Protokolų juodraščius ji perdavė į VDU archyvą. Nepavyko aptikti nei vieno mašinraštinio stenogramų varianto, tad galima spėti, kad sekretorė nerengė ir neplatino stenogramų švaraščių.

Protokolų juodraščiuose gausu santrumpų, kurios apsunkina teksto suvokimą. Dažniausiai pasitaikančios santrumpos:

– institucijų pavadinimai ženklinami pirmomis žodžių raidėmis,
– ilgesni žodžiai trumpinami jų neužbaigiant arba užrašant tik pirmas ir paskutines raides,
– vardai ir pavardės trumpinamos užrašant tik pirmąsias raides ar skiemenis.
– pagarba akademinio pasaulio taisyklėms lėmė, kad net greitai užrašinėdama sekretorė stengėsi nepraleisti kalbėtojų akademinių titulų santrumpų.

Santrumpų gausa iškėlė dilemą – ar perrašant šiuos juodraščius palikti originalias santrumpas ir užbaigti laužtiniuose skliaustuose (įprasta praktika), ar nevarginti skaitytojo laužtinių skliaustų gausa ir panaikinti santrumpas tiesiog rekonstruojant trumpinamus žodžius. Pasirinktas antras kelias, kas yra nusižengimas šaltinių rengimo ortodoksijai. Šį pasirinkimą argumentuoju tuo, kad santrumpų yra labai daug ir jos netrumpina komplikuotų žodžių, dėl kurių rekonstrukcijos kiltų abejonių.

Spėtina, kad visų sekretorių intencija yra kurti tokį tekstą, kuriame santrumpų būtų kuo mažiau, bet stenografavimo įtampa lemia kitokį rezultatą. Kyla klausimas, ar dokumento rengėjas gali sau leisti šią spėjamą intenciją paversti tikrove ir pašalinti stenografavimo rezultato netobulumus? Rizikuoju, kad gali, ypač kuomet dirba su naujausios istorijos dokumentais. Svarbu nuoseklumas – jei pasirinkta vieno ar kito tipo trumpinius likviduoti, tuomet tai reikia daryti nuosekliai. Pavyzdžiui, kai kurie plačiai žinomi trumpiniai iš akademinės sferos perrašomuose protokoluose lieka – un-tas, f-tas, prof., doc.

Rengėjas leido sau peržengti ir šią rizikingą ribą. Protokolai liudija, kad kuomet posėdžio kalbų tempas buvo normalus, sekretorė, pristatydama kalbėtojus, laikėsi nuoseklios schemos – akademinio laipsnio santrumpa, pirma vardo raidė, pavardė. 1989 m. pavasario ir vasaros protokoluose dar kartais nurodoma ir kalbėtojo darbovietės santrumpa. Posėdžio dinamikos suaktyvėjimas arba tiesiog nuovargis lemdavo, kad ši schema išblukdavo – kartais likdavo tik kalbėtojo pavardės santrumpa, o vardų pirmos raidės būdavo įrašomos klaidingai. Atsižvelgdamas į sekretorės intenciją ir dokumento skaitytojo interesą kuo lengviau tekstą suprasti leidau sau rekonstruoti kiekvieno kalbėtojo pristatymą pagal spėjamą lėtesnio užrašymo tempo rezultatą – visada nurodoma akademinio laipsnio santrumpa, pirma vardo raidė ir pavardė. Išimtis – dok. nr. 129 ir 219 – kurių originaluose nei karto nepavartoti akademiniai laipsniai.

Skelbiamuose dokumentuose naudojami ženklai

{ }	Ženklina autoriaus papildymus ranka.
[ ]	Ženklina tekstą, kurio nėra dokumente, pvz. menamus žodžius arba datų fragmentus
[...]	Ženklina praleistą arba neįskaitytą dokumento dalį.
~~Taigi~~	Išbrauktas tekstas dokumente.
<u>Taigi</u>	Pabrauktas tekstas dokumente.

Dokumentai

Nr. 1. Įrašas Romualdo Baltrušio dienoraštyje, 1988 m. balandžio 12 d.

Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2013, p. 14–15.

1988-04-12 – Šeštadienis

Šiandieną KPI Automatikos fakulteto auditorijoje slapta susirinkę prof. A. Smailys, prof. V. Pekarskas, doc. P. Živatkauskas, doc. A. Karoblis, dr. G. Kostkevičius ir aš aptarėme laisvos minties, humanitarinės krypties Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo Kaune galimybes[93].

Nr. 2. Alfredo Smailio pasisakymas. 1988 m. liepos 29 d.

Smailys, Alfredas. „Atkurkime Kauno universitetą". In *Kauno tiesa*, 1988 07 29. Nr. 175, p. 4.

Atkurkime Kauno universitetą

Sudėtingais ir nelengvais 1922 metais Kaune buvo įkurtas Universitetas. Jame buvo penki fakultetai: Teologijos, Socialinių mokslų, Medicinos, Gamtos-matematikos ir Technikos. Studijas pradėjo apie 400 studentų, o po dešimties metų jame studijavo jau apie 5 tūkstančiai. Po 1932 metų dėl ekonominių sąlygų studentų nebedaugėjo.

Universitetas savo veiklą pradėjo neturėdamas tinkamų patalpų, knygų, mokslo priemonių, reikiamų lėšų. Negausus buvo ir mokslo personalas. Mūsų kaimynai latviai ir estai tuo metu buvo kur kas pranašesni, nes Rygoje jau senokai veikė garsioji Politechnikos aukštoji mokykla. Tartu universitetas buvo įkurtas beveik prieš 300 metų.

Nepaisant kūrimosi sunkumų, kaip nurodė rektorius V. Čepinskis kalboje, pasakytoje Universiteto dešimtmečio proga, Kaune greitai buvo pasiektas Europos aukštųjų mokyklų lygis. Jo egzistavimas skatino Lietuvos intelektualinį ir mokslinį lygį. Gaila, kad iki šiol kultūrinė ir mokslinė Universiteto reikšmė Lietuvai nepakankamai nušviesta mūsų spaudoje.

1930 metais šios aukštosios mokyklos pavadinimas buvo pakeistas: pavadintas Vytauto Didžiojo universitetu. Pirmuoju šios aukštosios mokyklos rektoriumi buvo paskirtas profesorius J. Šimkus. Ilgainiui garbingos universiteto rektoriaus pareigos buvo tekusios profesoriams V. Čepinskiui, P. Būčiui, P. Avižoniui, M. Biržiškai, M. Riomeriui, S. Šalkauskiui.

Universitete klestėjo visuomeninė veikla. Vien tik iki 1932 m. veikė 114 įvairių organizacijų. Suprantama, šioje įvairovėje buvo ir kraštutinių nacionalistinių, ir kairiųjų marksistinių.

[93] Šį susitikimą vėliau Baltrušis aprašė savo atsiminimuose: Idėja tapo realybe. *Kauno diena*, 1998 gegužės 28, 35 (ir susitikimo dalyvių nuotrauka); Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas – Kauno Sąjūdžio iniciatyva, In *Lietuvos Sąjūdis Kaune*. Kaunas: Kauno medicinos universiteto leidykla, 2004, 81; *Atsiminimų pynė,* 381–382 (ir susitikimo dalyvių nuotrauka).

Didžiulį vaidmenį ruošiant specialistus sugriautam liaudies ūkiui atstatyti Kauno universitetas suvaidino pokario metais. Tepriminsiu, jog 1950 metais Universitete studijavo 2659 studentai, veikė 7 fakultetai, 63 katedros. Buvo ruošiami 23 specialybių darbuotojai.

Universitetas paruošė keletą tūkstančių mokytojų, kultūros darbuotojų, ekonomistų, teisininkų, lingvistų, įvairių specialybių inžinierių ir gydytojų, vaisingai pasidarbavusių pažangos, kultūros, švietimo labui, kūrusių Lietuvos pramonę, sveikatos apsaugą. Daugelis Universiteto absolventų prisidėjo kuriant ir plėtojant Lietuvos Darbo raudonosios vėliavos ordino žemės ūkio akademiją, Kūno kultūros institutą, Lietuvos veterinarijos akademiją.

Atkūrus Vilniaus universitetą 1939 m., daugelis Kauno universiteto absolventų ir net ištisai kai kurie fakultetai buvo perkelti į Vilnių. LTSR Mokslų Akademijos įstaigų pagrindą taip pat sudarė Kauno universiteto į Vilnių perkeltieji jo fakultetų dėstytojai. Taigi, nuo 1939 m. iki 1950 m. Lietuvoje veikė du universitetai.

Kauno universiteto atkūrimas atgaivintų šią tradiciją. Priminkime, jog vienas pagrindinių universitetinių miestų bruožų – didesnis intelektualinis ir kultūrinis to miesto gyventojų išsilavinimas, neabejotinai reikšmingas ir periferinėms zonoms. Mūsų sąmonėje naujo universiteto sukūrimas paprastai siejamas su istorinėmis tradicijomis, aukštųjų mokyklų egzistavimu. Tiesa, mūsų mieste tos tradicijos nėra itin didelės, tačiau jų egzistavimo nuneigti negalima.

Šiuo metu nauji universitetai kuriami. Pavyzdžiui, 1967 m. buvo įkurtas Kaliningrado, 1969 m. – Gomelio, 1957 m. – Baškirijos (Ufos), 1972 m. – Čečėnijos-Ingušijos (Grozno), 1973 m. – Altajaus (Barnaulo), 1974 m. – Čeliabinsko universitetai. Vien po Didžiojo Tėvynės karo įkurti 34 nauji universitetai.

Kokias gi mokslo sritis galėtų sutvirtinti naujasis universitetas? Manyčiau, į jo struktūrą nebūtų tikslinga įjungti Antano Sniečkaus politechnikos instituto, tačiau kai kuriuos fakultetus galima būtų reorganizuoti. Humanitarinių mokslų fakulteto branduolį sudarytų Vilniaus universiteto humanitariniai skyriai, veikiantys Kaune. Atkurtajame universitete galėtume ruošti Šiaurės Europos kalbų specialistus (suomių, švedų, norvegų, danų), nes, sparčiai besivystant šių šalių ekonomikai ir kultūrai, minėtų kalbų specialistų mūsų šaly itin trūksta. Humanitariniame fakultete galima būtų integruoti ir giliau nagrinėti kai kurias lituanistikos, prūsų kalbos, Lietuvos istorijos bei kultūros problemas, kurias spręsti tektų specialioms katedroms.

Viena didžiausių dabarties problemų yra ekologija, reikalaujanti neatidėliotinų sprendimų, kurie turėtų paliesti pramonės vystymą, gamybos procesų kultūrą ir visuomenės ekologinį sąmoningumą. Kauno universitete būtų galima įsteigti ekologijos fakultetą, kuris suvaidintų labai teigiamą vaidmenį visos šalies mastu. Tokio fakulteto reikalingumas kiltų dar ir todėl, kad šiuo metu Lietuva yra viena labiausiai ekologiškai pažeistų respublikų. Ekologines problemas galima būtų spręsti ir pasitelkus kai kurias Medicinos instituto katedras.

Be to, būtų tikslinga jame ir Biofizikos fakultetą turėti, nes šios srities specialistų Respublikai labai trūksta, o Cheminės technologijos fakultetas, mažiau susijęs su KPI bei įvairiapusiu technikos vystymu, galėtų būtų perkeltas į Vilnių.

Šios pastabos apie Kauno universiteto atkūrimą anaiptol nepretenduoja į išsamų problemos aptarimą. Galbūt jos paskatintų visuomenę aptarti tokią galimybę. Savo mintis pateikiau diskusine tvarka.

Alfredas SMAILYS
Profesorius

Nr. 3. Laimono Inio pasisakymas. 1988 m. rugpjūčio 6 d.

Inis, Laimonas. Žingsnis, kurį reikia žengti. In *Kauno tiesa*, 1988 08 06. Nr. 181, p. 4.

Žingsnis, kurį reikia žengti

Profesorius Alfredas Smailys kelia labai svarbų klausimą – Kauno universiteto atkūrimo būtinybę („Kauno tiesa“, 1988 m. liepos 29 d.). Mintis nenauja, ne kartą jau viešai išsakyta Respublikos ir Kauno rašytojų susirinkimuose, kitomis progomis. Praėjusių metų gruodžio mėnesį vykusiame Partijos miesto komiteto plenume, kalbėdamas apie Kauno humanitarizavimo svarbą, taip pat siūliau nedelsiant svarstyti ir spręsti praktinius Kauno universiteto atkūrimo klausimus, tačiau ši mintis iš karto buvo

užgniaužta – girdi, Lietuvai pakanka ir vieno universiteto[94]. Taip kategoriškai, neįsigilinę į problemos svarbą, gali teigti tik žmonės, kuriems nerūpi istorinė praeitis, intelektualinis ir kultūrinis Lietuvos gyventojų išsilavinimas, arba kurie yra siaurų technokratinių interesų. Profesorius A. Smailys savo straipsnyje siūlo aptarti universiteto struktūrą, mokslo ir mokymo kryptis. Manau, jo siūlymai yra racionalūs, verti didžiausio visuomenės dėmesio. Tačiau, savaime suprantama, universiteto atkūrimas – ne vienerių metų darbas. Pirma reikėtų, kad Kaune veiktų ne tik Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto vakarinis fakultetas, bet ir dieninis skyrius.

Kauno universiteto atkūrimas būtų vienas reikšmingiausių žingsnių visuomenės persitvarkymo, kultūros puoselėjimo, tikro, o ne tariamo žmonių humanitarinio auklėjimo epochoje.

Laimonas INIS
Rašytojas

Nr. 4. Alvydo Butkaus pasisakymas. 1988 m. rugpjūčio 6 d.

Butkus, Alvydas. Kodėl Kaunui būtinas Universitetas. In *Kauno tiesa*, 1989 08 06. Nr. 181, p. 4.

Kodėl Kaunui būtinas Universitetas

Visiškai pritardamas Kauno universiteto atkūrimo idėjai, noriu ją paremti keliais argumentais.

Humanitarinės mokyklos stygius mūsų mieste skaudžiai juntamas iki šiol. 1964 m. įkurtas Vilniaus universiteto Kauno bendramokslinis (dabar Kauno vakarinis) fakultetas mūsų didmiesčiui yra pasityčiojimas: ir dėl menko išleidžiamų filologų skaičiaus, ir dėl biurokratinio reikalavimo studijuojant būtinai kur nors dirbti. O juk nuo šito filologų studijos tik kenčia. Nepakankamą parengimo lygį vakariniame fakultete rodo ir disertantų skaičius. Šiemet fakultetas išleido XX lituanistų laidą, tad baigusių KVF lituanistų šiuo metu yra apie 600, tačiau iš jų kandidatines disertacijas apsigynę tik... trys.

Klaipėdoje ir Šiauliuose yra šio profilio mokyklų stacionarai – Klaipėdoje valstybinės konservatorijos filialas, Šiauliuose – K. Preikšo pedagoginis institutas. Abu šie miestai net draugėn sudėti neprilygsta Kaunui gyventojų skaičiumi.

Humanitarinė inteligentija mūsų beveik pusmilijoniniame mieste ištirpsta kaip lašas jūroje. Esam technokratų miestas. Gal todėl ir nereikia stebėtis kritiška jo ekologine būkle, paminklosaugininkų bejėgiškumu, bendru kultūros nuosmukiu. Ar taip būtų atsitikę, jei vertybių hierarchijos viršūnėje stovėtų žmogaus dvasiniai poreikiai, bet ne geležis, degalai ir nežabota pramonė.

Pramoninio miesto gyventojų problemos taip pat siauresnės. Pažiūrėkim, kokią „Kauno tiesos" skaitytojų korespondencijos dalį sudaro laiškai moralės, dvasingumo klausimais. Dažniausia skundžiamasi varvančiais čiaupais, neuždengtais stogais, nešvariais buteliais, įvairiais kitais buitiniais ar organizaciniais nesklandumais. Kodėl žodis „kaunietis" kitiems Lietuvos gyventojams tapo vos ne sukčiaus, spekulianto sinonimu?

Universitetas visų šitų problemų iškart neišspręs, tačiau išjudins jų sprendimą. Nuo automobilių ir gamyklų dūstančiame Kaune humanitarui nepaprastai sunku rasti darbą. Štai čia antrasis lazdos galas: miestui reikia ne tik universiteto, bet ir darbo vietų jo absolventams. Ką šiuo metu gali pasirinkti, sakykim, filologas? Į mokyklą patekti sunku, be to, ne visi nori dirbti kol kas nedėkingų pedagogo darbų. Lieka „Šviesos" leidykla, trys redakcijos ir Literatūros muziejus, jo filialai. Štai ir viskas Kaunui, neskaitant įmonių laikraštukų. Tuo tarpu Vilniuje yra 7 leidyklos, 1982 m. ėjo 31 žurnalas, 11 respublikinių laikraščių, 24 žinybiniai, 2 vietiniai.

Kauno universitetas taptų ir regiono kultūros bei mokslo židiniu. Pastebėta, kad didžiųjų Lietuvos miestų aukštosios mokyklos pritraukia savo regiono jaunimą: dauguma žemaičių ir šiaurės aukštaičių studijoms renkasi Klaipėdą ar Šiaulius, Vilnius traukia rytų aukštaičius ir arčiau namų. Bet iki šiol suvalkiečiai humanitarinių mokslų Kaune studijuoti negali, todėl arba važiuoja į Vilnių, arba persiorientuoja ir renkasi vieną iš techninių specialybių Kaune. Kiek humanitaro talentų dėl to taip ir neatsiskleidė.

94 Kauno miesto komunistų partijos komiteto plenumo, įvykusio 1987 m. gruodžio 19 dieną, protokole, Laimono Inio pasisakymo VDU atkūrimo klausimu nėra. Protokole pristatyta jo kalba apie Kauno kūrybinių sąjungų problemas. Žr. Lietuvos ypatingasis archyvas, LKP skyrius, f. 3310, ap. 73, b. 1, l. 199–201. Laimonas Inis dar kartą apie savo pirmeiviškumą VDU atkūrimo idėjos genezėje viešai pasisakė 1988 m. spalio 7 d. (Nr. 25).

Laikraštyje jau buvo minėta, kokias mokslo sritis galėtų tyrinėti Kauno universitetas. Noriu pridurti, kad universiteto filologai būtų visai pajėgūs tyrinėti lietuvių ir latvių lyginamosios kalbotyros, tautosakos klausimus, formuoti atskirą sintaksės mokyklą. Savų tyrinėtojų laukia lyginamoji baltų etnografija, mitologija.

Matome, jog Kauno universiteto atkūrimas yra ne kauniečių užgaida, bet gyvybiškas poreikis. Tai miesto kultūrinio atgimimo poreikis.

Alvydas BUTKUS
Filologijos mokslų kandidatas

Nr. 5. Petro Lazausko, Bronislovo Ruplio ir Vytauto Rymeikio pasisakymas. 1988 m. rugpjūčio 13 d.

Lazauskas, Petras; Ruplys, Bronislavas; Rymeikis, Vytautas. Taip! Kauno universiteto atkūrimui. In *Kauno tiesa*. 1988 08 13. Nr. 187, p. 5.

Taip! Kauno universiteto atkūrimui

Gaivūs persitvarkymo vėjai neša mums naujų minčių, padeda naujai pažvelgti į praeitį, į savo šaknis, kad su tikru ryžtu galėtume siekti materialinių ir dvasinių vertybių. Turiningame, įvairiapusiškame, pasiūlymų sraute itin reikšmingai nuskambėjo profesoriaus A. Smailio kvietimas atkurti Kauno universitetą („Kauno tiesa“, 1988.07.29). Kvietimas argumentuotas, tad autorius, matyt, iš kuklumo laiko savo mintis diskusinėmis. Žinoma, diskutuoti galima dėl Kauno universiteto atkūrimo detalių, bet svarbiausioji – universiteto atkūrimo – mintis, mūsų nuomone prašosi konkrečių veiksmų.

Reikia atkurti ne šiaip universitetą – reikia atgaivinti mūsų kultūros istorijos labai reikšmingą tėkmę, atstatyti jos nepertraukiamumą. Visi suprantame, jog Kauno universiteto išardymas 1950 metais, sudarant jo bazėje Medicinos ir Politechnikos institutus, buvo ne visiškai apgalvotas. Tai padaryta pagal ano meto administracinę komandinę logiką ir motyvus. Lietuvos šviesuomenė, tiksliau, jos likučiai, dėl to išgyveno, bet padaryti nieko negalėjo. Skausmingas tų dienų aidas tebeskamba ir mumyse, tuomet tik sėdusiuose į studijų suolus. Žinoma, niekas nepaneigs Kauno politechnikos ir Medicinos institutų reikšmės, jų laimėjimų, tačiau, kaip ir visi tokie institutai, jie negali suteikti savo auklėtiniams to universalaus bendražmogiškų savybių lygio, kurį suteikia universitetai. O tai (visi tuo įsitikinome) kaip bumerangas sugrįžta Černobyliu, pagalbos šaukiančiu Nemunu, nejautrumu kenčiančiam žmogui... Turbūt neatsitiktinai vienu iš visapusiškos JAV pažangos prielaidų laikoma ten vyraujanti universitetinė aukštojo mokslo forma.

Ir dar. Negalima sumenkinti bendrosios universitetų įtakos miestui, regionui. Egzistuoja pasaulyje lakoniškas apibūdinimas – universitetinis miestas, ir platesnių komentarų, taip sakant, nebereikia. Šių eilučių autoriams visai nesenai tą teko akivaizdžiai pajusti dalyvaujant konferencijoje Kazanės universitete, susipažįstant su miestu.

Ar populiarus, kartais ne itin patrauklus „kauniečio“ įvaizdis nebus, be kita ko, susidaręs dėl neuniversitetinės, nehumanitarinės miesto kultūrinės atmosferos?

Svarstant Kauno universiteto atkūrimo detales, prie profesoriaus A. Smailio pasiūlymų norėtųsi pridurti galimybę suformuoti universitete Ekonomikos fakultetą iš atitinkamų Vilniaus universiteto vakarinio skyriaus bei Kauno politechnikos instituto padalinių. Galėtų būti jame Matematikos ir mechanikos fakultetas, kurio auklėtinių reikėtų miesto ir rajono mokslo ir mokymo įstaigose. Dar kartą pabrėžiame: tai tik detalės, kurtos išaiškėtų „darbo tvarka“.

Dabar gi vieningai stokime už tikrai kilnų tikslą – Kauno universiteto atkūrimą!

Lietuvos žemės ūkio akademijos
profesorius Petras LAZAUSKAS.
docentai Bronislavas RUPLYS
ir Vytautas RYMEIKIS

Nr. 6. Gintauto Kabašinsko pasisakymas. 1988 m. rugpjūčio 20 d.

Kabašinskas, Gintautas. Problemų sprendimo raktas. In *Kauno tiesa*. 1988 08 20. Nr. 193, p. 3.

Problemų sprendimo raktas

1922 m. vasario 13 d. 17 val. 10 min. tuometinės Lietuvos Ministrų tarybos posėdyje buvo priimtas nutarimas:

„Vadovaujantis Vilniaus universiteto įsteigimo įstatymu ir turint omenyje universiteto atidarymo klausimo pribrendimą ir reikalingumą, nutarta atidaryti universitetą Kaune".

Šiandien profesoriaus Alfredo Smailio idėja atkurti Kauno universitetą ne tik svarbi, bet ir aktuali. Dalykas pribrendęs ir reikalingas. Universiteto atkūrimo darbas tolygus jo įkūrimui. Jame turi atsirasti nauji fakultetai, kurių specialistai dabar gyvybiškai reikalingi mūsų kraštui. Kaip sako filosofas, profesorius Bronius Genzelis: „Mums reikia nacionalinių kadrų, kurie jaustų atsakomybę už mūsų kraštą."

Iš tiesų, mums reikia specialistų, kurie nebūtų abejingi krašto ekologijai, kurie sugebėtų išspręsti šias problemas. Mums reikia žmonių, kuriems rūpėtų istorinė praeitis, Lietuvos gyventojų kultūra, o ne vien tik akla techninė pažanga. Juk tik aukšto intelektualinio ir dvasinio lygio specialistas pajėgus kurti tikrąją pažangą ir visuomenėje, ir technikoje.

Negalima nuneigti Kauno universiteto istorinių tradicijų. Kauno universitetas atliko didelį darbą įvairių mokslų srityse, davė daug įžymių žmonių tėvynei. Universitetas šiandien galėtų duoti dar daugiau, jei ši kilni jo atkūrimo idėja būtų įgyvendinta.

Praėjo asmens kulto laikai, pasibaigė stagnacijos periodas. Visa tai paliko mums aibę problemų. Kauno universiteto atkūrimas tegul bus tų problemų sprendimo raktas.

Kun. Gintautas KABAŠINSKAS
Prisikėlimo bažnyčios vikaras

Nr. 7. Vitolio Kučinsko pasisakymas. 1988 m. rugpjūčio 20 d.

Kučinskas, Vitolis. Kauno universitetui perspektyvių darbų atsirastų. In *Kauno tiesa*. 1988 08 20. Nr. 193, p. 3.

Kauno universitetui perspektyvių darbų atsirastų

Istorinės aplinkybės lėmė, kad lietuvių tautai Kaunas buvo laikinoji sostinė. Jokių ypatingų priežasčių, kad ir Kauno universitetas būtų laikinas, nebuvo. Manau, tam tikru metu paprasčiausiai pabijota Lietuvoje turėti du universitetus. Tačiau šis „kuklumas» parodė, kad antrojo universiteto atsisakyta be reikalo. Todėl tarpe kitų istorinių klaidų taisykime ir šią – atkurkime Kauno universitetą! Iš to daug ką laimėtų liaudies švietimo pertvarkymas ir tautinio dvasingumo atgimimas. Juk panašaus dubliavimo esama: Vilniaus valstybinis pedagoginis institutas, įkurtas 1944 m. ir Šiaulių pedagoginis institutas (veikia nuo 1954 m.), Kauno politechnikos institutas, įkurtas 1950 m., ir jo satelitas – Vilniaus inžinerinės statybos institutas, įsteigtas I960 m. Toks minėtų institutų dubliavimas pasitarnavo kooperavimo ir specializacijos procesams, dėl ko pagerėjo specialistų paruošimas, atsirado palankesnės sąlygos Lietuvos jaunimui siekti aukštojo mokslo beveik visuose Respublikos miestuose.

Ką panašaus galėtų duoti Kauno universitetas? Visų pirma, kaip siūlo prof. A. Smailys („Kauno tiesa", 1988 m. liepos 29 d. numeris) turėtų būti įkurtas Ekologijos fakultetas. Pastarosios srities specialistų šiuo metu negali tinkamai ruošti nė viena Respublikos aukštoji mokykla. Tam reiktų suburti vedančiuosius mokslininkus, dėstytojus iš beveik visų aukštųjų mokyklų: biologus, geologus, fizikus iš Universiteto, kibernetikos, darbo apsaugos specialistus ir kt. iš KPI, žemėtvarkininkus ir hidrotechnikus iš LŽŪA ir t. t. Tik kompleksinis būsimųjų ekologijos specialistų paruošimas galėtų padėti spręsti svarbiausią mūsų dabarties problemą.

Bet kokiose gamybos, švietimo ir kultūros srityse dar pasigendame specialistų veiklos profesionalumo. Šias spragas neužtaisysime vien pertvarkydami liaudies švietimą, gerindami jo materialinę bazę, tobulindami mokymo formas bei metodus. Reikia moksliškai pagrįsti būsimojo specialisto profesinės veiklos turinį, nustatyti funkcinį ryšį visų specialistų veikloje ir kitus klausimus. Šį darbą gali atlikti tik

kvalifikuoti darbo psichologijos (ergonomikos) ir socialinės psichologijos bei sociologijos specialistai, kuriuos taip pat galėtų ruošti Kauno universitetas.

Humanitarizuojant pramonės ir žemės ūkio specialistų ruošimą, reikiamą pagalbą techniškosioms aukštosioms mokykloms turėtų sutelkti atkurto untversiteto specialistai. Jeigu visų specialybių studentams bus dėstoma lietuvių kalba, tai šios disciplinos dėstytojus irgi galėtų ruošti atkurtas Kauno universitetas.

Žodžiu, Kauno universitete perspektyvių darbų atsirastų nemažai, reikia tik, kad jis būti atkurtas.

Vitolis KUČINSKAS
Lietuvos žemės ūkio akademijos fizikos katedros docentas

Nr. 8. Povilo Varanausko ir Jono Čepinskio pasisakymas. 1988 m. rugpjūčio 20 d.

Varanauskas, Povilas; Čepinskis, Jonas. Mokslo dvasia – ne tik specialybės žinios. In *Kauno tiesa*. 1988 09 02. Nr. 203, p. 4.

Mokslo dvasia – ne tik specialybės žinios

Teigdami, kad Kauno Universiteto atkūrimas jau vakar subrendęs reikalas, būtume savaip neteisūs. Jis niekad neturėjo būti panaikintas! Tereikia pasidairyti į kraštus, mažesnius už Lietuvą. Juose net po kelis universitetus yra. Pavyzdžiui, Šveicarijoje – keturi universitetai ir politechnikos institutas.

Išskirti savarankišką aukštąją technikos mokyklą, be abejonės, reikėjo. Tai sudarė galimybes sustiprinti techninį mokymą. Dėl Medicinos instituto išskyrimo galima buvo abejoti. Šiuo metu tikriausiai netikslinga esamą Kauno medicinos institutą įjungti į Universitetą, kurio atgimimo būtinybė nekelia abejonių. Universiteto įkūrimas buvo susijęs su tautiniu atgimimu. Būsimasis universiteto atgimimas neatsiejamas nuo visuomenės atsinaujinimo, į kurį atvėrė duris persitvarkymas. Ši problema įtraukta į Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio Kauno iniciatyvinės grupės darbo gaires. Apie Universitetą kalbama Kultūros fonde ir Rašytojų sąjungos Kauno skyriuje.

Vienu metu įvairiuose lygiuose keliama ši idėja rodo jos pagrįstumą. Profesorius A. Smailys bendrame Sąjūdžio, miesto vadovų ir „Kauno tiesos" redakcijos atstovų pasitarime įsipareigojo parašyti pirmąjį straipsnį šia tema; tai įvykdė ir susilaukė pritariančiųjų. Nereiktų tik gal fetišizuoti esmės – tarytum su Universiteto atkūrimu automatiškai išsispręs daug reikalų. Kad kauniečių kalbos kultūra pagerės, neabejojame. Bet gamtos užterštumą aiškinti tik siauru techninės srities specialistų mąstymu – ne išeitis. Vilniuje turime didžiulį ir seną Universitetą, bet, nepaisant to, ir šiandien plaukia Nerimi iš Vilniaus pro Kauną į Nemuną didesnės už Universiteto plotą tepalo dėmės... Ir kalti dėl to ne vien aukštųjų mokyklų absolventai, bet ir darbininkai (o juk jie niekad nestudijavo).

Priešintis blogiui turime mes visi, nepriklausomai nuo išsilavinimo, tautybės, partiškumo, religinių įsitikinimų ir skirstymo pagal kitus socialinius kriterijus. Turime užmiršti, kas mus skiria, o žiūrėti, kas vienija. Kai Lietuva bus švari, galėsime vienas prieš kitą pasipuikuoti. Mūsų visų pirmasis priešas – gamtos teršėjai. Nė vienas, pastebėjęs jos teršimą, neliko abejingas. Juk didelė tarša atsiranda ne vien dėl technologijos netobulumo, bet ir asmeninę naudą gaudant. Ir tai „petys į petį" vykdo tiek Politechnikos, tiek Universiteto, tiek Žemės ūkio akademijos absolventai. Todėl būtina ne tik atkurti Universitetą Kaune, bet ir humanizuoti visą švietimą, pradedant pradiniu mokymu. O Universitetui reikėtų skirti didžiausią visuomenės humanizavimo vaidmenį. Toks vaidmuo išlikęs daugelio buvusio Vytauto Didžiojo universiteto absolventų atmintyje ir širdyse.

Beje, aptariant buvusio Universiteto reikšmę, dažnai pasirenkamas neteisingas atskaitos taškas.

Daug paskelbta publikacijų, kuriose bandoma įrodyti Kauno universiteto įsteigimą tik kaip švietėjų pastangų vaisių. Lyg tuometinė Lietuvos vyriausybė Universiteto įkūrimu nebuvo suinteresuota ir juo nesirūpino. Vienas iš šio straipsnio autorių atsimena kitką. Profesorius V. Čepinskis yra buvęs ne tik rektoriumi, bet ir vyriausybės nariu nuo socialdemokratų partijos. Jam teko atstovauti Lietuvai Anglijoje. Kai buvo keliamas klausimas – būti ar nebūti nepriklausomai Lietuvai, Anglijos vyriausybė šį klausimą siejo su Universiteto įsteigimu Kaune. Laikyta, kad viena iš kertinių valstybingumo atramų – nacionalinio universiteto buvimas. Lietuvos vyriausybė buvo suinteresuota Kauno universiteto įkūrimu ir egzistavimu. Jai tai buvo gyvybiškai reikalinga. Būdamas rektoriumi, iškilmėse padedant kertinį Medicinos fakulteto

rūmų akmenį, V. Čepinskis kalbėjo: „Nė viena vyriausybė tiek nesirūpina universitetu, kiek dabartinė, ypač p. Prezidentas" („Lietuvos studentas", 13 (20) Nr., 1931 m. rugsėjo 15 d.). Galima tai būtų priskirti ir mandagumo reveransui. Bet kitų pasisakymai įtikina, kad ne tik reveranso būta. Profesorius V. Krėvė-Mickevičius tiesmukiškai kalbėjo: „Aš nesu gerbėjas tų sąlygų, kuriose mes gyvename, tačiau pripažįstu, kad dabartinė vyriausybė universitetui daug duoda". O toliau piktai tęsė: „Ji turėtų daugiau duoti ir visai Lietuvai, ypač sveikatos reikalams, nes jie tautai labai svarbūs". Darosi aišku, kad nors sunkiai Lietuva vertėsi, bet Universitetui teikė pirmaeilį vaidmenį. Vien minimi Medicinos fakulteto rūmai A. Mickevičiaus gatvėje kainavo 2 milijonus 800 tūkstančių litų. O juk tai vyko nepaisant sunkios pasaulinės ekonominės krizės, kuri palietė ir Lietuvą.

Kalbant apie Universiteto atkūrimo vaidmenį, galima pasinaudoti beveik prieš 60 metų parašyta profesoriaus V. Čepinskio pastraipa; ji nors ilga, bet verta, kad būtų paskelbta visa: „Žmonijos pasaulis gyvena tokius laikus, kokių dar nebuvo istorijoje. Tie laikai labai sunkūs, pilni didelio pavojaus, bet ir didelės vilties. Ta viltis yra mokslas ir jo dvasia. Mokslas šių dienų žmogui suteikia didelės galios, bet kad ta galybė neišeitų žmonijos nenaudai, reikia, kad šių dienų žmogus persisunktų mokslo dvasia, o ta dvasia reiškia visų pirma bešališką, tolerantingą ir švarų galvojimą tiesos beieškant. Jeigu įvairios bjaurios ligos ir epidemijos pareina nuo nešvaraus fzinio gyvenimo, tai tautinio ir tarptautinio gyvenimo baisenybės yra pasėka nešvaraus, nenuoširdaus, nemoksliško galvojimo. Tai kartu su kitais universitetais prisidėsime prie moksliško ūpo įskiepijimo platiems visuomenės sluoksniams, atsimindami pilnus galios išminties šiuos Konfucijaus žodžius: „Prie doraus gyvenimo ir pasaulinės taikos veda tik švarus ir nuoširdus galvojimas, o toks galvojimas galimas tik surinkus pakankamai žinių apie pasaulį, sukūrus tobulą mokslą ir įsigijus sugebėjimą matyti daiktus kokie jie yra".

Išreikšdami įsitikinimą, kad atkurtas Universitetas būtų asmenybės tobulinimo ir dvasingumo kėlimo centru Kauno regione, šio rašinio autoriai nesiima dabar svarstyti, kokių profesijų fakultetus reikėtų įsteigti. Tai galima daryti darbo tvarka, atsižvelgiant į visuomenės nuomonę. Viena aišku: šiuo metu vien Kauno miestui įvairių profesijų aukštos kvalifikacijos specialistų reikia daug daugiau, negu ruošdavo prieškarinis Universitetas visai Lietuvai. Aišku, kad atkuriant Kauno universitetą kažkiek prarastų kitos aukštosios mokyklos (KPI, VVU, VPI). Tačiau neabejojam, jog šis bendras reikalas toks svarbus, kad kitų aukštųjų mokyklų kolektyvai sugebėtų pakilti virš savų interesų.

Povilas VARANAUSKAS
LTSR nusipelnęs išradėjas,
Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio
Kauno iniciatyvinės grupės narys

Jonas ČEPINSKIS
Lietuvos kultūros fondo
Kauno tarybos narys

[Dvi nuotraukos: VDU I-ieji ir Didieji rūmai]

Nr. 9. Rolando Maskoliūno pasisakymas. 1988 m. rugsėjo 7 d.

Maskoliūnas, Rolandas. Kauno universitetas reikalingas visai Lietuvai. In *Kauno tiesa*. 1988 09 07. Nr. 207, p. 3.

Kauno universitetas reikalingas visai Lietuvai

Visiškai pritariu Kauno universiteto atkūrimui. Tai būtina mums, visa Lietuvai. Ypač svarbu, kad jame dėstomų disciplinų spektras prilygtų pažangiausių pasaulio Alma Mater mokymo programoms, neužmirštant būtinų Lietuvai specialistų rengimo (pavyzdžiui ekologų, Lietuvos filosofijos, lietuvių kalbos tyrinėtojų, vertėjų, biofizikų, marketingo specialistų ir t. t.).

Esu įsitikinęs, kad Universiteto atkūrimo reikalą turime spręsti mes patys.

Rolandas MASKOLIŪNAS
Vilniaus valstybinio universiteto absolventas,
biofizikas

Nr. 10. Juozo Burneikio pasisakymas. 1988 m. rugsėjo 7 d.

Burneikis, Juozas. Idėja teisinga, imkimės konkrečių žygių. In *Kauno tiesa*. 1988 09 07. Nr. 207, p. 3.

Idėja teisinga, imkimės konkrečių žygių

Mane, kaip daugelį kitų kauniečių, jaudina reikšmingas savalaikis profesoriaus A. Smailio kvietimas atkurti Kauno universitetą („Kauno tiesa", 1988 m. liepos 29 d. Nr.). Be jokių abejonių ir svyravimų esu už Kauno universiteto atkūrimą! Ir reikia kuo greičiau imtis konkrečių veiksmų.

Kaunas, anksčiau buvęs svarbiu Lietuvos humanitarinių mokslų, kultūros, tautinio sąmoningumo centru, panaikinus jame 1950 metais Universitetą, šiandien liko daugiau technokratinės atmosferos miestu. Kauno universiteto panaikinimas, sukuriant jo bazėje Medicinos ir Politechnikos institutus, buvo ne visiškai apgalvotas ir pamatuotas. Žinoma, jokiu būdu negalima neigti šių institutų reikšmės, nuopelnų. Tačiau jie ir neprieštarauja Universitetui, ir negali jo atstoti. Juk jis, ypač šiuo metu, ne mažiau (o gal net daugiau) reikalingas mūsų miestui, regionui, pagaliau visai Respublikai.

Tai, kad Vilniuje yra universitetas – jokia kliūtis. Juk aukštųjų mokyklų dubliavimo pavyzdžių Respublikoje turime (juos jau minėjo kiti „Kauno tiesoje" rašę šia tema). Kauno ir aplinkinių miestų bei kaimų jaunimui, atkūrus universitetą, būtų sudarytos palankios sąlygos siekti humanitarinių mokslų.

Teisingai siūlo profesorius A. Smailys, kad Kauno universitete turėtų būti įkurtas Bendrosios ekologijos fakultetas. Tokių specialistų kol kas nerengia nė viena Respublikos aukštoji mokykla. O jų reikalingumas šiandien akivaizdus. Prašosi būti Universitetas, be abejonės, visuomenės mokslų, fizikos, matematikos centru. Suprantama, kad atkurtojo universiteto struktūra reikalautų dar nagrinėjimo, motyvavimo.

Kauno universiteto pagrindiniai kadrai galėtų būti suburti pirmiausia iš Vilniaus universiteto vakarinio fakulteto, KPI, LŽŪA atitinkamų padalinių.

Juozas BURNEIKIS
Lietuvos TSR MA narys korespondentas, profesorius
Technikos mokslų daktaras
Respublikos nusipelnęs mokslo ir technikos veikėjas

Nr. 11. Rūtos Kanopkaitės reportažas apie diskusiją LKP Kauno miesto vykdomąjame komitete 1988 m. rugsėjo 7 d.

Kanopkaitė, Rūta. „Kauno universitetas: būti ar nebūti?" In *Kauno tiesa*, 1988 09 09. Nr. 209, p. 1, 3.

Kauno universitetas: būti ar nebūti?

Visai neseniai, liepos pabaigoje, mūsų laikraštyje pasirodė pirmosios publikacijos, siūlančios atkurti Kauno universitetą, apsvarstyti, kokios tam yra realios galimybės. Profesoriaus Alfredo Smailio, rašytojo Laimono Inio mintis (beje, subrandintas ir išsakytas įvairių lygių pasitarimuose, susirinkimuose dar anksčiau) palaikė nemažai mokslininkų, kultūros darbuotojų. Negavome nė vieno Universiteto atkūrimui prieštaraujančio rašinio, o tai byloja, kad būtinybė šitokiu būdu humanitarizuoti Kauną (matyt, ir visą regioną) subrendusi. Tačiau, žinoma, tai nereiškia, kad nuo idėjos pasiūlymo, jos palaikymo iki įgyvendinimo – vienas žingsnis. Tad UŽVAKAR LKP Kauno miesto komitete surengtas pokalbis, svarstęs Universiteto atkūrimo galimybes ir kelius, išryškino daugelį argumentų „pro" ir „contra". Užbėgant už akių, norisi pasakyti, kad pašnekesys vyko labai demokratiškai ir dalykiškai, nebuvo nuglaistytas, išryškino skirtingas nuomones ir pozicijas, tiek labai jau nuosaikias, tiek maksimalistines. Tad ir pasistengsime skaitytojams pateikti kuo tikslesnį šito pokalbio aprašymą (nors tai ir nebus pilna stenograma), savas emocijas ir samprotavimus pasilikdami ateičiai, – įdomių minčių, emocionalių ar logiškų argumentų ir taip nestigo.

Pokalbį pradėjo LKP [Kauno] miesto komiteto pirmasis sekretorius Romualdas Rimaitis, pristatė jo dalyvius: LTSR švietimo ministrą profesorių Henriką Zabulį, Antano Sniečkaus politechnikos instituto rektorių profesorių Vladislovą Domarką, Medicinos instituto rektorių profesorių Antaną Praškevičių, Vilniaus valstybinio universiteto Kauno vakarinio fakulteto dekaną Algirdą Šalčių, Lietuvos Persitvarkymo

Sąjūdžio Kauno iniciatyvinės grupės narį profesorių Alfredą Smailį, Kūno kultūros instituto profesorių, Respublikos Pedagogų draugijos Kauno skyriaus pirmininką Kęstutį Miškinį, rašytoją, „Nemuno“ žurnalo vyriausiąjį redaktorių Laimoną Inį, Rašytojų sąjungos Kauno skyriaus atsakingąjį sekretorių rašytoją Algimantą Mikutą, Universiteto Kauno vakarinio fakulteto lietuvių kalbos ir literatūros katedros vedėją Albertą Ružę, Antano Sniečkaus politechnikos instituto Kultūros fondo rėmimo grupės vadovą ir „Aukuro“ klubo pirmininką, šio instituto dėstytoją Gediminą Kostkevičių. Kokią svarbą teikiame šiai problemai, parodė ir tai, kad ją svarstant dalyvavo, galima sakyti, visi miesto vadovaujantys darbuotojai – miesto vykdomojo komiteto pirmininkas Petras Staškūnas, LKP [Kauno] miesto komiteto antrasis sekretorius Juozas Jaruševičius, Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Zigmantas Kazakevičius. (Renginio organizatorių – Partijos miesto komiteto mokyklų skyriaus darbuotojų, spaudos atstovų pavardėmis jau neišminėsime ne dėl dėmesio jiems, o dėl vietos stokos).

– Nenuginčijamas faktas, kad pokario metais Kaunas buvo smarkiai dehumanitarizuotas. Tik septintojo dešimtmečio viduryje padėtis ėmė kiek gerėti: atsirado Universiteto vakarinis fakultetas, „Nemuno“ žurnalas, daugiau kūrybinių sąjungų skyrių, bet to per maža. Žinoma, esančios mieste aukštosios mokyklos daug davė mokslui ir liaudies ūkiui. Ir dabar jose stacionare mokosi arti 20 tūkstančių studentų. Kažkada visos humanitarinės institucijos, leidyklos buvo iškeltos į Vilnių. Ar ne laikas po truputį pradėt mokėti skolą Kaunui, kuriame įsivyravo techniškoji orientacija? Žinoma, ketinimams, siūlymams reikia suteikti realų pagrindą, o materialinės bazės klausimai gana opūs, – kalbėjo R. RIMAITIS.

A. ŠALČIUS: – Mūsų fakultetas buvo įkurtas 1964 metais. Kasmet parengiame apie 200 absolventų (lituanistų, anglų ir rusų kalbos specialistų, ekonomistų, bibliotekininkų). Sakyčiau, kad Kauno poreikius visiškai patenkiname. Lituanistų ir rusistų pakanka, ekonomistų taip pat, o anglistams mieste nėra darbo pagal specialybę. Gal reikėtų rengti kito profilio specialistus? Arba pradžiai fakultete įkurti dieninį skyrių – tam galimybes, nors ir kuklias (šešios auditorijos), turime.

R. RIMAITIS: – Pasigirsta tokių priekaištų: jūsiškių absolventų lygis menkokas, nepakankamai aukšta dėstytojų kvalifikacija...

A. ŠALČIUS: – Dirbame su tokiu studentų kontingentu, koks ateina paruoštas vidurinėje... Tarp dėstytojų – vienas mokslų daktaras, kiti ruošia daktarines disertacijas.

R. RIMAITIS: – Tai nepriimkit studijuoti silpnų. Didinkit reikalavimus!

A. ŠALČIUS: – Šiemet pirmąsyk neįvykdėme plano į visas ekonomikos specialybes (išskyrus prekybos ekonomikos). Matyt, tai turės įtakos ir būsimų specialistų lygiui.

V. DOMARKAS: – Norint spartinti Kauno humanitarizavimą, nebūtina griauti esančias struktūras. Galėtų atsirasti (jei tai deramai, motyvuotai pagrįsime) nauja atskira aukštoji mokykla. Tačiau ar ji nebus trečiarūšė? Kokie dėstytojų kadrai į ją ateis? Dabar fakultetas šliejasi prie stipraus kamieno – Vilniaus universiteto. Ar jis daug laimės atsiskyręs? Man atrodo, kol kas remiamės daugiau emocijomis, neturėdami objektyvių duomenų atskiro universiteto įsteigimui motyvuoti. Gal pagalvokime apie dienines grupes, naujų specialybių atsiradimą Kauno vakariniame fakultete, apie galimybę jungtis su Dailės instituto kaunišku padaliniu...

L. INIS: – Kažkada iš Universiteto išskirtų aukštųjų mokyklų atgal neįkišime – šito nereikia bijoti. Nesutinku su V. Domarku, kad Universiteto atkūrimas – dar nesubrendęs reikalas. Taip, dabar emocijų laikas, bet juk ir emocionaliose kalbose yra racionalus grūdas. Buvo Kauno universitetas, buvo jame ir rimti kadrai, ir savos tradicijos, ir tauri, aktyvi mokslo dvasia. Dabar, sakyčiau, miesto aukštųjų mokyklų dėstytojai nuo daugelio svarbių visuomeninių akcijų, aktualijų svarstymo lieka nuošalyje. Aš manau, kad Universiteto atgaivinimas – vienas svarbiausių uždavinių, kurį mes turime išspręsti šiame amžiuje. Niekas negali atstoti universiteto statuso, susiformavusio per šimtmečius, turinčio savas tradicijas, dvasią, įtaką kultūrai. Be to, ką bekalbėsi, skirtumas tarp dieniniame ir vakariniame skyriuose parengtų specialistų akivaizdus. Pirmiausia turėtume išsiaiškinti, kokių kadrų reikia ne tik Kaunui, bet regionui, Respublikai. Juk ir Vilnius ruošia specialistus ne tik sau. Bazė pradžiai yra – tai Vakarinis fakultetas.

A. SMAILYS: – Visiškai palaikau L. Inį. Suformuokime galutinai universiteto koncepciją, nuspręskime, į ką jis atsigręš. Abejojama, kaip dirba jauni kadrai? Juk jie tęs mūsų darbą – pasitikėkime jaunimu. Dėl dieninių grupių: manau, kad jos reikalo neišspręs, tik vilkins, taps kompromisu, kuris užsitęs be galo. Aš įsivaizduoju, kad profesoriaus K. Ragulskio darbų ir laboratorijos bazėje gali gimti fizikos-technikos fakultetas. Švari industrija gyvybiškai būtina visiems – vadinasi, reikia Ekologijos fakulteto. Gal dar

biofizikai vertėtų jungtis su biochemija... Praverstų lingvistai, Šiaurės Europos kalbų specialistai. Nereikia universiteto giganto. Tai juk pirmas žingsnis.

V. DOMARKAS: – Ekologija, kaip atskiras mokslas, be konkretaus pagrindo negyvybinga. Tarkime, užsienyje ekologija traktuojama tik kaip vienas iš specialisto rengimo aspektų. Ekologiją reikia sieti su konkrečia specialybe.

A. PRAŠKEVIČIUS: – Humanitarinė dvasia mieste nyksta ne vien dėl Universiteto išnykimo. Kiekvienas inteligentas turi būti humanitaras – tai dorovinė sąvoka. Tam tikrais aspektais sutinku su V. Domarku ir L. Iniu – pirmiausia apsvarstykime poreikius, būsimojo universiteto turinį. Juk Vilniuje sutelkti ir tokie traukos taškai, kaip atitinkamo profilio Mokslų Akademijos institutai. Tai Kauno universitetas savo turiniu ir funkcijomis vilniškiui neprilygtų. Pradžiai pagalvokime: kas studijuos (ar tęsis situacija, kai dėstytojas verčia mokytis nenorintį išmokti studentą), ką studijuos? Manau, kad pirmas žingsnis – dieninių grupių steigimas fakultete.

A. MIKUTA: – Universitetas Kaunui reikalingas ne tam, kad būtų patenkinti tik Kauno poreikiai. Įsižiūrėkime į Lietuvos jaunuolių migraciją: vienas srautas teka Vilniun, kur sutelkti humanitariniai mokslai, kitas, techniškasis, Kaunan. Dėl to ir atsiranda dabartinė disproporcija. Kaip be Universiteto Kaune sukurti humanitarinės traukos centrą? Neturime iškilesnių istorikų, filosofų, gamtos mokslų specialistų. Miesto laikraštis irgi pasigenda žmonių, kurie kvalifikuotai, autoritetingai aptartų platesnes, humanitarines problemas. Gabesni Universiteto fakulteto „vakariniokai" irgi „išplaukia" į Vilnių – ten ir stacionarinė aspirantūra, ir kitos galimybės reikštis didesnės. Žodžiu, mokslinių kadrų reikalai opūs; Politechnikos, Medicinos institutai sau tokius kadrus parengia patys. Universiteto vakarinis fakultetas – negali.

Gal pradėti kol kas reikia nuo dieninio fakulteto, bet būtinybė spręsti šitas problemas tikrai subrendusi.

Z. KAZAKEVIČIUS: – Universiteto atkūrimą nulemti turi specialistų visai Respublikai poreikis. Juk jeigu keisis lietuvių kalbos dėstymo vidurinėse mokyklose reikalai, miestui papildomai reikės apie 170 lituanistų. Ne už kalnų laikas, kai Kaunas taps svarbiu turizmo centru, tada pravers ir daugiau užsienio kalbų specialistų. Kažkada pas mus buvo ruošiami ir pradinių klasių mokytojai. Jų mieste stinga. Ypač prasti reikalai su visuomenės mokslų dėstytojais tiek aukštosiose, tiek bendrojo lavinimo vidurinėse mokyklose. Manau, kad realu kalbėti taip: ateinančiame penkmetyje įsteigti fakultete dienines grupes, Universitetą atkurti apie dutūkstantuosius.

K. MIŠKINIS: – Universitetas reikalingas ne vien kaip kadrų kalvė, o kaip idėjų formavimo, generavimo institucija. Pasaulio praktika patvirtina universitetinio išsilavinimo prestižą. Ir pedagoginiu požiūriu universiteto atkūrimas būtų reikšmingas – jis taptų atsvara hedonistinėms, vartotojiškoms jaunimo, įtikėjusio prakticizmu, nuotaikoms.

Kaip tai padaryti? Matyt, nuo žinybinio munduro garbės būtina pakilti iki šitos idėjos bešališko suvokimo ir jos įgyvendinimo reikiamu lygiu. Pažiūrėję į ją realiai, greičiau sulauktume ir vaisių.

J. JARUŠEVIČIUS: – Mokslininkus humanitarus Kaune suskaičiuotume ant pirštų, net į šį pokalbį nelengva buvo rasti ką pakviesti iš jų atstovų. O humanitarinė mintis, ją skatinanti tokio profilio aukštoji mokykla mieste labai reikalinga. Pritarę tai koncepcijai, turėtume svarstyti, kokios realios galimybės puoselėti kadrus ir bazę; manau, kad Universitetas paskui pats imtų apie save burti žmones. Kokius specialistus jame ruoštume? Pagalvokime: ar nereikėtų sociologų, atitinkamo profilio psichologų; galbūt artimoje ateityje plėtosis partnerystė su užsienio firmomis, o kur imsime to darbo organizatorių, menedžerių?... Kaip pirmą žingsnį palaikyčiau dieninio skyriaus idėją. O gal jame galėtų atsirasti ir meno fakultetas (inkorporuojant Dailės instituto fakultetą, S. Žuko taikomosios dailės technikumą, J. Gruodžio aukštesniąją muzikos mokyklą)?...

A. RUŽĖ: – Šiauliai sutraukia dalį Respublikos humanitarų, Klaipėda – taip pat, tik pietvakarinė Lietuva tokio humanitarinio centro neturi. O juk Sūduva nuo seno buvo filologijos, lituanistikos lopšys. Vakarinis fakultetas priima tik kauniečius (na, dar vieną kitą iš artimesnių rajonų) ir dirbančius pagal specialybę. Šie, ir trejetais išlaikę, tampa studentais, o gabesnis abiturientas iš vidurinės – ne. Ir dėl specialistų lygio turime objektyviai pripažinti: mūsiškiai absolventai neprilygsta parengtiems stacionare. Filologai dabar fakultete „paskęsta", jų kur kas mažiau negu ekonomistų. Mūsų katedroje – septyni dėstytojai, trys važinėja iš Vilniaus. Humanitarinė mokykla Kaune būtina! Tik kurkime ją ne revoliucijos, o evoliucijos keliu.

G. KOSTKEVIČIUS: – Rugsėjo 14-ąją mes rengiame savo institute forumą „Būti ar nebūti Kauno universitetui". Norime traktuoti šią problemą moksliškai: paruošėme anketas, mums talkina sociologai. Jų tyrimų duomenys padiktuotų ir ateities žingsnius, ir Universiteto atkūrimo metodiką.

P. STAŠKŪNAS: – Reikia tik apgailestauti, kad Respublikoje susiklostė tokios nevykusios proporcijos, Kaune likus vien tiksliųjų mokslų ir taikomosioms specialybėms. Dailės instituto padalinys irgi orientuotas į dailininkų rengimą gamybai. Manau, kad Universiteto atkūrimas – būtinybė, o ne duoklė istorinei atminčiai. Juk jis – ne tik specialistų kalvė, bet ir mokslo centras. Bet... ar istoriškai ir praktiškai teisinga, kad beveik visi Mokslų Akademijos institutai sutelkti Vilniuje? Fizikos-technikos fakultetas, apie kurį pasigirsta kalbų, negali humanitarizuoti miesto atmosferos. Ekonomistai – irgi ne humanitarai. O juk, keldami šią problemą, galvojame apie humanitarinės dvasios platų atgaivinimą. Žinoma, užmojai nemaži, o galimybės nepadidėjo. Tačiau juk atsirado Vilniuje Inžinerinės statybos institutas, iškėlus iš kauniškio Politechnikos instituto dalį specialybių, nepabūgus jį savaip dubliuoti?... Bazė baze, bet ir gerbiamas rektorius J. Kubilius yra skundęsis jos prastokais reikalais... Kaunui reikia Universiteto – sakau tai tvirtai įsitikinęs, o ne pasiduodamas kokiai madai.

L. INIS: – Mums dažnai žmonės pasako: kalbam apie persitvarkymą, o kur jo vaisiai? Ar iki 2000-ųjų svarstysime? Kaip žmogų įtikinti, kad laukti verčia ekonomika? O juk kažkada Universitetas Kaune kūrėsi tuščioje vietoje.

H. ZABULIS: – Iš emocijų dar niekada niekas nieko nesukūrė. Kalbėkime taip: reikia ar nereikia tų žmonių, kuriuos rengtume Kauno universitete. Kai Zigmas Žemaitis su grupele entuziastų steigė Aukštuosius kursus, jų poreikis buvo begalinis, Lietuvai labai reikėjo visokių specialistų. Dabar kitas metas, kitas poreikių balansas ir jų tenkinimo galimybės. Pora faktų ir tiesų: bet kokia aukštoji mokykla steigiama tik TSRS Ministrų Tarybos nutarimu. Steigimą reikia pagrįsti, jį turi aprobuoti ir finansų, planavimo organai. Dabar Lietuva pagal dieninių skyrių studentų skaičių (atitinkamai gyventojų skaičiui) užima pirmą vietą šalyje, pagal bendrą studentų skaičių – antrą.

Perskirstydami fakultetus, nieko nelaimėsime. O nė viena iš pasiūlytųjų būsimajam Kauno universitetui specialybių manęs neįtikino. Tarkim, užsienio kalbų specialistų beveik nėra kur dėti... Universitetui būdinga sava fundamentali specifika, ir tik ji gali suvaidinti tą trokštamąjį vaidmenį. Kalbėkime faktų kalba: jeigu traukos centru vis vien išliks Vilniaus universitetas, kauniškis nieko nelaimės. Tad kaip išdėstytume specialybes? Ar sušluotume tai, kas liko nuo kitų?...

Manyčiau, kad pirmiausia reikia sudaryti komisiją, į kurią įeitų Kauno, Švietimo ministerijos, Vilniaus universiteto atstovai, aptarti, kokias specialybes galima būtų perkelti į Kauną, kokias galbūt steigti naujas. Kada pavadinsime universitetu – ne taip svarbu. Iš pradžių tai gali būti ir filialas.

R. RIMAITIS: – Noras humanitarizuoti Kauną – kilnus ir pamatuotas. Tačiau su objektyvia situacija ir pastabom negalima nesiskaityti. Užsibrėžus tikslą, nerealu norėti jį poryt pasiekti. Visi žinom – lėšų pertekliaus nėra, statom irgi prastai. Kitos kultūrinės akcijos, programos taip pat reikalauja dėmesio. Tuoj pat duosi vienam – atimsi iš kito... Kaip bebūtų, savo ketinimų miestas neatsisakys. Reikia viską pasverti, argumentuoti ir padaryti. Nors idėją materializuoti sunkiau negu jai pritarti žodžiais.

Diskusijoje dėl Kauno universiteto atkūrimo šis pokalbis, matyt, ne paskutinis taškas. Pradžia – idėjos akcentavimas ir pritarimas jai – jau yra. Sekantis etapas turėtų būti pirmieji žingsniai ją detaliau konkretizuojant ir įgyvendinant.

Rūta KANOPKAITĖ
„K. t." korespondentė

[Paskelbta nuotrauka su pokalbio dalyviais,
taip pat Henriko Zabulio, Laimonio Inio ir Alfredo Smailio nuotraukos]

Nr. 12. Valentinos Stašaitienės pasisakymas. 1988 m. rugsėjo 14 d.

Stašaitienė, V. Niekas neatstos Universiteto. In *Kauno tiesa*. 1988 09 14. Nr. 213, p. 3.

Niekas neatstos Universiteto

Spaudoje pasirodė jau nemaža straipsnių dėl Universiteto būtinumo Kaune. Iš tikrųjų mūsų jaunimas, linkęs į humanitarinius bei gamtos mokslus, yra skaudžiai nuskriaustas. Vilniaus universitetas nepajėgia priimti visų norinčiųjų studijuoti tokio pobūdžio disciplinas, todėl dalis jaunuolių ne iš pašaukimo stoja į techniškąsias mokyklas. Per lietuvių bei rusų kalbų stojamuosius egzaminus Antano Sniečkaus politechnikos

institute teko įsitikinti, jog nemaža merginų ir vaikinų turi didelių sugebėjimų kalboms, literatūrai. Dalis norinčiųjų siekti mokslo stoja į aukštąsias mokyklas toli gražu ne pagal savo sugebėjimus ir pomėgius.

Nesant atitinkamos aukštosios mokyklos Kaune, stokojo ir dabar stokoja humanitarinio bei gamtos mokslų literatūros Kauno bibliotekose, ypač mokslinio pobūdžio. Kauno Vytauto Didžiojo universiteto biblioteka buvo nepaprastai turtinga (tai gali patvirtinti žinomas bibliofilas Levas Vladimirovas, kuris dirbo šioje bibliotekoje), tačiau, uždarius Universitetą Kaune, visas šis turtas buvo perkeltas į Vilniaus universitetą, čia beliko techniškoji literatūra. Tuo buvo labai nuskriausta miesto ir jo aplinkinių rajonų inteligentija. Šią skriaudą patyriau aš pati. Dirbdama tuokart Lietuvos žemės ūkio akademijoje, turėjau didelių norų turtinti savo filologines žinias, bet tam nebuvo atitinkamos literatūros, dėl kiekvienos mokslinės knygos tekdavo važiuoti į Vilnių arba išrašinėti per abonementą. Todėl mečiau kalbų katedros vedėjos postą ir išvažiavau į Vilnių, į naujai įsikūrusį Pedagogikos mokslinio tyrimo institutą (vėliau – į Vilniaus V. Kapsuko universitetą); tik tokiu būdu galėjau patenkinti savo mokslinius poreikius bei siekius.

Dabartinis Vilniaus universiteto vakarinis fakultetas Kaune negali, mano nuomone, atstoti dieninės aukštosios mokyklos, tai tik laikinas „spragos užkišimas“.

Kaunui gyvybiškai reikalingas Universitetas, kuris ne tik keltų humanitarinių mokslų prestižą, bet ir padėtų mūsų jaunimui tapti tikraisiais humanizacijos idėjų skleidėjais.

V. STAŠAITIENĖ
Filologijos mokslų daktarė,
profesorė

Nr. 13. Vytauto Daugėlos pasisakymas. 1988 m. rugsėjo 14 d.

Žiburys vėl tešviečia / Leonas Vainikonis, Vytautas Daugėla, Jonas Rupšys. In *Kauno tiesa*. 1988 09 14. Nr. 213, p. 3.

Žiburys vėl tešviečia

Turbūt visi prisimenam dar tokią neseną mūsų istorikų versiją: bloga, nepažangi, labai tamsi Lietuvos Respublikos vyriausybė kaip įmanydama žlugdė šviesuolių pastangas įkurti Kaune Universitetą. Tačiau šviesuoliams vis dėlto pavyko: baisaus karo nuniokotoj Lietuvoj atsirado Aukštieji kursai, kiek vėliau – ir Universitetas.

Dabar mes turim pačią geriausią, pažangiausią ir šviesiausią vyriausybę, tačiau situacija pašėlusiai panaši į tąją, susiklosčiusią XX a. pradžioje (žinia, jei tikėsim mūsų pačiais objektyviausiais, pažangiausiais ir teisingiausiais istorikais...).

Šviesuoliai reikalauja prikelti iš numirusių Vytauto Didžiojo universitetą, tačiau aukštybėse – nė mur mur. Tyla – gera byla!...

Ko vis dėlto reikia, kad Kaunas vėl turėtų savo Universitetą, padedantį kiek plačiau pažvelgti pasaulin technokratams ir ekonomistams, kurių „kalve“ tapo miestas prie Nemuno ir Neries! Pirmiausia reikia Noro ir Geros Valios. Tačiau dar labiau – tokių žmonių kaip Jonas Šimkus, Vincas Čepinskis, Pranciškus Bučys, Petras Avižonis, Mykolas Biržiška, Mykolas Rėmeris, Pranas Jodelė, Stasys Šalkauskis... Tikiu, kad ir Vilniaus universiteto rektorius Jonas Kubilius – būtent toks žmogus, kuris ryžtųsi žengti šį žingsnį, tokį nelengvą jam, kaip rektoriui, tačiau reikalingą Lietuvai.

Atkuriant Vytauto Didžiojo universitetą, galima pabandyti sėkmingai suderinti persitvarkymo ir demokratizavimo principus su istorine patirtimi.

Daugelį organizacinių principų be baimės galima perimti iš prieškarinio Universiteto, kaip antai: Senatą, renkamą kas metai (rektorius, prorektorius, sekretorius); didelę dalį statuto, sutelkiančio tokią autonomiją, apie kurią dabartiniai universitetai net nesvajoja; simbolinį mokestį už mokslą (pvz. 50 rub. semestrui, pirmūnus atleidžiant ir nuo tokio mokesčio); priėmimą be stojamųjų egzaminų; laisvųjų klausytojų „luomo“ įteisinimų ir t. t., ir pan.

Kauno universitetas galėtų nuolat kviestis iš užsienio žymiausius įvairių sričių mokslininkus ir specialistus skaityti paskaitų vieną ar kelis semestrus (gal pradžią padarytų lietuvių emigrantai?). Einant tokiu keliu, prieškariniame Kauno universitete per palyginti trumpą laiką buvo pasiektas europinis mokslo ir dėstymo lygis.

Sociologija, informacija, kibernetika, genetika, kiti savo laiku nepelnytai paniekinti mokslai galėtų rasti Universitete palankią terpę augti, stiprėti, vystytis.

Filosofijos fakultetas tiesiog privalėtų atgaivinti Stasio Šalkauskio, Levo Karsavino, Vosyliaus Sezemano mintis, pratęsti Kauno universiteto filosofines tradicijas, kuriomis galima tik didžiuotis.

Vytautas DAUGĖLA
K. Baršausko g. gyventojas

Nr. 14. Gedimino Kostkevičiaus pranešimas apie forumą „Kauno universitetas: būti ar nebūti". 1988 m. rugsėjo 24 d.

Kostkevičius, Gediminas. Atkurkime universitetą. In Literatūra ir menas. 1988 09 24. Nr. 39, p. 14.

Atkurkime universitetą

Rugsėjo 14 d. kauniečiai rinkosi į forumą „Kauno universitetas: būti ar nebūti", kurį organizavo klubas „Aukuras". Šešių šimtų vietų KPI Statybos rūmų salė nesutalpino visų norinčių. Daugumos forumo dalyvių nuomone, mokymo įstaigų specializavimas į technines ir humanitarines daro pragaištingą poveikį žmonių išsilavinimui. Universitete gautas išsilavinimas todėl ir yra vertinamas, kad universalus. Kauno universitetas reikalingas ne tik Kaunui. Jis reikalingas visai Lietuvai.

Diskusijų dalyviai – akademikai, Vilniaus ir Kauno aukštųjų mokyklų profesoriai, dėstytojai, gausi auditorija – nepalaikė LKP Kauno miesto komiteto sekretoriaus J. Jaruševičiaus, KPI rektoriaus V. Domarko ir Liaudies švietimo ministerijos atstovo Č. Medalinsko nuomonės, kad universiteto Kaune atkūrimas – nors ir sveikintinas, bet tolimos perspektyvos klausimas, nes naujam universitetui nėra reikiamos bazės, trūksta mokslinių ir pedagoginių kadrų, Respublikos poreikiai specialistams visiškai patenkinami. Diskusijose kalbėję akademikai J. Vilemas, L. Kairiūkštis, K. Ragulskis, V. Merkys, V. Statulevičius ir kiti pažymėjo, kad reikia peržiūrėti Respublikoje ruošiamų specialybių nomenklatūrą. Radikalios šalies reformos, besiplečiantys ryšiai su užsieniu, ryžtingas posūkis nuo aplinką teršiančių įmonių-gigantų statybos, parodė, kad mums trūksta ir humanitarinio ir fundamentalaus paruošimo techninio profilio specialistų. Akademikas J. Vilemas pažadėjo perduoti universitetui jo vadovaujamo Mokslų Akademijos instituto korpusą Laisvės alėjoje. Forumui buvo perduotas akademiko J. Blužo pasiūlymas panaudoti universiteto reikalams stambų Kardiologijos MTI skaičiavimo centrą. Universitetas galėtų naudotis Politinio švietimo namų patalpomis, kurios dienos metu būna tuščios. Be to, jis akumuliuotų savy kai kuriuos VVU, KPI, KMI ir VDI padalinius, esančius Kaune.

Forumo dalyviai priėmė rezoliuciją, kad Kauno Vytauto Didžiojo universitetas būtų atkurtas per artimiausius porą metų. Forumo metu buvo sudarytas universiteto atkūrimo komitetas, kuriame sutiko dalyvauti svečiai akademikai V. Statulevičius, K. Ragulskis, L. Kairiūkštis, V. Merkys, J. Vilemas, profesoriai M. Lukšienė, A. Smailys, J. Girdzijauskas, R. Baltrušis ir kiti forume dalyvavę mokslininkai bei kultūros veikėjai. Forumo dalyvių pageidavimu akademikas V. Statulevičius pažadėjo pakviesti į komitetą žymius užsienio lietuvių mokslininkus. Komiteto narys yra ir klubas „Aukuras", kuris pasiryžęs ir ateity padėti spręsti klausimus, susijusius su universiteto atkūrimu.

GEDIMINAS KOSTKEVIČIUS

Nr. 15. Rūtos Kanopkaitės reportažas apie forumą „Kauno universitetas: būti ar nebūti". 1988 m. rugsėjo 16 d.

Kanopkaitė, Rūta. „Kauno universitetas: būti ar nebūti? (II)" In *Kauno tiesa*, 1988 09 16. Nr. 215, p. 1–2.

Kauno universitetas: būti ar nebūti? (II)

Ar reikalingas Lietuvai antras universitetas?

• Taip iš pat pradžių formulavo forumo „Kauno universitetas: būti ar nebūti" koncepciją jį vedęs Gediminas Kostkevičius (Lietuvos kultūros fondo klubo „Aukuras", surengusio šį forumą, pirmininkas; klubas jungia Antano Sniečkaus politechnikos instituto darbuotojus ir studentus). Taip žvelgdami į Universiteto

Kaune atkūrimą, svarstė jo ateitį ir vietą tautos nacionalinėje kultūroje forumo dalyviai. Jam pasibaigus, priimtoje rezoliucijoje atsakymas į šį klausimą irgi buvo vieningas: taip, reikalingas •

Statybos rūmų V. Jūro gatvėje salė užvakar 17 valandą jau buvo pilnutėlė. Daug studentų, instituto dėstytojų, aptariamąjam reikalui neabejingų kauniečių... Į forumą atvyko LKP [Kauno] miesto komiteto antrasis sekretorius Juozas JARUŠEVIČIUS, akademikai LTSR Mokslų Akademijos viceprezidentas, matematikos-kibernetikos instituto direktorius Vytautas STATULEVIČIUS, Fizikinių-techninių energetikos problemų instituto direktorius Jurgis VILEMAS, Istorijos instituto direktorius Vytautas MERKYS, Antano Sniečkaus politechnikos instituto mokslinio centro „Vibrotechnika" vadovas Kazimieras RAGULSKIS, Miškų ūkio instituto direktorius Leonardas KAIRIŪKŠTIS, LTSR Mokslų Akademijos narys korespondentas Antano Sniečkaus politechnikos instituto rektorius profesorius Vladislovas DOMARKAS, Instituto organinės chemijos katedros vedėjas profesorius Romualdas BALTRUŠIS, profesoriai Alfredas SMAILYS (Kauno medicinos institutas), Juozas LAZAUSKAS (Lietuvos žemės ūkio akademija), Juozas GIRDZIJAUSKAS (Vilniaus valstybinis universitetas), Meilė LUKŠIENĖ (Mokslų Akademijos Pedagogikos institutas), Vytautas BUJAUSKAS (Dailės instituto Kauno fakultetas), Rimantas KARAZIJA (Veterinarijos akademijos rektorius), Vilniaus valstybinio universiteto docentas ilgametis Filologijos fakulteto dekanas Jonas BALKEVIČIUS, Universiteto Kauno vakarinio fakulteto dėstytojas Alvydas BUTKUS, Respublikos Liaudies švietimo ministerijos Aukštojo mokslo valdybos viršininkas Česlovas MEDALINSKAS, rašytojas, memuaristas ir istoriografas Julius BŪTĖNAS. Beveik visi išvardintieji svečiai kalbėjo, dviejų–trijų minučių „limitu" galėjo pasinaudoti sėdintieji salėje, turintys ką konstruktyvaus pasiūlyti šia tema. Buvo atsakyta ir į gautus klausimus. Forumas užsitęsė beveik keturias valandas. Jį visą ketino transliuoti respublikinė televizija, bet paskutinę dieną šio sumanymo atsisakė... Laikraštyje, savaime suprantama, visos diskusijų tėkmės, visų kalbėtojų minčių neaprėpsime, tad pateiksime keletą būdingesnių forume išryškėjusių nuomonių.

– – –

Vienas iš Universiteto Kaune atkūrimo pirmųjų iniciatorių prof. A. SMAILYS, trumpai aptaręs Vilniaus ir Kauno universitetų istoriją, reikšmę tautos mokslui ir kultūrai, pateikė įdomių faktų ir skaičių. Kauno Vytauto Didžiojo universitetas iki 1940 metų parengė 3762 specialistus. Jis turėto savo statutą, garsėjo europiniu dėstymo lygiu, profesūra. Pokario metais Kauno universitetas veikė iki 1950 metų. Iki to laiko išleidęs 1534 absolventus. Pasak A. Smailio, dabar svarbu tiksliai numatyti, parinkti atkuriamo Universiteto kryptį, modelį, specialybes. Galbūt ūkiskaitai įsigalint vertėtų ir paeksperimentuoti: įvesti mokestį už mokslą, iš anksto „užsakyti" kai kurių specialybių studentus, trumpinti jų studijų trukmę, atsisakant bendrojo profilio disciplinų.

– Pas mus visas valdymas pagrįstas technokratijos dominavimu. Tuo tarpu pasaulyje yra atvirkščiai: valdančiuose postuose – universtetinio išsilavinimo specialistai. Užsienyje mažos tautos turi po keletą universitetų ir nelaiko, kad jų per daug. Manau, kad idėja atkurti Universitetą Kaune subrendusi, reikia pradėti ją realiai globoti, – tokia L. KAIRIŪKŠČIO nuomonė.

– Šiuolaikinio mokslo humanizacija – būtinas dalykas, tad ir Universitetas Kaune iš principo būtinas, – kalbėjo J. VILEMAS. – Tačiau yra tokių problemų, kurios pranoksta rūpesčius dėl bazės. Juk norime įsteigti tikrai MOKSLO įstaigą! O turime pripažinti, kad mokslo ir mokymo prestižas, lygis šalyje yra smukę. Į ką pavirto mūsų techninės aukštosios mokyklos? Juk daugeliu atvejų jos perėmė technikumų ir amatų mokyklų funkcijas. Konkursai didėja į tas specialybes, kurias įgijus bus galima pasipelnyti: ne mokslo ir tautos interesai daug kam rūpi. Taip, bendras studentų skaičius didėja, bet kiek tarp jų yra STUDIJUOJANČIŲ MOKSLĄ?... Manau, kad realesnes apybraižas konkretiems Kauno universiteto atkūrimo reikalams suteiktų Respublikos savivalda, ekonominis savarankiškumas. Be to, jau dabar turime suburti organizacinį komitetą, besirūpinantį Universiteto atgimimu mūsų mieste.

– Kai istorija išgyvena didelius posūkius, daug ką lemia žmogaus valia ir dvasia. Tad nemanau, jog lyg stebuklo turim laukti būsimų permainų ekonomikoje. Ekonominio ir kultūrinio suvereniteto reikia siekti drauge, tuo pat metu. Juk rengiamas naujos LTSR konstitucijos projektas, į kurį visuomenė deda daug lūkesčių. Gal tada daug ką galėsime spręsti, neatsiklaudami „aukščiau". Visas mūsų mokslas ir švietimas nuo darželių iki aukštųjų mokyklų reikalingas radikalių reformų; jis turi atsigręžti į nacionalinius procesus ir poreikius. Juk išauginome kelias kartas žmonių, nesiorientuojančių nacionalinės kultūros visumos procesuose. O baisiausia, kai valdo žmonės, nesuvokiantys kiek siekia specialisto kompetentcija, kur ji turi baigtis. Nacionalinės kultūros plotmėje Lietuvai antras universitetas būtinas. Tik per universitetus

eina kultūros nuolatinės kaitos ciklas, – teigė M. LUKŠIENĖ. – Kad ir humanitarizuotas, Politechnikos institutas be Filologijos fakulteto nesuvaidins reikalingo vaidmens.

Tačiau nekurkim Kaune gigantiško universiteto, konkuruojančio su vilniškiu. Tegul jis būna savitas. Pagalvokim apie jo būsimas specialybes, pagaliau apie „laisvųjų klausytojų" luomą, buvusį Vytauto Didžiojo universitete. Tarkim, Danijoje neribojamas norinčiųjų studijuoti amžius...

– Jau 1939 m. spalį, atgavus Vilnių, Lietuvoje svarstyta: ar reikia dviejų universitetų, – priminė V. MERKYS. – Buvo ir tada siūlančių Kaune palikti tik techniškuosius mokslus bei mediciną. Prof. S. Šalkauskis sakė: taip padarę, po dvidešimt penkerių metų atsiminsime, kad mums reikia antro universiteto. Iki 1950-ųjų išlaikėme du. Dabar vėl grįžtame prie minėtosios S. Šalkauskio minties. Jeigu miestas nenori virsti provincija, jis turi būti universitetinis. Mano nuomone, Kaune reikia nedidelio, bet modernaus (pasižvalgant į pasaulio praktiką) univetsiteto. Ką jis veiktų? Lietuvoje iki šiol nerengiami filosofai, archeologai, etnografai, senųjų ir Rytų kalbų bei daugelio kitų sričių specialistai, raikalingi savajam kraštui.

– Ateitis priklauso intelektualiai pramonei, o jai reikia aukšto lygio specialistų. Gal ir klaida, kad pas mus mokslas atskirtas nuo mokymo. Besilankydamas JAV, mačiau, kaip „susimaišę" studentai ir profesūra; auditorijos mažos, jose bendraujama betarpiškai, laboratorijos bendros. Reikėtų sustiprinti fizikos-matematikos specialistų rengimą. Kaune galėtų studijuoti matematikai ir fizikai, labiau susiję su technika. Medicinoje Kaunas taip pat turi prioritetą. Reikia plėsti specialybes biofizikoj, biologijoj; dar nėra jų ryšio su žemės ūkiu. (Juk trąšų pilam tokią daugybę ir dėl to, kad veislės prastos!). Tuo tarpu LŽŪA ruošiami daugiau žemės ūkio gamybos vadovai. Kokia reikalinga beatliekinė technologija (su rimtu fiziniu, biologiniu pagrindimu)! Tai tik keletas prielaidų būsimo Kauno universiteto krypčiai. Mums labai reikia plataus diapazono, universitetinio išsilavinimo žmonių, tad Universiteto atkūrimą jūsų mieste sveikinčiau, – pasakė V. STATULEVIČIUS.

– Tik paviršutiniškai žiūrint Lietuvai specialistų gana. Kauno universitetas turėtų ką veikti, – kalbėjo J. GIRDZIJAUSKAS. – Siūlau parengti kuo detalesnį jo projektą su numatomom specialybėm, atsižvelgiant į būsimą vidurinių mokyklų reformą, pagarsinti, aptarti tokį projektą su visuomene ir tęsti reikalą konkrečiai.

Antano Sniečkaus politechnikos instituto rektorius V. DOMARKAS priminė:

– Blaivus požiūris į problemą jai nepakenks. Pirmiausia detaliai išanalizuokime ekonomines sąlygas, specialistų poreikį, materialinę bazę. Idėja – gaivinti Kauno humanitarinę kultūrą – gera. Tačiau vien suskaldžius miesto aukštąsias mokyklas situacija nepasikeis. Tai turi būti visos Respublikos reikalas ne tik žodžiais, bet ir darbais, o tuomet neapsieisime nepalietę ir Vilniaus universiteto interesų.

– Vakariniai fakultetai padėties nepataiso. Jie patys – savų aukštųjų mokyklų posūniai. Siūlyčiau fundamentalę Kauno universiteto struktūrą ir... nesiteisinti tik baze, kontingento limitais bei pan. Yra dantys, – bus ir duonos! – tai R. BALTRUŠIO nuomonė.

– Visuomeninę mintį formuoja būtent humanitarai. Tokia kryptis turėtų vyrauti ir Kauno universitete. Vis dėlto, nepaisant mūsų norų, vargu ar jau kitąmet pakviesime į jį studijuoti. Susitaria su Liaudies švietimo ministerija sudaryti bendrą komisiją šios problemos nagrinėjimui ir sprendimui, – pasakė J. JARUŠEVIČIUS.

Sunkoka buvo prasiveržti pro salės šurmulį ministerijos atstovo Č. MEDALINSKO nuomonei. Jis pasakė:

– Tokį klausimą reikia labai rimtai apsvarstyti. Universitetas Kaune turi būti atgaivintas ne šiaip sau, o deramo lygio. IŠ PRINCIPO MINISTERIJA – UŽ, kad Universitetas Kaune vėl atsirastų.

– – –

Daug vertingų pasiūlymų pateikė forumo dalyviai tiesiog iš salės. Jie akcentavo būtinumą skubiai sudaryti Universiteto Kaune atkūrimo komisiją, priminė, kad ministerijai reikėtų ne tik abstrakčiai „pritarti iš principo", bet, susikvietus įvairių mokslo sričių kompetentingus specialistus, apsvarstyti realius šios idėjos įgyvendinimo parametrus. Daug plojimų susilaukė vieno kalbėtojo sąmojinga pastaba, kad didžiausia klaida – norėti bedugnę peršokti dviem šuoliais. Iš tiesų reikia ir optimizmo, emocijų reikia ir dalykiškumo. Antraip svarbią įdėją galima sukompromituoti skubotumu, rėksmingumu. Arba – palaidoti ją perdėtai atsargiu tūpčiojimu, ruošiantis šuoliui tik žožiais...

Forume buvo priimta rezoliucija, pritarianti Universiteto Kaune atkūrimui. Tam sudarytas komitetas, į kurį pasiūlyti beveik visi forume dalyvavusieji akademikai bei profesoriai; į komitetą įtraukiami miesto vadovaujančių darbuotojų, aukštųjų mokyklų rektoratų atstovai. Akademikas V. Statulevičius apsiėmė

pasidomėti, ar sutiktų įsijungti į šio komiteto veiklą, paremti Kauno universiteto atgaivinimą žinomi mokslininkai lietuvių išeivijoje. Komiteto narių, įžymių specialistų pasiūlymus ketinama pateikti svarstyti LTSR Ministrų Tarybai, Respublikos visuomenei.

Rūta KANOPKAITĖ
„K. t.“ korespondentė

Edmundo KATINO nuotraukos: [forumo dalyviai scenoje, bendras salės vaizdas ir Algirdas Statulevičius]

Nr. 16. Jono Bačiulio reportažas apie forumą „Kauno universitetas: būti ar nebūti“. 1988 m. rugsėjo 21 d.

Bačiulis, J. „Ar reikalingas Kauno universitetas?“ In *Už tarybinį mokslą*, 1988 09 21. Nr. 29, p. 1–2;
Sutrumpintai perspausdinta: Bačiulis, J. „Ar reikalingas Kauno universitetas?“ In *Vakarinės naujienos*, 1988 10 17. Nr. 237, p. 2.

Ar reikalingas Kauno universitetas?

Kauno Antano Sniečkaus politechnikos institutas išaugo iš Kauno Vytauto Didžiojo universiteto, kuris buvo reorganizuotas 1950 metais. Šiuo metu plačiai diskutuojama apie universiteto atkūrimą. Diskusijoje dalyvauja ir mūsų kolektyvo nariai.

Rugsėjo 14 d. Statybos rūmų salė buvo pilnutėlė. Mūsų instituto dėstytojai, darbuotojai ir studentai, miesto visuomenės atstovai susirinko į forumą tema: „Kauno universitetas: būti ar nebūti“. Jį surengė Lietuvos kultūros fondo klubas „Aukuras“, vedė to klubo pirmininkas G. KOSTKEVIČIUS. Forume dalyvavo daug žinomų Respublikos mokslininkų ir kultūros veikėjų. Spausdiname forumo dalyvių pareikštų minčių santrauką.

A. SMAILYS (KMI profesorius): Lietuvos švietimo istorijoje yra daug tamsių puslapių. Tai carinės valdžios įvykdytas Vilniaus universiteto uždarymas, lietuviškos spaudos uždraudimas ir kita. Aukštoji mokykla Lietuvoje vėl buvo įsteigta po Pirmojo pasaulinio karo. Tai buvo Kauno universitetas, įkurtas 1922 metais. Jis suvaidino didžiulį vaidmenį Lietuvos kultūriniame gyvenime, paruošė daug įvairių sričių specialistų, jame dirbo daug žymių mokslininkų. Pokario metais jis buvo reorganizuotas. Dabar visuomenė kelia universiteto atkūrimo klausimą. Kadangi tai susiję su lėšomis, universitetas galėtų būti ūkiskaitinis. Studentai turėtų už mokslą mokėti, o dalį lėšų skirtų valstybė. Nuomonių gali būti įvairių, bet mes turime kalbėti ne apie tai, kas mus skiria, o kas mus jungia.

L. KAIRIŪKŠTIS (akademikas): Reorganizavus Kauno universitetą, mūsų miestas buvo nuskriaustas. Į Vilnių buvo iškelta jo turtinga biblioteka su turtingais humanitarinės literatūros fondais. Šiuo metu Kaune yra tik specialaus profilio aukštosios mokyklos, miesto gyvenime vadovaujantį vaidmenį vaidina technokratai, o valstybės reikalus tvarkyti turėtų universitetinio profilio specialistai. Atkurtame universitete galėtų būti ekologijos, Vakarų filosofijos ir kiti fakultetai. Kurti šio universiteto bazę turėtų padėti kitos miesto aukštosios mokyklos.

J. VILEMAS (akademikas): Šiuolaikinį mokslą būtina humanitarizuoti. Labai nusmuko mokymo lygis tiek vidurinėse, tiek aukštosiose Respublikos mokyklose. Nors inžinierių paruošiame daug, bet gerų inžinierių ir kitų technikos specialistų labai trūksta. Jaunimas veržiasi į vadinamąsias pelningas specialybes, o ne į tas, kur ruošiami mokslininkai. Universiteto atkūrimas būtų naudingas, bet tai susiję su ekonominėmis problemomis. Aukšto lygio aukštoji mokykla gali būti tik esant sveikai ekonomikai. Šiuo metu tokių sąlygų neturime. Atkūrus universitetą, būtų labai aštri jo absolventų įdarbinimo problema. Gal KPI reikėtų paversti techniniu universitetu?

M. LUKŠIENĖ (profesorė): Visi pripažįstame, kad mūsų specialistų kokybė prasta. Norint padėtį ištaisyti, reikia reformuoti visą švietimo sistemą, atsižvelgiant į mūsų nacionalinės kultūros poreikius. Visuomenė piktinasi architektais, kurie griauna senamiesčius, vadovais, kurie nesuvokia, kiek siekia jų kompetencija, ir panašiai. Taip yra todėl, kad šie žmonės nesusigaudo nacionalinės kultūros procesuose, jiems trūksta humanitarinio išsilavinimo, kurį gali duoti tik universitetas. Atkurtas universitetas turėtų būti

nacionalinės kultūros ir žmogaus asmenybės ugdymo židinys. Mūsų Respublikos aukštosios mokyklos labai didelės. Jų reikėtų daugiau, bet mažesnių, nes didelėse vyksta studentų susvetimėjimas. Atkūrus Kauno universitetą, reikėtų vengti jo konkurencijos su Vilniaus universitetu. Universitete galėtų studijuoti ir tie žmonės, kurie nori įgyti žinių, bet nebūtinai dirbti toje srityje. Tai būtų vadinamieji laisvieji klausytojai, kurie buvo ikikariniame universitete.

K. RAGULSKIS (akademikas, KPI profesorius): Mūsų miestas labai jaučia humanitarinės aukštosios mokyklos trūkumą. Kai ruošiami tik siauros specialybės technokratai, jie dirbdami daro daug klaidų. Juk kai kurie mokslininkai siūlė statyti atomines elektrines Jonavoje, Kauno apylinkėse ir kt. Lietuvos vietose. Atkurtame universitete būtų galima ruošti fizikus, ekologus ir kt. specialistus, bet tik aukštos kvalifikacijos. Prastų specialistų niekam nereikia. Absolventai turėtų patys susirasti darbą.

V. DOMARKAS (KPI rektorius): Šiame forume vyrauja emocijos, bet vien jų nepakanka sprendžiant tokią svarbią problemą, kaip universiteto atkūrimas. Reikia ištirti specialistų poreikį, galvoti apie bazę. Idėja, kad universitetas pakels Kauno humanitarinę kultūrą, gera, bet negali būti universiteto be tiksliųjų mokslų fakultetų. Jeigu norime Kaune turėti aukšto lygio universitetą, tai neišvengiamai nukentės Vilniaus universitetas. Neabejoju, kad universitetas reikalingas Kaunui, bet ar jis reikalingas Lietuvai?

R. BALTRUŠIS (KPI profesorius): Niekas negali atstoti universiteto, nes jame studijuojamas žmogus. Mes visi jaučiame humanitarinio išsilavinimo spragą. Atkurtame universitete būtų galima ruošti ir gamtotyrininkus, teisininkus, kitus specialistus. Dalį kontingento galėtų duoti Vilniaus universitetas.

V. MERKYS (akademikas): Klausimas, ar Lietuvai reikia dviejų universitetų, iškilo dar prieš karą, tai yra, atgavus Vilnių. Užsienio šalyse universitetų yra žymiai daugiau nei pas mus. Miestas, neturintis universiteto, pavirsta provincijos miestu. Kaunui reikia universiteto, nedidelio, bet labai modernaus. Šiuo metu Lietuvoje neruošiami filosofai, sociologai, archeologai, etnografai, Rytų kalbų specialistai. Juos galėtų ruošti Kauno universitetas. Jam būtina turtinga biblioteka.

V. STATULEVIČIUS (MA viceprezidentas): Lietuvoje reikia vystyti intelektualią pramonę, o tam reikia labai aukštos kvalifikacijos specialistų. Jų mums labai trūksta. Reikia rimtai apgalvoti, kaip ugdyti jaunus mokslininkus. JAV, kur teko neseniai lankytis, studentai ir profesoriai bendradarbiauja labai glaudžiai. Negerai, kad atskyrėme akademinį mokslą nuo aukštosios mokyklos. Aš pritariu Kauno universiteto atkūrimui. Jame būtų galima turėti ir Matematikos-mechanikos fakultetą. Galėtų būti ir specialybės, susijusios su agrarinėmis problemomis, nes Ž[emės] Ūkio] A[kademija] ruošia ne mokslo darbuotojus, o gamybos vadovus. Problemų žemės ūkyje daug, jos opios.

J. BŪTĖNAS (rašytojas): Pokariniu laikotarpiu dauguma kultūros ir meno įstaigų buvo iškelta į Vilnių. Tokiame dideliame mieste yra labai mažai rašytojų, kitų menininkų. Kauno universitete būtų geros sąlygos ruošti lituanistus, nes į jį ateitų jaunuoliai iš Suvalkijos ir kitų apylinkių, o jų tarmė artima literatūrinei lietuvių kalbai.

V. GIRDZIJAUSKAS (VVU profesorius): Atkūrus universitetą pasikeistų visas miesto kultūrinis klimatas. Reikėtų paruošti detalų jo atkūrimo projektą, jį pateikti apsvarstyti visuomenei. Vilniaus universitetas šį universitetą paremtų.

J. JARUŠEVIČIUS (LKP Kauno M[iesto] K[omiteto] antrasis sekretorius): Universiteto atkūrimo klausimą reikia spręsti Respublikos mastu. Kaunui jis reikalingas, nes visuomeninę mintį formuoja humanitarai. Jo atkūrimą reikia pradėti nuo VVU vakarinio fakulteto bazės plėtimo, įsteigti jame dieninį skyrių. Jau susitarta su Liaudies švietimo ministerija sudaryti komisiją šiai problemai spręsti. Reikia rūpintis ir visų Kauno aukštųjų mokyklų mokymo proceso humanitarizavimu.

J. BALKEVIČIUS (VVU Kauno vakarinio fakulteto dėstytojas): Buvęs Kauno universitetas paruošė daug žymių žmonių. Prieškarinio universiteto diplomai buvo pripažįstami pasaulyje. Daug galėtų nuveikti ir atkurtasis universitetas, tad šio klausimo sprendimo nereikėtų atidėlioti, nors viršininkai, kaip paprastai, atsargūs. Šiame universitete galėtų būti ir Medicinos fakultetas.

A. BUTKUS (VVU Kauno vakarinio fak. dėst.): Mūsų fakultetas ruošia ir filologus, bet jiems Kaune nelengva gauti darbo pagal specialybę. Atkuriant humanitarinį fakultetą ši problema būtų dar aktualesnė, todėl apie tai reikia rimtai pagalvoti.

Č. MEDALINSKAS (Liaudies švietimo ministerijos aukštojo mokslo valdybos viršininkas): Jeigu atkursime universitetą, tai jis turi būti aukšto lygio. Iš principo ministerija pasisako už jo atkūrimą, bet šį klausimą reikia labai rimtai apsvarstyti, išspręsti daug konkrečių problemų.

R. KARAZIJA (L[ietuvos] V[eterinarijos] A[kademijos] rektorius): Beveik visos Lietuvos aukštosios mokyklos išaugo iš buvusio Kauno universiteto, todėl pritariu idėjai jį atkurti. Kitos aukštosios mokyklos galėtų prisidėti prie jo atkūrimo. Kaunui ir Lietuvai universitetas labai reikalingas.

Forume kalbėjo ne tik svečiai. Prie salėje esančio mikrofono ėjo ir ėjo įvairių profesijų žmonės, reiškė savo nuomones, pateikė pasiūlymus, ką daryti, kad universitetas būtų atkurtas. Vienų mintims salė pritarė, kitiems kalbant ji šurmuliavo. Dauguma kalbėtojų išreiškė mintį, kad universiteto atkūrimo problema pribrendusi. Ją reikia spręsti be skubotumo, bet ir be delsimo.

Buvo nutarta sudaryti komisiją universiteto atkūrimo projektui paruošti. Gaila, bet reikia pridurti, kad dar neišmokstame gerbti įvairias nuomones. Taip buvo ir šiame forume, kada kai kuriems kalbėtojams buvo trukdoma pareikšti savo nuomonę. To tikrai neturėtų būti panašiuose renginiuose.

J. Bačiulis

Edmundo KATINO nuotraukos: [bendras salės vaizdas ir Alfredas Smailys]

Nr. 17. Įrašas Romualdo Baltrušio dienoraštyje. 1988 m. rugsėjo 14 d.

Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2013, p. 28.

1988-09-14

Dabar Lietuvos Sąjūdžio laisvės idėjų siekiai, pertvarkant stagnacinę sovietinę-komunistinę sanklodą, diena iš dienos įgyja savasties gyvybingumą. KPI ryžtingai veikia Kultūros fondo rėmėjų klubo „Aukuras“ pirmininkas dr. G. Kostkevičius. Jis, kiek su manimi pasitaręs apie realias galimybes dabar imtis VDU atkuriamųjų veiksmų, šiandieną Statybos fakulteto salėje sušaukė mokslo darbuotojų forumą „Kauno universitetas – būti ar nebūti“. Salė ir fojė prie salės buvo pilna prisirinkusių mokslo žmonių. Daug kalbėtojų, taip pat atvykusi iš Vilniaus prof. Meilė Lukšienė ryžtingai pritarė, kad Lietuvai būtina turėti atkurtą Vytauto Didžiojo universitetą Kaune. Tik KPI rektorius prof. V. Domarkas nebuvo tam veiksmui palankus. Aš kalbėdamas įrodžiau, kaip nedidelėmis sąnaudomis ir esamų mokslo žmonių jėgomis susidaro reali galimybė atkurti VDU. Baigdamas pažymėjau, kad problemomis, kurios dabar buvo iškeltos dėl specialistų įdarbinimo, nereikėtų labai rūpintis, nes keturiasdešimt metų per mažai buvo rengiama humanitarų, ekonomistų, sociologų, todėl šiandieną daugelyje įstaigų tokių specialistų trūksta. Savo kalbą baigiau žodžiais: „1989 metų rugsėjo 1 d. tebūna Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo pradžia.“ Mano nustatyta universiteto atkūrimo data suabejojo komunistų partijos Kauno miesto sekretorius Jaruševičius. Jis priėjęs prie manęs pasakė: „Profesoriau, jūs net universiteto atkūrimo datą numatote...“ Nepaisant nepalankiai nusiteikusių dėl universiteto atkūrimo, susirinkime buvo sudarytas Komitetas Vytauto Didžiojo universitetui Kaune atkurti. Į tą Komitetą buvau ir aš išrinktas.

Nr. 18. Juozo Petruškevičiaus pasisakymas. 1988 m. rugsėjo 30 d.

Petruškevičius, Juozas. Vieningai ieškokime kelio į tikslą – Universiteto atkūrimą. In *Kauno tiesa*, 1988 09 30. Nr. 226, p. 5.

Vieningai ieškokime kelio į tikslą – Universiteto atkūrimą[95]

Pilnutėlė Antano Sniečkaus politechnikos instituto Statybos rūmų salė įtikino, kad Kauno universiteto atkūrimo reikalai jaudina kauniečius. Ir ne tik kauniečius, bet ir garbingus mokslo žmones iš Vilniaus, pakviestus svarstyti aktualų Respublikai klausimą.

Forumas užsitęsė labai ilgai, ir ne visi spėjo išsakyti savo nuomonę. Tad norėčiau mintimis dabar pasidalyti su skaitytojais.

Kad Kaunui universiteto reikia, visi pritarė vieningai. Kokiu būdu to siekti? Nuomonės labai įvairios. Viena aišku, kad materialiniai ir kadrų komplektavimo sunkumai didžiuliai. Manau, jog esama gana paprasto kelio į tikslą.

Kauno Valstybinis Vytauto Didžiojo universitetas turėjo Medicinos fakultetą ir turbūt retas šiuolaikinis universitetas neturi tokio. Išimtis – techniškieji universitetai. Be to, medicinos specialybė taip pat laikytina humanitarine, nes jos tikslas padėti žmogui jo fizinėse ir dvasinėse negalėse. Taigi, siekime, kad Medicinos

[95] Parašytas netrukus po „Aukuro“ klubo surengtos diskusijos.

institutui butų suteiktas universiteto statusas ir prie jo steigtųsi reikalingi humanitariniai ir gamtos mokslų fakultetai. Steigimo iniciatyvai turėtų pritarti ir Medicinos institutas, nes universiteto vardas yra nepalyginti labiau prestižinis. Pradžioje reikėtų steigti dieninį Filologijos fakultetą, kadangi jis turėtų savo patalpas dabartiniame Vilniaus universiteto Kauno vakariniame fakultete. Kartu galėtų būti įsteigtas dieninis Meno fakultetas su dailės ir muzikos skyriais. Tokiu keliu einant Kauno universitetas galėtų pradėti veikti jau nuo ateinančio rudens. Per susirinkimą akademikas J. Vilemas iškilmingai pareiškė, kad Mokslų Akademija universitetui užleistų buvusius Pažangos rūmus Laisvės alėjoje. Čia galėtų burtis Gamtamokslinis fakultetas. Po kiek laiko KPI pasistatys Energetikos fakulteto rūmus, tuomet galėtų perleisti Universitetui Pirmuosius rūmus, esančius A. Mickevičiaus gatvėje. Šie rūmai istoriškai priklausė Kauno universitetui. Gerai, kad minėtieji pastatai yra palyginti arti vienas kito.

Dėl kadrų. Vilniaus universitetas turėtų kolegiškai padėti burti darnų humanitarų kolektyvą, tai jo moralinė ir patriotinė pareiga. Kauno politechnikos institutas galėtų padėti suformuoti fizikų, tiriančių fundamentaliąsias virpesių problemas, kolektyvą. Turima galvoje ultragarso ir vibrotechnikos specialistai. Medicinos institutas turi pajėgų skaičiavimo centrą, tai irgi būtų paspirtis universitetui.

Universitetas nebūtinai turėtų būti sukurtas pagal galutinės struktūros variantą, nes sunku numatyti mokslo reikmes. Jis turėtų tolydžio augti, kaip augo ir jo pirmtakas Kaune, jautriai ir energingai atsiliepdamas į mokslo konjunktūrą. Autoritetą reikia išsikovoti.

Girdėjau balsų, kad Medicinos fakultetas nustelbs kitus mažus ir silpnus fakultetus. Manau, tai laikini ir nebūdingi reiškiniai. Abejoju, ar studentų priėmimas į medicinos specialybę didės, nes gydytojų yra pakankamai. Kiti fakultetai sparčiai augs ir susidarys normali pusiausvyra. Antra vertus, mes turime mokytis sugyvenimo meno. Esame per maža tauta, kad švaistytume savo dvasinę energiją egoistinėms parapijinėms ambicijoms. O jeigu neišmoksime sutarimo, neišsiugdysime broliškos meilės, tai kam mums reikalingas tas universitetas? Ar tam, kad atsirastų dar viena konkuruojanti aukštoji mokykla, besistengianti pasiglemžti geriausią studentišką kontingentą?

Būtų labai gerai, jei šiuo klausimu savo nuomonę pareikštų Medicinos instituto atstovai ir Persitvarkymo sąjūdžio medikų grupė.

Juozas PETRUŠKEVIČIUS
Buvęs Kauno Vytauto Didžiojo universiteto studentas

Nr. 19. Ištrauka iš Laimono Inio pasisakymo. 1988 m. rugsėjo 25 d.

Inis, Laimonas. Darbą pradėti nuo Vytauto Didžiojo universiteto istorijos studijų. In *Kauno tiesa*. 1988 09 25. Nr. 222, p. 2.

Darbą pradėti nuo Vytauto Didžiojo universiteto istorijos studijų

Dabar pripažįstame: Kauno universiteto panaikinimas 1950 metais buvo didelė klaida. Mąstome, kaip ją atitaisyti. Oficialiuose ir neoficialiuose pokalbiuose, spaudoje svarstome būsimo (atgimstančio!) Kauno universiteto struktūrą, veiklos principus, mokslinio darbo kryptis. Kai kas mano, kad kauniškiame universitete galėtų būti du fakultetai: humanitarinių mokslų ir ekonomikos. Jeigu dėl antrojo gali kilti kai kurių abejonių, tai dėl pirmojo visi sutaria – jis būtinas.

„Kauno tiesoje" paskelbtuose skaitytojų laiškuose, pokalbyje, vykusiame Partijos miesto komitete (jo aprašymas išspausdintas 1988 m. rugsėjo 9 d. laikraščio numeryje), pateikta nemažai siūlymų, kokios specialybės galėtų būti Kauno universitete ir koks mokslinio tyrimo darbas čia galėtų būti dirbamas. Kaip sakoma, kiek galvų, tiek minčių. Tačiau ar nevertėtų žvilgtelėti į praeitį ir prisiminti, kaip tvarkėsi ir mokė buvusio Kauno universiteto humanitarinių mokslų fakultetas[96].

[...] Minėtame pokalbyje Partijos miesto komitete buvo nutarta sudaryti kompetentingą komisiją, įtraukiant Kauno, Liaudies švietimo ministerijos, Vilniaus universiteto atstovus. Komisija turi išanalizuoti ir pateikti (ne tik valdžios įstaigoms, bet ir visuomenei) išvadas – reikalingas ar nereikalingas Kauno universitetas, o jeigu reikalingas – koks jis turėtų būti. Manau, kad tokia komisija darbą galėtų pradėti nuo buvusio universiteto istorijos studijų.

Laimonas INIS

96 Toliau perspausdinama 1932 m. paskelbta Humanitarinių mokslų fakulteto veiklos apžvalga.

Nr. 20. Kauno 14-os mokyklos mokytojų pasisakymas. 1989 m. rugsėjo 24 d.

Mokykla be universiteto? In *Kauno tiesa*. 1989 09 24. Nr. 221, p. 3.

Mokykla be universiteto?

„Kauno Universitetas reikalingas visai Lietuvai“ – rašo rugsėjo 7 d. „Kauno tiesoje“ R. Maskoliūnas. O mes manome, kad Universitetas labai reikalingas Kaunui, kalbant konkrečiau – mokyklai. Jo atkūrimas – skubus, bet ne skubotas reikalas. Į mokyklą pro ūkanas ir rūką besiveržianti demokratijos ir humanitarizavimo šviesa gali prigesti, jet nebus šalia gyvo, trykštančio gaivaus šaltinio – Universiteto. Mokyklai jau šiandien reikia gerų lituanistų. Per lietuvių kalbos pamokas pirmos ir penktos klasės dalijamos į pogrupius. Rytoj tikriausiai taip mokysis gimtosios kalbos ir šeštokai, poryt – septintokai ir t. t. Sudėtinga situacija dėstant istoriją. Daug metų vienaip ją dėstę mokytojai sunkiai randa, bet, tikimės, ateityje ras sąžiningą ir atvirą bendrą kalbą su šiandieniniais aukštesniųjų klasių mokiniais. O kiek istorijos mokytojų turi Lietuvos istorijos dėstytojo specializaciją arba bent praktinį patyrimą dėstant šį kursą?

Mums atrodo, kad Kauno Universiteto atkūrimas būtų tvirtas ramstis istorijos padėčiai mokykloje taisyti. Beje, šiuo metu mūsų miesto ir rajono mokyklose trūksta istorijos mokytojų. Tai sunkiai įsivaizduojami ir neleistini dalykai. Vykstant kardinaliems šalies ir visos visuomenės persitvarkymo procesams, mokykla kokybiniu ir kiekybiniu kadrų ruošimo požiūriu ir toliau lieka podukros vietoje. O gal Kauno muziejuose, vaikų darželiuose ar kur kitur yra pasislėpusių, užsimaskavusių istorikų? O gal pašalinės, mums nežinomos jėgos šiuo atsakingu momentu trukdo jiems ateiti į mokyklą? Būtų gerai, kad jie nors laikinai, kol turėsime Kauno universitetą, parengtų savų istorikų, ateitų į mokyklą. Kantriai laukiame. Naujai nusiteikusiai visuomenei, ir pirmiausiai mokyklai, reikia gerų istorijos bei lietuvių kalbos specialistų.

Be konkrečios visų geranorių ir galingų žmonių veiklos atkuriant Kauno universitetą, be Filosofijos fakulteto jame, be atitinkamo intelektualinio klimato mieste numatytas visuomenės, o drauge ir mokyklos demokratizacijos ir humanitarizavimo procesas gali nusitęsti ne tik dešimtmečius, bet ir šimtmečius.

Mes visa širdimi ir protu už Kauno universiteto atkūrimą.

14-osios vidurinės mokyklos mokytojai,
Vilniaus V. Kapsuko universiteto absolventai
P. KUPRYS,
Š. BARONAS,
S. SKRABULIENĖ,
V. ŽEMAITYTĖ,
D. RUSECKIENĖ,
I. BARANAUSKIENĖ,
J. KACINKEVIČIENE,
R. KUPRIENĖ,
E. MALEVIČIUS,
V. MARTINKIENĖ

Nr. 21. Valstybinės komisijos dėl Kauno universiteto atkūrimo sudarymo nutarimas. 1988 m. rugsėjo 27 d.

LCVA, f. R-762, ap. 6, b. 4072, l. 34–36. Mašinraštis, originalas.

Lietuvos TSR
Liaudies Švietimo Ministerija
Kolegija

Nutarimas
1988 09 27. Nr. 18
Vilnius

Dėl Kauno universiteto atkūrimo[97]

Atsižvelgiant į Lietuvos TSR Mokslų akademijos akademikų, Vilniaus ir Kauno aukštųjų mokyklų profesorių ir dėstytojų, Respublikos visuomenės pasiūlymus dėl Kauno universiteto atkūrimo, Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerijos kolegija

NUTARIA:

Patvirtinti komisiją (priedas) ir jai pavesti išnagrinėti klausimą dėl Kauno universiteto atkūrimo tikslingumo ir iki 1988 m. gruodžio 30 d. pateikti pasiūlymus ministerijos kolegijai.

Kolegijos pirmininkas [parašas] H. Zabulis

[žemiau septyni parašai, datuoti 1988 m. spalio 3–4 d.]

Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerijos kolegijos 1988 m. rugsėjo 27 d. nutarimo Nr. 18 priedas

Kauno universiteto atkūrimo komisija

1. J. Kubilius (pirmininkas) – Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto rektorius, LTSR MA tikrasis narys, profesorius, fizikos-matematikos mokslų daktaras, Rektorių tarybos pirmininkas
2. R. Podagelis – Lietuvos TSR švietimo ministro pirmasis pavaduotojas, docentas, technikos mokslų kandidatas
3. A. Bradelis – Valstybinio plano komiteto skyriaus vedėjas
4. V. Domarkas – Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto rektorius, LTSR MA narys korespondentas, profesorius, technikos mokslų daktaras
5. N. Germanas – Lietuvos KP Centro Komiteto skyriaus vedėjo pavaduotojas
6. A. Girdenis – Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto Filologijos fakulteto dekanas, profesorius, filologijos mokslų daktaras
7. J. Jaruševičius – LKP Kauno miesto komiteto sekretorius
8. Z. Kazakevičius – Kauno miesto liaudies deputatų tarybos vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas
9. A. Kunčinas – Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerijos visuomenės mokslų valdybos viršininkas, docentas, filosofijos mokslų kandidatas
10. J. Leonavičius – Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto katedros vedėjas, profesorius, filosofijos mokslų daktaras
11. Č. Medalinskas – Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerijos aukštųjų mokyklų valdybos viršininkas, docentas, biologijos mokslų kandidatas
12. A. Praškevičius – Kauno medicinos instituto rektorius, LTSR MA narys korespondentas, profesorius, biologijos mokslų daktaras
13. J. Rajeckas – Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerijos Specialistų kontingento planavimo skyriaus viršininkas
14. A. Smailys – Lietuvos TSR sveikatos apsaugos ministerijos Širdies ir kraujagyslių sistemos fiziologijos ir patologijos mokslinio tyrimo instituto laboratorijos vedėjas, profesorius, medicinos mokslų daktaras
15. A. Šalčius – Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto Kauno vakarinio fakulteto dekanas, docentas, ekonomikos mokslų kandidatas

Nr. 22. Gedimino Kostkevičiaus pasisakymas. 1988 m. rugsėjo 27 d.

Kostkevičius, Gediminas. Ne mums, Lietuvai! In *Vakarinės naujienos*, 1988 09 27. Nr. 221, p. 2.

Ne mums, Lietuvai!

Nesinorėtų, kad klausimas dėl Kauno universiteto atkūrimo taptų dviejų miestų (Vilniaus ir Kauno) prestižinių ambicijų objektu. Manau, neteisinga klausti tik taip: ar reikalingas Kaunui universitetas. Antras

[97] Visuomenė apie šios komisijos sudarymą buvo informuota spalio 19 d. Žr.: Dėl Kauno universiteto atkūrimo. In *Kauno tiesa*. 1988 10 19. Nr. 241, p. 1.

universitetas yra reikalingas visai Lietuvai. Tik sprendžiant klausimą, kur jį kurti, prioritetas turėtų tekti Kaunui. Čia yra didžiausios galimybės sukurti universiteto materialinę bazę, lengviau būtų sprendžiami mokslinio ir pedagoginio personalo subūrimo reikalai, pagaliau Kaunas turi pagrindo remtis ir istorine tradicija.

Manau, mes visi turime išmokti pakilti virš „savo kiemo" interesų ir dirbti pirmiausia vardan to, kas naudinga mums visiems, o ne kiekvienam atskirai. Todėl nereikėtų kauniečiams nuolat pabrėžti tą skriaudą, kurią jie patyrė uždarius Kauno universitetą ir perkėlus nemažai kitų kultūros įstaigų į Vilnių. Tai anksčiau atitiko gyvybinius tautos interesus, nes grąžino lietuvybę į istorinę Lietuvos sostinę. Tačiau ar ne savo kiemo interesais gyvena tie, kurie atkakliai ragina „negriausti susiklosčiusių struktūrų", nematydami naujai gimstančių poreikių, padiktuotų besikeičiančio laikmečio? Pasiklausius mūsų gerbiamų rektorių kalbų, ministro H. Zabulio pasisakymo per televiziją, susidaro įspūdis, kad dėl aukštojo mokslo problemų neturime, specialistų paruošiame kiek reikia ir kokių reikia. Deja, toks požiūris – savęs ir kitų apgaudinėjimas. Tai žinome ne tik mes, aukštųjų mokyklų dėstytojai, bet ir organizacijų, į kurias mūsų specialistai siunčiami dirbti, vadovai.

Žinoma, naivu tikėti, kad naujo universiteto įsteigimas išspręs specialistų paruošimo problemas. Aukštojo mokslo bėdos žymiu mastu slypi žinių, kaip socialinės vertybės, nuvertėjime. Tačiau universiteto atsiradimas padėtų realizuoti pribrendusias struktūrines aukštojo mokslo organizavimo Respublikoje reformas, nes Kauno universitetas negali būti kuriamas tuščioje vietoje.

Daug kalbame apie būtinumą humanizuoti techninį išsilavinimą. Tačiau humanitarinė kultūra ne mažiau reikalinga medikams, žemės ūkio specialistams. Todėl sunku suprasti argumentus tų, kurie nenorėtų matyti Kaune humanitarinio profilio universiteto. Pagaliau jis turėtų padėti įveikti tą žmonių išsilavinimui pragaištingą poveikį, kurį neša mokymo įstaigų specializavimas į technines ir humanitarines. Universitetinis išsilavinimas už tai ir yra vertinamas, nes jis yra universalus.

Šiandien ne tik inžinieriams, medikams reikia mokytis kalbos kultūros, ugdyti sugebėjimą suvokti meną, pažinti tautos istoriją. Tobulas humanitarinis išsilavinimas neįmanomas, nepažinus technikos elementų. Esame didžiai atsilikę techninio dizaino srityje, nes mūsų dizaineriai nėra inžinieriai, o inžinieriai – ne dizaineriai. Nemokome būsimų meno specialistų kūrybingai naudotis kompiuterine technika multiplikacijoje, grafikoje, kuriant muziką, projektiniame modeliavime. Žinoma, nerealu atkurti Kauno universitetą, sujungus tas mokyklas, kurios yra tiesioginės jo įpėdinės. Nereikia mums gigantų, jau ir taip Respublikoje du turime. Tačiau universitetas galėtų jungti atskirus šių mokyklų struktūrų komponentus į naują organizaciją, atitinkančią universitetinį aukštosios mokyklos charakterį. Kaip tai atlikti – diskutuotinas klausimas. Tik nereikia manyti, kad nukentės mokyklos-donorės. Visiškai galima sutikti su ministru, kad didinti specialistų ruošimą nėra poreikių. Jau ir dabar jaučiamas disbalansas atskirų profilių specialybių pasiūloje. Tačiau ar viską padarėme, kad Respublikoje būtų ruošiami tokie specialistai, kurių reikia, kurie bus reikalingi po penkerių metų.

Kas yra dirbęs su vakarinio skyriaus studentais ar neakivaizdininkais, puikiai žino, koks daugumos jų pasiruošimo lygis. Šių skyrių paskirtis jau seniai tapo savotišku diplomų išdavimo plano vykdymu. Ir mokosi dažniausiai „žalias" jaunimas, be gamybinio stažo, todėl, kad neįstojo į dieninį skyrių, ar negalėjo išvykti į Vilnių ar Kauną dėl materialinių sumetimų, šeimyninių priežasčių. Todėl, nors pagal dieninio skyriaus studentų skaičių vienam tūkstančiui gyventojų mes ir pirmaujame šalyje, būtina dieninio apmokymo formą plėsti vakarinio ir neakivaizdinio sąskaita. VVU turi didžiulį neakivaizdinį skyrių, kurį būtų galima smarkiai sumažinti, jei atitinkamų specialybių ruošimas teritoriniu atžvilgiu Respublikoje būtų tolygiau išdėstytas. Tai nereiškia, kad abu universitetai turėtų ruošti tų pačių specialybių studentus, nors neretai atsitinka, kad jaunuolis su humanitariniais polinkiais stoja į KPI vien norėdamas likti mokytis Kaune. Valstybės vyrai daug kalba, kad kooperatyvai ateityje turėtų gaminti iki 30 proc. nacionalinio produkto, tačiau ir toliau ruošiame darbo normuotojus. Kai į dienos šviesą prašyte prašosi tokia mokslo šaka kaip komercinė ekonomika. Ekonominius ryšius su užsieniu mėgina užmegzti praktikai ir savamoksliai. Ekologija palikta Sąjūdžiui ir „žaliesiems". Skundžiamės, kad trūksta restauruotojų, vertėjų, bet atkakliai ruošiame anglistus, kurių nėra kur dėti. Inžinieriams trūksta fundamentalaus parengimo, medikams – praktinių įgūdžių, visiems – humanitarinės kultūros. Tad ar ne laikas rimtai imtis aukštojo mokslo reformos, neapsiribojus vien kosmetinėmis priemonėmis? Tada galėtume kalbėti ne tik apie universitetą Kaune, bet galbūt ir Klaipėdoje.

Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas, žinoma, turi didelę reikšmę ir Kaunui. Mieste kuriasi reikšmingas kultūros židinys. Todėl, kalbant apie universitetą, negalima vien skaičiavimais ribotis (kiek

ruošti ir ką). Universitetas – stambus mokslinių kadrų ugdymo centras, turintis didžiulį poveikį visam regionui. Mums visada bandė aiškinti, kad maža respublika tegali turėti tik po vieną mokslinį centrą kiekvienoje žinių šakoje, o tam centre turi kauptis geriausios mūsų jėgos. Tai – senos pažiūros. Moksle jau išaugome iš vaikų amžiaus. O pretenzijos į monopoliją niekad neskatino mokslo vystymosi. Tik kūrybinė konkurencija, alternatyvinių mokslinių mokyklų susidarymas yra tas kelias, kuris leis mums žengti koja kojon su pasaulinio mokslo raida.

Universitetas gali egzistuoti, jei turės bazę, kadrus, jei bus jo ruošiamų specialistų poreikis. Viena aišku: nereikia didinti absoliučių skaičių, būtina rimtai pagalvoti, ką, kur, kaip reikia ruošti. Kadrus būtina ugdyti, tačiau, kol jų trūksta, rimtos pagalbos reikia tikėtis iš Vilniaus humanitarų. Bazę taip pat reikia formuoti. Jos nepakaks surankiojus po gabaliuką iš kitų aukštųjų mokyklų. Galbūt vertėtų paieškoti naujų, netradicinių kelių. Pavyzdžiui, sudaryti visuomeninę universiteto globėjų Tarybą, kuri disponuotų pinigų fondais, gautais iš paaukotų lėšų ar pardavus akcijas. Į ją būtų galima įtraukti užsienio lietuvius, o tada, manau, nebūtų problemų pasikviesti skaityti paskaitų pasaulinio garso mokslininkus iš Stanfordo ar Paryžiaus.

Gediminas KOSTKEVIČIUS
KPI dėstytojas, technikos mokslų kandidatas

Nr. 23. Kazimieros Galaunienės ir Petro Stausko pasisakymas. 1988 m. spalio 5 d.

Galaunienė, Kazimiera; Stauskas, Petras. Nepamirškime muziejų ateities. In *Kauno tiesa*. 1988 10 05. Nr. 230, p. 4.

Nepamirškime muziejų ateities

Džiaugiamės, kad forume „Kauno universitetas: būti ar nebūti“ priimtoje rezoliucijoje į šį klausimą vieningai ir teigiamai atsakė aukščiausios kvalifikacijos Respublikos mokslininkai, pedagogai, miesto vadovai. Mes ypač pritariame M. Lukšienei ir V. Merkiui, teigusiems, jos Kauno universitete būtinas Filologijos fakultetas. Tačiau jis turėtų ruošti ne tik iki šiol Lietuvoje nerengiamus filosofus, archeologus, etnografus, bet ir muziejininkus.

1949–1951 m. Vilniaus universiteto Istorijos-filologijos fakultete parengtos trys muzeologų (su archeologijos, etnografijos ir meno istorijos specialybėmis) laidos netruko ištirpti Respublikos muziejuose. Juo labiau, kad dalis šių specialistų įsitraukė į mokslini darbą ar į pedagoginį aukštosiose mokyklose. Vėliau muzeologus muziejuose papildė bei pakeitė LTSR valstybinį dailės institutą baigę menotyrininkai, dailininkai ar kitų Respublikos aukštųjų mokyklų humanitarai.

Muziejininkystė pastaruoju metu pas mus tampa vis labiau saviveiklos objektu. Trumpalaikės stažuotės Maskvos ar Leningrado muziejuose, seminarai vietoje negali atstoti sistemingų šios srities studijų. Tuo tarpu per pastaruosius keturis dešimtmečius Lietuvos muziejai išaugo ne tik savo kiekiu, profiliais, bet ir kolekcijomis bei eksponatų skaičiais. Jų moksliniam tvarkymui, tyrimui, propagavimui būtini specialiai parengti žmonės.

Tokios specialybės įsteigimas Kauno universiteto Filologijos fakultete būtų itin prasmingas, nes šis miestas Lietuvos Respublikos laikotarpiu tapo profesionaliosios muziejintnkystės lopšiu (turima omenyje M. K. Čiurlionio galerijos, vėliau – Vytauto Didžiojo kultūros muziejaus veikla), kurio darbo tradicijomis daug kur vadovaujamasi ir mūsų dienomis.

Nustačius būsimojo Universiteto ir jo fakultetų struktūrą bei įsteigus čia ir muzeologijos specialybę, tektų galvoti apie šios srities pedagogus. Labai būtų pravartu jau dabar gabius menotyros specialistus, pasiryžusius savo jėgas atiduoti muziejininkystei, pasiųsti į užsienio šalis ilgesniam laikui stažuotis. Ten jie turėtų progos susipažinti ne tik su muziejine veikla, bei ir praplėsti savo kultūrinį akiratį, o grįžę į Lietuvą sėkmingai ugdyti kitus.

Dabar, atgimstant Respublikoj kultūriniam gyvenimui, negalime pamiršti ir jos muziejų bei jų ateities.

Kazimiera GALAUNIENĖ
Muziejininkė,

Petras STAUSKAS
LTSR nusipelnęs meno veikėjas

Nr. 24. Liucijos Sereikaitės-Juozonienės pasisakymas. 1988 m. spalio 6 d.

Juozonienė, Liucija. Žiūrėkim į ateitį. In *Kauno tiesa*. 1988 10 06. Nr. 231, p. 3.

Žiūrėkim į ateitį

Mintis atkurti Universitetą kauniečius pradžiugino. Trūksta miestui šviesių asmenybių. Humanitariniai mokslai, ypač literatūra, istorija, ugdo dvasingumą, psichologija ir pedagogika padeda formuoti asmenybę. Be to, humanitarų kolektyve žmogus ir jaučiasi daug jaukiau...

Be to, Universitetas reikalingas specialybių paįvairinimui. Esant dideliam konkursui, jaunimas priverstas rinktis profesiją ne pagal pašaukimą. O tai didžiulė nelaimė. Vaikai gimsta su atitinkamais gabumais, mokykloje juos ugdo, lavina, svajoja dirbti mėgstamą darbą. Ar begali būti didesnė tragedija, kai jaunuolio išsvajoti tikslai sudūžta, atsitrenkę į neišmintingai pastatytą sieną?

Didžiausią laimę teikia mėgstamas darbas. Šiandien daug kalbama apie materialinio skatinimo reikalingumą. Tačiau juk ne visų žmonių gyvenimo tikslas yra materialinis turtas. Istorija žino daug šviesių asmenybių, dirbusių ne dėl pinigų. Tik be reikalo švaistomos lėšos, kai žmogus mokosi ne ten, kur norėjo. Nepamirškim jaunųjų: jie ir turi didžiausią teisę spręsti, ar reikia Kaunui universiteto. Mes, senieji, ar tai ministrai, ar profesoriai, akademikai (paprastų eilinių net neminiu), jeigu skirtingai galvojame, neprivalome jaunimui trukdyti: juk jam reikės mokytis. Mums reikia specialistų, kuriančių sveiką tiek dvasiniu, tiek fiziniu atžvilgiu žmogaus gyvenimo būdą, gerai išmanančių atominę fiziką, biofiziką, nagrinėjančių žalio maisto problemas (gydytojai tik gydo jau sergančius, o reikia rūpintis, kad žmogus nesusirgtų, taip, kaip ir pedagogui – kad jaunimas nenusižengtų dorovei). Universitetą reikia atkurti, nors tai ir nelengva. Kadrai paskui patys burtųsi apie naująją mokslo šventovę.

Liucija JUOZONIENĖ
Fizikė

Nr. 25. Ištrauka iš Laimono Inio pasisakymo. 1988 m. spalio 7 d.

Inis, Laimonas. Kauno universitetas: „pro“ ir „contra“. In *Komjaunimo tiesa*. 1988 10 07. Nr. 193, p. 3.

Kauno universitetas: „pro“ ir „contra“

[...] Nelengvame atsinaujinimo, vertybių perkainojimo kelyje, mano manymu, svarbiausias darbas – Kauno universiteto atkūrimas. Apie tai kalbama (tiesa, gana tyliai) jau ne pirmus metus. Dar 1964 metais, kai Kaune įsisteigė Vilniaus universiteto vakarinis fakultetas, su viltimi buvo šnibždamasi: o gal tai graži pradžia? Gal pasėta sėkla duos vaisių?

Ėjo slogūs stagnacijos metai – kultūra, mokslas, menas atsidūrė podukros vetoje. Apie Kauno universiteto atkūrimą kalbos nutilo. Dar visai neseniai, praėjusių metų gruodžio mėnesį, kai miesto partijos komiteto plenume, kalbėdamas apie miesto humanitarizavimo svarbą, siūliau nedelsiant svarstyti ir spręsti praktinius Kauno universiteto atkūrimo klausimus, buvau „pasodintas į vietą“. Girdi, Lietuvai pakanka ir vieno universiteto. Miesto partijos komiteto nariai tokiai išvadai turbūt pritarė, nes plačiausiame nutarime, kuris tąkart vienbalsiai buvo priimtas, apie universitetą nė neužsiminta.

Seniai brendusį pokalbį apie Kauno universiteto atkūrimą praėjusią vasarą miesto laikraštyje pradėjo prof. Alfredas Smailys. Pasipylė laiškai – įvairių profesijų žmonės siūlo realius universiteto atkūrimo kelius ir jo veiklos kryptis. Universiteto atkūrimo idėją remia persitvarkymo Sąjūdžio Kauno iniciatyvinė grupė, Kultūros fondo Kauno skyrius, miesto kūrybinių sąjungų nariai, kai kurie mokslininkai, mokytojai, kultūros darbuotojai. Laiškų gauna miesto partijos ir vykdomieji komitetai, bombarduojamos kitų – didesnių ir mažesnių – viršininkų durys. Visa tai byloja, kad problema pritvinkusi lyg skaudulys.

Protingai pasielgė miesto partijos komitetas, rugsėjo pradžioje pakvietęs būrelį universiteto atkūrimo iniciatorių, mokslininkų, kūrybinių organizacijų atstovų demokratiškam ir tuo pačiu dalykiškam pokalbiui. Jame, dalyvaujant miesto vadovams ir Lietuvos TSR liaudies Švietimo ministrui prof. H. Zabuliui, girdėjome įvairių nuomonių. Vieni maksimalistiškai gynė Kauno universiteto atkūrimo idėją, kiti raukėsi ir abejojo arba buvo priešingos nuomonės.

Taigi būti ar nebūti Kauno universitetui? Štai kelios mintys **pro** ir **contra** (naudojuosi „Kauno tiesoje“ paskelbtais laiškais ir minėto pokalbio partijos miesto komitete užrašais):

Pro:

„Vienas pagrindinių universitetinių miestų bruožų – didesnis intelektualinis ir kultūrinis to miesto gyventojų išsilavinimas. Humanitarinių mokslų fakultetą galėtų sudaryti Vilniaus universiteto Kauno humanitariniai skyriai. Atkurtajame universitete galėtume ruošti Šiaurės Europos kalbų specialistus (suomių, švedų, norvegų, danų), giliau nagrinėti kai kurias lituanistikos, prūsų kalbos, Lietuvos istorijos bei kultūros problemas. Galima būtų įsteigti Ekologijos fakultetą, pasitelkus kai kurias Medicinos instituto katedras“. (Prof. **A. Smailys**.)

„Vilniaus universiteto Kauno vakarinis fakultetas mūsų didmiesčiui yra pasityčiojimas: ir dėl menko išleidžiamų filologų skaičiaus, ir nepatenkinamo parengimo lygio. Tai rodo ir disertantų skaičius. Šiemet fakultetas išleido XX lituanistų laidą, tad baigusių vakarinį fakultetą apie 600, tačiau iš jų kandidatines disertacijas apsigynė tik trys. Kauno universitetas taptų ir regiono mokslo bei kultūros židiniu. Universiteto filologai būtų pajėgūs tyrinėti lietuvių ir latvių lyginamosios kalbotyros, tautosakos klausimus, baltų etnografiją, mitologiją“. (Filologijos mokslų kandidatas **A. Butkus**)

„Lietuvos universiteto įkūrimas buvo susijęs su Lietuvos tautiniu atgimimu. Dabar irgi visuomenė atsinaujina. Pasižvalgykime, yra mažesnių kraštų, o turi po kelis universitetus. Universitetas būtų asmenybės tobulėjimo ir dorovinio kėlimo vieta“ (LTSR nusipelnęs išradėjas **P. Varanauskas** ir Lietuvos kultūros fondo Kauno tarybos narys **J. Čepinskis**).

„Jau dabar miesto mokyklose trūksta 60 pradinių klasių mokytojų, 22 istorikų, 15 geografų, nemažai visuomenės mokslų mokytojų ir dėstytojų. Artimiausiais metais mums dar trūks apie 170 lituanistų. Mokytojų kadrus gauname iš kitur. Jeigu būtų universitetas, dalį mokytojų pasiruoštume Kaune. Atkristų aibė buitinių ir kitokių problemų. Ateityje Kaunas taps svarbiu turizmo centru – reikės daugiau užsienio kalbų specialistų“ (Miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas **Z. Kazakevičius**).

„Mums reikia nacionalinių kadrų, kurie paimtų atsakomybę už mūsų kraštą, tik aukšto intelektualinio ir dvasinio lygio specialistai pajėgūs kurti tikrąją pažangą ir visuomenėje, ir technikoje“ (kunigas **G. Kabašinskas**).

„Universiteto atkūrimas būtinas. Iš to daug laimėtų liaudies švietimo pertvarkymas ir tautinio dvasingumo atgimimas. Ekologijos fakultete reikėtų kompleksiškai ruošti specialistus, pasitelkus biologus, geologus, fizikus iš universiteto, kibernetikus, darbo apsaugos specialistus iš KPI, žemėtvarkininkus ir hidrotechnikus iš LŽŪA. Taip pat darbo psichologijos (ergonomikos) ir socialinės psichologijos bei sociologijos specialistus“ (LŽŪA doc. **V. Kučinskas**).

„Universitetas galėtų rengti ekologijos, Lietuvos filosofijos, lietuvių kalbos tyrinėtojus, vertėjus, biofizikus, marketingo specialistus“ (VVU absolventas biochemikas **R. Maskoliūnas**).

„Būtinas ekologijos fakultetas, nes tokių specialistų nerengia nė viena aukštoji mokykla“ (Lietuvos TSR MA narys korespondentas, technikos mokslų daktaras **J. Burneikis**).

„Universitetas reikalingas tam, kad Kaunas taptų humanitarų traukos centru. Neturime iškilesnių istorikų, filosofų, gamtos mokslų specialistų, juos tenka vis kviesti iš Vilniaus. Universitetas turėtų tapti mokslo centru“ (Rašytojų sąjungos Kauno skyriaus atsakingasis sekretorius **A. Mikuta**).

„Pirmiausia reikia Noro ir Geros Valios. Tačiau dar labiau – tokių žmonių, kaip Jonas Šimkus, Vincas Čepinskis, Prančiškus Bučys, Petras Avižonis, Mykolas Biržiška, Mykolas Romeris, Pranas Jodelė, Stasys Šalkauskis... Tikiu, kad ir Vilniaus universiteto rektorius Jonas Kubilius – būtent toks žmogus, kuris ryžtųsi žengti šį žingsnį, tokį nelengvą jam, kaip rektoriui, tačiau reikalingą Lietuvai. Kauno universitetas galėtų nuolat kviestis iš užsienio žymiausius įvairių sričių mokslininkus ir specialistus skaityti paskaitų vieną ar kelis semestrus (gal pradžią padarytų lietuvių emigrantai?)“ (kaunietis **V. Daugėla**)

„Universitetas reikalingas ir kaip mokslo idėjų formavimo, generavimo institucija. Jis taptų atsvara hedonistinėms, vartotojiškoms jaunimo nuotaikoms“ (Pedagogų draugijos Kauno skyriaus pirmininkas prof. **K. Miškinis**).

„Pritariu minčiai, kad pirmiausia reikia Kauno vakariniame fakultete steigti dieninius skyrius. Gal universitete galėtų atsirasti ir meno fakultetas, įjungiant Dailės instituto fakultetą, S. Žuko taikomosios dailės technikumą, J. Gruodžio aukštesniąją muzikos mokyklą“ (LKP Kauno miesto antrasis sekretorius **J. Jaruševičius**).

„Vakarinis fakultetas priima tik kauniečius. Universitetas sutrauktų Sūduvos jaunimą. Humanitarinė aukštoji mokykla Kaune būtina, bet ją reikia kurti evoliucijos, o ne revoliucijos keliu" (VVU Kauno vakarinio fakulteto lietuvių kalbos ir literatūros katedros vedėjas **A. Ružė**).

„Universitetas Kaune negali būti kuriamas tuščioje vietoje. Reikia spręsti klausimus dėl jo aprūpinimo patalpomis, laboratorijomis ir skaičiavimo technika. Reikalinga MA institutų parama" (Lietuvos kultūros fondo KPI „Aukuro" klubo pirmininkas **G. Kostkevičius**).

„Universiteto atkūrimas – būtinybė, o ne duoklė istorinei atminčiai. Tvarkant Senamiestį, atsiras daugiau patalpų. Dar vienerius naujus rūmus statosi KPI. Gal senieji tiks būsimam universitetui?" (Kauno miesto vykdomojo komiteto pirmininkas **P. Staškūnas**).

Contra:

„Kasmet parengiam apie 200 absolventų. Sakyčiau, kad Kauno poreikius visiškai patenkiname. Lituanistų ir rusistų pakanka, ekonomistų taip pat. Turime tik šešias auditorijas ir plėstis nėra kur" (VVU Kauno vakarinio fakulteto dekanas **A. Šalčius**).

„Ar atsiradusi nauja aukštoji mokykla nebus trečiarūšė? Iš kur rasime dėstytojų? Mes remiamės daugiau emocijomis, neturėdami duomenų universiteto atkūrimui ar įsteigimui" (KPI rektorius **V. Domarkas**).

„Kiekvienas inteligentas turi būti humanitaras – juk tai dorovinė sąvoka. Kauno universitetas savo turiniu vilniškiui neprilygs ir tokios traukos neturės. Ir kas studijuos (dabar situacija tokia, kad dėstytojas nori išmokyti nenorintį studijuoti studentą), ką studijuos? Ekologijos fakultetas kelia abejonių. Atskiras mokslas be gyvenimiško pagrindo yra negyvas. Gal tik noras turėti universitetą yra didelis, o reikalas..." (KMI rektorius prof. **A. Praškevičius**).

„Kas lėmė, kad trečiojo dešimtmečio pradžioje Kaune taip greitai buvo įkurtas universitetas? Poreikis turėti savo kadrus. Dabar mūsų Respublika pagal dieninių studentų skaičių užima pirmą vietą šalyje. Mes patenkiname Respublikos poreikius. Taigi, pirma reikia gerai žinoti poreikius, viską subalansuoti ir tik tada kreiptis į Sąjungos vyriausybę su prašymais. Perskirstydami fakultetus nieko gero nelaimėsime. Nė viena iš pasiūlytų specialybių man neatrodo būtina. Universitetui būdinga sava specifika. Pagaliau materialiniai klausimai Kaune prastai sprendžiami. Štai ir dabar kai kurie dėstytojai važinėja iš Vilniaus. Gal iš pradžių Kaune gali būti Vilniaus universiteto filialas..." (LTSR liaudies švietimo ministras **H. Zabulis**).

Koks balansas? Mane gali apkaltinti subjektyvizmu, tačiau vis dėlto – „pro"! „Contra" kol kas mažai viešai pasireiškia. Bet būtų naivu tikėti, kad jų tik keli.

Kauno universiteto atkūrimo problema tarsi pajudėjo iš mirties taško. Bet nebūkime dideli optimistai – nuo kalbų dar nenutolome nei per sprindį. Per daugelį metų įpratome apsčiai samprotauti, ginčytis, diskutuoti, bet ne energingai spręsti, veikti.

Ar Kaunas taps universiteto miestu? Ar imsimės konkretaus humanizacijos darbo? Tai visai ne retoriniai klausimai.

Laimonas INIS

Nr. 26. Algirdo Patacko pasisakymas. 1988 m. spalio 10 d.

Patackas, Algirdas. Dėl būsimo Kauno universiteto koncepcijos. In: *Atgimimas*. 1988 10 10. Nr. 2, p. 6.

Su papildymu perspausdinta: Patackas, Algirdas. Dėl būsimo Kauno universiteto koncepcijos. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras", 1989, p. 39–41; Patackas, Algirdas. *Pastogės Lietuva: pogrindžio, Sąjūdžio ir laisvės kronika*. – Vilnius: Aidai, 2011, p. 61–65.

Dėl būsimo Kauno universiteto koncepcijos

Sena europinė u n i v e r s i t e t a s idėja turi du aspektus. Iš vienos pusės, universitetas magistrorum et scholarium kuria mokslą ne tik lokaliai, bet ir universaliai, t. y. aukšto lygio universitetas privalo įnešti įnašą į Europos, pasaulio etc. lobyną. Iš kitos pusės, universitetas apima visą organišką mokslų visumą, „viso pasaulio bei gyvenimo plotą: gamtą ir prigimtį, kultūrą ir religiją" (Šalkauskis S. Universiteto koncepcija. – Židinys. – 1939. – Nr. 8–9. – P. 147). Universitetas, apsiribojantis specialistų ruošimu, bet stokojantis mokslinės kūrybos lygio, nestatantis sau gilių kultūrinių uždavinių tėra mokslinyčia, „paprasta mokslo įstaiga, neverta universiteto vardo" (Ten pat).

Kaip būsimasis Kauno universitetas galėtų realizuoti šiuos du aspektus? Objekto atžvilgiu, t. y. antruoju atveju yra aiškiau – tereiktų nuosekliai jo struktūroje įgyvendinti minėtąją universaliąją visumą, tinkamai atsvėrus proporcijas. Senasis Kauno universitetas šiuo atžvilgiu buvo pavyzdingas.

Su pirmąja problema – subjekto – yra kebliau. Kurioje būtent srityje būsimasis universitetas galėtų siekti europinio lygio? Kas būtų ta ašis, esmės gija, apie kurią reikėtų auginti būsimojo universiteto kūną ir dvasią?

Tai ir yra universiteto koncepcijos klausimas. Neišsprendus jo, naujos mokslo įstaigos kūrimas liks netvarkinga, chaotiška pastanga, kurios rezultatai iš anksto yra abejotini. Juk įvairių trūkstamų disciplinų samplaika su asmeninėmis, grupinėmis ar konjunktūrinėmis ambicijomis tebus mechaniniu kratiniu, jokiu būdu nevertu universiteto vardo.

Atsigręžkime į senąjį Kauno universitetą. Kuri mokslo disciplina teikė jam originalumo, nepakartojamumo? Kas skyrė jį nuo kitų Europos universitetų? Atsakymas gal bus netikėtas – kultūros filosofija. Taip, Kauno universitetas, berods, vienintelis Europoje turėjo kultūros filosofijos katedrą. Galima kalbėti ir apie lietuviškąją kultūrfilosofinę mokyklą. Žinome jos ištakas, – tai prof. P. Kuraičio, lietuviškosios filosofijos metro, ir jo mokinių St. Šalkauskio ir A. Maceinos tandemas. Būdinga, jog pats pirmasis uždavinys, kurį jaunasis Šalkauskis ėmėsi spręsti – tai Lietuvos vieta kultūrų bendrijoje. Pats veikalo pavadinimas – „Tarp dviejų pasaulių" – nurodo išskirtinę Lietuvos vietą tarp dviejų pasaulių – Vakarų ir Rytų. Inteligentiškasis St. Šalkauskis kvietė prie šių dviejų pradų sintezės, jaunasis Maceina prieštaravo sakydamas, jog negalima mechaniškai sulieti kultūrų, kultūra turi gimti (diskusija „Židinyje").

Pokario metais visa tai ilgiems laikams nutrūko. Tačiau svarbu tai, jog buvo suvokta išskirtinė Lietuvos kultūristorinė padėtis. Klausimas, kas yra Lietuva – ar Rytai, ar Vakarai, o gal kažkas trečio – taip ir liko neatsakytas.

Mūsų nuomone, į šį klausimą turėtų būti orientuota naujojo, atgimstančiojo Kauno universiteto ašis. Tai būtų natūrali tąsa amžinųjų lietuviškųjų, kartu ir žmogiškųjų klausimų: kas esame, iš kur atėjome, kur einame? Iš tiesų, kaip rodo visa lietuviškoji praeitis, kalba, kultūra, mentalitetas, Lietuva nėra nei Rytai, nei Vakarai, bet kažkas iš tiesų trečio, originalaus, esmingo centro – periferijos prieštaros prasme, šitai ir turėtų tapti būsimojo universiteto didžiuoju rūpesčiu. Tai išspręstų iškart du klausimus – pirmąjį, originalumo, įnašo į Europos kultūrą ir antrąjį, tautinį, savęs pažinimo.

Kažkada, žlungant LDK, mūsų tikroji tautinė kultūra buvo nustumta į pakraštį, paversta kaimo kultūra. Ten ji glūdėjo ir buvo gludinama, saugodama gyvybės šaknį. Naujosios Lietuvos, jos inteligentijos uždavinys – grąžinti kaimo kultūrai jos tikrąjį, tautinį statusą.

Dabartinė kultūrinio nulio situacija yra tam palanki. Kuriuo keliu pasuksime, tuo ir eisime. Klaida kelio pradžioje brangiai kainuoja. Šis kelias turėtų vesti savaip, į vidų, į lietuviškąjį ethosą, nes lietuviškoji kultūra yra vidinė, žmogiškojo vidaus kosmoso kultūra. Suvokiame, kad šitai nėra lengva, kad tebeegzistuoja ir, matyt, egzistuos vakarietiškasis variantas, tačiau alternatyva turi būti. Atgimęs Kauno universitetas ir turėtų būti toks alternatyvinis sprendinys.

Kai dėl dviejų universitetų būtinumo, tai juokinga ir kalbėti. Kultūringų tautų akademinė praktika rodo, kad mažiausia 1 milijonui gyventojų reikalingas vienas universitetas. Antai prieškarinė Belgija turėjo 4 universitetus 8 milijonams gyventojų, Suomija 2 universitetus 4, o Šveicarija net 7 universitetus 4 milijonams gyventojų.

Be to, du universitetai tautos gyvenime galėtų atstovauti dviem priešingiems poliams, kurių rivalizacija tik teiktų naudos. Antai Filipinuose yra du universitetai – vienas „Societatis Jesu" įkurtas, kitas pasaulietinis. Taip pasiskirsčiusi ir Filipinų inteligentija. Prisiminkime Oksfordo-Kembridžo duetą. Vilnius ir Kaunas nuo seno atstovauja dviem lietuviškumo poliams; kontrasto principas, dviejų priešingų pradų sąveika tik galvanizuotų krašto kultūrinį gyvenimą, padarydama jį daugiaspalviu, dvinare universitetas dialektika suteikdama jam universalumo.

Kaip tai įgyvendinti, yra atskiras ir sunkus uždavinys. Teksto tikslas yra aprėžtas – koncepcijos paieškos. Manytume, kad naujajame universitete turėtų atsirasti vietos vydūnistikai. Šiam mąstytojui esame dėkingi už aukščiau pateiktas idėjas ir jų sklaidą.

IŠVADOS[98]:

1. Būsimo Kauno universiteto koncepcine ašimi siūloma laikyti ugdymą inteligentijos, orientuotos į tautines vertybes, į lietuviškąjį ethosą, taip pat lietuviškos savimonės paieškas.

[98] Jos paskelbtos tik atnaujintoje straipsnio versijoje, išspausdintoje 1989 m. balandžio 19 d.

2. Strateginiu būsimo universiteto uždaviniu reikėtų laikyti kaimo kultūros atstatymą į tautinės kultūros rangą.

3. Taktiniu Kauno universiteto uždaviniu turėtų būti alternatyvinė atsvara kosmopolizuotai dabarties kultūros orientacijai. Vakarietiškoji tradicija galėtų būti akcentuojama Vilniaus universitete.

4. Pirmuoju praktiniu žingsniu šia kryptimi turėtų būti Kultūrfilosofijos katedros, lietuviškosios kultūrfilosofinės mokyklos atkūrimas, kaip labiausiai aktualios lietuviškai savimonei ir reprezentatyvios bei perspektyvios tarptautinio įnašo prasme; taip pat baltistikos-indoeuropeistikos (plačiąja, kultūristorine prasme) disciplinų įvedimas.

5. Ekonominėje techninėje plotmėje kryptis turėtų būti į „žaliųjų" idėjų adaptavimą ir vystymą Lietuvoje, atsižvelgiant į būsimus pramonės ir žemės ūkio infrastruktūros pakitimus ateities Lietuvoje suvereniteto sąlygomis.

Šitai atitiktų ir realią praktinę situaciją – universitetą galima būtų kurti Vilniaus universiteto Kauno filialo bazėje, visų pirma įkurdinant humanitarines disciplinas, nereikalaujančias didelių lėšų, patalpų, laboratorijų etc. Tą reiktų atlikti nedelsiant, patvirtinti juridiniu aktu, o vėliau palaipsniui plėsti, atsižvelgiant tiek į išdėstytą koncepciją, tiek į realius poreikius ir galimybes.

Tik turėdamas Idėją, universitetas galės tapti atgimimo židiniu, naujos Lietuvos kūrėju. Tik toks universitetas bus vertas Vytauto Didžiojo vardo.

Algirdas Patackas

Nr. 27. Kazimiero Ragulskio pasisakymas. 1988 m. spalio 11 d.

Ragulskis, Kazimieras. Kauno regionui universitetas reikalingas. In: *Vakarinės naujienos*, 1988 10 11. Nr. 232, p. 2 (Redakcijos prierašas prie pavadinimo: Atsiliepimas į mūsų publikaciją šia tema rugsėjo 27 d.).

Redaguota ir perspausdinta kaip didesnio straipsnio dalis: Ragulskienė, Vida; Ragulskis, Kazimieras. Mokslo ir progreso perspektyva Lietuvoje. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras", 1989, p. 16–19.

Kauno regionui universitetas reikalingas

Pokario metais Kaunas savo gyventojų skaičiumi už dabartinį buvo daug mažesnis, bet humanitarinio pobūdžio instancijų turėjo daugiau: veikė Kauno universiteto Filologijos ir kiti fakultetai, dailės institutas, konservatorija, operos ir baleto teatras. Ne tik jie, bet ir respublikinė biblioteka bei kai kurios kitos įstaigos, susijusios su humanitarine ir kultūrine veikla, buvo iškeltos į Vilnių. Kaunas išaugo ir auga, o humanitarinė ir kultūrinė veikla toli gražu atsilieka nuo miesto bei jo regiono poreikių. Iš esmės ir šių sričių mokslinis darbas koncentruotas Vilniuje. Visa tai daro didžiulę žalą ne tik dvasiniam, bet ir materialiniam Kauno miesto ir jo regiono visuomenės vystymuisi.

Kauno miesto aukštosios mokyklos, mokslinio tyrimo organizacijos yra taikomojo pobūdžio. Joms labai trūksta fundamentalumo. Tai likviduoti padėtų tiksliųjų mokslų specialistai (fizikai, matematikai, biofizikai, biochemikai, ekologai). Tokio tipo specialistus paprastai ruošia universitetai.

Humanitarinio bei kultūrinio pobūdžio ir tiksliųjų mokslų specialistų su aukštuoju išsilavinimu trūkumas sudaro didelę žalą mūsų vystymuisi. Kaip pavyzdį galima pateikti ekologijos specialistų nebuvimą. Aišku, kiekvienas privalome įvaldyti elementarias ekologines žinias, tačiau šito maža. Reikalingi plataus profilio ekologijos specialistai su aukštuoju išsilavinimu. Dėl to, kad jų nebuvo, mūsų miesto mokslo darbuotojai bei projektuotojai pokario metais siūlė ir laimino daugelio ekologiškai žalingų žmonėms ir gamtai techninių objektų statybą.

[...] Po Pirmojo pasaulinio karo Lietuva buvo lyg elgeta, okupantų nuniokota ir apiplėšta. Nepaisant to, galima sakyti, ant pliko lauko buvo įsteigtas Kauno universitetas. Jo diplomai buvo pripažįstami pasaulyje ir todėl, kad studentai tikrai studijavo. Nebuvo išgalvotų planų vykdymo, analfabetams nebuvo įteikiami diplomai.

Visai nepagrįstos nuomonės, kad Kaune įsteigti universitetą yra labai sunku. Persitvarkymas tirpdo barjerus ir, reikia manyti, artimiausioje ateityje Lietuvai naujos, būtinos, aukštosios mokyklos įsteigimo nebereikės derinti su daugybe sąjunginių žinybų. Jei Respublikoje negalima didinti studentų skaičiaus,

tai universitetui studentų limitus galima imti kitų specialybių sąskaita. Mat šiuo metu Lietuvoje kai kurių diplomuotų specialistų yra per daug, todėl galima ir reikia mažinti tų specialybių studentų skaičių.

Šiuo metu Kaune veikia Vilniaus universiteto vakarinis skyrius, Vilniaus dailės instituto filialas bei Kauno aukštosios mokyklos. Tai yra puikus pagrindas. Iš jų galime komplektuoti materialinę bazę, kadrus ir studentus universitetui. Materialiniai resursai, reikalingi Kauno universitetui įsteigti nėra dideli. Iš pradžių galima pasitenkinti beveik nuliniais. Tam reikia tik patriotizmo ir geros valios. Ateityje universitetas likviduotų humanitarinių ir fundamentinių mokslų sričių specialistų stygių Kaune ir Kauno regione.

Kauno universitetą reikėtų atkurti arba įsteigti jau nuo ateinančių mokslo metų pradžios Vilniaus universiteto vakarinio skyriaus bazėje. Kadangi dėl laiko stokos iki 1989.09.01 neįmanoma apiforminti savarankiško universiteto statuso visose instancijose, tai reikia, kad Lietuvos vyriausybė patvirtintų savarankišką Kauno universitetą, palikdama kol kas Vilniaus universiteto Kauno skyriaus pavadinimą. Reikėtų, kad nuo š. m. rugsėjo 1 d. pradėtų veikti keli humanitarinio pobūdžio ir vienas informatikos fakultetas[99].

Kazimieras RAGULSKIS
TSRS Mokslų Akademijos narys-korespondentas

Nr. 28. Kauniečių laiškų ištraukos. 1988 m. spalio 13 d.

Kauno universitetas: būtinybė ar įnoris? / parengė Rūta Kanopkaitė. In *Kauno tiesa*. 1988 10 13. Nr. 236, p. 4.

Kauno universitetas: būtinybė ar įnoris?

Sakyčiau, šitaip yra pasiskirsčiusios nuomonės dėl Universiteto atkūrimo mūsų mieste; aišku, tarp šių dviejų „polių" esama ir kompromisinių pasiūlymų, atsargių svarstymų (tačiau pačios idėjos neatmetant). Kategoriškai besipriešinančių Universiteto atgaivinimui (išeitų, kad drauge – ir humanitarinės dvasios ugdymui Kaune) nedaug; beje, ir šie žmonės turi savų argumentų... Tiesa, kad nelengva būtų greitai suburti kadrus, įgyti bazę, numatyti reikalingas profesijas, užplanuoti specialistų skaičių ir t. t. Tačiau kiekviename „galima" – „negalima" esama ir gryno racionalumo, ir jausmų, dvasios poreikių diktuojamų dalykų... Neišskaidysi jų, nedėsi ant svarstyklių atskirai; kas protas – be jausmo, kas jausmas – be proto...

Tokios mintys kyla skaitant redakcijos paštą – tuos laiškus, kuriuose skaitytojai – įvairių profesijų, įvairaus amžiaus – mums rašo apie Kauno universiteto atkūrimą. Nuomonių daug, jos įvairios. Štai mokytojas **A. Grinevičius** siūlo:

„Gal reikėtų Kaune atkurti dalį VVU kalbų katedrų, o likusiųjų Vilniuje krūvį derinti su VVPI? Visiškai pritariu siūlymui Kaune dėstyti Šiaurės Europos kalbas – juk, matyt, ateityje plėsis užsienio turizmas, ryšiai su kaimynais skandinavais („Baltija – aštuonių tautų vidaus ežeras"). Gal būsimas Kauno universitetas imsis rengti etatinius ekskursijų vadovus? Reikėtų kažkam rūpintis ir kartografija, tikslių žemėlapių leidimu (neatleistina, kad Lietuvos žemėlapiai, turistinės schemos neoperatyviai leidžiami Rygoje).

Prie Kauno universiteto galėlų veikti Gamtos apsaugos komitetui pavaldi respublikinė ekologinė laboratorija...

Beje, neteko skaityti pasisakymų prieš Universiteto buvimą Kaune. Negi jų nėra? Man į atmintį įstrigo viena nugirsta mintis: už Universiteto atkūrimą piestu stoja senieji Kauno „veikėjai", kurie ilgisi tų laikų, kai čia buvo užsienio atstovybės, pilna ponų ir ponaičių, o darbo žmogus negalėjo net svajoti apie išsimokslinimą. O vėl kai kieno siūlomas mokestis už mokslą, atseit, padarys universitetą prieinamą tik turtuoliams".

Esama ir tokių nuomonių, kaip skaitytojo **A. Rusecko**, pateikiančio daug klausimų:

„Kokios turimos Respublikos aukštosios mokyklos netenkina specialistų parengimo poreikių? Kiek Respublikai, mūsų miestui realiai dar reikia humanitarinio profilio specialybių? Kiek bus darbo vietų? Kokių problemų iš principo nepajėgus išspręsti Vilniaus universitetas? Kodėl tikslinga Respublikai turėti du universitetus, o ne vieną galingą? Ar tai nėra kauniečių vietininkiškumas? Bet kuriuo atveju tikslinga išklausyti LTSR plano komiteto, Mokslų Akademijos, Liaudies švietimo ministerijos, Vilniaus universiteto, finansuojančių organų nuomonę...

[99] Ši pastraipa yra tik atnaujintoje straipsnio versijoje, išspausdintoje 1989 m. balandžio 19 d.

Ar tikslinga sieti miesto kultūrinio gyvenimo pagyvėjimą su Kauno universiteto atkūrimu?“

Į tuos klausimus tarsi atsakoma Vytėnų gyventojo **E. Raugalo** laiške:

„Kalbama ne apie Kauno „ambicijas“, o apie Respublikos kūrybinių jėgų išdėstymą, atitinkantį dabarties sąlygas. Begalinė centralizacija visose srityse, neišvengiama karinio komunizmo sąlygomis, dabar tampa rimtu stabdžiu, nes ten, kur nėra sveikos konkurencijos, atsiranda nusiraminimas, sulėtėja minties raida. Kauno universiteto atkūrimas – vienas iš žingsnių susidariusiai padėčiai taisyti...

Galima sutikti su nuomone, kad Respublikai nenaudingas diplomuotų specialistų perteklius. Tačiau ar visoms žmogiškosios veiklos sritims mes juos parengiame? Specialiųjų vidurinių mokyklų specialybių dėstytojais ir meistrais dažniausiai dirba žmonės, baigę institutus, bet neturintys humanitarinio-pedagoginio pasirengimo. O jis tikrai labai būtinas, nes dėstytojai dirba su bręstančia asmenybe. Institutams neparanku vienu metu rengti specialistus atskirai pramonei ir pedagoginiam darbui. Todėl gal tikslinga juos ugdyti atkurtame Universitete?

Nedidinant bendro išleidžiamų absolventų skaičiaus, atkuriant Universitetą, kitoms aukštosioms mokykloms tektų atiduoti dalį specialybių ar net fakultetus. Be abejo, joms sunku būtų skirtis su tuo, kas sukurta savo rankomis per metų metus. Bet Universiteto steigimas ar naikinimas yra istorinė akcija. Aukštoji mokykla visų pirma vertinama pagal tai, kiek ji tarnauja humanizmo idealams.

...Taip, mes didžiuojamės savo institutais ir Vilniaus universitetu. Tačiau, dalį atidavę, jie tik įrodys savo brandumą. Tik nieko neturintis neturi kuo dalytis“.

O štai dar viena – kauniečio **S. Valiukevičiaus** nuomonė:

„Esu įsitikinęs, kad diskusiją dėl Kauno universiteto atkūrimo, juo labiau visus organizacinius rūpesčius reikia atidėti persitvarkymo baigiamąjam etapui. Dabar tuo užsiimti būtų prabanga. Reikia teisingai panaudoti veikiančių aukštųjų mokyklų absolventus“.

Pritardami Universiteto atkūrimui, kritikuodami LTSR liaudies švietimo ministerijos vadovų poziciją šiuo klausimu, mums taip pat parašė „Litekso“ susivienijimo darbuotoja G. Skobaitė, kaunietis J. Ramuckas.

Skaitytojai turbūt pastebėjo, kad Kauno universiteto atgaivinimo tema jau tapo ne tik „kaunietiška“. Neseniai „Komjaunimo tiesoje“ išspausdintas išsamus, įvairiom nuomonėm motyvuotas vieno iš šios idėjos iniciatorių rašytojo Laimono Inio straipsnis. Šiomis dienomis gavome laišką iš Lietuvos kultūros fondo valdybos pirmininko profesoriaus Česlovo Kudabos. Jo rašinys irgi rodo, kad noras turėti savo mieste Universitetą – ne tuščias kauniečių įnoris.

Rūta KANOPKAITĖ
„K. t.“ korespondentė

Nr. 29. Česlovo Kudabos pasisakymas. 1988 m. spalio 13 d.

Kudaba, Česlovas. Yra motyvų, yra ir poreikis. In *Kauno tiesa*. 1988 10 13. Nr. 236, p. 4.

Yra motyvų, yra ir poreikis

Pastaruoju metu pasirodė nemažai rašinių, kuriuose akcentuojamas teisėtas reikalavimas atkurti Kauno universitetą. Tai grindžiama visų pirma kultūriniu poreikiu, kartu jaučiant didžiulę pagarbą, net pietizmą tam Kauno universiteto vieninteliam laikotarpiui, kuris nuėjo į istoriją. Didžiulis yra mūsų dėkingumas tai negausiai Lietuvos nepriklausomybės pradinių metų inteligentijai, kuri, suvažiavusi iš svetur, suvežusi tėvynėn savo patirtį, tada ėmėsi kurti tą, kas atrodė neįmanoma – savą Lietuvos universitetą. Visiškai tuščioje, svetimųjų nualintoje, karų apgriautoje vietoje. Laikas buvo vertas tų žmonių, o žmonės – savojo laiko. Šį lyginimą mėgo šviesios atminties profesorius Zigmas Žemaitis...

Sunkus darbas ir pastangos greit davė vaisių. Per nepilnus du dešimtmečius Universitetas išaugo į prestižinę kitų tuometinių kaimynų fone aukštųjų studijų įstaigą. Karas, neišvengiama emigracija, pokario metų drakoniškas reikalų tvarkymas Universitetą išardė. Reikia tik pasigėrėti, kiek daug Kauno universiteto išugdytieji mokslininkai, tas išlikęs jų negausus būrelis, padarė atkuriant aukštąjį mokslą, Mokslų Akademiją Lietuvoje. Juk nereikėjo kviestis pagalbos iš kitur – vėl atsikūrėm, atgaivinom mokslą patys. Tai, ką priminiau, turėtų būti ne sentimentas, o taip pat motyvas, siekiant atkurti Kauno universitetą.

Be to, Kaune yra kultūrinis universiteto poreikis, kurį įvairiapusiškai pagrindė rašiušieji apie tai. Džiugu, kad daug ir aktyviai kalbėta Lietuvos kultūros fondo Kaune vardu. Fondas ir Vilniuje, ir daug kur

rajonuose, ypač pietų Lietuvos pusėje, žinau, yra už universitetą Kaune. Gaila tik, ir kiek net nesuprantama, kodėl gi abejingi, net priešiški tam Kauno aukštųjų mokyklų vadovai... Tarsi vengtų tokio kilnaus brolio savo tarpe... Juk ne varžovas jis, o bendrasiekis, bendražygis... Lingvistikos, istorijos, kultūros ir meno, pagaliau gamtos ir žmogaus, kaip svarbiausio reiškinio ir objekto, tyrinėjimai – nūdienis universitetų tikslas. Nekartosiu konkrečių išvedžiojimų: jie paaiškėtų imantis reikalo. Universitetą iš pagrindų atkurti – ne vienų metų darbas, bet jo įvardijimas, manau, galėtų įvykti jau ateinančiais, Vilniaus universiteto 410-aisiais, metais...

Česlovas KUDABA
Profesorius,
Lietuvos kultūros fondo valdybos pirmininkas

Nr. 30. Gedimino Smalensko pasisakymas. 1988 m. spalio 14 d.

Smalenskas, G. Kelios mintys apie Kauno universitetą. In *Vakarinės naujienos*. 1988 10 14. Nr. 235–236, p. 4.

Kelios mintys apie Kauno universitetą

Pasiklausius gerbiamo ministro H. Zabulio kalbos per televiziją, aiškėja, kad ministras neskuba apsispręsti. Tada iš tikrųjų įgauna prasmę tech. m. kand. G. Kostkevičiaus žodžiai: „Mums visada bandė aiškinti, kad maža Respublika tegali turėti tik po vieną mokslinį centrą kiekvienoje žinių šakoje, o tam centre geriausias mūsų jėgas“ („Vakarinės naujienos“, 1988 m. rugsėjo 27 d.). Tačiau pasvarstykime: ar todėl Vilniaus universitetas yra geriausias, kad jis yra vienintelis Respublikoje? O gal Vilniaus universitetas yra vienintelis Respublikoje, kad jis yra geriausias? Kodėl Vilniaus universitetui nepasidalinti su atkurtuoju Kauno universitetu savo monopolinės teisės į specialistų rengimą su humanizuotu išsilavinimu? Gal taip stabdoma kadrų kaita Vilniaus universitete, kai jis yra vienas vienintelis Respublikoje mokslo centras?

Atkurtasis Kauno universitetas galėtų specializuotis rengti komercinės ekonomikos specialistus humanizuojant jų aukštąjį išsilavinimą. Juk Kaunas turi gilesnes prekybos tradicijas negu Vilnius. Įmonėms ir organizacijoms perėjus prie komercinės didmeninės prekybos, dar labiau išaugs sandėlių ir taros ūkio komersantų ir menedžerių poreikis. O Vilniaus universiteto Prekybos fakulteto materialinių išteklių valdymo ir didmeninės prekybos organizavimo katedra kol kas orientuojasi rengti valdininkus komandiniam tiekimo aparatui, o ne humanizuoto išsilavinimo komersantus ir menedžerius.

Tik pakeista forma, tačiau ne pagal savo esmę materialinių išteklių valdymas ir didmeninės prekybos organizavimas yra tas pats materialinis techninis aprūpinimas. Tik pakeista forma, tačiau ne pagal savo esmę dabar veikiančios Respublikoje atskirų rūšių produkcijos didmeninės prekybos valdybos tos pačios buvusios specializuotos atskirų rūšių produkcijos tiekimo ir realizavimo valdybos. Taigi, forma reikalo esmės nekeičia. Visiškai šį argumentą galima panaudoti grindžiant Kauno universiteto atkūrimą, orientuojant rengti jame komercijos specialistus su humanizuotu aukštuoju išsilavinimu.

G. SMALENSKAS
Ekonomikos mokslų kandidatas,
VVU vyresnysis dėstytojas

Nr. 31. Kauniečių organizacinio komiteto anketa. 1988 m. spalio 17 d.

VUB RS, f. 130, b. 3013 (lapai nenumeruoti). Mašinraštis, adresuotas J. Kubiliui ir vokas su išsiuntimo datos (1988 10 17) antspaudu.

Gerb...

Organizacinis komitetas, ruošiantis Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo projektą, kreipiasi į Jus, maloniai prašydamas atsakyti į tokius klausimus:

1. Kokio profilio specialistai galėtų būti ruošiami universitete?

2. Kokia turėtų būti universiteto struktūra, kad universitetas būtų šiuolaikinio lygio aukštoji mokykla?
3. Kuo Jūsų įstaiga galėtų prisidėti, atkuriant universitetą: a) kadrais, b) atskirų padalinių perdavimu (kurių?), c) patalpomis (perduodant, išnuomojant), d) mokymo bazės kūrimu?
4. Kuo asmeniškai galėtumėte prisidėti atlikdami šią patriotinę pareigą?

Laukiame Jūsų atsakymų iki š. m. lapkričio 1 d. adresu 233028, Kaunas, a/d 573

Organizacinis komitetas

Nr. 32. Petro Stirbio ir Gintaro Papečkio pasisakymas. 1988 m. spalio 22 d.

Stirbys, Petras; Papečkys, Gintaras. Atkurkime Universitetą su Medicinos fakultetu. In *Kauno tiesa*. 1988 10 22. Nr. 244, p. 4.

Atkurkime Universitetą su Medicinos fakultetu

Atsiliepdami į J. Petruškevičiaus kvietimą („Kauno tiesa", 1988 m. rugsėjo 30 d. Nr.) pasisakyti medikus, kaip vieningai ieškoti kelio į Universiteto atkūrimą, norime išsakyti savo požiūrį, jį argumentuoti. Pirmiausia, autoriaus mintims visiškai pritariame. Mums atrodo, kad dėl Kauno universiteto atkūrimo dviejų pozicijų negali būti: jį reikia atgaivinti bet kuria kaina. Atgaivinti ir vardan geresnio gydytojų parengimo, tegul ir jų kiekybės sąskaita.

Nesigilindami į būsimo Universiteto struktūrą, fakultetų skaičių ir kitas grynai „technines" detales, norėtume pagrįsti Medicinos fakulteto atkurtame Universitete reikalingumą. Tik šiam fakultetui atsiradus mes matome galimybę iš esmės pagerinti gydytojų parengimą. Nekalbant apie tai, kad medikas čia gautų pakankamus žmogiškojo dvasingumo pagrindus, jis įgytų ir kur kas tvirtesnių dalykinių žinių bei reikalingus praktinius įgūdžius. Pakiltų gydytojo prestižas, visuomenė gautų geresnio lygio medicininę pagalbą.

Siekiant paruošti aukštos kvalifikacijos gydytojus, būsimam Universitetui būtina disponuoti sava klinikine baze, kuriai turi būti suteiktas universitetinės klinikos statusas su atitinkamais didžiuliais privalumais. Pasaulinėje praktikoje yra seniai susiklostęs universitetinės klinikos statusas ir jis nelaikomas nepaprastu. Tokio statuso neturi nė viena Vilniaus V. Kapsuko universiteto Medicinos fakulteto klinikinė ligoninė.

Universitetinėje klinikoje dirbtų tik Universiteto dėstytojai, docentai ir profesoriai. Joje nebūtų gydytojų ordinatorių, skyriaus vedėjų bei kitų nomenklatūrinių darbuotojų, pavaldžių kitai administracijai.

Šiuo metu visose Kauno medicinos instituto klinikinėse bazėse yra įsigalėjusi dvilypė ir, be to, nesveikai konkuruojanti administravimo tvarka. Ankstesnis bandymas keisti ligoninių ir klinikų pavadinimus, tariamai turint tikslą pagerinti studentų klinikinį ruošimą, nedavė laukto rezultato: šios bazės ne tik kad nepriartėjo prie Medicinos Instituto, bet netgi nutolo. Studentai bei visos klinikinės katedros tapo beveik nereikalingu svečiu „svetimose valdose". Tai negalėjo neatsiliepti jaunųjų gydytojų kvalifikacijoms. Juk kaip tik klinikinės disciplinos formuoja būsimo gydytojo praktinį veidą. Reikia pridurti, kad instituto rektoriaus prof. A. Praškevičiaus užimta reikli ir bekompromisinė pozicija privertė šiek tiek pakeisti požiūrį į jaunųjų gydytojų ruošimą. Tačiau, nepaisant to, nors tarp klinikinių ligoninių ir instituto administracijos susiklostė tolerantiška pusiausvyra, šių dviejų organizacinių struktūrų tikslai išliko skirtingi: institutas suinteresuotas ruošti gydytojus, o ligoninės – tik gydyti ligonius. Tad per maža būtų pasikliauti rektoriaus asmeninėmis pastangomis. Reikalingas universitetinės klinikos juridinis statusas su visišku jos pavaldumu universiteto administracijai. Dabartinė klinikinių katedrų faktiškai beteisė padėtis kliudo dėstytojams deramai įsijungti į klinikinį darbą, neleidžia savo teorinių žinių patikrinti ir įdiegti praktiškai, taigi ir kelti savo kvalifikaciją. Tokia padėtis prieštarauja medicinos pažangai. Jau dabar instituto dėstytojai pasijuto nepilnaverčiais klinicistais.

Mažai vilčių teikia naujas klinikos įstatymo projektas, kuriame sakoma, kad vyriausiasis gydytojas kartu su pedagoginiu kontingentu atsako už mokymo proceso organizavimą, jis gali būti Medicinos fakulteto tarybos nariu, o katedros vedėjas atsako už visą gydomąjį, pedagoginį ir organizacinį viso padalinio

darbą. Iš pirmo žvilgsnio katedroms lyg ir suteikiama daug tesių, jos tarsi ima dominuoti, tačiau iš esmės dar labiau supainiojamas jau ir taip sudėtingas pavaldumas.

Be visų kitų čia neišvardytų universitetinės klinikos privalumų, dėstytojai joje galėtų dirbti su nedidelėmis studentų grupelėmis (o ne su „masėmis“). Be to, dėstytojams būtų galima sumažinti pedagoginį krūvį (kuris per metus siekia 850–950 akademinių valandų), o tai suteiktų jiems sąlygas dirbti intensyvų klinikinį ir mokslinį darbą, su vienodomis galimybėmis augti praktine, moksline bei pedagogine prasme.

Pasukus Kauno universiteto ir Medicinos fakulteto jame atkūrimo keliu, kai kam tektų atsikratyti žinybiškų mąstymo standartų. Bet juk tai bendram labui, taurios pažangos ir Lietuvos medicinos suklestėjimo labui.

Petras STIRBYS
Medicinos mokslų daktaras,
Medicinos instituto
elektrokardiostimuliacijos katedros asistentas
Gintaras PAPEČKYS
Medicinos instituto
I chirurgijos katedros asistentas

Nr. 33. Juozo Gecevičiaus pasisakymas. 1988 m. spalio 25 d.

VUB RS, f. 130, b. 3013 (lapai nenumeruoti). Mašinraštis, originalas.

Dėl Kauno universiteto

1. Kauno universitetas (KU) – naujo tipo Lietuvos mokymo, mokslo ir kultūros židinys, formuojamas kaip lietuviškas Oksfordas. Jo pagrindiniai bruožai:

1.1. Naujas dėstytojų subūrimo darbui principas, t. y. kiek galima mažiau etatinių ir kiek galima daugiau kviestinių semestrui, paskaitų kursui, ciklui.

1.2. Lietuvos mokslininkų, galinčių profesionaliai išdėstyti tam tikrą kursą, pasitelkimas.

1.3. Lietuvos mokslininkų raginimas atlikti tautinę pareigą ir maksimaliai prisidėti prie K[auno] U[niversiteto] veiklos.

1.4 Šalies mokslininkų kvietimas semestrui, paskaitų kursui, ciklui. Esu šiuo klausimu kalbėjęs su keliais vedančiaisiais TSRS MA Mašinžinystės instituto mokslininkais. Jie tokiam darbui pritaria.

1.5. Užsienyje gyvenančių lietuvių mokslininkų kvietimas dirbti KU.

2. Studentų komplektavimas.

2.1. Klausytojai priimami be egzaminų.

2.2. Klausytojai tampa studentais po pirmo semestro.

2.3. Studijos apmokamos. Apmokama nuo antrojo semestro, tapus studentu. Priimtina dabar galiojanti apmokėjimo už absolventus sistema, kuria naudojasi įmonės.

2.4. Už studijas gali apmokėti pats studentas arba įmonė ar organizacija.

2.5. Nėra absolventų skirstymo į darbą. KU tik pateikia išsamią informaciją (per spaudą, radiją, televiziją) apie jų laidą: specialybės, baigusieji, jų studijų vidurkis).

3. Studijos

3.1. Privalomų disciplinų skaičių ir jų apimtis nustato fakultetas. Tokios disciplinos turėtų sudaryti apie 70 % visų disciplinų.

3.2. Likusios disciplinos studijuojamos pasirinktinai.

3.3. Studentui suteikiama galimybė pasirinkti dėstytoją. Tam kiekvieną kursą lygiagrečiai skaito ne mažiau kaip du dėstytojai.

3.4. Vienu laiku skaitoma kiek galima mažiau disciplinų, griežtai laikantis loginio nuoseklumo.

3.5. KU privalo turėti šiuolaikinę poligrafinę bazę, leidžiančią:

– pateikti kiekvienam studentui visų paskaitų komplektus;

– prie kiekvienos paskaitos pateikti jos bibliografiją, išvardyti pagrindinius su dėstomuoju dalyku susijusius mokslo pasiekimus;

– kiekvienam studentui laisvai kopijuoti jį dominančią medžiagą.

4. Specialybės

4.1. Mechanikos ir matematikos fakultetas. Jo mokslinė bazė galėtų būti suformuota ir dalis dėstytojų perkelta iš Kauno politechnikos instituto.

4.2. Teisės fakultetas. Būtinos pramoninės ir mokslinės teisinės apsaugos specializacijos.

4.3. Administracinis fakultetas (Menedžerių ruošimo fakultetas).

4.4. Informatikos fakultetas.

4.5. Kauno medicinos institutą versti fakultetu netikslinga. Esu įsitikinęs, kad tai neigiamai atsilieptų medikų ruošimui. Neįžiūriu prasmės aklai kopijuoti Vilniaus universitetą. Per daug aukštųjų mokyklų Lietuvai tikrai nebus!

4.6. Filologijos fakultetas.

4.7. Filosofijos ir psichologijos fakultetas.

5. Valdymas

5.1. Decentralizuotas, t. y. rektorius ir fakultetų dekanai. Prorektorių nereikėtų.

5.2. KU parlamentas – KU taryba, formuojanti Universiteto veiklos koncepcijas.

5.3. Mokymo ir mokslo procesai savarankiškai organizuojami fakultetuose.

5.4. Mokslinė veikla organizuojama, remiantis šiomis koncepcijomis:

– mokymo proceso kryptimis;

– tokiomis ekonominėmis vykdymo formomis, kurios labiausiai keltų dėstytojų ir darbuotojų kvalifikaciją bei labiausiai leistų realizuotis jų mokslinei potencijai;

– rimtu biudžetiniu mokslo finansavimu.

5.5. Rektorius ir dekanai renkami Tarybos 4 ar 5 metams.

J. Gecevičius [parašas]
KPI prorektorius mokslo reikalams

1988.10.25

Pastabos:

1. Ypatingai gerai studijuojantieji atleidžiami nuo mokesčio už studijas.
2. Įmonė, įdarbindama absolventą, atsiskaito už studijų išlaidas:
   – su įmone, kuri apmokėjo studijas;
   – su absolventu, jei jis mokėjo pats;
   – su KU, jei studijų išlaidos buvo padengtos KU.

Nr. 34. Vytauto Kontvainio pasisakymas. 1988 m. lapkričio 4 d.

Kontvainis, Vytautas. „Sveikame kūne – sveika siela“ arba dar kartą apie Kauno Vytauto Didžiojo universitetą. In *Kauno tiesa*. 1988 11 04. Nr. 254, p. 6.

„Sveikame kūne – sveika siela“ arba dar kartą apie Kauno Vytauto Didžiojo universitetą

Daug šiuo metu diskutuojama dėl būsimo Kauno universiteto. Nemažai yra pesimistų, bet optimistų daugiau. Daugiau noro ir entuziazmo, paremto poreikiu. Tikiu, kad Universitetas gyvuos, nes entuziazmui nėra baisūs jokie sunkumai, reikia tik, kad visi norintieji prisidėtų, broliškai pasidalytų ir laikytų Kauno Vytauto Didžiojo universitetą jaunesniuoju broliu.

Norėčiau pareikšti keletą minčių apie fizinį auklėjimą, nes „sveikame kūne – sveika siela“, o tokios harmonijos siekimas yra universiteto pagrindas. Manau, kad buvusio universiteto fizinio auklėjimo sistema kaip tik ir tiktų pradžioje, t. y. kūrimosi stadijoje. Pagrindinis sportinio judėjimo centras jame buvo Akademinis sporto klubas, vienijęs arti 400 narių. Klube gyvavo šios sekcijos: lengvosios atletikos, futbolo, fechtavimo, lauko bei stalo teniso, sporto žaidimų, vandens sporto, plastikos, aviacijos, žiemos sporto, automoto ir gimnastikos. Palyginti su latvių, estų bei suomių studentijos pasiekimais lengvosios atletikos sekcija buvo labai silpna. Veikė ir akademinis turizmo klubas, jis organizavo išvykas į Klaipėdą, po visą Lietuvą, palaikė ryšius su užsienio turizmo klubais. Tačiau net 13-kos sporto sekcijų egzistavimas kažin ar realus šiandien. Mano nuomone, pirmaisiais metais visiškai užtektų žaidimų, lengvosios atletikos bei turizmo.

Sportinę veiklą turėtų koordinuoti sporto klubas (gal „Lituanika“ ar „Vytis“), kuris, daugėjant studentų, virstų fizinio lavinimo katedra. Opiausia problema – sportinė bazė. Tačiau argi jaunesniojo brolio nepriglaustų Lietuvos valstybinis kūno kultūros institutas? Manau, kad instituto studentai galėtų padėt organizuoti fizkultūrinį judėjimą – jiems tai būtų puiki praktika. Argi atsisakytų priimti Darbo rezervų stadionas, esantis Nemuno ir Neries santakoje? Jo sporto salė yra vos keli metrai nuo dabartinio Kauno vakarinio fakulteto.

Reikėtų rimtai pagalvoti ir apie būsimas fizinio lavinimo įskaitas. Šiandieniniai reikalavimai neatitinka tikrovės, nerealios gautos instrukcijos (pavyzdžiui, atsilenkimai, 100 m bėgimas, šuolis iš vietos). Kiekvienas studentas yra individualybė, todėl įskaitai jis galėtų iš šešių normatyvų pasirinktinai išlaikyti tris. Tuomet gal nereikėtų studentų skirstyti į specialias grupes ar panašiai. Universiteto rinktinių nariai savaime gautų įskaitinius pažymius. Ketvirtame kurse derėtų įvesti fizinio lavinimo egzaminą (tiek praktikos, tiek teorijos).

Taip pat ar nevertėtų vėl grįžti prie puikios tradicijos – studentiškų kepuraičių nešiojimo. Turbūt Universitetas pirmasis pratęstų šias tradicijas, pakeltų studento autoritetą, savigarbą.

Daug klausimų, problemų, nuomonių. Manau, kad sporto specialistai pareikš savo nuomonę, kaip padėti greičiau ir tobuliau atkurti visų mūsų Kauno universitetą.

Vytautas KONTVAINIS
TSRS nusipelnęs treneris,
Medicinos Instituto
fizinio auklėjimo ir sveikatos katedros docentas

Nr. 35. Valstybinės komisijos pirmo posėdžio protokolas. 1988 m. lapkričio 10 d.

VUB RS, f. 130, b. 3013 (lapai nenumeruoti). Mašinraštis, originalas.

Komisijos posėdžio, įvykusio 1988 11 10 Vilniaus universitete,
Protokolas Nr. 1[100]

Darbotvarkėje: Dėl Kauno universiteto atkūrimo.

Dalyvavo: J. Kubilius (komisijos pirmininkas), R. Podagelis, V. Domarkas, N. Germanas, A. Kunčinas, Č. Medalinskas, A. Praškevičius, S. Matuzas, J. Rajeckas, A. Smailys, A. Šalčius, A. Karoblis.

Posėdžio pirmininkas akad. J. Kubilius apibūdino susidariusią situaciją dėl Kauno universiteto atkūrimo ir pasiūlė komisijos nariams parengti medžiagą šiais klausimais:

1. Sudaryti Kauno miesto aukštųjų mokyklų struktūros ir specialybių sąrašus. Numatyti kokių specialybių ruošimą galima būtų perduoti būsimam universitetui. Šį klausimą pavesta parengti: prof. V. Domarkui, prof. A. Praškevičiui, doc. A. Šalčiui.

2. Kauno regiono pedagogų poreikio patenkinimas. Kur šiuo metu ruošiami pedagoginiai kadrai šio regiono mokymo įstaigoms? Medžiagą parengia J. Rajeckas.

3. Kauno regiono kultūros įstaigų sąrašo parengimas, humanitarinių specialybių darbuotojų poreikio nustatymas, kas juos rengė iki šiol. Medžiagą pavesta parengti Č. Medalinskui.

4. Naujų specialybių specialistų rengimo poreikiai Respublikoje. Klausimą parengia Matuzas, J. Rajeckas.

5. Kauno universiteto įsteigimo VVU Kauno vakarinio fakulteto bazėje galimybės. Specialybių ir kontingentų sąrašai. Klausimą rengia A. Šalčius, Č. Medalinskas, J. Rajeckas.

6. Humanitarinių specialybių rengimo perkėlimo iš Vilniaus, Šiaulių ir kitų aukštųjų mokyklų į būsimąjį Universitetą. Klausimą pavesta parengti ministerijai kartu su Vilniaus universiteto, Vilniaus ir Šiaulių pedagoginių institutų rektoratais.

7. Kauno universiteto materialinės bazės sukūrimo galimybės: mokymo patalpos, studentų bendrabučiai ir kitos patalpos. Šį klausimą kompleksiškai turi parengti Kauno miesto partijos komitetas ir Vykdomasis komitetas.

[100] Visuomenė apie posėdį buvo informuota lapkričio 13 d.: Kauno universitetas: Ledas pajudėjo! In *Kauno tiesa*. 1988 11 13. Nr. 262, p. 2; Dėl Kauno universiteto. In *Tiesa*. 1988 11 13. Nr. 262, p. 1.

8. Mokslinio-pedagoginio personalo pagal numatomus fakultetus ir specialybes sukomplektavimo problema. Kiek reikės pasikviesti iš kitų miestų. Aprūpinimas butais. Klausimą rengia Ministerija ir Kauno miesto vykdomasis komitetas.

Posėdžio dalyviai pasidalino samprotavimais dėl Kauno universiteto atkūrimo galimybių ir kitais su tuo susijusiais klausimais.

Profesorius J. Kubilius išsakė nuomonę dėl blogo aukštųjų mokyklų tinklo išsidėstymo Respublikoje. Jis kėlė šiuos klausimus: kam Vilniuje įkurtas pedagoginis institutas esant universitetui? Kam reikalingas Centro sąjungos Gomelio kooperacijos instituto Vilniaus neakivaizdinis fakultetas, V[idaus] R[eikalų] M[inisterijos] Minsko juridinio instituto Vilniaus fakultetas? Kodėl Kaune neįsteigtas Mokslų Akademijos humanitarinis institutas? Prof. Kubilius pasiūlė peržiūrėti Respublikos aukštųjų mokyklų tinklą ir parengti naują modelį. Šią idėją palaikė kiti komisijos nariai ir buvo pavesta Ministerijai kartu su aukštųjų mokyklų rektoratais parengti šį modelį. Prof. A. Smailys pažymėjo, kad atkuriant universitetą vien humanitarinių specialybių pagrindu – neperspektyvu. Jo nuomone, reikėtų sujungti Kauno medicinos institutą, Dailės instituto fakultetą, VVU Kauno vakarinį fakultetą, perkelti kai kurias specialybes iš kitų mokyklų ir šioje bazėje atkurti Kauno universitetą. Tuomet jis būtų turtingas kadrais, baze.

Doc. A. Šalčius pažymi, kad Universiteto Kauno vakarinis fakultetas šiuo metu turi 6 auditorijas. Šių mokslo metų pabaigoje po remonto įsirengs dar 8 auditorijos. Bibliotekoje telpa 35 tūkst., vėliau bus galima sutalpinti dar 35 tūkst. knygų. Turi 2 lingafoninius kabinetus. Per penkmetį turėtų suremontuoti dar du pastatus po 150 m^2. Tada galėtų mokytis apie 1,5 tūkst. studentų.

Prof. A. Smailys paaiškino, kad patalpų klausimą pažadėjo padėti spręsti Kauno miesto vykdomasis komitetas.

Doc. A. Karoblis informavo komisiją, kad Kauno orgkomitetas išsiuntinėjo 100 anketų dėl Universiteto atkūrimo. Jau gauta 20 atsakymų. Visi pasisako už universiteto atkūrimą. Siūlo Kauno universitete steigti filologijos, istorijos, psichologijos, sociologijos, ekologijos, fizikos-mechanikos, komercinės ekonomikos, taikomosios dailės, teisės specialybes.

Prof. A. Praškevičius pranešė, kad Kauno universiteto atkūrimo klausimas KMI bazėje buvo svarstytas instituto taryboje. Taryba vieningai pasisakė prieš šį variantą, motyvuodama tuo, kad medicinos specialybių rengimui būtų žingsnis atgal, atitrūktų nuo klinikų, nėra bendrų katedrų.

Valstybinio plano komiteto kultūros skyriaus vedėjo pavaduotojas S. Matuzas paaiškino, kad panagrinėjus specialistų poreikius, būtų galima priimti į I kursą 6–7 specialybių 225 studentus (filologinio-ekonominio profilio). Tai labai mažas skaičius ir su tokiu kontingentu TSRS Ministrų Tarybai nepajėgsime įrodyti naujo Universiteto įkūrimo būtinumo. Žymiai lengviau būtų pagrįsti, jei Universitetą kurtume KMI bazėje. Naujojo Universiteto bazės klausimą galima būtų spręsti atiduodant prie Rotušės aikštės esančias P[rofesinės] T[echnikos] M[okyklos] patalpas ir pastačius tipinį bendrojo lavinimo vidurinės mokyklos pastatą. Šis pastatas turi 30 klasių ir talpina 1000 moksleivių.

Drg. N. Germanas, LKP CK skyriaus vedėjo pavaduotojas, pažymi, kad Universiteto kūrimo Kaune idėją reikia palaikyti. Tačiau realiai reikia pasvarstyti jo atkūrimo kelius. Negalima nesiskaityti su KMI nuomone. Reikia pagalvoti, kokias specialybes būtų galima perkelti iš VVPI. Kauno miesto partiniai ir tarybiniai organai turi spręsti mokymo ir gyvenimo patalpų klausimą.

KPI rektorius, prof. V. Domarkas pažymi, kad jie išnagrinėjo fakultetų perdavimo naujam Universitetui galimybes. Inžinerinės ekonomikos fakultetas labai prieštarauja prieš jų atskyrimą nuo KPI. Cheminės technologijos fakultete yra grynai inžinerinės specialybės, todėl šis fakultetas turi likti KPI sudėtyje. Ekologijos ir biotechnologijos specialistų rengimo klausimas diskutuotinas. Prof. V. Domarko nuomone, sukurti Universitetą galima tik tuo atveju, jei jis bus kuriamas vienos aukštosios mokyklos bazėje. KPI atiduos I ir II rūmus, tačiau tik po to, kai bus pastatyti naujieji rūmai Studentų miestelyje. Tai ne greičiau kaip po 5–10 metų.

Ypatingas klausimas – studentų bendrabučiai, nes jų dabar studentams Kauno mieste trūksta. Studentai aprūpinti 50–60 % nuo pageidaujančių gyventi bendrabučiuose.

Prof. A. Smailys pažymi, kad patalpų klausimas yra svarbus dabar, bet jis bus ir po penkių metų svarbus. Todėl reikia atkurti Universitetą nieko nelaukiant.

Drg. R. Podagelis – Švietimo ministro pirmasis pavaduotojas – pažymi, kad Kauno regiono humanitarizavimo klausimai yra aktualūs. Jis sutinka su prof. J. Kubiliaus nuomone, kad reikia peržiūrėti Respublikos aukštųjų mokyklų tinklą ir siūlo šiame variante spręsti KU specialybių klausimą. Arba antras variantas – nagrinėti Kauno universiteto specialybių klausimą kaip savarankišką. Drg. Podagelio nuomone,

mūsų komisijai svarbiausia dabar skirti dėmesį specialybių, kontingento sukomplektavimui. Materialinės bazės klausimus turės spręsti Ministrų Taryba, Valstybinis plano komitetas.

Nutarta: Kauno universiteto atkūrimo klausimu kitą posėdį sukviesti gruodžio 8 d. 15^{00} val. Vilniaus universitete.

Komisijos pirmininkas prof. J. Kubilius [parašas]
Komisijos sekretorė E. Slaninaitė [parašas]

Nr. 36. Vlado Vyšniausko pasisakymas. 1988 m. lapkričio 11 d.

Vyšniauskas, Vladas. Koks universitetas reikalingas Kaunui? In *Kauno tiesa*, 1989 11 11. Nr. 260, p. 4.

Koks universitetas reikalingas Kaunui?

Diskusijoje dėl Kauno universiteto atkūrimo remiamasi iš esmės dviem argumentais: jo reikia todėl, kad jis buvo, arba todėl, kad jo reikia miestui. Abu kupini senų nuoskaudų ir gražių jausmų, tačiau nedaug prisideda prie konstruktyvaus problemos nagrinėjimo.

Nei miesto humanitarizavimo klausimai, nei didelis bendras studentų kiekis Respublikoje, nei kiti aptakūs argumentai irgi nesuteikia pranašumo tiek šios idėjos rėmėjams, tiek skeptikams. Tik konkrečių miesto ir Respublikos poreikių analizė gali padėti atsakyti į du esminius klausimus: kam reikalingas Kauno universitetas ir koks jis turi būti. Vieną iš šios problemos aspektų norėčiau pagvildenti.

Universitetas – aukštoji mokykla, kuri rengia disciplinų, sudarančių mokslinių žinių visumą, specialistus. Paprastai tai ne techninės disciplinos, o humanitariniai, visuomenės ir gamtos mokslai, kurių tarpe atsiranda vietos ir menams. Taigi universitetas parengia specialistus mokslo sričiai, institutai – gamybos. Šio skirstymo nereikia absoliutinti, bet dažniausiai universiteto absolvento persikvalifikavimas į gamybininką ar atvirkščiai – instituto absolvento į mokslininką – trunka ilgai ir kainuoja brangiai tiek vienai, tiek kitai pusei.

Kaunas – vienas iš Respublikos ir šalies mokslo centrų. Jame susiformavo tokios reikšmingos mokslinės mokyklos kaip kardiologijos, mechanikos, šiluminės ir kietojo kūno fizikos, biotechnologijos ir dar keletas. Plačiai žinomi miesto restauratorių, architektų, muziejininkų bei menininkų darbai, pagrindžiantys daugelio restauracijos, senamiesčių ir architektūrinių ansamblių regeneracijos problemų sprendimą. Tačiau istoriškai susiklostė, kad specialistų daugeliui šių sričių tiesiogiai nerengia nė viena Respublikos aukštoji mokykla, taip pat ir Vilniaus universitetas. Turbūt nereikia įrodinėti šių ir tikriausiai dar ne vienos specialybės būtinumą Respublikos mokslinio tyrimo institucijoms. Savo indėlį į mokslo plėtojimą galėtų įnešti ir atkurtas Kauno universitetas. Minėtųjų stiprių mokslinių mokyklų dėka palengvėtų jo pedagoginio personalo komplektavimas.

Be to, Respublikoje nerengiami daugelio modernių visuomenės mokslų specialistai – sociologijos, valdymo, marketingo; labai maža socialinės psichologijos, politologijos ir kitokių specialistų. Maža yra kvalifikuotų kadrų, dirbančių tose Respublikos perspektyvinėse vystymosi srityse, kurių išryškinimas ir suformavimas šiandien gyvybiškai svarbus besiformuojančios Respublikinės ūkiskaitos sąlygomis.

Taigi universitetas reikalingas visų pirma rengti aukštos kvalifikacijos kadrus – miesto mokykloms, organizuoti Respublikos vystymosi krypčių konkrečius tyrimus pačiame universitete. Mokslas yra kultūros dalis, ir todėl universitetai tampa humanitariniais centrais, o jo absolventai – kultūros skleidėjais.

Koks turėtų būti Kauno universitetas? Akivaizdu, kad tik ne Vilniaus universiteto kopija. Kopijuojant jau susiformavusį mokslo ir mokymo centrą galima patekti aklavietėn. Universitetas Kaune turėtų vystytis savo keliu (gal kaip VVU jaunesnysis brolis, augantis vienoje šeimoje).

Visų pirma, jis turėtų būti nedidelis studentų kiekiu. Specialybės grupės po 5–8 studentus; būtų įmanoma visapusiškai panaudoti miesto mokslinių organizacijų laboratorijų ir tyrimo barų galimybes mokymui. Realus kursinis projektavimas ar darbas, įsiliejantis į konkrečios problemos sprendimą, galėtų užtikrinti rengiamų absolventų aukštą kvalifikaciją. Tokie principai jau seniai naudojami žymesniuose užsienio universitetuose ir viltis pateisino. Kaip ir dviejų fazių mokymo kursas, kai pirmuosius dvejus metus visi mokomi bendrojo universiteto kurso, padedančio pagrindus moksliniam pažinimui pagrindinėse universaliose disciplinose: kalbos, istorija, mokslo filosofija, menas, fizika, matematika, kibernetika, valdymas, sociologija ir t. t. Jos reikalingos visų specialybių absolventams. Juk naudoti savo specialybės

tikslams kompiuterį, žinoti socialinę psichologiją ar matematinio modeliavimo metodus, žinoma – visų jų pagrindus, privalo kiekvienas specialistas. O antroji mokymo fazė – nuodugnus specialybių studijavimas, bet ne pagal universalią programą, o pagal dvigubą: apibrėžta dalis būtinų disciplinų (apie 75 proc.) privalomos kiekvienam šios specialybės studentui, 25 proc. disciplinų jis pasirenka savo nuožiūra. Taip išvengiama pražūtingos specialistų universalizacijos, standartizavimo, dedami tvirti humanitarinės ir mokslinės kultūros pagrindai.

Universiteto tradicijas ženklina neginčijamos savivaldos, autonomijos ir teritorinio suvereniteto principai. Jie yra būdinga inteligentijos nacionalinio, demokratinio ir pilietinio brendimo mokykla. Tik šių principų visuma išugdo universiteto absolventų sąmonėje teisių, pareigų ir atsakomybės harmoningą visumą.

Ar toks universitetas realus? Šiandien mes gyvename naujų pažangių idėjų, nestandartinio mąstymo laikotarpį. Reikia efektyviai spręsti kardinalius Respublikos ir šalies ekonomikos, visuomeninio gyvenimo klausimus. Tam reikia naujų jėgų, išaugintų naujomis sąlygomis. Todėl gerai pagrįsta, detaliai paruošta universiteto atkūrimo programa neabejotinai turi šansų būti įgyvendinta.

Ar ne per daug Respublikai dviejų universitetų? Bet juk niekam nekyla klausimas, ar ne per daug Talino ir Tartu universitetų estams, Minsko, Gomelio ir Gardino universitetų baltarusiams, vieno universiteto nė milijono gyventojų neturinčiai Kaliningrado sričiai. Klausimai kiti: kokios aukštosios mokyklos ir kokiomis proporcijomis bei formomis turi rengti specialistus Respublikai? Kaip kardinaliai pagerinti žinių kokybę? Kokį vaidmenį turi atlikti konkursas stojant į aukštąją mokyklą ir kokia vieta mokymo sistemoje tektų vakariniams ir neakivaizdiniams skyriams? Realistiškas požiūris į Lietuvos aukštojo mokslo tolesnio ugdymo reikalus irgi turi byloti Kauno universiteto atkūrimo naudai. Galbūt net kažkieno sąskaita.

Vladas VYŠNIAUSKAS
Technikos mokslų kandidatas

Nr. 37. Vilniaus valstybinio universiteto Kauno vakarinio fakulteto Sąjūdžio rėmimo grupės forumo projektas. 1988 m. lapkričio 19 d.[101]

VUB RS, f. 130, b. 3013 (lapai nenumeruoti). Mašinraštis, nedatuotas ir nepasirašytas.

VVU Kauno vakarinio fakulteto vadovybės, visuomeninių organizacijų ir Kauno vakarinio fakulteto Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio rėmimo grupės apsvarstytas ir priimtas atkuriamo Kauno Vytauto Didžiojo universiteto

STRUKTŪROS PROJEKTAS

I. Istorijos-filologijos fakultetas

Specialybės: 1. Lietuvos istorija ir etnografija. 2. Visuotinė istorija. 3. Lietuvių kalba ir literatūra; baltistika. 4. Rusų kalba ir literatūra. 5. Užsienio kalbos ir literatūros (anglų klb., vokiečių klb. ir prancūzų klb.; organizuoti lektūras slavų, rytų, italų, ispanų, sanskrito, graikų, hebrajų kalbomis).

II. Meno fakultetas.

Specialybės: 1. Meno teorija. 2. Meno istorija. 3. Tautodailė. 4. Estetika.

III. Filosofijos-teologijos fakultetas.

Specialybės: 1. Religijotyra. 2. Etika. 3. Filosofijos istorija. 4. Logika ir psichologija. 5. Sociologija. 6. Kultūros filosofija.

IV. Ekonomikos ir teisės fakultetas.

101 Šio dokumento parengimo data spėtina ir remiasi Joanos Misevičienės liudijimu apie susirinkimą 1988 m. lapkričio 19 d., kuris buvo vienintelis: „Aukuro“ klubo iniciatyvą perėmė Vilniaus universiteto Kauno vakarinio (dabar – Humanitarinis) fakulteto LPS rėmimo grupė, 1988 m. lapkričio 19 d. minėto fakulteto patalpose surengusi antrąjį forumą, skirtą VDU atkūrimo problemoms nagrinėti. Forume dalyvavo ir idėją rėmė LPS Seimo nariai: A. Juozaitis, A Patackas, A. Butkus, VU KHF docentai J. Jasaitis, J. Vilutis, J. Misevičienė, A. Taparauskienė, V. Žulys, svečiai – medikai profesoriai A. Smailys, A. Baubinienė, P. Stirbys, docentai R. ir P. Jucevičiai ir kt.“ (Ratkevičiūtė-Misevičienė, Joana. *Omnia principium grave est* (Kiekviena pradžia sunki). In *Vytauto Didžiojo universiteto ir Lietuvių katalikų mokslo akademijos 70-metis*. Kaunas: Litera, 1993, p. 76.)

Specialybės: 1. Liaudies ūkio ekonomikos planavimas. 2. Darbo ekonomika ir sociologija. 3. Užsienio prekybos ekonomika. 4. Marketingas. 5. Menedžerystė. 6. Finansai ir apskaita. 7. Tarptautinių santykių teisė.

V. Kultūros fakultetas.

Specialybės: 1. Bibliotekininkystė ir bibliografija. 2. Muziejologija. 3. Fotografijos menas.

VI. Medicinos fakultetas.

Specialybės: 1. Teorinė medicina. 2. Klinikinė medicina. 3. Stomatologija. 4. Farmacija. 5. Sportinė medicina.

VII. Specialistų kvalifikacijos kėlimo fakultetas.

Specialybės:

1. Visų universiteto specialybių kvalifikacijos kėlimas (pvz., pedagogų-filologų, menedžerystės, didaktinių sistemų organizavimo, pedagoginės psichologijos ir kt.).

Pastaba:

Sudarant Kauno Vytauto Didžiojo universiteto struktūros projektą buvo atsižvelgta ir į KVF studentų užpildytose anketose pareikštus pasiūlymus.

Anketa

1. Kurią iš dviejų mokymo formų pasirinktumėte: a) dieninę, b) vakarinę (nurodyti priežastis).
2. Kokią specialybę norėtumėte studijuoti Vytauto Didžiojo universitete?
3. Kokio profilio specialistai galėtų būti ruošiami šiame universitete?
4. Kokius fakultetus ir katedras siūlytumėte įsteigti?
5. Kuo jūs asmeniškai galėtumėte prisidėti prie patriotinės pareigos – Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo?

Pažymėtina, kad 94 % fakulteto filologų ir 57 % ekonomistų norėtų studijuoti Kauno Vytauto Didžiojo universitete; jie mielai prisidėtų prie universiteto atkūrimo talkomis.

PASIŪLYMAI DĖL:

I. PATALPŲ:
1. KPI Centriniai, I-ieji, ir II-ieji rūmai.
2. Psichoneurologinė ligoninė (pagreitinti naujos psichoneurologinės ligoninės statybą).
3. Kauno Mokytojų namai (buvusi prezidentūra).
4. Politinio švietimo namai.
5. A. Mickevičiaus vidurinė mokykla (pastatant naują mokyklą pagal tipinį projektą).
6. VVU KVF esamos ir būsimos patalpos (visas 15 kvartalas).
7. LŪSTI suteikia 300 vietų bendrabutį.

II. LĖŠŲ:
1. Atidaryti banke sąskaitą.
2. Organizuoti Respublikoje sekmadieninę talką (talkas) ir uždirbtus pinigus skirti universiteto atkūrimui.
3. Nukreipti studentų statybinius būrius į universiteto statybas.
4. Prijungti P[rofesines] T[echnikos] M[okyklas][102] prie gamyklų, įmonių, susivienijimų ir ten juos ruošti gamybai, o PTM kaip atskiras institucijas naikinti. PT mokykloms skirtas lėšas perduoti universitetui.
5. Siaurinti (ir net visai ilgainiui atsisakyti) vakarinės ir neakivaizdinės mokymo formų. Šiems tikslams skiriamas lėšas pervesti universitetui.

III. UNIVERSITEO STRUKTŪRA (papildomai prie duodamojo projekto) – pasiūlymai forumo eigoje:
Siūloma:
1. Etnologijos fakultetas.
2. Architektūros fakultetas.
3. Mokytojų ruošimo fakultetas.
4. Arendinis fakultetas (funkcionuotų akcinės bendrovės principu).
5. Politologija (u-tas galėtų tapti politologijos mokykla).
6. Pedagoginės kvalifikacijos kėlimas.

[102] Tekste santrumpa PMT.

7. Pedagoginė psichologija.
8. Didaktinių sistemų organizavimas.
9. Dėstyti užsienio kalbas (sustiprintai) a) gidams, b) vertėjams (grožinės ir spec. literatūros), ekonomistams ir kt., c) marketingo specialistams, d) tarptautinės teisės specialistams.

Nr. 38. Kauno medicinos instituto tarybos ir instituto Sąjūdžio rėmimo grupės pareiškimai. 1988 m. gruodžio 2 d.

VUB RS, f. 130, b. 3013 (lapai nenumeruoti). Mašinraštis, originalas.

Kauno medicinos instituto taryba š. m. gruodžio 2 d. posėdyje svarstė universiteto atkūrimo Kaune klausimą.

Tarybos nariai vienbalsiai pritaria universiteto atkūrimo idėjai ir skaito, kad universitetas turi kurtis kaip savarankiška aukštoji mokykla, kuri negali naikinti kitų aukštųjų mokyklų (tarp jų ir Medicinos instituto) savarankiškumo.

Dabartiniu metu nėra tvirtai žinoma atkuriamo universiteto koncepcija ir jame ruošiamos specialybės, atatinkamų specialistų būtinumas ir reikšmė Respublikai dabar ir perspektyvai.

Kauno medicinos institutas, įeidamas į atkuriamą universitetą, nukentėtų materialiai, nes dabartinė jo mokomoji bazė yra nepakankama. Be to, išsisklaidytų mokslinis-pedagoginis personalas, nukentėtų centrinė mokslo tiriamoji laboratorija, sumažėtų mokslo tiriamojo darbo tematika, medicininis jos kryptingumas. Visa tai turėtų neigiamos reikšmės medikų ruošimo Kaune perspektyvai ir medicininio pobūdžio mokslo tiriamajam darbui. Šioms mintims vienbalsiai pritaria instituto tarybos nariai ir instituto persitvarkymo sąjūdžio iniciatyvinė grupė.

Kauno Universiteto atkūrimo komisijos pirmininkui J. Kubiliui

PAREIŠKIMAS

Mes, Kauno medicinos instituto Sąjūdžio rėmimo grupės aktyvas, pritariame techn. m. kand. B. Snarskio Kauno universiteto atkūrimo koncepcijai, kurios pagrindinės idėjos yra tokios:

1. Universitetas turi būti atkuriamas ne pakeičiant aukštųjų mokyklų iškabas, o sukuriant naują fundamentalaus ir humanitariško mokslo židinį.
2. Universitetas turi remtis šiuo metu Kaune esančiomis mokslinių krypčių užuomazgomis.

Universiteto atkūrimą kurios nors Lietuvos aukštosios mokyklos pagrindu arba kelių aukštųjų mokyklų sujungimo principu laikome universiteto atkūrimo idėjos profanacija, o bet kokius šio požiūrio motyvus, tokius kaip lengviau sprendžiami organizaciniai klausimai, aukštesnė Universiteto kategorija ir pan. – nepateisinamais.

Mes pasisakome prieš Kauno Universiteto atkūrimą Medicinos instituto bazėje. Medicinos instituto atgimimo perspektyvą siejame su instituto autonomija ir demokratine savivalda.

Raginame Komisiją visapusiškai išnagrinėti aukščiau minėtą koncepciją dalyvaujant autoriui.

[Pasirašė]:
biologijos mokslų kandidatas V. Adomonis,
biologijos mokslų kandidatas R. Veteikis,
medicinos mokslų kandidatė A. Valančiūtė,
medicinos mokslų daktaras P. Stirbys,
biologijos mokslų kandidatė S. Jakubėnienė,
profesorė, medicinos mokslų daktarė A. Baubinienė,
medicinos mokslų kandidatas G. Klumbys,
biologijos mokslų kandidatas M. Venslauskas[103].

[103] Pasirašymo vietoje tekste naudojamos santrumpos, kurios paverstos pilnais žodžiais: m. – medicinos, biol. – biologijos, m. k. – mokslų kandidatas, m. d. – daktaras.

Nr. 39. Valstybinės komisijos antro posėdžio protokolas. 1988 m. gruodžio 8 d.

VUB RS, f. 130, b. 3013 (lapai nenumeruoti). Mašinraštis, originalas.

Kauno universiteto atkūrimo komisijos posėdžio, įvykusio 1988 12 08
Protokolas Nr. 2

Darbotvarkėje:
1. Drg. Č. Medalinsko informacija apie gautus pasiūlymus dėl Kauno universiteto atkūrimo.
2. Drg. J. Rajecko informacija apie specialistų poreikius.

1. Drg. Č. Medalinskas supažindino su Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto sąjūdžio rėmimo grupės, fakulteto vadovybės ir visuomeninių organizacijų atkuriamo Kauno universiteto struktūros projektu. Jie siūlo atkuriamajame universitete įsteigti 7 fakultetus: Filologijos-istorijos, Meno, Filosofijos-teologijos, Ekonomikos ir teisės, Kultūros, Medicinos specialistų kvalifikacijos kėlimo fakultetus (specialybių sąrašą žiūr. projekte).

Patalpų klausimą KU jie siūlo spręsti paimant iš KPI I ir II rūmus, psichoneurologinės ligoninės patalpas, Mokytojų namus, Politinio švietimo namus, A. Mickevičiaus vidurinę mokyklą, VVU KVF esamas ir būsimas patalpas. LŪSTI suteikia 300 vietų bendrabutį. Lėšas sudaryti iš gyventojų aukų, iš sekmadieninių talkų, naikinti P[rofesines] T[echnikos] M[okyklas][104], o jam skirtas lėšas atiduoti KU, siaurinti vakarinį ir neakivaizdinį mokymą, atitinkamas lėšas nukreipiant į KU, į KU statybas nukreipti studentų statybinius būrius.

Drg. Č. Medalinskas supažindino su KMI doc. A. Bražinsko projektu, pagal kurį KU turi būti steigiamas KPI ir KMI bazėje, prijungiant prie jų dar ir Kunigų seminariją.

Kauno medicinos instituto sąjūdžio rėmimo grupė pritaria drg. B. Snarskio koncepcijai, kurios pagrindinės idėjos yra tokios: Universitetas turi būti atkuriamas ne kelių aukštųjų mokyklų sujungimo principu, o sukuriant naują fundamentalaus ir humanitariško mokslo židinį. Jie pasisako prieš KU atkūrimą Medicinos instituto bazėje.

Drg. Snarskis siūlo įsteigti savarankišką universitetą su 4 fakultetais ir 15–16 specialybių.

Be to, drg. Č. Medalinskas supažindina su Kauno medicinos instituto tarybos 1988.12.02 posėdžio nutarimu. Taryba vienbalsiai pritarė universiteto atkūrimo idėjai ir skaito, kad KU turi būti atkurtas kaip savarankiška aukštoji mokykla, kuri negali naikinti kitų aukštųjų mokyklų, tarp jų ir KMI, savarankiškumo.

Drg. Č. Medalinskas supažindina ir su kitais pasiūlymais (pridedami prie protokolo).

2. Apie specialistų poreikius Respublikoje ir Kaune kalbėjo drg. J. Rajeckas. 1987 m. Respublikos liaudies ūkyje dirbo 228,2 tūkst. specialistų su aukštuoju mokslu. Pagal specialistų skaičių, tenkantį 1000-čiui dirbančių, Respublika viršija Sąjungos vidurkį (LTSR – 299, TSRS – 274). Respublikoje 1000-čiui dirbančių tenka 126 specialistai su aukštuoju mokslu. Per 10 m. specialistų su aukštuoju mokslu padidėjo 93,5 tūkst.

Šiuo metu Respublikoje 12,5 tūkst. specialistų su aukštuoju mokslu dirba darbą, nereikalaujantį aukštojo išsilavinimo, o tai sudaro 5,5 % visų specialistų, įgijusių aukštąjį mokslą. Kaune jų yra 6,2 %, Vilniuje – 4,2 %.

Šiuo metu specialistų su aukštuoju mokslu ruošimo apimtis visumoje patenkina liaudies ūkio poreikius. Dėl didelio inžinerinių profesijų studentų nubyrėjimo, Respublikoje trūksta inžinierių. Tiriant Kauno zonos (4 miestai, 12 rajonų) švietimo darbuotojų poreikius, nustatyta, kad lietuvių, rusų, užsienio kalbų, matematikos mokytojų poreikiai siekė 30–40 specialistų ir buvo patenkinami. Blogiau buvo tenkinami pradinių klasių mokytojų poreikiai, bet 1989 m. jie sumažėjo ir bus pilnai patenkinti. Kauno miesto poreikiai 5–11 klasių mokytojams buvo 3–5 jaunieji specialistai ir buvo pilnai patenkinami.

Šiuo metu Kaune dirba 15,7 % (35 tūkst.) visų Respublikos specialistų, turinčių aukštąjį mokslą, o Vilniuje – 32 % (70 tūkst.). Inžinieriai Kaune sudarė 49 % (17,6 tūkst.) visų mieste dirbančių specialistų su aukštuoju mokslu, Vilniuje – 36 % (25,4 tūkst.). Ekonomistų ir universiteto bei pedagoginio profilio specialistų Vilniuje yra 3 kartus daugiau negu Kaune. Ekonomistų Vilniuje – 11,1 tūkst., Kaune – 4,1 tūkst. Universiteto bei pedagoginio profilio specialistų Vilniuje yra apie 30 tūkst., Kaune – apie 10 tūkst.

[104] Tekste santrumpa – PMT.

Atsižvelgiant į tai, drg. Rajecko nuomone, priėmimą didinti netikslinga, o reikia perskirstyti priėmimą pagal metus.

Yra labai daug pasiūlymų dėl etnografų, archeologų, muziejininkų, menotyrininkų, visuomenės istorijos, logikos ir kt. humanitarinio profilio specialistų rengimo. Tačiau jų poreikiai nedideli. Šiuo metu Kultūros ministerija 1990 m. prašo tik 2 istorikų, o kitų – neplanuoja.

Drg. Rajeckas siūlo, kad į KU perkelti VU Pramonės ekonomikos fakultetą, prijungti KPI Inžinerinės ekonomikos fakultetą, iš VVPI perkelti Lietuvių kalbos ir literatūros bei Užsienio kalbų fakultetus. Reikėtų pagalvoti dėl Istorijos fakulteto perkėlimo iš VVPI. Tada VVPI liktų matematikos – gamtos mokslų kryptis, kasmetinis priėmimas – 400–500 ir būtų geresnė materialinė bazė.

Diskusijose dalyvavo prof. A. Smailys, kuris pasisakė už tai, kad Kauno medicinos institutą reikėtų įjungti į atkuriamą Kauno universitetą. Jis siūlė būsimajame universitete formuoti šio profilio specialybes: lingvistikos, fizikos-technikos, biologijos, teisės, filosofijos, sociologijos ir medicinos. Kauno Mikalojaus bažnyčioje yra 1,5 mil. knygų, kurios galėtų sudaryti būsimo universiteto bibliotekos pagrindą. Siūlė sudaryti rektoratą visuomeniniais pagrindais, kuris jau pradėtų rūpintis Universiteto atkūrimo darbu.

Prof. A. Praškevičius kategoriškai pasisakė prieš Kauno medicinos instituto įjungimą į būsimą universitetą.

Prof. A. Praškevičius siūlo palaipsniui pradėti Kauno vakarinio fakulteto bazėje atkurti Kauno universitetą, priimant į dieninį skyrių 1989 m. keletą grupių. Pasiūlo dar antrą variantą, tai VVPI perkelti į Kauną.

Drg. A. Kunčinas pareiškia, kad Vilniaus miesto visuomenė yra už tai, kad filosofijos specialybė būtų Vilniuje, be to mokslinės jėgos yra Vilniuje. Galima bus rengti tik vieną grupę, nes daugiau nėra poreikių.

Prof. J. Leonavičius praneša, kad šiuo metu sociologai yra rengiami 18-je šalies universitetų po 50 žm. Bet sunku su jų įdarbinimu. Kaune šiuo metu yra humanitarinių specialybių žmonių, kurie negauna darbo pagal įgytą specialybę.

Drg. V. Kazakevičius pažymi, kad Kauno visuomenei reikia Universiteto, tačiau reikia atsižvelgti į poreikius, į realią materialinę bazę, kadrus. Jis siūlo 1989 m. KVF atidaryti 3 dieninio mokymo grupes (kalbų ir finansų). Neteisinga būtų materialinės bazės klausimą spręsti iš vienų atimant, kitiems atiduodant, nes šiuo metu visiems trūksta patalpų, nėra bendrabučių. Psichiatrinę ligoninę bus galima iškelti tik 1995 m., KPI rūmus atiduoti tik po to, kai jie pasistatys naujus korpusus. Drg. V. Kazakevičius išsakė LKP Kauno miesto I-ojo sekretoriaus Rimaičio ir Liaudies deputatų Tarybos vykdomojo komiteto nuomonę, kad Universitetą galima būtų įkurti po 4–5 metų, palaipsniui tam brandinant situaciją. Jo nuomone, Kauno miestui reikėtų turėti ikimokyklinio auklėjimo pedagogikos ir psichologijos, pradinių klasių mokytojų specialybes.

Drg. S. Matuzas išreiškia nuomonę, kad Kauno universiteto atkūrimas galimas tik laipsniškai auginant, t. y. VU KVF pradedant nuo 1989 m. priėmimą į dieninio mokymo grupes. Jis siūlo parengti artimiausiu laiku Ministrų Tarybos potvarkį ar nutarimą, kuriame išdėstyti Kauno universiteto atkūrimo etapus.

Drg. V. Germanas siūlo žiūrėti į situaciją realiai ir pritaria laipsniškam universiteto atkūrimui. Jis siūlo sudaryti komisijas, kurios užsiimtų atskirų klausimų sprendimu.

Drg. Zakarevičiaus – LŪSTI direktoriaus pavaduotojo – nuomone, Universitetą atkurti galima tik palaipsniui, tačiau dabar reikalingas vyriausybinis nutarimas, kuriuo būtų patvirtinta konkreti programa (kadrų, specialybių formavimo, materialinės bazės). Siūlo paskirti programos vadovą.

Prof. A. Smailys pasisako už Kauno medicinos instituto įjungimą ir Kauno universiteto atidarymą jau nuo sekančių mokslo metų.

Drg. R. Podagelis pasisako už realų universiteto atkūrimo kelią. Reikia galvoti apie specialybių sąrašą, dėstytojus, materialinės bazės sukūrimą. Šiuo metu aukštosiose mokyklose trūksta materialinės bazės pagal normatyvus, ypač vietų bendrabučiuose. Be to, ministerija ir Plano komitetas turi rimtai išnagrinėti specialistų poreikius. Jis palaiko daugumos nuomonę, kad universiteto atkūrimas galimas po 4–5 metų.

Prof. J. Kubilius primena Kauno universiteto įkūrimo aplinkybes. Jo nuomone, reikia atsižvelgti į specialistų poreikį, kuris mažės. Manyti, kad pakeitus iškabą bus išspręstas universiteto, kaip humanitarinės mokyklos, klausimas yra klaidinga. Todėl nereikia klaidinti visuomenės ir kurstyti emocijas. Tuo tautai padarysime tik žalą. Prof. J. Kubiliaus nuomone, Kauno medicinos institutą prijungus prie KVP – humanitarinio universiteto neturėsime. Galimas variantas ugdyti KVF, įvedant jame dieninio mokymo grupes, perdislokuojant VVPI kai kurias specialybes. Sunku bus perkelti dėstytojus. Tam reikalingas ilgesnis laiko tarpas ir laipsniškas sprendimas.

Prof. J. Kubilius siūlo kelti visuomenei klausimą dėl Mokslų Akademijos naujai kuriamų institutų steigimo (kultūros, viešosios nuomonės, lietuvių kalbos) Kauno mieste.

Nutarta nuo komisijos parašyti straipsnį į respublikinę spaudą apie Kauno universiteto atkūrimo siūlomus variantus. Straipsnį parašyti pavesta drg. Č. Medalinskui[105].

Medžiagą ministerijos kolegijai parengti buvo sudaryta darbinė grupė iš šių asmenų:

Č. Medalinskas – Liaudies švietimo ministerijos Aukštųjų mokyklų valdybos viršininkas

S. Matuzas – Valstybinio plano komiteto skyriaus viršininko pavaduotojas

A. Smailys – Sveikatos apsaugos ministerijos Širdies ir kraujagyslių sistemos fiziologijos ir patologijos mokslinio tyrimo instituto laboratorijos vedėjas, profesorius

A. Karoblis – Kauno politechnikos instituto vyr. dėstytojas

M. – Kauno m. kompleksinio ekonominio ir socialinio vystymo valdybos viršininkas

J. Rajeckas – Švietimo ministerijos Specialistų kontingento planavimo skyriaus viršininkas

Darbinės grupės posėdis planuojamas gruodžio 27 d. 11^{00} pas prof. J. Kubilių. Gruodžio 27 d. komisija pateiks Liaudies švietimo ministerijos kolegijai pasiūlymus dėl Kauno universiteto atkūrimo.

Komisijos pirmininkas prof. J. Kubilius [parašas]
Komisijos sekretorė E. Slaninaitė [parašas]

Nr. 40. Jurgio Brėdikio pasisakymas. 1988 m. gruodžio 20 d.

Brėdikis, Jurgis. Kurkime negriaudami. In *Kauno tiesa*. 1988 12 20. Nr. 292, p. 1.

Kurkime negriaudami

Pastaruoju metu, išsilaisvinę nuo ilgai kausčiusių varžtų, žmonės pateikia daug idėjų, jų tarpe ir gerų, vertingų. Tačiau negalima neapgalvotai, skubotai palaikyti visas ir stengtis iš karto jas įgyvendini. Kaune pakelti humanitarinių mokslų ir apskritai kultūros lygį reikia. To galima imtis ir iki Universiteto atkūrimo, kuris reikalingas, bet, manau, nėra pirmaeilis.

Atkuriant Universitetą, aišku, kad jis nebus toks, koks buvo iki panaikinant. Tada jo pagrindą sudarė dabartiniai Kauno politechnikos ir Medicinos institutai, abu nehumanitarinės krypties. Kai dėl Medicinos instituto, tai manau, kad visiškai netikslinga būtų jį įjungti į būsimo Universiteto sudėtį ir iš tvirtos, pripažintos savarankiškos mokslo įstaigos daryti fakultetą. Juo labiau, kad Medicinos fakultetas yra Vilniaus universitete, o du fakultetai kada nors ir kam nors gali pasirodyti nereikalingi. Tad siūlau negriauti to, kas yra, o atkuriant Kauno universitetą sudaryti ir sujungti vien humanitarinio profilio ir krypties fakultetus bei katedras. Prieš tai reikėtų gerai išsiaiškinti, ar gaus darbo čia parengti specialistai.

Akademikas Jurgis BRĖDIKIS

Nr. 41. Jurgio Kunčino pasisakymas. 1988 m. gruodžio 25 d.

Kunčinas, Jurgis. Kauno universitetui – platų kelią! In *Kauno tiesa*. 1988 12 25. Nr. 296, p. 2.

Kauno universitetui – platų kelią!

Nors aš ne kaunietis, gyvenu Alytuje, bet visa širdim esu už Kauno universiteto atgaivinimą. Tai visos tautos savastis. Ir nėra reikalo įžiūrėti kilniame gaivintojų siekyje „lokalinio patriotizmo“. Laikai įdomūs – visuomenė sparčiai fermentuojasi ir pradeda priprasti prie tikrojo, o ne apsimestinio viešumo.

Nors humanitarinius mokslus studijavau Vilniuje, nė kiek neabejoju, jog Kaune jie būtini ne vakarinio skyriaus ar filialo rėmuose, o tikro stacionaro teisėmis, su visais to padariniais...

[105] Č. Medalinsko straipsnis „Kauno universitetas: svajonės ir realybė“ pasirodė 1989 m. vasario 2 d. „Tiesoje“. Jame buvo referuota 1988 m. gruodžio 8 d. posėdžio medžiaga.

Pamenu, kaip mano fizikos mokytojas Konstantinas Raičinskis, pildydamas anketas, grafoje „mokslo cenzas“ su pasididžiavimu trumpai įrašydavo – VDU, t. y. Vytauto Didžiojo universitetas! Tiktai karas sutrukdė mano buvusiam mokytojui išvykti tobulintis į Oksfordą... Man rodos, remiant Kauno universiteto atkūrimą, Jūsų laikraščio puslapiuose galėtų ryžtingiau pasisakyti ir buvę šio Universiteto auklėtiniai. Nesinori kartotis ar kartoti kitų minčių, bet tereikia prisiminti Antano Venclovos memuarų knygą „Jaunystės atradimas“. Kiek gerų žodžių ten pasakyta apie Kauno universitetą, jo profesorius, pačią studentiją. Beje, būdamas gyvas dabar rašytojas, be abejonės, pats daug ką kitaip vertintų ir plačiau išsipasakotų, nors ir tai, kas parašyta, aiškiai liudija Vytauto Didžiojo universiteto reikšmę visai Lietuvai. Kiekvienam bent kiek mąstančiam žmogui, juoba inteligentui, turėtų būti aišku, kad jo atkūrimas yra ne kokia tuščia pretenzija turėti du universitetus. Kone pusmilijoniniam Kaunui tenkintis vien institutais, kad ir labai garbingais – nedera. O dar turint universitetinę tradiciją... Juk pasaulyje, pristatant miestą, būtinai pabrėžiama – universitetinis miestas. Tokiu tapti linkiu ir Kaunui.

Jurgis KUNČINAS
Rašytojas

Nr. 42. Ištrauka iš Liaudies švietimo ministerijos kolegijos posėdžio protokolo. 1988 m. gruodžio 27 d.

LCVA, f. R-762, ap. 6, b. 4073, l. 16. Mašinraštis, originalas.

Lietuvos TSR
Liaudies Švietimo Ministerija

Protokolas
1988 12 27. Nr. 4

Kolegijos posėdis

<...> Pirmaeilės priemonės Kauno universiteto atkūrimui.

KALBĖJO:
R. Podagelis. Buvo sudaryta komisija dėl Kauno universiteto. Jai pirmininkauti sutiko J. Kubilius. Terminas pateikti pasiūlymams buvo duotas iki 1988 m. gruodžio 30 d., todėl reikėtų išklausyti informaciją šiuo klausimu. Klausimas dar tęstinas.
J. Kubilius. Draugas Č. Medalinskas paruošė straipsnį spaudai komisijos vardu. Reikėtų palaukti atsiliepimų, juos apsvarstyti ir pirmame sekančių metų ketvirtyje spręsti.
R. Podagelis. Per gana trumpą laiką komisija gana išsamiai išnagrinėjo šį klausimą. Kol kas visą rūpestį ant savęs ima Vilniaus valstybinis universitetas.

NUTARTA:
Pritarti komisijos darbui. Klausimas dar tęstinas.

Nr. 43. Valstybinės komisijos ataskaita ir Liaudies švietimo ministerijos kolegijos nutarimas. 1988 m. gruodžio 27 d.

LCVA, f. R-762, ap. 6, b. 4072, l. 132–135. Mašinraštis, originalas.

Publikuota: Smailys, Alfredas. Kauno universitetas – istorija ir dabartis, In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, p. 81.

Lietuvos TSR
Liaudies Švietimo Ministerija
Kolegija

Nutarimas
1988 12 27. Nr. 47a

Dėl Kauno universiteto atkūrimo

Kolegija, išklausiusi komisijos Kauno universitetui atkurti pirmininko prof. dr. J. Kubiliaus pranešimą, pritaria jo pateiktoms pirmaeilėms priemonėms šiuo klausimu (pridedamas)

Kolegijos pirmininkas [parašas] H. Zabulis

[penki parašai, datuoti 1989 m. sausio 30 d.–vasario 1 d.]

LTSR liaudies švietimo ministerijos kolegijos nutarimo 1988 12 27 Nr. 47a
1 priedas

Liaudies švietimo ministerijos komisijos
parengtos pirmaeilės priemonės Kauno universitetui atkurti

Kauno aukštosios mokyklos šiuo metu pagrindinai ruošia inžinerinės pakraipos specialistus, jaučiamas didelis humanitarinių specialybių absolventų trūkumas. Mieste mažai lietuvių kalbos ir literatūros, užsienio kalbų specialistų, o taip pat ekonominių tarnybų darbuotojų su aukštuoju mokslu. Šiuos sunkumus įveikti gali tik atitinkamo profilio aukštosios mokyklos įkūrimas, t. y. Kauno universiteto atkūrimas. Šiame universitete būtų tikslinga ruošti: lietuvių kalbos ir literatūros, užsienio kalbų, bibliotekininkystės ir bibliografijos, istorijos, finansų ir kredito, buhalterinės apskaitos, taikomosios sociologijos specialistus. Sukūrus reikiamą mokymo bazę – taikomosios matematikos, tarptautinių ryšių organizavimo specialistus. Naujai aukštajai mokyklai įkurti būtina materialinė bazė, profesorių bei dėstytojų kadrai. Realiai šis uždavinys gali būti išspręstas įgyvendinus tokias priemones:

1. Kauno universiteto atkūrimą vykdyti Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto vakarinio fakulteto bazėje. Tuo tikslu siūloma panaikinti šį fakultetą ir įkurti 3 Vilniaus universiteto fakultetus Kaune: filologijos, ekonomikos ir menedžerių kvalifikacijos kėlimo fakultetą. Fakultetų darbui organizuoti ir koordinuoti numatyti prorektorių etatus.

[2.] Nuo 1989 / 90 mokslo metų atidaryti Vilniaus valstybinio universiteto Kauno fakultetuose dieninį skyrių, priimant studentus į šias specialybes:

2.1. lietuvių kalba ir literatūra (0219) – 50 studentų;

2.2. anglų kalba (0220) – 25 studentai;

2.3. finansai ir kreditas (0604) – 25 studentai.

3. 1990 / 91 mokslo metais priimti į buhalterinės apskaitos (0608) specialybę – 25 studentus, bibliotekininkystės ir bibliografijos (0526) specialybę – 30 studentų.

4. Materialinės bazės plėtimas:

4.1. pradedant 1989 / 90 mokslo metais suteikti teisę VVU Kauno fakultetams naudotis LKP Kauno miesto komiteto politinio švietimo namų auditorijomis;

4.2 Kauno miesto Liaudies deputatų tarybos vykdomasis komitetas – iškelia vidurinę profesinę technikos mokyklą į naujai pastatytą (1989 metais) tarpmokyklinio mokymo kombinatą, o atlaisvintas patalpas perduoda universiteto fakultetams (atlikus einamąjį remontą);

– užtikrina, kad 1991 metais būtų pradėta Kauno A. Sniečkaus politechnikos instituto Energetikos fakulteto statyba ir baigta 1993 metais. Pastačius šį pastatą Kauno A. Sniečkaus politechnikos institutas perduoda vienus rūmus į universiteto Kauno fakultetų balansą;

– skiria nenutolusį nuo dabartinių fakulteto pastatų sklypą naujam fakultetų korpusui statyti. Liaudies švietimo ministerija privalo užtikrinti projektinės dokumentacijos parengimą 1992 metų statybai;

– skiria 1989 ir 1990 metais po 3 butus, o 1991, 1992, 1993, 1994 ir 1995 metais po 5 butus atvykstantiems iš kitų miestų dėstytojams su moksliniais vardais ir laipsniais.

5. Liaudies ūkio vadovaujančių darbuotojų ir specialistų kvalifikacijos kėlimo institutas prie Lietuvos TSR Ministrų Tarybos perduoda Kauno A. Sniečkaus politechnikos institutui Pramonės technologijos ir metrologijos bei ekologijos ir darbo apsaugos katedras su atitinkamu kvalifikacijos kėlimo klausytojų kontingentu. Gamybos organizavimo katedros pagrindu įkurti menedžerių kvalifikacijos kėlimo fakultetą ir šį fakultetą su mokymo prietaisais, įrengimais, skaičiavimo technika bei 350 vietų bendrabučiu perduoti į Vilniaus universiteto Kauno fakultetų balansą. Kauno A. Sniečkaus politechnikos institutas organizuoja perduoto kontingento kvalifikacijos kėlimą. Liaudies švietimo ministerija numato dalies šio kontingento apmokymą Vilniuje.

6. Valstybinis plano komitetas numato kapitalinius įdėjimus minėtų naujų korpusų statybai ir skiria papildomai 1990 metais lėšas ir reikiamus limitus Vilniaus universiteto Kauno fakulteto studentų bendrabučiui statyti, reikiamas apimtis gyventojų iškeldinimui.

7. Liaudies švietimo ministerija ir Vilniaus universiteto Kauno fakultetai 2–3 metų bėgyje organizuoja atitinkamų katedrų formavimą ir pagal materialinės bazės sukūrimo galimybes organizuoja kitų specialybių atidarymą šiuose fakultetuose. Tuo pat metu darbo tvarka išnagrinėti bibliotekos patalpų ir skaičiavimo technikos panaudojimo klausimus.

Prašyti Kultūros ministeriją [Kauno] Šv. Mikalojaus bažnyčioje esančias knygas perduoti Vilniaus universitetui.

8. Įvykdžius šias priemones Liaudies švietimo ministerija pateikia Lietuvos TSR Ministrų Tarybai reikiamus dokumentus Kauno universiteto atkūrimui.

9. Kauno universiteto atkūrimo komisija kontroliuoja šių priemonių įgyvendinimą.

Komisijos pirmininkas [parašas] prof. dr. J. Kubilius

Nr. 44. Zigmantas Kazakevičius apie valstybinės komisijos gruodžio 27 d. posėdį. 1988 m. gruodžio 29 d.

Kanopkaitė, Rūta. Kauno universitetas: nuo idėjos – link pirmųjų konkrečių žingsnių. In *Kauno tiesa*, 1988 12 29. Nr. 298, p. 3.

Kauno universitetas: nuo idėjos – link pirmųjų konkrečių žingsnių

Gruodyje Vilniuje įvyko Respublikos Liaudies švietimo ministerijos sudarytos Kauno universiteto atkūrimo komisijos posėdis, kuriame svarstytos tolesnės perspektyvos ir konkretūs žygiai šiuo reikalu. Apie tai paprašėme papasakoti komisijos narį, LKP [Kauno] miesto komiteto antrąjį sekretorių Zigmą Kazakevičių.

– Posėdyje apibendrinti per keletą mėnesių sukaupti pasiūlymai, aptarti galimi keliai, kaip atgaivinti Kauno universitetą. Išryškėjo dvi koncepcijos: viena – atkurti jį, mechaniškai sujungiant kai kurias miesto aukštąsias mokyklas, kita – išauginti iš Vilniaus universiteto vakarinio fakulteto, labiau akcentuojant humanitarinį profilį, tolydžio papildant naujomis specialybėmis. Komisija gavo pasiūlymą atkurtajame Universitete įsteigti Istorijos-filologijos, Meno, Ekonomikos ir teisės, Medicinos, Filosofijos-teologijos fakultetus, rengti čia darbo psichologijos, ekologijos žinovus, taip pat perkelti į Kauną specialistų kvalifikacijos kėlimu užsiimančias instancijas.

Nemaža dalis tų pasiūlymų konstruktyvūs, pamatuoti, kai kurie kelia abejonių. Štai vienas iš pateikiamų problemos sprendimo variantų – sujungti Politechnikos, Medicinos institutus, Kunigų seminariją, Vilniaus universiteto vakarinį fakultetą po atkurtojo Kauno universiteto iškaba – vargu, ar panaikins mūsų mieste humanitarinės dvasios „deficitą“, nes dominuos ne ją skatinančios specialybės. (Beje, kaip žinoma, ir Bažnyčia atskirta nuo valstybės, taigi, ir nuo mokyklos...). Buvo pateikta tokia statistika – Lietuvoje yra 228 tūkstančių specialistų, baigusių aukštąjį mokslą – 70 tūkstančių, Kaune – 35 tūkstančiai; tačiau su humanitariniu išsilavinimu sostinėje – 30 tūkstančių specialistų, o mūsų mieste – tik 10 tūkstančių. Skaičiai byloja, kad Kaunui (ir, matyt, zonai) reikėtų labiau akcentuoti visų pirma netechniškąsias profesijas.

Kaip pažymėjo Vilniaus universiteto rektorius profesorius J. Kubilius, pati aukštųjų mokyklų išdėstymo Lietuvoje schema nevykusi. 1950-aisiais panaikinus Kauno universitetą, buvo žengtas neapgalvotas žingsnis paliekant čia tik taikomąsias specialybes. Tarkim, Vilnius galėjo apsieiti be Pedagoginio instituto, kuris tam tikra prasme dubliuoja Universitetą. Rektoriaus, kaip ir komisijos daugumos narių nuomone, Kauno universitetą reikia atgaivinti apgalvotos, solidžios evoliucijos keliu. Pradžiai – jau kitąmet formuoti keletą dieninių grupių Vakariniame fakultete, artimiausiu metu pagalvoti apie išnykusių specialybių (kad ir muziejininkystės) „reanimavimą“. Ateityje galima būtų galvoti apie Pedagoginio instituto įliejimą į Kauno universitetą.

Evoliucijos kelias be konkrečių darbų ir konstruktyvios platformos gali pasirodyti esąs pernelyg tikras. Todėl labai gerai, kad šiame posėdyje buvo sudaryta darbo grupė, kuri artimiausiu metu paruoš rimtą Kauno universiteto atkūrimo projektą, išdėstydama jame konkrečius pasiūlymus dėl specialybių,

materialinės bazės, kadrų, tikslių terminų, ir iki naujųjų mokslo metų pateiks jį apsvarstyti Respublikos vyriausybei. Šios darbo grupės sudėtyje – Liaudies švietimo ministerijos, Valstybinio plano komiteto, mūsų miesto aukštųjų mokyklų ir Vykdomojo komiteto atstovai. 1988-ieji, subrandinę šviesią mintį – atkurti Kaune universitetinę tradiciją, pritariant tam miesto ir Respublikos visuomenei, inteligentijai, jau baigiasi. Ateinantys naujieji turės būti realių, konkrečių žingsnių į šį mums brangų tikslą metai.

Kalbėjosi
Rūta KANOPKAITĖ
„K. t.“ korespondentė

Nr. 45. Alfredas Smailys apie valstybinės komisijos gruodžio 27 d. posėdį. 1989 m. sausio 11 d.

Smailys, Alfredas. Kauno universitetas: viltys jau šviesesnės. In *Kauno tiesa*, 1989 01 11. Nr. 9, p. 1.

Kauno universitetas: viltys jau šviesesnės

Praėjusių metų gruodžio 27 d. įvyko Kauno universiteto atkūrimo grupės komisijos darbinės grupės pasitarimas dėl pirmaeilių priemonių universitetui atkurti. Numatyta Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto bazėje įsteigti 3–4 Vilniaus universiteto fakultetus Kaune: Filologijos, Ekonomikos, Menedžerių ir kadrų persikvalifikavimo bei Matematikos-fizikos fakultetus. Fakultetų darbui organizuoti ir vadovauti siūloma paskirti du prorektorius (mokymo ir ūkio reikalams). Jau 1989–1990 mokslo metais siūloma atidaryti Filologijos fakultetą, 1990–1991 mokslo metais – Ekonomikos bei Menedžmento ir kadrų persikvalifikavimo fakultetus.

Viename iš trijų minėtų fakultetų siūloma mokyti bibliotekininkystės ir bibliografijos specialybių. Taip pat numatyta skirti miesto teritorijoje sklypą Universiteto miestelio statybai. Kai kas mano, kad bus nelengva rasti tinkamą vietą. Turint gerų norų, ir šį klausimą galima išspręsti. Pavyzdžiui, profesorius V. Vaičiuvėnas siūlo šiam tikslui panaudoti Davalgonių miško teritoriją prie šiaurinio miesto apvažiavimo, prie plento, vedančio į Jonavą. Geras susisiekimas, paruoštos komunikacinės linijos, aerodromas ir Neries rekreacinė zona sudarytų geras sąlygas Universiteto miestelio statybai.

Galima būtų galvoti ir apie Mokytojų namų zonos išnaudojimą tiems tikslams. Bet čia ploto truputį mažoka. Tikslinga galvoti ir apie Universiteto miestelio statybą buvusio aerodromo vietoje. Linksmadvario šlaituose galima įrengti puikią rekreacinę zoną. Statybinių plotų čia būtų per akis. Beveik tiesiogiai Universiteto miestelis liestųsi su Žemės ūkio akademijos studentų miesteliu. Be to, Universiteto atkūrimas šioje zonoje turi ir istorinę sąsają. Čia anksčiau buvo Kauno universiteto Fizikos-chemijos fakulteto rūmai, vokiečių susprogdinti karo metais. Panaudojant šiuos plotus nesunkiai čia būtų galima pastatyti Oksfordo universiteto koledžinę sistemą. Už tokio tipo universitetą pasisako nemažai intelektualų.

Nutarta prašyti LTSR kultūros ministeriją, kad Šv. Mikalojaus bažnyčioje esančios knygos būtų perduotos Vilniaus universitetui, o vėliau – besikuriančiam Kauno universitetui, savaime suprantama, dalį knygų prieš tai sugrąžinant teisėtiems savininkams. Taip būtų sukurtas pagrindas Kauno universiteto bibliotekai. Sudarytas projektas numato ir aprūpinimo butais programą iš kitų miestų atvykusiems dėstytojams bei profesoriams, kurie dirbtų Kauno universitete. Numatyti būdai, kaip aprūpinti bendrabučiais būsimus jo studentus. Preliminariai Universitetą numatoma atidaryti 1991 metais.

Alfredas SMAILYS

Nr. 46. Eduardo Tarasevičiaus pasisakymas. 1988 m. gruodžio 27 d.

Tarasevičius, Eduardas. Kauno universitetas – koks jis reikalingas Lietuvai. In: *Vakarinės naujienos*, 1988 12 27. Nr. 296, p. 2.

Perspausdinta: Tarasevičius, Eduardas. Kauno universitetas – koks jis reikalingas Lietuvai? In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, p. 25–26.

Kauno universitetas – koks jis reikalingas Lietuvai?

Persitvarkymo procesas, apimantis visas gyvenimo sritis, liečia ir aukštąją mokyklą. Aukštojo mokslo ministerijos reorganizavimas teikia vilčių, kad didės kiekvienos aukštosios mokyklos savarankiškumas ir atsakomybė už galutinį darbo rezultatą – harmoningą specialisto asmenybę. Regioninio ekonominio savarankiškumo ir visų pirma respublikų suvereniteto atkūrimas glaudžiai susijęs su aukščiausios kvalifikacijos specialistų rengimu, jų kokybės gerinimu, o svarbiausia su racionaliu jų poreikio nustatymu. Lietuvos mokslų istorija patvirtina, kad ne visada sutapdavo vyriausybės ir visuomenės požiūris dėl būtinų specialistų poreikio. Antai įkuriant Lietuvos (nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo) universitetą Kaune tuometinė vyriausybė buvo nusistačiusi steigti humanitarinio tipo aukštąją mokyklą, teisindamasi tuo, kad gamtos ir technikos mokslų specialistų ruošimas esąs kraštui neaktualus. Tik pažangios visuomenės pastangomis universiteto ištakose – Aukštuosiuose kursuose įsteigti Matematikos-fizikos, Gamtos ir technikos mokslų skyriai, tapę šių sričių specialistų rengimo lopšiu bei šių mokslų židiniu Lietuvoje.

Kaip jau buvo paskelbta spaudoje („Tiesa“, Nr. 262), Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerija sudarė specialią komisiją Kauno universiteto atkūrimo klausimui išnagrinėti.

Koks gi tikslas atkurti Kauno universitetą? Vienas iš argumentų – humanitarizuoti Kauno aukštųjų mokyklų ruošiamus specialistus ir miesto gyventojus. Tai labai kilnus tikslas, bet kaip to pasiekti? Galbūt vertėtų perkelti iš Vilniaus į Kauną Pedagoginį institutą ir, prie jo prijungus VVU Kauno vakarinį fakultetą, sukurti humanitarinio tipo universitetą.

Antras kelias – tai Kauno universiteto atkūrimas 1950 m. pagrindu. Kaip žinia, tais metais reorganizavus (o ne likvidavus aukštąją mokyklą kaip įstaigą) Kauno universitetą, iš jo susikūrė dvi stambios savarankiškos aukštosios mokyklos – KPI ir KMI, o dalis specialybių buvo perkelta į VVU. Taigi antroji galimybė – tai KMI ir KPI (kai kurių fakultetų) pagrindu, o galbūt įjungiant ir KKI bei Veterinarijos akademiją, atkurti Kauno universitetą. Bet tai būtų medicininio-biologinio-biotechnologinio tipo universitetas. Beje, medicininio tipo universitetai yra Vengrijoje. Šiuo keliu einant, būtų sutaupytas administracinis valdymo personalas (rektoriai, prorektoriai), sustambinamos katedros (anatomijos, fiziologijos, chemijos, fizikos, kalbų, visuomenės mokslų ir kt.). Taigi šiuo atveju iš 3–4 aukštųjų mokyklų susidarytų viena aukštoji mokykla – Kauno universitetas.

Kaip sako pats pavadinimas, universitetas – tai universali aukštojo mokslo įstaiga, ruošianti įvairių sričių specialistus. Skaitytojui galbūt būtų įdomu sužinoti, kaipgi atrodo mūsų šalies beveik 70 universitetų struktūra. Dažniausiai pasikartojantys – tai istorijos ir filologijos, fizikos ir matematikos, geologijos ir geografijos, chemijos ir biologijos, žurnalistikos ir bibliografijos, teisės ir medicinos fakultetai. Beje, pastarasis aptinkamas aštuoniuose universitetuose. Fakultetų skaičius universitetuose varijuoja nuo 16 (Kijevo, Tbilisio, Mordovijos ATSR) iki 5. Po 9 fakultetus turi 15 universitetų, po 8 ir 10 fakultetų 9 universitetai. Maskvos Lomonosovo universitetas, be 15 fakultetų, savo sudėtyje dar turi Azijos ir Afrikos šalių Institutą, kuriame yra 2 fakultetai.

Pažvelgę į sąjungines respublikas, matome, kad daugiausia jų yra Rusijos Federacijoje, Ukrainoje – 9, Baltarusijoje – 3, Kazachijoje, Gruzijoje, Uzbekijoje – po 2, o kitos respublikos turi po vieną universitetą.

Įdomu pažymėti, kad kai kurie universitetai Filologijos fakultetuose turi pedagoginius skyrius.

O kaipgi atrodo universitetinio mokslo struktūra užsienyje? Pavyzdžiui, Šveicarijos konfederacija, kurioje gyvena apie 6,5 milijono gyventojų, turi 7 kantoninius universitetus, vieną ekonomikos ir socialinių mokslų aukštąją mokyklą bei dvi politechnikos aukštąsias mokyklas. Taigi bendras aukštųjų mokyklų skaičius artimas mūsų Respublikos skaičiui. Antai Ciūricho universitetas kasmet imatrikuliuoja apie 1000 studentų ir laisvų klausytojų. Šiame universitete yra Teologijos, Teisės ir ekonomikos, Medicinos ir stomatologijos, Veterinarijos bei 2 Filosofijos fakultetai. Pirmąjį Filosofijos fakultetą sudaro šios katedros (institutai): anglistikos, germanistikos, etnologijos, muzeologijos, japonologijos, klasikinės filologijos, istorijos ir meno istorijos, orientalistikos, pedagogikos, filosofijos, politologijos, psichologijos, publicistikos, slavistikos, specialios pedagogikos, sociologijos, romanistikos. Antrąjį Filosofijos fakultetą sudaro

matematikos, astronomijos, fizikos, chemijos, biochemijos, kristalografijos, geologijos, geografijos, botanikos, zoologijos, paleontologijos, antropologijos, mikrobiologijos ir molekulinės biologijos katedros. Be to, šiai aukštajai mokyklai priklauso universiteto klinikos, zoologijos, paleontologijos, medicinos istorijos, liaudies meno, archeologijos muziejai, botanikos muziejus ir sodas.

Na, bet grįžkime prie Kauno universiteto atkūrimo idėjos. Mūsų nuomone, atkuriant šią aukštąją mokyklą, būtina atsižvelgti į ruoštinų specialistų poreikį visai Lietuvai. Apie tokių specialistų poreikį geriausiai žino Respublikos Plano komitetas. Tik šios įstaigos atsakingi darbuotojai gali pateikti ruošiamų specialistų poreikį perspektyvai bei naujų specialybių steigimo būtinumą aukštojoje mokykloje, numatant jų tikslingą įdarbinimą. Tiesa, pasigirsta nuomonių, kad galima būtų sudaryti sąlygas už atitinkamą mokestį įgyti tam tikrą specialybę, pavyzdžiui, filologinio profilio namų šeimininkei arba jau turinčiam kitos specialybės diplomą. Toks laisvo klausytojo statusas yra įprastas kai kuriuose užsienio universitetuose. Šiuo atveju absolventas gautų „laisvą" diplomą.

Tad Kauno universitetas galėtų atgimti tik žinant, kokių specialistų reikia mūsų Respublikai, ir paruošus atitinkamą materialinę bazę – turiu omenyje ir pastatus, ir auditorijų bei laboratorijų aprūpinimą mokymo priemonėmis, ir atitinkamų specialybių dėstytojų paruošimą arba jų pakvietimą iš užsienio. Oponentai prieštaraus, kad galima atkurti universitetą ir be aukščiau nurodytų sąlygų. Juk Aukštieji kursai Kaune 1920 m. kūrėsi tuščioje vietoje grupės inteligentų didelių pastangų dėka. Betgi dabar mes turime daug aukštųjų mokyklų ir reikėtų atidaryti antrąjį Lietuvos universitetą, atitinkantį šiuolaikinį mokslo ir technikos lygį.

Būtina kompetentingai peržiūrėti šiuo metu ruošiamų vienodo profilio specialistų kiekį keliose aukštosiose mokyklose, racionaliai perskirstyti mokyklų dėstytojų personalą ir tuo būdu per keletą metų pasiruošti tokiam svarbiam žingsniui – Kauno universiteto atidarymui.

Yra ir dar viena nuomonė – humanitarizuoti Kauno aukštąsias mokyklas. Jei siekiama šio tikslo, tai galbūt nebūtina kurti naujo universiteto, o tereikia VVU Kauno vakarinį fakultetą paversti dieniniu, išplėsti jį arba organizuoti dar vieną humanitarinio profilio fakultetą. Pavyzdžiui, Č[ekoslovakijos] SSR Hradec Kralovo mieste, kurį nuo Prahos skiria 100 km, yra keli Karlo universiteto fakultetai, kurie didžiuojasi būdami garbingo universiteto padaliniais.

Juk Kauno universiteto arba Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas savaime nehumanitarizuos kitų Kauno aukštųjų mokyklų bei miesto visuomenės. Ir šiuo metu stiprėjant VVU Kauno vakariniam fakultetui, kylant dėstytojų kvalifikacijai, dažniau juos matome ir girdime susitikimuose su miesto gyventojais, klausome šio fakulteto studentų meninio žodžio bei liaudies melodijų. Persitvarkymo idėjų įkvėpti turime jau dabar organizuoti visose Kauno aukštosiose mokyklose fakultatyvus lietuvių kalbos kultūros ir Lietuvos istorijos, menotyros ir psichologijos, ekologijos ir dirbtinio intelekto problemoms studijuoti. Tam tikslui privalome ne tik pasinaudoti VVU Kauno filialo kolektyvo paslaugomis, bet ir pasikviesti specialistų ir lektorių iš Vilniaus aukštųjų mokyklų, MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto.

Viena iš studentų bendravimo bei humanitarizavimo formų – tai bendro studentiško laikraščio leidimas. Būnant Šveicarijoje teko matyti, koks populiarus „Ciūricho studentas"– miesto aukštųjų mokyklų ir technikumų savaitraštis. Šveicarijos studentų laikraštis („SSZ") supažindina su visų Konfederacijos aukštųjų mokyklų ir technikumų problemomis bei visuomeninio gyvenimo aktualijomis. O Šveicarijos aukštųjų mokyklų laikraštis („HZ") kas mėnesį supažindina studentus ir moksleivius ne tik su jaunimo gyvenimo naujienomis, bet ir deda pirmuosius literatų bandymus, supažindina su grafikos ir meninių fotografijų autoriais bei jų darbais.

Man atrodo, kad ir pas mus sujungus popieriaus fondus, skirtus kiekvienai aukštajai mokyklai, išeitų įdomūs savaitiniai ar dvisavaitiniai laikraščiai, plečiantys studijuojančio jaunimo akiratį, ugdantys visapusišką asmenybę būsimai profesinei veiklai, naujai atgimstančios Lietuvos labui.

Taigi atkurkime Kauno universitetą, jei jis būtinas visai Lietuvai, o ne tik todėl, kad norime grąžinti buvusios Alma Mater gražų pavadinimą. Ruoškimės atkurti universitetą, viską pasvėrę ir pamatavę, sudėję tautiečių mintis į bendrą aruodą, ir iš brandaus grūdo išauginkime galingą mokslo ir kultūros židinį.

Eduardas TARASEVIČIUS
Kauno medicinos instituto
Farmacijos fakulteto dekanas

Nr. 47. Jurgio Danio pasisakymas. 1988 m. gruodžio 31 d.

Danys, J. Siūlau neskaidyti. In *Komjaunimo tiesa*. 1988 12 31. Nr. 250, p. 3.

Siūlau neskaidyti

Gerą specialistą gali parengti tik universitetas. Malonu, jog dabar jau nebesiginčijama, jog būtina atkurti Kaune Vytauto Didžiojo universitetą. Bet išsprendus vieną klausimą, reikia greitai spręsti antrąjį: kada tokį universitetą atkurti? Įrodinėjama, jog atkurti universitetą reikia laiko. Patariama neskubėti. Kalbama apie kadrų, patalpų, butų stoką. Manau, kad šie ir kiti panašūs argumentai nerimti. Tai patikrintas stagnacijos meto gerų idėjų žlugdymo metodas.

Kaune universitetas buvo. Jį 1951 metais suskaldė. Iš jo išaugo dvi Respublikos aukštosios mokyklos: Kauno medicinos ir Politechnikos institutai. Kauno universiteto kvalifikuoti darbuotojai sudarė Respublikos Mokslų Akademijos branduolį. Neabejoju, kad šiuo metu Mokslų Akademija turi pakankamai kvalifikuotų humanitarinių sričių specialistų, galinčių būti atitinkamų universiteto fakultetų vadovais bei dėstytojais.

Kauno medicinos bei Politechnikos institutus, kaip ir Mokslų Akademijos Kauno filialus, reikėtų nedelsiant sujungti. Sujungus esamus institutus, sumažės rektorių, dekanų, prodekanų ir kitų vadovaujančių žmonių. Tuo būdu jau dabar steigiamam universitetui turėtume branduolį.

Ir dar. Kiekviena mokslo įstaiga yra įsigijusi unikalią, sunkiai gaunamą aparatūrą. Taip aparatūra, esanti vienoje iš mokslo-mokymo įstaigų, ir nepakankamai apkrauta, kitoms ji neprieinama. Sujungus kelias mokslo įstaigas į universitetą, ja galės naudotis kitų įstaigų mokslininkai.

Įvairiose Kauno mokslo įstaigose yra sprendžiami artimi mokslo ir praktikos klausimai. Dėl nepakankamos mokslinio darbo koordinacijos mokslininkai neturi reikiamos informacijos. Vyksta mokslinio darbo dubliavimas. Gaištamas laikas, švaistomos lėšos. Įkūrus Vytauto Didžiojo universitetą, butų išspręsti ir šie klausimai. Pagreitėtų ir atpigtų mokslinių problemų sprendimas. Vytauto Didžiojo universiteto Kaune struktūrą turėtų spręsti Speciali Valstybinė Taryba.

Keliama butų problema. Apribojus migraciją į Kauną, šį klausimą vykdomasis komitetas galėtų išspręsti. Vilniuje, sukūrus Universitetą, ne visi dėstytojai iš karto buvo aprūpinti butais. Jie važinėjo iš Kauno į Vilnių. Gerų norų, entuziazmo mūsų inteligentijai šiuo persitvarkymo laikotarpiu taip pat netrūksta.

Malonu, jog universiteto su Medicinos fakultetu steigimui spaudoje pritaria medikai. Manau, kad universitete iš esmės pagerėtų medikų humanitarinis parengimas. Universitetas padėtų formuoti labiau išprususį gydytoją bei farmacininką. Spaudoje pasisakoma dėl būsimo Medicinos fakulteto bazių. Siūloma P. Jašinsko kliniką padaryti tik Medicinos instituto arba būsimo fakulteto klinikine baze.

Gydytojų rengimui reikalingos klinikinės bazės. Medicinos institutas šiuo metu turi kelias klinikines bazes. Jos nevienareikšmės. Kalbėsiu apie vieną iš jų – apie P. Jašinsko kliniką, nes čia dirbu daugiau kaip 40 metų.

Klinikos stacionaruose gydosi 2500 ligonių, poliklinikoje per metus suteikiama kvalifikuota medicininė pagalba beveik milijonui žmonių. Jai priklauso Širdies ir kraujagyslių fiziologijos ir patologijos institutas, TSRS Medicinos mokslų akademijos Eksperimentinės endokrinologijos ir hormonų chemijos instituto filialas.

Šių mokslinių įstaigų pastangomis klinikų miestelyje buvo pastatyti nauji korpusai, kuriuose įkurti kardiologiniai ir endokrinologiniai skyriai, mokslinės laboratorijos. Dėl to labai pasikeitė Kauno klinikos struktūra ir ligų diagnostika bei ligonių gydymo sąlygos.

Šiuo metu Medicinos instituto klinikoje mokslinį tiriamąjį bei gydomąjį darbą dirba dar dviejų mokslo ir praktikos įstaigų kvalifikuoti specialistai. Todėl P. Jašinsko klinika negali būti nė vienos iš minėtų trijų įstaigų juridiniu vienetu. Dabartinė padėtis patenkina visus. P. Jašinsko klinikos administracija teikia pagalbą visų trijų institutų darbuotojams. Klinikoje sukaupta diagnostine aparatūra naudojasi bet kuris mokslo darbuotojas. Gydytojams praktikams prieinama mokslo įstaigų aparatūra, esanti institutuose. Tai atpigina mokslo tiriamąjį darbą, gelbsti, kai reikia kvalifikuotai ištirti ligonį. Geras gydytojų praktikų ir mokslo įstaigų darbuotojų bendradarbiavimas sudaro puikias sąlygas suteikti kvalifikuotą pagalbą ligoniams. Beje, P. Jašinsko klinikoje visus aktualius klausimus sprendžia gydymo taryba, kurios nariais, be Medicinos instituto, yra ir kitų mokslo įstaigų atstovai.

Ligoninės autoritetas priklauso ne nuo jos dydžio ar lovų skaičiaus. Gydymo įstaigos autoritetą lemia gydytojų ir kito medicinos personalo kvalifikacija. Esu tikras, kad be medicinos, kardiologijos ir endokrinologijos institutų specialistų, P. Jašinsko klinika neturėtų tokio autoriteto, kokį yra įgijusi dabar.

Šiuo metu P. Jašinsko klinikoje, vadovaujant institutų specialistams, mokomi studentai, rengiamas vidurinysis personalas, čia mokosi Respublikos gydytojai, dirbamas mokslinis darbas, teikiama pagalba ligoniams.

Vienoje P. Jašinsko klinikų bazėje esant kelioms įstaigoms, susiduriama su įvairiomis problemomis. Iš jų paminėsiu dvi: gydytojo autoriteto ir klinikos priklausomybės problemas. Gydytojo autoritetas yra įgyjamas darbu, sukaupta patirtimi, o ne užimama vieta ar darbovietės pavadinimu. P. Jašinsko klinikoje turime daug puikių ordinatorių, skyrių vedėjų, turinčių didesnę patirtį už Medicinos instituto asistentus, dėstytojus, net profesorius. Ne vienas Klinikos gydytojas, dirbdamas praktinį darbą, apgynė kandidato disertaciją. Tarp instituto darbuotojų, turinčių mokslo laipsnius ir dirbančių klinikose, yra ir tokių, kurių darbai buvo labiau susiję su laboratorijose daromais eksperimentais. Aišku, jų klinikinė patirtis yra mažesnė už tokį pat stažą turinčio gydytojo ordinatoriaus. Susirgęs žmogus ieško patyrusio gydytojo. Jam nerūpi mokslo laipsniai. Dėl to ligonis kreipiasi į patyrusį klinikos ordinatorių. Suprantama, tarp pirmųjų kyla nepasitenkinimas. Dėl klinikinio darbo kompetencijos stokos tokie darbuotojai neturi reikiamo autoriteto ir tarp P. Jašinsko klinikos personalo. Pradeda savo padėtimi skųstis net spaudoje.

Tokios mintys man kilo perskaičius „Kauno tiesoje“ prof. Stirbio ir asistento G. Papečkio stripsnį, kuriame jie skundžiasi „beteise“ padėtimi Klinikoje. Per ilgameti darbą Klinikoje mačiau, jog čia sudaromos visos sąlygos studentams mokyti, dėstytojų kvalifikacijai kelti. Institutų vadovybei nereikia rūpintis šios klinikinės bazės patalpomis, slaugėmis, transportu ir t. t. Dėl to mokslinių institutų administracija, dėstytojai gali visą dėmesį skirti būsimiems specialistams ruošti moksliniam ir klinikiniam darbui.

Klinikos gydytojai teikia medicinos pagalbą jiems priklausančių rajonų gyventojams. Jų praktinio darbo krūvis didžiulis. Vargu ar tokį darbą užkrovus ant instituto dėstytojų pečių, pagerės mokslinių institutų darbas. Dėl to negaliu pritarti nuomonei, kad P. Jašinsko klinika taptų medicinos instituto arba fakulteto juridiniu vienetu.

Neteko girdėti, jog darbo sąlygomis skųstųsi mokslininkai, klinicistai kardiologai bei endokrinologai. Praktiniame darbe pasitaiko sunkiai diagnozuojamų ligų ir gydomų ligonių. Tokiais atvejais būtinos įvairių specialistų žinios ir patirtis. Visa tai turime P. Jašinsko klinikoje. Čia, be įvairių institutų mokslininkų klinicistų, dirba patyrę Klinikos specialistai. Būna atvejų, kai tik bendromis jų pastangomis pavyksta išgydyti ligonį. Tai dar vienas iš argumentų, jog P. Jašinsko klinika negali būti vieno instituto klinikine baze.

Respublikoje medicinos ir sveikatos apsaugos srityje dirba keli mokslo tiriamieji institutai. Tačiau mokslo ir praktikos darbuotojai apie tai nepakankamai informuojami. Norint turėti gerą informaciją apie institutuose sprendžiamas problemas, reikia tam reikalui skirto specialaus leidinio. Manau, jog reikėtų pradėti leisti prieš karą ėjusį žurnalą „Medicina“.

Respublikos institutuose pasitaiko sprendžiamų problemų dubliavimo. Medicinos koordinavimui būtina Respublikos Mokslų Akademijoje įsteigti Medicinos mokslo skyrių. Esu tikras, kad tai labai prisidėtų prie medicinos mokslo vystymo ir sveikatos apsaugos.

Šiuo persitvarkymo laikotarpiu būtinas nuoširdus įvairių specialistų bendradarbiavimas. Tik atsisakius ambicijų, bendromis pastangomis galima pasiekti gerų rezultatų ruošiant gydytojus ir sveikatos apsaugoje.

J. DANYS
Prefosorius, medicinos mokslų daktaras

Nr. 48. Ištrauka iš Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio Kauno tarybos posėdžio protokolo. 1989 m. sausio 4 d.

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Kauno tarybos dokumentai. In *Kauno istorijos metraštis*. T. 2 (2000), p. 226.

LPS Kauno Tarybos posėdžio, įvykusio 1989 m. sausio 4 d. protokolas Nr. 1

Dalyvavo 16 žmonių

[...] A. Smailys. Dėl un-to egzistuoja dvi komisijos – „Aukuro“ ir valstybinė komisija. „Aukuras“, be forumo, daugiau nieko nepadarė. Į valst. komisiją įeina Rimaitis, Kazakevičius, Kubilius, Domarkas. Ši komisija dirbo intensyviai. Uždav[inius] iki naujų metų paruoš. Rektoriai Praškevičius, Domarkas un-to neminėjo. Paskutiniame posėdyje (1988 m. gruodžio 28 d.) Kazakevičius – un-tas po 2000 m.

Atkurti Filologijos fakultetą – lietuvių ir anglų kalbos. Kitais metais įvesti Ekonomikos fakultetą. Dar kitais atidaryti Menedžerių fakultetą. Prašyti, kad Šv. Mikalojaus bažnyčią grąžintų universitetui. Iki 18 val. valdžia sutiko atiduoti Politinio švietimo namus. Ir tipinę vid. m-lą atiduoti un-tui.

Į projektą įrašė punktą – išskirti Kauno un-tui plotą. Galbūt Davalgonių[106] zoną. Smailys siūlo buvusią aerouosto zoną. Nutarimas bus sausio 26 dieną. Smailys mano, kad ir Sąjūdis turėtų tą nutarimą įnešti.

Paskutinis punktas – 1990 m. paskelbti universiteto atidarymą. Smailio nuomone, reikia, kad Kauno Tarybos nariai parašytų straipsnį dėl universiteto miestelio ploto. Šiuo klausimu trūksta Sąjūdžio veiklos.

A. Kaušpėdas. Jei Kauno Taryba žinotų išeities davinius, galėtų paskelbti konkursą un-to miestelio projektui.

A. Abišala. Ar aš teisingai supratau, kad un-tas iš pradžių turės 4000 žm[onių]. Tad koks jis bus ateityje? Įsivaizduoja nedidelį un-tą.

A. Butkevičius. Siūlo Kauno Tarybai palaikyti prof. Smailį jo veikloje dėl un-to.

Nr. 49. Valentinos Stašaitienės pasisakymas. 1989 m. sausio 21 d.

Stašaitienė, V. Universitetas – ne tik Kaunui. In: *Kauno tiesa*, 1989 01 21. Nr. 18, p. 4.

Universitetas – ne tik Kaunui

Ar reikalingas universitetas tik Kaunui? Tvirtai galima sakyti, jog Vilniaus universitetas nebepatenkina didelės mūsų Respublikos jaunimo dalies norų studijuoti pageidaujamą specialybę, o jau ir įstoję studentai vargsta sostinėje dėl bendrabučių stokos. Iš to aiški išvada: antrasis universitetas yra būtinas ne tik Kauno miestui, bet ir visai Lietuvai, Lietuvos jaunimui.

Manyčiau, jog universitetą reikia pavadinti tik Vytauto Didžiojo vardu. Tai būtų senos gražios tradicijos tąsa, tuo pačiu prisidėta prie mūsų garbingos istorijos atminimo, pagerbus didįjį kunigaikštį, karštą Lietuvos patriotą, išgarsinusį mūsų tautą toli už Tėvynės ribų, padėjusį tvirtų pamatų Lietuvos valstybei. Beje, senasis mūsų universitetas ir vadinosi Didžiojo Vytauto vardu. Vien tas pavadinimas nusako jo esmę, būtent, jis buvo skiriamas visai Lietuvai. Šia proga kyla klausimas, kodėl mūsų dabartinis universitetas pavadintas Vilniaus universitetu? Juk tai prieštarauja logikai: jis priklauso ne vien Vilniaus miestui, ne tik Vilniaus miesto studentams, o visos mūsų Respublikos jaunimui. Įkūrus universitetą Kaune, šis pavadinimas gali sumenkinti Vilniaus universiteto prasmę bei paskirtį.

Koks turėtų būti universitetas Kaune? Visiškai sutinku su V. Vyšniausko iškelta mintimi („Kauno tiesa“, Nr. 260), kad jis nebūtų Vilniaus universiteto kopija. Manytume, kad savo struktūra (bent apytikriai) ir ypač jo statuto nuostatais jis turėtų panašėti į buvusį Vytauto Didžiojo universitetą. Pravartu išsamiai išstudijuoti jo statutą (tai atskira diskusijų tema).

Iki šiol vykusiose diskusijose dėl atkuriamojo universiteto struktūros, jo fakultetų vyravo bendra nuomonė, jog būtinas humanitarinių mokslų fakultetas su jo specialybėmis: filologija. pedagogika, psichologija, sociologija, filosofija, siūlyta čion įjungti istoriją, teologiją.

Jei dėl Humanitarinių mokslų fakulteto, atrodo, iš esmės nėra abejonių, tai kitų fakultetų būtinumą galima pagrįsti kad ir tokiais argumentais.

EKONOMIKOS fakultetas ruoštų aukštos kvalifikacijos specialistus plačiąja prasme. Šiuo metu Vilniaus universitete Ekonomikos fakultetas pernelyg diferencijuotas, jame ruošiami gana siauros specializacijos ekonomistai (prekybos, pramonės ir kt.) daugiausia gamybiniam darbui. Kauno Antano Sniečkaus politechnikos instituto Ekonomikos fakultetas taip pat apsiriboja inžineriniais tikslais. Tad šio meto Respublikos ekonomistai negali pasižymėti plačia ekonomikos mokslo žinių palete, kas yra būtina tikrai aukšto išsilavinimo praktikui bei mokslininkui.

TEISĖS fakultetas ypatingai aktualus mūsų Respublikai: teisininkų, ypač advokatų, yra didelis stygius ne tik mūsų Respublikoje, bet ir visoje šalyje. Vilniaus universitete stojant į šį fakultetą milžiniški konkursai.

GAMTOS fakulteto būtinumas gali būti grindžiamas ne tik iki šiol nepakankamu ekologijos problemų sprendimu, bet iš viso gamtos, kaip tokios, studijomis. Maža Vilniaus universiteto Gamtos fakultete studijuojančių dalis tėra „lašas jūroje“ didžiuliams gamtos tyrinėjimo uždaviniams spręsti. Mūsų jaunimas (ir

[106] Pirminėje publikacijoje – Davangonių.

ne tik jaunimas) yra tikri gamtos dėsnių profanai. Iš čia prarasta meilė gamtai, iš čia gamtos niokojimo priežastys.

ISTORIJOS fakultetas, mūsų manymu, turi teisėtą pagrindą padėti jaunimui ne tik išstudijuoti visuotinę žmonijos raidą, bet ir išsamiai tyrinėti Lietuvos vystymąsi, lietuvių tautos istorinę faktologiją, jos gyvenimo formavimosi eigą ir kita.

Tokie fakultetai sudarytų pradinį pagrindą universitetui, vėliau gal tektų plėsti jų diapazoną.

[...][107] Reikia pastebėti, kad sukurtoji komisija universitetui Kaune atkurti dirbo pernelyg ilgai. Kelia abejonių ir šios komisijos sudėtis. Komisija turėtų būti absoliučiai objektyvi ir nepriklausoma nei nuo Liaudies švietimo ministerijos, nei nuo kitų aukštųjų mokyklų, kitaip šališkumo bei subjektyvumo motyvai gali sužlugdyti arba sumenkinti pačią universiteto atkūrimo idėją. Manytume, kad jos sudėtin turėjo įeiti daugiausia kauniečiai, Kauno profesūra, daugiau Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio atstovų, o Vilniaus universiteto bei ministerijos atstovai turėtų tik patariamąjį balsą. Ir dar, kodėl ši komisija buvo ministerijos paskirta, o ne visuomenės išrinkta? Kur demokratija?

V. STAŠAITIENĖ
Filologijos mokslų daktarė, profesorė

Nr. 50. Antano Damaševičiaus pasisakymas. 1989 m. sausio 29 d.

Damaševičius, Antanas. Vienybe pateisinkim Vytauto Didžiojo vardą. In *Kauno tiesa*. 1989 01 29. Nr. 25, p. 1.

Vienybe pateisinkim Vytauto Didžiojo vardą

Turbūt jau niekam nekyla abejonių dėl Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo tikslingumo, dėl pavadinimo. Neturėtų kilti ir abejonių, kad atkurtas jis būtų savo buvusioje bazėje – dabartinių Politechnikos ir Medicinos institutų bazėje, kurie „įkurti" buvo 1950 m. vietoj to paties Universiteto. Deja...

Kitiems tai tragedija, tai neva instituto panaikinimas, žala ir Lietuvai, ir Kaunui, iškabų pakeitimas, inkorporacija, savarankiškumo pažeidimas. Netgi nesuprantama, kokiais būdais PASIKEITUSIOMIS sąlygomis pratęstų savo darbą centrinė mokslinio tyrimo laboratorija... Deja, berods, niekas neketina griauti Medicinos instituto, gal paprasčiausiai kepurė dega... Taip ir norisi pasakyti gerbiamiems Medicinos instituto darbuotojams: ne „iškabą pakeisti" reikia, o pakeisti mokymo sistemą, ne „vilioti specialistus", o suvienyti pastangas, sustiprinti mokymo bazę, pagerinti mokymo kokybę, darbo sąlygas, suaktyvinti ryšius su kitais universitetais.

Pasidairykime po platųjį pasaulį. Oksfordo universitetas turi 39 savarankiškus koledžus, specializuotus mokslinio tyrimo institutus ir laboratorijas, Kembridžo – 28 savarankiškus koledžus, Tokijo – 13 savarankiškų mokslinio tyrimo institutų, Sorbona turi 13 savarankiškų universitetų.

Sujungus Politechnikos, Medicinos institutus, Vilniaus Universiteto filialą, Radijo matavimų technikos, Fizikinių-techninių energetikos problemų, Širdies ir krajagyslių sistemos ir kitus mokslinio tyrimo institutus, kurių Kaune apstu, nepažeidžiant jų savarankiškumo ir autonomijos, būtų suvienytas galingas mūsų miesto mokslinis potencialas. Pakiltų ir šių įstaigų prestižas, nes jos priklausytų ne nereikalingoms įvairiausioms ministerijoms, o stipriam Universitetui – Kauno mokslo centrui.

Iš naujo kurti Universitetą nėra jokios prasmės, nes stinga lėšų, specialistų, be to, tai ne vieno dešimtmečio darbas. Tai būtų pajėgų skaldymas, bejėgiškumo ir menkavertiškumo demonstravimas.

Tuo tarpu Lietuvai jau šiandien reikia ne inžinierių vykdytojų ir abejotinos kvalifikacijos gydytojų, o aukštos kvalifikacijos specialistų, parengtų šiuolaikiniame universitete. Kuriant tokią aukštąją mokyklą padirbėti tektų gerokai. Reikėtų peržiūrėti mokymo programas, dėstomų disciplinų lygį priartinti prie pasaulinio mokslo lygio nesiremiant atsilikusiu tarybiniu mokslu. Nedelsiant reikia išsiųsti kuo daugiau specialistų stažuotis į pasaulinio garso universitetus, būtina ir dėstytojus kviestis pas mus, neatidėliojant spręsti organizacinius klausimus. Stambaus Universiteto valdymas pareikalaus daug prakaito ir žinių.

[107] Toliau dėstomos studijų normos senajame VDU.

Norėtųsi, kad mūsų miesto mokslininkai, atmetę asmeninius motyvus, daugiau galvotų apie mūsų vaikų, mūsų miesto, mūsų Tėvynės ateitį. Vytauto Didžiojo vardą pateisinkime vienybe ir savo vieningu požiūriu į Kauno Universiteto ateitį.

Antanas DAMAŠEVIČIUS
Inžinierius

Nr. 51. Liudviko Kimtio pasisakymas. 1989 m. sausio 29 d.

Kimtys, Liudvikas. Darykime apgalvota. Mintys dėl Kauno universiteto atkūrimo. In *Tiesa*. 1989 01 29. Nr. 25, p. 2.

Darykime apgalvota. Mintys dėl Kauno universiteto atkūrimo

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas tikrai būtų neeilinis įvykis Lietuvos mokslo ir švietimo istorijoje. Bet kokioje valstybėje universiteto įkūrimas laikomas neeiliniu įvykiu ir jam ruošiamasi labai rimtai. Pas mus irgi turėtų būti viskas daroma be skubotumo, vadovaujantis liaudiška išmintimi: devynis kartus pamatuok, dešimtą – pjauk.

Kauno universiteto atidarymas neabejotinai turės įtakos kitų Lietuvos aukštųjų mokyklų funkcionavimui. Juk ne paslaptis, kad pastaraisiais metais tik į „deficitines“ specialybes būna konkursai (vargu ar 2–4 stojantieji į vieną vietą sudaro rimtą konkursą). Jei bus įsteigta dar viena didelė aukštoji mokykla, kažin iš ko bus formuojami „aukšto lygio“ specialistai. Vadinasi, būtina peržiūrėti visų aukštųjų mokyklų veiklos apimtį. Reikėtų labai rimtai pagalvoti dėl kai kurių specialybių studentų, kurių mokymas nepigiai kainuoja, mokymo bazių išdėstymo. Pavyzdžiui, pasaulyje gerai žinoma, kad fizikų mokymas yra vienas brangiausių, nes, be kvalifikuoto personalo, reikia laboratorijų su sudėtingais šiuolaikiniais įrenginiais. Šiuo metu Respublikoje fizikai (įskaitant radiofizikus ir fizikus-inžinierius) rengiami net penkiose vietose (VVU, VVPI, ŠPI, KPI ir KPI Vilniaus fakultete). Galima pagalvoti, kad Lietuva daug turtingesnė už kitas valstybes (pavyzdžiui, Norvegija vos pajėgia aprūpinti 3 fizikų mokymo bazes). Jeigu iš Respublikoje esančių fizikos mokomųjų laboratorijų išmestume visas senienas, vargu ar surinktume nors vienam fizikos fakultetui šiuolaikinę įrangą. Neabejotina, kad panašiai galima pasakyti ir dėl kitų tiksliųjų mokslų specialybių studentų mokymo bazių.

Steigdami naują aukštąją mokyklą, turime rimtai pagalvoti – iš ko ją steigiame. Jeigu norime rengti nuo pasaulinio lygio neatsiliekančius specialistus, reikia turėti ir pasaulinio lygio galimybes. Čia pravartu priminti, kad Kinija, atkūrusi per kultūrinę revoliuciją nusiaubtą aukštąjį mokslą, 1983 metais už savo lėšas kvietė iš viso pasaulio žymius mokslininkus ir pedagogus įvertinti atkurtųjų universitetų galimybes. Iš TSRS tokioje komisijoje buvo trys profesoriai.

Ne paslaptis, kad mokytojų rengimo reikalai Lietuvoje vargu ar gerėja. O tai yra bene svarbiausia švietimo sistemos grandis. Dar 1705 metais žymus fizikas I. Niutonas Anglijos karalienei rašė: „Jeigu mūsų vaikus mokys ir auklės geri ir prityrę mokytojai, tai laikui bėgant tauta turės gabių jūrininkų, laivų statytojų, architektų, inžinierių ir kitų įvairiausių matematiškųjų profesijų žmonių...“ Turėtume suprasti, kad ir mūsų Respublika neturės gerų tiksliųjų mokslų specialistų, kol nepagerės šių dalykų mokymas vidurinėse mokyklose. Jau daugelį metų į tiksliųjų mokslų pedagogines specialybes nė vienoje aukštojoje mokykloje praktiškai nėra jokio konkurso. O baigdavo studijas beveik visi įstoję. Tad ir susidarė užburtas ratas. Pertvarkant Respublikos aukštąjį mokslą, turėtų būti rimtai įvertinta pedagogų rengimo padėtis.

Tik kas spręs šiuos gyvybiškai svarbius klausimus? Anksčiau buvo paprasčiau – viskas buvo „išsprendžiama“ ministerijų kabinetuose. Dabar jau reikės daryti kitaip. Todėl Vilniaus universiteto partinė konferencija, įvykusi spalio 17 d., nutarė prašyti Respublikos vyriausybę peržiūrėti Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų bei mokslo įstaigų regioninį išdėstymą, taip pat organizuoti diskusiją dėl Respublikos švietimo ir aukštojo mokslo padėties ir perspektyvų.

Gal Lietuva ir nepajėgi Kinijos pavyzdžiu pasikviesti tarptautinę komisiją aukštojo mokslo lygiui įvertinti, galėtume bent Mokslų Akademijos specialistų nepalikti nuošalyje, nes jie gali objektyviau viską vertinti, negu pačių aukštųjų mokyklų darbuotojai. Be to, Mokslų Akademijai taip pat reikia gabių specialistų.

Prof. dr. Liudvikas KIMTYS
Vilniaus universiteto bendrosios fizikos, astronomijos ir spektroskopijos katedros vedėjas

Nr. 52. Grupės Kauno mokslininkų siūlymas. 1989 m. sausio 31 d.

Kauno universitetas! Koks? In *Komjaunimo tiesa*, 1989 01 31. Nr. 21, p. 2.

Kauno universitetas! Koks?

Jau daug kalbėta ir rašyta apie norus atkurti universitetą Kaune. Tam pritariančių daug daugiau, ir atrodo, kad jų norai vienaip ar kitaip išsipildys. Tačiau ne mažiau svarbu ir tai, koks bus naujasis universitetas. Šiandien spausdiname rašinį, kurio autoriai siūlo vieną iš būsimos aukštosios mokyklos koncepcijų.

Universitetas ne vien puošmena. Reikia ne iškamšos, ne vien iškabos ir amžių garbės monumento, sudarinėjamo iš pasitaikiusio specialybių mišinio. Reikalingas naujas fundamentalaus ir humanitarinio mokslo židinys. Jo reikia Respublikai, o ypač Kaunui.

Dalis pasisakiusių ragina kurti „technišką" ar „universalų – praktišką" universitetą, kokių daug, pvz., JAV, Japonijoje ir kitur. Tai veda klystkeliais: panašios krypties mokyklų turime ganėtinai. Svarbesni interesai yra susiję su kryptingesne Universiteto samprata, iš seno įsigalėjusia nemažoje Europos dalyje, įskaitant Lietuvą–Lenkiją ir Rusiją, – t. y. su jau minėtu fundamentalumo ir humanitariškumo siekimu.

Tačiau negalime nepaisyti sunkumų. Bene svarbiausias sunkumas yra tai, kad Kaunas jau seniai tapęs „neuniversitetišku", netekęs fundamentaliųjų mokslų mokslininkų bei humanitarų, taip pat ir materialaus tų mokslų pagrindo. Masiškai grąžinti į Kauną bibliotekas, archyvus, kartotekas ir t. t. turbūt nerealu ir vargu ar pageidautina. Svarbiau tai, kad Vilniuje atsidūrė gyvos mokyklos, matomi ir nematomi kolektyvai. Tą nelygybę galima ir reikia švelninti, bet negalime čia šauktis staigaus perversmo.

Siūlome tokią išeitį: ugdykime Kauno universitetą iš dabartinės Kauno mokslo esmės, nesigėdydami jos vadinamo pragmatiškumo. Ugdykime nebijodami tam tikrų lūžių ir nevengdami prašyti būtinos pagalbos iš Vilniaus ir visos Respublikos.

Kauno mokslas visų pirma yra politechniškas. Jam galima ir reikia sudaryti fundamentalią **fizikos** bazę. Galima ir reikia imtis Kaune taip pat aukštesnių esmės teorijų, o ne vien techniško žinojimo „kaip" tokiose srityse kaip **informatika** (čia turint omenyje gana platų disciplinų spektrą, nuo, pavyzdžiui, logikos ir semiologijos iki, tarkime, formalių lingvistikos ar programavimo teorijų). Prie šių informatikos mokslų dera turėti ir praktiškesnių taikomųjų krypčių, kaip, pavyzdžiui, šiuolaikinė bibliografinių šaltinių analizė bei kiti panašūs dalykai.

Gilios yra Kauno medicinos bei žemės ūkio mokslų tradicijos. Jomis reikia remtis plėtojant jau esančias Kaune „akademiškesniąsias" šių mokslų atšakas – pavyzdžiui, įkūrus **biokibernetinius** tyrimus bei kitus šiuolaikinės fiziologijos frontus. Reikalingos taip pat studijos, diegiančios **ekologinį-geografinį** požiūrį į aplinką ir remiamos atitinkamų fundamentalių specialybių (pavyzdžiui, botanikos ir mikrobiologijos).

Kaunas jau turi gamybos ir finansų valdymo patirties; esama ir tų dalykų dėstymo dabartiniame VVU vakariniame fakultete. Bet nuo šios buitinės praktikos pereitina prie gilesnių tokio valdymo pagrindų: **sociologijos, teisės**, šiuolaikinės **finansų** analizės. Labai pageidautinas ir filosofijos specialybės atsiradimas, nors tai ir susiję su nemenkais keblumais.

Čia nurodytos kryptys, be abejo, nesudaro išsamios ir neabejotinos universiteto specialybių nomenklatūros. Jos pateiktos kol kas tik aiškinant universiteto kildinimą iš esančios Kauno prigimties, žinoma, neatsižadant ir naujovių, ir pagalbos prašymų.

Šitokie pasiūlymai kartais vadinami nerealiais, pabrėžiant Kauno nepajėgumą ir siūlant, kritikų nuomone, „realesnes" universiteto versijas. Pažvelkime į svarbiausius tokius prieštaravimus įdėmiau...

Bene svarbiausias priekaištas, ypač neretai girdimas kalbantis su vilniečiais, – kad Kaune pernelyg trūksta to ar kito mokslo specialistų. Kai kuriais atvejais tai tiesa, bet neskubėkime daryti lemtingų išvadų. Kauno kultūros nuniokojimas per karą bei vėlesnius „tvarkymus" jaučiamas ir dabar. Todėl gal nėra neleistina tikėtis Lietuvos ir ypač Vilniaus pagalbos šiam netoli sostinės esančiam miestui? Juo labiau, kad daugelis resursų ir vertybių nedingo, o tik atsidūrė Vilniuje... Mes nenorime, kaip sakoma, „atsukti istorijos rato atgal", tačiau sugrąžinti bent dalį universitetiškų specialybių į Kauną, atsikviesti reikalingiausių specialistų, mūsų nuomone, visai realios skolos atidavimas. Kauno universitetas turi remtis daugiausia Kauno jėgomis, bet neleistina, kad šis reikalavimus žlugdytų svarbius ir Kauno, ir visos Lietuvos interesus!

Kai ką baugina siūlomų fundamentalių bei humanitarinių mokslų specialybių „siaurumas“, t. y. kad tokių specialistų Lietuvai reikės nedaug. Atsižvelgiant į specialistų paklausą, reikia siekti, kad universitetas būtų **nedidelis** (gal apie 2 tūkst. studentų, tarp jų pirmo kurso apie 500), bet tenkinantis visus poreikius. Todėl reikia laikytis **specialybių įvairovės** (pirmajame etape – gal apie 14–16 specialybių). Tai nėra paranku: studentų kontingento mažuma prieštarauja kai kurioms galiojančioms instrukcijoms, be to, teks atsižvelgti į ekonominius sunkumus. Ta dingstimi siūlomos įvairios universiteto versijos prijungti jį prie kokios nors dabartinės stambios praktiškos mokyklos. Tuo tikimasi garantuoti universitetui „deramą lygį“: solidžią jau esančią bazę, aukštą kategoriją, pagal galiojančią mokyklų klasifikaciją patikimesnį finansavimą ir t. t. (Buvo siūlymų taip pat panaudoti, pavyzdžiui, Kauno medicinos institutą arba „permesti į Kauną“ Vilniaus pedagoginio instituto dalį, arba dalį Kauno politechnikos instituto.) Bet pritarti tokioms versijoms vargu ar galima žinant jų neatitikimą aukščiau minėtiems principiniams pageidautinos mokyklos bruožams.

[...] Tolesniam svarstymui norime pateikti tokius konkretesnius siūlomos universiteto struktūros apmatus. (Dėl straipsnio glaustumo pateiksime tik **specialistų rengimo kryptis**, neliesdami būtinai prie jų reikalingų **mokslinio tyrimo padalinių bei praktinės informatikos skyrių**!)

I. **Informatikos ir formaliosios lingvistikos fakultetas** su jau minėta kryptimi, kurią specialiais terminais galima nusakyti kaip „semiotinių sistemų“ kryptį, – informatikos teoriniais mokslais ir pan. Turėtų čia pritapti ir kalbų mokslų dalis, artimesnė vadinamajai „formaliajai“ lingvistikai (skirtingai nuo tradicinių etnografinių, literatūrologinių ir pan. filologijos krypčių). Tiktų ir jau esanti VVU vakariniame fakultete bibliologijos specialybė.

II. **Fizikos fakultetas** galėtų turėti vienintelę, bet palyginti gausią įprastinę universitetams specialybę „fizika“. Galbūt svarstytinos ir kiek platesnės šio fakulteto galimybės, prijungiant, pavyzdžiui, kai kuriuos teorinius mokslus iš mechanikos ir panašių sričių.

III. **Biologijos ir ekologinių mokslų fakultetas** su dviem svarbiausiomis kryptimis: fiziologine (įskaitant biokibernetiką bei artimus jai dalykus) ir ekologinę (biogeocenozių teoriniais tyrimais bei modeliavimu ir monitoringu, suvienijant visa tai ekologinės geografijos požiūriu).

IV. **Filosofijos, visuomenės bei etnokultūrinių mokslų fakultetas**: filosofija, teisė, filologija (lietuvių, rusų ir galbūt germanų), darbo ekonomika ir sociologija, finansai ir kreditas, istorinė archyvininkystė. Juo labiau, kad nemažai šių specialybių jau egzistuoja dabartiniame VVU vakariniame fakultete.

Baigiant, keletas pastabų-komentarų apie galimus siūlomos koncepcijos neaiškumus.

Pirmiausia dėl santykių su Vilniaus mokslų židiniais. Mūsų nuomone, kuriant Kauno universitetą reikia vengti VVU krypčių pamėgdžiojimo ir dubliavimo. Todėl nesiūlome, pavyzdžiui, netgi labai būdingų universitetams matematikos, chemijos, geologijos ir kitų studijų, atsisakome istorijos studijų (išskyrus nebent archyvistiką, kurios atsiradimas Kaune vis dėlto kiek švelnintų Kauno atitrūkimą nuo istorijos). Tačiau negalime atsižadėti visko, kas atsidūrė Vilniuje. Tikime, kad įmanomas ir būtinas darbų pasidalijimas tokiose srityse kaip informatika, fizika, ekologijos mokslai ir filologija. Atsižvelgiant į teisininkų trūkumą, nederėtų baugintis ir lygiagretaus teisininkų rengimo Vilniuje ir Kaune.

Antra, dėl humanitarinių bei „tiksliųjų“ ir gamtos mokslų santykio. Humanitariniams mokslams neabejotinai tenka prioritetas mūsų tikslų bei idealų požiūriu, ir tai neturi likti vien skambiais žodžiais, nors realion artimiausių laikų universiteto programon vargu ar tilps tokios daugelio siūlomos specialybės kaip psichologija, etnografija, lyginamoji kalbotyra, Rytų kalbos nuo semitų bei Irano ligi Japonijos, archeologija, kultūrų bei religijų istorija ir t. t.

[...] **Trečia**, manome, kad tokio universiteto veikla galėtų prasidėti jau 1990–1991 mokslo metais arba bent (didelių kliūčių atveju) 1991 m. rudenį.

V. ANTANAITIS
Profesorius, žemės ūkio mokslų daktaras,
A. DZIEGORAITIS
Docentas, teisės[108] mokslų kandidatas,
A. GUTMANAS
Docentas, biologijos mokslų daktaras,
Č. KUDABA,
Profesorius, geografijos mokslų daktaras,

[108] Tekste – biologijos.

A. MICKIS
Profesorius, medicinos mokslų daktaras,
B. SNARSKIS
Vyresnysis mokslinis bendradarbis, technikos mokslų kandidatas,
M. VENSLAUSKAS
Docentas, biologijos mokslų daktaras

Nr. 53. Papildytas ir pakeistas tos pačios Kauno mokslininkų grupės siūlymas. 1989 m. balandis

Apie siūlytinas Kauno universiteto kryptis. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, p. 23–24

Prof., ž. ū. m. dr. V. Antanaitis
Doc., teisės m. kand. A. Dziegoraitis
Doc., biol. m. dr. A. Gutmanas
Prof., geogr. m. dr. Č. Kudaba,
Prof., med. m. dr. A. Mickis
Vyr. moksli. b., techn. m. kand. B. Snarskis
Doc., biol. m. kand. M. Venslauskas

Apie siūlytinas Kauno universiteto kryptis

[...] Straipsnyje, paskelbtame „Komjaunimo tiesoje“ 1989 m. sausio 31 d., mes jau aptarėme, mūsų supratimu, siūlytiną Kauno sąlygomis tokio universiteto sampratą, taip pat ir kai kuriuos tam priešingus siūlymus. Nekartodami to straipsnio argumentacijos ištisai, čia norime priminti tik svarbiausias jo mintis, o po to pridurti keletą naujesnių pastabų, atsiliepiančių į diskusijas po minėto straipsnio.

[...] Specialaus aptarimo vertas klausimas apie galimybes plėsti humanitariškuosius mokslus ir ypač būdingiausias jų šakas – filologijos, istorijos ir kitus panašius mokslus. Ši problema kalbamuoju atveju neabejotinai sunki dėl jau minėto Kauno nuskurdimo, taip pat dėl būtinybės vengti, kiek tai įmanoma, varžybų su Vilniumi. Tačiau negalime šių krypčių visiškai atsisakyti, nes humanitariniams mokslams neabejotinai tenka prioritetas mūsų tikslų bei idealų požiūriu, ir tai neturi likti vien skambiais žodžiais. Tiesa, realion artimiausių laikų universiteto programon vargu ar tilps tokios daugelio siūlomos specialybės kaip psichologija, lyginamoji kalbotyra, Rytų kalbos nuo Irano iki Japonijos, archeologija, kultūrų bei religijų istorija ir t. t. – nors neigti tų dalykų svarbos jokiu būdu nenorime, o kai kurios iš šių specialybių vis dėlto gal ir gali atsirasti tame universitete tuojau. Kaip bebūtų, neturime paversti Kauno universiteto kokia humanitariškųjų mokslų požiūriu antrarūše ar net trečiarūše mokykla (anot vieno iš diskusijos dalyvių, „Vytauto Didžiojo – Lumumbos universitetu“, skirtu tautinėms mažumoms perauklėti...).

Kita vertus, nederėtų atmestinai žiūrėti ir į specialybes, sudarančias racionalųjį mokslų bei technologijų pagrindą, juo labiau kad Kaunas, kaip minėta, ypač artimas tokiai orientacijai. Šis racionalusis fundamentaliųjų mokslų pradas niekada nebuvo svetimas Europos dvasinei kultūrai nuo priešistorinės Graikijos ir Oksfordo „calculatores“ ar Leibnico iki mūsų dienų. Be jo nusigyvenama ne mažiau liūdnai, kaip ir be humanitarinių vertybių.

Negalime nepaliesti ir čia siūlomų koncepcijų santykio su norais ugdyti tautinę mokyklą bei pasisakymais prieš, anot A. Radzevičiaus, „naujo, moderniško, juoba kosmopolitiško universiteto“ steigimą. Tie norai, be abejo, gerbtini ir vykdytini – tik nepuolant į kokius piktus kraštutinumus. Nes kas gi tasai kosmopolitiškasis universitetas?

Jeigu turima omenyje mokykla, atitrūkusi nuo savo aplinkos ir tautos, kitų vadinamos „vietine“, – mokykla, kuriai išvis lyg nebūta Mindaugo, Mažvydo, knygnešių ar dar miriadų kitų „baltųjų dėmių“, – tai toks kosmopolitizmo atmetimas, aišku, neabejotinas. Bet daugelis mūsų dar nepamiršo ir visai kitokių kosmopolitizmo traktavimų... Argi nėra buvę kone tarp kosmopolitų ir daugelis tautinės Lietuvos šviesulių! O kur dėtume, pvz., buvusiojo VDU Riomerį, Karsaviną, Sezemaną, jeigu jie ir nedėstė savo disciplinų, anot A. Radzevičiaus, „būtent iš lietuviškosios kultūros pozicijų“? Ir ar pamiršome tuos, kurie triuškino Einšteino teorijas, kurios irgi netikusios jų savajai tautiškai kultūrai?

Neturime jokio polinkio prikergti anuos siautėjimus posakio apie kosmopolitišką universitetą autoriui ar pačiai tautinės mokyklos idėjai. Pabrėžiame tiktai, kad pernelyg griežta laikysena čia pavojinga – nekalbant jau apie ištisą aibę praktinių ir netgi „taktinių" keblumų, neišvengiamų tokiu atveju. Manome, kad ir šia proga nėra netinkama prisiminti pažiūras vieno autoriaus, kadaise iškilniai rašiusio: „Čia nėra nei žydo, nei graiko..." Ar posakius jo mokytojo, nesibaiminusio, kad bus kai kas atiduodama įvairioms, ne vien švenčiausioms galybėms. Universitetui visa tai tinka kartais ne mažiau kaip ir šventos pastangos puoselėti savo kraštą ir jo kultūrą.

Grįžtant gi prie konkretesnių universiteto struktūros apmatų manome, kad iš pradžių būtų tikslinga turėti jame penkis fakultetus:

I. Filosofijos ir visuomenės mokslų su filosofijos, teisės, darbo ekonomikos ir sociologijos, finansų ir kredito specialybėmis. Ypač trūksta teisininkų – tarp jų galbūt prireiks ir valstybinės bei tarptautinės teisės specialistų...

II. Informatikos ir formaliosios lingvistikos su jau minėta kryptimi, kurią specialiais terminais galima nusakyti kaip „semiotinių sistemų" kryptį, – informatikos teoriniais mokslais ir kt. Turėtų čia pritapti ir kalbų mokslų dalis, artimesnė vadinamajai „formaliajai" lingvistikai (skirtingai nuo tradicinių etnografinių, literatūrologinių ir pan. filologijos krypčių). Tiktų ir jau esanti VVU vakariniame fakultete bibliografijos specialybė.

III. Etnokultūrinių mokslų – visų pirma su filologinėmis-kultūrologinėmis studijomis (galbūt lietuvių, rusų ir germanų; svarstytinos ir tokios galimybės, kaip L. Palmaičio pabrėžtinai siūlomas plataus profilio baltistų ruošimas ar pan.) ir su tam tikra istorijos studijų (gal istorinės archyvininkystės specialybės pavidalu, o gal ir etnografijos?)

IV. Fizikos arba fizikos-matematikos – visų pirma su palyginti gausia specialybe „fizika". Svarstytinas ir šio fakulteto krypčių pagausinimas, imantis taip pat kai kurių matematikos ar teorinės mechanikos specialybių.

V. Biologijos ir ekologinių mokslų su orientacija į, iš vienos pusės, biokibernetinius tyrimus modernios fiziologijos specialybės apimtyje ir, iš kitos pusės, į ekologinę kryptį (biogeocenozių teorinius tyrimus, modeliavimą bei monitoringą, galbūt neatsisakant ir viską vienijančios ekologinės geografijos požiūrio).

Be čia minėtos specialistų rengimo krypčių struktūros, būtina jau dabar nagrinėti, kaip kurti universiteto mokslinio tyrimo padalinius, taip pat praktinės informatikos skyrius (pradedant nuo tradicinės bibliotekos, bet neužmirštant ir, pvz., organizuoti duomenų banką, kokio reikalauja jau nebetolimos ateities perspektyvos).

Nr. 54. Rimgaudo Bendoriaus pasisakymas. 1989 m. sausio 31 d.

Bendorius, Rimgaudas. Ar stinga Lietuvoje humanitarų? In *Komjaunimo tiesa*, 1989 01 31. Nr. 21, p. 2.

Ar stinga Lietuvoje humanitarų?

[...][109] Pirmiausia išsiaiškinkime dabartinius Kauno universiteto atkūrimo motyvus. Iš jų tik vienintelis suprantamas: Kaunas nori turėti humanitarinį centrą, nes jis tapo technokratų ir sportininkų miestu ir tai Lietuvai nenaudinga – toks miestas galėtų labiau prisidėti prie Respublikos kultūros puoselėjimo, nes vienintelis negausios ir stiprių kaimynų spaudžiamos tautos šansas išlikti yra jos kultūros unikalumas: nekultūringa tautos dalis lengvai priima svetimą žargoną, elgseną, kultūrines vertybes, pažymėtas „Marlboro" ir „Kiss me" raštais. Taigi Kaunui reikia humanitarinio centro! Pasakysiu tiesiai ir nedviprasmiškai: tai žalinga Vilniaus universiteto, seniausios šalies aukštosios mokyklos, mūsų kultūros šventovės ir pasididžiavimo ateičiai. Visų pirma Vytauto Didžiojo universitetą reikėtų atkurti, jei Lietuvoje būtų humanitarų (filosofų, poetų, rašytojų, kalbininkų, istorikų), teisininkų, ekonomistų, gamtos mokslų specialistų stygius. Visiškai įsitikinęs, kad jų nei Lietuvai, nei Kaunui netrūksta. Gal trūksta itin gerų, bet tai jau kitas klausimas. Būtent kaip Vilniaus universitete geriau ruošti studentus. Antra, visuomenėje galioja irgi savotiškas „energijos tvermės" dėsnis, gerai žinomas iš vidurinės mokyklos fizikos kurso, gamtos reiškinių dėsnis. Ar dar reikia aiškinti, kad šiandienos ekonominėmis sąlygomis naujas Universitetas galėtų Lietuvoje vystytis nečiulpdamas syvų ir nenaikindamas vieno iš seniausių Europoje Vilniaus

[109] Iš pradžių glaustai aprašomas lietuviškojo Vilniaus universiteto atsiradimas.

universiteto. Čia forma nesvarbu – ar jis pasiglemš studentų (žemaičių, suvalkiečių) kontingentą (kur geriau mokytis nejudriam žemaičiui: Vilniaus ar Vytauto Didžiojo universitete?), ar nusiviliodamas Vilniaus profesūrą (yra jų tarpe juk ir buvusių kauniečių), ar atsikovodamas ir taip negausius Universiteto mokslui skiriamus finansus...

Dar vienas būdas – Kauno politechnikos instituto ir Kauno medicinos instituto atbulinio suliejimo variantas, manau, yra eklektikos absurdas ir todėl yra net nesvarstant atmestinas.

Taigi kuriuo atveju Kauno universiteto atkūrimas yra įmanomas? Manyčiau, tik vieninteliu. Jei Vytauto Didžiojo universitetas (prisiminkim, kokia buvo Lietuva Vytauto laikais) taptų savotišku Lumumbos universiteto analogu Lietuvai – universitetu tautinėms Lietuvos mažumoms. Čia itin praverstų kauniečių sugebėjimai išmokyti lietuvių kalbos kitataučius, be to, ilgainiui čia galėtų studijuoti (pagal sutartis) studentai ir iš kitų respublikų ar šalių, kas galima (nepraraskim vilties) ekonominio savarankiškumo sąlygomis ir būtų labai aktualu Lietuvos ekonomikai. Kitų priežasčių: nei tautinių, nei ekonominių, nei socialinių steigti Kaune naują Universitetą nėra.

Žinoma, galima rasti kitą būdą (Mokslų Akademijos institutą – Lietuvių kalbos ar kt. steigimą ne Vilniuje, o Kaune), Pedagoginio instituto kai kurių fakultetų perkėlimą į Kūno kultūros institutą, architektūros ar meno instituto steigimą (kai kurių Dailės instituto ar inžinerinio statybos instituto katedrų bazėje), tačiau ką bedarytumėm, nepamirškim, kad tvarkydami Kauno reikalus nepakenktumėm nei Lietuvai, nei šiuo metu šalyje ne taip jau stipriam (silpna bazė, trūksta lėšų fundamentaliems tyrimams) Vilniaus, Lietuvos sostinės Universitetui.

Man regis, sprendžiant labai smulkius – krepšinio, stambesnius – krašto tarmių ir labai stambius – kultūros centrų klausimus prieš tai pasižiūrėkim į TSRS ir Lietuvos žemėlapius. Juk taip ilgai giedam lyg netikėdami „vienybė težydi“! Kiek reiks laukti, kol ji ir vaisius ims duoti...

Rimgaudas BENDORIUS
Vilniaus inžinerinio statybos instituto fizikos katedros docentas

Nr. 55. Algirdo Šuliako pasisakymas. 1989 m. vasario 2 d.

Šuliakas, Algirdas. Mano tokia nuomonė... In *Kauno tiesa*. 1989 02 01. Nr. 27, p. 1.

Mano tokia nuomonė...

„Kauno tiesa“ spausdino daug straipsnių, pasiūlymų dėl universiteto atkūrimo. Kokie tikslai? L. Juozonienė rašė: „Trūksta miestui šviesių asmenybių. Humanitariniai mokslai, ypač literatūra, istorija, ugdo dvasingumą ir psichologiją, padeda formuoti asmenybę...“ Č. Kudaba: „...Kaune yra kultūrinis universiteto poreikis...“, P. Stirbys ir G. Papečkys: „Atgaivinti ir vardan geresnio gydytojų parengimo, tegu ir jų kiekybės sąskaita... medikas gautų pakankamus dvasingumo pagrindus... Bet juk tai bendram labui, taurios pažangos ir Lietuvos suklestėjimo labui“. V. Vyšniausko nuomone, „Diskusijoje dėl universiteto atkūrimo remiamasi iš esmės dviem argumentais: jo reikia todėl, kad jis buvo, arba todėl, kad jo reikia miestui.“

Kyla klausimas, ar, atkūrus Kaune universitetą Vilniaus universiteto filialo bazėje, kas nors ryškiau pasikeis, ar jis atitiks kūrėjų tikslus, jei bus nedidelis? Tiesa, reiškiama nuomonė, kad į kuriamą universitetą reikia įjungti Medicinos ir Politechnikos institutus.

Man atrodo, jog atkūrimo kelias turėtų būti atvirkščias buvusiam suskaldymo keliui. Reikėtų vėl suvienyti KPI, KMI, Vilniaus universiteto filialą, perkelti iš sostinės kai kurias specialybes, įkurti naujas, ir tada bus tikrąja žodžio prasme atkurtas Universitetas šiuolaikinėje dvasioje. Atkurti naujai – tai yra sukurti, kas buvo išardyta. Č. Kudaba rašo: „Universitetą iš pagrindų atkurti – ne vienų metų darbas...“. Bei jo 70-mečiui tai galima būtų padaryti.

Esu realistas ir kartu įsitikinęs, kad oponentai ieškos įvairių atsvarų, pateikę svarių prieštaravimų, kuriuos numatau tokius:

1. Sujungta mokykla bus per didelė. Atsakau: pasaulyje yra ir didesnių mokyklų.

2. Techniškoji dauguma nustelbs kitus. [Atsakau:] reikia manyti, kad ateityje inžinierių ruošimas mažės tiek dėl kiekybės, pereinant į kokybę, tiek dėl įmonių perėjimo į ūkiskaitą. Be to, inžinierių ruošimą humanitarizavus, technokratiškasis jų mąstymas nyks.

3. Universitetuose inžinieriai neruošiami. [Atsakau:] buvusiame Kauno universitete Technikos fakultetą baigdavo inžinieriai mechanikai, statybininkai, elektrikai, chemikai.

4. Gali uždaryti būsimam Universitete Medicinos fakultetą. [Atsakau:] Vytauto Didžiojo universitetas turės autonomiją, ir tik jo taryba galės panaikinti ar įkurti naujus fakultetus.

Prieštaravimų išsakyta bus daug, bet į visus, gerai pasvarsčius, galima rasti atsakymus.

Mūsų buvęs Universitetas turėtų tapti pavyzdys ir kelrodis, kokią reiktų atkurti aukštąją mokyklą. Tik humanitaras, medikas, inžinierius, kartu gyvendami, studijuodami, kartu kurdami, gali pradėti naujai mąstyti, perimti vieni iš kitų gėrį ir padėti greičiau išguiti stalinizmo laikais įsigalėjusi abejingumą ir blogį.

Ir dar: galvokim, ar nereikia pasikviesti „šviesių protų" – užsienio lietuvių, katedrų profesorių, vedėjų, dekanų, o gal kai kurioms ir aukštesnėms pareigoms. Kaip nepacituoti Č. Kudabos žodžių: „Didžiulis yra mūsų dėkingumas tai negausiai Lietuvos nepriklausomybės pradinių metų inteligentijai, kuri, suvažiavusi iš svetur, suvežusi tėvynėn savo patirtį, tada ėmėsi kurti tą, kas atrodė neįmanoma – savą Lietuvos universitetą". Esu įsitikinęs, kad ir dabar atsiras patriotų, kurie ateis mums į pagalbą. Įsiliejęs šviežias kraujas turėtų sužadinti naujai veiklai, kitokiam mąstymui, kuris mums dabar taip reikalingas.

Taip padaryti anksčiau mes negalėjom, o dabar laikai pasikeitė – Respublika siekia suvereniteto, aukštoji mokykla – autonomijos. Dabar tikriausiai pats laikas pradėti galvoti, ko norime, ir pradėti daryti tai, ką privalome. Mes privalome atsisakyti savo kiemo interesų ir galvoti apie tautos ateitį. Tik bendromis jėgomis galima išsivaduoti iš savo kiautų ir atkurti tokį Vytauto Didžiojo universitetą, kuris būtų vertas jo pirmųjų kūrėjų.

Algirdas ŠULIAKAS
Antano Sniečkaus politechnikos instituto docentas

Nr. 56. Alfredo Smailio pasisakymas. 1989 m. vasario 2 d.

Smailys, Alfredas. Kauno universitetas. Atkurti – būtinybė. In: *Gimtasis kraštas*, 1989 02 02-08. Nr. 5, p. 5.

[Redakcijos anotacija:]

Pernai liepos mėn. partijos Kauno m. komitetas surengė pokalbį prie apskritojo stalo dėl Kauno universiteto atkūrimo galimybių (liaudies švietimo ministras H. Zabulis: „Kaip įrodysime Maskvai, jog mums reikia dar vieno universiteto? Ir ar reikia?"). Rugsėjo vidury „Aukuro" klubo Politechnikos institute surengto forumo „Kauno universitetas: būti ar nebūti?" absoliuti dauguma dalyvių nusprendė – būti, sudaryta iniciatyvinė jo atkūrimo grupė. Sumanymui, kurio vieni pirmųjų iniciatorių bei propaguotojų buvo kauniečiai prof. Alfredas Smailys, rašytojas Laimonas Inis, pritarė Lietuvos vadovybė. Dirba akademiko Jono Kubiliaus vadovaujama Liaudies švietimo ministerijos komisija, tirianti praktiškas Kauno universiteto veiklos atnaujinimo perspektyvas

Balandžio 26–28 d. Kaune rengiama mokslinė konferencija „Tautinės aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas". Į ją kviečiami ir užsienio mokslininkai, pirmiausia mūsų tautiečiai.

Spausdiname prof. A. SMAILIO ir Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto docento J. VILUČIO straipsnius.

Kauno universitetas. Atkurti – būtinybė

Lietuvos inteligentai 1920 m. sausio 27 d. Seimo salėje Kaune iškilmingai atidarė Aukštuosius kursus – iš esmės privačių asmenų iniciatyva ir lėšomis įkurtą aukštąją mokyklą. Veikė humanitarinis, jurdinis, matematikos-fizikos, gamtos, medicinos ir technikos skyriai. Kursų vadovas buvo prof. Z. Žemaitis, įdėjęs daug energijos juos steigiant.

1921 m. parengtas Lietuvos universiteto statuto projektas; 1922 m. vasario 16 d. Lietuvos universitetas atidarytas. Jame – 5 fakultetai: Teologijos, Socialinių Mokslų, Medicinos, Gamtos-matematikos ir Technikos. Universiteto rektorium paskirtas prof. J Šimkus. Aukštieji kursai pamažu likvidavosi. Daugelis dėstytojų pasiliko tie patys. Kursų klausytojai tapo studentais.

1922 m kovo 6 d. naujajame Universitete oficialiai pradėtas pirmasis mokslo semestras. Mokymo personalo pagrindas 32 profesoriai. Per trumpą laiką priimta 11 naujų. Universiteto vykdomasis organas

buvo senatas, kuris susidėjo iš vieneriems metams renkamų fakultetų dekanų, taip pat tokiam laikui renkamų rektoriaus, prorektoriaus bei sekretoriaus.

1930 m. birželio 7 d. Universitetas pavadintas Vytauto Didžiojo universitetu.

1932 m. studentų skaičius pasiekė 5 tūkst., bet vėliau dėl ekonominės krizės pradėjo mažėti.

1937 m. lapkričio 17 d. įteisintas 3-asis Kauno universiteto statutas, kuris apribojo Universiteto teises parenkant kadrus ir personalą.

Universitetas iki 1940 m. parengė 3762 specialistus: 961 teisininką, 658 gydytojus, 379 stomatologus, 363 teologus ir t. t. Svarbius mokslinius tyrinėjimus atliko M. Kaveckas. J. Dalinkevičius – geologijos srityje, V. Čepinskis – fizikos ir fizinės chemijos, V. Lašas – fiziologijos K. Grybauskas – vaistažolių tyrimo, P. Leonas – teisės, K. Būga – kalbotyros, V. Krėvė-Mickevičius – tautosakos, A. Janulaitis – Lietuvos teisės istorijos.

Vytauto Didžiojo universiteto augimą sutrikdė hitlerininkų okupacija. Iš pareigų atleista daugelis Universiteto vadovų. Ypač didelį Hitlerio įtūžį sukėlė lietuvių tautos atsisakymas sukurti SS legioną.

1943 m. kovo 19 d. Kauno universitetas buvo uždarytas. Tokio pat likimo susilaukė ir visos kitos Lietuvos aukštosios mokyklos (tik vyresniųjų kursų studentams buvo palikta teisė jas baigti). Okupacijos metais Kauno universitetą baigė 772 specialistai.

1944 m. lapkričio 13 d. Lietuvos TSR Liaudies Komisarų Taryba nusprendė atnaujinti Kauno universiteto veiklą su Technologijos, Statybos, Medicinos ir Istorijos-filologijos fakultetais. Buvo grąžinami atleisti dėstytojai. Prie Universiteto pradėjo veikti darbininkų ir valstiečių parengiamieji kursai.

Šiame etape nemažai nuveikė prof. A. Purėnas – Universiteto rektorius. Pokario laikotarpiu Kauno universitetas parengė 1534 specialistus. Nevalia nutylėti stalininio teroro. Nekaltai nukentėjo doc. J. Gudas-Gudavičius, doc. V. Kairiūkštis, prof. P. Raudonikis ir kt. Ne vieną studentą tiesiog prarijo žemė. Studentų atranka buvo tokia, kad daugelis gabių jaunuolių Universitetan įstoti negalėjo, įstoję „nepatikimieji" – šalinami. 1948 m. rudenį humanitarinės Kauno universiteto specialybės perkeltos į Vilniaus universitetą, panaikintas Biologijos fakultetas[110].

1950 m. spalio 31 d. pasirašytas TSRS aukštojo mokslo ministro S. Kaftanovo įsakymas „Dėl Kauno universiteto reorganizavimo į Kauno politechnikos institutą ir Kauno medicinos institutą".

Jau nebediskutuojama, ar reikia Kauno universitetą atkurti. Galima drąsiai teigti, kad jis bus atkurtas. Reikia tik nuspręsti, kokią jo koncepciją pasirinkti – ar tai bus mūsų nacionalinių vertybių, istorijos, kalbos, ekologinių bei naujų mokslinių krypčių generacijos centras, ar senų, žinomų profesijų tiekėjas liaudies ūkiui, kuris dar vis paremtas centralizuota planavimo sistema. Atrodytų, teisingiau eiti pirmuoju keliu: šalia humanitarinių fakultetų turėti bioinžinerijos, fizikos-technikos, menedžerių specialybes.

Kauno universitete galėtų būti rengiami įvairaus profilio lingvistai, tarp jų prūsistikos ir baltistikos žinovai, Šiaurės Europos kalbų specialistai. Pritariame istorikų, filosofų, psichologų ir sociologų rengimui. Atskirą fakultetą turėtų sudaryti bioinžinerijos specialybės. Akad. V. Statulevičius mano, kad būtina sukurti Fizikos-technikos fakultetą, kuriame būtų galima rengti intelektualinės pramonės, informatikos specialistus. Daugelis karštai palaiko Ekologijos fakulteto sukūrimo sumanymą. Kauno universitetas būtinas ne tik Kaunui, bet ir visai Lietuvai.

Galimas dalykas, kad Kauno universiteto pagrindą sudarys kuri nors aukštoji mokykla. Nemaža specialistų už tai, kad į Kauno universiteto struktūrą būtų inkorporuotas Kauno medicinos universitetas, Lietuvos dailės instituto Kauno skyrius arba net visas institutas. Humanitarinių specialybių pagrindą sudarytų Vilniaus universiteto Kauno vakarinis fakultetas.

Jei atsirastų didelių Kauno universiteto organizavimo sunkumų, galima būtų galvoti apie aukštąją mokyklą, kuri remtųsi ūkiskaita ir kurioje mokslas būtų mokamas, specialistai rengiami valstybės užsakymu bei atsižvelgiant į socialinius poreikius. Žinoma, ūkiskaitinę aukštąją mokyklą turėtų dotacijom paremti ir valstybė. Mokslas tokiame universitete galėtų būti trumpesnis, atsisakius kai kurių bendro profilio disciplinų.

ALFREDAS SMAILYS

[110] Biologijos fakulteto Kauno universitete nebuvo.

Nr. 57. Juozo Vilučio pasisakymas. 1989 m. vasario 2 d.

Vilutis, Juozas. Pasidairykime po Europą. In: *Gimtasis kraštas*, 1989 02 02–08. Nr. 5, p 5.

Pasidairykime po Europą

Tradicinė Europos universitetų struktūra susiformavo XII–XIII a. su keturiais fakultetais: filosofijos, teologijos, teisės ir medicinos. Filosofijos fakultetas būdavo parengiamasis, sutelkdavo bendrąjį išsilavinimą. Baigę tą fakultetą studentai paprastai tęsdavo studijas kituose trijuose fakultetuose.

Atrodo, naujasis Kauno universitetas turėtų būti humanitarinio profilio aukštoji mokykla plačiąja prasme. Šalia tradicinių filosofijos, ekonomikos, teisės, medicinos fakultetų dar būtų istorijos-filologijos, kultūros, menotyros-dailės. Galima būtų pagalvoti ir apie jungtinį filosofijos-teologijos fakultetą, koks jis buvo senajame Kauno universitete. Teologijos ir Teologijos-filosofijos fakultetai yra ne tik Vakarų Europos universitetuose, bet ir, pavyzdžiui, Vokietijos DR, Lenkijoje.

Naujasis Kauno universitetas, kaip ir senasis, privalo būti autonomiškas: jame pačiame sudarinėjami mokymo planai ir programos, katedrų ir fakultetų vadovai renkami dėstytojų ir studentų, demokratiškai formuojamos fakultetų bei Universiteto tarybos. Mokymo planuose reikėtų numatyti privalomas disciplinas (apie 70 proc.) ir studentų laisvai pasirenkamas (apie 30 proc.). Mokslas turėtų būti iš dalies apmokamas – pačių studentų ir įstaigų bei organizacijų, kuriose dirbs Universitete parengti specialistai. Ir nederėtų jų priverstinai skirstyti, kaip praktikuojama iki šiol.

Studijų trukmės nereikėtų griežtai riboti. Tebus iki 8 ar 10 metų. Studentai galėtų turėti teisę pertraukti studijas dėl šeimyninių, sveikatos ar kitų aplinkybių ir vėl tęsti. Visi anksčiau išlaikyti dalykai tęsiantiems studijas būtų įskaitomi, jeigu pertrauka netruko ilgiau kaip 3 metus. Į aukštesnį kursą studentai galėtų būti keliami per visus mokslo metus individualia tvarka.

Išlaiko visus egzaminus, įskaitas – ir registruojami aukštesnio semestro (ne kurso) studentais. Taip buvo daroma senajame Kauno universitete, taip ir dabar daugelyje Europos aukštųjų mokyklų.

Baigęs didesnę studijų dalį studentas galėtų turėti teisę vieną ar du kursus mokytis savarankiškai ir laikyti valstybinius egzaminus eksternu.

Būdami Europos tauta, negalime nesimokyti ir neišmokti bent vienos didžiųjų žemyno kalbų: anglų, prancūzų ar vokiečių. Kai į mūsų butus jau žengia pasaulio televizija, kai kioskai ir knygynai pilni laikraščių, žurnalų, knygų užsienio kalbomis, kai smarkiai plinta turizmas, mokėti bent vieną užsienio kalbą – būtinybė. Tai ir praktinis reikalas. Daug įvairių specialybių darbuotojų reikia turistams aptarnauti, plečiasi užsienio firmų ryšiai su Lietuva. Todėl Kauno universitete reikėtų ruošti praktinės krypties užsienio kalbų specialistus – ne tiek vidurinėms mokykloms, kiek įmonėms, organizacijoms, mokslo ir kultūros įstaigoms, ne bendro profilio, bet su tam tikra specializacija: gidus, sinchrovertėjus, techninės ir grožinės literatūros vertėjus. Šalia didžiųjų Europos kalbų galima būtų organizuoti švedų ispanų, italų, lenkų, sanskrito, senosios graikų kalbos ir kt. dėstymą.

Aplinkybės atkurti Kauno Vytauto Didžiojo universitetą palankios. Kaune ir apylinkėse (maždaug 30 km spinduliu) – apie 600 tūkst. gyventojų. Geri keliai, šiuolaikiškas visuomeninis ir asmeninis transportas leistų studentams per valandą atvykti į Kauną, nebūtų bendrabučių problemos. Kaune nemaži knygų fondai. Viešoji biblioteka viena didžiausių Lietuvoje, Kauno bibliotekose nemaža buvusio Vytauto Didžiojo universiteto knygų. Būtų pagrindas naujojo universiteto bibliotekai.

JUOZAS VILUTIS

Nr. 58. Česlovo Medalinsko informacija visuomenei apie valstybinės komisijos veiklą. 1989 m. vasario 2 d.

Medalinskas, Česlovas. Kauno universitetas: svajonė ar realybė. In *Tiesa*. 1989 02 02. Nr. 28, p. 2.

Kauno universitetas: svajonė ar realybė

Šiuo metu forumuose, teleforumuose, spaudoje, visuomenės laiškuose plačiai diskutuojama dėl Kauno universiteto atkūrimo. Praėjusių metų rugsėjo 14 dieną Kauno politechnikos institute įvyko „Aukuro“ kultūros fondo klubo surengtas šiuo klausimu forumas. Forume dalyvavo ir pasisakė daug žinomų

Respublikos mokslininkų ir kultūros veikėjų. Visi kalbėjusieji pritarė idėjai atkurti Universitetą, pažymėdami, kad Kaunui ir visai Lietuvai jis labai reikalingas. Skyrėsi tik nuomonės dėl Universiteto struktūros bei specialybių. Dauguma siūlė Universitete rengti humanitarinio profilio specialistus, kadangi jų trūksta Kauno mieste ir regione. Kai kurių mokslininkų nuomone, Kauno miesto aukštosios mokyklos bei mokslinio tyrimo organizacijos yra taikomojo pobūdžio, joms trūksta fundamentalumo. Jį papildyti galėtų tiksliųjų mokslų specialistai (fizikai, matematikai, biofizikai, biochemikai, ekologai). Tokio profilio specialistus mūsų šalyje paprastai rengia universitetai.

Liaudies švietimo ministerijos patvirtinta komisija (pirmininkas Vilniaus universiteto rektorius akademikas J. Kubilius), kuriai pavesta išnagrinėti klausimą dėl Kauno universiteto atkūrimo, išanalizavo duomenis apie specialistus, turinčius aukštąjį mokslą ir dirbančius Respublikos liaudies ūkyje, jų poreikius. 1987 m. duomenimis, Respublikos liaudies ūkyje dirbo 228,2 tūkst. specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą. Respublikoje 1000-čiui dirbančiųjų tenka 126 tokie specialistai. Pagal šį rodiklį mes aplenkiame nemažai respublikų, tarp jų Baltarusiją ir Latviją. Per 10 metų specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, padidėjo 93,5 tūkst. Šiuo metu jų rengimo apimtis patenkina Respublikos liaudies ūkio poreikius.

Išnagrinėjus Kauno zonos rajonų bei miestų (12 rajonų ir 4 miestų) liaudies švietimo skyrių jaunųjų specialistų poreikius, nustatyta, kad lietuvių, rusų kalbos, užsienio kalbų, matematikos mokytojų iki šiol reikėjo 30–40 specialistų, ir jų užtekdavo.

Tačiau Respublikoje ne visai tobulai išdėstytos aukštosios mokyklos. Dėl tos priežasties netolygiai pasiskirstę specialistai kai kuriuose miestuose. Ir abiturientų pasiskirstymas aukštosiose mokyklose kelia rimtų susirūpinimų. Šiuo metu Kaune dirba 15,7 proc. (35 tūkstančiai) visų Respublikos specialistų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, o Vilniuje – 32 proc. (apie 70 tūkstančių). Inžinieriai Kaune sudaro 49 proc. (17,6 tūkstančio) visų šio miesto liaudies ūkyje dirbančių specialistų, baigusių aukštąsias, Vilniuje 36 proc. (25,4 tūkstančio). Ekonomistų bei pedagoginio profilio specialistų Vilniuje yra beveik 3 kartus daugiau negu Kaune. Abiturientų pasiskirstymas aukštosiose mokyklose geografiniu požiūrių taip pat nėra tolygus. Daugiausia abiturientų renkasi savo miesto aukštąsias mokyklas. Pvz., šiais mokslo metais į Vilniaus aukštąsias mokyklas stojo 81 proc. vilniečių, į Kauno – 69 proc. kauniečių, į Šiaulių – 36 proc. šiauliečių. Todėl tarp pirmakursių vilniečiai Universitete sudaro 40 proc., Vilniaus inžineriniame statybos institute – 41 proc., Vilniaus pedagoginiame institute – 20 proc., Dailės institute – 50 proc., Valstybinėje konservatorijoje 48 proc. Kauniečiai Kauno politechnikos institute sudaro 33 proc., Kūno kultūros institute – 30 proc., Kauno medicinos institute – 24 proc., Veterinarijos akademijoje – 17 proc.

Atsižvelgiant į dabartinius poreikius, didinti priėmimą į aukštąsias mokyklas nėra tikslinga. Reikia perskirstyti priėmimą pagal miestus ir specialybes.

Komisija gavo nemažai pasiūlymų iš Respublikos mokslo įstaigų, aukštųjų mokyklų, visuomenės dėl atkuriamo Universiteto struktūros, specialybių, materialinės bazes. Pasiūlyti šie Universiteto atkūrimo būdai: sujungti Kauno politechnikos institutą su Kauno medicinos institutu; Kauno medicinos institutą prijungti prie atkuriamo Universiteto ir jame formuoti šio profilio specialybes: lingvistikos, filosofijos, sociologijos, teisės, biologijos, fizikos, medicinos; atkurti Universitetą ne sujungus kelias aukštąsias mokyklas, o sukūrus naują fundamentalaus ir humanitarinio profilio aukštąją mokyklą.

Komisija pripažino, jog nerealu atkurti Universitetą kurios nors Lietuvos aukštosios mokyklos pagrindu, arba sujungus kelias aukštąsias mokyklas. Kaip žinoma, Kaune nėra humanitarinio profilio aukštosios mokyklos, yra tik Vilniaus universiteto vakarinis fakultetas (įkurtas 1964 m.), kuriame rengiami 10 specialybių (filologijos, bibliotekininkystės, ekonomikos ir kt.) specialistai. Visuomenė pageidauja Kaune pirmiausia turėti humanitarinio profilio aukštąją mokyklą su dieniniais skyriais, kad joje galėtų mokytis Kauno regiono jaunimas. Todėl, komisijos nuomone, tikslinga Kauno universitetą atkurti pamažu plečiant Vilniaus universiteto vakarinį fakultetą, įvedant jame jau nuo 1989 metų dieninio mokymo filologinio ir ekonominio profilio specialybių grupes, jas perkeliant iš kitų aukštųjų mokyklų. Kartu būtina spręsti būsimojo Universiteto materialinės bazės sukūrimo klausimus. Šiuo metu Kauno aukštosioms mokykloms ir Vilniaus universiteto vakariniam fakultetui trūksta patalpų, ypač vietų bendrabučiuose, butų profesoriams ir dėstytojams.

Tikslinga peržiūrėti ir patikslinti aukštųjų mokyklų sistemą, specialybių išsidėstymą Respublikoje, nagrinėti specialistų poreikius, pagal tai koreguoti ir įvesti naujas būtinas Respublikos liaudies ūkiui ir kultūrai specialybes.

Galbūt reikėtų nagrinėti klausimą dėl Mokslų Akademijos naujai kuriamų institutų, ypač humanitarinio profilio, Kaune.

Numatyta parengti konkrečią Kauno universiteto atkūrimo programą (struktūra, specialybės, specialistų poreikis, materialinė bazė, bendrabučių statyba, moksliniai ir pedagoginiai kadrai, jų aprūpinimas butais), ją artimiausiu laiku apsvarstyti Liaudies švietimo ministerios kolegijoje ir pateikti siūlymus Respublikos vyriaubei

Česlovas MEDALINSKAS
Docentas, Liaudies švietimo ministerijos aukštųjų mokyklų valdybos pirmininkas

Nr. 59. Aurelijaus Noruševičiaus kvietimas kurti Kraštotyros fakultetą. 1989 m. vasario 8 d.

Noruševičius, Aurelijus. Kauno universitetas: pradėkime nuo kraštotyros. In *Kauno tiesa*, 1989 02 08. Nr. 33, p. 5.

Kauno universitetas: pradėkime nuo kraštotyros

Besidomintieji Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimu nekantriai laukė Liaudies švietimo ministerijos sudarytos komisijos išvadų. Respublikinėje spaudoje komisija nepateikė jokios informacijos. Sužinojome tik, jog skubėti nereikia, jog Universiteto atidarymo data preliminariai reikėtų laikyti 1991-uosius, o paskui bus galima koreguoti...

Įdomiai skamba Universiteto auginimo idėja iš vakarinio fakulteto, jau dabar ieškančio prieglobsčio miesto įstaigose. Ateityje komisija siūlo pagalvoti apie Vilniaus pedagoginio instituto perkėlimą į Kauną. Perskaičius tokias mintis, taip ir peršasi išvada: Universitetas reikalingas Kaunui, kad jis taptų universitetinis, o ne tam, kad mūsų inžinieriai ar medikai būtų rengiami plačios erudicijos, tvirtų humanistinių nuostatų tautos švyturiais ir vadais.

Komisiją, matyt, tenkina atlikti darbo rezultatai. Pirma, Kaunas turės universitetą (kada nors). Antra, dar ilgus dešimtmečius nebus konkurento Vilniaus universitetui (jo rektorius buvo minimos komisijos pirmininkas). Trečia, išliks savo postuose buvusio Kauno universiteto, o dabar atskirų institutų vadovai. Ketvirta, bus sudarytas dar vienas rektoratas, kuriam dar ilgai vadovaus VVU rektorius. Penkta, siūlomas brangiausias kelias.

Ta proga noriu pacituoti Vytauto Didžiojo universiteto rektoriaus profesoriaus S. Šalkausko mintį. Įsiklausykime! „Bene svarbiausia tačiau bus tai, kad, esant ir daugiau universitetų, susidaro labai naudinga mokslinė rivalizacija: kiekvienas universitetas stengiasi aukščiausiai iškilti savo mokslinėmis pajėgomis, patraukti daugiausiai klausytojų, pasižymėti savo moksliniais laimėjimais, sudaryti geriausių akademinių tradicijų ir užimti garbingiausią vietą aukštųjų pasaulio mokyklų šeimoje“. Taip kalbėjo šis mokslo vyras, galvodamas apie Lietuvos ateitį, apie tikrą ir rimtą pagalbą atkuriamam Vilniaus universitetui. Ar galėjo profesorius tikėti, kad ateis toks laikas, kai kiti, analogiškas pareigas užimantys, bet kitomis aplinkybėmis brendę vadovai bijos universiteto kaip grėsmės savo kėdėms. Reikia tikėtis, kad humanizacijos ir humanitarizacijos poreikis leis Kauno institutų studentams ir pažangiems dėstytojams, profesoriams nugalėti siaurus interesus bei asmenines ambicijas ir paskatins kuo greičiau atkurti Vytauto Didžiojo universitetą.

Norėdami pagreitinti Universiteto atkūrimo procesą ir konkrečiai prie jo prisidėti, Kauno kraštotyrininkai savo iniciatyva pradeda skaityti paskaitas atkuriamame Universitete. Kviečiame Kauno aukštųjų mokyklų pirmų–antrų kursų studentus, kurie norėtų tapti Universiteto klausytojais, ateiti į KPI Mechanikos fakulteto rūmus (A. Mickevičiaus g. 37). Dalyvauti pirmuose užsiėmimuose kviečiame buvusius Universiteto profesorius, dėstytojus ir studentus, miesto vadovus, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio narius, Kauno šviesuomenę. KURIAMO UNIVERSITETO KRAŠTOTYROS FAKULTETO PIRMIEJI UŽSIĖMIMAI SKELBIAMI ŠIŲ METŲ VASARIO 23 DIENĄ 18 VALANDĄ.

Kad visuomenei būtų aišku, kodėl atidaromas fakultetas yra Kraštotyros (anksčiau tokio nebuvo), noriu bent trumpai supažindinti su numatoma užsiėmimų tematika. Studentams bus skaitomos paskaitos iš kraštotyrinio darbo metodikos ir istorijos, etnografijos, archeologijos, tautosakos, archyvistikos pagrindų, kultūros (dailės, muzikos, literatūros, architektūros, teatro ir t. t.), sporto, Lietuvos istorijos, paminklosaugos ir muziejininkystės. Fakultete veiks praktinio darbo sekcijos. Studentai turės galimybę pagal pasirinkimą dirbti praktinį darbą etnografijos, tautosakos, istorijos, paminklų apsaugos, liaudies atminties sekcijose. Studentas Kraštotyros fakultete gali studijuoti kiek nori metų, lankyti tas paskaitas, kurios, jo manymu, yra jam reikalingos ar įdomios. Pilnas kursas numatomas trejiems–ketveriems

metams su privalomu egzaminų ir įskaitų laikymu. Studentas, išlaikęs nustatytus egzaminus, paruošęs ir apgynęs kraštotyrinį darbą, praturtinantį mūsų kultūrą, laikomas baigusiu Universiteto Kraštotyros fakultetą. Norintiems tapti profesionaliais muziejininkais reikės papildomai mokytis ir dirbti muziejininkystės sekcijoje (tai bus paruošta vėliau).

Noriu kreiptis į Kauno visuomenę palaikyti Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo pradžią. Svajojame apie knygų rinkimą būsimai Universiteto bibliotekai, todėl labai prašome visų peržiūrėti savo namų bibliotekas ir atrinkti knygų aukai (nei jų leidimo metai, nei išleidimo kalba, nei turinys neribojami). Norėtųsi, kad miesto vadovai su didesne atsakomybe prieš dabartinę ir ateinančias kartas kuo skubiau sudarytų Universiteto atkūrimo komisiją, Kauno sociologams pavestų ištirti studentų ir dėstytojų siūlomus atkūrimo variantus, kad saujelės nuomonė netaptų vyraujanti.

Aurelijus NORUŠEVIČIUS
Lietuvos kraštotyros draugijos Kauno skyriaus prezidiumo narys

Nr. 60. Įrašas Romualdo Baltrušio dienoraštyje. 1989 m. vasario 10 d.

Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2013, p. 44–45.

1989-02-10 – Penktadienis

Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus ir Kauno vykdomojo komiteto iniciatyva šiandieną sukviestas pasitarimas, skirtas Vytauto Didžiojo universitetui atkurti. Jame pirmininkavo Kauno vykdomojo komiteto atstovas Kazakevičius. Jis, tardamas įžanginį žodį, iškart pažymėjo, jog universitetą reikėtų atkurti, tačiau tam reikėtų panaudoti evoliucinį, bet ne revoliucinį būdą. Evoliucinis būdas, anot jo, – VDU pradėti ugdyti iš esamo Vilniaus universiteto filialo Kaune, o revoliucinis – sudaryti kaip bazę vieną kurią nors Kauno aukštąją mokyklą VDU atkurti. Už VDU atkūrimą ir Lietuvos mokslo išplėtimą pasisakė prof. K. Ragulskis, prof. A. Smailys, prof. A. Baubinienė, doc. A. Karoblis. Visų išklausęs, pasisakiau, kad galbūt būtų galima VDU atkurti ir sujungiant Kauno medicinos institutą (visiems klasikiniams universitetams būdinga turėti Medicinos fakultetą) ir Kauno politechnikos institutą arba pagaliau iš pradžių, kaip siūloma Kazakevičiaus, Vilniaus universiteto filialą. Mano pasiūlymas labai nepatiko KMI rektoriui prof. Praškevičiui. Pasibaigus posėdžiui, jis priėjęs sako:

– Tai Jūs, profesoriau, norite mus sunaikinti.

– Nejaugi Jums, profesoriau, įeiti į VDU sudėtį – tai sunaikinimas, – atsakiau jam nustebęs.

Paskui, einant jau Laisvės alėja, prof. Praškevičius man aiškino, kad jų KMI dabar finansinė padėtis gera, o pakliuvę į universitetą ir tapę Medicinos fakultetu gali prarasti tai, ką dabar turį. Supratau, kad jis nenori Lietuvos mastu vertinti situacijos, tenkinasi esama padėtimi.

Nr. 61. Povilo Zakarevičiaus reportažas apie pasitarimą Kauno miesto vykdomajame komitete 1989 m. vasario 10 d.

Zakarevičius, Povilas. Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas prasideda. In *Kauno tiesa*, 1989 02 17. Nr. 41, p. 7.

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas prasideda

Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas – viena svarbiausių miesto visuomeninio gyvenimo aktualijų. Atkūrimo organizaciniai klausimai neseniai svarstyti miesto Vykdomojo komiteto darbo grupės pasitarime. Jame dalyvavo ir savo samprotavimus pareiškė LKP [Kauno] miesto komiteto antrasis sekretorius Z. Kazakevičius ir miesto Vykdomojo komiteto pirmininkas P. Staškūnas.

Darbo grupė pritarė Kauno universiteto atkūrimo respublikinės komisijos nuomonei, kad naujos aukštosios mokyklos Kaune organizavimas turi padėti spręsti dvi problemas: rengti tokių universitetinio profilio (pirmiausia humanitarinio) specialybių absolventus, kurie Lietuvoje nerengiami, o poreikis yra, arba kurių paruošiama nepakankamai; humanitarizuoti miesto socialinę infrastruktūrą, kuri šiuo metu yra ryškiai hipertrofuota technokratizmo linkme. Todėl kai kurių autorių siūlomi variantai atkurti

Universitetą, sujungiant Politechnikos bei Medicinos institutus ir VVU vakarinį fakultetą nepriimtini, nes tai nė vienos iš šių dviejų problemų neišspręs – humanitarizavimo pusėn nesikeis nei studentų, nei mokslinio bei pedagoginio personalo sudėtis. Esminiai poslinkiai galimi tik steigiant humanitarinio profilio fakultetus, katedras, kuriose dirba atitinkamų specialybių dėstytojai.

Taip pat pritariama respublikinės komisijos siūlymams Universiteto atkūrimą organizuoti etapais, pradžioje plečiant VVU vakarinį fakultetą: pradėti jame organizuoti dieninio skyriaus grupes, jo bazėje sukurti keletą fakultetų ir tik po to skelbti galutinį Vytauto Didžiojo universiteto atidarymą. Šie siūlymai grindžiami tuo, kad šiandien Universitetas funkcionuoti kaip atskira aukštoji mokykla negali dėl materialinės bazės (mokymo bei laboratorinių patalpų, bendrabučių) bei pedagoginių kadrų trūkumo. Organizuojant atkūrimą etapais, sutelkus miesto valdžios, Liaudies švietimo ministerijos, Kauno aukštųjų mokyklų bei mokslinio tyrimo organizacijų, visuomenės jėgas, per keletą metų bazės ir kadrų klausimus bent iš dalies galima bus išspręsti.

Apsvarstytos konkrečios priemonės, užtikrinančios pradinius universiteto atkūrimo etapus. Pirmajame etape – nuo šių metų rugsėjo 1 d. nuspręsta VVU vakariniame fakultete organizuoti dienines grupes, kuriose bus rengiami lietuvių kalbos ir literatūros, gamybos ekonomikos ir valdymo specialistai, taip pat įsteigti vadovų perkvalifikavimo skyrių (menedžerių mokyklą), į kurį bus priimami specialistai, turintys aukštąjį išsilavinimą. Jį baigus bus išduodamas antras aukštojo mokslo diplomas. Antrajame etape – nuo 1990 m. rugsėjo 1 dienos numatyta VVU vakarinį fakultetą reorganizuoti į tris fakultetus: Ekonomikos ir vadybos, Filologijos, Vadovų perkvalifikavimo.

Labai išsamiai svarstyti materialinės bazės klausimai. Duoti nurodymai statybinėms organizacijoms dar šiais metais atiduoti naudojimui rekonstruojamus mokymo korpusus I. Snitko g. 2 ir Muitinės g. 14. Aptarta galimybė perduoti Universitetui 4-os profesinės mokyklos korpusą Rotušės a. 7. Numatyti konkretūs pastatų Muitinės g. 20 ir 22 rekonstravimo bei atidavimo naudoti, taip pat Psichiatrinės ligoninės (Muitinės g. 2) bei Medicinos mokyklos (Muitinės g. 15) iškėlimo, remonto ir perdavimo Universitetui terminai. Mokslų Akademijos Fizikinių-techninių energetikos problemų institutas sutinka perduoti Universitetui korpusą Laisvės a. 53. Vykdomojo komiteto tarnybos įpareigotos kartu su Liaudies švietimo ministerija neatidėliojant spręsti vietos parinkimo naujiems mokymo korpusams bei jų projektavimo, taip pat bendrabučio statybos klausimus.

<...> Nors dirba Kauno universiteto atkūrimo respublikinė komisija, daug įvairių minčių pareikšta spaudoje, lyg niekas ir neprieštarauja dėl atkūrimo reikalingumo, netgi praktiniai žingsniai šia linkme, koncepcijos, kokia gi turėtų būti ši mokykla, nėra. Siūlyčiau kauniečiams sudaryti savo (atskirai nuo respublikinės) komisiją (grupę, klubą ir pan.) ir pabandyti paruošti tokią koncepciją.

Povilas ZAKAREVIČIUS
Profesorius, ekonomikos mokslų daktaras

Nr. 62. Kvietimai į konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“. 1989 m. vasario mėn. pradžia

VUB RS, f. 130, b. 3013 (lapai nenumeruoti). Mašinraštis ir vokas su išsiuntimo datos (1989 vasario 10) antspaudu.
AAA, f. 5, ap. 3, b. 2, l. 4. Mašinraštis, originalas.

Gerbiamas Tamsta,
Kviečiu Jus dalyvauti mokslinėje konferencijoje
Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas,
kuri įvyks 1989 m. balandžio 26–28 d. Kaune

Konferencijos tikslas – aptarti aukštojo mokslo organizavimo Lietuvoje koncepciją, pagrįstą siekimu užtikrinti universalų universitetinį išsilavinimą. Aptariamos koncepcijos kontekste žadama išnagrinėti konkrečius pasiūlymus dėl aukštojo mokslo organizavimo Respublikoje struktūrinių reformų ir pirmojo jų etapo, susijusio su Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimu. Konferencijoje dalyvauti kviečiami Lietuvos ir užsienio lietuvių mokslininkai, aukštųjų mokyklų dėstytojai, kultūros ir visuomenės veikėjai, gamybos vadovai.

Numatoma tokia konferencijos dienotvarkė:

04. 26 d., trečiadienis – plenariniai pranešimai, bendroji diskusija;
04. 27 d., ketvirtadienis – darbas sekcijose;
04. 28 d., penktadienis – sekcijų darbo grupių pranešimai, baigiamojo dokumento aptarimas ir priėmimas.

Konferencijos metu planuojama organizuoti kultūrinę programą, supažindinti su Kauno aukštųjų mokyklų ir mokslo įstaigų baze. Konferencija bus baigta susitikimu – forumu su visuomene.

Konferencijoje planuojama organizuoti darbą sekcijose pagal mokslo kryptis:

1. Humanitarinių mokslų (filosofija, istorija, filologija, psichologija, sociologija ir kt.). Pirmininkas – filologijos daktaras, profesorius Vitas Areška. Ats. sekretorius – filologijos kandidatas Alvydas Butkus.
2. Teisės ir ekonomikos. Pirmininkas – ekonomikos daktaras, akademikas Antanas Buračas. Ats. sekretorius – teisės kandidatas, docentas Juozas Šatas.
3. Tiksliųjų mokslų (informatika, matematika) ir fizikos. Pirmininkas – fizikos ir matematikos daktaras, akademikas Vytautas Statulevičius. Ats. sekretorius – technikos kandidatas, docentas Paulius Živatkauskas.
4. Gamtos mokslų (chemija, biologija, bioinžinerija ir kt.). Pirmininkas – biologijos daktaras, Mokslų Akademijos narys korespondentas Arvydas Janulaitis. Ats. sekretorius – technikos kandidatas, docentas Aleksas Skrodenis.
5. Technikos mokslų (pagal kryptis, atitinkančias tautinės pramonės koncepciją). Pirmininkas – technikos daktaras, profesorius Rimas Bansevičius. Ats. sekretorius – technikos kandidatas, docentas Vytautas Kargaudas.
6. Medicinos mokslų. Pirmininkė – medicinos daktarė, profesorė Ala Baubinienė. Ats. sekretorius – medicinos kandidatas Egidijus Klumbys.
7. Meno mokslų. Pirmininkas – filosofijos kandidatas, docentas Krescencijus Stoškus. Ats. sekretorius – architektūros kandidatas, docentas Viktoras Palys.

Konferencijos proga bus išleistas specialus leidinys. Tuos, kurie pageidauja atspausdinti jame savo medžiagą, kviečiame iki kovo 15 d. atsiųsti pranešimų tekstus. Organizacinis komitetas pasilieka teisę spręsti, kurie pranešimai bus spausdinami leidinyje.

Konferenciją organizuoja Lietuvos kultūros fondo klubas „Aukuras“, padedamas Lietuvos TSR Mokslų Akademijos ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio. Norinčius dalyvauti konferencijos darbe prašome iki kovo 15 d. atsiųsti į organizacinį komitetą paraišką-anketą pagal pridedamą formą. Dalyvavimui patvirtinti bus išsiųsta konferencijos programa-kvietimas.

Visais klausimais, liečiančiais konferencijos organizavimą ir vedimą, galima kreiptis į R. Mačikėnienę (tel. 22-48-84) adresu:

232000 Kaunas, K. Donelaičio 20, 209 k.

Konferencijos organizacinio komiteto pirmininkas
technikos kandidatas Gediminas Kostkevičius[111]
[parašas]

Nr. 63. Vilniaus valstybinio universiteto Kauno vakarinio fakulteto darbuotojų pareiškimas. 1989 m. vasario 11 d.

Kauno universiteto atkūrimo klausimą visų pirma turi spręsti kauniečiai. In *Kauno tiesa*, 1989 02 11. Nr. 36, p. 1.

Kauno universiteto atkūrimo klausimą visų pirma turi spręsti kauniečiai

Pritariame Lietuvos kraštotyros draugijos Kauno skyriaus prezidiumo nario A. Noruševičiaus straipsnyje „Kauno universitetas: pradėkime nuo kraštotyros“ („Kauno tiesa“, vasario 8 d.) paskelbtam pirmam drąsiam žingsniui – atidaryti Kraštotyros fakultetą nuo vasario 23 d. atkuriamame Kauno universitete. Sveikiname, džiaugiamės, didžiuojamės!

[111] Šiek tiek stilistiškai pakoreguotas kvietimas paskelbtas: Konferencijos tema – Kauno universitetas. In *Kauno tiesa*. 1989 02 24. Nr. 47, p. 1.

Nenorėtume, kad Universitetas būtų auginamas kaip posūnis iš Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto. Tokiu keliu einant tikrai daug vandens nutekės, kol išaugs būsimasis Universitetas, juo labiau žinant, kad Liaudies švietimo ministerijos sudarytos komisijos išvados – rekomendacinės. Siūlome kuo skubiau sudaryti objektyvią komisiją, nepriklausančią nuo Liaudies švietimo ministerijos. Į ją turi įeiti Kauno mokslininkai, profesoriai, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio nariai. Gal iš tikrųjų tokia komisija galėtų būti ne paskirta, o išrinkta? Tiksliau tartųsi ne komisija, o organizacinis komitetas Kauno universitetui atkurti. O dirbti jis turi Kaune, o ne Vilniuje.

Docentai A. TAPARAUSKIENĖ, V. PUKELIS, J. VILUTIS, M. VINOGRADOVAS, einančioji docentės pareigas J. MISEVIČIENĖ, vyresnioji dėstytoja D. PETRIKIENĖ ir kiti Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto dėstytojai ir darbuotojai (iš viso 15 parašų).

Nr. 64. Konferencijos organizatorių kreipimasis į lietuvių mokslininkus užsienyje. 1989 m. vasario 17 d.

Kviečiami profesoriai į Kauną. In *Draugas*, 1989 02 17. Nr. 32, p. 1.

Kviečiami profesoriai į Kauną

Lietuvos Kultūros fondo klubas „Aukuras“, padedamas Lietuvos TSR Mokslų akademijos ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio, organizuoja balandžio 26–28 dienomis Kaune mokslinę konferenciją.

Šioje konferencijoje yra kviečiami dalyvauti Amerikos universitetuose dėstantys profesoriai, turint omenyje, kad kas nors įsijungs į organizuojamą profesūrą atgaivinti Kaune Vytauto Didžiojo universitetą. Pageidaujami turintys daktarato laipsnius.

Konferencijoje bus aptariami humanitariniai mokslai, teisė, ekonomija, tikslieji mokslai, gamtos mokslai, technikos mokslai, medicinos mokslai ir meno sričių mokslai. Užsienio profesorių pageidaujami pranešimai iš savo srities. Norintieji profesoriai ir kultūrininkai dalyvauti šioje konferencijoje turi įteikti paruoštą paprastą anketą ir pasiųsti iki kovo 15 dienos šiuo adresu: Lietuva, 233000 Kaunas, Donelaičio 20, 209 k., Romai Mačikėnienei. Skambinti Lietuvos laiku nuo 9:00 iki 5:00 po pietų šiuo telefonu: 22-48-84. Anketa gaunama ir „Drauge“.

Gavus profesoriaus anketą, bus išsiųstas kvietimas. Parūpintas viešbutis, jei jo reikės. Viešnagės Lietuvoje išlaidas, susijusias su dalyvavimu konferencijoje, padengs organizacinis komitetas, kurio pirmininkas yra Gediminas Kostkevičius.

Viešame kvietime profesūrai rašoma: „Jūsų patirtis, sukaupta darbuojantis Amerikos universitetuose ir kitose institucijose, vaisingai praturtintų mūsų pajėgas ruošiant tautinę aukštojo mokslo organizavimo Lietuvoje koncepciją“. „Tikimės Jūsų paramos formuojant universiteto profesūros korpusą. Iš esmės keičiantis oficialioms vertybių sistemoms, tautai žengiant dvasinio, ekonominio ir politinio atsinaujinimo keliu, didėja poreikis giliau pažinti Vakarų kultūrą, ekonominės ir technologinės minties laimėjimus, kur tolimoje Amerikos žemėje yra ir Jūsų indėlis.“

Nr. 65. Įrašas Romualdo Baltrušio dienoraštyje. 1989 m. vasario 17 d.

Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2013, p. 49.

1989-02-17 – Penktadienis

Vakare Vilniaus universiteto Kauno filialo rūmų patalpose prof. J. Vilemas, dr. B. Snarskis, doc. A. Gutmanas, doc. M. Venslauskas, doc. J. Misiūnienė ir aš atkuriamajame posėdyje aptarinėjome VDU numatomas mokslo kryptis. Reikšdamas savo nuomonę, dr. B. Snarskis iškėlė mintį, kad VDU būtų siekiama atkurti pradine baze laikant Vilniaus universiteto filialą Kaune. Daugumai pasirodė, kad tai būtų neveiklus universiteto atkūrimo būdas.

Nr. 66. Joanos Misevičienės atsiminimai apie pirmąjį VDU Atkūrimo tarybos steigimo grupės posėdį 1989 m. vasario 17 d.

Ratkevičiūtė-Misevičienė, Joana. Omnia principium grave est (Kiekviena pradžia sunki). In *Vytauto Didžiojo universiteto ir Lietuvių katalikų mokslo akademijos 70-metis*. – Kaunas: Litera, 1993, p. 78.

Omnia principium grave est (Kiekviena pradžia sunki)

1989 m. vasario 17 d. VVU KHF Užsienio kalbų katedroje įvyko pirmasis šios grupės protokolinis susirinkimas, skirtas VDU Atkūrimo tarybos apimties (30 asmenų), rinkimų procedūros ir būsimo universiteto studijų krypčių svarstymui. Prieita bendros nuomonės, kad rinkimus į VDU Atkūrimo tarybą reikėtų organizuoti dviem etapais: 1) 120 Kauno miesto ir regiono mokslo daktarų ir profesorių slaptu balsavimu rinks pirmąją 50 asmenų grupę, 2) visuotiniame Kauno mokslininkų susirinkime, kuriame teisę balsuoti turės irgi tik mokslo daktarai ir profesoriai, iš pirmosios 50 asmenų grupės turės būti išrinkta slaptu balsavimu 30-ties narių VDU Atkūrimo taryba. Pavojus, kad VDU Atkūrimo taryboje dominuos techniškųjų, medicinos, veterinarijos, miškininkystės ir kitų taikomųjų mokslo sričių atstovai, buvo akivaizdus. Humanitarų – profesorių ar mokslo daktarų – praktiškai Kaune nebuvo. Atsižvelgiant į esamą situaciją, buvo nutarta humanitarams aukščiausių reikalavimų netaikyti.

Nr. 67. Aurelijaus Noruševičiaus pasisakymas. 1989 m. vasario 17 d.

Noruševičius, A. Kauno Vytauto Didžiojo Universitetas pradeda užsiėmimus. In *Kauno aidas*. 1989 02 17. Nr. 4, p. 2.

Kauno Vytauto Didžiojo Universitetas pradeda užsiėmimus

Sulaikę kvapą laukėme Liaudies švietimo ministerijos sudarytos komisijos Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimui išvadų. Komisija dirbo praeitų metų gale. Respublikinėje spaudoje kažkodėl jokio skelbimo apie komisijos darbą nepasirodė. „Kauno tiesa" išspausdino interviu su LKP Kauno miesto komiteto antruoju sekretoriumi Z. Kazakevičiumi. Iš šio interviu ir vėlesnių publikacijų aiškiai galime suprasti, kad komisija, vadovaujama Vilniaus Valstybinio universiteto rektoriaus J. Kubiliaus, parinko atkuriamam universitetui ilgą evoliucijos kelią. Kodėl taip atsitiko? Pirma, todėl, kad Vilniaus universiteto vadovai pamiršo istoriją: 1940 metais vos pilnametystės (18 metų) sulaukęs Vytauto Didžiojo universitetas be jokių dvejonių perdavė du savo fakultetus atsikuriančiam Vilniaus universitetui. Antra, labai svarbu išsaugoti Kauno aukštųjų mokyklų vadovų nepriklausomybę, bijomasi, kad universitetas gali ją pažeisti. Štai kodėl Vilniuje sudarytoji komisija, konstatuodama, kad aukštųjų mokyklų išdėstymo schema nevykusi, siūlo VD universitetą auginti iš vakarinio fakulteto, o „ateityje galima būtų galvoti" ir apie Vilniaus Pedagoginio instituto įliejimą. Būtų galima sveikinti komisiją, jei ji, kritikuojanti blogą aukštųjų mokyklų išdėstymo schemą, šį institutą siūlytų perkelti į Kapsuką, turintį senas ir geras jaunųjų pedagogų ruošimo tradicijas, ar kur kitur, o kokiais motyvais remiasi siūlydama Kaunui – neaišku.

Neįmanoma paaiškinti, kodėl universiteto bijosi Kauno aukštųjų mokyklų vadovai. Greičiausiai todėl, kad Kauno universitetas, nenorėdamas kampinėti, paprašys grąžinti 1922–1940 metais pasistatytus pastatus. Kelia nuostabą kai kurių mokslo vyrų mintys spaudoje, susirinkimuose, kad Kauno Politechnikos ar Medicinos institututai negali sudaryti universiteto pagrindo. Motyvai „rimti": universitetas kuriamas humanizavimo stiprinimui regione, o ruošiami inžinieriai apsieis be kultūros ir humanitarinių mokslų, nes jie dirbs su mašinomis. Medikų vadovai dievažijasi įvesią visokiausių humanitarinių mokslų, nes jie dirbs netaptų fakultetu, nes negalėtų dirbti laboratorija (?), suprastėtų medikų paruošimo lygis. Išeitų, kad mes dabar turime tokius gerus medikus tik todėl, jog juos ruošia institutas, o ne universitetas. Iš mūsų galėtų imti pavyzdį ir kitos pasaulio valstybės ir neruošti medikų universitetuose! Turbūt dar ne vieną peticiją pamatysime garbių mokslo vyrų, garsius vardus turinčių pranašautojų perspėjimus ir kreipimąsi į įvairias instancijas. Kas už to slėpsis? Tik vienas Dievas žino. Kol universiteto atkūrimą svarstys kabinetuose ir komisijose, kuriuose neatstovaujami Kauno šviesuoliai iš aukštųjų mokyklų, neformalūs judėjimai, jaunimo, partijos ir valdžios atstovai, tol universiteto reikalai nejudės. Minkštai sėdintiems ir menkas pastangas rodantiems Alma Mater atkūrimui noriu priminti, kad demokratijos vėjai gali kepures už sąmoningą neveikimą nunešti! Savo ruožtu studentams ir dėstytojams noriu pacituoti buvusio VD

universiteto rektoriaus profesoriaus S. Šalkauskio mintis apie universiteto reikšmę. Tikiuosi, šiuos žodžius išgirs miesto vadovai, įsiklausys į juos studentai ir dėstytojai. „Tiesioginiu būdu per savo mokslinę kūrybą ir skleidžiamą šviesą ir netiesioginiu būdu per ruošiamą vadovaujamajam vaidmeniui inteligentiją universitetas yra aukštasis kultūros organas, kuris turi didžiausios reikšmės ir tautai, ir valstybei. Šita prasme galima pasakyti, kad jis yra tautos formuotoja... Tuo tarpu inteligentija dėl savo universalinio dvasinio išsilavinimo yra pašaukta būti visuomenėje susipratimo, pusiausvyros, kultūrinės kūrybos bei pažangos, asmeninės laisvės ir visuomeninio vadovavimo veiksniu.“ Taigi susimąstykime, ko reikia mūsų tautai: universalaus dvasinio išsilavinimo inžinierių ir gydytojų ar inžinierių ir medikų?

Noriu tikėti, kad universitetas bus, jei pradėsime dirbti tuoj pat, o nelauksime dešimtmečių, augindami universitetą iš vakarinio fakulteto. Konkrečiai siūlau pradėti nuo Kraštotyros fakulteto įkūrimo. Kodėl nuo kraštotyros? Todėl, kad kraštotyra talpiausia, šiuo metu aktualiausia jaunimo sulietimo su Tautos kamienu, dvasia sritis. Kraštotyra verčia pažinti krašto praeitį, istoriją, susitikti su žmogum, prisiliesti prie archyvuose dūlančių faktų, moko kruopštumo ir teisingumo, ruošia tvirtus pamatus būsimiems muzikantams ir kalbininkams, istorikams ir dailininkams, muziejininkams ir inžinieriams, sociologams ir vadovams ir t. t. Tai mokslininko tyrinėtojo lopšys. Kauno kraštotyrininkai džiaugiasi, kad šiai minčiai pritarė mūsų kuratoriai Vilniuje ir Kaune. Todėl šių metų vasario 22 dieną pirmųjų kursų studentus, norinčius studijuoti atkuriamame Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakultete, kviečiame iš visų Kauno aukštųjų mokyklų atvykti 18 valandą į KPI Mechanikos fakultetą (A. Mickevičiaus 37). Labai prašome atvykti buvusius Kauno universiteto profesorius, dėstytojus ir studentus, taip pat visuomenės narius. Po trumpos fakulteto atidarymo ceremonijos prasidės paskaita.

A. NORUŠEVIČIUS

Nr. 68. F. Dalinkevičiaus reportažas apie Kraštotyros fakulteto veiklos pradžią 1989 m. vasario 23 d.

Dalinkevičius, F. Pradėjome rašyti metraštį. In *Alma Mater. Informacinis Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakulteto biuletenis*, 1989 04 26, p. 1.

Pradėjome rašyti metraštį

Atkuriamo Vytauto Didžiojo universiteto istorijoje ryškiomis raidėmis bus įrašyta 1989 m. vasario 23 diena. Tą dieną į pirmąjį užsiėmimą rinkosi Kraštotyros fakulteto klausytojai. Didžioji buvusių pirmųjų VDU rūmų auditorija buvo pilna. Veidai švietė džiaugsmu ir švente. Organizatoriai tokios gausybės dalyvių nelaukė. Gal kai kurie susirinkusieji tikėjosi sveikinimų iš valdžios vyrų (o jų nė vienas neatėjo), iš anksto paruoštų kalbų skaitymo (kalbėjo visi norintieji), įprastinio šventinio koncerto (skambėjo tik vienas savos kūrybos eilėraštis), akademikų paskaitų (o buvo kalbama tik apie fakulteto reikalus). Objektyvumo vardan reikia pasakyti, kad buvo daug sveikinimų, emocingų ir nuoširdžių pasisakymų, viltingų palinkėjimų. Klausimų srautas užplūdo organizatorius, o studentų sąrašai pilnėjo. Užsiregistravo 117 studentų. Tarp jų Vilniaus ir Kauno aukštųjų mokyklų studentai, mokytojai, gydytojai, darbininkai. Daug jaunų, tik vidurinę baigusių mergaičių, bet yra solidžių, didelę gyvenimišką patirtį sukaupusių klausytojų. Tą iškilmingą pirmąją darbo dieną buvo akcentuojama, kad Kraštotyros fakultetas yra atkuriamo Vytauto Didžiojo universiteto fakultetas. Oficialiai atkūrus Universitetą, jo likimą spręs Universiteto vadovybė. Visus klausytojus pačią pirmąją dieną įspėjome, kad mūsų pastangos dėl savarankiško fakulteto gali būti ir bevaisės. Juk ne paslaptis, kad daugelis Universiteto atkūrėjų rūpinsis ekologijos problemomis. Nuoširdžiai besirūpindami žmogaus santykiu su jį supančia aplinka, jie gali pamiršti vykstančią dvasios eroziją. Reikia aiškiai pasakyti, kad jei Kauno Universiteto studentai neturės galimybės studijuoti kultūros istorijos, krašto tyrimo metodikos, tai tokio universiteto vertė atgimstančiai Lietuvai sumažės. Studentus užtikrinome, jeigu atsikuriančiame Universitete nebus kraštotyros fakulteto arba bent katedros, tai šis visuomeniniais pagrindais veikiantis VDU fakultetas dirbs toliau.

Nuo vasario 23 dienos rašomas atkuriamo Universiteto metraštis, kurį perduosime oficialiai atkurto Universiteto metraštininkams.

F. DALINKEVIČIUS

NR. 69. KRAŠTOTYROS FAKULTETO STUDENTŲ APKLAUSOS 1989 M. VASARIO 23 D. REZULTATAI

Antas, N. Apie kokį Universitetą svajojame. In *Alma Mater. Informacinis Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakulteto biuletenis*, 1989 04 26, p. 2.

Apie kokį Universitetą svajojame

Pirmajame Kraštotyros fakulteto užsiėmime buvo išplatinta anketa su keturiais siūlomais variantais, kaip turėtų būti atkurtas Kauno universitetas. Savo pasiūlymus ir svajas išsakė būsimieji studentai ir svečiai – dėstytojai, mokslininkai, tarnautojai, moksleiviai ir darbininkai. 46,7 procento iš 166 dalyvavusių apklausoje pasisakė už savarankišką aukštąją mokyklą. 50,3 procento galvoja, kad Universiteto pagrindą turėtų sudaryti Kauno Medicinos ir Politechnikos institutai. Nemaža žmonių svajoja apie didelį, stambų, Sorbonos universiteto pavyzdžio, susivienijimą. Argumentas paprastas – visiems specialistams reikalingas humanitarinis išsilavinimas. Visos Kauno aukštosios mokyklos privalo suteikti universitetinį išsilavinimą. Šie respondentai siūlo: neriboti priėmimo, gabiausius ir nepasiturinčius atleisti nuo mokesčio. Pirmuosius du–tris metus visi turėtų studijuoti kalbas, istoriją, dailę, muziką, architektūrą, teatro, kraštotyros, muziejininkystės, sociologijos, psichologijos ir informatikos pagrindus, o norintieji gilintųsi lankydami matematikos, fizikos, chemijos, biologijos, geografijos, filosofijos ir kitas paskaitas. Tik po to turinti prasidėti sąmoningai pasirinkta ir visuomenės poreikius atitinkanti specializacija. Ne vieniša nuomonė, kad į Universiteto struktūrą galėtų būti įjungti ir Mokslų Akademijos institutai. Tai būtų ne tik fundamentaliųjų mokslų centrai, bet ir Universiteto studentų mokymo bazės. Vieni dar svarsto, o kiti džiaugiasi drąsia kraštotyrininkų iniciatyva – nelaukiant polemikos rezultatų – pradėjusių didelį kultūrinį darbą. Kokiose socialinėse grupėse vyksta diskusijos – visi pritaria minčiai, kad Kaunui būtinas Universitetas, turintis nepriklausomą statusą nuo VVU. Pagrindiniu fakultetu jame siūloma Lietuvos kultūros istorijos ir plėtotės fakultetas.

N. ANTAS
Sociologas

NR. 70. JUOZO MACEVIČIAUS PASISAKYMAS. 1989 M. KOVO 2 D.

Macevičius, Juozas. Ar užteks Universiteto? In *Kauno tiesa*. 1989 03 02. Nr. 52, p. 4.

Ar užteks Universiteto?

Kauno gyventojai dažnai vadinami technokratais, besižavinčiais tik materialinėmis gėrybėmis, mažai ar nepakankamai vertinančiais dvasines vertybes. Ar tokia nuomonė yra teisinga, galima būtų tvirtinti atlikus sociologinius tyrimus, bet šiuo atveju reikia sutikti, kad „nėra dūmų be ugnies“.

Siekiant „sudvasinti“ Kauno miesto ir zonos gyventojus, siūloma atkurti Kauno universitetą. Šios aukštosios mokyklos paskutiniųjų metų (1939–1949) gyvenimo istorija yra dramatiška. Prisiminkime ją...

1939 metais Lietuvai atgavus Vilnių, reikėjo iš naujo organizuoti darbą Vilniaus universitete, nes senasis S. Batoro universitetas praktiškai nustojo veikęs. Dauguma S. Batoro universiteto studentų ir dėstytojų buvo nevietinės kilmės; karo audros juos išblaškė. Naujai atkuriamame Universitete buvo dėstoma lietuviškai. Todėl ir likę dėstytojai negalėjo, o gal ir nenorėjo paskaitas skaityti gimtąja kalba. Manau, kad tuo metu atgaivinti Vilniaus universitetą tegalima buvo perkeliant dalį Kauno universiteto fakultetų į Vilnių.

1939–1940 mokslo metų pavasario semestrą Vilniaus universitetas pradėjo turėdamas du iš Kauno universiteto perkeltus fakultetus – Humanitarinių mokslų su trimis skyriais: filologijos, istorijos ir ekonomijos. 1940 metų vasarą iš Kauno universiteto į Vilnių buvo perkeltas ir Matematikos-gamtos fakultetas, kuriame buvo matematikos, fizikos, chemijos ir biologijos skyriai. Prie šio fakulteto papildomai įsteigti medicinos ir farmacijos skyriai – būsimo Medicinos fakulteto užuomazga. Į Vilnių buvo perkelti dėstytojai, studentai, mokymo priemonės, literatūra, inventorius. Taip Kauno universitetas (visi pagrindiniai universitetui būdingi fakultetai) buvo perkeltas į Vilnių. 1940 metais buvo svarstoma, ar netikslinga į sostinę perkelti ir Technikos fakultetą.

1940 metais Vytauto Didžiojo universitete Kaune tebuvo likę trys fakultetai – Medicinos, Statybos ir Technologijos.

Vokiečių okupacijos metais Universiteto organizacinė struktūra nepasikeitė, bet pablogėjo darbo sąlygos, nes jau 1941 m. rudens semestre buvo atimti Aleksoto rūmai, o 1943 m. uždarius Universitetą, visi likę padaliniai susikraustė į Medicinos fakulteto rūmus.

Po vokiečių okupacijos, 1944 m., atkurtame Kauno universitete buvo numatyti keturi fakultetai – Technologijos, Statybos, Medicinos ir Istorijos-filologijos[112]. Atkurti pilną universitetą nebuvo jokių galimybių, nes nemaža dalis profesorių apleido gimtąjį kraštą, todėl dėstytojų trūko ir Vilniaus bei Kauno universitetams. Kauno universitete buvo specializuojamasi studijuoti taikomuosius mokslus, todėl Istorijos-filologijos fakultetas 1948 m. buvo uždarytas.

1950 m. pabaigoje Kauno universitete susidarė neįprasta universitetams struktūra – penki techniškieji fakultetai ir Medicinos fakultetas. Atsižvelgiant į tokią padėti, buvo prisimintas Lietuvos inžinierių draugijos dar 1937 m. paskelbtas siūlymas steigti savarankišką aukštąją technikos mokyklą, kurioje geriau kaip universiteto sistemoje galima ruošti inžinierius. Pritariant daugumai techniškųjų fakultetų dėstytojų, 1950 m. pabaigoje Kauno universitetas buvo reorganizuotas į dvi aukštąsias mokyklas – Kauno politechnikos ir Medicinos institutus.

Pokario metais į Vilnių, kaip Respublikos sostinę, kėlėsi ne tik administracinės įstaigos, bet ir kitos „prestižinės“ organizacijos – žurnalų ir laikraščių redakcijos, leidyklos, kūrybinių organizacijų centriniai valdymo organai, Operos ir baleto teatras, Konservatorija, Dailės institutas ir t. t. Sostinėje ir anksčiau, ir dabar koncentruojamos visos humanitarinės įstaigos, todėl kituose miestuose bandomiems organizuoti humanitariniams renginiams dažnai prisegama provincialumo etiketė. Taip Kaunas, buvusi laikinoji Respublikos sostinė, tapo vienu iš respublikinio rango miestų. Jame pasiliko beveik tik taikomojo mokslo aukštosios mokyklos ir mokslinio tyrimo institutai. Kaune tėra viena – „Šviesos“ – leidykla, leidžiamas tik vienas žurnalas – „Nemunas“.

Mūsų miestui humanitarizuotis neužteks vien atkurti Universitetą. Aišku, tai reikšmingas humanitarinių idėjų skleidimo šaltinis, bet jo absolventams reikės ir naujų darbo vietą. Kažin, ar Universiteto ambicijas galės patenkinti mokytojo karjera.

Kaunas, be Universiteto, Vilniui atidavė ir dalį techninių aukštosios mokyklos kadrų – padėjo įkurti Vilniaus inžinerinį statybos institutą. Manau, kad šiandien Vilniaus universitetas gali bent iš dalies grąžinti skolą – padėti suformuoti pajėgų Kauno universitetą. Vilnius turėtų atsisakyti privilegijos – visa „grietinėlė“ privalo tekti tik sostinei.

O ar nebūtų tikslinga humanitarines įstaigas bent iš dalies paskirstyti po visą Respubliką? Persitvarkymo procesas visuomet yra skausmingas, bet abejoju, jog be jo galėsime išsiversti.

Juozas MACEVIČIUS
Profesorius, geografijos mokslų daktaras,
Politechnikos instituto Hidraulikos katedros vedėjas

Nr. 71. Antano Misiūno pasisakymas. 1989 m. kovo 2 d.

Misiūnas, Antanas. Autoriteto reikia labiausiai. In *Kauno tiesa*. 1989 03 02. Nr. 52, p. 4.

Autoriteto reikia labiausiai

Pritardamas Kauno universiteto atkūrimo idėjai bei kartu akcentuodamas asmenybės tobulinimo ir dvasingumo kėlimo aspektus, norėčiau atkreipti skaitytojų dėmesį į šiuos niuansus.

Visų pirma, Universitete būtina įsteigti meninės fotografijos fakultetą. Tai atitiktų autoritetingų šiandieninio pasaulio universitetų analogą. Nors Respublikos fotomeno draugija – autoritetinga organizacija, tačiau esama ir negatyvių pusių. Ji savo tarpe neturi netgi pradedančiųjų teoretikų arba istorikų, kurie kompetentingai prisidėtų prie šiandieninės fotografijos teorijos problemų sprendimo arba padėtų atskleisti jos istorinį aspektą. Tai, aišku, gerokai priklauso nuo fotomenininko erudicijos ir jo išsilavinimo lygio. Juo labiau, kad esama padėtis (nedidelė jos narių, baigusių aukštąsias mokyklas, lyginamoji dalis)

[112] Tekste: Istorijos-filosofijos.

reikalauja rimtai ją gerinti. Dėstytojų kadrų užteks. Juos galima būtų papildyti iš esamų tarpo – tais, kurie turi panašių duomenų moksliniam darbui, nors nesireklamuoja, pasilikdami kuklūs ir nežinomi. Tam tikslui galima būtų pasikviesti specialistų ir iš užsienio.

Antra. Politinė ekonomija jau XIX a. buvo ir yra dėstoma visuose autoritetinguose universitetuose. Nebūdamas jos specialistas, tačiau remdamasis mūsų ir užsienio literatūra, norėčiau atkreipti dėmesį į tai, kad dėstant šią discipliną būtina plačiau taikyti matematinius metodus. Netolimoje praeityje toks dėstytojas turėjo kažkuo rizikuoti, o dabar ši naujovė būtina ir gerokai pakeltų politinės ekonomijos kaip mokslo autoritetą. Tai, žinoma, galėtų atitikti ir mūsų Universiteto reikalavimus.

Užsisėdėjusių valdininkų pakeitimas naujais, kompetentingais ir sugebančiais dirbti su žmonėmis, neišvengiamas procesas. Naujam universitetui reikalingi gabūs, išsimokslinę ir turintys savo nuomonę ir autoritetą studentų tarpe dėstytojai, o ne akli nekompetentingų vadovų nurodymų vykdytojai. Tai organiškai susiję su atkuriamojo Universiteto prestižu ir autoritetu kitų Europos aukštųjų mokyklų tarpe.

Antanas MISIŪNAS
Ekonomikos mokslų kandidatas, docentas

Nr. 72. Rimanto Kručiaus pasisakymas. 1989 m. kovo 2 d.

Kručius, Rimantas. Pradėkime nuo aukštųjų humanitarinių kursų. In *Kauno tiesa*. 1989 03 02. Nr. 52, p. 4.

Pradėkime nuo aukštųjų humanitarinių kursų

Niekam ne paslaptis, kad netolimoje praeityje žymi dalis humanitarinių ir ekonomikos mokslų tapo rafinuotomis primityvių dogmų liaupsėmis. Todėl daug humanitariniams mokslams gabaus jaunimo stojo studijuoti inžinerinių arba tiksliųjų mokslų, kur ne tokia dogmatiška aplinka. Ir dabar, kai garsiai šnekama apie naują mąstymą, nevalia užmiršti tų „atsargos“ humanitarų. Supažindinę juos su minėtų humanitarinių mokslų pasiekimais, turėtume aukštos kvalifikacijos kadrus ir civilizuoto pasaulio dėmesio vertas naujas mokslo kryptis, tokias kaip, sakysime, kibernetinė gnoseologija, matematinė istorija arba praeities sociometrija, pramonės psichologija ir panašiai. Todėl, pritardamas Kauno universiteto kraštotyros fakulteto steigėjams („Kauno tiesa“, Nr. 33), siūlau neskubėti skelbtis Universiteto fakultetu. Pradėkime nuo aukštųjų humanitarinių kursų. Tegu juose kuo greičiau atsigauna prarasta humanitarų karta. Naujų mąstytojų iš žalio jaunimėlio greitai neparuošime, o visuomenės moksluose dabar – vakuumas. Ir ne tik kraštotyros baruose.

Ir ateityje neverta Kauno universiteto paversti masine kadrų kalve. Atkurtas Universitetas galėtų ruošti kompleksiškai kvalifikuotus kadrus iš aukštąjį išsilavinimą ir praktinę patirtį turinčių asmenų. Tokiu būdu galėtume rengti iš gydytojų arba inžinierių biofizikus, specialiomis temomis rašančius žurnalistus, redaktorius, vertėjus, politinės ekonomijos praktikus ir t. t.

Ir tegu esamos kadrų kalvės „štampuoja“ specialistus, o VDU tobulina juos iki pasaulinių standartų lygio ir lieka ištikimas savo prieškarinėms tradicijoms.

Aukščiausio, magistrinio lygio mokykla (savotiškas civilinis karo akademijos analogas) Lietuvai reikalinga. Aspirantūros sistema jos atstoti negali, nes egzistuoja daug apleistų praktinių veiklos sričių, kur iškilusių problemų esmę tegali suvokti plataus akiračio žmonės, jau turintys aukštąjį išsilavinimą ir praktinės patirties. O spręsti šias problemas dar reikia mokytis.

Tokius siūlyčiau ateities planus. Įsteigti aukštuosius humanitarinius kursus jau šiandien yra visos sąlygos. Užtektų panaudoti dalį kvalifikacijos kėlimui, perkvalifikavimui ir politiniam švietimui skirtų išteklių. Maskvos leidimo nereikia. Ir kai kursų bazėje Kaune susiformuos technokratinės ir humanitarinės minties sintezės centras, subręs kadrai, Kauno VDU atkūrimo problema išsispręs savaime. Neužmirškime tiesos, kad tik esant humanitarinių ir tiksliųjų mokslų sąveikai galima pažanga. Kaune šiai sąveikai sąlygos geros ir, esu įsitikinęs, tokiu būdu atkurto Kauno universiteto auklėtiniai ateityje sugebėtų įgyvendinti Oskaro Milašiaus pranašystę – paversti Lietuvą Šiaurės Atėnais.

Rimantas KRUČIUS
Inžinierius

Nr. 73. Įrašas Romualdo Baltrušio dienoraštyje. 1989 m. kovo 4 d.

Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2013, p. 49.

1989-03-04 – Šeštadienis, Šv. Kazimieras

Gerokai išvargino savaitės darbai, mat, be tiesioginių pareigų KPI Organinės chemijos katedroje, dar kiekvieną dieną vakarais teko posėdžiauti, sprendžiant Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo reikalus. Labai sunkiai sekėsi sudaryti atkūrimo VDU Tarybą visuomeniniais pagrindais. VDU atkūrimo branduolį, kuriame teko posėdžiauti, sudarė VDU atkūrimo entuziastai: prof. V. Paliūnas, prof. S. Masiokas, prof. P. Zakarevičius, prof. J. Vilemas, prof. R. Baltrušis, doc. A. Karoblis, doc. M. Venslauskas, doc. J. Misevičienė, doc. A. Gutmanas, dr. B. Snarskis. Dr. B. Snarskis, nesutikęs su vakarykščiu VDU tarybos atkūrimo projektu, perskaitęs savo memorandumą išėjo. Gaila...

Nr. 74. Alvydo Butkaus pasisakymas. 1989 m. kovo 3 d.

Butkus, Alvydas. Koks bus Kauno universitetas? In: *Vakarinės naujienos*, 1989 03 06. Nr. 54, p. 2.

Koks bus Kauno universitetas?

Šalia didelių vilčių, kuriomis gyvena atgimstanti Lietuva, yra viltis susigrąžinti Vytauto Didžiojo universitetą, išformuotą 1950 metais. Jo atkūrimo motyvų yra du: 1) humanitarizuoti technokratiškąjį Kauną ir visą regioną, t. y. Suvalkiją, 2) rengti specialistus, kurių trūksta dabartinei ir būsimajai Lietuvai: teisininkus, menedžerius, politologus ir kt.

Iš kelių atkūrimo variantų valstybinė komisija pasirinko evoliucinį: išauginti Kauno universitetą iš Vilniaus universiteto šaknies – Kauno vakarinio fakulteto, ilgainiui plečiant jo bazę ir vakarinį mokymą keičiant dieniniu. Iš pirmo žvilgsnio tai atrodo racionaliausias, optimalus ir neskausmingas būdas. Tačiau pažiūrėkime, kas tūno šito varianto šešėlyje.

Pirmasis pavojus. Valstybinėje komisijoje yra žmonių, kurie nebuvo suinteresuoti Kauno universiteto atkūrimu, netgi priešinosi tai idėjai. Vadinasi, jų veikla komisijoje nulemta konjunktūros ar net prievolės. Be to, komisijoje daug vilniečių, Vilniaus universiteto pareigūnų, atitrūkusių nuo Kauno aktualijų, nesusijusių su lietuvių tautinės mokyklos koncepcijos rengimu. Kodėl nepastebime savo centro Vilniaus diktato? Nepastebime, kad Kauno universitetas atkuriamas pagal jau esantį Vilniaus universiteto modelį. Į Kauno stacionarą automatiškai perkeliama vilniškė stacionaro programa, disciplinos, pedagoginiai krūviai, Statutas. Tad ar ne geriau Kauno universitetą pradėti formuoti jau dabar? Kad ir evoliuciniu būdu, bet KAUNO UNIVERSITETĄ, o ne Vilniaus universiteto dieninius fakultetus, priklausomus nuo centro? Vėliau juk vis vien reikės revoliucijos, kai teks atkirsti tada jau drūtą šaknį nuo Vilniaus universiteto. Kada bus skausmingiau – dabar ar ateity? Juk tada reikės perorganizuoti jau skaitomas disciplinas, programas, gal net ir sukomplektuotus kadrus.

Antrasis pavojus. Kauno vakariniame fakultete lieka senoji administracija. Kiek prisikentėjo ir tebekenčia vakarinio studentai, verčiami studijų metais dirbti. Ir ne bet kur, o pagal specialybę! Jei, sakysim, lituanistas nedirba pagal specialybę, jis turės nueiti kryžiaus kelius, kad po sesijos gautų teisę (t. y. lapelį) skolai laikyti. Mat administracija stropiai paiso Maskvos kabinetuose sukurto reikalavimo, pagal kurį vakariniuose skyriuose neturi teisės mokytis asmenys, nedirbantys pagal specialybę. Filologui pedagoginis ir bet koks kitas darbas specialybės žinių duoda ne kažin kiek, užtat studijuoti trukdo tikrai. Dirbančių vyresnio amžiaus pedagogų Kauno vakariniame fakultete studijuoja vienas kitas, į lituanistiką stojančiųjų daugumą sudaro abiturientai arba baigusieji vidurinę prieš metus. Visi jie, prieš stodami, verčiasi per galvą stengdamiesi gauti darbą, kad paskui su išrašu iš darbo knygutės galėtų skintis kelią į aukštąją mokyklą.

Ir štai VU Kauno vakariniame fakultete atsiras stacionaro pirmieji kursai. Studentai bus dalijami į dvi stovyklas: dieninio skyriaus studentai turės visas sąlygas gerai studijuoti, o vakariniokai tebesimokys pagal siauresnes programas; dekanatas dar kaišios jiems pagalius į studijų ratus, grūmodamas, kad už darbą ne pagal specialybę mes lauk ar bent jau neteiks lengvatų. Pereiti į stacionarą vakariniokams nebus nei galimybių, nei noro: juk iš trečio ar ketvirto kurso negrįši į pirmą, kad ir dieninį.

Trečiasis pavojus. Kauno universitetas turi būti humanitarinio profilio – šitai pripažįsta beveik visi. Tačiau humanitarinių žinių prikimštas žmogus – dar ne humanitaras. Svarbu ne tik mokyti, bet ir kaip mokyti. Svarbu dėstymo, bendravimo kultūra, požiūris į žmogų, į kolegą, humanistinė nuostata. Skaudu, kad iki šiol Kaune šitos kultūros stokojama, kad studijos neduoda doro bendravimo patirties, geros bendravimo mokyklos.

Aš už tokį universitetą, kur gerbiamas studentas, jis nežeminamas, kur prie dėstytojo jis neina skersas įsitempęs, laukdamas šiurkštesnio žodžio ar pašaipos. Aš už tokį universitetą, kur administracija vadovauja ne daužydama kumščiu į stalą, kur viršininkų protas ne gerklėj, o galvoj. Pagaliau aš už tokį universitetą, kuriame dirbtų pažangių pažiūrų specialistai, už universitetą, kuris nebūtų reakcijos židinys ar stagnacijos marionečių prieglauda.

Kauno universitetas turi būti naujoviška mokykla su nauju Statutu, su pirmais drąsiais bandymais įgyvendinti tautinės mokyklos koncepciją. Jei viso šito neįmanoma siekti jau šiandien, reikia suabejoti pačia Kauno universiteto atkūrimo prasme.

Alvydas BUTKUS
Filologijos mokslų kandidatas

Nr. 75. Silvestro Gaižiūno pasisakymas. 1989 m. kovo 8 d.

Gaižiūnas, Silvestras. Baltų–skandinavų filologija Kauno universitete? In *Gimtasis kraštas*. 1989 03 08-15. Nr. 10, p. 5.

Baltų–skandinavų filologija Kauno universitete?

Iš publikacijų apie Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimą kol kas bene sunkiausia buvo susidaryti vaizdą apie humanitarinius mokslus, ypač – filologiją (nors būta pasiūlymo atkurti kultūros filosofijos katedrą). Mūsų didieji kultūros kūrėjai, būdami aistringi patriotai bei tautos gelbėtojai – J. Basanavičius ir V. Kudirka, V. Krėvė ir V. Mykolaitis-Putinas – buvo ir Europos piliečiai savo dvasia bei darbais. Tokių piliečių Lietuvoje kuo daugiau norime matyti šiandien ir rytoj. Kuo galėtų čia pasitarnauti Kauno universitetas?

Reikėtų reorganizuoti lituanistikos specialybę, kad ji nedubliuotų kitų aukštųjų mokyklų lituanistikos, taptų savita mokslo disciplina. Mūsų lituanistika, mano supratimu, iki šiol stokoja platesnio, neepizodinio ryšio su kitomis filologinėmis disciplinomis, sakysim, su latvistika ar skandinavistika. Iki šiol neruošiami pas mus nei tikri baltistai (nors baltistika kaip mokslo šaka egzistuoja), nei skandinavistai. Pritariu A. Smailio nuomonei, jog „Kauno universitete galėtų būti įvairaus profilio lingvistai, tarp jų prūsistikos ir baltistikos žinovai, šiaurės Europos kalbų specialistai“ („G. k.“. Nr. 5). Manyčiau, norint geriau pažinti savo kultūros, kalbos, mentaliteto šaknis, siekiant artimesnio ryšio su kaimyninėmis Baltijos regiono šalimis, reikėtų pagalvoti apie baltų–skandinavų filologijos specialybę, kuri Kauno universitetui teiktų savitumo, o visai tautai ir net Pabaltijui – nemaža dvasinės naudos.

Įvedant latvių literatūros, kalbos, kultūros, istorijos, tautosakos kursus, savaip būtų atkuriama latvistikos tradicija, gyvavusi senajame Kauno Vytauto Didžiojo universitete. Čia prof. Eduardas Volteris skaitė latvių literatūros istorijos kursą. Jam dėstant, Lietuvos (Kauno) studentai rašė diplominius darbus iš latvių literatūros bei tautosakos. Įdomus dokumentas – 1927 m. E. Volterio laiškas J. Rainiui, kuris, beje, dar būdamas emigracijoje Šveicarijoje, svajojo apie naujo tipo universitetą, jungiantį lituanistiką, latvistiką, estologiją. Kauno profesorius, primindamas, kad jam tenka dėstyti latvių literatūros kursą, privalomą lietuvių literatūros studentams, latvių poetą prašo patarti, kokį latvių literatūros istorijos veikalą galima būtų išversti į lietuvių kalbą, kuriuo galėtų naudotis studentai. Deja, ir šiandien latvių literatūros istorijos dar neturime. Pati baltistikos specialybė būtų puiki paskata tokiam veikalui parašyti.

Visos šios pastabos liečia ir skandinavistiką. Ji galėtų būti sudėtingesnė šios specialybės dalis (arba kol kas pagalbinė). Galvojant apie tokios specialybės ateitį, vėl iškyla praeities epizodas. 1935 m. Stokholme įvyko didelė Baltijos šventė, kurioje iškelta Baltoskandinavijos idėja, kreipianti aktyvesnių kontaktų linkme. Dideli darbai mūsų, lietuvių, dar laukia tiek verčiant, tiek tyrinėjant latvių ir skandinavų kraštų literatūras. Universitete turėtų būti bent skandinavų šalių literatūros įvadas. Tai padėtų ne tik aiškiau suvokti tokių mūsų literatūros klasikų, kaip I. Šeinius ar J. Savickis, kūrybos esmę, bet ir pravertų duris naujiems kontaktams. Juos jau intensyvina Latvija.

Latviai turi gana stiprias skandinavistų, norvegų ir švedų kultūrų specialistų pajėgas, kurios vienaip ar kitaip galėtų įsitraukti ugdant Kauno universiteto studentus. O kur dar latvių emigrantai Stokholme – jų būryje yra ir pasaulinio garso filologų, puikių baltistų, nuolat palaikančių ryšius su gimtine bei Lietuva. Stokholmo universiteto baltistas Helgė Rinholmas, turįs net 40 studentų baltistų, sumanė parašyti baltų prokalbės žodyną. Į tą darbą įsitraukia specialistų iš šiapus ir anapus Baltijos. Juntama pasaulio baltistų parama. Manau, tokią paramą pajustų ir naujoji baltų–skandinavų studijų kryptis Kaune.

SILVESTRAS GAIŽIŪNAS

Nr. 76. Aurelijaus Noruševičiaus kreipimasis į Kauno visuomenę. 1989 m. kovo 12 d.

Noruševičius, Aurelijus. Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakultetas į pagalbą kviečia visus. In *Kauno tiesa*, 1989 03 12. Nr. 60, p. 4.

Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakultetas į pagalbą kviečia visus

Vasario 23 dieną, nepaisant kai kurių skeptikų pranašysčių, buvusiųjų Vytauto Didžiojo universiteto pirmųjų rūmų (dabar KPI Mechanikos fakultetas) didžioji auditorija buvo pilnutėlė. Universiteto Kraštotyros fakultetas pradėjo didelį ir rimtą darbą. Tituluotasis mokslininkų elitas dar diskutuoja, kaip daryti: atkurti Vytauto Didžiojo universitetą, ar įkurti naują aukštąją mokyklą, o Universitetas, tiesa, visuomeniniais pagrindais, veikia ir jau gauna rimtų visuomenės užsakymų. Užsiėmimus lanko per šimtą studentų. Visi jie susibūrė į atskiras sekcijas, atlieka pirmuosius savarankiškus tyrimo darbus. Paskaitas skaito, praktinius užsiėmimus veda žymūs kraštotyrininkai, mokslininkai, muziejininkai, archyvarai, kultūros veikėjai, aukštųjų mokyklų dėstytojai[113].

Planuojame užrašyti prisiminimus Lietuvos savanorių ir buvusių naujakurių, tremtinių ir kalinių, karių ir partizanų, kultūros darbuotojų ir diplomatų, valstybės tarnautojų ir deputatų, tarnų, bernų, mergų ir piemenukų... Pradėjome kaupti duomenis apie Vytauto Didžiojo universiteto profesorius ir studentus. Rinksime eksponatus Kauno memorialiniams muziejams papildyti, taip pat Vytauto Didžiojo universiteto bibliotekos knygas. Dėkojame pirmiesiems knygų aukotojams, bet apie tai papasakosime Kauno visuomenei vėliau[114].

Lietuvos kraštotyros draugijos garbės narė, nenuilstanti kraštotyros profesorė Marijona Čilvinaitė siūlo Kauno šviesuomenei pagalvoti, ar nereikėtų mūsų mieste pradėti kaupti eksponatus būsimam kraštotyros ar etnografijos muziejui. Šis muziejus būtų puiki mokymosi bazė istorijos, kraštotyros, lituanistikos ir kitų profesijų studentams bei plačiajai krašto visuomenei šviesti. Pagalvokime bendrai.

Norėdami turėti gerą būsimų temų ir darbų banką, kreipiamės į kauniečius ir kviečiame aktyviai dalyvauti Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakulteto veikloje, rašyti, siūlyti, diskutuoti, kritikuoti. Jūsų laiškų lauksime adresu: 233000, Kaunas, K. Donelaičio g. 13, LKD Kauno skyriaus prezidiumui (Universitetui). Skambinkite telefonais 223750, 746915.

Aurelijus NORUŠEVIČIUS

[113] Vėliau Noruševičius pateikė tokią informaciją: „VDU Kraštotyros fakultete paskaitas skaitė mokslininkai iš Vilniaus ir Kauno aukštųjų mokyklų ir mokslo įstaigų: istorikai Irena Regina Merkienė, Vytautas Merkys, Vida Kulikauskienė, Pranas Kulikauskas, Kazys Račkauskas, Jonas Rekašius, architektai Marija ir Martynas Purvinai, antropologė Liucija Baškauskaitė, literatai, bibliotekininkai, archyvarai, žurnalistai, politiniai kaliniai ir dainininkė Veronika Povilionienė.“ (Červokienė D. Knygos ir vaikystė, prasidėjusi kalėjime. *XX amžius*, 2017 11 10. Nr. 43, p. 8)

[114] Noruševičius: „Išleidome fakulteto laikraštį „Alma Mater“, užrašėme nemažai prisiminimų, paruošėme daug gražių darbelių ir referatų kraštotyros tematika. [...] Dirbta ir daug praktinių darbų: fakulteto studentai sodino Atgimimo ąžuolyną J. Basanavičiaus tėviškėje, ruošė studiją apie lietuviškus vietovardžius Karaliaučiaus krašte, žymius Lietuvos žmones ir jų tautinę veiklą, organizavo diskusijas apie nepriklausomos valstybės ateitį, tyrinėjo Kauną juosusius carinės Rusijos pastatytus karinius fortus.“ (Červokienė D. *Ibid.*)

Nr. 77. Gedimino Kostkevičiaus informacija apie rengiamą konferenciją. 1989 m. kovo 16 d.

Kostkevičius, Gediminas. Alma Mater atsinaujinimo dialektika. In *Vakarinės naujienos*. 1989 03 16. Nr. 62, p. 2.

Alma Mater atsinaujinimo dialektika

Šių metų balandžio 26–28 dienomis Kaune organizuojama mokslinė konferencija „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas". Apie ruošiamą forumą pasakoja konferencijos orgazavimo komiteto pirmininkas, technikos mokslų kandidatas Gediminas KOSTKEVIČIUS.

Gruodžio mėnesį vykusiame švietimo darbuotojų suvažiavime buvo aptarta nacionalinės mokyklos koncepcija. Šis dokumentas tapo pagrindu svarstant, kokia turi būti Lietuvos aukštoji mokykla. Manau, kad savoje konferencijoje galėsime aptarti siūlymus, kuriuos šiuo klausimu ruošia profesoriaus Algirdo Čižo vadovaujama specialistų grupė. Diskusijų sulauks tolesnės mokymo industrijos ir mokslinių tyrimų vystymo perspektyvos, nacionalinės pramonės koncepcija.

Aukštojo mokslo reforma neatsiejamai susijusi su struktūriniais pokyčiais mokymo įstaigų sistemoje. Turime siekti, kad aukščiausios kategorijos specialistų ruošimas nebūtų vien dviejų didžiausių Lietuvos miestų prerogatyva. Būtinas perėjimas nuo siauros specializacijos specialistų ruošimo prie žmogaus ugdymo, universalaus išsilavinimo asmenybių formavimo praktikos. Šiame kontekste ir turi būti sprendžiamas klausimas dėl Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo.

Kauno universiteto atkūrimo 1990 metais klausimas vienas pagrindinių konferencijos darbotvarkėje. Jis labai jaudina ir mūsų tautiečius užsienyje, kurių daugelis jau atsiuntė paraiškas dalyvauti konferencijos darbe. Tai profesorius Rimvydas Šilbajoris – Ohajo universiteto slavų kalbų ir literatūros fakulteto dekanas, profesorius Edvardas Kaminskas iš Harvardo universiteto – pasaulinį vardą turintis gerontologijos sipecialistas, profesorius Algirdas Avižienis iš Pietų Kalifornijos universiteto – žymus informatikos specialistas, ir dar profesoriai K. Skrupskelis, R. Kalvaitis bei kiti. Daugelis jų sutinka skaityti kursus atkurtame Kauno universitete, o profesorius Algirdas Avižienis siūlo ir konkrečią paramą: aprūpinti universiteto informatikos fakultetą modernia skaičiavimo technika, įrengti biblioteką.

Konferencijoje numatoma ne tik plenariniai pranešimai ir bendroji diskusija, bet ir darbas sekcijose pagal mokslų kryptis. Sekcijoms vadovauja akademikai V. Statulevičius, A. Buračas, A. Janulaitis, profesoriai V. Areška, A. Baubinienė ir kiti. Konferencijos tikslas yra paruošti konkrečias rekomendacijas, kurios Lietuvos mokslinės ir meninės inteligentijos vardu bus perduotos Respublikos vyriausybei.

Kalbėdamas apie konkrečius žingsnius, kuriuos turėtume žengti, kad 1990 metais Kauno unversitetas atnaujintų savo veiklą, manau, jog jau dabar reikia imtis spręsti konkrečius universiteto veiklos klausimus. Tai galėtų daryti universiteto steigiamasis senatas, kurį reikėtų sukurti. Nes kam kitam, jei ne Lietuvos moksliniam elitui, spręsti, kam verta patikėti rūpintis universiteto atkūrimu. Šiam senatui galėtų priklausyti taip pat gamybos vadovai, užsienio lietuvių profesoriai, kurie pasiruošę įnešti savo indėlį į būsimojo universiteto veiklą.

Konferencijos organizavimo komiteto adresas: 23000, Kaunas, K. Donelaičio g. 20, 209 kab. (tel. 22-48-84).

Nr. 78. Algimanto Radzevičiaus pasisakymas. 1989 m. kovo 19 d.

Radzevičius, Algimantas. Reikia tautinio universiteto. In *Kauno tiesa*. 1989 03 19. Nr. 66, p. 5.

Reikia tautinio universiteto

Pastaruoju metu vis atkakliau keliamas ir vis įvairiau aptariamas Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo klausimas, mano supratimu, turėtų būti sprendžiamas Respublikoje puoselėjamos tautinės mokyklos koncepcijos plotmėje. Deja, iki šiol teturime vidurinės mokymo grandies pertvarkos programą, o aukštosios mokyklos vaidmuo bei funkcijos bendrajame tautinės kultūros gaivinimo bei ugdymo procese kol kas nėra aiškiau suvokta ir nusakyta. Kaip tik nuo įvairių naujo profilio specialistų, pirmiausia pedagoginių kadrų, rengimo, matyt, reikėtų pradėti mokyklos ir visos mūsų kultūros reformą, kurios sėkmė nuo jų kvalifikuotumo bei kompetentingumo daugiausia ir priklausys. Neabejotina, kad išeities

pozicija ir pamatas kompetentingumui pasiekti būtų sąmoningas ir organiškas jau sukauptos tautinės kultūros patirties perėmimas, kūrybiškas jos tradicijų pratęsimas. Ir taikytina tai ne tik humanitarams, bet ir gamtos bei tikslių mokslų atstovams, netgi administracijos ir ūkio darbuotojams.

Kaip tik šiems kardinaliems šiandienos uždaviniams spręsti pirmiausia ir reikia atkurti Kauno universitetą, kuris tais pačiais tautinės kultūros ugdymo tikslais, beje, ir buvo įsteigtas. Per visą trumpą savo gyvavimo laiką tai buvo pabrėžtinai tautinės orientacijos ankštoji mokykla, ir tuo požiūriu ji mūsų krašto kultūrai, jos nacionalinėms tradicijoms davė, manyčiau, betgi daugiau už nepalyginamai vyresnį Vilniaus universitetą. Jo lietuviškos šaknys nebuvo tokios stiprios ir tolydžio besikalantys ne itin vešlūs lituanistikos daigai per visą jo ilgą istoriją, taip pat paskutiniaisiais dešimtmečiais neretai sąmoningai jame būdavo stelbiami, o kai kada ir piktavališkai apkarpomi. Todėl šiandien pirmiausia ir turėtume rūgintis ne kokio visai naujo, moderniško, juoba kosmopolitiško universiteto steigimu, o jau buvusio ir susiformavusio TAUTINIO universiteto atkūrimu. Čia, aišku, omeny turima ne Vytauto Didžiojo universiteto materialinės bazės, jo sukauptos turtingos bibliotekos, kelių rūmų, įvairaus inventoriaus atgavimas, o daugiausia buvusios jo organizacijos, vidinės struktūros, ypač sukauptos mokslinės ir pedagoginės patirties. Veiklos krypčių bei tradicijų, pačios visą jo gyvenimą persmelkusios ir visą jo veiklą įprasminusios tautinės dvasios, taip pat bendražmogiškumo principais paremtos dorovinės atmosferos perėmimas.

Be abejo, pilnai, mechaniškai restauruoti prieš pusšimtį metų egzistavusią šios aukštosios mokyklos sandarą neįmanoma ir nereikalinga. Antai, perkeliant Universitetą į Vilnių, nuo jo atskilo ir Kaune pasiliko techninio ir medicininio profilio fakultetai, šiandien virtę ne tik stambiomis, bet ir savarankiškomis aukštojo mokslo institucijomis, kurių kai kieno siūlomas inkorporavimas į atkurtą Universitetą vargiai įmanomas. Jie, mano supratimu, nė kiek neprisidėtų prie universitetinio tipo mokslo ir mokymo ugdymo mieste jau vien todėl, kad gausūs ir kvalifikuoti taikomųjų specialybių kadrai paprasčiausiai absorbuotų ir nustelbtų iš naujo įvedamą ir iš pradžių, aišku, silpnesnę humanitarinę Universiteto specializaciją.

Praktinės, taikomosios paskirties specialistų rengimo universalizavimasimas, teorizavimas ir humanitarizavimas, kurio būtinumu kai kas argumentuoja visų ar dalies aukštųjų Kauno mokyklų sujungimą į vieną universitetą (o gal tai susikompromitavusios nesenos gigantomanijos recidyvas?), – pačių šių mokslo ir mokymo įstaigų reikalas, svarbiausias jų vidinės pertvarkos uždavinys, kurio niekas kitas ir labai norėdamas už jas neišspręs.

Pirmutinis ir svarbiausias Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo tikslas yra atgaivinti Kaune ir visoje Lietuvoje pastaraisiais dešimtmečiais išsekusią, o būtent tame Universitete vyravusią ne tik humanitarinę orientaciją, bet ir ją įkūnijančią specializaciją, visų pirma lituanistinę jo veiklos kryptį. Ją įgyvendinant kaip tik ir buvo pasiekta svariausių mokslinių bei pedagoginių rezultatų, turėjusių ir tebeturinčių didžiulę reikšmę tautinės kultūros ugdymui, bet po 1940 metų dažnai piktavališkai nugrūstų į archyvus, slepiamų specfonduose, dar ne taip seniai sąmoningai menkintų. Todėl būtent šių Kauno universiteto tradicijų reabilitavimas, šioje jo veiklos srityje sukauptos patirties studijavimas ir kūrybiškas perėmimas, mano įsitikinimu, kaip ir turėtų būti universitetinio mokymo atkūrimo vienpusiškai technokratizuotame mūsų mieste orientyras. Tik nuodugniai susipažinę su tuo, kas jau yra padaryta tautinės humanitarinės kultūros, atskirų jos sferų puoselėjimo baruose, ir tik gerai tai įsisąmoninę bei kūrybiškai pritaikę dabarties poreikiams, galėsime aiškiau suvokti ne tik savo tautos mentaliteto specifiką ir vietą Europos ir viso pasaulio civilizacijos kontekste, įstengsime išsiaiškinti ne tik esamus pasiekimus, bet ir trūkumus. Tai padarę galėsime žengti į priekį išryškėjusių mūsų mąstysenos ir kultūros spragų likvidavimo, kitų tautų intelektualinės patirties tikrai laisvo ir natūralaus perėmimo keliu, kitaip tariant – 20 amž. pabaigai neišvengiama nacionalinio mokslo bei visos kultūros internacionalizavimo ir integravimo linkme.

Taigi svarbiausia, pagrindinė atkuriamo Kauno universiteto mokslinio bei pedagoginio darbo sfera, mano įsitikinimu, turėtų būti lituanistika plačiąja, ne tik filologine, tos sąvokos prasme. Čia turima galvoje ne vien Vytauto Didžiojo universiteto per istoriškai trumpą keliolikos metų tarpą atliktų ir paskelbtų gausių darbų lietuvių literatūros, kalbos, istorijos, tautosakos, meno, etnografijos, ekonomikos ir kitais tautinės kultūros klausimais specialus studijavimas būsimųjų Universiteto dėstytojų ir studentų atliekamoje mokslinio tyrimo veikloje. Reikšminga vieta čia galėtų tekti humanitarinio profilio fakultetų publikuotiems tęstiniams ir periodiniams leidiniams, kurių leidyba ateityje, sustiprėjus atkuriamo Universiteto kadrams, gal net galėtų būti bent iš dalies atnaujinta.

Ne mažiau aktualu „lituanizuoti“ ir visas kitas būsimas universitetines specializacijas, visų pirma kitų tautų kultūros filologines studijas, egzistavusias ir buvusiame universitete. Į mokslinę apyvartą vertėtų grąžinti ne tik jo profesūros (B. Sruogos, V. Dubo ir kt.) parašytus ir atskiromis knygomis išleistus rusų

bei Vakarų Europos literatūrų istorijos kursus. Pačią studijuojamą kitų tautų kultūrą turėtume stengtis suvokti ir įprasminti būtent iš lietuviškosios kultūros pozicijų, ryškinant jų vidinį savitumą, tarpusavio panašumus ir skirtumus, jų istorinius ir tipologinius ryšius bei sąveiką bendrajame Europos, o gal net viso pasaulio kultūros kontekste. Manyčiau, kad analogišku keliu derėtų pakreipti ne tik filologinių, bet ir visų kitų humanitarinių, ypač ekonomikos, jurisprudencijos, filosofijos disciplinų studijas Universitete. Žinoma, tai įgyvendinti nelengva, juoba, kad į tokią mokslinių tyrinėjimų plotmę ir labai kvalifikuota senoji Universiteto profesūra žengė tik pirmuosius žingsnius. Vis dėlto perimti ir išplėtoti būtent šią kryptį mokslinių interesų linkme, manyčiau, būtų viena svarbiausių ir perspektyviausių tautinio mūsų Universiteto ateities darbo gairių.

Kai kas čia galbūt norėtų paprieštarauti, jog tokie platūs ir universalūs atkurto Universiteto užmojai derintųsi su šių dienų aukštajame moksle neišvengiama vis didesne specializacija. Į tai būtų galima atsakyti, kad šis natūralus šiuolaikinio mokslo plėtros poreikis Tarybų Sąjungos švietimo sistemoje daugeliu atvejų yra virtęs mokslinio akiračio dirbtinio siaurinimo ir perdėto utilitarizavimo nuostata, kuri iš tikrųjų pakerta akademinio mokslo ir mokymo esmę, kaip tik ir paremtą siekimu tirti bei aiškinti universaliąsias dvasinio ir materialaus pasaulio ryšių sistemas, pačius bendriausius, visuotinius žmogiškosios egzistencijos ypatumus ir dėsningumus. Atstatyti tokio universitetinio, savo esme teorinio mokslinio mąstymo prioritetą, manyčiau, ir yra pagrindinis mūsų aukštojo mokslo pertvarkos uždavinys.

Juk netgi „vadovaujantieji“ Tarybų Sąjungos universitetai (jų tarpe ir Vilniaus universitetas) pastaruoju laikotarpiu vis daugiau buvo kreipiami siauro, dažniausiai taikomojo profilio darbuotojų (ypač mokytojų) rengimo kryptimi. Todėl primesti šį „amatininkišką“ profilį ir būsimam Kauno universitetui, numatyti jame vien mokytojų ar gamybos bei valdymo funkcionierių rengimą, mano supratimu, būtų didelė klaida, diskredituojanti pačią jo atkūrimo idėją. Svarbiausiu Vytauto Didžiojo universiteto tikslu turėtų tapti ne iš viršaus pateikiamų pedagoginių, ekonominių ir visokių kitokių instrukcijų stropių vykdytojų, aklų biurokratinės mašinos sraigtelių „serijinė gamyba“, jau pasiekusi perprodukcijos lygį. Kaip tik tokie beveidžiai specialistai ne tik kad neugdė, bet vis labiau smukdė mūsų ekonomiką, mokyklą, visą kultūrą.

Išvesti tautą iš šios visuotinės materialinės ir dvasinės krizės įstengs tik naujo tipo aukštųjų mokyklų absolventai, pasižymintys gilia vidine kultūra ir plačiu humanitariniu akiračiu, laisva, savarankiška dvasia ir iniciatyviu, drąsiu mąstymu, specialistai, kuriuos įkvėps ne amoralūs karjeristiniai ar siauri žinybiniai interesai, o taurūs patriotiniai idealai ir tvirti doroviniai principai. Tokių specialistų asmenybių, o ne pilkų amatininkų rengimas, mano supratimu, ir buvo pats bendriausias Vytauto Didžiojo universiteto tikslas, kuris turėtų orientuoti bei įprasminti ir šiandieninius jo atkūrimo siekius.

Algimantas RADZEVIČIUS
Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto docentas

Nr. 79. Viliaus Misevičiaus reportažas apie KPI profesūros diskusiją. 1989 m. kovo mėn.

Misevičius, Vilius. KPI profesorių klubas: mintys apie universitetą. In *Kauno tiesa*, 1989 04 21. Nr. 93, p. 4.

KPI profesorių klubas: mintys apie universitetą

„Profesorių klubas“ – nauja Antano Sniečkaus politechnikos instituto bendrija. Garbingiausi kolektyvo nariai kartu su rektoratu bei dekanais buvo susirinkę aptarti aktualių instituto problemų, diskutavo apie Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimą.

Renginį pradėjęs rektorius prof. **V. Domarkas** pakvietė atgaivinti nuoširdaus bendravimo dvasią, pažadinti akademinio taurumo, asmenybės brandumo grožį.

Pokalbiui toną davė prof. **J. Staniškis**:

– Įgyvendinant tautinės aukštosios mokyklos koncepciją, mūsų institutą reikėtų skubiai reorganizuoti į techninį (technologijos) universitetą su nauja struktūra bei specialistų rengimo sistema. Čia šeštadalį kurso, kaip panašiose užsienio aukštosiose mokyklose, turėtų sudaryti humanitarinės disciplinos, būtų įgyvendintas pakopinis (pavyzdžiui, 3+2+1 metai) mokymas, sustiprėtų pateikiamų žinių fundamentalumas. Mūsų aukštoji mokykla turėtų atgimti ir tapti tikru techninės inteligentijos centru. O gal KPI

galėtų tapti ir Kauno Vytauto Didžiojo universiteto pagrindine baze – tereiktų prie jo prijungti Filologijos fakultetą (pavyzdžiui, VVU Kauno vakarinio fakulteto patalpose), teisės, filosofijos ir vieną kitą padalinį?

Svarbiausia – kad išjudintume pasyvumu apkerpėjusią mūsų studentiją. Instituto reorganizacija būtų postūmis, po kurio visi pasuktume kokybės gerinimo linkme.

Prof. **J. Degučio** nuomone, mums reikia orientuotis į užsienio analogiškų aukštųjų mokyklų (pavyzdžiui, JAV Masačiusetso technologijos instituto) lygį – gal išleisime mažiau, bet geresnių specialistų.

Prof. **A. Matukonis**, Kauno Vytauto Didžiojo universiteto absolventas, renginio dalyviams priminė studijas minėtos aukštosios mokyklos Technikos fakultete. Atskirų humanitarinių disciplinų nebuvo, bet dvasiniam studentų turtinimui daug padėjo draugijos (korporacijos) – jų Universitete buvo arti 120. Tarp visų vyravo tolerancijos, vienas kito gerbimo dvasia, ko neretai trūksta dabar. Profesoriaus nuomone, KPI einama teisingu keliu: palyginti su šalies aukštosiomis mokyklomis pas mus keliskart mažiau specializacijų. Tačiau reformos būtinos.

Prof. **V. Daugėlos** nuomone – aukštojo mokslo reorganizavimas neįmanomas be Respublikos ekonomikos pertvarkos. Tikslinga pritarti pasiūlytam šūkiui „Lietuvos aukštosioms mokykloms – pilna konkurencija“. Būtų neteisinga, kad Kauno Vytauto Didžiojo universitetas augtų iš VVU Kauno vakarinio fakulteto. Netikslinga KPI bei KMI mechaniškai sujungti į Kauno universitetą. Tačiau pritarė idėjai KPI bazėje kurti Technikos universitetą. Nesvetima mintis, kad Kauno Vytauto Didžiojo universitetas sujungtų KPI, KMI ir kitus savarankiškus institutus į federaciją. Tautai ypač reikia labai gerų mokytojų. Vilnius mums skolingas, nes po karo miestas liko be humanitarinio profilio mokslo bei mokymo įstaigų.

Prof. **K. Sasnauskas** kritiškai vertino KPI filialų kituose miestuose padėtį, prof. G. Žintelis tikino, kad instituto parengti skaičiavimo technikos specialistai gana kvalifikuoti. Tik reikia atnaujinti bazę. O nuo aukštosios mokyklos pavadinimo pakeitimo naudos bus nedaug.

E. prof. p. **S. Masiokas** supažindino su baigta rengti nauja aukštosios mokyklos koncepcija. Rekomenduojama taikyti 3+2+1 metų struktūra: pirmi treji metai – fundamentalus ir humanitarizuotas rengimas, vėliau du kursai – specialybės studijos, vieni metai – specializacija gamyboje. Tikslas – puikios kokybės inžinieriaus rengimas. To nebus, kol vidurinė mokykla neparengs geresnio kontingento. Reiktų atsisakyti stojamųjų egzaminų – po pirmo kurso paaiškės „kas yra kas“.

Prof. **R. Žilinskas**: humanitarizavimas, kaip bendražmogiškų principų suvokimas – tai sistema: šeima – darželis – vidurinė mokykla – aukštoji. Jei nebus tvirtų pirmųjų trijų grandžių, paskutinioji mažai ką tepridės. O kai dėl universiteto, atsisakykime „ubago pozicijos“: būkime oresni, nes jei savęs negerbiame, niekas mūsų negerbs – nesilankstykim tiek daug prieš užsienį!

LTSR MA akademikas **J. Janickis** su nerimu akcentavo, kaip palyginti su Kauno universiteto laikais dabar kritęs inžinieriaus prestižas. Siūlė atsisakyti gigantomanijos – apriboti studentų priėmimą. Kaunas gali turėti ir du universitetus, jie gali būti maži, bet stiprūs.

E. prof. p. **P. Vanagas** apgailestavo, kad Liaudies švietimo ministerijos komisija rekomenduoja KPI nutraukti inžinierių ekonomistų rengimą. Faktiškai rengiame gamybos organizatorius ir atkuriamam Kauno universitetui šios specialybės perduoti nevertėtų.

E. prof. p. **R. Krivickas**: esu už Kauno universiteto atkūrimą bei KPI, KMI, VVU padalinių sujungimą federacijos pagrindais. Universiteto vadovybė turėtų spręsti tik globalines problemas, o einamuosius reikalus tvarkytų institutų vadovai.

Prof. **M. Martynaitis** palietė kai kuriuos Kauno universiteto vidaus darbo momentus jo studijų metais, kalbėjo, kad mūsų miestui labai reikia humanitarinės aukštosios mokyklos ir būtina kuo greičiau ją atkurti.

Prof. **J. Macevičius**: po karo Vilniaus universiteto branduolį sudarė Kauno universiteto mokslinis-pedagoginis potencialas, dabar vilniečiai turi grąžinti skolą. Reikėtų bent perpus sumažinti priėmimą į KPI, uždaryti filialus Klaipėdoje, Panevėžyje, Šiauliuose bei Vilniuje, palikti tik KPI dieninį bei neakivaizdinį skyrius.

LTSR MA akademikas **K. Ragulskis**: Lietuvoje aukštasis mokslas gerokai atsilieka nuo VFR, Japonijos, pas mus silpnas aukštosios mokyklos ryšys su krašto pramone. Kauno universiteto Lietuvai labai reikia. Tik negalima jį auginti iš VVU Kauno vakarinio fakulteto – reikia nuo šių metų rugsėjo 1-osios Kaune atkurti Vytauto Didžiojo universitetą kaip savarankišką aukštąją mokyklą. Kadangi universitetas – ne tik mokymo, bet ir fundamentalaus mokslo centras, šioje aukštojoje mokykloje tikslinga suformuoti iš biudžeto finansuojamas prioritetines kryptis, pirmiausia lituanistines, filologines, visuomenės kultūros, gamtos. Kartu tektų atlikti ir taikomuosius tyrimus, būtinus Lietuvos liaudies ūkiui.

Prof. **R. J. Kažys**: atgimstančiai Respublikai reikia tik gerų specialistų. Deja, mes tokių parengiame vos 10–20 procentų. Reikia streso, kuris išjudintų dabartinį KPI sustabarėjimą. Toks kardinalus žingsnis ir

būtų instituto pertvarka. Pavyzdžiui, Tokijo universitete pirmaisiais dvejais metais studentai išmoksta tris užsienio kalbas, gerai susipažįsta su tų užsienio šalių istorija, literatūra, išprusta humanitariškai. Vėliau – specialybės žinios. Beje, neturėtume užmiršti, jog mokslas ir mokymas yra internacionalinė vertybė, tad ir tautinės aukštosios mokyklos samprata ribota. Mums reikia atverti langą į užsienį – į jo lygį orientuotis.

Prof. **J. Dulevičius** pritarė, kad atkurtas Kauno Vytauto Didžiojo universitetas turi būti europinio lygio, prof. I. Skučas siūlė formuoti Universitetą nuo tegul ir nedidelio, bet savarankiško padalinio.

Apibendrindamas kelias valandas trukusią diskusiją, rektorius V. Domarkas reziumavo: KPI profesoriai rekomenduoja kuo greičiau atkurti Kauno Vytauto Didžiojo universitetą kaip atskirą aukštąją mokyklą, o ne plečiant VVU Kauno vakarinį fakultetą. Netikslinga mechaniškai sujungti KPI ir KMI į Kauno universitetą. Būtina iš esmės pertvarkyti šią inžinierių rengimo kalvę; labiausiai verta galvoti apie Kauno techninio universiteto įkūrimą. Kaune turėtume du universitetus.

Ar ne per daug Lietuvai bus universitetų? Tikrai ne! Kauno Vytauto Didžiojo universitetas turėtų būti ne antraeilė ar trečiaeilė (pagal išleistų specialistų kokybę) aukštoji mokykla, o naujo tipo Lietuvos mokymo, mokslo ir kultūros židinys – lietuviškasis Oksfordas. Todėl čia turėtų dirbti žymiausi Lietuvos mokslininkai bei mūsų tautiečiai iš užsienio, kurie atvyktų paskaitų ciklui ir atliktų tautinę pareigą (manytume, kad Universitete reiktų mažiau etatinių, o kiek galima daugiau kviestinių specialistų – sveika konkurencija visur yra pažangos stimulas).

Vilius MISEVIČIUS
Antano Sniečkaus politechnikos instituto docentas

Nr. 80. Mindaugo Venslausko parengtas VDU Atkūrimo tarybos steigimo grupės mokslo ir mokymo krypčių koncepcijos pristatymas. 1989 m. kovo 22 d.

Venslauskas, Mindaugas. Kauno universitetas: kokio norime, kaip sieksime? In *Kauno tiesa*. 1989 03 22. Nr. 68, p. 4.

Kauno universitetas: kokio norime, kaip sieksime?

Dėl Kauno universiteto atkūrimo spaudoje vyrauja aiški visuomenės nuomonė: jis turi būti atkurtas ir kuo greičiau.

Koks Universitetas turėtų būti ir kaip jį reikėtų atkurti, esama įvairių nuomonių bei siūlymų. Svarstymai ir diskusijos tęsiasi. Nepaisant to, šiuo metu jau yra Kauno universiteto atkūrimo koncepcija, su kurios veiksmingumu tenka skaitytis. Šios koncepcijos autorė – Liaudies švietimo ministerijos patvirtinta komisija. Koncepcijos esmė tokia: Kauno universitetą ugdyti iš Vilniaus universiteto vakarinio fakulteto. 1989 metais Vakarinį fakultetą siūlome padaryti dieninį, paliekant filologinio ir ekonomikos profilio specialybes bei didinant studentų priėmimą. Taip Vilniaus universiteto dieninis skyrius pamažu taptų Kauno universitetu. Reikia pridurti, jog šiuo klausimu jau yra Liaudies švietimo ministerijos kolegijos patvirtintas, juridinę galią turintis nutarimas.

Minėta Kauno universiteto atkūrimo samprata turi du esminius trūkumus: siūlomų specialybių įvairovė yra skurdi, atkūrimo data išlieka neapibrėžta. Gal tai įvyks po penkerių, gal po dešimties metų, kitaip tariant, kaip duos Dievas. Tokiai Universiteto atkūrimo eigai nepritaria didelė dalis Kauno plačiosios ir mokslinės visuomenės. Susidariusi padėtis perša mintį, kad Universiteto atkūrimo reikalą į savo rankas ryžtingai turi imti patys kauniečiai. Tuo tikslu iš Kauno mokslininkų ir aukštųjų mokyklų dėstytojų sudaryta komisija, kurios sudėtyje yra ir du miesto valdžios atstovai. Pagrindinis šios komisijos uždavinys – organizuoti Kauno universiteto atkūrimo tarybos rinkimus. Be to, komisija nutarė išnagrinėti ir siūlyti svarbiausias mokslines kryptis, kurios būtinai turėtų vyrauti atkuriamame Kauno universitete. Formuojant mokslines kryptis vadovautasi tokiais principais: buvo atsižvelgta į kai kurių specialistų stygių Lietuvoje ir Kaune, bandyta įžvelgti, kokios mokslo sritys vystosi dabar ir vystysis toliau, XXI amžiuje, atsižvelgta į spaudoje pareikštą tuo klausimu visuomenės nuomonę. Komisijos atrinktų ir suformuluotų mokslinių bei mokymo krypčių tikslingumas ir jų realizavimo Kauno universitete galimybės buvo apsvarstytos papildomai, sukvietus tų sričių specialistus, Kauno mokslininkus. Po dalykiškų, kartais gana karštų ginčų susiklostė daugmaž vieninga samprata. Atkuriamame Kauno universitete turėtų būti šios mokslo bei mokymo kryptys, kurios galbūt išsikristalizuos į atskirus fakultetus:

FILOLOGIJOS kryptis su baltistikos, slavų kalbų ir literatūros, anglų, prancūzų, vokiečių, taip pat skandinavų kalbų ir literatūros skyriais bei specialybėmis. Diskutuotinas klausimas – kuriuos minėtų užsienio kalbų specialistus iki galo turėtų rengti pats Kauno universitetas ir kuriuos, baigus du tris kursus, reiktų siųsti į kitus, galbūt ir užsienio universitetus.

ISTORIJOS ir jos specialybių kryptys: muziejininkystė, paminklosauga ir restauracija, archyvininkystė bei aukštos kvalifikacijos gidų rengimas.

EKONOMIKOS kryptis su gamybos ekonomikos ir valdymo, finansų ir kredito, darbo ekonomikos ir sociologijos, tarptautinių ekonominių santykių bei ekonominės informatikos specialybėmis.

INFORMATIKOS kryptyje rengti specialistus, kurie, įsisavinę informatikos teorijos pagrindus, sugebėtų spręsti įvairių mokslo sričių keliamus uždavinius, panaudojant šiuolaikinę skaičiavimo techniką.

BIOLOGIJOS-EKOLOGIJOS kryptyje numatomas toks specialistų rengimas: pirmuose trijuose kursuose studentai gautų bazinį išsilavinimą iš biologinių disciplinų, taip pat iš fizikos, matematikos bei kibernetikos. Aukštesniuose kursuose iš jų būtų ugdomi fiziologai, mikrobiologai-biotechnikai ir ekologai.

FIZIKOS-MATEMATIKOS kryptyse – rengti taikomosios matematikos, techninės fizikos bei taikomosios mechanikos specialistus.

Reikėtų pastebėti, kad iš esmės panašią Kauno universiteto sampratą anksčiau pasiūlė keli Kauno ir Vilniaus mokslininkai. Jos metmenys buvo paskelbti šių metų sausio 31 d. „Komjaunimo tiesoje".

Mano manymu, aukščiau pateiktoje sampratoje viena specialybė yra nepelnytai užmiršta. Tai filosofija. Ji itin paryškintų atkuriamo Universiteto humanitarinį pobūdį. Pravartu prisiminti, kad Filosofijos fakultetas buvo uždaryto Vytauto Didžiojo universiteto pasididžiavimas. Argumentas, kodėl filosofijos specialybė Kauno universitete nereali – esą, Kaune stinga kvalifikuotų filosofų. Teisybė. Bet galima būtų paprašyti vilniečių, kad jie nors iš dalies grąžintų Kaunui skolą. Filosofijos specialybė galėtų būti Istorijos fakultete, kasmet priimant ne daugiau kaip dešimt studentų. Tokia didelė specialybių įvairovė juk labai brangu. Taip, bet dažnai išliekamąją vertę turi brangiai kainavę dalykai.

Būtina atkreipti skaitytojų dėmesį į tai, kad čia aptartų Kauno universiteto mokslo bei mokymo krypčių likimas priklausys nuo to, kokia bus išrinkta Universiteto atkūrimo taryba.

Komisija siūlo šią tarybą rinkti visuotiniame Kauno mokslininkų susirinkime, kuriame teisę balsuoti turėtų tik mokslo daktarai ir profesoriai. Taip slaptu balsavimu būtų išrinkta 30–40 asmenų taryba, kuri ir lemtų atkuriamojo Universiteto kryptį. Kaune yra arti 200 profesorių ir mokslo daktarų. Jų tarpe beveik 35 proc. technikos, 30 proc. medicinos mokslų, maždaug trečdalis žemės ūkio, veterinarijos, miškininkystės ir kitų taikomųjų mokslo sričių, keliolika fizikos-matematikos, biologijos mokslų daktarų. Įdomiausia, kad filosofijos, istorijos bei ekonomikos mokslų daktarų bendras skaičius Kaune neviršija penkių. Yra didelė tikimybė, kad renkant tarybą gali atsitikti taip, jog ją daugiausia sudarys mokslų daktarai – inžinieriai ir medikai, keli fundamentalių mokslų atstovai, o humanitarai į tarybą gali net visai nepatekti. O norime humanitarinio – fundamentalaus universiteto.

Minėtų faktų šviesoje kyla mintis: galbūt renkant tarybą nebūtina pirmenybę besąlygiškai telkti moksliniam laipsniui, bet reiktų atsižvelgti į kandidato specialybę, dalykines, pilietines, etines savybes, taip pat jo nusiteikimą dirbti atkuriamo Universiteto labui. Į tarybą turėtų patekti ir jauni, gabūs mokslininkai ar reikiamų specialybių pedagogai, kad ir neturintys mokslų daktaro laipsnio.

Vienu ar kitu būdu išrinkta Kauno universiteto atkūrimo taryba, pradėdama organizuoti studijas, iškart susidurs su problema: kur auditorijos, laboratorijos, lėšos aparatūrai? Svarstant paaiškėjo, kad, pradedant atskirų krypčių studijas, esminę paramą galėtų ir, mūsų nuomone, turėtų teikti Kauno aukštosios mokyklos, mokslinio tyrimo institutai ir kai kurios gamyklos. Antai Medicinos institutas įsipareigoja remti Biologijos-ekologijos fakultetą, organizuoti disciplinų pirmiems kursams dėstymą, skirti šiam tikslui auditorijas bei laboratorijas. Panašią paramą sutiktų teikti ir Žemės ūkio akademija. Informatikos ir fizikos-matematikos krypčių vystymą paremtų Politechnikos institutas. Galima tikėtis, kad nuošalyje neliks tokie galingi gamybiniai susivienijimai kaip „Banga", F. Dzeržinskio staklių ir kitos gamyklos bei įstaigos. Taip vieningai remiant Kauno universitetas galėtų pradėti darbą 1990 m. Dauguma kauniečių supranta, kad Universiteto atkūrimas ne mažiau svarbi akcija kaip Laisvės paminklo atstatymas. Tauta, norinti būti laisva, pirmiausia turi rūpintis savo dvasinės kultūros ugdymu.

Mindaugas VENSLAUSKAS
Medicinos instituto docentas
Honorarą skiriu Vytauto Didžiojo paminklo atstatymui

Nr. 81. VDU Atkūrimo tarybos steigimo grupės kreipimasis į Kauno mokslinę bendruomenę (su mokslo ir mokymo krypčių koncepcija). 1989 m. kovas

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 7, l. 30–43. Mašinraštis, nuorašas.

Gerbiamasis,

1989 m. vasario 10 d. Kauno mokslinės visuomenės atstovų susitikime su LKP Kauno m. Komiteto vadovais nutarta sudaryti Tarybą Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimui organizuoti ir mokslo kryptims formuoti.

Tarybos rinkimams pravesti sudaryta organizacinė komisija:
prof. R. Baltrušis,
m[edicinos mokslų] dr. A. Gutmanas,
doc. A. Karoblis,
G. Krutulis – LDT VK[115] pirmininko pavaduotojas,
doc. R. Marčėnas,
e. prof. p. S. Masiokas,
fil. m. k. J. Misevičienė,
prof. V. Paliūnas,
prof. A. Smailys,
prof. R. Šeinauskas,
doc. M. Venslauskas,
akad. J. Vilemas,
prof. P. Zakarevičius.

Šios komisijos iniciatyva, pagal preliminariai galimas Universiteto mokslinės pedagoginės veiklos kryptis buvo suformuotos specialistų grupės, kurios paruošė trumpas koncepcijas (koncepcijos su jas ruošusių specialistų sąrašais pateiktos priede).

Komisija aptarė Tarybos struktūrą ir jos rinkimų procedūrą. Tarybos pagrindą turėtų sudaryti 30–40 narių, išrinktų nuo Kauno mokslinės visuomenės. Be to, į ją turėtų įeiti Kauno aukštųjų mokyklų vadovai, keletas stambiausių miesto įmonių vadovų, LKP MK ir LDT VK atstovai, LPS miesto Tarybos atstovai.

Siūloma tokia Tarybos suformavimo procedūra: įmonių vadovus pasiūlo miesto įmonių direktorių taryba; LKP MK ir LDT VK atstovai, LPS Tarybos atstovus – šie organai savo nuožiūra. Mokslinės visuomenės atstovai (30–40 žmonių) į Tarybą įeina rinkimų pagrindu.

Rinkimus organizacinė komisija siūlo pravesti taip:

– mokslinės visuomenės atstovus į Tarybą renka visi Kaune ir jo apylinkėse gyvenantieji mokslų daktarai ir profesoriai;

– pageidautina, kad Tarybos nariais būtų išrinkti plačios erudicijos, kompetentingi Kauno bei Lietuvos patriotai, turintieji norą ir entuziazmą atkurti Vytauto Didžiojo Universitetą. Organizacinė komisija mano, kad nuo mokslinės visuomenės Tarybos nariais gali būti išrinkti ne tik mokslų daktarai ir profesoriai, bet ir aktyvūs mokslų kandidatai, docentai bei žymūs visuomenės ir kultūros darbuotojai, neturintys mokslinių vardų ir laipsnių.

Norėtųsi, kad į siūlomų kandidatų sąrašą pagal kiekvieną preliminariai numatomą Universiteto mokslinės-pedagoginės veiklos kryptį būtų įtraukti bent 2–3 žmonės, kurių mokslinė veikla atitinka tai krypčiai. Todėl, siūlant kandidatus, prašytume įvertinti, kad ruošiant atskirų krypčių koncepcijas aktyviausiai dalyvavo specialistai, nurodyti 1 priede.

Rinkimus tikslinga organizuoti dviem turais: pirmas turas skirtas sudaryti kandidatų į Tarybos narius sąrašui. Jis sudaromas taip: kiekvienas šio laiško gavėjas įrašo 30 kandidatų į sąrašą (2 priedas), iki 1989 m. kovo 22 d. atvyksta į KPI antrųjų rūmų 226 kambarį – Teorinės mechanikos katedrą (adresas – K. Donelaičio g. 20) ir įmeta į tam specialiai paruoštą urną.

Organizacinė komisija daugumos principu iš pasiūlytųjų sudaro 50–60 kandidatų sąrašą, kuris pateikiamas antrajam rinkimų turui.

[115] LDT VK – Kauno miesto Liaudies deputatų tarybos Vykdomasis komitetas; LKP MK – Lietuvos komunistų partijos Kauno miesto komitetas.

Antrajam turui pravesti 1989 m. kovo 30 d. 18 val. KPI pirmųjų rūmų salėje (adresas – A. Mickevičiaus g. 37, antras aukštas) kviečiamas visų Kaune ir jo apylinkėse gyvenančių mokslo daktarų ir profesorių susirinkimas. Jo metu, slaptu balsavimu, iš 50–60 kandidatų sąrašo, sudaryto pirmojo rinkimų turo pasėkoje, išrenkami 30–40 mokslinės visuomenės atstovai į Tarybą.

Šis susirinkimas taip pat turėtų patvirtinti Tarybos veiklos pagrindinius principus. Organizacinė komisija siūlo 3 priede pateiktą rezoliucijos projektą[116].

1 priedas

Vytauto Didžiojo Universiteto
galimos mokslo ir mokymo veiklos kryptys

Istorija

Naujų istorijos specializacijų studentai galėtų būti ruošiami Kauno Vytauto Didžiojo Un-to Istorijos fakultete.

Vengiant nereikalingo dubliavimosi su Vilniaus Un-to Istorijos fakulteto katedrų veikla ir atsižvelgiant į specialistų poreikius Kauno zonoje ir visoje Respublikoje, manytume, kad KVD Universitete turėtų būti ruošiami šių specialybių studentai:

1. Muziejininkystės. Šios srities specialistų trūkumas Respublikoje yra akivaizdus, didelę dalį etatų muziejuose užima specialaus pasiruošimo neturintys asmenys. Be to, istorinio profilio muziejų tinklas Respublikoje plečiasi ir plėsis (Sporto istorijos, Aviacijos istorijos, Laivininkystės istorijos ir kt. muziejai). Muziejininkystės specialybės studentai privalėtų išklausyti kursus, kurie nėra skaitomi Vilniuje. Pvz., Pasaulio muziejininkystės istorija, Lietuvos muziejininkystės istorija ir kt.

Į šios specialybės I-ąjį kursą galėtų būti priimama 20 žmonių.

2. Paminklosaugos ir restauracijos specialistai, kuriems būtinos ne tik istorinės, menotyrinės, bet ir juridinės žinios. Šios srities aukšto lygio specialistų stygių ir būtinumą Respublikoje plačiai argumentuoti nereikia.

Grupėje galėtų būti 15–20 studentų. Juos ruošiant, reikėtų kooperuotis su Pramoninės Dailės fakulteto specialistais.

3. Archyvistikos specialistai. Respublikoje kaupiantis archyviniams fondams, plečiantis judėjimui už Lietuvos Metrikos dokumentų sugrąžinimą iš Maskvos, išeivijos lietuviams vis gausiau gimtinei perduodant neįkainuojamas istorines ir kultūrines tautos vertybes, būtini istorikai archyvistai, profesionaliai pasiruošę paleografijos srityje, gerai įsisavinę lotynų (ypač viduramžių lotynų), senąją rusų, senąją vokiečių, lenkų kalbas, turintys dokumentų konservavimo ir saugojimo įgūdžių.

Į šią specialybę galėtų būti priimama apie 10 studentų.

4. Aukštos kvalifikacijos gidai. Iki šiol Kauno mieste ir Kauno zonoje šioje srityje, kaip taisyklė, darbuojasi istorinio išsilavinimo neturintys asmenys, greitomis, paviršutiniškai paruošti prie Kauno Kelionių ir Ekskursijų Biuro. Turistų srautas iš šalies ir užsienio gausėja ir gausės. Nuo šios specialybės žmonių profesionalumo nemažai priklauso, kokį mūsų tautos praeities ir dabarties paveikslą Respublikos svečiai išsiveš į namus.

Pastaba. Į šias specializacijas studentai galėtų būti paskirstomi nuo II–III kurso, prieš tai jiems išklausius visuotinės istorijos (ypač giliai nagrinėjant kaimyninių kraštų istoriją), Lietuvos istorijos, Meno istorijos, Religijos istorijos ir kitas istorines bei bendrą humanitarinį pasiruošimą suteikiančias disciplinas.

Projektą parengė:
1. Grupės koordinatorius Marčėnas Rimantas, VVU Kauno vakarinio fak. doc., ist. [mokslų] kand.
2. Gečas Steponas, Kauno valst. istorijos muziejaus direktoriaus pavaduotojas mokslo reikalams.
3. Oksas Jurgis, istorikas, Kultūros paminklų restauravimo projektavimo institutas, Kauno skyrius.
4. Samulionienė Rūta, VVU Kauno vakarinio fak. doc., filosofijos [mokslų] kand.
5. Vaškelis Aleksandras, Paminklų restauravimo instituto vyresn. archeologas.
6. Vitkauskas Vidas, istorikas, MA Istorijos instituto aspirantas.

[116] Žr. dok. Nr. 32.

Filologija

Kauno Universiteto struktūroje labai žymią vietą turėtų užimti Filologijos fakultetas. Siekiant patenkinti ne tik Kauno leidyklų, archyvų, bibliotekų, švietimo įstaigų, ekskursijų biurų ir kt. įstaigų, bet ir visos Respublikos reikmes, nedubliuojant VVU ir kitų Respublikos aukštųjų mokyklų, atkuriamojo KVDU Filologijos fakultete siūloma rengti tokius specialistus:

1. Lietuvių kalbos ir literatūros – 25 (50) studentai. Specializacija nuo III-io kurso: a) latvių kalbos ir literatūros, b) baltų tautosakos, mitologijos ir etnografijos, c) bendrosios kalbotyros, d) lyginamosios istorinės indoeuropiečių kalbotyros.

2. Anglų kalbos ir literatūros – 25 studentai. Specializacija nuo 3-io kurso: a) vertėjai (filologinio, medicininio, techninio ir kt. profilio), b) sinchroninio vertimo specialistai, c) ekskursijų vadovai. Studentams dėstoma švedų kalba.

3. Vokiečių kalbos ir literatūros – 25 studentai: a) vertėjai (filologinio, medicininio, techninio ir kt. profilio), b) sinchroninio vertimo specialistai, c) ekskursijų vadovai. Studentams dėstoma švedų kalba.

4. Prancūzų kalbos ir literatūros – 10 studentų. Specializacija nuo 3-io kurso (analogiška anglų ir vokiečių kalbomis),

5. Slavų kalbų ir literatūros – 25 studentai. Specializacija nuo 3-io kurso: a) rusų kalbos ir literatūros, b) Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir Vilniaus krašto slaviškos (lenkų, baltarusių) kalbos ir literatūros.

Viso: 105 (ar 130) studentų.

Išvardintų specialybių studentams taip pat sudaromos galimybės fakultatyviai studijuoti šias kalbas ir literatūras:

1. Italų, ispanų, rumunų (= moldavų).
2. Estų ir suomių.
3. Skandinavų.
4. Vengrų.
5. Armėnų ir gruzinų.
6. Japonų (a) filologinio, b) techninio pobūdžio studijos)
7. Hebrajų.
8. Arabų.
9. Sanskrito.
10. Senosios graikų ir klasikinės lotynų (specializacija: a) viduramžių lotynų kalba, b) LDK lotynistikos literatūros).

Pastaba. Norėdamas gauti vienos specialybės diplomą, studentas privalo įsisavinti numatytą šiai specialybei privalomą programą, išlaikyti programoje numatytus egzaminus per tam tikrą laiką. Paskaitų lankymas neprivalomas. Studentai turi teisę lankyti ir kitų specialybių paskaitas, už jas atsiskaityti, laikyti egzaminus ir gauti ne tik vienos specialybės diplomą.

Siūloma į pirmąjį kursą norinčius studijuoti priimti be stojamųjų egzaminų (su vidurinės mokyklos ar kitos adekvačios įstaigos nukreipimu, atsižvelgiant į mokymosi lygį, polinkius, gabumus). Mokslo metų viduryje arba pabaigoje surengti egzaminus, kurių metu ir suformuoti tolimesnių studijų kontingentą.

Koncepciją parengė:
1. Joana Misevičienė, filologijos mokslų kandidatė.
2. Letas Palmaitis, filologijos mokslų kandidatas.
3. A. Butkus, filologijos mokslų kandidatas.
4. N. Katinienė, filologijos mokslų kandidatė.
5. V. Žulys, filologijos mokslų kandidatas, docentas.
6. J. Jasaitis, filologijos mokslų kandidatas, docentas.
7. J. Vilutis, filologijos mokslų kandidatas, docentas.
8. A. Čėsna, dėstytojas.

Ekonomika

Ekonomikos fakulteto veiklą siūloma organizuoti, įvedant dviejų pakopų mokymo sistemą. Pirmoji pakopa: bazinis mokymas – atitinkamo profilio ekonomisto kvalifikacijos suteikimas, įteikiant aukštojo mokslo diplomą; antra pakopa: specializuotas mokymas – žinių ir sugebėjimų gilinimas siaura kryptimi, įteikiant nustatytos formos atestatą. Baziniam mokymui naudojama tradicinė forma (5 metų mokymas),

specializuotam mokymui – nuo 1986 metų įvesta specialistų perkvalifikavimo forma (vienerių metų mokymas, priimant diplomuotus specialistus, jau turinčius 3–5 metų veiklos patyrimą atitinkamoje srityje).

Tokiu būdu Ekonomikos fakultetą turėtų sudaryti du skyriai: studentų ruošimo skyrius ir perkvalifikavimo skyrius.

Studentų ruošimo skyriuje siūloma mokyti šių specialybių: gamybos ekonomika ir valdymas, finansai ir kreditas, darbo ekonomika ir sociologija, tarptautiniai ekonominiai santykiai, ekonominė informatika ir informacinė technologija. Šių specialybių kadrų paklausa (ypač valdymo, ekonominių ryšių su užsieniu, finansų-bankininkystės) didelė ir dar didės, įgyvendinant įmonių ir Respublikos ekonominį savarankiškumą. Gamybos ekonomikos ir valdymo bei finansų ir kredito specialybių dienines grupes atidaryti jau 1898 m., kitų specialybių – 1990 m. Viso į studentų ruošimo skyrių kasmet priimti 100–120 žmonių.

Perkvalifikavimo skyriuje siūloma gilinti žinias tokiomis kryptimis: įmonės valdymo organizavimas (specializuojant pagal šakas ir įteikiant pramonės, statybos, transporto, prekybos, banko, sporto ir turizmo, buitinio aptarnavimo menedžerių atestatus), marketingas (įteikiant komersanto atestatą), ekonominiai ryšiai su partneriais užsienyje (įteikiant tarptautinio komersanto atestatą). Perkvalifikavimo skyrių atidaryti jau 1989 m. Viso į šį skyrių kasmet priimti 75–100 žmonių.

Pedagoginių kadrų klausimas. Šiuo metu Kaune yra trys centrai, kuriuose koncentruojasi mokslininkų-ekonomistų kadrai: VVU vakarinis fakultetas, KPI Inžinerinės ekonomikos fakultetas ir Kvalifikacijos kėlimo instituto Kauno filialas. Be to, yra žmonių su moksliniais laipsniais, dirbančių pramonės įmonėse. Todėl sukomplektuoti Ekonomikos fakulteto katedras neturėtų būti sudėtinga. Būtina vedančius dėstytojus pasiųsti ilgalaikėms stažuotėms į pasaulyje pripažintus mokslo centrus.

Materialinė-techninė bazė. Kadangi fakulteto specifika nereikalauja steigti ypatingai įruoštų laboratorijų (išskyrus kompiuterių klases), jam gali būti skirtas bet kuris VVU Kauno fakultetui perduotas ir šiuo metu baigiamas įrengti pastatas (pvz. Muitinės g. 14) ar numatyti perduoti Universitetui kitų organizacijų pastatai (pvz. 4-osios profesinės technikos mokyklos korpusas). Kompiuterių klasėms įruošti būtinai reikia gauti bent 12–15 šiuolaikinių personalinių kompiuterių. Spręsti šį klausimą gal padėtų stambiausios miesto pramonės įmonės, turinčios valiutinius finansus.

Koncepciją parengė:

1. Grupės koordinatorius – P. Zakarevičius, Kvalifikacijos kėlimo instituto direktoriaus pav[aduotojas], ekon. m. kandidatas, docentas.
2. R. Jucevičius – Kvalifikacijos kėlimo instituto katedros vedėjas, ekon. m. kandidatas, docentas.
3. V. Katkus – Lietuvos kooperatyvų asociacijos viceprezidentas.
4. S. Lapeika – Valdymo problemų bendrovės „Manta“ pirmininkas.
5. G. Radzevičius – Orgprojektavimo biuro „Vilma“ ved[antysis] specialistas, ekon. m. kandidatas.
6. A. Taparauskienė – VVU Kauno fakulteto docentė, ekon. m. kandidatė.
7. Pr. Žukauskas – Kvalifikacijos kėlimo instituto docentas, ekon. m. kandidatas.

Matematika, fizika, chemija

Siūloma priimti į pirmą kursą:

1. Matematikos specialybė – 25 studentai, sumažinus priėmimą Vilniaus ir Šiaulių pedagoginiuose institutuose.
2. Taikomosios matematikos specialybė – 25 studentai, nutraukus priėmimą KPI. Šios specialybės absolventai mokės apytiksliai spręsti fizikinio-techninio pobūdžio uždavinius. Bus mokoma grynai skaitmeninių metodų, kurie naudojami dirbant su E[lektroninėmis] S[kaičiavimo] M[ašinomis] ir apytikslių analizinių metodų, kai ESM tik dalinai panaudojamos.
3. Matematikos įrangos specialybė – 25 studentai, nutraukus taikomosios matematikos spec. priėmimą KPI. Bus ruošiami programuotojai – matematinės įrangos specialistai.
4. Mikroelektronikos procesų fizikiniai pagrindai – 25 studentai, sumažinus priėmimą KPI, VVU. Ruošti 5–6 specializacijų absolventus.
5. Mechanika – 25 studentai, sumažinus priėmimą KPI, VVU. Bus ruošiami mašinų, prietaisų ir aparatūros stiprumo ir dinamikos bei skysčio, dujų ir plazmos mechanikos specialistai, sugebantys ESM pagalba arba apytiksliais analiziniais metodais spręsti mechanikos problemas.

Visų specialybių studentai pirmuosius du metus mokomi pagal tuos pačius mokymo planus ir tas pačias disciplinų programas. Mokymo planus ir disciplinų programas sudaryti atsižvelgiant į užsienio patyrimą.

Dėstytojai

Iš pradžių organizuoti dvi katedras: matematikos ir fizikos. Specialiems kursams skaityti priimti 1/4 etato Kauno miesto institutų darbuotojus, intensyviai dirbančius mokslinį darbą. Kad dėstymo turinys ir būdas atitiktų pasaulinę praktiką, pasiųsti stažuotei JAV ir Kanados universitetuose grupę dėstytojų. Taip pat pakviesti profesorius iš šių šalių laikinam darbui.

Auditorijos

Paskaitas skaityti Politinio švietimo namuose ir patalpose, kurias užleis FTEPI (Laisvės alėjoje).

Laboratorijos

Bendrosios fizikos laboratorija – naudotis KPI;

specialių fizikos kursų laboratorijos – naudotis Kauno institutų laboratorijomis (FTEPI, KRMT MTI, KPI);

skaičiavimo centras – naudotis „Bangos“ susivienijimo, FTEPI skaičiavimo centrais;

mechanikos laboratorija – naudotis KPI, FTEPI bazėmis.

Koncepciją parengė:

1. Grupės koordinatorius – V. Paliūnas, technikos mokslų daktaras, profesorius – KPI.
2. J. Vilemas – FTEPI direktorius, akademikas.
3. M. Daunys – technikos mokslų daktaras, profesorius – KPI.
4. S. Masiokas – tech. m. kand., e. prof. pareigas – KPI.
5. A. Karoblis – fizikos-matem. mokslų kand. – KPI docentas.
6. V. Kargaudas – tech. mokslų kand. – KPI docentas.
7. A. Barauskas – tech. mokslų kand. – KPI docentas.
8. V. Sakalauskas – fizikos-matem. mokslų kand. – KPI docentas,
9. A. Abišala – fizikos-matem. mokslų kand. – KRMT MTI.

Biologija – ekologija

Atkuriamo Kauno Vytauto Didžiojo Universiteto Biologijos-ekologijos fakultete siūloma ruošti tokius specialistus:

1) fiziologus,
2) mikrobiologus-biotechnologus,
3) ekologus.

Studentai pirmuose trijuose kursuose turėtų įgyti šiuolaikinį fundamentalų išsilavinimą iš pagrindinių disciplinų, o taip pat iš matematikos ir fizikos. Be to, visų specialybių ruošimui jau pirmuose kursuose turėtų būti suteikta biokibernetinė pakraipa. Vėlesniuose kursuose, specializuojant nurodytomis kryptimis, studentai turėtų būti ugdomi:

– formuluoti savo mokslinės srities paieškomojo pobūdžio ir dabartyje subrendusius uždavinius;
– sugebėti atlikti šiuolaikinius reikalavimus atitinkančius eksperimentinius tyrimus ir matavimus;
– sugebėti, naudojant šiuolaikinę skaičiavimo techniką, apdoroti gautus duomenis;
– sugebėti kurti hipotezes ir aiškinti tiriamų reiškinių tarpusavio ryšius.

Kuriant šią koncepciją vadovautasi:

– nurodytų specialistų paklausa Lietuvoje ir Kaune;
– įvertinant dabartinio mokslo vystymosi kryptis ir kryptis, kurios vystysis XXI amžiuje;
– įvertinant visuomenės nuomonę, pareikštą spaudoje.

Biologų-ekologų ruošimą visapusiškai rems Kauno Medicinos institutas.

Koncepciją parengė:

1. V. Antanaitis, dr., prof., miškininkas-ekologas, LŽŪA.
2. R. Baltrušis, dr., prof., chemikas-organikas, KPI.
3. F. Bukauskas, dr., prof., biofizikas, KMl.
4. A. Gutmanas, dr., biofizikas, KMI.
5. A. Mickis, dr., prof., farmakologas, KMI.
6. A. Praškevičius, dr., prof., biochemikas, KMI.

7. R. Stropus, dr., prof., anatomas, KMI.
8. S. Pileckis, dr., prof., zoologas, LŽŪA.
9. V. Vaičiuvėnas, kand., doc., mikrobiologas, KMI.
10. M. Venslauskas, kand., doc., fiziologas-biofizikas, KMI.

Išdėstyta koncepcija buvo svarstyta ir aptarta aukščiau išvardintų Kauno mokslininkų, dirbančių šiose ar artimose srityse, seminare. Galutinai suredaguoti koncepciją įpareigotas docentas M. Venslauskas.

Informatika

Atkuriamas Kauno Vytauto Didžiojo Universitetas turi turėti modernią skaičiavimo technikos bazę ir aukštos kvalifikacijos dėstytojus. To pirmiausia reikia visoms planuojamoms Universiteto specialybėms. Reikiamos sąlygos gali susidaryti tik tuo atveju, jeigu bus ruošiami informatikos (santykinis pavadinimas) specialistai. Ruošiamas specialybes ir specializacijas turėtų apspręsti dėstančių profesorių bei docentų mokslinių darbų kryptys. Įvedus tokią specialybę Universitete, būtų tikslinga sumažinti studentų priėmimą į Kauno Politechnikos instituto skaičiavimo technikos fakultetą. Techninė bazė gali būti vystoma Vilniaus Universiteto Kauno vakariniame fakultete turimos technikos pagrindu, pradžioje pasinaudojant įvairių įmonių skaičiavimo centrų pajėgumais.

Prie šios krypties specialistų rengimo koncepcijos paruošimo galėtų prisidėti KPI skaičiavimo technikos fakulteto bei kiti su informatika susiję profesoriai.

Siūlymus parengė:
1. Grupės koordinatorius – R. Šeinauskas, KPI katedros vedėjas, techn. m. daktaras, profesorius.
2. Telešius – VVU Kauno vak. fakulteto docentas.
3. Vidžiūnas – VVU Kauno vak. fakulteto docentas.
4. Živatkauskas – KPI matematinės įrangos katedros docentas.
5. Kostkevičius – KPI matematinės įrangos katedros dėstytojas.
6. Snarskis – vyr. mokslinis bendradarbis.
7. Šerkšnys – vyr. mokslinis bendradarbis.

Menų kryptys

Bendra koncepcija. Universitetas, remiantis užsienio šalių patyrimu, galėtų savyje organiškai jungti mokslinio tyrimo institutus (fundamentalių gamtos mokslų ir humanitarinio profilio) ir mokymo institutus (arba fakultetus).

Menų mokslo ir mokymo koncepcija. Lietuvoje pokario metais susiklostė tokia padėtis, kad daugelio krypčių meno teorijos ir kritikos specialistai ruošiami už Respublikos ribų (Maskvoje, Leningrade ir kt.). Žmonės, baigę mokslus Sąjungos centruose, grįžta atitrūkę nuo Lietuvos realijų, dažnai sunkiai įsijungia į mūsų kultūrinį gyvenimą. Todėl Universitete turėtų būti Menų mokslinio tyrimo institutas (gal Liet[uvos] S[tatybos ir] A[rchitektūros] M[okslinio] T[yrimo] I[nstituto] bazėje) greta atitinkamos teorinės pakraipos Menų fakulteto (ar mokymo instituto).

Menų fakultete (institute) galėtų būti tokios kryptys: kultūrologija – baltų etninės kultūros ir filosofijos pagrindų, teatrologija ir kino kritika, urbanistikos, architektūros bei kultūrinio palikimo teorijos specialybės ir pan. Daugelio šių specialybių pamatinės disciplinos yra bendros ir privalo turėti ryškiai išreikštus baltų pasaulėjautos bruožus.

Šalia teorinės pakraipos Menų fakulteto (instituto) į Universiteto sudėtį kaip savarankiškas institutas galėtų įeiti Dailės instituto Kauno fakulteto ir St. Žuko taikomosios dailės technikumo bazėje atkuriamas Kauno taikomosios dailės institutas. Tai būtų praktinės pakraipos Universiteto institutas su architektūros ir taikomosios dailės specialybėmis bei mokomąja gamybine baze.

Toks menų mokslo ir mokymo Kauno Vytauto Didžiojo Universitete modelis, mūsų nuomone, tikslingiausias ir labiausiai atitinka esamus ir būsimus Lietuvos kultūros poreikius.

Koncepciją parengė:
1. V. Palys – arch. [mokslų] kand., doc., VDI.
2. A. Norvilas – Kauno Menininkų namų direktorius.
3. E. Šimatonis – v. d., VDI.
4. N. Zovė – v. d., VDI.

Nr. 82. Felikso Bukausko pasisakymas. 1989 m. kovo 25 d.

Bukauskas, Feliksas. O gal universitetas – susivienijimas? In *Kauno tiesa*. 1989 03 25. Nr. 71, p. 3.

O gal universitetas – susivienijimas?

Pastaruoju metu Respublikoje plačiai diskutuojama dėl Kauno universiteto atkūrimo. Į šią diskusiją įtrauktas ir Kauno medicinos institutas. Priekaištaujama, kad sprendžiant Universiteto klausimą instituto vadovybė, pirmiausia bijanti dėl savo „kėdžių", aiškiai neišsako savo pozicijos.

Manau, jog kuriant Kauno universitetą bent pradiniame etape tikslinga būtų panaudoti susivienijimo formą. Norėčiau pradėti nuo pavyzdžio. 1960 m. pradžioje Medicinos institute, vadovaujant akademikui Z. Januškevičiui, Kaune subrendo kardiologinių tyrimų mokslinė kryptis ir buvo aišku, kad be fundamentinių mokslų išvystymo bus sunku tikėtis tolesnės pažangos. Neabejotina, jog viena svarbiausių jos prielaidų – tai kadrai, kurių, Respublikoje ir net Tarybų Sąjungoje tuo metu niekas neruošė. Entuziastų dėka institute buvo įsteigta biofizikos specialybė, šiam tikslui naudojant KPI katedrų bazę, pakviečiant dėstyti aukštos kvalifikacijos specialistus iš Kauno statybos ir architektūros, Radijo matavimų technikos, Tekstilės mokslinio tyrimo institutų. Biologinį ir medicininį parengimą biofizikai gavo Medicinos institute, matematinį-fizikinį – KPI, skaičiavimo technikos mokėsi KPI, VVU. Diplominius darbus ruošė Kauno, Maskvos, Puščino, Vilniaus aukštosiose nokyklose ir mokslinio tyrimo institutuose.

Aš, baigęs šią specialybę, šiandien galiu tvirtinti, kad gavome parengimą, artimą universitetiniam. Iš 69 baigusių biofizikų daugiau negu 60 proc. apgynė mokslines disertacijas medicinos, biologijos, fizikos-matematikos, technikos mokslų srityse, sėkmingai dirba Kauno, Vilniaus, Maskvos, Puščino mokslo įstaigose biofizikais, biochemikais, mokslo organizatoriais, medikais. Vienas absolventas tapo žinomu Respublikoje rašytoju, septyni sėkmingai dirba JAV ir Izraelio mokslo bei gydymo įstaigose. Nelengva buvo Respublikoje tuo metu rasti darbo biofizikui, tačiau būtent universitetinio, platesnio profilio parengimas leido jiems pritapti įvairiose srityse.

Kas iš to seka kalbant apie pagrindinę temą? Respublikai ruošiantis pereiti prie ekonominio savarankiškumo naujas universitetas gali būti nepakeliama našta, bent pradiniame etape.

Ar negali pateiktas pavyzdys būti savotišku modeliu kuriant Kauno universitetą kaip susivienijimą? Jis būtų organizuojamas sujungiant Kauno aukštųjų mokyklų ir mokslinto tyrimo institutų mokslinį bei pedagoginį potencialą. Šis potencialas gana didelis ir, manau, yra jo panaudojimo rezervų. Ypač mažai panaudojami pedagoginiams tikslams aukštos kvalifikacijos specialistai. Be to, MTI laboratorijose yra sukaupta daug unikalios aparatūros, taip pat ir šiuolaikinės skaičiavimo technikos. Pasaulinė praktika rodo, kad būtent mokslinėse laboratorijose yra geriausia bazė studentų praktiniams darbams. Žinoma, Kauno universitetui bent pradiniame etape reikėtų sudaryti išimtines sąlygas, grupėse turėtų būti mažiau studentų.

Kauno, taip pat Vilniaus moksliniuose institutuose dirba nemažai mokslininkų, kurie garsūs savo darbais pasauliniu mastu. Tad kodėl šis potencialas iki šiol nepanaudojamas aukštosiose mokyklose? Čia ir slypi viena priežasčių, kodėl reikalingas naujas universitetas. Jis turi sulaužyti nusistovėjusias tradicijas. Be to, siekiant nesukompromituoti pačios idėjos, reikia ieškoti netradicinių darbo ir organizacijos formų, ką dabartinės aukštosios mokyklos nelabai sugeba šiuo metu daryti. Manau, kad tie, kas iškėlė šią idėją, siekė ne vien tradicijų atgaivinimo.

Šiandieną, esu įsitikinęs, nė viena Kaune esanti aukštoji mokykla atkuriant Universitetą nėra opozicijoje. Tačiau netikslinga galvoti apie šių aukštųjų mokyklų skaldymą ir prijungimą prie būsimo Universiteto. Naujos aukštosios mokyklos kūrimas turėtų padėti jau esančioms ruošiant aukštos kvalifikacijos specialistus pereiti nuo kiekybinių rodiklių prie kokybinių. Juk dabar dar esama „nepopuliarių" specialybių, į jas stojant tebėra maži konkursai. Be to, kai kurių specialistų Respublikoje per daug, nors dar negalime pasakyti kokių būtent. Tą aiškiai pajusime tik perėjus Respublikai į visišką ekonominį savarankiškumą.

Atkuriant Kauno Vytauto Didžiojo universitetą daug galėtų prisidėti miesto aukštosios mokyklos ir mokslinio tyrimo institutai. Medicinos instituto rektoratas iškėlė iniciatyvą teikti metodinę ir finansinę pagalbą naujai atkurto Universiteto Gamtos fakultetui. Tai liestų mokymo ir mokslines bazes, aukštos kvalifikacijos specialistų paskaitas, mokslinės aparatūros perdavimą, aspirantų rengimą ir pan. Manau, kad ir dalis Vilniaus specialistų neatsisakytų padėti. Todėl siūlau VVU vakarinio filialo bazėje steigti universitetą-susivienijimą, kuris sujungtų visas miesto aukštąsias mokyklas ir tinkamus pagal profilį mokslinio tyrimo institutus. Universitete turi būti įsteigta konsultacinė taryba, į kurią šalia rektoriaus įeitų

visų Kauno aukštųjų mokyklų ir VVU rektoriai, Kauno MTI ir visuomenės atstovai, miesto Vykdomojo komiteto pirmininkas ar vienas iš jo pavaduotojų. Tokio organo sudarymas leistų suintegruoti miesto intelektualines mokslines jėgas. Tarybos uždavinys būtų sudaryti maksimaliai palankias sąlygas formuojant Kauno universiteto mokslines bazes ir pedagoginius kadrus. Ateityje, 4–5 metų laikotarpiu, universitetas-susivienijimas turėtų virsti visiškai savarankiška aukštąja mokykla.

Kodėl reikalingas Kauno universitetas?

Praėję dešimtmečiai paliko gilius pėdsakus ne tik ekonomikoje, kultūroje, bet ir žmonių sąmonėje. Sukūrė ir adekvačią sau aukštosios mokyklos struktūrą, nelinkusią eksperimentuoti. Esamos aukštosios mokyklos gali tik iš lėto reformuotis. Naujasis Universitetas galėtų kurtis kaupdamas visa, kas geriausia žinoma pasaulinėje universitetų praktikoje, kartu būti nevaržomas praeities balasto.

Respublikos ūkiskaita išryškins daug problemų, susijusių su kadrų rengimu. Aukštosios mokyklos su lankstesne struktūra egzistavimas leistų lanksčiau spręsti atsirandančias problemas. Daugelio naujų specialistų rengimą mes galime spręsti tik suvieniję aukštųjų mokyklų ir MTI pastangas. Pirmiausia tai liečia ekologijos ir, ypač žmogaus ekologijos, specialybę, galbūt fiziologiją, biokibernetiką ir medicininę elektroniką. Apie ekonomikos ir humanitarinius mokslus nekalbėsiu, paliksiu tai spręsti specialistams.

Sveika konkurencija, manau, praverstų ir Vilniaus universitetui. Kaune galima sėkmingai įsteigti specialybes, kurios yra techniškųjų, medicinos ir humanitarinių mokslų sandūroje. Esamos aukštosios mokyklos parodė savo nesugebėjimą plačiai įtraukti į aukštojo mokslo specialistų rengimą mokslinį potencialą, kuris yra Respublikos Mokslų Akademijos ir šakiniuose mokslinio tyrimo institutuose.

Kokia pagrindinė kliūtis šiame kelyje? Ji yra mumyse. Reikia nugalėti bendravimo barjerus siekiant didesnio tikslo negu mūsų „kiemo“ gerovė. Kaltindami vieni kitus šių barjerų mes neįveiksime, tai pasieksime tik įsiklausydami į oponentų prieštaravimus, stengdamiesi juos suprasti ir sugebėti įtikinti savo argumentais.

Esu įsitikinęs, kad Kauno medicinos instituto rektoratas, katedrų ir mokslinių laboratorijų profesoriai bei dėstytojai, kiek leis jėgos ir sugebėjimai prisidės prie Kauno Vytauto Didžiojo universiteto kūrimo, suteikdami bazę studentų mokymui, talkindami specialistais, moksline aparatūra ir finansais. Manau, kad Kauno universitetas pasitarnautų ir Lietuvos aukštosioms mokykloms kaip eksperimentas, kurio teigiamą patirtį jos galėtų diegti pas save.

Prof. Feliksas BUKAUSKAS
Medicinos instituto prorektorius mokslo reikalams

Nr. 83. Nijolės Čiučiulkienės pasisakymas. 1989 m. kovo 28 d.

Čiučiulkienė, Nijolė. Universitetas ir mokykla – neatskiriami. In *Kauno tiesa*. 1989 03 28. Nr. 73, p. 3.

Universitetas ir mokykla – neatskiriami

Universitetas Kaune. Ši tema, tapusi visuotinės polemikos šaltiniu, savo aktualumu nenusileidžia tik politiniams straipsniams. Skaitytojui, sekančiam informaciją apie Kauno universiteto atkūrimo problemas, aišku, kad hamletiškasis klausimas: „Būti ar nebūti?“ jau nebekeliamas. Dabar kalbame apie tai, koks turi būti Universitetas, kada jis atvers duris. Tarp kompetentingų specialistų požiūrių skamba ir pedagogų balsas: „Universitetas reikalingas mokyklai. Mokyklai reikia gerų lituanistų, istorikų!“ O dėl užsienio kalbų? Kaip užsienio kalbos mokytoja norėčiau paklausti: ar bus išspręsta miesto socialinės infrastruktūros humanitarizavimo problema, jei atidaromos tik lietuvių kalbos ir literatūros bei ekonominio profilio dieninės grupės? Iš spaudoje pasirodžiusių straipsnių matyti, jog užienio kalbų padėtis Universitete nėra aiški.

Įprasta girdėti, jog užsienio kalbų specialistų esąs perteklius. Daugelis jų dirba vaikų darželiuose auklėtojomis ir t. t. Todėl tikriausiai reikia suprasti, kad užsienio kalbų specialistų rengimas dieninėse grupėse atidedamas neribotam laikui. (Supraskite, atidedamas bent iki tada, kol darželių auklėtojai taps mokyklų mokytojais). Ir vėl norisi paklausti: kada gi bus atsikratyta stagnatoriškos pažiūros į užsienio kalbą? Kada užsienio kalbos specialistai nesijaus „specialistų perprodukcijos“ rezultatu?

Pastaruoju metu pažiūra į užsienio kalbas keičiasi. Vidurinės bendrojo lavinimo mokyklos lietuvių dėstomąja kalba mokymo plano projekte užsienio kalbos pamokų skaičių numatyta padidinti nuo 17

savaitinių pamokų iki 25. Šis projektas dar nėra galutinis, jis bus svarstomas, tačiau norėtųsi tikėti, kad šis skaičius nebus sumažintas. Antraip belieka tik pritarti pedagogikos mokslų daktarui Volodarui Krajevskiui, kad „...esamomis sąlygomis galima tik išmokyti skaityti užsienio kalba“. („Inostrannyje jazyki v škole“. Nr. 1, 1989, p. 3). O mokymo programa reikalauja visai ko kito!

Nereikėtų užmiršti ir humanitarizuotų mokyklų steigimo idėjos. Humanitarinio profilio mokykloje užsienio kalba vaidintų nemažą vaidmenį. Taip pat yra mokyklos su sustiprintu kalbos mokymu. Kad šios mokyklos atliktų savo paskirtį – išmokytų laisvai kalbėti užsienio kalba, reiktų skirti ypatingą dėmesį tiek kuriant jų materialinę-techninę bazę, tiek gerinant užsienio kalbos dėstymo lygį. Svarstant šias problemas išsispręstų ir specialistų kiekybės klausimas. Tačiau Respublikos liaudies švietimo ministro H. Zabulio žodžiais tariant: „...kai reikia mokyklai ką nors duoti, tai labai ilgai mąstom ir trypiam!“ (Iš kalbos LKP CK XVII plenume). O gyvenimas vis tiek diktuoja savas tiesas: tėvai vaikams samdo korepetitorius, o įmonės – specialistus vertėjus, nes vietiniai inžinieriai bei kiti vadovai užsienio kalbos nemoka.

Vėl remiuosi pedagogikos mokslų daktaro, Sąjunginės pedagogikos mokslų akademijos nario korespondento V. Krajevskio idėja dėl užsienio kalbos mokymo ankstyvajame amžiuje, netgi darželiuose.

Ši idėja yra ne vieno darželio vedėjos svajonė. Jai pritaria ir tėvai. Kai kur jau bandoma ją įgyvendinti. Tačiau tai dar labai nauja. Kartu atsivertų plati naujos metodikos, pedagogikos kūrimo perspektyva būsimojo Universiteto katedroms ir kartu išsispręstų darželyje dirbančio užsienio kalbos specialisto problemą. Jis dirbtų pagal specialybę. Taigi matome, kad Universitetas ir mokykla – neatsiejami. O kokia puiki perspektyva atsivertų į vieningą kompleksą sujungus mokymą darželyje, vidurinėje mokykloje su sustiprintu užsienio kalbos mokymu ir pagaliau Universitete. Turėtume tikrai puikių užsienio kalbos žinovų.

O dabar vidurinės mokyklos spragas tenka „lopyti“ aukštajai mokyklai, todėl jos užsienio kalbų dėstymo metodika iš esmės yra vidurinės mokyklos programos kartojimas, deja, negalintis duoti norimų rezultatų. Tos pačios temos, gramatiniai pratimai ir... mažai paskaitų.

Šiandieninio gyvenimo tempai reikalauja turėti ir kompetentingus specialistus. Galbūt šias problemas padėtų išspręsti užsienio kalbų specialistų diferencijavimas aukštojoje mokykloje. Kaip Medicinos institutas negali parengti universalaus gydytojo, taip ir Universitetui sunku išleisti universalų užsienio kalbos žinovą. Jam, daugiausia dirbančiam au bendrine kalba, sunku, verčiant grupei specialistų, iš karto apibūdinti, pvz. elektrinio bloko veikimo schemą, nes tokioje situacijoje specialiųjų terminų žodynu nepasinaudosi. Todėl siūlyčiau užsienio kalbos specialistus rengti su kvalifikaciniu profiliu: pedagogus, filologus, sinchroninio vertimo specialistus, taip reikalingus šiandien techninio profilio vertėjus. Juk visiems žinoma, kad šių specialistų trūksta. Gamyklos savo lėšomis organizuoja kursus. O kodėl nepagalvoti apie etatinį užsienio kalbos specialistą įmonėje, vedantį kursus ir atliekantį vertėjo darbą?

Visos šios problemos reikalauja keisti mokymo programas, vadovėlius. Tačiau ar ne laikas tai padaryti? Juk vadovėliai, skirti užsienio kalbos dėstymui nespecialistams, daugiausia yra 1960–1970 metų leidimo ir dar senesni. Ką apie tai galvoja aukštųjų mokyklų dėstytojai? Šią problemą išspręsti kompetencijos tikrai netrūktų.

„Pedagogikos“ leidyklos vyriausiojo redaktoriaus pavaduotojas J. Vasiljevas pabrėžia: „Užsienio kalbą laikau svarbiausiu dėstomuoju dalyku. Pirmiausia, ji prisideda prie bendro vaiko išsilavinimo. Antra, mes visi turime įsisąmoninti, kad negalima į gyvenimą išleisti žmonių, nemokančių nė vienos užsienio kalbos“.

Šios mintys buvo įdėmiai svarstomos praėjusių metų pabaigoje Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto organizuotame forume, kuriame teko dalyvauti ir man, kaip fakulteto absolventei. Kvalifikuotų kadrų trūkumo klausimą buvo siūloma spręsti įtraukiant į Kauno universiteto sudėtį Liaudies ūkio specialistų kvalifikacijos kėlimo fakultetą. Toks fakultetas, užmezgęs ryšius su užsieniu, kitomis sąjunginėmis respublikomis, iš esamų specialistų parengtų Universitetui kvalifikuotus kadrus. Tiesiog juokinga klausyti, kad mūsų tauta neturi gabių, energingų žmonių, kad jų reikia ieškoti užsienyje. Taip, gal būt jiems trūksta žinių, bet tai ir išspręstų pažangus universitetinio lygio specialistų kvalifikacijos kėlimo fakultetas. Imkime pavyzdį iš Kraštotyros fakulteto entuziastų.

Naujame Kauno universitete būtina dėstyt tris pagrindines kalbas: vokiečių, prancūzų ir anglų.

Baigdama norėčiau prisidėti prie Liaudies švietimo darbuotojų tobulinimosi instituto užsienio kalbų kabineto vedėjos Laimos Grigaliūnienės raginimo „mokytis užsienio kalbų, belsti į galingųjų duris, kad būtų leista išvykti į šalį, kurios kalba dėstote“. Kartu jos žodžiais norėčiau paklausti, kas svarbiau – būtis ar buitis! Greičiau nuspręskime, nekreipdami dėmesio į savo postus: būtis!

Nijolė ČIUČIULKIENĖ
49-osios vidurinės mokyklos mokytoja

Nr. 84. VDU Atkūrimo tarybos pirmojo posėdžio protokolas. 1989 m. kovo 30 d.

Protokolas: VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 1–3. Rankraštis, originalas.
Sąrašas: VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 13. Rankraštis, originalas.

Kauno Vytauto Didžiojo Universiteto Atkūrimo tarybos rinkimų,
įvykusių 1989 03 30 KPI I-ųjų rūmų didžiojoje auditorijoje

PROTOKOLAS Nr. 1

Susirinkime dalyvavo: ... narių (126?)[117]
Susirinkimui pirmininkavo: prof. R. Baltrušis (KPI)
Susirinkimui sekretoriavo: [parašas] filol. m. kand. doc. J. Ratkevičiūtė-Misevičienė (VU Kauno vak. f-tas)

DARBOTVARKĖ

1. Įžanginis žodis – prof. R. Baltrušis (pranešimas pridedamas)
2. Informacija apie rinkimų procedūrą, pasiūlymai – KPI doc. A. Karoblis (pranešimas ir plakatas – struktūros lentelė-schema pridedami).
3. Pasisakymai. Diskusijos.

Prof. Vl. Daugėla (KPI) siūlo palaukti KVDU-to atkūrimui skirtos balandžio mėn. konferencijos, po kurios, jo nuomone, bus iš ko rinkti Tarybą, nes dabar dar nėra aišku, kokie asmenys šiai veiklai Taryboje geriausiai tiktų.

Prof. St. Masiokas (KPI) siūlo tęsti toliau jau pradėtą Tarybos rinkimų darbą. Taryba – gyvas organizmas, kuris darbo eigoje keisis: vieni išeis, kiti ateis. Taryba apjungs pačius aktyviausius U-to atkūrimo organizatorius. Suteikus Tarybai juridinius įgaliojimus, ji bus veiksmingas, organizuotas veiklos organas, koordinuojantis ir stimuliuojantis visas sritis. Prof. St. Masiokas siūlo nepradėti diskusijų dėl U-to fakultetų koncepcijų – tai vyks ateityje, po konferencijos. Šiandien svarbiausia – išrinkti Tarybą, kuri nedelsiant pradėtų savo veiklą.

Prof. Baltrušis pastebėjo, kad ryšys tarp būsimos konferencijos ir šios dienos uždavinių yra didelis: Taryba galės dalyvauti konferencijoje ir siūlyti diskutuoti visais atkuriamojo U-to klausimais.

4. Renkama balsų skaičiavimo komisija. Išrenkami šie asmenys:
1. prof. V. Urmonas (KMI)
2. prof. J. Kenstavičius (ŽŪA)
3. prof. D. Eidukas (KPI)
4. prof. V. Ragulskienė (KPI)
5. prof. M. Martynaitis (KPI)
6. prof. V. Kučinskas (KPI)
7. prof. St. Baranauskas (ŽŪA)
8. prof. B. Vasiliauskas (KMI)
9. prof. B. Petrulis (KPI)

5. Rezoliucijos aptarimas. (Rezoliuciją pagarsino prof. St. Masiokas). Rezoliucija šiek tiek taisoma, papildoma ir priimama kaip pagrindas vienbalsiai.
6. Pasisakymai

Prof. Stirbys (KMI) siūlo numatyti konkrečius KVD U-to atidarymo terminus.

Kauno m. VK pirmininko pavad. Krutulis informuoja susirinkusius apie dieninių grupių atidarymą VU Kauno vak. f-te nuo 1989 m. rudens. Numatoma 3–4 kursų studentus, besimokančius VU KV f-te pervesti į KVD Universitetą. Renkamoji Taryba yra tik visuomeninė, nes jau egzistuoja vyriausybinė u-to atkūrimo komisija, vadovaujama akad. J. Kubiliaus. Pakolkas šioji komisija yra vienintelė įteisinta komisija. Kauno m. PK teks derinti kauniečių ir vyriausybinės atkuriamosios komisijos darbą.

[117] Skaičius įrašytas raudonu tušinuku.

Akad. Kairiūkštis, palaikydamas prof. A. Smailio ir R. Baltrušio[118] mintis, siūlo atkurti u-tą kaip galima greičiau, jį atidaryti. Gerai būtų turėti mecenatų (sponsorių) grupę, kuri dotuotų bazę tyrimams, mokslui. Tokia vieta galėtų būti Girionių bazė. Reiktų geriau koordinuoti LTSR MA institutų ir aukštųjų mokyklų darbą.

Prof. Vl. Stauskas primena susirinkusiems apie gilias, senas Kauno architektūros mokyklos šaknis. Nors karo metu Kauno architektai neteko daug kolegų, bet šiuo metu bazė yra stipri. Reiktų esamas galimybes išnaudoti ir siekti ekologizuotos ir humanizuotos architektūros. Architektūra pasaulyje yra humanitarinė disciplina. Prof. Vl. Stauskas pateikia Architektūros f-to koncepciją.

Prof. A. Smailys kalba apie 1988 12 27 d. respublikinės komisijos nutarimus, siejamus su VDU U-to atkūrimu Kaune. 1989 02 10 šie nutarimai pateikti vykdymui. Tai: nuo 1989 m. rugsėjo 1 d. atidaryti VU KVF bazėje dienines lietuvių, anglų kalbų ir ekonominių finansų-kredito dienines grupes, toliau plečiant dienines grupes pamečiui. 1991 m. oficialiai atidaryti KVD universitetą; atiduoti u-tui vieną KPI bendrabutį, Šv. Mikalojaus bažnyčioje saugomą biblioteką.

Akad. J. Vilemas pritaria tai minčiai, kad u-tas būtų atkuriamas kuo greičiau, t. y. ne vėliau 1990–1991 m. ir kad jo atkūrimas būtų siejamas su LTSR MA reorganizacija, kaip, pvz., Miškų ūkio institutas nori ateiti su savo baze į u-to atkūrimą, taip ir Fizikinių-technikos problemų institutas nori ir gali suteikti savo bazę atkuriamam u-tui. Šio instituto, dabar priklausančio LTSR MA, bazėje galėtų įsikurti fizikos-matematikos f-tas. KPI Radioelektronikos f-tas irgi galėtų būti perduotas būsimam universitetui. Galimybės atkūrimui yra, tik reikia noro. Problema – kadrai, ypač humanitarai.

Prof. J. Brėdikis. Jis palaiko mintį kuo greičiau atkurti universitetą. Siūlo įsteigti sąskaitą, turėti struktūros koncepciją ir su tuo „išeiti į areną“. Siūlo įtraukti užsienio mokslininkus. Numato valstybinės u-to atkūrimo ir kaunietiškos Tarybos glaudaus bendradarbiavimo būtinumą. Pradžioje reiktų rinkti norinčius dirbti u-te be atlyginimo – padėti KVD universitetui. Laikyti ryšį su lietuviais, gyvenančiais užsienyje.

Prof. R. Baltrušis palaiko mintį bendradarbiauti su užsienyje gyvenančiais lietuviais, kurie yra jau pareiškę norą padėti KVD universitetui. Jie atvyks į balandžio mėn. organizuojamą konferenciją.

Balsų skaičiavimo komisija skelbia rinkimų slaptu balsavimu rezultatus. Išrinkti 29 asmenys aritmetine balsų dauguma. Tai: 1) (sąrašas, patvirtintas balsų skaičiavimo komisijos, pridedamas prie protokolo; išrinkti asmenys apibrėžti raudonais rutuliukais); 2) išrinkti 16 garbės narių (sąrašas, patvirtintas parašais balsų skaičiavimo komisijos, pridedamas prie protokolo)[119] ir 3) 11 asmenų – aukštųjų mokyklų rektoriai ir filialų vadovai (sąrašas pridedamas)[120] ir t. p. LKP Kauno miesto komiteto antrasis sekretorius Z. Kazakevičius ir VK pirmininko pavaduotojas G. Krutulis.

Balsų skaičiavimo komisijos rezultatai patvirtinami vienbalsiai.

Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo tarybos narių

SĄRAŠAS[121]

Eil. nr.	Pavardė, vardas
1.	Antanaitis Vaidotas
2.	Baltrušis Romualdas
3.	Vilemas Jurgis [parašas]
4.	Mickis Algis
5.	Šeinauskas Rimantas [parašas]
6.	Paliūnas Vytautas [parašas]
7.	Smailys Alfredas [parašas]
8.	Zakarevičius Povilas [parašas]
9.	Bukauskas Feliksas [parašas]
10.	Gutmanas Aronas [parašas]

[118] Tekste – Baltrušaičio.

[119] Sąrašo prie protokolo nėra. Nariai išvardinti Joanos Ratkevičiūtės-Misevičienės straipsnyje *Omnia principium grave est* (dok. Nr. 326), iš kurio jie perrašyti į šį dokumentą.

[120] Sąrašo prie protokolo nėra. Jis šiame dokumente rekonstruotas remiantis vėlesnių tarybos posėdžių protokolų duomenimis.

[121] Sąraše pateikiami darbo ir namų telefonai, kurie čia praleisti. Prie eilės numerių pieštuku prirašyti kiti skaičiai, žymintys asmenų išsidėstymą abėcėline tvarka.

11. Ragulskis Kazimieras [parašas]
12. Misevičienė Joana [parašas]
13. Venslauskas Mindaugas
14. Pileckis Simonas [parašas]
15. Stauskas Vladas
16. Marčėnas Rimantas [parašas]
17. Kairiūkštis Leonas
18. Radzevičius Algimantas [parašas]
19. Gronskas Vladas [parašas]
20. Karoblis Antanas [parašas]
21. Brėdikis Jurgis
22. Klumbys Leonas [parašas]
23. Blužas Juozas [parašas]
24. Oksas Jurgis
25. Butkus Alvydas [parašas]
26. Pranevičius Liudvikas
27. Kostkevičius Gediminas
28. Vaičiuvėnas Vytautas [parašas]
29. Petrikis Simas
30. Masiokas Stanislovas [parašas][122]

Į Atkūrimo tarybą 1989 m. kovo 30 d. inkorporuoti asmenys

Butkus Viktoras	Kauno tapdiecezinės kunigų seminarijos rektorius
Čepinskas Ramutis	Lietuvos konservatorijos Kauno fakulteto dekanas
Domarkas Vladislavas	KPI rektorius
Dromantas Jonas	LŽŪA rektorius
Girdzijauskas Stasys	VVU KVF prodekanas
Karazija Rimantas	Lietuvos veterinarijos akademijos rektorius
Kazakevičius Zigmantas	LKP Kauno miesto komiteto antrasis sekretorius
Krutulis Gediminas	Kauno miesto Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas
Palys Viktoras Vaidotas	Vilniaus dailės instituto Kauno filialo dekanas
Praškevičius Antanas	KMI rektorius
Stonkus Stanislovas	Kūno kultūros instituto rektorius
Šalčius Algirdas	VVU KVF dekanas
Turauskas L.	LŪSTI Kauno filialo direktorius

Į Atkūrimo tarybą 1989 m. inkorporuoti asmenys[123]

Antanavičius Kazimieras	Lietuvos TSR MA Ekonomikos institutas
Buračas Antanas	Lietuvos TSR MA Ekonomikos institutas
Patackas Algirdas	LPS Kauno tarybos atstovas
Statulevičius Vytautas	Lietuvos TSR MA Fizikos ir matematikos institutas
Stoškus Krescencijus	VVU Filosofijos katedra

Atkuriamo Kauno Vytauto Didžiojo universiteto garbės nariai

1. Valdas Adamkus	dr.	Čikaga, JAV
2. Vytautas Statulevičius	akad.	Vilnius, LTSR MA
3. Jonas Kubilius	akad.	Vilnius, VVU rektorius
4. Vytautas Landsbergis	prof., LPS Seimo Tarybos pirmininkas	Vilnius, Konservatorija
5. Eduardas Vilkas	akad.	Vilnius, LTSR MA
6. Justinas Marcinkevičius	rašytojas	Vilnius

[122] Įrašytas juodu rašalu. Jis buvo išrinktas į Tarybą balandžio 7 d.
[123] Šis sąrašas rekonstruotas remiantis vėlesnių tarybos posėdžių protokolų duomenimis.

7. Algirdas Brazauskas	LKP CK pirmasis sekretorius	Vilnius
8. Česlovas Kudaba	geogr. m. dr.	Vilnius, VVU
9. Kazimiera Prunskienė	ekon. m. dr.	Vilnius
10. Edvardas Varanauskas	med. m. dr.	Švedija
11. Algirdas Avižienis	prof.	Los Angeles, JAV
12. Vincentas Sladkevičius	kardinolas	Kaunas
13. Viktoras Butkus	prof.	Kaunas, Kunigų seminarija
14. Meilė Lukšienė	prof.	Vilnius, Pedagoginis inst.
15. Martynas Yčas	prof.	JAV
16. Simas Velonskis	komersantas	JAV

Nr. 85. VDU Atkūrimo tarybos rezoliucija, priimta 1989 m. kovo 30 d.

Kauno miesto profesorių ir mokslo daktarų visuotinio susirinkimo, įvykusio kovo 30 d. rezoliucija. In *Kauno tiesa*, 1989 04 05. Nr. 80, p. 1 (paskelbta be rezoliucijos autorių). Autorystės duomenys paimti iš rezoliucijos projekto: VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 7, l. 45–46.

Kauno miesto profesorių ir mokslo daktarų visuotinio susirinkimo, įvykusio kovo 30 d.

REZOLIUCIJA

1. Mes, Kauno miesto ir jo apylinkių profesoriai ir mokslo daktarai, visuotiniame susirinkime išrinkome Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo tarybą (toliau vadinamą taryba), kurią sudaro 30 pagrindinių narių, 13 kitų ir 15 garbės narių. Įpareigojame tarybą veikti aukštosios mokyklos tarybos statuso ribose kaip juridinį asmenį, organizuojant Universiteto atkūrimą.

2. Įpareigojame tarybą: parengti KVD universiteto statutą, formuoti pagrindines mokslinės, mokomosios ir ūkinės-finansinės veiklos kryptis, parinkti pagrindinius vadovaujančius kadrus, vienyti visų pastangas Universiteto atkūrimui.

3. Atkūrimo taryba iš savo tarpo išrenka 7 narių prezidiumą. Tarybos ir prezidiumo pirmininkas išrenkamas slaptu balsavimu tarybos posėdyje balsų dauguma. Atskiroms veiklos kryptims organizuoti taryba sudaro laikinas darbo komisijas, į kuras gali būti pakviesti kompetentingi specialistai ir ne tarybos nariai.

Tarybos prezidiumas, susidedantis iš 7 narių, vykdo tarybos nutarimus ir priima operatyvius sprendimus. Taryba turi teisę atšaukti prezidiumo sprendimus 2/3 balsų dauguma. Tarybos posėdžius prezidiumas kviečia pagal reikalą.

Sprendimai svarbesniais klausimais priimami posėdyje dalyvaujančių tarybos narių balsų dauguma.

Kvorumą sudaro ne mažiau 2/3 pagrindinių narių. Garbės nariai taip pat turi balso teisę.

4. Apie veiklą taryba per spaudą informuoja visuomenę, rengia viešas diskusijas, aptarimus. Už savo veiklą taryba atsiskaito profesorių ir mokslo daktarų visuotiniame susirinkime ne rečiau kaip kartą per metus.

5. Visuotiniame profesorių ir mokslo daktarų susirinkime tarybos nariai gali būti atleisti ir išrenkami nauji. Suformavus atkurto Universiteto tarybą iš jo darbuotojų ir jos kompetenciją pripažinusių profesorių ir mokslo daktarų visuotiniame susirinkime slaptu balsavimu, senoji taryba baigia savo veiklą.

Rezoliucijos projektą parengė:
A. Karoblis, docentas,
S. Masiokas, e. profesoriaus p.
J. Misevičienė, e. docento p.
M. Venslauskas, docentas
P. Zakarevičius, profesorius

Nr. 86. VDU Atkūrimo tarybos nuostatai. 1989 m. kovo 30 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 2, l. 2–3. Mašinraštis, originalas.

ĮREGISTRUOTA:
Kauno miesto vykdomojo komiteto
1989 m. balandžio 26 d. sprendimu
Nr. 169

Kauno Vytauto Didžiojo universiteto
atkūrimo tarybos nuostatai

1. Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo taryba renkama Kauno miesto ir jo apylinkių profesorių ir mokslo daktarų visuotiniame susirinkime balsų dauguma iš 43 tikrųjų ir 15 garbės narių (toliau vadinama Taryba).

2. Tarybos uždaviniai:

2. 1. Parengti Vytauto Didžiojo universiteto statutą.

2. 2. Formuoti pagrindines mokslinės – mokomosios ir ūkinės veiklos kryptis.

2. 3. Parinkti pagrindinius vadovaujančius kadrus.

2. 4. Vienyti ir koordinuoti visos visuomenės pastangas atkuriant Universitetą.

3. Taryba iš narių tarpo balsų dauguma iš 7–10 narių išrenka Tarybos Prezidiumą. Tarybos ir Tarybos Prezidiumo pirmininkas renkamas Tarybos posėdyje balsų dauguma slaptu balsavimu.

4. Tarybos Prezidiumas yra vykdomasis Tarybos organas, vykdo Tarybos priimtus nutarimus ir sprendžia operatyvinius klausimus. Prezidiumo priimtus sprendimus Taryba turi teisę atšaukti 2/3 balsų dauguma.

5. Tarybos posėdžius kviečia Tarybos Prezidiumas esant reikalui. Posėdis yra teisėtas, jei jame dalyvauja ne mažiau kaip 2/3 pagrindinių Tarybos narių. Nutarimai priimami dalyvaujančių posėdyje Tarybos narių balsų dauguma. Garbės nariai taip pat turi balsavimo teisę.

6. Taryba apie savo veiklą plačiai informuoja visuomenę, organizuoja diskusijas, aptarimus.

7. Taryba už savo veiklą atsiskaito visuotiniame profesorių ir mokslo daktarų susirinkime ne rečiau kaip kartą per metus.

8. Tarybos nariai gali būti atleisti iš narių visuotiniame profesorių ir mokslo daktarų susirinkime.

9. Taryba yra juridinis asmuo, turi savo sąskaitą Taupomojo banko Kauno skyriuje, antspaudą, disponuoja lėšomis, kurias sudaro gyventojų ir organizacijų pervedami pinigai, skirti Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimui.

10. Taryba baigia savo veiklą atkūrus Vytauto Didžiojo universitetą, suformavus atkurto Universiteto Tarybą ir jos kompetetingumą pripažinus profesorių ir mokslo daktarų visuotiniame susirinkime slaptu balsavimu balsų dauguma.

11. Nuostatai priimti l989 m. kovo 30 d. visuotiniame profesorių ir mokslo daktarų susirinkime.

[Antspaudas:]
Kauno Miesto Liaudies deputatų Tarybos Vykdomasis Komitetas

Nr. 87. Rūtos Kanopkaitės reportažas apie VDU Atkūrimo tarybos posėdį kovo 30 d.

Kanopkaitė, Rūta. Vytauto Didžiojo universitetas: iniciatyvos imasi miesto mokslininkai. In *Kauno tiesa*. 1989 04 05. Nr. 80. p. 1.

Vytauto Didžiojo universitetas: iniciatyvos imasi miesto mokslininkai

Nuo idėjos atkurti mūsų mieste Universitetą viešo paskelbimo ir pirmųjų diskusijų praėjo geras pusmetis. Daug ar mažai jau padaryta? Būta ne vieno rimto posėdžio, forumo, aibės publikacijų mūsų laikraštyje ir respublikinėje spaudoje, tam tikslui sudaryta akademiko VVU rektoriaus J. Kubiliaus vadovaujama

komisija Liaudies švietimo ministerijoje. Ši komisija siūlo atkurti Kauno universitetą palaipsniui jį išauginant VVU vakarinio fakulteto bazėje (oficialus atkūrimo terminas – 1991-ieji), po truputį pradedant studijas dieniniame skyriuje, įvedant jame daugiau specialybių. Nuosaikusis kelias, lėtoki atkūrimo tempai, sprendimai, priimami mažai tariantis su Kauno mokslininkais, aukštųjų mokyklų profesūra, mūsų mokslinės visuomenės nepatenkino.

Tad šiemet vasario 10-ąją Kauno mokslinės minties atstovai buvo susitikę su miesto vadovais ir, aptarę padėtį, nusprendė sudaryti tarybą Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimui organizuoti ir mokslo kryptims formuoti. Tarybos rinkimams buvo sudaryta organizacinė komisija, kuri pakvietė dalyvauti juose visus Kaune ir jo apylinkėse gyvenančius mokslų daktarus ir profesorius. Taigi kovo 30-ąją KPI I rūmuose susirinko mūsų mokslo elitas. Susirinkime slaptu balsavimu (iš sąrašo, kuriame 51 kandidatas, patekęs į jį po pirmojo rinkimų turo) turėjo būti išrinkti tarybos pagrindiniai ir garbės nariai. Organizacinė komisija pasiūlė, kad tarybos nariais, be mokslų daktarų ir profesorių, būtų išrinkti ir miesto aukštųjų mokyklų, stambiausių įmonių ir organizacijų, LKP miesto komiteto ir Vykdomojo komiteto atstovai, žinomi kultūros ir visuomenės veikėjai. Be to, šios komisijos iniciatyva pagal preliminariai galimas atkuriamo Universiteto mokslinės-pedagoginės veiklos kryptis buvo suburtos specialistų grupės, parengusios atitinkamas glaustas koncepcijas.

Susirinkimą pradėjęs prof. R. Baltrušis įtikinamai kalbėjo apie universitetinės tradicijos neįkainojamą įtaką humanitarinės dvasios ugdymui, sparčiai intelektualinės minties plėtotei. Doc. A. Karoblis pabrėžė: būtent Kauno mokslininkai ir turėjo imtis konkrečių žingsnių, kad idėja iš popieriaus kuo greičiau persikeltų į realybę. Vienyti visų pastangas greitam ir solidariam Universiteto atkūrimui kvietė prof. V. Daugėla, e[inantis] prof. p[areigas] S. Masiokas, prof. A. Smailys. Miesto Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas G. Krutulis pažymėjo, kad išrinktąjai tarybai (kadangi ji bus visuomeninė organizacija), priimant savo sprendimus, būtinai reikės artimai bendradarbiauti su valstybine komisija, vadovaujama akademiko J. Kubiliaus.

Akademikai L. Kairiūkštis ir J. Vilemas, pritardami greitiems Universiteto atkūrimo tempams, pabrėžė, kad iniciatyvos turi imtis patys kauniečiai mokslininkai. Be to, anot J. Vilemo, reikia šį procesą sieti su mokslinio tyrimo sistemos rekonstrukcija: jai priklausantys institutai turi savo sukauptą potencialą, bazę sulieti su aukštosios mokyklos poreikiais ir mokymo procesu. Štai Fizikinių-techninių energetikos problemų institutas galėtų tapti pagrindu Universiteto Fizikos fakultetui. Puiki bazė atitinkamoms specialybėms būtų ir Miškų ūkio mokslinio tyrimo institutas bei Botanikos sodas. Prof. V. Stauskas akcentavo, kad Kauno universitetas turėjo senas ir gražias architektų rengimo tradicijas. Vėliau architektas buvo paverstas techninės dokumentacijos statyboms tiekėju. Savo esme architektūra – humanitarinė disciplina, ir tokią jos dvasią reikėtų atgaivinti.

Kol buvo skaičiuojami balsai, pasidalyta ne tik čia suminėtais samprotavimais, bet ir priimta Kauno profesorių ir mokslo daktarų visuotinio susirinkimo rezoliucija (sklebiame ją atskirai). Į Kauno Vytauto Didžiojo universteto atkūrimo tarybą išrinkti visų Kauno aukštųjų mokyklų ir jų filialų rektoriai, akademikai J. Vilemas, K. Ragulskis, L. Kairiūkštis, J. Brėdikis, profesoriai V. Antanaitis, R. Baltrušis, A. Smailys, V. Paliūnas, V. Stauskas, filologijos mokslų daktaras A. Radzevičius ir daug kitų žinomų mokslininkų, iniciatyvių pedagogų. Penkiolikos išrinktų tarybos garbės narių tarpe – LKP CK pirmasis sekretorius A. Brazauskas, daktaras V. Adamkus (JAV), prof. A. Avižienis (JAV), prof. M. Yčas (JAV), rašytojas Justinas Marcinkevičius, akademikai V. Statulevičius ir E. Vilkas.

Gausus tarybos narių sąrašas, ji iš tiesų labai reprezentatyvi. Tad norisi tarybai palinkėti ne mažiau vaisingos ir konkrečios veiklos.

Rūta KANOPKAITĖ
„K. t." korespondentė

Nr. 88. Leto Palmaičio siūlymas. 1989 m. kovo 30 d.

Kauno universitetas – tik šiuolaikiškas (Baltisto Leto Palmaičio koncepcija). In: *Kauno aidas*, 1989 03 30. Nr. 7, p. 4. Perspausdinta: Palmaitis, Letas. Filologija būsimąjame Kauno universitete In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras", 1989, p. 48–49.

Kauno universitetas – tik šiuolaikiškas
(Baltisto Leto Palmaičio koncepcija)

1. Lietuvoje, kaip ir visoje Tarybų Sąjungoje, humanitarinių specialybių devalvacija susijusi su bendru dvasinės kultūros smukimu. Sumanyta sukurti naują žmogų, bet orientuotasi į šios dienos poreikius; susiejus tradicines, ypač Vakarų, dvasines vertybes su reakcinga buržuazine kapitalizmo ideologija, iš tikrųjų tenkintasi to paties kapitalizmo technokratiškų bei pragmatistinių idėjų atgarsiais.

2. Materialistiškai suvulgarintas visuomeninės naudos principas stūmė visa, kas susiję su žmogaus dvasinio gyvenimo sfera, į antraeilių, patarnaujančių dalykų kategoriją. Filologija turėjo visų pirma aptarnauti nuo politikos priklausantį šios dienos vertėjų poreikį. Pasiaukojusių pavienių mokslininkų pastangų dėka teberusenantys tradicinės filologijos likučiai buvo toleruojami tiek, kiek leista pagal Maskvoje patvirtintas programas. Kelių TSRS klasikinės filologijos katedrų specialistai buvo ruošiami vos prilygstant carinės Rusijos klasikinių gimnazijų absolventų lygiui. Lietuvoje lotynų kalba tapo išguita iš mokyklų. Dabar Lietuvoje ne lik kad trūksta žmonių, sugebančių skaityti vidurine vokiečių aukštaičių kalba arba lotyniškai parašytų su Lietuvos istorija susijusių rankraščių, bet net daugelis inteligentų nežino to didžiulio vaidmens, kurį, susiformuojant vakarietiškai europinei lietuvių kultūrai, suvaidino Prūsijos valstybė su jos sudėtyje buvusia Mažąja Lietuva, neįsivaizduoja ir kokia turtinga Žečpospolitos laikais buvo lotynakalbė Didžiosios Lietuvos kultūra. Neturėdami savo specialistų, mokančių dirbti su vokiškais ir lotyniškais rankraščiais, mokančių vidurinę vokiečių aukštaičių bei žemaičių kalbas, Rytprūsių vokiečių tarmę, viduramžių lotynų kalbą, perleidžiame tuos tyrinėjimus kitataučiams, pirmiausia vokiečiams ir lenkams, tendencingai traktuojantiems lietuvių kultūros raidą.

3. Iki šiol nebuvo ruošiami specialistai, kurie mokėtų slaviškąją Vilniaus krašto kalbą nuo pat didžiųjų kunigaikščių kanceliarijos iki „tuteišių" mūsų dienomis; visiškai nesidomėta Lietuvos oriento (karaimų, žydų, totorių kultūros bei jų palikimo) tyrinėjimais.

4. Dažnai pažymimas reikalas kompensuoti gamtinių išteklių stoką intelektualiniu potencialu reiškia, kad ir filologijos srityje turi būti ruošiami į krašto specifiką orientuoti specialistai, kurie už Lietuvos ribų būtų vertinami kaip unikalūs.

5. Todėl kurti Kaune universitetą Vilniaus universiteto pavyzdžiu, kuris nebūtų orientuotas į Lietuvos specifiką, neracionalu. Ir taip per akis prigaminta Maskvos, Leningrado, Kijevo, Minsko ir t. t. pavyzdžiu pusiau bedarbių Gėtės, Šilerio bei Hesės kalbą bei kūrybą išmanančių specialistų, Vilniuje jie ir dabar teberuošiami. Kam tokių dar ir Kaune? Kiekvienas, studijuojantis anglų kalbą ir literatūrą, turėtų tapti ir kultūriškai gretimos prancūzų kalbos ir literatūros specialistu ir mokėti bent paskaityti vokiškai. Tokia galėtų būti Vakarų kultūrologo specialybė. Lietuvos priklausomybė Baltijos kultūriniam arealui reikalaute reikalauja tiek skandinavų kalbų ir literatūrų, tiek estų bei suomių kalbų ir literatūrų specialybės. Būdami Tarybų Sąjungoje ir, be to, draugaudami su estais, mes niekad nestokosime atitinkamų dėstytojų, kitur gal net ir bedarbių. Skandinavų kalbų specialistą turime jau dabar. Antra vertus, kurti Filologijos fakultete, kaip siūloma, tris katedras, orientuotas į dabartinio Vakarinio fakulteto galimybes, t. y. lietuvių kalbos ir literatūros, rusų kalbos ir literatūros bei užsienio kalbų ir literatūrų su įvairiais retesniais „speckursais", reikštų laikytis tradicinės tarybinės dėstymo schemos ir atidaryti Kaune niekam nereikalingą, net ir pagal TSRS standartą provincinį fakultetą.

6. Tarybų Sąjungoje kalbos mokslas prastai atribotas nuo kalbos mokymo bei literatūros specialybių. Kalbos ir literatūros specialybių studentams privalomi bendrosios kalbotyros, kartais net lyginamosios istorinės kalbotyros dalykai, nors tai reikalinga vos keliems asmenims, kurie ateityje pasirinks bendrąją arba lyginamąją istorinę kalbotyrą savo pagrindine profesija.

7. Vilniuje Baltų filologijos bei Lietuvių kalbos katedrų funkcijos nėra griežtai atribotos. Abidvi ruošia tuos pačius lietuvių kalbos specialistus. Tuo tarpu niekur Lietuvoje, ruošiančioje anglų arba vokiečių kalbos ir literatūros specialistus, neruošiami broliškos latvių kalbos ir literatūros specialistai.

8. Reikalinga tad bendrosios bei lyginamosios istorinės kalbotyros katedra, kuri ruoštų vien lingvistus teoretikus – tiek bendrosios kalbotyros specialistus (tokios katedros taip ir nepavyko įkurti Vilniuje), tiek baltistinio profilio indoeuropeistus. Visos kitos kalbos ir literatūros specialybės turės reikalą tik su literatūrinės kalbos bei jos raidos studijomis.

9. Kitos katedros turėtų būti: lietuvių-latvių filologijos (specialybės: lietuvių kalba ir literatūra, latvių kalba ir literatūra, baltų etnografija, tautosaka ir mitologija), slavų filologijos (Vilniaus krašto slaviška kalba bei gretimos slavų kalbos ir literatūros), germanų filologijos (Rytprūsių kalbos ir literatūra, Lietuvos jidišo tarmė ir literatūra, skandinavų kalbos ir literatūra). Vakarų kultūrologijos (anglų ir prancūzų kalbos ir literatūros) ir techninių vertimų (anglų, vokiečių, prancūzų kalbos), klasikinės filologijos (viduramžių lotynų kalba, klasikinės graikų ir lotynų kalbos ir literatūros), finougrų ir Rytų filologijos (estų ir suomių kalbos ir literatūra, pagal poreikius: sanskritas ir literatūra, persų kalba ir literatūra, hebrajų kalba ir literatūra, arabų kalba ir literatūra, japonų kalba ir literatūra, armėnų kalba ir literatūra, gruzinų kalba ir literatūra ir t. t. – vertėjai leidykloms).

Nr. 89. Osvaldo Janonio, Alvydo Samėno ir Nijolės Lietuvninkaitės siūlymas. 1989 m. balandžio 4 d.

Kauno universitetui reikalinga biblioteka. In *Kauno tiesa*, 1989 04 04. Nr. 79, p. 5.

Kauno universitetui reikalinga biblioteka

[...] Kol nepatvirtinta galutinė atkuriamo Kauno universiteto struktūra, negalima pateikti išsamesnio jo bibliotekos projekto. Bet dalį uždavinių turime spręsti jau dabar. Pirmiausia būtina atkurti buvusią Kauno universiteto biblioteką. Nuo 1929 m. ji veikė dabartiniuose KPI antruosiuose rūmuose, kurie numatyti grąžinti Kauno universitetui. Jo biblioteka vėl turėtų sugrįžti į savo buvusias patalpas. Čia reikėtų sukaupti iki Universiteto uždarymo turėtą fondą. Kažin ar pavyks atgauti visą jos palikimą iš kitų Lietuvos bibliotekų. Žinybinės užtvaros, ambicijos ir kitos kliūtys šiame kelyje nelengvai įveikiamos.

[...] Sėkmingam Kauno universiteto darbui užtikrinti reikia spręsti ir antrą uždavinį: pagal jo profilį sukomplektuoti šiuolaikinės literatūros fondą ir nuolat jį papildyti. Faktiškai tektų sukurti naują biblioteką, kas pareikalautų daug laiko ir lėšų. Todėl tinkamiausiu laikytume tokį sprendimą: ATKURTĄ SENĄJĄ KAUNO UNIVERSITETO BIBLIOTEKĄ SUJUNGTI SU KAUNO VIEŠĄJA J. PALECKIO BIBLIOTEKA. Pastaroji įsteigta 1950 m., t. y. jos veiklos pradžia sutampa su Kauno universiteto ir jo bibliotekos išformavimu. Dabar jos fonde yra arti 2,2 mln. įvairių rūšių spaudinių. Tai universali mokslinio tipo biblioteka, turinti būtiniausius padalinius mokslo darbuotojams, specialistams ir studentams aptarnauti. Jos fondai ir sukaupta informacija labiausiai tinka profesiniams poreikiams tenkinti. Kauno viešoji biblioteka, veikdama savarankiškai, neišvengiamai dubliuotų Universiteto bibliotekos darbą. Kauniečiai neliktų nuskriausti. Atskiras Viešosios bibliotekos funkcijas pajėgtų perimti miesto centralizuota bibliotekų sistema, pirmiausia Centrinė biblioteka. Tik reikėtų jai suteikti didesnę negu iki šiol materialinę ir finansinę paramą. Be to, Kauno universiteto biblioteka turėtų būti prieinama ne tik Universiteto darbuotojams ir studentams, bet visiems, norintiems pasinaudoti jos paslaugomis, miesto gyventojams. Tai derėtų pažymėti jos pavadinime: Kauno universiteto viešoji biblioteka.

[...] Pabaigai dar keletas pasiūlymų:

1. Kauno universiteto biblioteka turi būti šiuolaikinis bibliotekinis ir informacinis centras. Tam reikia kompleksiškai ją automatizuoti, sukurti įvairius duomenų bankus, atitinkančius Universiteto mokslinio tyrimo kryptis.

2. Labai svarbu gerai sukomplektuoti užsienio spaudinius. Šios rūšies literatūra laba menkai aprūpintos visos Lietuvos bibliotekos. [...]

3. Pagal bibliotekų darbuotojų apmokėjimo statusą Kauno universiteto bibliotekai reikia suteikti pirmą kategoriją. Tai leistų darbui bibliotekoje sutelkti materialiai suinteresuotus aukštos kvalifikacijos specialistus.

4. Atsisakyti praktikos, kada lėšos taupomos bibliotekų sąskaita.

Osvaldas JANONIS
Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto docentas,
Alvydas SAMĖNAS
Dėstytojas
Nijolė LIETUVNINKAITĖ
Antano Sniečkaus politechnikos instituto bibliotekos Retų knygų skyriaus vedėja

Nr. 90. VDU Atkūrimo Tarybos antrojo posėdžio protokolas. 1989 m. balandžio 7 d.

VDU archyvas, f. 1, ap.1, b. 4, l. 6–10. Rankraštis, originalas.

Kauno Vytauto Didžiojo Universiteto Tarybos posėdžio, įvykusio 1989 04 07,
PROTOKOLAS Nr. 2

Posėdžiui pirmininkauja prof. R. Baltrušis.
Posėdžiui sekretoriauja fil. m. k. J. Misevičienė
Posėdyje dalyvauja 25 nariai

DARBOTVARKĖ

1. Įžanginis žodis – prof. R. Baltrušis.
2. Tarybos narių pristatymas, 30-ojo Tarybos nario (iš 4-rių, gavusių 50 balsų), rinkimas.
3. Tarybos pirmininko rinkimai; prezidiumo rinkimai – sudarymas.
4. Darbinių grupių darbui fakultetinėse kryptyse sudarymas.
5. Rinkimų rezultatų tvirtinimas.

Prof. R. Baltrušis pristatė išrinktus į Tarybą pagrindinius ir garbės narius. Tarybą sudaro viso 42 pagrindiniai (30 – išrinktų ir 12 inkorporuotų pagal pareigybę) ir 16 garbės narių. Balsų dauguma 30-ju Tarybos nariu iš 4-rių, gavusių 50 balsų, atviru balsavimu išrenkamas e. prof. p. St. Masiokas (KPI). Sudarytas Tarybos narių sąrašas (pridedamas).

Tarybos pirmininko rinkimai. Siūlomi šie kandidatai: akad. J. Vilemas, prof. K. Ragulskis, prof. A. Smailys, prof. P. Zakarevičius.

Sudaroma balsų skaičiavimo komisija. Siūlomi ir išrenkami šie asmenys: prof. Bukauskas, prof. Karazija, doc. R. Marčėnas, prof. A. Gutmanas, fil. m. k. Alv. Butkus. Balsų dauguma į biuletenius slaptam balsavimui įtraukiami šie nariai: 1. J. Vilemas, 2. K. Ragulskis, 3. P. Zakarevičius. Prof. A. Smailys atsisakė dalyvauti rinkimuose.

Parengiami biuleteniai.

Pasiūlytieji kandidatai išdėsto savo pozicijas

Akad. J. Vilemas yra modernaus universalaus universiteto šalininkas. U-tas turėtų rengti įvairių profilių specialistus, atsižvelgiant į realias sąlygas ir poreikius. Nežiūrint nepalankių atgarsių iš Vilniaus, J. Vilemas stengsis padaryti viską, kad u-tas pradėtų kuo greičiau funkcionuoti.

Prof. K. Ragulskis mano, kad būtina pakelti tiek humanitarinių, tiek fundamentalių mokslų bei specialistų kultūrinį lygį. Kalbėtojas mano, kad u-to funkcionavimą reiktų pradėti atidarant VU KVF bazėje VU filialą Kaune ir duoti šiam filialui savarankiškumą.

Prof. P. Zakarevičius mano, kad u-tas yra visų bendro darbo vaisius. Pirmiausia reiktų konsoliduoti visus, norinčius jį kurti. Kryptys – reikalas sudėtingas. Labai svarbus yra humanitarinio polinkio profilis – į tai reikia kreipti didelį dėmesį, būtina keisti mokymo formas, pasidairyti po pasaulį, nereiktų bijoti dubliavimosi su VU, nes konkurencija veda tik į gera.

Įnešama urna. Vyksta balsavimas. Po to komisija skaičiuoja balsus.

Doc. A. Karoblis supažindina tarybos narius su numatytomis kryptimis u-to struktūroje. Išdalinami spausdinti lapeliai darbinėms grupėms darbui kryptyse sudaryti. Nustatytos kryptys yra šios: 1. Istorija, 2. Filologija, 3. Ekonomika, 4. Matematika, fizika, mechanika, 5. Biologija-ekologija, 6. Informatika, 7. Menų kryptys. Tarybos nariai užsirašo darbui atitinkamose kryptyse ir užrašo kitus žmones, norinčius ir galinčius dirbti šiose kryptyse. Lapeliai surenkami.

Balsų skaičiavimo komisija (pirmininkas – doc. R. Marčėnas) skelbia rezultatus. P. Zakarevičius – 4, K. Ragulskis – 4, J. Vilemas – 18. Balsų dauguma išrenkamas pirmininku akad. J. Vilemas. Jam pavedama sudaryti Tarybos prezidiumą organizacinei veiklai koordinuoti (koordinacinė organizacinė grupė). Be darbinių krypčių grupių, sudaroma grupė universiteto statutui rengti, atkūrimo projekto (koncepcijos) rengimui, materialinės bazės ir ūkinės veiklos ir kt. Į kiekvieną grupę turėtų įeiti bent po vieną Tarybos narį. Grupės išsirenka koordinatorius, kuriuos tvirtina Taryba.

Prof. A. Smailio nuomone, reiktų atkreipti dėmesį į filologinę kryptį. Pagal esamą padėtį yra pavojus, kad ir vėl filologus užgoš technikai. Siūlo palikti jau suformuotas grupes. Prof. Praškevičius siūlo

palikti tolimesniam darbui jau suformuotas grupes, jas papildžius. Prof. R. Baltrušis siūlo pirmininkui tarti konkretų žodį u-to krypčių formavime, susitikti su LKP CK pirmuoju sekretoriumi A. Brazausku. Akad. J. Vilemas irgi siūlo palikti pagrindu jau suformuotas grupes, jomis remtis, jas pakoreguoti. Prof. P. Zakarevičius pritaria nuomonei susitikti ir aptarti šiuos klausimus su LKP CK pirm. sekretoriumi A. Brazausku. L[ietuvos] V[eterinarijos] A[kademijos] rektorius Karazija mano, kad Tarybai reiktų glaudžiai bendradarbiauti su Respublikos vyriausybine komisija, vadovaujama akad. J. Kubiliaus. Ji yra davusi konkrečių pasiūlymų ir bazės klausimais. Prof. St. Masiokas mano, kad vyriausybinės komisijos projektą būtina realizuoti. Tik abiejų komisijų veikla bus efektyvi. Prof. A. Gutmanas mano, kad kryptys neturi sustingti, jos turi vystytis, keistis, pasipildyti. Vadovai kryptims reikalingi. Sudarytos grupės ir tų grupių koordinatoriai reikmes patenkina. Prof. R. Baltrušio ir kt. nuomone, yra būtina siųsti stažuotis į užsienį, pasirūpinti stažuotojų išlaikymu. Matyt, šį klausimą bus galima paliesti balandžio konferencijos metu.

Prof. V. Domarkas ir prof. Praškevičius kalbėjo apie balandžio konferencijos organizatorių neetišką elgesį: organizuojant konferenciją nebuvo kreiptasi pagalbos į rektorius. Nauji žmonės daug ko nežino, nesugeba gerai organizuoti darbo.

KPI doc. Kostkevičius (konferencijos organizatorius) paaiškino susirinkusiems, kad visus organizacinius dalykus yra pilnai sutvarkę, pagalbos nereikėjo. Organizatoriai stengėsi neužkrauti papildomais rūpesčiais vadovų. Be to, „Aukurui" padeda LTSR MA ir LPS.

Išrinktam KVD U-to Atkūrimo tarybos pirmininkui suteikiama teisė sudaryti darbo koordinacinę grupę (prezidiumą).

Pirmininkas akad. J. Vilemas paskiria moksliniu sekretoriumi doc. A. Karoblį. Susirinkusieji tam pritaria vienbalsiai, atviru balsavimu. Doc. A. Karoblio nuomone, svarbiausias klausimas šiuo metu yra konferencijos organizavimas. Būtina remti „Aukuro" klubą, konferencijos organizatorių. Reikia susitikti ir aptarti svarbiausius klausimus su akad. J. Kubiliaus ir LTSR Liaudies švietimo ministerijos atstovais, tartis u-to koncepcijos klausimu.

Akad. J. Vilemas išsirenka koordinacinę grupę: 1) Z. Kazakevičius (LKP Kauno m. antrasis sekretorius); 2) A. Mickis; 3) J. Misevičienė; 4) R. Baltrušis; 5) V. Paliūnas; 6) A. Karoblis; 7) A. Praškevičius[124]; 8) P. Zakarevičius; 9) M. Venslauskas; 10) J. Vilemas.

Pasisakę prof. Blužas, Praškevičius, Karazija, Ragulskis, Zakarevičius, Smailys išreiškė mintį, kad atkurtas u-tas turėtų būti stiprus, parinktos kryptys geros, tačiau jas reiktų plėsti, apimant visas Respublikos mokslo šakas (pvz., kibernetiką, fundamentaliuosius ir humanitarinius mokslus); tačiau svarbiausia – u-to koncepcija (koks tas u-tas) ir kokiais tempais spręsis u-to atkūrimas. Atlikusi savo darbą – įkūrusi u-tą, taryba atmiršta. Kalbėta apie filologų primatą. Į juos reikia atkreipti ypatingą dėmesį. Prof. St. Masiokas nurodė, kad išrinktoji Taryba yra skirta organizaciniam darbui, o ne paskaitų skaitymui, todėl į ją įeina organizuoti žmonės, galintys atlikti organizatorių – šeimininkų funkcijas.

Nuspręsta sekantį posėdį daryti
1989 04 20 14 val.
KPI C[entrinių] R[ūmų] IV-me aukšte

Pirmininkas: ...
Sekretorė [parašas] J. Misevičienė

Nr. 91. Įrašai Romualdo Baltrušio dienoraštyje. 1989 m. balandžio 10 ir 14 d.

Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2013, p. 52.

1989-04-10 – Pirmadienis

Vėlų vakarą paskambino dr. G. Kostkevičius ir pakvietė mane per televiziją pakalbėti, kaip vyksta VDU atkūrimas. Jo manymu, reikia kuo skubiau ir geriau supažindinti Lietuvos žmones su tuo, kas jau yra nuveikta atkuriant VDU, nes būtina, kad visuomenė aktyviau spaustų sovietų vadovybę, norint įveikti sovietų viršininkų vis labiau didėjantį neigiamą požiūrį į VDU atgimimą.

[124] Originale klaidingai užrašyta „Rackevičius".

1989-04-14 – Penktadienis

Dr. G. Kostkevičius vėl manęs prašo, kad sekmadienį dalyvaučiau televizijoje pokalbyje apie Kaune kuriamą laisvos minties universitetą. Rengiamas plačiai visuomenei leidinys universiteto atkūrimui pažymėti. Jis turėtų pakelti kovotojų už VDU dvasią.

Nr. 92. Joanos Misevičienės pasisakymas. 1989 m. balandžio 14 d.

Ratkevičiūtė-Misevičienė, Joana. Vakarietiškas universitetas: idėjos realizavimas esamomis sąlygomis. In: *Kauno aidas*, 1989 04 13. Nr. 8, p. 3.

Vakarietiškas universitetas: idėjos realizavimas esamomis sąlygomis

I. Humanitarinių specialybių devalvacijos priežastys ir padariniai

1950-aisiais pakirstas, Lietuvos ąžuolas – Kauno Vytauto Didžiojo Universitetas išleido du želmenis: Kauno politechnikos institutą ir Kauno medicinos institutą. Netekęs universiteto, Kaunas ir jo regionas tapo pavojingai technokratizuotas. Per palyginti trumpą laiką susiformavo technokratiškos pakraipos elitas, kuris, be jokios abejonės, veikia ne tik Kauno ir jo regiono, bet ir plačią Lietuvos visuomenę, jos žmogiškųjų vertybių sampratą. Technokratiškasis racionalumas sudarė sąlygas įsivyrauti prakticizmui ir materialumui. Kuriamas naujo žmogaus stereotipas su jam būdinga prakticizmo ir sumaterialėjimo psichologija. Vyksta dvasinė degradacija ir dehumanizacija. Dvasinei kultūrai daromi didžiuliai nuostoliai.

Tautos atgimimas neįmanomas be dvasinių vertybių sureikšminimo ir tinkamo jų įvertinimo. Siekdami atgaivinti Kauno dvasinę kultūrą, pirmiausia turėtume grąžinti miestui humanitarinį aukštąjį mokslą, sudaryti jam palankias sąlygas vystytis ir išsiskleisti visose švietimo ir kultūros sferose. Reikėtų atgaivinti užgesintus humanitarinės minties židinius, sutelkti jiems garbingą vietą atsikuriančiame Kauno Vytauto Didžiojo Universitete, o vėliau ir kitose Kauno aukštosiose mokyklose.

KVD Universitetas turėtų būti ne Vilniaus Universiteto filialas, kopija, bet savita ir savarankiška aukštoji mokykla, rengianti Kaunui, jo regionui ir visai Lietuvai reikalingus specialistus.

II. Filologijos fakultetas KVD Universitete

Šio universiteto struktūroje labai reikšmingą vietą turėtų užimti Filologijos fakultetas. Reikėtų palaikyti ir pritarti L. Palmaičio Filologijos fakulteto koncepcijai („Kauno universitetas – tik šiuolaikiškas". Kauno aidas, 1989, kovo 30). Šiame fakultete turėtų būti suformuotos bendrosios ir lyginamosios kalbotyros, lietuvių ir latvių, slavų, germanų filologijos, Vakarų kultūrologijos ir vertimo, klasikinės filologijos katedros, kurios rengtų Lietuvai labai trūkstamus ir net unikalius specialistus. Kultūringam kraštui visuomet bus reikalingi bendrosios kalbotyros, lyginamosios istorinės baltų kalbotyros, lietuvių kalbos ir literatūros, latvių kalbos ir literatūros, baltų etnografijos, tautosakos ir mitologijos, Vilniaus krašto slaviškos kalbos bei gretimų kalbų ir literatūrų, Lietuvos jidišo tarmės ir literatūros, skandinavų kalbų ir literatūrų, Vakarų kultūrologijos (anglų, vokiečių, prancūzų kalbų ir Vakarų Europos literatūros), grožinės ir specialiosios literatūros vertėjų, sinchroninio vertimo, ekskursijų vadovų, viduramžių lotynų kalbos ir lotyniškos lietuvių literatūros, estų ir suomių kalbų bei literatūrų specialistai. Atsižvelgiant į leidyklų, archyvų bei kitų specialios paskirties institucijų poreikius čia galėtų būti rengiami taip pat ir sanskrito kalbos ir literatūros, persų kalbos ir literatūros, hebrajų kalbos ir literatūros, arabų kalbos ir literatūros, japonų kalbos ir literatūros specialistai.

III. Mokymo proceso sudėtis

Minėtų specialybių studentai turėtų išklausyti tokius kursus:

3 bendrosios kalbotyros specialybės studentai išklausytų A. Girdenio mokinių fonologiją ir bendrąją kalbotyrą, A. Pakerio mokinių fonetiką, be to – anglų kalbą;

1 lyginamosios istorinės kalbotyros studentas – V. Žulio, J. Vilučio, L. Palmaičio, E. Sausverdės, V. Mažiulio mokinių, Leningrado universiteto antikinės filologijos specialistės, lietuvės V. Kazanskienės ir jos mokinių lyginamosios indoeuropiečių kalbotyros kursą, sen. graikų, lotynų, sanskrito, gotų, sen. vokiečių aukštaičių, prūsų, sen. slavų kalbų kursus, be to – vokiečių, anglų ir prancūzų kalbas;

10 lietuvių kalbos ir literatūros specialybės studentų išklausytų įprastus kursus (bet be teorinių lingvistinių disciplinų) ir vien kursus, be to – lietuvių ir latvių literatūras bei vieną užsienio kalbą;

5 latvių kalbos ir literatūros specialybės studentai išklausytų atitinkamus kursus pagal Rygos Universiteto programą (be teorinių lingvistinių disciplinų) bei vieną užsienio kalbą;

5 Vilniaus krašto slaviškos kalbos bei gretimų kalbų ir literatūrų specialybės studentai išklausytų V. Čekmono mokinių didžiųjų kunigaikščių kanceliarinės slavų kalbos bei Vilniaus „tuteišių" tarmės, baltarusių ir lenkų kalbų, paleografijos kursus, E. Ulčinaitės mokinių viduramžių lotynų kalbos, Žečpospolitos literatūros ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos kursus;

5 Rytprūsių kalbų ir literatūros specialybės studentai išklausytų savų arba iš Leningrado, Maskvos universitetų atkviestų dėstytojų vidurinės vokiečių aukštaičių bei žemaičių kalbų ir Rytprūsių tarmės, Rytprūsių ir Mažosios Lietuvos literatūrų kursus, Prūsijos ir Lietuvos istoriją;

3 Lietuvos jidišo tarmės ir literatūros specialybės studentai išklausytų jidišo kalbą, litvakų tarmę, hebrajų literatūrą, jidišo literatūrą, lietuvių literatūrą, Lietuvos istoriją, vokiečių kalbą, anglų kalbą, žydų tautos istoriją;

5 skandinavų kalbų ir literatūrų specialybių studentai išklausytų E. Sausverdės dėstomas švedų, danų, norvegų kalbas, islandų kalbos speckursą, švedų, danų, norvegų ir islandų literatūras, vokiečių ir anglų kalbas;

3 Vakarų kultūrologijos specialybės studentai išklausytų anglų ir prancūzų kalbas, vokiečių kalbos speckursą, anglų ir prancūzų literatūras, kitą Vakarų Europos literatūrą, Antikos literatūrą, biblinę literatūrą, krikščionybės istoriją (pastarąsias galėtų dėstyti tarpdiecezinės Kauno kunigų seminarijos dėstytojai), Europos tautų istoriją;

10 studentų išklausytų savų ar kviestinių pedagogų skaitomus vertimo teorijos bei stilistikos kursus, jų vadovaujami atliktų grožinės ir specialiosios literatūros vertimo praktikumus, gautų pačią bendriausią informaciją apie įvairias mokslo šakas užsienio kalba, mokytųsi užsienio kalbų;

5 estų ir suomių kalbų ir literatūrų specialybės studentai išklausytų estų ir suomių kalbas, vokiečių kalbą, estų, suomių, vokiečių ir švedų literatūras, dėstomas svečių iš Tartu universiteto;

5 viduramžių lotynų kalbos specialybės studentai išklausytų lotynų kalbą, klasikinę lotynų kalbą, paleografiją, lotyniškąją lietuvių literatūrą. Žečpospolitos istoriją, Lietuvos didžiųjų kunigaikščių kanceliarijos slaviškąją kalbą, lenkų kalbą (šiuos kursus galėtų dėstyti svečiai iš Krokuvos universiteto).

Pagal nurodytą kiekvienai specialybei preliminarinį studentų skaičių, kasmet universiteto Filologijos fakultetą galėtų baigti apie 70 absolventų. Tikslesnį specialybių, specializacijų bei būsimųjų studentų skaičių įvairiose specialybėse galima būtų nustatyti atlikus specialistų poreikio Respublikai tyrimus.

IV. Studentų kontingento formavimas

l-ąjį semestrą klausytojai universitetą galėtų lankyti be stojamųjų egzaminų. Pirmąją sesiją laikytų klausytojai, turintieji vidurinės mokyklos baigimo atestatą. Paskaitų lankymas – neprivalomas.

Joana RATKEVIČIŪTĖ-MISEVIČIENĖ
filologijos mokslų kandidatė

Nr. 93. Vlado Daugėlos pasisakymas. 1989 m. balandžio 16 d.

Daugėla, Vladas. Kauno universitetas. Atkurti ar įkurti. In: *Tiesa*, 1989 04 16. Nr. 90, p. 2.

Kauno universitetas. Atkurti ar įkurti

Universiteto atkūrimas siejamas su nacionaliniu sentimentu, noru turėti Lietuvoje universitetą, kuris būtų pavadintas garbingu Vytauto Didžiojo vardu. Negalima neįvertinti ir kauniečių didelės meilės savo miestui. Universitetas – tai jų šviesūs lūkesčiai, tai ir prisiminimas, kai miestas buvo humanizmo idėjų židinys krašte.

Negalima nutylėti ir dar vieno fakto. Respublikoje susiformavo savotiška aukštųjų mokyklų konkurencinė dvejystė: be Kauno politechnikos instituto, yra Vilniaus inžinerinis statybos institutas, yra Vilniaus pedagoginis ir beveik toks pat institutas Šiauliuose, jaučiama sveika konkurencija ir medicinos srityje. Tik senasis Vilniaus universitetas kol kas vienišas, savotiškas monoplastas.

Negalima kalbėti apie naujos aukštosios mokyklos kūrimą Lietuvoje atsiejant ją nuo visos aukštojo mokslo sistemos plėtojimo. Tik moksliškai pagrįsta Respublikos ūkio vystymo prognozė ir su ja susietas įvairaus profilio specialistų poreikis būtų pagrindu priimant tokį atsakingą sprendimą.

Su apgailestavimu tenka konstatuoti, jog šiam žingsniui esame nepasiruošę. Dar nepradėtas moksliškai tirti aukštųjų mokyklų specialistų poreikis. Šiandien, kada jau realiai kalbame apie Respublikos ekonominį savarankiškumą, vargu ar tikslinga toliau taikstytis su tokia stagnacijos laikų liekana – perkelti šalies aukštojo mokslo sistemą į nedidelę mūsų Respubliką. Pagalvokime, mes rengiame daugiau kaip 50 specialybių inžinierius! Ekonomiškai išsivysčiusiose šalyse tokios praktikos nėra.

Tad Kauno universiteto įkūrimas – sudėtingas uždavinys, besiremiantis ne tik mūsų geranoriškumu, bet ir išsamiais skaičiavimais. Kitaip tariant, būtina išspręsti šias problemas: suformuoti universiteto kūrimo tikslus, numatyti kelius šiems tikslams pasiekti, įvertinti būtinus resursus ir numatyti jų gavimo šaltinius, įvertinti sąlygas (palankias ir nepalankias), kuriomis bus priimami sprendimai apie universiteto atkūrimą ir pagaliau – atkurti jį.

Be to, negalima kalbėti apie tikslus, detaliai neišsiaiškinus, ar Kauno universitetą reikia atkurti, ar jį iš naujo įkurti.

Atkūrimo projektas – tai pirmiausia Kauno politechnikos ir Kauno medicinos institutų sujungimas ir, antra, naujų humanitarinių fakultetų sukūrimas, atkėlus dalį studentų iš kitų aukštųjų mokyklų. Tai būtų didelis universitetas, kurį sudarytų trys fakultetų blokai (humanitarinių, techninių ir medicinos). Pasaulinėje praktikoje tokių pavyzdžių nemaža.

Kauno universiteto įkūrimo projektas – siauresnis uždavinys. Tai naujo humanitarinių fakultetų bloko sukūrimas. Kokie galėtų būti šio kūrimo tikslai?

Kauno universitetas (humanitarinių fakultetų blokas) tampa būtinu, jei prioritetą teiksime tautinės mokyklos sukūrimui ir jaunų krašto piliečių mokymui, atsisakydami visko, kas susieta su stagnacija, ir diegdami viską, kuo turtinga pasaulinė liaudies švietimo sistema. Iniciatyvius, kraštui atsidavusius žmones gali mokyti tik naujos kartos mokytojai. O tokiems mokytojams rengti būtinas naujos kartos universitetas. Tokiu ir turėtų tapti Kauno Vytauto Didžiojo universitetas.

Kaip logiškai paaiškinti tokią autoriaus poziciją?

Šio penkmečio pradžioje visa šalis turėjo vieną aiškų prioritetą – iki 2000 metų išspręsti butų problemą. Po XIX partinės konferencijos vėl buvo atgaivinta, kaip svarbiausia, Maisto programa. Praėjusi vasara, atvėrusi visiems Respublikos gyventojams akis apie neleistiną krašto gamtos užterštumą, iš karto prioritetu iškėlė gamtosaugos problemas. Medicinos darbuotojų suvažiavimas iškėlė sveikatos apsaugos problemas. Šitaip vos ne kasdien prioritetą teikiame vis kitoms problemoms.

Tikrai moksliškai pagrįstas prioritetinių reikalų išrinkimas dar ateityje, tačiau šiuo metu būtina įsisąmoninti, jog Lietuvoje svarbiausia tautinės mokyklos sukūrimas. Šitaip reiktų vertinti ir Kauno universiteto kūrimą.

Kalbant apie jo kūrimo tikslus, būtina įvertinti dar dvi svarbias aplinkybes.

Pirma, bergždžios yra pastangos naujame universitete įvesti visai naujas specialybes, o juo labiau priimti papildomai studentų, nemažinant jų kitose Respublikos aukštosiose mokyklose. Realiai galvojant apie Kauno universiteto įkūrimą, reikėtų iš Respublikos aukštųjų mokyklų atkelti dalį studentų.

Antra, Kauno universitetą įkurti tikslinga tik tada, jei numatysime jį kaip naujos kartos aukštąją mokyklą, savo moksliniu ir pedagoginiu personalu prilygstančią ir pralenkiančią kitas mokyklas.

Tai reikštų, jog artimiausiu laiku būtina atrinkti keliasdešimt talentingiausių mūsų krašto jaunų mokslininkų, pedagogų ir pasiųsti juos mokytis į užsienį. Ne tik į JAV, bet ir į svarbiausius Europos kraštus, Skandinavijos, socialistines šalis, žinoma, neaplenkiant didžiausių Maskvos bei Leningrado mokslo centrų.

Vadinasi, didelę dalį Respublikos valiutinių pajamų nusineštų šie būsimieji universiteto naujos kartos profesoriai. Dar didesnę valiutos dalį teks skirti universiteto materialiniam aprūpinimui (nekalbu apie būsimą gimnazijų materialinį pertvarkymą). Po 3–5 metų galėtų atverti duris iš tiesų naujos kartos aukštoji mokykla, turinti jaunus, pasaulinę patirtį išnagrinėjusius dėstytojus, aprūpinta naujausiais kompiuteriais ir moderniausia audiovizualine technika bei visa būtina tėvynine ir pasauline literatūra, reikalinga kvalifikuotiems specialistams rengti. Žinoma, ir patys mokymo principai čia turėtų būti kitokie, įkūnijantys visa, kas geriausia sukaupta pasaulyje.

Tai „rožinis“ universiteto kūrimo kelias. Blogiausia, jei eitume stagnacijos laikų keliu. Tai būtų maždaug šitaip. Dalis Vilniaus universiteto, Vilniaus ir Šiaulių pedagoginių institutų dieninio skyriaus studentų

perkeliama į VVU Kauno vakarinį filialą. Juos lydi būrys dėstytojų. Žinoma, silpniausių arba tų, kurie nepritampa prie kolektyvų. Visiems, kaip paprastai, reikalingi butai. Tad universiteto įkūrimo iniciatorių pastangos verčiamos niekais – norėjot ir gavot! Naujasis universitetas būtų pasmerktas merdėjimui. Nukentėtų Kauno gyventojai, nes jų sąskaita reikėtų pastatyti gyvenamuosius namus dėstytojams.

Toks problemos sprendimas daugumai gali pasirodyti neįtikėtinas. Tačiau šiandien jis yra labiausiai galimas, ir būtina telkti visas jėgas užkirsti jam kelią.

Iš tiesų sunku suprasti šio varianto šalininkų optimizmą, kai sakoma, jog „po 3 metų iš VVU Kauno fakulteto bus pasaulinio lygio universitetas", „fundamentalus mokymas universitete nustelbs taikomąjį mokymą KPI ir KMI", „išeivija užvers universitetą kompiuteriais". Tačiau koks gi stebuklas padės išugdyti profesūrą, sukurti materialinę mokymo bazę? Paaiškinimas paprastas – tokie „kūrėjai" galvoja, jog lengviausiu keliu jie atliks savo pilietinę pareigą, o svarbiausia kitų aukštųjų mokyklų struktūra liks nepakitusi.

Mažai kuo nuo šio universiteto „ugdymo" projekto skiriasi ir vadinamasis medicininis (siūloma sujungti KMI ir VVU Kauno fakultetą, KMI rektoriui pavesti kurti universitetą) bei inžinerinis nukrypimai (analogiškai – universitetą kurtų KPI rektoratas).

„Universiteto duobkasiai" – mesta replika Kauno politechnikos instituto mokslinėje taryboje, kai buvo paskelbta Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerijos sudaryta Kauno universiteto kūrimo komisija. Pirmosios komisijos rekomendacijos iš tiesų pribloškė... Nuo šių metų rugsėjo 1 d. VVU Kauno vakariniame fakultete į dieninį skyrių bus priimta 100 studentų. Įdomu, jog iš jų net 50 būsimų ekonomistų, kuriuos šiandien jau rengia trys VVU fakultetai bei KPI ir kurių perteklius Respublikoje akivaizdus. Ar tai ne smūgis dar negimusiam universitetui?

Reali galimybė išspręsti Kauno universiteto pinigines problemas gali atsirasti tik tada, kai šis universitetas ruoš specialistus, būtinus svarbiausioms Respublikos vystymo kryptims. Tada iš Respublikos biudžeto bus skirtos ne tik valiutinės išlaidos dėstytojams rengti užsienyje, bet ir naujai technikai pačiame universitete, mokyklose. Svarbiausia, liaudies švietimo sferos prioritetas įgalins už naujos kartos pedagogus universitetui atlyginti tiek, kiek reikalauja jo mokslinės ir pedagoginės veiklos užtikrinimas pasauliniame lygyje.

Regiu nepatenkintus aukštųjų mokyklų darbuotojus, skaitančius šias eilutes: „Mūsų sąskaita! Mus apvagiant! Taip pat viso to reikia!" Iš kart paskelbti prioritetu visos Respublikos aukštojo mokslo sistemą nėra sąlygų. Pirmenybė šiuo atveju suteikiama universitetui, kuris taps svarbia grandimi reformuojant mokyklą.

Pagaliau Kauno universiteto kūrimo komisijai turėtų vadovauti LTSR Ministrų Tarybos pirmininkas.

Toks galėtų būti vienas iš Kauno universiteto įkūrimo projektų. Jo esmė – pedagoginių fakultetų blokas, humanitarinis naujojo universiteto centras. Ateityje galėtų būti ir valdymo specialistų (menedžerių) rengimo fakultetai.

Sukūrus humanitarinį centrą galima būtų kelti klausimą ir apie Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimą – Kauno medicinos, Politechnikos institutų bei šio naujojo centro sujungimą.

Būtina pabrėžti, jog KPI ir KMI kolektyvuose bręsta rimti siūlymai pertvarkyti savąsias mokyklas. Pavyzdžiui, Politechnikos institutą Skandinavijos kraštų pavyzdžiu siūloma perorganizuoti į Kauno technologinį universitetą, iš principo keičiant studentų priėmimo tvarką, specialybes, patį mokymo procesą. Tačiau jokie pasiūlymai, manau, neduos gerų rezultatų, kol nebus bendros tautinės aukštojo mokslo sistemos tvarkymo koncepcijos. Taigi Kauno universitetas taptų akstinu sparčiau rengti tokią koncepciją.

Prof. Vladas DAUGĖLA
Kauno politechnikos instituto
Gamybos organizavimo katedros vedėjas

Nr. 94. Konferencijos „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ programa-kvietimas. 1989 m. balandis

Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas. Mokslinė konferencija. Programa-kvietimas. – [Kaunas: „Aukuras“, 1989]. – Lankstinukas iš 3 dalių. In: *AAA*, f. 5, ap. 3, b. 2, l. 6.

Konferencijos dienotvarkė

Pirmoji diena
(balandžio 26 d., trečiadienis)

Didžioji salė
Rytinis posėdis 10:00–13:30 val.

Konferencijos atidarymas

Plenariniai pranešimai

Prof. Algirdas Čižas (Vilniaus inžinierinis statybos institutas) „Aukštos kvalifikacijos specialistų rengimas Lietuvos ateičiai“
Akad. Vytautas Statulevičius (Lietuvos TSR Mokslų Akademija) „Ko pageidautų mokslų akademija iš aukštųjų mokyklų?“
Prof. Algirdas Avižienis (Kalifornijos universitetas, Los Andželas) „Kalifornijos universitetas – XXI a. universiteto modelis“
Akad. Kazimieras Ragulskis (Kauno politechnikos institutas) „Mokslo ir progreso perspektyva Lietuvoje“
Doc. Romanas Podagelis, doc. Česlovas Medalinskas, Juozas Rajackas (Lietuvos TSR liaudies švietimo ministerija) „Kai kurios aukštojo mokslo pertvarkos problemos“
Technikos m. kand. Gediminas Kostkevičius (Kauno politechnikos institutas) „Kauno universitetas – naujo tipo aukštoji mokykla“
Prof. Bronius Vaškelis (Ilinojaus universitetas, Čikaga) „Humanitarinių mokslų fakulteto klausimu“
Prof. Jurgis Staniškis (Kauno politechnikos institutas) „KPI – Kauno technologijos universitetas“
Prof. Alfredas Smailys (Širdies ir kraujagyslių sistemos fiziologijos ir patologijos mokslinio tyrimo institutas) „Kauno universitetas: istorija ir dabartis“

Pranešimų trukmė – ne daugiau kaip 20 minučių.

Popietinis posėdis 15:00–17:30 val.

Papildomi pranešimai, pasisakymai, diskusijos

Antroji diena
(balandžio 27 d., ketvirtadienis)

Rytinis posėdis 10:00–13:30 val.
Popietinis posėdis 15:00–17:30 val.

Darbas sekcijose:
1. Humanitarinių mokslų (filosofija, istorija, filologija, psichologija, sociologija ir kt.). Pirmininkas – filologijos daktaras, profesorius Vitas Areška. Ats. sekretorius – filologijos mokslų kandidatas Alvydas Butkus.
2. Teisės ir ekonomikos. Pirmininkas – ekonomikos daktaras, akademikas Antanas Buračas. Ats. sekretorius – teisės mokslų kandidatas, docentas Juozas Šatas.
3. Tiksliųjų mokslų (informatika, matematika) ir fizikos. Pirmininkas – fizikos ir matematikos daktaras, akademikas Vytautas Statulevičius. Ats. sekretorius – technikos mokslų kandidatas, docentas Paulius Živatkauskas.
4. Gamtos mokslų (chemija, biologija, bioinžinerija ir kt.). Pirmininkas – biologijos daktaras, Mokslų Akademijos narys korespondentas Arvydas Janulaitis. Ats. sekretorius – technikos mokslų kandidatas, docentas Aleksas Skrodenis.

5. Technikos mokslų (pagal kryptis, atitinkančias tautinės pramonės koncepciją). Pirmininkas – technikos daktaras, profesorius Rimas Bansevičius. Ats. sekretorius – technikos mokslų kandidatas, docentas Vytautas Kargaudas.

6. Medicinos mokslų. Pirmininkė – medicinos daktarė, profesorė Ala Baubinienė. Ats. sekretorius – medicinos mokslų kandidatas Egidijus Klumbys.

7. Meno mokslų. Pirmininkas – filosofijos kandidatas, docentas Krescencijus Stoškus. Ats. sekretorius – architektūros mokslų kandidatas, docentas Viktoras Palys.

Konferencijos dalyviams pageidaujant, popietiniame posėdyje galima surengti jungtines mokslinių sekcijų diskusijas. Siūlomos temos:

Informatika ir humanitariniai mokslai.

Tiksliųjų mokslų vaidmuo ruošiant gamtos mokslų, medicinos, ekonomikos specialistus.

Diskusijų temos bus patikslintos per konferenciją.

Trečioji diena
(balandžio 28 d., penktadienis)
Didžioji salė

Baigiamasis posėdis 10:00 – 14:30 val.

Mokslinių sekcijų pirmininkų pranešimai (ne daugiau kaip 15 min.)

Konferencijos svečių pasisakymai.

Baigiamųjų dokumentų svarstymas ir priėmimas.

Konferencijos uždarymas.

Konferencijos metu numatoma kultūrinė programa:

IV. 25 d. 15:00 val. Ekskursija po Kauno mokslo ir mokymo įstaigas

IV. 26 d. 19:30 val. Kauno dramos teatro spektaklis „Didysis geismas“

IV. 27 d. 19:30 val. Kauno dramos teatro spektaklis „Baisioji naktis“

IV. 27 d.19:30 val. Kauno muzikinio teatro spektaklis „Mano puikioji ledi“

IV. 28 d. Banketas 19:00 val.

Konferencijos dalyvių registracija vyks š. m. balandžio 25 d. antradienį, nuo 13:00 iki 21:00 val. ir balandžio 26 d. trečiadienį, nuo 8:00 iki 10:00 val. Politinio švietimo namuose, S. Daukanto 28.

Iki konferencijos visais organizaciniai klausimais galima kreiptis į Ramunę Mačikėnienę, tel. 22-48-84 (233000 Kaunas, K. Donelaičio g. 20, 209 k.)

Organizacinis komitetas

Konferencijos sponsoriai:

Kauno Darbo raudonosios vėliavos ordino vilnos gamybinis susivienijimas „DROBĖ“

Kauno gumos gaminių gamykla „INKARAS“

Kauno radijo matavimų technikos mokslinio tyrimo institutas

Kauno remonto ir statybos valdyba

Kauno Spalio 50-mečio dirbtinio pluošto gamykla

Kojinių fabrikas „KOTONAS“

Lietuvos televizijos technikos gamybinis susivienijimas „BANGA“

Lietuvos TSR MA Fizikinių-techninių energetikos problemų institutas

Mažeikių naftos perdirbimo gamykla

Nr. 95. Gedimino Kostkevičiaus ir Vlado Lašo įžanginis žodis leidiniui „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“. 1989 m. balandis

Kostkevičius, Gediminas; Lašas, Vladas. Įžanginis žodis. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989[125], p. 4.

[...] Vienas iš svarbiausių konferencijos darbotvarkės klausimų – aptarti ir aprobuoti aukštojo mokslo sistemos kardinalios pertvarkos Lietuvoje gaires. Šiandieną ne laikas žvalgytis į Maskvą, turime remtis tautinės bendrojo lavinimo mokyklos siekiais, Lietuvos aukštųjų mokyklų tradicijomis ir pripažinimą pelniusių pasaulio mokslo ir mokymo centrų darbo patirtimi. Aukštosios mokyklos koncepcijos projektą parengė darbo grupė, vadovaujama prof. Algirdo Čižo. Pagrindinis dėmesys skiriamas studijuojančio iniciatyvai. Aukštoji mokykla turi ne rengti siauros srities specialistą, o ugdyti didžiai humanišką asmenybę, sugebančią dirbti intelektualų, kūrybinį darbą.

Aukšto mokslo sistemos Lietuvoje pertvarka tiesiogiai siejasi su Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimu. Tai turi būti naujo tipo aukštoji mokykla – ne tik mokymo proceso organizavimo formomis ir savitvarkos principais, bet ir savo vieta Lietuvos moksliniame ir kultūriniame gyvenime. Lig šiolei Tarybų Sąjungoje, kaip niekur kitur pasaulyje, fundamentalaus mokslo centrai (Mokslų Akademijos institutai) aiškiai atsiriboja nuo mokymo įstaigų. Pasaulio universitetų patirtis rodo, kad šias dvi sistemas būtina integruoti. Tai būtų vienintelis kelias aprūpinti Kauno universitetą aukštos kvalifikacijos specialistais.

Konferencijos organizavimo idėja kilo diskutuojant „Aukuro“ klube su prof. Romualdu Baltrušiu. Visuomeninis konferencijos organizavimo pobūdis, besiremiantis entuziazmu ir savanoriška pagalba, padėjo išvengti daugelio formalių kliūčių ir problemų. Dalykiška ir konstruktyvi mokslininkų, Lietuvos TSR Mokslų Akademijos vadovybės, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Seimo Tarybos, gamybinių organizacijų ir atskirų asmenų parama padėjo pasiruošti konferencijai per labai trumpą laiką. [...]

Konferencijos organizacinio komiteto pirmininkas
Gediminas Kostkevičius
Organizacinio komiteto narys leidybos klausimams
Vladas Lašas

Nr. 96. Algirdas Čižas pristato aukštojo mokslo reformos koncepciją

Čižas, Algirdas. Aukštos kvalifikacijos specialistų rengimas Lietuvos ateičiai. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, p. 7–9.

Techn. m. dr. prof.
Algirdas Čižas

Vilniaus inžinerinis statybos institutas

Aukštos kvalifikacijos specialistų rengimas Lietuvos ateičiai

Apie žmonių kolektyvo, tautos, valstybės brandumą sprendžiama ne iš to, kaip tas kolektyvas vartoja gamtos gėrybes – ką valgo, kaip rengiasi, o iš to, kaip jis kuria – ką nauja sugeba padaryti, ką duoda kitiems kolektyvams, visai žmonijai. Žmonija pasiekė tą civilizacijos lygį, kai žmogaus kūrybos esmę sudaro ne tiek materialūs gaminiai, kiek idėjos ir sprendimai. O idėjoms generuoti, svarbiems sprendimams daryti reikia aukštos kvalifikacijos. Kuo aukštesnis kolektyvo narių išsilavinimas, tuo daugiau iš jų laukiama, tikimasi, tuo labiau tas kolektyvas vertinamas. Bet kuri tauta prestižą pasaulio bendrijoje įgyja visų pirma savo išsilavinimu. Ir todėl valstybė, tas tautos sukurtas ir jos reguliuojamas aparatas, negali niekada pamiršti savo piliečių lavinimo uždavinio.

[125] Leidinys pasirašytas spaudai 1989 m. balandžio 19 d. Konferencijos dalyviams jis buvo išdalintas specialiai parengtose A4 dydžio papkėse.

Lietuvoje aukštos kvalifikacijos specialistų rengimo pradžia susijusi su Vilniaus universiteto įsteigimu 1579 metais. Nėra reikalo įrodinėti, kad ši aukštoji mokykla stimuliavo ne tik mokslo ir gamybos pažangą Lietuvoje, bet ir visuomeninio brandumo, lietuvių tautinio sąmoningumo pakilimą. To pakęsti carizmas negalėjo, Rusijos imperatorius Nikolajus I Vilniaus universitetą uždarė. Vos ne šimtmetį lietuvių tautos atstovai zondavo įvairias galimybes atkurti mokslo ir lavinimosi centrą. Tačiau tai padaryti pavyko tik atkūrus Lietuvos valstybingumą – 1922 m. buvo įsteigtas Kauno universitetas, davęs naują stiprų impulsą būtinam kvalifikaciniam tautos brendimui. Aukštojo mokslo tradicijos Lietuvoje stiprėjo, steigėsi naujos ir naujos aukštosios mokyklos, diplomus įgijo dešimtys, šimtai, tūkstančiai, pagaliau ir dešimtys tūkstančių specialistų. Pastarųjų dešimtmečių itin ekstensyvų specialistų rengimą ėmė lydėti gausūs negatyvūs reiškiniai. Stalinizmo ir stagnacijos laikotarpiai tendencingai menkino intelektualinę veiklą. Mechaninį diktuojamų „neklaidingų tiesų" kaupimą aukštojoje mokykloje vargu ar galima buvo vadinti studijomis. Diplomuoti specialistai buvo reikalingi biurokratinio aparato užduotims vykdyti, o savarankiškai mąstyti ir veikti jiems nederėjo. Studentas buvo rengiamas būti standartiniu, unifikuotu žmogumi. Ugdyti asmenybes biurokratija nebuvo ir nėra suinteresuota. O tautai asmenybių reikia!

Ekonominę krizę, į kurią atriedėjo tarybinė visuomenė, lydi aukštojo mokslo krizė. Netgi galima įžvelgti, kad ilgametė išsilavinimo devalvacija buvo vienas iš ekonomikos nuopolio stimulų. Kaip ekonomiką, taip ir aukštąjį mokslą išgelbėti gali tik kardinali pertvarka. Keleri metai, praėję po viso tarybinio aukštojo mokslo pertvarkymo krypčių paskelbimo, parodė, kad, ropodami iš duobės šiomis kryptimis, deja, negrąžinsime prestižo intelektualinei veiklai. Iš duobės reikia ne ropoti, reikia iš jos iššokti. Lietuvos aukštojo mokslo pertvarka turi būti paremta tautinės bendrojo lavinimo mokyklos siekiais, turiningomis Lietuvos aukštųjų mokyklų tradicijomis, viso pasaulio aukštos kvalifikacijos specialistų rengimo patirtimi ir, svarbiausia, tvirtu ryžtu atskleisti naujas dvasines, kūrybines tautos galias.

Respublikos aukštos kvalifikacijos specialistų rengimo koncepcijos projektą rengė nemaža grupė aukštųjų mokyklų atstovų, paskatinta Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio ir Respublikos Liaudies švietimo ministerijos. Projektas dabar pateikiamas platesniam aptarimui. Ši koncepcija, lyginant ją su įsivaizduojama aukštojo mokslo koncepcija, yra, iš vienos pusės, platesnė, nes apima ne tik pačią aukštąją mokyklą, bet ir specialistų renginio sferą už mokyklos ribų; iš kitos pusės, ji siauresnė, nes neliečia mokslinių tyrimų (nagrinėjant mokslo vystymą Respublikoje, reikėtų aukštųjų mokyklų veiklą derinti su Mokslų Akademijos ir kitų institutų veikla).

Čia komentuojami tik keli klausimai iš tų, kuriuos apima koncepcijos projektas.

Į specialistų rengimą žiūrime kaip į sistemą, kuri ne tik aprūpina kvalifikuotais darbuotojais gamybą, mokslą, švietimą, sveikatos apsaugą ir kitas gyvenimo sritis, bet ir sudaro sąlygas kiekvienam žmogui ugdyti savo gabumus. Specialistas turi būti asmenybė, jis turi ne tik mokėti atlikti savo funkcijas, bet ir gerai suvokti atsakomybę už savo veiksmų pasekmes.

Aukštoji mokykla, pagrindinė specialistų rengimo institucija, drauge formuoja ir tautos inteligentiją, ruošia žmones aktyviai visuomeninei veiklai. Todėl aukštojoje mokykloje turi vyrauti demokratijos, teisingumo, pasitikėjimo principai, skirtingų pažiūrų ir nuomonių tolerancija, pagarba humanizmo idealams. Aukštųjų mokyklų statutai reglamentuoja jų autonomiją, kuri anaiptol nereiškia pasitraukimo nuo visuomenės gyvenimo reikalų. Aukštųjų mokyklų autonomija rodo jų brandumą ir yra pasiekiama decentralizavimo keliu. Aukštoji mokykla pati išsirenka savo vadovybę, pati nustato savo veiklos kryptis bei apimtis, pati reguliuoja visą studijų procesą, pati nustato pedagoginio-mokslinio personalo skaičių, jo struktūrą ir atlygius. Pati aukštoji mokykla ir teikia profesoriaus bei docento vardus, tuo įvertindama dėstytojo darbą, kvalifikaciją, kūrybą, autoritetą ir dorovingumą.

Vienas svarbiausių specialistų rengimo etapų yra priėmimas į aukštąją mokyklą. Priimami asmenys, baigę 12 klasių bendrojo lavinimo mokyklą arba aukštesniąją specialiąją mokyklą. Kiek žmonių priimti, kiek specialistų rengti, sprendžiama pagal specialistų poreikio prognozę, aukštosios mokyklos pajėgumą ir norinčiųjų įstoti skaičių. Aukštos kvalifikacijos specialistais turi tapti gabiausi, labiausiai tinkami tai specialybei žmonės. Tai – pagrindinis atrankos kriterijus. Pagal jį reikia parengti sistemą testų, reikia sukurti respublikinę mokslumo testavimo tarnybą. Kadangi atgimstančiai Respublikai labai reikės specialistų, gebančių generuoti naujas idėjas, svarbu bus rasti ryškių talentų. Talentų ieškoti turi visų pirma ne aukštoji mokykla, bet tos organizacijos, tos firmos, kurių veiklai talentų ir reikia. O mokyklos uždavinys – talento nenuslopinti, stimuliuoti jo išsiskleidimą.

Dažnai abejojama stojamųjų egzaminų verte, teigiama, kad nėra ko pakartotinai tikrinti žinias, kurios jau įvertintos vidurinio mokslo atestate. Manoma, kad standartinis žinių tikrinimas kaip tik gali tapti

kliūtimi neeiliniam, talentingam jaunuoliui. Siūloma net daryti pirmąjį kursą laisvai prieinamą visiems norintiems, ir būtent per šiuos pirmuosius studijų metus atsiskleistų, kas yra tinkamiausias (tik ar ne per brangus yra toks ilgas atrankos laikotaipis?). Koncepcijos projektas palieka laisvę pačiai aukštajai mokyklai pasirinkti kontrolės ir atrankos formas.

Esminis studijų proceso posūkis į visiškai savarankišką studento darbą turi garantuoti, iš vienos pusės, būsimo specialisto savarankiškos veiklos įgūdžius, iš kitos pusės – racionalų kvalifikuoto dėstytojo kompetencijos naudojimą. Kiekvienai paskaitai, kiekvienam studijų etapui turi gerai pasirengti ne tik dėstytojas, bet ir studentas. Aukštojoje mokykloje žinios į studento galvą nėra per prievartą kemšamos, joje studentas pats studijuoja. Dėstytojas yra aktyviai dirbančio studento talkininkas, vadovas ir jo darbo rezultatų vertintojas.

Studentas pats turi formuoti savo studijų planą, orientuodamas jį į numatomos ar jau žinomos darbo sferos specifiką. Tik dalis disciplinų turi būti privalomos visiems tos specialybės studentams, kitą dalį studentas pats renkasi iš aukštosios mokyklos pateikto sąrašo. Aukštoji mokykla konsultuoja studentą, pasiūlo jam net pavyzdinius, tipinius studijų planų variantus.

Siūloma organizuoti podiplominį dalies specialistų rengimą. Tokios podiplominės 1–2 metų studijos praktikuojamos ne vienoje šalyje, jos užbaigiamos magistro ar panašaus laipsnio suteikimu. Būtent tokio, aukštesnio lygio specialistų mūsų Respublika dabar ypač stokoja.

Koncepcijos projektas pabrėžia, jog būtina humanizuoti studijas. Aukštoji mokykla suprantama kaip sudėtinė Respublikos kultūros dalis. Ji rengia kvalifikuotus inteligentus, krašto ir tautos patriotus, kurie gerai moka lietuvių kalbą, žino Lietuvos istoriją, gerbia papročius ir tradicijas, puoselėja gamtą ir kultūros paminklus. Aukšto išsilavinimo specialistas negali būti abejingas savo tautos, gimtos žemės, pagaliau ir visos žmonijos likimui. Aukštoji mokykla turi suformuoti žmogaus humanitarinę mąstyseną, kad ji pastotų kelią siauros specializacijos sąlygojamam trumparegiškam empirizmui bei technokratiškumui. Reikia atskleisti gamtos ir technikos mokslų žmogiškąją prasmę, o humanitarinius mokslus sieti su realiomis žmogaus veiklos galimybėmis.

Respublikai rūpi lavinti savo piliečius, todėl pagrindinis specialistų rengimo subsidijų šaltinis yra Respublikos biudžetas. Aukštasis mokslas turi užimti prioritetinę padėtį Lietuvos investicinėje politikoje. Studijuojančiam nemokamai teikiamos aukštosios mokyklos paslaugos, mokama stipendija, skiriamas bendrabutis. Tačiau studentui valstybės subsidijos sumažinamos ar net visai nutraukiamos, jeigu jis nenori ar nepajėgia reguliariai mokytis. Jam pačiam ar jo globėjams tenka apmokėti pakartotinius ar pavėluotus egzaminus, konsultacijas, kitas paslaugas.

Įgijęs diplomą, specialistas pradeda dirbti pagal susitarimą su darbdaviu. Negali būti jokio prievartinio absolventų skirstymo į darbovietes. Susitarti su darbdaviu galima prieš studijas, studijų metu arba net ir baigus studijas. Aukštoji mokykla skatina kuo aukštesnį susitarimą, nes tada studentas gali tikslingiau orientuoti savo studijas. Tačiau aukštoji mokykla nerengia specialisto konkrečiai darbo vietai, specialisto kvalifikacija visada turi būti fundamentali.

Pastaruoju metu propaguojamos sutartys tarp aukštosios mokyklos ir būsimo specialisto darbdavio yra sunkiai paaiškinamos: argi galima pirkti–parduoti žmogų, būsimą specialistą, o jeigu studentas pats susitaria su darbdaviu, tai kam bereikalinga šioje sutartyje aukštoji mokykla? Aukštąją mokyklą pilnutinai finansuoti turi Respublikos biudžetas. O Respublikai šios lėšos sugrįžta natūraliai, nes labiau kvalifikuotas jos piliečių darbas paspartina nacionalinių pajamų augimą. Pagaliau dalį lėšų į biudžetą iš darbdavių galima būtų grąžinti, įvedus vienaip ar kitaip reglamentuotą specialistų naudojimo mokestį.

Respublikos aukštųjų mokyklų tinklas turi būti racionalus. Jis turi apimti visus regionus, visus didžiuosius miestus ir stimuliuoti kultūros kilimą visoje Respublikoje. Iš kitos pusės, atskirų specialybių kadrų rengimą reikia koncentruoti, kad būtų sutelkti geriausi tos srities mokslininkai, pedagogai ir sukurta gera materialinė bazė. Taigi, aptariant ir Kauno universiteto struktūrą, reikia akcentuoti tas specialybes, kurios bus tik čia, reikia labai vengti kitų aukštųjų mokyklų dubliavimo.

Aptariamasis specialistų rengimo koncepcijos projektas orientuoja aukštąsias mokyklas į visuomenę. Respublikos vadovybę į pasitikėjimą aukštąja mokykla, jos pajėgumą tvarkytis, į ryškų studento-individo vaidmens studijose suaktyvinimą (dėl to iš pradžių studentų skaičius gali net kiek sumažėti, nes atkris tie, kurie nėra pasirengę savarankiškoms produktyvioms studijoms), į aukšto prestižo sugrąžinimą intelektualiniam darbui. Koncepcijos projektas pabrėžia būtinumą aukštojoje mokykloje ugdyti asmenybes, žmones, pilnutinai atsakingus už savo tautą, už Lietuvą. Be asmenybių, be tikrai aukštos kvalifikacijos, aukštos inteligencijos specialistų veiklos neįmanoma įsivaizduoti gražios Lietuvos ateities.

Nr. 97. Vito Areškos siūlymas

Areška, Vitas. Humanitarinių ir kitų visuomeninių mokslų alternatyvos. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, p. 41–43.

Filol. m. dr., prof. Vitas Areška
Vilniaus valstybinis universitetas

Humanitarinių ir kitų visuomeninių mokslų alternatyvos

Iš diskusijos spaudoje dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aiškėja, kad argumentai „už“ ir „prieš“ pasiskirsto beveik vienodai. Konferencijos uždavinys būtų detaliai aptarti visas atkūrimo galimybes ir atnaujinto universiteto pobūdį, atsižvelgiant į Europos ir kitų šalių universitetų organizavimo patirtį. Didžiausia kliūtis – finansavimo ir ypač mokslininkų esamas potencialas. Lietuvoje nėra mokslo žmonių rezervo, ypač iš humanitarinių ir visuomeninių mokslų srities. Gal skaičius ir nemažas, bet kokybiniu požiūriu toli gražu negalima susilyginti su universitetų turtingomis šalimis. Planinis komandinis valdymas nualino ne tik ekonomiką, bet ir mokslą, ypač humanitarinį. Jo kraštutinis politizavimas privedė prie absurdo: mokslinės minties unifikavimas, tik vienos idėjos pripažinimas kaip teisingos, pirmiausia politiškai teisingos, mokslinių tyrinėjimų monopolizavimas slopino kūrybinius ieškojimus, menkino gabesnių asmenybių veiklos rezultatyvumą.

[...] Be to, norinčių studijuoti humanitarinius mokslus ir kalbas Lietuvoje yra daug daugiau negu, pavyzdžiui, techniškus mokslus norinčių studijuoti: į vieną vietą pretenduoja 3–4 abiturientai. Jų būtų dar daugiau, jei šiuos dalykus galėtų studijuoti dar ir Kaune. Planinis ūkis smarkiai pakenkė ekonominiam žmonių gyvenimui, bet jis nepalyginamai daugiau pakenkė mokslui apskritai. Aukštosios mokyklos turėtų trokštančiam mokslo jaunimui plėsti pasirinkimo galimybes ir maksimaliai patenkinti norus lavintis. Universitetui nereikėtų užkrauti specialistų skirstymo rūpesčių. Ir čia, kaip ir ekonomikoje, turėtų veikti paklausos–pasiūlos dėsniai. Reikia palikti pačiam žmogui rūpintis socialiniu likimu, karjera, ir jis tuomet niekad neapsiriks. Palikti jam reikia teisę rizikuoti, išmėginti save, ieškoti pačiam savo kelių, pačiam pažinti ir patikrinti savo galimybes. Išankstinis specialistų planavimas toks pat absurdiškas kaip ir prekių skirstymas. Praktika įrodė, kad planuojamos vietos lieka dažniausiai neužimtos, o ten, kur specialistų pakanka, jų susikaupia dar daugiau. Be darbo jie nelieka, bet planavimas čia niekuo dėtas. Galima pateikti naujų faktų. Šiais metais lituanistiką Vilniaus universitete baigė 75 žmonės. Jiems buvo pasiūlytos 53 vietos įvairiose mokyklose ir mokslo įstaigose. Sutiko vykti į planuotas vietas mažesnė pusė absolventų. Visi kiti susirado darbą patys. Štai ir planavimo nulinis efektyvumas. Be išankstinio planavimo būtų buvę kitaip. Pavyzdžiui, Šalčininkų rajonas nesurado nė vieno norinčio ten dirbti, nors laisvų vietų yra likę dešimtys. Kodėl taip atsitinka? Mokyklų vadovai visiškai nesuka galvos, kaip pasamdyti vieną ar kitą mokytoją, sudarant jam normalias sąlygas. Jie laukia, kad mokytojai bus valdžios paskirti ir planingai aprūpinti butais, pragyvenimu. Realioje praktikoje taip nebūna. Tačiau ir toliau laukiama. O kada žinos, kad lituanisto ar kito specialisto niekas už rankos neatveš, pradės pats vadovas ar suinteresuota visuomenės grupė rūpintis ir ieškos sprendimų. Reikia ryžtingai baigti su prievarta nukreipiant, įdarbinant, auklėjant, pagaliau ruošiant specialistus mokslui ir kultūrai. Baigti su neefektyviu planavimu ir planavimu apskritai. Ypač tose srityse, kuriose veikia natūralūs gyvenimiški dėsniai. Aukštosios mokyklos turi duoti galimybę studijuoti visiems, kas turi noro ir sugeba. Ypač kenksmingą vaidmenį suvaidino planavimas ruošiant aukščiausios kategorijos mokslininkus. Humanitarinių mokslų srityje mokslo daktarų ir profesorių skaičius siekia ne daugiau kaip 10 % visų dirbančiųjų šioje srityje. Be to, jie pasiskirstę nevienodai. Didesnė pusė darbuojasi Vilniaus universitete. Dar daugiau, beveik visi daktarai ir profesoriai artėja prie pensinio amžiaus arba jau jį yra pasiekę. Atsinaujinimo procesas yra sustojęs. Jaunimas į mokslą įsijungia tais retais atvejais, kada pridedama etatų, o tai atsitinka retai. Juk čia irgi planuojama pagal Respublikos gyventojų skaičių. Tai liečia ypač humanitarinius, visuomeninius mokslus. Jeigu Baltarusijoje gyventojų yra trigubai daugiau, tai ir mokslininkų turi būti trigubai – akademikų, profesorių, daktarų, institutų, katedrų ir t. t. Išeina, kad lietuvių kalba, literatūra yra atitinkamai menkesnė, jos ne tokia turtinga istorija kaip Baltarusijos. Tai dar vienas planavimo absurdas. Užtat Baltarusijoje net ir stingulio laikais daug daugiau padaryta tyrinėjant, pavyzdžiui, senųjų laikų kultūrą, kuri formavosi Didžiojoje Lietuvos Kunigaikštystėje. To laikotarpio kultūrą be ceremonijų yra totališkai pasisavinę lenkai ir baltarusiai. Jeigu lyginsime literatūros mokslą, visuomeninius mokslus apskritai su europiniu mokslu, tai galėsime konstatuoti, kad mes atsiliekame ne vienu dešimtmečiu.

Motyvuojant Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo būtinumą, reikia prisiminti ne tik tradiciją, bet ir dabartinius poreikius, nuo kurių priklausytų universiteto profilis. Mums stinga humanitarinių mokslų įvairovės. Jaunimas menkai moka ne tik Europos kalbas, – Lietuvoje nestudijuojama skandinavistika ir orientalistika, aukštosios mokyklos nemoko kinų ar japonų kalbų. Aktualu būtų jaunajai kartai mokėti ir švedų kalbą, kad būtų galima perimti šios tautos rezultatyvią patirtį, mokytis iš jos kurti socializmą be prievartos ir teroro. Reikia iš esmės pakeisti mokymo metodus ir būdus, siekti, kad mūsų universitetų išduoti diplomai būtų pripažįstami kituose kraštuose. Vadinasi, reikia pasiekti naują kokybę, naujus išsimokslinimo standartus. Jie gali būti paremti tautinės mokyklos pagrindais, bet ją būtina sieti su Europos mokslo tradicijomis, apskritai Vakarų akademinėmis tradicijomis, pakviečiant dalį profesūros iš Vakarų, kur galima rasti nemaža lietuvių, puikiai žinančių šiuolaikinio mokslo ir mokymo reikalavimus. Statyti Kauno universiteto pastatą ant senų tradicinių pamatų (turiu galvoje Vilniaus universiteto vakarinį skyrių Kaune) nebus efektyvu. Reikia kokybiškai naujo universiteto, kitokio negu Vilniaus universitetas. Vilniaus universitetas irgi ruošiasi paskelbti autonomiją ir pats planuoti savo veiklą, bet dar ilgai šiame universitete veiks inercija. Taigi vakarinis skyrius Kaune turėtų likti toks, koks dabar yra. O Kauno universitetą būtina formuoti naujai: paskirti rektorių ir gal įkurti bešališką mokslininkų komisiją, kuri padėtų parinkti pirmai pradžiai mokslinį pedagoginį personalą. Būtina vengti atsitiktinių žmonių, vidutinybių, kurių mokslo baruose šiandien itin gausu. Kada nėra rezervo, konkursai nepadeda: sukasi rate vis tie patys žmonės. Atrinkti gabaus jaunimo reikėtų išsiųsti į Vakarų universitetus, kur jie apgintų daktaratus. Todėl pradiniame Kauno universiteto veiklos etape turėtų būti nedaug specialybių ir studentų. Vėliau visa tai galėtų pamažu plėstis.

Kaunas – inžinierių ir architektų miestas. Humanitarinės tradicijos dar nespėjo susiformuoti ir išplisti platesniame žmonių rate. Taip gali visai nuskursti dvasinė kultūra, įsigalėti vartotojiška psichologija. [...] Humanitarinių mokslų atgaivinimas Kaune būtų visai natūralus ir reikšmingas aktas, kuris neabejotinai prisidėtų prie tautinės kultūros ir dvasios gyvenimo atgimimo. Kokios specialybės ir kokie fakultetai turėtų veikti – nuspręs patys kauniečiai, padedami patyrusių mokslininkų ir mokslo organizatorių.

Literatūrologijos srityje dar daug „baltų“ vietų. Ir ne dėl to, kad kai kurios buvo uždraustomis zonomis, o greičiau dėl to, kad neužtenka jėgų. Beveik neturime suorganizavę literatūrinio palikimo akademinių raštų leidimo, beveik neliesta tokia sritis kaip tekstologija, beveik nenagrinėjama kitakalbė lietuvių literatūra, pagaliau senoji lietuvių literatūra. O ką kalbėti apie Lietuvos Respublikos laikotarpio literatūrą ar žurnalistiką. Mažai padaryta ir lyginamosios literatūros srityje. O juk dar reikia naujai kurti tautos literatūros istoriją, prieš tai atlikti daug parengiamųjų darbų. Klasikinį palikimą reikia tyrinėti nuolat, kasmet išleidžiant naujų darbų. Tai toli gražu ne visos apleistos sritys. Beveik nerašomi vadovėliai – studentams ir mokyklai, nes vis stinga specialistų. Pagal skaičių jų priruošę esame gana daug, bet iš jų labai mažas procentas atitinka universiteto diplomą. Tiesiog sunku rasti lituanistą rimtiems darbams. Lietuvoje neruošiami literatūrologai ir iš užsienio literatūros. O juk Vytauto Didžiojo universitete garsėjo Vakarų Europos literatūrų profesoriai – savi ir pakviesti. Reikėtų galvoti ir apie tokią specializaciją. Norinčių studijuoti atsiras net ir tuo atveju, jei nebus įsidarbinimo garantijų.

Aukštesnės klasės lietuvių kalbos specialistų irgi nėra per daug. Leidyklos neranda autorių lietuvių kalbos vadovėliams parašyti, vadovėliams, kurių laukia pradedantys mokytis. Tokių vadovėlių reikia įvairių tipų. Galima prognozuoti, kad didės poreikis redaktoriams, kritikams, teatrologams ir kino kritikams, scenaristams ir kalbos specialistams, kurie nuolat dirbtų gamyklose, mokytų darbininkus ir tvarkytų dokumentaciją.

Nemanyčiau, kad kokiems nors principams prieštarautų ir Teologijos fakulteto atkūrimas. Jis, suprantama, būtų finansuojamas bažnyčios. Tačiau prisidėtų prie bendros kultūros bei moralės sutvirtinimo, mokslinių tyrinėjimų vystymo.

Matyt, panašiai galima kalbėti ir apie istorijos, sociologijos, filosofijos, teisės ir ekonomikos mokslus, kurių niekad nebuvo ir nebus per daug. Kaip ir aukšto profesionalumo specialistų. Šiandien būtina galvoti tik apie kokybę. Galvoti ir apie perspektyvą, kaip siekti specialistų ruošimo kokybės. Mano manymu, didelė kliūtis šiuose siekimuose, kaip nebūtų paradoksalu, vadinamosios socialinės valstybės garantijos. Tos garantijos mažai ką garantuoja. Vargingą gyvenimą garantuoja – daugiau nieko. Tos minimalios garantijos padeda valdžios viršūnėms palaikyti piliečių paklusnumą. Pilietis kantriai laukia buto, pensijos, paaukštinimo, algos padidinimo, vaikų išlaikymo ir t. t. Nuo mažų dienų iki mirties pilietis pratinamas negalvoti apie savo socialinį likimą, o tik klausyti valdžios ir laukti, kad ji duotų jam darbą, nukreiptų į mokslą, garantuotų jam diplomą po penkerių metų, paskirtų į darbą ir jame laikytų iki pensijos. Pats jis

gali piršto nepajudinti, dirbti atgaliomis rankomis, bet minimalų atlyginimą vis tiek gaus. Taigi prastai dirbama gamyklose, parduotuvėse ar valgyklose, – kodėl gi studijuoti būtina iš širdies. Šių dienų studentai, su nedidelėmis išimtimis, studijuoja panašiai kaip fabriko darbininkai ar įstaigos valdininkai dirba, tiksliau, imituoja darbą. Kol nepasieksime tokios padėties, kada ir pats žmogus šiek tiek rūpinsis savo socialiniu apsidraudimu, savo karjera ar likimu, kol nebus realių tikrai sutartinių darbo santykių, tol mūsų pastangos sustiprinti kokybę bus beviltiškos. Reikia leisti žmogui pačiam rūpintis savo socialine dalia, leisti jam save išmėginti, rizikuoti, ieškoti. Nestatyti jo į žeminančią prašytojo padėtį, maldautojo ir elgetos padėtį. Panašioje padėtyje jis negali būti aktyvus, išradingas, kūrybiškas, nes niekas iš jo to nelaukia, niekam to nereikia: vargingas atlyginimas niekam nepasikeis. Taigi mokslo sistema pati negali pasikeisti, nepakeitus visų gyvenimiškų santykių ekonomikoje, politikoje, socialinėje sferoje.

Universiteto finansavimas. Šiandien visuomenė iškėlė daug naujų projektų, kuriems reikia nemažai pinigų. O jie dar neuždirbti. Jeigu universitetus plėsime imdami resursus iš bendros švietimo kasos, turėsime kažką uždaryti kitose aukštosiose mokyklose. Visa tai sukels nepasitenkinimą ir mažins naujo universiteto efektyvumą. Vadinasi, reikia ieškoti rėmėjų, kitokių šaltinių. Gal kitos Lietuvos aukštosios mokyklos galėtų remti iš ūkiskaitinių lėšų, kurias paima biudžetas? Teks įtemptai ieškoti išeities.

Nr. 98. Vytauto Kavolio siūlymas

Kavolis, Vytautas. Tautinė universiteto koncepcija arba mintys apie Kauno universitetą. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, p. 20–22.
Perspausdinta: Kavolis, Vytautas. Universitetas ir tradicija. In: *Akiračiai*. 1989, Nr. 10, p. 16.

Prof. Vytautas Kavolis,
Dickinsono koledžas, JAV

Tautinė universiteto koncepcija arba mintys apie Kauno universitetą

„Tautinis“ elementas šiandieninio universiteto koncepcijoje galėtų reikšti, visų pirma, atvirą santykį su tautinės bendruomenės ir ją sudarančių individų patirties specifika. Universiteto funkcionavimo būdas ir jo veiklos turinys neturėtų būti nei mechaniškai iš kažkur persodintas, nei imitatyviai tęsiamas, kas laikytina „savom tradicijom“.

Aukštosios mokyklos santykis su tradicija negali nebūti kritiškas. Tačiau kūrybingai kritikuoti galima tik „iš vidaus“, kuria nors prasme dalyvaujant toje kultūrinėje visumoje, kurios elementai kritikuojami – ir kartu liekant nuo jų atokiam. Specialių problemų iškelia šiais laikais dažnėjanti situacija, kai kultūrinė visuma tampa tiek supainiota ar deformuota, kad pirmiausia reikia sau pačiam išsiaiškinti, kur dalyvaujama. Bet tai daugiau kultūrinių sąjūdžių negu universiteto uždavinys.

Antra, „tautinė“ universiteto koncepcija gali reikšti, kad kreipiamas ypatingas dėmesys – tarp tų funkcijų, kurias aukštosios mokyklos normaliai atlieka – į tai, kas tuo metu labiausiai tautai reikalinga. Tačiau didėjančių visuomenės poreikių laikotarpiais reikia atsargumo, kad universitetui nebūtų skiriama tai, kas nėra esminis akademinės institucijos uždavinys.

Ne universiteto darbas įrašyti į savo studentus vieną ar kitą ideologinę ar nacionalinę programą. Nėra jo pati svarbiausia funkcija išmokyti vienos ar kitos pritaikomosios technologijos. Valstybėse, kuriose gerai išvystytas tyrinėjimo institutų tinklas, pagrindinis universiteto uždavinys net nėra kaupti žinojimą. (Tokie institutai, be abejo, reikalingi ir prie universitetų). Universiteto paskirtis — išdirbti adekvatiškus ir atsakingus metodus, kaip organizuoti žinių perteklių, ir perduoti studentams tai, kas pažinimo inventoriuje intelektualiai gyviausia.

Trečia, „tautinis“ universiteto charakteris turi reikšti, kad beveik visas dėstymas vyksta – ir dauguma universiteto dėstytojų darbų spausdinama – tautos daugumos kalba.

Klausimas apie universiteto santykį su tautinės patirties specifika žymia dalimi pats išsisprendžia. Jei universitetas kuriamas normaliu būdu, nesikišant pašalinėm jėgom, pajėgiausių, nebūtinai amžiumi vyriausių tautos mokslininkų. Tačiau šis klausimas sprendžiamas ne vien universitetą kuriant, bet ir visoje vėlesnėje jo istorijoje. Jį sprendžiant reikia naudotis tuo, ką tauta jau turi, ir parūpinti, ko jai labiausiai trūksta; tačiau nekartojant, o kritikuojant tai, į ką ji yra įpratusi.

Nesistebėčiau, jei į klausimą – ko labiausiai tautai iš universiteto reikia – būtų skirtingai atsakoma „iš vidaus", Lietuvoje gyvenančiųjų, ir „iš lauko", iš pasaulinės perspektyvos į jį žvelgiančiųjų. Man – mananČiam, kad tautinis universitetas tegali būti dalyvavimo pasaulyje būdas – labiausiai reikalingas dalykas, kurio lietuviams trūksta ir visada trūko ir ką universitetas turėtų parūpinti, yra intelektualinė energija, t. y. pagrindinių problemų ir analizės disciplinų savarankiškas persvarstymas, tam tikslui ne vien pritaikant iš kitur pasiskolintas, bet ir susikuriant naujas metodologijas.

Tokios energijos šaltiniai visada yra individai, tačiau galima išdirbti tokią organizacinę struktūrą, kuri ne tiktai atrinktų energingos dvasios mokslinio temperamento individus, bet ir suteiktų darbo sąlygas, kurios skatintų intelektualinės energijos aktyvavimą. To galima pasiekti mažinant universiteto dėstytojų kontrolės ir apskritai biurokratinės administracijos aparatą; ir suteikiant daugiau galimybių kūrybiškumą skatinančiam bendradarbiavimui (ne kiekvienas bendradarbiavimas jį skatina) ir normalioms šviežesnių intelektualinių požiūrių konfrontacijoms universitetinio darbo reikalavimų lygmenyje.

Šiuos teorinius kriterijus geriausiai atitiktų organizacinė struktūra, kurioje kiekvienas dėstytojas: 1) turėtų galimybę pats kontroliuoti savo dėstymą ir teisę kiekvieną semestrą dėstyti vieną savo paties apipavidalintą (paruoštą) seminarą savo paties pasirinkta tema; 2) priklausytų tuo pačiu metu ir nuolatinei savo profesinės specialybės „programai", ir bent vienam interdisciplinariniam „projektui", jų pačių iniciatyva sudarytam kelių programų atstovų išspręsti kuriai nors juos visus dominančiai intelektualinei ar praktinei problemai (ir išformuojamam jo terminui pasibaigus); ir 3) turėtų lygų balsą sprendžiant bendrąją universiteto programos kryptį ir ją vertinant – šių klausimų sprendimą paliekant išimtinai universiteto profesūros kolektyvinei nuožiūrai.

Nemanau, kad šiandien kuriamas universitetas galėtų rasti išteklius, įgalinančius apimti visas mokslo šakas ir jas, nuo asiriologijos iki zoologijos, lygiai stipriai dėstyti. Todėl siūlyčiau, kad būtų pasirenkami akcentai, kuriuose universitetas siektų įgyti ypatingos, jį iš kitų akademinių institucijų išskiriančios, bet ir kitur įžvelgiamos substancijos.

Manyčiau, kad šiandieniškam mažos tautos universitetui ypač tiktų komparatyvistinė perspektyva, kurioje net ir savoji patirtis būtų studijuojama visada lyginant ją su kitų pasaulyje analogiškomis arba skirtingomis patirtimis. Dar daug padarytina šiuo būdu – globalizacijos akivaizdoje – organizuojant humanitarinių ir visuomeninių mokslų dėstymą. Šitaip užsimojus universitetas iškart įgytų šiek tiek kelrodiškų bruožų pasaulio akademinių institucijų tarpe, nors nelaikyčiau „matomumą pasaulyje" tokiu svarbiu dalyku kaip mūsų pačių intelektualinės energijos pilnutinį išjudinimą.

Naują universitetą būtų galima apkabinti serija interdisciplinarinių institutų, skirtų šiandieniškų problemų, ypač jei jos ne tik „skauda", bet ir Lietuvoje intelektualiai apleistos (ekologinė etika, masinių komunikacijų kultūra, moterų studijos) tyrinėjimui. Vargu ar bet kur pasaulyje yra rimtas mažųjų tautų studijų institutas. Kodėl nepadarius Kauno tos studijų šakos pasauliniu centru? Reikalingas ir Lietuvos mažumų studijų skyrius, nors tam gal geriau tiktų Vilnius.

Studentams šiandieniško universiteto struktūroje svarbiausia ne turėti savo laisvai išrinktus atstovus, su balso teise, sprendžiant juos liečiančius klausimus (nors tai reikalinga), bet kad kiekvienas studentas -ė, būtų nuo pat savo studijų pradžios įvestas į savarankiško galvojimo, idėjų konflikto ir nepriklausomo tyrinėjimo įpročius. Tam geriausiai tarnautų maži specializuoti, bet pajėgiausių profesorių dėstomi diskusiniai seminarai, skirti pradedantiems studentams, kurių vieną kiekvienas studentas turėtų pasirinkti pirmajame savo studijų semestre.

Pageidautina, kad profesorių atrankos komitetuose dalyvautų ir lietuviškai kalbą, rimtą mokslinį įnašą davę mokslininkai iš kitų kraštų universitetų. Jie galėtų, patariamuoju balsu dalyvauti ir nuolatinėse atskirų universiteto skyrių tarybose.

Pora žodžių apie kai kurių disciplinų vietą tokiame universitete.

1. Dėl ankstesnio visus deformuojančio religijos traktavimo pokarinėje Lietuvoje reikia turėti minty, kad, neįsteigus substancialios religinių studijų programos, naujas universitetas būtų iš anksto sukompromituotas. Tokia programa neturėtų būti nei „religijotyros", savo prielaidomis priešiškos nagrinėjamam objektui, nuosavybė, nei indėniška rezervacija, kaip Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos-filosofijos fakultetas, skirta vienos religinės institucijos interesams ginti. Rimta religinių studijų programa reikalauja (a) įvairių religijos tyrinėjimo metodų (interpretacinių, istorinių, socialpsichologinių, kritinių ir t. t); (b) įvairių religinių perspektyvų ir denominacijų atstovavimo dėstytojų tarpe; (c) įvairių religijų – tarp jų ir „sekuliarinių religijų" kaip marksizmas ar nacionalizmas – nagrinėjimo.

2. Panašiais principais konstruotina persitvarkymo procesui itin svarbi teoretinės ir empirinės politologijos programa.

3. Sociologija neturėtų būti ribojama „konkrečiais empiriniais tyrinėjimais“ (kodėl griūva šeimos, ką veikiama laisvalaikiais). Sociologija yra istorinė-lyginamoji kultūrologinė disciplina arba jos išvis nėra.

4. Konferencijos kvietime siūlomoji „humanitarinių mokslų (filosofija, istorija, filologija, psichologija, sociologija ir kt.)“ grupuotė, iš jos išskiriant ir ekonomiją, ir meno mokslus, kelia šiek tiek abejonių. Ar nebūtų tikslesnis „visuomeninių“ (istorija, sociologija, politiniai mokslai, teisė, ekonomija, antropologija, etnografija, psichologija) ir „kultūrinių“ (filologija, filosofija, religija, kultūrologija, menotyra) mokslų grupavimas – sudarant galimybę kai kuriems dėstytojams pagal jų intelektualinį profilį cirkuliuoti abiejose grupuotėse?

5. Pagrindiniu tiltu tarp „visuomeninių“ ir „kultūrinių“ (o iš dalies ir gamtos bei techninių) mokslų vaizduojuos kultūros istoriją. Tai vienintelė autentiškai jungianti ir kontekstualizuojanti disciplina, išsaugojanti empiriškai pagarbų santykį su visų kultūros sričių, epochų ir tekstų specifiniais duomenimis, bet taip pat ir ieškanti juos siejančių savybių ir juos formuojančių bei deformuojančių jėgų suvokimo. Neliūdėčiau, jei universitete steigimo planai pradėtų realizuotis interdisciplinarinio, metodiškai pliuralistinio, problemiškai orientuoto, atvirų ribų lietuvių kultūros istorijos instituto sukomplektavimu.

Reiktų apskritai dinamizuoti lituanistinius dalykus, skatinant juos vystytis į intelektualiai vis svaresnes disciplinas, lietuviškuose kontekstuose svarstančias visuotines problemas ir tų kontekstų duomenimis išbandančias ir tradicines, ir vėliausias mokslines teorijas. Ar įmanoma įsivaizduoti lituanistinių studijų agregatą kaip ne vien darbščiausią universiteto dalį ir emocinį židinį, bet ir jo, visais, tarptautiniais kriterijais vertinant, intelektualinį branduolį?

Manau, kad universitetas turėtų pripažinti vykstančią spontanišką dinamiką intelektualinių tradicijų tarpe – kaupti ir savo išteklius, ir kritines pastangas ne vien apie tai, kur daugiausia akumuliuota, bet ir apie tai, kas šiandien kūrybiškiausia.

Svarbu, kad visose jo dalyse būtų veiksmingai naudojamasi ir pačiais naujausiais, t. y. dar rizikingais tyrinėjimų metodais.

Pražūtingu provincializmu laikyčiau bandymus atstatyti 50 metų senumo organizacines struktūras, galvojimo kategorijas ar kalbėjimo būdą. Pastarasis dalykas – ypač jaunų žmonių lūpose – užvis keisčiausia.

Nr. 99. Gedimino Kostkevičiaus siūlymas

Kostkevičius, Gediminas. Kauno universitetas – naujo tipo mokykla. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, p. 33–36.

Techn. M. kand. Gediminas Kostkevičius
Kauno politechnikos institutas

Kauno universitetas – naujo tipo mokykla

Diskusijoms spaudoje dėl Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo trūko konstruktyvumo. Daugeliu atvejų jos tebuvo asmeninių interesų padiktuota polemika tarp atkūrimo šalininkų ir priešininkų. Beje, priešininkai, įvertinę visuomenės opiniją, neretai nedrįso veikti atvirai. Jie siūlė neskubėti, vildamiesi, kad ilgainiui Kauno universiteto atkūrimo klausimas prarasiąs politinį aštrumą, kurį jis įgijo pakylėtas tautinio atgimimo bangos. Kaip tik taip galima vertinti Liaudies švietimo ministerijos kolegijos 1988 m. gruodžio 27 d. nutarimą Nr. 47a, kuriuo numatoma išugdyti Kaune universitetą pamažu Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto bazėje. Siūloma eiti Tarybų Sąjungoje tradiciniu aukštosios mokyklos kūrimo keliu – kad ir vilkas (visuomenė) būtų sotus, ir avys (kitos Lietuvos aukštosios mokyklos) sveikos.

Ne visada įtikinamai skambėjo ir Kauno universiteto atkūrimo šalininkų argumentacija. Diskusijos neretai rutuliojosi svarstant, kokių specialybių studentus čia rengti, menkai tepaliečiant universiteto koncepcijos klausimą. Naivu, kai universiteto Kaune reikalingumas grindžiamas tuo, kad Respublikoje trūksta daugelio sričių specialistų ir kaip tik Kauno universitetui lemta užpildyti šią spragą. Kita bėda, kad daugelis į universiteto struktūrą žiūri pro savo buvimo jame prizmę. Nepakanka taip pat apeliuoti vien į specifines Kauno problemas, miesto sutechnokratėjimą, istorinių skriaudų atitaisymą ir pan. Vytauto

Didžiojo universiteto atkūrimas – tai persilaužimo formuojant nacionalinę švietimo ir kultūros sistemą etapas.

Šiandieną „koncepcija" yra labai madingas terminas. Tačiau, pervertus krūvą žinynų, enciklopedijų, užsienio universitetų reklaminių brošiūrų, taip ir neteko rasti tiesiogiai deklaruotos vienos ar kitos aukštosios mokyklos koncepcijos. Tiesa, Dž. Vašingtono universiteto statute dėmesį patraukė mintis: „Jokia mokykla negali suteikti išsilavinimo. Ji tiktai gali sudaryti galimybę šį išsilavinimą įsigyti". Ir nors šis principas aiškiai disonuoja tarybinei muštru paremtai mokymo organizavimo sistemai, kaip tik jis turi tapti kertiniu Lietuvos aukštosios mokyklos akmeniu.

Pripratome sakyti, jog aukštoji mokykla rengia specialistus. Norėtume, kad Kauno universitetas ugdytų žmogui humanistinę asmenybę, rengtų jį gyvenimui; dirbti protinį, kūrybinį darbą. Pripratome sakyti: aukštoji mokykla atliko darbą pagal sutartis su įmonėmis už n milijoną rublių. Norėtume, kad Kauno universitetas būtų mokslinės ir kūrybinės minties brendimo centras, nacionalinės kultūros židinys, bet kartu ir lieptas į pasaulinės kultūros lobyną, susiejantis mus bendravimo saitais su užsienio moksline ir kūrybine bendrija. Žinoma, tai nereiškia, kad universiteto mokslininkai nedarys išradimų, neužmegs kontaktų su vadovaujančiomis gamybos ir mokslo firmomis. Keistis turi tik akcentų išdėstymas: ar mes ieškosime vienadienės naudos, ar orientuosimės į gyvybinius tautos ateities interesus.

Koks turi būti Kauno universitetas

Fundamentalus žmogaus kaip asmenybės ir specialisto parengimas reiškia, kad turime išmokyti žmogų suvokti pasaulį ir save patį jame kaip visumą, visame jo santykių su aplinka spektre: filosofinio susivokimo, istorizmo pojūčio, etikos ir estetikos apmąstymo, kultūros sąryšių, gamtos ir paties savęs kaip biologines būtybės ir sociologinio veiksmo pažinimo, santykio su įrankiais (technika) perpratimo ir kitais. Tai gali duoti tik tokia aukštoji mokykla, kuri savo veikloje remiasi štai tokiais fundamentaliais principais, – o jie tam tikra prasme ir nusako universiteto koncepciją:

1. Laisvo, savarankiško ieškojimo, savęs susivokimo aplinka, besiremianti individualiu dėstytojų ir studentų bendravimu. Studentai priimami mokytis ne į konkrečias specialybes, o į universitetą. Pirmus trejus metus jie laisvai pasirenka kursus, kuriuos nori išklausyti, ir, atsiskaitydami už juos pagal individualų grafiką, renka balus. Atsižvelgiant į taip sukauptą „kraitį", jie po trejų metų priimami studijuoti konkrečią specialybę. Nesurinkę reikiamos balų sumos, gali pratęsti savo mokymąsi pirmoje pakopoje, tačiau jau praradę finansinę paramą ir studijuodami savo sąskaita.

Mokymas universitete turi būti kuo labiausiai individualizuotas. Studentų grupėje, įvertinus esamą ekonominę padėtį, negali būti daugiau kaip 12 žmonių. Žinoma, ne vieną gali šokiruoti, kad, fakultete turint dvi specialybes, kurse studijuos tik 24 asmenys. Bet tai tik ekstencyvinio mąstymo recidyvai. Laikas atsisakyti konvejerinio specialistų rengimo. Universitetas turi būti intelektualaus jaunimo ugdymo akademija.

Priėmimas į universitetą, grynai dėl finansinio ir materialinio pobūdžio faktorių negali būti laisvas. Tikriausiai tikslinga taikyti užsieny praktikuojamus intelektualumo testus. Tačiau kiekvienas gali mokytis universitete kaip laisvasis klausytojas, apmokėdamas universitetui mokymo išlaidas. Tiek studentai, tiek laisvieji klausytojai turi turėti galimybę pasirinkti dėstytoją tarp skaitančių tuos pačius kursus. Tai svarbus veiksnys, telkiantis dėstytojo pastangas rengtis skaitomam kursui ir tinkamai jį išdėstyti.

Universitetas neturi priverstinai skirstyti į darbo vietas. Absolventas pats yra laisvas susirasti vietą, kurioje jis norėtų dirbti. Įstatymai turi reglamentuoti tik finansinio kompensavimo už parengtą specialistą išmokėjimo universitetui tvarką.

2. Universitete dėstomi kursai turi apimti fundamentalias pažinimo sritis. Ne siaura specializacija, apsiribojimas atskiros krypties disciplinomis, o tiltų tarp atskirų mokslo sričių ieškojimas yra mokslo pažangos kelias ir variklis, mąstančios asmenybės formavimo būdas. Panagrinėkime vien techninę pažangą. Darbo įrankiai, kaip simboliai, skatina vaizduotę perkelti juos į kitą aplinką. Naujose veiklos sferose jie patys gali transformuotis. Šios transformacijos kelia naujus uždavinius, o jie savo ruožtu skatina kurti naujus darbo įrankius. Garo katilas buvo sukurtas vandeniui iš šachtų pumpuoti. Jį užkėlus ant platformos, o platformą – ant bėgių, buvo gautas garvežys.

Todėl ir kuriant naujo tipo aukštąją mokyklą reikia, kad techniką studijuojantys studentai galėtų išklausyti ne tik humanitarinius kursus, bet ir, pavyzdžiui, Dailės fakultete skaitomas disciplinas. Gal tai padės susiformuoti talentingiems techninio dizaino specialistams. Biologai gali ieškoti ryšių informatikoje (biologinis kompiuteris), tas pat tinka medikams ir kitiems. Šiuo metu atskirų mokslų sričių atstovų

atsiribojimas yra drastiškas. Žymus anglų filosofas ir rašytojas Č. P. Snou rašė: „...viename poliuje meninė inteligentija, kitame – mokslininkai... Abiejose grupėse vieni kitus supranta keistai, iškreiptai. Jie tiek skirtingai žiūri į tuos pačius daiktus, kad negali rasti bendros kalbos netgi emocijų atžvilgiu...“

Todėl Kaune reikia atkurti ne humanitarinį universitetą, kaip daugelis ragina, nes tai tenkintų vien siaurus miesto interesus. Vytauto Didžiojo universitetas turi išleisti fundamentaliai, pagrindinėms mokslo sritims parengtus specialistus. Jį turėtų sudaryti šie fakultetai: Filologijos mokslų; Istorijos ir filosofijos; Teisės ir ekonomikos; Informatikos; Fizikos ir matematikos; Gamtos ir ekologijos; Taikomosios dailės; Medicinos.

Universitetas turi būti atviras tiems, kas ieško žinių, ne tik studijų metais, bet ir visą gyvenimą. Jame turi būti įteisintas laisvojo klausytojo statusas. Tai gana universali kategorija, apimanti ir šiandieninius kvalifikacijos kėlimo kursų klausytojus. Laisvųjų klausytojų studijas universitete apmoka arba patys klausytojai, arba kursus finansuojančios organizacijos. Studentai, nespėjantys išeiti studijų programos, turi turėti galimybę tapti laisvaisiais klausytojais ir grįžti į studentų statusą surinkę trūkstamą balų sumą.

4. Universitetas turi turėti autonomiją, reguliuojančią jo vidinį gyvenimą. Akademinės savivaldos principai turi puoselėti profesūros ir studentų demokratinio bendravimo tradicijas, kolegialumo principus priimant svarbiausius universiteto gyvenimą liečiančius sprendimus. Universitete turi būti užtikrintos sąlygos nuomonių pliuralizmui, teisė jungtis į organizacijas ir pan. Universiteto autonomija turi užtikrinti galimybę atsitverti nuo aplinkos tiek, kiek ši diktuoja vienadienius interesus. Kita vertus, būdamas mokslo ir kultūros židiniu, universitetas daro poveikį visuomenei.

Žinoma, universitetas veikia konkrečioje visuomenėje ir vienaip ar kitaip yra veikiamas tos socialinės aplinkos, kuri tam tikru metu visuomenėje susiformavusi. Šis poveikis dabar ypač jaučiamas per smukusį žinių kaip socialinės vertybės prestižą. Valstybė taip pat gali koreguoti universiteto politiką, panaudodama finansinius svertus valstybinių užsakymų forma. Tačiau, pereinant prie rinkos santykių ekonomikoje, universitetas turi turėti galimybę vis plačiau praktikuoti tiesioginius atsiskaitymus su įmonėmis už parengtus specialistus. Turint omeny, kad Kauno universiteto atkūrimas panaikintų atskirų sričių specialistų rengimo Lietuvoje monopolį, užsakymus rengti specialistus didžia dalimi lemtų universiteto diplomo prestižas. Užsakymų kvotą rengti specialistus biudžetinio finansavimo įmonėms taip pat turi nulemti konkretūs kriterijai – pavyzdžiui, pareiškimų studijuoti vieną ar kitą specialybę abiejuose Lietuvos universitetuose skaičius.

5. Universitetas turi būti ne tik mokymo, bet ir mokslo bei kultūros centras, t. y. disponuoti teise teikti mokslinius vardus ir laipsnius, turėti leidybines teises ir pan. Universitetas turi būti atviras ta prasme, kad nuolatos keistųsi dėstytojais ir studentais su viso pasaulio aukštosiomis mokyklomis. Ne mažiau kaip pusę pedagoginio personalo turi sudaryti neetatiniai atskirus kursus skaityti kviečiami dėstytojai.

Mūsų aukštųjų mokyklų bėda yra ta, kad jos dažniausiai verda savo sultyse, t. y. gabiausius savo absolventus palieka dirbti savo katedrose. Tuo tarpu pasaulinė praktika rodo ką kita. Pavyzdžiui, Čikagos universitetas mieliau priims dirbti baigusįjį mokslus Paryžiuje ar Vienoje nei savo pačių auklėtinį. Tai pagrindinis būdas keistis mokslinėmis idėjomis ir užmegzti ryšius tarp universitetų.

Toks kelias ypač aktualus Kauno universitetui. Mieste nėra specialistų, pajėgių skaityti teisės, istorijos, filosofijos ir kitus kursus. Todėl ir pradžią atitinkamiems fakultetams, kaip ir šio amžiaus trečiąjį dešimtmetį, turi duoti kviestiniai specialistai. Daug tikimasi pagalbos iš Vilniaus profesūros, užsienio lietuvių mokslininkų. Ne vienas iš jų ilgainiui gal ir įsikurs Kaune. Tačiau formuojant katedras reikalingas cirkuliacijos principas. Kitaip būtinai atsiras žmonių, atėjusių į universitetą ne moksliniams ieškojimams, o šiltai įsikurti.

Būtina sujungti mokslinį potencialą, sukauptą Mokslų Akademijos institutuose, su pedagoginiu darbu universitete. Kiekvienas fakultetas turi turėti kuo glaudžiausius ryšius su atitinkamu Mokslų Akademijos institutu. Vilniaus universitetas ligi šiol nenoriai įsileisdavo specialistus iš Mokslų Akademijos. Kauno universitetui tai duotų didelę naudą. Ir ne lik todėl, kad universitetas apsirūpintų aukštos kvalifikacijos pedagogais. Integracija su Mokslų Akademijos institutais padėtų sumažinti dėstytojų pedagoginį apkrovimą, sutelktų bazę moksliniams tyrinėjimams.

6. Kauno universitetas turi būti tautinis. Šis požymis neturi būti suprantamas siaura prasme. Negali būti tautinio mokslo, negali būti tautinio universiteto, jei turima omeny atsiribojimą nuo pasaulinio mokslo konteksto, užsisklendimą baltiškos pasaulėjautos ir lietuvių nacionalinio charakterio tyrinėjimuose. Nacionalumas pasireiškia tuo, kad universitetas turi padėti kiekvienam personifikuoti save kaip nacionalinės kultūros elementą, susivokti toje kultūrinėje aplinkoje, kuri jį supa.

Mokymosi kalba Kauno universitete turėtų būti lietuvių, nors studentai turi laisvai mokėti bent vieną užsienio kalbą, kad galėtų klausyti kitakalbių profesorių, atvykstančių skaityti kursus iš užsienio, paskaitų. Menkai suprantantys lietuviškai kalbos pramoktų lankydami specialius kursus kaip laisvieji klausytojai. Kursų išlaidas galėtų kompensuoti valstybė pagal tautinių mažumų mokymo vartoti lietuvių kalbą programą.

7. Kauno universitetas turėtų būti savarankiška organizacija, besinaudojanti savo veikloje įvairiais finansavimo šaltiniais. Visų pirma jį finansuotų valstybė biudžeto lėšomis valstybinio užsakymo forma. Žinoma, normatyviniai dokumentai reglamentuotų kaip valstybinis užsakymas turi būti paskirstytas tarp įvairių mokyklų, rengiančių tos pačios srities specialistus.

Rengiant specialistus įmonėms, dirbančioms ūkiniu būdu, universitetas turi turėti su jomis tiesioginius kontaktus tiek planuodamas būsimų specialistų skaičių, tiek sudarydamas sutartis dėl kompensacijos už juos. Tačiau, atsisakant priverstinio skirstymo į darbovietes, būtina parengti įstatyminius aktus, kurie reglamentuotų šią kompensaciją valstybiniu mastu, taip pat jei specialistas nuspręs verstis individualia veikla. Atskiro juridinio įteisinimo reikalauja studentų ir universiteto finansiniai santykiai studijų metu. Tai turi atsispindėti universiteto statute.

Nors universitetai gauna valstybinę paramą, užsienio šalyse, formuojant universitetų struktūrą, paprastai stengiamasi kartu sukomplektuoti tiek fakultetus, kuriuose atliekami gamyboje paklausūs moksliniai darbai (pavyzdžiui, Informatikos), tiek humanitarinių mokslų fakultetus, kurie šiuo požiūriu yra nuostolingi. Deja, pas mus niekas rimtai netyrinėjo ne tik aukštosios mokyklos ekonomikos, bet ir kiek kainuoja atskirų specialybių specialistų rengimas. Todėl mes tegalime tikėtis, kad šiuo požiūriu siūloma Kauno universiteto struktūra yra optimali.

Kaip turėtų būti kuriamas Kauno universitetas

Didžiausias diskusijas, skaudžiausiai paliečiančias asmenų ir jų grupių interesus, yra klausimas, kaip, kokioje bazėje, kokiais terminais turi būti kuriamas Kauno universitetas. Tačiau, prieš bandydamas atsakyti į šiuos klausimus, noriu pateikti teiginį: Kauno universitetas turi būti kuriamas ne kaip dar viena aukštoji mokykla. Tai turi būti naujo tipo aukštoji mokykla. Ir kuriamas jis turi būti visai kitais pagrindais kaip ligi šiolei.

Žinoma, universitetui reikalinga mokymo bazė ir pradinis kapitalas. Šia baze galėtų būti Vilniaus universiteto Kauno vakarinis fakultetas, Vilniaus dailės instituto Kauno taikomosios dailės fakultetas. Kai kuriuos mokymo korpusus, laboratorinę įrangą galėtų perleisti KPI, Kauno miesto savivaldybė, kitos mokslinės ir gamybinės organizacijos. Neketinu čia jų aptarinėti. Tai detalės, beje, keliančios labai stiprius ginčus. Finansinę paramą universitetui galėtų suteikti valstybės biudžetas, ji gali būti gauta ir kooperuojant įmonių lėšas.

Universiteto veikla gali būti plėtojama dviem kryptimis. Pirma, Kauno universitetui turi būti skirti studentų priėmimo limitai į tas specialybes, kurias baigę, jaunieji specialistai įsidarbina biudžetinio finansavimo įstaigose. Tai, žinoma, reikia daryti kitų aukštųjų mokyklų sąskaita, galbūt net pervedant atskirų specialybių rengimą į Kauno universitetą. Savo ruožtu Kauno universitetas savo rizika pradeda rengti specialistus orientuodamasis į ūkiškai besiverčiančių įmonių poreikius, vildamasis, kad jo parengtiems specialistams darbo rinkoje bus paklausa, nesisaistydamas valstybiniais užsakymais ir limitais. Natūraliai, konkurencijos sąlygomis formuosis ir dėstytojų kontingentas, ypač jei universitetas sugebės išsikovoti galimybę lanksčiai reguliuoti jų atlyginimus. Manau, toks priėmimas padės išvengti nereikalingų aistrų ir intrigų kad ir svarstant klausimus, koks bus tolesnis KPI Inžinierinės ekonomikos fakulteto likimas, ir į jį panašius. Universitetui pradėjus rengti menedžmento ir tarptautinių ekonominių santykių specialistus, pats gyvenimas atsakys į klausimą, kur rengti ekonomistus: Politechnikos institute ar universitete. Didžiausia klaida – bandyti pertempti tuos, kurie visą gyvenimą rengė darbo normuotojus, dirbti į universitetą. Čia turi ateiti tie, kurie tikrai ieško ko nors naujo.

Žinoma, tai liečia ne tik ekonomistus. Tą patį galima pasakyti ir apie kai kuriuos kitus fakultetus ir specialybes, kurias norime rengti Kauno universitete. Atskirai gal tektų paminėti Medicinos fakultetą. Jis turi būti kuriamas Medicinos instituto pagrindu. Tačiau, kadangi jis yra stambus padalinys, turįs susiklosčiusią mokymo ir savitvarkos sistemą, tai reikėtų padaryti ne iš karto, o 1992–1993 metais (jei Kauno universiteto atkūrimo data laikysime 1990 metus). Per tą laiką būtų galima pritaikyti medicinos specialistų rengimo metodiką prie kitų Kauno universitete esamų studijų organizavimo formų. Be to, svarbu, kad egzistuojantis institutas, įsijungdamas į universitetą, neužgožtų naujai besikuriančių mokslo krypčių.

Laikas aukštosioms mokykloms suteikti teisę pačioms spręsti, kurių sričių specialistus jos nori rengti. Vienintelis apribojimas gali būti turimų dėstytojų kvalifikacija. Čia visų pirma turimi omeny specialistai, kurių rengimo išlaidas kompensuoja juos įdarbinančios įmonės. Tai būtų likviduotas specialistų rengimo monopolis, kuriuo disponuoja atskiros mokyklos, nors perdėto dubliavimo toli gražu nesiekiama. Tarp aukštųjų mokyklų turi vykti konkurencija, siekiant užtikrinti diplomo prestižą. Šis prestižas turi atsispindėti ir valstybinio užsakymo kvotoje, skirtoje vienai ar kitai mokyklai. Konkurencinė kova „būti ar nebūti" lems ir Kvalifikacijos kėlimo institutų likimą. Jų funkcijas vis labiau perims aukštosios mokyklos.

Lietuvos ateitis – tai perėjimas nuo apdirbimo pramonės, kuriai žaliavos įvežamos, o produkcija išvežama, paliekant mums tik kelis procentus ir nuodingas gamybos atliekas, prie intelektualios veiklos industrijos, moksliškai imlios gamybos vystymo. Turime atsisakyti nepilnavertiškumo komplekso, kad Lietuva maža ir galime turėti tik po vieną institutą kiekvienoje mokslo srityje. Lietuviai, žiauraus likimo išblaškyti po pasaulį, garsėja savo darbais daugelio šalių universitetuose. Tai galime daryti ir mes Lietuvoje, jei turėsime laisvus universitetus, jei pakelsime geležinę uždangą, slėpusią mus nuo pasaulio bendrijos.

Nr. 100. Česlovo Kudabos siūlymas

Kudaba, Česlovas. Reikalingas poieškis. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras", 1989, p. 72–73.

Geogr. M. dr., prof.
Česlovas Kudaba

Vilniaus valstybinis universitetas

Reikalingas poieškis

Viešai kalbėdami apie Kauno universiteto atkūrimą kai ką pamėginome naujai pamąstyti, suprasti. Atkūrimas – tai ne seno gaivinimas, o mūsų laikų mokslo idėjų įkūnijimas. Juk universitetuose mokslo jaunystė. Mokslas nežino sau viltingesnės vietos, nei universitetas. Akademija?... Ten jaunystės atsiminimai, branda.

Ne prestižinio vardo, ar dar vienos iškabos tikimasi iš Kauno mokslo centro. Turbūt kelyje į naują savarankišką universitetą ieškome paties, kažkiek pasimetusio mokslo. Pasimetusio civilizacinio progreso sumaišty. Turime tai pripažinti, nes mokslas kaip kultūros dalis išties iškrito iš visuomenės dėmesio, per ką nustojo humaniškumo, dvasios. Nenuostabu. Per daug buvo akcentuota bedvasis mokslas, kurį pas save vadinome priešakiniu, tarybiniu, vėliau mokslu kaip svarbiausia gamybos varomąja jėga. Na, o jeigu išties taip, tai gal tas mūsų „varomasis mokslas" ir iš vis ne mokslas. Paprasčiausiai technologija. Kas gi skatina, užtikrina gerą gamybą, jei ne progresyvi technologija? Žinoma, technika labai aktualu gamyboje.

Tad kam mums reikalingas mokslas? Ar gamtai pažaboti? Rodos, tokia paraiška labai rimtai buvo akcentuojama mūsų ideologijoje, kai ji buvo virš visko. Turime pasekmes savo būties ekologinės dramos akivaizdoje. Šiuo atveju kaltinamas pragmatizmas, humanizacijos stoka, nutolimas nuo kultūros. Bet ir vėlgi vien jausmų sritis, emocijos neišgelbės. Racionali humanizacija būtina. Protas turi daugiausia garantijos sugrąžinti savo visuomenę į stabilią padėtį. Taigi šiuo atveju ir mes savo tautoje, Respublikoje ieškome sprendimo (ieškome moksluose pasimetusio mūsų... mokslo).

Mes šiandieną turime susitelkti savo būties kelio, išvis savos žmogiškos mįslės sprendimui. Juk klaidžiojame, o nūnai tai pavojinga, nes čia ir mūsų likimas. Tam susitelkti tikimasi Kauno universitete, jo atkūrimo idėjoje. Išties, buvusiojo Kaune Lietuvos universiteto netektis – dalis mūsų likimo dramos. Čia ir pamokos ateičiai.

Kauno universitetas tada, Lietuvos Nepriklausomybės pradžioje, kūrėsi iš geriausio, ką tada Lietuvoje turėjo. Suvažiavo į Kauną svetur išaugę lietuviai mokslininkai, įgiję patirties ir visa tai atiduoti pasiryžo naujajame tautos židinyje – universitete. Ir dabar su dėkingumu į tą kultūros istorijos dalį žvelgiame. Manau, kad ir šiandieną kai kas galėtų kartotis. Ta mintis kilo praėjusių metų rudenį Čikagoje klausantis „Santaros-Šviesos" federacijos suvažiavime mūsų lietuvių profesorių paskaitų. Nemaža mūsų tautiečių, užimančių prestižines vietas pasaulio universitetuose. Manau ne vienas jų rastų galimybę perskaityti retus savo srities kursus Kaune, prisidėti prie katedrų suformavimo. Apie tai ne vienas jau yra ir pareiškęs.

Šiandieną visi linkę daugiau vilčių dėti į būsimą (tikėkime, kad toks bus) Kauno universitetą. Galbūt... Ir duok Dieve, bet nelaukime stebuklo. Iš kur tas stebuklas? Juk į tą universitetą susieis žmonės vėlgi tie patys, o ateis jie iš ten pat. Tai tie patys mes. Viltys į laiką. Jei jis bus mums palankus, jei tai bus mūsų dalios laikas. Jei laikas... nedalios?.. Nedalioje irgi reikia saugoti, ugdyti, puoselėti, kurti tautos kultūrą. Niekad nepralošime, jei giliau apmąstysime ir suvoksime sunkumus. Bet ne tam, kad nutolintume, o atvirkščiai, priartintume tikslą. Tie sunkumai ateis į naująją Alma Mater su mumis.

Visko dabar šia proga siūlome. Kartotis nėra reikalo, nebent palaikyti, kas veiksmingesnio pasakyta. Manau protinga kurti, ugdyti šią mokyklą iš dabartinės esmės. Toliau – nesiekti didelio universiteto. Kokybės mums reikia. Nevaržomos kokybės. Tad verta ir tokia mintis – jei niekaip nesiseks pasiekti laisvo (!) universiteto – kurti jį privatų. Visuomenė kuria, išlaiko tokį universitetą, kokio jai reikia. Juk negalima sutikti dar su vienu konjunktūriniu kūriniu, jeigu toks iš viršaus būtų lemiamas. Nesgi ši mokslo įstaiga turėtų būti mokslo teorinė. Čia turi būti puoselėjama mokslo teorinė mintis, kuri nušviestų pačiam mūsų Lietuvos mokslui kelią. Tad tai turėtų būti naujo tipo universitetas, kuris galbūt skatintų viso mūsų aukštojo mokslo, apskritai mokslo vidinį persikūnijimą. Juk turi gi kada nors pas mus tapti mokslas vienas, o ne du, kaip kad dabar yra – mokslas aukštųjų mokyklų katedrose ir „mokslinis mokslas“ akademijoje. Vienuma gali atnešti ateitį. Turi būti mokslinė kūryba ir studijos (mokslo paieškinė jaunystė) po vienu stogu. Jokių takoskyrų negalima toleruoti. Pagaliau laikas atsikratyti nuo kitų mokslo ir kūrybos formalizavimo ydų.

Darbas, paieškos, studijos mūsų laikų universitete turi vykti Lietuvos istorijos, savo istorinio regiono kultūros kontekste. Lietuva šiuo atveju, jos visos pažinimo savimonės sritys yra Vakarų ir Rytų kultūrų sankirčio įtakoje. Tai fenomenas, kokių gal išvis ne tiek daug. O kas jį pažinti, permanyti turi, jei ne mes patys savuose universitetuose?

Man nesinorėtų, kad kas šiame naujo universiteto poieškyje matytų rivalizaciją tarp naujo ir turimo. Nenoriu vadinti Vilniaus universiteto senu, nes šiuo atveju tai reikia suprasti kaip patirties vertę, o ne nuovargį. Proga yra kiekvienam savoje katedroje to paties naujo ieškoti. Tam gi trukdymų nėra. Pirmas iš pirmųjų uždavinių, kūrybiškai sudaryti mokymo planą (turinio apsprendimas), keisti darbo formą į studijinę. Juk bus gerai, jei katedrose nustosime galvoti, jog mokslas... gerklėje. Paskaitos, paskaitos, paskaitos... Galvosime kada? Kaip įkūnyti studijinę darbo formą kiekvienoje katedroje prie tokios formos kaip savarankiškas darbas. Tai daug sunkiau nei paskaitos, jeigu tą darbą atlikti esmingai. Kviečiu visus aukštųjų mokyklų pedagogus rasti pas save... mokslą, šis kūrimo aktas Kaune turi būti atsinaujinimu visam Lietuvos mokslui.

Nr. 101. Erikos Sausverdės ir Vytauto Karpuso siūlymas

Sausverdė, Erika; Karpus, Vytautas. Kauno universitetas. Lietuva Europos kultūros kontekste. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, p. 46–47.

Filol. m. kand. Erika Sausverdė
Vilniaus valstybinis universitetas

Fiz.-mat. m. kand. Vytautas Karpus
Lietuvos TSR MA Puslaidininkių fizikos institutas

Kauno universitetas. Lietuva Europos kultūros kontekste

Siekdami atkurti universitetą Kaune mes privalome apmąstyti jo strateginius tikslus. Ar pajėgs naujasis universitetas prilygti ar konkuruoti su kitais Europos universitetais, priklauso ir nuo to, kaip mes įvertinsime Lietuvos kultūros vietą europietiškame kontekste ir jos santykį su kitomis Europos kultūromis, ir kaip adekvačiai sugebėsime įtvirtinti šiuos vertinimus atkuriamojo universiteto struktūroje.

Lietuva Europos kultūriniame žemėlapyje yra įsiterpusi tarp Vakarų Europos ir Rytų (pirmiausia Rusijos) kultūrinių tradicijų, ir Lietuvos savastis dažnai buvo lemiama ekspansyviųjų kaimyninių jėgų. Neturime pagrindo manyti, kad ši situacija artimiausiu metu radikaliai keistųsi. Atsilaikyti prieš kultūrinę ar fizinę didžiųjų Europos valstybių ekspansiją mes galime tik kultūrinėje sandraugoje su kitomis Europos tautomis. Mums reikia įžvelgti ar įvardinti savo kultūrinius sąjungininkus. Istorija ir geografija pirmiausia mums primena estus, latvius, lenkus, čekus, slovakus, vengrus. Šios tautos, kaip ir lietuviai, yra Vakarų ir Rytų sandūroje. Kita vertus, didžiųjų valstybių kultūrinei ekspansijai priešinasi visos periferinės Europos tautos, ir mums derėtų plėsti kultūrinius ryšius su Skandinavijos šalimis. Mes jokiu būdu nekviečiame izoliuotis nuo

didžiųjų valstybių – Rusijos, Vokietijos, Anglijos ar Prancūzijos – kultūrų. Lietuvos kultūrą matome tik tarp jų. Tačiau išsikovoti šią garbingą vietą, regis, yra lengviau drauge su Karlo, Jogailos ir Tartu universitetais.

Jeigu kultūrinių ryšių su periferinėmis ir centrinės Europos tautomis idėja yra priimtina, universiteto struktūros pagrindą galėtų sudaryti tų tautų kultūrologinės katedros (regis, neabejotina, kad atkuriamasis universitetas turėtų būti visų pirma humanitarinis): 1) ugrų-suomių (suomių, estų, vengrų), 2) skandinavų (švedų, norvegų, danų, islandų), 3) baltų, 4) slavų (lenkų, čekų, slovakų) ir 5) žydų katedra. Žydų kultūrologijos katedra yra kurtina universitete turint omenyje specifinį, integruojantį žydų tautos ir jos kultūros vaidmenį centrinėje Europoje. Apmąstant universitetą, būtina iš karto numatyti intensyvų pasikeitimą studentais su atitinkamomis šalimis. Atvykstantiems iš svetur studentams mes galime pasiūlyti baltistikos ar lituanistikos studijas Vilniaus ir būsimajame Kauno universitetuose.

Kultūrologinių katedrų tikslas – ruošti minėtų tautų kultūros specialistus. Jų specializacijos parinkimas turėtų būti lankstus. Atsiliepiant į nūdienos realijas pirmiausia vertėtų ruošti politologus (akcentuojant teisės dalykus), sociologus ir ekonomikos žinovus, kalbos ir literatūros specialistus. Universiteto absolventai turėtų pasitarnauti Lietuvos kultūros plėtotei ir, be abejo, jos ryšiams su Europa.

Trumpai apie studijų taktiką. Mūsų aukštųjų mokyklų patyrimas sako, kad daugumai studentų yra nepriimtini teoriniai kursai, kurie būtini ruošiant mokslininkus ir nereikalingi specialistams praktikams. Tai yra įsigalėjusios konvejerinės mokymo sistemos pasekmė, kuomet kursai yra ruošiami neatsižvelgiant į studentų individualius polinkius ir galimybes. Universitete reikėtų įvesti dvipakopę mokymo sistemą. Kaip ji atrodytų? Studijas universitete sudarytų du ciklai. Pirmasis ciklas – tai dvejų metų studijos koledže. Antrasis – tolesnės trejų metų studijos, užbaigiančios universitetą. Studentas, baigus koledžą (tarkime, estų skyrių), privalėtų laisvai mokėti estų ir anglų kalbas, gerai išmanyti Estijos ir Lietuvos istoriją bei literatūrą, būti susipažinęs su bendraisiais kultūrologijos dalykais. Koledžas atitiktų aukštuosius kalbos kursus. Jo absolventai galėtų dirbti vertėjais ar referentais. Be to, jie būtų paruošti studijoms bet kurioje (šiuo atveju Estijos) aukštojoje mokykloje. Jeigu koledžo estų skyrių baigia, pavyzdžiui, dešimt studentų, tikėtina, kad keturi iš jų pasitenkins studijomis, trys pratęs studijas Estijoje, ir tik trys likę panorės toliau studijuoti Kauno universitete. Tolesnės studijos turi atitikti Europos universiteto reikalavimus. Studentams turi būti suteiktos sąlygos pasirinkti specializaciją. Rekomenduotinos filologijos (kalbotyros ar literatūrologijos), politologijos, sociologijos ar kitos specializacijos.

Galima jau numatyti koledže dėstomus kursus (pavyzdžiui, estų skyriuje):

1. Kalbos (apie 20 val. savaitėje): a) estų, b) anglų.
2. Istorija: a) Lietuvos, b) Estijos, c) Europos.
3. Literatūra: a) Europos (XVIII–XIX a.), b) Lietuvos, c) Estijos, d) XX a. literatūra.
4. Kultūrologija: a) filosofijos istorija, b) krikščionybės istorija, c) dailės ir muzikos istorija, d) vertimų ir lietuvių kalbos praktika.

Universitete rekomenduotini bendrieji kursai, gilinantys ir tęsiantys koledžo kursus:

1. Kalbos: a) estų, b) anglų, c) lotynų, d) lenkų, vokiečių / prancūzų (pasirinktinai).
2. Istorija: a) senovės, b) Europos proistorė (akcentuojant baltų ir ugrų-suomių medžiagą), c) Lietuvos ir Estijos istorijos seminarai, d) pasaulinė istorija (apžvalga).
3. Literatūra: a) antikinė, b) Europos (iki XVIII a.), c) Rytų literatūra (apžvalga), d) XX a. literatūros, dabartinės estų ir lietuvių literatūros seminarai.
4. Kultūrologija: a) Europos kultūrinės epochos, b) gamtos mokslų istorija, c) etnologija, d) politologija.

Taip pat specializacijų kursai (pvz., filologijos: 1) Bendrosios kalbotyros, indoeuropeistikos įvadas, 2) Teorinė gramatika, fonetika, 3) Senosios kalbos (pasirinktinai: sen. graikų, gotų, sen. islandų, bažnytinė slavų ir kitos), 4) Literatūros teorija ir kiti kursai).

Apžvelgiant numatomus dėstyti dalykus akivaizdu, kad būsime priversti kviesti dėstytojus iš svetur. Manome, tai bus Universiteto privalumas, nepaisant būtinų išlaidų. Pasikeitimas studentais su kitais universitetais turbūt nepareikalaus ypatingų išlaidų.

Turint omenyje pradines profesūros pajėgas ir finansavimo problemas, kuriant Kauno universitetą, pradžioje galima būtų pasitenkinti estų, latvių / lietuvių, lenkų ir žydų kultūrologinių katedrų steigimu (jos jungtų tų tautų kalbos, literatūros ir istorijos specialistus). Būtinos anglų kalbos, bendrosios istorijos, bendrosios literatūros, filosofijos ir meno istorijos, sociologijos, teisės, kalbotyros ir literatūros teorijos katedros.

Belieka atsakyti į klausimą: ar Lietuvai reikalingi kitų tautų kultūrų specialistai? Dabarties sąlygomis, kuomet ryšių su tomis šalimis praktiškai nėra, atrodytų, lyg ir nereikalingi. Vis dėlto jie mums labai reikalingi. Jie būtini, kad tie ryšiai atsirastų.

Nr. 102. Alfredo Smailio siūlymas

Smailys, Alfredas. Kauno universitetas – istorija ir dabartis. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, p. 81–82.

Med. m. dr., prof. Alfredas Smailys
Z. Januškevičiaus širdies ir kraujagyslių sistemos fiziologijos ir patologijos mokslinio tyrimo institutas

Kauno universitetas – istorija ir dabartis

[...][126] Apibendrinant galima paryškinti įvairias universiteto atstatymo pasiūlymų kryptis. Vienų pasiūlymų esmę sudaro mėginimas atkurti šiuolaikinį modernišką nedidelį universitetą, skirtą paruošti lingvistikos, lituanistikos, teisės, architektūros, liaudies menų ir t. t. specialistus. Tokio universiteto projektą palaikančių inteligentų nuomone, jo finansavimas galėtų būti kaip valstybinis, taip ir ūkiskaitinis, už ruošiamų specialistų įdarbinimą pats universitetas nebūtų atsakingas. Kiti siūlo įkurti universitetą-susivienijimą, apjungiantį Kauno aukštąsias mokyklas.

Tačiau didžiausio palaikymo susilaukė pasiūlymai, kurie remiasi Kauno universiteto atkūrimo iš principo buvusių aukštųjų mokyklų, universiteto pagrindu skaitant vakarinio Vilniaus universiteto filialą, kuris privalo būti maksimaliai išplėstas įkuriant naujus filologinio, istorinio, filosofinio pobūdžio fakultetus.

Kiekvienas iš šių projektų susilaukė kritikos ir ryžtingų palaikymų. Bene labiausiai nepopuliarus yra universitetas-susivienijimas, kuris vargu galėtų išspręsti naujausius universitetui keliamus humanizacijos ir teoretizacijos uždavinius.

Universiteto atkūrimo iniciatyvinė grupė, dalyvaujant įvairiems specialistams, paruošė argumentuotas universiteto mokslo veiklos krypčių koncepcijas (filosofijos, filologijos, ekonomikos, matematikos-fizikos-mechanikos, biologijos-ekologijos, informatikos ir menų krypties). Manome, kad šioje konferencijoje koncepcijų autoriai gins savo pasiūlymus.

Viena aišku, kad naujame universitete turi būti akcentuota tautiškumo, humanitarizacijos, teoretizacijos uždaviniai, o taip pat teologijos fakulteto sukūrimas patenkinant katalikų ir evangelikų ir t. t. poreikius. Tai pripažįsta beveik visi suinteresuoti universiteto atkūrimu asmenys. Naujam universitetui dėstytojais siūloma pakviesti ir lietuvių-emigrantų bei užsieniečių mokslininkų. Tvirtai palaikoma idėja sudaryti sąlygas studijuoti užsienio šalių studentams. Aišku, šias koncepcijas dar reikės nuodugniai derinti su valstybinėmis organizacijomis, Liaudies švietimo ministerija, LTSR Ministrų Taryba, kol bus priimta visapusiška galutinė universiteto atkūrimo koncepcija.

Nr. 103. Antano Buračo ir Juozo Šato siūlymas

Buračas, Antanas; Šatas, Juozas. Ekonomikos ir teisės studijų perspektyva. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, p. 57–58.

Akad. Antanas Buračas
Lietuvos TSR Mokslų Akademija

Teisės m. kand., doc. Juozas Šatas
Kauno politechnikos institutas

Ekonomikos ir teisės studijų perspektyva

1. Šių studijų koncepciją formuoja:

a) tradicija integruoti specialiuosius ir humanitarinius abiejų specialybių kompleksų aspektus, įgyvendinta Kauno universitete iki II pasaulinio karo;

b) bendra Kauno universiteto koncepcija Lietuvos aukštųjų mokyklų sistemoje, užtikrinanti jam unikalias galimybes gilinti viso Kauno regiono humanitarizavimą;

[126] Didžiumą straipsnio užima tarpukario universiteto istorijos aptarimas bei 1988 m. gruodžio 27 d. Liaudies švietimo kolegijos nutarimo publikavimas.

c) reikmės pagerinti tarptautinio lygio specialistus, kurių dabar neturime, savarankiškiems Lietuvos užsienio ekonominiams ryšiams plėsti – menedžerių, užsienio prekybos organizatorių, tarptautinės civilinės teisės ir marketingo, ekonominės konjunktūros ir pan. specialistus.

2. Atkuriant Kauno universitetą kaip kokybiškai naujo tipo aukštojo mokslo centrą modernių mokslinių katedrų bei laboratorijų plėtimo pagrindu, svarbu užtikrinti galimybes, kad integruojančio į jį Vilniaus universiteto Kauno fakulteto bazė irgi būtų kardinaliai rekonstruota pagal vieningą naują koncepciją. Ji neturi nei dubliuoti Vilniaus universiteto specialybių, kaip dabar, nei specialistų ruošimo metodų ir tradicijų, susiformavusių Kauno fakultete, kuriais siekiama įveikti Respublikoje „palengvintos" kokybės mažumų kadrų stygių.

Priešingai, tai turėtų būti aukštos kompetencijos ir labai individualizuoto parengimo kadrų rengimo sistema, kuri turėtų nuo pat pradžios parengti žmones savarankiškiems firmų valdymo sprendimams bei strateginiams marketingo uždaviniams formuoti. Dažni speckursai galėtų būti vedami užsienio specialistų, taip pat prekybinių atstovybių ir vadovaujančių firmų mūsų šalyje atstovų, Mokslų Akademijos ir mokslinių institutų žymių specialistų.

3. Ypač didelis dėmesys skirtinas praktinių savarankiškų jaunojo specialisto įgūdžių ugdymui, plačiai naudojant kompiuterizuotas duomenų bazes ir darbo užduotims drauge su vadovu bendrai atlikti, įjungiant iš pradžių į techninio darbo operacijas, o vėliau ir savarankiškai sprendžiant situacinės analizės ir kitus vertinimo klausimus. Užtikrinant aukštą specialistų kompetenciją iš pradžių, dar formuojant savarankišką modernią situacinės analizės automatizuotų apmokymo vietų sistemą, neišvengiamai teks plačiau naudotis ir kitų Lietuvos, taip pat Latvijos ir Estijos aukštųjų mokyklų pagalba.

4. Unikalias galimybes, vystant šiuo pagrindu ekonomikos ir teisės studijas, atvertų bendradarbiavimas su Stenfordo universiteto valdymo tyrimų centro iniciatyva pradėtu steigti Skandinavijos konsorciumu organizacijų tyrimų humanitariniais klausimais. Plečiant šio konsorciumo ryšius su Pabaltijo tarybinėmis respublikomis, labai realu numatyti galimybes ne tik metodinį darbą tobulinti Lietuvai visai naujais Lietuvai menedžmento, marketingo ir politologijos tyrimų aspektais.

Dabartinis bandymas pakeisti Lietuvos aukštosiose mokyklose TSKP istorijos ir mokslinio komunizmo kursų dėstymą politologija, paliekant tuos pačius susikompromitavusius ir labai menkos kompetencijos kadrus jau nuo pirmųjų dienų pasmerktas žlugti. Neturėdami profesionalių politologų, turime su visa atsakomybe kviestis tam darbui iš kitur specialistus speckursams, kurie padės atsakingai suformuoti savarankišką, baltiškąją civilizuotos politologijos koncepciją kaip atsvarą jau bankrutavusiai, azijietiškai stalininei tautų federacijos per deportacijas ir taikos, vystant ginklavimosi varžybas, sampratai.

5. Atkurtame Kauno universitete, šalia kitų ekonominių specialybių, LŽŪA katedros ved. M. Treinio siūlymu būtina rengti ekonomikos specialistus darbui kooperatinėse įmonėse ir organizacijose, jų gamybiniams ir prekybiniams ryšiams su užsieniu palaikyti. Sociologijos bei psichologijos gamybai profilių katedros taptų koordinatoriais, padedančiais ruošti specialistus dėstyti darbo bei socialinę psichologiją, sociologiją LŽŪA, KPI ir kitoms Kauno aukštosioms mokykloms.

6. Atkuriamajame universitete reikia nedelsiant pradėti ruošti šių specializacijų menedžerius: vidaus ūkinei veiklai, ekonominiams ryšiams su užsienio kontragentais ir aplinkos apsaugai.

Ruošiant vidaus ūkinės veiklos menedžerius turėtų būti dėstomos šios teisinės disciplinos aukštųjų juridinių mokyklų programų ribose: darbo teisė, civilinė (ūkinė) teisė ir tarptautinė privatinė teisė. Be to, studentams turėtų būti dėstomi gamtos apsaugos, administracinės teisės, marketingo ir kai kurių kitų disciplinų teisiniai pagrindai. Turėtų būti taip pat dėstomos reikalingiausios ekonominio ciklo disciplinos – pramonės bei prekybos ekonomika, finansai ir kt.

7. Ruošiant ekonominiams ryšiams su užsieniu menedžerius turėtų būti dėstomos šios teisinės disciplinos aukštųjų juridinių mokyklų programų ribose: tarptautinė privatinė teisė, darbo teisė, civilinė (ūkinė) teisė ir tarptautinė prekybinė teisė. Studentai turėtų gerai žinoti, kaip kuriamos bendros su užsienio firmomis įmonės, kaip surandami partneriai užsienyje, būti perpratę marketingo teisinius aspektus ir kitus santykių su užsienio kontragentais reguliavimo klausimus. Be to, šios specializacijos menedžeriams turėtų būti dėstomi gamtos apsaugos, tarptautinės viešosios teisės ir kai kurių kitų teisinių disciplinų pagrindai. Iš ekonominio ciklo disciplinų reikia paminėti užsienio prekybos ekonomiką, finansus, buhalterinę apskaitą ir kt. Studentai turėtų išmokti aktyviai kalbėti viena iš tarptautinės reikšmės kalbų (anglų, prancūzų ar ispanų) ir bent pasyviai mokėti vieną iš mažiau paplitusių kalbų: italų, vokiečių, japonų ar kt.

8. Ypač aktualus tampa plataus profilio aplinkos apsaugos menedžerių ruošimas.

Ruošiant šios specializacijos menedžerius, turėtų būti dėstomos gamtos teisinės apsaugos, darbo teisės ir civilinės (ūkinės) teisės disciplinos aukštųjų juridinių mokyklų programų ribose bei kai kurių kitų teisinio pobūdžio disciplinų pagrindai. Be to, menedžeriams ekologams turėtų būti dėstomi ekologijos, biologijos, racionalaus gamtos išteklių naudojimo, gamybos be atliekų ar su mažomis atliekomis organizavimo, pramonės ekonomikos ir kitos ekonominio bei biologinio ciklų disciplinos.

Visų šių specializacijų menedžeriai turėtų gauti tokį juridinį paruošimą, kad esant reikalui galėtų sėkmingai dirbti ir juridiniais konsultantais ūkinėse įmonėse bei organizacijose.

JAV ir kai kurių kitų šalių universitetuose bei koledžuose vis daugiau ruošiama socialinės sferos specialistų (teikiančių įvairias paslaugas pensininkams, invalidams ir kt.). Laikas ir mums pasirūpinti tokių humanitarinių specializacijų specialistų ruošimu.

9. Ekonominės bei teisinės specializacijos humanitarinės profesijos samprata tiksliau bus suformuluota per konferencijos metu vyksiančias diskusijas. Tai turi būti „pasvertas“, „balansinis“ variantas tolesnei veiklai, sukurtas atsižvelgiant į kitų specialistų pareikštus siūlymus dėl artimesnės bei tolimesnės visų fakultetų humanitarizacijos. Tik griežčiau aptarus Kauno universitete koncepcijų rėmus, bus galima parengti ir jų „įkainojimą“, t. y. nustatyti, kuri iš aptariamų koncepcijų įgyvendintina turint omeny resursų apribojimus, finansines, darbo ir kitų išteklių galimybes.

Nr. 104. Leono Mulevičiaus siūlymas

Mulevičius, Leonas. Istorijos mokslas atkuriamame Kauno universitete. In *Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas*. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989, p. 52–54.

Ist. m. dr., prof. Leonas Mulevičius
Lietuvos TSR MA Istorijos institutas

Istorijos mokslas atkuriamame Kauno universitete

[...] Kokie Kauno universiteto atkūrimo sunkumai? Aišku, materialinė bazė (pastatai, įrengimai, priemonės, lėšos, bendrabučiai, butai dėstytojams ir kt.). Tai bendra universiteto problema. Į ją nesigilinsime; galima tik pastebėti, kad studentai-kauniečiai, kuriems studijuojant Vilniuje, tenka skirti bendrabučius, studijuodami Kaune, gyvens pas tėvus. Be to, universitetas priartės iš Centrinės ir Vakarų Lietuvos kilusiems studentams.

Sunkiausias kadrų klausimas. Dėl jų stygiaus universitetą reikėtų plėtoti laipsniškai. Paskaitų skaityti specialistus tektų kviesti iš Vilniaus, gal net iš kitų respublikų ir užsienio. Pasaulio universitetų praktika rodo, kad profesoriai periodiškai vyksta skaityti paskaitų daug toliau negu už 100 kilometrų.

Specialistų rengimo aukštojoje mokykloje problema susideda iš dviejų dalių – kokybinės ir kiekybinės. Mes pasisakome už du universitetus. Studentų skaičių ir toliau bus galima reguliuoti nustatant priėmimo limitus (šiuo atveju Kauno universitete ir Vilniaus universiteto bei Vilniaus pedagoginio instituto Istorijos fakultetuose).

Pereiname prie kokybinės pusės. Kaip turėtų vadintis atkuriamas universitetas, jo fakultetai, ne taip svarbu. Pagal specialybių pobūdį ir kiekį fakultetą galima vadinti humanitarinių mokslų, istorijos-filologijos arba istorijos fakultetu. Katedros taip pat gali būti daugiau ar mažiau specializuotos. Beje, dabartinės aukštųjų mokyklų katedros gana stambūs fakultetų padaliniai. Juose darbuojasi iki 10, kartais gerokai daugiau profesorių, docentų asistentų (neskaitant laborantų). Seniau katedrą sudarydavo daug mažiau pedagogų. Normalu būdavo, kai katedroje dirbdavo du žmonės – profesorius ir asistentas. Antai Lietuvos universiteto humanitarinių mokslų fakultete 1929–1930 m. buvo 16 katedrų. Jose darbavosi 30 profesorių, docentų ir lektorių. Kiekvienoje katedroje – nuo vieno iki keturių.

Šiais mokslo metais į Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto dieninio skyriaus pirmąjį kursą priimta 50 būsimų istorikų: 25 į pedagoginę grupę ir 25 – į bendrąją. Pedagoginėje grupėje ruošiami pedagogai. Jų siauresnė specializacija – Lietuvos istorija, TSRS istorija ir visuotinė istorija. Bendroje grupėje ruošiama šių specialybių: archyvistikos, gidų ir muziejininkystės. Pastarosios specialybės studentai šiek tiek supažindinami su archeologija. Etnografų Vilniaus universitetas nerengia. Specializacija prasideda tik baigus II-jį kursą vasarą prieš 5-jį semestrą. Į neakivaizdinį skyrių priimta taip pat 50 studentų. Visi jie rengiami pedagogais pagal vieną iš trijų minėtų specialybių.

Nors retai, dabar kai kurie dėstytojai naudojasi teise imti didesnį pedagoginį krūvį, kad būtų atleisti nuo mokslinio darbo. Kai kurie dėstytojai, nors dalyvauja moksliniame darbe, bet neintensyviai, vengdami originalių tyrimų. Manau, reikia įgyvendinti taisyklę, jog kiekvienas aukštosios mokyklos pedagogas privalo vykdyti mokslinius tyrimus. Taip pat reikia, kad visus speckursus ir kiek įmanoma daugiau bendrųjų kursų skaitytų specialistai, besigilinantys į atitinkamos šalies, atitinkamo laikotarpio atitinkamas problemas.

Taigi besiplečiant bei atsinaujinant Istorijos instituto mokslininkų ir aukštųjų mokyklų pedagogų istorikų kontingentui, reikia rengti specialistus, sugebančius vykdyti savarankiškus mokslinius tyrimus. Specialistus reikia rengti abiejuose universitetuose. Juose turi būti rengiami taip pat vidurinių mokyklų mokytojai. Šiems, be abejo, turi būti privaloma istorijos dėstymo metodika bei pedagoginė praktika. Juos būtų galima atleisti nuo vieno kito speckurso. Tačiau moksliniam ir pedagoginiam darbui besiruošiančių studentų specializacija turėtų būti artima. Visi jie turėtų susipažinti su pasaulio, ypač su Europos ir dar labiau su kaimyninių tautų istorija.

Kadangi Vilniaus universitete jau yra archyvistikos ir gidų specialybės, jų galima nedubliuoti Kaune. Čia reikia atsisakyti ir muziejininkystės. Daug svarbiau muziejuje turėti gerą specialistą archeologą, etnografą, numizmatą, negu apie viską paviršutiniškai išmanantį muziejininką – tarnautoją. Tai nereiškia, kad negalima grupei studentų skaityti muziejininkystės kurso.

Kaune siūlau rengti archeologus. Viename universitete studentus galima orientuoti į pirmykštės bendruomenės laikotarpio archeologiją, kitame – į viduramžių, ypač miestų archeologiją.

Jeigu Vilniaus universitete ateityje bus etnografijos specialybė, Kaune siūlau rengti etnologus (etnologija skiriasi nuo etnografijos tuo, kad tiria ir apibendrina tautų kultūros, civilizacijos ir psichologijos dėsningumus, daugiausia naudojant palyginamąjį metodą, o etnografija aprašomuoju metodu tiria kurios nors tautos materialinę ir dvasinę kultūrą). Būsimieji etnologai ir istorikai turėtų būti kreipiami į etnogenezės ir nacionalinių santykių studijas.

Pagrindinį studentų pasiskirstymą specialybėmis (istorijos, archeologijos, etnologijos) reikėtų atlikti jau pirmame kurse. Aukštesniuose kursuose galėtų vykti papildoma siauresnė specializacija. Pavyzdžiui, kas keleri metai galima sudaryti numizmatų grupes. Beje, Kaune numizmatai turi geresnes sąlygas – yra turtinga pinigų kolekcija.

Taigi Kauno universitetas Vilniaus universiteto studentų istorikų specializacijos nedubliuos. Dalinio dubliavimo išvengti negalima, bet jo nereikia bijoti. Tai sudarytų progą gerai ir naudingai konkurencijai. Didėjant istorikų ir pedagogų būriui konkurencija vestų į specializacijos įvairovę. Ilgainiui turėtų susikurti savitos mokslo mokyklos.

Atkūrus Kauno universitetą iš karto siūlau įsteigti dvi katedras – istorijos ir archeologijos-etnologijos (etnografijos). Dabar sunku pasakyti, kada ir kuriame universitete reikėtų įsteigti pagalbinių istorijos mokslų katedrą. Tačiau ir nesant tokios katedros viename, o gal ir abiejuose universitetuose reikia pradėti rengti archeografus, paleografus, numizmatus, istorinės metrologijos, geneologijos ir kitų pagalbinių istorijos mokslų specialistus. Šių specialybių dubliavimas Vilniaus ir Kauno universitetuose būtų nepageidautinas, be to, sunkiai įgyvendinamas.

Ateity, matyt, iš istorijos katedros turėtų susidaryti bent dvi katedros.

Istorikams reikėtų dėstyti tradicinius bendruosius kursus: senovės istoriją, viduramžių istoriją, naujųjų ir naujausiųjų laikų istoriją, Lietuvos (kartu ir Mažosios Lietuvos) istoriją. Šį kursą turėtų skaityti atitinkamų laikotarpių specialistai.

Daug geriau būtų bendruosius kursus suskirstyti ne tik chronologiškai, bet ir pagal regionus bei problemas: senovės istorija, Rytų šalių istorija, Amerikos istorija, Europos politinė istorija (šią discipliną gal sujungti su politologija), Europos kultūros istorija, ekonominė istorija. Baltijos šalių (Skandinavijos, Vokietijos, Estijos ir Latvijos) istorija, Rusijos istorija, Lenkijos istorija.

Istorikams reikia skaityti dar šiuos kursus: antikinę ir baltų mitologiją, Lietuvos istorijos šaltinius, Lietuvos istorijos istoriografiją, Lietuvos švietimo istoriją, pagalbinius istorijos mokslus, visuotinę meno istoriją, Lietuvos meno istoriją, istorijos metodologiją (mokslas apie istorijos tyrimo metodus), istorijos dėstymo metodiką, toponimikos (arba onomastikos) pagrindus ir kalbas: lotynų, vokiečių, senąją rusų kalbą ir lenkų. Suprantama, kai kurių siaurų specialybių studentams ne visi minėti kursai turėtų būtų privalomi. Kai kuriems studentams tai būtų speckursai. Antra vertus, jiems galėtų būti skaitomi kaip privalomi ir kitokie kursai: graikų, senoji vokiečių, anglų kalba. Kitiems studentams tai būtų fakultatyvinės disciplinos.

Speckursai, kurių neįmanoma numatyti, turėtų būti rengiami pagal studentų pagrindines ir papildomas specialybes. Speckursas neturėtų būti tęsiamas po to, kai dėstytojas paskelbia mokslinį darbą, kurio pagrindu speckursas skaitomas.

Archeologai ir etnologai turėtų išklausyti ne visus istorikų bendruosius kursus ir be to sutrumpintais variantais. Jie privalo klausyti atitinkamos pasaulio pirmykštės bendruomeninės santvarkos ir Lietuvos pirmykštės bendruomeninės santvarkos kursus, taip pat pasaulio ir Lietuvos archeologijos bei etnologijos (etnografijos) bendruosius kursus, lauke (ekspedicijų) tyrimų ir kitokias disciplinas (čia jų smulkiau neįvardijame). [...]

Nr. 105. VDU Atkūrimo tarybos trečio posėdžio protokolas. 1989 m. balandžio 20 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 16–24. Rankraštis, originalas.

1989 04 20 Protokolas Nr. 3

KVD U-to Atkūrimo tarybos posėdžio, įvykusio 1989 04 20, protokolas Nr. 3
Dalyvavo: 30 narių

Dienotvarkė
1. Akad. J. Vilemas. Pokalbio su miesto valdžia ir akad. J. Kubiliumi bei jį lydinčiais asmenimis (įvyko 1989 04 18) referavimas Tarybai.
2. KVD U-to atkuriamasis procesas (bazė, finansai ir kt.).
3. Einamieji reikalai.

Pirm. – akad. J. Vilemas. Pasiruošimas konferencijai balandžio mėn.

Turėtume pradėti konkrečią veiklą.

LKP Kauno m. 1989 04 18 d. akad. J. Kubiliaus susitikimas – palankiai vertino Tarybos atsiradimą, ko anksčiau nebuvo. Kreipėsi pats į miesto valdžią jį priimti. Šalių pozicijos ryškėja, nors su vyr. ir ministru susitikta nebuvo. Nauja – KPI pozicija šios idėjos atžvilgiu. KPI rimtai pasiruošė Respublikos aukštųjų mokyklų reorganizacijai. Pagrindinis elementas būsimo universiteto būtų KPI. Visi palankiai nusiteikę KVD U-to įkūrimui. Kaip efektyviai eiti ta kryptimi – susirinkę pasidalinsim.

J. Vilemo nuomonė – auk. mokslo reorganizacija ir įkūrimas turi derintis. Pradiniame etape reikia vystyti humanitarinę dalį paspartintais tempais. VVU jau pradeda veikti. Yra realios galimybės pradėti funkcionuoti humanitariniam fakultetui. Jei kitaip – humanitarinė dalis gali numirti dar neužgimusi. Gali būti visokių povandeninių akmenų. Reikia tęsti VU KVF dieninio fakulteto vystymą. Patalpos prastos, reikalingi remontai. Jei lauksime to – artimiausioj ateity 5 m. neatsidarysim. Sunkiausias periodas – reorganizacija. Reikia tinkamos bazės pradėti. Kaip remontai ar statybos – reikalas ilgas. Humanitarinė dalis 1990 m.–1991 m. turėtų funkcionuoti. To laukiama. Ugdymo procesas labai sudėtingas. J. Kubilius siūlo likviduoti pedagoginio instituto dalį ir ją perimti KVD U-tui. Realistiškiausia – LŪSTI filialo organizacija. LŪSTI filialą perduoti KPI, atlaisvinti plotus darbui ir gyvenimui. J. Kubilius pareikalavo turėti bendrabutį. Atplėšti LŪSTI ir perduoti KPI – realiausia.

VDU-to variantai. Steigiami Konservatorijos filialai, Dailės filialai. Tai – tik siauro profilio specialistai. Juos pajungti U-tui į vieną krūvą. Yra siūloma prisijungti KKI, t. p. KPI – VU KVF, išauginti iš VU KVF, gigantas – KPS, KMI ir VU KVF – tai ateities darbas.

Norėtųsi išgirsti susirinkusiųjų nuomones.

A. Mickis – telegrama gauta iš Jagodino. Gosudarstvennyj obrazovatelnyj Komitetas[127]. (kviečia 27–28 d. atvykti Maskvon). Liesti U-to klausimą.

J. Vilemas – kuriama nuclear society – rimta organizacija. Reikia reorganizuoti mokslą, nes tas mokslas smunka.

F. Bukauskas (KMI prorektorius) – nori išgirsti iš KPI.

V. Domarkas – esant dabartinei situacijai nematom kelių pasiekti tikslams, kaip reorganizuoti KPI – inkorporuoti KPI + humanitarai. Yra kadrai, materialinė bazė. Atskira mokykla – didelė problema. Pirmus

[127] Genadijus Jagodinas (1927–2015 m.) Valstybiniam SSRS liaudies švietimo komitetui vadovavo 1988–1991 m.

metus paugdyti VU filialą Kaune, vėliau – įjungti KPI, kuris reorganizuojasi U-to kryptimi. U-te tektų ir dailė, dėl KKI – abejoju, KMI – gal kursis Medicinos akademija, Filologijos f-tas, Technologijos, Informatikos, Fizikos-technikos f-tas, kurie gali vystytis KPI bazėje.

A. Butkus – pritaria – humanitarizuoti KPI, pradėti skaityti disciplinas, vedančias į inteligentiją. Buvo siūloma – nuo ateinančių metų įvesti kalbos kultūros ir net literatūros kursą, etiką, estetiką. Yra ekonomistų KPI, VU KVF, LŽŪ ekonomines specialybes aprūpinti.

M. Venslauskas – taryba yra ne patariamasis, o veiksmingas organas, aukštesnis už Kubiliaus. Neprileisti, kad nesukurtume koncepcijos. Reikia vystyti specialybes, kokių reikia pasauliui. Gyvenimo eiga siūlo specializaciją. U-tas – fundamentalaus humanitarinio profilio (filosofija, teisė, ekonomika, tarptautiniai santykiai, fizika-matematika (nauja) – pagrindas mūsų besivystančiai pramonei, informatikos f-tas (jungia lingvistiką, fiziką, biologiją, kaip Paryžiaus, Izraelio, Norvegijos), biologijos-ekologijos. Jie turi būti nedideli. Turi būti atranka. Priimame gerus, stojančius, o paskui jų nėra. Jei visos aukštosios mokyklos norėtų paremti idėją – tai informatiką – gali paremti KPI, biologiją – rems KMI (apie 30–40 žmonių), reikia atsisakyti įsisenėjusių tradicijų. Reikia informuoti ministrą apie esamą koncepciją. Reikia pagalvoti apie katedras: fizikos, matematikos, (biologijos remtų ŽŪA), humanitarines – ant VU KVF. Tai KMI daugelio žmonių nuomonė. Tuo išeisime į forumą – konferenciją. Taigi, 1 – koncepcija, 2 – kaip realizuoti.

A. Smailys – koncepcijos labai prieštaringos. Jų suderinti neįmanoma. U-tas reikalingas miesto humanitarizacijai. Reikia apriboti klausimų ratą – kaip realizuoti humanitarinio fakulteto idėją? Pervesti VU KVF į U-to statusą. 2 klausimas – ekologinis (Adamkus).

A. Mickis – arba kuriam naują struktūrą, arba panaudojam esamą. Nusprendėm – naują. Aš – už naują. Reikia kurti kad ir nuo nulio.

[Sekretorei nepažįstamas asmuo]. – Ar reikalingas Un-to pavadinimas. Ieškoma kelių, kaip pasidaryti kitokiais. Kalba – naujo U-to įkūrimą, tada reikia pradėti nuo nulio. Pradžioj priėmimas nedidelis. Lengviau Respublikos vyriausybei transformuoti esamas aukštąsias mokylas, o ne steigti naują. Prarasim administracine prasme labai daug.

A. Gutmanas – ateitį planuojam kaip dalelytė stipraus centro, – tada viskas priklauso nuo Maskvos Jagodino, jei ateitis – suvereni valdžia – tie formalūs samprotavimai neturi prasmės. Reikia sukurti naują U-tą, likviduotiti VPI – tai būsimų pedagogų ruošimas. Nesiskaityti su esamais ryšiais.

P. Stirbys – tikslinga – pasirinkti steigti u-tą kur ką pagauti, gauti – kaustantis variantas. 2. Duoti eigą fantazijai ir sukurti Lietuvai reikalingo u-to idėją, leisti žemyn, ieškant ministro nusileidimo. Nuo to ir pradėti. Pagal Amerikos u-tų struktūrą – anglų kalba – ašinė katedra (tautos kalba). Amerikoj ieškoma tik gabių jaunuolių. Tokių dabar nėra. Susidursim su atranka. Japonijoje – daugiapakopinis atrinkimas, JAV – įstoja be egzaminų, o vėliau – atranka.

Prof. P. Zakarevičius – pritaria Gutmanui – už solidų, rimtą u-tą – reikia jį sumodeliuoti su specialybių nomenklatūra ateičiai. Ruošia VVU ir KPI ekonomistus. Ruošiami darbo normavimo – atgyvenusio specialistai. Kalbėti apie ekonomistus, kurių reiks už 5–8 metų. Galima ir KPI pagrindu, bet karpysim KPI žiauriai. Specialybes pasiekti kita kryptimi. Sudaryti modelį. Kas per modelis – nežinau dar. Principe – padėtis su ekonomistais siaubinga. Kokių ekonomistų reiks? – Menedžeriai, komersantai, marketingo specialistai.

R. Karazija – ruošiam specialistą prie staklių, kurių jau nebebūna, kai specialistas baigia aukštąją mokyklą. Reikia persitvarkyti visiems. Reali situacija – giliausia ekon. krizė šalyje. Galime padėti naujai mokyklai pinigais. Galima save apiplėšti, atiduoti viską. Kokių specialybių reiks? O gal bus tinkamas ir techniškasis u-tas. Neturim jokių priemonių, ką atiduoti gero. Gal perkelti iš KPI specialybes, jas sugrupuoti. KPI yra stiprių katedrų. Gal atneštų ryšiai su užsieniu. Reikia naudotis esama baze dėl labai sunkios Respublikoje ekonominės situacijos.

A. Smailys – aukštosios mokyklos, valdomos valstybės, sužlugo jau iki prancūzų revoliucijos. Itališkas u-to tipas – miesto magistratas išlaiko. Prancūziškas – su privatine organizacija. Jas kūrė, išlaikė organizacijos kaip „Caritas". Tvarkosi senatas – rektoratas, o pinigus skiria valstybė. Kontekstas toks gavos, išeinant iš esamų sąlygų. Negalėsim visų pasiūlymų realizuoti. Sudaryti vieningą koncepciją – svarbiausi klausimai: 1) humanitarizacija miesto (esamą technizuoti, pragmatizuoti, merkantilizuoti), pervesti VU KVF į humanitarinį f-tą; jei bus suverenitetas, galėsime daug ką pasidaryti. Adaptuosimės greitai. 2) Ekologinis klausimas.

A. Butkus – dvi korekcijos. Miesto humanitarizavimas liečia visus. Duoti darbo humanitarams. Turime gydyti dabar esamas žaizdas. Kokių reiks po 10 metų – kas žino.

G. Patackas – LPS – 1-oje vietoje – humanitarizacijos dalykai. Žmonėse bus negeros nuotaikos, jei nebus humanitarinio u-to. Būtina koncepcija. Reikia ašies – ją reiktų laikyti lietuviškos savimonės idėja – kultūrologijos katedra. Mokslai – kalbos dalykai, toliau – ekologija. Esame Europa, turime remtis Europos

u-tų modeliu. Neužmiršti, kad humanitarinėje ašyje – Teologijos f-tas. Realizacija: iš sekmadieninės mokyklos patirties. Pradėti nuo humanitarinių kursų, esamų VU KVF bazėje. Pvz., filosofijos katedra, kraštotyrininkai – apsiskelbė, bet žmonių nėra. Jie turi programą. Jie veikia. KVD U-tas irgi prasidėjo nuo kursų. 2) ekologija; 3) techniškieji. Gyventi ir dirbti laisvai. KPI reikalai prasti humanitarinėj srity. Humanitarinių disciplinų KPI niekas net nenori.

J. Dromantas – LŽŪA. Baikonūras pastatytas, kad Gagarinas skristų į kosmosą. Reikia jausti žemę po kojomis. Sudaryti koncepciją, bazę turim turėti. Visi esame biedni – ką atiduoti? Reikia kabintis už VU KVF bazės. Jis turi tapti pagrindu. Grįžti į 1950 m., apjungti, kas buvo perskirta. KPI – yra bazė. Gamtos mokslams duos ir LŽŪA. Perduotume ir Ekonomikos f-tą. Respublika spręs specialistų poreikį. LŽŪA profesūra yra nuomonės – apjungti. Vėliau galima keisti. Reikia jungti ir KMI.

P. Stirbys. Diskusijos užsitęsė. Tegul u-tas bus negalutinis nei funkcine, nei struktūrine prasme. Neblogas pagrindas – komisijos koncepcijos.

V. Palys – Kauno meno mokykla. Reikia atkurti ir Kauno meno mokyklą. Meno visuomenė to laukia. Dailės instituto f-tas – tai kelias į meno mokyklą. Mechaniškai inkorporuoti Dailės f-to negalima.

J. Vilemas. Nereikia suformuluoti dokumento 10–15 metų pirmyn. U-to forma keisis. Reikia pabandyti sukurti VU filialo augimą. Galingas naujas universitetas – taip, bet kaip tą padaryti, kai nėra pas mus jokių galimybių. U-to reikia kuo greičiau. Leisti konservatorijai ir meno mokyklai vystytis, bet konsoliduoti jėgas. Eiti tuo, kas yra pradėta – sudaryti sąlygas vystytis tam, kas yra. Visas statybas atiduoti u-tui. Miesto valdžiai reiktų atkreipti dėmesį pirmiausia į u-tą. Stengtis jį visais būdais paremti. Formuoti sparčiau humanitarinę u-to dalį ir ekologiją. Kiekviena aukštoji mokykla turi būti ekologiškai kultūringa. Reikia ekologizuoti visą aukštąjį mokslą. Nerealu įkurti u-tą, atsiribojus nuo kitų aukštųjų mokyklų. KPI – technikumu telieka. Įvesdinus biednystę, humanitarinė dalis galėtų vystytis, bet u-to koncepcijos formavimąsi ištęsti. Atsiradus rektoratui, sprendimai keisis. Prof. Mickis Maskvoje informuos Jagodiną apie Kauno U-to steigimo reikalingumą, – be detalių. Remti ministerijos pastangas plėsti VU Kauno filialo plėtimą. Preliminarinių krypčių darbas tenkina.

Doc. A. Karoblis. Reikia konkrečių darbų rezultato. Reikia paruošti u-to atkūrimo projektą ir su juo išeiti į vyriausybę. Daryti atskirų krypčių koncepcijas. Tam reikia karkaso.

M. Venslauskas. Susidaro įspūdis – su kuo atėjom, tuo ir išeisim. Gal palikti tas kryptis ir jas vystyti. Tai – hipotezė, kurios laikysimės. Visi laukia modelio. Kas atsakingas už kryptis – pagarsinti. Biologijos-ekologijos f-tas būtinas, nes neturime šiuolaikinio lygio specialistų.

P. Zakarevičius – per konferenciją paklausysime apie modelį.

A. Mickis – išklausyti komisiją ir susirinkti po konferencijos.

A. Smailys – sekančiam posėdžiui išrinkti 2 prorektorius mokymo ir ūkio reikalams. Pradėti ruošti statutą.

Z. Kazakevičius – paruošti 2 dokumentus: 1) struktūros modelis etapais, 2) įgyvendinimo grafikas. Negalime ignoruoti akad. J. Kubiliaus vadovaujamos komisijos ir įžeisti Respublikos vyriausybę. Reikia realiai žvelgti į esamą padėtį. Respublikos biudžete – deficitas. Statybininkų problemos. Daug paraiškų – kardiochirurginis, ginekologinis ir kt. labai reikalingi. Naujo objekto u-tui nebus galima suprojektuoti. Labai sudėtingi biurokratiniai slenksčiai. Pirmam etape vystyti VU KVF bazėje humanitarines kryptis, o KPI pamažu įlieti į u-tą. Turėsime VDU-tą. Prašyti medžiagą apie u-tą.

F. Bukauskas – Vilniaus Universiteto darbuotojai žiūri neigiamai į Kauno u-to atkūrimą. Ką daryti tokioje situacijoj. Gal kurti u-tą šioje bazėje kaip autonomišką, nepriklausomą. Šis u-tas galėtų priklausyti Ministrų Tarybai.

J. Vilemas – akad. J. Kubilius nieko prieš atidarytiną Kauno universitetą. Mūsų nevaldys.

P. Zakarevičius – tegul skaitosi u-to filialas, turi 2-rą prorektorių, būtų pavaldus tiesiog Zabuliui.

A. Smailys – 1991 m. VU KVF pervestas į u-tą. Kam jie turi trukdyti. Nesileisti valdomiems.

J. Vilemas – leisti darbinėm grupėm dirbti. Išklausyti konferencios nuomonę. Neetiška aplenkti konferenciją.

A. Karoblis. Pirminis atkūrimo projekto variantas – pagal pradinės organizacinės komisijos poziciją. Po kelių metų – jungsimės. Pradėti nuo VU, Kauno filialas, vėliau – dailė ir konservatorija, žymiai vėliau – Kauno kūno kultūros institutą.

G. Kostkevičius. Pradedam nuo mazgų. Kam reikalingas tas darbas? Generatorių kurti nuo mazgų. Nelogiška.

J. Vilemas – taip, bet reikia leisti dirbti esamom realiom sąlygom. Daug darbo pravers.

A. Karoblis – konferencijos metu žmonės sukaups medžiagą, jaus atsakomybę.

A. Smailys – pasiimti visą informaciją konferencijos metu ir koreguoti kryptis.
J. Vilemas – po konferencijos tuoj susirenkam.

Renkamės ketvirtadienį, gegužės 11 d. 14 val. Centriniuose Rūmuose.

Įpareigoti [darbinių grupių vadovus ?]:
Filologijos – Radzevičius
Ekonomikos – Zakarevičius
Informatikos – Šeinauskas
Menų – Palys
Biologijos-ekologijos – Venslauskas
Matematikos – Karoblis
Istorijos – Marčėnas

Konferencijoje dalyvaus aktyviai. Tarybos pranešimą – pirmininkas.
Smailys – ir atliko didelį darbą.
Stirbys – dirbti dviem etapais.

Pirmininkavo akad. J. Vilemas
Sekretoriavo J. Misevičienė

Nr. 106. Jono Bajoro pasisakymas. 1989 m. balandžio 21 d.

Bajoras, Jonas. Keiskime ne iškabas, o save. In *Kauno tiesa*. 1989 04 21. Nr. 93, p. 4.

Keiskime ne iškabas, o save

Anot lietuvių tautos žadintojo Vinco Kudirkos, svarbiausias tautos negalios simptomas – kivirčai, nesutarimai. Asmeninės užgaidos. Taip buvo anuomet, taip yra ir dabar.

Labai brangiai tauta sumokėto už tuos vidinius nesutarimus ir kivirčus, pradedant Liublino unija ir baigiant stalinine aneksija. Patyrime daug nevilties ir neteisingumo, praradome suverenitetą, netekom daug savo tautos sūnų ir dukrų, bet ir dabar vieni kitus kaltiname, priekaištaujame ir smerkiame. Nenuostabu, kad daug nesutarimų kyla dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo. Vieni į jo atkūrimą žiūri kaip į betikslę prabangą ar nepagrįstą užgaidą, o kiti ryžtingai ieško būdų, kad jį greičiau ir pilniau atkurti.

Dabar jau pripažįstama, jog būtų realu atkurti Universitetą kurios nors vienos aukštosios mokyklos pagrindu arba sujungus kelias aukštąsias mokyklas (Č. Medalinskas, „Tiesa", 1989 02 02). Daugumos nuomone, Universitetą reikėtų atkurti pamažu, plečiant Vilniaus universiteto vakarinį fakultetą, pradedant dėstyti naujas specialybes bei mokslo šakas.

Manytume, kad Kauno aukštųjų mokyklų sujungimas po vienu Universiteto stogu būtų netikslingas. Dabar, kai net atskiri ūkiai, įmonės ir mokyklos nori dirbti ir tvarkytis savarankiškai, kai visa Respublika siekia suvereniteto, mums siūloma „savanoriškai" išsižadėti autonomijos ir sudaryti uniją su Universitetu. Tokiu keliu eidami vargu ar sukursime naujovišką ir originalų Universitetą. Mokslo šventovę reikia statyti iš naujų blokų ir tvirtų plytų, jei norime, kad joje būtų grynas oras ir daug šviesos.

Prisiminkime ir kitą tokios unijos pusę, t. y. eklektiškai įkurto Universiteto valdymo problemas ir kolektyvo psichologiją. Vargu ar pavyks suformuoti iš senų „blokų" vieningą kolektyvą ir nukreipti jį į didelį tikslą. Dirbtinai sudarytuose kolektyvuose dažniausiai įsivyrauja nesutarimai, formuojasi frakcijos, klesti šališkumas, atsiranda „nuskriaustųjų" ir „pažemintųjų". Valdymo demokratinis centralizmas gali tapti neefektyvus, o veto teisė nepriimtina, nes ji neveda kolektyvo iš aklavietės. Istorija rodo, kad visos dirbtinai sudarytos unijos ir sąjungos nėra produktyvios, nes jas nuolatos vargina vidinės krizės ir nesutariami.

Visiškai remiame pasiūlymą atkurti Vytauto Didžiojo universitetą, tačiau formuoti jį kurios nors aukštosios mokyklos pagrindu dabartiniu metu nėra tikslinga. Universitetą reikia kurti humanitarinių, visuomenės ir gamtos mokslų savarankiško vystymo pagrindu, o ne autonominių institutų aneksijos būdu. Tik po to, kai išaugs ir sutvirtės naujasis Universitetas, būtų galima mėginti integruoti institutų mokymo ir mokslinį darbą su Universiteto atitinkamais padaliniais. Reiškiama viltis, kad atkurtas Kauno universitetas turės didelę įtaką visuomenei ir padės kelti mūsų tautos dvasinę kultūrą. Tačiau būkime realūs savo norais. Dvasinės kultūros židiniai tik tada būna veiksmingi, kai pati visuomenė nori ir stengiasi tobulėti,

kai žmonės jaučia būtinybę ir dvasiškai augti. Paprastai yra sakoma, jog ten, kur daug šventyklų, ten daug ir bedievių, arba, kitais žodžiais tariant, „arti bažnyčia – toli Dievas“.

Taigi visuomenės kultūrinis lygis ir dvasingumas priklauso ne tiek nuo mokslo šventovių skaičiaus, kiek nuo pačių žmonių noro, valios ir pasiryžimo kopti siauru ir akmenuotu dvasinio tobulėjimo keliu.

Todėl jau dabar, nelaukiant Universiteto atkūrimo, Medicinos instituto uždavinys yra išsamiai peržiūrėti visą mokymo sistemą ir pasistengti humanitarizuoti bei humanizuoti visas veiklos sritis, stiprinti užsienio kalbų mokymą ir iš esmės pagerinti visuomeninių mokslų dėstymą. Mokymo sistemos humanizavimas liečia tiek teorines, tiek klinikines katedras. Dėstytojų pareiga – taip organizuoti mokymo procesą, kad jis tiesiogiai ugdytų studento asmenybę ir padėtų formuoti humanišką bei kompetentingą specialistą, dorą tautos pilietį. Kaip žinia, asmenybę gali ugdyti tik asmenybė. Vadinasi, didelė pareiga ir atsakomybė tenka visų disciplinų dėstytojams, nes specialistų parengimas tiesiogiai priklauso nuo dėstytojų asmeninių savybių, dalykinės ir pedagoginės kvalifikacijos.

Humanizuojant studentų ir dėstytojų tarpusavio santykius, reikia išguiti dar pasitaikančias nejautrumo ir grubumo, netaktiškumo ir nerūpestingumo apraiškas, būtina atviru veidu atsigręžti į auditoriją ir stengtis nuoširdžiai bendrauti su studentais, padėti jiems, remti ir skatinti jų pastangas mokytis ir tobulėti. Išsivadavę ir sugriovę baimės bastionus visuomenėje, drąsiau spręskime visus mokymo reikalus. Neleiskime keroti nenuoširdumui ir arogancijai, kalbėkime tiesą ir būkime teisingi.

Santykiuose su studentais išguikime nepasitikėjimą, nerūpestingumą ir formalizmą. Būtina ryžtingai keisti unifikuoto mokymo sistemą, atsisakyti scholastikos, aktyviau taikyti individualizuotą ir probleminį mokymą, drąsiau remtis savo sveika nuovoka ir individualia pedagogine patirtimi, o ne centro instrukcijomis. Visiems dėstytojams reikėtų įsiminti, jog aukštoji mokykla turi mokyti studentą mokytis, ne tik pedantiškai reikalauti ir priekabiai juos kontroliuoti. Mūsų nuomone, reikia sukurti gerą psichodidaktinį klimatą, kur viskas grindžiama optimizmu, džiugia nuotaika, pozityviais emociniais išgyvenimais. Perdėtas „reiklumas“, smulkmeniškumas gadina psichodidaktinį klimatą. Žalingą poveikį turi ir lengva ranka rašomi nepatenkinami pažymiai bei dažnas studentų gainiojimas per įskaitas ar koliokviumus.

Atėjo laikas naujai ir racionaliai peržiūrėti visų dėstomų dalykų kursą, turinį ir apimtį, atsižadėti faktologijos ir faktomanijos. Turėtume daugiau stengtis ugdyti studentų logišką mąstymą, supratimą, žadinti jų dvasingumą. Norint visa tai įgyvendinti, reikia patiem daugiau domėtis saviaukla, ugdyti savyje gerumo ir nuoširdumo, tolerancijos, dorovės ir pagarbos jausmus.

Taigi, mėginant humanizuoti aukštąją mokyklą, pirmiausia reikia keistis mums patiems – ir dėstytojams, ir studentams, reikia pradėti naujai mastyti, giliau suvokti mokslo ir žmogaus būties problemas. Norėtame priminti įžymaus anatomijos mokslo kūrėjo A. Vezalijaus devizą: „Moksle būkime vadovai, o ne despotai; mokytojai, o ne tironai, nes svarbiausia yra visiems duoti laisvę“.

Jonas BAJORAS
Docentas, Medicinos instituto kalbų katedros vedėjas

Nr. 107. Gediminas Kostkevičius pristato būsimą konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“. 1989 m. balandžio 25 d.

Kostkevičius, Gediminas. Kokia Lietuvos mokslo ateitis? In *Komjaunimo tiesa*. 1989 04 25. Nr. 80, p. 2[128].

Kokia Lietuvos mokslo ateitis?

Aukštojo mokslo sistemos Lietuvoje pertvarka yra tiesiogiai susijusi su Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimu.

Balandžio 26–28 dienomis Kaune vyks mokslinė konferencija „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“. Konferenciją organizuoja klubas „Aukuras“, kuriam padeda Lietuvos TSR Mokslų Akademija ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis.

[128] Beveik identiško turinio, tik įvilktas į interviu formą, G. Kostkevičiaus straipsnis tą pat dieną buvo paskelbtas „Kauno tiesoje“. Žr. „Tikimės konkrečių rekomendacijų“ / Aldona Kibirkštienė kalbina Gediminą Kostkevičių. In *Kauno tiesa*. 1989 04 25. Nr. 96, p. 1.

Vienas iš dviejų pagrindinių konferencijos darbotvarkės klausimų – aptarti ir aprobuoti kardinalios aukštojo mokslo sistemos pertvarkos Lietuvoje gaires. Šiandien ne laikas žvalgytis į Maskvą, turime remtis tautinės bendrojo lavinimo mokyklos siekiais, Lietuvos aukštųjų mokyklų tradicijomis ir pripažinimą pelniusių pasaulio mokslo ir mokymo centrų darbo patirtimi. Aukštosios mokyklos koncepcijos projektą paruošė darbo grupė, vadovaujama prof. Algirdo Čižo. Pagrindinis koncepcijos leitmotyvas gali būti išreikštas šia citata iš Dž. Vašingtono universiteto statuto: „Jokia mokykla negali suteikti išsilavinimo. Ji tiktai gali sudaryti galimybę šį išsilavinimą įgyti“. Labai svarbu, kad pats studentas rodytų iniciatyvą. Aukštoji mokykla turi ruošti ne siauros srities specialistą, o ugdyti humanišką asmenybę, sugebančią dirbti intelektualų, kūrybinį darbą.

Aukštojo mokslo sistemos Lietuvoje pertvarka yra tiesiogiai susijusi su Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimu. Tai turi būti naujo tipo aukštoji mokykla ne tik mokymo proceso organizavimo formomis ir savitvarkos principais, bet ir savo vieta Lietuvos moksliniame ir kultūriniame gyvenime.

Konferencijos darbe dalyvaus gausus Respublikos mokslininkų ir kūrybinių darbuotojų būrys. Be to, atvyks 20 lietuvių kilmės mokslininkų iš JAV, Kanados, VFR, Lenkijos, svečių iš Estijos ir Latvijos. Paraiškas dalyvauti konferencijoje gavome taip pat iš Irkutsko, Odesos, kitų šalies miestų, kur gyvena likimo nublokšti lietuviai ir jų palikuonys. Dalyvauti konferencijoje kaip svečiai kviečiami gamybos vadovai, aukštųjų mokyklų dėstytojai, studentijos atstovai. Konferencija yra mokslinio pobūdžio, tad tikimės ne tiek emocingų kalbų, kiek konkrečių rekomendacijų, kurias dar vietoje būtų galima aptarti su vyriausybės atstovais. Norėtume priimti dokumentus, aprobuojančius aukštos kvalifikacijos specialistų rengimo Lietuvoje koncepciją, numatyti aukštųjų mokyklų tinklo pertvarkos principus, suformuoti Kauno universiteto koncepciją ir numatyti universiteto atkūrimo programą. Reikalingas taip pat šeimininkas, kuris rūpintųsi Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo darbais. Todėl reikėtų galvoti apie Steigiamojo senato sudarymą.

Konferencijoje vyks ne tik bendra diskusija, bet ir darbas sekcijose pagal mokslo šakas. Sekcijoms vadovauja akademikai V. Statulevičius, A. Buračas, Mokslų Akademijos narys-korespondentas A. Janulaitis, profesoriai V. Areška. S. Masiokas, A. Baubinienė, filosofas K. Stoškus. Numatomi ir apimantys kelias mokslo disciplinas seminarai.

„Aukuro“ klubas ruošiasi labai rimtai ir pasiryžęs konferenciją organizuoti taip, kad ji atitiktų tarptautinį lygį. Didelę paramą klubui teikia miesto organizacijos, sutikusios būti konferencijos sponsoriais. Jos proga išleidžiamas straipsnių rinkinys, plakatai, bukletai, medaliai ir kiti suvenyrai. Veiks Vytauto Didžiojo universiteto istorijai skirta paroda. Konferencijos dalyviams siūloma plati kultūrinė programa, o miesto gyventojams – idomūs susitikimai su dalyviais ir svečiais. Primename, kad konferencija vyks Politinio švietimo rūmuose (S. Daukanto g. 28).

Gediminas KOSTKEVIČlUS
Konferencijos organizacinio komiteto pirmininkas

Nr. 108. Skelbimas apie susitikimus su užsienio lietuviais Kaune. 1989 m. balandžio 25 d.

Visuomenės dėmesiui. In: *Kauno tiesa*, 1989 04 25. Nr. 96, p. 1.

Visuomenės dėmesiui

Lietuvos kultūros fondo „Aukuro“ klubas šiandien, balandžio 25 d., kviečia susitikti su JAV, Kanados, Švedijos mokslininkais, dalyvaujančiais konferencijoje „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“.

Susitikimai vyks: „Bangos“ susivienijimo kultūros rūmų salėje (Žemaičių g. 31) 17.30 val. – su visuomenės mokslų profesoriais Dalia Katilius (JAV), Liucija Baškauskas (Švedija) ir Romu Vaštoku (Kanada); Antano Sniečkaus politechnikos instituto Energetikos fakulteto salėje (V. Jūro g. 48) 17.30 val. – su politologijos mokslų profesoriumi Julium Šmulkščiu ir filologijos mokslų profesore Aušra Kubilius (JAV); Širdies ir kraujagyslių sistemos fiziologijos ir patologijos mokslinio tyrimo instituto simpoziumų salėje (Eivenių g. 4) 16 val. – su medicinos mokslų profesoriumi Edvardu Kaminsku (JAV).

Nr. 109. Pranešimas apie studijas Kraštotyros fakultete. 1989 m. balandžio 26 d.

Kur ir kada. In *Alma Mater. Informacinis Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakulteto biuletenis,* 1989 04 26, p. 2.

Kur ir kada

Kraštotyros fakulteto klausytojai renkasi kartą savaitėje – ketvirtadieniais. Tomis dienomis vyksta paskaitos. O užsiėmimai organizuojami įvairiai, suderinus dėstytojų ir klausytojų laiką. Kauno Istorijos muziejaus bazėje dirba archeologų sekcija (vadovė K. Rickevičiūtė) ir muziejininkų (vadovas A. Markūnas). Šiose dviejose grupėse yra 40 studentų. Kauno Valstybinio archyvo bazėje mokosi archyvistikos sekcijos 8 studentai (vadovė V. Macežinskienė). 30 folkloro sekcijos narių bando kurti ansamblį (vadovė L. Kymantaitė). Paminklosaugininkų sekcija (vadovas R. Abraitis) jungia 9 narius. Labai gausi yra kultūros tyrinėtojų sekcija. Kultūros istorija domisi 28 klausytojai. Jie išsiskirstė į keletą mažesnių grupelių: liaudies astronomijos (vadovas G. Žiemys), Universiteto istorijos (vadovas J. Čepinskis), architektūros (vadovas M. Purvinas). 27 studentai sudaro meno tyrimo sekciją (vadovais kviečiami K. Galaunienė, A. Miškinis). Keturis tautosakininkus globoja E. Stanikaitė. Istorikams patarimus teikia A. Gulbinskienė. Istorikų sekcijoje susibūrė 11 žmonių, o liaudies atminties – 6 (vadovas A. Noruševičius). Trys kolekcionavimu besidomintys konsultuojasi pas D. Kaubrį ir S. Sajauską. Kol kas be vadovo 18 būsimų etnografų. 19-kai laisvųjų klausytojų vadovo nereikia. Jie gali, kaip ir kiti, konsultuotis su visais dėstytojais.

Nr. 110. Broniaus Vaškelio pranešimas konferencijoje. 1989 m. balandžio 26 d.

Vaškelis, Bronius. Kauno universitetas, kaip tautinės kultūros centras. In *Akiračiai*. 1989, Nr. 6, p. 1, 3.

Kauno universitetas, kaip tautinės kultūros centras
(Pranešimas konferencijoje Vytauto Didžiojo universitetui atkurti, Kaune, 1989.IV.25–28)

Atbudusi tauta stovi tarpduryje ir viltingai žiūri į teisinės, humaniškos, suverenios rytdienos prošvaistes. Vienas svarbių šiandienos planų yra Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas. Antras universitetas Lietuvoje decentralizuotų mokslą ir švietimą, duotų paskatą iniciatyvai ir konkurencijai, be ko mokslinis, kultūrinis ir moralinis gyvenimas paprastai atsiduria dvasinėje aklavietėje.

I

Dvidešimto amžiaus totalitarinės, technologinės sistemos žmogų sudaiktino, suschematino ir sustandartino. Žmogus, įkinkytas valstybės tarnybai, tapo abejingu ir pasyviu direktyvų vykdytoju. Norint išugdyti inciatyvų, savarankiškai mąstantį ir sprendžiantį žmogų, žmogų nebijantį atsakomybės už savo veiksmus, būtina, kad jis išsaugotų tautinį savitumą, kad būtų jam įdiegta pagarba skirtingai mąstančiam žmogui, kitoms tautoms ir svetimoms kultūroms.

Tokio žmogaus ugdyme žymų vaidmenį vaidintų tautinės kultūros studijos. Tik nuodugniai susipažinus su savo tėvų, protėvių gyvenimu, su savo tautos praeitimi, žmogus gali įsisavinti jų moralines, tautines ir bendražmogiškas vertybes ir tapti asmenybe. Žmogus, kuris įauga į ilgus šimtmečius brendusią savo visuomenės, savo tautos, savojo krašto dvasinę kultūrą, savaime susiranda savąjį gyvenimo būdą ir tuo pačiu gyvenimio tikslą. Kaip liudija tūkstančiai pavyzdžių, toks žmogus, atsiradęs amžino įšalo žemėje, Pensilvanijos kasyklose ar Čikagos skerdyklose, išlieka dvasiniai nepalaužiamu, pralaimėjimo nepripažįstančiu individu. Tautinė kultūra yra tautiškumo ir tuo pačiu žmoniškumo pagrindas. Todėl Kauno universiteto vienu pagrindinių tikslų galėtų būti lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro įsteigimas.

II

Pastaruoju šimtmečiu tautinės kultūros moksliniame pasaulyje susilaukė didelio dėmesio ir išsivystė naujos etnokultūrinės mokslų šakos, kaip etnolingvistika, etnologija, etnopsichologija ir pan. Kai kurias tautinės kultūros problemas tiria ir kiti socialiniai mokslai, kaip pvz., socioestetika, sociolingvistika, sociopsichologija, semiotika ir kt. Šie naujieji mokslai praplėtė tautinių kultūrų studijas ir užtarnautai

stovi greta fundamentaliųjų kultūrą tiriančių mokslų, kaip archeologija, istorija, filosofija. Todėl Kauno universitetui yra perspektyvios galimybės išsivystyti į nemažos apimties kultūrinių studijų centrą, kurio pagrindu būtų teisė ir pareiga laisvai ugdyti savo tautos kultūrą.

Atsikuriančiam universitetui būtina nepamiršti kultūrinės autonomijos arba populiariai vadinamos kultūrinės demokratijos. Tai yra esmėje humanistinio auklėjimo samprata, kuri nusako valstybės ir kultūros, visuomenės daugumos ir mažumos santykius ir kultūrinio gyvenimo laisvės svarbumą asmeniui ir tautai. Valstybė, laiduodama asmens sąžinės laisvę, suteikia teisę ir kompetenciją asmeniui ir tuo pačiu ir pasaulėžiūrinei, tautinei bei etninei grupei veikti ir kurti pagal savo įsitikinimus, tradicijas bei papročius. Kultūrinė demokratija klestėjo Lietuvos Didžiojoje Kunigaištystėje, Nepriklausomoje Lietuvoje ir tuo pačiu Vytauto Didžiojo universitete.

III

Pradiniame Kauno universiteto etape siūlyčiau įvesti į Humanitarinių mokslų fakultetą šias disciplinas: lietuvių kultūrą Lietuvoje, lietuvių kultūrą išeivijoje ir literatūros teoriją.

Pokario mokslininkai Lietuvoje, dirbdami nenormaliose sąlygose, bet su didele meile tautinei kultūrai ir mokslinei tiesai, atliko didelį darbą. Tačiau tam tikros temos, ištisi laikotarpiai buvo arba praeinami tylomis, arba tendencingai interpretuojami. Per šimtą istorikų dirbo mokslinį darbą, o štai, norint pateikti visuomenei Lietuvos istoriją, tenka perspausdinti darbą, parašytą daugiau negu prieš 50 metų. Lietuvių kultūros istorijos, deja, nėra iš ko net ir perspausdinti.

Organizuojant pirmuosius lietuvių kultūros kursus, atkreiptinas dėmesys į iki šiol labiausia ignoruotas kultūrines sritis bei temas, dabar vadinamas „baltomis dėmėmis“. Norėčiau paminėti dvi tokias „dėmes“. Tai krikščionybės vaidmuo lietuvių kultūros raidoje ir du lietuvių tautos laisvieji dešimtmečiai.

Krikščionybė per pastaruosius šešis šimtmečius, be abejo, buvo vienu lemtingųjų veiksnių, formavusių mūsų kultūrą, lietuvio pasaulėjautą ir gyvenimo būdą. Krikščionybė atnešė Lietuvai raštą, mokyklas, Vakarų kultūrą. Svarbiausieji mūsų kultūrininkai nuo 14 a. iki antrosios 19 amžiaus pusės buvo dvasininkai, pradedant Mažvydu ir baigiant Vaižgantu ir kitais. Jų pasaulėjauta ir pasaulėžiūra yra ryškiai persismelkusi jų darbuose, tačiau moksliniuose veikaluose, nagrinėjančiuose jų įnašą į lietuvių kultūrą, tai ignoruojama. Ir bendrai, krikščionybės įtaka lietuvių kultūrai ir tautiniam charakteriui buvo aptariama tik iš negatyvios pusės.

Nepriklausomybės metais lietuvių tauta, tarsi tas nykštukas, apsiavus šešių mylių pušnimis, šuoliuodama vijosi Vakarų tautas, šimtmečiais laisvai kūrusias savo kultūrinį ir mokslinį gyvenimą. Per trumpą laikotarpį buvo sukurta valstybė, savita tautinė mokykla, produktyvi žemės ūkio sistema, teatras, opera, augo literatūra, dailė, muzika. Kultūros kursas apie šį laikotarpį būtų svarbi švietimo, savos kultūros pažinimo sritis.

Išeivijotyros kursas apimtų lietuvių išeivių nuo 19 amžiaus antrosios pusės kultūrinį palikimą, kuris, neatsižvelgiant į tai, kad dauguma jų buvo mažaraščiai, sukūrė dinamiškus lietuviško gyvenimo centrus: leido laikraščius, knygas, steigė mokyklas, organizacijas, teatrines grupes ir t. t.

Antrojo pasaulinio karo ir pokario epocha pasižymėjo nemažos dalies lietuvių tautos išsklaidymu po pasaulį, t. y. tragiškieji trėmimai į Sibirą ir laisvanoriškas, tačiau laisvės siekimo pagrindu, emigravimas į Vakarus. Sibiro kalinių ir tremtinių sąlygos, nesudarančios nei minimalių galimybių tautinei (tiksliau – jokiai) kultūrai, išlikusiųjų prisiminimuose atspindi tautinį charakterį ir yra būtinų studijų sfera.

Į Vakarus išvykusiųjų, kurių didelę dalį sudarė inteligentija, gyvenimas teikia daug medžiagos kultūros istorijai, kuri apima, pradedant smulkius lietuviškos veiklos faktus, baigiant 37 tomų Lietuvių enciklopedija, šešiatome „Lietuvos bažnyčių“ istorija, penkių Mokslo ir kūrybos simpoziumų, kurių paskutiniuose dalyvavo su pranešimais po 200 įvairių sričių mokslininkų, darbais ir kt. Tai emigracija, kurios nemaža dalis jau yra antrosios kartos, bet išlaikiusi tautinį sąmoningumą.

Išeivijotyros kursams bei vėliau išeivijos istorijos ruošimui medžiagą galėtų tarnauti išeivijos leidiniai bei archyvai, kurie turėtų būti sukaupiami Kauno universitete.

Turint omenyje vyravusias tendencijas literatūros teorijos dėstyme Lietuvoje, siūlyčiau įvesti plačios apimties literatūros teorijos kursą, kuris remtųsi estetika ir menine išraiška bei šiuolaikinės kritikos metodais. Šiandieninėje pomodernistinėje epochoje yra populiarios naujos kritikos teorijos ir meninio interpretavimo metodai, kaip pvz., feministinė, fenomenologinė, genealoginė, psichoanalitinė, neomarksistinė kritika, estetinės recepcijos, diskurso teorijos, dekonstrukcija, hermeneutika ir t. t. Lietuvoje yra gabių ir, kiek sąlygos leidžia, susipažinusių su literatūros teorijos naujovėmis mokslininkų, kaip pvz., V. Kubilius, K. Nastopka, A. Zalatorius, S. Žukas, ir kt. Jiems, o ypač aspirantams, rodantiems platesnius interesus

literatūros mokslo studijose, reikėtų sudaryti sąlygas nors metus laiko pasistažuoti Vakarų universitetuose. Tiesiogiai susipažinę, su menine bei kultūrine pažanga jie išvystys savitas ir reikšmingas kritikos teorijas bei literatūros interpretavimo metodus.

IV

Kuo išeivija galėtų padėti tokiam atkurtam universitetui?

Pirmoje eilėje būtų nesunku surinkti užsienyje išėjusius lietuviškus leidinius. Yra nemaža asmenų, turinčių turtingus lituanistinius archyvus, ir, kiek teko girdėti, kai kurie jų mielai dalintųsi jais su atsikuriančiu universitetu. Tolimesnės ateities klausimas būtų universiteto tarimasis su pačiais svarbiausiais lituanistinės medžiagos taškais, kurių vien Amerikoje yra keletoje vietų.

Jeigu pasiūlytiems kursams dėstyti, kaip pvz., literatūros teorijai, apie išeiviją užjūriuose pradžioje reikėtų talkos, Vakarų pasaulyje yra keletas šimtų lietuvių, dėstančių universitetuose ir koledžiuose. Be abejo, ne vienas jų sutiktų atvykti pusmečiui, metams ar pan. dėstyti savo srityje.

Baigdamas noriu pastebėti, kad nugirdau apie svarstymus steigti lietuvių kultūros muziejų. Toks muziejus, kultūros studijos Kauno universitete, lietuvių literatūros ir kt. svarbūs Kauno muziejai sudarytų didelį tautinės kultūros centrą ir tai duotų stiprų tautinės kultūros akcentą Kauno miestui.

Bronius Vaškelis

Nr. 111. „Kauno aide“ paskelbtas reportažas apie konferencijos plenarinį posėdį balandžio 26 d.

„Esame auginti Lietuvai“ / V. V. In *Kauno aidas*, 1989 05 11. Nr. 10, p. 2, 4–5, 7.

Plenarinį posėdį balandžio 26 d. atidarė Vilniaus inžinerinio statybos instituto rektorius **prof. Algirdas ČIŽAS**, savo pranešime pabrėžęs, jog pastarųjų metų itin ekstensyvų specialistų rengimą ėmė lydėti gausūs negatyviniai reiškiniai. Diplomuoti specialistai buvo reikalingi biurokratinio aparato užduotims vykdyti, o savarankiškai mąstyti ir veikti jiems nederėjo. Studentas buvo rengiamas būti standartiniu, unifikuotu žmogumi. Ugdyti asmenybes biurokratija nebuvo ir nėra suinteresuota. O tautai asmenybių reikia!

Akad. Vytautas STATULEVIČIUS savo pranešime ypač pabrėžė Mokslų Akademijos ir aukštųjų mokyklų atribojimo neigiamas pasekmes. Pateikęs pavyzdžių iš pažangios pasaulio praktikos, akademikas kartu pastebėjo, kad dabar per prievartą sujungus mūsų abi sistemas, kažin ar būtų daug naudos. Turėtų būti atrastas natūralus suartėjimo procesas. Tokiu eksperimentu galėtų ir būti atkuriamas Kauno Vytauto Didžiojo universitetas. Nekalbant apie humanitarinius fakultetus, technikos ir gamtos mokslų specialybės čia neturėtų dubliuoti Vilniaus universiteto specialybių.

Kalifornijos universiteto (Los Andželas) **prof. Algirdas AVIŽIENIS** kalbėjo apie tą kryptį, kuria eina pasaulio mokslas, artėjant XXI šimtmečiui.

„Iš viso gyvenimo įsitikinimų noriu jums pasakyti, kad tėra tik vienas tikslas – **kurti geriausią pasaulyje universitetą**. Jeigu mes tokio tikslo nekelsime, jeigu iš anksto užsidėsime sau ribas, tai jau pasidaro net neįdomu.

Tokį tikslą turi mano Kalifornijos universitetas. Jie net neatsiprašinėja. Sako: jei mes būsim geriausi pasaulyje – bus labai gerai; jei mes kitus priversime būti dar geresniais – taip pat nieko nepralaimėsime.

Linkiu, kad ta mintis prigytų ir čia, Kaune“.

Prof. A. Avižienis siūlė pačius kūrybingiausius žmones sutelkti į akademinį Senatą, kuris turėtų labai daug savarankiškumo nustatydamas mokymo programas. „Nei jokia ministerija, nei įstatymų leidėjai, nei universiteto rektorius, nei universiteto administracija negali pasakyti, ką Informatikos fakultetas dėstys. Mes stebime, kas daroma visam pasauly ir bandom rasti geriausius modelius jiems tobulinti, padaryti sintezę ir rasti tinkamų žmonių, kurie galėtų tą programą įgyvendinti.

Kita labai svarbi akademinio Senato savybė yra nuolatinio atsinaujinimo galimybė. Labai svarbus aspektas mano atsakomybėj yra ieškoti pačių gabiausių jaunų aspirantų, bebaigiančių savo daktaratus, klausinėti savo kolegų kituose pirmaeiliuose universitetuose ir pakviesti juos, kad atvyktų dirbti pas mus. Turime padėti jiems įsikurti, įsijungti į universiteto gyvenimą, kad mums išeinant į pensiją, būtų išugdyta tinkama pamaina – dar talentingesni, dar gabesni jauni vyrai ir moterys. Tai antroji „paslaptis“.

Trečia – rinkti pačius geriausius studentus. Mūsų universitetas renkasi iš viso pasaulio. Žinoma, Kalifornijos vyriausybei labai rūpi, kad Kalifornijos jaunuoliai turėtų geriausias sąlygas studijuoti. Tačiau yra griežtai nustatyta, kad negalima apsiriboti tiktai kaliforniečiais, kad universitetas turėtų gabių jaunų vyrų ir moterų iš kiekvienos valstijos. Apie 10–20 nuošimčių rūpestingai atrenkama iš viso pasaulio. Berods, turime studentų iš berods 100-to pasaulio kraštų. Turime ir Lietuvių studentų klubą", – kalbėjo profesorius.

Jo nuomone, labai svarbu, jog pirmieji dveji metai nebūtų absoliučiai suvaržantys, kad jauni žmonės gautų pagrindines žinias ir turėtų progą įsijungti į universiteto gyvenimą, pagalvot, išsirinkt studijų šaką pagal tikrąjį savo pašaukimą, kurį pajuto pakliuvę į tą naują gyvenimą. Dauguma iš jų ateina iš palyginti nedidelių mokyklų, pirmą kartą pakliūva į 20-ties tūkstančių studentų tarpą, kurių nė vienas nėra mažiau gudrus. Dėl to kartais būna nelengva – daugelis mokyklose buvo pirmieji, o čia – visi pirmieji, reikia iš naujo bandyti tapti pirmuoju tarp visų pirmųjų. Ir tik maždaug po dviejų metų laukiama, kad studentai jau išsirinks savo sritį, rimtai susitelks savo pirmajam diplomui". Mes tikimės, kad mažiausiai pusė mūsų studentų, – tęsė prelegentas, – įsigiję bakalauro laipsnį, sieks aspirantūros. Kartu jiems patariam, kad nebūtinai pasiliktų savo universitete, o praplėstų akiračius tęsdami studijas kituose universitetuose. Kartais net rašom rekomendacinius laiškus ir ieškom jiems vietų. Tokiu būdu keičiamės geriausiais studentais su kitais universitetais, su savo kolegomis. Taip mano kolegų mintys ir darbas mane pasiekia ne per spausdintą raidę, bet tiesiogiai – apsikeičiant geriausiais studentais.

Kartais nesinorėtų išleist savo patį geriausią studentą, bet galvoji: mano kolega yra garbingas žmogus, man atsiųs lygiai tokį pat gabų ir aš sužinosiu, ką jis darė. Štai formulė, kaip rinkti studentus.

Kalifornijos universitetas buvo įsteigtas prieš maždaug 110-tį metų, kai Kalifornijoj gyveno galbūt mažiau kaip pusė milijono žmonių. Dabar Kalifornija turi 30 milijonų gyventojų. Neseniai buvo apskaičiuota, kad jeigu Kalifornija būtų atskira valstybė, tai jos gamyba būtų maždaug 8-toje vietoje pasaulyje (apytikriai varžytųsi su Italija ir lenktų daugumą kitų Europos kraštų). Tokiu būdu Kalifornija turi reikalingas sąlygas vystytis mokslui. Tačiau svarbiausias skirtumas, kurį aš ypač noriu pabrėžti – Kalifornija neturi atskiros Mokslų Akademijos. Tai buvo sąmoningas sprendimas. Universiteto mokslo sistema Kalifornijoj turi piramidės struktūrą. Viršuj yra Kalifornijos universitetas, žemiau – mokomieji valstybiniai universitetai, dar žemiau – apylinkių kolegijos. Bet ji sujungia Mokslų Akademijos ir aukščiausios kokybės dėstymo funkcijas. Man atrodo, kad visa Sovietų Sąjungos sistema, pagrįsta Mokslų Akademijų atskyrimu nuo universiteto, yra didžiulė kliūtis, dėl kurios jie yra keletu metų atsilikę nuo J[ungtinų] A[merikos] Valstijų. Ar jiems verta tą patart? Nežinau. Aš nemanau, kad jie greitai persiorientuotų. Ta sistema, be abejonės, yra labai įsišaknijusi. Aš turiu vilčių, kad Lietuvoj tai nėra toks beviltiškas dalykas".

Humanitarinių mokslų svarbą pabrėžė Ilinojaus universiteto (Čikaga) Lituanistikos katedros vedėjas **prof. Bronius VAŠKELIS**. Jis kalbėjo „Žmogus, kuris įauga į šimtmečiais brandinto savo visuomenės, savo tautos, savo krašto dvasinį, kultūrinį gyvenimą – savaime susiranda savo gyvenimo būdą ir kartu – gyvenimo tikslą. Kaip liudija tūkstančiai pavyzdžių, toks žmogus, atsidūręs Amžino įšalo žemėje, Pensilvanijos kasyklose ar Čikagos skerdyklose, išlieka dvasiškai nepalaužiamu, pralaimėjimo nepripažįstančiu individu. Tautinė kultūra yra tautiškumo ir kartu žmogiškumo pagrindas. Todėl Kauno universiteto vienu pagrindinių tikslų galėtų būti Lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo mokslinio Centro įsteigimas".

Prof. Vaškelio nuomone, rengiant kultūros kursą, atkreiptinas dėmesys į iki šiol labiausiai ignoruotas kultūros sritis bei temas, dabar vadinamas baltosiomis dėmėmis. Jis paminėjo dvi tokias dėmes: krikščionybės vaidmuo lietuvių kultūros raidoje ir du lietuvių tautos laisvieji dešimtmečiai.

Krikščionybė per pastaruosius šimtmečius buvo vienu lemtingųjų lietuvio pasaulėjautą ir gyvenimo būdą formavusių veiksnių. Krikščionybė atvėrė Lietuvai raštą, mokyklas, Vakarų kultūrą.

Mūsų kultūrininkai nuo XVI amžiaus antros pusės iki XIX amžiaus pabaigos buvo dvasininkai (pradedant Mažvydu, baigiant Vaižgantu ir kitais). Jų pasaulėjauta ir pasaulėžiūra yra ryškiai persmelkusi jų darbus, tačiau moksliniuose veikaluose, nagrinėjančiuose jų įnašą į lietuvių kultūrą – tai ignoruojama. Ir apskritai, krikščionybės įtaka lietuvių kultūrai ir tautiniam charakteriui buvo aptariama tik iš negatyvios pusės.

Nepriklausomybės metais lietuvių tauta, tarsi tas nykštukas, apsiavęs šešių mylių pušnimis, šuoliuodamas vijosi Vakarų Europos tautas, šimtmečiais laisvai kūrusias savo kultūrinį ir mokslinį gyvenimą. Per trumpą laikotarpį buvo sukurta valstybė, savita tautinė mokykla, produktyvi žemės ūkio sistema, teatras, opera, augo literatūra, dailė, muzika. Kultūros kursas apie šį laikotarpį būtų svarbi švietimo, savos kultūros pažinimo dalis.

Išeivijos kursas galėtų apimti išeivių nuo XIX amžiaus antros pusės kultūrinį palikimą, kuris, nepaisant to, kad dauguma išeivių buvo mažaraščiai, sukūrė dinamiškus lietuviško gyvenimo centrus. Leido laikraščius, knygas, steigė mokyklas, organizacijas, teatrines draugijas ir t. t. Antrojo pasaulinio karo ir pokario

laikotarpis pasižymėjo nemažos dalies lietuvių tautos išsklaidymu po pasaulį. Tai tragiškieji trėmimai į Sibirą ir laisvanoriškas, tačiau laisvės siekimo pagrindu, emigravimas į Vakarus.

Sibiro kalinių ir tremtinių sąlygos, nesudarančios nei minimalių galimybių tautinei, tiksliau – jokiai kultūrai, išlikusiųjų prisiminimuose atspindi tautinį charakterį. Ir yra būtinų studijų sfera.

Į Vakarus pasitraukusių (didelė dauguma buvo inteligentai) gyvenimas teikė daug medžiagos kultūros istorijai, kuri apima – pradedant smulkiais lietuviškos veiklos faktais, baigiant 37 tomų Lietuvių Enciklopedija, šešiatome Bažnyčių istorija ir t. t.

Medžiaga išeiviologijos kursui (vėliau – išeivijos istorijai) patarnautų išeivijos leidiniai ir archyvai, kurie galėtų būti kaupiami Kauno universitete.

Kuo išeivija galėtų padėti šiam atkuriamam Lietuvos universitetui? Pirmoje eilėje, būtų nesunku surinkti užsienyje išėjusius lietuvių leidinius. Yra nemaža asmenų, turinčių turtingus lituanistinius archyvus ir, kiek teko girdėti, kai kurie jų mielai dalintųsi jais su atsikuriančiu universitetu. Tolimesnės ateities klausimas būtų universiteto ryšių užmezgimas su pačiais svarbiausiais lituanistinės medžiagos taškais, kurių vien Amerikoje yra keliose vietose, baigdamas pasakė prof. B. Vaškelis[129].

KPI **prof. Jurgis STANIŠKIS** gynė ne naujos koncepcijos universiteto, bet Kauno politechnikos instituto perorganizavimo į Technologijos universitetą, idėją. Jo nuomone, plečiantis mūsų įmonių ir organizacijų tiesioginiams ryšiams su užsienio firmomis, reikės techninės inteligentijos, atitinkančios pasaulinius standartus. Tai reiškia, turi pasikeisti ir visas inžinieriaus rengimo procesas, orientuotas ne tik į dabartinės pramonės išsivystymo lygį, bet ir į moksliškai pagrįstą technikos 5–10 metų perspektyvą. Todėl, įvertinant vykstančių persitvarkymo procesų aktualumą, realizuojant tautinės aukštosios mokyklos koncepciją, Politechnikos institutas turi būti skubiai reorganizuotas į Technologijos universitetą.

„Mes esam žmonės. Bet kokie mes žmonės esam? Mes esam lietuviai, – kalbėjo Upsalos universitete (Švedija) dirbanti Kalifornijos universiteto antropologė **Liucija BAŠKAUSKAITĖ**. – Kur yra mūsų autentiškumas, kuo mes skiriamės nuo kitų tautų, ir kas mus jungia? Ką autentiško mes išlaikėm Sibire, užsieny, Lietuvoj? Ką mes įdiegėm vaikų širdyse, kad jie myli Lietuvą net ir tada, kai jau nekalba lietuviškai? Jie myli Lietuvą kalbėdami angliškai, ispaniškai, itališkai, portugališkai, prancūziškai... Jie gal skiriasi truputį nuo jūsų – odos jų gal kiek kitokios, gal ir nosys ne iš jūsų kaimo, – bet Lietuva yra jų Tėvynė. Juos riša meilė ir noras būti lietuviais! Ir mes turime pasiimti kiekvieną žmogų, kiekvieną vaiką – kur jis bebūtų augęs – ir įjungt į Tėvynės darbą, Tėvynės talką. Mes neturime galvoti tik apie Lietuvos teritoriją, mes privalome suprasti, kad mūsų yra pasaulyje visur, bet visiems mums yra vietos čia, Lietuvoje. Tai mano pirmutinė ir svarbiausioji mintis".

Palietusi universiteto atkūrimo klausimą, prof. L. Baškauskaitė pastebėjo, kad ne patalpų mums pirmiausiai reikia. Ar Atėnams reikėjo patalpų, ar jiems reikėjo marmuro, ar reikėjo ištaigingų rūmų? To, ko mums reikia – noro mokytis – turime užtektinai. Ir to gana, kad mes galėtume iš pradžių pasitenkinti kukliomis patalpomis. „Mums reikia kambario, mums reikia pieštukų, mums reikia popieriaus ir mums reikia žmonių. Kambarių Kaune galim rast, elektros irgi yra. Tai galim pradėt..." – ragino kolegas prof. Baškauskaitė. Ji siūlė galvoti apie atkuriamą universitetą truputėlį kitaip, nei įprasta. Lietuvoje žmonės įpratę galvot ultimatyviai: „arba – arba". Arba „draugas", arba „priešas"! Tuo tarpu reikėtų galvoti „ir – ir". Ir „čia", ir „ten". „Aš jums nurodysiu savo pavyzdį, – kalbėjo prelegentė. – Šiemet turiu darbą metams Švedijoje, Upsalos universitete. Šiuo metu aš esu čia, Lietuvoj, vyras – Kalifornijoj, du mažiukai vaikai (8 ir 10 metų) – Upsaloj, Švedijoj, vyriausia dukra studijuoja Kopenhagoj, Danijoj. Tai normalu! Pradėkim taip galvot, kad ir jūs galit atvažiuot, gali atvažiuot Lietuvos studentai. Mes galim atvažiuot mokyti, jie gali išvažiuot toliau studijuoti. Todėl steikim universitetą ne rytoj, ne kitais metais, bet dabar, šiandien! Fakulteto pradžiai siūlau (esu labai nekukli) save – mano sritis „Individas ir kultūra"; Romą Vaštoką[130] iš Kanados – jo sritis „Komunikacija ir kultūra"; Dalią Katiliūtę – jos specialybė yra psichologija. Lietuvoje išgirdau naują žodį „menkavertiškumas". Ką tai reiškia? Dalia moka nuostabiai motyvuot ir ji parodys jums, kaip išvengti to jausmo. Mes trys jau apsitarėm. Aš galiu atvažiuoti rudenį (metams), Romas gali atvažiuoti metams, Dalia gali atvažiuoti pavasarį. Pradėkim dirbt!

Dabar klausimas – kas mums leis? Mes įsteikim universitetą, nueikim į Lietuvos (pabrėžiu: Lietuvos, ne Maskvos) švietimo ministeriją ir sakykim: mes esame, prašom mus pripažinti!

[129] B. Vaškelio pranešimo tekstas paskelbtas: Kauno universitetas kaip tautinės kultūros studijų centras. In *Akiračiai*, 1989, Nr. 6, p. 1, 3.

[130] Tekste – Važtoką.

Upsalos universiteto rektorius neseniai grįžo pasirašęs visos Europos universitetų rektorių „Magna charta“[131]. Aš jums atvežiau tą dokumentą. Ten pasakyta – svarbiausia yra mokslas, mes nenorim politikos. Tad eikim, prašykim. Jie pritars.

Aš manau, kad daug lietuvių atvažiuos iš užsienio. Jūs supraskit – mes esam auginti Lietuvai!

Ir dar vienas planas – masiškai turime išmokti anglų kalbą. Mes esam gabūs, gražūs, gudrūs, puikūs žmonės ir mes galim ir turim labai greitai išmokti anglų kalbą. Mes galim naudotis pačiais brangiausiais metodais – tiesioginis ryšys: mokytojas ir 3 studentai (trijų savaičių kursas). Iš kur imsim personalo, kuris kainuotų milijardus dolerių? Tai jūsų giminės, draugai, pažįstami, nepažįstami tautiečiai, kalbantys angliškai. Patikėkite – per pirmus penkerius metus mes išplauksim į plačius anglų kalbos vandenis!“

Psichologijos profesorė iš JAV **Dalia KATILIŪTĖ** pasidalino per tris dienas Vilniuje patirtais jausmais ir pergyvenimais. „Aš stovėjau eilėse prie uždarytų durų ir jaučiausi paniekinta, nužeminta ir nužmoginta. Vaikščiojau gatvėmis ir mačiau veidus, kuriuose švytėjo viltis, bet kurie buvo išblyškę ir pavargę. Širdyje jaučiau didelį skausmą.

Man atrodo, kad tai, ką aš per tris dienas labai intensyviai, kartais su ašarom akyse, patyriau Vilniuje, išreiškia čia, Vilniuje, išgirstas žodis – *homo sovieticus*. Aš viliuosi, kad bendrai dirbdami mes išvystysime galvoseną ir sistemą, kurioje tarps ir išsiskleis homo lituanus.

Aš pastebiu Lietuvoj tendenciją absoliutinti: čia – tiesa, čia – netiesa. Man atrodo, kad yra ypatingai vertinga, kai santykiai su studentu grindžiami ne hierarchiniu, bet žmogišku principu, kai vyrauja supratimas, kad studentas yra mano draugas, mano jaunas kolega, kuriam aš padedu ieškoti tiesos, bet kurios dar niekas nėra galutinai atradęs.

Žmogus yra kūrybingiausias tuomet, kai iš jo nėra atimta teisė padaryti klaidą. Žmogus gerbs kitą žmogų, kai jis pats bus gerbiamas ir vertinamas. Tuomet žmogus gali mylėti savo artimą ir dirbti jo labui. Mes turime ir vienas kitą, ir mūsų studentus gerbti, mylėti, puoselėti. Ir žiūrėti į juos ne kaip į molį, kuris formuojamas, bet kaip į žiedą, kuris turi išsiskleisti“.

„Mes užaugome skaitydami atsiminimus iš Kauno universiteto laikų – kalbėjo **dr. Edvardas KAMINSKAS** iš Harvardo medicinos instituto. – Tai buvo mūsų kultūros ugdytojas. Planuodami universitetą mes neturėtume padaryti klaidos, kurdami ribotą universitetą, pavyzdžiui Technologijos universitetą.

Kokia yra universiteto paskirtis? Tai ne tiktai profesionalų parengimas, bet taip pat žmogaus dvasinio gyvenimo ugdymas – ir dabarties, ir ateities kartoms.

Čia jau buvo kalbėta apie *homo sovieticus*. Bet aš noriu pabrėžti, kad mes neturime pavyzdžiu imti amerikiečių universitetą dėl to, kad Amerika yra ateities kraštas. Tai yra kraštas, kuris domisi ateitimi, ir kuriam istorija ir praeitis yra labai labai antraeilis dalykas.

Tas koncentravimasis į ateitį turi ypatingą dinamiką, yra įdomus ir t. t., bet mums, lietuviams, to neužtenka. Mums yra ne tas pat, kaip pavyzdžiui, Amerikoje – kur gyventi: Masačiusets ar Kalifornijoj. Mes čia turime savo šaknis ir mūsų istorija mums yra ypatingai svarbi. Todėl mes ypač vertiname tą KULTŪROS ŽMOGAUS konceptą, kuris Amerikoje dažnai yra pamirštas. Todėl, kalbėdami apie sudarymą to kultūros civilizacijos pagrindo, mes turėtume žiūrėti į Lietuvą ir orientuotis į Europos tradiciją.

Antra universiteto paskirtis – išmokyti studentus, kaip mokytis, kad jie taptų mokslo, dvasinio gyvenimo žmonėmis. Jie turėtų pamilti mokslą visam gyvenimui. Žinių perteikimas yra antraeilis dalykas, ypač, kad mokslo žinios greitai keičiasi.

Studentas turi turėti galimybę išvystyti savo vaizduotę, savo protą, savo intuiciją, savo kūrybinį polėkį, nesuvaržytą savo profesorių palinkimų, koncepcijų, apsiribojimų. Profesoriai turėtų įsisąmoninti, kad kai kurie iš jų studentų pakeis juos, kad jie būtų daug kūrybingesni, daug daugiau pasieks, negu jie patys. Šitai turėtume visi suprasti“.

Indianos universiteto politologijos mokslų **prof. Juliaus ŠMULKŠČIO** nuomone, atkuriamame Kauno universitete turėtų būti sukurta Politologijos katedra. „kaip mes visi žinome, – kalbėjo prof. J. Šmulkštys, – politologijos mokslai pas jus buvo vystomi labai vienpusiškai. Bet laikai keičiasi, kaip ir viskas pas jus keičiasi, ir galbūt Kauno universitetas galėtų atspindėti tą naują politologijos mokslų etapą, kuris reikštų ideologijos, politikos pašalinimą iš politinių mokslų, ir priėjimą prie politinių problemų, prie politinių institucijų – politinės filosofijos ir politinės teorijos. Aš manau, kad tai yra labai plati sritis, ir tiek Lietuvoje, tiek Tarybų Sąjungoj čia ligi šiol labai mažai padaryta ir labai daug galima padaryti.

[131] „Magna Charta Universitatum“ buvo pasirašytas 1988 m. rugsėjo 18 d. Bolonijos universitete, jam švenčiant 900 metų jubiliejų.

Politikos mokslai yra labai plati ir labai komplikuota disciplina. Iš dalies ji yra labai teoriška ir labai abstrakti, iš dalies – labai praktiška. Jos uždavinys – padėti valdžioms, padėti politinėms sistemoms save tobulinti, tarnauti tautoms ir žmonijos gėriui.

Turiu pasiūlymą, kurį galima būtų svarstyti – sukurti Tarptautinių santykių institutą, centrą ar katedrą naujai atkuriamame Vytauto Didžiojo universitete.

Tokie tarpdisciplininiai institutai yra populiarūs Vakaruose, Amerikoje. Pavyzdžiui, tarptautinių santykių institutas galėtų vystyti mokslo sritis, tokias kaip politiniai santykiai, ekonominiai tautų santykiai, socialiniai, psichologiniai ir, žinoma, kultūriniai.

Dabar Lietuvoje, kaip visi žinome, yra dedamos pastangos dėl Lietuvos olimpinio komiteto tarptautinio pripažinimo. Čia yra labai plati sritis, kuriai toks institutas arba centras galėtų suteikti teorinį arba mokslinį pagrindą. Jis taip pat galėtų turėti praktinės reikšmės ir pasaulio lietuviams bandant suartėti", – pasakė prof. J. Šmulkštys.

Pietų Karolinos universiteto **prof. Kęstutis SKRUPSKELIS** nurodė, kad Sąjūdžio spaudoje daug kalbama apie politinės ir socialinės kultūros stoką. Verta prisiminti, kad universitetas rengia ne tik specialistus, bet ir piliečius (platesne prasme – laisvus žmones). Amerikos universitetai šią akademinę laisvę ypač pabrėžia ir yra įtvirtinę daugeliu taisyklių – kad tik nebūtų pažeista žmonių pasaulėžiūrinė laisvė. Pavyzdžiui, samdant naują dėstytoją, draudžiama domėtis, kokių jis yra įsitikinimų, lanko bažnyčią ar ne. Universitete išdirbusį nustatytą laiką dėstytoją pašalinti galima tik tuo atveju, jeigu jis padarytų sunkų nusikaltimą – apiplėštų banką, išprievartautų moterį ir pan. Studentų teisės taip pat yra apsaugotos ir reglamentuotos.

Steigiant naują universitetą, pažymėjo prof. K. Skrupskelis, ypač svarbu būtų atkreipti dėmesį į šitas akademines laisves, kuriomis remiasi ir piliečio laisvė. Tai svarbu, nes sovietinėj sistemoj, remiantis marksizmu, sugestionuojamas senų, biurokratinių valstybių universiteto tipas. Taip pat čia yra nusistovėjusios tam tikros tradicijos, kurios labai sunkiai suderinamos su akademine asmens laisve. Todėl steigiant universitetą, vienas svarbiausių klausimų, prof. nuomone, yra sukurti mechanizmą, kuris apsaugotų tiek profesorių, tiek studentų akademines laisves ir leistų universitete įsigalėti pasaulėžiūrinei kooperacijai.

Plenarinio posėdžio apžvalgą parengėme ne reportažiškai registruodami kiekvieną kalbėtoją (jų buvo žymiai daugiau), bet atkreipdami dėmesį į, mūsų nuomone, įdomesnes mintis, įsidėmėtinus akcentus, platesnę perspektyvą. Reikšmingų minčių pateikė Gediminas Kostkevičius, akad. Jurgis Vilemas, akad. J. Buračas, prof. R. Vaštokas (Kanada), dr. R. Misiūnas (JAV) ir kiti kalbėtojai, tačiau mūsų apimtis neleidžia daugiau plėstis.

[Fotografijos: 1) A. Avižienis; 2) L. Baškauskaitė]

Nr. 112. Elenos Sliesoriūnienės reportažas apie konferencijos plenarinį posėdį balandžio 26 d.

Sliesoriūnienė, Elena. Mus augino Lietuvai. In *Mokslas ir gyvenimas*, 1989, Nr. 8, p. 4–6.

Konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas" atidarė garbingi svečiai – buvę Vytauto Didžiojo universiteto pedagogai – kaunietis prof. Jurgis Vidmantas ir Adolfas Damušis, Detroito universiteto Polimerų instituto vicedirektorius (JAV).

Nuaidi „Tautiška giesmė" ir studentų himnas „Gaudeamus". Prasideda pokalbis, kuris truks tris dienas, apie tai, koks turėtų būti Kauno universitetas. Dalyvavo 272 žmonės, tarp jų 123 profesoriai ir akademikai. Prie Kauno Politinio švietimo namų, kur vyko konferencija, plazdėjo Lietuvos, Latvijos, Estijos, JAV, Kanados, VFR, Lenkijos vėliavos. Iš šių kraštų atvažiavo svečių ir konferencijos dalyvių. Fojė jie pirmiausia galėjo susipažinti su buvusio Vytauto Didžiojo universiteto istorijos paroda: čia eksponuoti tęstiniai mokslo darbai, studentų studijų knygelės, diplomai, nuotraukos...

[...][132] Suprantamas auditorijos dėmesys išeivių mokslininkams. Svetur užaugę, bet tėvų išmokyti mylėti Lietuvą, jie prabilo lietuviškai, taip pat išsaugoję šią tėvų įskiepytą vertybę. Tad pasiklausykime jų.

[132] Pirmiausia rašoma apie tautinės aukštosios mokyklos projektą, kuris svarstytas antrą konferencijos dieną. Šis fragmentas šiame dokumente praleidžiamas.

Prof. dr. EDVARDAS KAMINSKAS (Harvardo universitetas, Bostonas, JAV):

– Mieli lietuviai, mieli broliai ir sesės! Aš esu tikras kaunietis – ne tik kūnu, bet ir dvasia! Tad labai džiaugiuosi gavęs pakvietimą į šią konferenciją. Mes išaugome girdėdami atsiminimus apie Kauno universitetą... Džiaugiuosi sulaukęs to laiko, kad ir aš galėsiu kuo nors prisidėti. Siūlau: nekurkime riboto technologinio universiteto. Aš mokiausi ir dirbau labai geruose JAV universitetuose, tad ir sakau: nesižavėkime amerikanizacija. Mums, lietuviams, to neužtenka. Mes turime savo šaknis, tad vertinkime kultūros ir civilizacijos pagrindus. O jie yra Europoje. Ir dar: turime išmokyti studentus, kaip reikia mokytis. Jie turėtų pamilti mokslą visam gyvenimui ir, kas ypač svarbu, – tapti savarankiškais mąstytojais, nes juk įgytos žinios ir sensta, ir keičiasi. Tad gero jums vėjo!

Prof. dr. JULIUS ŠMULKŠTYS (Indianos universiteto humanitarinių mokslų fakulteto dekanas, JAV):

– Esu gimęs Kaune, todėl ir dalyvavimas šioje konferencijoje Kaune man yra jausmingas, dvasią keliantis įvykis. Kiek galėsiu, talkinsiu ir toliau. Mano disciplina – politologija. Tad siūlau steigti Politologijos katedrą, Tarptautinių santykių katedrą arba centrą. Šiais laikais modernioji politologija aprėpia viešosios nuomonės tyrimą, sociologijos mokslus, lyginamųjų politinių sistemų tyrimus. Iš ekonominių, politinių, kultūrinių santykių visumos tyrimų turėtų išplaukti rekomendacijos tiems, kurie mus valdo – „aparatui“.

Mano tyrimų objektas – marksizmas. Beje, JAV trečdalis jaunųjų dėstytojų humanitarų laiko save marksistais. Gal marksizmas kiek diskredituotas kai kuriose valstybėse, bet visgi tai geriausias instrumentas kritikuoti Amerikos valdžios nesirūpinimą visuomenės reikalais ir ypač varguomene.

Čia daug kalbėta apie inžinerinės Kauno visuomenės humanitarizavimą. Deja, šis rūpestis ne vien tik jūsų. Ko gero, tai globalinė problema. JAV dabar daug kalbama apie techninių specialybių humanitarizavimą. Vienas iš būdų, kaip tai padaryti – dėstyti inžinieriams istoriją, kalbas, antropologiją... Dvasingas žmogus negalėtų priimti absurdiškų technokratinių sprendimų.

Prof. dr. DALIA KATILIŪTĖ, psichologė (Šv. Ksavero koledžas Čikagoje, JAV):

– Domiuosi socialinės psichologijos tyrimais ir pritaikymu. Kodėl žmogus elgiasi vienaip ar kitaip? Man atrodo, šis supratimas Lietuvoje ne itin išvystytas. Siūlyčiau sąmoningai suvokti – kokį žmogų norime išauginti? Žmogus – ne darbo įrankis ir ne ląstelių suma. Jo darbas – ne vien visuomenei naudingas užsiėmimas, bet ir asmenį ugdantis užsiėmimas. Mano supratimu, asmenybę universitete labiausiai ugdo ne absoliučios tiesos įvardijimas, o dialogas, hipotetinis svarstymas tarp dėstytojo ir studento. Žmogus labiausiai kūrybingas tada, kai turi teisę klysti. Niekada neužmiršiu, kad sykį į studento klausimą galėjau atsakyti: nežinau, pasvarstykime kartu...

Kadaise man, jaunai specialistei, didelį įspūdį padarė užrašas, kurį perskaičiau vienos bendrovės viršininko kabinete. „Jeigu aš tau duodu žuvį, tai pavalgydinsiu šią dieną, jei išmokysiu žuvauti, – išsimaitinsi visą gyvenimą. Gerai, jei gauni atsakymą į savo klausimą, bet dar geriau, jei būsi išmokytas taip galvoti, kad visada pats surastumei atsakymus“.

Mokslai neturėtų baigtis, užbaigus studijas. Siekti atsinaujinimo reikia visą gyvenimą. Ta prasme palaikau ir laisvo klausytojo statusą universitete. Mano vyriausiam studentui buvo 62 metai. Jis man dovanojo savo knygą su tokiu užrašu: „Mylimai profesorei, kuri man atvėrė tai, ko aš nežinojau“.

... Mano tėvai – marijampoliečiai. Gimiau Marijampolėje, mane, kelių mėnesių, tėvai išsinešė... Pirmą kartą Lietuvą pamačiau prieš 5 metus. Buvau tada 5 dienas. Dabar aš vėl čia. Net eilėse teko pastovėti: pajutau ir įtūžį, ir pažeminimą... Bet vis vien sakau – labai norėčiau prisidėti prie Kauno universiteto ugdymo. Turiu didelę modernios psichologijos biblioteką. Visos mano knygos – jūsų knygos. Reikia tik atvežti.

Prof. dr. KĘSTUTIS SKRUPSKELIS, filosofas (Pietų Karolinos universitetas, JAV):

– Esu dviejų Kauno universiteto auklėtinių sūnus. Tad Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo reikalas – man beveik šeimyninis. Girdžiu skirtingas nuomones, koks turėtų būti mano gimtojo miesto universitetas. Nesutarimai – sveikintinas reiškinys. Bet jų greitesnis išsprendimas gal suteiktų ir man galimybės paprofesoriauti čia...

Prof. dr. ROMAS VAŠTOKAS, antropologas (Ontario universitetas, Kanada):

– Prisidėti prie Kauno universiteto atkūrimo man įdomu dar ir dėl to, kad esu dalyvavęs steigiant 4 universitetus Kanadoje. Turiu patirties. Prieš 25 metus Ontario provincijoje steigėme nedidelį universitetą. Gvildenau tada studento koncepciją. Mano charakteristikų sąraše buvo įrašyta: pasitikėjimas savimi, kritiškumas (sau), tautinių ir kitokių asmenybės skirtumų gerbimas (Kanadoje daug tautų), atsakingumas, logiškumas ir t. t.

... Antropologija tradiciškai studijuoja tai, kas nyksta, ką sunaikina kolonializmas. Platesne prasme antropologija – tai žmogaus kultūros sistema. Antai viena iš jos dalių – simboliai. Kokia jų prasmė? Žmonės išreiškia save keisdami gatvėvardžius, atstatydami paminklus... kaip simboliai išlaiko laivės idėją? Vytauto Didžiojo vardas – labai svarbus, vienijantis tautą simbolis.

Prof. dr. LIUCIJA BAŠKAUSKAITĖ, antropologė (Kalifornijos universitetas, JAV. Dabar dėsto Upsalos universitete, Švedija):

– Mus augino Lietuvai. Tad būtų laimė, kol dar galime, jai pasitarnauti. Jei universitetą kursite, kaip pas jus įprasta sakyti, – sekantį ar dar kitą penkmetį, tai, deja, mes jau būsime nuėję nuo scenos... Nedelskime. Jau nuo šio rudens turėkime Kaune tautos kultūros centrą. Galėčiau atvažiuoti pusei metų dėstyti. Lietuva – mūsų tėvynė, turėtų tapti ir mūsų, išeivių, vaikams, kurie nematė šios žemės ir šiandien kalba tik angliškai, ispaniškai ar portugališkai. Jie dar gali išmokti lietuviškai, tegu tik Lietuva atveria jiems savo širdį!

Aš, kaip antropologė, vis jaudinuos: kame mūsų lietuviškumas, kaip mes per visas negandas atsilaikėme ir išlikome. Gal įkvėpė vizija – močiutė prie ratelio. Regiu ir dar vieną vaizdą – tetą iš Amerikos su dovanomis. Tokia buvo mano mama. Manau, išlikti mums padeda mūsų stiprybė. [...][133]

[Fotografijos: 1) V. Statulevičius ir G. Kostkevičius; 2) V. Areška; 3) bendras salės vaizdas]

Nr. 113. Konferencijos dalyvių apklausos anketa, balandžio 26 d.[134]

VUB RS, f. 130, b. 3013 (lapai nenumeruoti). Mašinraštis, nuorašas.

I. Koks turi būti Kauno universitetas?

1. Nedidelė moderni aukštoji mokykla, kurios bazėje ir būtų išbandyta nauja aukštojo mokslo organizavimo sistema – 86 %
2. Stambi aukštoji mokykla, apjungianti jau esamas struktūras – 8 %
3. Kiti variantai – 6 %

II. Kaip turi būti kuriamas Kauno universitetas?

1. Apjungus KPI, KMI ir Vilniaus aukštųjų mokyklų Kauno filialus – 6 %
2. Apjungus KPI ir Vilniaus aukštųjų mokyklų Kauno filialus
3. Apjungus KMI ir Vilniaus aukštųjų mokyklų Kauno filialus
4. Apjungus KKI ir Vilniaus aukštųjų mokyklų Kauno filialus [už punktus 2–4] – 3 %
5. Palaipsniui auginant Vilniaus universiteto Kauno vakarinį fakultetą – 11 %
6. Jau 1990 m. suformuojant nedidelę aukštąją mokyklą, įjungiant į ją Vilniaus universiteto Kauno filialus, perduodant jai KPI, VVPI ir VVU priėmimo limitus, atitinkamas finansines lėšas ir patalpas (tame tarpe esančias kitų organizacijų žinioje) – 80 %

III. Ar manote, kad reikalingas dalies specialybių dubliavimas aukštosiose mokyklose? Konkurencija tarp mokyklų?

1. Taip – 67 % 2. Ne – 33 %

IV. Kaip siūlote finansuoti Kauno universitetą?

1. Biudžetinis finansavimas – 134 tašk.
2. Tiesioginis ūkinis atsiskaitymas su įmonėmis – 35 tašk.
3. Privatūs fondai – 32 tašk.
4. Integracija su Mokslų Akademijos institutais – 53 tašk.

V. Kas turėtų imtis universiteto atkūrimo?

1. Vyriausybinė komisija – 9 %
2. Taryba, suformuota iš Kauno m. profesūros ir Kauno m. aukštųjų mokyklų rektorių – 14 %
3. Taryba, suformuota iš Respublikos profesūros, atstovaujančios tas mokslo kryptis, kurios numatomos Kauno universitete – 73 %
4. Apjungus visas pajėgas – 4 %

Į anketos klausimus atsakė 177 konferencijos dalyvių, iš jų 67 mokslų daktarai ir 103 mokslų kandidatai.

133 Toliau teikiamos citatos iš Vytauto Kavolio straipsnio.

134 Apie tai, jog ši anketa buvo pateikta pirmą konferencijos dieną, liudija Arvydas Genys straipsnyje „Trys Vytauto Didžiojo universiteto Kaune atkūrimo dienos“. In *Atgimimas*, 1989 05 12. Nr. 19(32), p. 1.

Nr. 114. Konferencijos priimtas VDU atkūrimo aktas, balandžio 28 d.

Projektas su taisymais: AAA, f. 5, ap. 3, b. 4, l. 6. = VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 1 (lapai nenumeruoti). Mašinraštis, kopija.

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktas. In *Kauno tiesa*, 1989 05 04. Nr. 104, p. 1; *Draugas*, 1989 05 10. Nr. 91, p. 1; *Kauno aidas*, 1989 05 11. Nr. 10, p. 1; *Kalba Vilnius*, 1989 05 12. Nr. 20, p. 1; *Literatūra ir menas*, 1989 05 13. Nr. 20, p. 1.

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktas

Mes, lietuvių mokslininkai, tiek gyvenantys savo tėvų žemėje, tiek už Tėvynės ribų, 1989 m. balandžio 26 d. susirinkę Kaune į mokslinę konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas", aptarėme Lietuvos aukštosios mokyklos ateitį.

Laikydami didžiausia malone ir savo gyvenimo tikslu galimybę tarnauti Lietuvai ir jos žmonėms, nesvarbu, kuriame krašte gyventume ir kokia kalba kalbėtume, esame pasiryžę šiuo lemtingu tautos istorijai metu vieningai stoti naujos Lietuvos tarnybon.

Todėl, aptarę konferencijoje išsakytas mintis ir pasiūlymus bei jausdami viso pasaulio lietuvių lūkesčius, šiuo aktu skelbiame atkuriantys ~~Kauno~~ Kaune Vytauto Didžiojo universitetą, kaip nepriklausomą ~~ir politiškai neužsiangažavusią~~ aukštąją mokyklą, {užtikrinančią universiteto profesoriams ir studentams sąžinės ir pasaulėžiūros laisvę}[135].

Žengdami pirmą žingsnį įkūnijant šią valią gyvenime, skelbiame įkuriantys Kaune Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centrą, kaip vieną iš Vytauto Didžiojo universiteto mokslinių studijų institutų.

Šiuo aktu kartu reiškiame savo valią ir viltį, kad Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras ir Vytauto Didžiojo universitetas bus tiltas, jungiantis tautos išeiviją su broliais ir sesėmis Tėvynėje.

Kviečiame visus Lietuvos žmones talkinti šiame darbe.

Posėdžio pirmininkai
Algirdas AVIŽIENIS
Gediminas KOSTKEVIČIUS
ir mokslinės konferencijos
„Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas" dalyviai

Nr. 115. Adolfo Damušio liudijimas apie VDU atkūrimo akto svarstymą balandžio 28 d.

Damušis, Adolfas. Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas Kaune. In *Draugas*. Priedas *Mokslas, menas, literatūra*, 1989 06 10, Nr. 113(23), p. 3.

[...] Universiteto atkūrimui jau anksčiau visi dalyviai visuotinai pritarė. Konferencijos dalyviai dabar taikliais pasisakymais diskutavo universiteto koncepcijos pobūdį. Vieną iš jų smulkiau paminiu kaip principinį ir turbūt šiuo metu labai aktualų.

Vytauto Didžiojo universiteto atkuriamojo akto trečiajame paragrafe buvo pasiūlytas priimti toks atkuriamojo universiteto pobūdžio apibūdinimas: „šiuo aktu skelbiame atkuriantys Vytauto Didžiojo universitetą Kaune, kaip nepriklausomą ir politiškai neužsiangažavusią aukštąją mokyklą". Profesorius Kęstutis Skrupskelis, atstovas iš JAV, pasisakė prieš šį negatyvų aukštosios mokyklos apibrėžimą. Jo vietoje jis pasiūlė išryškinti pozityvų apibrėžimo pobūdį šiais žodžiais: „Universitetas profesoriams ir studentams garantuoja sąžinės laisvę ir pasaulėžiūrinę toleranciją".

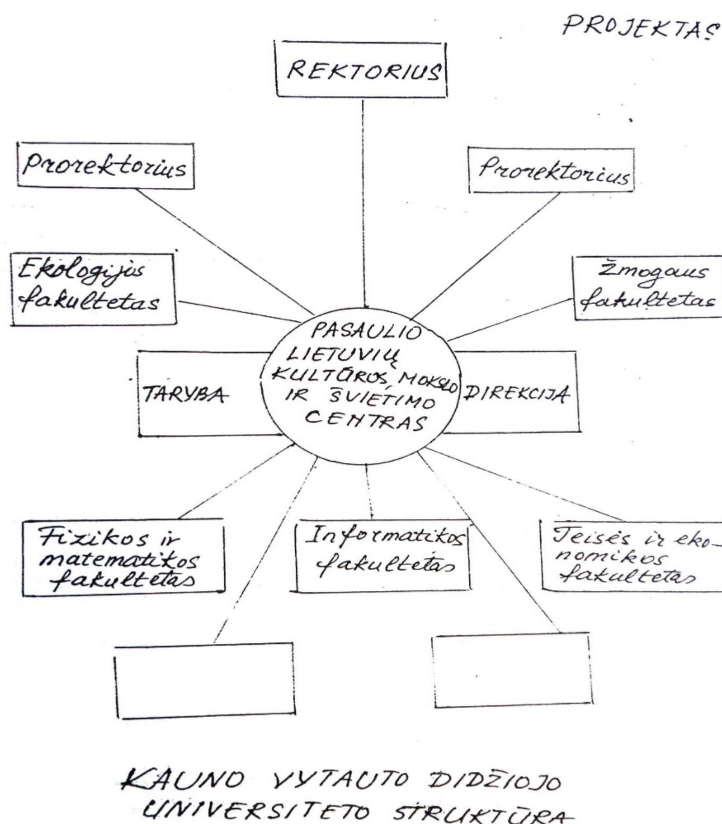
Baigus konferencijos dalyvių pasisakymus, atkūrimo aktas buvo siūlomas ir vėl senuoju tekstu. Čia susidarė proga ir man pasisakyti, kritikuojant politiškai neužsiangažavusio universiteto pobūdį kaip pilką, negatyvų ir provokuojantį įvairiausią misinterpretaciją. Jo vietoje prašiau įrašyti dalykiškai išreikštą, suprantamą ir labai svarbų profesoriaus Kęstučio Skrupskelio siūlymą. Keli šimtai konferencijos dalyvių ryškiai, labai garsiu plojimu tam pritarė.

135 Ranka įrašė Algirdas Avižienis.

Dienos pirmininkas profesorius Algirdas Avižienis iš Los Angeles siūlė pasitenkinti akademinės laisvės įrašu. Man teko atestuoti ir šį įrašą, kaip per daug bendrą ir net laisvajame pasaulyje ne visada tiksliai interpretuojamą. Daugumai dalyvių vėl stipriai remiant, buvo priimtas ir į atkūrimo akto tekstą įrašytas profesoriaus Kęstučio Skrupskelio siūlymas.

Nr. 116. Atkuriamo VDU struktūros schema, balandžio 28 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 1, l. 109. Schemos brėžinys, kopija.

Nr. 117. Konferencijos rezoliucija Nr. 1, balandžio 28 d.

AAA, f. 5, ap. 3, b. 4, l. 8. = VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 1 (lapai nenumeruoti). Mašinraštis su rankraštinėmis pastabomis, kopija.

Mokslinės konferencijos „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“
Rezoliucija Nr. 1

1. Pritarti parengtam Lietuvos TSR aukštos kvalifikacijos specialistų rengimo koncepcijos projektui, rekomenduoti aukštosioms mokykloms savo pertvarką orientuoti pagal šios koncepcijos teiginius.

Atskirai pabrėžti svarbiausius aukštojo mokslo pertvarkos uždavinius, išdėstytus koncepcijoje.

2.1. Decentralizuoti ir demokratizuoti aukštųjų mokyklų veiklą. Realizuoti demokratiškai priimtais aukštųjų mokyklų statutais jų autonomiją, mokyklų valdžios ir valdymo funkcijų atskyrimą.

~~2.2. Atstatyti visišką pasitikėjimą pedagogų aukštojoje mokykloje.~~

2.2. Orientuoti studentus į savarankiškas kūrybiškas studijas, į individualų studijų turinio profiliavimą.

2.3. Humanizuoti visų sferų specialistų rengimą, specialių žinių tiekimą sieti su žmogaus ir visuomenės gyvenimo visapusiškumu, su atsakomybe už žmogų, tautą, žmoniją.

2.4. Sukurti pagrindus labai aukšto lygio specialistų rengimui (podiplominėms studijoms).

3. Atkreipti Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos ir Ministrų Tarybos dėmesį į tai, kad mūsų valstybė turi būti žymiai daugiau negu dabar suinteresuota savo piliečių lavinimu, kad aukštos kvalifikacijos darbo prestižas turi būti nedelsiant padidintas. Aukštojo mokslo sistema turi užimti prioritetinę padėtį Lietuvos TSR investicinėje politikoje, ypač perėjus į savarankišką ekonomikos valdymą.

4. Paraginti visus aukštųjų mokyklų darbuotojus aktyviai aptarinėti parengtąjį koncepcijos projektą, ypač jo alternatyvinius teiginius, savo siūlymus patekti 1989 m. gegužės 17 d. įvyksiančiam aukštųjų mokyklų aktyvo pasitarimui.

Nr. 118. Konferencijos rezoliucija Nr. 2, balandžio 28 d.

AAA, f. 5, ap. 3, b. 4, l. 9. = VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 1 (lapai nenumeruoti). Mašinraštis su rankraštinėmis pastabomis, kopija.

Mokslinės konferencijos „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“
Rezoliucija Nr. ~~3~~ 2

Lietuvos aukštųjų mokyklų tinklas teritoriniu atžvilgiu išdėstytas neracionaliai, aukštosios mokyklos rengia siauros specializacijos specialistus. Nepagrįstai atskirtas specialistų rengimas ir specialistų kvalifikacijos kėlimas. Nemaža Lietuvoje veikiančių mokymo įstaigų yra kitų respublikų aukštųjų mokyklų filialai.

Respublikai įgyvendinant Tautinės aukštosios mokyklos koncepciją ir siekiant Lietuvos savarankiškumo kultūrinėje ir socialinėje gyvenimo sferose, konferencija laiko pirmaeiliais tokius mokymo įstaigų sistemos pertvarkymus:

1. ~~Atkurti savarankišką Kauno Vytauto Didžiojo universitetą 1990 metais~~. {Atnaujinti Vytauto Didžiojo universiteto veiklą nuo 1989 m. rugsėjo 1 d.}[136]

2. Pervesti Lietuvos Veterinarijos Akademiją ir Lietuvos Žemės Ūkio Akademiją iš sąjunginio pavaldumo į Respublikos pavaldumą.

3. Likviduoti Lietuvoje esančių ne Lietuvos aukštųjų ir specialiųjų vidurinių mokyklų filialus, nukreipiant jų mokslinį-pedagoginį personalą reikalingų Lietuvai specialistų parengimui Lietuvos aukštosiose ir specialiosiose vidurinėse mokyklose.

4. Įsteigti savarankišką Klaipėdos aukštąją mokyklą (universitetą) iki 1992 m.

5. Parengti savarankiškos Panevėžio aukštosios mokyklos įkūrimo projektą iki 1989 m. gruodžio 31 d.

6. Integruoti specialistų su aukštuoju mokslu kvalifikacijos kėlimo sistemą į aukštojo mokslo sistemą.

Būtina sudaryti akademinę komisiją, kuri parengtų minėtų Lietuvos aukštojo mokslo įstaigų sistemos pertvarkymo principų juridinį įteisinimą. Konferencija laiko tikslinga šios komisijos nariais išrinkti ____ žmonių tokiu principu:

Lietuvos TSR Vyriausybės atstovas 1 žm.

Lietuvos TSR Švietimo ministerijos atstovas 1 žm.

Lietuvos mokslo ir kultūros atstovai, kurių personalinis išrinkimas šioje konferencijoje laikytinas juridiškai įteisintu, jei išrinkti asmenys sutinka dalyvauti tokios komisijos veikloje {10} žm.

Lietuvos mokslo ir kultūros atstovai, išrinkti Lietuvos gyventojų anketinės apklausos būdu per „Komjaunimo tiesą“ {5} žm.

Kaunas, 1989 m. balandžio 28 d.

{Baigiamojo posėdžio pirmininkai
Algirdas Avižienis
Gediminas Kostkevičius}

[136] Projekto pataisas ranka įrašė A. Avižienis.

Nr. 119. Nepriimta konferencijos rezoliucija, balandžio 28 d.

AAA, f. 5, ap. 3, b. 4, l. 12. = VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 1 (lapai nenumeruoti). Mašinraštis su rankraštinėmis pastabomis, kopija[137].

Mokslinės konferencijos „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“
Rezoliucija Nr. 2

Konferencijos metu buvo organizuotas nuomonių tyrimas, kuriame dalyvavo 177 konferencijos dalyviai, iš jų 67 mokslų daktarai ir 103 mokslų kandidatai. Anketinės apklausos duomenimis 86 % apklaustųjų pasisakė, kad Kauno Vytauto Didžiojo universitetas (toliau vadinamas „universitetu“) turi būti nedidelė aukštoji mokykla, kurios bazėje būtų išbandyta nauja mokslo organizavimo sistema. 80 % apklaustųjų pareiškė nuomonę, kad Universitetas turi pradėti savo veiklą 1990 m. suformuojant nedidelę aukštąją mokyklą, įjungiant į ją Vilniaus aukštųjų mokyklų Kauno filialus ir perdavus jai KPI, VVPI ir VVU priėmimo limitus, atitinkamas finansines lėšas ir patalpas (tame tarpe esančias ir kitų organizacijų žinioje). 67 % apklaustųjų remia konkurencijos tarp mokyklų nuostatą, ruošiant tos pačios ar gretimų sričių specialistus. Dauguma konferencijos dalyvių pasisako už Universiteto veiklos finansavimą valstybės biudžeto lėšomis bei už Universiteto ir Mokslo Akademijos institutų integraciją.

73 % atsakiusiųjų į anketos klausimus pasisakė, kad Universiteto atkūrimui organizuoti turi būti sudaryta Taryba, suformuota iš Respublikos profesūros, atstovaujančios tas mokslo kryptis, kurios numatomos Universitete (su atskirais pasiūlymais papildyti ją išeivijos lietuvių mokslinės visuomenės atstovais). 14 % mano, kad tai turi atlikti Taryba, suformuota iš Kauno profesūros ir Kauno m. aukštųjų mokyklų rektorių, 9 % siūlo pavesti Universiteto atkūrimo rūpintis vyriausybinei komisijai. 4 % pasisako už visų pajėgų, dirbančių Universiteto atkūrimo labui, apjungimą.

KONFERENCIJA NUTARIA:

1. Kauno Vytauto Didžiojo Universitetas turi būti nedidelė moderni aukštoji mokykla, kurios bazėje ir būtų išbandyta nauja aukštojo mokslo organizavimo sistema.
2. Universitetas turi būti nepriklausoma, politiškai neužsiangažavusi aukštoji mokykla, kuri orientuotųsi savo veikloje tiek į Lietuvos žmonių, tiek ir už jos ribų gyvenančių lietuvių poreikius.
3. Prie Universiteto turi būti įsteigtas pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras, kaip kultūrinių ir mokslinių ryšių su užsienyje gyvenančiais lietuviais, mokslinių studijų ir švietimo įstaiga, veikianti Universiteto sudėtyje autonomijos pagrindais.
4. Universitetas turi pradėti savo veiklą 1990 m., įjungiant į jį Vilniaus aukštųjų mokyklų Kauno filialus, perduodant jai VVU, KPI, VVPI priėmimo limitus, atitinkamas finansines lėšas ir patalpas (tame tarpe esančias ir kitų organizacijų žinioje).
5. Siūlyti respublikos vyriausybei integruoti į Universiteto sudėtį kaip autonominius vienetus Lietuvos TSR Mokslų Akademijos institutus, atitinkančius pagal profilį pagrindinėms mokymo Universitete kryptims.
6. Universiteto atkūrimui sudaryti plačiai atstovaujamą komisiją, įtraukiant į ją 1989 m. 03. 30 d. Kauno miesto profesorių susirinkime išrinktą Tarybą in corpore, papildytą Respublikos profesūros, atstovaujančios tas mokslo kryptis, kurios numatomos Universitete, atstovais bei visuomeninių judėjimų, besirūpinančių Kauno Universiteto atkūrimu, nariais.

[137] Rezoliucijos mašinraštis išbraukytas ir taisytas. Išbraukytas rezoliucijos tekstas, kuris svarstymo metu buvo papildytas rankraštinėmis pastabomis, tapo *Nutarimu dėl VDU organizavimo*. Pati rezoliucija nebuvo priimta.

Nr. 120. Konferencijos nutarimas dėl VDU atkūrimo organizavimo, balandžio 28 d.

AAA, f. 5, ap. 3, b. 4, l. 27 = VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 1 (lapai nenumeruoti). Mašinraštis, kopija.

Skelbta: Konferencijos nutarimai Kaune. In *Draugas*, 1989 05 11. Nr. 92, p. 1; Žemaitytė-Narkevičienė, Ona. „Aukuro" fenomenas. – Kaunas: Pasaulio lietuvių centras, 2005, p. 41.

Mokslinės konferencijos „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas" nutarimas dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo organizavimo

Konferencija, priėmusi ir paskelbusi Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktą, apsvarstė pagrindinius nuostatus, kuriais remiantis turi būti kuriamas universitetas ir nutarė:

1. Atkurtame Vytauto Didžiojo universitete turi būti užtikrinama akademinė laisvė visiems dėstytojams ir studentams. Universiteto gyvenimo vidaus taisyklėse turi būti garantuojama teisė visiems dalyvauti aukštosios mokyklos gyvenime.
2. Vytauto Didžiojo universitetas Kaune turi būti moderni aukštoji mokykla, kurioje įgyvendinama nauja aukštojo mokslo organizavimo sistema.
3. Universitetas yra nepriklausoma aukštoji mokykla, kuri orientuojasi savo veikloje tiek į Lietuvos žmonių, tiek už jos ribų, gyvenančių lietuvių poreikius.
4. Prie universiteto steigiamas Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras, kaip kultūrinių ir mokslinių ryšių su užsienyje gyvenančiais lietuviais, mokslinių studijų ir švietimo įstaiga, veikianti universitete autonomijos pagrindais.
5. Universitetas pradeda veikti 1989 m. rugsėjo 1 d.
6. Universitetas glaudžiai bendradarbiauja su Lietuvos TSR Mokslų Akademijos institutais ir kitomis mokslo įstaigomis, atitinkančiomis pagrindines mokymo universitete kryptis.
7. Įpareigojama Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo taryba (pirmininkas akademikas J. Vilemas) ir Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdyba iki 1989 m. birželio 1 d. parengti universiteto struktūros ir statuto projektus ir prašyti Lietuvos TSR Vyriausybę juos patvirtinti.

Kaunas,
1989 m. balandžio 28 d.

Nr. 121. Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro steigiamasis statutas, balandžio 28 d.

Projektas su taisymais: *AAA*, f. 5, ap. 3, b. 4, l. 6. = VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 1 (lapai nenumeruoti). Mašinraštis su įrašais ranka, nuorašas.

Skelbta: Pasaulio Lietuvių centro Kaune statutas. In *Draugas*, 1989 05 12. Nr. 93, p. 1.

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro Kaune
~~Laikinasis~~ Steigiamasis statutas

1. Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras (toliau vadinamas „Centru") Kaune yra nepriklausoma, politiškai neužsiangažavusi kultūrinių {ir mokslinių ryšių}[138], mokslinių studijų ir švietimo įstaiga, turinti juridinio asmens teises.

2. Centras yra finansuojamas visuomenės lėšomis, sponsorių dotacijomis, taip pat gauna pajamas iš savo veiklos. Centro ~~rėmėjai~~ {nariai} moka nario mokestį, kurį nustato Centro valdyba.

3. Centro veiklai vadovauja {15 asmenų valdyba}, renkama ~~iš penkiolikos asmenų~~ trims metams: 8 iš jų Lietuvos gyventojai ir 7 ~~kitur~~ {svetur} gyvenantys lietuviai. Valdyba skiria Centro direktorių (direktorių Tarybą), nustato vykdomojo organo įgaliojimus.

~~4. Centro valdybą renka centro rėmėjai. Valdybos narius, atstovaujančius lietuvių išeiviją, renka svetur gyvenantys lietuviai.~~

~~5.~~ 4. Centro kūrimosi laikotarpiu ~~dvejiems~~ {vieniems} metams sudaroma ~~laikinoji~~ {steigiamoji} valdyba, turinti visus Valdybos įgaliojimus. Valdybos narius renka konferencijos „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas" dalyviai.

[138] Projekto pataisas ranka įrašė A. Avižienis.

~~6.~~ 5. Centro ~~rėmėjais~~ nariais gali būti kiekvienas Lietuvos gyventojas (įteisinus Lietuvos pilietybę – Lietuvos pilietis), taip pat už tėvynės ribų gyvenantys lietuviai bei lietuvybės labui besidarbuoją kitų tautybių žmonės, mokantys nustatyto dydžio nario mokestį ir dalyvaujantys Centro veikloje.

~~7.~~ 6. Kiekvienas Centro ~~rėmėjas~~ {narys} gali rinkti Centro valdybą ir būti renkamas į jos narius.

{7. Centro valdyba renka revizinę komisiją, vykdančią Centro ūkinės-finansinės veiklos kontrolę.}

Nr. 122. Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro steigiamosios valdybos rinkimų rezultatai, balandžio 28 d.

AAA, f. 5, ap. 3, b. 4, l. 34. Mašinraštis, kopija.

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro Kaune
Laikinosios valdybos rinkimų rezultatai

Lietuviai svetur:

1. A. Avižienis	143
2. L. Baškauskaitė	129
3. V. Adamkus	119
4. R. Kalvaitis	91
5. D. Katiliūtė	87
6. R. Vaštokas	85
7. B. Vaškelis	75
------------------------	
8. A. Žygas	65
9. A. Damušis	63
10. E. Kaminskas	62
11. A. Greimas	60
12. R. Misiūnas	53

Lietuviai Tėvynėje:

1. V. Statulevičius	120
2. G. Kostkevičius	113
3. J. Vilemas	94
4. V. Antanaitis	93
5. K. Antanavičius	90
6. V. Buračas	71
7. K. Stoškus	67
8. V. Areška	62
------------------------	
9. A. Mickis	57
10. L. Kairiūkštis	55
11. A. Vyšniauskaitė	50
12. V. Lašas	40
13. K. Ragulskis	39
14. A. Smailys	37
15. V. Kubilius	35
16. J. Kubilius	33
17. A. Karoblis	32
18. V. Stauskas	29
19. A. Baubinienė	26
20. P. Varanauskas	17

Nr. 123. Juliaus Šmulkščio reportažas apie konferencijos eigą

Šmulkštys, Julius. Šešios dienos Kaune. In *Akiračiai*, 1989, Nr. 5, p. 1, 16.

Šešios dienos Kaune
(Konferencijoje Vytauto Didžiojo universitetui atkurti)

[...] Konferencija prasidėjo balandžio 26 d. ir tęsėsi tris dienas. Visi posėdžiai vyko Vienybės aikštėje esančiuose politinio švietimo rūmuose. Dalyvavo apie 200 žmonių, kurių didžiulė dauguma buvo kauniečiai, dirbą aukštojo mokslo įstaigose. Tačiau buvo atstovų ir iš Vilniaus universiteto bei kitų Lietuvos aukštųjų mokyklų. Iš užsienio atvyko penkiolika dalyvių: dvylika iš Amerikos ir po vieną iš Kanados, Lenkijos bei Vakarų Vokietijos. Konferencija buvo pradėta pirmininkų išrinkimu (Gediminas Kostkevičius ir Vytautas Statulevičius), tautos himnu, Gaudeamus ir, gausiom ovacijom palydint, dviejų buvusių VDU profesorių, Jurgio Vidmanto ir Adolfo Damušio, pristatymu.

Pirmoji diena susidėjo iš pranešimų didžiojoje salėje. Kalbėjo tie, kurie buvo iš anksto įtraukti į programą, ir tie, kurie spontaniškai norėjo kreiptis į konferencijos plenumą. Atmosfera buvo neformali, šilta ir pozityvi. Buvo išreikšta daug skirtingų nuomonių kaip VDU atkurti, bet nebuvo nesutarimo dėl pagrindinio tikslo. Keli kalbėtojai pasisakė už mažo, unikalaus universiteto koncepciją. Pagal ją, VDU Kaune neturėtų būti bazuojamas bet kokia egzistuojančia aukštojo mokslo institucija, bet sudarytas iš naujų fakultetų, kurių profesūros dalis susidėtų iš užsienyje gyvenančių lietuvių. Aišku, buvo ir kitokių nuomonių. Kai kurie dalyviai manė, kad būtų praktiškiau, atkuriant VDU, bazuotis Kaune esančiomis aukštosiomis mokyklomis. Dar kiti buvo įsitikinę, jog pradžioje Vilniaus universitetas turėtų suvaidinti svarbią rolę akademinio personalo sudaryme ir katedrų formavime. Algis Avižienis norėjo VDU atkurti pagal Kalifornijos universiteto Los Angeles modelį. Bronius Vaškelis kalbėjo apie lietuviškos kultūros ugdymo centrą kaip vieną svarbiausių atkuriamo universiteto tikslų. Visi dalyviai pasisakė už nepriklausomą, laisvą, aukštų standartų instituciją.

Antrą dieną konferencija pasidalino į septynias sekcijas: humanitarinių, teisės ir ekonomikos, tiksliųjų, gamtos, technikos, medicinos ir meno mokslų. Aš dalyvavau humanitarinių mokslų sekcijoje, kuriai pirmininkavo Vitas Areška. Čia buvo diskutuojami tokie klausimai, kaip techniškų disciplinų humanizavimas, tyrinėjimų ir dėstymo atskyrimas, psichologijos ir politologijos sumoderninimas, įvedimas ir atnaujinimas „žmogaus“ disciplinų (kaip antropologija ar etnologija). Šitoje sekcijoje daug laiko buvo praleista lyginant Lietuvos ir Amerikos aukštųjų mokyklų koncepcijas. Taip pat buvo išreikštos įvairios nuomonės dėl į universitetą įstojimo kriterijų, mokslininkų paruošimo, valdžios ir universiteto santykių, aukštųjų mokyklų paskirties ir tautinių interesų. Sekcijų posėdžiai sudarė progą visiems pasisakyti VDU atkūrimo klausimais bei dėl bendros aukštojo mokslo padėties Lietuvoje. Jose buvo matoma ypač daug studentų ir jaunesniojo akademinio personalo.

Trečioji konferencijos diena susidėjo iš sekcijų pirmininkų pranešimų ir rezoliucijų priėmimo. Pasiūlytos rezoliucijos sukėlė ilgas diskusijas ir nemažai teksto pakeitimų. Keli dalyviai išreiškė nuomonę, kad rezoliucijoms nebuvo skirta užtenkamai laiko ir kad kai kurios iš jų buvo priimtos nepakankamai jas apsvarsčius. Kaip ten bebūtų, konferencijos nariai turėjo progos pasisakyti ir balsuoti visais pagrindiniais VDU Kaune atkūrimo bei aukštojo mokslo Lietuvoje klausimais.

Pirmiausia buvo vienbalsiai priimtas universiteto atkūrimo aktas, kurį pasirašė visi konferencijos dalyviai. Universitetas bus nepriklausoma aukštoji mokykla, garantuojanti akademinę, pasaulėžiūrinę ir sąžinės laisvę visiems fakultetų nariams ir studentams. Jis bus modernus ir unikalus su nauja organizacija ir orientacija į Lietuvos ir už jos ribų gyvenančių lietuvių poreikius. Prie universiteto bus įsteigtas Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras, kaip „kultūrinių ir mokslinių ryšių su užsienyje gyvenančiais lietuviais, mokslinių studijų ir švietimo įstaiga, veikianti universitete autonomijos pagrindais“. Taip buvo priimtas steigiamasis Centro statutas ir vieniems metams išrinkta Steigiamoji centro taryba, susidedanti iš aštuonių Lietuvos gyventojų ir septynių užsienio lietuvių. Į Tarybą išrinkti sekantieji asmenys: Adamkus, Antanaitis, Antanavičius, Areška, Avižienis, Baškauskaitė, Buračas, Kalvaitis, Katiliūtė, Kostkevičius, Statulevičius, Stoškus, Vaškelis, Vaštokas ir Vilemas.

Kitos rezoliucijos lietė bendrą aukštojo mokslo stovį dabartinėje Lietuvoje. Jose buvo pasisakyta už aukštųjų mokyklų demokratizaciją ir decentralizaciją, studentų orientaciją į savarankiškas kūrybines studijas, techninių disciplinų humanizaciją, bendrą aukštojo mokslo plėtimą, gerinimą ir lengvesnį prieinamumą visiems Lietuvos gyventojams.

Specifiniai buvo pasisakyta už savarankiškų aukštųjų mokyklų įkūrimą kituose Lietuvos miestuose, kaip Klaipėdoje ir Panevėžyje.

Prieš rezoliucijos priėmimą buvo suorganizuota konferencijos dalyvių nuomonių apklausa, kurioje dalyvavo 177 asmenys, iš jų 67 mokslo daktarai ir 103 mokslo kandidatai. Anketinės apklausos rezultatai buvo sekantys: 86 % apklaustųjų pasisakė, kad VDU turi būti nedidelė aukštoji mokykla su nauja institucine struktūra; 80 % – VDU pradinė organizacija turėtų įtraukti Vilniaus aukštųjų mokyklų Kauno filialus ir perdavimą Kauno Politechnikos Instituto ir kitų Kaune egzistuojančių aukštųjų mokyklų „priėmimo limitus, atitinkančius finansines lėšas ir patalpas"; 67 % – už konkurenciją tarp aukštųjų mokyklų ruošiant „tos pačios ar gretimų sričių specialistus" ir už VDU ir Mokslų Akademijos institutų integraciją.

Konferencija taip pat pasisakė, kad jau šį rudenį VDU turėtų priimti pirmuosius studentus. Ar tai yra praktiškai įmanoma, aš nežinau. Dauguma konferencijos dalyvių tikrai norėjo VDU atidaryti kaip galima greičiau. Konferencijos organizatoriai yra optimistiški dėl reikiamų pastatų gavimo, o švietimo ministerijos atstovas kategoriškai užtikrino valdžios paramą atkurtam universitetui. Atrodo, kad studentų irgi netruks, tad didžiausia problema greičiausiai bus kvalifikuoto dėstytojų personalo sudarymas. Čia, aišku, be vietinių reikės ir pagalbos iš kitų Lietuvos aukštųjų mokyklų bei iš užsienio.

Bendrai paėmus, konferencija buvo puikiai organizuota: patalpos geros, informacija tiksli ir išsami, posėdžiai efektingai pravesti, dalyvių iš kitų Lietuvos vietų ir iš užsienio priėmimas tiesiog idealus. Trumpai sakant, ši konferencija buvo tokio pat lygio, kaip geriausi Amerikos akademinių disciplinų suvažiavimai. Už tokios sklandžios konferencijos suorganizavimą nuopelnai tenka organizacinio komiteto pirmininkui Gediminui Kostkevičiui, Romai Mačikėnienei, Vladui Lašui, Raimundui Šakaliui, Raimundui Baltrušaičiui, Zitai Šimkevičienei ir kitiems organizatoriams, su kuriais nebuvo progos susipažinti. ...][139]

Julius Šmulkštys

Nr. 124. Virginijos Apanavičienės reportažas apie konferencijos eigą

Apanavičienė, Virginija. Vytauto Didžiojo universitetas Kaune – XXI amžiaus aukštoji mokykla. In *Kalba Vilnius*, 1989 05 12. Nr. 20, p. 3.

1989 m. balandžio 26–28 d. Kaune įvyko mokslinė konferencija „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas". Konferenciją organizavo „Aukuro" klubas padedant Lietuvos TSR Mokslų Akademijai ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžiui. Dalyvavo 272 asmenys, iš jų 123 profesoriai ir akademikai. Kartu su įžymiais Lietuvos mokslininkais – ir 20 tautiečių profesorių iš JAV, Kanados, Švedijos, VFR, Lenkijos. Pasirašytas Vytauto Didžiojo universiteto Kaune atkūrimo Aktas, įkurtas Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras.

[...Politinio švietimo namų] fojė veikė senojo Kauno universiteto istorijos paroda. Visur švietė jo simbolis – Universiteto antspaudas: ir plakate (dail. D. Steponavičienė), ir scenos gilumoje, ant programos, pranešimų tekstų rinkinio, specialaus bloknoto, kurį su kita atributika gražiame aplanke gavo kiekvienas dalyvis. Kaip ir dailius personalinius atpažinimo ženklus su skrupulingai išrašytomis mokslininkų pavardėmis, pareigybėmis, laipsniais. Tie nedideli lapeliai puikiai pasitarnavo balsuojant, svarstant ir priimant rezoliucijas, atkūrimo Aktą, statutą.

Konferencija vyko labai organizuotai, nors jos organizacinio komiteto pirmininkas Gediminas Kostkevičius, nepasitraukęs iš vadovaujančio posto nei akimirkai, ar tik nebuvo vienas iš jauniausių dalyvių...

[Pirmoji diena:]

Konferenciją atidarė buvę Kauno Vytauto Didžiojo universiteto dėstytojai kaunietis profesorius **J. Vidmantas** ir profesorius **A. Damušis** iš Detroito.

Galvota, mąstyta apie ateitį.

– Specialisto kvalifikacija visuomet turi būti fundamentali, – teigė prof. **A.** Čižas.

Akademikas **V. Statulevičius** siūlė suartinti Mokslo Akademijos institutus ir aukštąsias mokyklas, kurti bendras katedras, kad daktarų, dirbančių tuose institutuose žinios praverstų specialistų rengimui. Pasitelkus geriausius pasaulio pavyzdžius tam galėtų pasitarnauti atkuriamas Vytauto Didžiojo universitetas Kaune.

[139] Toliau aprašomi įspūdžiai iš Kauno ir „Žalgirio" rungtynių.

Keletą struktūrinių modelių per 110 metų yra išbandęs pasaulinio garso Kalifornijos universitetas. Apie jo „formulę“ pasakojo nuo 1960 metų jame dirbantis įžymus informatikos specialistas, vienas Informatikos federacijos kompiuterių patikimumo grupės steigėjų prof. **Algirdas Avižienis**. Tos formulės esmė ta, kad į profesūrą ir akademinį senatą sukviečiami patys kūrybingiausi žmonės. Senatas savarankiškai nustato programas. Siekiama nuolatinio atsinaujinimo. Studijuoti priimami patys geriausieji. Ne tik iš Kalifornijos, bet ir iš 100 kitų šalių.

– Avižienis turi didelių idealų. Stebuklų siekti reikia, – sakė Viskonsino universiteto ekonomikos ir verslo profesorius **Rimas Kalvaitis**.

[...][140] Anot **Liucijos Baškauskaitės**, Kalifornijos universiteto profesorės, antropologės, dabar dirbančios Upsaloje, mes jau esame pakankamai išsimokslinę, reikia galvoti apie išsilavinimą. O lavindamasis žmogus pirmiausia turi pažinti save, suvokti savo autentiškumo esmę, jungtis ir skirtumus. Kas esi tu? Kas mes vienas kitam esame? Kuo panašūs, kuo skiriamės? Ką mes išsaugojom Sibire, užsieniuos? Liucijos klausimai krito kaip meteorai – švytėdami įvairiom prasmėm.

– Nesvarbu, kad mūsų vaikai kalba ispaniškai, portugališkai. Kiekvieną vaiką reikia įjungti į Lietuvos širdį, nes nesvarbu, kur mes gyventume ir kokia kaba kalbėtume, – mes esame auginti Lietuvai.

Kalbėjo mūsų mokslininkai, svečiai, pasijutę vėl namie – gimtajame Kaune, iš kurio išvyko aštuonerių, devynerių metų, ir naujo universiteto vizija po kiekvieno pasisakiusiojo kalbos sušvito vis ryškiau, kaip idealo ilgesys, šventovė, kurioje laisvai pleventų nevaržoma kiekvieno pasaulio lietuvio mintis. Kad čia būtų mąstoma apie žmogų.

– Žmogus – pagarbos ir meilės verta būtybė, – sakė psichologijos profesorė iš Šv. Ksavero koledžo Čikagoje **Dalia Katiliūtė**. Ji pasiūlė keisti motyvacijos sistemą – kad darbas būtų vertinamas kaip asmenybę brandinanti veikla, o ne prievolė. Mokymo metais reikia įteisinti lygiavertiškumo, partnerystės sistemą tarp dėstytojo ir studento ir toleranciją. Nes žmogus geriausiai gali kurti tada, kai žino galįs padaryti klaidą...

Edvardas Kaminskas, gerontologijos profesorius iš Harvardo, kalbėdamas apie universiteto paskirtį, pabrėžė jo ne tik kaip profesijos ugdytojo, bet kaip ir dvasinio gyvenimo formuotojo, orientuojančio į ateities kartas, svarbą.

– Studentui svarbu suteikti civilizacijos kultūros istorijos pagrindus. Įpratinti studentus taip mokytis, kad taptų dvasios žmonėmis, kad pamiltų mokymąsi. Į kiekvieną studentą reikia žiūrėti kaip į mąstytoją, turintį laisvę vaizduotės, intuicijos lavinimui, neapsiriboti profesiniais įgūdžiais.

Kaip įdomybę E. Kaminskas nurodė baigiamojo egzamino Masačiūsetso universitete pavyzdį – tai problemos suformulavimas ir jos sprendimas.

Akademikas **A. Buračas** priminė, jog mums trūksta marketingo, menedžmento, politologijos, biotechnologijos specialistų. Kaune, nedideliame moderniame mokslo centre, originalioje Pabaltijo ir Europos mokykloje visa galėtų išsitekti. Čia reikėtų rengti ir ekonominės psichologijos požiūriu pasirengusius ekonomistus, teisininkus, kurie galėtų generuoti idėjas.

Be informatikos ir menedžmento, pribrendo kultūrologijos specialistų rengimo būtinybė. Humanitarinės specialybės susipina, reikia nebūdingo požiūrio – rengti specialistus kelių disciplinų sandūroje.

Kalbėjo daugelis dalyvių, sulaukdami visų dėmesio ir tik retas – pirmininkaujančio varpelio...

Įvyko ir spaudos konferencija dalyvaujant... vienam spaudos atstovui. Gal buvo ir daugiau, gal tik nedrįso prisipažinti solidžiai auditorijai, pratęsusiai diskusiją dėl Pasaulio lietuvių kultūros ir mokslo centro, netradicinių mokslo formų, priartėjusiai prie universiteto įteisinimo formulavimo.

A. Buračas buvo tos nuomonės, kad juridinis aktas turėtų galios, jei būtų aptarta universiteto struktūra. Kažkas iš jaunimo pajuokavo: „Turim antspaudą, radom KPI“. Tada prof. **Areška** paakino susirinkimą siūlyti rektorių bei prorektorius, dėstytojus. Sociologas Šalčius priminė, jog visuomenė laukia sprendimo, kad po šios konferencijos universitetas būtų atkurtas. Netgi lėšų ekologų rengimui skirtų suinteresuotos įmonės. Taip spaudos konferencija tapo diskusijų tąsa ir pasibaigė, nutarus iškelti rektorių ir prorektorius.

[**Antroji ir trečioji diena:**]

Trečiąją dieną tai ir padarė visi dalyviai, gavę universiteto struktūrinę schemą, kuri išsikristalizavo antrąją dieną visiems kūrybingai dirbant sekcijose.

Nutarta įkurti Informatikos, Fizikos ir Biologijos, Verslo, Žmogaus, Menotyros fakultetus. Humanitarinių mokslų sekcija, kurios darbui vadovavo prof. V. Areška ir pasiūlė... Žmogaus fakultetą, kurio vien

[140] Praleidžiami autorės pamąstymai apie išsilavinimo lygį Lietuvos miestuose.

pavadinimas, anot vadovo, „tradiciškai mąstantiems biurokratams bus nesuprantamas ir sukels komiškų įspūdžių...“

Betgi žmogaus sąvoką ir savivoką paaiškina daugelis dalykų: archeologija, psichologija, sociologija, istorija, pasaulėžiūra, lingvistika, etnologija, etnomuzikologija, muziejologija ir t. t., ir visa tai dabartiniuose kitų šalių universitetuose vadinama kultūrine antropologija.

Meno sekcijoje svarstytos įvairių meno tyrėjų rengimo galimybės suteikiant jiems universitetinį išsilavinimą. Menotyros fakultete studijuotų architektūrologai ir muziejologai, teatrologai, dailėtyrininkai ir muzikologai, įgydami čia fundamentinių žinių. Kaunui, praktiškam miestui, o ir galvojant apie ateitį, tiktų šių eilučių autorės pasiūlytos muzikologinių ir tarpdisciplininių specialybių sandūroj esančios retesnės specialybės – muzikos terapija, menedžerytė (muzikos srity), garso įrašų ir jų dauginimo technika, muzikinė žurnalistika ir muzikos sociologija. Jų mums prireiks ateity, kai mūsų specialistams jau ne „Goskoncerto“, „Melodijos“ firmos ar centrinio „Inturisto“ malonės teks savarankiškai dirbti ir spręsti.

Taip siūlė daugelis. Tikėdami, kad naujame universitete galės studijuoti viską. Net ir kinų kalbą.

Šią didelių aspiracijų konferenciją telegrama sveikino VI pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo rengėjai iš Čikagos prof. M. Gimbutienė, P. Zundė ir kiti. Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininko V. Bieliausko sveikinimus konferencijos dalyviams perdavė Ilinojaus universiteto profesorius Bronius Vaškelis, Kanados lietuvių bendruomenės – Trento universiteto prof. Romas Vaštokas, Gamtos apsaugos komiteto prezidiumo vardu pasveikino akademikas A. Merkys.

Užbaigdamas paskutinį konferencijos posėdį, prof. A. Avižienis pasakė: „Tai viena įdomiausių mano gyvenime progų tiek dirbti ir tiek pasiekti!“.

Nuspręsta: atkuriamas Vytauto Didžiojo universitetas Kaune pradeda veikti nuo 1989 m. rugsėjo 1-osios...

Tai buvo padaryta tautos labui, susirinkus pasaulio lietuvių moksliniam elitui. [...]

Virginija APANAVIČIENĖ

Edmundo KATINO nuotrauka – [bendras salės vaizdas]

Nr. 125. Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro vadovybės išrinkimas balandžio 29 d.

AAA, f. 5, ap. 3, b. 4, l. 31. Mašinraštis, kopija[141].

Skelbta: Centro vadovybė. In *Draugas*, 1989 05 12, p. 1.

Centro valdyba

Valdas Adamkus (JAV), Vaidotas Antanaitis (LŽŪA), Kazimieras Antanavičius (Lietuvos TSR MA), Vitas Areška[142] (Vilniaus u-tas), Algirdas Avižienis (Kalifornijos un-tas, JAV), Antanas Buračas (Lietuvos TSR MA), Liucija Baškauskaitė (Upsalos u-tas, Švedija), Rimas Kalvaitis (Naujosios Anglijos kolegija, JAV), Dalia Katiliūtė (Šv. Ksavero kolegija, Chicago, JAV), Gediminas Kostkevičius (KPI), Vytautas Statulevičius (Lietuvos TSR MA), Krescencijus[143] Stoškus (Vilniaus u-tas), Bronius Vaškelis (Illinois u-tas, Chicago, JAV), Romas Vaštokas (Trento u-tas, Kanada) ir Jurgis Vilemas (Lietuvos TSR MA).

Direkcija

Direktoriai: Algirdas Avižienis ir Vytautas Statulevičius. Vicedirektoriai: Liucija Baškauskaitė ir Gediminas Kostkevičius.

Revizinė komisija

Kazimieras Antanavičius, Antanas Buračas ir Romas Vaštokas.

[141] Centro vadovybė buvo išrinkta balandžio 29 d. posėdyje Vilniuje. Pirmieji Centro darbuotojai buvo Gediminas Kostkevičius (vicedirektorius), Aušra Adamonytė (referentė), Vladas Kubilius (referentas organizaciniam darbui), Janina Samolaitytė (finansininkė). Pirmoji būstinė buvo Kauno menininkų namuose (tuomet – S. Nėries g. 56). Žr. Žemaitytė-Narkevičienė, Ona. „Aukuro“ fenomenas. – Kaunas: Pasaulio lietuvių centras, 2005, p. 49.

[142] Išspausdinta – Arašas.

[143] Išspausdinta – Krescensijus.

Nr. 126. Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro veiklos kryptys

AAA, f. 5, ap. 3, b. 4, l. 29. Mašinraštis, nuorašas[144].

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro Kaune
veiklos kryptys

1. Rinkti ir kaupti literatūrą, archyvus ir kitokio pobūdžio medžiagą, atspindinčią pasaulio lietuvių kultūrinio ir mokslinio gyvenimo panoramą, išeivijos istoriją. Organizuoti šios medžiagos studijas Lietuvoje ir išeivijos kultūrinio palikimo leidybą.

2. Užmegzti ryšius su Lietuvoje ir svetur gyvenančiais lietuvių mokslininkais ir kūrėjais, taip pat lietuvybės labui dirbančiais kitų tautų žmonėmis, siekiant telkti juos darbui Lietuvos aukštosiose mokyklose ir, pirmoje eilėje, Vytauto Didžiojo universitete. Leisti informacinį žinyną apie žymiausius lietuvių mokslininkus ir kūrėjus.

3. Padėti svetur gyvenantiems lietuvių mokslininkams ir kūrėjams dalyvauti Lietuvos kultūriniame ir kūrybiniame gyvenime. Aprūpinti juos reikiama informacija ir literatūra, padėti užmegzti profesinius kontaktus, organizuoti jų apsilankymą Tėvynėje, atstovauti Lietuvoje [ir] svetur gyvenančių mokslininkų profesinius interesus.

4. Padėti Lietuvos aukštosioms mokykloms, kitokio profilio mokslo, mokymo ir gamybos įstaigoms užmegzti dalykinius ryšius su išeivijos mokslininkais, gamybos vadovais bei įvairiomis užsienyje esančiomis mokslo ir kultūros instancijomis, su kuriomis Centras bendradarbiauja. Organizuoti specializuotas mokymo programas pagal suinteresuotų pusių pageidavimus.

5. Organizuoti Lietuvos mokslininkų ir kūrėjų stažuotes užsienio mokslo ir kūrybos centruose, o svetur gyvenančių lietuvių – Tėvynėje. Vykdyti pasikeitimo aukštos kvalifikacijos dėstytojais su užsienio aukštosiomis mokyklomis programą.

6. Organizuoti Lietuvos studentų mokymąsi užsienyje, o užsienio aukštųjų mokyklų studentų – Lietuvoje. Įsteigti informacinį biurą, talkinti jaunuomenei pasirinkti studijų vietą.

7. Įgyvendinti plačią anglų kalbos, kaip tarptautinio bendravimo kalbos, mokymosi programą (organizuojant pasikeitimą žmonėmis su lietuvių išeivija, vasaros stovyklas, kursus ir pan.), pagrįstą individualių išeivijos atstovų ir anglų kalba studijuojančių bendravimu. Remiantis tais pačiais principais organizuoti gimtosios kalbos studijas svetur gyvenančiai lietuvių jaunuomenei.

8. Rūpintis lietuvybės išsaugojimu lietuvių kolonijose svečiose šalyse. Tuo tikslu stiprinti dalykinius ir individualius lietuvių išeivijos ryšius su Lietuva, aprūpinti Lietuvos išeiviją informacine medžiaga, lietuvių kalbos mokytojais, organizuoti bendrus kultūrinius ir mokslinius renginius.

9. Propaguoti lietuvių kultūros ir mokslo pasiekimus, organizuoti tarptautines konferencijas, leisti knygas ir pan. Bendradarbiauti su kitų šalių mokslo centrais studijuojant senąją baltų kultūrą ir jos ištakas.

10. Įsteigti Vytauto Didžiojo stipendijų fondą ir kaupti lėšas fondo sudarymui. Stipendijos turi būti skiriamos gabiems jauniesiems mokslininkams ir kūrėjams remti.

Nr. 127. Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro organizacinė struktūra ir programa. 1989 m. gegužė

Pasaulio Lietuvių Kultūros, Mokslo ir Švietimo Centras. – Kaunas: [Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras, 1990]. – 5 p.

Organizacnė struktūra

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo Centras susideda iš septynių padalinių:

1. Ryšių ir įskaitos grupė palaiko ryšius su Centro nariais Lietuvoje ir už jos ribų, taip pat su Lietuvos ir užsienio lietuvių mokslinėmis ir kūrybinėmis organizacijomis; telkia pasaulio lietuvių kūrybinę ir mokslinę inteligentiją Centro veiklon; organizuoja užsienyje gyvenančių Centro narių atvykimą į Lietuvą, jų priėmimą ir apgyvendinimą. Kartu ši grupė yra atsakinga už Centro narių registraciją ir apskaitą.

[144] Tikėtina, jog šis dokumentas taip pat priimtas balandžio 29 d. posėdyje.

2. Informacinė grupė rengia informacijas apie Centro veiklą įvairiomis kalbomis ir teikia ją masinėms informacijos priemonėms Lietuvoje ir užsienyje; ruošia reklaminius prospektus; organizuoja renginių filmavimą. Grupė taip pat teikia mokslinę ir kitą informaciją Centro nariams jų pageidavimu.

3. Kultūrinių mainų programų taryba drauge su kūrybinėmis sąjungomis ir meno kolektyvais rengia užsienyje parodas, meno meistrų pasirodymus; pristato išeivijos menininkų kūrybą Lietuvoje; vysto kultūrinius mainus su užsienio valstybėmis; steigia tarptautinį meno kūrinių saloną.

4. Mokslinių programų taryba organizuoja tarptautines mokslines konferencijas ir seminarus; telkia mokslininkus ir kūrėjus į laikinas mokslines-kūrybines grupes tyrinėjimams ir studijų rengimui; padeda mokslininkams įgyvendinti jų asmenines mokslines programas; suranda mokslinius partnerius užsienyje ir Lietuvoje.

5. Mokymo programų taryba rūpinasi užsienyje gyvenančių Lietuvos mokslininkų atvykimu dėstyti Lietuvos aukštosiose mokyklose, pirmiausia Vytauto Didžiojo universitete; ieško galimybių pasikviesti dėstyti į aukštąsias mokyklas kitataučius mokslininkus ir kūrėjus; padeda Lietuvos studentams išvykti mokytis į užsienio aukštąsias mokyklas; organizuoja Lietuvos mokslininkų siuntimą kvalifikacijos kėlimui į užsienio universitetus; organizuoja specializuotas mokymo programas.

6. Juridinė grupė vykdo Centro juridinės tarnybos funkcijas; teikia nariams juridines paslaugas, ginant jų profesinius interesus Lietuvoje ir užsienyje; rūpinasi neteisėtai nusavintos nuosavybės grąžinimu priverstinai pasitraukusiems iš tėvynės Lietuvos Respublikos piliečiams ir jų palikuonims.

7. Ūkio ir vystymo tarnyba dirba tai, ką ir kitos panašaus profilio tarnybos kiekvienoje organizacijoje.

Prie Centro kuriasi ir savarankiški padaliniai:

1. Leidykla, kurios pirmas projektas – leisti žurnalą „Mokslo Lietuva" („Scientific Lithuania") lietuvių ir anglų kalbomis, taip pat enciklopedinius informacinius leidinius, mokslines studijas ir t. t.

2. Spaudos leidinių grupės tikslas suformuoti Kaune užsienyje išleistų lietuviškų leidinių biblioteką, kuri pasitarnautų mokslinėms Lietuvos išeivijos gyvenimo studijoms, aprūpintų Vytauto Didžiojo universiteto studentus ir dėstytojus mokymo ir moksline literatūra.

3. Vytauto Didžiojo fondas skirtas Centro mokslinėms, kūrybinėms, mokymo ir kt. programoms finansuoti. Fondas tvarkomas pagal savo nuostatus. Jis gali jungti ir kitus vardinius fondus, kurių paskirtis nustatoma fundatoriaus valia.

4. Komercinis centras. Jį sudaro atskiros komerciniais pagrindais veikiančios, bendros su užsienio kapitalu įmonės, kurių pelno dalis pervedama Centro programų finansavimui. Atskiros Centro įmonės tvarkosi pagal savo nuostatus.

Atskirose Lietuvos miestuose ir užsienio šalyse, kur gyvena Centro nariai ir rėmėjai, gali būti steigiamos Centro ramovės ir kiti padaliniai.

Programos

1. Remti Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo darbą.

2. Sudaryti bendrą Lietuvos ir išeivijos nepriklausomą Vytauto Didžiojo fondą, skirtą kultūros, mokslo ir švietimo programų finansavimui. Fondas steigiamas kaip joint venture, labdaros pagrindais veikianti institucija.

3. Įsteigti Kaune lietuvių išeivijos knygų ir spaudos leidinių biblioteką, aprėpiančią lietuviškųjų kolonijų kūrimosi istoriją, išeivijos kultūrinio ir politinio gyvenimo raidą. Bibliotekai suteikti įžymaus išeivijos kultūrininko vardą.

4. 1990 m. gegužės 15–18 d. d. Kaune surengti konferenciją „Baltijos šeima" (The Baltic family), kurioje būtų aptartos Baltijos jūros baseino valstybių kultūrinių, mokslinių bei politinių ryšių perspektyvos. Konferencija organizuojama drauge su „Center of Multi-Ethnic Research studies" (Švedija).

5. Pradėti leisti žurnalą „Mokslo Lietuva" („Scientific Lithuania") lietuvių ir anglų kalbomis, kuris pristatytų įžymiausius lietuvių mokslininkus ir jų mokslinių interesų kryptis. Žurnalas liestų svarbiausias žinių sritis nuo humanitarinių iki technišk ųjų mokslų ir orientuotųsi į plačios mokslinės erudicijos skaitytoją.

6. Įsteigti išeivijos jaunimui Lituanistinius kursus prie Vytauto Didžiojo universiteto 1990 m. liepos mėn.

7. Įsteigti verslininkų vasaros mokyklą prie Vytauto Didžiojo universiteto.

8. Drauge su akademiniu skautų sąjūdžiu parengti mokslinę programą Lietuvos aukštosios mokyklos istorijos parašymui. Studiją išleisti lietuvių, anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis.

9. Įsteigti tarnybą „Žinia", kuri rūpintųsi Lietuvoje išleidžiamų knygų bei leidinių pristatymu tautiečiams užsienyje.

10. 1990 metų vasarą organizuoti turistinę kelionę „Mūsų prisiminimų Lietuva", kurios metu būtų proga aplankyti istorinius ir etnografinius paminklus, Nacionalinį parką ir Neringą. Kelionės dalyviai susitiktų su buvusiais tremtiniais, kultūros žmonėmis, politiniais veikėjais, aplankytų gimines ir pažįstamus.

Ši programa nuolat bus papildoma, priklausomai nuo turimų pajėgų ir naujų idėjų. Kviečiame visus su mumis pasidalinti savo mintimis.

Nr. 128. Vlado Stausko parengta Menotyros fakulteto koncepcija. 1989 m. gegužės 10 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 9, l. 95–96. Mašinraštis, originalas.

Projektas
(Var. Nr. 3)

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO KAUNE
MENOTYROS FAKULTETAS

Siūloma struktūra:
1. MENOTYROS IR ESTETIKOS PAGRINDŲ KATEDRA
– Bendroji ir lietuvių menotyra
– Estetikos pagrindai ir kryptys
– Estetikos ir kultūrologijos sąveika pasaulyje
– Šiuolaikinės filosofijos krypčių meninių-estetinių koncepcijų bruožai
– Pasaulio ir lietuvių meno istorijos pagrindai
2. LIETUVIŲ ETNOKULTŪROLOGIJOS IR KRAŠTOTYROS KATEDRA
– Baltistikos ir lituanistikos pagrindai ir struktūra
– Lietuvių lingvistikos ir muzikinės kūrybos ištakos
– Kraštotyros pagrindai ir tyrimų struktūra
– Etnografijos pagrindai ir lietuvių etnografijos struktūra
– Lietuvių liaudies dailės istorija, struktūra, evoliucijos kryptys
– Bendrosios ir lietuvių kultūrologijos sąveika
– Etno-socialiniai ir etno-goegrafiniai ryšiai
3. VAIZDUOJAMOSIOS IR TAIKOMOSIOS DAILĖS MENOTYROS KATEDRA
– Pasaulinio meno istorija
– Bendroji kompozicijos teorija ir analizės pagrindai
– Vaizduojamosios dailės menotyra (pasaulis, Lietuva) .
– Taikomosios dailės menotyra (pasaulis, Lietuva)
– Meno žurnalistikos pagrindai
4. ARCHITEKTŪROLOGIJOS IR DIZAINO ANALIZĖS KATEDRA
– Pasaulio ir Lietuvos architektūros ir dizaino istorijos matmenys
– Architektūros kompozicijos ir estetikos pagrindų sąveika. Architektūros kritikos pagrindai
– Urbanistinės kompozicijos analizės teorija
– Pastatų architektūrologija
– Landšafto architektūros analizė. Lietuvos kraštovaizdžio ir architektūros sąveika
– Interjero kompozicijos teorija
– Daiktinės aplinkos dizaino analizė
– Architektūros, dailės ir dizaino sintezė patalpoje ir aplinkoje
5. TEATROLOGIJOS, MUZIKOLOGIJOS IR KINEMATOGRAFIJOS ANALIZĖS KATEDRA
– Pasaulio ir lietuvių teatrologijos istorija ir analizės pagrindai
– Muzikologijos teorija, analizė, kritika
– Kinematografijos istorija ir analizės pagrindai

– Atitinkamų meno krypčių (žr. aukščiau) pasaulio ir lietuvių kūrybos sąveika ir tendencijos
– „Masinės“ ir etnokultūros sąveika
6. MOKSLINIO TYRIMO IR MENINĖS LAISVALAIKIO KŪRYBOS BIURAS
Komentarai
a) Tokio profilio specialistams būtinas platus universitetinis, o ne siauras „meninis“ išsilavinimas.
b) Fakultetą galėtų baigti ir profesionalai dailininkai, architektai ar žurnalistai. Tada jų mokymo programa būtų atitinkamai transformuota.
c) Fakulteto dėstytojai turėtų skaityti estetikos, kompozicijos ir meno istorijos paskaitas ir kituose VDU fakultetuose, keliant bendrą estetinę kultūrą.

[Parašas]
(Parengė prof., arch. m. dr. Vladas Stauskas,
atsižvelgiant kartu į Mokslinės konferencijos menotyros sekcijos diskusijos rezultatus)

Kaunas, 1989. 05. 10

Nr. 129. VDU Atkūrimo tarybos ketvirto posėdžio protokolas. 1989 m. gegužės 11 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 25–26. Rankraštis, originalas[145].

Tarybos posėdis 1989 05 11
Protokolas Nr. 4

1. Įžanginis žodis – akad. J. Vilemas.

Konferencijos apžvalga. Buvę konferencijos niuansai konferencijos metu vėliau išnyko. Mes tapome tvirčiau įteisinti. Juridiškai u-tą įteisinti nors ir sunku, bet argumentų jo neatidaryti artimiausiu metu. Pirmadienį 14 val. Centro komitete trumpas pasitarimas šaukiamas. Miesto valdžia pritaria. Biuras sprendė šį klausimą 1989 05 07 (Dailės institute), priimti dokumentai pateikiami Tarybos svarstymui. Taryba supažindinama su statuto projektu, kuris bus pateiktas CK sekr. A. Brazauskui. Skaitomi abu Tarybos Prezidiumo parengti dokumentai, skirti LKP CK pasitarimui, kuris numatytas 1989 05 15 (pirmadienį). A. Brazauskas bus supažindintas su tarybos veikla, u-to atkūrimo data ir kt. Sponsorių klausimas.

[Sekretorei nepažįstamas asmuo] – palaiko 1-o rašto turinį. Jis turi būti adresuotas Brazauskui, Aukščiausios Tarybos Prezidiumui, Sakalauskui atskirai, o ne Zabuliui. Deklaraciją įteisinti aktu.

Z. Kazakevičius – aukštosios mokyklos atidarymas – TSRS Ministrų Tarybos kompetencija. Jei savarankiški mes – užteks Respublikos. Politinio švietimo namų prašyti LKP, nes šie namai yra jų balanse.

V. Antanaitis – gerai, kad eksperimentinė mokykla; nepriklausoma aukštoji mokykla.

R. Karazija – turėtume sudaryti aukštosios mokyklos statutą, be kurio nepriims vyriausybė jokios aukštosios mokylos atidarymo. Svarbūs būtų visi trys parašai. Reikia nuvežti raštus draugams Brazauskui, Sakalauskui, nes jų asmeniškos pagalbos reiks prašyti, o jei jie nesirūpins, – mus užvarinės. Viskas pakliūva į biurokratų mašiną. Gerai, kad eksperimentinis. Jei nepriklausomas u-tas, – kas finansuos? Jei tik sponsoriai. Kuo trumpiausiu keliu į atkūrimą! Ši mokykla neturi bazės, bet turi senas gražias tradicijas.

J. Vilemas – u-tas – naujas padalinys, suformuotas naujai, o ne sulipdytas iš kitų.

R. Karazija – norėtume į rezoliucijos projektą įrašyti apie KVD U-to atkūrimą. Bus kalbama ir apie Mokslo centro įkūrimą. Panaudoti emigracijos pajėgas saviem reikalam.

J. Vilemas – prašyti, kad Kauno centras – tik u-to atkūrimui.

R. Karazija – centras aptar[?]tų aukštųjų mokyklų pertvarkai. Reikia prastumti nutarimą.

V. Antanaitis – per Maskvą pešim mažai. Reikia kurti eksperimentinę, naują mokyklą. Eiti neeiliniu keliu. Vilniuje pasitarimuose reiškia nepasitenkinimą dėl Centro įkūrimo Kaune. Šis centras tarnauti turi visoms mokykloms.

G. Patackas – kultūrinis centras.

A. Karoblis – Lituanistikos centras Vilniuje lyg ir konfrontuoja su Kauno Centru.

L. Kairiūkštis – reikia išvengti diskusijų dėl Centro. Eiti tik dėl esmės – atkurti u-tą.

[145] Tai juodraštis, kuris rekonstruojamas taip pat, kaip ir 3-io posėdžio (1989 04 20) protokolas.

A. Karoblis – 4 kryptys turi būti (humanitarinė, ekonomikos-teisės, biologijos-ekologijos, tiksliųjų mokslų). Sudaryti komisijas, jungiant mokslininkus savus ir užsienio. Gruodžio pabaigai VDU-to atkuriamąjį projektą, statutą ir kt.

Sąstatai:

1. Matematikai – Ragulskis, Paliūnas, Šeinauskas, Karoblis, Abišala, Statulevičius, Grigal. [?], Telksnys, Antanaitis, Gudonis, Vilemas.

Informatikai – bendri dalykai, po 3 kursų – į informatiką. Koordinatorius – Paliūnas.

Ekonomistai: Buračas, Šatas, Kalvaitis, Taparauskienė, Mart. [?], Zakarevičius. Koordinatorius – Zakarevičius.

Biologai-ekologai – Baltrušis, Budriūnas, Bukauskas, Bertulis, Karazija, Praškevičius, Smailys, Kairiūkštis. [Koordinatorius] – Venslauskas.

Humanitarai: jungti (filologijos, istorijos ir menų). [Koordinatorė] – Misevičienė.

Birželio 1 d. – projektas, jei priimam.

Nr. 130. Eltos reportažas apie VDU Atkuriamosios tarybos narių susitikimą su Lietuvos TSR valdžios viršūne 1989 m. gegužės 15 d. {buvęs nr. 49}

Aptartas Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas. In *Kauno tiesa*, 1989 05 17. Nr. 114, p. 1; *Tiesa*. 1989 05 17. Nr. 114, p. 1.

Aptartas Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas

Lietuvos KP Centro Komitete Algirdas Brazauskas susitiko su grupe Respublikos mokslininkų aptarti Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo klausimus.

Pradėdamas pokalbį Lietuvos KP Centro Komiteto pirmasis sekretorius Algirdas Brazauskas pažymėjo, kad Respublikos vadovybė palaiko mokslinės ir kūrybinės inteligentijos siūlymus atkurti Kauno Vytauto Didžiojo universitetą. Primindamas neseniai Kaune įvykusios konferencijos dokumentus, jis pakvietė pokalbio dalyvius pareikšti savo nuomonę šiuo svarbiu mūsų visuomenei klausimu.

Susitikime kalbėję akademikai Jurgis Vilemas, Jonas Kubilius, Vytautas Statulevičius, Eduardas Vilkas, profesoriai Vladislavas Domarkas, Antanas Praškevičius, Vaidotas Antanaitis, liaudies švietimo ministras profesorius Henrikas Zabulis, „Aukuro“ klubo pirmininkas Gediminas Kostkevičius plačiai nagrinėjo įvairius galimus kelius šiai aukštajai mokyklai atkurti.

Pokalbio dalyviai vieningai pritarė minčiai, kad būtina sukurti tokį universitetą, kuris rengtų aukštos humanitarinės kultūros specialistus prioritetinėms mokslo ir technikos kryptims, remdamasis gilia mokymo ir mokslo integracija ir vystydamas bendradarbiavimą su užsienio mokslo centrais. Sudaryta darbo grupė, kuriai pavesta artimiausiu metu spręsti visus būtinus praktinius Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo klausimus.

Pokalbyje dalyvavo Respublikos Ministrų Tarybos pirmininkas Vytautas Sakalauskas, Lietuvos KP CK sekretorius Valerijonas Baltrūnas, Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojas Petras Ignotas.

ELTA

Nr. 131. Romualdo Baltrušio liudijimas apie VDU Atkuriamosios tarybos narių susitikimą su Lietuvos TSR valdžios viršūne 1989 m. gegužės 15 d.

Baltrušis, Romualdas. *Atsiminimų pynė*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2018, p. 388–389.

Pasibaigus konferencijai, po poros savaičių (1989 m. gegužės 15 d.) LTSR komunistų partijos pirmasis sekretorius (faktiškai pirmininkas) inž. Algirdas Brazauskas pakvietė atkuriamojo VDU atstovus atvykti pas jį aptarti VDU reikalų. Nuvykome – prof. J. Vilemas, doc. M. Venslauskas, doc. A. Karoblis, dr. G. Kostkevičius ir prof. R. Baltrušis. Buvome priimti nedidelėje posėdžių salėje. Joje jau buvo LTSR aukštojo ir

specialaus vidurinio mokslo ministras prof. H. Zabulis. Aš atsisėdau šalia J. Kubiliaus. Susitikime dalyvavo prof. V. Antanaitis, prof. V. Domarkas, prof. A. Praškevičius, prof. V. Statulevičius, prof. E. Vilkas. Pro duris įžengęs A. Brazauskas atsisėdo gale stalo. Prof. J. Vilemas apibūdino visą veiklą siekiant atkurti VDU. Aš paliečiau VDU juridinio pripažinimo problemas. Prof. J. Kubilius rėksmingai ėmė aiškinti, kad nėra būtinybės atkurti Lietuvoje dar vieną, tryliktą, aukštąją mokyklą (t. y. VDU), jei kitos dvylika vargstančios dėl lėšų nepritekliaus, ir baigdamas pasakė: tai bus dar vienas ubagas. Vėliau pridėjo, kad ant daržinės iškėlus užrašą „universitetas" dar nereiškia, kad jau yra universitetas. Ministras prof. H. Zabulis, nei pritardamas, nei nepritardamas VDU atkūrimui, abejone dvelkiančiu tonu užklausė: „Tai kas gi jame skaitys paskaitas?" – ir paminėjo mano pavardę. Pradėjus A. Brazauskui kalbėti, jį pakvietė prie telefono. Jam išėjus, prof. J. Kubilius man vis įrodinėjo, kad neprotinga dabar įkurti dar vieną universitetą, nepavartodamas žodžių – atkurti VDU. Netrukus A. Brazauskas sugrįžo gerai nusiteikęs ir tuojau be didesnių samprotavimų pasakė: „Jei mūsų Lietuvos mokslininkai ir mūsų broliai lietuviai JAV nori atkurti VDU, tai tą ir padarykime."

Nr. 132. Išeivijos kunigų pareiškimas. 1989 m. gegužės 21 d.

AAA, f. 5, ap. 12, b. 22, l. 1. Mašinraštis, nuorašas.

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo Centro Kaune Valdybai

Nuorašai:
Lietuvos vyskupų konferencijos pirmininkui kard. Vincentui Sladkevičiui
Lietuvos Atgimimo Sąjūdžiui
Lietuvos Laivės Lygai
Lietuvių radijo stotims ir spaudai užsienyje

Lietuvių informacijos centras Bruklyne, NY, JAV-se paskelbė džiugią žinią iš Lietuvos, kad š. m. balandžio 26 d. Kaune įvyko Mokslinė konferencija tema „Tautinė aukštosios mokyklos samprata (koncepcija) ir Kauno universitetas". Į ją susirinko mokslininkai, gyvenantys tėvynėje ir už jos ribų ir nutarė atkurti Vytauto Didžiojo universitetą Kaune bei įkurti švietimo Centrą, kaip vieną iš to universiteto mokslinių studijų institutų.

Mus nustebino, kad atkuriamo universiteto sudėtyje nėra Teologijos-Filosofijos fakulteto. Norime manyti, kad į tai bus atkreiptas reikiamas dėmesys ir Teologijos-Filosofijos fakultetas bus taip pat įjungtas į kitų fakultetų sudėtį dar prieš numatytą pradžią pirmųjų mokslo metų 1989 m. rugsėjo 1 d.

Jei to nebūtų padaryta, tai naujai įsteigtoji Kaune mokslo įstaiga nebūtų anksčiau veikęs Vytauto Didžiojo universitetas ir tikinčioji Lietuvos visuomenė (apie 75 % visos tautos) jaustųsi, kad nepaisoma jos religinių įsitikinimų bei ilgametės jos tikinčiųjų kovos už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę ir nematytų galimumo ateity šią instituciją remti.

Ottobeuren, 1989 m. gegužės 21 d.
[Be parašų]

Nr. 133. VDU Atkūrimo tarybos penkto posėdžio protokolas. 1989 m. gegužės 29 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 28–33. Rankraštis, originalas.

VDU-to Atkūrimo tarybos narių posėdžio, įvykusio 1989 05 29,
Protokolas Nr. 5

Pirmininkavo – J. Vilemas
Sekretoriavo – J. Misevičienė

„Vakarinės naujienos" – Mačienė
LŪSTI – atėjo paklausyti (dvi moterys)

Įžanginis žodis – akad. J. Vilemas

1). Informacija apie esamą padėtį:

Akad. J. Vilemas paaiškina sudėtingos situacijos priežastis. Informuoja apie pasitarimo Liaudies švietimo ministerijoje rezultatus:

a) priskirti laikinai KVD U-tą prie VU (laikinai); 2) atidaryti u-tą nuo 1989 m. rudens, 3) skelbti priėmimą, 4) ruošti mokymo planus, 5) ruoštis stojamiesiems, 6) priimti dokumentą LTSR aukščiausiosios tarybos sesijoje apie VDU-o atkūrimą (vėliau bus lengviau atsiriboti nuo VU).

Girdzijauskas St. VU KVF prodekanas – F-to situacija yra neaiški perspektyvoje. Kaip paaiškinti?

Atsako: akad. J. Vilemas, kad jis f-to likimo nuspręsti negali. Anksčiau akad. J. Kubilius yra sakęs, kad, pradėjus egzistuoti KVD U-tui, kiti padaliniai išnyks. Rektorius J. Kubilius yra už universitetą. Filialas turi išnykti, nors vieno įkūrimas neprilygsta kito išnykimui. VU ir Ministerijos reikalas reguliuoti VU KVF veiklą. Priėmimas studentų yra atskiras (dirba dvi komisijos, du prorektoriai).

Prof. Kairiūkštis – siūlo palaipsniui įjungti vakarinį f-tą.

Prof. J. Blužas – du vienodi padaliniai ir nepasiruošę susijungti. Reikia automatiškai juos sujungti. Padalinį reikia kurti prie KPI. Labai svarbu VDU-to materialinis palaikymas.

Akad. J. Vilemas. Pereitą savaitę buvo siūloma prijungti prie KPI, bet Ministerija to daryti nenori. Esminio skirtumo prie ko jungtis nematoma. Prie VU parankiau prijungti KVD U-tą, o ne prie KPI. Finansuoti žada kai kurios įmonės. Reikia pradėti darbą, nėra kada blaškytis. Reikia eiti į kompromisą, kad 1 m. bėgyje susitvarkyti. KVD U-tas turi būti savarankiškas. Atsiranda sava administracija.

Prof. Zakarevičius – VU turės du fakultetus Kaune.

Prof. L. Pranevičius – nėra reikalo jungtis prie VU – tai ne išeitis.

Prof. S. Masiokas – Situacija – aklavietėje. Vilniaus U-tas KVD U-to nenorėjo, ministerija – taip pat, o dabar jungiamės vėl prie jo. Būtina glaustis prie KPI. Didžioji dėstytojų [dalis] KPI šią idėją palaikė. Labai daug palaikančių KVD U-tą. KPI irgi padės bendrabučiais, auditorijomis.

Rektorius V. Domarkas: palaiko Pranevičiaus ir Masioko nuomones.

Doc. Karoblis – tik ambicijų klausimas.

Doc. M. Venslauskas – klausimas toks – ar u-tas yra naujas, ar jungiamos mokyklos. Prieita nuomonės – kurti naują. Įteisinti u-tą sunku, bet jis turi tapti savarankišku. KPI vystyti vienas pats negali. Ieškome kompromisų.

G. Kostkevičius – MA prezidiume turėjome pokalbį su akad. J. Vilemu ir doc. Karobliu. Atkurti prie VU-to negalima. Tai prieštarauja ir konferencijai. Užsienio lietuviai nori dalyvauti U-to darbe, atkūrime, suintegruoto centro, nori savo rektoriaus (jei Respublikos – Sąjūdžio lyderių). Konglomerato nereikia – to nenori ir užsienio lietuviai. Nuo 1990 m. pasaulis sužinojo, kad jau dirba KVD U-tas. Jeigu vyriausybė nepajėgia atkurti tokio u-to, kurio nori tauta, mes organizuojame aukštuosius kursus tiek Kaune, tiek Vilniuje, tiek Čikagoje, tiek Romoje. Bus skandalas ne tik Lietuvoje, bet ir užsienyje. Užsieniečiai išeiviai užtikrina ryšius, profesionalumą, materialinę paramą. Siūlo išeitį: klausimas paruoštas Sąjūdžio Seimui, kuris kreipsis į Vyriausybę, prašys paskirti rektorių, spręs ir kitus klausimus. Paskelbsime tautoje rinkliavą. Lėšos bus. Reikia prašyti tik vaikinų atleidimo nuo karinės prievolės.

Akad. J. Vilemas – Jei šitas klausimas būtų spręstas nuo pernai metų, – būtų viskas gražu. Nesubėgs tie užsieniečiai taip greit. Nesąmonė!

Prof. J. Blužas – Vytauto Didžiojo u-tas turi būti didis. U-tas turi būti klasikinis: medicina, humanitariniai m., filosofija, fizika – matematika ir kt. Yra gyvenančių lietuvių ir Lietuvoje, kurie gali dėstyti, būti rektoriais. Nusipelnęs mokslininkas, išaugęs Kaune gali būti rektoriumi, o ne būtinai užsienio. Esu šalininkas galingo VDU-to atkūrimo.

Doc. V. Vaičiuvėnas – Nereikia grįžti prie išspręstų klausimų – didelis ar mažas. Jis turi būti savarankiškas ir būtinai dėl daugelio pavojų, jei jis bus sukurtas kitos aukštosios mokyklos bazėje. Yra vertų pagarbos, nesiblaškančių žmonių.

Akad. J. Vilemas – esu įtrauktas į savotišką avantiūrą. Nematau, kaip studentas ateis rugsėjo 1-ąją. Atsirado jėgos, ardančios jėgos. Negalime susivienyti, negalime pereiti prie vieningos nuomonės. Nedarykime juokų nuo pirmųjų metų. Kas turi tvirtą pasiūlymą – prašau. Negalima spręsti šio klausimo neatsakingai.

Liucija Baškauskaitė (JAV) – atvažiavusi su šeima. Siūlo: visi galvojam, kad reikia sodinti ąžuolą, nors ir mažą. Atšviesti jos planą, padalinti kitiems. Parodoje matė VDU-to vystymosi eigą nuo 1920 m.[146] Siūlau modelį: mokslo metai suskirstyti į blokus (pirmuosius du metus). Per 2 m. – 20 ciklų, 9 ciklai – bendro

[146] VDU istorijos paroda buvo surengta Politinio švietimo rūmų fojė per konferenciją balandžio 26–28 d.

išsilavinimo; 5 – pagal fakultetus; 4 kursai kalbų (anglų klb., vėliau – prancūzų, vok., lenkų, lie[uvių – kaip svetimą k.); kalba – po 1 val. kasdien ištisus 2 metus (8–9 anglų); 9 val. 3,5 mėn. – kitas dalykas – po to – egzaminai (modelis pridedamas). Yra šeši pasirinkimai (iš grupelės „bendras mąstymas" – filosofijos (įvadas į logiką, filosofiją), statistika (įvadas), matematikos (bendroji matematika). 2. Gamtos ir tikslieji mokslai 3. Humanitariniai mokslai (įvadas į arba lyginamasis – sociologijos, antropologijos ir kt.).

Akad. J. Vilemas nutraukia Liuciją. Reikia aptarti struktūrą, nes be tokio plano nėra būdo dėstyti. O vietinės priemonės yra negeros. Priimti sąvoką 9 ciklų per metus. Toliau – galima jau dirbti. Sudarome planą, dėstome jau rudenį. Atrinkti studentus – galime sudaryti planą.

Prof. Zakarevičius –

Prof. Stauskas V. – dalykai buvo aiškūs Kaune, o Vilniuje kažką ne taip padarė. Siūlau pirmininkui du klausimus: 1) savarankiška mokykla; 2) ar nuo 1989, ar nuo 1990 m.? Aš balsuosiu už jaunumo energiją + senesnių protus. Manau, kad kursų idėja reali, tikiu akad. Vilemu, kad įkurti 1989 m. nerealu. U-tas turi būti nepriklausomas, savarankiškas – žengti atgal nėra kur – konferencijoje buvo nuspręsta. Jis turi prasidėti nuo 1990 m.

A. Patackas – dėl etinės pusės. Nereikia priekaištų. Yra viena sąvoka – Lietuva. Išeivijos altruizmas užkrečiantis. Reikia užmiršti provincialius klausimus, karjerizmą. Negalimi jokie kompromisai. Reikia eiti ir daryti – daug dalykų savaime pasidaro. Siūloma sistema gali pasitarnauti teigiamai (pvz., kursai – gerai). Nebijokime nežinomybės.

Akad. J. Vilemas – Slegia ir gąsdina tik atsakomybės našta. Su 150 žmonių juokauti negalime. Aš geriau trupučiuką konservatyvus, negu rizikingas. Reikalinga vakarietiška mokykla, bet realybė yra akivaizdi. Ministerija netgi trukdo. Konferencija turėjo emocionalų charakterį.

Prof. St. Masiokas – jeigu nebūtų priimtas 1989 m. atidarymo sprendimas konferencijoje, nebūtų stresinės situacijos.

Akad. J. Vilemas – taip.

Doc. A. Karoblis – U-tas – savarankiškas – jau nuspręsta. Konferencija įsodino į 1989 m. vežimą, – nebegalime išlipti. Įteisinti juridiškai valdžia gali, bet reikia į darbą paleisti visas grandis.

Prof. Kairiūkštis – u-tas laisvas, eksperimentinis – to pakanka. Akto užtenka. Atsakomybė už studentus – sponsorių reikalas. Realiai studijuoja studentai, imdami pasiūlytus kursus. Nereikia nieko klausti, su niekuo lyginti.

Doc. A. Karoblis – prašyti neimti studentų į kariuomenę. Ateinantį ketvirtadienį susitikimas ministerijoje. Siūlome: 1) visiškos nepriklausomybės, 2) švietimo ministerija leidžia pasirinkti disciplinas, 3) tipiniai planai tvirtinami Taryboje, 4) išskiria etatus KVD U-tui, kuriais disponuoja Taryba. Yra dar vienas variantas – privatus universitetas.

J. Oksas – u-tas laisvas, nepriklausomas, nesteigiamas prie niekieno. Yra atkūrimo aktas, kurio reikia laikytis. Nebegalima atmesti pagalbos išeivijos. Nereikia jokių ministerijų. Reikia pateikti Kauno Sąjūdžio Tarybai projektą (skaito projektą): patvirtinti atkūrimo aktą.

Prof. Karazija – kaip daryti – kaip pasakė p. Liucija Baškauskas. Bet gimsta tik tai, kas išnešiota. Jei gimdymas užsitęsia – gimsta negyvas, per anksti – tas pat. Turi būti savarankiška aukštoji mokykla.

G. Liukaitytė – ar būtų išplaukę jachtomis į Atlanto vandenyną, jei būtų taip svarstę, kaip dabar svarstoma. Reikia vyrams spręsti vyriškai. Mes turime spręsti patys. Pasisiūlė dirbti organizacinį darbą.

G. Kostkevičius – siūlomi dėstytojai, kurie galėtų skaityti kursus.

Prof. Pranevičius – viską turime, ko dar reikia?

Doc. Taparauskienė – reikia priimti aktą vyriausybėje; reikia paskirti rektorių.

Akad. J. Vilemas – įvyks muštynės dėl rektorių, prorektorių.

Šiuliakas (doc.) – Tegul rektoriai dirba be pinigų. Nemokamai du metus.

Prof. Paliūnas – tiksliųjų mokslų mokslą galima pradėti nuo 1989 m. rudens.

Prof. Gutmanas – svarbus klausimas – studentų kontingentas. Nuo rugsėjo 1 d. pradėti ruošti kontingentą. Ekologija-biologija nuo to ir pradės, todėl priėmimo nebus.

Nutarta:

1) atidaryti u-tą nuo 1989 m. rugsėjo 1 d.

2) u-tą daryti visai nepriklausomą ir savarankišką (nei prie vienos mokyklos) vykdydami konferencijos priimtą aktą.

3) mokymo plano sudarymas (4-iose kryptyse).

4) siūlomas akad. J. Vilemas (tęsti darbą), Damušį (JAV) – u-to rektoriumi.

5) reikia, kad visuomenė siūlytų rektorių (Taparauskienė).
6) studentų priėmimo skelbimai (laukti iki 1989 06 28) (pagarsina doc. A. Karoblis).
7) paskelbti visuomenei apie šį posėdį (rašom straipsnį: Vilemas, Venslauskas).
8) išklausyti Sąjūdžio nuomonę (kaip alternatyvinę kandidatūrą).
9) Birutė Mačienė – visuomenės nuomonė yra lengvai formuojama.
10) patalpa, telefonas, adresas.
11) mokymo kryptys ir specialybės (išdėsto doc. A Karoblis ir prof. Liucija Baškauskas).
12) leidžiama biologijos-ekologijos krypčiai studentų dar nepriimti.
13) skelbimas stojantiems į VDU u-tą (doc. A. Karoblis). Pašnekesys su studentu – lemiantis įstojimą.
14) krypčių koordinatoriai susirenka aptarti stojamųjų egzaminų atitinkamoms kryptims. Egzaminai prasideda liepos 6 d. Kontingentas: humanitarų – 30–40, ekonomistų – 30, tiksliųjų – 30–50; viso apie 120 stud.
15) nutariama suteikti teisę informuoti visuomenę apie u-to atkūrimo eigą, mokslo metų pradžią ir kitus su tuo susietus aspektus tik išrinktai Tarybai arba asmenims, savo skelbimus suderinusiems su minėta Taryba.

[Parašas] J. Misevičienė

VDU-to atkūrimo Tarybos nariai nutaria: kad kiti asmenys neturi teisės daryti pareiškimus, sprendimus ir vykdyti kitą veiklą un-to atkūrimo esminiais klausimams, neaprobuotais Taryboje, gali tik gavę šios Tarybos arba jos prezidiumo įgaliojimus.

Priešingu atveju padarytus pareiškimus arba priimtus sprendimus Vyt. D. U-to Taryba laiko negaliojančiais.

Nr. 134. Romualdo Baltrušio pokalbis su Vilium Misevičium. 1989 m. gegužės 31 d.

Užuot nupjovus šaką, nukirstas medis. Apie Kauno universiteto atkūrimą / Romualdą Baltrušį kalbina Vilius Misevičius. In *Vakarinės naujienos*. 1989 05 31. Nr. 123, p. 2.

Užuot nupjovus šaką, nukirstas medis. Apie Kauno universiteto atkūrimą

Nuo pat studijų metų vienas įdomiausių dėstytojų man buvo KPI prorektorius Romualdas Baltrušis. Ne todėl, kad jis žinomas išradėjas ir puikiai išmano organinės chemijos „labirintus“. Šio chemijos mokslų daktaro vadovaujami Antano Sniečkaus politechnikos instituto specialistai sukūrė plastmasių antioksidantų bei augimo stimuliatorių „stilitų“ gavimo būdus. Romualdas Baltrušis – inteligentiškas, pagarbą pelnąs ne tik humanitariniu išprusimu, bet ir dideliu intelektualumu žmogus. Su profesoriumi gali valandų valandas diskutuoti apie klasikinę skulptūrą, apskritai apie meną. Ir apie daugybę kitokių dalykų.

Profesorius – paskutiniosios Kauno Vytauto Didžiojo universiteto laidos absolventas. Prieš 38 metus ši aukštoji mokykla buvo suardyta, įkuriant Politechnikos ir Medicinos institutus. Ar reikėjo Universitetą mieste prie Nemuno ir Neries išformuoti?

– Atrodytų, kad pirmoji oficiali prielaida buvo tas faktas, kad Tarybų Sąjungos universitetuose tuo laiku nebuvo techniškųjų fakultetų. Veikė tik specialūs techniškieji institutai. Reikalauta prie to taikytis ir Universitetui Kaune. Tačiau tuos, techninius, fakultetus, kad ir paraidžiui prisilaikant aukštesnių nurodymų, buvo galima pašalinti iš Universiteto ir įkurti atskirą politechnikos institutą. O Universitetas galėjo gyvuoti toliau, – mąsto pašnekovas. Tuo laiku universitetinė kultūra apskritai nebuvo skatinama. O čia dar Lietuvos istoriją menantis Vytauto Didžiojo vardas... Dar imta įtikinėti, kad Lietuvoje, girdi, dviejų universitetų per daug.

Taigi, užuot nupjovus šaką, buvo nukirstas medis. Ir tik iš daigų bandyta ugdyti naujas atžalas. Deja, jos, neturėdamos tvirtų šaknų, ilgainiui pasirodė per silpnos įvairiems gyvenimo vėjams. Analizuodami savo krašto jaunosios inteligentijos (pirmiausia inžinierių, kurių, vien Politechnikos institutas nuo 1951-ųjų metų parengė daugiau kaip 50 tūkstančių) išsilavinimą, pastebime ryškią intelektualumo, humanizmo, istorijos pažinimo, doros stoką. Pastarąją, doros, sąvoką labiau tiktų priminti Medicinos instituto auklėtiniams, neretai į ligonį žvelgiantiems per prakticizmo bei materializmo prizmę.

– Taip, išugdyta pernelyg vienpusiško mąstymo specialistų. Kad ir aukšto išsilavinimo... Šis trūkumas ima netgi kenkti specialistų greitai ir tiksliai veiklai bei apskritai tautos pažangai, – sutinka profesorius R. Baltrušis. – Universitetinis mokymas išugdo platesnį mąstymo horizontą, praplečia humanitarinį požiūrį į gyvenimiškus reikalus, puoselėja kultūrą, padeda ugdyti dorą, bendraujant atskirų specialybių studentams. Ne veltui universitetinė aukštojo mokslo sistema daugelyje užsienio šalių plačiausiai gyvuoja. Mano tvirtu įsitikinimu, universitetas – krašto mokslo, intelektualumo bei kultūros šaltinis.

Ilgai su profesoriumi diskutavome apie galimus Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo variantus. Atkurti šią aukštąją mokyklą VVU Kauno fakulteto pagrindu pražūtingas kelias. Nes filialo potencialas yra tiek menkas, kad nepajėgs sudaryti rimto pagrindo ruošti labai aukštos kvalifikacijos specialistus.

– Kad Kauno Vytauto Didžiojo atkurtasis universitetas būtų tikrai tvirtas, – teigia profesorius R. Baltrušis, – būtina jį atkurti suvienijus esančias aukštąsias mokyklas, kurios atsirado suardžius gyvavusį Universitetą. Arba iš jų padalinių. Kauno universitete reikėtų turėti matematikos, fizikos, informatikos, medicinos, ekonomikos-menedžemento specialybes su visomis materialinėmis bazėmis ir skiriamomis lėšomis. Dabartinis VVU Kauno fakultetas sudarytų branduolį ugdyti humanitarinių mokslų, gamtos ir teisės specialistus. Sudarius tokią kaunietiškojo Universiteto užuomazgą, iš karto būtų sukurtas tvirtas mokslinis bei pedagoginis pagrindas, į kurį remtųsi besiformuojantys atskiri fakultetai.

Neseniai KPI cheminės technologijos fakultete gražiai pagerbtas pirmojo Kauno universiteto rektoriaus profesoriaus Jono Šimkaus atminimas. Organinės technologijos katedroje atidengtas skulptoriaus Vlado Žuklio sukurtas ilgamečio šios katedros vedėjo bei Universiteto rektoriaus bareljefas. Jonas Šimkus dėstė chemijos ir kitas disciplinas, išleido vadovėlį, įkūrė ne vieną laboratoriją.

– Deja, ilgus metus apie šį mūsų tautietį viešai kalbėti negalėjome. Atgimimo laikotarpis atgaivina atmintį, džiugu, kad grįžta universitetinė dvasia, – mūsų pokalbio pabaigoje pažymėjo profesorius R. Baltrušis. – Esu įsitikinęs, kad jau artimiausiais metais „Gaudeamus“ skambės Kauno Vytauto Didžiojo universitete, kaip tai būdavo mano jaunystės metais...

Kalbėjosi
Vilius MISEVIČIUS

Nr. 135. Pirmasis VDU rektoriaus įsakymas. 1989 m. birželio 1 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 6, l. 1. Mašinraštis, nuorašas.

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
Rektoriaus ĮSAKYMAS Nr. K/1
Kaunas, 1989 06 01

Universiteto priėmimo komisijos darbui nuo 1989 m. birželio mėn. 1 d. priimti šiuos asmenis:
Živulinskaitę Gretą, Edvardo, mokant 150 rb. ir
Jaškūnaitę Ina, Henriko, mokant 100 rb. mėnesinį atlyginimą.

VDU Atkūrimo tarybos pirmininkas J. Vilemas

Nuorašas tikras [neatpažintas parašas]

[Antspaudas:]
Kauno Vytauto Didžiojo universitetas.
Atkūrimo Taryba

Nr. 136. Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Kauno tarybos ir grupių įgaliotinių kreipimasis į VDU atkūrimo iniciatorius. 1989 m. birželio 1 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 50. Mašinraštis, originalas.

[Posėdžio metu [06 23] įteiktas dokumentas][147]

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Kauno tarybos ir grupių įgaliotinių susirinkimo kreipimasis
į Vytauto Didžiojo universiteto Kaune Atkūrimo tarybą ir
Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdybą

Lietuvių mokslininkai, gyvenantys savo tėvų žemėje ir už Tėvynės ribų, 1989 m. balandžio 26 d. susirinkę Kaune į mokslinę konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas", priėmė istorinės reikšmės Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktą ir numatė struktūrą bei principus, kuriais remiantis turi būti kuriamas universitetas. Jie pasižadėjo kurti jį drauge ir šiuo lemtingu tautos istorijai metu vieningai stoti naujos Lietuvos tarnybon.

Mes, Sąjūdžio Kauno taryba ir grupių įgaliotinių susirinkimas, sveikiname šią kilnią iniciatyvą ir vieningai pritariame Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktui ir konferencijos nutarimams. Mes manome, kad šiais dokumentais būtina vadovautis, praktiškai atkuriant Universitetą.

Mes ypatingai pabrėžiame ir besąlygiškai remiame šiuos konferencijų nutarimų principus, turinčius būti Universiteto kūrimo pagrindu:

– Vytauto Didžiojo universiteto veiklos moralinis pagrindas yra akademinės laisvės principas, garantuojantis universiteto dėstytojams ir studentams pasaulėžiūros ir sąžinės laisvę;

– Vytauto Didžiojo universitetas yra nepriklausoma, kokybiškai nauja aukštoji mokykla tiek mokymo proceso organizavimo formomis, tiek vidinio susitvarkymo principais;

– Vytauto Didžiojo universitetą kuria, organizuoja ir administruoja lietuviai mokslininkai, gyvenantys tėvų žemėje ir svetur, vadovaudamiesi lygybe ir aukščiausiais Universiteto kūrimo principais. Jo rektoriumi turi būti žmogus, turintis didžiausią pasitikėjimą ir pagarbą viso pasaulio lietuvių tarpe.

Lietuva laukia ir tikisi, kad kilnus Jūsų darbas bei pastangos bus apvainikuoti sėkme ir pasitarnaus Tėvynės ateičiai.

1989 06 01

Nr. 137. Jurgio Vilemo informacija visuomenei apie VDU atkūrimo procesą. 1989 m. birželio 6 d.

Vilemas, Jurgis. Auginsim ąžuolą galiūną. Apie Kauno universiteto atkūrimą. In *Vakarinės naujienos*, 1989 06 06. Nr. 128, p. 2.

Auginsim ąžuolą galiūną
Apie Kauno universiteto atkūrimą

Kaip jau skelbėme, reikšmingus nutarimus priėmė vykusi konferencija „Kauno universitetas ir tautinė aukštosios mokyklos koncepcija", kurioje dalyvavo apie tris šimtus Lietuvos mokslininkų ir 20 lietuvių profesorių, dirbančių užsienio universitetuose, bei gražus būrys gamybininkų bei aukštųjų mokyklų dėstytojų. Dar gerokai prieš šią konferenciją buvo sudaryta Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo taryba, vienijanti daugiau nei 40 narių. Šiandien suteikiame žodį šios tarybos pirmininkui – Lietuvos Mokslų Akademijos Fizikinių-techninių energetikos problemų instituto direktoriui, akademikui Jurgiui VILEMUI.

Balandžio mėnesį vykusi konferencija įnešė daug naujo į visą Universiteto atkūrimo procesą. Buvo nutarta mokslo metus pradėti ne 1990-aisis, kaip anksčiau skelbta, o jau šį rudenį. Susitikime su draugu A. Brazausku išsamiai aptarėme visus Universiteto atkūrimo aspektus. Realus gyvenimas rodo, kad ne taip lengva nuo šių metų rugsėjo pirmosios įkurti savarankišką autonominę aukštąją mokyklą. Iš pradžių

[147] Kairiajame krašte užrašyta mėlynu tušinuku.

galvota Kauno universitetą kurti glaudžiantis prie kurios nors aukštosios mokyklos. Apgalvoti įvairūs variantai. Vienas iš jų – šlietis prie Politechnikos instituto. Tokia buvo ir Atkūrimo tarybos nuomonė. Būtent šis institutas, galima sakyti, pradėjo Kauno universiteto atkūrimo darbą, didžioji dauguma dėstytojų šį sumanymą entuziastingai parėmė. Svarbu ir tai, kad Institutas turi neblogą bazę.

Respublikos liaudies švietimo ministerijos nuomone, Kauno universitetas turėtų būti atkuriamas prie mūsų mieste esančio Vilniaus universiteto Vakarinio fakulteto. Jam būtų paskirtas VVU prorektorius. Tokia tvarka gal būtų egzistavusi pusmetį ar metus, po to, galima sakyti, Vytauto Didžiojo universitetas atskiltų nuo Vilniaus universiteto. Tada jau būtų sukomplektuoti kadrai, sudarytos mokymo programos.

Tačiau gegužės pabaigoje vykusiame Atkūrimo tarybos posėdyje nuspręsta kurti savarankišką universitetą, nepriklausomą nuo kitų mokymo įstaigų. Toks kelias, aišku, bus sunkesnis, tačiau išvengsime institutų „atspalvio“, kurį mūsų universitetas turėtų.

Kaip pareiškė tarybos posėdyje dalyvavusi amerikietė profesorė Liucija Baškauskaitė, mes neturime iliuzijų, kad per metus išauginsime ąžuolą – universitetą. Bet sodinti jį reikia. Prie nieko nelipdant, savarankišką. Profesorė pateikė mokymo organizavimo modelį. Pagal jį mokslo metai skirstomi į blokus, šie – į ciklus. Per pirmuosius dvejus metus studentui lavintis siūloma 20 ciklų programa (ciklas trunka 3,5 savaites). Esmė tokia: studentui suteikiama didesnė pasirinkimo laisvė, ir jo laukia mažesnis, nei dabartinėse aukštosiose mokyklose, paskaitų skaičius. Tačiau įsisavinus ciklo medžiagą, laikomas egzaminas. Atkūrimo taryba tikisi, kad Kauno universiteto antrąjį gimimą svariu dokumentu patvirtins Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos sesija liepos 4 d. Nuo tada bus galima kalbėti jau apie atkurtą universitetą.

Susidomėjimas būsimuoju universitetu nemažas. Ypač tai aktualu abiturientams. Norime paskelbti mokymo kryptis, kurias jau šiais metais galės pasirinkti būsimieji universiteto pirmakursiai. Tai – humanitarinių mokslų, ekonomikos (socialinių ekonominių sistemų organizavimo ir valdymo-menedžmento, marketingo ir užsienio ekonominių ryšių), tiksliųjų mokslų (taikomosios fizikos, mechanikos, matematikos, informatikos), biologijos-ekologijos (fiziologijos, mikrobiologijos, ekologijos) kryptys. Gali būti taip, jog būsimieji biologijos-ekologijos specialistai šiais metais dar tik pradės parengiamuosius kursus, o jų studijos nusikels kiek vėliau.

Dar nesame tiksliai nusprendę, kokius egzaminus reikės laikyti pretendentams į studento vardą, tačiau vieningai nutarėme, kad viską lems pašnekesys su stojančiuoju apie jo tinkamumą pasirinktai profesijai. Tikriausiai kiekvienam reikės rašyti referatą, laikyti užsienio kalbos egzaminą. Beje, užsienio kalbai (šiuo atveju – anglų), nes ji yra pasaulinė techninė kalba, universitete bus skiriamas labai rimtas dėmesys.

Papildomą informaciją stojantiesiems, visas žinias apie dokumentų priėmimą, būsimuosius egzaminus, pagaliau apie tai, kur įsikurs Kauno universitetas, netrukus paskelbsime spaudoje. Tik norime paminėti vieną iš daugelio problemų, su kuriomis susidūrėme: kol kas neaišku, ar neteks būsimiesiems studentams tarnauti Tarybinėje Armijoje. Tačiau turime viltį, kad ir šis klausimas bus išspręstas. Šįmet priimsime apie 150 abiturientų.

Nr. 138. Liucijos Baškauskaitės pokalbis su Roma Mačikėniene. 1989 m. birželio 8 d.

„Mus jau pripažino...“ / Roma Mačikėnienė kalbina Liuciją Baškauskaitę. In *Kauno tiesa*, 1989 06 08. Nr. 133, p. 3.

„Mus jau pripažino...“

Pokalbis su Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro Kaune vicedirektore Upsalos universiteto (Švedija) profesore Liucija Baškauskaite.

– Susitikę su Jumis balandžio mėnesį Kaune vykusioje konferencijoje „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ išsiskyrėme tik trumpam. Jūs vėl Lietuvoje, įvykių, atkuriant Vytauto Didžiojo universitetą, sūkuryje. Reikalai atrodo tokie svarbūs, kad kartu su kolega G. Kostkevičium buvote nuvykę į Maskvą susitikti su LKP CK pirmuoju sekretoriumi A. Brazausku. Kokie rezultatai, kokie įspūdžiai?

– Labai geri. Susitikti su A. Brazausku mane įpareigojo Pasaulio lietuvių bendruomenės pirmininkas prof. V. Bieliauskas. Mes turėjome konkrečių pasiūlymų dėl Vytauto Didžiojo universiteto, kaip bendros išeivijos ir vietinių lietuvių aukštosios mokyklos, organizavimo. Mes nežadame būti Lietuvoje tik

turistai – norime atvykti talkon. Tačiau norėtume garantijų, kad tai būtų nepriklausomas Universitetas, kuriame užtikrinama akademinė laisvė. Aš labai džiaugiuosi, kad pasiūlymai buvo įvertinti, jiems pritarta: mes kalbėjomės su A. Brazausku dvi valandas. Tą dieną girdėjome TSRS liaudies deputatų suvažiavime pasakytą sekretoriaus kalbą, kurioje atsispindėjo ir noras bendradarbiausi su tautos išeivija. Įsitikinau, kad sekretoriaus žodžiai paremti konkrečiais darbais. Mūsų susitikime dalyvavo ir Sąjūdžio lyderiai K. Antanavičius, V. Antanaitis, A. Buračas. Man labai džiugu, kad Sąjūdis ir Lietuvos vadovas turi bendrus tikslus ir protingai veikia juos įgyvendinant.

– Kaip matyti, iniciatyvos atkuriant Universitetą imasi Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras. Tačiau Jūs turėjote bendrų pasitarimų ir su akademiko J. Vilemo vadovaujama Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo komisija. Kaip ketinate bendradarbiauti su ja?

– Yra dvi Universiteto atkūrimo koncepcijos. Viena jų – regiono universiteto, antroji – pasaulio lietuvių universiteto koncepcija. Pradėjusi savo veiklą balandžio mėnesį akademiko J. Vilemo vadovaujama komisija pasiūlė pirmąją koncepciją. Kaune įvykusi konferencija įnešė kitą sąvoką – Pasaulio lietuvių universitetas, kuriame garantuojama akademinė laisvė, jo įjungimas į pasaulio universitetų sistemą. Ir dabar, paskatinti Algirdo Brazausko, imamės šią idėją įgyvendinti. Mes norėtume pasitelkti visus minėtos komisijos narius naujos koncepcijos universiteto įkūrimui.

– Koks, Jūsų nuomone, kelias Vytauto Didžiojo universitetui įsijungti į pasaulio universitetų sistemą? Kaip iškovoti pripažinimą?

– Mus jau pripažino. Gegužės mėnesį vykusiame rektorių suvažiavime Upsalos universiteto rektorius informavo Europos universitetų vadovus apie Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimą. Įteikė visiems senuoju Universiteto antspaudu papuoštą informacinį prospektą, kurį skubiai paruošiau[148]. Europos rektoriai labai palankiai sutiko šią žinią ir pareiškė norą pasirašyti su VDU bendradarbiavimo sutartis, kai tik Universiteto rektorius, kurį turime išsirinkti, pasirašys Europos universiteto Magna Carta (sutartį, garantuojančią akademinę laisvę).

Kai dėl formalios pusės, mums reikia Lietuvos parlamento pripažinimo. Be to, kas treji metai pagal atskiras mokslo kryptis mus tikrins tarptautinė komisija, kuri vertins mokymo lygį ir taip nustatys tarptautinę Universiteto kategoriją. Mūsų mokymo planas atitinka pasaulinius pavyzdžius. Tikimasi suderinti studentų mainų su Upsalos, Kopenhagos ir Kalifornijos universitetais 1990 m. programą. Tariamasi su Ilinojaus universitetu. Iš Lietuvos vykstu į Erasmus Plan (Europos ekonominės bendrijos šalių sutartis dėl pasikeitimo studentais) konferenciją Kopenhagoje ir Briuselyje, kurioje pristatysiu VDU siūlomą studentų keitimosi programą. Mes manome, kad anglų kalba VDU galėtume skaityti tokius kursus: „Tarybinės sistemos studijos“, „Lietuvių kalba ir kultūra“, „Ekologija: Baltijos regionas“, „Judaizmas TSRS ir Rytų Europoje“.

– Ką Jūs norite matyti Universiteto vadovais?

– Mūsų manymu, Vytauto Didžiojo universiteto rektorius turėtų būti ne tik garsus mokslininkas, bet ir žinomas Lietuvos visuomenininkas, kurio žodžiai ir darbai praeityje yra pelnę pasitikėjimą. Galėtų būti ir užsienyje gyvenantis mokslininkas, kuris ryžtųsi atvykti dirbti į Lietuvą. Žodžiu, tai turėtų būti asmenybė, pelniusi pripažinimą viso pasaulio lietuvių tarpe.

Šiuo metu mes neturime Universiteto kaip gyvo organizmo, todėl galime kalbėti tik apie steigiamąjį senatą ir rektorių, kurių įgaliojimų laikas – treji metai. Kai dėl prorektorių, pasiūlyta, kad du iš jų būtų svetur gyvenantys lietuviai, du Lietuvoje gyvenantys mokslininkai.

Taigi, sumanymai, planai įsteigti Vytauto Didžiojo universitetą realūs, ketinimai – patys geriausi. Belieka tikėtis, jog sulauksime deramos miesto vadovų, visuomenės paramos, bendromis jėgomis padarysime viską, kad šių metų rugsėjo 1-ąją Vytauto Didžiojo universiteto duris pravertų pirmieji studentai...

Kalbėjosi Roma MAČIKĖNIENĖ
Kultūros fondo klubo „Aukuras“ pirmininko pavaduotoja

[Publikuota L. Baškauskaitės nuotrauka]

148 G. Kostkevičius teigė, jog šią informacinę brošiūrą rengė ir jis (Baškauskaitė L., Kostkevičius G. „Norime dirbti kartu su Lietuvos mokslininkais“. In *Gimtasis kraštas*, 1989 06 22–28. Nr. 25, p. 2).

Nr. 139. Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro kvietimas išeivijos lietuviams mokslininkams. 1989 m. birželio 8 d.

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras Kaune kviečia. In *Gimtasis kraštas*. 1989 06 08–14. Nr. 23, p. 4.

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras Kaune

Kviečia mokslininkus ir kūrėjus skaityti akademinius kursus Vytauto Didžiojo universitete, kuris pradeda savo veiklą nuo 1989 m. rugsėjo 1 d. Universitetas turės šešis fakultetus: humanitarinį, verslų, menų, informatikos, gamtos ir fizikos-biologijos. Mokymo procesą planuojama organizuoti 3 ½ savaičių trukmės ciklais.

Norintys dirbti universitete pateikia apie save sekančio turinio informaciją:

1. Pareiškimą, nurodant kokius kursus, kuriuo laiku galėtų atvykti skaityti.

2. Akademinės veiklos apžvalgą, kurioje turi būti nurodyta, kokią aukštąją mokyklą baigė ir kada, ką studijavo, disertacijos temą, apgynimo metus ir kur apginta. Būtina pateikti mokslinių darbų sąrašą, skaitytų kursų konspektus, apibūdinti savo pedagoginį patyrimą (paruoštos metodinės priemonės, gauti pedagoginio meistriškumo įvertinimai ir kt.). Taip pat norima žinoti, koks pareiškėjo patyrimas administraciniame darbe, kokias konferencijas teko organizuoti ir į kurias buvo kviečiamas dalyvauti.

3. Siūlomo skaityti kurso planas.

4. Mokslinio laipsnio diplomo kopija.

Universitetas neturi galimybių apmokėti darbą universitete konvertuojama valiuta, tačiau garantuoja pilną išlaikymą iš užsienio atvykstantiems profesoriams ir jų šeimos nariams.

Dokumentus prašome siųsti adresu: 233000 Kaunas, K. Donelaičio 20, 209 kab., Ramunei Mačikėnienei (tel. 22-48-84). Laukiame Jūsų

Vytauto Didžiojo universitete

Pirmoje nepriklausomoje Lietuvos aukštojoje mokykloje, kurioje dėstytojams ir studentams garantuojama pasaulėžiūros ir įsitikinimų laisvė.

Nr. 140. Rolando Asausko pasisakymas. 1989 m. birželio 17 d.

Asauskas, Rolandas. Ištiesinkime deformuotus veidrodžius. In *Kauno tiesa*. 1989 06 17. Nr. 141, p. 3.

Ištiesinkime deformuotus veidrodžius

Išsivysčiusiose šalyse mokslo bei kultūros įstaigų, aukštųjų mokyklų tinklas išsidėstęs po visą tų valstybių teritoriją. Pas mus egzistuoja „mazgo sistema", t. y. stipraus centro, viską matančio, žinančio ir sprendžiančio. Lietuvoje – sostinė Vilnius, monopilizavusi visą Lietuvos fundamentąlųjį mokslą bei intelektualinę veiklą. Visi Mokslų Akademijos institutai, išskyrus taikomojo pobūdžio FTEPI, sukoncentruoti Vilniuje, vienintelis Universitetas, tapęs koncernu, masiškai leidžiančiu specialistus – Vilniuje. Šios fundamentaliojo mokslo ir intelektualinės veiklos monopolizacijos rezultatas – nuskurdintas kultūrinio ir bendrojo išsilavinimo lygis kituose miestuose.

Įsivyravo tendencija, jog tikrasis mokslas gali būti tik sostinėje, tikras rašytojas, tik menininkas – tik sostinės atstovas (kiti iš periferijos!). Ir tik sostinės atstovas turi monopolinę teisę visus mokyti. Štai kur grynasis monopolizmas, „centro" politika! Labai keista iš garbingų sostinės žmonių girdėti kalbas apie savarankiškumą ir autonomiją (nuo Maskvos) ir kartu deklaruoti monopolinę Vilniaus teisę mokslo, švietimo, kultūros, valdymo srityse. Tačiau bet kokia monopolizacija veda prie išsigimimo. Todėl būtina decentralizacija. Kauno Vytauto Didžiojo universiteto (KVDU) atkūrimas bus pirmas žingsnis šia kryptimi. Kauno universitetą reikia suprasti kaip humanitarinio ir fundamentaliojo mokslo centrą, būtiną Kaunui ir Lietuvai, o ne jo atkūrimą etnografinio instituto rėmuose, kaip kad siūlo sostinės atstovai. Fundamentalusis mokslas, kaip ir humanitarinis, Universitetui yra būtinas, tik toks yra reikalingas Kaunui, Lietuvai.

Pažiūrėkime, kuo mes silpni, ko mums trūksta, kad šias spragas užpildytų KVDU.

Štai vyksta polemika dėl Ignalinos atominės elektrinės. Mūsų geologai ir biologai autoritetingai gina Lietuvos interesus, o fizikai tyli (kitaip ir būti negali, nes nėra branduolinės fizikos, tiksliau – neutronų

fizikos, specialistų). Bet Vilniaus universitetas išleidžia daug puslaidininkių ir lazerių fizikos specialistų. Kokia gi padėtis pramonėje (juk Respublika specializuojasi mašinų gamybos ir elektronikos srityse ir vyrauja tendencija vystyti mokslui imlias pramonės šakas)? Daug kas šiandien keiksnoja mūsų skaičiavimo techniką dėl jos nuolatinių gedimų. Vadinasi, mes nesugebame savo pramonės aprūpinti konstruktoriais ir moksliniais darbuotojais, kuriančiais bei eksploatuojančiais šiuolaikines technologijas.

Kita sritis – lazerių. Vakarų rinka jau senokai užtvindyta lazeriniais buitiniais grotuvais, o pas mus lazeris vis dar pateikiamas kaip stebuklas. Na, o pirmieji mūsų šalyje lazerinius grotuvus pradėjo gaminti estai, kurie nerengia tokiais masiniais kiekiais, kaip mes, kvantinės elektronikos specialistų. Tad kurgi dingsta šie mūsų specialistai ir ką jie veikia? Giriamės ir savo pasiekimais tikimybių teorijoje bei matematinėje statistikoje. Bet tai taikomoji matematika. O kur fundamentalioji (algebra, topologija, diferencialinė geometrija, funkcionalinė analizė ir daugelis kitų)? Tačiau net modeliuojant stochastinius (tikimybinius) procesus daugiausia nuveikė savamoksliai fizikai, bet ne matematikai.

Sakome, kad stiprūs esame taikomojoje (skaičiuojamojoje) matematikoje, bet juk visas matematinis skaičiavimo technikos aprūpinimas – importinės kilmės. Net mokyklinį kompiuterį aprūpinti programine įranga, sukurta savų specialistų, tapo didelė problema. Na, o jeigu dar prisiminsime visišką mūsų ekologinį neraštingumą, tai situacija fundamentiniuose tyrimuose išties pasirodys grėsminga. O juk mes kalbame apie ekonominį savarankiškumą, konkurenciją su Vakarų technologija.

Aukšti pareigūnai ir mokslo vadovai teigia, kad nėra išteklių finansuoti KVDU, kad tai susilpnins Vilniaus universitetą, kad jau ir taip didelė mokslinių darbuotojų armija. Tačiau ar visos laboratorijos, moksliniai padaliniai gvildena Lietuvai aktualias mokslo problemas? Laikas pateikti ir finansines sąskaitas mokslinėms organizacijoms, kurios ištisi dešimtmečiai atsiskaito tik... straipsniais. Na, o jeigu KVDU sudarys konkurenciją galingam Vilniaus universitetui, tai reikės tik džiaugtis. Konkurencija priverstų daug ką išsijudinti, ištiesinti deformuotus mokslinio pasaulio veidrodžius, į kuriuos žiūri paprasti mirtingieji.

• Dabar pažiūrėkime iš inžinerinių pozicijų: ar Respublikos mokslinis-techninis lygis pasiekė tokias aukštumas, kad tolesnis techninio išsilavinimo kėlimas nereikalingas? Šiuo metu pagal galiojančias programas bazinės disciplinos (matematika, fizika) techninėse aukštosiose mokyklose dėstomos tik pirmus du tris semestrus. Toliau dominuoja grynai specializacijos disciplinos. Taigi specialistas rengiamas tik įrenginiams ir technologinėms linijoms eksploatuoti ir retais atvejais – projektavimo bei konstravimo darbams atlikti. Toliau pagal sudėtingumą sektų eksperimentinio projektavimo-konstravimo ir mokslinio tyrimo darbai. Šioms dviem pakopoms reikalingas bazinis universitetinis išsilavinimas, kurio mūsų absolventai negauna. O būtent šios dvi pakopos užtikrina mums technologinę autonomiją ir kompetenciją. Tai sakytina net apie „Bangos“ susivienijimą: išleidžiant „Šilelius“ pasinaudojama kitų firmų bei susivienijimų teikiama elementine baze. Tačiau kas bus po 2–3 metų, kai Vakaruose masiškai bus pereita prie labai didelės integracijos mikroschemų, plokščių ekranų ir skaitmeninio signalo kodavimo? Kur mes tą naują technologiją įsigysime ir kaip ją eksploatuoseime?

Taigi, būsimas Kauno universitetas ir turėtų padėti išspręsti šias problemas, t. y. rengti specialistus rytdienai, žiūrėti 10–15 metų į priekį.

Viena aktualiausių jame gvildenamų problemų turi būti Lietuvos energetikos ateitis, tai yra visos ekonomikos šerdis. Kompleksas, sudarytas iš Universiteto, Politechnikos bei Fzikinių-techninių energetikos problemų institutų, kompetentingai spręstų brenduolinės, termobranduolinės, kitų alternatyvių krypčių energetikos problemas, šiandien Lietuvai labai aktualias. Reikėtų parengti ir šios srities specialistų, kad vėliau jų netektų importuoti iš kitur, tuo sukuriant papildomas nacionalines problemas (pavyzdys – Sniečkus). Labiausiai pasigendame aerodinamikos ir hidrodinamikos specialistų – nacionalinių kadrų besikuriančiai Lietuvos aviacijos pramonei. Pastarosios disciplinos turėtų dominuoti rengiant ir ekologus. Universitete reikėtų rengti taip pat plazmos fizikos, puslaidininkių technologijos, akustoelektronikos, o po to elektronikos, taip pat ir biologinio profilio specialistus. Būtent šios pramonės bei mokslinio tyrimo kryptys susiformavo Kaune, o KVDU duotų naują impulsą joms vystyti.

Atkuriamas Universitetas turi būti nacionalinis, kuriame mokytis, dalyvauti mokymo procese bei moksliniame darbe galėtų tiek Lietuvoje gyvenantys, tiek išeivijos lietuviai. Tai turėtų atitikti koncepciją, kad kiekvienas didesnis miestas – Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys – privalo turėti savo autonomišką aukštųjų mokyklų ir technikumų tinklą, ruošiantį specialistus miestui ir rajonui pagal jų poreikius, specifiką.

Bendrą KVDU strategiją mokymo ir mokslo srityse turi numatyti didžioji Universiteto taryba, sudaryta iš valdymo, pramonės, švietimo, kultūros, įvairių mokslo sričių atstovų, tiesiogiai nedirbančių Universitete,

be jo pedagoginių kadrų. Šioje taryboje turėtų būti geografiniu požiūriu atstovaujama Kaunui, visai Lietuvai, lietuvių išeivijai. Didžiosios tarybos kompetencijoje turėtų būti:

1) naujų KVDU katedrų steigimas bei esančių išformavimas;

2) tyrimų naujose ir perspektyviose mokslo srityse organizavimas ir neperspektyvių bei Lietuvai nereikalingų mokslinių tyrinėjimų nutraukimas;

3) KVDU mokomų specialybių bei studijuojančio kontingento ir pedagoginio bet techninio personalo skaičiaus nustatymas;

4) finansavimo problemų sprendimas.

Manau, jog mokymo procesas Universitete turi vykti tiek jame pačiame, tiek pagal sudarytus kontraktus mokslinio tyrimo institutuose, gamyklose, žemės ūkio objektuose, kitose aukštosiose mokyklose, taipogi užsienyje. Reikėtų plačiai praktikuoti mokymo procesą baziniuose mokslinio tyrimo institutuose bei gamyklose, aukštesniųjų kursų studentams naudotis kviestinių lektorių paslaugomis. Derėtų įvesti ir laisvo klausytojo statusą. Kauno universitetas galbūt turėtų rengti nedaug, bet aukštos kvalifikacijos specialistų.

Manyčiau, kad šalia humanitarinių fakultetų tikslinga turėti mechanikos-matematikos (informatikos), fizikos, biologijos (biotechnologijos) fakultetus, taip pat šiuolaikinį skaičiavimo centrą, stengtis jį sukurti nuo pat KVDU įsteigimo pradžios.

Rolandas ASAUSKAS
Žemės ūkio akademijos fizikos katedros dėstytojas,
fizikos-matematikos mokslų kandidatas

Nr. 141. VDU studijų programos ir stojamųjų egzaminų paskelbimas, 1989 m. birželio 20–21 d.

VDU archyvas, f. 1, ap.1, b. 7, l. 2–6. Mašinraštis, originalas.

Skelbta: Vytauto Didžiojo universitetas: prasideda studijos. In *Kauno tiesa*, 1989 06 20. Nr. 142, p. 1; Vytauto Didžiojo universitetas (VDU) pradeda darbą. *Komjaunimo tiesa*, 1989 06 21. Nr. 120, p. 1–2.

[Straipsnis į „Komjaunimo tiesą“ 8.VI.89, į „Kauno aidą“][149]

Vytauto Didžiojo universitetas (VDU) pradeda darbą

Pagrindiniai VDU atkūrimo veiksniai. VDU atkūrimas vystosi palyginti sparčiai. 1988 m. pradžioje, spaudoje paskelbti pirmieji straipsniai apie VDU Kaune atkūrimo būtinumą išreiškė seniai Lietuvos visuomenės puoselėjamas mintis. VDU atkūrimui ir jo dabartinės sampratos formavimuisi esminės įtakos padarė šie veiksniai:

– mokslinės ir plačios visuomenės pažiūros, siūlymai bei lūkesčiai, kurie nuolat buvo ir yra skelbiami Respublikos spaudoje,

– Kauno mokslo visuomenės išrinktos VDU Atkūrimo tarybos veikla,

– Konferencija, skirta tautinės aukštosios mokyklos koncepcijos išvystymui ir Kauno universiteto atkūrimui,

– Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro Kaune įkūrimas,

– Lietuvos vyriausybės pažiūros VDU atkūrimo klausimu, pareikštos įvairaus lygio pasitarimuose.

VDU dabartinė samprata išsivystė minėtų veiksnių įtakoje. Klaidinga būtų manyti, kad visi šie veiksniai visuomet veikė viena kryptimi, darniai persipindami. Būta nemažai prieštaravimų ir nesutarimų. Nepaisant to, šiuo metu ryškėja pagrindiniai atkuriamo VDU-to kontūrai. Paskutiniame VDU Atkūrimo tarybos posėdyje, įvykusiame šių metų gegužės mėn. 30 d., balsų dauguma buvo patvirtinta tokia atkuriamo VDU samprata:

VDU tai nepriklausomas, modernus, humanitarinio-fundamentalaus pobūdžio, vystymosi pradžioje palyginti mažas universitetas.

[149] Užrašyta pieštuku.

Ką reiškia nepriklausomas? Parenkant pagrindines studentų ruošimo specialybes, sudarant mokymo planus ir programas lemiamas vaidmuo suteikiamas Universiteto Tarybai, kūrybiškai mąstantiems dėstytojams, o taip pat ir studentams, bet ne esantiems, sustabarėjimu dvelkiantiems, sąjunginių ministerijų mokymo planams. Mokymo procesą, mokslinio tyrimo darbus Universitetas vykdys remdamasis savo statutu. Savarankiškai palaikys ryšius su užsienio aukštosiomis mokyklomis keičiantis studentais, dėstytojais, moksline informacija. Universitete turės teisę mokytis ir dėstyti asmenys, nepriklausomai nuo jų įsitikinimų, religinių bei politinių pažiūrų.

Atskiro paaiškinimo nusipelno samprata – „humanitarinio pobūdžio“ universitetas. VDU-te humanitarinis lavinimas – neatsiejama visų krypčių ir specialybių studijų dalis. Pirmuose dviejuose kursuose humanitarinės disciplinos bus dėstomos visų krypčių ir visų specialybių studentams. Numatoma didelė humanitarinių disciplinų įvairovė, kurias studentai galės laisvai pasirinkti. Pirmųjų studijų metais planuojama dėstyti tokias humanitarines disciplinas: lietuvių kalbos kultūra, politologija, sociologija, kultūros filosofija, Lietuvos istorija, metodologijos pagrindai, pasaulio kultūros istorija, pagrindinių pasaulio religijų studijos, informatika, ekologinė etika. Dalį šių disciplinų dėstys šių sričių žinovai, užsienio lietuviai, užsienio universitetų mokslininkai ir nebūtinai lietuvių kalba. Neretai tai bus anglų kalba. Todėl VDU-to studentai nuo pirmų dienų rūpestingai turės mokytis anglų kalbos.

Čia būtina pastebėti, jog ne visi Atkūrimo tarybos nariai pritaria tokiai VDU-to sampratai. Dalis jų mano esą tikslinga atkurti VDU-ą Kauno politechnikos instituto pastogėje. Taip būtų nugalėti kai kurie VDU-to juridinio įteisinimo sunkumai. Tačiau, čia galima įžvelgti realų pavojų, kad artimiausiu laiku, VDU-tas pataptų technikiniu universitetu. Kauno humanitarizacijos bei laisvo universiteto išlaikymas ir vystymas tokiu būdu būtų apsunkintas, o gal būt ir praktiškai neįmanomas.

Dabartinis VDU juridinis statusas ir lėšos.

Universiteto Atkūrimo taryba paruošė kreipimąsi į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą dėl VDU kaip aukštosios mokyklos įteisinimo. Šis juridinis aktas turėtų būti patvirtintas artimiausioje Aukščiausiosios Tarybos sesijoje liepos mėn. pradžioje. Kol nėra juridinio įteisinimo, VDU finansavimas iš valstybinių lėšų negalimas. Todėl, dabartiniu metu VDU-tas gyvuoja visuomeninio universiteto sąlygomis ir teisėmis. Pradinio jo finansavimo pagrindą sudarys lėšos, paaukotos Respublikos gamyklų, įstaigų bei privačių asmenų. Sėkmingam VDU darbui pirmaisiais metais reikalinga apie 150 tūkst. rublių. Šios lėšos bus naudojamos studentų stipendijoms, būtiniems administravimo reikalams. Malonu pastebėti, kad pradiniu laikotarpiu VDU-tą visokeriopai remti sutinka kitos Kauno ir Vilniaus aukštosios mokyklos bei mokslinio tyrimo institutai. Labai pageidautina, kad artimiausiu metu pradedantį gyvuoti VDU-tą finansiškai paremtų sponsoriai, pervesdami pinigus į VDU-to sąskaitą Nr. 4700136 Kauno socialiniame banke.

Pagrindinės VDU-to mokymo-mokslo kryptys.

Formuojant pagrindines VDU-to mokymo-mokslo kryptis vadovautasi tokiais principais: 1. mokymas ir mokslas – du neatsiejami procesai, 2. atsižvelgiant į dabartinę mokslo, kultūros, ekologinę padėtį, ruošti specialistus, kurie ypač bus reikalingi Lietuvai XXI amžiuje, gyvenant ir dirbant pilno savarankiškumo sąlygomis. Pradiniu universiteto vystymosi laikotarpiu numatomos keturios pagrindinės mokymo-mokslo vystymosi kryptys, kurios vėliau išsivystys į atskirus fakultetus:

– humanitariniai mokslai su specialybėmis kultūros istorija, etnokultūra, menotyra,
– ekonomikos mokslai su menedžmento, marketingo ir tarptautinių ekonominių ryšių specialybėmis,
– tikslieji mokslai su specialybėmis informatika, taikomoji matematika, taikomoji fizika, mechanika,
– biologijos-ekologijos mokslai su fiziologijos, mikrobiologijos-biotechnologijos, ekologijos specialybėmis.

Studijos VDU-to humanitarijos fakultete iš esmės skirsis nuo studijų esamų universitetų Filologijos fakultetuose. Jeigu Filologijos fakultetuose pagrindinis dėmesys skiriamas kalboms ir literatūrai, tai VDU-to humanitarijos fakultete studijų taikinys – atskiros etnokultūros/ tarkime, baltų etnokultūros/, istorija, jos daugiabriaunės išraiškos būdai bei formos, jos ryšys su kitomis etnokultūromis, neužmirštant, žinoma, ir kalbos kaip pagrindinės bendros etnokultūros pasireiškimo formos.

Apskritai kas nori gaminti ir tobulinti gamybos priemones, organizuoti gamybą, gydyti žmones, mokytis ir kitus mokyti kalbų, istorijos, matematikos ar kitų dalykų, turėtų stoti į Politechnikos, Medicinos ar Pedagoginį institutus. Tiems, kuriuos domina dvasinės kultūros ištakos ir jos poveikis žmogaus praktinei veiklai, žmogaus būtis ir ateitis sparčiai besivystančios technizuotos civilizacijos katile, žmonių dvasinis bendravimas ir ekonominiai santykiai daugianacionalinėje visuomenėje, kurią veikia du priešingos krypties vektoriai – kosmopolitinė integracija ir savo genetinio bei nacionalinio unikalumo išlaikymas bei atstovėjimas, patartume pasirinkti studijas Universitete.

Tarybos vardu: Pirmininkas Jurgis Vilemas
Nariai: Antanas Karoblis
Vytautas Paliūnas
Algirdas Radzevičius
Mindaugas Venslauskas
Povilas Zakarevičius
Pasaulio lietuvių kultūros mokslo ir švietimo Centro tarybos vardu:
Direktoriai: Algirdas Avižienis,
Vytautas Statulevičius[150]

Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimo Taryba nuo 1989 m. rugsėjo 1 d. kviečia studijuoti:
– humanitarinius mokslus
stojamieji egzaminai: lietuvių kalba ir literatūra /raštu/, istorija, užsienio kalba, pokalbis
– tiksliuosius mokslus
stojamieji egzaminai: lietuvių kalba, matematika, fizika /egzaminai raštu/, pokalbis
– ekonomikos mokslus
stojamieji egzaminai: lietuvių kalba ir literatūra /raštu/, matematika /raštu/, geografija, pokalbis.

Stojantieji į VDU-tą pateikia tokius dokumentus: pareiškimą rektoriaus vardu, vidurinės mokyklos baigimo atestatą, sveikatos pažymėjimą, 6 nuotraukas (3x4) ir asmens dokumentus.

Dokumentai priimami nuo birželio 20 d. iki liepos 5 d. adresu: Kaunas, Laisvės al. Nr. 53.

Stojamųjų egzaminų pradžia liepos 6 d. 9^{00} val.

Biologijos-ekologijos krypties studijas VDU-te numatoma pradėti kitais, 1990 metais. Šiais metais nuo rugsėjo 15 d. VDU-te atidaromi biologijos studijų parengiamieji kursai, į kuriuos priimami 11-os, 12-os klasių moksleiviai ir, taip pat, baigę vidurinę mokyklą, besiruošiantys studijuoti biologijos mokslus VDU-te ir nebūtinai tik Universitete, bet ir kitose biologinės krypties Lietuvos aukštosiose mokyklose, Medicinos in-te, Žemės Ūkio Akademijoje, Veterinarijos Akademijoje ir kt.

Nr. 142. Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo nutarimas. 1989 m. birželio 21 d.

LCVA, f. R-758, ap. 2, b. 758, l. 32. Mašinraštis, originalas.

Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos
Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo
NUTARIMAS

Dėl Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas nutaria:

1. Pritarti Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo Tarybos pasiūlymui – atkurti Kauno Vytauto Didžiojo universitetą ir suteikti jam savarankiškos aukštosios mokyklos statusą.

2. Įstatymo projektą dėl Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo pateikti svarstyti XI šaukimo Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos dvyliktajai sesijai.

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pirmininkas V. Astrauskas [parašas]
Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo sekretorius L. Sabutis [parašas]

[Antspaudas]
Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas

Vilnius, 1989 m. birželio 21 d.
Nr. XI–3020

[150] A. Avižienio ir V. Statulevičiaus pavardės paskelbtos tik „Kauno tiesoje“.

Nr. 143. Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio Kauno tarybos ir grupių įgaliotinių susirinkimo rezoliucija. 1989 m. birželio 22 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 49. Mašinraštis, originalas.

[Posėdžio metu [06–23] įteiktas dokumentas][151]

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Kauno grupių įgaliotinių susirinkimo
rezoliucija
dėl Vytauto Didžiojo universiteto statuto

Sąjūdžio Kauno grupių įgaliotinių susirinkimas, remdamasis š. m. birželio 1 d. pareikšta nuomone, mano, kad Vytauto Didžiojo universiteto statute turi atsispindėti šie principai:

– Vytauto Didžiojo universitetas yra nepriklausoma aukštoji mokykla. Valstybės įsipareigojimai Universitetui ir Universiteto – valstybei grindžiami sutartimis;

– pagrindinė Universiteto veiklos nuostata yra akademinės laisvės principas;

– Vytauto Didžiojo universitetas turi būti valdomas kartu su užsienyje gyvenančiais lietuviais pariteto pagrindais;

– Vytauto Didžiojo universitete turi būti užtikrinta derama vieta humanitariniams-socialiniams mokslams.

Sąjūdžio Kauno grupių įgaliotinių susirinkimas visiškai remia 1989 m. balandžio 26 d. mokslinės konferencijos „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas" nutarimus ir pritaria Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centre paruošto statuto projekto pagrindiniams principams.

1989 06 22

A. Abišala
Susirinkimo pirmininkas
R. Lipšienė
Susirinkimo sekretorė

Nr. 144. VDU Atkūrimo tarybos šešto posėdžio protokolas. 1989 m. birželio 23 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 35–41. Rankraštis, originalas.

1989 06 23 Tarybos posėdžio
Protokolas Nr. 6

Įžanginis žodis – akad. J. Vilemas

Statutų projektų svarstymas.

Informuoja akad. J. Vilemas (pirmininkas). Atsiprašo už pavėluotą statuto įteikimą; paskelbia apie alternatyvinio (kito) statuto pateikimą.

Prof. A. Buračas – procesas vystėsi prasmingai ir galima aptarti visus kriterijus, kuriuos teiksime LTSR Aukšč. Tarybai. Sąjūdžio pateiktas statutas ir Tarybos pateiktasis – turi bendrų tendencijų, tačiau yra nekorektiškų formuluočių. Negerai – nepriklausoma aukštoji mokykla; pariteto klausimas. Be reikalo darom padėtį sudėtinga. Labai svarbus juridinis u-to pagrindas. Labai svarbi u-to veiklos nuostata (Lietuvoj – ne Lietuvoj gyvenantys). Nereikia kategoriškumo klampiose situacijose. Senato–rektorato santykį spręsti nedelsiant! Netrukdyti operatyvumui. Statutas yra laikinas. Išeiti su labiau apibendrintu projektu – probleminės situacijos bus sprendžiamos vėliau. Reikia integruoti abu projektus.

Prof. A. Mickis – projektą gavom šiandien (alternatyvinį). Yra prieštaravimų: 1) Lietuvos ir viso pasaulio – vėliau 2) gyvenantys tik Lietuvoj.

Prof. J. Blužas – reikia bendros grupės statuto svarstymui.

[151] Įrašyta mėlynu tušinuku.

Prof. A. Smailys – apibendrina abu statutus. Abiejuose išryškėja antidemokratiškas elementas. Statuto parengimas ilgas procesas. Statutą turėtų tvirtinti LTSR Ministrų Taryba. Rektoriaus teisė – pristatyti prorektorius, dekanus ir t. t. – tai sena susikompromitavusi tarybinė piramidė. Siūlo: prorektorius, dekanus renka bendroji taryba slaptu balsavimu. Prorektorius turi būti mokslų daktaras (net ir dekanas t. b. mokslų daktaras). Katedros vedėjas paruošia spausdintus kursus, monografijas. U-to rektorius ir prorektoriai – renkami 1 ar dviem kadencijom, – būtinas rotacinis principas. Pariteto principas nenaudingas u-tui. Užsienio lietuviai u-tui reikalingi – reikia pripažinti užsienio lietuviams paritetą. Reikia paimti į savo rankas Šv. Mikalojaus bažnyčios knygas. U-tas turi būti tikras mokslo centras. Stulpinienės koledžas vertas dėmesio. Ją išklausyti Tarybos posėdyje. Ekologijos centras turi glaustis prie VDU-to. Filologams reikia atiduoti duoklę: gavosi – valdžią paėmė tarybiniai lietuviai.

Prof. V. Domarkas – prašo nutraukti piketus. Kas organizavo piketą – prašo pasisakyti. U-te neturi dirbti dirbę slaptais agentais.

Akad. J. Vilemas prašo nenukrypti nuo esmės – leisti u-tui dirbti. Reglamentas – 3 mėn. Piketas – tarybos darbo torpedavimas. Pagalį kiša į ratus G. Kostkevičius. Jis primeluoja iš tribūnų.

Prof. V. Antanaitis – sprendžiam tokį šventą dalyką ir krypstam į asmeniškumus. Prašo mesti ambicijas į šalį ir iš visų puslapių daryti bendrą statutą. Pasaulio lietuviai žiūri į tą reikalą labai rimtai; bus prisitraukta išeivija. Siūlo sudaryti darbinę grupę – 4–5 žmonių ir paruošti vieną dokumentą.

J. Oksas – perskaito du dokumentus, liečiančius P. Zakarevičių, priimtus LPS Taryboje 1989 06 01 ir 1989 06 22 (dokumentai pridedami)[152].

A. Patackas – mechanizmas jau paleistas, atšaukti nebėra galimybių. Problemos šaknis – užsienio lietuvių dalyvavimas. Piketo niekas neorganizavo. Piketo turinys neliečia KPI. Vakar referavo įgaliotinių susirinkime ir G. Kostkevičius, ir A. Karoblis, ir A. Patackas. 1) U-to autonomija; 2) statutas ir pasaulio lietuviai u-te.

Akad. V. Statulevičius – atsirado dvi grupės. Dokumentai turi išeiti tik iš abiejų grupių darbo drauge. Konferencijos nutarimai turi būti bendri ir šventi. Neturime daryti politinių klaidų – u-tas turi būti visų, ne tik Lietuvoje gyvenančių.

Doc. M. Venslauskas – kodėl skelbiami 6 ir 4 fakultetai?

Prof. A. Mickis – Lietuvoj ir užsieny gyvenantys lietuviai.

Doc. G. Kostkevičius – tiktai LTSR [pastoviai gyvenantys] gali būti u-to darbuotojai. Bijo įsileisti užsienio lietuvių, nes neliks kėdžių patiems.

Akad. J. Vilemas – bet prieštaravimų ir nėra – juk tegul atvažiuoja.

Akad. J. Brėdikis – reikia paimti pagrindu jau esamą statuto projektą.

Prof. St. Masiokas – pripratom triukšmauti ir mažai dirbti. Grupėj nebuvo vieningų nuomonių, bet to ir nereikia. Galime sukurti tik tarpinį veiklai vystyti statutą. Kviečia nagrinėti papunkčiui, diskutuoti dėl principų. U-tas yra lokalizuotas (jis yra Kaune). Pasisakau prieš kosmopolitiškumą. Oficiali kalba VDU-te – lietuvių klb. Siūlo sudaryti 3–4 psl. statutą ir pateikti jį Ministrų Tarybai.

Akad. J. Vilemas – apsvarstyti laikinąjį statutą.

Kauno Kunigų Seminarijos rektorius V. Butkus – Dėl pavadinimo – Kauno teologijos f-tas, analogiškai Kauno VDU-tas.

Vyko diskusijos dėl pavadinimo „Kauno VDU-tas" ar „VDU Kaune". Balsuoja: 1) Kauno VDU – už 14, 2) VDU-tas – už 16.

Statuto grupė –

[iš 14 kandidatų jį rengti išrinkta:][153] J. Šatas – pirmininkas, A. Smailys, R. Baltrušis, V. Paliūnas, St. Masiokas, A. Čižas, G. Kostkevičius, akad. L. Kairiūkštis.

Terminas – iki liepos 1 d. 8 žmonės paruošia projektą.

Įtraukti Čyžą, A. Žygas, prof. A. Smailys, Baltrušis.

Svarstomas toliau statuto projektas. Pastabas duoda – akad. Statulevičius, prof. V. Paliūnas, V. Antanaitis, M. Venslauskas, akad. Kairiūkštis (paanalizuoti triumvirato (diumvirato) galimybę), G. Kostkevičius, A. Patackas, akad. A. Buračas[154].

Aukščiausiajai Tarybai referuoja akad. J. Vilemas. Statutas tikslus jai nėra reikalingas.

[152] Tik vienas iš jų (1989 birželio 22) yra apie Zakarevičių. Jame 22 LŪSTI kolektyvo nariai reiškia nepasitikėjimą savo prorektoriui ir įspėja Tarybą dėl jo ketinimų tapti VDU Ekonomikos fakulteto dekanu (VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 48).

[153] Protokole išrinktieji apibraukti ratais.

[154] Ši pastraipa nubraukta.

Priėmimo komisijos atsakymas.

Sekretorius A. Patackas – laisvo klausytojo statusas – labai svarbus.

1. Turi būti laisvo klausytojo statusas (A. Karoblis – su stacionaro studentais ir paskaitom visuomenei). Bus rudenį paskelbta. Pritaria visi laisvo klausytojo statusui.

2. Dėl rusų tautybės žmonių – studentų stojimo sąlygų į VDU-tą. Nacionalinis klausimas yra opus.

3. Lietuvių kalbos ir literatūros egzaminas – ateities Lietuva (tema) – vengti atsitiktinių žmonių. Leisti kitataučiams rašyti rašinį jų gimtąja kalba. Taryba pritaria.

4. Dėl norinčių studijuoti iš naujo VDU-te: dokumentų nuorašai? Nutaria: pasitenkinti dokumentų nuorašu.

5. Dėl korupcinių dalykų – paskelbti visuomenei žmonių, kurie dalyvaus egzaminuose, pavardes. (Kostkevičius G.). Patackas A. – skirti didelę reikšmę pokalbiui. Akad. Kairiūkštis – priimti be egzaminų. Akad. Statulevičius – visur JAV įvesti egzaminai.

6. Ar priimti baigusius aukštąjį mokslą – tokį rekomenduoti eiti laisvuoju klausytoju. Nuspręsta: 50 % baigusių ir 50 % – abiturientų. Prioritetą turi turėti jaunimas. Galiausia – sprendžia organizacinė komisija.

Prof. J. Brėdikis – siūlo mokestį įvesti laisviems klausytojams.

Oksas – leisti laisviems klausytojams amžiaus neriboti.

Studentų priėmimo komisija:

[Pirm.:] doc. A. Karoblis. Atsakingasis sekretorius – A. Patackas. Visi už. Priėmimo komisija: akad. J. Vilemas, A. Smailys, V. Stauskas, Mickis, Masiokas, P. Zakarevičius, Paliūnas, A. Karoblis, A. Patackas, M. Lukšienė, Baltrušis.

G. Kostkevičius – lietuvių, A. Žygas, V. Kubilius, R. Marčėnas, K. Stoškus, E. Gečiauskas (informatika)

Tarybos nariai gali ateiti ir dalyvauti komisijos darbe.

1. Lietuvių kalba ir literatūra – Radzevičius
2. Fizika – akad. Pranevičius
3. Matematika – Pekarskas KPI
4. Užsienio kalba – doc. Misevičienė, Vilutis, Čepuk[ėnienė arba Čepukėnas]
5. Istorija – Batūra VU
6. Geografija – Kontvainis VPI

Pirmininkas siūlo savo grupę.

Studentų skaičius:

1. Humanitarų – 50
2. Tiksliųjų mokslų – iki 50
3. Ekonomistų – 50

Pokalbis – priėmimo komisija veda pokalbį su vienodais balais išlaikiusiais egzaminą.

Medalininkai laiko bendra tvarka (daugumos nuomonė)

Rektoriaus rinkimas, asmenybė.

Akad. J. Vilemas: kaip vadovauti ir kam vadovauti u-tui pirmaisiais metais? Kalbėjo prof. A. Smailys, prof. R. Baltrušis, Kairiūkštis, siūlo įgalioti / įpareigoti eiti pareigas Tarybos pirmininką akad. J. Vilemą. (V. Antanaitis – Oksas: negalime nuspręsti šio klausimo. Šiandien nėra kvorumo), akad. V. Domarkas, Stasiulionis.

Renkasi Taryba liepos 3 d.

1. Studijų planai

2. Mokslo-mokymo krypčių koordinatoriai (tikslieji mokslai – V. Paliūnas, biologija – M. Venslauskas, ekonomika – P. Zakarevičius, humanitariniai mokslai – V. Kučinskas, kultūros istorija – Vyt. Kubilius, etnokultūra – N. Vėlius, menotyra – K. Stoškus). Planas sudarytas pagal Tarybos koordinatorių sudarytų grupių specialistų ir Lietuvos vedančiųjų mokslininkų patarimus.

Pedagoginių kadrų komplektavimas

Preliminariai – 1. Humanitariniai mokslai – V. Kubilius, K. Stoškus, (pas Karoblį – sakė – nusirašyti vėliau!)

2. Ekonomikos mokslai (žiūr. atsk. lapą)[155]

3. Tikslieji mokslai –

Dėl bendrabučių stojantiems ir patalpų – darbo tvarka.

Dėl armijos – taikyti u-tui tokį statusą, kaip ir kitoms.

Dėl stipendijų – palikti spręsti u-tui, pateikti biudžetą (150 tūkst. duoda ministerijoje).

Dėl etatų – nežinoma pakolkas.

[155] Prie protokolo lapo nėra.

Nr. 145. Birutės Mačienės reportažas apie VDU Atkuriamosios tarybos posėdį 1989 m. birželio 23 d.

Mačienė, Birutė. Ir alternatyviniai variantai Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo Tarybos posėdyje. In *Vakarinės naujienos*, 1989 06 30. Nr. 149–150, p. 2.

Ir alternatyviniai variantai
Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo Tarybos posėdyje

Galima drąsiai sakyti, kad Vytauto Didžiojo universitetas atkurtas, tačiau rūpesčių jo Atkūrimo tarybai nesumažėjo. Todėl ir susirinko Taryba į didįjį posėdį, kuriame žadėta svarstyti Universiteto statuto projektą, išsiaiškinti, kas galėtų tapti pirmuoju rektoriumi. Posėdyje labai aktyviai dalyvavo Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro, Sąjūdžio atstovai, gražus būrys TSRS liaudies deputatų.

Prieš pat rimtą pokalbį posėdžio dalyviams buvo išdalintas dar vienas Statuto projektas, parengtas Pasaulio lietuvių centro grupės. Kad alternatyvinis variantas neblogai, pripažino ir pirmojo projekto kūrėjai iš Universiteto atkūrimo tarybos, tačiau pastebėjo, jog prieš valandą posėdyje sužinojus apie naują dokumentą nebelieka laiko jį išstudijuoti.

„Nesusistygavimas“ buvo juntamas visu atkuriamuoju periodu. Todėl posėdyje tiesiai buvo paklausta, kas atsakingas už visuomenės dezinformaciją, kai Atkūrimo taryba skelbė pradėsiant darbą tris Universiteto fakultetus, o Centras – šešis. Jau rodėsi, kad atmosfera įkais pirmosiomis minutėmis, tačiau laiku žodį tarė TSRS liaudies deputatas A. Buračas:

– Universitetas pradės funkcionuoti, nepaisant visų prieštaravimų. Bandykime integruoti labai skirtingas nuomones. Man atrodo, ginčytina visur fiksuoti Universitetą kaip nepriklausomą mokyklą. Suprantu, laisvės visi pasiilgę, bet nuo ko nepriklausomas Universitetas? Dar neaišku, kodėl būtina akcentuoti užsienio lietuvių paritetą. Ir nėra ko pirmiausia kelti akademinės laisvės principo, nes greta jo žymiai aiškiau reikia formuluoti pagrindinį Universiteto tikslą – ruošti gerus specialistus.

Prieštaravimai prieštaravimais, tačiau jie... išėjo į gatvę. Prie KPI centrinių rūmų, kur posėdžiavo Universiteto atkūrėjai, tą popietę susirinko nemažas būrys Sąjūdžio ir „Jaunosios Lietuvos“ piketuotojų. Tai, pasak vieno Sąjūdžio Kauno tarybos atstovų, įvyko spontaniškai. Plakatuose buvo parašyti reikalavimai Universitetą kurti pasaulio lietuviams, o ne stagnatoriams ir panašūs. Dėl piketuotojų labiausiai sunerimo KPI rektorius V. Domarkas. Instituto dėstytojai jam pareiškė nepasitenkinimą, nes, neduokdie, koks praeivis, daug negalvodamas, būtent juos pakrikštys stagnatoriais...

Priimtas protingas sprendimas – pasikviesti piketuotojus į salę. Tegul paklauso ir įsitikina, ar Universiteto kūrimo reikalai į geras rankas patekę.

– Man be galo skaudu, – taip prabilo liaudies deputatas V. Antanaitis, – kad sprendžiant šventą dalyką pasireiškia ambicijos. Reikia dirbti bendrai. Prieš keletą dienų, – tęsė jis, – buvau Maskvoje, JAV ambasadoje. Ir ten labai palankiai žiūri į mūsų Universitetą: žada padėti ne tik lietuviai.

Panašiai apie būtinybę suvienyti pastangas kalbėjo ir TSRS liaudies deputatai Lietuvių centro direktorius V. Statulevičius bei J. Brėdikis. Ypač įdėmiai buvo išklausyta deputato A. Smailio nuomonė:

– Aš, – tarė profesorius, – esu susipažinęs su visais senaisiais statutais. Galiu apibendrinti. Visų pirma niekad nebuvo skubama ruošiant statutus. Nenorėkime ir mes greitai tą darbą atlikti. Dar manau, kad Universiteto prorektoriai ir net dekanai turi būti mokslų daktarai: dabar jų yra pakankamai. Be to, kiekvienas dėstytojas turėtų per dvejus metus išspausdinti savo skaitomų paskaitų kursą, kaip būdavo seniau. Manau, tos monografijos parodys, ko jis yra vertas. Jei nebus užsienio lietuvių pariteto, su jais pradėsime konfliktuoti, o tai mums nenaudinga. Kita vertus, manau, realiai užsieniečiai pas mus nepersikels...

– Neturėkime iliuzijos, – pasakė Atkūrimo tarybos pirmininkas akademikas J. Vilemas, – kad užsienio tautiečiai atkurs Universitetą. Jie tik padės. Kalbėjausi su daugeliu užsienio profesorių – tokia jų nuomonė.

Ir dar nuskambėjo posėdyje mintis apie... amerikonizavimo pavojų. Tačiau ypač karštai ginčytasi dėl Universiteto įvardijimo. Įvairiai argumentuota ginant nuomonę, jog reikėtų šią aukštąją mokyklą vadinti Kauno Vytauto Didžiojo universitetu, bet prabalsavus žodis „Kauno“ nukrito. Paskui, jau po pusvalandžio, V. Antanaitis tarstels: „blogai nubalsavome...“.

Posėdyje perskaityti išvakarėse Sąjūdžio Kauno tarybos ir grupių įgaliotinių susirinkime priimti dokumentai, liečiantys Universiteto atkūrimą. Ir vėl sugrįžta prie Statuto.

– Būtina įsidėmėti, kad kalba eina apie laikinąjį Statutą, jo ir funkcijos kitokios, nes vyksta atkuriamasis darbas. Jei norite žinoti, – tarė J. Vilemas, – šiandien Universitetas dar nieko neturi: nė vienos kėdės. Prie kitų glaudžiamės, o dirbti reikia.

Sutarta pateiktų dokumentų pagrindu paruošti bendrą Statuto projektą ir apsvarstyti jį artimiausiame susirinkime, Aukščiausiosios Tarybos sesijos išvakarėse.

Visiems įdomi buvo Universiteto priėmimo komisijos atsakingojo sekretoriaus A. Patacko informacija. Šimtai žmonių rengiasi studijuoti Universitete. Bent pusę jų domina laisvojo klausytojo statusas. Priėmimo komisijon kreipiasi ir rusų kalba vidurinę mokyklą baigę abiturientai. Norėtųsi egzaminus laikyti lietuviškai, išskyrus rašto darbą. Jiems numatyta leisti rašyt rašinį rusiškai. Be to, ateina daug žmonių, baigusių Vilniaus universitetą, kitas aukštąsias mokyklas. Nemažai norinčių pereiti studijuoti iš antro ar trečio kurso. Ar priims? Gal laisvais klausytojais? Jų skaičių pirmais metais irgi teks dėl patalpų riboti. Ar bus ribojamas amžius? Galutinių tikslių atsakymų posėdyje dar nerasta. Priėmimo komisiją numatyta tvirtinti liepos 3 dieną, tada daug kas paaiškės.

Nieko konkretaus nenutarta ir dėl rektoriaus. Visi sutiko, kad jis turėtų būti ne tik talentingas administratorius, bet ir gerai žinomas, gerbiamas žmogus... „iš visų pusių į jį žiūrės visuomenė“. Daug įvairių klausimų dar aptarta, neslepiant, atvirai visas bėdas išdėstant. Pirmiesiems metams ministerija pažadėjusi suteikti Universitetui 150 000 rublių dotaciją. Ar pakaks? Tikimasi, kad organizacijos, įmonės, kolūkiai, pavieniai aukotojai parems, pervesdami pinigus. Universiteto atkūrimo sąskaita Nr. 4700136 į Kauno socialinį banką.

Su pritarimu buvo sutikta LKP Kauno MK antrojo sekretoriaus Z. Kazakevičiaus žinia apie tai, jog miesto vykdomasis nusprendė Universitetui perduoti patalpas senamiestyje, šalia Dailės instituto fakulteto. [...][156]

Birutė MAČIENĖ
„V.N.“ koresp.

Nr. 146. VDU atkuriamojo laikotarpio statuto projektas. 1989 m. birželio 23 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 57–61. Mašinraštis, nuorašas.

1989 06 23 – Tarybos posėdyje svarstytas variantas kartu su alternatyviniu G. Kostkevičiaus variantu[157]

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO ATKURIAMOJO LAIKOTARPIO STATUTAS

Bendrieji nuostatai

1. Vytauto Didžiojo universitetas (toliau Universitetas) – savarankiška aukštoji mokymo ir mokslo įstaiga, Lietuvos ir viso pasaulio lietuvių švietimo, kultūros ir mokslo židinys. Jo oficialus pavadinimas – „Vytauto Didžiojo universitetas“ – rašomas lietuvių ir lotynų kalbomis.

2. Universitetas yra juridinis asmuo, turintis savarankišką balansą, einamąją, atsiskaitomąją ir užsienio valiutos sąskaitas. Savo veikloje vadovaujasi šiuo Statutu, Lietuvos aukštosios mokyklos koncepcija ir Lietuvos įstatymais.

3. Universitetas demokratinės savivaldos principu sudaro savo organizacinę ir valdymo struktūrą. Jo pagrindiniai struktūriniai vienetai yra katedros, mokymo-mokslo laboratorijos, fakultetai. Universiteto bendrąją vidaus tvarką nustato reglamentai, potvarkiai, nuostatai, detalizuojantieji atskirus šio Statuto straipsnius.

4. Svarbiausi Universiteto uždaviniai yra:

– rengti aukštos kvalifikacijos specialistus, išugdytus tautinės, humanistinės kultūros dvasioje ir išstudijavusius pasaulinio mokslo pasiekimus savo specialybėje;

– vystyti mokslo darbus, ypač tų krypčių, kurios yra ar gali būti reikalingos nepriklausomai Lietuvai;

[156] Toliau pristatomas pokalbis su dviem piketuotojomis.
[157] Pirmojo lapo dešinėje pusėje užrašyta mėlynu tušinuku.

– Lietuvos ir pasaulio lietuvių tarpe ugdyti tautinę ir dvasinę kultūrą, šviesti visuomenę.

5. Universiteto Statutą tvirtina ir prireikus keičia Universiteto Taryba.

6. Kai tarp Universiteto Statuto ir kitų Respublikos žinybų paskelbtų dokumentų nuostatų yra prieštaravimai, pirmumas teikiamas Universiteto Statutui.

VALDYMAS

7. Atkuriamuoju laikotarpiu Universitetą valdo: Laikinoji taryba (toliau Taryba), Rektorius, Senatas, Priežiūros komisija. Taryba – aukščiausias Universiteto valdymo organas, pagrindinai atliekantis įstatymų leidimo funkcijas. Senatas ir Rektorius – Universiteto vykdomoji valdžia. Priežiūros komisija atlieka Statuto laikymosi kontrolės funkcijas.

8. Taryba:

– sudaroma iš 1989 m. kovo 30 d. Kauno mokslininkų išrinktos Universiteto Atkūrimo tarybos narių ir 1989 m. balandžio 28 d. tarptautinėje konferencijoje išrinktos Pasaulio lietuvių mokslo, kultūros ir švietimo centro Valdybos narių. Į Tarybos posėdžius kviečiami Atkūrimo tarybos garbės nariai;

– slaptu balsavimu renka Tarybos pirmininką ir Rektorių. Tarybos pirmininku negali būti renkamas Senato narys;

– slaptu balsavimu tvirtina Rektoriaus siūlomus prorektorius, mokslinį sekretorių ir dekanus;

– tvirtina ruošiamų absolventų specialybių pavadinimus, studijų teminius planus ir programas;

– priima sprendimus visais Universiteto veiklos klausimais, įformindama juos nutarimų, reglamentų ir kitų dokumentų forma;

– siūlo Respublikos Vyriausybei Universiteto veiklą liečiančių įstatymų ir nutarimų projektus;

– sprendžia katedrų, fakultetų ir kitų savarankiškų padalinių sudarymo ir panaikinimo klausimus;

– tvirtina Universiteto pajamų ir išlaidų sąmatą ir svarsto jos vykdymo rezultatus;

– renka Priežiūros komisiją, Revizijos komisiją, Rinkimų komisiją ir tvirtina jų nuostatus.

Renkant Tarybos pirmininką ir Rektorių bei tvirtinant prorektorius, mokslinį sekretorių ir dekanus turi dalyvauti ne mažiau kaip du trečdaliai Tarybos narių. Išrenkama paprasta balsų dauguma.

Taryba dviejų trečdalių balsų dauguma gali panaikinti Rektoriaus, Senato ir kitų Universiteto organų ar vadovų sprendimus.

Tarybos posėdžiai vyksta ne mažiau kaip kartą per mėnesį.

Ne mažiau trečdalio narių siūlymu gali būti šaukiamas neeilinis Tarybos posėdis.

Tarybos sprendimai priimami paprasta balsų dauguma. Jie galioja, jei balsavime dalyvauja ne mažiau kaip du trečdaliai Tarybos narių.

9. Rektorius:

– atkuriamuoju laikotarpiu renkamas slaptu balsavimu ne mažiau kaip iš dviejų kandidatų. Išrinktą Rektorių tvirtina Lietuvos TSR Ministrų Taryba. Rektoriumi gali būti renkamas nuolat Lietuvoje gyvenantis mokslininkas, turintis mokslų daktaro laipsnį;

– vadovauja visai Universiteto atkūrimo veiklai;

– veikia Universiteto vardu, dalį savo teisių perduodamas prorektoriams ir kitiems darbuotojams;

– leidžia visiems Universiteto darbuotojams ir studentams privalomus įsakymus;

– įstatymų ir šio Statuto numatyta tvarka priima ir atleidžia studentus;

– įstatymų ir šio Statuto numatyta tvarka priima ir atleidžia Universiteto darbuotojus;

– tvirtina prorektorių ir dekanų veiklos įgaliojimus;

– pateikia Lietuvos TSR Ministrų Tarybai biudžetinių lėšų, reikalingų Universiteto veiklai užtikrinti, paraiškas;

– atidaro Universiteto sąskaitas bankuose, sudaro sutartis, išduoda įgaliojimus;

– formuoja Universiteto darbuotojų kolektyvą, organizuoja bazės kūrimą;

– pirmininkauja Senato posėdžiams.

10. Senatas:

– sudaromas iš Rektoriaus, prorektoriaus mokymo ir mokslo reikalams, prorektoriaus ryšiams su užsieniu, Tarybos mokslinio sekretoriaus, rektoriaus pavaduotojo ūkio reikalams ir fakultetų dekanų. Senato nariais (išskyrus prorektorių ryšiams su užsieniu) gali būti renkami nuolat Lietuvoje gyvenantieji specialistai, turintieji mokslinius laipsnius ar vardus;

– koordinuoja visų Universiteto padalinių kasdienę veiklą;

– sudaro Universiteto pajamų ir išlaidų sąmatos projektą;

– organizuoja ryšius su kitomis organizacijomis šalyje ir užsienyje;
– siūlo komisijas Taryboje svarstomiems klausimams rengti. Senato posėdžiai vyksta ne rečiau kaip kartą per savaitę.

UNIVERSITETO KLAUSYTOJAI

11. Universiteto klausytojai yra studentai, laisvieji klausytojai, aspirantai, specialistų tobulinimosi bei perkvalifikavimo fakultetų klausytojai.
12. Klausytojų priėmimo bei atleidimo sąlygas ir tvarką, jų pareigas ir teises, o taip pat gyvensenos normas nustato Taryba kartu su klausytojų savivaldos organais.
13. Baigę Universitetą absolventai gauna savitos formos diplomus, aspirantai bei tobulinimosi fakultetų klausytojai – pažymėjimus, o perkvalifikavimo fakultetų klausytojai – atestatus.

MOKSLO PEDAGOGINIS IR MOKSLO PERSONALAS

14. Universiteto mokslo-pedagoginio personalo nariais yra: katedrų vedėjai, profesoriai, docentai, dėstytojai, asistentai. Mokslo personalo nariais yra: mokslo laboratorijų vedėjai, moksliniai bendradarbiai.
15. Universiteto profesoriumi gali būti asmuo, turintis mokslų daktaro laipsnį ir 5 metų pedagoginio darbo aukštojoje mokykloje stažą; docentu – turintis mokslų kandidato laipsnį ir 3 metų pedagoginio darbo aukštojoje mokykloje stažą, užsienyje įgytas mokslo laipsnis ir vardas gali būti pripažintas Tarybos nutarimu.
16. Universiteto dėstytoju gali būti asmuo, turintis aukštojo mokslo diplomą ir 3 metų pedagoginio darbo aukštojoje mokykloje stažą; asistentu – turintis aukštojo mokslo diplomą.
17. Kvalifikacinius reikalavimus mokslo laboratorijų vedėjams ir mokslo bendradarbiams nustato Senatas.
18. Mokslo pedagoginio ir mokslo personalo nariai turi būti Lietuvos gyventojai. Išimtinais atvejais, Tarybos teikimu, jais gali būti ir kitų šalių piliečiai. Specialiems kursams, seminarams pravesti plačiai kviečiami užsienyje gyvenantys tautiečiai.
19. Katedrų ir mokslo laboratorijų vedėjų, profesorių, docentų, dėstytojų, asistentų ir mokslo darbuotojų pareigos užimamos tik rinkimų keliu. Universiteto atkūrimo laikotarpiu mokslo pedagoginius ir mokslo personalo narius renka Taryba, Rinkimų komisijos teikimu. Pradėjus dirbti Universitete, konkursas kartojamas po vienerių metų, po to – po trejų, o paskui – kas penkeri metai.
20. Mokslo-pedagoginis ir mokslo personalas ruošiamas Universiteto aspirantūroje, o taip pat kitų valstybių mokymo bei mokslo įstaigose. Šio personalo narių kvalifikacijai tobulinti plačiai taikoma stažuočių užsienyje, o taip pat kūrybinių atostogų formos.
21. Mokslo pedagoginio personalo ir studentų skaičiaus santykio normatyvas Universitete yra: vienam dėstytojui – penki studentai.
22. Mokslo pedagoginio personalo pedagoginio krūvio normatyvus ir apmokėjimo už mokymo-metodinį darbą tvarką nustato Taryba.

INŽINERINIS, TECHNINIS, MOKYMO PAGALBINIS IR ADMINISTRACINIS ŪKIO PERSONALAS

23. Universitete yra inžinerinis, techninis, mokymo pagalbinis ir administracinis ūkio personalas, kuris atlieka visus tokio pobūdžio darbus. Šio personalo skaičių ir sudėtį nustato Taryba.
24. Inžinerinio, techninio, mokymo pagalbinio ir administracijos ūkio personalo darbuotojus priima ir atleidžia Rektorius įstatymais nustatyta tvarka.

MOKYMO-MOKSLO PROGRESO ORGANIZAVIMAS

25. Universitetas visiškai savarankiškai nustato ruošiamų absolventų specialybių pavadinimus, sudaro studijų teminius planus ir disciplinų programas.
26. Principinė Universiteto veiklos nuostata – studijos ir mokslinis darbas yra vieningas, integruotas procesas. Tai reiškia, kad studijų planuose privaloma tvarka numatomi mokslinio tiriamojo darbo elementai. Antra vertus, pedagoginio personalo veikloje mokymo-metodinis ir mokslinis darbas yra vienodai svarbūs.

27. Pagrindiniai padaliniai, organizuojantieji ir vykdantieji mokymo ir mokslo procesą, yra katedros ir fakultetai.

28. Svarbiausias mokymo-mokslo padalinys Universitete yra katedra. Katedros sudaromos pagal palyginti siauras mokslo kryptis. Formuojamos dviejų tipų katedros: fakulteto ir tarpfakultetinės. Fakulteto katedros pavaldžios jo tarybai, tarpfakultetinės – Senatui.

29. Fakultetas yra padalinys, organizuojantis vienos ar kitos mokslo šakos specialistų ruošimą ir tyrimo darbus. Kaip taisyklė, fakultetas jungia keletą tos pačios mokslo šakos specializuotų katedrų.

30. Katedrų ir fakultetų uždaviniai, funkcijos ir teisės reglamentuojami nuostatais, tvirtinamais Taryboje.

31. Atkuriamojo laikotarpio pradiniame etape gali būti nesilaikoma punktuose 28, 29 pateiktų katedrų ir fakultetų formavimo principų.

32. Mokslo metus sudaro du semestrai: rugsėjo 1 d.–sausio 31 d ir vasario 1 d.–birželio 30 d.

33. Studijų procesas organizuojamas taip, kad studentai galėtų ne tik įsisavinti privalomas disciplinas, bet ir lankyti papildomus kursus, teorinius seminarus ir pan. Įskaitos ir egzaminai gali būti laikomi ne tik sesijų metu, bet ir mokslo metų eigoje.

34. Vienu iš svarbių studijų proceso elementų yra ilgalaikės (pusės metų ir daugiau) studentų stažuotės kitų respublikų ir šalių aukštosiose mokyklose.

35. Studijos Universitete vyksta lietuvių kalba (išskyrus tas disciplinas, kur būtina naudoti kitas kalbas). Tarybai nutarus, kai kurie kursai, specialūs seminarai gali būti pravedami ne lietuvių kalba.

36. Universiteto mokslo pedagoginis, mokslo ir kitas personalas vykdo mokslo darbus. Į šią veiklą katedros visokeriopai stengiasi įtraukti studentus.

37. Mokslo darbams finansuoti naudojami du pagrindiniai šaltiniai: lėšos iš valstybės biudžeto bei lėšos, gaunamos iš užsakovų sutarčių pagrindu.

38. Mokslo darbų, finansuojamų tiek iš vieno, tiek iš kito šaltinio, organizavimo ir vykdytojų apmokėjimo tvarka nustatoma Tarybos patvirtintais nuostatais.

TURTAS, LĖŠOS IR ŪKINĖ VEIKLA

39. Universiteto turtą sudaro valstybės perduoti arba kitais teisėtais būdais įsigyti pagrindiniai fondai, inventorius ir medžiagos, o taip pat jo sąskaitose esančios finansinės lėšos.

40. Pagrindinis Universiteto lėšų (tame tarpe ir užsienio valiutos) šaltinis – Respublikos biudžetas. Lėšas iš biudžeto skiria Lietuvos TSR Ministrų Taryba. Papildomi šaltiniai – visi įstatymams neprieštaraujantys lėšų kaupimo keliai. Šiais keliais gautos lėšos, nežiūrint jų dydžio, nemažina biudžetinio finansinio finansavimo apimčių.

41. Visu turtu Universitetas disponuoja (perka, parduoda, maino, nuomoja ir pan.) visiškai savarankiškai.

42. Finansinę-ūkinę veiklą Universitetas vykdo visiškai savarankiškai, remdamasis Tarybos patvirtinta sąmata. Faktiškai turimų lėšų sumos ribose Taryba turi teisę keisti išlaidų straipsnius.

43. Universiteto finansinę ir ūkinę veiklą kontroliuoja jo Revizijos komisija. Apie lėšų panaudojimą Universitetas periodiškai informuoja Finansų ministeriją.

Nr. 147. Liucijos Baškauskaitės ir Gedimino Kostkevičiaus pokalbis su Juozu Kuckailiu. 1989 m. birželio 22 d.

„Norime dirbti kartu su Lietuvos mokslininkais“ / Juozo Kuckailio pokalbis su Liucija Baškauskaite ir Gediminu Kostkevičiumi. In *Gimtasis kraštas*, 1989 06 22–28. Nr. 25, p. 1–2.

„Norime dirbti kartu su Lietuvos mokslininkais“

[...] Kaip sekasi įgyvendinti tai, kas buvo užsibrėžta, pasakoja [Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo] Centro vicedirektoriai Liucija Baškauskaitė ir Gediminas Kostkevičius.

L. BAŠKAUSKAITĖ. Šiemet profesoriauju Švedijoje, Upsalos universitete. Į Lietuvą ir taip norėjau atvažiuoti, o čia dabar kvietimas į konferenciją, graži Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo idėja. Pirmą dieną daugiau klausinėjau, kas ir kaip. Konferencijoje išryškėjo, kad mes, išeiviai, galvojame plačiau negu vietiniai. Mūsų suvokimas nuo pat pradžių: jei atkuriamas Vytauto Didžiojo universitetas, tai yra gera

proga įtraukti į bendrą darbą viso pasaulio lietuvius mokslininkus. Jie norėtų turėti ryšius su Lietuva. Ne tik pasimatyti, konferencijose susitikti, bet ir bendrą darbą dirbti. Sakysime, universitete, galima atskiras mokslo sritis nagrinėti, ruošti ne tik Lietuvos, bet ir užsienio studentus, įsijungti į pasaulio universitetų bendruomenę. Vienintelė sąlyga: toks universitetas turi būti laisvas, nepriklausomas, kaip mes užsienyje vadiname „academic freedom“ („akademinė laisvė“). Tai yra bet kokio universiteto pamatas. Be jo negalima dalyvauti Europos ar viso pasaulio universitetų posėdžiuose, pasirašyti, sakysim Europos universitetų rektorių sutarties „Magna charta“. Antra, mes, užsienio lietuviai, norime dirbti kartu su Lietuvos mokslininkais. Geras metas tam. Išeivijoje subrendo pajėgi mokslininkų karta, ji priartėjo prie tokio amžiaus, kai pati gali planuoti savo gyvenimą, turi galimybę atvažiuoti čia dirbti metus dvejus ar pagal mokymo planą, kaip mes esame nusistatę, kursą dėstyti po mėnesį. Galėtų rengti kursą ne tik studentams, bet ir vesti bendras diskusijas, seminarus savo profesinio lygio žmonėms.

G. KOSTKEVIČIUS. Pradžioje manyta, kad reikia Kaune kurti regioninį universitetą, nes miestą būtina humanizuoti. Konferencijos metu įvyko perversmas: nuspręsta kurti ne Kauno universitetą, o viso pasaulio lietuvių Vytauto Didžiojo universitetą, kurio pagrindinė būstinė yra Kaune. Kad viso pasaulio lietuviai dalyvautų universiteto kūrimo darbe, jo administravime, veikloje pariteto pagrindais.

[...][158] Šį tą nuveikėm. Upsaloje Europos universitetų rektorių suvažiavime[159] Upsalos universiteto rektorius M. Holmdahl pristatė suvažiavimui atkuriamą Vytauto Didžiojo universitetą. Mes parengėme brošiūrą apie šį universitetą su Vytauto Didžiojo atvaizdu, ji įteikta rektoriams. Prof. L. Baškauskaitė pradėjo tartis su Oksfordo, Kalifornijos, Upsalos, Kopenhagos universitetais dėl studentų mainų 1990 metais.

L. BAŠKAUSKAITĖ. Labai svarbu, kad būtų judėjimas. Sunku ką nors dėstyti arba parodyti nauja tik žodžiais. Būtina studentus siųsti į pasaulį, kiti atvažiuotų čia. Tai reikia planuoti iš anksto. Svarbus ir juridinis – diplomo pripažinimo aktas užsienyje. Fakultetų lygio tikrinti kas treji metai atvyks specialios komisijos, įvertins kvalifikacijas. Universitetas dirbs kitokiais negu Lietuvoje dabar įprasta principais. Visų pirma, bus stojama ne į kurį nors fakultetą, o į universitetą. Per pirmuosius dvejus metus studentai išeina bendrojo išsilavinimo programą, išklauso privalomus kursus, lanko kasdien anglų kalbos arba lietuvių, kaip svetimos, kalbos paskaitas (vėliau prisidės ir prancūzų, vokiečių). Taip pat atlieka praktiką. Tada stoja į fakultetus. Po dvejų metų įgyja bakalaurą, jeigu toliau nori gilintis į specialybę, ruošiasi magistrui.

G. KOSTKEVIČIUS. Studentai, kuriuos priimsime į Vytauto Didžiojo universitetą šiemet (150 žmonių), po dvejų metų galės mokytis 6 fakultetuose: humanitarinių mokslų, verslų arba ekonomikos ir teisės, ekologijos, informatikos, menų arba menotyros ir fizikos-biologijos, t. y. tokiuose, kurių nėra Vilniaus universitete. Fakultetai turės savo bazinius institutus (ne tik Lietuvoje), kur studentai, pradedant trečiuoju kursu, praleis didelę mokymosi laiko dalį. Tai kartu kelias susieti akademinį mokslą su žmogaus ir specialisto ugdymu.

L. BAŠKAUSKAITĖ. Kalbant apie Vilniaus universitetą norėjau pasakyti, kad šiomis dienomis rektorius J. Kubilius pasirašė labai gražią Vilniaus ir Upsalos universitetų bendradarbiavimo sutartį. Tokią galėsime pasirašyti ir mes, kai tik turėsime rektorių. Aš nenorėčiau, kad būtų neteisingai suprasta, ką mes Kaune kuriame: atseit suvažiuos elitas ir dirbs tik čia. Tie žmonės skaitys paskaitas ir Vilniaus universitete, ruoš seminarus. Manau, kad užsienio lietuviai mokslininkai į veiklą įsijungs visapusiškai. Skirstymai į Vilnių ir Kauną, ar jūs ten, o mes čia – man atrodo keistai. Mes atvažiuosime dirbti Lietuvai.

Paskaitos bus skaitomos lietuvių ir anglų kalbomis. Kai kam iš mūsų, silpniau mokantiems lietuviškai, teks pasitempti. Kitataučiai, suprantama, skaitys angliškai. Manome, atvyks ir tokių. Tačiau universitetą administruos tik lietuviai.

G. KOSTKEVIČIUS. Reikėjo garantijų, kad bus pasirinktas nepriklausomas universitetas, kad bus išrinktas rektorius, priimtinas abiem pusėms, kad užsienio lietuviai, atvykę profesoriauti, gaus butą, išlaikymą ir pan. Tarėmės, deputatų suvažiavimo metu nuvykę į Maskvą, su A. Buraču, V. Statulevičiumi, K. Antanavičiumi, susitikome su A. Brazausku. Visos problemos išsispendė, susilaukėme pritarimo.

Pokalbiui baigiantis prof. L. Baškauskaitė prašė paskelbti jos naująjį adresą, kur ji nuo rudens dirbs: Liucija Baskauskas, PHD. Refugee studies programme. University of Oxford, 21 St. Giles, Oxford OX1 3LA. Tel. (0865) 270722.

Kalbėjosi JUOZAS KUCKAILIS

V. Kapočiaus nuotrauka – [L. Baškauskaitė ir G. Kostkevičius]

[158] Praleidžiamas L. Baškauskaitės fragmentas, kuriama pristatomos Centro veiklos kryptys.

[159] Gal būt rašoma apie konferenciją „Universities and Professional Training“, kuri vyko 1989 m. gegužės 17–20 d.

Nr. 148. Liucijos Baškauskaitės ir Gedimino Kostkevičiaus pokalbis su Aldona Žemaityte. 1989 m. birželis

Окно в мир / Алдона Жемайтите разговаривает с Люцией Башкаускайте и Гядиминасом Косткявичюсом. In *Вильнюс*. 1989, Nr. 10, p. 3–9.

Окно в мир

С вице-директорами Всемирного центра литовской культуры, науки и просвещения – профессором Упсальского (Швеция) университета ЛЮЦИЕЙ БАШКАУСКАЙТЕ и преподавателем Каунасского политехнического института ГЯДИМИНАСОМ КОСТКЯВИЧЮСОМ беседует журналист АЛДОНА ЖЯМАЙТИТЕ. – Речь идет об одной из концепций возобновления Университета.

АЛДОНА ЖЯМАЙТИТЕ. Весной в Каунасе состоялась научная конференция «Национальная концепция высшей школы и Каунасский университет». Было высказано много мнений, предложены различные способы возобновления Университета имени Витаутаса Великого. Мысли почти всех докладчиков и выступавших в прениях (в числе их были и гости из-за океана) вращались вокруг нового качества – новых методов обучения, мировых образовательных стандартов.

Разумеется, Университет имени Витаутаса Великого должен стать по существу новым учебным заведением: непохожим ни на действующий ныне Вильнюсский университет, скованный и пораженный изъянами всей системы, ни на довоенный каунасский вуз, по которому мы испытываем ностальгию. Надо наверстать то, что упущено за 50 лет. Каким, по вашему мнению, может и должен быть возобновленный Университет? Существует ли определенная модель современного университета, которую можно было бы применить к этому вузу?

ГЯДИМИНАС КОСТКЯВИЧЮС. У нас разработана конкретная программа. По ней учеба в Университете рассчитана на шесть лет: два года – общие курсы, за которыми следуют еще четыре года на факультетах. Таким образом, студенты должны зачисляться в Университет, а не на определенные факультеты, как у нас принято сейчас. Почему предлагается такая система? Дело в том, что молодой человек на первых порах учебы еще ищет себя, его намерение может измениться. Например, прослушав курс по культурной антропологии, он может обнаружить углубленный интерес к этой науке и через два года поступить на соответствующий факультет.

А. Ж. Как будут совмещаться гуманитарные и точные науки на общих курсах, как будет складываться система обучения на факультетах?

Г. К. Упомянутая конференция предположила шесть факультетов: гуманитарный (лингвистика, философия, психология, история), предпринимательский (право и экономика), экологический, информатики, искусств и физико-биологический. Учеба предположительно должна строиться следующим образом: за два года студенты прослушивают 20 дисциплин, которые читаются циклами – каждый по 3,5 недели. Из этих дисциплин пять – обязательные с учетом выбора факультета. Независимо от факультета обязательными были бы еще две: иностранный язык, в данном случае – английский (он будет преподаваться в течение первых двух лет ежедневно) и история литовской культуры. Выбор студентам облегчало бы и то, что дисциплины распределялись бы по группам: мыслительные науки (философия, математика, статистика и пр.) – всего 9 дисциплин, из которых студент должен выбрать несколько, социальные науки, естественные науки у т. д. При такой форме обучения студент может свободно маневрировать, искать себя.

ЛЮЦИЯ БАШКАУСКАЙТЕ. Хотелось бы еще уточнить: как уже сказано, 10 циклов в год – по 3,5 недели каждый. В неделю 12–15 и еще меньше часов преподавания (напомним, что сейчас наши студенты, как правило, выслушивают по 25–30 часов – А. Ж.). Принципы обучения: индивидуальная учеба (студенты выбирают предметы) и непосредственная связь со специалистами, чтобы молодые люди сразу знали, кем будут работать. План учебы должен быть таким: в 8 часов утра – английский язык (для иностранцев – литовский), затем прочие иностранные языки, а следующие занятия размечаются по усмотрению преподавателей; через 3,5 недели, по окончании конкретного курса – экзамен. Коллега Гядиминас уже перечислил, из каких курсов складывается система: 9 общеобразовательных предметов, 5 – обязательных, чтобы поступить на факультет. После первых двух лет – практика в соответствующих учреждениях. Все должны ознакомиться с историей цивилизаций, из мыслительных предмеметов – с введением в логику, философию, введением в статистику, общую математику и т. д. Из гуманитарных выбираются один или два

предмета (по антропологии – личность и культура, этнография, методы воспитания и т. д.). По искусству – тоже что-нибудь одно (история искусства, изобразительное искусство, введение в драматическое искусство, театр и общество и пр.). По литературе – выбираешь период, определенных авторов.

А. Ж. На первый взгляд это совершенно непривычная для нас система обучения. По какой модели она создана?

Л. Б. Подобная система существует в Кембриджском университете. Образно говоря, это система бутерброда или меню, предлагаемого студенту. За семестр мы выдаем студенту бутерброд из хлеба, масла, мяса, сыра, который он откусывает в один присест и пытается переварить, либо предлагаем ему же многообразие всяческих блюд, из которых надо выбрать наиболее любимые. Я за второй вариант.

Г. К. Схема Кембриджского университета по инициативе профессора П. Капицы уже начинает применяться в Московском физико-техническом институте. Еще хочу добавить: до сих пор у нас при приеме на факультеты чувствовался разрыв между Академией наук и высшим образованием. По системе, предусмотренной для Университета, в Академии наук будут созданы базовые кафедры: для факультета информатики базовым был бы Институт математики и кибернетики в Вильнюсе, для естественного факультета – несколько базовых институтов в Каунасе и Вильнюсе, а для факультета гуманитарных наук базовыми были бы Вильнюсский Институт литовского языка и литературы, кафедра литуанистики Иллинойсского университета, Литовская католическая академия в Риме и др. В этих институтах были бы наши кафедры, студенты наши занимались бы там небольшими группами. Обучение происходило бы так: на третьем курсе один цикл (3 с половиной недели) читался бы в базовом институте, на четвертом курсе – два-три цикла, на пятом – три-четыре и т. д. Такая модель интегрирует и литовские научные и учебные заведения, и те, что связаны с нашей культурой из числа расположенных за рубежом.

Тогда разрешалась бы и проблема преподавателей: так, в настоящее время в двух секторах теории вероятностей Института математики и кибернетики работают 20 докторов наук, а на факультете математики Вильнюсского университета – 4 доктора. Таким образом, в институтах до сих пор не используются специалисты, их знания передаются только через книги, научные труды, а не в прямом контакте.

Л. Б. Мы разрабатываем программу обмена с зарубежными университетами. Уже согласбващ обмен студентами и преподавателями с университетами Упсалы, Калифорнии, Дании, возможно, и с Иллинойсским согласуем. Их студенты прибывали бы на учебу в Литву сроком на один год, наши – туда. Программы по обмену с зарубежными университетами будут составляться целенаправленно, таким образом мы станем интегрироваться с мировой наукой. Цикл в три с половиной недели позволяет оперативно обмениваться преподавателями.

А. Ж. А что можем предложить иностранным студентам мы? Какие дисциплины?

Г. К. Литовское искусство и культуру, курсы для советологов, историю иудаизма в Восточной Европе, теорию вероятностей и математическую статистику (курс у академика АН Литвы В. Статулявичюса), программу по искусству. Ведь, по мнению иностранцев, наши художники достойны внимания. а наше искусство пользуется спросом на Западе.

А. Ж. Что касается факультета искусств – он будет носить теоретический характер или практический?

Л. Б. Мы установили связь с Миннеаполисским университетом, который предлагает программу интегрированного искусства (театр, музыка, изобразительное искусство). Весной будущего года они прибыли бы в Литву со своим театром и назначили бы нашим студентам один цикл лекций. Мы бы хотели, чтобы эти лекции читались не только в Каунасе, но и в Вильнюсе. Мы намерены интегрировать нашу программу с Вильнюсским художественным институтом. В целом этот принцип организации обучения позволит нам быть динамичными, следить за новинками. Пользуясь закосневшей программой, мы оказались бы невосприимчивыми к новшествам.

А. Ж. Просто голова идет кругом, когда знакомишься с вашими новыми, смелыми идеями. Но как отнесется к ним наш человек, которого десятилетиями воспитывали на канонах строителя коммунизма. Кто заставит иначе, по-новому мыслить этого *homo sovieticus*, обуреваемого комплексом неполноценности, с душой, изъеденной бациллами страха, с разумом, привыкшим тихо дремать, поскольку лучше не выходить за установленные рамки? Такой тип советского человека

метко обрисовал профессор Вильнюсского университета Витас Аряшка (кстати, член Всемирного Литовского центра): «Гражданин терпеливо дожидается квартиры, пенсии, повышения по службе, повышения зарплаты, поддержки от детей и т. д. С малых лет и до смерти гражданина приучают не задумываться о своей социальной участи, а лишь повиноваться начальству и ждать, когда оно задаст ему работу, пошлет на учебу, обеспечит службой через пять лет, назначит, направит и будет лелеять до пенсии... Сегодняшние студенты, за небольшим исключением, учатся примерно так, как работают заводские рабочие или чиновники в учреждении, вернее, имитируют работу».

Что ж, несколько десятилетий выковали этого нелепого, толстокожего гражданина. По-вашему, можно за короткое время пробить эту шкуру? Не подстерегают ли здесь неудачи университетских организаторов?

Л. Б. Существуют три способа преображения такого человека. Прежде всего, непривычная структура – необходимость выбора – выведет его из оцепенения. Далее, преподаватели из-за рубежа сразу пустят в ход дискуссионный метод, с каждым студентом будет проводиться индивидуальная работа. Третье: система обмена студентами позволит начать новое, интенсивное общение. Я бы предложила сразу купить студенту месячный билет для поездок по Европе (свободный проезд по любой европейской стране), вручить ему 200 долларов, рюкзак и сказать до свидания на целый месяц. Как можно скорее надо ввести систему туризма, спорта (особенно велосипедного), чтобы молодежь оперативно овладевала языками, получала информацию, завязывала знакомства, обменивалась телефонами и адресами.

А. Ж. Надо полагать, экзамены в этом вузе тоже должны отличаться от привычных, само общение между экзаменатором и экзаменующимся должно строиться на иных принципах, чем в остальных наших вузах.

Л. Б. Экзамены должны показать не объем твоих знаний, не степень осведомленности, они должны раскрывать характер, внутренний мир экзаменующегося. Поначалу студентов немного, около половины – вольнослушатели. Так, в Калифорнийском университете после первого учебного года отсеивается 60 процентов. Прием, разумеется, без конкурса. Поступают все желающие.

Мы беседовали с кардиналом В. Сладкявичюсом и доцентами Каунасской духовной семинарии. Их воспитанники тоже могли бы стать слушателями Университета.

А. Ж. Профессор В. Каволис в посвященном конференции выпуске пишет: «Я считаю губительной провинциальностью попытку восстановления организационных структур 50-летней давности, равно как и мыслительных категорий или манеры вести разговор». Не означает ли это, что факультет теологии и философии, как бы действующий ныне в духовной семинарии, и есть эта старая структура?

Л. Б. Вопрос надо ставить иначе. А именно: желает ли литовская католическая церковь, чтобы студенты семинарии проходили в Университете им. Витаутаса Великого двухгодичный курс усовершенствования в области философии? Богословские науки в мире сильно изменились – сегодня это уже не только теология христианства. Если церковь согласна – двери Университета для студентов семинарии открыты.

А. Ж. По прежним информациям создалось впечатление, что Университет имени Витаутаса Великого будет университетом для литовцев всего мира (и не только для них одних)...

Г. К. В самом деле, его кафедры будут действовать в Чикаго и Риме, литовцы, проживающие за границей, будут участвовать в руководстве учебным процессом. Ректоры, проректоры, заведующие кафедрами будут и местные, и из эмигрантов. Общая администрация и общий Сенат наподобие некоего моста вернут эмигрантам Литву, чтобы те, прибывая сюда, не чувствовали себя гостями. Университет не подведомствен никакому министерству, а государство будет его финансировать, так как ему нужны квалифицированные специалисты.

А. Ж. Будет ли Всемирный центр литовской культуры, науки и просвещения тесно связан с Университетом, или это будут две, не зависящие одна от другой организации?

Г. К. Всемирный литовский центр должен служить всей Литве, быть мостом между Литвой и эмиграцией. Что-то вроде представительства зарубежных литовцев в Литве. Центр ставит себе задачей интегрировать творческую и научную общественность всего мира, Университет же осуществляет одну из функций Центра – научную, учебную, образовательную, так что он должен находиться на попечении Центра. Если мы наведем мост между двумя берегами – Литвой и эмиграцией, то и сможем ходить по нему как хозяева.

Л. Б. Ведь литовцы есть во всем мире. За столько лет они многому научились, восприняли культуру других народов, приобщились к их знаниям. Надо добиваться, чтобы знания эти стали доступны всем, где бы они ни жили — в Чикаго, Риме, Австралии...

Г. К. В Центре мы намечаем заняться культурным наследием эмиграции, историческими материалами, документами, чтобы живущие на родине литовцы могли с ними ознакомиться. В свою очередь, Центр передаст эмигрантам все лучшее, что собрано у нас, мы должны постараться сберечь литовские колонии в разных странах.

А. Ж. Неужели существует угроза их исчезновения?

Л. Б. Их существование приобретает новые формы. Некоторые полагают, что молодежь ассимилировалась, поскольку не знает литовского языка. По-моему, есть и другие способы остаться литовцем.

Г. К. Ведь почти все ирландцы говорят по-английски. И несмотря на это, они пламенные патриоты. Нельзя оттолкнуть тех, кто считает себя литовцем, а не владеет языком. Мы должны интегрировать их в нашу общую культуру. Мы хотим организовать в Каунасе Институт по изучению культуры национальных меньшинств, который частично переключил бы часть национальных проблем с Вильнюса на Каунас.

Л. Б. Такой институт очень даже необходим. Сейчас понятие нации не совпадает с тем, что было принято в двадцатые годы. Особенно, если речь идет о народах, живущих на Балтийском побережье. Нация – сочетание различных этнических групп. Так, в Швеции существует 83 иноязычных группы. Литва – это 80 проц. литовцев, около 9 проц. русских, почти столько же поляков, а еще – евреи, караимы, татары, белорусы и др. Таким людям нужен центр, чтобы они могли изучать не только большую культуру коренного населения, но и культуру своих меньшинств.

В Америке живет много евреев, именуемых «литваками». Они своей родиной считают не Израиль, а Литву. Они могли бы финансировать этот институт, где была бы кафедра иудаистики, где лекции могли бы читать, например, специалисты из Москвы.

А. Ж. Я вернусь снова к Университету имени Витаутаса Великого. Как смогли бы себя реализовать его выпускники?

Л. Б. Мы не стали бы искать для них работу. Уровень знаний у них был бы таким высоким, что работу они без труда нашли бы сами. Главное для нас – подготовить людей, способных мыслить, таких, которые будут учиться всю жизнь. Ведь наш век достаточно продолжителен, человек может сделать карьеру в разных сферах. После четырех лет обучения студенты получали бы степень бакалавра, еще через два года – магистра. Какую квалификацию будет иметь Университет (а его работу будут проверять международные комиссии), такие перспективы и откроются перед его выпускниками во всем мире.

А. Ж. Не грозит ли нам «утечка умов»? Ведь широкий мир может предложить им условия получше?

Г. К. Если наши воспитанники станут такими, что смогут найти себе место в мире, Литва не обеднеет. Поработав за границей, такие люди смогут по возвращении домой принести большую пользу Литве. С другой стороны, литовцев-эмигрантов в Литву тянет тоска по родине: после стольких лет жизни вне Литвы они все же хотят вернуться. Наконец, если мы добьемся развитой научной индустрии и наука станет у нас престижной, наш жизненный уровень сразу повысится и специалистам незачем будет уезжать из Литвы.

А. Ж. Уважаемая госпожа профессор, а какой курс прочли бы вы лично?

Л. Б. Буду читать все, что понадобится. А понадобятся вводные курсы по антропологии, сравнительной системе. Мой любимый курс – личность и культура (как мы формируемся, как личность через свой внутренний мир воздействует на культуру и окружающую среду, как мы воспитываем наших детей, как внушаем им, что действительность нашей нации – это подлинная реальность, как прививаем им основные понятия нации). Мы должны реконструировать все тело нации, а сегодня оно растерзано, вокруг свирепствует экологический, моральный, интеллектуальный кризис. Пока мы еще в состоянии сговориться, нам надо заполнить пустующие ниши – ведь каждая семья понесла утрату, травмирована, поругана.

Еще один курс, который я люблю вести, – различные этнические группы и их взаимоотношения.

А. Ж. Что ж, мы ждем вас в Литве, ждем Вашего опыта, накопленного в Калифорнии, Упсале, Оксфорде...

Vertimas:

Langas į pasaulį

Žurnalistė ALDONA ŽEMAITYTĖ kalbina Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro vice-direktoriaus – Upsalos universiteto (Švedija) profesorę LIUCIJĄ BAŠKAUSKAITĘ ir Kauno politechnikos instituto dėstytoją GEDIMINĄ KOSTKEVIČIŲ. – Kalbamės apie vieną iš Universiteto atsinaujinimo koncepcijų.

ALDONA ŽEMAITYTĖ Pavasarį Kaune vyko mokslinė konferencija „Tautinė aukštojo mokslo koncepcija ir Kauno universitetas“. Joje buvo išsakyta daug nuomonių, pasiūlyta įvairių Vytauto Didžiojo universiteto atnaujinimo būdų. Beveik visų pranešėjų ir diskusijų (tarp jų buvo svečių iš užsienio) mintys sukosi apie naują kokybę – naujus mokymo metodus, pasaulinius švietimo standartus.

Savaime suprantama, kad Vytauto Didžiojo universitetas turi tapti iš esmės nauja mokymo įstaiga: ne tokia kaip dabartinis Vilniaus universitetas, kuris yra ankštas ir kamuojamas visos sistemos ydų, ir ne tokia kaip prieškario Kauno universitetas, kuriam jaučiame nostalgiją. Turime kompensuoti tai, ką praleidome per 50 metų. Koks, Jūsų nuomone, galėtų ir turėtų būti atsinaujinęs universitetas? Ar yra tam tikras šiuolaikinio universiteto modelis, kurį būtų galima pritaikyti šiai aukštąjai mokyklai?

GEDIMINAS KOSTKEVIČIUS. Turime parengę specialią programą. Pagal ją studijos universitete trunka šešerius metus: dvejus metus mokomasi bendrųjų dalykų, po to dar ketverius metus mokomasi fakultetuose. Taigi studentai turėtų būti priimami į Universitetą, o ne į tam tikrus fakultetus, kaip yra dabar. Kodėl siūloma tokia sistema? Esmė ta, kad jaunuolis pirmaisiais studijų etapais vis dar ieško savęs, jo ketinimai gali keistis. Pavyzdžiui, išklausęs kultūros antropologijos kursą, jis gali giliai susidomėti šiuo mokslu ir po dvejų metų įstoti į atitinkamą fakultetą.

A. Ž. Kaip bus derinami humanitariniai ir tikslieji mokslai bendruosiuose kursuose, kaip bus formuojama ugdymo sistema fakultetuose?

G. K. Minėtoje konferencijoje buvo pasiūlyti šeši fakultetai: Humanitarinių mokslų (kalbotyra, filosofija, psichologija, istorija), Verslo (teisė ir ekonomika), Ekologijos, Informatikos, Menų, Fizikos ir Biologijos. Studijos turėtų būti organizuojamos taip: per dvejus metus studentai išklauso 20 disciplinų ciklų, kurių kiekvienas trunka 3,5 savaitės. Iš šių disciplinų penkios yra privalomos, priklausomai nuo fakulteto pasirinkimo. Nepriklausomai nuo fakulteto, privalomos būtų dar dvi: užsienio kalba, šiuo atveju anglų kalba (pirmaisiais dvejais metais ji bus dėstoma kasdien) ir Lietuvos kultūros istorija. Pasirinkimą palengvintų tai, kad disciplinos būtų suskirstytos į grupes: mąstymo mokslai (filosofija, matematika, statistika ir kt.) – iš viso 9 disciplinos, iš kurių studentas turėtų pasirinkti kelias, socialiniai mokslai, gamtos mokslai ir pan. Šioje ugdymo formoje mokinys gali laisvai manevruoti, ieškoti savęs.

LIUCIJA BAŠKAUSKAITĖ. Norėčiau dar patikslinti: kaip jau minėta, 10 ciklų per metus – po 3,5 savaitės. Per savaitę yra 12–15 ir dar mažiau mokymo valandų (priminsime, kad dabar mūsų studentai paprastai klausosi 25–30 valandų – A. Ž.). Ugdymo principai: individualus mokymasis (mokiniai renkasi dalykus) ir tiesioginis ryšys su specialistais, kad jaunuoliai iš karto žinotų, ką veiks. Mokymosi planas turėtų būti toks: 8 val. ryto – anglų kalba (užsieniečiams – lietuvių), po to kitos užsienio kalbos, o kitos pamokos planuojamos dėstytojų nuožiūra; po 3,5 savaitės, konkretaus kurso pabaigoje – egzaminas. Kolega Gediminas jau išvardijo sistemą sudarančius kursus: 9 bendrojo lavinimo dalykai, 5 reikalingi stojant į fakultetą. Po pirmųjų dvejų metų – praktinis mokymas atitinkamose įstaigose. Visi turi būti susipažinę su civilizacijų istorija, iš mąstymo dalykų – logikos įvadas, filosofija, statistikos įvadas, bendroji matematika ir kt. Vienas arba du dalykai pasirenkami iš humanitarinių mokslų (antropologija – asmenybė ir kultūra, etnografija, ugdymo metodai ir t. t.). Menams – taip pat koks nors vienas (meno istorija, vaizduojamasis menas, dramos įvadas, teatras ir visuomenė ir t. t.). Literatūrai pasirenkamas laikotarpis ir tam tikri autoriai.

A. Ž. Iš pirmo žvilgsnio tai mums visiškai nepažįstama mokymo sistema. Kokiu modeliu ji pagrįsta?

L. B. Panaši sistema veikia ir Kembridžo universitete. Vaizdžiai tariant, tai studentams siūloma sumuštinių arba meniu sistema. Semestrui studentui duodame sumuštinį su duona, sviestu, mėsa, sūriu, kurį jis suvalgo vienu kąsniu ir bando suvirškinti, arba siūlome įvairių patiekalų, iš kurių reikia išsirinkti mėgstamiausią. Aš pasisakau už antrąjį variantą.

G. K. Profesoriaus P. Kapicos[160] iniciatyva Kembridžo universiteto schema jau pradedama taikyti Maskvos fizikos ir technologijos institute. Taip pat norėčiau pridurti: iki šiol priiminėdami į fakultetus

[160] Piotras Kapica (1894–1984 m.) – fizikas, mokslo sistemos organizatorius.

jautėme atotrūkį tarp Mokslų akademijos ir aukštųjų mokyklų. Pagal Universitetui suprojektuotą sistemą Mokslų akademijoje būtų steigiami baziniai padaliniai: Informatikos fakultetui bazinis būtų Matematikos ir kibernetikos institutas Vilniuje, Gamtos mokslų fakultetui baziniai būtų keli baziniai institutai Kaune ir Vilniuje, Humanitarinių mokslų fakultetui baziniai būtų Vilniaus lietuvių kalbos ir literatūros institutas, Ilinojaus universiteto Lituanistikos katedra, Lietuvių katalikų akademija Romoje ir kt. Šiuose institutuose būtų mūsų katedros, o mūsų studentai juose studijuotų nedidelėmis grupėmis. Dėstymas vyktų taip: trečiaisiais metais pagrindiniame institute būtų skaitomas vienas ciklas (3 su puse savaitės), ketvirtaisiais metais – du arba trys ciklai, penktaisiais metais – trys arba keturi ir t. t. Šis modelis integruotų tiek Lietuvos mokslo ir studijų institucijas, tiek su mūsų kultūra susijusias užsienio institucijas.

Tada būtų išspręsta ir dėstytojų problema: pavyzdžiui, šiuo metu dviejuose Matematikos ir kibernetikos instituto tikimybių teorijos sektoriuose dirba 20 doktorantų, o Vilniaus universiteto Matematikos fakultete – 4 doktorantai. Taigi institutuose vis dar nedirba specialistai, jų žinios perduodamos tik per knygas, mokslinius straipsnius, o ne tiesioginio kontakto būdu.

L. B. Kuriame mainų programą su užsienio universitetais. Jau susitarėme keistis studentais ir dėstytojais su Upsalos, Kalifornijos, Danijos universitetais ir galbūt su Ilinojaus universitetu. Jų studentai atvyktų vienerius metus studijuoti į Lietuvą, mūsų studentai išvyktų ten. Mainų programos su užsienio universitetais bus rengiamos tikslingai, taip integruojant mus į pasaulio mokslą. Trijų su puse savaičių ciklas leidžia mums operatyviai keistis dėstytojais.

A. Ž. Ką galime pasiūlyti užsienio studentams? Kokius dalykus?

G. K. Lietuvos meną ir kultūrą, kursus sovietologams, judaizmo istoriją Rytų Europoje, tikimybių teoriją ir matematinę statistiką (kursas pas Lietuvos mokslų akademijos akademiką V. Statulevičių), meno programą. Juk, pasak užsieniečių, mūsų menininkai verti dėmesio, o mūsų menas turi paklausą Vakaruose.

A. Ž. Menų fakultetas bus teorinio ar praktinio pobūdžio?

L. B. Užmezgėme ryšius su Mineapolio universitetu, kuris siūlo integruotą menų programą (teatras, muzika, vizualieji menai). Kitų metų pavasarį jie atvyktų į Lietuvą su savo teatru ir skirtų vieną paskaitų ciklą mūsų studentams. Norėtume, kad šios paskaitos būtų skaitomos ne tik Kaune, bet ir Vilniuje. Ketiname integruoti savo programą su Vilniaus dailės institutu. Apskritai toks mokymo organizavimo principas leis mums būti dinamiškiems, neatsilikti nuo naujovių. Jei naudotume pasenusią programą, būtume nejautrūs naujovėms.

A. Ž. Susipažinus su jūsų naujomis, drąsiomis idėjomis, tiesiog sukasi galva. Bet kaip jas priims mūsų žmonės, dešimtmečius auklėti pagal komunizmo statytojo kanonus? Kas privers šį *homo sovieticus*, apsunkintą nepilnavertiškumo komplekso, su baimės bacilomis persmelkta siela, su protu, įpratusiu prie ramaus snaudulio, nes geriau neperžengti nustatytų ribų, mąstyti kitaip, naujai? Tokį sovietinio žmogaus tipą taikliai apibūdino Vilniaus universiteto profesorius Vitas Areška (beje, Pasaulio lietuvių centro narys): „Pilietis kantriai laukia buto, pensijos, paaukštinimo, atlyginimo padidinimo, vaikų paramos ir pan. Nuo pat jaunystės iki mirties pilietis mokomas negalvoti apie savo socialinį likimą, o tik paklusti savo viršininkams ir laukti, kol jie duos jam darbą, išleis mokytis, per penkerius metus suteiks tarnybą, paskirs, vadovaus ir auklės iki pensijos... Dabartiniai studentai, išskyrus kelias išimtis, mokosi taip pat, kaip fabriko darbininkai ar valdininkai dirba įstaigoje, tiksliau, imituoja darbą“.

Ką gi, keli dešimtmečiai išugdė šį juokingą, storžievišką pilietį. Kaip manote, ar įmanoma per trumpą laiką pramušti tą odą? Ar čia universitetų organizatorių nelaukia nesėkmės?

L. B. Yra trys būdai, kaip tokį žmogų galima pakeisti. Pirmiausia, neįprasta struktūra – poreikis rinktis – išjudins jį iš sąstingio. Toliau mokytojai iš užsienio iš karto taikys diskusijų metodą, o su kiekvienu mokiniu bus dirbama individualiai. Trečia, mokinių mainų sistema leis pradėti naują, intensyvų bendravimą. Siūlyčiau nupirkti mokiniui vieno mėnesio bilietą kelionei po Europą (nemokama kelionė bet kurioje Europos šalyje), įteikti jam 200 dolerių, kuprinę ir atsisveikinti visam mėnesiui. Kuo greičiau reikia įvesti turizmo, sporto (ypač dviračių sporto) sistemą, kad jaunimas greitai išmoktų kalbų, gautų informacijos, užmegztų pažinčių, apsikeistų telefonais ir adresais.

A. Ž. Reikia tikėtis, kad egzaminai šiame universitete taip pat turėtų skirtis nuo įprastų, pats egzaminuotojo ir egzaminuojamojo bendravimas turėtų būti grindžiamas kitokiais principais nei kituose mūsų universitetuose.

L. B. Egzaminai turėtų parodyti ne jūsų žinių apimtį, ne sąmoningumo laipsnį, jie turėtų atskleisti egzaminuojamojo charakterį, jo vidinį pasaulį. Iš pradžių mokinių nedaug, maždaug pusė jų – laisvieji

studentai. Pavyzdžiui, Kalifornijos universitete 60 proc. studentų nutraukia studijas po pirmųjų mokslo metų. Priėmimas, žinoma, yra nekonkursinis. Priimami visi.

Kalbėjomės su kardinolu V. Sladkevičiumi ir Kauno kunigų seminarijos docentais. Jų studentai taip pat galėtų tapti universiteto studentais.

A. Ž. Konferencijai skirtame numeryje profesorius V. Kavolis rašo: „Pražūtingu provincializmu laikyčiau bandymus atstatyti 50 metų senumo organizacines struktūras, galvojimo kategorijas ar kalbėjimo būdą". Ar tai nereiškia, kad Teologijos-filosofijos fakultetas, kaip ir kunigų seminarija, yra ta senoji struktūra?

L. B. Klausimą reikėtų formuluoti kitaip. Būtent: ar Lietuvos Katalikų bažnyčia nori, kad seminaristai dvejus metus Vytauto Didžiojo universitete lankytų filosofijos kursą? Ar Lietuvos Katalikų bažnyčia nori, kad seminaristai lankytų dvejų metų filosofijos kursą Vytauto Didžiojo universitete? Teologijos mokslai pasaulyje labai pasikeitė – šiandien tai jau nebe vien krikščionybės teologija. Jei Bažnyčia sutinka – Universiteto durys seminaristams atviros.

A. Ž. Pagal ankstesnę informaciją susidarė įspūdis, kad Vytauto Didžiojo universitetas bus universitetas viso pasaulio lietuviams (ir ne tik jiems)...

G. K. Iš tiesų jo katedros veiks Čikagoje ir Romoje, užsienyje gyvenantys lietuviai dalyvaus mokymo proceso valdyme. Rektoriai, prorektoriai, katedrų vedėjai būtų tiek vietiniai, tiek iš išeivijos. Bendra administracija ir bendras Senatas tarsi savotiškas tiltas grąžins Lietuvą emigrantams, kad atvykę čia jie nesijaustų svečiais. Universitetas nebus pavaldus jokiai ministerijai, o valstybė jį finansuos, nes jai reikia kvalifikuotų specialistų.

A. Ž. Ar Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras bus glaudžiai susijęs su Universitetu, ar tai bus dvi savarankiškos organizacijos?

G. K. Pasaulio lietuvių centras turėtų tarnauti visai Lietuvai, būti tiltu tarp Lietuvos ir emigracijos. Tarsi savotiška užsienio lietuvių atstovybė Lietuvoje. Centras siekia integruoti viso pasaulio [lietuvių] kūrybinę ir mokslinę bendruomenę, o Universitetas atlieka vieną iš Centro funkcijų – mokslinę, švietėjišką, mokymo, todėl juo turėtų rūpintis Centras. Jei nutiesime tiltą tarp dviejų krantų – Lietuvos ir emigracijos – galėsime juo vaikščioti kaip šeimininkai.

L. B. Juk lietuvių yra visame pasaulyje. Per tiek metų jie daug ko išmoko, perėmė kitų tautų kultūrą ir įgijo jų žinių. Būtina, kad šios žinios būtų prieinamos visiems, nesvarbu, kur jie gyvena – Čikagoje, Romoje, Australijoje...

G. K. Centre planuojame dirbti su išeivijos kultūros paveldu, istorine medžiaga ir dokumentais, kad su jais galėtų susipažinti namuose gyvenantys lietuviai. Savo ruožtu Centras emigrantams perduos visa, kas pas mus sukaupta geriausia, turime stengtis išsaugoti lietuvių kolonijas įvairiose šalyse.

A. Ž. Nejaugi yra grėsmė joms išnykti?

L. B. Jų egzistavimas įgauna naujas formas. Kai kurie mano, kad jaunimas asimiliavosi, nes nemoka lietuvių kalbos. Mano nuomone, yra kitų būdų išlikti lietuviu.

G. K. Juk beveik visi airiai kalba angliškai. Nepaisant to, jie yra karšti patriotai. Neturime atstumti tų, kurie laiko save lietuviais ir nekalba šia kalba. Turime juos integruoti į mūsų bendrą kultūrą. Norime Kaune organizuoti Tautinių mažumų kultūros tyrimų institutą, kuris iš dalies perkeltų dalį tautinių problemų iš Vilniaus į Kauną.

L. B. Tokia institucija yra labai reikalinga. Šių dienų tautos samprata nesutampa su ta, kuri buvo įprasta trečiajame dešimtmetyje. Ypač tai galioja kalbant apie Baltijos pakrantėje gyvenančias tautas. Tauta – tai skirtingų etninių grupių junginys. Pavyzdžiui, Švedijoje yra 83 kitakalbių grupės. Lietuvoje yra 80 proc. lietuvių, apie 9 proc. rusų, beveik tiek pat lenkų, taip pat žydų, karaimų, totorių, baltarusių ir kitų. Tokiems žmonėms reikia centro, kad jie galėtų pažinti ne tik didesnę vietinę kultūrą, bet ir savo tautinių mažumų kultūrą.

Amerikoje gyvena daug žydų, vadinamų „litvakais". Savo tėvyne jie laiko ne Izraelį, o Lietuvą. Jie galėtų finansuoti šį institutą, kuriame būtų žydų studijų katedra, kur paskaitas galėtų skaityti, pavyzdžiui, specialistai iš Maskvos.

A. Ž. Dar kartą grįšiu prie Vytauto Didžiojo universiteto. Kaip jo absolventai galėtų save realizuoti?

L. B. Mes neieškotume jiems darbo. Jų žinių lygis būtų toks aukštas, kad jie lengvai susirastų darbą patys. Svarbiausia mums – rengti žmones, gebančius mąstyti, žmones, kurie mokytųsi visą gyvenimą. Juk mūsų amžius pakankamai ilgas, žmogus gali daryti karjerą įvairiose srityse. Po ketverių studijų metų studentai gautų bakalauro laipsnį, o dar po dvejų metų – magistro laipsnį. Kokią kvalifikaciją turės

universitetas (o jo darbą tikrins tarptautinės komisijos), tokios perspektyvos atsivers prieš jo absolventus visame pasaulyje.

A. Ž. Ar mums negresia „protų nutekėjimas"? Juk platesnis pasaulis gali jiems pasiūlyti geresnes sąlygas?

G. K. Jei mūsų auklėtiniai taps tokie, kad galės rasti vietą pasaulyje, Lietuva nebus skurdi. Tokie žmonės, padirbėję užsienyje, grįžę namo galės atnešti Lietuvai didelę naudą. Kita vertus, lietuvius emigrantus atgal į Lietuvą traukia namų ilgesys: tiek metų pragyvenę ne Lietuvoje, jie vis tiek nori grįžti. Galiausiai, jei išvystysime mokslo industriją, o mokslas taps prestižinis, mūsų pragyvenimo lygis iš karto pakils ir specialistams nebereikės išvykti iš Lietuvos.

A. Ž. Gerbiama profesore, kokį kursą Jūs apsiimtumėte dėstyti?

L. B. Dėstysiu viską, ko prisireiks. Reikės įvadinių antropologijos, lyginamųjų sistemų kursų. Mano mėgstamiausias kursas – asmenybė ir kultūra (kaip mes formuojamės, kaip asmenybė per savo vidinį pasaulį veikia kultūrą ir aplinką, kaip auklėjame savo vaikus, kaip įskiepijame jiems, kad mūsų tautos tikrovė yra tikroji tikrovė, kaip įskiepijame jiems pagrindines tautos sąvokas). Turime atkurti visą tautos kūną, o šiandien jis yra sudraskytas, aplinkui siaučia ekologinė, moralinė ir intelektualinė krizė. Kol dar galime spėlioti, turime užpildyti tuščias nišas – juk kiekviena šeima neteko maitintojo, buvo traumuota, apšmeižta.

Dar vienas kursas, kurį mėgstu dėstyti, yra apie įvairias etnines grupes ir jų santykius.

A. Ž. Ką gi, laukiame Jūsų Lietuvoje, laukiame Jūsų patirties, įgytos Kalifornijoje, Upsaloje, Oksforde...

Nr. 149. Gedimino Kostkevičiaus pokalbis su Augustu Uktveriu. 1989 m. birželis

Židinys nepriklausomai minčiai. „Švyturio" žurnalisto Augusto Uktverio pokalbis su KPI docentu Gediminu Kostkevičiumi. In: *Švyturys*, 1989, Nr. 15, p. 6–8.

Židinys nepriklausomai minčiai
„Švyturio" žurnalisto Augusto Uktverio pokalbis su KPI docentu Gediminu Kostkevičiumi[161]

A. UKTVERIS. Balandžio pabaigoje Kaune vykusioje trijų dienų mokslinėje konferencijoje „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas" 86 proc. dalyvių pareiškė: Vytauto Didžiojo universitetas turi būti nedidelė moderni aukštoji mokykla, kurioje ir būtų išbandyta nauja aukštojo mokslo organizavimo sistema. Šios konferencijos metu buvo konstatuota: atkuriamas Vytauto Didžiojo universitetas. Taigi, neatsitiktinai redakcijoje svečiuojatės (kai jau yra Vytauto Didžiojo universitetas, bet dar be rektoriaus ir būsimųjų studentų) kaip šios konferencijos organizacinio komiteto, o kartu ir Lietuvos kultūros fondo „Aukuro" klubo pirmininkas. Pirmiausia klausiu: ką įrašysime į istoriją, kaip Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo iniciatorių?

G. KOSTKEVIČIUS. Atkūrimo iniciatorius... pats kanonų nevaržomas Vytauto Didžiojo universitetas. Dešimtmečiais ruseno viltis: atkurkime savąją mokslo ir mokymo šventovę. O konkretesnis iniciatorius – rašytojas ir žurnalistas Laimonas Inis. Jis 1987 metais partijos miesto komiteto plenume užsiminė, kad būtina atkurti Vytauto Didžiojo universitetą. Buvo „nuramintas": ko kišiesi ne į savo reikalus ir nerimtu klausimu. Tais pačiais metais, berods, šiuo „nerimtu" klausimu kalbėjo ir rašytojas Vytautas Martinkus. Įsikūrus Sąjūdžiui Kauno miesto Taryba paprašė profesorių Alfredą Smailį parašyti straipsnį „Kauno tiesai" apie Universiteto atkūrimą. Prasidėjo visuomenės diskusijos, ėmėsi darbo kultūros fondo klubas „Aukuras". Susirinko mokslininkai (1988 m. rugsėjo 14 d.) ir įkūrė tarybą Universitetui atkurti. Tiesa, ši taryba iširo, po to susiformavo nauja, kuriai ėmė vadovauti Mokslų Akademijos Fizikinių techninių energetikos problemų instituto direktorius akademikas Jurgis Vilemas (ankstesnei tarybai vadovavo KPI docentas Antanas Karoblis).

A. UKTVERIS. Tad Kaune atsirado Universiteto Atkūrimo taryba, Vilniuje LTSR švietimo ministerijos komisija (vadovaujama VVU rektoriaus Kubiliaus). Kodėl, Jūsų nuomone, turėjo atsirasti „centrai" Vilniuje ir Kaune?

G. KOSTKEVIČIUS. Buvo, manyčiau, gana skirtingos pozicijos, kauniečių ir vilniečių, tad neatsitiktinai įsteigtos ir dvi komisijos ar tarybos. Beje, ir tarp kauniečių, kai buvo ginčijamasi Universiteto atkūrimo

[161] Numeris duotas rinkti birželio 29 d., pasirašytas spausdinti liepos 27 d.

klausimu, taipogi truko konstruktyvesnių minčių. Atkūrimo priešininkai „siūlė“ neskubėti, nes norėjo, kad šis klausimas prarastų tautinio atgimimo bangos pakylėtą politinį aktualumą.

A. UKTVERIS. Kaip vertinate Liaudies švietimo ministerijos kolegijos 1988 m gruodžio 27 d. nutarimą Nr. 47a, kuriuo buvo numatyta ugdyti Kauno universitetą pamažu, VVU vakarinio fakulteto bazėje?

G. KOSTKEVIČIUS. Buvo siūloma eiti tradiciniu Tarybų Sąjungoje aukštosios mokyklos kūrimo keliu – kai ir vilkas (visuomenė) būtų sotus, ir avys (kitos Lietuvos aukštosios mokyklos) sveikos. O mes juk dabar kalbame apie nepriklausomo (o ne valstybinio, priklausančio kad ir Liaudies švietimo ministerijai) Universiteto atkūrimą. [...][162] Liaudies švietimo ministerijai ne itin norėtųsi, kad atsirastų nuo jos nepriklausoma mokslo įstaiga (buvo net norėta atidaryti Vytauto Didžiojo universitetą prie Vilniaus V. Mickevičiaus-Kapsuko valstybinio universiteto). Būtinai reikėjo mokslinės konferencijos. Jai ruošėmės itin kruopščiai, nes faktiškai reikėjo žengti lemiamą žingsnį ir konstatuoti: Vytauto Didžiojo universitetas atkuriamas.

A. UKTVERIS. Kaip vertinate teiginį: Respublikai trūksta kai kurių specialistų, vadinasi, naujasis Vytauto Didžiojo universitetas šią spragą užpildys?

G. KOSTKEVIČIUS. Naivu būtų manyti, kad universiteto Kaune reikia todėl, jog Respublikoje trūksta įvairių sričių specialistų. Kita bėda, kad daugelis į universiteto struktūrą žiūri pro savo buvimo jame prizmę. Jeigu į universitetą ateis karjeristas profesorius ir prisikvies „neūžaugų“, vargu ar mes galėsime kalbėti apie Vytauto Didžiojo universitetą. Ir vėl išsigimimas grės... Indikatoriai turi būti studentai, nelankantys netikusio dėstytojo paskaitų. Taip pat nepakanka apeliuoti tik į specifines Kauno problemas, miesto sutechnokratėjimą, istorinių skriaudų atitaisymą ir pan. Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas – tai persilaužimo formuojant nacionalinę švietimo ir kultūros sistemą etapas.

A. UKTVERIS. Dabar itin madingas žodis „koncepcija“...

G. KOSTKEVIČIUS. Iš tikro. Tačiau pervertus krūvą žinynų, enciklopedijų, užsienio universitetų reklaminių brošiūrų, taip ir nepasitaikė aptikti tiesiogiai deklaruotos vienos ar kitos aukštosios mokyklos koncepcijos. Tiesa, Džordžo Vašingtono universiteto statute dėmesį patraukė tokia mintis: „Jokia mokykla negali suteikti išsilavinimo. Ji tiktai gali sudaryti galimybę šį išsilavinimą įsigyti“. Šis principas aiškiai disonuoja tarybinei muštru „kaustytai“ mokymo organizavimo sistemai. Tad šie žodžiai iš Džordžo Vašingtono universiteto statuto turi tapti kertiniu nepriklausomos aukštosios mokyklos akmeniu. Aukštoji mokykla negali tik rengti specialistus. Norėtume, kad universitetas Kaune ugdytų žmogų, kaip laisvą humanistinę asmeninę, rengtų dirbti protinį, kūrybinį darbą. Norėtume, kad universitetas būtų mokslinės ir kūrybinės minties brendimo centras, nacionalinės kultūros židinys, o kartu ir lieptas į pasaulinės kultūros lobyną, siejantis mus su užsienio moksline ir kūrybine bendrija.

Glaustai Vytauto Didžiojo universiteto darbo koncepciją nusakyčiau taip:

1. Laisvo savarankiško ieškojimo, savęs suvokimo aplinka, kurioje individualiai bendrauja dėstytojas ir studentas. Studentai priimami mokytis ne į konkrečias specialybes, o į universitetą. Pirmus dvejus metus jie laisvai pasirenka kursus, kuriuos nori išklausyti, ir, atsiskaitydami už juos pagal individualų grafiką, renka balus. Atsižvelgiant į taip sukauptas žinias, jie po dvejų metų priimami studijuoti į pasirinktą fakultetą. Nesurinkę reikiamos balų sumos gali toliau mokytis pirmoje pakopoje, tačiau jau praradę finansinę paramą. Universitetas neturi priverstinai skirstyti absolventų į darbo vietas.

2. Kuriant naujo tipo aukštąją mokyklą, reikia, kad technines disciplinas studijuojantis žmogus galėtų išklausyti ne tik humanitarinį kursą, bet ir, pavyzdžiui, Dailės fakultete skaitomas disciplinas.

Universitetas turi būti atviras tiems, kurie ieško žinių ne tik studijų metais. Todėl įteisintinas laisvo klausytojo statusas.

3. Universitetas privalo turėti autonomiją, reguliuojančią jo vidinį gyvenimą. Pereinant prie rinkos santykių, universitetas privalo turėti galimybę vis plačiau praktikuoti tiesioginius atsiskaitymus su įmonėmis už parengtus specialistus.

4. Universitetas turi būti atviras, t. y. nuolat keistis dėstytojais ir studentais su pasaulio aukštosiomis mokyklomis.

5. Kauno universitetas – tautinis. Mokymosi kalba – lietuvių, nors studentai turi gerai mokėti bent vieną užsienio kalbą. Universitetas šiemet turės šiuos fakultetus: Humanitarinį, Verslų ir Tiksliųjų mokslų.

A. UKTVERIS. Ne iš vienų lūpų teko girdėti ir daugelį minorinių pastabų. Štai pirmoje nepriklausomoje Lietuvos aukštojoje mokykloje, kurios dėstytojams ir studentams garantuojama pasaulėžiūros ir įsitikinimų laisvė, nebus galimybės apmokėti užsienio mokslininkams ir kūrėjams už akademinius kursus

[162] Cituojamas VDU atkūrimo aktas.

konvertuojama valiuta. Kokių dar panašių problemų gali iškilti (bent numatykime), ėmus dirbti akistatoje su plačiuoju pasauliu.

G. KOSTKEVIČIUS. Slenksčių, be abejo, bus, bet mes tam turime kojas, kad juos galėtume peržengti. Dėl konvertuojamos valiutos. Argi mūsų, Lietuvos mokslo žmonės ir kūrėjai negali skaityti paskaitų, tarkim, apie baltus, jų etnopsichologiją arba apie tarybinę gyvenseną? Turime ir pripažintų matematikų, kitų specialistų. Kviesimės klausytojų iš plačiojo pasaulio į universitetą, tada ir patys (mainais) galėsime vykti į svečias šalis. Žinoma, kol kas mūsų studentams dar kelia nerimą kalbos barjerai, kitų žinių stoka. Bet po dvejų metų studijų Vytauto Didžiojo universitete, kuriam talkinti ruošiasi daugelio pasaulio šalių lietuviai intelektualai, manding imsime praregėti.

A. UKTVERIS. Kalbamės rektoriaus rinkimų į Vytauto Didžiojo universitetą išvakarėse. Kiek teko girdėti, į Universiteto Atkūrimo tarybos pirmininko „kėdę“ pretendavo trys kandidatai: jau minėtas Jurgis Vilemas, žinomas vibrotechnikas ir išradėjas, technikos mokslų daktaras Kazimieras Ragulskis ir ekonomikos mokslų daktaras Povilas Zakarevičius. Nenorėčiau klausti, ar panašiai bus pretenduojama ir rektoriaus rinkimuose. Rūpi kita. Kaip šiuose rinkimuose dalyvauja užsienio lietuviai mokslininkai?

G. KOSTKEVIČIUS. Rinkimuose lygiomis teisėmis dalyvauja tiek Lietuvos, tiek užsienio lietuvių mokslininkai. Rinkėjų kolegija renka rektorių trejiems metams, universiteto kuriamajam laikotarpiui. Kolegija sudaroma (laikantis pariteto) iš Lietuvos ir užsienio lietuvių mokslininkų. Buvo nustatyta tokia rinkėjų kolegijos sudėtis (40 asmenų):

– 15 Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdybos narių (8 iš Lietuvos ir 7 iš užsienio);

– 11 Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo tarybos atstovų, renkamų iš Tarybos narių ir garbės narių pagal pagrindines mokymo universitete kryptis;

– 13 užsienio lietuvių mokslininkų, renkamų suderinus su Pasaulio lietuvių bendruomene (pagal pagrindines mokymo universitete kryptis).

A. UKTVERIS. Kiek jaunuolių vadins save Vytauto Didžiojo universiteto studentais šiemet, rugsėjo 1-ąją?

G. KOSTKEVIČIUS. Pirmiausia norėčiau. kad juos priimant aktyviai dalyvautų ir užsieniečiai mokslininkai. Šitaip lyg ir aptinkame modelį, galintį apsaugoti nuo priėmimo komisiją spaudžiančių „dėdžių“ ir „tetų“. O rinksis 150 studentų bei laisvi klausytojai. Studentai gaus įprasto dydžio stipendiją.

A. UKTVERIS. Ar panašios mokymo tvarkos, kokia numatoma Vytauto Didžiojo universitete, dar nėra Tarybų Sąjungoje (turiu omenyje tai, kad kiekvienas fakultetas turi bazinius institutus, kurie tampa antrąja mokymo įstaiga)?

G. KOSTKEVIČIUS. Šiek tiek panašiau tik Maskvos, regis, eksperimento tvarka dirbančiame Fizikos bei technikos institute. O mums, norint iš tikro kūrybiškai dirbti, studentams reikės mokytis ir gyventi ne tik Kaune. Štai studijuojantys informatiką aukštesniuose kursuose vis didesnę laiko dalį praleis vilniškiame LTSR MA Matematikos ir kibernetikos institute. Būsimieji ekonomistai – LTSR MA Ekonomikos institute ir numatomame steigti Kaune Tarptautinių santykių institute ir t. t. Ketvirtame kurse baziniame institute praleidžia 2–3 mėnesius, o šeštame kurse – du trečdalius mokymosi laiko. Bazinis institutas bus ir Lietuvių katalikų akademija Romoje, lituanistikos centras Čikagoje ir, matyt, kai kurie kiti pasauliniai mokslo ir mokymo centrai. Taigi Vytauto Didžiojo universitetas bus ne tik Kaune, o ir Čikagoje, ir Vilniuje, Romoje... Be to, yra pasaulio universitetų bendrijos. Liucijos Baškauskaitės pastangomis gegužės mėnesį Upsaloje (Švedija) per Europos rektorių suvažiavimą pranešta, kad Vytauto Didžiojo universitetas yra atkurtas. Gavome oficialų laišką, kuriame reiškiamas noras bendradarbiauti. Jeigu būsime Europos universitetų bendrijoje, galėtume keistis ir studentais.

Galėčiau pridurti, kad Vytauto Didžiojo universitete teologijos porą metų galėtų mokytis ir baigę Kauno kunigų seminariją. Tada jos auklėtiniai iš tikro įgytų aukštąjį išsilavinimą.

A. UKTVERIS. Tačiau kol kas Teologijos fakulteto Vytauto Didžiojo universitete lyg ir nenumatyta?

G. KOSTKEVIČIUS. Argi po kelerių metų neatsirastų tokių galimybių, juk Vytauto Didžiojo universitetas – nepriklausomas?

A. UKTVERIS. Kaip įveiksite užsienio lietuvių nepasitikėjimą?

G. KOSTKEVIČIUS. Reikia ugdyti pasitikėjimo simbolius. Vienas jų – jau minėtas Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras Kaune, antras – Vytauto Didžiojo universiteto administracija, kurioje vienodai dalyvaus ir mūsų tautiečiai iš užsienio. Mums reikia žmonių iš Lietuvos, kurie nenorėtų moralinių kompromisų su stabdančia sistema. Konformistai iš mūsų tarpo kels didžiulį nepasitikėjimą tautiečiams mokslininkams iš užsienio.

A. UKTVERIS. Pagavau save šitaip mąstantį: ar Vytauto Didžiojo universitetas bei Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras (kurio vicedirektoriumi išrinktas ir jūs bei Liucija Baškauskaitė iš Kalifornijos valstybinio universiteto) Kaune kol kas nevadinti vienu kultūros, mokslo ir švietimo židiniu?

G. KOSTKEVIČIUS. Centras talkins ir kitoms Lietuvos aukštosioms mokykloms. Jo ir funkcijos bei statusas visai kitoks nei Vytauto Didžiojo universiteto. [...][163] Šis centras kaupia informaciją apie įvairias firmas, apie įvairias mokslo ir technikos naujoves pasaulyje ir taip padeda atgimstančiai Lietuvai. Nemanykit, kad mes norime iš užsienio lietuvių pinigų. Svarbiausia, kad būtų ryšys su pasauliu. To mums itin stinga. Centras plačiąja prasme – tai atsigręžimas į Vakarus. Taigi, kaip sakė Liucija Baškauskaitė, nebūkime nepilnaverčiai, mokykimės anglų kalbos ir eikime į pasaulį. Pakelkime geležinę uždangą.

A. UKTVERIS. Tad atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas. Betgi žinau, kad KPI mokslininkai kalba apie Kauno techninio universiteto įkūrimą, Klaipėdos visuomenė – apie Klaipėdos universitetą, Panevėžio – apie universitetą šiame mieste. Kas tai? Negi tapo madinga minėti universiteto vardą be reikalo? O gal tai būtinybė?

G. KOSTKEVIČIUS. Neseniai buvau trumpam pašauktas į armiją. Visi „su aukštuoju išsilavinimu“, tačiau kaip keikėsi, kaip rodė savo nevalyvumą...

O minėtoje konferencijoje Kaune buvo cituoti šitokie Stasio Šalkauskio žodžiai: „...paprasta mokslo įstaiga neverta universiteto vardo“. Toje pačioje konferencijoje Algirdas Patackas akcentavo: „Tik turėdamas idėją, universitetas galės tapti atgimimo židiniu, naujos Lietuvos kūrėju. Tik toks universitetas bus vertas Vytauto Didžiojo vardo.“ Pridurti ką prie šių citatų vargu ar verta. Svarbiausia – Vytauto Didžiojo universitetas žvelgs į pasaulį, o pasaulis atkreips dėmesį: žiūrėkite, ir lietuviai turi savo mokslo šventovę. Susiruoškime į Kauną. Kaip į Romą, Los Andželą, Oksfordą ar Kembridžą...

Nr. 150. Gedimino Kostkevičiaus laiškas Algirdui Avižieniui. 1989 m. birželio 29 d.

AAA, f. 5, ap. 3, b. 10, l. 1. Rankraštis, originalas.

[Blanko duomenys:]
Lietuvos Kultūros fondas
Klubas „Aukuras“
233000 Kaunas, Raguvos 19, tel. 20-48-27
Sąsk. Nr. 700130 socialinio banko
Kaune skyriuje

1989.06.29

Gerb. Profesoriui Algirdui Avižieniui

Kiek mes žinome, neilgai trukus sulauksime Jus Lietuvoje. Tada bus proga smulkiau papasakoti, kaip klojasi pas mus reikalai. Be to, daug kas, reikia tikėtis, paaiškės, nors šiandien tai miglota. Vienu tik galima pasidžiaugti. Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas patvirtintas ir jau vyksta studentų priėmimas.

Pas mus vyksta kova dėl universiteto statuto. Akademikas J. Vilemas Tarybos paruoštame projekte (kurį į Ameriką atveš B. Vaškelis) – užsienio lietuviai neturi jokių teisių administruojant universitetą, be to, ir dėstyti gali tik išimties tvarka, Tarybai leidus. Nors visuomenei toks projektas nepriimtinas, bet J. Vilemą ir jo grupę palaiko mūsų funkcionieriai. Mes Centro vardu paruošėme alternatyvinį projektą, numatantį universiteto valdymą kartu su svetur gyvenančiais tautiečiais pariteto pagrindais (jį taip pat turi B. Vaškelis). Šiuo metu sudaryta „taikinamoji“ komisija paruošti kompromisinį variantą.

Turiu pasakyti, kad daugelis J. Vilemo Tarybos narių linkę paremti mūsų projektą, tačiau argumentuoja, kad užsienio lietuviams galima būtų suteikti paritetą, jei universitetui atvyktų vadovauti toks žmogus, kaip Jūs. Nors metams. Priešingu atveju tektų statyti du rektorius, bet ir tai su klaustuku, nes A. Damušio, kurį P[asaulio] L[ietuvių] B[endruomenės] vardu oficialiai pasiūlė V. Bieliauskas, daugelis nenori dėl amžiaus ir mokslinės veiklos nepakankamo solidumo. Aš negaliu aprašyti visų peripetijų, galiu pasakyti tik viena,

[163] Išvardijami Centro valdybos nariai.

kad pasižymėjusio mokslininko atvykimas į VDU jau dabar labai lemtų, koks susiformuos universiteto charakteris. Todėl mes labai norėtume sužinoti Jūsų asmeninius planus ir rekomendacijas.

Kai Lietuvoje viešėjo prof. R. Vaičaitis, mes suderinome, kad VI mokslo ir kūrybos simpoziume būtų atskira sekcija, skirta VDU klausimams. R. Vaičaitis prašė, kad būtų paruošti 6 pranešimai: 3 iš Lietuvos, 3 iš išeivijos. Iš mūsų pusės pranešimus paruoš prof. Algirdas Čižas, daktaras Norbertas Vėlius ir aš. Iš Amerikos lietuvių aš prašiau K. Skrupskelio ir J. Šmulkščio. Visų mūsų nuomone, labai būtų gerai, jei tai galėtumėte padaryti ir Jūs.

Mes turime į Jus ir porą dalykinių prašymų. Kaune gavome Centrui patalpas ir labai norėtume turėti telefaxą, operatyviniam ryšiui su užsieniu ir personalinį kompiuterį (IBM AT pavyzdžiu) su lazeriniu printeriu. Kompiuteris reikalingas ne tik ruošti dokumentus, bet dar svarbiau dokumentų bazėms, kurias jau pradėjome sudarinėti.

Laukiame Jūsų Lietuvoje.

Jus gerbiantis
Gediminas Kostkevičius

P. S. Kol patalpose vyksta remontas, galioja ankstesnis adresas 233000 K. Donelaičio 20, 209 k., tel. 2-48-84.

Nr. 151. Ištrauka iš Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Kauno tarybos posėdžio protokolo. 1989 m. liepos 3 d.

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Kauno tarybos dokumentai, In *Kauno istorijos metraštis*. T. 2 (2000), p. 281–282.

LPS Kauno tarybos posėdžio, įvykusio 1989 m. liepos 3 d., protokolas Nr. 31

[...] 3. Informacija apie Vytauto Didžiojo universiteto statutą.

A. Karoblis. Principinių nesutarimų nėra. Bendras noras – universitetas reikalingas. Skiriasi keliai. Informuoja. Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo tarybos pozicija. Taryba dirbo lėtai ir užsibrėžė tikslą universitetą atkurti Vilniaus vakarinio universiteto bazėje. Buvo padaryta klaida, kad Taryba konferencijoje neišėjo su savo koncepcija. Pasaulio lietuvių centro valdyba paruošė savo statutą, apie tai neinformavusi Atkūrimo tarybą. Šiuo metu yra paruoštas abiejų grupių statutas – kompromisas. Visumoj jis visų šiandien vertinamas gerai.

G. Kostkevičius. Akcentuoja, kad Vytauto Didž. universitetas turi būti kuriamas su užsienio lietuviais, kur buvo numatyta kurti su 6 fakultetais. Jeigu universitete studijuos užsieniečiai, konkrečiai JAV studentai, tai automatiškai bus skiriama iš JAV Senato finansinė parama. Prof. V. Antanaitis vyksta į JAV užmegzti diplomatiniams ryšiams su Senatu. Tai turi padėti kun. J. Bieliauskas. Rektorių renka Senatas iš 43 narių. Vienas variantas, rektorius A. Damušis, prorektorė L. Baškauskaitė. Neužkirsta perspektyva ir Teologijos fakultetui [...].

Nr. 152. VDU Atkūrimo tarybos septinto posėdžio protokolas. 1989 m. liepos 3 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 59–62. Rankraštis, originalas.

1989 07 03 Tarybos posėdžio
Protokolas Nr. 7

1. Įžanginis žodis – supažindina su pereito posėdžio nutarimais (J. Vilemas)

Dėl sudarytų komisijų – 1) pedagoginių kadrų komplektavimo; 2) rinkimų komisija, 3) krypčių koordinatoriai; 4)...

[Dėl stojančiųjų:]

Dėl pokalbio su stojančiaisiais komisijos: G. Kostkevičius siūlo daryti komisijas atskiroms kryptims; A. Smailys:

Paskelbiama egzaminatorių visų krypčių sudėtis (doc. A. Karoblis). Pridedamas lapas.

Skelbiami 6 fakultetai ir kad užsienio studentai studijuos VDU-te.

Reikia grįžti prie šių labai svarbių klausimų:

Ekonomistų priimti: 1) didinti iki 50, 2) nedidinti ir palikti 30. Nuspręsta balsų dauguma – paliekama 50 žmonių.

Nustatomas berniukų–mergaičių santykis. Merginų nediskriminuoti!

Taryboje įrašytas punktas, kad u-te būtų taikomi dėl karinės prievolės kaip ir kitose Respublikos aukštosiose mokyklose.

Prof. V. Kučinskas – yra Respublikoje taisyklės ir jų reikia laikytis. Pasaulėžiūrą reikia tikrinti per istoriją. Dėl lyties – negalima to leisti, nes u-te nebus jokios diskriminacijos.

Prof. V. Paliūnas – nereikia skirti berniukų ir mergaičių. Inteligencijos testas yra siūlomas.

Doc. M. Venslauskas – palikti pokalbį tik tiems, kurių toks pats balas.

A. Patackas – turėti studento rašinį prieš akis ir prašyti tą rašinį komentuoti.

Akad. L. Kairiūkštis – įvedus laisvų klausytojų instituciją, – reikalas spręsis.

Prof. L. Pranevičius – egzaminai – tik rekomendacija, o testai, kuriuos studentai rašo – yra pagrindas atrinkti.

Nutarta: pokalbį taikyti tik tiems, kurie išlaiko vienodais pažymiais. Dauguma balsų – už šį variantą.

Nutarta: berniukų–mergaičių klausimas išspręstas – lygios teisės.

Stojantiems su A. mokyklos baigimo diplomais – neriboti, išėjusių iš kitų aukštųjų mokyklų kursų – irgi neriboti.

Amžius – 35 m.

[Dėl Teologijos fakulteto galimybės:]

„Laisvos Europos" balsas, kalbėjęs kun. Svarinskas – neatkuriamas Teologijos f-tas. Akad. J. Vilemas kreipiasi į susirinkusius išsitarti dėl Teologijos f-to įtraukimo į u-to sistemą. Taryba šios galimybės neatmeta.

Doc. G. Kostkevičius informuoja – kalbėjęs su kardinolu Vincentu Sladkevičium ir Kauno kunigų seminarijos rektoriumi Viktoru Butkum apie Teologijos f-to atkūrimą.

Prof. A. Smailys – Teologijos fakulteto klausimas – tai mūsų visuomenės reikalas. Nori grupę turėti ir evangelikai. Nieko prieš neturime – Teologijos f-tas turėtų būti u-te.

Prof. V. Vaičiuvėnas siūlo sudaryti komisiją šiam klausimui spręsti.

A. Patackas – kunigija – inteligentijos dalis. Pakolkas kunigų intelektualinis lygis yra žemas.

Prof. A. Smailys, prof. V. Butkus, A. Patackas – komisija dėl Teologijos f-to.

Statutas (tęsinys)

Prof. R. Baltrušis – punktas 12.

Prof. A. Smailys – rinkimų funkciją palikti Senatui. Išeivija rinkimų procesą turi atlikti pati. Kalbėjo prof. Mickis, prof. Vaičiuvėnas (įtraukti rinkikų sąrašą; Kairiūkštis – išrinkta Taryba yra, Centras – yra, rinkėjų dabar neforsuoti. Organizuoti rinkėjų kolegiją antrame etape. Palikti jau esamus punktus. Prof. St. Masiokas – ieškota variantų, kaip padaryti Tarybą paritetiniais pagrindais.

Dėl finansinės-ūkinės veiklos:

Įgalioti prezidiumą vykdyti ūkinę-finansinę veiklą (sekančiame posėdyje referuoti apie lėšų paskirstymą.) Balsų dauguma nutarta prezidiumą įgalioti vykdyti ūkinę-finansinę veiklą.

Statutas. Svarstė VDU-to Atkūrimo tarybos nariai ir Centro tarybos atstovai.

Informuoja prof. R. Baltrušis. Statutas turi užtikrinti U-to funkcionavimą. Siūloma išklausyti ir išeivijos nuomonės dėl rektoriaus (suderinti nuomones, rektorių remtų išeivija ir Lietuvos mokslininkai).

Doc. G. Kostkevičius informuoja apie išeivijos požiūrį į VDU-tą, finansavimo galimybes.

Prof. A. Smailys – jei lėšas duoda Lietuvos Respublika, tai nėra jokio reikalo paritetiniais pagrindais kurti šį un-tą.

Prof. V. Paliūnas – rektorių renka Senatas pilnu sąstatu. Tokie rinkimai yra demokratiškesni. Kaip išeivija atvyks į Tarybos posėdžius? Iš užsienio turės atvažiuoti 49 žmonės. Sudaryti rinkėjų kolegiją: 20 – mūsų, 20 – išeivijos. Mes dirbame didelį juodą darbą, o kalbos įvairios. Jis kursis apie 3 m. Įtarti Tarybą, jos žmones, kaip ir Centro, nedora, nes visi dirba nuoširdžiai. Po metų galima daug ką keisti – rektorius, prorektoriai, dekanai renkami kas metai. Užkertamas kelias protekcionizmui, nedorumo įsigalėjimui.

1) 41–41 mūsų Taryba ir išeivija (Venslauskas),

2) 20–20 kaip formuojama rinkėjų kolegija,

3) Senatas, papildytas nariais.

Doc. M. Venslauskas – iki rektoriaus rinkimų. Un-to atkūrimui vadovauja Tarybos pirmininkas.

Doc. G. Kostkevičius siūlo išrinkti prezidiumą, įtraukiant išeiviją.

Akad. L. Kairiūkštis – 41 asmuo bus išjudintas Čikagos suvažiavime. To punkto išmesti iš dėmesio: maksimaliai įtraukti užsienio lietuvius į u-to veiklą.

Prof. R. Baltrušis – Taryba pasilieka + Pasaulio Centras.

Nutarta: Senato funkcijas vykdo Taryba, 12.1 [punktas] (iki tikro Senato išrinkimo), papildyta Pasaulio Centro valdyba (balsų dauguma).

12.4-as punktas: į 13-ą p. įrašyti: rektorius atsiskaito kasmet Senatui už savo veiklą. 12.4 punktas demontuojamas. Senatas renka rektorių.

12.4 – Senatas kas metai svarsto ir tvirtina rektoriaus ataskaitą, renka rektorių, prorektorius. Rektoriumi gali būti... Su korekcija: balsų dauguma priimta.

12.5 – priimta

12.10 – koreguotas

12.12 – palikti taip, kaip yra

13.1 – atkrito!

Rektorius prisaikdinamas Senatui. Nutarta: laikinam laikotarpiui priesaikos dar nebus.

14. Dėl triumvirato. Kalbėjo akad. L. Kairiūkštis, G. Kostkevičius, St. Masiokas; A. Smailys siūlo padaryti vicepirmininkus: V. Antanaitis – triumvirato idėja nereali; numatyti žmones jam pagelbėti. Rektoriaus pareigas iki jo rinkimų vykdo at. Tarybos pirmininkas (už šį variantą – dauguma).

15. dekanai – daktarai (išimtinais atvejais – docentai).

18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42 lėšas sudaro – valstybinės dotacijos ir pajamos, gaunamos iš... ir dotacijų pavidale iš užsienio (lietuvių) ir kt. organizacijų, atskirų asmenų. 43 – naują statutą; 44 – atkrinta.

Buvo trys VDU statutai, iš jų vienas laikinas.

Prof. A. Smailio – dėl bibliotekos. Knygas turi perimti Taryba.

A. Patackas – biblioteką kompiuterizuoti. Išskirti tris žmones bibliotekos reikalų tvarkymui.

Prof. P. Zakarevičius – įrašyti punktą į nutarimo projektą dėl bibliotekos.

J. Oksas, A. Smailys. (A. Smailys – eina laikinai bibliotekos direktoriaus pareigas).

Akad. J. Vilemas – prašo neskleisti informacijos, nesuderintos su akad. J. Vilemu.

Prof. V. Antanaitis prašo įgaliojimų JAV kaupti medžiagą apie dėstytojus VDU-tui. Taryba sutiko.

Pirmininkas: akad. J. Vilemas
Sekretorė: doc. J. Misiūnienė [parašas]

Nr. 153. VDU atkuriamojo laikotarpio Statutas. 1989 m. liepos 3 d.

Algirdo Avižienio archyvas, f. 5, ap. 4, b. 11. Mašinraštis, kopija.
Skelbta: Žemaitytė-Narkevičienė, Ona. *„Aukuro“ fenomenas*. – Kaunas: Pasaulio lietuvių centras, 2005, p. 42–46.

Vytauto Didžiojo universiteto
Atkuriamojo laikotarpio

STATUTAS

1. Vytauto Didžiojo universitetas (toliau Universitetas) – savarankiška aukštoji mokymo ir mokslo įstaiga, Lietuvos ir viso pasaulio lietuvių švietimo, kultūros ir mokslo židinys. Jo oficialus pavadinimas – „Vytauto Didžiojo universitetas“ – rašomas lietuvių ir lotynų kalbomis.

2. Pagrindinė Universiteto veiklos nuostata yra akademinės laisvės principas, garantuojantis dėstytojams ir studentams pasaulėžiūros ir sąžinės laisvę.

3. Universitetas savarankiškai nustato savo organizacinę ir valdymo struktūrą, mokymo programas ir veiklos pobūdį.

4. Universiteto tarpusavio įsipareigojimai valstybei ir valstybės – Universitetui yra grindžiami sutartimis.

5. Universiteto oficialioji kalba yra lietuvių kalba.

6. Universitetas yra juridinis asmuo, turintis savarankišką balansą, einamąją, atsiskaitomąją ir užsienio valiutos sąskaitas. Savo veikloje vadovaujasi šiuo Statutu, Lietuvos aukštosios mokyklos koncepcija, Lietuvos TSR įstatymais.

7. Universiteto struktūriniai vienetai yra katedros, mokymo-mokslo laboratorijos, fakultetai ir kiti padaliniai. Universiteto bendrąją vidaus tvarką nustato reglamentai, potvarkiai, nuostatai.

8. Svarbiausi Universiteto tikslai yra:

– parengti tautinės, humanistinės kultūros ir mokslo požiūriu išprususius absolventus;

– dirbti mokslo darbus, kurie reikalingi žmonijai ir ypač nepriklausomai Lietuvai, kad ji galėtų vėl įsijungti į tarptautinę akademinę veiklą;

– Lietuvos dvasiniais, moksliniais bei kultūriniais pasiekimais dalintis su pasaulio visuomene.

9. Universitete gali kurtis dėstytojų, studentų, aspirantų, klausytojų politinės, profesinės, religinės, kultūrinės, nacionalinės, sportinės ir kitokios organizacijos, kurių įstatai ir programa neprieštarauja Lietuvos TSR Konstitucijai. Visoms organizacijoms suteikiama vienoda teisė veikti ir dalyvauti visuomeniniame Universiteto gyvenime.

10. Universitetas turi teisę stoti į aukštųjų mokyklų asociacijas, iš jų ir į tarptautines.

VALDYMAS

11. Atkuriamuoju laikotarpiu Universitetą tvarko: Atkuriamasis senatas (toliau Senatas), Rektoratas ir Priežiūros kolegija. Senatas – aukščiausiasis Universiteto valdymo organas, atliekantis įstatymų leidimo funkcijas. Rektoratas – Universiteto vykdomoji valdžia. Priežiūros kolegija prižiūri Universiteto vidaus įstatų laikymąsi ir vykdo kitas statuto numatytas funkcijas.

12. Senatas.

12.1. Sudaromas pariteto pagrindais iš Lietuvos ir Lietuvos išeivijos mokslininkų; į jį įeina 1989 m. kovo 30 d. Kauno mokslininkų išrinktos Universiteto Atkūrimo tarybos 43 nariai; 1989 m. balandžio 28 d. konferencijoje „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas" išrinktos Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdybos 15 narių bei 41 asmuo, kuriuos išrinks VI-jo Lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo, įvyksiančio 1989 m. lapkričio 22–26 d. d. Čikagoje, dalyviai. Iki Senato suformavimo, laikinai pareigas vykdo Laikinasis senatas, sudarytas iš 1989 m. kovo 30 d. Kauno mokslininkų išrinktosios Universiteto Atkūrimo tarybos narių ir 1989 m. balandžio 28 d. konferencijoje išrinktos Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdybos narių.

12.2. Išsirenka pirmininką ir pirmininko pavaduotoją. Senato pirmininku ir jo pavaduotoju negali būti Rektorato nariai.

12.3. Senatas kas metai svarsto rektoriaus ataskaitą, renka rektorių, prorektorius ir dekanus. Rektoriumi gali būti Lietuvos arba Lietuvos išeivijos mokslininkas, turintis mokslų daktaro laipsnį arba profesoriaus vardą.

12.4. Renka Priežiūros kolegiją, Revizijos komisiją, konkursines komisijas ir tvirtina jų nuostatus.

12.5. Sprendžia katedrų, fakultetų ir kitų savarankiškų padalinių sudarymo ir panaikinimo klausimus, nustato specialybių pavadinimus, studijų teminius planus ir programas.

12.6. Tvirtina socialinio-ekonominio Universiteto vystymo projektą, pajamų-išlaidų sąmatą, išklauso Revizinės komisijos ataskaitą, sprendžia pagrindinius Universiteto ūkinės-finansinės veiklos klausimus.

12.7. Svarsto ir ratifikuoja Universiteto sudarytas sutartis su valstybinėmis, kooperatinėmis ir kitomis organizacijomis, esančiomis ir Lietuvoje, ir užsienyje.

12.8. Svarsto konkursinių komisijų rekomendacijas ir jas tvirtina, nagrinėja Priežiūros kolegijos teikimus dėl Universiteto vidaus įstatymų laikymosi.

12.9. Siūlo Lietuvos TSR vyriausybei Universiteto veiklą liečiančių įstatymų projektus.

12.10. Dviejų trečdalių balsų dauguma sustabdo arba atšaukia Rektorato ir kitų Universiteto organų priimtus nutarimus.

12.11. Senato nutarimai priimami paprasta balsų dauguma. Jie galioja, jei balsavime dalyvavo ne mažiau kaip du trečdaliai Lietuvoje esančių Senato narių. Renkant rektorių, prorektorius, Senato pirmininką ir jo pavaduotoją, keičiant Universiteto statutą, tvirtinant Priežiūros kolegijos, Revizijos komisijos, konkursinių komisijų nuostatus, sudarant Senato darbo reglamentą, balsavimo rezultatai laikomi galiojančiais, jei balsavime dalyvavo du trečdaliai Senato narių.

12.12. Ne mažiau kaip trečdalio narių siūlymu gali būti šaukiamas neeilinis Senato posėdis.

12.13. Keičia ir tvirtina Universiteto statutą.
13. Rektorius:
13.1. Vadovauja Universiteto veiklai.
13.2. Leidžia visiems Universiteto darbuotojams ir studentams privalomus įsakymus.
13.3. Įstatymų ir šio Statuto numatyta tvarka priima ir atleidžia studentus ir tarnautojus.
13.4. Tvirtina prorektorių ir dekanų veiklos įgaliojimus.
13.5. Sudaro sutartis su ministerijomis, žinybomis, įmonėmis, organizacijomis, aukštosiomis mokyklomis ir mokslo įstaigomis dėl lėšų, reikalingų Universiteto veiklai.
13.6. Atidaro Universiteto sąskaitas bankuose, sudaro sutartis, išduoda įgaliojimus.
13.7. Formuoja Universiteto darbuotojų kolektyvą, organizuoja darbą.
13.8. Pirmininkauja Rektorato posėdžiams.
14. Rektoriaus pareigas iki jo rinkimų vykdo Universiteto Atkūrimo tarybos pirmininkas.
15. Rektoratas.
15.1. Jį sudaro rektorius, prorektoriai ir fakultetų dekanai. Rektorato nariais gali būti renkami daktaro mokslinį laipsnį ar profesoriaus vardą turį asmenys, išskyrus prorektorių administracijos ir ūkio reikalams.
15.2. Koordinuoja visų Universiteto padalinių veiklą.
15.3. Sudaro Universiteto pajamų ir išlaidų sąmatos projektą.
15.4. Organizuoja ryšius su kitomis organizacijomis šalyje ir užsienyje.
15.5. Siūlo komisijas Senate svarstomiems klausimams rengti.
16. Priežiūros kolegija.
16.1. Prižiūri rektoriaus ir kitų administracijos pareigūnų įsakymų ir nurodymų atitikimą Universiteto Statutui ir Universiteto veikiantiems įstatymams, o iškilus prieštaravimams, informuoja apie tai Senato pirmininką.
16.2. Nagrinėja nesutarimus ir konfliktus tarp darbuotojų, studentų, klausytojų ir administracijos, taip pat aiškinasi skundus dėl priėmimo į Universitetą komisijos sprendimų.
16.3. Vykdo kitas nuostatų numatytas funkcijas.

UNIVERSITETO KLAUSYTOJAI

17. Universiteto klausytojais yra: studentai, laisvieji klausytojai ir aspirantai. Studentais priimami asmenys, baigę vidurinę mokyklą. Aspirantais priimami asmenys, baigę aukštąją mokyklą. Studentų ir aspirantų priėmimo taisykles nustato Universiteto Senatas. Laisvųjų klausytojų priėmimo tvarką nustato Rektoratas.
18. Klausytojų atleidimo sąlygas ir tvarką, jų pareigas ir teises, taip pat gyvensenos normas kolegialiai nustato Senatas kartu su savivaldos organais. Užsienio studentai, atvykstantys studijuoti į Universitetą, naudojasi tomis pačiomis teisėmis kaip ir kiti Universiteto studentai.
19. Universiteto absolventai gauna Universiteto baigimo diplomus, laisvieji klausytojai – pažymėjimus. Baigiamieji egzaminai laikomi ir diplominiai darbai ginami valstybinėse komisijose.
20. Universiteto klausytojai turi teisę į savivaldą, kurią įgyvendina per studentų parlamentą. Jo kompetenciją nustato Universiteto Senatas.

MOKSLO-PEDAGOGINIS IR MOKSLO PERSONALAS

21. Universiteto mokslo-pedagoginio personalo nariais yra: katedrų vedėjai, profesoriai, docentai, dėstytojai, asistentai. Mokslo personalo nariais yra: mokslo laboratorijų vedėjai, moksliniai bendradarbiai.
22. Universiteto profesoriumi gali būti asmuo, turintis mokslų daktaro laipsnį ir 5 metų pedagoginio darbo aukštojoje mokykloje stažą; docentu – turintis mokslų kandidato laipsnį ir taip pat 5 metų pedagoginio darbo aukštojoje mokykloje stažą, Universiteto dėstytoju gali būti asmuo, turintis aukštojo mokslo diplomą ir 3 metų pedagoginio darbo aukštojoje mokykloje stažą; asistentu – turintis aukštojo mokslo diplomą.
23. Užsienyje įgytas mokslo laipsnis prilyginamas Vytauto Didžiojo universitete galiojantiems mokslo laipsniams, išsprendus jo ekvivalentą individualiai konkursinės komisijos teikimu.
24. Kvalifikacinius reikalavimus mokslo laboratorijų vedėjams ir mokslo bendradarbiams nustato Senatas.
25. Katedrų ir mokslo laboratorijų vedėjų, profesorių, docentų, dėstytojų, asistentų ir mokslo darbuotojų pareigos užimamos tik rinkimų keliu. Universiteto atkūrimo laikotarpiu mokslo-pedagoginius ir

mokslo personalo narius renka Senatas konkursinės komisijos teikimu. Pradėjus dirbti Universitete, konkursas kartojamas po vienerių metų, po to – po trejų, o paskui – kas penkeri metai.

26. Universitetas turi teisę savarankiškai priimti dirbti antraeilėms pareigoms kitų įstaigų darbuotojus.

27. Mokslo-pedagoginis ir mokslo personalas ruošiamas Universiteto aspirantūroje bei doktorantūroje, o taip pat kitų valstybių mokymo bei mokslo įstaigose. Personalo nariai tobulinimosi tikslais plačiai naudojasi stažuotėmis užsienyje, o taip pat ir kūrybinėmis atostogomis. Kūrybinių atostogų tvarką nustato Senatas.

28. Mokslo-pedagoginio personalo ir studentų skaičiaus santykio normatyvas Universitete yra: vienam dėstytojui – penki studentai.

29. Mokslo-pedagoginio personalo pedagoginio krūvio ir apmokėjimo už mokymo-metodinį darbą principus nustato Senatas.

30. Universitetas pagal sutartis su kitomis mokslo ir mokymo įstaigomis gali organizuoti studentų ruošimą šių įstaigų bazėje. Tuo tikslu minėtose įstaigose kuriamos bazinės katedros, kurios įeina į profiliuojamo fakulteto struktūrą ir yra Universiteto padaliniai.

31. Universiteto inžinerinio, techninio mokymo, pagalbinio ir administracijos-ūkio personalo kiekį nustato Senatas.

MOKYMO-MOKSLO PROGRESO ORGANIZAVIMAS

32. Universitetinės studijos ir mokslinis darbas sudaro vieningą integruotą visumą. Universitete yra šios studijų formos: paskaitos, pratybos, laboratoriniai darbai, seminarai, grafiniai ir skaičiuojamieji darbai, studijiniai, kūrybiniai, kursiniai ir diplominiai darbai, ekskursijos, ekspedicijos, mokomosios, gamybinės bei diplominės praktikos, savarankiškas darbas.

33. Pagrindinis bazinis studentų ruošimo padalinys yra katedra. Fakultetas yra padalinys, organizuojantis vienos ar kitos mokslo šakos specialistų ruošimą ir tyrimo darbus. Katedrų ir fakultetų uždaviniai, funkcijos ir teisės reglamentuojasi nuostatais, kuriuos tvirtina Senatas.

34. Universitete dėstoma lietuvių kalba. Tam tikrais atvejais, kai užsienio lektorius arba studentas nemoka lietuvių kalbos, gali būti dėstoma ir kitomis kalbomis.

35. Mokymosi turinį ir organizavimą nustato bendrojo lavinimo ir specialybių studijų reglamentas, kurį sudaro katedros ir tvirtina Universiteto Senatas. Studijų planą pagal šį reglamentą suformuoja pats studentas, konsultuojamas katedros.

36. Dalį mokymosi laiko studentai studijuoja kitose mokslo ir mokymo įstaigose, kuriose pagal sutartis su Universitetu įkuriamos bazinės katedros. Specialybinių žinių pagilinimui studentai gali būti siunčiami stažuotis į kitų šalių universitetus.

37. Mokslo darbams finansuoti naudojami du pagrindiniai šaltiniai: lėšos iš valstybinių organizacijų ir lėšos, gaunamos iš užsakovų pagal sutartis. Mokslo darbų finansavimo tvarką nustato Senatas.

TURTAS, LĖŠOS IR ŪKINĖ VEIKLA

38. Universiteto turtą ir lėšas sudaro: valstybės, privačių asmenų, kooperatyvų, visuomeninių ir kitų organizacijų perduoti arba kitais teisėtais būdais įsigyti pagrindiniai fondai, inventorius ir medžiagos, o taip pat jo sąskaitose esančios finansinės lėšos, pajamos, gaunamos pagal sutartis su valstybinėmis, kooperatinėmis ir kitomis organizacijomis. Papildomos lėšos gali būti gaunamos iš ūkinės-gamybinės Universiteto veiklos, iš užsienio organizacijų ir atskirų asmenų.

39. Finansinę-ūkinę veiklą Universitetas vykdo visiškai savarankiškai, remdamasis Senato patvirtinta sąmata. Faktiškai turimų lėšų sumos ribose Senatas turi teisę keisti išlaidų naudojimo sritis (straipsnius).

40. Universiteto finansinę ir ūkinę veiklą tikrina jo Revizijos komisija.

41. Universitetas palaiko tiesioginius mokslinius ir ekonominius ryšius su užsienio firmomis nustatyta tvarka, steigia kooperatyvus ir kitas ekonominę veiklą vykdančias įmones.

STATUTO KEITIMO TVARKA.
UNIVERSITETO REORGANIZAVIMAS IR LIKVIDAVIMAS

42. Atkuriamasis Senatas nutraukia savo veiklą ir panaikinamas atkuriamojo laikotarpio Statuto veikimas priėmus naująjį Vytauto Didžiojo universiteto Statutą ir suformavus Universiteto Senatą.

43. Universitetas reorganizuojamas ir likviduojamas įstatymų numatyta tvarka.

Šis Statutas aptartas ir patvirtintas VDU Atkūrimo tarybos posėdyje 1989 m. liepos mėn. 3 d. Kaune.

VDU Atkūrimo tarybos antspaudas

[Parašas] J. Vilemas
1989 m. liepos 11 d.[164]

Nr. 154. Ištrauka iš Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos posėdžio stenogramos. 1989 m. liepos 4 d.

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos (vienuoliktojo šaukimo) dvyliktoji sesija. 1989 m. liepos 4–5 d. stenogramos. – Vilnius: Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo leidykla, 1989, p. 67–70.

Lietuvos TSR įstatymo dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo projektas. Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo tarybos pirmininko Jurgio Vilemo pranešimas. In *Kauno tiesa*, 1989 07 05. Nr. 154, p. 2.

Pirmininkas. Dabar pereisime prie kito dienotvarkės klausimo. Svarstysime Lietuvos TSR įstatymą dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo. Žodis suteikiamas Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo tarybos pirmininkui, Lietuvos TSR Mokslų Akademijos fizikinių techninių energetikos problemų instituto direktoriui akademikui Jurgiui Vilemui.

J. Vilemas. Gerbiami deputatai, visi šios labai reikšmingos Lietuvos istorijai sesijos dalyviai! Lietuvos Atgimimo procesas sužadino visą tautą. Krašto atsinaujinimui negali būti abejinga nė viena nors šiek tiek mąstanti asmenybė. Vienas iš svarbiausių, aktualiausių uždavinių, turinčių ypatingą reikšmę kultūriniam ir dvasiniam atsinaujinimui, ekonomikos suklestėjimui, yra aukštojo mokslo sistemos esminė rekonstrukcija. Neatsitiktinai tiek daug dėmesio šiam klausimui skiriama įvairiose publikacijose, diskusijose ir konferencijose. Šios problemos kontekste ypatingą vietą užima idėja atkurti Vytauto Didžiojo universitetą Kaune. Sparčiai besiplečiantis nacionalinės kultūros, būties ir savimonės formavimosi procesas, noras galimai sparčiau likviduoti netolimos praeities skriaudų Lietuvos kultūrai ir mokslui pasekmes ragina nedelsiant atgaivinti Kauno universitetą su ten klestėjusia kūrybine dvasia. Lietuvos kūrybinė inteligentija, mokslininkai, didelė dalis visuomenės labai remia šią idėją. Kas nuveikta siekiant to tikslo?

1988 metais Respublikos spaudoje, visuomenės susirinkimų salėse, aukštųjų mokyklų auditorijose prasidėjo Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo galimybių, būdų ir ypač būsimo Universiteto modelio svarstymai. Buvo pasiūlyta keliolika atkuriamo Universiteto sampratų. 1988 metų rugsėjo mėnesį Liaudies švietimo ministerija sudarė Kauno universiteto atkūrimo komisiją. Komisija šių metų pradžioje pateikė Kauno universiteto sampratą, kuri vis dėlto netenkino nei visuomenės, nei Lietuvos mokslininkų daugumos. 1989 metų kovo mėnesį Kauno aukštųjų mokyklų profesorių ir mokslinio tyrimo institutų mokslo daktarų susirinkime slaptu balsavimu buvo išrinkta 30-ties asmenų Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo taryba. Į ją taip pat pakviesti visų Kauno aukštųjų mokyklų vadovai, Sąjūdžio ir miesto valdžios atstovai. Aukštųjų mokyklų vadovai sutiko visokeriopai remti atkuriamą Universitetą. Naujos aukštosios mokyklos veikla ir plėtojimas be kitų aukštųjų mokyklų, mokslinių institutų bei gamyklų paramos būtų labai sunkus. Ši taryba dabar yra vienintelis, demokratiškais pagrindais išrinktas, juridiškai įteisintas organas, besirūpinantis universiteto atkūrimu.

1989 metų balandžio mėnesį Kaune įvyko konferencija, skirta tautinės aukštosios mokyklos išvystymui ir Kauno universiteto atkūrimui. Joje paskelbtas Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktas. Šioje konferencijoje įsteigtas Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras. Išrinkta jo valdyba. Tikimasi, kad centras bus labai svarbus lietuvių kultūros raidos ir Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo veiksnys.

1988–1989 metų laikotarpiu Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo klausimu vyko įvairaus lygio pasitarimai su vietine valdžia, Liaudies švietimo ministerija ir vyriausybe. Daugeliu atvejų esminiai Universiteto atkūrimo klausimai susilaukė pritarimo ir palaikymo.

Dabartinė universiteto samprata išsivystė visų minėtų veiksnių įtakojama. Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo taryba, savo įvairiuose posėdžiuose visapusiškai išnagrinėjusi ir įvertinusi visuomenės, minėtų komisijų ir tarybų nuomonę, kartu ir Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdyba patvirtino tokią atkuriamo universiteto sampratą:

[164] Įrašyta ranka.

Vytauto Didžiojo universitetas – tai nepriklausomas, modernus, humanitarinio-fundamentalaus pobūdžio, iš pradžių palyginti mažas universitetas. Jo profesoriams ir studentams užtikrinama sąžinės, pasaulėžiūros ir kūrybos laisvė. Dėl tokios Universiteto sampratos daugumos Atkūrimo tarybos ir centro tarybos narių nuomonės sutampa. Mokymo bei mokslo kryptis, studentų ruošimo specialybes Universitetas parenka ir tvirtina savarankiškai, sudarinėja studentų mokymo planus bei programas, nepaisydamas standartinių, pasenusių sąjunginių mokymo planų. Mokymo procesą, mokslinių tyrimų darbus Universitetas vykdys remdamasis savo statutu. Savarankiškai palaikys ryšius su užsienio aukštosiomis mokyklomis, keisis studentais, dėstytojais, moksline informacija. Universitete turės teisę mokytis ir dėstyti asmenys, nepriklausomai nuo jų įsitikinimų, religinių ir politinių pažiūrų.

Atskiro paaiškinimo reikalauja samprata – „humanitarinio pobūdžio Universitetas". Universiteto humanitarinis lavinimas – neatsiejama visų krypčių ir specialybių studijų dalis. Pirmuose dviejuose kursuose humanitarinės disciplinos bus dėstomos visų krypčių ir visų specialybių studentams. Numatoma didelė humanitarinių disciplinų įvairovė, jas studentai galės laisvai pasirinkti. Pirmaisiais studijų metais planuojama dėstyti humanitarines disciplinas: lietuvių kalbos kultūrą, politologiją, sociologiją, kultūros filosofiją, Lietuvos istoriją, metodologijų pagrindus, pasaulio kultūros istoriją, pagrindinių pasaulio religijų studijas, informatiką, ekologinę etiką. Dalį šių disciplinų dėstys šių sričių žinovai užsienio lietuviai, užsienio universitetų mokslininkai.

Mokymo bei mokslinę veiklą numatoma organizuoti vadovaujantis tokiais principais: 1) mokymas ir mokslas – du neatsiejami procesai; 2) atsižvelgiant į dabartinę mokslo, kultūros ir ekologinę padėtį, rengti specialistus, kurie ypač bus reikalingi Lietuvai XXI amžiuje, gyvenant ir dirbant visiško savarankiškumo sąlygomis. Pradiniu Universiteto vystymosi laikotarpiu numatomos keturios pagrindinės mokymo bei mokslo vystymo kryptys, kurios vėliau suformuos atskirus fakultetus:

– humanitariniai mokslai su specialybėmis – kultūros istorija, etnokultūra, menotyra;
– ekonomikos mokslai su menedžmento, marketingo ir tarptautinių ryšių specialybėmis;
– tikslieji mokslai su informatikos, matematikos, taikomosios fizikos, mechanikos specialybėmis;
– biologijos-ekologijos mokslai su fiziologijos, mikrobiologijos-biotechnologijos, ekologijos specialybėmis.

Tai nėra galutinai fiksuotas specialybių ir fakultetų sąrašas. Atsiradus būtinybei, o, svarbiausia, paruošus mokslo-pedagoginį personalą, bus atidaromi nauji fakultetai, pradedami ruošti kitų mokslo sričių specialistai.

Tikimės, kad Vytauto Didžiojo universitetas bus pirmoji aukštoji mokykla, kurioje fundamentinis mokslas ir mokymo procesas bus neatsiejami dalykai. Universitete turėtų būti išbandomi nauji kūrybiniai ryšiai tarp aukštosios mokyklos ir mokslinių tyrimų institutų, ir, visų pirma, akademinių. Tai padės sugriauti tuos barjerus, kurie iki šiol egzistuoja tarp aukštųjų mokyklų ir Mokslų Akademijos. Čia įgytas patyrimas gali būti labai naudingas ir kitoms aukštosioms mokykloms, visai mokslo pažangai Lietuvoje. Būtinybė savarankiškos Lietuvos sąlygomis suvienyti aukštąjį mokslą ir fundamentinių mokslinių tyrimų centrą – Mokslų Akademiją tampa vis akivaizdesnė. Ši idėja susilaukia vis platesnio mokslinės visuomenės pritarimo.

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimą labai palaiko užsienio lietuvių visuomenė. Tik jos atstovų, dalyvavusių minėtoje balandžio mėnesį konferencijoje, entuziazmo dėka buvo nutarta Universiteto darbą pradėti dar šiais metais. Manau, kad jau artimiausiu metu bus susitarta abiem pusėm priimtinomis ir palankiomis sąlygomis suvienyti pastangas siekiant kuo sparčiau padaryti Vytauto Didžiojo universitetą tikrai vertu šio vardo, pasiekti, kad jis taptų viso pasaulio lietuvių mokslo ir kultūros centru.

Tačiau pagrindinis veiksnys, lemiantis Universiteto ugdymo ir vystymo sėkmę, bus Lietuvos vyriausybės, Aukščiausiosios Tarybos, visos visuomenes palankumas ir parama. Tik jums, gerbiami deputatai, pritariant ir palaikant, galima tikėti, kad Universiteto ugdymo ir brendimo procesas bus priimtinai trumpas, o jo absolventai taps reikšmingu Lietuvos suklestėjimo veiksniu.

Yra kita, grynai formali priežastis, dėl kurios taip pat reikia jūsų pagalbos. Kaip žinote, nauja aukštoji mokykla pagal iki šiol galiojančius įstatymus gali būti atidaryta tik TSRS Ministrų Tarybos sprendimu. Žvelgiant iš šios dienos pozicijų, toks įstatymas yra mus žeminantis ir nepriimtinas. Savarankiškoje Lietuvoje mes turime teisę patys spręsti, kokios aukštosios mokyklos mums reikalingos, kokių sričių specialistus mes turime ruošti. Todėl prašau jus šiandien priimti įstatymą dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo Kaune ir tuo pademonstruoti Lietuvos ryžtą ir valią kovojant už savo krašto laisvę ir nepriklausomybę.

Pirmininkas. Po išsamaus gerbiamo Vilemo pranešimo... Nebūtina? Tada leiskite pagarsinti Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos įstatymo projektą, kurį jūs turite, bet tenai antrajame punkte siūloma išbraukti žodžius „nustatyti studentų priėmimui kontingentą“. Tame projekte siūloma išbraukti. Nėra pas jus? Man pateikė su išbrauktais žodžiais. Ar yra kokių nors papildymų prie pateikto projekto? Nėra. Tada balsuosime. Kas už tai, kad šis Aukščiausiosios Tarybos įstatymo projektas būtų priimtas, prašome balsuoti. Tokiu būdu 240 balsų už, prieš – 18, ir 8 susilaikius atkuriamas Vytauto Didžiojo universitetas

Nr. 155. VDU atkūrimo įstatymas. 1989 m. liepos 4 d.

LCVA, f. R-758, ap. 2, b. 771, l. 36. Mašinraštis, originalas.

Publikuota: *Kauno tiesa*, 1989 07 05. Nr. 154, p. 1; *Komjaunimo tiesa*. 1989 07 06, p. 1.

LIETUVOS TARYBŲ SOCIALISTINĖS RESPUBLIKOS
ĮSTATYMAS

Dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo

Lietuvos TSR Ankščiausioji Taryba n u t a r i a:

1. Atkurti Vytauto Didžiojo universitetą ir suteikti jam savarankiškos aukštosios mokyklos statusą.
2. Pavesti Lietuvos TSR Ministrų Tarybai įregistruoti Vytauto Didžiojo universiteto statutą, numatyti galimybes finansuoti universiteto veiklą, kurti ir plėtoti materialinę bazę.

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo antspaudas

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo pirmininkas V. Astrauskas [parašas]
Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo sekretorius L. Sabutis [parašas]

[Antspaudas]
Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas

Vilnius, 1989 m. liepos 4 d.
Nr. XI-3071

Nr. 156. Aldonos Kibirkštienės reportažas apie stojamuosius egzaminus į VDU. 1989 m. liepos 6 d.

Kibirkštienė, Aldona. „Noriu tapti Vytauto Didžiojo universiteto studentu...“ In *Kauno tiesa*. 1989 07 06. Nr. 155, p. 5.

„Noriu tapti Vytauto Didžiojo universiteto studentu...“

[...] Dokumentus priimančios merginos (dirbančios visuomeniniais pagrindais) Ina Jaškūnaitė, Rima Vilimaitė, Greta Živulinskaitė vardijo visą būrį medalininkų (pasirinkti bus iš ko!), priminė stojančiųjų „geografiją“ ir sakė: daugiausia norinčių studijuoti humanitarinius mokslus. Antradienį rytą pareiškimų į šį fakultetą buvo gerokai virš trijų šimtų. Šimtu mažiau gauta į Ekonomikos fakultetą; panorę gilintis į tiksliuosius mokslus, gali tikėtis didžiausios sėkmės – čia „tik“ du puse į vieną vietą...

Priėmimo komisijos pirmininko pavaduotojas, beje, „einantis“ tokias pačias pareigas ir Atkūrimo taryboje, docentas Antanas Karoblis pakomentavo:

– VDU Atkūrimo taryba nutarė į visas specialybes priimti po 50 studentų. „Laisvųjų“ klausytojų irgi neatsisakysime: neįveikę konkurso šiandien, didesnes galimybes tapti studentais jie turės kitąmet. Dėstytojų komisijas irgi diferencijavome: viena egzaminuos, kita ves pokalbį, kuris lems per egzaminus surinkus vienodą balų skaičių, trečioji pagal turimus rezultatus spręs, kam tapti studentu. Taigi, sieksime kuo didesnio objektyvumo, stengėmės komisijas sudaryti iš kompetentingų profesorių, docentų, dėstytojų. Esame dėkingi Politechnikos instituto vadovams už stojantiesiems suteiktas auditorijas, bendrabučius. Turime ir vilčių, jog atsiras kilnių mecenatų ir tada, kai pirmakursiai jau taps kauniečiais... O kuris gi studentas nenori gauti stipendijos! Prižadame: Vytauto Didžiojo universiteto studentai nebus ir tuo nuskriausti.

... Kol kas, kol VDU gyvuoja kaip visuomeninis universitetas, kol visos jo „valdos“ – tik vienas priėmimo komisijos kambarys ir tenka prašytis prieglobsčio pas kaimynus, norisi tikėti gera valia visų, galinčių padėti Universitetui finansiškai. Antai į Socialinio banko Kauno skyriaus einamąją sąskaitą Nr. 4700136 10 tūkstančių rublių vienas pirmųjų pervedė Jonavos chemijos statybos tresto kolektyvas. Kauniečiai, tikėkimės, kaimynams nebus linkę nusileisti. [...]

Aldona KIBIRKŠTIENĖ
„K. t.“ korespondentė

Edmundo KATINO nuotraukos – [1) paduodantys dokumentus studentai; 2) dokumentų priėmimo akimirkos]

Nr. 157. Romo Belovo pranešimas apie VDU veiklos pradžią. 1989 m. liepos 21 d.

Belovas, Romas. Pirmieji Vytauto Didžiojo universiteto studentai. In *Tiesa*. 1989 07 21. Nr. 166, p. 5.

Pirmieji Vytauto Didžiojo universiteto studentai

Baigėsi stojamieji egzaminai į Vytauto Didžiojo universitetą. Į Humanitarinį fakultetą priimti 65 studentai, o į Ekonomikos ir tiksliųjų mokslų fakultetus – po 54 studentus. Humanitariniame fakultete į vieną vietą pretendavo aštuoni, o Ekonomikos fakultete – penki kandidatai. Beje, čia numatoma priimti ir laisvųjų klausytojų, tačiau jų statusas dar bus tikslinamas.

– Paskaitoms ir užsiėmimams nuomosime Kauno miesto politinio švietimo namus, – sako studentų priėmimo komisijos pirmininko pavaduotojas, docentas Antanas Karoblis. – Universitete jau nustatyta mokymosi tvarka. Keturias dienas studentai klausysis paskaitų, o likęs savaitės laikas skiriamas savarankiškam mokymuisi.

Universiteto Tiksliųjų mokslų fakulteto koordinatoriumi paskirtas technikos mokslų daktaras, profesorius Vytautas Paliūnas, Ekonomikos fakulteto – ekonomikos mokslų daktaras, profesorius Povilas Zakarevičius. Humanitarinio fakulteto atskiras specialybes koordinuoti imasi Vilniaus mokslininkai: kultūros istoriją – filologijos mokslų daktaras Vytautas Kubilius, etninę kultūrą – filologijos mokslų daktaras Norbertas Vėlius, menotyrą – filosofijos mokslų kandidatas, docentas Krescencijus Stoškus.

Romas BELOVAS
Eltos neetat[inis] koresp[ondentas]

Nr. 158. Lietuvos TSR Ministrų Tarybos nutarimas dėl VDU atkūrimo. 1989 m. liepos 22 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 2, l. 6–7. Mašinraštis, originalas

Publikuota: *Lietuvos TSR Ministrų Tarybos 1989 m. birželio ir liepos mėnesių nutarimai*. – Vilnius: [Lietuvos TSR Ministrų Taryba], 1989, p. 69–70.

Lietuvos TSR Ministrų Taryba
NUTARIMAS
1989 m. liepos 22 d. Nr. 150
VILNIUS

Dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo

Vykdydama Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos 1989 m. liepos 4 d. įstatymą „Dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo“, Lietuvos TSR Ministrų Taryba n u t a r i a:

1. Įregistruoti Vytauto Didžiojo universiteto Kaune atkuriamojo laikotarpio statutą.
2. Leisti Vytauto Didžiojo universitetui:

a) nusistatyti šios aukštosios mokyklos struktūrą, etatus, profesorių, dėstytojų ir kitų darbuotojų tarnybinius atlyginimus ir darbo užmokesčio atlygius, taip pat studentų stipendijų dydžius, laikantis įstatymų;
b) telktis darbui šiame universitete antraeilėms pareigoms žymius mokslininkus ir kitus specialistus.
3. Sutikti su Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo tarybos pasiūlymu 1989–1990 mokslo metais į šį universitetą priimti 170 studentų.
Nustatyti, kad nuo 1990–1991 mokslo metų Vytauto Didžiojo universitetas kasmet turi derinti su Liaudies švietimo ministerija numatomų priimti į šį universitetą studentų skaičių.
4. Atsižvelgti į tai, kad Vytauto Didžiojo universiteto veikla finansuojama iš rėmėjų lėšų ir lėšų, gautų iš užsakovų už atliktus pagal sutartis darbus.
Ministerijos, žinybos gali pervesti šiam universitetui lėšas iš centralizuotų fondų ir rezervų, o įmonės, organizacijos, ūkiai, mokslo įstaigos ir aukštųjų mokyklų mokslinio tyrimo sektoriai, jų darbo kolektyvams sutikus, – iš ekonominio skatinimo fondų.
5. Nustatyti, kad Vytauto Didžiojo universiteto absolventai, norintys gauti valstybinės aukštosios mokyklos diplomą ir įgyti atitinkamas įdarbinimo bei jaunojo specialisto teises, turi laikyti valstybinius egzaminus.
6. Liaudies švietimo ministerija, Lietuvos TSR Mokslų Akademija ir Kauno miesto vykdomasis komitetas turi sulig savo kompetencija teikti Vytauto Didžiojo universitetui reikiamą paramą.

Lietuvos TSR Ministrų Tarybos Pirmininkas V. Sakalauskas
Lietuvos TSR Ministrų Tarybos Reikalų valdytojas A. Mikulis

[Antspaudas]:
Lietuvos Ministrų Tarybos reikalų valdyba

Nr. 159. Ingos Valudskienės pasisakymas apie stojamuosius egzaminus. 1989 m. liepos 26 d.

Valudskienė, Inga[165]. Studijų pradžios belaukiant. In *Kauno tiesa*. 1989 07 26. Nr. 170, p. 4.

Studijų pradžios belaukiant

Džiaugiamės, – Kaune atkurtas Universitetas. Tikėjomės, – Vytauto Didžiojo universitetas bus atkurtas koks buvo ta prasme, kad studijų pagrindas bus laisvė studijuoti pageidaujamas disciplinas. Deja.
Šį sykį būsimieji studentai buvo renkami konkurso keliu. Norinčųjų studijuoti labai daug (į Humanitarinį fakultetą 400 su viršum žmonių!), reikėjo atrinkti tik pačius geriausius. Dėl to buvo žadama prieš egzaminus surengti pokalbį, kurio metu stojantysis galėtų atskleisti savo interesus, parodyti, kiek jis domisi ir yra susipažinęs su numatyta specialybe. Nežinia kieno iniciatyva ir kokiais sumetimais šio pokalbio buvo atsisakyta.
Ar tikrai buvo išrinkti patys geriausi ir gabiausi? Ar penketai – vienintelis ir neginčijamas gabumų įrodymas? Ar yra toks kriterijus, leidžiantis skirstyti žmones į tinkamus studijuoti Vytauto Didžiojo universitate ir netinkamus? Argi pats žmogaus siekimas žinių nėra svarbiausias dalykas, į kurį pirmiausia reikia atsižvelgti? Ar galima atimti teisę į mokslą? Tik laikas gali parodyti kiekvieno sugebėjimus, todėl leiskime kiekvienam įrodyti sau ir kitiems, ko jis vertas!
Tad atkurkime Vytauto Didžiojo universitetą tokį, koks jis buvo. Atkurkime humanišką universitetą. Leiskime kiekvienam norinčiam išbandyti jėgas. O paskui jau tegul būna sprendžiama, kam diplomą įteikti, o kam duoti išklausyto kurso pažymėjimus.
Galbūt vertėtų paskelbti diskusiją dėl laisvo klausytojo statuso, kuris dar nėra suformuoluotas?
Mano nuomone, visi nepraėję konkurso galėtų būti laisvais klausytojais ir laikyti egzaminus kartu su studentais. Ilgainiui studijų eigoje jie galėtų tapti studentais.

Inga VALUDSKIENĖ

165 Autorė 1990 m. įstojo į Teologijos-filosofijos fakultetą.

Nr. 160. Informacija „Drauge" apie stojamuosius egzaminus į VDU. 1989 m. liepos 27 d.

Naujasis Vytauto Didžiojo universitetas. Įstojamieji egzaminai. In *Draugas*, 1989 07 27. Nr. 145, p. 1.

Naujasis Vytauto Didžiojo universitetas
Įstojamieji egzaminai

Liepos 4 d. Lietuvos TSR Aukščiausioji Taryba priėmė įstatymą dėl VDU-to atkūrimo. Liepos 6 d. rytą Kauno centre Politechnikos institute jau vyko įstojamieji egzaminai. Juos laikė per 800 kandidatų.

Ypač didelė konkurencija yra Humanitarinių mokslų fakultete, kur į kiekvieną vietą pretenduoja daugiau kaip aštuoni kandidatai. Ekonomikos ir tiksliųjų mokslų fakultetuose kiekvienai vietai yra po šešis ir tris kandidatus.

Dėl naujo universiteto prestižo tebeeina diskusijos. Be to, jaunuoliams neaišku, ar čia studijuodami bus atleisti nuo karinės prievolės. Dėl to kol kas merginų ir vyrų santykis yra devyni/vienas. Universiteto Atkūrimo tarybos pirmininko pavaduotojas docentas Karoblis užtikrino, kad tikisi sudaryti „gerą kolektyvą, siūlosi daug kas, bet atrinkti tikrai gerus žmones nelengva". Tuo tarpu visi žino, kad „mokslo šventovės vardą teks užsitarnauti".

Nr. 161. Janinos Semaškaitės reportažas apie priėmimo į VDU rezultatus ir jo finansų būklę. 1989 m. liepos 28 d.

Semaškaitė, Janina. Rugsėjo kregždės... be namų? In *Tėvynės šviesa*, 1989 07 28. Nr. 60, p. 2.

Rugsėjo kregždės... be namų?

[...] Jau praėjo ir kupinos įtampos dienos, egzaminų nuovargis, jau žinoma, kad Humanitariniame fakultete kultūros istoriją, etnokultūrą, menotyrą studijuos 65 studentai. Ekonomikos mokslus su menedžmento, marketingo ir tarptautinių ekonominių ryšių specialybėmis panoro šturmuoti ypač daug jaunimo, tačiau laimė lydėjo per egzaminus, o tikriau – geriausias žinias parodė 54 jaunuoliai. Tiksliųjų mokslų fakultete, įgydami informatikos, matematikos, taikomosios fizikos, mechanikos specialybes, mokysis irgi 54 studentai.

[...] Kas gi buvo tie pirmieji universiteto sponsoriai? Nei patikėsi, nei atspėsi: atėjo dvi kuklios moterėlės I. Naginskaitė ir O. Braškėnienė, nieko apie save nepasakė ir iš varganų savo santaupų atidavė po penkiasdešimt rublių. Kaip ir derėtų, po jų pirmi atsišaukė Jonavos statybos bankas[166], pervedęs universiteto sąskaiton 10 000 rublių. Žinoma, tai miglos lašelis jūroje, bet užtat pirmasis.

Oi, kaip pajuto universiteto kūrėjai, jog tarp žodžių „netrukdysim" ir „padėsim", nuostatos, besislepiančios už šių žodžių – didžiulis skirtumas. Politinio švietimo namai buvo pasiryžę suteikti pastogę konsultacijoms stojantiesiems vesti, bet... įprastinė kaina už patalpų nuomą tokia, kad... mūsų naujagimis universitetas, tuo metu turėjęs savo sąskaitoje 0 rublių, negalėjo jomis pasinaudoti. Už dešimtį dienų, kurių metu būsimieji studentai naudotųsi patalpomis, būtų tekę sumokėti kelis tūkstančius rublių. Kaip matome, yra skirtumas tarp... netrukdyti ir padėti. Padėjo realiai, suteikusi patalpas, LTSR MA Fizikinių-techninių energetikos problemų instituto administracija, pagelbėjo Kauno politechnikos instituto darbuotojai.

Kol doc. Antanas Karoblis su įvairiausiomis instancijomis veda diplomatines derybas, kur mūsų vos gimusiam universitetui su savo pirmosioms kregždutėmis prisiglausti, iš ko, kaip ir kiek bus galima mokėti stipendijas studentams, kaip atlyginti dėstytojams, – belieka laukti tikro stebuklo! Neįsivaizduojamai gražų ir kilnų gestą padarytų Lietuvos komunistai, LKP CK **ne išnuomavę, bet padovanoję** Politinio švietimo namus universitetui. Beveik laisvos šios patalpos, paskirtos mokslo šventovei, – atneštų daugiau naudos, nei davė iki šiol...

[...] Ką universitetas jau turi?

– Turime studentus, ir gerus studentus! – sako prof. Vytautas Paliūnas. – Atsirinkome pačius gabiausius, net gaila, kad dėl buitinių ir materialinių sąlygų negalėjome priimti daugiau, negalime dar turėti ir laisvų klausytojų. Ir vis dėl vietos stokos.

166 Jonavos chemijos statybos trestas.

Profesorius Vytautas Paliūnas – tiksliųjų mokslų atstovas, tad mielai aiškina šio fakulteto perspektyvas.

– Didesnių materialinių sunkumų, atrodo, neturėsime, tik auditorijos trūksta. Tiesa, norint kad mūsų studentijos būtų tikrai šiuolaikinės, neišvengiamai reikės kompiuterių. Tačiau mums žada, ir ne tuščiai žada, padėti prof. Algirdas Avižienis iš JAV. Mūsų fakulteto tikslas – paruošti specialistus, sugebančius naujausius tiksliųjų mokslų laimėjimus pritaikyti praktikoje. Beje, humanitariniai dalykai, net po šešias valandas per savaitę, bus dėstomi ir Tiksliųjų mokslų bei Ekonomikos fakultetuose.

[...] – Daug dėmesio bus skiriama užsienio kalboms, – papildo profesorių doc. Joana Misevičienė. Labai norėčiau atkreipti vidurinių mokyklų pedagogų dėmesį: būkite reiklesni! Stojamieji egzaminai parodė, kad abiturientų užsienio kalbos žinios labai vidutinės. Gaila buvo gabių matematikai vaikinų, kurie neįstojo tik dėl silpno užsienio kalbos žinojimo. Ypač vaikinai turi pasitempti, jei svajoja ateityje mokytis mūsų universitete.

– Per stojamuosius egzaminus į Tiksliųjų mokslų fakultetą puikiomis matematikos žiniomis išsiskyrė „Saulės" vidurinės mokyklos abiturientai – džiaugiasi doc. Antanas Karoblis.

Taigi, būta ne tik egzaminų nuovargio, bet ir tikrų džiugesio akimirkų.

– Maloniai filologus nustebino didelis skaičius stojančiųjų į Humanitarinį fakultetą, – sako doc. Joana Misevičienė. – Pagaliau mums prireikė savojo laikmečio humanistų. Džiaugiamės, kad į Humanitarinį fakultetą įstojo jaunuoliai, visapusiškai išprusę, apsiskaitę, sugebantys savarankiškai vertinti literatūros kūrinius, suprasti tautos problemas ir sudėtingą mūsų istorinį laikotarpį.

Tiesa, egzaminai, jų forma, stojančiųjų žinių patikrinimas, pokalbiai išlaikius stojamuosius, sukėlė rimtas diskusijas: ar būtina laikytis įprastinės egzaminų formos ateityje, ypač priimant į Humanitarinį fakultetą?

– Manau, kad ateityje reikėtų leisti laikyti egzaminus tik po pokalbio, – išsakė savo mintis Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo tarybos narys Algirdas Patackas, – galbūt reikėtų stojantiesiems ateiti su kūrybiniu darbu – esė laisvai pasirinkta tema. Tokius pageidavimus išsakė ir jaunimas, nes tikėjosi naujovių egzaminų sistemoje. Buvo surinkusių mažiau balų už kitus, tačiau priimti juos tikrai reikėjo. Negalėjome... Kad išvengtume tam tikro subjektyvumo, ar ne tikslingą į Humanitarinį fakultetą priimti visus ir tik po kurio laiko savaime atsirinktų galintieji pasišvęsti studijoms? Deja, varžo patalpų stoka...

Ne tik patalpų: kol kas mažoka ir dėstytojų humanitarų. Liūdna, bet jie mažai reiškiasi ir universiteto atkūrimo veikloje.

– Juk taip ilgai filologai buvo prislėgti, negalėjo atvirai išsakyti net savo nuomonės ir pažiūrų. Į humanitarinę specialybę buvo žiūrima kaip į neperspektyvią, – karštai gina kolegas doc. Joana Misevičienė. – Šiandien mes turime tarytum iš pogrindžio išvesti juos į atgimstančios tautos gyvenimą.

Norinčių dėstyti universitete jau atsiranda: gal ir dėstytojus teks rinktis konkurso keliu. Tačiau tiems, kas dirbs su studentais, bus tikrai malonu, nes reikės ir patiems pasitempti. Atėjo gabus jaunimas, nepamynęs, neišbarstęs mūsų tautos idealų, tikėjimo žmogumi ir jo proto galia, trokštantis žinių.

Laimingo jums skrydžio, pirmosios kregždės!

Janina SEMAŠKAITĖ
„Tėvynės šviesos" koresp.

Nr. 162. Algirdo Patacko pokalbis su Vėjūne Inyte apie stojamuosius egzaminus. 1989 m. rugpjūčio 3 d.

Statėme, statėme ir pastatėme?.. (stojamiesiems egzaminams Vytauto Didžiojo universitete pasibaigus) / Vėjūnės Inytės pokalbis su Algirdu Patacku. In *Kauno aidas*. 1989 08 03. Nr. 18(34), p. 5.

Statėme, statėme ir pastatėme?..
(stojamiesiems egzaminams Vytauto Didžiojo universitete pasibaigus)

– Prieš mėnesį „Kauno tiesoje" perskaičiau, kad jau turime nepriklausomą, modernų ir t. t. mažą universitetą. Atleiskite už priekabumą, pasigedau žodžio „savarankiškas". Šiandien apie Universitetą kalbuosi su Algirdu Patacku, Sąjūdžio atstovu VD Universiteto Atkūrimo taryboje, egzaminų komisijos atsakinguoju sekretoriumi.

– Pati Universiteto, kaip naujosios Lietuvos mokslo ramovės, idėja yra švari ir graži. Kaip ją sugebėsime įgyvendinti, priklausys nuo mūsų pačių, nuo to, kokie esame. Nereiktų iš karto nusivilti. Universiteto kūrimas, man rodos, bus lyg lakmuso popierėlis, parodantis, kaip gebame kurti, o ne protestuoti. Išorinių kliūčių lyg ir nėra, jos daugiau – vidinės. Pavadinčiau tai nenoru, nedrąsa ar nesugebėjimu naujai mąstyti ir veikti. Sunku statyti nauja ne plynoje vietoje, ne ant senų pamatų, bet teberiogsant nesugriautam, apmusijusiam pastatui.

– Jūs – vienas iš Universiteto – savarankiškos aukštosios mokyklos atkūrimo šalininkų. Bet ne paslaptis, kad yra žmonių, kurie tokios mokyklos nepageidauja. Kaipgi kitaip paaiškinti tai, kad dar ir dabar, mokslo metų išvakarėse, yra daugybė iki galo neišspręstų problemų?

– Pagrindinė kliūtis jau paminėta. Pridurti galima nebent parapijines nuotaikas, kaunietiškąjį provincializmą atmieštą konjunktūrinėmis aistromis. Nors yra ir kitokių pavyzdžių – žmonės dirbo pasiaukojamai, buvo matematikų ir literatų, atsisakiusių atlyginimo už darbą egzaminų metu, siūlomi adresai apgyvendinti būsimiems profesoriams bei dėstytojams.

– Vis dar nežinome, kas užims Universiteto rektoriaus kėdę. Kaip manote Jūs?

– Mano nuomone – viena iš Universiteto galvų būtinai turi būti išeivijos lietuvis.

– Stojamieji egzaminai baigėsi. Kur buvo daugiausia nesklandumų? Kas sunkiausiai sekėsi?

– Daugiausia sunkumų buvo su būsimaisiais humanitarais. Čia ypač išryškėjo senojo mąstymo inercija. Neišdrįsta atsisakyti senos egzaminų sistemos, tikros akademinio biurokratizmo tvirtovės. Egzaminai, ypač humanitarinėje srityje, pavirto savotišku kankinimu, skerdykla, vis tiek neatliekančia savo pagrindinės paskirties – atrinkti tinkamiausius. Buvo galima pasielgti ir taip, kaip pasielgė estai, kurdami savo alternatyvinio švietimo pirmagimį – Estijos Humanitarinį Institutą (EHI), kuris taip pat pradės veikti nuo rugsėjo. Ten egzaminų nėra – būsimasis studentas atneša ese pobūdžio rašinį, po to vyksta pokalbis ir žmogui pasakoma „taip“ arba „ne“. Aišku, atsakomybės našta, kompetencijos reikalavimai šiuo atveju nepalyginami. Atrankos komisijos sudėtis turėtų būti svarstoma viešai.

– Ne paslaptis, kad ne vienas, norintis tapti studentu, kasmet ieško įtakingų pažinčių, ne vienas į egzaminą ateina „nešinas“ protekcija. Mieste sklinda gandai, kad į Universitetą įstos tie patys „rekomenduotieji“. O kaip buvo iš tiesų?

– Kad nebūtų einama aplink, kad pati pradžia būtų švari, tam ir buvo kviečiami egzaminų stebėti Sąjūdžio žmonės. Žemina pati mintis – Universitetas ir kyšis, protekcija. Jei taip, geriau visai nepradėti.

– Ar nebuvo stojamųjų egzaminų metu juridinių pažeidimų?

– Jei ir buvo, tai tik į gerąją pusę, t. y. žiūrint naudos Universitetui. Juk jei Universitetas yra savarankiškas, jis turi teisę į tam tikrą juridinę laisvę.

– Būsimieji Vytauto Didžiojo universiteto studentai. Kokie jie?

– Įdomūs, švarūs, gražūs jauni žmonės. Labai gaila, kad šitiek daug negalėjome priimti. Tai didelė neteisybė, ir reikia bendromis jėgomis ką nors sugalvoti.

– Ką galite pažadėti neįstojusiems, bet užsispyrusiems?

– Pažadėti galime, kad iš visų jėgų stengsimės Vytauto Didžiojo universitetą atverti į gatvę, į žmones, į tautą. Užsispyrusiems teks tenkintis laisvo klausytojo statusu. O gal šitaip net geriau – jaunam žmogui nereikia skubėti persėsti iš vieno traukinio į kitą, nuo vienų bėgių ant kitų. Galima pabūti stotelėje, pasidairyti, pažinti tai, kas vadinama gyvenimo universitetu. Aš vėl siūlyčiau pasiremti estų sumanymais. Laisvieji klausytojai dienos metu dažniausiai užimti, tad įdomiausias paskaitas numatoma skaityti 16 ir 18 val. Klausyti visų paskaitų – studentų privilegija. Laisvojo klausytojo galimybės priklausys nuo atitinkamo dėstytojų sutikimo, taip pat jo nuomonės apie bendrą klausytojų skaičių.

Pabaigai pora žodžių būsimiems studentams ir klausytojams. Pabandykime rugsėjo pirmąją susirinkti su viena, esmine, mintimi – pradedame kažką naujo, negirdėto, labai atsakingo ir įdomaus. Tiek būsimi jūsų profesoriai, tiek jūs – studentai.

– Ačiū už pokalbį.

Kalbėjosi Vėjūnė INYTĖ

Nr. 163. Vitolio Kučinsko liudijimas apie stojamuosius egzaminus į VDU Humanitarinių mokslų fakultetą. 1989 m. rugpjūčio 4 d.

Kučinskas, Vitolis. Ar lengva įstoti į Humanitarinių mokslų fakultetą? In *Kauno tiesa*, 1989 08 04. Nr. 178, p. 5.

Ar lengva įstoti į Humanitarinių mokslų fakultetą?

Natūralu, kad iš Vytauto Didžiojo universiteto studentų priėmimo mandatinės komisijos su šypsena ir džiaugsmu išėjo 65 būsimieji humanitarai (buvo planuota priimti 50), kurių dauguma merginos. Taigi, turėsime dar vieną moterišką fakultetą. Likusieji, kuriems šiemet neteks mokytis jame, skirstėsi ne tik su ašaromis ar liūdesiu veide. Nemalonių pastabų teko girdėti iš vaikus atlydėjusių tėvų. Blogiausia, kad Kaune sklinda kalbos, jog į Universitetą buvo galima įstoti tik pažinčių arba didelės piniginės dėka. Apie šias ir kitokias studentų priėmimo į Vytauto Didžiojo Humanitarinių mokslų fakulteto problemas ir sumaniau parašyti.

Kadangi Kaune nerado „gryno“ kvalifikuoto humanitaro, mane, pedagogikos mokslų specialistą, pakvietė visuomeniniais pagrindais atostogų metu vykdyti koordinatoriaus funkcijas Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto studentų kontingento formavimo laikotarpiu. Savo veiklą šiame fakultete pradėjau birželio pabaigoje, kai Universitetas, vienas pirmųjų Respublikoje, pradėjo priiminėti stojančiųjų pareiškimus. Laukta dvigubo ar trigubo konkurso, tačiau egzaminų išvakarėse visus nustebino, kad į vieną vietą pretendavo aštuoni stojantieji. Suprantama, tokiam fakulteto „šturmui“ studentų priėmimo komisija nebuvo pasiruošusi. Tai ir parodė stojamųjų egzaminų eiga.

Lietuvių kalbos ir literatūros egzaminų komisijos pirmininkas, einantis profesoriaus pareigas, filologijos mokslų daktaras A. Radzevičius tikrai atsidūrė ceitnote, nes jo komisijoje dirbo dalis ne visai kompetentingų ir konkursinio egzamino patirties neturinčių dėstytojų (KPI, LŽŪA, LVA, kur, kaip rodo praktika, įstoja ir nemaža dalis mažaraščių jaunuolių).

Nors stojo dauguma labai gerai ir gerai baigusių mokyklas abiturientų, dirbančių specialistų ir įvairių aukštųjų mokyklų studentų, tačiau iš beveik 400 dvejetus gavo 30 rašiusiųjų. Manau, tai neatitiko konkursinio egzamino reikalavimų. Tačiau ir tokie rezultatai nepatenkino stojančiųjų, ypač jų tėvų ir globėjų. Rašomųjų darbų apeliacija padėjo narsiausiems išsikovoti geresnį pažymį. Blogiausia, kad šis pervertinimas iš naujo tęsėsi visą savaitę. Man, kaip koordinatoriui, taip ir liko neaišku, kodėl taip vyksta, kokiais argumentais remdamiesi viską „pramušantys“ tėvai išprašydavo atsakingų priėmimo komisijos darbuotojų tokios malonės, kodėl apeliacijos metu dvejetas buvo ištaisomas net į ketvertą ir t. t. Klaidos su rašto darbų šifravimu ir dešifravimu, labai skirtingi egzaminatorių vertinimo kriterijai, manau, paskatino gandų apie neobjektyvumą egzaminuojant atsiradimą. Jei į šio egzamino komisiją būtų įtraukta Vilniaus universiteto ir VVPI dėstytojų, Lietuvių kalbos ir literatūros instituto kvalifikuotų specialistų, tokių nesusipratimų nebūtų buvę. Komisijų kompetencijos siekiau tik ką atėjęs į Vytauto Didžiojo universitetą, tačiau mano nuomonė nebuvo išklausyta, man nebuvo patikėta žinoti egzaminų komisijos sudėties, nekalbant apie jų formavimą.

Kur kas sėkmingiau dirbo istorijos egzamino komisija, sudaryta daugiausia iš vilniečių istorijos specialistų, kuriai vadovavo VVU docentas R. Batūra. Šios komisijos adresu negauta jokių nusiskundimų, nors viena egzaminatorių pora savo darbą užbaigė po 21 valandos.

Gerai savo funkcijas atliko ir užsienio kalbų egzaminų komisija, sudaryta iš Kauno ir Vilniaus aukštos kvalifikacijos kalbininkų, vadovaujama docentės filologijos mokslų kandidatės J. Misevičienės. Nors po šio egzamino buvo nusiskundimų iš tėvų, kad neteisingai įvertintos jų vaikų žinios arba kad per griežti reikalavimai, manau, šių priekaištų komisija nenusipelnė, nes konkurso sąlygomis būtinas geras stojančiųjų pasirengimas.

Deja, skirtingų mokyklų abiturientų užsienio kalbų žinios labai kontrastingos. J. Jablonskio vidurinės mokyklos adresu ne kartą pareikšta nuomonė, kad tik jos abiturientai gali gerai išlaikyti užsienio kalbos egzaminą, turėtų būti suprasta, kaip pagyrimas čia dirbantiems šio dalyko mokytojams. Pagrįstas priekaištas priėmimo komisijai ir egzaminų komisijai, kad anglų kalbos egzaminatoriai (jie egzaminavo per 200 stojančiųjų) savo darbą baigė pusė pirmos nakties. Suprantama, pervargo ne tik stojantieji, bet ir egzaminatoriai, o tai atsiliepė egzamino rezultatams. Iš anksto nebuvo planuota tiek daug egzaminuojamųjų, o perkelti egzaminą kitai dienai nebuvo galimybės, nes laukė pokalbis su ribinį balą surinkusiais. Todėl dėl organizacinių trūkumų nukentėjo stojantieji.

Kokias stojančiųjų ir jų tėvų pastabas reikia pripažinti teisingomis?

Priėmimo komisija nepilnai sukomplektuota, dirbo blogomis sąlygomis, paduodant dokumentus reikėjo ilgai laukti, nors techniniai darbuotojai dirbo pasiaukojančiai ir kvalifikuotai. Trūko informacijos apie būsimas specialybes. Istorijos egzamino programos padaugintos pavėluotai, jų neužteko kiekvienam stojančiajam. Keletą kartų keitėsi egzaminų tvarka, data ir vieta. Nevyko pretendentų profesiniai pokalbiai. Aš stengiausi tai atlikti individualių konsultacijų būdu, tačiau priėmimo komisija tam nepritarė.

Priėmimo ir egzaminų komisijos nebuvo pasiruošusios normaliai dirbti su tokiu stojančiųjų antplūdžiu. Priėmimo komisijoje dalyvavę žmonės dirbo ne tik ištisą dieną, bet ir naktimis, tačiau jų veikla ne visada buvo kryptinga. Atsakingieji komisijos darbuotojai dažnai dėl kompetencijos ir patirties stygiaus neatliko iki galo savo funkcijų, nesugebėjo reikiamai organizuoti kitų asmenų darbo. Atsirado nepasitikėjimo, nervingumo, bereikalingų priekaištų vieni kitiems.

Dalis stojančiųjų dalyvavo egzaminuose kaip balastas, neturintis nei atitinkamo pasirengimo, nei motyvų studijuoti humanitarinius mokslus. Tai neatlikto profesinio orientavimo išdava, kuri atsiskleidė per pokalbį su stojančiaisiais, vertinamą balais. Tad „laimės“ bandytojus būtinai reikėjo atsijoti dar prieš stojamuosius egzaminus. Tai ir buvo viena iš didesnių priėmimo komisijos darbo klaidų, dėl kurios ir susidarė krizinė situacija. Klaidingas ir stojančiųjų tėvų ar globėjų požiūris, kad jų vaikas geriau moka už kitus, o jei jis neįstoja, tai kalti tik egzaminatoriai ir priėmimo komisija. Noriu priminti, kad egzaminas ne vien tik stojančiųjų žinių patikrinimas. Čia būtinas jauno žmogaus psichologinis pasiruošimas, jo mokėjimas parodyti save iš gerosios pusės, kantrybė, valia ir ištvermė. Šie faktoriai egzamine yra svarbesni net už stojančiųjų žinias.

Kiekvieno darbo, o ypač skuboto, kokiu reikia laikyti Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimą, pradžia visada skausminga ir netobula.

Ką, mano nuomone, reikėtų daryti ateityje, kad studentų priėmimo darbas Universitete pagerėtų? Pirmiausia, moksliškai pagrįsti profesinę atranką. Šiam darbui būtina pasitelkti užsienio lietuvių kvalifikuotus mokslininkus – humanitarus, psichologus ir sociologus. Po šios atrankos pirmumą laikyti stojamuosius egzaminus suteikti humanitarinės pakraipos mokyklas baigusiems ir dirbančiam humanitarinės veiklos sferose jaunimui. Kitiems organizuoti parengiamuosius kursus.

Stojamuosius egzaminus gera būtų rengti tuo pačiu laiku su kitomis Respublikos aukštosiomis mokyklomis – tai skatintų stojančiuosius rimčiau apsispręsti.

Stojamųjų egzaminų komisiją būtina sudaryti tik iš pačių kvalifikuočiausių savo srities specialistų, dirbančių tiek Respublikoje, tiek užsienyje. Profesinės atrankos (šiemet pokalbio) komisiją sudaryti tik iš humanitarinio profilio Respublikos ir užsienio lietuvių specialistų. Šių komisijų sudėtį iš anksto skelbti viešai, kad visuomenė galėtų pareikšti savo pasitikėjimą. Tradicinis komisijų „įslaptinimas“ nė karto neapsaugojo nuo piktnaudžiavimo, todėl, mano nuomone, viešumas šiame reikale būtinas.

Įvesti „laisvojo klausytojo“ arba kandidato statusą, pagal kurį nepraėję konkurso, bet norintys mokytis įgis šią teisę, o už individualias konsultacijas, įskaitas ir egzaminus mokės nedidelę sumą pinigų. Taip galima išvengti atsitiktinių klausytojų ir dėstytojų perkrovimo.

Būtina visuomeninių judėjimų, organizacijų, tėvų ir suinteresuotų asmenų pagalbos atrinkti geriausius kandidatus būsimoms studijoms, nepasiduoti aistroms, apkalboms ir kaltinimams. Kaip tik dėl pastarųjų veiksnių dalis labai kvalifikuotų specialistų kategoriškai atsisako dalyvauti stojamųjų egzaminų komisijose, nes tai vienintelė priemonė savo orumui išsaugoti. Kiek man žinoma, dėl įsigalėjusio protekcionizmo priėmimo metu užsienio lietuvių dėstytojai vengia ir vengs dalyvauti šiuose darbuose.

Baigdamas noriu palinkėti įstojusiems į Vytauto Didžiojo universitetą gerų studijų. Esu įsitikinęs, kad Universitetas augs ir stiprės, jei jam vadovaus kompetentingi mokymo proceso organizatoriai bei aukštos pedagoginės kultūros dėstytojai.

Vitolis KUČINSKAS
Profesorius, pedagogikos mokslų daktaras

Nr. 164. Ekonomikos fakulteto mokymo plano metmenys. 1989 m. rugpjūčio 7 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 12, l. 1. Rankraštis, originalas.

Vytauto Didžiojo universiteto
Ekonomikos fakulteto darbo grupės pasitarimo,
įvykusio 1989.08.07 protokolas

Dalyvavo: prof. K. Antanavičius, prof. P. Zakarevičius, doc. J. Šatas, doc. A. Karoblis, ekon. m. k. Z. Tvarijonavičiūtė.

Svarstyta: Ekonomikos fakulteto studentų pirmų 2-jų metų mokymo planai.

Nutarta: Tvirtinti tokį mokymo planą:

	I	II	III	IV
1. Humanitariniai mokslai	6	6	6	6
2. Matematika	4	4	4	4
3. Informatika	3	3	3	
4. Anglų kalba	4	4	4	4
5. Ekonomikos pagrindai	4	4		
6. Ekonominės minties istorija			4	4
7. Pasaulio šalių ekonomika			3	3
8. Valstybinės teisės pagrindai	3	3		

Pirmininkas [pasirašė] P. Zakarevičius
Sekterorius [pasirašė] Z. Tvarijonavičiūtė

Nr. 165. Joanos Ratkevičiūtės-Misevičienės kreipimasis dėl Politinio švietimo namų. 1989 m. rugpjūčio 10 d.

Ratkevičiūtė-Misevičienė, Joana. Studentai neturintys auditorijų (Rašome „Tiesai“). In *Tiesa*, 1989 08 10. Nr. 183, p. 5.

Studentai neturintys auditorijų

Šių metų rugsėjo 1-ąją Kaune pradės savo veiklą atgimęs Vytauto Didžiojo universitetas. Džiugu, kad tokiai institucijai atsirasti labai daug geros valios parodė Lietuvos vyriausybė. Jai už tai didelis ačiū!

Šiuo metu universitetas dirba dviejuose LTSR Mokslų Akademijos Fizikinių-techninių energetikos problemų instituto kambariuose Laisvės alėjoje 53. Čia dirbo stojančių į universitetą dokumentų priėmimo komisija, čia įsikūrė ir raštinė, turinti kelis rašomuosius stalus ir net seifą saviems reikalams.

Artėja rugsėjo 1-oji. Studentai turės rinktis pirmosioms paskaitoms. Bet kur jie susirinks – dar neišspręsta ir sunkiai sprendžiama problema. Ir vis dažniau mūsų žvilgsniai krypsta į kaimynystėje esantį reprezentacinį Politinio švietimo namų pastatą.

Politinio švietimo namai išsidėstę Kauno centre. Darniai suprojektuotas pastatas, vykusiai įkomponuotas šalia kitų, erdvi aikštė priešais namo fasadą. Malonų įspūdį palieka pastato interjeras: erdvios auditorijos, posėdžių bei konferencijų salės, darbo kabinetai. Viskas pritaikyta rimtam darbui, studijoms.

Žinau, kad Politinio švietimo rūmas ilsisi beveik tuščias visą dieną, pradėdamas darbą tik popietinėmis valandomis. Tuo tarpu Vytauto Didžiojo universitetas – benamis vaikas, ieškantis gerų, nuoširdžių globėjų. Nepadėti jam būtų didelė nuodėmė.

Taigi ar neverta pamąstyti, kokia būtų graži dovana ir aukšto moralinio pobūdžio akcija, jei būtų žengtas dar vienas žingsnis ir Politinio švietimo namai perleisti Vytauto Didžiojo universitetui.

Joana Ratkevičiūtė-Misevičienė
Docentė, Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo tarybos narė

Nr. 166. Ištrauka iš Algirdo Avižienio pokalbio su Augustu Uktveriu. 1989 m. rugpjūčio vidurys

„Tikiu Lietuva“. Kalifornijos universiteto profesorius Algirdas Avižienis kalbasi su „Švyturio“ žurnalistu Augustu Uktveriu. In *Švyturys*. 1989, Nr. 21, p. 14–15.

„Tikiu Lietuva“

Ne taip jau reta kokiame didesniame Respublikos mieste išvysti marškinėlius su vietinės ar užsieninės gamybos užrašu „University of California“. Nešiojantys tokį užrašą tikrai ne visi žino: Kalifornijos universitetas mums garsus ir tuo, kad nuo 1962 metų jame dirba žinomas kompiuterinių sistemų patikimumo specialistas profesorius Algirdas Avižienis.

Jis – buvęs kaunietis, bet sviestas nusviestas anon pasvietėn, kur nebesiautė karo ir pokario vėpūtiniai. Algirdas Avižienis šių metų balandį lankėsi Kaune. Jis, Kalifornijos universiteto profesorius, čia tapo Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro direktoriumi (tiesa, pasidalijo šį postą kartu su LTSR Mokslų Akademijos viceprezidentu Vytautu Statulevičium). O vasarai baigiantis vyliausi vėl išvysti kupiną šviesaus optimizmo Algirdą Avižienį Lietuvoje. Vyliausi: pasikviesiu profesorių redakcijon. Viltys išsipildė. Pašnekesį, įvykusį rugpjūčio gale[167], pradėjome nuo Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švitimo centro, nuo jo atsiradimo priežasčių.

A. AVIŽIENIS. Daug laiko anksčiau mes be tikslo važinėjome iš vieno pasaulio galo į kitą... Tiesa, atsirasdavo ir anais laikais tokių, kurie, žinodami mane esantį Kalifornijos universitete, pro šalį nepravažiuodavo. Išeivijoje, Pasaulio lietuvių bendruomenės paraginti, mokslininkus tautiečius kviesti būrin ėmėme prieš kokius 20 metų. Man su inžinieriumi Bronium Nainiu (dabar jis „Pasaulio lietuvio“ redaktorius) pavyko sukviesti apie 100 mokslininkų, ir dabar kas treji metai į lietuvių mokslo ir kultūros simpoziumus Čikagoje susirenka apie 200–300 mokslininkų.

Atkuriant Vytauto Didžiojo universitetą, t. y. toje konferencijoje, kurioje konstatavome šio universiteto atkūrimą, jau persimetėme kalbomis ir replikomis: reikia atskiro Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro. Tegu jis bus Kaune. Tegu suartina kuo platesnius lietuvybės klodus tarp Vakarų ir Rytų. O atkurtasis universitetas tokios naštos neužsivers. To jam nereikia. Tegu universitetas skverbiasi į gylį, o Centras eina į platumas. Manau, kad Centras padės ne vien Vytauto Didžiojo universitetui, o ir kitoms Lietuvos aukštosioms mokykloms. O tai jau platumos. Centre mes, pasaulio lietuviai ir Lietuvos žmonės, surasime vieni kitus. Tai turi būti ir tautos šventė, ir tautos ugdymas.

A. UKTVERIS. Iš tikro abi pusės, mano galva, labai pasiilgusios tų, gražiąja prasme, lietuvybės švenčių. Pernelyg ilgai gyvenome lyg namuose be langų. Tik kad susikalbėtume...

A. AVIŽIENIS. Čia suprantu užuominą. Lietuviams – užsienyje – lietuviškai reikia išmokti. Tačiau ir užsienio kalba lietuviui šis tas. Anglų kalbą Lietuvoje reikia įteisinti antrąją (po lietuvių), o rusiškai čia juk ir šiaip jau visi kalba, supranta. Kodėl taip sakau! Mat ne kartą esu matęs, kaip mūsų mokslininkai mokslinėse konferencijose užsienyje vargsta, prakaituoja ir atsakinėdami į klausimus kuluaruose. Žodžiu, nemoka deramai mokslinės anglų kalbos, negali įsijungti į pašnekesį. Nenormali padėtis.

Ir Amerikoje jaunam lietuviui išmokti gerai lietuvių kalbą, ypač jei šeimoje lietuviškai ne visada kalbama, yra labai sunku, štai ir mano sūnus sako: šeštadienį tiek daug puikių pasirinkimų – žaisti, sportuoti, muzikuoti, o aš turiu eiti į šeštadieninę lietuvių mokyklą. Bet atvažiavęs Vilniun sūnus iš tikro pajuto, kad be lietuvių kalbos jis būtų čia kone prapuolęs. O dabar – sėdo troleibusan ir dumia pas naujus draugus.

A. UKTVERIS. O užsienio kalbai iki šiol pas mus nebuvo platesnio poreikio. Dabar horizontai atsivers...

A. AVIŽIENIS. Be abejo. Tad ir lietuviai, atvykstantys čia, gali imtis mokyti angliškai, o čionykščiai – mokyti jaunuosius išeivius gražios lietuvių kalbos. Po intensyvių vasaros kursų jaunieji išeiviai užsidirbs ir pinigų, galės keliauti po Lietuvą. O Centrui itin rūpi, kad ryšiai su Lietuva būtų glaudesni. Kita vertus, padedant Centrui, bus realios ir individualios pažintys, ryšiai, sakykim, tarp jaunų šeimų, tarp inžinierių, tarp žurnalistų ir t. t. Tai būtų prasmingas turizmas, o ne vien vaikštynės po „dolerines“, „Lietuvos“ viešbučio barą... Tik dėl Dievo meilės nemanykite, kad pamokslauju. Aš tik samprotauju: susitikę mūsų tautiečiai turi protauti, ugdyti vieni kitus, augti. O tam vietos lyg ir nebuvo, štai čia vėl prisiminkime Centrą.

[167] Algirdas Avižienis Lietuvoje lankėsi 1989 m. liepos 17–rugpjūčio 20 d.

A. UKTVERIS. Sakėte, kad Centras yra platuma, o Vytauto Didžiojo universitetas – giluma. Gal galėtumėte žodį tarti ir apie šį universitetą – kaip išeivių mokslininkas.

A. AVIŽIENIS. Jau žinote, kaip steigėsi Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo taryba. Akademikas Jurgis Vilemas – tos Tarybos pirmininkas. Norėčiau, kad šio universiteto veikloje dalyvautų ir daugiau žymių Lietuvos mokslininkų. Jurgis Vilemas mane, kaip užsienio lietuvį mokslininką, kiek įskaudino šitokiu pasakymu (statuto projekte): universiteto dėstytojai tegali būti Lietuvoje gyvenantys žmonės, o užsieniečiai gali dėstyti išimties tvarka, Tarybai patvirtinus. Kaipgi būtų: rusas, ukrainietis ar japonas, gyvenantis Lietuvoje, gali būti universiteto dėstytojas, o aš, Algirdas Avižienis, prie šio lietuviško mokslo ir mokymo židinio lyg ir negaliu prisidėti, t. y. turiu gauti leidimą. Tiesa, toks statuto projektas nebuvo priimtas. Bet jis buvo nemielas simptomas. Pagaliau sutarėme, kad universiteto senatoriai Lietuvoje bus ne „save paskiriantys", o išrenkami.

A. UKTVERIS. Kokių konkrečių sumanymų turite?

A. AVIŽIENIS. Norime pakviesti aspirantų iš Lietuvos į JAV ar Kanadą.

A. UKTVERIS. Ką reiškia kvietimas?

A. AVIŽIENIS. Tai reiškia, kad dėl lėšų barjerų nebus, reikės tik atlaikyti konkursinį žinių patikrinimą (sakykim, su kinu ar kitu panašiu atvykėliu).

A. UKTVERIS. Jūsų žodžiai teikia vilčių. Norėtųsi jas išvysti gyvenime. Tačiau šiandieninė Lietuvos realybė itin dažnai aižo įvairias nepriklausomas pastangas. Tai atsitinka, kai gręžiamės į realią mūsų ekonomiką, gyvenimo tempą, pasaulėjautą...

A. AVIŽIENIS. Tarp užsienio lietuvių – didelis sujudimas. Jau dvylika lietuvių mokslo daktarų raštu kreipėsi, kad galėtų padėti per Centrą Lietuvai. Atsiranda ir daugiau žymių pasaulio lietuvių, įvairiose šalyse reiškiančių norą padėti Lietuvai, burtis po vienu stogu, taisyti jį. Vakaruose mokslininkams po šešerių metų darbo suteikiamos vienerių metų atostogos. Jų metu mokslininkai paprastai vyksta į kitą šalį. Daugelis jau buvę rašyti mokslinių darbų, gilintis Prancūzijoje, Ispanijoje... Ar ne laikas ir Lietuvon? Juk čia dar retas nuodugniau aiškinosi gamybos klausimus, gilinosi savo tyrinėjimų srityse, skaitė paskaitas studentams. Reikia tik minimalių sąlygų darbui, gyvenimui. Juk mokslininkai atvažiuos su šeimomis.

Išeivių mokslininkas dirbs metus (akademines atostogas) universitete (ar kitoje Lietuvos mokslo ar mokymo įstaigoje) ir už tai įgys „teisę" vežtis užsienin savo mokinį. Svarbu, kad užsieniečiai mokslininkai taptų tikri partneriai, svarbu, kad Vytauto Didžiojo universitetas netaptų standartine dar viena Lietuvos aukštąja mokykla.

A. UKTVERIS. Kokie nepatogumai, jūsų nuomone, laukia atvykstančio į Lietuvą užsieniečio mokslininko?

A. AVIŽIENIS. Visko buvo, visko bus. Ne naujiena, kad žmonės, daug ko norėdami, daug ką žada, bet ne kažin ką ištesi. Nepastovumas... Gal šituo žodžiu galima nusakyti visa tai, kas kelia nepasitikėjimą. O Centre, apie kurį kalbamės, pasitikėjimas būtinas. Žmonės turi tikėti: savimi ir tuo, kuris tiesia pagalbos ranką. Tik ar galima taip sakyti – juk tiesdami pagalbos ranką Lietuvai, mes, pasaulio lietuviai, patys sutvirtėjame savo lietuviškumu.

Dabar malonu atvykti Lietuvon. Mokslinėse įstaigose nebėra to bendravimo baimės sindromo. Tiesa, užsienietį kiek šokiruoja prekių deficitas. Štai važiuoju iš Vilniaus į Kauną automobiliu su Gediminu Kostkevičiumi, Centro vicedirektoriumi. Sumaniau pakeliui pusryčiams paragauti kefyro, bet... Kiek linksmiau nusiteikiu žiūrėdamas į eiles prie spaudos kioskų. Gal čia taip pat galėtų padėti Centras? Juk jis turėtų supažindinti su užsienio lietuvių spauda, knygomis. Tam turėtų būti skaityklos – bent Vilniuje ir Kaune. [...]

[Nuotraukoje – Algirdas Avižienis Pakalnuose kalbasi su Bronium Pakalniu]

Nr. 167. Užsienio lietuvių, sutikusių dėstyti VDU 1989/90 mokslo metais ir vėliau, sąrašas. 1989 m. rugpjūčio pabaiga

AAA, f. 5, ap. 4, b. 4, l. 2. Mašinraštis, kopija.

Užsienio lietuviai, kurie planuoja skaityti kursus Vytauto Didžiojo universitete
1989/1990 mokslo metais[168]

1. Ph.D. Arvydas Žygas (Ilinojaus universitetas). Įvadas į antropologiją (spalio–lapkričio mėn.).
2. Prof. Liucija Baškauskaitė (Kalifornijos valstybinis universitetas). Antropologija: individas ir kultūra (gruodžio mėn.).
3. Prof. Julius Šmulkštys (Indianos universitetas). Marksizmas (gruodžio mėn.).
4. Prof. Vytautas Kazlauskas (Gregoriano universitetas, Roma). Religijotyra (pavasario sem.).
5. Prof. Rimas Vaišnys (Jeilo universitetas). Fizikos kursas (pavasario sem.).
6. Prof. Martynas Yčas (JAV). Įvadinis gamtos kursas humanitarams (pavasarį, 1 mėn.).
7. Prof. Henry Dauderis (Konkordijos universitetas, Kanada). Verslo finansinis modeliavimas (gegužės–birželio mėn.).
8. Prof. Vytautas Doniela (Australija). Filosofijos kursas (pavasario sem., 1 mėn.).
9. Prof. Kęstutis Skrupskelis (Pietų Karolinos universitetas). Filosofijos kursas (1990–1991 metais, 1 semestras).
10. Prof. Pranas Zundė (Džordžijos technologijos institutas). Informatikos kursas.
11. Prof. Rimas Kalvaitis (Naujosios Anglijos koledžas). Užsienio prekybos kursas.
12. Magistras Milda Danytė (Kanada). Intensyvios anglų kalbos kursas.
13. Magistras Rasa Mažeikaitė[169] (Kanada). Istorijos kursas: Lietuva viduramžiais.

Nr. 168. VDU Atkūrimo tarybos aštunto posėdžio protokolas. 1989 m. rugpjūčio 28 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 65–73. Rankraštis, originalas.

1989 m. rugpjūčio mėn. 28
VDU-to Atkūrimo tarybos posėdžio protokolas Nr. 8

Svarstyta: kas nuveikta, pedagoginio personalo klausimai, laisvojo klausytojo statusas, patalpos, kontingentas priimtas, Universiteto atidarymas.

Pirmininkavo: akad. J. Vilemas
Sekretoriavo: e. doc. p. J. Misevičienė

Informuoja: doc. A. Karoblis. Apie MT įsakymą, nutarimus apie VDU-to atkūrimą, statutą, struktūrą, etatus, atlyginims, stipendijas; priimti 170 studentų (toliau – derinti priimamų studentų skaičių ir t. t. Pridedamas nutarimas) Viso: 805 [paraiškų] – 411 humanitarų, 256 ekonomistų, 238 tiksliųjų. Priimta – 65 hum., 54 ek., 54 tiksl. Studentų geografija labai įvairi. Medalininkų 120, įstojo 66. (Tiksli informacija pas A. Karoblį).

Dėl prof. V. Kučinsko straipsnio „Komjaunimo tiesoje“ informavo doc. A. Karoblis, aiškino akad. J. Vilemas. J. Misevičienė – nereiktų diskutuoti apie žmogaus straipsnį jam nedalyvaujant.

Iš Punsko 4 lietuvaitės padavė pareiškimus studijuoti VDU-te. Taryba pritaria joms suteikti teisę studijuoti U-te. Iš Barnaulo u-to Čerkašinas padavęs pareiškimą, baiges 2 kursus Istorijos f-te. Taryba pritaria priėmimui. Dėl mergaičių–berniukų konkurso ir santykio. Jie surinko 12 balų. Jų – šeši vyrai. Taryba siūlo: leisti su studentais lankyti paskaitas ir užsiėmimus.

A. Patacko nuomone – reikia priimti.

[168] Sąrašas sudarytas rugpjūčio antroje pusėje. Sudarytas – Gediminas Kostkevičius, kuriam išeivijos lietuviai siuntė savo pageidavimus.
[169] Tekste – Lina Mažeikaitė.

Akad. J. Vilemas – yra negerų žmonių, norinčių pakenkti Tarybai.

Prof. A. Smailys – turime laikytis įstatymo, nes ir taip padarėme išimčių. Dėl Kučinsko straipsnio – negalima taip interpretuoti straipsnio ir jo autoriaus. Straipsnį gali rašyti kiekvienas. Gandai buvo labai negeri. Reikia sudaryti komisiją bent iš 3-jų asmenų tirti šį klausimą: pirmininku V. Butkų, J. Oksas ir Ruplys (doc.).

Prof. A. Mickis – pasikalbėti su juo čia, dalyvaujant pačiam asmeniui.

Doc. G. Kostkevičius – žiūrėti statutą: turi būti 2/3 nariai. Taip nebuvo.

Akad. J. Vilemas – įstojo privilegijuoti studentai, baigę spec. mokyklas. Buvo blogai, nes daug vyrų nepateko per anglų kalbą. Žmonės skleidžia gandus. Nenori Kučinsko problemos aštrinti. Prašo pasikviesti į Tarybą.

Dėl studentų –

Prof. V. Vaičiuvėnas – reikia pagal teisybę. Juos priimti kandidatais.

J. Misevičienė – privilegijuotų nebuvo studentų, nes buvo vertinamos jų žinios. Diferenciacijos tarp berniukų ir mergaičių nebuvo.

Doc. G. Kostkevičius – Atkūrimo tarybos narių dalyvavimas posėdžiuose – nedalyvauja ir nesusidaro kvorumas. Jų neįtraukti į būsimą Senatą.

Balsavimas: 15 – už priimti kandidatais
4 – susilaikė
4 – prieš

Rekomenduoja
Išplėstinis Tarybos posėdis.

Mokslo metų atidarymas. Informuoja J. Vilemas.

Akademiniai metai: Rudens semestras nuo rugsėjo 1 d. iki gruodžio 23 d., o nuo sausio 4 iki 28 d.– sesija. 16 savaičių ir 16 savaičių.

Dėl sesijų pagal laisvą grafiką – norintieji studentai gali laikyti remiantis permanentiniu grafiku – prof. A. Smailys.

Nutarta: Sesija ir, reikalui esant, laisvas grafikas.

Doc. G. Kostkevičius – skaitys išeivija kursus ciklais. Kaip atsiskaitys studentai su jų kursais?

Akad. J. Vilemas – padarys jų egzaminą, kai baigs kursus.

Dėl Humanitarinio fakulteto koordinatoriaus. Siūlomas A. Žygas. Baigęs: magistras antropologijos, dr. gamtos mokslus – dirbo VU-te, labai populiarus jaunimo tarpe (charakterizavo A. Patackas).

Prof. A. Smailys – antropologas bus koordinatorius – nedera. Siūlau pagalvoti. Negalima nerimtai siūlyti kandidato.

Akad. J. Vilemas – būtina užtikrinti funkcionavimą u-to – tai svarbiausia. A. Žygas yra aukštos kvalifikacijos, bet ar sugebės administruoti.

Doc. G. Kostkevičius – A. Žygas galėtų pakoordinuoti, tačiau Lietuvių centras turėtų asmenis koordinuoti, rekomenduoti. A. Žygas, „Centro“ nuomone, nelabai tiktų Humanitariniame. MA nariai, užsigavę už „konsultantų“ vaidmenį (Vėlius, Kubilius, Lukšienė), Centras – Avižienis, Maziliauskienė.

Doc. A. Karoblis – nėra Kaune žmogaus.

Balsavimas: už Žygą – dauguma.

Sutinka prof. Zinkevičius Humanitarinio f-to koordinavimui.

A. Patackas – dėl Teologijos-filosofijos f-to atkūrimo. Perduoda Helsinkio lietuvių nuomonę (raštą).

Akad. J. Vilemas – šiandien šiam klausimui nepasirengę.

Prof. V. Butkus – šiais metais nespėsim. Iš esmės – pritariame.

Nutarta: atidėti kitam susirinkimui, reikia jam pasiruošti.

Doc. G. Kostkevičius – organizuojama savaitė parengs rekomendacijas Filosofijos-teologijos f-to atkūrimui.

Touro College klausimas[170] – Niujorko žydų visuomenės universitetas. Kalbėjo tuo klausimu Velonskis. Pageidavimas – atidaryti Judaistikos f-tą U-te Kaune ar Vilniuje sąlygomis: jie atsiunčia pagrindinius

[170] Fragmentas apie ekonomistus ir informatikus užrašytas atskirame lape, kuriuo baigiamas posėdžio protokolas. Posėdis baigėsi svarstymu apie Senato sudėtį. Taigi, tikėtina, jog šis fragmentas turėtų būti kitoje vietoje. Šis fragmentas

dėstytojus, turi žinoti studentai anglų kalbą ir jie sutinka paimti U-to studentus nuo 2 kurso visus ekonomistus, parengia mūsų Respublikai juos, išduoda VDU-tui įrangą. Reikia jiems atsakyti.

Prof. A. Smailys – jie nori, veržiasi, bet bus spaudimas iš visos TSRS. Mums pagalbą siūlys daug kas. Esame lietuviškas u-tas ir turime tuo likti.

Doc. G. Kostkevičius – vyksta ginčai dėl Ekonomikos f-to. Reikia visiems ekonomistams susirinkti ir aptarti, koks turi būti Ekonomikos f-tas.

Doc. A. Karoblis – tegul iš Vilniaus atvyksta čia ir aptaria reikalus. Be to, visi klausimai jau buvo aptarti. Zakarevičius apie tai nežino.

Akad. J. Vilemas – dėl Informatikos f-to – šiais metais informatiką priskyrėme prie Tiksliųjų mokslų f-to. Yra idėja nuo sekančių metų turėti informatiką. Daug tuo klausimu kalbėta su A. Avižieniu. Norima įsteigti Informatikos centrą. Gaunasi galingas Informatikos centras (Kaminskas – vadovas), efektyvus, turintis mokymo bazę, sąlygas.

Nustatoma „Centro“ ir Tarybos įgaliojimus diferencijuoti[171].

Dėl pedagoginių kadrų komplektacijos (pridedamas dėstytojų sąrašas).

Humanitarinis f-tas, Ekonomikos f-tas, Tiksliųjų mokslų f-tas.

Dėl Švedo – Krutulis, A. Butkus – linkęs prie merginų ir linksmybės.

Prof. A. Smailys – dėl filosofijos – reiktų iš užsienio kviestis.

A. Patackas – Sodeika, Sodeika, Ališauskas – nesusitepę ideologiškai, geri dėstytojai, vyrai.

Doc. G. Kostkevičius – kokiais kriterijais vadovautasi atrenkant dėstytojus? Nebuvo viešai paskelbta.

Doc. A. Karoblis – yra sudarytos komisijos. Viešai paskelbta buvo.

Nutarta: doc. G. Kostkevičius – raštiškos žinomų žmonių rekomendacijos U-to dėstytojams.

Prof. K. Ragulskis – labai daug be laipsnių žmonių – tai menkina U-to prestižą. Reikia kviesti daugiau mokslo daktarų.

Akad. J. Vilemas – nėra jų! Tas reikalavimas bus realizuotas po 3–4 m. Pakolkas neįmanoma.

Biologijos-ekologijos kursai – 100 rb. suma ir egzaminas stojamasis. Doc. M. Venslauskas paaiškina – pagrindžia tų kursų reikalingumą, esmę, tikslus.

Dėl dėstytojų atlyginimo – kaip I-os kategorijos aukštosiose mokyklose.

Dėl patalpų – Politinio švietimo namai; sudaryta sutartis (1 h ir 1 vieta 0,37 kapeikos – didelė suma). Iš VDU-to ima pusę sumos, kurią imtų iš kitų. Ten yra kooperatyvas.

Akad. J. Vilemas – yra CK nuomonė, kad paliks Politinio švietimo rūmus naudojimui nemokamai.

LIMTI patalpos Rotušės aikštėj – 2 auditorijos. Laisvės 53 – dvi patalpos. Fizikai – KPI. Informatikos pradiniai užsiėmimai – KRMTI. LIMTI, FTPTI, KPI – kūno kultūra.

Biblioteka: susitarta su Kauno viešąja biblioteka, kuri kaups ir U-to literatūrą.

Prof. A. Smailys – dėl bibliotekos – susipažino su Šv.Mikalojaus bažnyčios fondais. [Senojo] U-to knygų fondo didelė dalis jau išvogta. MA vežėsi knygas sunkvežimiais, t. p. KPI. Kviečia veikti sutelktai – atsiimti viešosios bibliotekos patalpas u-tui. Reikia gelbėti knygas. Per žiemą knygos peržiemos bažnyčioj.

Krutulis – J. Paleckio[172] biblioteka – per maža. Variantų galima ir reikia ieškoti.

Doc. V. Vaičiuvėnas – įgalioti prof. A. Smailį rūpintis biblioteka.

Prof. S. Stonkus – ar fizinis lavinimas, ar kūno kultūra? Koks statusas? Nežinom, ką reiks.

Nutarta: sudaryti 3-jų žmonių komisiją: prof. St. Stonkus + jo parinkti 2 asmenys (iki 5 rugsėjo arba kuo greičiau).

Bendrabučiai – LŪSTI – 40 vietų, 1-a profesinė – 15 vietų ir ... profesinė – 15 mergaičių.

Laisvųjų klausytojų statusas – norinčių daug į Humanitarinį f-tą (apie 500, ekon. – apie 10 ir tiksl. – apie 5).

1) Leisti už tam tikrą mokestį su VDU studentais klausyti bendras paskaitas.

2) Apsieiti be laisvų klausytojų.

perkeliamas, bet vieta spėjama.

171 Tikėtina, jog posėdyje šis klausimas buvo plačiau svarstytas, bet į protokolą šios svarstybos nepateko.

172 Kauno viešoji biblioteka.

Politinio švietimo rūmų salė 275 vietos.

Prof. K. Ragulskis – atrinkti konkursine tvarka laisvus klausytojus.

Doc. G. Kostkevičius – nebus daug tų klausytojų: eis į užsieniečių ir doc. Batūros paskaitas.

A. Patackas – siūlo pagarsinti jo parengtą statutą. Perskaito jį (pridedamas).

Akad. J. Vilemas – patenkinti visuomenės norą – leisti į paskaitas pagal iš anksto paskelbtą programą paskaitų.

Doc. V. Vaičiuvėnas – reikia išnaudoti U-to prestižą – surengti lektorinio tipo paskaitų ciklą. Visuomenei paaiškinti laisvo klaustojo statusą.

Prof. A. Smailys – laisvo klausytojo tradicijos – parašoma, kad laisvas klausytojas lankė ir išklausė atitinkamas paskaitas. Noras įforminti juridinį statusą nereikalingas.

Doc. G. Kostkevičius – profesorių iš užsienio paskaitų išklausymas – išduodamos pažymos-sertifikatai už išklausytus kursus. Galima paskelbti kursų sąrašą, visuomenė išklausys kursus pagal savo norą.

Paskelbtas paskaitų sąrašas, išlaiko egzaminus, gauna pažymas, – esmė – švietėjiškas dalykas.

A. Patackas – trys laisvo klausytojo statusai (statusų projektas pridedamas).

Nutarta: visus pasiūlymus priimti dėmesin ir pagal galimybes palaipsniui, etapais įtraukti šį klausimą į U-to statutą.

Mokymo reikalų prorektorius. J. Vilemas siūlo A. Karoblį.

Prof. A. Smailys – pagal statutą docentas prorektoriumi būti negali. Siūlo: padaryti rektoriaus padėjėją. Prorektorius – dr. prof.

Prof. J. Brėdikis – padėkoti tiems, kurie atliko tokį darbą. A. Karoblis tinkamas visiems darbams.

Doc. G. Kostkevičius – turi užimti pilnas pareigas, bet ne prorektoriumi.

Nutarta: įvesti 1) einančio prorektoriaus pareigas – 10
2) rektoriaus pavaduotojas – 8
3) susilaikė – 2.

Senato reorganizacija. Informuoja J. Vilemas. Buvo prieita išvados, kad nuo VDU-to atkūrimo buvo nustumti vilniečiai. Kalba apie 13 nerinktų, o kooptuotų narių įėjimą į Senatą. Siūlo rinkti naujai arba pridėti MA narius ir „Centro“ narius.

Doc. G. Kostkevičius – principinė pozicija dėstoma. [Užsienio lietuviai] kas 6-i metai turi akademines atostogas – 1) jas praleidžia VDU-te; 2) įsipareigoja po 1 studentą parengti savo universitetuose; 3) jų pretenzijos – akademinis Senatas pagal Vakarų principą; U-to Senate turi būti akademikai, įsipareigoję dirbti VDU-te; tačiau daugelis U-te dirbti pagal savo kryptį negalės. Reikia pereiti prie vakarietiškos mokslinių laipsnių struktūros. Lietuvos Senato dalį išrinkti iki 1989 m. lapkričio 3 d. Rinkimams vadovauja J. Vilemas, V. Statulevičius, J. Požėla. Čikagoje rinkimai lapkričio 26–28 d.d. Jie rinks savo Senato dalį.

Prof. A. Mickis – Senate turi dalyvauti žmonės, dirbantys U-te. Medikai pretenzijų neturi.

Prof. R. Šeinauskas – šiandieniniai dėstytojai į Senatą neįeina.

Prof. A. Smailys – prioritetas tiems, kas U-te dirbs. Bakalauras, magistras – galima pereiti prie šios sistemos.

Doc. V. Vaičiuvėnas – stebina – numatoma organizuoti rinkimus – reikia bendrauti su MA. Reikia Statulevičiaus, reikia Požėlos. Atkūrimo taryba – vienintelis išrinktas organas. Reikia užmiršti baimės jausmą prieš MA. Dalis Tarybos narių nenori gaišti laiko – posėdžiuose nedalyvauja. VDU-tas – ne tik Kauno, bet [ir] MA sukruto po įveiktų darbų.

Prof. A. Smailys – Akademija padėjo organizuoti U-tą. Prioritetas turi būti mūsų.

Prof. V. Paliūnas – jaučiama tendencija perkelti dalį VDU-to į Vilnių.

Doc. G. Kostkevičius – kam kuriame U-tą? Mes jį kuriame Lietuvai. Jo reikia gero. Įsijungus MA U-tas bus geresnis.

Akad. J. Vilemas – MA turėtų mums padėti, ypač humanitarai. Yra tendencija ignoruoti Tarybą. Sutarta: Tarybos noru galima įvesti ir atleisti narius, kurie nedirba taryboje, nesilanko posėdžiuose ir t. t. Darykime gera U-tui. Palikti rinktus 30 žmonių. Atskiros Senato grupės turėtų dirbti savarankiškai, kaip jiems atrodo reikalinga.

Doc. A. Karoblis – už 43 Tarybos narių įėjimą į Senatą. Kaunas neša darbo naštą ir atsakomybės naštą. Tikslinga prijungti 12 narių.

Doc. G. Kostkevičius – apie Tarybą eina visokios kalbos. U-to Senatas organizuos mokymo programas, procesą. Užsienio išeivija blogai supras Tarybą.

Doc. M. Venslauskas – Taryba rinkta, statutas nustatė – paritetiniais pagrindais išrenkamas Senatas. Problemą reikia spręsti: palikti Tarybą – 43 žmonės + pridedam 12 MA narių; [jie] dėstys kursą, ruošia aspirantus. = 43 + 12 + 43 užsienio = Senatas. Išeis tie, kurie nedirbs U-te ir kt. Senatas vystysis evoliucijos keliu.

Doc. G. Kostkevičius – siūlo surengti diskusiją viešai – kas U-to šeimininkai.

Prof. A. Smailys – reikia priimti Tarybą su jos klaidomis, nes kitaip sustabdysim U-to veiklą.

Prof. L. Pranevičius – su MA draugauti reikia. Kas nenori dirbti – gali išeiti.

Prof. J. Vilemas kai kur nusižengiama taisyklėms, bet be blogos valios, nes kitaip ir U-to nebūtų. Visur reikia geros valios, noro. Perrinkimas neįmanomas. Kalba gali eiti apie darinkimą.

Doc. V. Vaičiuvėnas – apie Tarybą eina gandai. Kokie? – Kas gali pasakyti. Nereikia smulkintis.

Nutarta: padaryti apklausą – kas nori dirbti, kas ne. Trys kuratoriai praveda apklausą.

Prof. A. Smailys – U-tas yra autonominė organizacija. Kauniečiai kūrė U-tą ir kauniečių yra persvara. Geras apklausimo kelias, galima rekomenduoti žmonėms išeiti ar likti. Susidarė blokinė struktūra. Eliminacija – apklausa ir rekomendacijos.

Nutarta: numatomas rugsėjo mėn. posėdis. Apklausti – kas nori likti Senato nariais – iki posėdžio. Klausimą svarstyti esant kvorumui.

Nr. 169. Kreipimasis dėl Menininkų namų perdavimo Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centrui. 1989 m. rugpjūčio 30 d.

Lietuvybės centras Kaune. In *Kauno tiesa*. 1989 08 30. Nr. 199, p. 4.

Lietuvybės centras Kaune

Lietuvos ir išeivijos mokslininkai, balandžio 28 d. susirinkę į konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“, ne tik priėmė Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktą, bet ir įsteigė Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centrą Kaune. Pagal įkūrėjų sumanymą Centras turi telkti viso pasaulio lietuvių bei lietuvių kilmės mokslininkus ir kūrėjus bendram tautos švietimo, kultūros ir mokslo puoselėjimo darbui, taip pat būti JAV, Kanados, Australijos, Italijos ir kitų šalių lietuvių kultūrinė ir mokslinė atstovybė Lietuvoje. Centras buvo sumanytas kaip kartu su užsienio lietuviais pariteto pagrindais tvarkoma institucija, nes tik lygiateisė partnerystė yra pasitikėjimo ir bendravimo pagrindas.

Keturi mėnesiai, prabėgę nuo šios institucijos įsteigimo, parodė jos veiklos galimybes. Sudėtingoje diskusijoje pasiekta, kad Vytauto Didžiojo universitetas būtų kuriamas pariteto pagrindais su užsienio lietuvių mokslininkais. Jau šiais mokslo metais kartu su kitais universitete dirbs 11 profesorių, atvykusių talkon iš Jungtinių Valstijų ir Kanados. Per būsimuosius septynerius metus kasmet aspirantūron į Europos ir Amerikos universitetus išvyks po septynis jaunus mokslininkus, kurie, po trejų metų grįžę, papildys Vytauto Didžiojo universiteto dėstytojų gretas. Jau vasario mėnesį į „Pacific Lutheran University“ išvyks mokytis pirmieji studentai, o kitą vasarą Kaune laukiama lituanistinių kursų klausytojų iš svečių šalių. Neužmiršti ir meno žmonės. Gegužės mėnesį į Kauną atvyks modernaus šokio teatras iš Mineapolio, užsienyje bus pristatoma mūsų dailininkų kūryba. Ir tai tik menka dalis to, kas jau pradėta įgyvendinti.

Deja, lig šiolei Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras neturi savo patalpų ir glaudžiasi menkame kambarėlyje Menininkų namuose, buvusioje Popiežiaus nuncijaus rezidencijoje. Šioje patalpoje nėra galimybės pastatyti brangios aparatūros, atsiųstos ir siunčiamos Centro narių, gyvenančių svečiose šalyse, jau nekalbant apie tai, kad vos ne kasdien jame apsilanko bent keli Lietuvoje besisvečiuoją išeivijos mokslininkai ir meno žmonės. Todėl vargana padėtis, kurioje atsidūrė Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras, nedaro Kaunui garbės, diskredituoja mūsų pastangas plėsti bendradarbiavimą su užsienyje gyvenančiais lietuviais.

Šiai veiklai būtina suteikti patalpas, kurios atitiktų jo prestižinę funkciją – atstovauti pasaulio lietuvių mokslininkams ir kūrėjams, jungti juos bendram darbui su tautiečiais Lietuvoje. Todėl kreipiamės į miesto Vykdomąjį komitetą, jo pirmininką P. Staškūną, prašydami Centrui skirti pastatą S. Nėries g. 56, kuriame dabar įsikūrę Menininkų namai. S. Nėries (buvusioje V. Putvinskio) gatvėje Nepriklausomybės metais buvo įsikūrusios diplomatinės atstovybės. Čia pat, šalia – Laisvės paminklas, kuriam nusilenkti skuba kiekvienas į Lietuvą pasisvečiuoti ar talkon atvykęs tėvynainis. Būtų simboliška, jei prie pastato

S. Nėries g. 56 suplevėsuotų pasaulio valstybių, kuriose gyvena Centro nariai, vėliavos. Juk kiekviena atstovybė – vartai į pasaulį, tad tebūnie jie ten, kur šios vėliavos plevėsavo kaip Lietuvos tarptautinio pripažinimo simboliai.

Menininkų namai, kaip ir jų vyresnysis brolis Vilniuje – Menininkų rūmai, įsikūrę praėjusio dešimtmečio viduryje, – taip ir nepateisinęs savo egzistavimo senosios kultūrinės politikos anachronizmas (žr. „Įėjimas iš kiemo pusės. Reportažas iš palaimingus laikus gyvenančių Vilniaus menininkų rūmų", „Gimtasis kraštas", 1989, Nr. 5). Jie netapo meno žmonių bendravimo ramove. Štai ir Kauno rašytojai, paskutinieji iš kūrybinių sąjungų, netrukus išsikels į savo namus. Tuo tarpu Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro įsteigimas – tai realus kelias pradėti naujo lygmens bendravimą. Juk Centro nariais gali būti visų kūrybinių sąjungų atstovai, kuriems abi dabartinių Menininkų namų salės ne tik neužsidarys, o atsivers kūrybiniam bendravimui su išeivijos žmonėmis, kurių ne vienas subrendo jau kitoje kultūrinėje aplinkoje. Menininkų namus reikia reorganizuoti ne todėl, kad įsikūrė Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras, bet todėl kad, jam įsisteigus, to negalima atidėlioti.

Giedrius KUPREVIČIUS
Lietuvos TSR kultūros ministro pirmasis pavaduotojas,
Vytautas STATULEVIČIUS
Lietuvos TSR Mokslų Akademijos viceprezidentas,
Vaidotas ANTANAITIS
Sąjūdžio Seimo Tarybos narys,
Gediminas KOSTKEVIČIUS
Sąjūdžio Seimo narys

Nr. 170. Jurgio Vilemo pokalbis su Aldona Kibirkštiene. 1989 m. rugsėjo 2 d.

Vytauto Didžiojo universitetas: turime, didžiuojamės, tikimės... / Aldonos Kibirkštienės pokalbis su Jurgiu Vilemu. In *Kauno tiesa*. 1989 09 01. Nr. 201, p. 4–5.

Lygiai prieš metus „Kauno tiesos" puslapiuose profesoriaus Alfredo SMAILIO straipsniu prasidėjo diskusija dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo.

Diskusija dėl šios mokslo šventovės atkūrimo, jos krypties ir veiklos modelio buvo ilga ir kartu tokia trumpa: jai prireikė tik... vienerių metų. Skaitytojų mintys, nuomonės, pasiūlymai pradėjo suformuoti Universitetą tokį, kokį šiandien turime. Pirmųjų autorių rašiniai ir davė impulsą įvairioms Respublikos instancijoms prabilti apie Universitetą visu balsu.

Prabėgo vieneri metai, ir jau šiandien sveikinsime pirmuosius Universiteto – būsimo svarbaus pasaulio lietuvių kultūros ir mokslo židinio – auklėtinius...

Laisvės alėja 53... Šį adresą jau žinome ne tik mes, kauniečiai, – kol kas dar kuklus užrašas prie pastato byloja, jog čia įsikūręs Vytauto Didžiojo universitetas. Į ilgai lauktąją Alma Mater šiandien pirmiesiems mokslo metams jau renkasi studentai: Universitetas, visos mūsų tautos pasididžiavimas ir viltis, atveria duris, pradeda darbą!

Kol auditorijose dar tylu, prieš šventinį šurmulį ir didįjį darbymetį užkalbinome einantį Vytauto Didžiojo universiteto rektoriaus pareigas, LTSR MA Fizikinių-techninių energetikos problemų instituto direktorių akademiką Jurgį VILEMĄ.

– Kol kas sėdite „ant dviejų kėdžių" – vadovaujate Institutui bei Universiteto Atkūrimo tarybai ir kartu einate Vytauto Didžiojo universiteto rektoriaus pareigas. Esate prie neeilinės aukštosios mokyklos gimimo „lopšio"...

– Jau įveikus svarbiausius organizacinius sunkumus (nesakau visus – prieš akis jų begalė!), galima būtų pasidžiaugti daugelio žmonių geranoriškumu. Jei šito būtume panorėję prieš penkmetį, galvoti apie tokius Universieto „gimimo" tempus nė nedrįstume. Dabar didesnio pasipriešinimo nesutikome. Tiesa, su tam tikrom išlygom – „pastūmėjimais", paraginimais, priminimais – betgi be šito dar visiems mums nelengva...

Dabar visi sau galime prisipažinti: kai labai norime ir turime g r a ž ų t i k s l ą, padaryti galime tikrai daug. Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo tarybą, išrinktą miesto mokslininkų, bene labiausiai „paveikė"

konferencija „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“. Priėmė ji bekompromisinį sprendimą: rugsėjo 1-ąją Vytauto Didžiojo universitetas turi atverti duris. Taigi trauktis nebebuvo kur... Matėme ir išeivijos lietuvių mokslininkų didžiulį norą padėti atkurti Lietuvai šią Alma Mater. Sulaukus LTSR Aukščiausiosios Tarybos palaiminimo – įstatymo dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo, liepos 22-ąją VDU atkuriamojo laikotarpio Statutą įregistravo ir Respublikos Ministrų Taryba.

– Statutas, vieningai priimtas Atkūrimo tarybos, teigia pagrindinę VDU veiklos nuostatą – akademinės laisvės principą, garantuojantį dėstytojams ir studentams pasaulėžiūros ir sąžinės laisvę. Įregistruoti jį – vadinasi suteikti Universitetui galimybę dirbti visiškai savarankiškai?

– Tai, kad Universitetui leista pačiam nusistatyti mokyklos struktūrą, etatus, atlyginimus, studentų stipendijų dydžius – didelis privalumas. Savame kieme tvarkysimės taip, kaip patys norėsime. Vytauto Didžiojo universiteto veikla bus finansuojama iš rėmėjų lėšų ir lėšų, gautų iš užsakovų už atliktus pagal sutartis darbus. Savarankiškumo statusas, beje, atima galimybę būti finansuojamiems iš Respublikos biudžeto. Finansinės paramos laukiame iš LTSR liaudies švietimo ministerijos, be to, mūsų viltis – rėmėjų ir globėjų gera valia. Į SOCIALINIO BANKO KAUNO SKYRIAUS EINAMĄJĄ SĄSKAITĄ NR. 4700136 pinigų sumas jau pervedė „Bangos“ susivienijimas, „Atramos“ gamykla, Neveronių šiltnamių kombinatas, „Kastos“, „Pramonės“, „Šaltuko“ kooperatyvai. Šiems ir kitiems kolektyvams, taip pat privatiems asmenims, parodžiusiems kilniadvasiškumo ir dėmesio, didelis ačiū!

– Vytauto Didžiojo vardu pavadinta Alma Mater atveria duris (savų rūmų ji dar neturi, glausis svetimoje pastogėje), 173 laimingi pirmakursiai šiandien išdidūs ir šventiški prie Laisvės paminklo tars iškilmingos Priesaikos žodžius. Stojamieji egzaminai jau praeityje, tačiau visi žinome: jie gerokai buvo sukėlę Kauną „ant kojų“. Egzaminų „pamokos“ turbūt nuteikia rimtiems apmąstymams?

– Trys fakultetai, 805 pareiškimai, 173 „palaiminti“ studentai – tai trumpa pirmojo VDU rugsėjo „vizitinė kortelė“. Tokio didelio stojančiųjų antplūdžio tikrai nesitikėjome – iš visos Lietuvos sugūžėjusių Kaunan abiturientų pulkas mums uždavė nelengvą mįslę. Ką gi, egzaminai lieka egzaminais – pateko geriausieji, kontingentu skųstis tikrai negalime. Humanitarinius mokslus studijuos 65, ekonomikos ir tiksliuosius po 54 pirmakursius. Beje, stojo virš 120 medalininkų, priėmėme 66. Humanitarinį fakultetą „uzurpavo“ mergaitės (54), o tiksliuosius ir ekonomikos mokslus pasiryžę daugiau šturmuoti vaikinai. Vienodai balų surinkusiems teisę į studijas teko „apsiginti“ pokalbio metu. Jį taip pat vertinome pažymiais. Beje, atvyksta studijuoti keturios lietuvaitės iš Punsko.

Žinia, dėl kūrimosi skubos nebuvo lengva organizuoti egzaminų komisijos veiklą, gal todėl, iš esmės dirbusi neblogai, ji neišvengė klaidų ir priekaištų. Paprasčiausiai pritrūko laiko pamąstyti apie stojamųjų egzaminų pobūdį, pačią jų „technologiją“. Pavyzdžiui, užsienio kalbos gal derėjo visai atsisakyti, o sudaryti galimybę ją kuo geriau išmokti jau įstojusiems. Kitais metais, žinoma, bus kiti lapai, tačiau manome, jog reikėtų prieš egzaminus organizuoti testą, įvertinantį bendrą studentų išprusimą. Kitaip sakant, surengti savotišką kūrybinį egzaminą.

– Būkime atviri iki galo: redakcijoje netilo skambučiai dėl pasitaikiusio neobjektyvumo per stojamuosius, sulaukėme ir Jūsų tarybos nario gana kritiško rašinio „Kauno tiesoje“...

– Protekcionizmo tikrai stengėmės išvengti, tačiau nuo faktų niekur nepabėgsi: kas buvo – buvo ir nuneigti tiesos negalime. Sulaukėme daugiau kaip 80 apeliacijų, 15-ka jų buvo patenkinta. Pasitaikė ir toks negarbingas faktas: literatūrinio rašinio pažymys iš dvejeto buvo pakeltas į... ketvertą. Žinoma, egzaminų komisijai tai garbės nedaro ir pasiteisinti čia vargu ar begalima.

– Tikėkime, jog Vytauto Didžiojo universitete tikrai viešpataus teisingumas, dora, sąžiningumas. Kitaip ar galėsime kalbėti apie atgimstančios aukštosios tautinės mokyklos kilnią priedermę? Mokslo metai prasideda, tad ką jie žada pirmakursiams?

– Numatyti Universiteto veiklos modelį, žinia, buvo sunku, ir kol kas iki galo jis nėra aiškus. Pasitelkę išeivijos lietuvius, išanalizavome solidesnių pasaulio universitetų patirtį, stengiamės kūrybiškai ją pritaikyti kuriant savąjį. Ne aklai kopijuoti užsieninį, bet sukurti mums, lietuviams, būdingą. Dar ir dabar svarstome, ar tikslinga bus VDU studentams, pavyzdžiui, suteikti bakalauro ar magistro laipsnius.

Aišku viena: turime vilties gabiausius aukštesniųjų kursų studentus pasiųsti į užsienio aukštąsias mokyklas, kad, įgiję ten mokslinius laipsnius, grįžtų į Universitetą kaip kvalifikuoti kadrai. Taip tikimės išsiugdyti savąjį pedagoginį personalą. Komplektuoti jį kol kas sekėsi nelengvai: Kaune humanitarų ir taip didelis deficitas; o iš Vilniaus atsiviliok, kad gudrus, juos nepilnam krūviui. Šitą „deficitą“, tikimės, kompensuos mūsų išeivijos mokslininkai, taip geranoriškai pasiryžę talkinti savo paskaitomis. Štai antropologijos kursą skaitys Arvydas Žygas iš JAV, dabar dirbantis Vilniaus universitete, vėliau jį pakeis profesorė

iš Švedijos Liucija Baškauskaitė. Antrame semestre politologijos atvyks dėstyti profesorius iš Indianos universiteto (JAV) Julius Šmulkštys, o štai religijotyros discipliną be Kauno tarpdiecezinės Kunigų seminarijos docento Algimanto Kajecko žada skaityti Romos popiežiškojo Grigaliaus universiteto profesorius monsinjoras Vytautas Kazlauskas... Mūsų tautiečių mokslininkų maršrutai į Lietuvą žada būti pastovūs...

– Kauniečius domina VDU laisvojo klausytojo statusas. Norinčių jais tapti, ko gero, nemažiau negu buvo stojančiųjų?

– Visiems, tuo besidomintiems, galime pasakyti: Universiteto patalpose iškabinsime sąrašą tų disciplinų, kurių paskaitas laisvi klausytojai, sumokėję atitinkamą mokestį, galės lankyti. Vėliau, išlaikę įskaitas, gaus atitinkamus pažymėjimus.

– Lankydamasi Universiteto Atkūrimo tarybos paskutiniame posėdyje, mačiau, kokia „karšta" ten buvo atmosfera: ją ypač „įkaitino" skirtingos nuomonės dėl VDU Senato. Iš tikrųjų, juk ne vis tiek, koks bus aukščiausias Universiteto valdymo organas...

– Kol kas, kol nėra tikrojo Senato, visas funkcijas atlieka Atkūrimo taryba. Senatą tikimasi išrinkti rudenį: jį sudarys maždaug 50 mokslininkų nuo Lietuvos ir tiek pat nuo išeivijos. „Užsienio pusė" savišskius išsirinks lapkričio mėnesį Čikagoje vyksiančiame šeštajame lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziume. Dėl Senato nemažai ginčijamasi: esama nuomonių, jog reikia pasitelkti daugiau Mokslų Akademijos institutų galvotų vyrų. Turbūt ir ne visi Atkūrimo tarybos nariai turi vienodą teisę jam priklausyti. Aktyvumą atkuriant Alma Mater parodė toli gražu ne visi. Taigi, kai turėsime Senatą, išsirinksime ir tikrąją Universiteto valdžią...

– Esate „einantis" rektoriaus pareigas, tad keletas žodžių apie iškilmingą Vytauto Didžiojo universiteto atidarymą.

- „Gaudeamus" garsai š i a n d i e n 12 val. nuaidės Muzikiniame teatre. Laukiame jame visų buvusių Kauno Vytauto Didžiojo universiteto absolventų. Atneškite, gerbiamieji, į šventę nuoširdžią ir giedrią buvusios senosios Alma Mater laikų dvasią, gerą nusiteikimą. Pabūsite būryje kartu su tais, kurie pasiryžę pratęsti Tautos garbingos aukštosios mokyklos tradicijas, rengti tautinės, humanistinės kultūros ir mokslo požiūriu išprususius absolventus. Jie taip reikalingi būsimai Nepriklausomai Lietuvai.

– Palinkėkime ir mes buvusiems bei esamiems studentams gražios ir prasmingos šventės.

Kalbėjosi Aldona KIBIRKŠTIENĖ „K. t." korespondentė

Algimanto BARZDŽIAUS ir Edmundo KATINO nuotraukos.
Nuotraukose: akademikas Jurgis Vlemas; jie – Vytauto Didžiojo universiteto pirmakursiai

Nr. 171. Įrašas Romualdo Baltrušio dienoraštyje. 1989 m. rugsėjo 2 d.

Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2013, p. 60–62.

1989-09-02 – Šeštadienis

Vakar pagaliau įvyko VDU mokslo metų pradžios iškilmės. Tai pirmasis atkurtojo Vytauto Didžiojo universiteto mokslo metų inauguracijos aktas. Jis vyko Kauno muzikiniame teatre, į kurį susirinko 178 pirmakursiai ir apie 60 profesorių, dėstytojų, asistentų. Inauguracija prasidėjo lygiai 12 val. pasigirdus salėje varpo dūžiams. Gaudžiant varpui, iš abiejų užkulisių pusių kupini rimties į sceną lėtai suėjo VDU Laikinosios mokslo tarybos pirmininkas prof. J. Vilemas, laikinai einantis VDU rektoriaus pareigas, ir Tarybos nariai. Tos Tarybos narys ir aš esu. Susirinkus Laikinajai tarybai scenoje, varpas nutilo. Išėjęs į priekį pirmininkas prof. J. Vilemas tarė įžanginį žodį, linkėdamas pirmiesiems atkurto VDU studentams geriausios sėkmės studijose ir geriausios kloties gyvenime. Po jo žodžio visa salė, Kauno valstybinis choras, vadovaujamas prof. P. Bingelio, ir teatro orkestras (choristai ir orkestras buvo orkestrinėje) sugiedojo Lietuvos himną „Lietuva, Tėvyne mūsų". Po himno prof. A. Smailys perskaitė Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos įsakymą (1989-07-04). Choras, visi esantys scenoje ir salėje sugiedojo „Gaudeamus igitur..." Tada prof. J. Vilemas garsiai perskaitė VDU Laikinosios mokslo tarybos narių pavardes, o šie po vieną per orkestrinę padarytą perėją nusileido į salę. Scenai ištuštėjus, žodis suteikiamas LSSR Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojai, Sąjūdžio seimo narei prof. K. Prunskienei. Ji sveikino atkurtojo VDU profesorius ir studentus, linkėjo jiems sėkmės studijose, pažymėdama, jog Universiteto atsiradimas šalyje yra jos gyvybingumo ir kultūringumo požymis. Savo linkėjimus studentijai

prof. K. Antanavičius baigė žodžiais: „Telaimina Jus Dievas.“ Toliau aktoriai P. Venclovas ir O. Dautartaitė deklamavo Bernardo Brazdžionio eiles, o choras dainavo „Kur bėga Šešupė“ (ž. Maironio, muz. Č. Sasnausko). Paskui kalbėjo prof. Pr. Zundė (JAV). Jis sveikino atkurtojo VDU ir kaip dabar vykstančio šeštojo Lietuvių kultūros ir mokslo simpoziumo organizatorius, išreikšdamas viltį, kad atkurtojo VDU geras vardas bus toks, kaip ir buvusio prieš Antrąjį pasaulinį karą. Vėliau kalbėjo Antanas Dambrauskas (iš Druskininkų, VDU absolventas, buvęs komunistų tremtinys Sibire), kuris priminė, kad ne tik lietuviai yra padėję buvusiam VDU, bet ir vokiečiai prof. J. Eretas, Švarcas, prof. K. Regelis, rusas prof. L. Karsavinas (nužudytas Sibiro konclageriuose). Jo veikalas „Europos kultūros istorija“ lietuvių kalba buvo ir lieka gerai vertinamas (šešių tomų). A. Dambrauskas atkurtajame VDU taip pat norėtų ir ateityje matyti visų tautų mokslo žmones, taip darniai bendradarbiaujančius ir aukojančius savo darbą Lietuvai. Atkurtąjį VDU sveikino Vilniaus pedagoginio instituto direktorius ir padovanojo „Lietuviškąją enciklopediją“ (išleista JAV) ir 500 tomų grožinės literatūros. Toliau gražia dzūkų tarme kalbėjo Punsko lietuvaitė – studentė. Ji džiaugėsi, kad galės studijuoti Tėvynėje Lietuvoje savąja gimtąja kalba. Po jos žodį tarė dr. Gediminas Kostkevičius (daug nuveikęs VDU atkuriamajame darbe). Jis pabrėžė, kad po 1950 m. VDU išformavimo visa Lietuva pajuto, kad buvo daug prarasta mokslo, minties ir kultūros prasme. „Atvykus į svečias šalis, – kalbėjo jis toliau, – greitai pajunti, ar esi atsidūręs universitetiniame mieste, ar šiaip pilkame pramonės ir įmonių centre.“ Jis sakėsi tikįs, kad į atkurtąjį VDU grįš Europinės universitetų tradicijos, ir ta proga perdavė atkurtojo universiteto profesūrai ir studentijai dr. Valdo Adamkaus, prof. Liucijos Baškauskaitės, taip pat sergančio prof. Vytauto Statulevičiaus nuoširdžiausius sėkmės linkėjimus.

Aktoriai vėlei skaitė B. Brazdžionio, K. Inčiūros eilėraščius, choras dainavo lietuviškas dainas.

Aš, kaip paskutinės jau Kauno valstybinio Vytauto Didžiojo universiteto laidos (1950) absolventas ir Laikinosios mokslo tarybos prezidiumo narys, žodį sakiau paskutinis, tad jį visą pateikiu:

„Šiandieną laimės diena – esame atsikūrusio VDU pirmosios studentų inauguracijos liudininkai. VDU jau beveik prieš 40 metų buvo sovietinių okupantų išformuotas, tačiau jo paskleista mokslo ir humanitarizmo šviesa Lietuvos žmonėse neužgeso. Buvęs VDU, kad ir suardytas, liko gyvas tautos šviesulių širdyse, mintyse ir dvasioje, o toji jo gyvastis tarytumei raginte ragino lietuvius greičiau jį atkurti. Dabar atsikūrusiame VDU jau yra 178 studentai. Tai pirmosios atkurtojo VDU kregždės. Įstoti siekė gerokai daugiau ir gabių merginų ir vaikinų, tačiau vietų kiekis buvo ribotas. VDU atkurtas tėvynėje ir visame pasaulyje gyvenančių lietuvių bei tautiečių pastangomis. Jie visomis savo išgalėmis pasiryžę būti naudingi VDU. Tas didis troškimas ne vieną mokslo žmogų tiek čia, iš Lietuvos, tiek iš tolimiausių pasaulio kraštų atves į VDU paskleisti savo sukauptas žinias ir įsitraukti į universiteto veiklą. Trokščiau, kad ir šviesa, ir tiesa lydėtų tos prisikėlusios Alma Mater – VDU veiklos kelius, o Viešpats juos laimintų.“

Po sveikinimų ir kalbų prof. J. Vilemas pakilo į sceną ir pakvietė visus įstojusius į VDU studentus atsistoti priesaikai. Prof. J. Vilemas iš lėto skaitė, o studentai kartojo priesaikos žodžius:

„Aš, Vytauto Didžiojo universiteto studentė (-as), iškilmingai pasižadu visas įgytas žinias skirti savo Tėvynei, dosniai jas dalyti visiems Lietuvos žmonėms vardan gėrio, doros ir niekada nenaudoti jų vardan pikto. Tepadeda man Dievas.“

Pasibaigus priesaikai, Kauno valstybinis choras galingai užgiedojo „Lietuviais esame mes gimę“. Karo muziejaus sodelyje suskambus kariliono varpams „Gaudeamus...“, prie Laisvės paminklo buvo padėtos gėlės. Atskubėjęs korespondentas kažką norėjo prof. J. Vilemo klausti, tačiau šis tepasakė: „Aš jaudinuosi taip kaip studentas... Jaudinanti diena...“

Po viso atkurtojo VDU ir jo pirmakursių inauguracinio ceremonialo visi nužygiavome į Vytauto Didžiojo – Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčią, kur kun. Ričardas Mikutavičius aukojo šiai progai skirtas šv. Mišias. Kol mes abu su Irena perėjome per visą senamiestį, bažnyčią jau radome pilnutėlę. Mudu pro zakristiją įvedė prof. kun. V. Butkus. Įžengus prie altoriaus, zakristijonas pastatė suolą ir mes ten pat susėdome. Pamokslo metu kun. R. Mikutavičius visus pasveikino ir pasakė: „Nuo šiol jūs tampate mano parapijiečiais.“ Po pamokslo grįždamas prie altoriaus dar pasveikino prof. J. Vilemą, paskui paduodamas ranką sveikino visus ten sėdėjusius VDU Laikinosios atkuriamosios tarybos narius.

Po šv. Mišių Kauno valstybinis choras, vadovaujamas prof. P. Bingelio, o su juo kartu visa bažnyčia užgiedojo Lietuvos himną. Tuo ir baigėsi pirmoji atkurtojo VDU inauguracijos šventė.

Nr. 172. ELTOS pranešimas apie VDU veiklos pradžią. 1989 m. rugsėjo 2 d.

Universiteto atgimimas. In *Tiesa*. 1989 09 02. Nr. 203, p. 3.

Universiteto atgimimas

Vos prieš metus prabilome apie Vytauto Didžiojo universitetą, o šį rugsėjį jau kviečiame naujosios mokslo įstaigos studentus į auditorijas.

Metai pranoko dešimtmetį. Remiant visuomenei ir užsienio lietuviams, pritariant Respublikos vyriausybei, Universitetas prikeltas naujam gyvenimui. Jis vėl tarnaus Lietuvai.

Po Kauno muzikinio teatro salės skliautais rugsėjo pirmosios vidudienį vėl nuskambėjo „Gaudeamus". Čia į iškilmingą posėdį, skirtą Universiteto atgimimui, gausiai rinkosi buvę Universiteto auklėtiniai, dabartiniai pedagogai ir studentai, svečiai.

Iškilmingą posėdį pradėjęs einantis rektoriaus pareigas LTSR Mokslų Akademijas Fizikinių-techninių energetikos problemų instituto direktorius, akademikas Jurgis Vilemas pažymėjo, kad ši diena įeis į Lietuvos švietimo ir kultūros istoriją. Atkurta senoji Alma Mater, kurios profesūra, buvę auklėtiniai toli už Respublikos ribų išgarsino mūsų kraštą. Atgimęs Universitetas bus pirmoji naujo tipo aukštoji mokykla. Jo statutas dėstytojams ir studentams garantuoja pasaulėžiūros ir sąžinės laisvę. Universiteto taryba savarankiškai sudarinės mokymo planus ir programas, nustatys dėstytojų etatus ir jų atlyginimų dydį, stipendijas.

Universiteto veikla bus finansuojama iš rėmėjų lėšų ir pinigų, gautų už atliktus mokslinius darbus pagal sutartis. Vieni pirmųjų į rėmėjų gretas įstojo „Bangos" susivienijimo, „Atramos" gamyklos, Jonavos chemijos statybos tresto, Neveronių šiltnamių kombinato, Vilkijos tarybinio ūkio ir kiti kolektyvai, įnešę nemažas sumas į Universiteto sąskaitą.

Akademikas J. Vilemas pasveikino 178 jaunuolius ir merginas, kuriems įteikti studentiški pažymėjimai, padėkojo Universiteto Atkūrimo tarybos nariams, mūsų tautiečiams mokslininkams, gyvenantiems užsienyje, „Aukuro" klubui už parodytas pastangas ir ryžtą atkuriant Universitetą.

Vytauto Didžiojo universiteto kolektyvą sveikino, mintimis apie jam iškylančius uždavinius šiais pertvarkos ir tautinio atgimimo laikais pasidalijo iškilmingame posėdyje kalbėję Lietuvos TSR Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotoja Kazimiera Prunskienė, tautiečiai mokslininkai – profesorius iš Australijos Vytautas Doniela ir profesorius iš JAV Pranas Zundė, Lietuvos KP CK ideologijos skyriaus vedėjo pavaduotojas Steponas Imbrasas, Sąjūdžio Seimo tarybos narys, TSRS liaudies deputatas Kazimieras Antanavičius, Kauno miesto vykdomojo komiteto pirmininkas Petras Staškūnas, studijuoti į Vytauto Didžiojo universitetą iš Punsko atvykusi Renata Aleksaitė ir kiti.

Visi pirmakursiai iškilmingai prisiekė: Vytauto Didžiojo universitete įgytas žinias skirti Tėvynei. Dirbti vardan gėrio, grožio ir doros!

Istorijos muziejaus sodelyje iškilmingo posėdžio dalyviai išklausė varpų muzikos koncertą. Vienoje seniausių Kaune Vytauto bažnyčioje ta proga buvo atlaikytos inauguracinės mišios.

ELTA

Nr. 173. Aldonos Kibirkštienės korespondencija apie VDU atidarymą. 1989 m. rugsėjo 2 d.

Kibirkštienė, Aldona. Lietuva, mes Tavo vaikai... Vytauto Didžiojo universitete prasidėjo mokslo metai. In *Kauno tiesa*. 1989 09 02. Nr. 202, p. 1–2.

Lietuva, mes Tavo vaikai... Vytauto Didžiojo universitete prasidėjo mokslo metai

... Juos, jaunus ir gražius, su gėlėmis skubančius į Muzikinį teatrą gausiame žmonių būryje galėjai atpažinti nesunkiai. Jie, Vytauto Didžiojo universiteto pirmakursiai, v a k a r atėjo šventėn ne vieni. Orūs, inteligentiški salėje su jaunimu sėdėjo pražilę garbingi vyrai ir tokios pat gražios, išminties kupinos moterys. Dvi Vytauto Didžiojo vardu pavadintos Alma Mater kartos. Viena su jos suolu atsisveikino prieš daugelį dešimtmečių, o kitai Vytauto Didžiojo universiteto istorijos naują puslapį patikėta pradėti rašyti šiandien.

Senoji mokslo ir kultūros šventovė atkurta, džiaugsmu spindi akys visų atėjusių į pirmųjų šios Alma Mater mokslo metų atidarymą...

– Neturėtume šiandien šio Universiteto, jei nebūtų ilgų ir gražių jo pirmtako gyvavimo tradicijų, jei nedegtume noru susigrąžinti, išsaugoti tai, ką per ilgus metus Vytauto Didžiojo universitete buvo sukūrę šviesūs Lietuvos žmonės, – pirmasis kreipėsi į studentus, kolegas, svečius Jurgis Vilemas, VDU Atkūrimo tarybos pirmininkas.

Tylos minute pagerbiami hitleriniuose ir stalininiuose lageriuose nukankinti Lietuvos inteligentai.

Simboliškai nuskambėjusios Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo Akto eilutės, kurias perskaitė profesorius Alfredas Smailys, priminė: savarankiškoje aukštojoje mokykloje vienas svarbiausių bus akademinės pasaulėžiūros ir sąžinės laisvės principas. Šiandieniniai pirmakursiai savų studentiškų kepuraičių dar neturi, bet kokie išdidūs ir laimingi prie Tautinės vėliavos stovėjo jų atstovai, kai Jurgis Vilemas uždėjo jiems senojo Vytauto Didžiojo universiteto auklėtinių kepuraites! Metų vingiuose stropiai išsaugotas, su meile ir pagarba puoselėtas.

Universiteto atkūrimas – šventė ne tik kauniečiams, bet ir visos Lietuvos žmonėms. Daug garbingų svečių atvyko, jo kūrėjų ir studentų pasveikinti. Ir negalėjai nepritarti LTSR Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotojos Kazimieros Prunskienės žodžiams, jog VDU atkūrimas – tai dar vienas įvykis, ženklinantis Lietuvos atgimimą ir valstybingumo atkūrimą, jog kilni Universiteto misija – Lietuvos humanistinių, demokratinių ir kūrybinių tradicijų plėtojimas, visame pasaulyje gyvenančių lietuvių vienijimas. O kartu su prasminga viltimi – tikėjimas, jog Vytauto Didžiojo universitetas neįsileis stagnacijos viruso – korupcijos, pavydo, kad jis taps tikru mokslo, kultūros, tautinio atgimimo židiniu.

Antrą kartą gimstančiu kūdikiu Universitetą pavadino profesorius iš Australijos Vytautas Doniela[173]. Buvęs senosios Alma Mater studentas humanitaras Antanas Dambrauskas prisipažino, jog Universitetas, kuriame studijavo pačiais brandžiausiais Lietuvos Nepriklausomybės metais, buvo švenčiausia vieta jo gyvenime po bažnyčios... Svečias iš Kalifornijos Julius Jodelė sakė: „ilgai mylėjau Lietuvą iš toli, o šiandien negėda parodyti džiaugsmo ašarų“. Vilniaus pedagoginio instituto rektorius A. Razma išreiškė viltį, jog motiniškos Lietuvos meilės užteks visiems, ir su VDU dosniai dalysis viskuo Respublikos aukštosios mokyklos.

„Grįšime į europinės kultūros ir civilizacijos vagą, iš kurios buvome išėję“, – ši mintis, nuskambėjusi profesoriaus Vytauto Paliūno ir Gedimino Kostkevičiaus žodžiuose, išryškino bene svarbiausią atgimusios Alma Mater kryptį: Universitetą kursime padedami išeivijos lietuvių, suglausime pečius, kad garsintume savo auklėtiniais Lietuvą toli už jos ribų. Prasmingi buvo LKP CK ideologijos skyriaus vedėjo pavaduotojo Stepono Imbraso žodžiai, jog ši diena – šventė visai mūsų tautai. Miesto Vykdomojo komiteto pirmininkas Petras Staškūnas pareiškė dėkingumą, kad VDU atkūrimo idėją taip geranoriškai palaikė svetur gyvenantys tautiečiai.

Vienas po kito į sceną ėję garbingi svečiai – profesoriai, studentai – kalbėjo apie atkurto Universiteto kilnią ir gražią priedermę, apie tai, jog jau beveik keturiasdešimt metų išformuota senoji Alma Mater išliko gyva visų širdyse, išreiškė viltį, jog jos tolesnį kelią lydės ir šviesa, ir tiesa. Lietuvos Persitvarkymo sąjūdžio Seimo tarybos vardu kalbėjęs profesorius Kazimieras Antanavičius pasakė labai prasmingus žodžius:

– Kaip gerai tau, Lietuva, kad turi tiek daug darbščių sūnų!..

Darbštūs sūnūs ir dukros, tikėkime, išaugs atgimusios Alma Mater auditorijose. Pirmakursiai, priėmę garbingą studentišką Priesaiką, iškilmingai pasižadėjo: visas įgytas žinias skirti Tėvynei, dosniai dalyti jas Lietuvos žmonėms vardan gėrio, grožio, doros ir niekada nenaudoti vardan pikto.

Kauno valstybinio choro atliekami kūriniai, aktorių P. Venslovo bei O. Dautartaitės skaitomos išeivių lietuvių poetų eilės praskaidrino šventės nuotaiką, suteikė jai iškilmingumo, rimties.

Studentai, profesoriai, svečiai, visi kartu atėjo prie Laisvės paminklo. Toli po aikštę vėjas nuskraidino varpais atliekamą „Gaudeamus“ melodiją, klausėsi jos suklusę praeiviai, klausėsi visi, kam brangi ir prasminga pirmoji mokslo diena.

Iškilmės baigėsi, inauguracinės pamaldos įvyko Vytauto Didžiojo bažnyčioje.

Aldona KIBIRKŠTIENĖ
„K. t.“ korespondentė

[Nuotraukos: 1) Iškilmių akimirkos Politinio švietimo namų salėje; 2) grupelė studentų; 3) studentai Mišiose; 4) Ričardas Mikutavičius]

[173] Tekste – Daniela.

Nr. 174. Kastanto LUKĖNO korespondencija apie VDU atidarymo iškilmes. 1990 m. rugsėjis

Lukėnas, Kastantas. Atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas. In *Katalikų pasaulis*. 1989, Nr. 17/18, p. 26–27.

Atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas

[...] Rugsėjo pirmąją į iškilmingų mokslo metų pradžios šventę susirinko Lietuvos ir išeivijos mokslininkai, laimingieji 173 pirmakursiai, buvę VDU studentai ir kiti svečiai. Pirmasis prabilo einantis rektoriaus pareigas akademikas Jurgis Vilemas, profesorius Alfredas Smailys perskaitė Universiteto atkūrimo aktą. Buvusiųjų studentų vardu kalbėjo vertėjas Antanas Dambrauskas (šis antikinės literatūros specialistas yra išvertęs kai kurias Senojo Testamento knygas). Universitetas po bažnyčios jam buvo švenčiausia vieta. Dambrauskas iškėlė du Universiteto mokslininkus: lenką Mykolą Remerį ir rusų Levą Karsaviną. Tautybė nekliudė jiems ne tik puikiai kalbėti lietuviškai, bet ir praturtinti mūsų kultūrą aukšto mokslinio lygio veikalais. Profesorė Kazimiera Prunskienė pabrėžė atkurtojo Universiteto misiją: jis privalo tarnauti visos tautos humanizavimui, ryšiams su išeivija, laisvai kūrybinei minčiai. Aktyvus Universiteto Atkūrimo tarybos narys Algirdas Patackas priminė, kad Lietuva į nepriklausomybės kelią atėjo neturėdama lietuviškos miesto kultūros – Kaunas tapo pirmuoju atgimstančios Lietuvos miestu-asmenybe, tarsi antikiniu „poliu“. Atkurtąjį Universitetą sveikino prof. Vytautas Daniela iš Australijos, prof. Pranas Zundė iš JAV, buvusiojo rektoriaus sūnus Julius Jodelė iš Kalifornijos, Sąjūdžio seimo tarybos narys Kazimieras Antanavičius, Lietuvos aukštųjų mokyklų atstovai ir kiti svečiai. Kartodami rektoriaus Jurgio Vilemo tariamus iškilmingos priesaikos žodžius, pirmakursiai pasižadėjo įgytas mokslo žinias dosniai skleisti Lietuvos žmonėms, darbuotis tik vardan gėrio, grožio ir doros, savo pažadą sutvirtindami žodžiais: „Teteisia mane mano sąžinė ir tepadeda man visagalis Dievas“.

Padėję gėlių prie Laisvės statulos iškilmių dalyviai suplaukė į Šv. Mišias Vytauto Didžiojo rūpesčiu pastatydintoje Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų (kauniečių vadinamojo Vytauto) bažnyčioje.

Pirmą kartų pokario Lietuvoje aukštoji mokykla pradėjo mokslo metus iškilmingomis pamaldomis. Neseniai paskirtas šios parapijos klebonu kun. Ričardas Mikutavičius, žinomas platiesiems Lietuvos gyventojų sluoksniams savo literatūrine kūryba ir ne kartą Respublikos muziejuose eksponuota meno kūrinių kolekcija. Jis pavadino susirinkusį akademinį jaunimą savo dvasios vaikais ir parapijiečiais, kvietė įaugti į šios kuklios, bet garbingos Bažnyčios liturginį gyvenimų. Emocingi pamokslo žodžiai žadino protus ir jaudino širdis: buvo priminta, kokiais reikšmingais žodžiais universitetinio auklėjimo svarba nusakyta II Vatikano Susirinkimo dokumentuose. Priminta taipogi ir tai, kad savarankiškas Universitetas gyvuos iš visų mūsų aukų, kad visa Lietuva turi rūpintis savo atgimusiu kūdikiu. [...]

Nr. 175. Kauno menininkų namuose įsikūrusių įstaigų atsakymas į Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro pretenzijas. 1989 m. rugsėjo 8 d.

Kaip padalyti tai, kas jau išdalyta. In *Kauno tiesa*. 1989 09 08. Nr. 207, p. 3.

Kaip padalyti tai, kas jau išdalyta

„Kauno tiesoje“ š. m. rugpjūčio 30 d. numeryje pasirodė straipsnis „Lietuvybės centras Kaune“, pasirašytas kultūros ministro pirmojo pavaduotojo G. Kuprevičiaus ir dar trijų autorių. Gerb. G. Kuprevičiaus elgesys šioje istorijoje mums atrodo daugiau negu keistas. Prieš pusmetį jis pats pasirašė susitarimą su Lietuvos kultūros fondo pirmininku Č. Kudaba, pagal kurį Kauno menininkų namų pastatas (S. Nėries g. 58) tampa LKF Kauno tarybos būstine. Ministro pavaduotojas aktyviai dalyvavo kuriant Kauno menininkų namų kultūros klubą prie LKF Kauno tarybos. Galų gale su gerb. G. Kuprevičium buvo svarstoma nauja Menininkų namų koncepcija.

Šiuo metu Menininkų namuose realiai dirba (be straipsnyje minėto Rašytojų sąjungos Kauno skyriaus) LKF Kauno taryba, Kultūros paveldo Kauno krašto taryba, Kauno džiazo centras, Vydūno draugija, „Vilnijos“ draugija, Profesinės kultūros bendrija „Menta“. Sudaryta sutartis su Vytauto Didžiojo universitetu

dėl salės naudojimo menotyros bei teatro istorijos paskaitoms. Spalio–lapkričio mėnesiais turi pradėti dirbti kamerinis teatras-studija.

Menininkų namai, be pagrindinės salės bei parodų salės, – tai tik septyni kabinetai, iš kurių du užima rašytojai, ir viename buvo geranoriškai priglaustas Pasaulio lietuvių centras (iki gaus patalpas). Keista, kad ruošiamasi kurti naują darinį, griaunant kitą, aktyviai veikiantį. Juo labiau, kad dalijama tai, kas jau yra išdalyta. Sutinkame, kad naujam Centrui reikia patalpų, bet kategoriškai prieštaraujame, kad tai vėlgi daroma kultūros sąskaita.

Menininkų namų direktorius A. NORVILAS
Lietuvos kultūros fondo Kauno tarybos pirmininkas A. SPRINDYS
Lietuvos rašytojų sąjungos Kauno skyriaus vardu A. DABULSKIS
Vydūno draugijos vardu jos pirmininko pavaduotojas T. STANIKAS
Kauno džiazo centro vardu K. LUŠAS
Profesinės kultūros bendrijos „Menta“ pirmininkas S. LAPEIKA
„Vilnijos“ draugijos vardu V. POVILIONIS

P. S. Šis laiškas nusiųstas LTSR kultūros ministrui D. Trinkūnui.

***

Nustebino straipsnio („Kauno tiesa“, š. m. rugpjūčio 30 d.) autorių teiginys, kad Menininkų namai – „senosios kultūrinės politikos anachronizmas“. Tai kaipgi suprasit gerb. ministro pavaduotoją, jei Menininkų namai steigiami Klaipėdoje? Ar juos irgi siūlysite uždaryti, nors po visais raštais yra ir Jūsų parašas? O argumentai ir siūlymas pasiskaityti 1989 m. „Gimtojo krašto“ 5-ame numeryje straipsnį apie Vilniaus menininkų rūmus, mūsų manymu, mažiausiai nepamatuoti – juk ten nėra nė vieno žodžio apie Kauno menininkų namus. Mūsų namų struktūra, darbo metodai ir etatai yra visiškai kitokie. Ir kuo remdamiesi straipsnio autoriai teigia, kad Menininkų namai „netapo meno žmonių bendravimo ramove“? Mums regis, tokį teiginį reiktų prieš tai patikrinti (bent jau išplatinus anketas tarp pačių menininkų).

Keletas žodžių dėl Pasaulio lietuvių kultūros centro vadovo G. Kostkevičiaus pozicijos, kuri mus nemaloniai stebina. Į Menininkų namus Centras buvo priimtas linkint Jam visokeriopos sėkmės, nes idėja tikrai graži ir neabejotinai verta įgyvendinti.

Tačiau išeitų, kad svečiai panoro atsikratyti šeimininkais, pastariesiems to nė nežinant. G. Kostkevičius veikė už Menininkų namų nugaros; mūsų atstovai nedalyvavo nė viename svarstyme dėl patalpų, nekalbant jau apie tai, kad nežadėjome užleisti pastato Centrui.

Ar tokie neetiški „kovos už vietą po saule“ metodai nemeta šešėlio ir ant gražios Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro idėjos?..

Algimantas NORVILAS
Menininkų namų direktorius

Nr. 176. Vytauto Donielos pasisakymas apie filosofiją VDU. 1989 m. rugsėjo 15 d.

Doniela, Vytautas. Filosofija nepripažįsta žodžių infliacijos. In *Kauno tiesa*. 1989 09 15. Nr. 214, p. 5.

Filosofija nepripažįsta žodžių infliacijos

Vytautas DONIELA – lietuvis, Njukastlio (Newcastle) Australijoje universiteto profesorius, dalyvavo Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo iškilmėse. Apsilankęs „Kauno tiesos“ redakcijoje, V. Doniela išsakė įdomių minčių, liečiančių filosofiją, jos vietą Vytauto Didžiojo universitete.

– Kokią matote filosofijos vietą atkurtame Vytauto Didžiojo universitete?

– Pirmiausia norėčiau atsiriboti nuo populiarios, dar ir lietuvių inteligentijos tarpe girdimos nuomonės, kad filosofija – daugmaž asmeninės pasaulėjautos išraiška. Tai romantiška samprata, pagal kurią kiekvienas gali turėti savo filosofiją. Universitetinėje plotmėje filosofija yra „kieta“ kritiška disciplina, nukreipta į pačius dalyko ar disciplinos pagrindus. Šia prasme filosofija plinta, o kai kuriuose Vakarų universitetuose net įsigali kaip gamtos mokslų filosofija ir t. t. Tai ne kas kita, kaip pagrindinių prielaidų perkratymas,

kritiškas vertinimas, nes žinome, kaip greitai keičiasi žinios apie fizinį pasaulį ir apie žmogaus psichologinį funkcionavimą. Filosofiją aš suprantu kaip faktinę analizę, o ne asmeninių jausmų išsiliejimą žodžiais. Svečiuojantis Lietuvoje, matyti bent dvi infliacijos: nepadengtų pinigų plitimas ir tuščių žodžių nuolatinė gamyba. Atkurtasis Kauno universitetas turėtų vengti žodžių infliacijos, taip pat ir jausminės efuzijos (išsiliejimo). Rimta faktinė filosofija atsisuka ir prieš tuščiažodžiavimą, ir prieš asmeninių emocijų pavertimą šventomis.

– Kaip konkrečiai įsivaizduojate filosofijos dėstymą Kaune?

– Manyčiau, kad reiktų pradėti be pretenzijų. Nereiktų dubliuoti Vilniaus universitete pradėtų filosofijos kaip specialybės studijų. Dar nėra nei pakankamai studentų, nei personalo. Vis vien Kaune filosofija turėtų sudaryti savitą ir įvairios struktūros skyrių.

– Tad kokia šio skyriaus struktūra?

– Pirmiausia reikia atsižvelgti į studentų poreikius. Atrodo, jog Humanitarinio fakulteto studentų dalis taps mokytojais, švietėjais, visuomeninio gyvenimo veikėjais, o dalis lankys šį fakultetą dėl aukštesnio, bet vis dėlto bendro išsilavinimo. Tokiu atveju filosofija sudarytų tik dalį studentų studijų programos.

Filosofijos dėstymo struktūrą siūlyčiau tokią: ji susidėtų iš dviejų rūšių paskaitų ar seminarų ciklų, būtent privalomų ir pasirenkamų. Privalomame komponente butų sekventiškai dėstoma filosofijos (tiksliau, filosofijos problemų) istorija. Pavyzdžiui, pirmaisiais metais pedagogiškai patartina pradėti nuo graikų, tarkim, nuo vadinamųjų sokratinių dialogų, kur akivaizdžiai matomas filosofijos gimimas iš susimąstymo apie tokius kasdieninius dalykus kaip pažinimo, moralės, estetikos klausimai. Antrais metais galima pereiti prie britų empirikų, galbūt dėl jų palyginti lengvo kalbinio stiliaus. Trečiaisiais metais ir vėliau sektų XVII amžiaus racionalistai, Kantas, Hėgelis ir vienas kitas atrinktas svarbesnis modernusis. Ši privalomoji istoriškai orientuota sekvencija suteiktų neblogą filosofijos prasmės suvokimą. Bet lygiagrečiai su privalomais ciklais būtų pateikiami ir pasirenkamieji, kuriuos studentai rinktųsi pagal savo interesus. Jų tarpe galima įžvelgti politinę filosofiją (pavyzdžiui, politinės minties klasikus), principinę visuomeninių struktūrų analizę, kultūros filosofiją, gamtamokslio filosofiją, etiką, estetiką, religijos filosofiją ir t. t. Žinoma, pasirenkamo ciklo pasiūla priklausys nuo dėstančiojo personalo interesų bei kompetencijos. (Čia matau ir išeivijos profesūros įnašą). Privalomų ir pasirenkamų ciklų jungtis neretai yra matoma kaip optimali. Ji tiktų ir Kaunui, nebeieškant jam – ar Lietuvai – savitų struktūrų.

– Jei Kaune filosofija nebus siūloma kaip specialybė, kaip ją jungti su kitomis disciplinomis?

– Paties studento reikalas, ką jis renkasi kaip pagrindinę discipliną. Prie jos jungiama kita ar kitos kaip šalutinės. Pavyzdžiui, archeologas savo sričiai skiria kelis metus, bet filosofijai tik vieną ar dvejus. Žinoma, pasitaiko, kad po metų kitų šalutinė disciplina tampa pirmine, todėl negalima jau nuo pat pradžios studentą traktuoti kaip būsimą baltistą, ekonomistą ar net tiktai mokytoją. Kokią pagrindinę sritį jis pasirinktų ir gal vėliau keistų, kokion profesijon jis įsijungs baigęs – grynai jo paties reikalas. Kiek suprantu, tarybiniai universitetai turi profesijų gamybos planus ir atitinkamą kiekybinę kalkuliaciją. Jei taip, tai vakarietiško universiteto koncepcija yra iš esmės kitokia.

– Jūs turbūt sutiktumėt dėstyti Vytauto Didžiojo universitete?

– Be abejo, tai vienas mano troškimų. Universitete dirbęs beveik trisdešimt metų, neretai pagalvodavau, kad, deja, negaliu darbu tiesiogiai prisidėti prie savo tautos kūrybinės ir dvasinės veiklos. Džiaugsiuos galėdamas įsijungti į atgimimą.

– Kaip žadėtumėte dalyvauti?

– Galiu siūlyti keletą ciklų. Pradžiai turbūt reiktų įžanginių. Vienas iš jų galėtų būti Vakarų politinės minties istorija. Tai klasikų pristatymas, kartu analizuojant jų stiprybes, silpnybes ir reikšmę mūsų epochos sudėtingumui suprasti. Kitą ciklą vadinu mentalitetų teorija. Joje ypatingas dėmesys skiriamas egalitarizmui ir autoritarizmui. Išeities taškas čia dviejų psichologinių struktūrų analizė, nurodant, kaip jos dinamiškai pasireiškia visuomeniniame elgesyje. Šitokia dinaminė analizė nušviečia, kaip susikuria, pavyzdžiui, demokratinės ar autoritarinės visuomeninės politinės struktūros, religijų tipai, net etinės, pedagoginės, estetinės teorijos. Toks ciklas būtu Lietuvoje reliatyviai naujas dalykas.

– „Kauno tiesa“ linki Jums, kaip ir visos lietuvių išeivijos inteligentijai, kuo aktyviau dalyvauti Vytauto Didžiojo universiteto veikloje ir visame tautos gyvenime.

Edmundo KATINO [padaryta V. Donielos] nuotrauka

Nr. 177. Gedimino Kostkevičiaus pasisakymas apie VDU Senato formavimą. 1989 m. rugsėjo 16 d.

Kostkevičius, Gediminas. Ar rinksime Vytauto Didžiojo universiteto Senatą? In *Kauno tiesa*. 1989 09 16. Nr. 214, p. 4–5.

Ar rinksime Vytauto Didžiojo universiteto Senatą?

Atkurto Vytauto Didžiojo universiteto auditorijų slenkstį peržengė nauja karta pirmakursių, nutolusių nuo savo pirmtakų ištisa puse amžiaus. Pradedame rašyti antrąjį Universiteto istorijos tomą, nors dar prieš porą metų vargiai kam galėjo kilti mintis, kad šiai knygai bus lemta išvysti pasaulį. Tačiau knygos vertė – ne blizgantys i viršeliai, o turinys, kuris joje slypi. Tad kam patikėsime rašyti Universiteto metraštį?

Po ilgų ginčų, priimti ar nepriimti partneriais kuriant Universitetą užsienio lietuvių mokslininkus liepos pradžioje buvo paruoštas kompromisinis statuto projektas, numatęs skaitlinį paritetą tarp Lietuvai ir išeivijai atstovaujančių Senato narių. Šalys, ruošusius kompromisini variantą – Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdyba (direktoriai – A. Avižienis ir V. Statulevičius) ir Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo taryba (pirmininkas J. Vilemas).

Mes, centro valdyba, galimybę kurti Universitetą kartu su pasaulio lietuviais laikėme dideliu pasiekimu. Juk vien šiais metais Vytauto Didžiojo universitete laukiama 11 profesorių iš JAV, Kanados, Australijos ir Italijos. Todėl, norėdami sutarti, sutikome su tuo, kad Atkūrimo taryba įeitų į steigiamąjį Universiteto Senatą *in corpore*, be rinkimų. Žinoma, turėjome abejonių dėl tokios Senato sudėties. Juk į tarybą įėjo kitų aukštųjų mokyklų rektoriai, partijos, Sąjūdžio, miesto vykdomosios valdžios ir ūkiniai vadovai, kas visai nesiderino su užsienyje priimta akademinio Senato samprata.

Būtent į tai atkreipė dėmesį prof. Algirdas Avižienis iš Kalifornijos universiteto, svečiavęsis Lietuvoje šią vasarą ir atsivežęs pasiūlymus dėl Senato dalies, atstovaujančios Lietuvos išeivijai, sudarymo. Pagal pateiktą projektą tie 48 išeivijos mokslininkai, kurie pretenduos būti išrinkti į Vytauto Didžiojo universiteto akademinį Senatą, įsipareigoja 7 metų laikotarpiu vieneriems metams atvykti į Kauną, taip pat pasikviesti pas save į Universitetą vieną Lietuvos aspirantą, aprūpinti jį stipendija ir pastoge bei per trejus metus padėti tapti mokslų daktaru. Senato nariai bus išrinkti 6-ajame pasaulio lietuvių kūrybos ir mokslo simpoziume, kuris vyks š. m. lapkričio 21–26 d. Čikagoje.

Taigi susidūrėme su gana kurioziška situacija, kai viena pusė prisiima didelius asmeninius įsipareigojimus, sietinus su Vytauto Didžiojo universitetu, tuo tarpu kita nieko panašaus padaryti ir negali, nes daugumą tarybos narių sudaro medikai, inžinerijos mokslų atstovai, funkcionieriai. A. Avižieniui tai kėlė pagrįstą nerimą: ar išeivijos mokslininkai, pažinę, kas bus jų partneriai Lietuvoje, norės įeiti į tokį Senatą? Todėl jis iškėlė pasiūlymą organizuoti demokratinius Senato rinkimus ir Lietuvoje, būtinai įtraukiant į Universiteto atkūrimo darbą Mokslų Akademiją.

Kad nesukursime Kaune rimto Universiteto nepasitelkę talkon Vilniaus humanitarų ir socialinių mokslų specialistų, kurių daugelis dirba Mokslų Akademijos institutuose, atrodo, suprato ir Atkūrimo tarybos aktyvas. Deja, jo bandymai pasikviesti Vilniaus žmones nebuvo sėkmingi ir, mūsų visų nelaimei, tik skatino ambicinius įsikalbėjimus, kad Universitetą kursime mes, kauniečiai. Tačiau realiai kitaip būti negalėjo. Žmogus, nesijaučiąs savo žemės šeimininku, nebus ir geras darbininkas. O juk vilniečiai į Kauną buvo kviečiami tik kaip konsultantai ar paskaitininkai, be žodžio teisės tvarkant Universitetą. Net humanitarų posėdžiams pirmininkavo matematikas.

Mokslų Akademijos dalyvavimą kuriant Universitetą mes suprantame ne vien kaip personalinį atskirų jos mokslininkų indėlį. Pasaulio lietuvių centro valdyba nuosekliai gynė požiūrį, kad turime kurti vakarietiško tipo Universitetą: pirmieji dveji metai skirti bendram paruošimui, po to prasideda studijos fakultetuose. Po ketverių metų studentui suteikiamas bakalauro laipsnis, užbaigiant pirmąjį mokymosi Universitete etapą, vadinamąjį *undergraduate studies*. Tęsdami studijas jaunuoliai ir jaunuolės gali siekti magistro mokslinio laipsnio (dveji metai papildomų studijų), po to ruošti aspirantūroje daktarinę disertaciją. Pagrindine mokymo baze rengiant magistrus bei doktorantus turi būti atitinkamo profilio Mokslų Akademijos institutai, kurių įsijungimas sutartiniais pagrindais į Vytauto Didžiojo universiteto struktūrą daro jį tarptautinio dėmesio vertu partneriu. Mes juk norime keistis studentų grupėmis su pasaulio universitetais. Pasiūlymų jau esame gavę iš Upsalos, Kopenhagos ir Kalifornijos valstybinių universitetų. Tačiau, norėdami, kad mūsų studentai galėtų ten vykti, mes patys turime svečius priimti, o reikiamą studijų lygį galima užtikrinti tik su Akademijos institutų pagalba.

Rugpjūčio 14 d. po ilgų derybų, kuriose dalyvavo centro valdybos nariai A. Avižienis, A. Statulevičius, K. Antanavičius, A. Buračas ir kiti, akademiko J. Vilemo vadovaujamos tarybos aktyvas ir Mokslų Akademijos prezidiumo vadovybė, buvo susitarta, kad ir Lietuvoje esantiems mokslininkams atstovaujanti Senato dalis (48 vietos) bus renkama. Pagal susitarimą Senato narius turėtų rinkti rinkėjų kolegija, susidedanti iš 43 Atkūrimo tarybos, 15 centro valdybos ir 25 Mokslų Akademijos atstovų. Tačiau jau rugpjūčio 30 d. Atkūrimo tarybos aktyvo pasitarime vyravo nuomonė, kad šio susitarimo reikia atsisakyti. Iškeltas alternatyvus pasiūlymas, kad Mokslų Akademijai atstovaujantys mokslininkai būtų papildomai išrinkti į tas vietas, kurių geranoriškai atsisakys patys Atkūrimo tarybos nariai.

Kad dalis vietų atsilaisvins, galima tikėtis, nes iš 43 Atkūrimo tarybos narių du trečdaliai, kaip reikalauja jos įstatai, nebuvo susirinkę nė karto. Tačiau ar tai geriausias sprendimas? Amerikoje patikimo partnerio žodis atstoja šimtus pažymų, kuriomis ginkluojasi mūsų biurokratas, nes ten bendravimas visuomenėje grindžiamas pasitikėjimu ir vargas tam, kas tą pasitikėjimą prarado. Be to, ar verta painioti Atkūrimo tarybą su akademiniu Senatu, juk jų funkcijos skirtingos.

Atkūrimo taryba buvo sudaryta LKP Kauno miesto komiteto antrojo sekretoriaus Z. Kazakevičiaus ir Sąjūdžio miesto tarybos nario A. Karoblio pastangomis tuo metu, kai „Aukuro“ klubas ruošė konferenciją, priėmusią Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktą. Tarybą š. m. kovo 30 d. išrinko miesto profesorių ir daktarų susirinkimas, kuriame dalyvavo 96 asmenys. Į ją įėjo ir nemaža dalis pažangiai mąstančių mokslininkų, kurių paramos dėka mums pavyko apginti bendrą su užsienyje gyvenančiais lietuviais Universiteto koncepciją.

Taryba atliko nemažą organizacinį darbą ir sprendžiant Universiteto finansavimo, patalpų bei kitus klausimus, tačiau tai neturi nieko bendro su mokymo proceso organizavimu, akademinių laisvių įtvirtinimu ir gynimu. Ne medikams spręsti, koks turi būti verslų fakultetas, ne matematikams pirmininkauti humanitarų susirinkimuose. Kiekvienas turi savo kompetencijos sritį ir reikia, kad dalyvavimas akademinio Senato veikloje virstų darbu, o ne prestižiniu pasisėdėjimu.

Akademinio Senato sudarymas demokratinių rinkimų keliu duotų galimybę tarybai viešai atsiskaityti už savo veiklą. O būtent to viešumo labiausiai ir trūko. Manau, kad tarybos nariai, kurie taip priešinosi užsienio lietuvių dalyvavimui administruojant Universitetą, gali ne tik paaiškinti savo poziciją, bet ir atsakyti į klausimus, kuriuos kelia žmonės: kodėl taip patyliukais, net be oficialaus paskelbimo buvo surinkti Universiteto dėstytojai, deja, kaip matyti, ne geriausi. Kodėl stojimo į Universitetą tvarka buvo prilyginta susiklosčiusiems tarybinės aukštosios mokyklos stereotipams, nors mūsų užsienio partneriai ir siūlė pasinaudoti jų patirtimi? Visuomenėje gyvai svarstomi ir tie nesklandumai, kurie buvo pastebėti per stojamuosius egzaminus, ir menkai teslepiamos Atkūrimo tarybos pastangos monopolizuoti Universitetą, pretenzijos į išskirtinę teisę pasirinkti vadovaujantį ir pedagoginį personalą.

Vytauto Didžiojo universitetas kuriamas Lietuvai, viso pasaulio lietuviams, o ne atskiriems žmonėms, kurie jame ruošiasi dirbti ar prie jo glaustis. Ir todėl bet koks atsiribojimas nuo rimtų mokslinių jėgų, galinčių įnešti savo indėlį į Universiteto kūrimą, yra nepateisinamas. Kitas klausimas, kaip visas tas jėgas sujungti bendram darbui, kaip išrinkti akademinio Senato narius, atstovaujančius Lietuvos mokslinei inteligentijai. Juk Vytauto Didžiojo universitetas – visų mūsų viltis ir rūpestis.

Gediminas KOSTKEVIČlUS
VDU Atkūrimo tarybos narys,
Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro vicedirektorius

Nr. 178. VDU Atkūrimo tarybos prezidiumo posėdžio protokolas. 1989 m. rugsėjo 19 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, lapai nenumeruoti. Rankraštis, originalas.

1989 09 19
VDU Atkūrimo tarybos Prezidiumo posėdis

Dalyvavo:
1. akad. J. Vilemas [parašas]
2. prof. V. Paliūnas [parašas]
3. prof. P. Zakarevičius [parašas]

4. doc. M. Venslauskas [parašas]
5. doc. A. Karoblis [parašas]
6. doc. A. Butkus [parašas]
7. doc. J. Misevičienė [parašas]
8. E. Švėgžda [parašas]
9. V. Alekna [parašas]
10. VK Krutulis [parašas]
11. prof. R. Baltrušis [parašas]

Pirmininkauja: akad. J. Vilemas
Spręsta / svarstyta:

VDU miestelio vieta.
Vystomasi: FTEPI bazėje; Politinio švietimo rūmai, LIMTI.
Bendrabučiai – reikia statyti savo bendrabutį. Vieta – aerodromo teritorija; tuoj už ŽŪA Akademijos (studentams, profesūrai); Rokų raj.
Krutulis – ten negerai. Kuriasi aeronautikos, sporto, švenčių vieta.
Auditorijos ateičiai, biblioteka, skaitykla.
VU Kauno Humanitarinio f-to likimas (VDU turėtų apjungti).
Patalpų yra ir be Kauno vakarinio.
Dėl priėmimo: leisti užbaigti tiems, kurie ten įstojo (į VU KVF), priimti į VDU savo studentus.
Nutarta: statyti bendrabutį prie Fizikinių-techninių problemų instituto, miestelis VDU – prie ŽŪA; centriukas – aplink Rotušės aikštę. Prašyti Centro Komitetą išskirti daugiau vietos Senamiestyje prie Rotušės.
Reikia prašyti Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją Krutulį ieškoti vietos Senamiestyje.
Kuriamas Informatikos centras. Funkcionuoja nuo 1989 m. lapkričio 1 d. FTPI ir KRMTI bazėje.
<u>Senatas</u>. Kas lieka Senate? Pretendentai rašo pareiškimus. Pristatomas sąrašas bloku. Jie visi bus išrinkti. Senato funkcijos: mokymo-mokslo proceso organizavimas. Peržiūrimas esamas Atkūrimo tarybos sąrašas. Tikslas – įvesti į Senatą tik tuos, kurie to nori patys.
Čikagoje VDU Tarybos klausimas gali iškilti savaime. Reikia išsiaiškinti, kokios bus išeivijos Senato funkcijos. Lietuviškos Senato dalies funkcija yra didesnė. Patariama organizuoti VDU-tui remti draugiją, kuri rinktų lėšas pasaulyje labdarystės principais.
Peržiūrėjus 43 žmonių VDU Atkūrimo tarybos sąrašą, lieka apie 35 žmonės, galintys ir norintys dirbti VDU-te.
Išeiviai profesoriai nėra turtingi ir remti materialiai negali. Prof. Zundė rašys pasaulio lietuvių laikraščiams, kad jie nežadėtų to VDU-tui, ko negalės ištesėti.
Siūlyti toliau: atsisveikinti su Tarybos nariais, toliau nebeesančiais Taryboje. JAV bus susitarimas dėl Lietuvos pusės (apie 30 žmonių) ir tvirtinti juos Čikagoje.
Doc. A. Karoblis [praneša]:
Mokslo procesas vyksta normaliai.
Dirba šiuo metu 51 dėstytojas (apie 9119 valandų).
Dėl etatų paskirstymo: 1 dėstytojui tenka 5 studentai (apie 600 akademinių valandų). Pusei etato: 250–330 valandų.
Atlyginimai: I-os kategorijos aukštosios mokyklos skalė.
Pareiškime nurodomas atlyginimas. Rektorius vizuoja.
150–250 h – ketvirtis etato.
<u>Nutarta</u>: Etatai duodami laipsniuotiems dėstytojams, kiti – valandininkai.
Administracija:
Greta Živulinskaitė tvarko buhalterinius reikalus, Ina Jaškūnaitė – studentų registracijos ir kitus reikalus; buhalteris – savo tiesioginiai reikalai ir kanceliarinės prekės. Padės FTPTI-tas Šiugžda – korespondencija, kadrų dokumentacija. Ekonomikos fakultetui gaunamas kambarys LIMTI ir jame reikės pusės metodistės etato (apie 60 rb) kaip fakulteto sekretorės. Reikalinga rūbininkė ir budinti (apie 90 rb).
Kūno kultūros užsiėmimai kol kas nevyksta. Rektorius St. Stonkus parengė U-to studentams kūno kultūros koncepciją. Parems Šliažas ir Kontvainis (šis norėtų ir dėstyti VDU).
<u>Nutarta</u>: ieškoti jauno kūno kultūros dėstytojo.

Magnetofonai – pavedam prorektoriui rasti iš darbuotojų atsakingą materialiai.

Studentams stipendijos – nutarta iki 1990 m. stipendijas skirti 40 rb, Lenkijos lietuviams studentams – 80 rb į mėnesį.

Nutarta padaryti anksčiau vykusių posėdžių kserokopijas, kad 1 egz. visada būtų VDU patalpose.

Laisvi klausytojai šiuo metu klauso tik paskaitas. Už 1 paskaitos klausymą nutarta imti mokestį 30 kapeikų – tuo atveju, kai nuoma už patalpas imama priklausomai nuo klausytojų skaičiaus.

Su miesto biblioteka sutarta, kad VDU studentai iš bibliotekos knygas galės imti į namus.

Nutarta suruošti Tarybos prezidiumo susitikimą su studentais, kuriame numatoma tartis studentų saviveiklos ir kt. reikalais.

Nr. 179. Įrašas Romualdo Baltrušio dienoraštyje. 1989 m. rugsėjo 21 d.

Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2013, p. 63.

1989-09-21 – Ketvirtadienis

Užvakar (09–19) VDU Atkuriamosios tarybos prezidiumo pirmininkas prof. J. Vilemas skundėsi, jog universiteto kasoje tėra tik 66 tūkst. rub. ir neatsiranda rėmėjų, kurie papildytų kasą. VDU studentams numatyta stipendija – 40 rub., o atvykusiems iš užsienio – 80 rub. per mėnesį, VDU vienam studentui vieta auditorijoje kasdieną kainuoja 0,35 rub. Atkurtąjį VDU slegia finansiniai sunkumai.

Nr. 180. Jurgio Vilemo pokalbis su Birute Mačienė. 1989 m. rugsėjo 21 d.

Nuskambėjus varpo dūžiams... / Birutės Mačienės pokalbis su Jurgiu Vilemu. In *Vakarinės naujienos*. 1989 09 21. Nr. 218, p. 1.

Nuskambėjus varpo dūžiams...

Varpų skambesys rugsėjo pirmąją paskelbė naują Vytauto Didžiojo universiteto gimimą. Šventinis šurmulys nuslinko istorijon, ir prasidėjo šioje mokykloje kasdieninis darbas. Apie jį „Vakarinių naujienų“ korespondentė Birutė MAČIENĖ kalbėjosi su einančiu Universiteto rektoriaus pareigas akademiku Jurgiu VILEMU:

– Kas padeda jūsų Universitetui žengti pirmuosius žingsnius pradedant naują biografiją?

– Ir dabar, ir prieš Universiteto atkūrimą sulaukėme nemažos paramos. Universitetas turi gausų būrį bičiulių. Jei konkrečiai, tai pagal savitarpio pagalbos sutartį su Lietuvos mokslinės techninės informacijos instituto Kauno filialu mums leidžiama naudotis šio Instituto patalpomis. Universiteto administracija ir porą auditorijų priglaudė Mokslų Akademijos Fizikinių-techninių energetikos problemų institutas, sale leidžia naudotis Menininkų namai, fizikos laboratorija – KPI, kompiuterių sale – Radijo matavimų technikos institutas, sporto baze — KKI, o Medicinos institutas žada priimti baigiamuosius biologijos-ekologijos kursus. Nuomojame auditorijas ir Politinio švietimo namuose. Bendrabučiais sušelpė pirma, penkta profesinės mokyklos, Liaudies ūkio specialistų tobulinimosi instituto Kauno filialas.

– Universiteto atidarymo iškilmėse kolegos iš Vilniaus pedagoginio instituto Universitetui padovanojo nemažai knygų. Ar tik jie vieni papildys jūsų kuriamą biblioteką?

– Du paketai knygų atkeliavo iš Jungtinių Amerikos Valstijų. Kol Universiteto biblioteka neturi savo patalpų, mūsų studentai laikinai naudosis miesto Viešąja biblioteka. Informatikos specialistams atviras fondas FTEP instituto bibliotekoje. Galima naudotis ir LIMTI biblioteka.

– Visa, ką vardijote, nepykit, ne jūsų, tai yra ne Universitetas šeimininkas auditorijose, bibliotekose, kurias minit. O ką turite savo; gal tas patalpas, kurias senamiestyje jums pažadėjo..?

– Ateityje, matyt visa, kas Laisvės alėjoje priklauso Respublikos Mokslų Akademijai, atiteks Universitetui. Patalpos senamiestyje dar laukia didelio kapitalinio remonto. Gal jose bus savotiškas humanitarinis centras, tik kas žino, kada tai bus... Mes neatsisakome minties perimti iš Politinio švietimo namų Kauno miesto visuomenės švietimo funkcijas kartu su šių namų patalpomis (kaip buvo siūlyta miesto

laikraštyje). Tačiau ne patalpos – pagrindinė problema. Būtent patalpų klausimą pirmaisiais metais palyginti lengvai išsprendėme.

– O ko nepavyko išspręsti?

– Pagrindinė bėda – bendrabutis. Gal surasim galimybę pasistatyti savo bendrabutį ne tik studentams, bet ir iš užsienio atvykusiems dėstytojams. Tikimės paramos, nes žinome, jog viskas priklausys nuo operatyvaus miesto Vykdomojo komiteto sprendimo. Gal šiuo atveju neveiks biurokratiniai svertai, iki begalybės ištempiantys projektavimo, derinimo ir kitokių darbų terminus? Turime viltį, kad ir toliau valstybinės įstaigos rems mūsų Universitetą taip nuoširdžiai, kaip iki šiol rėmė.

– Skelbėme ir „Vakarinėse naujienose“ Universiteto atkūrimo sąskaitą (Socialinio banko Kauno skyriuje Nr. 4700136). Ar daug įnašų buvo?

– Apie 75 tūkstančius rublių. Jonavos chemijos statybos trestas pervedė 10, kooperatyvas „Kasta“ – vieną tūkstanti rublių, o vienintelės iš pavienių aukotojų buvo vilnietės Praškėnienė ir Naginskaitė, padovanojusios Universitetui po penkiasdešimt rublių iš savo santaupų.

– Aptarę materialinius reikalus, gal keiskime temą: manau visus domina, kaip sudarytos jūsų Universitete mokymo programos?

– Pirmiausia reikia pasakyti, kad jos sudarytos aktyviai padedant visiems, kurie gali ką nors naudingo patarti. Pirmame kurse programos beveik unifikuotos, ruoštos pagrindinių mūsų Respublikos specialistų kartu su užsienio lietuviais profesoriais. Per daug nepergyvename, jei pačioje pradžioje kas nors bus ne taip tobula, kaip tikėjomės. Jei kas netiks, operatyviai aptarsime ir keisime – tai vienas iš laisvo universiteto privalumų.

– Norėtųsi išgirsti ir apie dėstytojus...

– Užsieniečius? Tai štai, spalio mėnesį žada į Kauną atvykti Ilinojaus universiteto profesorius Arvydas Žygas dėstyti įvado į antropologiją. Vėliau darbą pradės Kalifornijos universiteto profesorė Liucija Baškauskaitė. Marksizmo kursą dėstys Indianos universiteto profesorius Julius Šmulkštys, įvadinį gamtos kursą humanitarams – profesorius Martynas Yčas, apskaitos kursą ekonomistams – kanadietis profesorius Henris Dauderis, filosofiją – Pietų Karolinos universiteto profesorius Kęstutis Skrupskelis, anglų kalbą – kanadietė Milda Danytė, ekonomikos kursą – Naujosios Anglijos koledžo profesorius Rimas Kalvaitis, Lietuvos istoriją viduramžiais – Ilinojaus universiteto profesorė R. Mažeikaitė, filosofiją – australietis Vytautas Doniela[174]. Nuo ateinančių metų religijotyros kursą skaitys iš Romos atvažiuosiantis Grigalijaus universiteto profesorius Vytautas Kazlauskas.

– O savi?

– Humanitarams dailės ir architektūros istoriją dėstys profesorius V. Stauskas, teatro istoriją – profesorė I. Aleksaitė, Lietuvos istoriją – Vilniaus universiteto docentas R. Batūra, muzikos teorijos ir istorijos pagrindus – Konservatorijos docentas J. Bruveris. Ekonomistams dėstys Vilniaus universiteto Kauno fakulteto profesorius V. Gronskas, tiksliųjų mokslų atstovams Mokslų Akademijos Matematikos ir kibernetikos instituto mokslininkas, fizikos – matematikos mokslų daktaras R. Bentkus, KPI teorinės mechanikos katedros vedėjas profesorius V. Paliūnas ir kiti.

– Su dėstytojais susipažinome, būtų įdomu ką nors išgirsti apie studentus?

– Daugiausia jaunuolių įstojo į mūsų Universitetų iš Kauno ir Vilniaus (humanitarų – po 21 iš 65 priimtųjų). Keturios mergaitės atvyko mokytis iš Punsko, vienas studentas – iš Barnaulo, dar vienas įstojo pas mus jau baigęs du kursus Maskvos energetikos institute. Apskritai priėmėme daugiau kaip 170 įvairių miestų ir kaimų mokyklų abiturientų.

– Kaip jūs įsivaizduojate šiandieninių Vytauto Didžiojo universiteto pirmakursių ateitį?

– Visų mūsų studentų likimas susijęs su Lietuvos likimu. Mes visi svajojame apie suverenią Lietuvą, todėl turės nemažai darbo ateityje ir tarptautinės prekybos teisės, marketingo, kitų specialybių žmonės. Tikimės, kad aukštesniųjų kursų studentai galės savo kvalifikaciją kelti kituose pasaulio universitetuose, gal net užsienio firmose. Tas pats laukia Humanitarinio fakulteto studentų. Vienoks šio profilio specialistų poreikis, kai mes esame unifikuotos valstybės nedidele dalimi, ir manau, kitoks bus, kai tapsime savarankiški. Bendras atgimimas sudarys visai naujas sąlygas, ir mūsų humanitarai patys pasijus reikalingi. Juk dabar pradėjo studijuoti istoriją, etnokultūrą, menotyrą. Kai kurių šių specialybių iki šiol

[174] Tekste – Daniela.

Respublika iš viso neruošė. Humanitarinių mokslų specialistų pertekliaus iš viso niekada nebuvo, todėl turime rūpestį komplektuodami Universiteto dėstytojų kadrus. Dar sunkiau bus pradėjus mokslinį darbą. Tačiau tikimės, kad Vytauto Didžiojo universitetas bus centras, kuris padės išspręsti Kauno, ir ne tik jo, humanitarizacijos problemą.

– Baigiant pokalbį norisi sužinoti, ar bus Universitete laisvųjų klausytojų?

– Atkūrimo tarybos posėdyje nusprendėme leisti kai kurių disciplinų paskaitas lankyti ir laisviesiems klausytojams. Daugiau kaip šimtas jų užsiregistravo. Laisvieji klausytojai turės sumokėti patalpų nuomos bei kitas, su mokymu susijusias, išlaidas. Be to, pradeda darbą biologijos specialybės parengiamieji kursai.

Nr. 181. Susitarimas dėl Menininkų namų. 1989 m. rugsėjo 21 d.

Dalybų nebus. In *Kauno tiesa*. 1989 09 23. Nr. 220, p. 3.

Dalybų nebus

Užvakar Menininkų namuose pokalbiui susitiko Respublikos kultūros ministro pirmasis pavaduotojas G. Kuprevičius, miesto Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas G. Krutulis, Kultūros skyriaus vedėjas A. Puidokas, Menininkų namų direktorius A. Norvilas, neseniai įsikūrusio Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro vadovas G. Kostkevičius, miesto kūrybinių organizacijų atstovai. Aptarta situacija, apie kurią rašyta „Kauno tiesoje“ (š. m. rugpjūčio 30 d. Nr. ir rugsėjo 8 d. Nr.); pirmosios publikacijos autoriai siūlė panaikinti Kauno menininkų namus ir atiduoti jų patalpas Pasaulio lietuvių kultūros centrui, antrojoje miesto kūrybinių organizacijų ir visuomeninių draugijų atstovai, Kultūros fondo Kauno taryba prieštaravo nepamatuotam ketinimui griauti gyvą kultūros organizmą ir jo sąskaita kurti kitą.

Susitikime vieningai nutarta, kad ir Menininkų namai, ir Pasaulio lietuvių kultūros centras – reikalingi mūsų miesto humanitarizavimui, tad tarp jų neturėtų būti nesantaikos. Reikia dirbti ranka rankon, nes tikslai – bendri. Nuspręsta, jog kol kas šis centras veiks Menininkų namuose, o miesto vadovai paieškos patalpų, atitinkančių jo veiklos struktūrų ir pobūdį.

„K. t.“ inf.

Nr. 182. Mindaugas Venslauskas apie Biologijos-ekologijos fakulteto steigimo pradžią. 1989 m. rugsėjo 29 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 7, l. 23–26. Mašinraštis. Nuorašas.

Skelbta: Venslauskas, Mindaugas. Steigiamas Biologijosekologijos fakultetas. In *Kauno tiesa*. 1989 10 07. Nr. 232, p. 2.

Vytauto Didžiojo universitetas: steigiamas Biologijos-ekologijos fakultetas[175]

Lietuva maža šalis su menka žaliavų atsarga, ribota energetika ir ekologiškai labai užteršta aplinka. Pereinant į ekonominį savarankiškumą visas visuomenės veiklos sritis, tame tarpe ir mokslą, smarkiai palies dar kiti veiksniai. Tai konkurencija, ekonominio efektyvumo būtinumas. Kuriant Lietuvoje bet kokią naują instituciją, tame tarpe ir VDU-to biologijos-ekologijos fakultetą, visus minėtus veiksnius neišvengiamai tenka priimti domėn. Mano oponentas šią nuomone galėtų paneigti sakydamas, kad mokslo pagrindinė paskirtis esanti tiesos ieškojimas ir dvasinių žmogaus potencijų ugdymas, o ne ekonominių, ekologinių, socialinių ar kitokių krizių išrišimas. Tai teisinga tik dalinai, nes kaip parodė paskutiniųjų dešimtmečių istorija, šios krizės mus ištiko dalinai ir dėl mokslininkų abejingumo bei principinės nuostatos neturėjimo sprendžiant ekonomikos, pramonės, švietimo ir kt. problemas.

VDU Atkūrimo taryba mano, kad šiuo metu svarbu mūsų nedidelį intelektualinį potencialą ruošti ir nukreipti į tas dvasinės ir praktinės veiklos sritis, kurios yra aktualios dabar, kurios vystysis, bus perspektyvios ir itin reikalingos nepriklausomai Lietuvai. Prognozė – sunkus ir labai neapibrėžtas dalykas.

[175] Prie antraštės prierašas pieštuku: Straipsnis „Kauno tiesai“ išsiųstas 29.IX.89.

1990 m. įkuriant VDU-o biologijos-ekologijos fakultetą pradiniame etape numatomos tokios vystymo kryptys, o kartu ir specialybės:

Ekologija. Pagrindinis dėmesys ruošiant šios srities specialistus bus kreipiamas ekosistų tyrimo svarbiausių metodų įsisavinimo, duomenų banko kaupimo, monitoringo, ekosistemos būsenos įvertinimo, jos elgsenos modeliavimo bei prognozės klausimams. Taip pat numatoma dalį studentų nukreipti biologinio valymo metodų studijoms. Biologinį valymą atlieka bakterijos ir kai kurie augalai. Paskutiniuoju metu, taikant genų inžinerijos metodus, gaunami nauji mutantai, kurie gana efektyviai šalina teršalų organinius junginius. Šis valymo būdas nereikalauja labai sudėtingų įrengimų, žymiai pigesnis už mechaninį valymą ir Lietuvos sąlygomis yra perspektyvus.

Bioinžinerija – mikrobų, augalinių bei gyvulinių ląstelių genų perkombinavimas tikslu gauti mutantus, kurie pramoniniu būdu gamintų medicinai bei žemės ūkiui reikalingus biologiškai aktyvius junginius. Šiuos junginius, pvz. hormonus, antibiotikus, biostimuliatorius, gauti cheminės sintezės būdu dažnai labai brangu ir neįmanoma. Bioinžinerijos pagrindu galima sukurti naujas technologijas, kurių eigoje ląstelinės biosintezės sistema iš paprastų, pigių junginių gamina organinius junginius. Bioinžinerijos pagrindu ateityje būtų galima steigti naujas, efektyviai dirbančias gamyklas arba išvystyti naujas biotechnologijas Kauno bakteriologinių preparatų įmonėje, Kauno hormonų fabrike ir kt.

Fiziologija. Numatoma vystyti tokias ląstelių ir organizmų fiziologijos kryptis – genetinės informacijos skaitymas ląstelės lygyje; genetinės informacijos išskleidimas, vystantis audiniams bei organams; ląstelių sąveikos fiziologijai neurofiziologija; audinių organų organizmo fiziologija biokibernetiniu požiūriu. Praktinės sritys į kurias galima šios specialybės studijų išeiga: audinių ir organų reparacija bei regeneracija, neurologija, psichiatrija, onkologija, dirbtinio intelekto kūrimas.

Visų šių užmojų įgyvendinimas nuo pirmų žingsnių, susiduria su problema: kur kvalifikuoti dėstytojai, kur šiolaikinės gerai įrengtos laboratorijos? Sprendžiant šią problemą yra trys nuomonės. Pirmosios, pavadinčiau ją superoptimistine, atstovai teigia, kad visus pagrindinius įvairių VDU-to fakultetų kursus bei seminarus įgyvendins užsienio lietuviai, profesoriai, įvairių sričių specialistai. Užsienio lietuviai taip pat labai paremsią finansiškai šiolaikinių mokymo ir mokslinių laboratorijų steigimą bei jų ugdymą. Arčiau susipažinus, reikalai atrodo kitaip. Iš tikrųjų, dauguma užsienio lietuvių profesorių yra nusiteikę mielai padėti Lietuvai ir žinoma VDU-tui. Tačiau, jie dirba įvairiuose universitetuose ir jų išvykimas darbo metu į Lietuvą, surištas su dideliais materialiniais nuostoliais, kurių VDU kompensuoti jokiu būdu negalės. Todėl galimi tik jų trumpalaikiai vizitai, kurių metu jie skaitys VDU-to studentams trumpus kursus. Tokie užsienio lietuvių profesorių [vizitai] į VDU-tą jau prasidėjo. Prieš savaitę atsilankęs un-to profesorius Zundė perskaitė Ekonomikos ir tiksliųjų mokslų fak. studentams informatikos įvadą. Svečių mokslininkų žodžiais tariant surinkti iš užsienio lietuvių net kelis milijonus dolerių VDU-tui būtų gana nelengva. Todėl tikėtis ypatingos materialinės paramos VDU mokymo procesui vystyti – nerealu. Efektyviausia užsienio lietuvių parama, kuri matomai yra ir reali – tai stipendijos VDU-to gabesniems, vyresniųjų kursų studentams ir aspirantams pasiųstiems studijuoti į užsienio universitetus.

Originalią nuomonę VDU-to Biologijos-ekologijos fakulteto vystymo klausimu pareiškė Lietuvos Mokslų Akademija. VDU-tas ruoštų studentus tris pirmuosius kursus, suteikdamas jiems bazinį pasirinktos specialybės paruošimą. Tolimesnį ruošimą, įskaitant specialius kursus, diplominius darbus, komandiravimą į užsienį savo žinion perima Akademijos mokslinio tyrimo institutai. Tokiu būdu gerai sumanytas, nepriklausomas VDU-tas taptų Mokslų Akademijos koledžu.

Prie VDU Atkūrimo tarybos veikianti komisija, jungianti įvairių Kauno ir Vilniaus aukštųjų mokyklų dėstytojus bei mokslinių institutų darbuotojus siūlo tokią Biologijos-ekologijos fakulteto vystymo idėją. Pirmuose trijuose kursuose visi šio fakulteto studentai ruošiami pagal bendrą mokymo planą ir mažai besiskiriančią programą. Taip jie įgytų bazinį pasiruošimą iš humanitarinių, bendrų biologinių, cheminių disciplinų, o, taip pat, iš matematikos, fizikos informatikos, gerai išmoktų užsienio kalbą. Mokymo plane numatyta eilė disciplinų, kurias studentai galės laisvai pasirinkti. Vyresnių kursų studentai studijas ir diplominius darbus pagal pasirinktą siauresnį profilį tęs įvairiuose Respublikos mokslinio tyrimo institutuose ir laboratorijose. Be abejo, čia reikės kooperuotis ir su Mokslų Akademija. Gabius, gerai užsirekomendavusius vyresnių kursų studentus, ar absolventus numatoma 1–2 metams siųsti į užsienio aukštąsias mokyklas ar firmas.

Studijos Biologijos-ekologijos fakultete reikalauja gero vidurinio išsilavinimo ne tik iš biologijos, bet ir iš fizikos bei matematikos. Dauguma Lietuvos vidurinių mokyklų moksleivių rimtoms biologinių mokslų studijoms neparuošia. VDU, norėdamas pakelti būsimų biologinės krypties mokslų studentų biologinio mąstymo kultūrą, nuo šių metų spalio 15 d. atidaro šeštadieninę biologijos-ekologijos mokyklą. Šioje

mokykloje dėstys Kauno ir Vilniaus aukštųjų mokyklų dėstytojai ar mokslinių institutų darbuotojai – atskirų biologijos sričių specialistai.

Informacija apie šeštadieninę mokyklą galima gauti adresu: VDU, Laisvės al. 53, 23000, Kaunas. Tel 206753.

VDU Biologijos-ekologijos fak. koordinatorius [parašas] Mindaugas Venslauskas

Nr. 183. Skelbimas apie Kraštotyros fakulteto uždarymą. 1989 m. spalio 3 d.

Noruševičius, Aurelijus. Paliekame žodinį testamentą. In *Kauno tiesa*. 1989 10 03. Nr. 228, p. 2.

Paliekame žodinį testamentą

Baigėsi audringos diskusijos, posėdžių maratonai, konferencijos dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo. Dabar kitas rūpestis – kad pirmieji ir būsimieji studentai pateisintų pasaulio lietuvių viltis. Miesto kraštotyrininkai gali džiaugtis, kad ir jie Kraštotyros fakulteto įsteigimu paspartino Universiteto atkūrimą. Per šimtą fakulteto klausytojų išklausė įvadines etnografijos, archeologijos, archyvistikos, muziejininkystės, tautosakos, kultūros istorijos, kraštotyrinio darbo metodikos, psichologijos ir kitas paskaitas. Fakulteto studentai atliko nemažai praktinių darbų. Daugelis turi puikių sumanymų ir reikia tikėtis, kad juos įvykdys.

Kraštotyros fakulteto kūrėjai pačią pirmąją darbo dieną, supažindindami su steigimo tikslais, pabrėžė, kad atkūrus Vytauto Didžiojo universitetą, fakulteto veikla bus nutraukta. Universitetas atkurtas su Humanitariniu fakultetu, todėl visuomeniniais pagrindais veikęs Kraštotyros fakultefas uždaromas. Skelbti užsiėmimai neįvyks.

Žodiniu testamentu Vytauto Didžiojo universitetui paliekame:

Auginti (prireikus – atsodinti) penkiasdešimt mūsų pasodintų ąžuolų Lietuvos Atgimimo parke J. Basanavičiaus gimtinėje.

Atiduodame būsimajai bibliotekai sukauptas knygas, kurios saugomos kraštotyros draugijos Kauno skyriuje ir pas mus žinomus aukotojus.

Būsimajam Universiteto muziejui perduodame Kraštotyros fakulteto laikraštį „Alma Mater“, studentų, svečių ir dėstytojų sąrašus, nuostatus, mokymo planus ir tvarkaraščius.

Tikime, kad geriausi Kraštotyros fakulteto klausytojai taps tikrais Universiteto studentais, kiti – aktyviais kraštotyrininkais, kultūros puoselėtojais ir propaguotojais. Dėkojame dėstytojams – teoretikams ir praktikams, vilniečiams, kauniečiams ir užsieniečiams. Ačiū už suteiktas patalpas įstaigų, institutų ir muziejų vadovams. Fakulteto klausytojams primename, kad visus atliktus darbus, pasiūlymus būtina pristatyti į Lietuvos kraštotyros drauguos Kauno skyrių K. Donelaičio g. 13, laiką suderinus telefonu 223750. Visus vertingus fakulteto klausytojų darbus numatome išleisti atskiru leidiniu, todėl po prisiminimais būtinai turi būti pasakotojų parašai ir duomenys apie kraštotyrininką. Ekspedicijų vadovus labai prašome informuoti apie atliktus vasaros darbus, organizavimo trūkumus. Kraštotyrininkus, pageidaujančius, kad prie draugijos veiktų kraštotyros mokykla, skyriaus tarybai prašome pateikti pareiškimus.

Kraštotyros fakulteto tarybos vardu –
Aurelijus NORUŠEVIČIUS

Nr. 184. Antano Karoblio pokalbis su Almiu Butvila. 1989 m. spalio 11 d.

Butvila, Almis. Barzdotas naujagimis. In *Respublika*. 1989 10 11. Nr. 8, p. 4–5.

Almis BUTVILA

Barzdotas naujagimis

Ar girdėjote apie Universitetą, neturintį patalpų? Tai Vytauto Didžiojo universitetas. O ar teko girdėti, kad Tarybų Sąjungoj kokia nors aukštoji mokykla nebūtų išlaikoma valstybės? Tai vėlgi Vytauto Didžiojo

universitetas, kuris kol kas negauna nė kapeikos. Tačiau Universiteto prorektorius Antanas Karoblis jau turi ir kuo pasigirti:

– Mes nuo nieko nepriklausom. Mokymo planus ir programas nustatome patys.

Universitetui patalpas „paskolino“ Mokslų Akademijos Fizikinių techninių problemų institutas, išnuomojo Politinio švietimo bei Menininkų namai. Politechnikos institutas leido naudotis Skaičiavimo centro ir kitomis laboratorijomis, Kūno kultūros institutas suteikė bazę fizkultūriniams užsiėmimams. O Žemės ūkio akademija pervedė į naujagimio sąskaitą 10000 rublių. Universitetas turi ir daugiau sponsorių: „Kauno baldai“, „Banga“, Alytaus mašinų gamykla, Jonavos statybos trestas, Vilkijos tarybinis ūkis, kooperatyvai „Kasta“ ir „PCS“. Visų ir neišvardinsi. Jų pervestų pinigų, kaip sakė prorektorius A. Karoblis, užteks iki Naujųjų metų. O vėliau? Kuo mokėti už laisvę?

Ne paslaptis, kad vyrauja nuomonė, jog taip greitai susikūrusiame Universitete nebus pakankamai kompetentingų dėstytojų. O ar daug jų Vilniaus universitete? Neabejoju, kad daugeliui studentų bus įdomu klausyti išeivijos lietuvių mokslininkų paskaitų. Profesorius Julius Šmulkštys (Indianos universitetas) dėstys marksizmą-leninizmą (!), profesorė Liucija Baškauskaitė (Kalifornijos universitetas) – antropologiją ir kultūrą, profesorius monsinjoras Vytautas Kazlauskas (Romos Grigalijaus universitetas) – religijotyrą, profesoriai Kęstutis Skrupskelis (Pietų Kalifornijos universitetas) ir Vytautas Doniela[176] (iš Australijos) dėstys filosofiją, profesorius Rimas Kalvaitis (Naujosios Anglijos koledžas) skaitys ekonomikos kursą. Gaila, kad šie profesoriai tik trumpai galės dirbti Lietuvoje, nes ilgėliau neįstengsią atitrūkti nuo pagrindinio darbo. Kol kas vien profesorius Arvydas Žygas, kuris dabar skaito antropologijos įvado kursą, pasirengęs dirbti ilgai. Jis gauna gabiems mokslininkams skiriamą Fulbright'o stipendiją.

– Visi etatiniai darbuotojai priimti tik laikinai, – pasakoja prorektorius. – Pavasarį įvyks konkursas. Kol kas mes renkame visų Lietuvos dėstytojų, norinčių dirbti mūsų Universitete, paraiškas.

Prašnekinu kandidato teisėmis besimokantį Ilmį Černeckį:

– Yra visokių dėstytojų: ir gerų, ir tokių, kurie nemoka dirbti.

– Kai kurie dėstytojai turi daug žinių, bet nemoka jų perteikti, – antrina studentė Dovilė Tamulytė. – Kartais sunku suvokti, ką jie nori pasakyti.

Šiame Universitete mokosi daugiau kaip du šimtai laisvų klausytojų (daugiau nei studentų!). Jie turi ką pasirinkti savišvietai. Gausiai lanko profesoriaus Arvydo Žygo paskaitas, susidomėję klausosi Kunigų seminarijos dėstytojo docento Kajacko krikščionybės istorijos kurso. Ar tai neteikia vilčių, kad barzdotas naujagimis padės technokratiniam miestui išsilaisvinti iš brutalaus vartotojiškumo gniaužtų?

[Straipsnyje publikuotos prof. Arvydo Žygo ir studentės Agnės Macaitytės fotografijos, nuotrauka iš paskaitos Politinio švietimo rūmų 401 auditorijoje]

Nr. 185. Studentų atstovybės įsteigimas 1989 m. spalio 11 d. ir jos įstatai

Reportažas iš įvykio vietos. In *Vytauto Didžiojo universiteto Studentų atstovybės leidinys*. 1989 10 30. Nr. 1, p. 1.

Reportažas iš įvykio vietos

Spalio 11 d. (atsiminkite šią datą) įvyko pirmasis oficialus Studentų atstovybės susirinkimas. Tokio entuziazmo turbūt nesitikėjo niekas: iš lygiais ir demokratiškais pagrindais išrinkto 21 atstovo į pirmą posėdį susirinko net trylika. Aistroms gerokai įsišėlus, pasirodė dar vienas – keturioliktasis.

Bene ilgiausiai dienotvarkėje apsistota ties Įstatų priėmimu, ir tai nenuostabu, nes po ilgų ir karštų diskusijų grupėse, kur eiliniai studentai pareiškė savo nuomonę ir požiūrį, atstovai negalėjo jų apvilti ir visomis jėgomis kibo į Įstatų tvarkymą.

Pirmasis klausimas, užėmęs daug laiko, buvo apie demokratiją, tai yra apie Studentų atstovybės valdžią. Patys būdami ištikimais studentijos tarnais, beplušančiais jos labui, kai kurie atstovai nenorėjo per daug varginti kelių saviškių ir rinkti triumviratą, tai yra kam nors patikėti visą varginantį darbą laikotarpiuose tarp susirinkimų. Tačiau atsirado ir tokių, kurie virš savo galvos troško veiksmus varžančios vadovybės.

[176] Tekste – Daniela.

Po ilgų ir griausmingų diskusijų rastas kompromisas: triumviratas bus renkamas kiekviename susirinkime. Taigi, jei kuris trilitriakininkas labai pavargs, jį tuoj pat bus galima pakeisti kitu.

Daugiausia laiko (45 min.) užėmė laisvųjų klausytojų problemų aptarimas. Būti ar nebūti laisviesiems klausytojams, paminėtiems Įstatuose, štai kur problema, galėjusi perkaitinti net ir genialiausias galvas.

Išspręsta tikrai saliamoniškai: Įstatuose laisvųjų klausytojų neminėti, tačiau sudaryti komisiją jų klausimams tirti.

Taip sunkiai stumiantis pirmyn, pagaliau buvo prieitas Įstatų svarstymo galas. Ir štai, kulminacinis momentas! Rankų pakėlimu tvirtinami Įstatai. Balsavimo rezultatai: 10 už, 0 prieš, 4 susilaikė.

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO STUDENTŲ ATSTOVYBĖS ĮSTATAI

1. Visų VDU studentų reprezentacijai ir panašiems bendriems reikalams kasmet renkama VDU Studentų atstovybė. VDU Studentų atstovybė yra nepriklausomas studentų savivaldos organas, atstovaujantis studentų interesams ir ginantis studentų teises.

2. Veiklos principai:

a) Studentų atstovybę sudaro akademinių grupių atstovai.Grupei atstovauja trys jos rinkti atstovai,

b) Akademinės grupės atstovą atšaukti iš Atstovybės gali tik tos grupės studentų susirinkimas 2/3 balsų dauguma,

c) Studentų atstovybės susirinkimas yra aukščiausias savivaldos organas. Laikotarpiui tarp susirinkimų iš atstovų yra išrenkamas Triumviratas, užtikrinantis Atstovybės keliamų reikalavimų vykdymą. Atstovybės susirinkimo metu Triumviratas atsiskaito už savo veiklą. Susirinkimas vyksta ne rečiau kaip kartą per mėnesį. Susirinkimas taip pat gali būti šaukiamas bent vieno Triumvirato nario arba 1/4 studentų atstovų iniciatyva,

d) Atstovybė gali sudaryti problemines komisijas rūpimiems klausimams nagrinėti ar įgalioti tam tikrą žmogų konkrečiai veiklai,

e) Atstovybės susirinkimas gali keisti ar papildyti Atstovybės įstatus,

f) Ypač svarbiais klausimais VDU Studentų atstovybė gali surengti visų VDU studentų referendumą, kuris 2/3 balsų dauguma gali sustabdyti administracijos nutarimų veikimą iki Senato posėdžio. Jei nutarimas liečia tik vieną fakultetą, referendumas su tokiomis pat teisėmis gali būti rengiamas fakultete.

3. Studentų atstovybės veiklos kryptys:

a) mokymo srityje Studentų atstovybė dalyvauja sprendžiant šiuos klausimus:

– mokymo programų sudarymas ir tobulinimas,
– paskaitų tvarkaraščio sudarymas,
– fakultatyvinių disciplinų parinkimas,
– mokymo kokybė ir sąlygos,
– lankomumo kontrolė,
– egzaminų organizavimas,
– dėstytojų parinkimo galimybė,
– absolventų skirstymas ir įdarbinimas.

b) buities srityje Studentų atstovybė dalyvauja sprendžiant šiuos klausimus:

– stipendijos dydis,
– stipendijų skirstymas,
– bendrabučių skirstymas.

c) Studentų atstovybė dalyvauja sprendžiant ir šiuos klausimus:

– išbraukimas iš studentų sąrašų,
– pašalinimas iš bendrabučio,
– administracinių nuobaudų teisėtumas,
– studentų kultūrinės, sportinės veiklos kuravimas,
– įvairių pašalpų, siuntimų, kelialapių skirstymas ir pan.

Nr. 186. Vytauto Kaminsko laiškas Algirdui Avižieniui. 1989 m. spalio 11 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 6, l. 1 ir 31. Mašinraštis, originalas.

Gerb. Algirdai,

Siunčiu Jums per gerb. Z. Viskantą mokslinio centro „Informatika" nuostatus. Šiuo metu centras yra kūrimosi stadijoje, tikiuosi, kad iki lapkričio l d. Mokslų Akademijos Prezidiumas pritars jo įkūrimo idėjai. Centras kuriamas mano laboratorijos pagrindu. Kitas dalyvis – Kauno radijo matavimo technikos institutas suteikia Vytauto Didžiojo Universitetui ir centrui „Informatika" kompiuterinę bazę, kas ypač aktualu mokant studentus informatikos pagrindų bei organizuojant Informatikos aukštųjų studijų mokyklą. Be to, tai bus pirmasis Universiteto mokslinis padalinys, kurio bazėje galės susikurti Informatikos fakultetas.

Su malonumu prisimenu Jūsų viešnagę Lietuvoje šią metą vasarą.

Vytautas Kaminskas [parašas]

Kaunas,
1989.10.11

P. S. Pridedu truputį informacijos apie mano laboratorijos galimybes, kuri gali sudominti užsienio mokslininkus ar firmas.

Vytauto Didžiojo universiteto
mokslo centras „Informatika"

Įkurtas Lietuvos Mokslų Akademijos Fizikinių-techninių energetikos problemų instituto ir Kauno radijo matavimų technikos mokslinio-tiriamojo instituto iniciatyva.

Atlieka fundamentalius ir taikomuosius tyrimus informatikos srityje, koncentruojant dėmesį:

– kompiuteriais valdomų sistemų teorijai ir taikymams

duomenų analizė	identifikavimas
modeliavimas	valdymas
diagnostika	projektavimas

– dirbtinio intelekto sistemų teorijai ir taikymams

žinių pateikimas	ekspertinės sistemos
žinių virsmai	kompiuterinio mokymo sistemos
sprendinio paieška	kompiuteriai humanitariniuose tyrimuose

– informatikos techninėms ir programinėms priemonėms

IBM PC XT/AT	IBM 370
VAX	Hewlett-Packard
PDP	

Dalyvauja mokymo procese:

– mokant informatikos pagrindų Vytauto Didžiojo Universiteto studentus.
– ruošiant doktorantus Informatikos aukštųjų studijų mokyklose.

Teikiant konsultacijas ir paslaugas, įsigyjant ir diegiant šiuolaikinę informatikos techniką ir technologiją

– pramonės įmonėms ir firmoms,
– konstravimo ir projektavimo organizacijoms,
– mokslo ir mokymo įstaigoms,
– agrofirmoms ir kooperatyvams.

Mielai bendradarbiauja su:

– tautiečiais mokslininkais ir firmų bendradarbiais,
– užsienio mokslo centrais ir firmomis.

Prašome kreiptis:
233687 Kaunas 35

Metalo 4
MC „Informatika“ direktorius
Prof. dr. Vytautas KAMINSKAS
Telefonas 753478
Telegramoms: Kaunas „Energetika“
Teleksas: ERGAS SU 269822

Nr. 187. Algirdo Avižienio pokalbis su Aldona Žemaityte. 1989 m. spalio 18 d.

Šiapus ir anapus Lietuvos / Aldona Žemaitytė kalbina[177] Algirdą Avižienį. In *Respublika*. 1989 10 18. Nr. 10, p. 5.

Šiapus ir anapus Lietuvos

„Respublikos“ laikraščio kultūros apžvalgininkės Aldonos ŽEMAITYTĖS pasikalbėjimas su Kalifornijos Los Andželo universiteto profesoriumi Algirdu AVIŽIENIU.

Profesorius A. Avižienis yra žinomas ne tik kaip vienas iš itin patikimų, penktos kartos, kompiuterių kūrėjų, bet ir kaip aktyvus pasaulio lietuvių veikėjas. Šiuo atveju kreipiamės į jį, kaip į vieną iš Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro steigėjų, šio centro direktorių (tas pareigas jis dalijasi su akademiku V. Statulevičium).

A. Ž. Prašyčiau papasakoti apie praktinį Pasaulio lietuvių mokslo ir kultūros centro veikimą mūsų, lietuviškoje, dirvoje ir dabartiniame, t. y., tautos Atgimimo, etape. Kokia yra jo misija: informacinė, propagandinė-šviečiamoji ar mokslo-tiriamoji? Kokiom konkrečiom priemonėm jis vykdys dviejų tautos dalių – Respublikos ir išeivijos inteligentijos – vienijimą?

A. A. Centrą kūrėm, norėdami pagreitinti Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimą, matėm jį kaip tiltą tarp visų Lietuvoje gyvenančių ir už Lietuvos ribų esančių, kuriems rūpi Lietuvos mokslo, švietimo, kultūros ateitis. Neapsiribojant tik lietuviškai kalbančiais. Išeivija įvairiais būdais padės Lietuvos atgimimui, bet ir ji kai kuriose srityse jau labai pavargusi ir išsekusi. Ypač trūksta mokymo priemonių lituanistinėse šeštadienio mokyklose.

Antra vertus, daug išeivių jaunimo nori atvykti vasarą į Lietuvą, į lituanistikos kursus, organizuojamus Vilniaus universitete. Deja, jų organizavimas kol kas pasibaisėtinas. Parašę laišką-prašymą, tik po kelių mėnesių gauna atsakymą, kad priimti arba ne. Šiemet apskritai jokių atsakymų negavo. Puiki lietuvaitė Gailė Radvenytė, lituanistinės mokyklos mokytoja, studentų lietuvių klubo pirmininkė, tautinių šokių dalyvė, skautė, ateitininkė, Lietuvių jaunimo sąjungos aktyvi veikėja, nesulaukė jokio atsakymo. Giminės iš Vilniaus paskambino – tavo pavardės sąraše nėra. Gailė į ašaras, o aš turėjau skambinti akademikui V. Statulevičiui, jis – rektoriui J. Kubiliui, ir tada po kelių dienų mergaitė gavo kvietimą.

Visi laiškai rašomi rektoriaus vardu, bet šis jų turbūt nemato. Raštinėj sėdi žmogus, joks lituanistas (mes išsiaiškinom, kad ilgus metus tą darbą atlieka prorektorius Grigonis – red. pastaba), vienas pats sprendžia, ką priimti, ką ne. Kai kas į kursus važiuoja jau trečiąkart, pasitaiko pensininkų. O kaip turėtų būti? Kaip civilizuotam pasauly.

„Drauge“, „Respublikoj“ ar „Gimtajame krašte“ paskelbiamas aiškus ir paprastas pareiškimas, nurodantis, kada vyksta kursai, kokia jų kaina, kokie dalykai bus dėstomi, pateikiamas lektorių sąrašas, supažindinama su gyvenimo sąlygomis. Žmonės siunčia savo pareiškimus iki sausio 1 d., o komisija juos peržiūri, surūšiuoja. Vasario mėnesį būsimi kursų klausytojai jau gauna atsakymą, turi laiko pasiruošti.

Pasaulio lietuvių mokslo ir kultūros centro vardu mes norim pagarsinti šį modelį, paprašyti profesorių Bronių Vaškelį ir Violetą Kelertienę sudaryti Čikagoje komisiją, kuri peržiūrėtų pareiškimus. Manau, galima organizuoti kursus taip, kad priešpiet besimokantys lituanistikos dalykų, po pietų jau vestų pasikalbėjimus angliškai tiems kursantams, kurie mokosi anglų kalbos.

A. Ž. Įkuriant Pasaulio lietuvių centrą buvo pasakyta, kad pirmutinis jo tikslas – Vytauto Didžiojo universitetas. Tenka girdėti, kad jau savo veikimo pradžioje jis susiduria su tarybinei visuomenei būdingu

[177] Tikėtina, jog pokalbis vyko telefonu.

grupiškumu, korupcija ir t. t. O tai grasina palaidoti pačią tokio universiteto gyvavimo idėją. Manau, kad daiktus iš karto reiktų įvardyti tikraisiais vardais. Negalim leisti, kad ambicijų ir netikrų vertybių, šiuo atveju karjeros siekimas sužlugdytų tautai svarbų reikalą – universitetą, kuris dirbtų visai kitu mąstymo lygiu. Kokia Jūsų nuomonė apie tai?

A. A. 28 metus dirbu universitete. Keliavau po Vakarų Europą ir Pietų Ameriką, teko būti Kinijos ir Japonijos universitetuose. Visur susiduri su panašiais dalykais, kur tik organizuojama kas nors nauja, nes visur yra žmonių, laukusių progos kur nors pakliūti, net jeigu tenka prasilenkti su savo sugebėjimais. Kauniečiai, Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo taryba, pasirodė kaip kiek savanaudiška grupė. Universiteto statuto projektas buvo paruoštas taip, tarsi čia steigiama dar viena tarybinė įstaiga. Pagal jį universiteto dėstytojai gali būti tik Lietuvoje gyvenantys, o užsieniečiai dėstys tik išimties tvarka, tik Tarybai leidus. Tokia formuluotė man priminė laiką, kai turėjau prašyti saugumo organų leidimo aplankyti senelių kapus.

Laimei, šis projektas su Pasaulio lietuvių centro pagalba buvo atmestas, o priimtas Centro rekomenduotas projektas, pagal kurį grąžintas akademinės laisvės principas, paritetas tarp Lietuvos ir užsienio profesorių, atstatyta dėstytojų ir studentų teisė į sąžinės ir įsitikinimų laisvę. Juk šis universitetas yra visai Lietuvai ir visiems lietuviams pasaulyje, ne tik Kauno grupės reikalas.

Taigi lapkričio 3 d. įvyks rinkimai į universiteto Senatą, juos organizuos rinkimų komisija – triumviratas: Mokslų Akademijos prezidentas akademikas J. Požėla, akademikas V. Statulevičius (Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras) ir akademikas A. Vilemas (universiteto atkūrimo kauniškė taryba). Bus išrinkta apie 40 žmonių, kurie atstovaus Mokslų Akademijai ir Kauno profesūrai. O lapkričio gale mes savo ruožtu išrinksim antrąją Senato pusę: tiek pat profesorių iš 30–40 pasaulio universitetų. Mano didžiausia svajonė, kad kiekvienas iš užsieniečių profesorių įsipareigotų per septynerius metus vienerius iš jų praleisti Lietuvoj, Vytauto Didžiojo universitete; kartą per tuos septynerius metus pasikviestų iš Lietuvos vieną aspirantą ir vadovauti jo daktarinei disertacijai arba sudaryti sąlygas, kad filosofijos daktaro laipsnį šis įsigytų tame universitete, kur pats profesorius dirba.

Lietuvai reikia pasaulinio universiteto, turinčio potencijos augti. Kalifornijos universitetas irgi pradėjo su 15 studentų, 3 profesoriais ir vienu pastatu, kurio trečiame aukšte gyveno studentai, antrame buvo įsikūrusi profesūra, o pirmame – auditorijos. Dabar šis universitetas – stipriausia pasaulyje vieša aukštoji mokykla.

Dauguma mano kolegų, turinčių 20–30 metų darbo stažą, didžiules knygų ir rečiausių žurnalų bibliotekas, yra pasiryžę bendrauti su Lietuva, perduoti šį savo turtą Vytauto Didžiojo universitetui. Bet partneriai turi būti lygūs, kaip lygūs jų įsipareigojimai ir autoritetas. Vos sužinojęs, kad atkuriamas šis universitetas, parašiau į Lietuvą laišką, jog noriu perduoti jam savo informatikos biblioteką ir padėti įkurti Informatikos fakultetą. Kauniečiai vietoj to informatiką paslėpė Tiksliųjų mokslų fakultete. Išeina, kad Kauno ir pasaulio požiūris į perspektyvas labai skiriasi.

A. Ž. Lietuvai tikrai nereiktų nugrūsti informatikos į trečiaeilius mokslus, o jei taip atsitinka, tai tik rodo mūsų nepasiruošimą įsijungti į pasaulio bendruomenę. Profesoriau, jeigu Jūs dėstytumėt Vytauto Didžiojo universitete, ką pirmiausia norėtumėt pasakyti savo studentams?

A. A. Aš jiems pasakyčiau, kad 28 metus semestro pradžioje į studentus prabildavau angliškai, o dabar pirmąkart kreipiuosi lietuviškai. Kad atvykau pas juos, nes įsivaizduoju, kaip mes visi kuriam tokį universitetą, kurio partneriai yra viso pasaulio profesoriai ir studentai.

A. Ž. O sėkmė – tai abipusis supratimas ir darbas. Sėkmės Jums ir sėkmės jiems!

Nr. 188. Zenono reportažas apie biologijos šeštadieninės mokyklos veiklos pradžią 1989 m. spalio 21 d.

Mikalauskas, Zenonas. Šeštadieninė mokykla. In *Tiesa*. 1989 10 24. Nr. 246, p. 4.

Šeštadieninė mokykla

KAUNAS. X. 21. Visuomeninės politinės veiklos centre darbą pradėjo Vytauto Didžiojo universiteto šeštadieninė biologijos-ekologijos mokykla.

Biologijos-ekologijos fakultetas atkurtame Universitete pradės veikti tik ateinančiais mokslo metais. Tačiau jau dabar yra daug jaunų žmonių, pareiškusių norą mokytis šiame fakultete. Naujoji mokykla padės jiems geriau pasiruošti studijoms.

– Buvome gavę daugiau kaip du šimtus norinčių mokytis mūsų mokykloje pareiškimų, – papasakojo fakulteto koordinatorius docentas Mindaugas Venslauskas. – Reikli priėmimo komisija iš jų atrinko 63 geriausiai pasiruošusius. Tarp jų – ne tik kauniečiai, bet ir vilniečiai, jauni žmonės iš Alytaus, Panevėžio, Širvintų ir kitur.

80 valandų programoje numatyta moksleivius supažindinti su biologijos mokslo pasiekimais, aktualiausiomis ekologijos problemomis. Bus skaitomos paskaitos, rengiami seminarai – ne tik auditorijose, bet ir Tado Ivanausko zoologijos muziejuje, Botanikos sode, bandymų stotyse ir kitur. Mokykloje dėstys Kauno ir Vilniaus aukštųjų mokyklų dėstytojai, mokslinio tyrimo institutuose ir kitur dirbantys specialistai.

Mokyklą baigę vaikinai ir merginos galės studijuoti ne tik Vytauto Didžiojo universitete, bet ir Lietuvos veterinarijos akademijoje, Kauno medicinos institute ir kitose aukitosiose mokyklose.

Zenonas MIKALAUSKAS
Eltos koresp.

Nr. 189. Ištrauka iš Vytauto Donielos laiško Algirdui Avižieniui. 1989 m. spalio 22 d.

AAA, f. 1, ap. 12, b. 12, l. 1. Mašinraštis, originalas.

The University of Newcastle
[Universiteto herbas]

Department of Philosophy

1989 spalio 22

Mielas Kolega,

Malonu buvo susitikti, ir artimiau susipažinti, Lietuvoje. Dabar gi rašau vėl tuo pačiu reikalu – Kauno universiteto klausimu.

Pirmiausia, principinis dalykas. Besikalbant Lietuvoje, girdėjau visokių nuomonių, bet gana stipri yra ta, kad pirmasis atkurtojo universiteto rektorius turi būti užsienio lietuvis. Argumentus žinai. Stipriausiai minima yra Paties pavardė. Negaišinant žodžių, mano nuomonė irgi yra tokia pati. Nežinau, kas šiuo metu daroma Amerikoje. Bet rektoriaus rinkimo klausimas turbūt iškils Lemonto suvažiavimo metu; gal tada vyks ir rinkimai. Jeigu taip įvyktų, balsuoju už Patį kaip pirmąjį Kauno Universiteto rektorių. [...]

Geriausių linkėjimų, [parašas] V. Doniela

Nr. 190. Pastatų Kauno senamiestyje perdavimo VDU-tui aktas. 1989 m. spalio 25 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 3, l. 1. Mašinraštis, originalas.

Kauno miesto
Liaudies deputatų taryba
Vykdomasis komitetas
SPRENDIMAS

1989 m. spalio 25 d. Nr. 391
Kaunas
Dėl pastatų perdavimo Vytauto Didžiojo universitetui

Miesto Liaudies deputatų tarybos vykdomasis komitetas NUSPRENDŽIA:

1. Perduoti 299,30 kv. m. naudingo ploto pastatus Muitinės g. Nr. 5 (4A 2/p, 5J 2/p), 445 kv. m. naudingo ploto Muitinės g. Nr. 7 (3A 1/p) ir 438,20 kv. m. naudingo ploto I. Snitko g.[178] Nr. 7 (1A 1/p, 2A 1/p ir 3A 2/p – dalis pastato buvusio Vilniaus g. Nr. 45) iš vietos Tarybos balanso į Vytauto Didžiojo universiteto balansą.

2. Leisti Vytauto Didžiojo universitetui pertvarkyti 484,64 kv. m. ploto gyvenamąsias patalpas naudoti kitiems reikalams, išbraukiant iš gyvenamojo ploto apskaitos.

3. Pripažinti netekusiu galios miesto Vykdomojo komiteto 1988 m. kovo 30 d. sprendimo Nr. 121 2 priedėlio 4 punktą dėl 265,71 kv. m. ploto tarnybinių patalpų Panevėžio g. Nr. 10 išnuomojimo „Gildijos“ visuomeninio maitinimo įmonei.

4. Įpareigoti:

4. 1. Požėlos rajono būtų ūkio remonto ir eksploatavimo valdybą – pastatus perduoti iki šių metų lapkričio 10 dienos.

4. 2. Respublikinį techninės inventorizacijos biurą – atlikti perduodamų pastatų teisinę registraciją.

[Antspaudas:]
Kauno Miesto Liaudies deputatų Tarybos Vykdomasis Komitetas

Vykdomojo komiteto pirmininkas P. Staškūnas
Vykdomojo komiteto narys A. Šležas

Nr. 191. VDU Atkūrimo tarybos devinto posėdžio protokolas. 1989 m. spalio 27 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 77–83. Rankraštis, originalas.

Dienotvarkė:
Išdalinamas statuto projektas (akad. J. Vilemas)
Pirmininkauja: akad. J. Vilemas

1. Senato rinkimo / formavimo reikalai

Tarybos ir Pasaulio lietuvių centro atstovai turėtų būti perrinkti, Taryba / Senatas pertvarkytas. Prof. Avižienis reiškė pretenzijas Tarybai, jam pritarė ir mūsų Tarybos nariai (V. Statulevičius ir G. Kostkevičius), kai kurie Vilniaus (LTSR MA) atstovai. Senate / Taryboje yra asmenų, atstovaujančių partiją, vykdomąjį komitetą ir kt., aukštųjų mokyklų vadai. Nereikia jokio kanalo, per kurį įeitų senoviška dvasia! Tokiu atveju buvo suabejota dėl išeivijos paramos universitetui. Į naują Senatą turėtų įeiti 30 narių (rinktų demokratiškai). LSTS MA grupė jau suformuota. Dabar turime 48 asmenis. Susirikimo svarbiausias tikslas – sudaryti tą 30 žmonių sąrašą. Siūlo nukelti rinkimų procedūrą iš 1989 m. lapkričio 3 d. į gruodžio pabaigą (po rinkimų Čikagoje).

Akad. J. Vilemas – visi 30 išrinkti demokratiškai turėtų įeiti į Senatą.

Prof. V. Paliūnas – vasarą pasitarime buvo bandymas daryti diktatą. Apie Senato sąstatą galime spręsti tik mes patys. Senato rinkimas – rinktinai pakeltas klausimas. Yra žmonių, siūlomų įtraukti į Senatą (pvz. prof. Statulevičius) nėra nieko geresnių už KPI rektorių Domarką. Tai – destrukcija.

Akad. J. Vilemas – bet koks užsispyrimas šiuo klausimu prives prie padėties be išeities. Nematau didelės tragedijos pakeisti sąstatą.

Prof. J. Blužas – statutas – juridinis dokumentas. Jo reikia laikytis.

Prof. S. Masiokas – neturim teisės keisti nutarimą, kurį priėmėme mes ir pritarė visuomenė.

Prof. A. Smailys – palaikau akad. J. Vilemą. Nereikia konfrontuoti su išeivija. Sutinku su prof. V. Paliūnu, kad Avižienis nėra vienintelis, bet šiame Senate tikrai yra funkcionierių (pvz. Krutulis). Senatas yra profesorių esminis žodis. Statulevičius yra daug nusipelnęs VDU-tui. Jis dirbo aktyviai. Negalima taip kalbėti apie Statulevičių.

[178] Dabar – J. Naugardo g.

Doc. G. Kostkevičius – prof. Mickis jau sutinka pasitraukti. Pirmadienį [spalio 30 d.] – Senato narių susitikimas su visuomene. Kiekvienas Senato narys turi žinoti savo indelį į VDU. Turi būti visų krypčių atstovai. Daugumą Tarybos sudaro daugiausiai technikos ir medicinos atstovai. Vilniuje svarstyta: humanitarų susirinkimas sprendė VDU dėstytojų kontingentą, norinčių ir galinčių dėstyti (prof. Zinkevičius, Vėlius, Stoškus, Merkienė ir kiti). Senatas turi atspindėti visas U-te vystomas kryptis.

Akad. J. Vilemas – ateityje kiekvienas dėstantis VDU-te bus ir Senato narys.

Prof. V. Paliūnas – Zundė sakė, kad daug ko nesitiki iš išeivijos. Kas nenueis į pirmadienio susirinkimą, – nebus Senato nariu?

Doc. G. Kostkevičius – dėl paramos: Amerikos ambasada padovanojo 20.000 knygų. Nori padėti stojamųjų egzaminų metu. Jie kalba apie didelę pažangą (Medlok) per Amerikos lietuvių bendruomenę.

Doc. A. Karoblis – knygos nepateko į U-tą, jos pateko į „Centrą". Prof. Žygas tas knygas organizavo universitetui.

Akad. J. Vilemas – nereikia smulkintis, tenkinti ambicijas.

A. Butkus – kas bus su knygomis?

Doc. A. Karoblis – siuntinys knygų. VDU vardu. Pateko vėl į „Centrą".

Akad. J. Vilemas – knygų problema – kontakto tarp dviejų polių rezultatas.

Doc. G. Kostkevičius – knygos tikrai skirtos VDU-tui. U-te nėra patalpų. Ant dėžių užrašas – „Aukuro klubui". Problema pučiama dirbtinai.

Doc. A. Karoblis – žiūriu iš praktinių pozicijų. Atkūrimo tarybos funkcijos kaip ir Senato. Atkūrimo tarybai trūksta humanitarų. Reikia „darinkti" prie esamos Tarybos arba kviesti neeilinį Kauno visuomenės susirinkimą Tarybai perrinkti. Yra susirinkime studentų atstovai ir laisvųjų klausytojų atstovai.

Studentas Audrius Švenčionis – sudaryta Studentų atstovybė. Esame išrinkti studentų. Manome, kad į Senatą turėtų įeiti ir studentai. Parengėme dokumentą ir įvykdėme referendumą. Dokumentas perskaitomas. Skaičius studentų – 21 į Senatą. Dabar 25 % studentų dalyvauja tarybose aukštųjų mokyklų.

Laisvasis klausytojas Ivaška – ar dalyvauja Senate ir laisvieji klausytojai? Ar visi besimokantys?

Akad. J. Vilemas – bręsta Senato reorganizacijos reikiamybė. VU prof. Vaitkus „Kauno tiesoje" laiko, kad studentams duodama teisių per daug. Prof. Avižienis prašo tam tikros informacijos apie mūsų dėstytojus, o mums rūpi jų pusė. Grįžę iš susirinkimo Čikagoje galėtume tuo klausimu dar susirinkti.

Doc. G. Kostkevičius – Kalifornijos [universitete] studentų Senate nėra, o buvusiame VDU-te buvo vienas atstovas. Rinkimus galima pravesti ir po Čikagos, bet nepasitikėjimo sindromą reikia įveikti dabar. Sustatom paketą dabar, o paskui pakoreguosime kartu.

Prof. A. Smailys – 1 studentas rektorato atstovybėj, 1 – Senate. Toks didelis skaičius [21] – tai Mao [...] dieno u-tas. Dėl konferencijos: pažeidžiama etika dėl pareiškimo noro dalyvauti Senate. Nereikia tokių konferencijų, kaip bus ateinantį pirmadienį su visuomene. Tie kontaktai, kurie yra, – jie kuluariniai.

J. Oksas – pritariu Amerikos lietuvių reikalavimui, kad [Senatas] susidarytų iš žymių Lietuvos mokslininkų. Turėtų įeiti į Senatą pats iškiliausias istorikas. Šį klausimą spręsti taip: laikinai išrinktieji užleidžia vietą kitiems. Siūlau R. Batūrą vietoj manęs. Jis jau dėsto VDU.

Prof. R. Šeinauskas – pritariu Tarybos pirmininkui. Vietoj savęs siūlau Kaminską.

Prof. A. Smailys – mainai neleistini.

Akad. J. Vilemas – reikia suformuoti šiandien 30 žmonių.

Akad. J. Blužas prašo jį atleisti iš Tarybos.

Reikia rekonstruoti Senatą!

Prof. S. Masiokas – reikia ieškoti kompromisinio varianto. Būkime korektiški savo Senato atžvilgiu. Galima papildyti nariais iš Vilniaus. Reikia vengti konfrontacijų.

Rinkiminė procedūra nukeliama po grįžimo iš Čikagos.

Prof. A. Gutmanas – Taryboje yra krizė. Reikia sukviesti Kauno visuomenę ir jai pasakyti apie krizę. Reikia pranešimų iš „Centro", VDU ir LTSR MA. Grįžęs iš Čikagos turėtų akad. J. Vilemas daryti pranešimą, atsiskaitytų. Kalbų turinys – vienos Tarybos dalies [keitimas] kita. Pasitikėjimas yra pagrindinis faktorius. Palaikau studentų reikalavimą įeiti į Senatą. Būtina išklausyti jų nuomones. Laisvieji klausytojai turėtų turėti teisę su patariamu balsu, dalyvauti Senato posėdžiuose.

Doc. A. Karoblis – arba kviesti neeilinį posėdį arba daryti Statuto pataisas. Studentai turi įeiti į Senatą. Reikia sudaryti organizacinę komisiją organizuoti, įtraukti Mokslininkų sąjungą.

Doc. M. Venslauskas – ar galioja mūsų Statutas?

Akad. J. Vilemas – tikslinga visuomenę informuoti, o naujos Tarybos nereikia. Negalime ignoruoti vilniečių norų, papildomas Senatas jų žmonėmis, gerais žmonėmis, nekomplikuokime padėties. Nereikia vertinti kaip Tarybos skilimo. Esame sutarę daugeliu klausimų. O dabar reikia manevrų. Pirmadienį – tai susitikimas su Tarybos atstovais, kurie gaus klausimus, juos atsakys, – tai ir viskas. Labai emocionali ir neigiama VU vadovybės reakcija, o visi kiti labai geranoriški. Ateitis yra gera.

Prof. P. Zakarevičius – Taryba įgaliota reikšti ir jų valią. Mes galime deleguoti nuo tarybos į Senatą. Deleguojam 30–33 žmones, laikomės principo – nenori ir nebedirba. Šių žmonių nebetektų dar kartą perrinkti kažkur kitur.

Akad. J. Vilemas – Statulevičius pasiūlė variantą – bloką – 30 žmonių. Tą „demokratinį žaidimą" galima įvykdyti. Išeivijoj priešų nematau. Kyla tik – ar amerikoniškas, ar vakarietiškas u-tas.

Padarom sąrašą dabar.

Akad. J. Vilemas skaito sąrašą.

Balsuojama:

1) deleguojam Tarybos „komandą" (Tarybos narių blokas)

2) griežtai pagal Statutą

3) išėję savanoriai, jų vieton renkami kiti.

17 – už (pirmąjį variantą) – Tarybos narių „blokas".

3 – už (antrąjį variantą).

Aptartos kandidatūros: provizorinis sąrašas 34.

Sąrašas pridedamas[179]

Doc. G. Kostkevičius – sponsorių Taryba ir VDU Senatas.

Prof. S. Masiokas – studentams 2 vietas rezervuoti. Studentai įneša ir maišatį. Teisę dalyvauti susirinkimuose turi ir daugiau studentų be balsavimo teisės.

Akad. J. Vilemas – po 1 atstovą nuo fakulteto (preliminarinis pasiūlymas, bus koreguojamas, pasiteirausime ir nuspręsime vėliau). Padiskutuosime per kitą posėdį. Reikia susirinkimų, reikia, kad studentus išklausytų ir jie bus visada išklausomi. Laisvų klausytojų 1 atstovas su patariamuoju balsu.

Atsakingas už sponsorių tarybą – įpareigoja taryba prof. Zakarevičių Povilą.

Prašo studentai ir laisvieji klausytojai: sudaryti komisiją laisvų klausytojų ir studentų problemoms spręsti. Yra 50 % viską lankantys ir 35 % – dalį paskaitų.

Kompromisinis variantas – išlaiko I-o kurso egzaminus ir tuomet spręsime jų likimą toliau.

Prof. S. Masiokas – gerb. studentai prašomi netaikyti ultimatumo ir nereikalauti nelabai pagarbiu tonu. Mes turime įvertinti tik studentų nuomonę, bet spręsti negalime.

2. Revizijos komisija – tikrinti VDU veiklą

Etikos komisija.

Akad. J. Vilemas – tokių komisijų nereikia, bet dabar yra problemų tą padaryti.

Prof. A. Smailys – reikia ir iš Tarybos. Pirmininkas – iš Tarybos.

1. prof. V. Butkus, 2. Prof. Grigelionis, 3. Doc. Vaičiuvėnas – priimta balsų dauguma: Etikos komisija.

1. Prof. V. Gronskas, 2. Prof. Pranevičius, 3. Fil. m. dr. Radzevičius – priimta balsų dauguma: Revizijos komisija.

3. Mokslo-mokymo organizavimo klausimai (doc. A. Karoblis)

Dalykinių grupių sudarymas – katedrų užuomazgos. Gauta apie 200 anketų žmonių, norinčių dirbti u-te.

Humanitarinių mokslų fakultete [projektuojamos katedros]:

1) Kultūros istorijos – V. Kubilius
2) Menotyros – K. Stoškus
3) Lituanistikos
4) Užsienio kalbų
5) Istorijos-filosofijos-politologijos

Tiksliųjų mokslų:

1) Matematikos

[179] Prie protokolo sąrašo nėra.

2) Fizikos
3) Informatikos (bus f-tas nuo naujų mokslo metų arba dar vėliau)
Ekonomikos mokslų fak.
1) Vadybos-menedžerių
2) Ekonomikos
3) Teisės
Biologijos-ekologijos
1) Biofizikos
2) Ekologijos
Dalykinėse grupėse:
1. Mokymo planų sudarymas, svarstymas
2. Mokymo programų sudarymas
3. Pedagoginių kadrų sudarymas
4. Pasiūlymai dėl mokymo bazės
5. Mokslo kryptys
6. Laboratorijos
7. Sutartys su įmonėmis, kitomis organizacijomis
8. Kandidatūrų parinkimas mokytis užsienyje

Prof. A. Smailys – idėja doc. Karoblio gera, bet Senatas negali tuoj pat balsuoti ir spręsti tą reikalą. Parengti kitam posėdžiui projektą ir pasiūlyti iš anksto.

Nutarta.

Užsienio kalbų mokymo gerinimo klausimai:

Papildomai studentams:
italų – Jurkevičius
lenkų
ispanų
vokiečių
prancūzų
anglų – Rainytė.

Prof. A. Smailys – ar yra svetimų kalbų koordinatorius? Kokią rolę vaidina Misevičienė? Ar ji dalyvavo kadrų parinkime?

Doc. A. Karoblis – su Misevičiene, sakė, tarėsi, skambinęs telefonu.

J. Misevičienė – su manimi nesitaria. Aš tų žmonių nežinau, kurie yra priimti kalboms dėstyti.

Vadovėliai – sudėtinga su dauginimu. Užsienio kalbų mokymo procesą organizuoti pagal lygius: 1) nulinis, 2)

4. Kuriasi informatikos centras

Prof. V. Kaminskas – mokslinis centras „Informatika“ [kuriamas] 1989 m. prie VDU, Lietuvos MA FTPI ir Radijo matavimo technikos (MTI) instituto. Centro direktorius turėtų teisę pasirašinėti Centro finansinės veiklos dokumentus kaip juridinis asmuo.

Informatikos centras turi būti „interfeisas“ tarp kitų atšakų. Tai būtų bazė mokslui ir mokymui. Finansinę veiklą atiduoti VDU-tui. Radijo matavimo institutas teikia bazę. Koks turėtų būti u-to statusas? Centras turėtų naudotis f-to teisėmis, o centrinis – Informatikos f-tas. Nori sąjungos ir istorikai, humanitarai. Trijų organizacijų centras. Jis naudosis VDU-to sąskaita. Susirenka geras dėstytojų kontingentas. Mokymo programos rengiamos Centro.

Prof. A. Smailys – koks pelno procentas eis VDU-tui. Kiek žmonių? Kokie finansai?

[V. Kaminskas] atsako – apie 50 žmonių padalinys, finansinė apyvarta apie 70.000 [rublių] metams (apie 3000 rb). U-tui atskaitoma apie 50.000 metams (variantas optimistinis). Pradiniame etape Centras pats išsilaiko. Išlaikymui etatų Centras neprašo. Pagrindinę veiklą spręs užsakovas. Ši veikla labai persipina su tiksliųjų mokslų skyriumi. Bus įvestas konkursinis finansavimas. Ten reiks ir biologų pagalbos.

[5. Vadybos mokslų centras]

Prof. P. Zakarevičius – orgprojektavimo, valdymo konsultavimo, kvalifikacijos kėlimo ir perkvalifikavimo darbams prie VDU tikslinga steigti Vadybos mokslų centrą. Centras užsiims perkvalifikavimu

suteikiant naują kvalifikaciją ir įteikiant antrą aukštojo mokslo diplomą. Kvalifikacijos kėlimas ir pagalba, įmones konsultuojant ekonomikos ir valdymo klausimais. Centras dirbs fakulteto teisėmis ir formuodamas laikinus kūrybininius kolektyvus. Centras bendradarbiaus su užsienio, pirmiausia su VFR firmomis.

Mokslinės-techninės draugijos turi teisę organizuoti panašius sandėrius. Kontaktai su firmomis. Podiplominis menedžerių mokymas. Lėšos – sumokėti žmonėms pagal tarifus (iki 65 %). Numatoma programa su Vakarų Vokietija.

[Nutarta] P. Zakarevičiaus pasiūlymams pritarti. Galima būtų pradėti tokius kursus nuo 1900 m. sausio 2 d.

[6. Kiti klausimai]

Laisvų klausytojų statusas – paruošti statusą. Neturi laisvieji klausytojai kur prisiregistruoti. Ar juos galima registruoti prie universiteto?

Akad. J. Vilemas – ar mes neįklimpsim su laisvais studentais į balą?

Prof. V. Paliūnas – laisvieji klausytojai replikuoja dėstytojus, kelia triukšmą. Reikia ištirti.

Studentai – ar priimami vis dar laisvi klausytojai? Koks tas procesas? Reikia laisvo klausytojo statuso. Susirinkime to reikalauta. Studentas turėtų teisę pats organizuoti, formuoti savo diplomą. Norime žinoti ateities disciplinas.

Bazė: nuomojamos patalpos – nepažįstami su ekonomistais, nes nesame kartu. Reikalauti vyriausybės paramos pinigais, Politinio švietimo patalpų VDU-tui. Nėra sporto klubo patalpų, nėra spausdinimo, dauginimo aparatūros. Studentai piketuos, jei tik bus reikalas. Masė kunkuliuoja, verda.

Akad. J. Vilemas – su laisvais klausytojais – statusas būtinas. Prašovėm – aiškiai matom. Esama padėtis – pamoka ateičiai. Po Partijos suvažiavimo padėtis keisis – turėsim viską. Sporto bazės klausimai dar sprendžiami – norime pastatyti bendrą sporto kompleksą (pagal suomių projektą). Reikėjo sudaryti sąlygas sportuoti. Tai dar neišspręsta. Dar jaudina mus bendrabučio klausimai. Pasikvieskite mus dažniau. Turės visuomeninės organizacijos patalpų. Greit duosim Studentų atstovybei kambarį.

Doc. A. Karoblis – lituanistikos kursų klausimas neparuoštas.

Dėl konkurso paskelbimo – siūlo gegužės mėn.

Akad. J. Vilemas – tas tempimas lemia gerų dėstytojų kvietimą dirbti į VDU. Jau nuo sekančio semestro, kur aišku, reikia skelbti konkursą. Reikia konkursą skelbti vadovaujantiems darbuotojams 4–5 m., darant korekciją statute. Reikia sekantį semestrą pradėti su etatiniais darbuotojais. Reikia greičiau daryti konkursą, netempt iki gegužės mėn. Teisė atšaukti Taryba / Senatas sau pasilieka.

Riomerio sodybos klausimas – prezidiumui.

1990 m. gegužės mėn. konferenciją organizuoti (koks turi būti VDU-tas) – galutinai užfiksuoti. Nutarta – organizuoti.

Pirmadienio konferencijos pirmininku įpareigojamas akad. J. Vilemas.

Akad. J. Vilemas – pasidalyti įtakos sferomis ir nesibarti. Reikia švelninti padėtį.

Sekretoriavo: J. Misevičienė [parašas]
Pirmininkavo: akad. J. Vilemas

Nr. 192. Kęstučio Skrupskelio pasisakymas prieš Teologijos-filosofijos fakulteto atkūrimą. 1989 m. spalio 28 d.

Skrupskelis, Kęstutis. Pasaulėžiūros Vytauto Didžiojo universitete. In *Draugas*. Priedas „Mokslas, menas, literatūra“. 1989 11 11. Nr. 40, p. 1–2.

Pasaulėžiūros Vytauto Didžiojo universitete

Paskaita, skaityta Ateities studijinio savaitgalio programoje 1989 m. spalio mėn. 28 d. Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Čikagoje.

Kokiomis sąlygomis sutiktumėme reabilituoti Lietuvos komunistų partiją? Išmokti žiūrėti į ją ne kaip į priešą, bet kaip į Lietuvos atstatymo bendražygį? Šiuo metu, vykstant pertvarkai ir ten, ir čia, tai gal bus pats jautriausias vidinės Lietuvos politikos klausimas. Ligi šiol, visai teisėtai, mūsų santykius su partija

apsprendė jėga ir apgaulė. Partija buvo visagalinti ir savo jėga piktnaudžiavo, griaudama, kas mums yra brangu. O žmogžudžio, plėšiko užpulta beginklė auka tegalėjo gintis suktumu, gudrybėmis. Pogrindininko pirmoji dorybė yra sugebėjimas įtikinančiai veidmainiauti, priešą įtikinti, kad jis jo draugas. Ilgainiui, kai bus atskleistos visos detalės Lietuvos pogrindžio veiklos, tikriausiai susilauksime daug gražaus juoko. Džiaugsimės pogrindininkų gudragalviavimu, gebėjimu priešą apgauti, jų išradingumu, dieną iš dienos priešą klaidinant. Džiaugsimės sužinoję, kad mūsų vyskupai bei kunigai buvo įgudę kontrabandininkai, tai yra, pagal žodyne duotą aptarimą, „užmaskuoti, pridengti skleidėjai neleistinų pažiūrų, minčių.“

O kas dabar bus? Turime rimtai žiūrėti į Lietuvoje skleidžiamą mintį, kad komunistų partijai priklausys lemiamas vaidmuo. Kada jaunimą ragina stoti į partiją, tuo siekiant ją galutinai perimti į lietuviškas rankas ir užtikrinti, kad ji tikrai tarnautų Lietuvai, reikia pergalvoti mūsuose įsigalėjusius partijos vertinimus. Netrukus įvyks Lietuvos komunistų suvažiavimas, labai svarbus tolimesnėje įvykių raidoje. Gal per drąsu ir per anksti šiuo metu apgailestauti, kad partijos suvažiavime katalikams nebus atstovaujama, bet iš tiesų ar nebūtų gerai, kad katalikai galėtų partijos programą įtaigauti?

Ir todėl grįžtu prie pirmojo klausimo: kokiomis sąlygomis sutiktumėme partiją reabilituoti? Reabilitacijos aktas ženklintų naują mūsų tarpusavio grumties tarpsnį. Katalikų ir komunistų kova tęstųsi toliau, bet ji būtų idėjinė kova demokratinės sistemos rėmuose. Svarbu įsidėmėti, kad kalba eina ne apie tolimą ateitį, bet apie klausimus, dėl kurių artėjančiame partijos suvažiavime vyks sunkios kovos. Esu girdėjęs pranašavimų, kad po šio suvažiavimo Lietuvoje veiks dvi komunistų partijos: viena gera, antra bloga. Trumpai išvardinsiu kelias pagrindines reabilitacijos sąlygas.

Visų pirma Lietuvos komunistų partija turėtų tapti savarankiška, negalėtų išlikti bendros sovietinės komunistų partijos padaliniu. Savo idėjomis vienas mūsų partijos sparnas jau ir dabar nuo Maskvos mažai priklauso. Bet dar neaišku, ar jam pavyks tokią padėtį įstatymais įtvirtinti ir visą partiją pakreipti sava linkme. Ši sąlyga grindžiama dėsniu, kad nepriklausomų valstybių partijos negali būti kitų valstybių politiniams vienetams pavaldžios.

Antroji sąlyga turbūt sunkiau patenkinama. Partija turi persitvarkyti taip, kad galėtų veikti demokratinės valstybės rėmuose, atsisakydama konstituciniu būdu jai teikiamo specialaus statuso. Ne čia vieta šią sąlygą išryškinti visomis detalėmis. Ji iš tiesų apima labai daug. Partija turėtų įrodyti savo ryžtą, rinkimus pralaimėjus, iš valdžios pasitraukti. (Nežiūrint triuškinančio pralaimėjimo Lenkijoje, ten ji pasitraukė tik iš dalies). Partija turėtų atsisakyti mėginimų slaptai kontroliuoti kitas grupes. Jos programos turėtų būti viešai skelbiamos, be slaptų paragrafų bei vidinių rezervacijų.

Aišku, kad taip pertvarkyta partija toliau skelbtų socialistines ekonomines programas, toliau remtųsi marksistine pasaulėžiūra. Mūsų akimis žiūrint, tokios idėjos būtų nevykusios, gal net pražūtingos. Būtų mūsų pareiga mėginti įtikinti žmones, kad tiesa mūsų pusėje. Bet tokiose varžybose partija negrasintų policija, o mes savo ruožtu atsisakytumėm pogrindžio priemonių. Jeigu partija siūlytų demokratines varžybas, nematau rimto pagrindo, kuris leistų mums tokių varžybų atsisakyti. Partijos reabilitacija reikštų mūsų nusistatymą varžytis demokratijose leistomis priemonėmis.

Besikeičiant komunistų partijos vaidmeniui, atitinkamai turėtų keistis ir Katalikų Bažnyčios vaidmuo. Visai teisėtai ligi šiol Bažnyčia buvo pogrindžio Bažnyčia. Visai teisėtai jos veiklą vertinome pogrindžio veiklos matais. Katalikų Bažnyčia buvo pagrindinė Lietuvos interesus bei demokratines vertybes ginanti institucija. Negalime pamiršti, kad per pastaruosius kelis dešimtmečius tie, kurie sėdėjo lageriuose, kuriuos saugumas gaudė bei persekiojo, daugiausia buvo katalikai. Šitokiose sąlygose leistina primiršti visus katalikų tarpe randamus skirtumus, leistina atsisakyti ir kritiškesnio žvilgsnio į save pačius, visas savo pastangas palenkiant vienam tikslui – pagrindinių religinių bei tautinių vertybių išlaikymui. Tačiau, besikeičiant Katalikų Bažnyčios vaidmeniui, turime vėl išmokti jos veiklą, bei aplamai katalikų, vertinti normaliai. Nes iš tiesų katalikai neišsiskiria iš kitų grupuočių: pas mus, kaip ir visur, yra ir gudrių žmonių, ir žioplių, ir mūsiškiai kartais padaro gerai, o kartais blogai, ir mūsų tarpe yra svarbių nuomonių skirtumų. Kai pranyks paprasto išlikimo būtinybė, šie skirtumai išryškės ir pradės stipriau traukti mūsų pačių dėmesį.

Bažnyčia turės pradėti normalų gyvenimą pliuralistinėje visuomenėje. Tokia visuomenė Lietuvoje jau vystosi. Visi tai pastebime. Tai pastebi ir Algirdas Brazauskas, dabartinis mūsų partijos pirmasis sekretorius:

„Mes iš tiesų gyvename realaus politinio pliuralizmo sąlygomis. Vyrauja ne tik nuomonių įvairovė, bet ir aktyviai kuriamos įvairios politinės platformos, atkuriamos ir steigiamos naujos partijos ir t. t. Žmonės

nori kuo greičiau išsakyti tai, kas per ilgus stalinizmo ir sąstingio metus susikaupė jų širdyse. Mes pritariame šiems jų norams.“[180]

Katalikų Bažnyčiai taip pat reikės išmokti gyventi ir veikti naujose sąlygose, pliuralistinėje visuomenėje, kurioje katalikai sudarys tiktai mažumą. Aplamai Bažnyčioje demokratinio darbo tradicijos dar yra silpnos. Ne visur Bažnyčia yra atsisakiusi iš senų laikų užsilikusių privilegijų; vis dar ryškus polinkis, nuomonių skirtumus lyginant, vartoti bažnytinę discipliną. Lenkų ir lietuvių Bažnyčios vystėsi panašiomis sąlygomis ir todėl turėtų būti panašios. O dabartinis popiežius yra ne kartą kitaminčius sudraudęs.

Nemanau, kad būtų gerai, jeigu Lietuvoje Bažnyčia įstatymų forma mėgintų visiems primesti specifiškai katalikiškos moralės reikalavimus. Kai kas katalikiškoje moralėje yra universalesnio, kai kas labai specifiško. Turiu omenyje kai kurias plonybes, skiriant leistinas nuo neleistinų lytinio santykiavimo formų.

Dar pražūtingesni būtų bandymai suvaržyti katalikų, tiek pasauliečių, tiek kunigų, kultūrinę veiklą. Neseniai buvo mėginta iš kai kurių katalikiškuose universitetuose dėstančiųjų reikalauti ištikimybės priesaikos. Panašūs reikalavimai tiktai katalikus kompromituotų, užkirstų jiems galimybę pilnai dalyvauti krašto kultūriniame bei politiniame darbe.

Tokiais pavyzdžiais noriu išryškinti minti, kad ne visus katalikų veiksmus galime priimti be kritikos. Ateities idėjinėse kovose negalės visi katalikai išsirikiuoti vienoje pusėje. Bažnyčiai gyvuojant normaliose sąlygose, kai kurie Bažnyčios veiksmai turės susilaukti stiprios opozicijos ir iš pačių katalikų tarpo.

Ką šie samprotavimai turi bendro su Kauno universitetu, su šios paskaitos tema „Pasaulėžiūros Vytauto Didžiojo universitete“? Ne vienas turbūt rūpinatės: ar paklydote, ar ne i tą salę pakliuvote. Bandysiu šias abejones išsklaidyti.

Universitetų atsiradimas bei reformos dažnai liudija plačius visuomeninius pasikeitimus, o universitetų teisingas suorganizavimas visuomeninius procesus kreipia į geresnę pusę. Iš dalies Kauno universiteto atstatymą iššaukė labai smulkūs asmeniški rūpesčiai: Kaunas jaučiasi nuskriaustas, nori susilyginti su Vilniumi. (Vienas vilnietis šypsodamasis pastebėjo, kad štai turime du Pasaulio lietuvių kultūros centrus, vieną Chicagoje, kitą Kaune.) Bet smulkūs asmeniškumai šiuo atveju slepia daug gilesnes priežastis. Universiteto atkūrimą lėmė gilesni veiksniai: vyrauja užgniaužtos kartos noras tarti savo savarankišką žodi ir troškimas kuo platesnio kelio į Vakarus. Kauno konferencijos eigoje beveik kiekvienas kalbėtojas žodžiais išreiškė antrąjį troškimą: lietuviai nori vėl grįžti į Vakarų pasaulį. Pirmasis veiksnys, nors žodžiais neišreiškiamas, yra akivaizdus, nes viskas daroma su dideliu ryžtu, energija, skubant kuo greičiau įgyvendinti daug metų slopinamus planus. Panašūs veiksniai iššaukė ir patį Sąjūdį. Lietuvos kultūrinė padėtis lygintina su Amerikos, civiliniam karui pasibaigus. Ir tada kilo gyvas reikalas reformuoti senąsias Amerikos aukštąsias mokyklas bei steigti naujas. Universitetinį išsilavinimą valdė protestantų Bažnyčios, reikalaudamos, kad universitetai gintų religiją ir ugdytų dorovę. 1879 metais, pavyzdžiui, Yale universiteto prezidentas, protestantų pastorius, vienas iš pagrindinių to meto Amerikos filosofų, uždraudė klasėse vartoti evoliucionisto Spencer'io veikalą, tariamai todėl, kad veikale kritiškai vertinamos religijos (sociologiniu požiūriu). Tokios mokyklos ugdė pastorius, advokatus, daktarus. Kai po civilinio karo Amerikos pramonė ir kultūra aplamai pradėjo reikalauti įvairiausio išsilavinimo žmonių, egzistuojančios mokyklos tokių reikalavimų patenkinti nesugebėjo. Amerikos inteligentija, jau gerokai supasaulėjusi, bet dar gana religinga, pradėjo reikalauti reformų ir taip atsirado dabartinė Amerikos universitetų sistema, kuri mus pačius į Amerikos gyvenimą įvedė, kuri ne vienam teikia kasdieninę duoną. Jeigu universitetai tuo metu nebūtų buvę reformuoti, Amerika nebūtų suklestėjus. Nebūtų buvę tinkamai paruoštų žmonių.

Amerikos universitetų reformatoriai keitė studijų programas, universitetų struktūrą, steigė naujo tipo universitetus ir reikalavo akademinės laisvės. Cituoju Harvard'o prezidento, Charles William Eliot'o inauguracinės kalbos žodžius (1869), liečiančius filosofijos dėstymą, bet pabrėžiančius vieną akademinės laisvės aspektą – studentų teisę su profesoriais nesutikti:

„Filosofiniai dalykai niekada negali būti dėstomi lyg ir su autoritetu... Gal vienuolynuose bei seminarijose leistina, kad mokytojai autoritetingai reikalautų, jog studentai vien tik išmoktų jų skelbiamas tiesas. Universitetuose bei viešose mokyklose tai nėra leistina“[181].

Universitetų reformatoriai suprato, kad universitetuose turės bendradarbiauti įvairiausių pasaulėžiūrų atstovai. Pats nuomonių įvairumas, jų tarpusavio varžybos tapo svarbia auklėjimo priemone.

Kauno universiteto atkūrėjai taip pat suprato akademinės laisvės reikšmę, ją užtikrindami tiek studentams, tiek profesoriams. Man buvo truputį nuostabu, kad konferencijos metu niekas akademinės laisvės

[180] [1:] Algirdas Brazauskas, „Linkėjimai prie lopšio“, *Respublika*, 1989 m. rugsėjo mėn. 16 d., p. 3.

[181] [2:] Charles William Eliot, *Educational Reform: Essays and Addresses* (New York: Century, 1898), p. 7–8.

minčiai nesipriešino, niekas neatsistojo ginti „tiesos" teisių. Salėje turėjo būti senų partiečių, kurie suprato, kad tokia rezoliucija sugriauna partijos tiesos monopolį. Jeigu tokių ten buvo, jie tylėjo. Kauno atveju akademinės laisvės rezoliucija kol kas išreiškia tik gerus norus. Amerikoje ta laisvė įtvirtinta aibės taisyklių ir taisyklėlių dėka. Nebuvo apsieita ir be aukų. Ar Kaune pavyks laisvę realizuoti, tai jau kitas klausimas.

Bet grįžkime prie šios paskaitos pradžios. Tenai vartojau reabilitacijos terminą, žinodamas, kad jis nėra visai tikslus. Reabilitacija tai vienkartinis veiksmas. Išduodamas dokumentas: štai Jurgis, Petro sūnus, „grubių socialistinio teisingumo pažeidimų metais" sunaikintas, nors nekaltas. Ir reikalas baigtas. Mūsų santykiai su komunistais nesiduos taip lengvai tvarkomi, nes su jais turėsime dar daug metų diena iš dienos santykiauti. Tai ne vien mūsų, bet ir ateities kartų problema. Ir čia vėl iškyla Kauno universitetas. Platus, humanitariniais mokslais paremtas išsilavinimas skatina toleranciją, moko kaip su kitaip galvojančiais sveikai santykiauti, net ir varžybų aikštėje. Labai galimas daiktas, kad Lietuvos politinis likimas priklausys nuo jos universitetų, nuo jų sugebėjimų studentų tarpe ir visoje visuomenėje ugdyti pakantos dvasią. Norim ar nenorim, ateities Lietuvoje vyraus pasaulėžiūrinis pliuralizmas. Aštrios tarpusavio kovos teatneš visiems pražūtį.

Turbūt tiek katalikai, tiek komunistai liks mažumomis. Vyraus sekuliarinė, nei vienai, nei kitai pusei stipriau neužsiangažavusi, inteligentija. Ar jie vienaip, ar kitaip būtų nusistatę religijos ar marksizmo atžvilgiais, šios inteligentijos atstovų pasaulėžiūrą apspręs Vakaruose vyraujanti sekuliarinė kultūra. Tokia inteligentija yra Sąjūdžio pagrindinė atrama. Šioje padėtyje, jiems esant mažumomis, nei stipriai užsiangažavę katalikai, nei komunistai neturės jėgų Lietuvai vadovauti. Tačiau tikriausiai būtų užtektinai stiprūs Lietuvą sugriauti. Pilnumo dėlei galima pažymėti, kad ir ši inteligentija turi savo pasaulėžiūrą (būtų tiksliau vartoti daugiskaitą). Jau pats atsisakymas pasaulėžiūrinėm bendruomenėm stipriai užsiangažuoti yra išraiška tam tikros pasaulėžiūros, atsiradusios Vakaruose tam tikru laiku. Tačiau nėra čia vieno aiškaus vardo, ir tų pasaulėžiūrų pagrindiniai bruožai nėra aiškiai nustatyti. Taip pat galima pridėti, kad bendri kataliko ar komunisto vardai iš tiesų dengia didelius pasaulėžiūrinius skirtumus.

Iš to, kas pasakyta, peršasi išvada, kad tolerancijos klausimas yra labai reikšmingas tiek Lietuvos politiniame gyvenime, tiek kultūriniame. O pagrindinis tolerancijos ugdytojas yra teisingai sutvarkytas švietimas, nes tolerancija yra ne tiek įsitikinimų, kiek charakterio dalykas.

Švietimas ir tolerancija Vakarų galvosenoje glaudžiai jungiami. Tolerancijos stoka siejama su tamsumu, siaurumu, prietaringumu. Ir tik švietimas gali netolerancijos ydą pašalinti. Tolerancijos kaipo moralinės vertybės pabrėžimas Vakaruose sutampa su senųjų skeptikų galvosenos atgaivinimu. Tai labai akivaizdu filosofo David Hume'o raštuose. Cituoju:

„Žmonių dauguma yra natūraliai linkus tvirtai ir dogmatiškai laikytis savo įsitikinimų, ir kol jie temato tik vieną reikalo pusę ir neįsivaizduoja jokių priešingų argumentų, jie yra linkę staigiai ir neapgalvotai priimti principus, kurie jiems yra patrauklūs, ir linkę be atlaidumo žiūrėti į tuos, kurių įsitikinimai skirtingi... Bet jeigu tokie dogmatiški protautojai suprastų, koks tikrai silpnas yra žmogaus protas, net ir labiausiai ištobulintas ir tikslus bei atsargus savo apskaičiavimuose, visai natūraliai tokie samprotavimai jiems įkvėptų kuklumo ir atsargumo. Jie išmoktų mažiau vertinti save ir silpnintų jų priešišką nusistatymą kitaip galvojančių atžvilgiu. Beraščiai turėtų pagalvoti apie didelio išsilavinimo asmenis, kurie, nežiūrint didelio mokslo ir galvojimo, vis tiek savo sprendimuose yra atsargūs"[182].

Šioje Hume'o analizėje randame du tvirtinimus. Jo nuomone, giliau išsilavinęs žmogus sugebės prie reikalo prieiti iš įvairių pusių. Jis supras „priešingus argumentus" ir sugebės suvokti jų stiprumą. Antra, jis tvirtina, kad švietimo dėka žmonės supras, kiek menkos yra žmogaus proto galios, kiek mažai yra žinoma su pilnu tikrumu. Hume'as tvirtina, kad nedidelis lašelis skepticizmo, atkreipto prieš patį save, daug praverstų gydant puikybės ligą, kuri, jo nuomone, yra pasaulėžiūrinės neapykantos pagrindinė versmė.

Pirmasis Hume'o tvirtinimas kreipia dėmesį į išsilavinimą aplamai. Visi mokslai gali mus mokyti „priešingus argumentus" suprasti. Antrasis tvirtinimas kreipia ypatingą dėmesį į filosofinį išsilavinimą, nes filosofinės pažinimo teorijos uždavinys yra nubrėžti žmogaus pažinimo ribas.

Priėmę Hume'o analizę, toleranciją ugdytumėme švietimu, kreipdami ypatingą dėmesį į filosofiją.

Pirmaisiais Nepriklausomybės metais, besikuriant Lietuvos universitetui Kaune, Stasys Šalkauskis daug dėmesio skyrė filosofijos ir pasaulėžiūros santykiavimo klausimui. „Pasaulėžiūra ir filosofija, – štai du dalyku, kuriuodu negali būti abejingu tikriems inteligentams, lietuviškai tariant, protininkams."[183] Apžvelgęs Lietuvos kultūrinę padėtį, jis tvirtino, kad „filosofija gali ir privalo pagaminti tautinei mūsų

[182] [3:] David Hume, *The Enquiry Concerning Human Understanding*, p. 129.
[183] [4:] Stasys Šalkauskis. *Rinktiniai raštai,* I (Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija, 1986), p. 29.

kultūrai plačios sintezės ideologiją.“[184] Reikšminga, kad šitų svarstymų metu, nors ir nekeldamas tolerancijos klausimo, Šalkauskis pabrėžė proto ribotumą. Pasaulėžiūrose, jis teigė, yra ir nuomonės, ir įsitikinimai, ir įsitikrinimai. Nuomonės yra, kada dar svyruojama; įsitikinimai – kada, stokojant tvirtų įrodymų, tikėjimas remiasi ar laisvu valios apsisprendimu, ar autoritetu; įsitikrinimai, kai protas yra priverstas „dalykų aiškumui“ paklusti. Šalkauskis teigia:

„Žmogus aiškiai klystų arba save ir kitus apgaudinėtų, teigdamas, jog jo pasaulėžiūroje nesama įsitikinimų, o tesama vien įsitikrinimų. Subjektyvinė įsitikinimų neišvengiamumo priežastis yra žmogui negalėjimas visur įsitikrinti, kadangi jo pažinimas, kaipo netobulas, turi faktinių ribų“[185].

Gaila, kad Šalkauskis nenurodė, kur maždaug tos ribos būtų. Aplamai jis pabrėžė pasaulėžiūrų moksliškumą ir tikėjo, kad filosofija gali sukurti mokslinę pasaulėžiūrą. Atrodytų, kad giliau išdirbtose pasaulėžiūrose turėtų vyrauti įsitikrinimai.

Mano akimis žiūrint, Šalkauskio priėjimas yra per daug intelektualistinis. Jam pasaulėžiūra susideda iš žinomų tiesų. Bet iš tikrųjų pažinimo aspektas pasaulėžiūrose nėra pats pagrindinis; daug svarbiau yra vertybių pasirinkimas. Pasaulėžiūra nurodo, kuris iš daugelio gėrių yra žmogaus pastangų verčiausias, o gėrio pasirinkimas yra, iš dalies, skonio dalykas. Man štai šis gėris yra brangiausias, o ne kuris kitas. Kitas žmogus rinksis kitaip. Net ir toje pačioje katalikybėje pastebima, kad vieni vienuoliai renkasi asketinį gyvenimą, o kiti paskęsta visuomeniniuose rūpesčiuose. Jie skiriasi ne savo pažinimu, bet savo vertybėmis. Asmens pasaulėžiūra išreiškia jo apsisprendimą pagrindinių vertybių atžvilgiu, o vertybių vertingumo vien tik argumentais nustatyti negalima. Lemiamą vaidmenį turi vaidinti vertintojo valia. Šalkauskio terminais kalbant, pasaulėžiūrose įsitikrinimų yra nedaug, o net ir esančiųjų dažniausiai nepakanka apsispręsti vienaip ar kitaip. Jau vien šis vertinimo aspektas užkerta kelią šalkauskiškai mokslinei pasaulėžiūrai. O jei prie to dar prijungsime Hume’o skepticizmą, pasidarys aišku, kad Šalkauskio projektas yra neįmanomas.

Teisingai Šalkauskis pabrėžia, kad filosofija yra pasaulėžiūrų mokslas. Teisingai jisai tvirtina, kad tik filosofijos dėka išvystyta pasaulėžiūra gali būti sąmoningai tikima. Sutinku, kad sąmoningumo momentas yra labai svarbus: žmogaus pasaulėžiūra turi būti apgalvota, sąmoningai pasirinkta. Nevykusi pasaulėžiūra, kurios laikomasi vien tik iš įpratimo. Tačiau pasaulėžiūrų filosofinė analizė jų nepakelia ligi mokslo lygio. Priešingai, filosofinė analizė parodo, kiek iš tikro žmogaus pasaulėžiūra priklauso nuo jo skonio.

Tiek katalikų, tiek marksistų filosofijose dogmatiška pažinimo teorija dar tvirtai laikosi: abi pusės tvirtina, kad žmogus sugeba betarpiškai tikrovę pažinti tokią, kokia ji yra. Kritikuodamas Šalkauskį, rėmiausi kritine – vartoju Kanto terminą – pažinimo teorija. Leninas, pavyzdžiui, yra ryškus dogmatinio ir naivaus realizmo atstovas, visiškai įsitikinęs, kad jisai žino objektyvią tiesą. Laikantis šitokios pažinimo teorijos, kitaip galvojančius tegalima laikyti arba nedorėliais, arba žiopliais. Nedorėlis būtų tas, kuris tiesą pažįsta, bet vis tiek jos nesugeba išpažinti; žioplys – tas, kuris tiesos pažinti iš viso nesugeba. Ir vieną, ir kitą tipą yra sunku vertinti su tolerancija. Todėl dažnai atsiranda inkvizitorinė dvasia: iš geros širdies priešas naikinamas. Nepavykus išsiaiškinimams, siekiama smurtu priešui parodyti tikrą kelią.

Laikas stabtelti ir apibendrinti tai, kas ligi šiol pasakyta. Norėjau pabrėžti tris tvirtinimus. Pirma, kad tolerancijos klausimas nepriklauso vien tiktai bendrai moralei, bet yra labai aktualus šių dienų politikos klausimas. Antra, teisingai tvarkomi universitetai yra pagrindinė tolerancijos įgyvendinimo priemonė. Ir trečia – istorinė tezė – kad Vakarų pasaulyje tolerancijos idėjai kelią ruošė kritiškos, antidogmatiškos pažinimo teorijos.

Sunki mūsų netolima praeitis. Iš savo pusės komunistai dar toli gražu nėra viską padarę, kas mus įgalintų šią praeitį pilniau suprasti ir teisingiau įvertinti. Iš kitos pusės, nors ir juokinga Smetonos laikais sušaudytus komunarus lyginti su komunistiniu teroru, mums verta įsidėmėti, kad ir partija yra kultivavusi kankinių kultą, save vertindama, nes ištvėrė, nežiūrint žiaurių represijų.

Universitetinis švietimas turėtų šias praeities žaizdas gydyti bei ateities kovas švelninti. Lietuvos ateitis priklausys nuo to, kiek universitetai sugebės išauklėti demokratiniam gyvenimui pasiruošusius piliečius. Idealiai kalbant, tai būtų plataus išsilavinimo žmonės, sugebą save ir savo bendraminčius vertinti kritiškai, o kitaip galvojančius vertinti atlaidžiai.

Kokios sektų praktiškos išvados?

Būtina vengti pasaulėžiūrų izoliacijos. Šiuo metu Lietuvoje svarstoma, ar verta atgaivinti Nepriklausomybės laikų Teologijos-filosofijos fakultetą. Aš manau, kad tokie planai nėra remtini. Iš vienos pusės,

[184] [5:] Šalkauskis, p. 13.
[185] [6:] Šalkauskis, p. 33.

mums trūksta žmonių (nepažįstu nė vieno su filosofiniu išsilavinimu, kuris sugebėtų katalikišką filosofiją dėstyti). Iš kitos pusės – laikau šį argumentą svarbesniu – nebūtų tikslu katalikus tokiame fakultete izoliuoti. Nebūtų sveika programa, kuri skatintų katalikus studentus bendrauti tik su savaisiais ir klausytis vien tik katalikiškos pasaulėžiūros persunktų paskaitų. Vytautas Kavolis perdėjo, senąjį Teologijos-filosofijos fakultetą vadindamas savotišku „indėnų rezervatu." Tačiau naujai atkurtas fakultetas lengvai „rezervatu" galėtų tapti. Vienas žinomas to fakulteto auklėtinis – jo vardo neminėsiu, nes kalbėta privačiai – tvirtino, kad fakultetas buvo katalikiškas getas.

Katalikiškas fakultetas skatintų dogmatišką filosofijos dėstymą. Jame vyrautų katalikiškos filosofinės tradicijos. Aš pats, ketverius metus praleidęs skolastinės filosofijos globoje, tokio likimo niekam nelinkiu. Priešingai, filosofiją dėstant – kalbu apie filosofiją ne kaip apie akademinę specialybę, bet kaip apie bendro išsilavinimo dalį – turėtų būti pabrėžiama jos istorija, ypač modernių laikų, filosofinių sistemų įvairumas, jų išvadų netikrumas. Dėstytojai turėtų šias sistemas pristatyti „iš vidaus", su kiek galima gilesniu įsijautimu.

Dar vienas – jau paskutinis – praktiškas reikalas. Lietuvoje tiek katalikų, tiek marksistų intelektualinės tradicijos yra silpnos. Kol kas, dėl savaime aiškių priežasčių, nėra pokario metais Lietuvoje paskelbtas nei vienas katalikiškos teologijos ar filosofijos veikalas. Panaši nesėkmė lydi ir Lietuvos marksizmą. Prieš kiek metų pradėjo reikštis daug žadantis marksistas filosofas Jonas Repšys. Deja, jis prigėrė Baltijos jūroje, ir kito tokio dar nesame susilaukę. Išeivija daug pasitarnautų, organizuodama stipendijas filosofinėms studijoms Vakaruose paremti. Ir būtų labai gražu, jeigu katalikai tokią stipendiją suorganizuotų marksistui. Jie patys stipendijoms neturi išteklių.

Priedas. Po paskaitos ir privačiai užsitęsusios diskusijos padėjo kai kuriuos mano tvirtinimus paryškinti. Kilo klausimas, ar iš viso Lietuvoje išsilaikys komunistų partija? O jeigu tokios nebūtų, ar būtų prasminga marksistines studijas plėtoti?

Manau, kad prasmė pasiliktų, jeigu partijos ir nebūtų, nes mums reikėtų surasti priemonių teisingai įvertinti pokario meto kultūros apraiškas. Neturint gyvos marksistinės minties, būtų sunkiau su praeitimi susidoroti. Pokario kultūros istorija taptų vien tik idėjinių išdavysčių bei prisitaikymų istorija.

Kalbėdamas apie Filosofijos-teologijos fakultetą, galvojau apie ateitį, o ne praeitį. Jokiu būdu nenorėjau sumenkinti fakulteto pasiekimų. Žinoma, tam tikros aplinkybės gali privesti prie geto steigimo. Getas gali būti būtinybe. Tačiau tokios būtinybės šiuo metu nematau.

Fakultetas tikrai taptų getu, jeigu jame filosofijos dėstymo pagrindas būtų skolastinis. Studentams būtų perduodamas žodynas, iš kurio jiems nebūtų jokios intelektualinės naudos. Skolastinis žodynas nei padėtų studentams susikalbėti su kitais, išmokusiais naujesnių filosofinių kalbų, nei padėtų suprasti ir vertinti šių dienų mokslo apraiškas. Kuri logika būtų dėstoma, ar skolastinė, ar modernioji, intymiai santykiaujanti su informatikos technologija? Kokia būtų skolastinės psichologijos vieta, kada studentai, neišmokę statistinių metodų, negali psichologinės literatūros skaityti? O kur skolastinėje psichologijoje Freudo bei aplamai psichiatrijos vieta? Tokio fakulteto studentai sunkiai skaitytų net ir naujesnių laikų grožinę literatūrą.

Nr. 193. Jono Vitkausko žinutė apie VDU dovanotas knygas. 1989 m. spalio 30 d.

[Vitkauskas, Jonas]. Nesusipratimas? / JV. In *Vytauto Didžiojo universiteto Studentų atstovybės leidinys*. 1989 10 30. Nr. 1, p. 2.

Nesusipratimas?

Viskas prasidėjo tada, kai VDU atsiųstas knygas išsivežė Pasaulio Lietuvių kultūros, mokslo, švietimo centro (PLC) darbuotojai.

Pateikiame šios istorijos dalyvių pasisakymus:

E. Šiugžda – VDU referentas:

Universitetui buvo išsiųsti keturi paketai knygų. Pirmą siuntą (2 paketai) KPI biblioteka gavo prieš mėnesį, laukėme likusių. Gavęs pranešimą apie antrą siuntą, spalio 16 d. (pirmadienį) aš nuėjau jų paimti.

Paaiškėjo, kad dar penktadienį knygas išsivežė PLC. Kokiu pagrindu? Siuntos buvo adresuotos Universitetui, atsiųstos KPI bibliotekos adresu (Donelaičio 20).

G. Kostkevičius – PLC:

Knygos adresuotos VDU, bet atsiųstos į PLC. Mėnesį laiko jų niekas nepasigedo, jos gulėjo po stalu II KPI rūmuose, kur dirba mūsų darbuotoja R. Mačikėnienė. Vėliau jas perkėlėme į naujas PLC patalpas. Universiteto atstovai gali jas pasiimti nors ir dabar.

Paprašytas patikslinti, kam gi skirtos tos knygos p. Kostkevičius patvirtino: skirtos VDU, siųstos – PLC.

R. Mačikėnienė atsisakė duoti interviu, prieš tai nepasimačiusi su p. Kostkevičium. O antro susitikimo metu bibliotekininkė pasakė:

Turiu 2 komplektus atsiųstus Bronės Martin. Ant šių paketų užrašyta kaip ir ant anksčiau gautų: Vytauto Didžiojo Universitetui. PLC visai neminimas.

Gavusi paskutinę siuntą, tuoj pat pranešiau VDU, bet penktadienį dėl blogo oro jie knygų nepaėmė. Pono Kostkevičiaus žmonės, grįždami iš Vilniaus, užsuko ir išsivežė knygas. Manęs tuo metu nebuvo, – nes darbo laikas buvo jau pasibaigęs.

Išvadas skaitytojai gali pasidaryti patys.

Nr. 194. Antano Karoblio pokalbis su VDU studentų atstovais. 1989 m. spalio 30 d.

„Tai turėtų būti pasaulinis universitetas“ / Tomo Venckevičiaus ir Jono Vitkausko pokalbis su Antanu Karobliu. In *Vytauto Didžiojo universiteto Studentų atstovybės leidinys*. 1989 10 30. Nr. 1, p. 3–4.

„Tai turėtų būti pasaulinis universitetas“

Nors Universitete mokomės jau kelis mėnesius, tačiau dar daug ko nežinome apie mūsų aukštąją mokyklą. Su laikinai einančiu prorektoriaus visiems reikalams pareigas **Antanu Karobliu** kalbėjosi Tomas Venckevičius ir Jonas Vitkauskas.

kl. Girdėjau, kad užsienyje galima įkurti Universitetą turint bent 20 mln. dolerių. Ar neatrodome juokingi Vakarų akyse?

ats. Visai natūralu, kad užsieniečiai neturėdami pinigų Universiteto nekuria. Mūsų sąlygos kitos, nes mes susidūrėme su dilema: atkurti ar neatkurti. Šiuos metus ir dar sekančius tikrai pragyvensime iš sponsorių lėšų, o ateityje be valstybės paramos vis tiek negalėsime gyvuoti.

Iš viso į Universiteto sąskaitą yra pervesta apie 93 tūkst. rublių. Šiuo metu išmokėjus stipendijas ir atlyginimus dėstytojams, yra truputį daugiau kaip 70 tūkst.rublių. Tik šiems mokslo metams mums reikės apie 250 tūkst.

kl. Ar tai, kad Universitetas negalės išsiversti be valstybės paramos neprieštarauja laisvojo Universiteto statusui?

ats. Kokia bebūtų organizacija, ji vis vien priklauso nuo kokių nors išorinių veiksnių. Laisvas statusas, – tai, kad vyriausybė neturi teisės kištis į Universiteto vidaus reikalus.

kl. Ar Universitetas pripažįstamas Tarybų Sąjungoje kaip aukštoji mokykla?

ats. Kadangi Lietuvos TSR A[ukščiausioji] T[taryba] priėmė įstatymą, tai Universiteto kaip Lietuvos aukštosios mokyklos statusas galioja kaip ir kiekvienos aukštosios mokyklos. Bėda tame, kad studentų pažymėjimuose nėra įrašų rusų kalba, tai sudaro kai kurių keblumų. Ateityje planuojama įvesti įrašus anglų ir kitomis kalbomis.

kl. Kokie dėstytojai iš užsienio atvyks į Universitetą dar šiais metais?

ats. Atvyksta Liucija Baškauskaitė iš Kalifornijos universiteto. Ji skaitys paskaitų ciklą „Individas ir kultūra“. Taip pat Julius Šmulkštys iš Luizijanos universiteto. Jis dėstys Marxsizmo teorijos pagrindus, tiksliau – Marxizmo teorijos kritiką.

kl. Kokiais pinigais bus mokamos algos iš užsienio atvykstantiems dėstytojams?

ats. Mokėsime tik rubliais, nes valiutos neturime. Dėstytojai sutinka dirbti tam tikrą laiką, o mes užtikriname jų pragyvenimą. Atvykę dėstytojai, be abejonės, turės asmeninių nuostolių, juo labiau, kad netgi kelionės nesiūlome apmokėti.

kl. Kaip bus mokamos stipendijos po sesijos?

ats. Kadangi Universitetas neturi daug lėšų, tai manoma, kad po sesijos stipendijos bus mokamos tik gerai ir 1. gerai besimokantiems. Ir tiems studentams, kurių prastos materialinės-buitinės gyvenimo sąlygos. Pavyzdžiui, iš Lenkijos atvykusioms studentėms teks mokėti didesnę stipendiją, nes jos negali įsivežti pinigų.

kl. Sesija po atostogų. Ar tai normalu?

ats. Labai norime, kad studentai turėtų Kalėdines atostoges, o kadangi sesijos negalima padaryti gruodžio ar lapkričio mėn., tai egzaminus teks laikyti jau po atostogų. Tačiau, jei studentai pageidauja kitaip, galime keisti ir atostogas perkelti į sausio mėn. pabaigą.

Egzaminus galima laikyti nebūtinai sesijos metu.Ypač tada, kai atvažiuoja dėstytojai iš užsienio. Pavyzdžiui, išklausę mėnesinį kursą studentai gautų savaitę pasiruošti egzaminui. Ir išegzaminavęs studentus dėstytojas išvažiuotų.

kl. Ar privalomas Universitete lankomumas?

ats. Lankomumo neregistruojame. Svarbiausia, kad studentas parodytų žinias, įgūdžius, išsilavinimą, o kaip jis tai įgyja, ne taip jau svarbu. Kol kas lankoma labai gerai, manau, kad taip bus ir ateityje.

kl. Ar pakanka humanitarinio pobūdžio paskaitų tiksliųjų ir ekonomikos mokslų studentams?

ats. Jie gali ateityje pasiklausyti paskaitų, kurios įskaitomos Humanitarinio fakulteto studentams, nors tai ir sudėtinga dėl laiko stokos. O ateityje numatomas šešių valandų per savaitę humanitarinių disciplinų kursas ketverius metus.

Pirmą kartą per savo dvidešimt penkerius pedagoginio darbo metus susiduriu su tokiu atveju, kai Ekonomikos ir tiksliųjų mokslų fakultetų studentai pareiškė norą mokytis lotynų kalbos. Tai, be abejo, unikalus atvejis.

kl. Nuo kada bus dėstomos papildomos užsienio kalbos?

ats. Galima pradėti nors ir dabar, tačiau trūksta vadovėlių, be to studentai pageidauja palaukti. Todėl pradėsime nuo lapkričio mėnesio. Žinoma, pirmą semestrą nebus didelių pasiekimų, o antrame galbūt atsiras daugiau laiko kalbų mokymui. Nes šiuo metu, ypač Humanitarinio fakulteto, studentai pakankamai apkrauti.

kl. Ar planuojamas studentų užimtumas vasarą?

ats. Turbūt bus organizuojamos stovyklos. Viliamės, kad galbūt iš užsienio atvyks lietuvaičiai, kurie prasčiau moka lietuvių kalbą.

Taip pat galimos bendros išvykos, ekspedicijos. Čia labai daug priklauso ir nuo pačių studentų iniciatyvos.

kl. Kaip buvo parenkami dėstytojai?

ats. Ši problema buvo gana aktuali ir sudėtinga, kadangi atkūrimas vyko labai greitai. Pasirinkimui turėjome labai mažai laiko, o neišspręstų klausimą – labai be galo daug.

Apskritai, siūlėsi labai daug įvairių specialybių žmonių, daugelis neturintys atitinkamos kompetencijos arba nepritapę kitose aukštosiose mokyklose. Dėstytojus parinko prie kiekvieno fakulteto sudarytos specialios komisijos, o rugpjūčio 28 d. jie buvo patvirtinti Atkūrimo tarybos posėdyje.

Kitais metais bus žymiai papraščiau. Turėsime daugiau laiko, matysime kaip dirba tie, kurie priimti į darbą dabar. Taip pat galvojama pavasario semestro gale skelbti dėstytojų konkursą.

kl. Dabartiniame technikos amžiuje sunku įsivaizduoti Universiteto darbą be reikalingos aparatūros. O kaip pas mus?

ats. Šiuo metu turime vieną magnetofoną, vėliau įsigysime daugiau, įkursime klases užsienio kalbų mokymui. Tikiuosi, kad jau lapkričio mėn. turėsime vieną, o gal ir tris savo kompiuterius.

kl. Kaip Universitetas formuoja savo biblioteką?

ats. Kol kas nuosavos bibliotekos nesiruošiame turėti, nes suformuoti tokią biblioteką, kuri patenkintų įvairių interesų žmonių poreikius, ne mėnesio, ir ne metų darbas. Dabar gaunamas knygas užregistruojame,

inventorizuojame ir atiduodame į viešąją biblioteką saugojimui ir naudojimui. Universitetui sustiprėjus, atsiimsime jas ir įkursime savą biblioteką. Dažniau naudojamos knygos ir kiti leidiniai yra kaupiami Botanikos sodo bibliotekoje Laisvės al. 53 V a. Studentai šios bibliotekos paslaugomis artimiausiu metu galės naudotis.

kl. Kokį matote Universitetą po dešimties metų?

ats. Manau, kad tai turėtų būti nedidelis Universitetas, kad nenukentėtų paruošimo kokybė. Jame turėtų mokytis apie 2–2,5 tūkst. studentų.

VDU ateitis priklausys nuo jame dirbsiančių žmonių, jų organizacinių sugebėjimų. Po dešimties metų tai turėtų būti pasaulinis Universitetas, kuris galėtų keistis studentais ir dėstytojais su kitomis aukštosiomis mokyklomis.

JV

Nr. 195. Vadybos mokslų centro steigties aktas. 1989 m. spalio 30 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 6, l. 14. Mašinraštis, originalas.

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS
REKTORIAUS ĮSAKYMAS NR. K/45
Kaunas, 1989 10 30

Dėl Vadybos mokslų centro steigimo

Remdamasis Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo tarybos 1989 m. spalio 27 d. posėdžio sprendimu įsakau:

1. Steigti prie VDU Vadybos mokslų centrą nuo 1989 m. spalio 30 d.
2. Nustatyti, kad pagrindinės Centro veiklos kryptys yra orgprojektavimas, valdymo konsultavimas, vadybos specialistų perkvalifikavimas ir kvalifikacijos kėlimas.

Rektorius [parašas] J. Vilemas

Nr. 196. Povilo Zakarevičiaus pokalbis su Viliu Misevičium apie Vadybos mokslų centrą. 1989 m. lapkričio pradžia

Vytauto Didžiojo universitete – Vadybos mokslų centras / Vilius Misevičius kalbina Povilą Zakarevičių. In *Kauno tiesa*. 1989 12 19. Nr. 290, p. 4.

Su smulkiais redakciniais pataisymais pakartota: Vytauto Didžiojo universitete – Vadybos centras / Vilius Misevičius kalbina Povilą Zakarevičių. In *Vakarinės naujienos*. 1989 12 27. Nr. 297, p. 2.

Vytauto Didžiojo universitete – Vadybos mokslų centras

Jau trys mėnesiai, kai į paskaitas, praktinius užsiėmimus skuba Vytauto Didžiojo universiteto studentai. Lietuvos mokslinės techninės informacijos ir techninės-ekonominės analizės mokslinio tyrimo instituto Kauno filialas suteikė geras darbo sąlygas Ekonomikos fakultetui.

Tačiau vien mokymo aukštajai mokyklai nepakanka. Prestižinis universitetas turi garsėti savo mokslo produkcija. Tad malonu, kad, padedant Radijo matavimų technikos mokslinio tyrimo ir LTSR MA Fizikinių-techninių energetikos problemų institutams, įsteigtas Vytauto Didžiojo universiteto skaičiavimo centras „Informatika“. *Prieš keletą dienų* [išskirta sudarytojo] čia įsteigtas ir Vadybos mokslų centras. Jo vadovas – Vytauto Didžiojo universiteto Ekonomikos fakulteto dekanas ekonomikos mokslų daktaras profesorius Povilas ZAKAREVIČIUS. Jis ir pasakojo apie būsimo centro veiklą:

Įmonėms ir organizacijoms pradedant dirbti visiško ekonominio savarankiškumo ir rinkos sąlygomis, iškyla daug komercinio, ūkinio bei valdymo pobūdžio klausimų. Juos spręsti įmonių specialistai ne visuomet pasiruošę. Gana dažnai tenka kreiptis pagalbos į vieną ar kitą joms žinomą konsultantą. Deja, pavieniai specialistai mažai kuo gali padėti. Todėl Universiteto Atkūrimo tarybai kartu su miesto įmonių

vadovų taryba ir kilo mintis įsteigti šį centrą. Jo misija – sutarčių su organizacijomis pagrindu padėti spręsti minėtus klausimus: konsultuoti įmonių vadovus bei specialistus, kelti jų kvalifikaciją.

[Klausimas]: Ar galima suprasti, kad šis centras tai valdymo konsultavimo firma, kokios gana plačiai paplitusios Vakarų šalyse?

[Atsakymas:] Savo veiklą šis mokslo padalinys vystys trimis kryptimis. Pirmoji – diagnozuoti įmonių funkcionvimo problemas ir telkti konsultacijas, kaip šias problemas spręsti. Antroji – teikti pagalbą atestuojant vadovus ir specialistus, rengti jiems kvalifikacijos kėlimo kursus įvairiais ekonominės veiklos bei vadybos aspektais. Ir pagaliau trečioji kryptis – organizuoti vadinamąsias podiplomines studijas (perkvalifikavimą pagal specialybę „Vadovavimas organizacijai“). Jas baigus bus suteikiamas profesionalaus vadovo (menedžerio) kvalifikacija ir įteikiamas antras aukštojo mokslo diplomas. Taigi Vadybos mokslų centras – tai organizacinio projektavimo, valdymo konsultavimo, kvalifikacijos kėlimo ir podiplominio mokymo funkcijas integruojanti firma. Beje, ir išsivysčiusiose užsienio šalyse pastaruoju metu valdymo konsultavimo firmos jungiasi su menedžmento ar biznio mokyklomis, kuriasi naujo tipo mokymo bei konsultavimo organizacijos.

Vadovavimas įmonei ar organizacijai – specifinė žmogaus veiklos sfera. Visame pasaulyje pripažinta, kad vadovas – tai sudėtinga profesija. Profesionaliai atlikti darbą galima tik turint atitinkamų profesinių žinių, mokant jas taikyti praktikoje, įgijus reikiamų įgūdžių.

Deja, pas mus, išskyrus kai kuriuos ne visai sėkmingus mėginimus ruošti vadovų rezervą, sistemingos jų rengimo sistemos iki šiol nėra. Tuo tarpu pasaulinė patirtis rodo, kad optimalus vadovų profesionalų rengimo variantas yra toks: prie universitetų steigti specialias menedžmento mokyklas, jose 1–2 metus intensyviai mokyti žmones, jau turinčius aukštąjį išsilavinimą, darbo gamyboje patyrimą ir polinkį vadovauti (graduate studies). Baigus šias mokyklas, išduodami specialūs aukštojo mokslo diplomai, dažniausiai atitinkantys magistrų diplomus. Podiplominės studijos Vytauto Didžiojo universiteto naujajame Centre – tokios mokyklos analogas.

Viena klausytojų grupė jau studijuoja. Jos nariai bus pirmieji mūsų kartos Lietuvos žmonės, kuriems po ilgos pertraukos bus įteikti specialūs Vytauto Didžiojo universiteto diplomai...

Remdamiesi užsienio biznio mokyklų patirtimi, antrajame etape daugiausia dėmesio skirsime valdymo sprendimų teorijai ir praktikai, logi[sti]kos studijoms, darbo su kadrais sistemai. Klausytojai mokysis asmeninio darbo organizavimo, tobulimosi ir vadovui būtinų savybių ugdymo metodų (darbo laiko planavimas, darbo vietos organizavimas, posėdžių vedimas, lankytojų priėmimas, profesinis tobulinimasis, novatoriškumo, intuicijos, sisteminio mąstymo, sveikatos užtikrinimas). Numatyti dėstyti bendravimo meno, dalyvavimo dialoguose bei diskusijose, konfliktų valdymo, oratorystės, profesinės etikos, bendrosios kultūros pagrindai. Nemažai laiko skirta darbui su personaliniu kompiuteriu, taip pat personalinės informatikos užsiėmimams.

Diferencijuotoje (pagal liaudies ūkio šakas) trečioje dalyje bus nagrinėjami atitinkamos įmonės (organizacijos) ekonomikos ir veiklos organizavimo pagrindai. Pavyzdžiui, klausytojai, besispecializuojantys pramonės profilyje, studijuos įmonės veiklos strateginio planavimo, finansavimo, kreditavimo, kainodaros, materialinio techninio aprūpinimo, gaminamos produkcijos atnaujinimo, techninio pertvarkymo, darbo ir darbo užmokesčio organizavimo, ūkinės veiklos analizės dalykus. Ypač akcentuojamas marketingo vidinės ūkiskaitos, ekonominių ryšių su partneriais užsienyje, įmonės veiklos teisinių pagrindų studijavimas.

[Klausimas:] Šiais metais Vytauto Didžiojo universitete pradėjo studijas vadybos (menedžmento), o Vilniaus universiteto Kauno fakultete – ekonomikos ir gamybos valdymo specialybių studentai. Jiems baigus mokslus, jau turėsime aukštos kvalifikacijos valdymo bei vadovavimo darbuotojų. Ar minimo centro veikla šioje srityje tuomet bebus reikalinga?

[Atsakymas:] Polinkis vadovauti išryškėja keletą metų padirbėjus organizacijoje, todėl anaiptol ne visi absolventai, baigę minėtas specialybes, dirba vadovais. Nemaža jų dalis (o galbūt ir dauguma) bus vadybos konsultantais ir pan. Todėl studijų planai sudaryti taip, kad būtų rengiami kvalifikuoti vadybos specialistai. O tiems, kurie, padirbėję organizacijose, nuspręs susieti savo tolesnę veiklą su vadovo darbu, bus tikrai naudinga papildomai studijuoti šiame centre. Čia pagrindinę vietą užima specifinės disciplinos ir tuo jos ryškiai skirsis nuo akademinių studijų. Antra vertus, įmonėse, organizacijose visuomet bus darbuotojų, baigusių kitas specialybes, bet turinčių polinkį vadovo veiklai ir norinčių įgyti šią profesiją podiplominio mokymo būdu. Taigi perkvalifikavimo studijos tikrai bus reikalingos ir tolesnėje ateityje. Pradėję rengti

vadybos specialistus universitetuose ir įsteigę vadovų rengimo podiplomines mokyklas, mes pagaliau suformuosime visose išsivysčiusiose šalyse pripažintą dvipakopę sistemą, apie kurią jau senokai šnekame.

[Klausimas:] Kaip su dėstytojų kontingentu?

[Atsakymas:] Sudarę studijų planus (beje, tai atlikome panaudodami užsienio šalių menedžmento mokyklų patirtį) ir pradėję mąstyti apie dėstytojus, išsiaiškinome, kad „ne toks nelabasis baisus, kaip jį paišo“. Vilniaus universitete, Lietuvos Mokslų Akademijos, Ekonomikos bei Filosofijos, Teisės ir sociologijos institutuose, Politechnikos institute, Liaudies ūkio specialistų kvalifikacijos kėlimo institute, Žemės ūkio akademijoje, kitose mokslo ir mokymo įstaigose yra specialistų (net ir besistažavusių užsienyje), galinčių kvalifikuotai dėstyti savo disciplinas. Dauguma jų mielai sutinka įsitraukti į šio centro veiklą. Sutarta, kad atvykstantys laikinam darbui į Vytauto Didžiojo universitetą Ekonomikos fakultetą išeivijos profesoriai specialius kursus dėstys ir mūsų centre. Jau šiais metais mums padės profesoriai R. Kalvaitis ir E. Bubnys iš JAV, profesorius H. Dauderis iš Kanados.

Bursime laikinus kūrybinius kolektyvus, todėl tikimės aukštos kvalifikacijos specialistų pagalbos. Susitarta, kad dauguma mūsų centro etatinių darbuotojų darbuotojų išvyks stažuotis į JAV ir VFR.

Pasakojimą užrašė
Vilius MISEVIČIUS

Nr. 197. Vytauto Kaminsko laiškas Algirdui Avižieniui. 1989 m. lapkričio 4 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 6, l. 30. Mašinraštis, originalas.

Gerb. Algirdai,

Šių metų lapkričio 1 d. įkurtas Vytauto Didžiojo universiteto mokslo centras „Informatika“, kurio veiklos nuostatus perdaviau Jums per gerb. Z. Viskantą. Iki rinkimų man pavestos centro direktoriaus pareigos. Todėl tenka galvoti apie centro veiklos organizavimą, visų pirma, apie mokslinės tarybos sudarymą. Mums būtų didelė garbė ir parama, jei Jūs sutiktumėte būti renkami į mokslinę tarybą. Su analogiškais prašymais kreipiuosi į prof. P. Zundę ir dr. A. Šlekį. Gal Jūs galėtumėt pasiūlyti ir kitas tautiečių, dirbančių informatikos ir artimose specialybėse, kandidatūras?

Mokslo centras „Informatika“ norėtų palaikyti dalykinius kontaktus ir sudaryti kontraktus su universitetų tyrimų centrais ar firmomis.

Su pagarba [parašas] Vytautas Kaminkas

Kaunas,
1989.11.04

Nr. 198. Įrašas Romualdo Baltrušio dienoraštyje. 1989 m. lapkričio 10 d.

Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2013, p. 69.

1989-11-10 – Penktadienis

Šiandieną mūsų bute įvyko pasitarimas dėl Vytauto Didžiojo universiteto veiklos ir ateities planų. Pasitarime dalyvavo prof. Jurgis Vilemas, prof. Alfredas Smailys, doc. Joana Misevičienė ir aš, prof. Romualdas Baltrušis. To susibūrimo organizatorė ir įkvėpėja doc. J. Misevičienė su nerimu kalbėjo apie ne visų žmonių, patekusių į VDU, nuoširdų ir atsidavusį darbą, naujų dėstytojų parinkimo reikalus, Biologijos-ekologijos fakulteto būsimą veiklą ir VDU patalpų bei statybos perspektyvas.

Nr. 199. Įrašas Romualdo Baltrušio dienoraštyje. 1989 m. lapkričio 27 d.

Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2013, p. 70.

1989-11-27 – Pirmadienis

Laikinai einąs VDU rektoriaus pareigas prof. J. Vilemas yra išvykęs į Čikagoje vykstantį šeštąjį pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumą. Tuo metu (1989-11-22) doc. A. Karoblis sukvietė VDU Laikinosios tarybos posėdį. Pats pirmininkavo ir kažkodėl doc. J. Misevičienę norėjo nušalinti nuo sekretorės pareigų. Dėl docentės nušalinimo aš jam paprieštaravau.

Be kitų dalykų, posėdyje buvo svarstytas buvusio VDU rektoriaus Mykolo Romerio išlikusios sodybos prie Obelių įsigijimas. Ją kolūkis veltui perleidžia VDU, tačiau prašo atsiskaityti su M. Romerio dukterimis Romerytėmis. Jos pageidautų gauti už tėvų sodybą 40 000 rub. Siūliau universitetui kaip paveldo objektą tą sodybą pirkti, suradus rėmėjus, nes ką tik įsikūrusio VDU kasa tuštoka, iš viso yra 120 000 rub., tad sodybos nupirkti negali. Pirmininkui pranešus apie gautą žinią, kad iš JAV atvyksta prof. Julius Šmulkštys skaityti visą mėnesį paskaitų, pasėdis tuo ir pasibaigė.

Nr. 200. VDU Senato užsieniečių dalies narių rinkimų protokolas. 1989 m. lapkričio 24 d.[186]

AAA, f. 5, ap. 4, b. 11, l. 23–25. Rankraštis, originalas.

Vytauto Didžiojo Universiteto
Steigiamojo Senato rinkimo balsų skaičiavimo komisijos

Protokolas

Vytauto Didžiojo universiteto Steigiamojo Senato rinkimų balsų skaičiavimo komisija, kurią sudarė Elona Vaišnienė, Rimas Kalvaitis, Jurgis Vilemas ir Vaclovas Kleiza, 1989 m. lapkričio mėn. 24 dieną Pasaulio lietuvių centre, Lemont, Illinois, suskaičiavo gautus rinkimų lapus ir rado, kad balsavo 72 (septyniasdešimt du) asmenys.

Suskaičiavus visus balsavimo duomenis į Vytauto Didžiojo universiteto Steigiamąjį Senatą išrinkti šie asmenys:

[Anapus JAV:]
DONIELA, VYTAUTAS
TAŠKŪNAS, ALGIS
KAZLAUSKAS, VYTAUTAS
RABIKAUSKAS, POVILAS
MAKAUSKAS, BRONIUS
DAUDERIS, HENRIS [parašas]
GRAŽYTĖ-MAZILIAUSKIENĖ, ILONA
[JAV:]
ALMENAS, KAZYS [parašas]
BARŪNAITĖ-WILLEKE, AUDRONĖ
BIELIAUSKAS, VYTAUTAS
CIPLIJAUSKAITĖ, BIRUTĖ
ČERNIUS, VYTAUTAS [parašas]
GIMBUTIENĖ, MARIJA
JARAŠŪNAS, EMANUELIS
KAMINSKAS, EDVARDAS [parašas]

[186] Rinkimai vyko VI mokslo ir kūrybos simpoziumo (1989 m. lapkričio 22–26 d., Čikaga) metu. Apie simpoziumą plačiau žr. Zalatorius, A. Plačiai nuskambėjo VI mokslo ir kūrybos simpoziumas. In *Akiračiai*. 1990, Nr. 1, p. 16. Simpoziumo medžiaga: *Šeštasis mokslo ir kūrybos simpoziumas = Sixt Lithuanian Symposium on Science and Creativity: 1989.XI.22–XI.26, Chicago, Illinois, USA*. – Chicago: [s.n.], 1989. – 521 p.

KAŠUBA, ROMUALDAS [parašas]
KISIELIŪTĖ-NARUTIENĖ, JOLITA
KLEMAS, VYTAUTAS [parašas]
KLIMAS, ANTANAS
KLIORĖ, ARVYDAS
LIULEVIČIUS, ARŪNAS
NAVICKAS, JUOZAS
NORVILAS, ALGIS
PALUBINSKAS, FELIKSAS
REKLAITIS, GINTARAS [parašas]
REKLAITIENĖ, JANINA [parašas]
RUBŠYS, ANTANAS
SKRUPSKELIS, KĘSTUTIS
SKRUPSKELYTĖ, VIKTORIJA [parašas]
SUŽIEDĖLIS, ANTANAS [parašas]
ŠILBAJORIS, RIMVYDAS [parašas]
ŠMULKŠTYS, JULIUS
ŠTROMAS, ALEKSANDRAS [parašas]
UŽGIRIENĖ, INA [parašas]
VAIČAITIS, RIMAS [parašas]
VAIŠNYS, RIMAS [parašas]
VARDYS, VYTAUTAS [parašas]
VENCLOVA, TOMAS
VISKANTA, ROMUALDAS [parašas]
ZUNDĖ, PRANAS
ŽYGAS, KĘSTUTIS

[Pasirašė:]
V. Kleiza
R. Kalvaitis
E. Vaišnienė
J. Vilemas

1989 m. lapkričio 24 d.

[Papildomų rinkimų rezultatai. Vardus ir pavardes įrašė patys išrinktieji:][187]

Dalia Katiliūtė-Boydstun
Rimas Kalvaitis
Bronius Vaškelis
Algirdas Avižienis
Valdas Adamkus

Nr. 201. Įrašas Romualdo Baltrušio dienoraštyje. 1989 m. gruodžio 2 d.

Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2013, p. 71–72.

1989-12-02 – Šeštadienis

Šiandieną pietų apie 16 val. pas mus atvažiavo retas svečias, buvęs bendraklasis prof. Henrikas Zabulis su žmona. Pietaujant maloniai kalbėjomės apie šiuolaikinius įvykius Lietuvoje. [...] Kalba apie Vytauto Didžiojo universitetą nesimezgė ir jis tik tiek tepasakė: „Patys sukūrėte, patys ir tvarkykitės... Tik žiūrėkite, nes dabar jumis prisidengdami universiteto reikalus tvarko negabūs žmonės ir tokius pat telkia...“ Jam atrodo, kad universitetinė figūra iš JAV yra Kalifornijos universiteto profesorius Algirdas Avižienis, dirbantis NASA programoje.

[187] Kažkodėl šalia jų įrašyti J. Vilemas ir M. Venslauskas, bet prieš jų pavardes padėti brūkšneliai.

Nr. 202. Viktoro Butkaus pokalbis su Egidijum Valentinavičium ir Jonu Vitkausku. 1989 m. gruodžio 5 d.

Pirmoji pažintis su prof. V. Butkumi / kalbina Egidijus Valentinavičius ir Jonas Vitkauskas. In *Studentų dienos*. 1989 12 05. Nr. 2 (159), p. 2.

Pirmoji pažintis su prof. V. Butkumi

Su Kauno kunigų seminarijos Teologijos fakulteto dekanu, VDU Senato nariu prof. Viktoru Butkumi kalbėjosi Egidijus Valentinavičius ir Jonas Vitkauskas.

kl. Kokios buvo Jūsų mintys apie naująjį Universitetą, kai sutikote dalyvauti Atkūrimo tarybos darbe?

ats. Universiteto atkūrimas Kaune, kuris visais laikais buvo Lietuvos mokslo centras, – mano svajonė jau nuo seno. Manau, kad ne tik mano, bet ir daugelio, kurie rinkosi į steigiamąjį susirinkimą. Šios svajonės išsipildymu niekada neabejojau, dėl to labai džiaugiausi, kad mane pakvietė dalyvauti atkūrimo darbe, o vėliau išrinko į Senatą. Manau, kad ir ateityje dalyvausiu Universiteto gyvenime, stengsiuosi jam padėti.

kl. Kokios mintys dėl Teologijos fakulteto atkūrimo Vytauto Didžiojo Universitete?

ats. Iš tikro, iki karo toks fakultetas buvo VDU dalimi. Jame galėjo studijuoti ne tik tie, kurie pasirinko kunigo kelią, bet ir pasauliečiai. Užsienyje leidžiama studijuoti ne tik vyrams, bet ir moterims.

Baigę mūsų fakultetą jie galėtų rašyti straipsnius religinei spaudai, dalyvauti įvairių religinių organizacijų veikloje. Ruoštų vaikus išpažinčiai, komunijai, jaunavedžius ir pan.

Pakeistas 50 LTSR Konstitucijos straipsnis jau leidžia religijos dėstymą mokyklose. Bažnyčia, kunigai yra nepajėgūs visur spėti, nes mokyklų labai daug, o kunigų likę mažai (apie 170–180 parapijų išvis be kunigo). Šitą darbą galėtų atlikti pasauliečiai.

Atmenu, kai mokiausi pradžios mokykloje tikybos pagrindus klausiau pas pasaulietį, Teologijos fakulteto studentą. Buvau labai patenkintas jo dėstymu.

Dabar kaip tik palankus momentas fakulteto atkūrimui, viskas priklauso nuo mūsų kardinolo, nes Bažnyčia yra hierarchinė organizacija.

Tikiuosi, kad kontaktai užsimegs, juolab, kad VDU vadovybė taip pat suinteresuota, kad Teologijos fakultetas įsijungtą į Universiteto sudėtį. Sekančiais metais būtų jau pats laikas.

kl. Mūsų fakulteto studentai buvo nuvykę į seminariją. Kalbėjomės su klierikais, pasiūlėme bendradarbiauti ir rengti disputus, paskaitas, sportines varžybas ir pan. Tačiau šio pasiūlymo įgyvendinimas priklauso nuo seminarijos valdžios.

ats. Į tai žiūriu labai palankiai. Aš pakalbėsiu su 4–5 kurso studentais. Manau, kad norinčių tikrai atsiras. Nebūtina, kad disputuose dalyvautų visas kursas: vieni, vieną kartą, kiti – kitą. Tai būtų abipusiai naudinga.

kl. Jūs dėstote lotynų kalbą tiksliųjų ir ekonomikos mokslų studentams. Matome, kad didelio susidomėjimo šia kalba nėra. Daugelis žmonių tvirtina, kad tai mirusi kalba, niekam nereikalinga gyvenime.

ats. Sanskrito kalba niekada nebuvo gyva, o pasaulis vis tiek ja domisi. Aš tiesiog negaliu įsivaizduoti žmogaus inteligento nemokančio lotynų kalbos. Kiekvienam inteligentui tai būtina. Daugelis tarptautinių žodžių, visos sentencijos yra iš romėnų teisyno ar senųjų romėnų rašytojų.

Be to, mokant lotynų kalbą, daug lengviau mokytis romanų grupės kalbas (prancūzų, ispanų, italų, portugalų ir kt.), nes kaip tik jos ir yra iš čia kilusius.

Ačiū už pokalbį.

Nr. 203. L. Misevičiaus reportažas apie sportavimo sąlygas VDU studentams. 1989 m. gruodžio 5 d.

Misevičius, L. Sportas. In *Studentų dienos*. 1989 12 05. Nr. 2 (159), p. 4.

Sportas

Didelis ačiū Vytauto Didžiojo Universiteto vadovybei, kuri, tarpininkaujant KMA ir LKKI, suteikė galimybę Uniersiteto studentams ne tik mokytis, bet ir šiek tiek pasportuoti.

Jau susiformavo Universiteto krepšinio rinktinė, kuri treniruojasi ir rungtyniauja KMA sporto salėje M. Jankaus g. 2. Bet kur dėtis „eiliniams“ Universiteto krepšinio mėgėjams, kurie nepateko į rinktinę? Jiems juk nėra kur žaisti.

Turėtume išugdyti ir gerų Universiteto plaukikų, kurie turi galimybę treniruotis LKKI baseine. Jau yra ir bėgimo, atletinės gimnastikos mėgėjų (jie treniruojasi LKKI sporto salėje Aušros g. 42).

Susidarė ir Universiteto futbolo komada, tačiau jai nėra kur treniruotis. Tiksliau, treniruotis yra kur – toje pačioje LKKI sporto salėje Aušros g. 42 (rankinio aikštelėje), tik nesudaromos normalios sąlygos jai treniruotis (futbolas, kol kas, tamsoje dar nežaidžiamas...). Mat vos tik susirinkus Universiteto futbolo mėgėjams į tą salę ir pradėjus treniruotis, salėje paslaptingai gęsta šviesa... O ją, pasirodo užgesina „laikinai (?) einanti direktoriaus pareigas salėje“ budinti (ji pati sakė: „Kai nėra direktoriaus, aš čia direktorius!“), ir jai turime paklusti ne tik mes, Universiteto studentai, bet mūsų gerbiamas treneris, nors sporto salės naudojimosi taisyklėse aiškiai juodu ant balto parašyta, kad – „rankinio aikštelėje galima žaisti futbolą, tik nespardyti kamuoliu į apšvietimo įrenginius...“.

Taigi, labai prašome Universiteto vadovybės surasti išeitį iš šios gan kelblios situacijos: gal būtų galima kaip nors „elektrifikuoti“ sporto salę, o gal būtų galima paieškoti kitos. Iš anksto dėkoju.

VDU studentų vardu
L. Misevičius

Nr. 204. Ištrauka iš Prano Garšvos pasisakymo. 1989 m. gruodžio 12 d.

[Garšva, Pranas]. Kaune universitetą atkuriant / Pr. Gr. In *Draugas*. 1989 12 09. Nr. 240, p. 3.

Kaune universitetą atkuriant

[...] Atkuriant Vytauto Didžiojo universitetą Kaune, reikia galvoti apie buvusio tuo pačiu vardu universiteto tęstinumą. Jame buvo ne tik griežtieji mokslai, medicina, kalbos, istorija, reikalingi žmogaus inteligencijai, bet taip pat ir Teologijos-filosofijos fakultetas. Jis davė gryną mokslą iš savo srities, kartu ir pasaulėžiūrą, kuri buvo krikščioniška ir žmogiška.

Humanitarinės sritys yra būtinos, kad lietuvių tauta užgydytų tas žaizdas, tas baltas dėmes, kurios buvo padarytos per okupacijos ir komunistinio auklėjimo metus. Reikalingas būtinai ir toks fakultetas, kuriame galėtų bent norintieji įsigyti tvirtesnį tikėjimo pagrindimą, stipresnį filosofinį galvojimą, praeities filosofų, turėjusių ar turinčių įtakos gyvenimui formuoti, pažiūras ir sistemas.

Į būsimo universiteto Senatą išrinti iš tautos tėvynėje ir išeivijoje dideli skaičiai intelektualinių pajėgų. Jie atstovauja įvairioms pažiūroms. Jie galės formuoti pažiūras ir pačiame universitete ir jo fakultetuose. Bet visi turi pripažinti laisvę kitaip manantiems, jei tik jie gali kuo pagrįsti, jei tik jie supranta žmogaus, skleidžiančio savo pažiūras, mokslo skirtumus.

Gal ir profesorių skaičių sudarys išeivija ir tėvynėje pasiruošę, ten mokslus išėję ir turį norą mokslą kitiems perduoti. Apie tai turėtų jau dabar pagalvoti abi tautos dalys. Abi dalys turi pagalvoti ir apie pasiaukojimą tėvynės mokslui, mokslus einančiam jaunimui, antram Lietuvos universitetui, kad pati Lietuva nebūtų atsilikusi nuo kitų Vakarų kraštų.

Iš tolo žiūrint, lengviau pamąstyti apie universiteto būtinumą, apie jo susitvarkymą, apie fakultetus, ypač apie Teologijos-filosofijos fakultetą. Ne tik visi intelektualai turi į šį darbą – universiteto

atkūrimą – įsijungti, bet taip pat ir dvasininkai, kurie jau nėra antraeiliai piliečiai. Teologijos-filosofijos fakulteto sukūrimas daugiausiai nuo jų priklauso. Apie tai verta ir pagalvoti, verta ir pajudėti.

Pr. Gr.

NR. 205. I-O SEMESTRO HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETE EGZAMINŲ PLANAS. 1989 M. GRUODIS

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 9, l. 99. Mašinraštis, kopija.

VDU
1989/90 m. m.
I semestras

Egzaminai ir įskaitos
Humanitarinių mokslų fakultetas

1. Lietuvių k. kultūra	34 val.	įsk.	doc. A. Butkus
2. Lietuvos istorija	34 val.	įsk.	doc. R. Batūra, dr. S. Kaubrys
3. Filosofijos įvadas	34 val.	įsk.	doc. T. Sodeika
4. Religijų studijos	34 val.	įsk.	doc. A. Kajeckas
5. Lotynų k.	34 val.	įsk.	v. d. N. Kadytė
6. Anglų / vokiečių k.	68 val.	įsk.	
7. Antropologijos įvadas	34 val.	egz.	prof. A. Žygas
8[188]. Teatro istorija	34 val.	įsk.	prof. I. Aleksaitė
Dailės ir architektūros istorija	34 val.	įsk.	prof. V. Stauskas, dr. K. Miklaševičiūtė
Muzikos teorija ir istorija	34 val.	įsk.	doc. Bruveris
9. Visuotinė literatūra (antikinė)	68 val.	egz.	dr. A. Kučinskienė
10[189]. Visuotinė istorija	51 val.	egz.	v. d. L. Bulota
Marksizmo teorija	34 val.	egz.	prof. J. Šmulkštys

NR. 206. I-O SEMESTRO TIKSLIŲJŲ MOKSLŲ FAKULTETE EGZAMINŲ PLANAS. 1989 M. GRUODIS

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 9, l. 16. Mašinraštis, kopija.

VDU
1989/90 m. m.
I semestras

Egzaminai ir įskaitos
Tiksliųjų mokslų fakultetas

1. Lietuvių k. kultūra	34 val.	įsk.	dr. G. Laukagalis
2. Anglų k.	68 val.	įsk.	dr. I. Jaškūnaitė, dr. A. Makarevičius
3. Lietuvos istorija	68 val.	egz.	doc. R. Marčėnas
4. Fizika	85 val.	egz.	prof. V. Paliūnas, prof. L. Pranevičius
5. Informatika	68 val.	įsk.	doc. J. Blonskis
6. Matematinė analizė	51 val.	egz.	prof. R. Bentkus
7. Algebra – geometrija	51 val.	egz.	doc. D. Petruškevičiūtė, doc. A. Karoblis

[188] Privalomos dvi disciplinos iš trijų (pasirinktinai).
[189] Privaloma viena disciplina iš dviejų (pasirinktinai).

Nr. 207. Gedimino Kostkevičiaus pasisakymas „Drauge". 1989 m. gruodis

Apie Vytauto Didžiojo universitetą ir Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centrą. Kalbamės su Gediminu Kostkevičium. In *Draugas*. Antroji dalis: Mokslas, menas, literatūra. 1990 03 24. Nr. 59 (12), p. 2.

Apie Vytauto Didžiojo universitetą ir Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centrą.
Kalbamės su Gediminu Kostkevičium

Besibaigiant praėjusiems metams, po Šeštojo mokslo ir kūrybos simpoziumo Chicagoje, lydimas dr. Broniaus Vaškelio, Lituanistikos katedros University of Illinois at Chicago vedėjo, *Draugo* redakcijoje lankėsi Gediminas Kostkevičius, Kauno Politechnikos instituto docentas, atkurto Vytauto Didžiojo universiteto Senato narys, Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro vicedirektorius, Sąjūdžio seimo narys. Kadangi Šeštojo mokslo ir kūrybos simpoziumo programoje Vytauto Didžiojo universiteto Kaune sukūrimas ir jo organizacija buvo vienas iš svarbių klausimų, tai buvo proga paprašyti Gediminą Kostkevičių, kad jis mūsų skaitytojams nušviestų atkuriamojo universiteto padėties problemas ir ateities planus.

– Nors išeivija Šeštojo mokslo ir kūrybos simpoziumo metu (1989 m. lapkričio 24–29 d. Chicagoje ir Lemonte) patvirtino savo užsiangažavimą dalyvauti Vytauto Didžiojo universiteto Kaune atkūrime, nerimą kelia Lietuvos spaudos pranešimai, kad universitetas neturi savo patalpų, trūksta kvalifikuotų dėstytojų. Su kokiomis problemomis Jums tenka susidurti, sprendžiant universiteto veiklos organizavimo klausimus?

– Patalpos nėra sunkiausiai sprendžiama problema. Nuo naujų mokslo metų universitetas perims buvusius Politinio švietimo rūmus, esančius Vienybės aikštėje, taip pat buvusius Tautininkų namus Laisvės alėjoje. Pirmieji lig šiolei priklausė komunistų partijai. Tačiau tos patalpos, kur įsikūrė partijos komitetas (buvusieji Žemės ūkio ministerijos rūmai), yra miesto žinioje. Todėl susitarta padaryti mainus. Miestas atiduoda partijos nuosavybėn pastatą Donelaičio gatvėje, o komunistų partija perleidžia universitetui savo nuosavybę Vienybės aikštėje. Simboliška, bet būtent Politinio švietimo rūmuose buvo priimtas Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktas, ir tai yra pats moderniausias mokymo pastatas Kaune.

Universitete šiuo metu mokosi 178 studentai ir 200 laisvųjų klausytojų. Pradžia gan kukli, tačiau į universitetą įstojo tikrai pajėgūs studentai, įveikę varginantį stojamųjų egzaminų turą. Bėda yra su dėstytojų kontingentu. Lietuvoje labai stinga, o Kaune praktiškai visai nėra kvalifikuotų humanitarinių mokslų specialistų, nes tie mokslai nesenais laikais labiausiai kentėjo nuo ideologinių suvaržymų ir administracinio diktato. Esame pasiryžę pervesti savo ekonomiją ant rinkos bėgių, bet nėra žmonių, kurie būtų perpratę tos rinkos dėsnius ir galėtų kitus pamokyti. Tuo tarpu iš įvairių pakampių pradeda lįsti žmonės, kurie nesugebėjo kitur prisitaikyti ir tikisi tokiomis sąlygomis rasti universitete ramią užuovėją.

Todėl ypač svarbu sulaukti universitete kuo daugiau mūsų tautiečių, dirbančių Europos ir Jungtinių Amerikos Valstybių aukštosiose mokyklose. Šiais mokslo metais Kaune paskaitas skaito ar dar skaitys Arvydas Žygas, Julius Šmulkštys, Rimas Vaišnys, Rimas Kalvaitis, Vytautas Kazlauskas iš Romos, Vytautas Doniela iš Australijos, Henris Dauderis iš Kanados ir kai kurie kiti svečiai. Svarbu yra kuo skubiau pasiųsti į užsienio universitetus ir ten paruošti jaunus doktorantus iš Lietuvos, kurie grįžę atsivežtų ne tik žinių ir naujų idėjų, bet ir dalelę Europos ir Šiaurės Amerikos universitetų patirties.

Manau taip pat, kad Lietuvai įsigijus ekonominį savarankiškumą ir pasikeitus jos vyriausybei, universitetui bus skiriamos valstybinės dotacijos, kurios sudarys iki 49 % jo biudžeto. Kitus pinigus reikės užsidirbti patiems, jei norime likti visai nepriklausomi.

– Universiteto statute pasakyta, kad jis yra tvarkomas Lietuvos ir išeivijos mokslininkų pariteto pagrindais. Neatsitiktinai ir universiteto Senatas susideda iš 48 Lietuvos ir 48 užsienyje gyvenančių mokslininkų. Tačiau dalis Amerikoje (o reikia manyti ir Lietuvoje) gyvenančių žmonių abejoja, ar galima kalbėti apie paritetą. Juk pagrindinės pastangos, atkuriant universitetą, yra daromos Lietuvoje.

– Kalba gali suktis tik apie atkuriamojo laikotarpio statutą ir atkuriamąjį Senatą. Ir šiame kontekste aš esu pariteto šalininkas. Paritetas su užsienio lietuviais pirmiausia apsaugo mus nuo valdžios kišimosi į universiteto reikalus ir konservatorių spaudimo. Tai yra labai svarbu. Juk jau priėmus universiteto atkūrimo aktą, mes susidūrėme su bandymais torpeduoti nepriklausomo universiteto idėją. H. Zabulis su J. Vilemu buvo paruošę projektą įsteigti Kauno universitetą kaip Kauno Politechnikos instituto filialą, be rektoriaus, o su prorektorium universiteto reikalams. Iš tikro akibrokštiškas sprendimas: Vytauto Didžiojo universitetas prie Sniečkaus instituto! Tie patys žmonės vėliau iš viso bandė užkirsti kelią išeivijai

dalyvauti universiteto kūrime. O dabar, dar kartą išvertę kailį, nori įteigti, kad Vytauto Didžiojo universitete turime atkartoti tipinę sovietinės aukštesniosios mokyklos struktūrą, perimti sovietinę mokslinių laipsnių sistemą, vien todėl, kad jos dar prisilaiko kitos Lietuvos aukštosios mokyklos. Tačiau universitetas Kaune buvo užmanytas kaip aukštojo mokslo pertvarkos Lietuvoje modelis. Ir aš tikiu, kad jo pavyzdžiu netruks pasekti kiti institutai, akademijos ir, žinoma, Vilniaus universitetas.

Esu taip pat įsitikinęs, kad užsienio lietuvių dalyvavimas universiteto tvarkyme ne tik užtikrins sąžinės ir pasaulėžiūros laisvę, nuomonių pliuralizmą, bet ir padės universitetui greičiau įsijungti į tarptautinę universitetų bendriją. Būdamas pirma nepriklausoma (tuometinėje) Sovietų Sąjungoje aukštąja mokykla, be to, administruojama kartu su išeivijos mokslininkais, Vytauto Didžiojo universitetas Kaune atkreipė į save užsienio partnerių dėmesj. Iš JAV ambasados Maskvoje, pavyzdžiui, gauta dovanų už 20,000 dolerių.

Ateityje, formuojantis universiteto profesūrai, akademinio Senato sudėtis natūraliai turės keistis Lietuvos mokslininkų naudai. Tačiau dabar svarbiausia, koks bus pradinis postūmis.

– Kokius pagrindinius uždavinius turės spręsti universiteto Senatas artimiausiu metu?

– Pirmiausia išrinkti universiteto rektorių ir sudaryti administraciją. Tai bus atlikta kovo mėnesį. Antra, nuspręsti, kokio modelio universitetą kursime, paruošti naują universiteto statutą. Manyčiau, kad naujajame statute būtina atskirti Akademinio Senato ir Patikėtinių tarybos funkcijas. Į pastarąją reikia įtraukti žymius verslo ir politikos žmones, kurie rūpintųsi universiteto finansavimo ir vystymo klausimais. Juk Vytauto Didžiojo universitetas veikia kaip privati aukštoji mokykla.

Tai yra esminiai klausimai. Dabartinė administracija, būdama laikina, negali priimti principinių sprendimų. O būtent nuo šių sprendimų priklausys, kokie bus ruošiami mokymo planai, kokie bus fakultetai ir katedros.

– Vytauto Didžiojo universiteto Kaune atkūrimą lydėjo Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir Švietimo centro įsteigimas. Daugeliui jie atrodo kaip broliai dvyniai. Paaiškinkite, kokios priežastys paskatino įkurti kauniškį centrą ir koks jo santykis su universitetu.

– Nepasitikėjimo barjeras, iškilęs tarp Lietuvos ir išeivijos, negrius nuo šiltesnio pavasarinio vėjo pūstelėjimo, nors ir sugebame priimti tautiečius nuoširdžiai ir vaišingai. Daugelį jų Lietuvoje kankina savotiškas netikrumo kompleksas, nes jie čia tik svečiai, o ne šeimininkai. Svečiai – Akademijoje, svečiai – Vilniaus universitete, svečiai net „Tėviškės“ draugijoje, nes, deja, šitoji draugija be narių buvo sukurta ne žmonėms bendrauti, o dirbti propagandinį darbą. Tačiau kam kitam priklauso vadinti šią žemę savo Tėvyne, jei ne tiems, kurie čia gimė ir iš kurių taip neteisingai ji buvo atimta? Ir ne tik vadinti, bet jaustis čia kaip namuose.

Priimdami Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo konferencijoje nutarimą įsteigti mokslo ir švietimo centrą, kaip pariteto pagrindais su išeivija tvarkomą organizaciją, siekėme kelių tikslų. Pirmiausia turėti Lietuvoje instituciją, kuri būtų vienodai sava ir mums, ir užsienyje gyvenantiems lietuvių mokslininkams bei meno žmonėms. Kuri padėtų išeivijai šeimininko teisėmis dalyvauti kultūriniame ir akademiniame Lietuvos gyvenime, jungdama mus visus bendriems tikslams. Kitas svarbus tikslas – turėti Lietuvoje užsienio lietuvių kultūros ir mokslo centrą. Tai buvo būtina padaryti, kadangi svečiose žemėse susiformavo savita mūsų kultūros šaka, vienaip ar kitaip sąlygojanti mūsų tautinę savivoką ir formuojanti tautinį mentalitetą. Draugiškos šalys steigia viena kitos sostinėse savo kultūros centrus, o mes iki šiol laikėme ketvirtadalį tautos tarytum už užvertų durų, nors patylom atsirinkę, atsargiai apsižvalgydami, įsileisdavome kai ką ir iš ten.

Jei kalbėti alegoriškai, tautai reikalingas pasitikėjimo tiltas, kuriuo išeivija grįžtų į Lietuvą, žinoma, ne didžiojo persikraustymo prasme. Grįžtų, susijungdama dvasiniais, kūrybiniais ir asmeniniais ryšiais su Tėvyne, susijungdama darbui. Šis tiltas reikalingas ir Lietuvos žmonėms, kad jie, sekdami jos sūnų jau išvaikščiotais takais, atrastų Lietuvai pasaulį. Tokį tiltą galima pastatyti tik kartu, nesivaikant iliuzinių prioritetų. Tam reikalingos naujais pagrindais veikiančios organizacijos, nesaistomos praeities priešiškumo nuosėdų ir nepavaldžios oficialioms dabartinės Lietuvos institucijoms. Viena iš tokių organizacijų yra Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras.

Centras kūrėsi kartu su Vytauto Didžiojo universitetu, ir būtent Centro valdybos pastangomis buvo pasiekta, kad naujoji aukštoji mokykla būtų tvarkoma pariteto pagrindais su užsienio lietuviais. Žinoma, realaus indėlio, kuriant universiteto materiją, mes nesiruošiam dalyti per pusę. Tačiau norisi tikėti, kad dvasinis ir intelektualinis universiteto veidas formuosis geriausių Vakarų universitetų tradicijų ir savitvarkos principų įtakoje.

Tačiau centras neapsiriboja vien tik Vytauto Didžiojo universitetu. Jo tikslas yra sujungti išeiviją su visa Lietuva, ir tai geriausiai atsispindi Centro veiklos programoje.

– *Kokios būtų Centro programos, kurias laikote svarbiausiomis?*

– 1990 metų vasarą prie Vytauto Didžiojo universiteto Kaune organizuojame lituanistinius kursus išeivijos jaunimui ir Vasaros komercinę mokyklą. Ketiname pakviesti i Kauną mokytis ir skirti stipendijas lietuvių jaunimui iš Pietų Amerikos šalių. Pradedame Kaune prie universiteto kurti Lituanistikos institutą, kurio pagrindą sudarys visų išeivijoje išleistų spausdinių biblioteka. Institutas orientuosis į išeivijos kultūros ir krikščioniškos kultūros tyrinėjimus. Ir kreipiamės į visus, prašydami surinkti po pasaulį išbarstytas mūsų knygas ir leidinius. 1990 m. gegužės 15–19 dienomis kartu su Center of Multi-Ethnic Research Studies (Švedija) organizuojame Kaune Baltijos pakrančių valstybių mokslininkų konferenciją – „Baltijos šeima“. 1990 metų viduryje pasirodys ir pirmas mokslinio žurnalo, kurio sąlyginis pavadinimas yra *Scientific Lithuania*, numeris. Tai tik keli projektai. Ir jų bus tuo daugiau, kuo daugiau rasis jėgų juos įgyvendinti. Tiek Lietuvoje, tiek ir čia, už Atlanto.

– *Gediminui Kostkevičiui dėkojame už itin mums įdomų ir išeivių savivokai taip svarbų pokalbį. Tikimės, kad į jo mums nušviestus projektus atsilieps ne tik daugelis išeivijos mokslininkų, bet ir kitųjų sėkme suinteresuotų asmenų. Gedimino Kostkevičiaus adresas: 233036 Kaunas, Taikos prospektas 86b–6, Lietuva. Jo telefonas 79-54-75.*

Nr. 208. Gedimino Kostkevičiaus pasisakymas „Pasaulio lietuvyje“. 1989 m. gruodis

Kostkevičius Gediminas. Lygūs ir drauge. In *Pasaulio lietuvis*. 1990, Nr. 1, p. 31.

Lygūs ir drauge

Prieš gerą pusmetį susirinkę Kaune į mokslinę konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos konferencija ir Kauno universitetas“, Lietuvos ir išeivijos mokslininkai priėmė istorinės reikšmės dokumento – Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktą. Jie taip pat pasižadėjo kurti universitetą bendrom pastangom. O štai, visiškai neseniai, Šeštojo Mokslo ir kūrybos simpoziumo metu buvo ne tik pratęsta diskusija universiteto klausimu, bet ir išrinkta universiteto Senato dalis, atstovaujanti išeivijai.

Reikia pasakyti, kad viešint Amerikoje teko sutikti žmonių, kurie rimtai abejojo, ar turi išeivija moralę teisę pretenduoti į paritetą administruojant universitetą. Juk pagrindinės pastangos jo atsikūrimui yra Lietuvoje. Tačiau yra rimtų argumentų, teigiančių, kad paritetas atkuriamuoju laikotarpiu yra būtinas.

Pirmiausia, užsienio lietuvių dalyvavimas lygiomis teisėmis sprendžiant universiteto tvarkymo klausimus yra garantija nuo valdžios kišimosi į universiteto reikalus. Įdomu ir tai, kad toks neįprastas įtakos pasidalijimas atkreipė Europos universitetų dėmesį ir paskatino jų norą bendradarbiauti, o tai yra labai svarbu siekiant universiteto tarptautinio pripažinimo. Nepaliko be dėmesio ir Amerikos ambasada Maskvoje, kuri padovanojo universitetui knygų už 20 tūkstančių dolerių.

Tačiau svarbiausia man atrodo tai, kad norint sukurti vakarietiško tipo universitetą, kurio studentams ir dėstytojams užtikrinama sąžinės ir pasaulėžiūros laisvė, reikia, kad universiteto kūrimo eigoje dalyvautų išeivijos mokslininkai. Jie ne tik yra baigę Europos ir Amerikos universitetus, bet ir sukaupę didelį akademinio darbo patyrimą. Lietuvos mokslininkai nepajėgūs sukurti tai, ko patys nepažįsta, nors ir turėtų geriausius ketinimus.

Deja, daliai Kauno mokslininkų, tokių kaip A. Karoblis, V. Paliūnas ir kiti, atrodo labiau pagal skonį yra sovietino tipo universitetas. Jie kategoriškai prieštarauja, kad Vytauto Didžiojo universitetas perimtų vakaruose naudojamą mokslinių laipsnių sistemą (bakalauras, magistras, PhD). Motyvas vienas: jei Vilniaus universitetas ir kitos aukštosios mokyklos dar teikia sovietinius mokslinius laipsnius (mokslų kandidatas, mokslų daktaras), tai ir mes neturime iškrypti iš bendros rikiuotės. Nors turėtų būti priešingai: Vytauto Didžiojo universitetas buvo atkurtas intencija, kad tai bus „flagmanas“, pertvarkant aukštąjį mokslą Lietuvoje.

Ateityje, pritraukiant į akademinį Senatą besiformuojančią naujojo universiteto profesūrą, turės keistis ir jo sudėtis. Jame rasis vis didesnė dalis Lietuvos mokslininkų. Tačiau ruošiant naująjį universiteto statutą, kas yra vienas iš svarbių steigiamojo Senato uždavinių, manau, bus peržiūrėtas ir Senato vaidmuo. Vytauto

Didžiojo universitetas veikia kaip privatus universitetas, todėl nederėtų visus universiteto valdymo klausimus sukoncentruoti akademikų rankose. Greta akademinio Senato būtina sudaryti Patikėtinių tarybą, į kurią įeitų žymūs verslo ir politikos žmonės, kuriems rūpi Lietuvos mokslo ir kultūros ateitis.

Lietuva daug tikisi iš naujo universiteto. Šiemet vienai vietai buvo paduoti net penki pareiškimai. Lietuva nenori turėti dar vieną sovietinę aukštąją mokyklą. Todėl norisi, kad Vakarų akademikų vaidmuo jo tvarkyme būtų svarus.

Gediminas Kostkevičius

Nr. 209. Aušros Skorubskaitės korespondencija apie studijų kasdienybę. 1989 m. gruodžio 15 d.

Skorubskaitė, Aušra. Hinc itur ad astra. In *Komjaunimo tiesa*. 1989 12 15. Nr. 238, p. 3.

Hinc itur ad astra

Pirmasis ją pastebėjo studentas Apolinaras. Ji vilkėjo raudoną budelio apsiaustą, rankoje laikė kruviną kardą. Artėjo lėtai ir grėsmingai. Lūpos mėšlungiškai trūkčiojo, pro jas veržėsi pašaipa. Apolinaras virpėdamas traukėsi atatupstas. Bet ten buvo siena. „Šakės", – sudejavo. Apolinarui toptelėjo, kad visame bendrabutyje seniai jaučiamas ūkiško muilo stygius. Ji artėjo. Staiga virš galvos pakibo kardas. Jį laikančios kruvinos rankos išdavė pabaisą. „Sesssija..." Daugiau Apolinaro niekas nematė.

PRANEŠA NELEGALI INFORMACIJOS AGENTŪRA (KAUNO VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS):

Rodos, ką tik pradėjom pirmuosius mokslo metus, o gyvenimas jau lekia pašėlusiu greičiu. Visas paskaitas lanko tikrieji studentai, nuo jų neatsilieka užsispyrę laisvieji klausytojai, dažnai atsibastantys pirmieji ir užimantys priekines eiles. Abi grupės sėkmingai laikosi įsikibusios savo teisių ir privilegijų, draugiškai lanko susirinkimus ir siūlo originalius pavadinimus naujam studentiškam laikraščiui.

Pamažu kopiam į intelektualines aukštumas, plūstam į prof. A. Žygo paskaitas, ruošiamės antropologijos egzaminams ir klausomės gražiu amerikietišku akcentu tariamų žodžių: „Žmonės, pradedam dirbti". Gaila, kad darbui dažnai trukdo techniškoji pusė: nėra tinkamų patalpų, magnetofono, skaidrių, video ir... kreidos. Mūsų pasišventę dėstytojai daug ką susitempia iš namų.

Vienas kitas per paskaitas įsigudrina lėktuvėlius palaidyti, raštelius pasiuntinėti, net nusnausti minutę kitą. Beveik visi ištikimi A. Žygo replikai: „Jeigu jūs miegate daugiau kaip šešias valandas, tai jūs miegate per daug".

Ketvirtadienio vakaras. Prof. A. Žygo paskaita. Sužinojęs, jog po kelių minučių Katedroje prasidės baigiamasis lapkričio sinoikijos akordas, dėstytojas žaibiškai susitarė su studentais. Tad paskaita vyko po Katedros skliautu, besiklausant pamokslo ir bažnytinės muzikos. „Išėjome dvasingesni stebėdamiesi dėstytojo nuoširdumu ir laisvumu". Įdomu, kaip būtų pasielgęs griežto paskaitų tvarkaraščio šalininkas?

Įvyko VDU studentų ir laisvųjų klausytojų atstovybės susirinkimas. Daugiausia klausimų iškilo apie paskaitų ir egzaminų tvarką. Aktualu, nors truputį ir nuobodoka. Kol kas tik mokslo problemos. Galbūt ateityje gims naujos Universiteto tradicijos, galbūt atgaivinsime senąsias. O kol kas tik apsiprantame su mokslo ritmu, nes kartais tenka ne tik pasėdėti per naktį, bet ir išeiti iš kitų paskaitų, kad spėtum perskaityti kalnus reikalingų egzaminams knygų.

Pirmas egzaminas VDU po daugelio metų pertraukos. Šįkart jis neįprastas. Profesorius A. Žygas nė negalvojo įprastai tikrinti studentų žinias. Apie 180 studentų ir laisvųjų klausytojų tądien paragavo amerikietiško egzamino. Prieš tave septyni popieriaus lapai. Belieka įrašyti atsakymų raides į joms tinkančią klausimo vietą. Lengva! Rezultatai, deja, neblizgantys. Kai kas pirmą kartą sužinojo, kad Lietuvoje studentai nusirašinėja.

Aušra SKORUBSKAITĖ

Nr. 210. Algirdo Avižienio aplinkraštis VDU užsienio senatoriams. 1989 m. gruodžio 20 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 14, l. 1–2. Mašinraštis, kopija.

Algirdas Avižienis
2711 Washington Ave.
Santa Monica, CA 90403
U.S.A.
1989.XII.20

Vytauto Didžiojo Universiteto
Atkuriamojo Senato Nariams

Gerbiamieji Kolegos ir Kolegės,

Malonu kreiptis į Jus, už Lietuvos ribų gyvenančius profesorius ir mokslininkus, sutikusius tapti Vytauto Didžiojo Universiteto Atkuriamojo Senato nariais, su pranešimu apie mūsų bendro darbo pradžią. Mūsų tikslas – drauge su Lietuvoje gyvenančiais kolegėmis ir kolegomis atkurti Vytauto Didžiojo Universitetą kaip unikalų Lietuvos „intelektualinį kooperatyvą", į bendrą darbą Lietuvos naudai jungiantį lietuvius ir jų bičiulius, dirbančius akademinį darbą visame pasaulyje.

1. VDU Atkūrimas ir Atkuriamojo Senato Sudarymas

Vytauto Didžiojo Universiteto (VDU) atkūrimas buvo paskelbtas 1989 m. balandžio 28 dieną Kaune, mokslinės konferencijos „Tautinė Aukštosios Mokyklos Koncepcija ir Kauno Universitetas" plenariniame posėdyje. Atkūrimu rūpinosi 1989 m. kovo mėnesį išrinkta VDU Atkūrimo taryba, susidedanti iš 43 narių (sąrašas pridėtas prie šio laiško), kuriai pirmininkauja akademikas Jurgis Vilemas, ir konferencijos rengėjai: Lietuvos kultūros fondo klubas „Aukuras", padedamas Lietuvos Mokslų Akademijos ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio.

Konferencijos dalyviais buvo 270 lietuvių mokslininkų, jų tarpe 20 iš už Lietuvos ribų. VDU atkūrimo aktu jie taip pat įkūrė Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo, ir švietimo (PLKMŠ) Centrą ir išrinko jo steigiamąją valdybą iš 15 asmenų. PLKMŠ centro tikslai yra visaip remti VDU atkūrimą ir ugdyti ryšius tarp užsienio lietuvių ir visų Lietuvos aukštųjų mokyklų. PLKMŠ Centro valdyba pirmininkais išrinko Algirdą Avižienį (University of California, Los Angeles) ir Vytautą Statulevičių (Lietuvos Mokslų Akademija, Vilnius), vicepirmininkais – Liuciją Baškauskaitę (California State University, Northridge) ir Gediminą Kostkevičių (Kauno Politechnikos Institutas); kiti nariai yra: Valdas Adamkus, Rimas Kalvaitis, Dalia Katiliūtė-Boydstun, Bronius Vaškelis (visi iš JAV); Romas Vaštokas (iš Kanados); Vaidotas Antanaitis, Kazimieras Antanavičius, Vitas Areška, Antanas Buračas, Krescencijus Stoškus ir Jurgis Vilemas (visi iš Lietuvos).

VDU Atkūrimo tarybos ir PLKMS Centro valdybos atstovai parengė VDU Atkuriamojo Laikotarpio Statuto projektą, kuris 1989 m. liepos 3 d. buvo patvirtintas VDU Atkūrimo tarybos posėdyje ir po to užregistruotas Lietuvos TSR Ministrų Taryboje.

Pagal šį VDU Statutą, Atkuriamąjį Senatą sudaro 96 asmenys: 48 š Lietuvos ir 48 iš už Lietuvos ribų. Iš užsienio įeina septyni 1989.IV.28 Kaune išrinktieji nariai (V. Adamkus, A. Avižienis, L. Baškauskaitė, R. Kalvaitis, D. Katiliūtė-Boysdstun, R. Vaštokas ir B. Vaškelis) ir 41 narys, išrinktas 1989.XI.24 Čikagoje. Rinkėjais buvo VI-jo Mokslo ir kūrybos simpoziumo dalyviai: paskaitininkai, sesijų vedėjai ir organizatoriai. Kandidatų ieškojo ir rinkimus parengė penki Simpoziume dalyvavę 1989.IV.28 išrinktieji nariai (nebuvo L. Baškauskaitės ir R. Vaštoko), gi rinkimus įvykdė ir balsus suskaičiavo keturių asmenų komisija: gen. konsulas V. Kleiza, prof. R. Kalvaitis, dr. E. Vaišnienė ir Lietuvos MA akademikas J. Vilemas. Pilnas visų 48 Senato narių sąrašas su adresais ir telefono numeriais yra pridėtas prie šio pranešimo.

Lietuvoje Atkuriamojo Senato narių rinkimai turi įvykti metų gruodžio mėnesį. Kandidatais vienu sąrašu yra 34 Laikinojo Senato nariai, gyvenantys Lietuvoje. Jie visi buvo išrinkti arba į Atkūrimo tarybą, arba į PLKMS Centro valdyba. Papildomai bus dar renkami 14 narių iš sąrašo, į kurį kviečiami kandidatai iš Lietuvos Mokslų Akademijos ir kitų mokslo institutų bei aukštųjų mokyklų. Jūsų informacijai yra pridėtas kandidatų sąrašas, gautas 1989.XI.24. Galima laukti, kad šis sąrašas buvo dar papildytas.

2. Atkuriamojo Senato Narių Pareigos

Pagal VDU Atkūrimo Aktą ir Atkuriamojo Laikotarpio Statutą Atkuriamajam Senatui (toliau – Senatui) tenka pareiga nustatyti atkurtojo VDU formą ir turinį. Atkūrimo Akte yra paskelbta, kad VDU yra nepriklausoma aukštoji mokykla, tai yra – VDU tvarkosi savarankiškai ir yra juridinis asmuo. VDU savarankiškumas ir Statute paskelbta akademinė laisvė yra nauji ir iki šiol nepriimtini konceptai Sovietų Sąjungoje, kurioje aukštosios mokyklos yra pavaldžios valdžios ministerijoms. Šis faktas pilnai apibrėžia Senato narių atsakomybę – sukurti universitetą, pasiruošusį stoti į akademinę laisvę įgyvendinusių pasaulio universitetų eiles ir kreipti Lietuvos aukštąjį mokslą į nepriklausomai Lietuvai reikalingą turinį.

Aišku, kad dalyvavimas VDU Atkuriamajame Senate nėra tik simboliškas žestas. Todėl PLKMŠ Centro valdyba savo posėdyje 1989.VIII.14 dieną nutarė pasiūlyti sekančius tris įsipareigojimus visiems ne Lietuvoje gyvenantiems kandidatams į VDU Senatą:

(1) Atstovauti VDU savo mokslinėse ir profesinėse organizacijose ir dalyvauti VDU darbo planavime ir vykdyme;

(2) Sekančių septynerių metų bėgyje nors vienas akademines atostogas (sabbatical leave) praleisti Lietuvoje, einant VDU profesoriaus pareigas;

(3) Sekančių septynerių metų bėgyje sudaryti sąlygas nors vienam lietuviui arba lietuvei, žadantiems būti VDU dėstytojais, įsigyti aukštesnį mokslo laipsnį (Master's, Ph. D., arba panašų) savo gyvename krašte, o ypač – savame universitete, savo priežiūroje.

Šie įsipareigojimai buvo paaiškinti visiems asmenims, kurie buvo kviečiami būti kandidatais į VDU Senatą. Jeigu dėl bet kokios priežasties jie būtų Jums nepriimtini, prašau tuoj pranešti, kad būtų galima į Senatą pakviesti asmenį, likusį kandidatu. Kandidatų kvietimo eilės tvarka buvo nustatyta rinkimų komisijos protokole: V. Kavolis, T. Remeikis, V. Kelertienė, A. Damušis, J. Genys.

3. Darbo Pradžia

Tuoj po rinkimų, 1989.XI.25 dieną, Simpoziumo metu įvyko informacinis susirinkimas, kuriame dalyvavo 22 VDU Senato nariai iš JAV ir 3 Atkūrimo tarybos nariai iš Lietuvos – akad. J. Vilemas, doc. M. Venslauskas ir doc. G. Kostkevičius. Susirinkime nutarta organizuoti VDU įsteigtų ir numatytų VDU fakultetų pagrindais. Koordinatoriais sutiko būti:

(1) Biologija ir ekologija	V. Adamkus
(2) Ekonomika (management)	F. Palubinskas
(3) Humanitariniai mokslai	B. Vaškelis
(4) Informatika	A. Avižienis
(5) Tikslieji Mokslai	R. Kašuba

Visų koordinatorių adresai yra pridėtame sąraše. Prašome išsirinkti darbo grupę ir pranešti koordinatoriui, jei to dar nepadarėte.

Dauguma informacinio susirinkimo dalyvių pasisakė už VDU Senato suvažiavimą-posėdį Lietuvoje pirmoje 1990 metų pusėje. PLKMŠ Centro valdyba planuoja 1990 m. gegužės 21–23 dienomis Vilniuje surengti mokslinę konferenciją apie aukštojo mokslo reformas ir tolesnį vystymąsi Lietuvoje; o po to gegužes 24–26 dienomis siūlo Kaune įvykdyti VDU Atkuriamojo Senato suvažiavimą. Į mokslinę konferenciją bus kviečiami dalyviai iš visų Lietuvos aukštųjų mokyklų ir iš užsienio universitetų; tai bus puiki proga susipažinti su Lietuvos aukštojo mokslo padėtimi ir išreikšti savo nuomonę apie jo ateitį. Konferencija turėtų visus VDU Senato narius gerai paruošti po jo vykstančiam Senato posėdžiui-suvažiavimui Kaune.

Gegužės 24–26 dienos yra ypatingai tinkamos VDU Senato posėdžiui ir todėl, kad gegužės 14–18 dienomis Kaune įvyks tarptautinė konferencija „Baltijos šeima", o gegužės 19–20 dienomis Vilniuje yra rengiamas Lietuvos kultūros kongresas. Dviejų savaičių bėgyje būtų proga dalyvauti trijuose įdomiuose suvažiavimuose, o po jų apsvarstyti VDU reikalus ir artimiau susipažinti su Senato kolegomis iš Lietuvos.

Daugiau informacijų apie Senato posėdį ir kitus suvažiavimus gausite 1990 m. sausio mėnesį – pradėkite planuoti kelionę!

4. Rektoriaus ir Prorektorių Rinkimai

Pagal VDU atkuriamojo laikotarpio statutą (par. 12.3) Senatas turi išrinkti rektorių, prorektorius ir dekanus. Senato nariai yra prašomi siūlyti kandidatus toms pareigoms 1990–91 akademiniais metais, pradedant apie 1990 m. liepos 1 dieną.

Nominacijas su kandidato (-ės) sutikimu, curriculum vitae, ir pasisakymu apie VDU ateitį prašome pristatyti akad. J. Vilemui, VDU Atkūrimo tarybos pirmininkui, 1989–90 metais einančiam rektoriaus pareigas ir prof. B. Vaškeliui, atstovaujančiam VDU Atkuriamojo Senato narius už Lietuvos ribų. Nominacijos turi būti pristatytos B. Vaškeliui iki 1990 m. vasario 15 dienos; jis jas perduos J. Vilemui Kaune. Lietuvoje gyvenantys Atkuriamojo Senato nariai suorganizuos rektorato rinkimų komisiją, kuri gali pratęsti nominacijų laiką.

Numatoma, kad rinkimai bus įvykdyti korespondenciniu būdu. Daugiau informacijų apie rektorato rinkimus bus išsiųsta sausio mėnesį.

5. Tolesnės Žinios

Šį laišką ir jo priedus parengiau, atlikdamas savo įsipareigojimą informaciniam susirinkimui Lemonte, 1989.XI.25 dieną. Antrą laišką išsiųsiu, gavęs žinias apie Lietuvoje įvykusių Senato rinkimų rezultatus ir apie Atkuriamojo Senato posėdžio Lietuvoje datos patvirtinimą. Mielai atsakysiu į Jūsų klausimus – skambinkite į UCLA: (213) 825-3028, arba į namus (213) 828-8821. UCLA fax numeris yra (213) 825-2273, o elektroninio pašto adresas (ARPANET) yra aviz@ucla.edu. Ypač prašau pranešti, jei Jūsų adresas sąraše yra netikslus arba nepilnas.

Atsisveikindamas linkiu Jums labai sėkmingų 1990-jų metų ir tikiuosi susitikti Jus VDU Atkuriamojo Senato posėdyje Kaune šį pavasarį!

Su geriausiai linkėjimais
[parašas]
Algirdas Avižienis

Nr. 211. Priedas prie A. Avižienio aplinkraščio: VDU užsienio senatorių sąrašas. 1989 m. gruodžio 20 d.

1989 m. gruodžio 19 d. sąrašai: AAA, f. 5, ap. 4, b. 12, l. 6–15; VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 16, l. 9–12. Mašinraščiai, kopijos.

Sąrašas, padalintas VDU Atkuriamosios tarybos posėdžio, įvykusio 1989 m. gruodžio 27 d., nariams: VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 5, l. 12, 14.

1990 m. gegužės 21 d. sąrašas: AAA, f. 5, ap. 4, b. 12, l. 39–41. Mašinraštis, kopija.

19 December 1989 / 21 May 1990[190]

Members in the U.S.A.

Dr. Valdas Adamkus
15 W. 520-89 St.
Hinsdale, IL 60521
[Ekologija]

Prof. Kazys Almenas
Department of Chemical and Nuclear Engineering
[University of Maryland], College Park, MD 20742-2115
Atominė inžinerija

190 Skelbiamas sąrašas sudarytas iš trijų dokumentų. 1989 m. gruodžio 19 d. sąraše nemažai netikslumų. Jame kai kada nurodyti namų adresai ir telefonai, vėlesniame namų adresų nėra. Jie neįtraukiami ir į šį dokumentą. Išimtis – V. Adamkus ir V. Kazlauskas, kurie nurodė tik namų adresus. 1990 m. gegužės 21 d. sąraše darbo vietų sąrašai tikslesni. Sąraše, kuris buvo padalintas VDU Atkuriamosios tarybos 1989 m. gruodžio 27 d. posėdžio dalyviams, nurodyta užsienio senatorių mokslo sritys. Jos nėra A. Avižienio sudarytuose sąrašuose. Sritys įtraukiamos į šį dokumentą. Institucijų pavadinimų santrumpos paverčiamos pilnais žodžiais.

Prof. Algirdas Avižienis
UCLA Computer Science Department
4731 Boelter Hall
University of California, Los Angeles
Los Angeles, CA 90024-1596
[Kompiuterių inžinerija]

Prof. Audronė Barūnaitė-Willeke
German, Russian and East Asian Languages Department
Miami University
Oxford, OH 45056
Germanistika

Prof. Liucija Baškauskaitė
Department of Anthropology
California State University – Northridge
18111 Nordhoff St.
Northridge, CA 91330
[Antropologija]

Prof. Vytautas J. Bieliauskas
Psychology Department
Xavier University
Cincinnati, OH
Psichologija

Prof. Vytautas J. Černius
Psychology Department
Temple University
Broad and Montgomery Ave.
Philadelphia, PA 19122
Psichologija

Prof. Birutė Ciplijauskaitė
Institute for Research in Humanities
University of Wisconsin-Madison
Madison, WI 53706
Ispanistika

Prof. Marija Gimbutienė
Institute of Archeology
115 Kinsey Hall
University of California
Los Angeles 90024-1502
Archeologija

Prof. Emanuelis Jarašūnas
School of Engineering and Technology
California State University, Long Beach
1250 Bellflower Blvd.
Long Beach, CA 90840
Mechaninė inžinerija

Prof. Rimas Kalvaitis
New England College
Henniker, NH 04322
Verslo ir taikomosios ekonomikos profesorius

Prof. Edvardas Kaminskas
Harvard Medical School
Hebrew Rehabilitation Center for Aged
1200 Centre Street
Boston, MA 12131
Medicina

Prof. Romualdas Kašuba
Dean, College of Engineering and Engineering Technology
Northern Illinois University
Engineering Building 120
DeKalb, IL 60115-2854
Mechanika

Prof. Dalia Katiliūtė-Boydstun
Graham School of Management
St. Xavier College
3825 W. 103rd Street
Chicago, IL 60655
Humanitariniai ir socialiniai mokslai

Prof. Jolita Kisieliūtė-Narutienė
Dept. of Economics
The University of Illinois at Chicago
Chicago, IL 60680
Marketingas

Prof. Vytautas Klemas
College of Marine Studies
University of Delaware
Newark, DE 19716
Ekologiniai mokslai

Prof. Antanas Klimas
German Department
University of Rochester
Rochester, NY 14618
Germanistika

Dr. Arvydas Kliorė
California Institute of Technology
Jet Propulsion Laboratory
Pasadena, CA 91109
Erdvių mokslai

Prof. Arūnas Liulevičius
Mathematics Department
University of Chicago
5801 S. Ellis
Chicago, IL 60637
Matematika

Prof. Juozas Navickas
Philosophy Department
Boston College
140 Commonwealth Ave.
Chestnut Hill, MA 02167
Filosofija

Prof. Algis Norvilas
Department of Psychology
St. Xavier College
103rd and Central Park Ave.
Chicago, IL 60655
Psichologija

Prof. Feliksas Palubinskas
Head of Management
Purdue University Calumet
Hammond, IN 46323
Ekonomika

Dr. Janina Rėklaitienė
Women in Engineering Programs
Purdue University
West Lafayette, IN 47907
Lingvistika

Prog. Gintaras V. Rėklaitis
School of Chemical Engineering
Purdue University
West Lafayette, IN 47907
Inžinerijos chemija

Prof. Antanas Rubšys
Religious Study Department
Manhattan College Progway
Riverdale, NY 10471
Religinės studijos

Prof. Kęstutis Skrupskelis
Department of Philosophy
University of South Carolina
Columbia, SC 29208
Filosofija

Prof. Viktorija Skrupskelytė
Department of Roman Languages
Oberlin College
Oberlin, OH 44074-1095
Romanistika

Prof. Antanas Sužiedėlis
Dean, The School of Arts and Sciences
McMahon 109
Catholic University of America
Washington, DC 20064
Psichologija

Prof. Rimvydas Šilbajoris
Department of Slavic and East European Languages and Literatures
The Ohio State University
Columbus, OH 43210-1215
Slavistika

Prof. Julius Šmulkštys
Department of Political Science
Indiana University – Purdue University at Fort Wayne
Fort Wayne, IN 46805-1499
Politologija

Prof. Aleksandras Štromas
Department of History and Political Science
Hillsdale College
Hillsdale, MI 49242
Politologija

Prof. Ina Užgirienė
Department of Psychology
Clark University
950 Main St.
Worcester, MA 01610-1477
Psichologija

Prof. Rimas Vaičaitis
Department of Civil Engineering and Engineering Mechanics
Columbia University
New York, NY 10027
Aeronautikos inžinerija

Prof. Rimas Vaišnys
Becton Center
Yale University
New Haven, CT 06250
Fizika

Prof. Vytautas Vardys
Department of Political Science
University of Oklahoma
Norman, OK 73019
Istorija

Prof. Bronius Vaškelis
Department of Slavic and Baltic Languages and Literatures (M/C 306)
The University of Illinois at Chicago
Box 4248
Chicago, IL 60680
[Literatūrologija]

Prof. Tomas Venclova
Yale University
New Haven, CT 06250
Slavistika

Prof. Romualdas Viskanta
School of Mechanical Engineering
Purdue University
West Lafayette, IN 47907
Šilumos mokslai

Prof. Pranas Zundė
School of Information and Computer Science
Georgia Institute of Technology
Atlanta, GA 30332-0280
Informatika

Prof. Kęstutis Žygas
School of Architecture
Arizona State University
Temple, AZ 85281-1605
Architektūra

Residing in other countries

Prof. Henry Dauderis
Department of Accountancy
Concordia University
7141 Sherbrooke St. West
Montreal, Quebec H4B 1R6
CANADA
Sąskaityba

Prof. Vytautas Doniela
Department of Philosophy
The University of Newcastle
Newcastle, NSW, 2308
AUSTRALIA
Filosofija

Prof. Vytautas Kazlauskas
Piazza Asti, 25
00182 Roma
ITALY
Religinės studijos

Dr. Bronius Makauskas
Institute of History
Polish Academy of Science
00-272 Warszawa
ul. Rynek Starego Miasta 29/31
POLAND
Istorija

Prof. Ilona Gražytė-Maziliauskienė
College Ahuntsic
Monreal, Quebec
CANADA
Anglistika

Prof. Povilas Rabikauskas
Facolta di Storia Ecclesiastica
Pontifica Universita Gregoriana
Piazza della Pilotta 4
00187 Roma
ITALY
Istorija

Prof. Algis Taškūnas
University of Tasmania
GPO Box 252C
Hobart, Tasmania 7001
AUSTRALIA
Ekonomika

Prof. Romas Vaštokas
Department of Anthropology
Trent University
Peterborough, Ontario K9J 7B8
CANADA
Antropologija

Nr. 212. Arvydo Žygo pasisakymas apie akademinį sąžiningumą. 1989 m. gruodžio 20 d.

Žygas, Arvydas. Academic honesty. Apie akademinį sąžiningumą. In *Studijų aidai*. 1989 12 20. Nr. 39, p. 3–4.

Academic honesty. Apie akademinį sąžiningumą

Dr. Arvydas ŽYGAS
Čikagos universiteto profesorius

Daugelį metų Lietuvos jaunimas gyveno visuomenėje, kur melas ir tiesos pažeidimas neleido normaliam akademiniam pasauliui egzistuoti. Atgimimas atnešė vilčių tai pakeisti. Dabar žengdamas *Atgimimo* keliu, darbą pradėjo Vytauto Didžiojo Universitetas, kuris skelbia save Universitetu, pagrįstu akademine laisve ir, savaime suprantama, akademinio sąžiningumo pagrindu.

Normalioje demokratinėje visuomenėje kiekvienas universitetas šalia akademinės laisvės, stato kaip aukščiausią principą – akademinį sąžiningumą (*academic honesty*). Į šį principą labai rimtai atsižvelgiama, ir kiekvienas studentas, įžengdamas į universitetą, žino, kad bet koks nusižengimas prieš akademinį sąžiningumą susilauks labai stiprių pasekmių. Už nusirašinėjimą, „špargalkų" naudojimą, plagiatą ar bet kokį kitą nesąžiningumą studentas bus pašalintas iš kurso ir gali būti pašalintas iš universiteto. Su šiais nesąžiningais dalykais griežtai elgtasi pradžios mokykloje ir gimnazijoje, bet universitete jie yra itin netoleruojami. Todėl suprantama, kodėl nesąžiningumas studentų tarpe mane šokiravo, nes aš žvelgiu į tai pagal tas pačias taisykles, kaip ir žvelgdamas į Amerikos akademinį gyvenimą.

Tačiau suprantu, kad čia egzistuoja kultūriniai skirtumai tarp mūsų. Kai aš pasidalinau savo nustebimu su kitais profesoriais, mane nustebino daugelio jų lengvabūdiškas atsidavimas į šią situaciją. Iš jų supratau, kad tai yra problema, kuri labai plačiai visuomenėje paplitusi ir iš daugelio pajutau beviltiškumą šią situaciją pakeisti. Toliau. Mane nustebino faktas, kad už studentų nesąžiningumą nėra rimtų bausmių, ir jutau, kad tai toliau skatina nesąžiningumą. Suprantu, kad tai giliai įsišaknijusi problema, kuri nėra nesusijusi su visomis kitomis nenormalios visuomenės „gėrybėmis", kurios prievarta buvo Lietuvai „padovanotos".

Pasikalbėjęs su buvusiais ir dabartiniais studentais, dažnai buvo linksniuojami labai lengvabūdiški pateisinimai dėl akademinio nesąžiningumo. Daugelis elgėsi lyg tai būtų visai normalu. Norėčiau pakomentuoti apie girdėtus pasiteisinimus: „Visi tai daro, tai aš irgi galiu tai daryti" arba „Visi naudojasi „špargalkomis", visi nusirašinėja, būsi žmogau durnas, jeigu tu taip nedarysi". Šis pasiteisinimas turbūt yra žemiausios moralės, ir tik nesubrendęs asmuo tai suprastų kaip teisėtą pasiteisinimą. „Visi tai daro" pasiteisinimas leidžia visiems vogti, nes visi tai daro, leidžia skriausti kitą žmogų, „nes visi tai daro", ir t. t.... Taip pasiteisino stribai, kurie žudė nekaltus žmones ir padėjo suvaryti nekaltus žmones į gyvulinius vagonus, taip pasiteisino lietuviai jaunuoliai, kurie pranešdavo tamsiosioms jėgoms, kas bažnyčią lanko, kas Lietuvą myli, kas „pavojingas" elementas. PILNA VISUOMENINĖ TEISYBĖ NEGALI BŪTI ĮGYVENDINAMA, JEIGU JINAI NEĮGYVENDINAMA MAŽUOSE DALYKUOSE.

„Špargalka parodo, kad studentas bent kiek yra studijavęs". Nesąmonė! Špargalka parodo tik, kad žmogus sugeba špargalką padaryti, o visiškai nieko nepasako apie žinių pasisavinimą ir sugebėjimą mąstyti.

„Pasinaudodamas špargalka, išvengsiu blogo pažymio“. Ar universitetas lankomas dėl žinių įgavimo ir savęs praturtinimo, ar dėl gero pažymio? Žmogus, kuris lanko aukštąją mokyklą tam, kad gautų popieriuką, ant kurio tik sužymėti geri pažymiai, yra nesubrendęs lankyti universitetą. Visuomenėje daroma prielaida, kad žmogus lankydamas universitetą, pasidaro išmintingesnis, susikaupdamas daug naudingų ir vertingų žinių. ŽMOGUS SAMDOMAS DĖL ŽINIŲ KIEKIO, O NE DĖL ŠPARGALKŲ DARYMO SUGEBĖJIMO.

„Man tų žinių nereikės ateityje, todėl neprivalau šių dalykų išmokti“. Nėra paslapties, kad tarybinėje mokykloje studentams prievarta buvo brukama daug nereikalingų ir absurdiškų dalykų. Sunku įsivaizduoti, kokie žmonės sugalvojo akademinę sistemą, kur studentams reikia įrodinėti, kad absurdiška visuomenė yra normali, kad tikintis žmogus yra atsilikęs, kad vergas yra laisvas, ir kad pavergėjas yra nuostabiausias draugas. Tačiau dabar darome prielaidą, kad šitame atgimimo laikotarpyje akademinis pasaulis nuo šitokių absurdų atsiriboja. Taip, ne visos žinios, gautos universitete, bus naudojamos praktiniam pritaikymui, bet tai nėra visų dėstomų dalykų tikslas. Žinių gavimas siekia praplėsti žmogaus akiratį, atverti jam nežinomus pasaulius, padėti jam giliau mąstyti ir padėti jam plačiau suprasti gyvenimo stebuklus. Išsilavinęs žmogus puošia savo visuomenę ir gali platesniu mastu dalyvauti visuomenės kūrybiniame praturtinime.

Šiandien Lietuva siekia sugrąžinti savo kultūrines vertybes, tuo pačiu žengdama į Valstybinę nepriklausomybę, kurios pagrindą sudarys demokratinė santvarka. Lietuva, atsistodama šalia kitų demokratinių teisinių valstybių, turės įgyvendinti tuos pačius teisinius reikalavimus, kurie egzistuoja kitose demokratinėse šalyse. Amerika jau 200 metų stovi kaip pasaulio aukščiausių idealų švyturys, siekiant teisės ir teisingumo.

Amerikietiškoje kultūroje, visose gyvenimo srityse, o ypatingai akademiniame pasaulyje nesąžiningas elgesys sukelia didžiulį pasipiktinimą, reikalaujantį atitinkamo baudžiamojo atgarsio. Nuo mažens griežtai kovojama prieš bet kokius įpročius, kurie laikomi teisingumo pažeidimais, o suaugusiųjų tarpe, viešame gyvenime jau ir kalbos apie tai negali būti, nes visuomenė šventai tiki, kad ji yra pastatyta ant tvirto teisingumo pagrindo (pamato).

1960 metais Amerikoje prasidėjo galingi judėjimai, kurie stengėsi atitaisyti didžiules socialines neteisybes prieš negrus, indėnus, kitas tautines mažumas. Šiandien tie aukščiausiojo teisingumo siekiai taikomi visiems gyventojų sluoksniams: neturtingiesiems, sergantiems ir invalidams, karo veteranams, benamiams, tautinėms mažumoms, t. t.

Didžiulių socialinių problemų išsprendimas negalėtų įvykti, jeigu nebūtų visuomenės susitarimo, kad tai yra aukščiausias siekis ir jeigu toks pagrindas nebūtų vientisas per visas visuomenės dalis ir nuo mažens į gyvenimo pasąmonę įtvirtinamas.

1977-ųjų metų prezidento Niksono atsistatydinimas iš Amerikos prezidento pareigų skausmingai parodė, kad nė vienas žmogus, nesvarbu, kas jis yra, kokias privilegijas ir aukštas pareigas jis turi, negali būti atleistas nuo teisingumo reikalavimų.

Lietuviškoje kultūroje, prieš jos pradėtą sistemingą naikinimą, moralė ir etika buvo taip pat tvirtai įsąmoninta į visuomenės gyvenimą. Nepriklausomoje Lietuvoje visose mokyklose vyko dorovinis auklėjimas, kuris papildydavo dvasinį auklėjimą katalikiškoje Lietuvoje. Susipažinus su lietuvių liaudies pasaulėjauta, randame, kad lietuvis per šimtus metų negalėjo savęs įsivaizduoti kitaip, kaip tik sąžiningą, dorą, darbštų, nuoširdų ir vaišingą žmogų. Tai buvo aukščiausios mūsų kultūros vertybės, lietuvių liaudies per 1000 metų sukurtos ir padovanotos visoms ateities kartoms. Nuo 1940 metų mes, kaip tauta, buvome apiplėšti ir šiandien pergyvename skaudžias šios vagystės pasekmes...

Gal rimčiausia priežastis, kodėl reikia labai rimtai susimąstyti dėl akademinio nesąžiningumo yra tame, kad čia vyksta ne tik savęs ir dėstytojo apgavimas, bet kitų visuomenės narių apiplėšimas.

Pirmiausia, apiplėšiami tie studentai, kurie labai sąžiningai mokėsi ir su dideliu sąžiningumu ateina laikyti egzaminą.

Antra, normalioje visuomenėje sunku pagalvoti, koks gali būti mokytojas, mokslininkas, gydytojas, kuris, būdamas nesąžiningu studentu, nėra įgijęs tų žinių, kurios privalomos jo specialybei. Todėl plačiąja prasme per akademinį nesąžiningumą apiplėšiama visa visuomenė, nes nesąžiningas, nedoras ir neišsimokslinęs gydytojas, mokytojas, inžinierius silpniau gydo, prasčiau mokytojauja, pavojingą tiltą projektuoja, ir t. t.

Kartais jaučiasi, kad mūsų lietuviškoji visuomenė yra kaip didžiulis kaimas, kuriame neapsieinama be pletkų ir apkalbėjimų. Man teko patirti, kad Kauno visuomenėje pasitaiko nemažai žmonių, kurie

bando apjuodinti kitų darbą, kitus apkalbėti, o ypatingai nepraleidžia dabar progos, kada gali kažką neigiamo pasakyti apie Vytauto Didžiojo Universitetą ir ieškoti priežasčių kitus pažeminti. Štai, keletą dienų po egzaminų, girdėjau tokių paniekinamų pasisakymų: „Jūs galvojate, kad jūs VDU ugdysite kažkokias asmenybes? Tai tik gražūs žodžiai be prasmės, šie studentai visai nesiskiria nuo KPI, KMA, VISI ar kitų studentų. Čia tos pačios „špargalkos", tie patys tinginiai ir nesąžiningumo bruožai".

Pirmiausia, manau, kad toks kaltinimas yra neteisingas ir nemoralus. Dažnai tie suaugusieji žmonės, kurie dabar rimtai nežiūri į studentišką nesąžiningumą, patys nebuvo kitokie studentai ir dažnai priversti nesąžiningai elgtis. Tai skaudi nenormalios visuomenės išdava ir jeigu mes siekiame normalios demokratinės, sveikai veikiančios visuomenės, reikia pradėti tai keisti.

Be to, neteisinga ir nenormalu visą grupę pasmerkti už kelių asmenų nusižengimus. Aš nemanau, kad visi studentai yra nesąžiningi ir nemanau, kad visi negalėtų būti ypatingai dori ir sąžiningi, taip kaip mes visi idealiai įsivaizduojame sąžiningą, darbštų, aukštos moralės ir etikos lietuvį. Problema ne lietuvyje studente, problema vėl primestoje, nihilizmo ir ne moralės pagrindu sukurtoje visuomenėje.

Jeigu mes visi sutinkame, kad yra nesąžiningumo problema, kad turėtų egzistuoti visuomenė ir akademinis pasaulis, kuris pagrįstas tiesa, etika, sąžinės laisve, tada neturime pasirinkimo, kaip tik tai keisti, pirmiausia pradėdami nuo savęs.

Mieli studentai, neleiskite, kad apkalbėjimai ir pažeminimai būtų pateisinami. Pradėkime naujai, atmesdami tokius bjaurius papročius, kuriuos mes savaime suprantame, kaip nedorus, nenormalius ir žeminančius žmogų, bei visuomenę. Suprantu, ši problema gili ir gal nebus lengva jos atsisakyti. Manau, kad tai pareikalaus iš dėstytojų labai rimto nusiteikimo ir pasiryžimo su šia problema kovoti.

Turbūt norėtumėt mane paklausti, argi jau tikrai Amerikoje visi studentai tokie sąžiningi ir „špargalkomis" nesinaudoja ar kitaip nedorai nesielgia egzamino metu? Žinoma, ne visi geri ir sąžiningi studentai ir Amerikoje, bet jie visi žino, kad jeigu jie akademiniame gyvenime pasirenka nesąžiningą elgesį, tai žaidžia labai pavojingą žaidimą, kurį pralaimėję turės labai rimtų jiems pasekmių. Universiteto profesoriai privalo tokius studentus pašalinti iš kurso ir tai pasikartojus, jie šalinami iš universiteto. Vytauto Didžiojo Universitetas, pradėjęs rimtą darbą, save pavadinęs tikrąja akademine institucija, neturi kito pasirinkimo, kaip tik taikyti tokias pačias sankcijas už nusižengimus prieš akademines taisykles. Turiu didelių vilčių, kad visos mokyklos, ypatingai aukštosios, pradės matyti šią problemą, kaip labai rimtą ir dės daug pastangų ją išrauti už šaknų. Lietuva yra verta pačių geriausių aukštųjų mokyklų. Lietuva yra verta labai sąžiningos ir doros studentijos, kuri sugebės atstatyti kilnią ir dorą, šviesią ir kultūringą mūsų brangią Lietuvą.

Nr. 213. VDU Atkūrimo tarybos dešimto posėdžio protokolas. 1989 m. gruodžio 27 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 5, l. 2-5. Rankraštis, originalas.

VDU Atkūrimo tarybos posėdžio,
įvykusio 1989 12 27 d., 15 h

Protokolas Nr. 10

Senato rinkimai

Akad. J. Vilemas – informacija apie MA Prezidiumo ir VDU Atkūrimo tarybos nutarimą rinktų 30 atkūrimo narių įvedimą į Senatą in corpore ir kitų 14 žmonių išrinkimą papildomai į vakantines vietas.

Dalyvauti pakviesti: Tarybos nariai, MA institutų direktoriai, žymūs Respublikos mokslininkai. Apsvarstyta dviejuose posėdžiuose.

Doc. A. Karoblis – visus klausimus turi spręsti Taryba. Kodėl pasirinkti direktoriai? Pažeidžiamas statutas. Senatas sudaromas pariteto pagrindais (43 nariai) iš Tarybos (cituoja statuto 12–1). Įvyko rinkimai Atkūrimo tarybos P. C. ir 41 išeivijos mokslininkai. Siūlo: 1) pataisas statute; 2) rinkėjai (kas rinks). Procedūrai nepasiruošta.

Akad. V. Statulevičius – humanitarai į Tarybą nepateko – jų Kaune nėra. Nutarta įvesti 12 žmonių iš Vilniaus. Dominuoja pakolkas medikai ir technikai. Galima buvo statutą pakeisti. Į Čikagą irgi pateko gana atsitiktiniai žmonės – kas galėjo – nuvažiavo. Nutarta – prezidiumą + po 2 žmones iš institutų – imti

pagrindu. Vyrauja nuomonė – papildyti 12 žmonių iš Vilniaus. Šiandien galima pasitarti iš naujo, tačiau buvo nutarta pakviesti akademijos žmones.

Akad. J. Vilemas – Čikagoje rinkimai buvo paskelbti paskutiniu momentu.

Prof. V. Paliūnas – nesutinka su dienotvarke. Kas nustatė tą 12 skaičių? Tai žmonės iš pašalės.

Akad. V. Statulevičius – Atkūrimo taryba – vien kauniečiai. U-tas ne tik Kauno.

Doc. G. Kostkevičius – iškyla juridiniai momentai. Balsavimuose (1-me, 2-me) etapuose rinkimų nebuvo kvorumo. Susitikime MA-joje procedūra buvo suderinta. Jeigu 1989 m. spalio 27 d. visos trys šalys (Atkūrimo taryba, Centras, MA) suderino rinkimus. Ginčų nebuvo.

Prof. A. Antanavičius – reikia uždaryti u-tą išeitų, nes viskas neteisėta! U-te nėra tvarkos. Prasideda kalbos, ginčai, bet niekas neparuošta. Retai gaunu informaciją. Ne visi kviečiami į posėdžius.

Doc. J. Vaičiuvėnas – humanitarų turi pagausėti, nusižengiama statutui – reikia išrinkti Senato pirmininką. Trūksta informacijos apie svarstomus klausimus. Humanitarais būtina papildyti Senatą. Darbas buvo Kauno plotmėj, nes U-tas atkurtas Kaunui ir Kaune. P. C. atstovai turėjo dalyvauti visuose posėdžiuose.

Prof. J. Blužas – nereikia grįžti į istoriją. Reikia papildyti Senatą trūkstamomis specialybėmis, nekomplikuokime padėties.

Doc. M. Venslauskas – laikytis raidės jau nebetikslinga. Galimas kompromisas – jį reikia rasti. 48 mokslininkai išeivijos [išrinkti], tą patį turime turėti patys. Kiek Senato narių išeina iš Senato? Negalime išvesti iš Senato kauniečius, rinktus visuomenės. Papildyti būtina iš Vilniaus.

Akad. L. Kairiūkštis – kas yra Senate? Susidariusias vakancijas užpildyti.

Prof. A. Smailys – ginčai įsižiebia nebe pirmą kartą. Reikia norėti gero U-tui, o ne sau. Kai kurie to siekia sau. Rinkimus reikia skaityti teisėtais. Reikia kvorumo. Ne visi lankosi posėdžiuose. Atkūrimo taryba yra patvirtinta taryba. Kauno interesai turi būti pasiimti dėmesin. U-tas technizuojasi, o kuriam humanitarinį. Atsižvelgti į Kauno poreikius.

Akad. J. Vilemas – negalima kelti aukščiau reikalo savo ambicijas. Reikia Kaunui humanitarų.

Pagarsinamas Atkūrimo tarybos narių ir papildomų sąrašas – akad. J. Vilemas.

Informatikos f-to įkūrimo klausimu[191]. Tuo tikslu papildoma informatikais.

Akad. V. Statulevičius – atėjo žmonės, kurie domisi, kuriems rūpi U-tas. MA stovi nuošaliai, neutraliai. Ji irgi nori prisidėti prie U-to atkūrimo ir darbo. Atkūrimo tarybą reiktų papildyti reikiamais profesoriais. Galima pasiūlyti ir daugiau narių.

Doc. A. Karoblis – rašoma visuose laikraščiuose apie kvorumo nebuvimą ir t. t. Kandidatūros Taryboje svarstytos nebuvo. Siūlau įtraukti doc. Kajacką iš kunigų seminarijos, doc. Tomą Sodeiką, užsienio kalbų koordinatorių filologijos mokslų kandidatą vyr. dėstytoją A. Makarevičių. Tiksliųjų mokslų – Senate tik du matematikai nuo Lietuvos – įtraukti Br. Grigelionį, fizikai – Dagį, Matulionį, fizikos mokslų kandidatą Abišalą, ekonomikos – prof. Zakarevičių. – J. Šatas, doc. A. Lukoševičius (vilnietis), doc. Grižas (Vilnius).

Prof. A. Smailys – balsuojantieji galėtų pateikti savo pasiūlymus. Jūs, Karobli, pateikiate sąrašą, o kitus kritikuojate. Vyskupą Kalvaną įtraukti.

Akad. V. Statulevičius – dėstantys U-te žmonės įeis į U-to Senatą automatiškai.

Akad. A. Buračas – kalba dėl kriterijų. Reikalai juda į priekį. Svarbiausia – kryptys. Tuo požiūriu struktūra neišlaikyta. Realiai norimų krypčių galima nesudaryti iš pradžių. Reikia katedrų koordinatorių. Senato nariai – realiai dirbantys U-te, turintys kompetenciją. Nežinoma, kas atrinko tas kandidatūras. Galime prarasti labai svarbias kandidatūras. Gali ir jie, siūlomi žmonės, nesutikti dirbti.

Doc. G. Kostkevičius – 1989 09 26 d. atsirado žmonės pagal anketas. Žmonės siūlė kandidatūras. Spalio 13 d. – ekonomikos mokslų atstovai. Informatikai rekomendavo savus žmones. Gamtos – apklausti buvo ir sutiko balotiruotis. Spalio 27 d. pristačiau kandidatūrą doc. Batūros. G. Šerkšnas irgi buvo pristatytas. Čikagos simpoziume irgi šios kandidatūros buvo apžvelgtos.

Akad. A. Buračas – vienas teisininkas – per maža. Reikia jų daugiau.

Akad. J. Vilemas – nepūsti tų grupių, nes neįmanoma surinkti žmonių. Darbą vykdo tik saujelė žmonių. Neturim dekanų, katedrų vedėjų. Valdo vienas žmogus, nes taip jam ir primesta. Negalima išplėsti grupės begalybės. Negalėsime dirbti. Užblokuota siuntimas ir skelbimas konkurso. Geras dalykas – įeis į Sen[a]tą.

Akad. A. Šileika – neturime vilniečiai moralinės teisės balsuoti. Atsiradom posėdyje be reikalo.

Akad. J. Vilemas – prašo nepribaigti jo savo kaprizais. Atsisako vadovauti toliau tokiam U-tui.

[191] Rankraštyje sakinys pabrauktas raudonu tušinuku ir pažymėtas Nr. 2. Gali būti, jog posėdžio metu šis klausimas svarstytas, bet sekretorė svarstybų neužrašė.

Doc. G. Kostkevičius – prašo nerodyti ambicijų, padėti išspręsti problemą. Iki Čikagos rinkimų sąrašas uždaromas – toks buvo pasiūlymas. Sąrašą mes balsavimo keliu galime praplėsti.

Akad. V. Statulevičius – daug žmonių mes pažįstame. Jie žinomi Respublikoje.

Akad. L. Kairiūkštis – visi veržiasi į Senatą. Nemačiau mokslų kandidatų Senate pasaulyje. Senatas sveria pateiktus projektus. Siūlo neįtraukti [mokslo] kandidatų, o tik profesorius.

Akad. V. Statulevičius – visi žmonės aptarti, suderinti ir Čikagoje.

Akad. J. Vilemas – buvo aktyvus noras dalyvauti formavime VDU-to. Reikia toliau formuoti U-to struktūrą. Situacija keisis.

Prof. V. Areška – gavo barti iš J. Kubiliaus už VDU-to kūrimą. Labai daug padarė Centras, paskatinęs ir Tarybą pasireikšti. Vilniaus žmonės sveikina kauniečių iniciatyvą. Stebėtis bet kokia polemika nebereikia: visur demokratija. Negalime legaliai kurti nei nepriklausomos Lietuvos nei U-to. Įjungti į balsavimą akademikus. Daugiau profesorių ir pradiniame etape. Vilniaus pasiūlyti literatūrologai yra aukščiausio lygio. Kviečia laikyti idėją aukščiau ambicijų. J. Vilemas taria ačiū už iniciatyvą, nuveiktą darbą. Reikia pritarti rektoriui, jo idėjas realizuoti.

Prof. K. Miškinis – prašo atsižvelgti į reikalingą discipliną – pedagogiką.

Susirinkę neleidžia doc. A. Karobliui daugiau kalbėti.

Prof. A. Buračas siūlo įrašyti: A. Lukoševičius, prof. akad. Grigelionis, Grižas.

Balsavimo procedūra: išrenkami 14 žmonių (kas surenka daugiausia balsų). 10 pavardžių išbraukiame; galima įrašyti ir kitas pavardes.

Senato pirmininkas – rinkimai. Siūlo akad. J. Vilemas rinkti 1 metams.

Komiteto ryšiams su užsieniu – doc. K. Stoškus, doc. G. Kostkevičius, akad. K. Antanavičius, prof. Pranevičius, prof. Kairiūkštis, v. d. A. Makarevičius.

Doc. G. Kostkevičius – Čikagoje siūlyta išsirinkti pirmininką, o vicepirmininkas – A. Avižienis, jau išrinktas.

Nutarta: {rektorių} rinkti 1 metams ir kartu įpėdinį – Senato pirmininką. Akad. J. Vilemas siūlo prof. Baltrušį; akad. Brėdikis siūlo prof. A. Smailį; doc. M. Venslauskas – prof. V. Paliūną. Doc. G. Kostkevičius siūlo vyriausią Senato narį – prof. Baltrušį; Antanavičius – Paliūną.

Dėl rektoriaus:

Akad. J. Vilemas – prof. Damušis atkrito dėl amžiaus. Kad veržiuosi į rektoriaus kėdę – neteisinga. Buvo variantas – atvažiuos prof. A. Avižienis. Jei nesutiksime kas nors – būsime apšaukti priešais. Ryšiai ir pagalba iš Vakarų reikalingi. Jis gali pasilikti Lietuvoje 2 metus. Jei prof. A. Avižienis balotiruosis – aš nusiimu.

Akad. V. Statulevičius – J. Vilemas profesoriui Avižieniui pasiūlė tą vietą. Dėl Statuto ir kitų panašių klausimų akad. Avižienis. Būtų gerai, kad būtų net ir du rektoriai ar vienas užleidžia vietą kitam.

Doc. M. Venslauskas – yra profesoriai užsieniečiai Kašuba, Vaštokas, Šmulkštys. Prašo jų nuomonės.

Prof. Šmulkštys ir kt. – turi būti atviri rinkimai.

Akad. L. Kairiūkštis – kėlė triumvirato idėją kadaise, bet kai yra tolerancija, aukštas demokratumo lygis, gali būti dviejų rektorių idėja. Žinant [Sovietų] Sąjungos tarnybas ir tvarką, vienas prof. A. Avižienis nesugebės. Galima būtų matyti ir toliau – dviumviratą.

Doc. G. Kostkevičius – 8 Senato nariai buvome susitikę Čikagoje ir 5 nariai Bostone – procedūrą nori pristatyti kaip jų nuomonę. Iki 1990 01 01 d. paskelbti rinkimus. Iki 02 15 d. iškelia kandidatus. Iki 03 01 d. – 1 mėn. tarpas apsigalvoti. Nuo 1990 03 15 – rinkimai, 04 28 rezultatai paskelbiami, gegužės mėn. – rektoriaus inauguracija. Reikalinga rinkimų komisija. Rektorius turi teisę pasirinkti prorektorius. Prašo pakeisti – rektoriaus pristatytas kandidatūras tvirtina balsavimu, nepatinkamą kandidatūrą atmeta. Finansavimas – sudaryti su kitais universitetais sutartis. Palubinskas ir Avižienis sutarę sudaryti sutartį su Amerikos informacijos agentūra. Informuoja apie bendruomenės paramas (pvz. KMA, KPI), o U-tas nėra prašęs pinigų (50–60.000 dolerių gali išskirti). Susidomėjimas VDU-tu yra didelis. American Studies Centre – kiekvienoje šalyje teikia informaciją. Bet yra valstybinių kliūčių. LPC jau inkorporuotas į JAV Lietuvių centrą. Tai Amerikos šaltiniai vystant VDU-to bazę.

Prof. V. Areška – du rektoriai – gera mintis, bet gali atrodyti, kad nepasitikim A. Avižieniu. Mano, kad neskubėti galvoti apie A. Avižienį, nes amerikonai yra turtingesni, o mes biedni. Užsienio pilietis gali vadovauti įstaigai – geras precedentas. Kolega Vilemas po 1–2 metų grįžtų. Senatas padės susiorientuoti. Mes sugebam užsieniečius geriau pagerbti ir aptarnauti. Karštai agituoja už Avižienių šeimą.

Akad. J. Šmulkštys – nenori pasisakyti prieš A. Avižienį, bet kam turi kategoriškai sakyti – neims rektoriaus pareigų, jei neleis pasirinkti prorektorių. Šis klausimas yra kompromisinis balansas tarp dviejų pusių. Nemano, kad 2–3 jų galvų [valdomas] universitetas būtų efektyvus. Reikia vieno. Bent prorektoriai turi būti būti vietiniai, arba atvirkščiai.

Akad. A. Buračas – natūralus balansas – Senatui vadovauja viena šalis, U-tui – kita. Kaip padėti humanitarizavimo procesui. Yra galimybė teikti pagalbą per nevyriausybinius ryšius. Reikia pateikti paraiškas. Reikia kiek galima greičiau kreipti fondus VDU-to bazei. Senatas ir rektorius – iš skirtingų sistemų.

[Balsų skaičiavimo rezultatai:][192]

Balsų skaičiavimo komisija:
Prof. A. Smailys (pirmininkas)
V. Vaičiuvėnas (sekretorius)
K. Stoškus (narys)

Balsavimui išdalinti 42 biuleteniai. Balsavimo dėžėje po balsavimo rasta 42 biuleteniai, iš kurių 4 pripažinti negaliojančiais. Tokiu būdu balsavime vertinti 38 biuleteniai.

Balsavimo rezultatai. Balsai pasiskirstė sekančiai:

a) VDU Atkūrimo tarybos ir Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdybos narių rinkimuose į akademinį Senatą (balsuojant už visą sąrašą). Visi 42 biuleteniai patvirtina 34 išrinktus Senato narius.

1. Butkus A.
2. Butkus V.
3. Marčėnas R.
4. Misevičienė J.
5. Patackas A.
6. Radzevičius A.
7. Stauskas Vl.
8. Stoškus K.
9. Antanavičius K.
10. Buračas A.
11. Gronskas Vl.
12. Zakarevičius P.
13. Antanaitis V.
14. Baltrušis R.
15. Bukauskas F.
16. Gutmanas A.
17. Kairiūkštis L.
18. Pileckis S.
19. Venslauskas M.
20. Kostkevičius G.
21. Statulevičius V.
22. Šeinauskas R.
23. Karoblis A.
24. Masiokas St.
25. Paliūnas V.
26. Petrikis S.
27. Pranevičius L.
28. Ragulskis K.
29. Vilemas J.
30. Brėdikis J.
31. Klumbys L.
32. Mickis A.
33. Smailys A.
34. Vaičiuvėnas V.

[192] Šiame fragmente panaudoti balsų skaičiavimo komisijos protokolo, prijungto prie posėdžio protokolo, duomenys (l. 6–9).

Atskiruose biuleteniuose gavo po vieną balsą „prieš“ Karoblis A., Masiokas St., Paliūnas V., Petrikas S., Klumbys L., Vaičiuvėnas V., Mickis A., Venslauskas M., Kostkevičius G.

b) Papildomuose rinkimuose į VDU Senatą balsai pasiskirstė sekančiai (+ „už“; – „prieš“, ( ) „viso“)

1. Kubilius V.	+ 37	- 1	(38)
2. Žygas A.	+ 33	- 5	(38)
3. Vėlius N.	+ 31	- 7	(38)
4. Kaminskas V.	+ 31	- 7	(38)
5. Zalatorius A.	+ 29	- 9	(38)
6. Zinkevičius Z.	+ 29	- 9	(38)
7. Tyla A.	+ 28	- 10	(38)
8. Šatas J.	+ 27	- 11	(38)
9. Vanagas A.	+ 27	- 11	(38)
10. Kontrimavičius V.	+ 25	- 13	(38)
11. Telksnys L.	+ 25	- 13	(38)
12. Krikštopaitis J.	+ 24	- 14	(38)
13. Janulaitis A.	+ 22	- 16	(38)
14. Kulys J.	+ 21	- 17	(38)
15. Kučinskas V.	+ 19	- 19	(38)
16. Daugėla V.	+ 19	- 19	(38)
17. Batūra A.	+ 18	- 20	(38)
18. Grigelionis	+ 16	- 22	(38)
19. Mockus J.	+ 15	- 23	(38)
20. Merkienė I.	+ 12	- 26	(38)
21. Miškinis K.	+ 12	- 26	(38)
22. Lukoševičius	+ 10	- 28	(38)
23. Šerkšnas G.	+ 9	- 29	(38)
24. Grižas R.	+ 8	- 30	(38)

Papildomai balsavimo biuleteniuose įrašyta:

Kajackas doc.	2
Sodeika Tomas	1
Makarevičius	1
Abišala	1

Išvada: papildomuose rinkimuose į VDU akademinį Senatą išrinkti balsavimo rezultatų sąraše įrašyti 14 asmenų (aukščiau horizontalaus brūkšnio), gavę daugiausiai balsų.

Senatas yra! Vienbalsiai priimtas ir nuo šiol – nebelaikinas, pastovus.

[Kiti klausimai:]

Akad. J. Vilemas – papildyti iš sąrašo nariais, bet pasiūlymas atmetamas. Studentai nori dalyvauti Senate.

Akad. L. Kairiūkštis – negali studentai būti Senato nariais.

Nutarta: leisti iš principo dalyvauti studentams.

Doc. G. Kostkevičius – statutas mūsų netobulas. Biznismenai nori prisidėti prie U-to. Reikia sudaryti globėjų tarybą. Užsienio lietuviai sudarė pakomitetį Statuto tobulinimui. Senatas sprendžia akademinius uždavinius, finansai – globėjų uždaviniai. Tarpe – studentai.

Akad. J. Vilemas – prof. A. Avižienis nori [prorektore] ir prof. Baškauskaitę. Šis duetas neįmanomas. Yra pavojus – mes prarandame įtaką.

Doc. M. Venslauskas – mažai tokių buvo Čikagoje, kurie matė rektorių iš išeivijos. Prof. A. Avižienis stato negalimus reikalavimus.

Akad. J. Vilemas – mums reikia gyventi iki A. Avižienio atvykimo. Prašo tarybos paramos. Bet koks šmeižtas – tuoj atspausdina laikraščiai.

Doc. V. Vaičiuvėnas – diskutuojama [spaudoje] – Senatas, taryba ir kt.

Doc. A. Karoblis – yra Etikos priežiūros komisija. Jai duoti įgaliojimus.

Nutarta: paskelbti konkursą dekanams, katedrų vedėjams.

Pritaria idėjai – Informatikos fakultetas nuo naujo semestro – (vienbalsiai) priimta. Ekologijos-biologijos f-to klausimas atidedamas. Senato pirmininko klausimo sprendimas atidedamas.

Konkursinių komisijų nuostatams paruošti – Šatas, Vaičiuvėnas, Baltrušis, Paliūnas, Vėlius.

Eile klausimų pateikti pasiūlymai.

Nr. 214. VDU Lietuvos senatorių sąrašas. 1990 m. sausio 17 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 13, l. 1–5. Mašinraštis, nuorašas[193].

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO SENATO NARIAI,
PASTOVIAI GYVENANTYS LIETUVOJE
1990 m. sausio 17 d.

Prof. Vaidotas Antanaitis
Žemės ūkio mokslų daktaras
Lietuvos žemės ūkio akademijos Miškų ūkio katedros vedėjas
Kaunas – Akademija 234324

Prof. Kazimieras Antanavičius
Ekonomikos mokslų daktaras
Lietuvos mokslų akademijos Ekonomikos instituto skyriaus vadovas
Vilnius 232600, K. Požėlos g. 52

Prof. Romualdas Baltrušis
Chemijos mokslų daktaras
Kauno politechnikos instituto Chemijos fak. Organinės chemijos katedros vedėjas
Kaunas 233028, 16 divizijos plentas 19

Akad. Jurgis Brėdikis
Medicinos mokslų daktaras
Kauno medicinos akademijos I chirurgijos katedros vedėjas
Kaunas 233000, Mickevičiaus g. 9

Prof. Feliksas Bukauskas
Biologijos mokslų daktaras
Kauno medicinos akademijos prorektorius mokymo reikalams
Kaunas 233683, A. Mickevičiaus g. 9

Akad. Antanas Buračas
Ekonomikos mokslų daktaras
Lietuvos mokslų akademijos Ekonomikos instituto skyriaus vadovas
Vilnius 323600, K. Požėlos g. 52

Doc. Alvydas Butkus
Filologijos mokslų kandidatas
Vilniaus universiteto Kauno Humanitarinio fakulteto Lietuvių kalbos katedra
Kaunas 233000, Muitinės g. 8a

Prof. Viktoras Butkus
Teologijos mokslų daktaras
Kauno kunigų seminarija [rektorius]
Kaunas 233000, Trakų g. 1

Prof. Vladas Gronskas
Ekonomikos mokslų daktaras

[193] Sąraše pateikiami namų adresai ir telefonai, kurie čia praleidžiami. Taip pat išplėsti mokslo laipsnių ir darboviečių sutrumpinimai.

Vilniaus universiteto Kauno Humanitarinio fakulteto Politinės ekonomijos katedros vedėjas
Kaunas 233000, Muitinės g. 8a

Dr. Aronas Gutmanas
Vyresnysis mokslinis bendradarbis
Kauno medicinos akademijos Neuronų fiziologijos laboratorija
Kaunas 233000, Mickevičiaus g. 9

Prof. Eugenijus Arvydas Janulaitis
Biologijos mokslų daktaras
Taikomosios demologijos Mokslinių tyrimų instituto direktorius
Vilnius 232028, Fermento g. 3

Akad. Leonas Kairiūkštis
Žemės ūkio mokslų daktaras, profesorius
Miškų ūkio Mokslinių tyrimų instituto direktorius
Kaunas 234312, Kauno raj. Girionių paštas

Doc. Antanas Karoblis
Fizikos-matematikos mokslų kandidatas
Kauno politechnikos instituto Aukštosios matematikos katedra,
Vytauto Didžiojo universiteto rektoriaus pavaduotojas
Kaunas 233000, Laisvės al. 53

Prof. Leonas Klumbys
Medicinos mokslų daktaras
Kauno medicinos akademijos Nervų sistemos chirurgijos laboratorijos vedėjas
Kaunas 233007, Z. Januškevičiaus g. 4

Akad. Vytautas Kontrimavičius
Biologijos mokslų daktaras
Lietuvos mokslų akademijos Zoologijos ir parazitologijos instituto direktorius
Vilnius 232600, Gedimino pr. 3

Doc. Gediminas Kostkevičius
Technikos mokslų kandidatas
Kauno politechnikos instituto Lengvosios pramonės fakultetas
Kaunas 233028, V. Jūro g. 26

Dr. Juozas Krikštopaitis
Vyresnysis mokslinis bendradarbis
Lietuvos mokslų akademijos Filosofijos institutas
Vilnius 232600, Gėlių g. 1/46

Prof. Vytautas Kubilius
Filologijos mokslų daktaras
Lietuvos mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto vadovaujantis mokslinis bendradarbis
Vilnius 232055, Antakalnio g. 6

Prof. Juozas Kulys
Biologijos mokslų daktaras
Lietuvos mokslų akademijos Biochemijos instituto direktorius
Vilnius 232021, Mokslininkų g. 12

Doc. Rimantas Marčėnas
Istorijos mokslų kandidatas
Vilniaus universiteto Kauno Humanitarinio fakulteto Bibliotekininkystės ir bibliografijos katedra
Kaunas 233000, Muitinės g. 8a

Prof. Algis Mickis
Medicinos mokslų daktaras
Kauno medicinos akademijos Farmakologijos katedros vedėjas
Kaunas 233683, A. Mickevičius g. 9

Prof. Stanislovas Masiokas
Technikos mokslų kandidatas
Kauno politechnikos instituto Energetikos fakulteto Bendrosios elektrotechnikos katedra
Kaunas 233028, V. Jūro g. 48

Doc. Joana Misevičienė
Filologijos mokslų kandidatė
Vilniaus universiteto Kauno Humanitarinio fakulteto Užsienio kalbų katedra
Kaunas 233000, Muitinės g. 8a

Prof. Vytautas Paliūnas
Technikos mokslų daktaras
Kauno politechnikos instituto Teorinės mechanikos katedros vedėjas
Kaunas 233000, K. Donelaičio g. 20

Algirdas Patackas
Filosofas
Kaunas

Dr. Simas Ramutis Petrikis
Kauno radijo matavimo technikos instituto direktorius
Kaunas 233009,
Savanorių pr. 271

Prof. Simonas Pileckis
Biologijos mokslų daktaras
Lietuvos žemės ūkio akademijos Augalų apsaugos katedros vedėjas
Kaunas – Akademija 234324

Prof. Liudvikas Pranevičius
Fizikos mokslų daktaras
Kauno politechnikos instituto Radioelektronikos fakulteto Fizikos katedros vedėjas
Kaunas 233028, V. Jūro g. 50

Doc. Algimantas Radzevičius
Filologijos mokslų daktaras
Vilniaus universiteto Kauno Humanitarinio fakulteto Lietuvių kalbos ir literatūros katedra
Kaunas 233000, Muitinės g. 8a

Akad. Kazimieras Ragulskis
Technikos mokslų daktaras, profesorius
Kauno politechnikos instituto Mokslinio centro „Vibrotechnika“ mokslinis vadovas
Kaunas 233000, A. Mickevičiaus g. 11

Prof. Vladas Stauskas[194]
Architektūros mokslų daktaras
Statybos ir architektūros instituto Rekreacinės ir landšafto architektūros sektoriaus vedėjas
Kaunas 233035, K. Baršausko g. 10

Doc. Krescencijus Stoškus
Filosofijos mokslų kandidatas
Vilniaus universiteto Filosofijos katedra
Vilnius 232000, Universiteto g. 3

194 Tekste –Petras Stauskas.

Akad. Vytautas Statulevičius
Fizikos-matematikos mokslų daktaras, profesorius
Lietuvos mokslų akademijos viceprezidentas
Vilnius 232600, Gedimino pr. 3

Doc. Juozas Šatas
Teisės mokslų kandidatas
Kauno politechnikos instituto Ekonomikos fakultetas, Mašinų gamybos ekonomikos katedra
Kaunas 233000, Laisvės al. 55

Prof. Rimas Šeinauskas
Technikos mokslų daktaras
Kauno politechnikos instituto Matematinės įrangos katedros vedėjas
Kaunas 233028, V. Jūro g. 50

Prof. Laimutis Telksnys
Fizikos-matematikos mokslų daktaras
Lietuvos mokslų akademijos Matematikos ir kibernetikos instituto direktoriaus pavaduotojas
Vilnius 232600, K. Požėlos g. 54

Dr. Antanas Tyla
Istorijos mokslų daktaras
Lietuvos mokslų akademijos Istorijos instituto skyriaus vedėjas
Vilnius 232600, Kosciuškos g. 30

Prof. Vytautas Vaičiuvėnas
Medicinos mokslų kandidatas
Kauno medicinos akademijos Mikrobiologijos katedros vedėjas
Kaunas 233007, Z. Januškevičiaus g. 4

Prof. Aleksandras Vanagas
Filologijos mokslų daktaras
Lietuvos mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto direktoriaus pavaduotojas
Vilnius 232055, Antakalnio g. 6

Doc. Mindaugas Venslauskas
Biologijos mokslų kandidatas
Kauno medicinos akademijos Fizikos-biofizikos katedra
Kaunas 233007, Z. Januškevičiaus g. 4

Prof. Norbertas Vėlius
Filologijos mokslų daktaras
Lietuvos mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto vyr. mokslinis bendradarbis
Vilnius 232055, Antakalnio g. 6

Akad. Jurgis Vilemas
Technikos mokslų daktaras, profesorius
Lietuvos mokslų akademijos Fizikinių-techninių energetikos problemų instituto direktorius
Kaunas 233684, Metalo g. 4

Prof. Povilas Zakarevičius
Ekonomikos mokslų daktaras
Vytauto Didžiojo universiteto Vadybos mokslų centro vadovas
Kaunas 233000, Trakų g. 4

Prof. Albertas Zalatorius
Filologijos mokslų daktaras
Lietuvos mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto vadovaujantis mokslinis bendradarbis
Vilnius 232055, Antakalnio g. 6

Prof. Zigmas Zinkevičius
Filologijos mokslų daktaras
Vilniaus universiteto Baltų filologijos katedros vedėjas
Vilnius 232000, Universiteto g. 3

Prof. Arvydas Žygas
Biologijos mokslų daktaras
Illinojaus universitetas, Fullbright professor
Vilniaus universiteto Gamtos fakultetas

NR. 215. IŠTRAUKA IŠ ALGIRDO AVIŽIENIO LAIŠKO JURGIUI VILEMUI. 1990 M. SAUSIO 3 D.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 16, l. 1. Rankraštis, kopija.

Akademikui Jurgiui Vilemui,

[...] Po mūsų pasikalbėjmo Lemonte aš toliau pasitariau su šeima ir su savo universiteto (University of California LA) vadovybe ir nutariau būti kandidatu VDU rektoriaus pareigoms 1990–91 akademinių metų laikui. Darbą galėčiau pradėti atvykęs į Lietuvą 1990 m. gegužės mėnesį, [juos] su JAV Mokslų Akademijos ir UCLA parama metus praleisti Lietuvoje. Nuoširdžiai dėkoju už paskatinimą šiam žingsniui ryžtis ir tikiuosi, kad mums teks sėkmingai bendradarbiauti VDU atkuriant.

Algirdas Avižienis

NR. 216. ROMUALDO ZBORMIRSKIO REPORTAŽAS APIE PASITARIMĄ DĖL KŪNO KULTŪROS BŪKLĖS VDU. 1990 M. SAUSIO 4 D.

Zbormirskis, Romualdas. Kaip pavadinsite savo komandą, studentai? In *Sportas*. 1990 01 04. Nr. 1, p. 3.

Kaip pavadinsite savo komandą, studentai?

Jau prieš porą mėnesių ketinau pasidomėti, kokias sąlygas sportuoti turi atkurto Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) studentai. Tačiau darbas vijo darbą, savaitė bėgo po savaitės... Ir štai prieš kelias dienas docentas Vytautas Kontvainis pakvietė atvykti į LKKI, kur surengtas išplėstinis pasitarimas apie VDU auklėtinių kūno kultūros plėtojimo reikalus.

Prieš posėdį instituto salėje įvyko pirmosios oficialios rungtynės universitete. Krepšinio aikštelėje varžėsi ekonomikos ir tiksliųjų mokslų fakultetų pirmakursių ekipos. Šįkart pergalę rezultatu 53:44 iškovojo būsimieji ekonomistai.

Po rungtynių paprašiau Antaną Karoblį, einantį prorektoriaus pareigas, pateikti truputį informacijos apie universitetą:

– Trijuose fakultetuose (be jau minėtų dviejų, yra dar humanitarinis) mokosi 173 pirmakursiai, tarp jų – 4 lietuvaitės iš Lenkijos, Punsko valsčiaus, ir vienas jaunuolis iš Barnaulo.

Pirmosios kūno kultūros pratybos surengtos spalio viduryje LKKI ir Medicinos akademijos sporto bazėse. Mums gali atrodyti, jog šiek tiek vėlokai nuo mokslų metų pradžios, tačiau derėtų ir suprasti, kad naujai atsikūrusioje aukštojoje mokykloje – šimtai problemų, ir visas jas išspręsti iš sykio galima būtų, turbūt, tik burtininko lazdele mostelėjus.

VDU studentai bei dėstytojai taria nuoširdžius padėkos žodžius LKKI ir KMA vadovams už suteiktą galimybę sportuoti šių aukštųjų mokyklų bazėse, beje, jomis naudojamasi nemokamai.

Prorektorius pažymėjo, kiek triūso, išmonės įdėjo, laisvalaikio paaukojo, organizuodami kūno kultūros pratybas universitete, sudarydami programas, spręsdami bazių reikalus, LKKI profesorius Juozas Šliažas ir LMA docentas Vytautas Kontvainis (abiejų pareigos VDU – antrinės).

Mane visų pirma domino, ar yra universitete naujų, neįprastų bei netradicinių darbo formų. „Žinoma, – nedvejodamas atsakė V. Kontvainis, – atsisakyta visų atgyvenusių sąjunginių rekomendacijų bei instrukcijų. Mūsų studentams jau netinka desgolfo KKI darbuotojų parengta bei siūloma darbo metodika.“ O kas tinka ir kokie tie nauji keliai? Universiteto vadovybė bei būsimos kūno kultūros katedros dėstytojai ieško naujų ir tobulesnių nei anksčiau veiklos formų.

Nėra normatyvų, pratybų metu nelaikoma jokių normų. Studentai patys pasirenka, kokią sporto šaką kultivuoti ar sekciją lankyti, į jų pasiūlymus visad reaguoja dėstytojai. Norinčių sportuoti nestinga, be to, universiteto auklėtiniai noriai lanko vakarines treniruotes, dirba individualiai.

Docentas pateikė keletą apklausos tyrimų duomenų: nuo fizinio lavinimo pratybų atleista tik 0,5 proc. studentų; 68 proc. pirmakursių mano, jog sportuoti būtina ir kad kūno kultūra padeda sėkmingiau siekti mokslo žinių, tobulėti dvasiškai; 80 proc. mėgstančių sportą universiteto auklėtinių pasiryžę lankyti pratybas visus 5 studijų metus, daugelis jų linkę sportuoti iki gyvenimo pabaigos. Įdomu tai, jog nemaža dalis jaunuolių lanko bendro fizinio pasiruošimo grupes. Jau dabar universitetas gali sudaryti krepšinio, stalo teniso, šachmatų, lengvosios atletikos komandas, tik, deja, kol kas į studentų varžybas VDU auklėtinių nekviečia... Bet tai pataisomas dalykas.

Susidariau tokią nuomonę: pirmakursių kontingentas išties sportiškas, tai patvirtino ir V. Kontvainio atliktos tyrimų lentelės.

... Susitikimo dalyviai aptarė dabartinę kūno kultūros būklę, galimybes ir perspektyvas universitete. VDU sporto tradicijos buvo tikrai gražios, tik jas reikia vėl atgaivinti. Deja, yra išbrauktų, nemaža užtušuotų universiteto istorijos puslapių. Juos atkurti, supažindinti visuomenę ketina VDU dėstytojai.

... VDU absolventas, Kauno medicinos fizinės kultūros dispanserio vyr. gydytojas R. Ivaškevičius ir buvęs universiteto kūno kultūros katedros vedėjas Z. Vegertas pasidalijo prisiminimais apie Vytauto Didžiojo universiteto sportinį gyvenimą prieš daugelį metų, buvusias tradicijas, kurių nevalia primiršti. Tais laikais buvo labai populiarios sporto savaitės. Gal dabar reikėtų kartą per mėnesį surengti sporto dienas, kurių metu nebūtų paskaitų, o visi dėstytojai ir studentai išeitų pasimankštinti ar pasivaržyti į sales, stadioną ir miško takelius. Apie tai ir apie kitas perspektyvas, planus kalbėjo susitikimo dalyviai. Jie pažymėjo, jog vienas pagrindinių veiklos tikslų – būtina sudominti ir „užkrėsti“ kūno kultūros liga, įrodyti, jog sporto pratybos turi nemažą įtaką ateities gyvenimui, yra žmogaus dvasingumo ugdymo dalis tam trečdaliui studentų, kurie dar abejingi fiziniam tobulėjimui.

Prie ateities planų norėčiau priskirti ir šiuos: pavasarį VDU bus įsteigta kūno kultūros katedra, įkurtas sporto klubas „Vytis“, tariamasi su Fizinių-techninių energetikos problemų institutu statyti bendrą sporto bazę.

Neabejoju, jog atgimusiame Vytauto Didžiojo universitete sporto tradicijas perėmė patikimi žmonės.

Romualdas ZBORMIRSKAS

Nr. 217. Jurgio Vilemo raštas Kauno miesto Vykdomajam komitetui. 1990 m. sausio 10 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 22, l. 1. Mašinraštis, kopija.

{1990.01.10 S/13}

Kauno miesto Vykdomojo komiteto Pirmininkui

Tikslinant Kauno miesto vystymo generalinį planą prašome numatyti Vytauto Didžiojo Universiteto miestelio statybą, parenkant jam vietą Kauno miesto ar arti jo esančiose Kauno rajono teritorijose. Įvertinant objekto svarbą ir visuomenės dėmesį jam, laikome tikslinga kreiptis į miesto visuomenę su prašymu pateikti motyvuotus pasiūlymus šiuo klausimu.

Tuo pačiu prašome leisti pradėti rengti techninius-ekonominius skaičiavimus Universiteto komplekso statybai. Orientacinis užstatomas plotas 200 tūkst. m^2. Užsakovo funkcijas pradiniame etape vykdys LTSR Mokslų Akademijos Fizikinių-techninių energetikos problemų institutas ir Vytauto Didžiojo Universitetas.

Einantis rektoriaus pareigas Jurgis Vilemas

Nr. 218. Informacija apie rektorato posėdį. 1990 m. sausio 16 d.

Valdžios žinios. In *Studentų dienos*. 1990 02 15. Nr. 1–2 (61–62), p. 2.

Valdžios žinios

1990 01 16 įvyko rektorato posėdis, kuriame nutarta:
- skelbti konkursą etatinėms vietoms užimti.
- paskirti K. Skebėros stipendiją. Nuo šol vienas iš studentų gaus 20 rb. priedą.
- atmestas pasiūlymas prie VDU steigti gimnaziją.

Toliau kuriama biblioteka. Apie 10 000 egzempliorių padovanojo Švietimo ministerijos metodinis kabinetas.

Lieka neaiškūs stojamieji egzaminai. Viską spręs Senato posėdis, įvyksiąs 1990 02 28.

Net trys Universiteto darbuotojai iškelti kandidatais į LTSR Aukščiausiąją Tarybą: Antanas Karoblis, Vytautas Paliūnas ir Egidijus Šiugžda.

Nr. 219. VDU Senato pirmo posėdžio protokolas. 1990 m. sausio 17 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 16, l. 3–6. Rankraštis, originalas.

{1990 01 17
VDU Senato posėdis}[195]

[Posėdyje dalyvavo 30 narių]

Išrenkamas pirmininkas akad. J. Vilemas (visi „už")
Sekretorius – doc. J. Misevičienė

1. Senato komisijų rinkimai

Revizijos komisija: prof. Vl. Gronskas, prof. A. Smailys, doc. J. Šatas (Vl. Gronskas pirmininkas).

Etikos priežiūros komisija: prof. V. Butkus, prof. A. Mickis, doc. K. Stoškus, prof. St. Masiokas, doc. J. Šatas (St. Masiokas pirmninkas).

Socialinio ekonominio vystymo komisija: akad. A. Buračas, prof. P. Zakarevičius, prof. Vl. Stauskas, doc. A. Karoblis (A. Karoblis pirmininkas).

Bibliotekos atkūrimo komisija: prof. A. Smailys, A. Patackas, A. Samėnas, prof. V. Žulys (A. Smailys pirmininkas).

Užsienio ryšių komisija: akad. J. Vilemas, doc. G. Kostkevičius, L. Kairiūkštis, J. Misevičienė, J. Kulys, A. Žygas, V. Statulevičius (J. Vilemas pirmininkas).

Konkursinė komisija: prof. V. Paliūnas, prof. V. Kubilius, prof. N. Vėlius, prof. V. Vaičiuvėnas, prof. R. Baltrušis.

2. Senato pirmininkas, pavaduotojas ir sekretorius.

V. Statulevičius – gautas laiškas iš prof. A. Avižienio, kuris 1990–1991 m. norėtų ir galėtų išstatyti savo kandidatūrą VDU rektoriaus pareigoms. Gautas Kalifornijos MA raštas – prof. Avižienis yra išleidžiamas darbui VDU-te. Prašo Senato pritarimo, kad Senato pirmininku būtų J. Vilemas. Siūlo Senato pirmininką rinkti iki [rektoriaus?] rinkimų (laikinai einantį pirmininką).

A. Buračas – siūlo akad. J. Vilemą eiti ir rektoriaus ir pirmininko pareigas.

G. Kostkevičius – siūlo eiti šias pirmininko funkcijas seniausiam Senato nariui.

M. Venslauskas – jei funkcijos skiriamos, tai pirmininkas turi būti laikinas. Reikia balsuoti, veikti pagal statutą. Siūlo pirmininku V. Paliūną.

A. Buračas – gali būti einantis pareigas ir laikinai einantis pareigas.

A. Smailys – jei laikytis statuto – siūlyti žmones; jei išeinant iš statuto ribų – sudvejinti pareigas.

P. Zakarevičius – siūlo J. Vilemą.

195 Įrašyta raudonu tušinuku.

A. Buračas – siūlo balsuoti už pasiūlytas kandidatūras

Balsuojame: išrinkti akad. J. Vilemą Senato pirmininku ir pavesti eiti rektoriaus pareigas.

Išrinktas vienbalsiai Senato pirmininku akad. J. Vilemas. Tuo pačiu jis įgaliojamas toliau eiti rektoriaus pareigas (vienbalsiai).

A. Buračas – pratęsti rinkimus ir antroje Senato pusėje užsienyje. Siūloma išrinkti pavaduotojus.

A. Butkus – siūloma pavaduotoju rinkti humanitarą. Siūlo prof. A. Žygą.

A. Žygas atsisako.

A. Smailys – reikia humanitarų. Prašyti iš Vilniaus.

Siūlomi: N. Vėlius (atsiėmė kandidatūrą), A. Vanagas, V. Butkus.

[Balsuojama:] A. Vanagas – 16; V. Butkus – 16 (paliekami pavaduotojais abu – A. Vanagas ir V. Butkus).

Sekretorė – išrinkta doc. J. Misevičienė (vienbalsiai).

Rektoriaus rinkimų procedūra [nusiųsti į] („Tiesa" ir „Gimtasis kraštas")

Nutarta: šį klausimą pavesti konkursinei komisijai. Suformuoti konkurso skelbimo tekstą.

Siūlo tekstą G. Kostkevičius (pridedamas tekstas); projektas paruoštas JAV.

Diskusijos:

A. Smailys – u-te praktika leidžia išrinkti visus netikėtus asmenis.

J. Vilemas – prorektoriui rinkti turi būti palikta pilna laisvė.

S. Masiokas – perskaitytame tekste yra nekurių polemiškų atskirų sakinių, tačiau iš esmės jis geras. Būtina laikytis statuto.

V. Paliūnas – jokių primetimų negali būti.

G. Kostkevičius – Senatas turi teisę priimti ar atmesti.

A. Smailys – u-tas VDU yra laisvas. Reikia palikti šį klausimą spręsti Senatui.

V. Statulevičius – rektorius turi turėti „veto" teisę.

V. Kaminskas – kas yra prorektorius? – Prorektorius – tik rektoriaus komanda (pvz., JAV), jo štabas. Nuo naujų mokslo metų turėsime ir dekanus.

P. Zakarevičius – prie rektoriaus yra žmogus, vedantis mokslą ir mokymą. Jis yra [pro]rektorius. Ar tai komanda, – nežinau. Kiti prorektoriai – komanda.

L. Kairiūkštis – rektorius turi turėti savo komandą.

Nutarta: komisija tegul pateikia sekančiam posėdžiui rekomendacijas.

S. Masiokas – rektorius ir prorektoriai – ne u-to priešai. Rektorius turi agitacijos teisę. Senatas – akademinė pusė ir mes rektoriui neturime prieštarauti. Prorektoriaus yra specifiškos funkcijos. Mokslo ir mokymo procesas – vidaus darbas, rektorius – išorė.

V. Vaičiuvėnas – ar tik rektorius siūlys kandidatūras, ar ir Senatas. Rektorius gali siūlyti Senatui net kelis.

A. Buračas – reikia skelbimo konkursui. Pristato ir rektorius ir Senatas.

A. Vanagas – reikia duoti rektoriui teisę pasirinkti pačiam, prašant jo pasiūlyti ne mažiau dviejų kandidatų (iš jo pasiūlytų kandidatų).

V. Kaminskas – pasitraukiant rektoriui, pasitrauks ir prorektorius.

A. Buračas – informuoti pasaulio lietuvių bendruomenę („Draugas", „Tėviškė", „Gimtasis kraštas").

G. Kostkevičius – prašo į rinkiminę komisiją įtraukti A. Žygą.

2. {Dėl konkurso} dekanams, kai kurių katedrų vedėjams.

Katedrų vedėjų nesvarstysime šiandien.

Humanitariniame fakultete – reikia pilnam krūviui dekano.

A. Karoblis – siūlo įkurti humanitarinį centrą prie VDU (jame – žmonės, dirbantys mokslinį ir pedagoginį darbą). Sudaryti šiltadaržio sąlygas – atvykti darbui (min. krūvis 250 h). Veikia informatikos ir vadybos centrai, jie uždirba lėšas, galėtume priimti 8–10 etatinių žmonių. Skelbti konkursą Centro vadovui (tuo pačiu ir f-to dekanas). Kiti koordinatoriai (pvz. ekonomikos, informatikos, tiksliųjų mokslų) eina dekano pareigas. Dekanams skelbti konkursą – didelė prabanga. Reiktų konkurso humanitarinių mokslų centrui.

G. Kostkevičius – yra projektas steigti Kaune išeivijos biblioteką, jos pagrindu – centrą. Gali būti surinkti tik atsitiktiniai žmonės.

A. Smailys – dekanas turės darbo. Negalima painioti centro su fakultetais.

L. Kairiūkštis – centrų nereikia, nes galima fakultete daryti savo tvarką.

V. Kaminskas – reikia skelbti konkursą dekanams. Mums reikia mokslo daktarų, profesorių.

V. Stauskas – dauguma dėstom 0,5 metų. Studentai pasigenda dekano.

A. Buračas – ieškome žmonių, kurie galėtų vadovauti.

J. Vilemas – būtini dekanai; vedėjai turi būti renkami.

Nutarta skelbti

1) dekanų konkursą (esamiems 4 fakultetams: humanitarinių, tiksliųjų mokslų, ekonomikos, informatikos

2) katedrų vedėjų katedroms: užsienio kalbų, kūno kultūros, fizikos-matematikos (?), informatikos (?).

M. Venslauskas – informuoja apie Ekologijos-biologijos fakulteto kūrimo procesą. 1990 m. sausio 17 d. įvyko susirinkimas.

Laiškas apie Filosofijos-teologijos f-to steigimą (laiškas pridedamas)[196] – pas M. Venslauską.

Informacija (J. Vilemas).

Ar leistis į derybas dėl Judaistikos fakulteto? Smailys – nereikia. Vanagas – judaistika ir mūsų lietuvių kultūros dalis. Paliūnas – nereikia bijoti. Turėtų būti tik judaistikos katedra. Vaičiuvėnas – reiktų 5–10 mėn. informacijos. Statulevičius – reikia paklausti ir Zingerio.

V. Statulevičius – kiekvienas dėstytojas, studentas gali rašyti savo įspūdžius apie renkamus žmones.

V. Butkus – hebrajų kalba [judaistikos katedroje?] privalomas dalykas.

S. Masiokas – ir geriems pasiūlymams reiktų susitarimo. Reikia paspartinti Teologijos f-to klausimą.

Nutarta: išklausyti siūlytojų informaciją susirinkus. Sekančiam Senato posėdžiui – Teologijos fak. atidarymo klausimas.

Einamieji reikalai.

Finansai – atlyginimams, stipendijoms, nuomai pinigų yra. Dauginimo aparatūra – 4,5 tūkst. vadovėliams užsienio kalbų.

Užsienio kalbų dėstymui – apie 20 portatyvinių magnetofonų.

Atkūrimo tarybos nėra – pasinaikina ir prezidiumas. Reikia rektorato – koordinatoriai + rektorius. Rektoratas: Paliūnas, Zakarevičius, Kaminskas, Venslauskas, Žygas, Vilemas, Karoblis.

Stojamieji egzaminai – pagalvoti apie juos.

Kazimieras Skebėra atneša u-tui pinigus už išleistas savo knygas (apie 50.000 rublių jau duota). Gal įsteigti vardines stipendijas, padėkos formas? Un-to garbės nario klausimai, įrašyti fundatorius lentose, knygose.

Studentai mechanikos olimpiadoje – 3 studentai užėmė 3 pirmas vietas.

Išsirinkti U-to spalvą (rodo pavyzdžius). U-to pagrindinė spalva – tamsiai žalia + auksinė.

A. Smailys – raudona derinasi su auksine.

J. Šatas – nesutinka su balta kepuraičių spalva.

Paliekam studentams spręsti, pateikus papildomą informaciją (atsako A. Smailys, V. Stauskas, dalininkas – Pempė).

Reikia savo korespondento. Artėja U-to jubiliejus. Korespondencinė grupė: A. Butkus, M. Venslauskas, J. Misevičienė.

M. Venslauskas – pasiimti politinio švietimo namus.

V. Stauskas – tema sekančiam posėdžiui – tai studentų kokybė, pirmo semestro rezultatai, išdirbti bendrą studento strategiją, kas tas laisvas ir nelaisvas studento statusas. Kas ta laisvė?

Nutarta: sekantis posėdis – susitikimas su studentais.

J. Vilemas – dėstomų kursų programos būtinos! – su jomis susipažintų visi Senato nariai.

A. Žygas – perlenkta lazda – jiems pataikaujama per daug. Galutinis sprendimas priklauso akademikams, bet ne mes pas juos. Išlaikyti profesūros orumą.

J. Vilemas – susitikime išklausyti jų pageidavimų. Nesiskaitymo su viršininkais banga.

V. Statulevičius – padarom kartą į semestrą susitikimą su studentais (keli Senato nariai).

Atviras Senato posėdis – sesijos rezultatų aptarimas.

V. Kaminskas – susitikti Senatui su studentais. Pristatyti Senatą studentams (visi studentai + visi Senato nariai).

Sekantis Senato posėdis – 1990 m. vasario 14 d. 15 h. Senato posėdis – sesijos rezultatai.

[196] Prie protokolo laiško nėra.

Politinio švietimo rūmai. Miesto valdžia – atiduoti VDU-tui, bet turto dalybos dar neprasidėjo. Viskas priklauso Maskvai. Išsiaiškinti Centro komitete žada J. Vilemas. Tai pirma rimta akcija[197].

Pirmininkas [parašas]
Sekretorė [parašas]

Nr. 220. Arvydo Žygo pokalbis su Ingrida Semaškaite. 1990 m. sausio 17 d.

Laimė būti naudingu tautai / Ingrida Semaškaitė kalbina Arvydą Žygą. In *Tėvynės šviesa*. 1990 01 17. Nr. 3, p. 12.

Laimė būti naudingu tautai

Žurnalistės Ingridos Semaškaitės pokalbis su Kauno Vytauto Didžiojo universiteto dėstytoju Arvydu Žygu.

– Štai jau nemažas laiko tarpas, kai girdime apie Jus kaip apie vieną altruistiškiausių užsienio lietuvių atstovų, pasiryžusį visomis savo jėgomis padėti atgimstančiai Lietuvai. Labai norėtųsi plačiau išgirsti apie Jūsų pedagoginę veiklą, dėstomas disciplinas.

– Lietuvoje dirbu antrus metus. Dabar paskaitas skaitau tik Vytauto Didžiojo universitete. Mano dėstomas dalykas – Įvadas į kultūrinę antropologiją. Tai vakarietiškas kursas, tiriantis žmonijos materialinę kultūrą, aiškinantis, kaip žmogus formuoja kultūrą ir kaip ji formuoja žmogų. Kultūrinė antropologija ieško bendrų taisyklių, kuriomis remiantis, galima apibūdinti specifines kiekvienos kultūros savybes, moksliškai tiria tautinio charakterio, tautinio būdo, etnografinių savitumų sąvokas. Tai viena iš bendrosios antropologijos šakų, susijusi su lingvistika, psichologija, sociologija, tirianti individo ir visuomenės santykius, vertindama juos iš fizinės pusės. Kadangi žmogaus neįmanoma suprasti be dvasinės dimensijos, tuo pasireiškia šios mokslo šakos ribotumas. Tačiau kultūrinė antropologija turi savo pagrindą ir teorinę mokyklą. Mes kaip tik apžvelgiame skirtingas mokyklas, idėjas, bendome suvokti, kaip moksliškai studijuojama visuomenė ir kultūra.

Pavasarį vėl žadu dėstyt biochemiją, antropologiją ir imunulogiją Vilniaus universitete. Imunologijos kursą skaitysiu anglų kalba. Sostinėje kol kas studentams vedu seminarus.

– Ar skiriasi dėstytojo darbas Lietuvoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose? Jei taip, tai kuo? Ar turite problemų, kurias sunku būtų įveikti?

– Didelių problemų neturiu. Visą laiką užpildo kasdienis intensyvus darbas. Žinoma, man, kaip ir Lietuvos žmonėms, tenka susidurti ir su buitiniais sunkumais, kiek atitraukiančiais nuo akademinio darbo, atimančiais laiko, tačiau su tuo galima susidoroti. Dėstytojų tarpe turiu labai gerų kolegų, su kuriais galiu padiskutuoti apie rūpimas problemas. Darbe gal kiek sunkumų sudaro nekoks žinių perteikimo lygis. Amerikoje kiekvienas studentas turi savo atskirą vadovėlį, plačiai naudojasi skaidrėmis, videofilmais, dauginimo technika. Šių dalykų labai pasigendu dirbdamas Lietuvoje. Negaliu studentams iš anksto rekomenduoti visų reikiamų skaitinių, kuriuos jie turėtų perskaityti, kad vėliau kartu galėtume aptarti nagrinėjamas temas. Beveik visas mokymas čia remiasi dėstytojo žinių perdavimu. Tačiau tikiuosi, kad ateityje šią spragą bus galima užpildyti. Aukštesniuose kursuose, kai studentų anglų kalbos mokėjimo lygis taps geresnis, gal galėsime naudotis literatūra anglų kalba. Dabar stengiuosi skirti studentams rašinius, kad jie savarankiškai juose apsvarstytų idėjas, teorijas ir panašius dalykus.

– Na, o kokie pačių dėstymo sistemų skirtumai?

– Klaidingai galvojama, kad Vakarų mokymo sistema yra pati geriausia, kad atkurtas vakarietiško universiteto modelis Lietuvoje bus vienintelis teisingas. Be daugelio gerų savybių, šis modelis turi ir tokių, kurios čia nepritaikomos ir neturėtų būti pritaikytos. Vakarų universitetuose egzistuoja nemaža konkurencija. Itin vertinamas turtingumas, pinigai. Neretai menkinama humanitarinių mokslų reikšmė. Tai nudvasina žmogų. Tačiau yra ir labai gerų savybių – tikrai objektyviai vertinamos studentų žinios, suformuota gera egzaminų sistema.

[197] Praleidžiama posėdžio reziumė.

– Gal trumpai apie ją galėtumėte papasakoti?

– Kiekvienam JAV universitetų studentui vedami pažymių vidurkiai, kurie lemia, ką žmogus darys toliau: galės dar mokytis, ar ne. Tad kiekvienas pažymys, kurį jaunuolis gauna besimokydamas, labai svarbus jo ateities akademiniam darbui. Dėstytojai žinias stengiasi vertinti kaip galima objektyviau.

Amerikoje studentai yra daugiau skatinami dirbti savarankiškai, į daugelį dalykų žvelgti kritiškai. Bet ne nihilistiškai. O Lietuvos studentų kritika, kaip nesyk pastebėjau – dažniausiai viską griaunanti, neigianti, neapgalvota.

Yra dalykų, labai savitų tik Lietuvos kultūrai, akademiniam gyvenimui, kurie labai reikalingi ir kurių negalima prarasti arba pakeisti kitais. Labai norėčiau matyti, kaip akademiniame darbe derinama tai, kas yra geriausia Vakaruose ir tai, kas pažangiausia Lietuvoje. Nesiekime vieno kurio absoliutaus idealo, o ieškokime jų derinio.

– Kokį įspūdį Jums paliko mūsų studentai?

– Mano nuomonė apie Lietuvos studentiją yra tikrai gera. Ir Jungtinėse Valstijose, ir Lietuvoje akademinį jaunimą sudaro daug įvairių žmonių. Yra pasinėrusių į rimtą darbą, ieškančių, yra ir tokių, kuriuos reikia pastūmėti, paskatinti. Tačiau dėstytojaudamas niekuomet neturėjau studento, kurio nemėgčiau. Manau, kad žmogus, jei jis nuoširdžiai dirba, siekia, ieško, savo kelią suras. Taigi Lietuvos studentai tokie, kokie ir turi būti. Nė kiek jie neatsilieka nuo Amerikos studentų, nors mąstymo skirtumų ir pastebiu. Pastebiu kai kurių dvasingumo trūkumą, tačiau tas pats egzistuoja ir mano šalyje. Susidariau nuomonę, kad visur žmonės, nepaisant, kokioje sistemoje (laisvoje, ar bandančioje pavergti dvasią) išaugę, yra panašūs. Jeigu žmogus supranta, kad dvasia, moralė, gerumas yra aukščiausios vertybės, visada bandys jas išsaugoti savyje. O tokių žmonių Lietuvos jaunimo tarpe yra.

Vis pagalvoju, o gal Amerikoje žmonės netgi nėra tokie dvasingi, kaip Lietuvoje. Gerbiu savo lietuvių tautą, manau, kad ji turėtų siekti aukštesnių idealų, negu Amerikoje yra siekiama. Pasakysiu, kodėl. Mūsų, mažytės tautos, turinčios ilgą kančios istoriją, psichologija skiriasi nuo didelės, galingos tautos, kuri nėra kentėjusi, psichologijos. Tos kančios pamokos, kurias gavome, davė suprasti, kad žmogui būtinas idealizmas, pasišventimas, auka. Mane kartais tiesiog šokiruoja agresyvumas, mandagumo stoka. Ir ne todėl, kad Jungtinėse Valstijose to nepasitaikytų, o dėl to, kad mano tautoje šių blogųjų savybių neturėtų būti. Visa, kas neigiama, atsiranda tada, kai žmogus su savimi nedirba.

Lietuvos jaunimas būtų buvęs dar geresnis, jei ne tautos subjaurinimas, sovietizacija, kuri turėjo tikrai skaudžių pasekmių, – ir jos yra matomos. Lietuvoje gali būti gyvos tautinės kultūros idėjos. Dvasiniu auklėjimu turi būti persunktas visas akademinis gyvenimas. Amerikoje negalima to padaryti, tiek daug čia kultūrinių sričių, taip gausu įvairiausių tikybų. Neįmanoma tad kalbėti ir apie vieningą tautinę kultūrą.

Lietuvos žmonėms šiandien labai svarbu pagalvoti apie santykius, prarastus per 50 metų, suprasti, kaip pasikeitusi visuomenė, suvokti jos ryšius su išeivija. Juk ji – reikšminga tautos dalis – be ryšio su Lietuva taps sala. Taip pat labai svarbu, kad išeivija padėtų Lietuvai. Ypač reikalinga dabar materialinė pagalba. Išeivija daug padėjusi Lietuvai ir, manau, dar daugiau padės.

– Jūs pirmą kartą Lietuvoje?

– Ne. Prieš 12 metų buvau atvykęs kaip turistas.

– O tuomet pamatėte Lietuvą tokią, kokią įsivaizdavot?

– Iš tėvų pasakojimų, iš senų nuotraukų įsivaizdavau Lietuvą kaip pasakų šalį. Tuomet tikėjausi pajausti, kaip etninė kultūra, tos kultūros dvasia paplitusi tarp žmonių. Išeivijoje juk tos idėjos buvo puoselėjamos, ypač tarp jaunų žmonių.

Pirmojo apsilankymo metu man buvo kraupu matyti žmonių baimę, nepasitikėjimą vienų kitais. Šiurpu būdavo kalbantis su jaunais žmonėmis, kurie sakydavo, kad Lietuva savo noru pasirinko komunistinį kelią. Tai nesiderino su mano jau anksčiau, Amerikoje, suformuota samprata apie Lietuvą, jos žmones. Aš netikėjau, kad ji savo noru įstojo į Tarybų Sąjungą, naikino savo žmones, bažnyčias, tikėjimą, vertė visus galvoti tiktai viena linkme. Šiandien negaliu atsidžiaugti, kad tokio jaunimo mažai.

Žinoma, čia nepagyvenęs, negalėjau įsivaizduoti ekologinių, buities problemų. Skaudu matyti, jog žmonės neturi elementariausių medicinos reikmenų. Bet tai – ne Lietuvos kaltė. Ji buvo įtraukta į didelės, naikinančios, nihilistinės valstybės duobę. Jeigu Lietuva būtų ėjusi nepriklausomybes keliu, ji, man atrodo, dabar jau būtų susiformavusi, darbšti vakarietiška valstybė. Nepaisant to, manau, kad Lietuva atsistatys, vėl suras savo kelią.

– Skaitytojams, manau, butų įdomu sužinoti apie Jus daugiau.

– Mano tėvai išvažiavo iš Lietuvos 1944 metais. Gimiau ir užaugau Čikagoje. Lankiau ten lietuvišką mokyklą. Vėliau baigiau Pedagoginį lituanistikos institutą, universitete studijavau antropologiją ir chemiją, gavau bakalauro laipsnį, vėliau – magistro laipsnį (iš chemijos ir biochemijos). Dirbau medicininės biochemijos srityje, dėsčiau Ilinojaus universitete ir Pedagoginiame lituanistikos institute, skaičiau paskaitas apie Lietuvos kultūrą.

– Gal kiek nekuklus klausimas: kiek Jums metų?

– Trisdešimt vieneri.

– Jūs nemažai pasiekėte.

– Nemanau, kad būčiau kuo nors ypatingas. Iš savo senelių, tėvų išmokau darbo etikos. Supratau, kad žmogus turi ne vieną progą kažko gyvenime pasiekti. Tik reikia pasišvęsti darbui, idėjai, siekti aukštesnių idealų, stengtis padėti kitiems. O svarbiausia – išlikti sąžiningu ir paprastu žmogumi.

Pagyvenęs Lietuvoje, pamačiau tikrovę, sunkumus, kurie čia yra. Tačiau man Lietuva vis tiek kaip svajonė – nuostabi, dvasinga, gili. Niekada nenorėčiau šio jausmo prarasti. Dėl to nesunku čia ir dirbti. Didelė garbė dirbti Lietuvai ir jausti, kad mes, augę išeivijoje, toli nuo Lietuvos, galime būti savo tautai naudingi.

Nr. 221. VDU rektorato posėdžio protokolas. 1990 m. sausio 25 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 20, l. 1–6. Rankraštis, originalas.

1990 01 25

VDU Rektorato posėdžio
PROTOKOLAS

1. VDU ūkinė veikla.

Prorekt. A. Karoblis: S. Nėries 66 esantis žinybinis bendrabutis bus universiteto žinioje. Reikia atlikti šio buto remontą.

7 studentai neturi bendrabučio (gyvena proftechninės mokyklos bendrabutyje).

Muitinės gatvėje esantys pastatai. Jų restauravimo projektai jau parengti. Buvo planuota įrengti Kultūros centrą. Miesto valdžia gali skirti pinigų remontui, rangovų ieškotume patys. [Ten] rengti bendrabutį užsieniečiams apgyvendinti. Pas Gaputį trečiadienio klausimu nutarta eiti artimiausiu metu.

[Nutarta] sudaryti komisiją patalpų Muitinės g. įrangos klausimui: 1) Karoblis, Bitinaitis, Stauskas.

LŪSTI bendrabutis parai studentui kainavo 1 rublį. Ten gyvena 30 studentų. Kaina padidėjo iki 2.30 rb parai. 88418 rublių už 4 mėn. Jau turime sumokėti. Ar galima užprotestuoti šį reikalą? LŪSTI kviečia į pasitarimą šiuo klausimu. LŪSTI bendrabutyje trečiuose aukštuose pastoviai apgyvendinami lenkai (per ekskursijų biurą).

Zakarevičius: šio klausimo išsprendimui kreiptis reikia į K. Prunskienę.

[Nutarta] užprotestuoti sąskaitą už LŪSTI bendrabučio nuomą. Imti mokestį už bendrabutį iš studentų, išskaitant iš stipendijų. Išsiaiškinti mokesčio dydį.

2. Mokymo proceso organizavimas.

A. Karoblis: studentai sesiją laiko pakankamai gerai. Humanitarinių m. fakultete 15 žmonių turi trejetus arba neatsiskaitė. Ekonominių m. fakultete 2 žmonės neišlaikė, 7 su trejetais. Tiksliųjų m. fakultete 12 žmonių turi trejetus arba neišlaikė.

[Nutarta] nuo vasario 1 d. studentus priimti su skolos lapeliais.

Stipendijos:

M. Venslauskas: turėtume siekti vardinių stipendijų iš užsienio.

A. Karoblis: K. Skebėra paaukojo studentams 6 tūkstančius rublių. Lenkijos lietuviams, studijuojantiems VDU, galima pridėti priedą iš šių paaukotų pinigų.

J. Vilemas: šiuos priedus prie stipendijų vadinkime pašalpomis.

A. Karoblis: Skebėros stipendiją reiktų mokėti studentams už nuopelnus.

J. Vilemas: reikia tada sugalvoti kriterijus. Reikia atsiklausti paties dovanotojo, kaip geriau panaudoti paaukotus pinigus.

Nutarta: skirti 1989 / 90 m. pavasario semestre tokio dydžio stipendijas:

50 rub. – penketukininkams

40 rub. – be trejetų

25 rub. – su trejetais išlaikiusiems egzaminus sesijos metu.

3. Dėl konkurso etatinių dėstytojų vietoms užimti.

J. Vilemas: sudaryti etatinių dėstytojų vietas nuo naujų mokslo metų. Skelbti konkursą šių katedrų vedėjų vietoms užimti: kūno kultūros katedros – profesorius arba docentas. Užsienio kalbų katedros – profesoriaus arba docento.

A. Karoblis: gerus dėstytojus pritraukti į VDU galima mažinant krūvį, sudarant sąlygas dirbti mokslinį darbą. Humanitarinių mokslų fak. dekano – profesoriaus arba mokslų daktaro. Konkursą skelbti taip, kaip nurodyta VDU statute. Informatikos, fizikos-matematikos ir Ekonomikos fakultetuose bus po 30–50 studentų. Dėl mažo studentų skaičiaus atsiranda dekano etato problema. Turėtų centrų vadovai, gaudami priedą už dekanų pareigas, perimti visą atsakomybę (arba atvirkščiai). Fakulteto dekanai, laikydami darbą fakultete esminiu darbu, vadovauja centrams, turėdami dar savo pavaduotojus (darbui centruose).

J. Vilemas: katedrų vedėjai turi gyventi Kaune.

Mechanikos olimpiados dalyviams prizininkams skirti 30 rublių stipendiją.

A. Karoblis: siūlyta prie VDU įkurti gimnaziją. Ruošia mokinius nuo 10 klasės. Tai doc. Jucevičienės pasiūlymas.

J. Vilemas: gimnaziją galima steigti kartu su kokia nors religine organizacija. Galima perimti kurią nors vidurinę mokyklą. Idėja gera, bet mes dar nesame pasirengę jos realizuoti šiuo metu. Tai reikėtų daryti bent po metų.

4. Stojamieji egzaminai. Priėmimas.

V. Kaminskas: į informatikos specialybę priimti 30 žmonių. Egzaminai: 1) lietuvių, 2) fizika, 3) matematika. Vienodą pereinamąjį balą turintiems duoti testą.

M. Venslauskas: biologijai-ekologijai 40 žmonių. Egzaminai: 1) lietuvių raštu, 2) biologija, 3) fizika.

[Ekonomikos fakultetui:] ekonomistai-marketingo specialistai; diplomatai (tarptautinės konstitucinės teisės specialistai); menedžmentas. [Egzaminai:] 1) matematika, 2) lietuvių, 3) geografija.

Humanitarinių mokslų fak.

A. Butkus: steigti lituanistikos specialybę (25 žmonės), kitoms specialybėms skirti po 25 žmones. Egzaminai: 1) lietuvių k. (raštu ir žodžiu lituanistams), 2) istorija.

Tiksliųjų mokslų fakultetui: 30 žmonių. Egzaminai: 1) matematika, 2) fizika, 3) lietuvių.

[Nutarta] iki moksleivių atostogų atvirų durų dienomis paruošti informacinį biuletenį. Paruošti iki kovo 15 d.

[5. Kiti klausimai]

A. Karoblis: gauname 100.000 rublių iš švietimo biudžeto. Dar 100.000 rublių gauta iš Švietimo ministerijos. Gautas pasiūlymas perduoti VDU zoologijos sodą.

M. Venslauskas: per daug ūkinių klausimų tektų VDU. Atsisakyti šio pasiūlymo.

Bibliotekininkei surašyti knygas padėjo dar vienas asmuo. Skirti 100 rublių darbui apmokėti.

Priimti sekretorę pastoviam darbui, nustatyti atlyginimą.

P. Zakarevičius: universitetui reikia mokslinio sekretoriaus. Mokslinės tarybos nėra. Tas funkcijas gali atlikti Senato sekretorė J. Misevičienė.

J. Vilemas: priimti rektoriaus padėjėją ūkio klausimais. Parinkti kandidatūrą šioms pareigoms.

Nr. 222. Hypatijos Yčaitės-Petkus pasisakymas dėl Teologijos-filosofijos fakulteto atkūrimo. 1990 m. sausis

Yčaitė-Petkus, Hypatia. Teologijos-filosofijos fakultetas Kaune (būtinas, bet ne toks, koks buvo kadaise). In *Akiračiai*. 1990. Nr. 1, p. 13–14.

Teologijos-filosofijos fakultetas Kaune
(būtinas, bet ne toks, koks buvo kadaise)

Užjūrio lietuvių visuomenėje daug kas džiaugėsi išgirdę, kad Kaune yra atsteigtas Vytauto Didžiojo Universitetas. Iki šiol Lietuvoje buvo tiktai vienas tolygus intelektualinio gyvenimo centras. Dabar bus du mokslo ir šviesos šaltiniai – ir Vilniuje, ir Kaune (ten jau senokai veikė akademinio lygio kursai, tačiau įstaigos, vertos universiteto vardo, vis nebuvo). Šių metų liepos 4 d. Vytauto Didžiojo universitetas – buvęs Nepriklausomos Lietuvos pažiba – įgavo juridinį statusą kaip savistovi mokslo įstaiga.

Universiteto organizatoriai savo gan drąsiame pareiškime pasisakė už akademinės laisvės principus ir žada jais tvarkytis. Universitetas viliasi tapti signataru Europos mokslinės bendruomenės dokumento, vad. akademine „Magna Charta". Įgijęs tarptautinį statusą, V.D.U. numato keistis mokslo personalu ir studentais su viso pasaulio universitetais. Tai tikrai svarbūs ir labai sveikintini užsimojimai. Viename Lietuvos laikraštyje telpa V.D.U. Atkūrimo tarybos pareiškimas. Ten yra prašymas ateiti jiems į pagalbą. Lietuviai akademikai ir apskritai sudominti tautiečiai kviečiami prisidėti savo medžiaginiu įnašu, pedagoginiu darbu (dėstant universitete savo specialybę) arba savo samprotavimais bei pasiūlymais.

Atrodo, kad V.D.U-te jau veikia (ar veiks) šeši fakultetai: humanitarinių mokslų, gamtos, fizikos-matematikos, verslų (ekonomikos), menų ir informatikos. Sekančiais 1990 metais žadama pridėti dar kelis, įskaitant mums rūpimą teologiją-filosofiją. Toks mokslas yra aiškiai reikalingas ir tikrai priklauso visapusiško universiteto diapazonui. Ypač jis reikalingas turint omeny tą ilgų metų tamsybės bangą – komunistinį materializmą – kurs slopino tautos sielą. Buvo pasikėsinta panaikinti visas mintis apie tai, kad „ne vien duona mes gyvename". Mūsų įsitikinimu, žmogaus išsilavinimas nėra pilnas, jei jam trūksta susipažinimo su dvasiniu pasauliu.

Taigi, Teologijos-filosofijos fakultetas tikrai turi būti atkurtas, tiktai ne toks, koks buvo Nepriklausomoje Lietuvoje. Jis turi būti organizuojamas ne pagal vienos kurios religijos pasaulėžiūrą, bet visiškai naujais pagrindais. Pasikeitė laikai, o per tuos 50 su viršum metų pasikeitė ir Lietuvos gyventojų sąstatas, jų religiniai (ar anti-religiniai) įsitikinimai. Kai Lietuva (ir Kauno universitetas) kilo po 1914–1918 m. karo, Romos katalikai ten reiškėsi kaip stipriausia pajėga. Tada mažumos (protestantų, arba vad. evangelikų, pravoslavų, žydų, mahometonų ir kt.) sudarė mažiau kaip 15 % gyventojų. Katalikiškoji persvara buvo tokia didelė, kad jie universitete šeimininkavo kaip norėjo, nerasdami reikalo skaitytis su kitokių pažiūrų žmonėmis. Teologijos-filosofijos fakultetas tuomet negalėjo būti kitoks, kaip tik grynai katalikiškas.

Vienas iš to fakulteto tikslų buvo duoti saviesiems, (pvz., iš seminarijų išėjusiems kunigams) progos pagilinti savo žinias. Jo vadovybę sudarė, žinoma, kunigai. Jų tarpe buvo tikrai šviesių – ir nebūtinai netolerantiškų – asmenų, kaip poetas kun. J. Maironis. Tačiau visų dalykų dėstymas buvo šališkas. Per katalikišką prizmę buvo žiūrima į istoriją, sociologiją, psichologiją. Ir lyginamoji religija (supažindinimas su kitomis tikybomis) turėjo tą patį tikslą. Įdomu, kad išdygo kaip grybai po lietaus daug Katedrų dėstomoms mokslo šakoms (buvo ir pasikartojimų su mokslo programa kituose fakultetuose).

Galima numanyti, kad tame teologijos mokslų židinyje nebuvo vietos kitatikiams – nekatalikams. Šiems aukštojo mokslo reikėjo siekti užsieniuose. Pavyzdžiui, evangelikai reformatai ir liuteronai vyko universitetų studijoms į Prahą, Edinburgą, Zuerichą ar Erfurtą. Jų kunigai nebuvo ruošiami seminarijose, kaip kad pas R. Katalikus: protestantiškos tradicijos reikalavo, kad jų kunigai turėtų aukštojo mokslo pasiruošimą. Lietuviai evangelikai sujudo. Sumobilizavo savo intelektualines pajėgas ir 1925 metais Evangelikų teologijos fakultetas buvo pridėtas prie V.D. Universiteto šešių jau veikiančių fakultetų. Jau vien tas faktas parodo evangelikų dvasinį gajumą. Ev. teologijos fakultetas sėkmingai gyvavo virš dešimtmečio ir paruošė reikiamą skaičių dvasininkų. Čia minime istorinius faktus, nesigilindami į šalutinius klausimus, kaip pvz., kokie buvo organizaciniai ir asmeniniai santykiai tarp tų dviejų – katalikų ir evangelikų – teologijos įstaigų.

Istorija, kaip sakoma, vis kartojasi. Lietuvoje vykstant tautiniam ir religiniam atgimimui, protestantiškos mažumos kunigai ir vėl turi vykti studijoms į užsienius, tik šįkart galimybės žymiai susiaurintos. Galima studijuoti Latvijoje ar Estijoje, ir, kiek girdėti, labai sunkiomis sąlygomis. Tuo tarpu R. katalikai

atidaro jau savo antrąją kunigų seminariją ir daro planus 1990 m. būsimam V.D. Universiteto Teologijos-filosofijos fakultetui. Įdomu, koks šįkart bus jo charakteris? Ar bus prisitaikyta prie dabarties laikų reikalavimų? Gyvename gi visai kitokiais, tik paskutiniais dešimtmečiais įsigalėjusiais, ekumeniniais laikais. Tai reiškia gražų sugyvenimą, meilų ir bendradarbiavimą tarp visokio tikėjimo žmonių. Ekumeninių idėjų šviesoje fanatizmas ir netolerancija atrodo pasenusios, lyg iš viduramžių užsilikusios galvosenos. Lietuvoje ekumeninis bendradarbiavimas stipriai reiškiasi, vyksta tarpreliginiai pokalbiai, rengiamos bendros pamaldos, vienų kitiems teikiama pagalba (pvz., duodami savo patalpos bažnytiniams renginiams ir t. t.). Atrodo, ten reiškiasi didesnė tolerancija negu kai kur mūsų išeivijoje. Tolerancija yra dvasinio subrendimo ženklas, vedąs į šviesesnį rytojų.

Taigi, gal galima laukti ekumeninio bendradarbiavimo ir V.D.U. Teologijos-filosofijos fakultete. 1989 m. lapkričio mėn. įvyko Pirmoji Religijos-filosofijos savaitė Kaune. Spauda praneša, kad vienas iš Savaitės tikslų yra „žadinti dvasinį atsinaujinimą, puoselėti glaudesnę jungtį su Europos kultūra ir svarstyti būsimo V.D.U. filosofijos-teologijos ateities gaires“. Įdomu, ar ten dalyvaus ir kitatikiai – nekatalikai ir ar bus priimti dėmesin jų nusiteikimai? Ar bus iškeltas visokių religijų dėstymo reikalas? Visų pirma, reikalingas stiprus ir bešališkas Lyginamosios religijos (*Comparative Religion*) kursas minimame fakultete. Jau laikas būtų baigti vienos religijos hegemoniją, plačiai atidarant akademines duris visokiems įsitikinimams.

Kaip rašoma Lietuvos laikraščiuose, žmonės, išėję iš dvasinės nelaisvės, ieško kažko už save aukštesnio. Bet jie nebūtinai beldžiasi į katalikybės duris. Kiti tikėjimai irgi turi pasisekimo. „Ar tai grįžimas į Dievą?“ klausia „Gimtojo krašto» (1989.VIII. 1) straipsnis. „Nors bažnyčios pritraukia daug maldininkų, gal tai tik noras būti ten, kur yra daug žmonių?“ Toliau autorė įdomiai nušviečia ateizmo-komunistų skelbiamos valstybinės religijos – aiškų pralaimėjimą lietuvių tarpe. Eilinį žmogų paklausus, ar jis ateistas, pasakys kad Ne; tą patį atsakys, jei paklausi, ar jis katalikas. Tai tik viena dabartinių dvasinių nuotaikų Lietuvoje apybraiža. Tikimės, kad ateity bus daugiau pasisakymų šiais dar nepakankamai nušviestais klausimais.

Hypatia Yčaitė-Petkus

Nr. 223. Antano Paškaus ir Kęstučio Skrupskelio polemika dėl Teologijos-filosofijos fakulteto atkūrimo. 1990 m. sausio 27 d.

Paškus, Antanas; Skrupskelis, Kęstutis. Teologijos-filosofijos fakulteto Kauno universitete klausimu. In *Draugas. Priedas „Mokslas, menas, literatūra“*. 1990 04 27. Nr. 19(4), p. 2, 4.

Teologijos-filosofijos fakulteto Kauno universitete klausimu

ANTANAS PAŠKUS

Profesorius Kęstutis Skrupskelis, kalbėdamas apie pasaulėžiūras Vytauto Didžiojo universitete Kaune, daro išvadą, kad planai atgaivinti Teologijos-filosofijos fakultetą „nėra remtini“ („Draugas“, 1989 m. lapkričio 11 d.). Savo nuomonei paremti jis duoda tris priežastis: katalikų izoliaciją tame fakultete, dėstytojų trūkumą ir galimą nesugebėjimą auklėti studentus demokratiniam gyvenimui – nepajėgiančius kitaminčius atlaidžiai vertinti. Tai gali įvykti dėl to, kad „tiek katalikų, tiek marksistų filosofijose dogmatiška pažinimo teorija dar tvirtai laikosi“ (p. 2). Į šiuos argumentus kiek akylėliau ir pasižiūrėsime.

Visų pirma, yra nesusipratimas kalbėti apie katalikišką filosofiją. Katalikiškos filosofijos kaip tokios nėra ir negali būti. Galbūt galima būtų kalbėti apie katalikišką filosofiją tiek, kiek tos filosofijos autorius ar dėstytojas yra katalikas, ir tiek, kiek katalikai yra linkę viena ar kita filosofine sistema-teorija naudotis (katalikų filosofinė tradicija). Tiesa, Katalikų Bažnyčia buvo pasirinkusi tomistinę filosofiją kaip anuomet tinkamiausią įrankį tikėjimo tiesų (Apreiškimo) aiškinimui. Bernard Lonergan, S.J. tvirtina: „scholastinė teologija buvo monumentalus pasiekimas. Jos įtaka Bažnyčiai buvo didžiulė ir ilgalaikė. Iki Vatikano II, kuris teikė pirmenybę labiau bibliniam kalbos stiliui, ji davė foną, iš kurio išėjo popiežiški dokumentai ir susirinkimų dekretai. Apskritai, šiandien jos jau atsisakyta“ (A Third Collection: Papers by Bernard J. F. Lonergan, S. J., 1985, p. 246). Šiandien atsisakyta ir scholastinės filosofijos, sukūrusios nuostabią loginę-metafizinę sistemą. Nūdien nebėra vienos bendros sistemos nei filosofiniame, nei teologiniame katalikų mąstyme.

Išties katalikybė gali naudotis, ir naudojasi, bet kokia filosofija, kuri tik nėra atsirėmusi į ateistines prielaidas. Šia prasme kiekviena neateistinė filosofija gali būti „katalikiška“ filosofija. Net ir ateistinio

mintijimo įžvalgos būna parankios, ieškant atsakymo į amžinuosius klausimus ar laiko rūpesčius. O katalikas filosofas gali rinktis ir renkasi įvairius išeities taškus ir kryptis savo minčiai vystyti. Antai Maurice Blondel, vienas iš žymiausių filosofinės minties atstovų katalikuose, išgarsėjo savo „veiklos filosofija". O mūsuose filosofas Juozas Girnius, išėjęs tomistinę mokyklą, ypatingą dėmesį nukreipė į egzistencinę filosofiją. Filosofas ir teologas Antanas Maceina taipgi nebuvo scholastinis mąstytojas. Taigi būtų netikslu filosofinės minties atstovus katalikuose sutapatinti su scholastika ar su dogmatiška pažinimo teorija jų epistemologijoje. Taipogi nebūtų logiška daryti išvadą, kad būsimame Vytauto Didžiojo universiteto Teologijos-filosofijos fakultete bus išimtinai dėstoma scholastinė filosofija.

Kaip ten bebūtų, viena aišku, kad dogmatiška pažinimo teorija kaip tokia dar neveda į netoleranciją, kaip paskaitininkas nuogąstaujančiai bando įrodinėti. Tačiau kitoje vietoje jis pats užmena toleranciją esant daugiau charakterio dalyku. Iš tiesų, tolerancija yra ne teorijos, o gyvenimo dalykas; ne teoretinės sampratos, bet moralinės jausenos reikalas. Ir reliatyvinė pažinimo teorija dar nepadaro žmogaus tolerantu. Juozo Girniaus žodžiais, „ir toleranciją skelbiančios ideologijos išpažinėjas faktiškai gali likti fanatiku". Priešingai, dogmatiškos pažinimo teorijos besilaikąs asmuo gali elgtis tolerantiškai. Mat savo esme tolerancija yra moralinė dorybė, kurios šaltinis yra pagarba žmogui. Užtat baiminimasis, kad tariamoji „katalikų filosofijoje dogmatiška pažinimo teorija" vesianti į kitaminčiams netoleranciją, nėra racionalus. Tarp kitko, neracionali baimė yra gavusi fobijos vardą psichologijoje. Greičiausiai Teologijos-filosofijos fakulteto nariai žiūrės, kad „tolerancija neliktų tik bėdiniu „pakentimu", o liudytų žmogiškąją savitarpio atvirybę, nesibaiminant sutelktinio kovojimo už tiesą" (Juozas Girnius. LE, XXXI t., p. 280).

Tačiau tolerancijos dorybę išsiugdyti nėra lengva. Ji reikalauja pastangų. Ji žmoguje kelia įtampą tarp meilės tiesai ir noro prakišti savo nuomonę, savo įsitikinimus, savo pažiūras. Ne taip greit ir ne taip lengvai buvo praregėta toleranciją esant dorine vertybe. Net toks John Locke (1632–1704), energingai gynęs toleranciją, jos nepripažino ateistams ir katalikams. Locke klydo, manydamas, kad toleranciją galima išsiugdyti tik proto švietimu, žinių kaupimu. Dora, kuriai priklauso ir tolerancija, neįsigyjama vien pažinimu, informacija. Tai liudija, pvz., net ir Jungtinių Amerikos Valstybių universitetai, kuriuose iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad akademinė laisvė (viena tolerancijos išraiška) yra įsitvirtinusi. Bet argi iš tikrųjų taip yra?

Buvęs JAV švietimo departamento asistentu (1985–1988), universiteto profesorius Chester Finn, Jr. štai ką sako: „Jau daug metų, kaip kontroversinių pažiūrų svečiai kalbėtojai rizikuoja būti trukdomi, pertraukiami ir net priešišku klausytojų rėksmų priverčiami nutilti. Lygiai ir mokslininkai, susidomėję tam tikrais tyrimais, palietę jautrius klausimus arba pasiekę nepageidaujamų išvadų, rizikuoja būti savo kolegų apšmeižtais" (*Commentary*, September 1989, p. 18). Šitaip, pvz., atsitiko su įžymiu psichologu Arthur Jensen (UC – Berkeley). Jo mokslinių tyrimų išvados IQ (inteligencijos) klausimu buvo juodiems nepalankios. Todėl dėl jų ir radikaliųjų smurto veiksmų jis nebegalėjo viešai universiteto auditorijoje savo paskaitų skaityti. Panašią patirtį su kairiaisiais radikalais turėjo profesorius Ian Macneil (Harvard teisės fakultete), istorijos profesorius Stephen Thernstorm (Harvard), plačiai žinomas demografijos profesorius Reynolds Farley (University of Michigan), profesorius Stephen Balch (City University of New York), Herbert London (State University of New York). Ne visi universitetuose dėstomi dalykai yra moksliški. Esama ten ir ideologinės propagandos. Štai University of Pennsylvania studentams privalomi kursai apšviesti juos apie rasizmą, seksizmą ir homofobiją (homoseksualizmo baime) yra ne kas kita kaip pamokslavimas ir indoktrinacija. Šio universiteto profesoriaus Alan Kors žodžiais, „turime Beidžingo universiteto pagrindus Philadelphijoje" (ibid., p. 20). Gal kai kam atrodys, kad tai perdėtas „dogmatiškos" epistemologijos atstovų jautrumas? Kažin!

Morton Halperin, Amerikos pilietinių teisių sąjungos (ACLU) Washingtono skyriaus direktorius, spaudos konferencijoje (1989 m. gegužės 16 d.) nusiskundė dėl Amerikos universitetuose naudojamo dvigubo masto. Jis sakėsi galįs duoti daugybę pavyzdžių, kur universiteto vadovybė daro įvairių sunkenybių konservatoriams studentams, viešai reiškiantiems savo pažiūras. Tuo tarpu jis neradęs „nei vieno atvejo, kur universitetai būtų sudrausminę studentus už jų kairias pažiūras ar nuomones, ar rasistinius pravardžiavimus, siunčiamus nemažumų adresu" (ibid., p. 21). Naudojant dvigubą mastą, sudaroma grėsmė sudėtingesnių klausimų gvildenimo laisvei. Dvigubas mastas universitetinėje (mokslų) bendruomenėje pažeidžia protingo pokalbio normas ir nuodija intelektualinės tolerancijos klimatą. Tad gal ir ne be pagrindo minėtasis profesorius Finn Šiaurės Amerikos universitetų bendruomenę pavadino „represijos sala laisvės jūroje".

Atrodo, kad šis paradoksas labiausiai taikomas elitinėms aukštųjų mokslų mokykloms. Būdinga, kad jose yra ir kairiųjų dėstytojų didesnis procentas. Prieš porą metų pravestu apklausinėjimu rasta, pavyzdžiui, kad dvimetėse kolegijose 3.9 % dėstytojų save laikė kairiaisiais. Mokslinių tyrimų universitetuose

ir keturmetėse Humanitarinių mokslų kolegijose kairiojo sparno profesorių būta tarp 6–7 %. Kairiųjų pažiūrų akademikai gausiausiai spiečiasi Humanitariniuose fakultetuose: ypač Filosofijos (21.7 %) ir Sociologijos (37 %) fakultetuose. Radikalieji akademikai skiriasi nuo savo kolegų ne tik politine pasaulėžvalga, bet ir savo pažiūromis į mokslo ir mokymo uždavinį. Visi šie dalykai, jų įsitikinimu, esąs neišvengiamas ir išskirtinis politikos pratęsimas. „Universitetas yra dirbtuvė, gaminanti ginklus – ideologinius ginklus – klasių grumtynėms, klasių kovai; ir treniruojanti žmones jų naudojimui", tvirtina Harvard profesorius Richard Lewontin (*Commentary*, October 1986, p. 45). „Suformuoti marksistinę inteligentiją ateities kovai, man regis, ir yra aukščiausia marksistinės pedagogikos ir šiandieninio radikalaus intelektualinio gyvenimo misija", teigia Yale akademikas Frederic Jameson (ibid.). Prisimintina, kad studentų klasės būna beveik visiškoje dėstytojų kontrolėje. Jei tie užsidegę pamokslaus ir „kiek galima gilesniu įsijautimu" (be pakankamos intelektualinės gelmės) kalbės, tuomet „ideologinių ginklų dirbtuvė" gali būti gana produktyvi. Ar tokioms studijoms katalikai turėtų organizuoti stipendiją Lietuvos marksistui, kaip tai sugestijuoja profesorius Skrupskelis?

Iš šios trumputės apžvalgos, regis, išeitų, kad iš tiesų „dogmatiškoji pažinimo teorija" veda į kitaminčių nepakentimą. Visa bėda tik, kad ir ankstyvuose Markso raštuose, ir radikaliųjų akademikų prielaidose vyrauja epistemologinis reliatyvizmas. Pagal jį, objektyvi tiesa esanti ta, ką diktuoja dabartis ir ko reikalauja ateitis. Aplamai, marksizmas nėra minties, bet veiksmo filosofija. Jis siekia ne mąstyti pasaulį, bet jį keisti ir tai ne evoliucijos, o revoliucijos būdu. O ką tas pasaulio keitimas reiškia, tai Lietuvos žmonės labai gerai žino, ir ne iš knygų, bet iš tokios skaudžios patirties, kokios lietuvių tauta dar nėra turėjusi visoje savo istorijoje. Tiesa, yra ir mąstanti marksizmo kryptis, pretenduojanti tapti krikščionybės pakaitalu, mėgindama rasti galutinę žmogiškosios egzistencijos prasmę. Tačiau iš esmės čia klausimas eina jau nebe apie marksizmą, bet apie ateizmą. Tiesą pasakius, ateizmo iššūkis krikščionybei liečia ir mintijimo, ir praktinio angažavimosi sritis. Kaip tik čia Teologijos-filosofijos fakultetas Vytauto Didžiojo universitete ir išeivių stipendijos Lietuvos studentams galėtų suvaidinti istorinę rolę.

Skrupskelis mato, kad „katalikiškasis fakultetas skatintų dogmatišką filosofijos dėstymą" (p. 2). Tos baimės priežastimi yra jo paties asmenine patirtis: „Aš pats, ketverius metus praleidęs skolastinės (gal scholastinės? – A. P.) filosofijos globoje, tokio likimo niekam nelinkiu" (p. 2). Suprantu, gerai suprantu šį jausmą, nes ir man jis nėra svetimas. Scholastikos teko paragauti Kaune (ji buvo patrauklesnė) ir Gregorianum universitete Romoje (mažiau patraukli). Mačiau, kaip scholastinė filosofija buvo dėstoma katalikiškose kolegijose Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Ten buvo bandoma dėstyti tomizmą, o gauta jo anomalija. Anuo metu šią anomaliją stipriai kritikavo amerikietis jėzuitas Walter J. Ong. Nekritikavo jis paties tomizmo, bet jo iškraipą ir Teologijos bei Filosofijos fakultetų struktūrą. Negaliu įsivaizduoti, kad tokia iškraipa galėtų būti perkelta į Lietuvą, į ten ketinamą steigti Teologijos-filosofijos fakultetą.

Galima vaizduotis krikščionybės padėtį Lietuvoje esant kiek panašią į jos būklę Origeno (A.D. 185-253) laikais Aleksandrijoje. Vienoje pusėje katekizminio lygio krikščionys (manau, tokių dauguma nūdienėje Lietuvoje), antroje egiptiečiai, graikai, romėnai, žydai... (ar nepanaši Lietuvos inteligentija?) Susidūrę su krikščionybe helenistinės minties atstovai geidė žinoti, kaip galima protą suderinti su tikėjimu, mokslų žiniją su didžiosiomis krikščionybės paslaptimis. Jų norą patenkinti, sueiti į dialogą su pagonių šviesuoliais reikėjo visų pirma susipažinti su jų sukurtais minties turtais. Origenas, Aleksandrijos vyskupo pavedimu, mokydamas katechumenus, įkūrė mokyklą, kurioje pažangesnius ir gabesnius studentus įvedė į filosofines disciplinas. Mat jis norėjo, kad jie taptų mąstančiais krikščionimis.

Vienas iš Origeno mokinių, Grigalius Stebukladarys, advokatas, vėliau tapęs vyskupu, pasakoja apie savo studijas Origeno mokykloje: „Jis (Origenas — A. P.) įvedė mus į visas minties sroves. Niekas mums nebuvo uždrausta, niekas neslėpta nuo mūsų, niekas mums nebuvo neprieinama. Turėjome pažinti visokias doktrinas: barbarų ir graikų, mistines ir politines, dieviškas ir žmogiškas. Visiškai laisvai tyrinėjome visokias idėjas, kad save patenkintumėme ir pilnai gėrėtumėmės proto gėrybėmis" (*The Christian Idea of Education*, 1960, p. 157). Vadinasi, pirmutinis Origeno mokyklos uždavinys buvo savo studentus išsamiai supažindinti su tuometinėmis filosofinio mintijimo kryptimis; antrasis – jas kritiškai įvertinti. To siekiant, pats Origenas „mums pagelbėjo", sako Grigalius Stebukladarys, „mums vadovaudamas, nurodydamas, kas teisinga ir naudinga, padėdamas į šalį visa, kas klaidinga" (ibid., p. 157–158). Toks „dvasių skyrimo" procesas yra savitas krikščioniškajam protavimui.

Šios dvi funkcijos: mokslų žinijos pažinimas ir jos vertinimas Apreiškimo perspektyvoje palieka vienu iš pagrindinių nūdienio katalikiškojo fakulteto uždavinių. Ogi psichologijos amžiuje daugybė sukauptų žinių apie žmogų sutelkta moderniosios psichologijos puslapiuose. Nūdien juos atidžiai skaito ne vien tik

psichinės sveikatos specialistai, bet ir teologai, ir filosofai, ar net eiliniai žmonės juos pavarto. Moderniosios psichologijos metodika (statistinė ir kitokia), teorijos (psichoanalitinės, tarpasmeninės, egzistencinės...), praktiniai pritaikymai (terapinės kryptys) tai vis tos protu sukurtos gėrybės, laukiančios Origeno mokinių katalikiškame fakultete. Todėl klausti, kokia psichologija katalikiškame fakultete būtų dėstoma, yra tas pats, kaip klausti, kokiomis susisiekimo priemonėmis fakulteto „katalikai" keliautų po pasaulį: arklių traukiamomis vežėčiomis ar motorų varomais vežimais (automobiliais, traukiniais, lėktuvais...)? Netikiu, kad dabartinės Lietuvos katalikai būtų tokie žiopli ir rinktųsi vežėčias. Va, užsilipus ant vežėčių prielaidos, privažiuojama prie juokingų hipotetinių išvadų, turinčių kalbėti prieš Teologijos-filosofijos fakulteto steigimą.

Kita katalikiškojo fakulteto misija yra plėsti ir gilinti teologinę-filosofinę mintį studijomis bei krikščioniškų mintytojų ugdymu. Kunigų seminarijos šio uždavinio atlikti negali, nes jų pirminė ir esminė paskirtis yra ruošti kunigus pastoracijai. Tą funkciją geriausiai įvykdyti gali tik institucijos, esančios universitetinės struktūros rėmuose. Mat tokioje aplinkoje fakulteto dėstytojai ir studentai sueina į sąlytį su universiteto akademine bendruomene, kuri praplečia jų horizontus ir duoda progos pažvelgti į savąją sritį iš šviežios perspektyvos. Antra, fakulteto dėstytojai, būdami universiteto dalimi, privalo įvykdyti universiteto arba Švietimo ministerijos akademinius reikalavimus tiek pasiruošimo, tiek kūrybinio darbo atžvilgiu. Faktas, kad universitetų Teologijos fakultetai yra kūrybiškai produktyvūs.

Šiandien, kaip ir praeityje, originalus katalikų teologų mintijimas vyksta tuose fakultetuose, kurie yra universiteto dalimi, kaip, pvz., Insbruck, Strasbourg, Louvain ir kituose universitetuose. Taipogi yra kūrybingos ir tos teologinės mokyklos, kurios yra miestuose su didesniais universitetų centrais kaip, sakysime, Paryžiuje ar Lyons. Tokiu atveju sąlytis su pirmųjų linijų mokslininkais ne tik nevengiamas (ir gal neišvengiamas), bet ir stropiai ieškomas. Štai dėl ko modernioji įžvalgios minties teologija klestėjo ten, kur Teologijos fakultetai buvo sudėtine universiteto dalimi, kaip Vokietijoje, Austrijoje, Olandijoje, Prancūzijoje... Priešingai, kituose lotynų kraštuose ir Jungtinėse Amerikos Valstijose teologijos ir filosofijos mokslų institucijos buvo izoliuotos nuo bendros akademinės srovės. Jos ir nebuvo kūrybingos. Minties originalumu nebuvo vaisingas net ir jėzuitų vedamas Gregorianum universitetas Romoje. (Prieš keliolika metų jis buvo stipriai reformuotas.)

Prieškarinė Lietuvos bažnytinė hierarchija darė didelę klaidą, grūsdama visus savo stipendininkus į Romą teologijos, kanonų teisės ar filosofijos studijoms. Iš jos grįždavo diplomais pasipuošę, legalistinio mentaliteto, siaurų horizontų bažnytiniai administratoriai. Po Antrojo pasaulinio karo ta pati klaida vėl buvo pakartota. Gana gausus dvasininkų būrys ten, Romoje, įsigijo akademinius laipsnius. Beje, kaip akademikai nepaliko jie jokių pėdsakų, išskyrus žodelytį „dr." prie savųjų pavardžių (yra viena kita išimtis). Tiesa, jie buvo ruošiami ateities Lietuvai. Kokia ironija! Šiandieninei Lietuvos inteligentijai reikalinga dvasininkų su visai kitokiu akademiniu pasiruošimu, kad galėtų su jais atrasti bendrą kalbą. Anuometiniai bažnytiniai universitetai Romoje nejautė laiko dvasios, nesuprato dabarties žmogaus rūpesčių, todėl negalėjo jų parodyti ir savo studentams. Jie (profesoriai ir studentai) buvo per kietai izoliavęsi.

Kitaip būta su prieškariniu Teologijos-filosofijos fakultetu Vytauto Didžiojo universitete. Jo darbus gali įvertinti tik išsamios ir visapusės studijos. Šiame kontekste tik primintina, kad tokie vyrai kaip Juozas Brazaitis, Juozas Girnius, Jonas Grinius, Zenonas Ivinskis, Antanas Maceina, Ignas Skrupskelis... visi baigė Teologijos-filosofijos fakultetą. Be jų įnašo dvasinė lietuviškoji kūryba (ypač filosofijos srityje) būtų skurdoka. Jų tarpe gimė ir nepasaulėžiūrinės politikos mintis – demokratijos pagrindas (Vatikano II priimta). Negalima jiems prikišti nei kitaminčiams nepakantumo. Niekur jų raštuose neteko užtikti kitaminčius pravardžiuojančių epitetų, kurių taip gausu pas kairiuosius radikalus. Matyt, to Teologijos-filosofijos fakulteto būta „gero indėnų rezervato". Užtat planai jį atkurti yra labai remtini. Kitaip krikščioniškoji sąmonė Lietuvoje pasiliks katekizminio lygio.

Pagaliau profesorius Skrupskelis sumini dėstytojų trūkumą, kalbantį prieš fakulteto steigimą: „Nepažįstu nė vieno su filosofiniu išsilavinimu, kuris sugebėtų katalikišką filosofiją dėstyti" (p. 2). Puiku! Tokio dėstytojo fakultetui ir nereikės, nes toks dalykas kaip katalikiška filosofija išvis neegzistuoja. Jei būtų tokia filosofija, kurios pagrindinės prielaidos remtųsi popiežiaus neklaidingumu, septyniais sakramentais ir Bažnyčios tradicija, tuomet ją tikrai reikėtų vadinti katalikiška. Deja, šitokios filosofijos užtikti dar neteko.

Neteko susipažinti su Lietuvos filosofais. Nežinau, ar jų tarpe atsirastų naujas Origenas. Nežinau, ar iš išeivijoje esančių filosofų kas nors sutiktų jo vietą užimti. Bet, va, kiekviena pradžia yra kukli. Sudarius galimybes keliems asmenims Vakaruose pastudijuoti, per keletą metų dėstytojų spraga užsipildytų. Bet atsisakius Teologijos-filosofijos fakulteto, būtų atsisakyta krikščioniškos minties židinio dvasiškai nualintoje tautoje.

KĘSTUTIS SKRUPSKELIS atsako:

Teologijos-filosofijos fakulteto reikalas Kaune yra labai svarbus. Jis neturėtų tapti polemikų objektu. Į svarstybas turėtų jungtis ir kiti, nes neužteks vien tik mano ir kun. Paškaus išminties.

Apie ką reikalas sukasi? Apie fakultetą, kuriame filosofija, teologija, literatūra, istorija ir kiti dalykai dėstomi katalikų katalikams ir kuris yra Bažnyčiai (iš tikro vietos vyskupui) pavaldus (pavaldumo galimi įvairūs laipsniai). Savo paskaitoje neliečiau dviejų klausimų: ar Kauno universitete turėtų būti dėstoma teologija ir ar Lietuvai reikia katalikiškos inteligentijos. Tarp kitko, pasilieku prie nuomonės, kad Lietuvai reikia ir marksistinės inteligentijos, tačiau nenorėdamas per daug piktnaudžiauti *Draugo* redaktorių kantrybe, šiuo klausimu nesibylinėsiu. (Kun. Paškaus tvirtinimą, kad filosofinė marksizmo pusė ribojasi ateizmu, aiškinčiau polemine aistra.)

Kun. Paškus atmeta mano teigimą, kad katalikų tarpe dar tvirtai laikosi dogmatinės pažinimo teorijos. Apie tokias teorijas kalbėdamas, ką turėjau omenyje? Dogmatinės pažinimo teorijos tvirtina, kad žmogus sugeba betarpiškai daiktus pažinti, kad pažinimo nesąlygoja nei psichologinės, nei kultūrinės aplinkybės. Žmogaus prote atsispindi daiktai tokie, kokie jie yra. Teologijos srityje tokios teorijos pasireiškia tvirtinimais, kad tikėjimo tiesos yra amžinos ir nesikeičiančios, kad Dievo buvimo įrodymų išvadas turi priimti kiekvienas sveikai protaujantis žmogus, kad stebuklai yra gamtinio pasaulio faktai, kurie kiekvienam sveikam protui liudija Apreiškimo dieviškas versmes. Tokių pavyzdžių būtų galima pririnkti daugiau.

Kun. Paškus mini filosofą Blondel'į, kaip pavyzdį, kad katalikai gali rinktis įvairius išeities taškus", taigi ir kritines pažinimo teorijas. Blondel'io atvejis reikšmingas, nes iš tiesų jis nebuvo nei scholastikas, nei dogmatikas. Tačiau Blondel'io biografija rodo, kad mano „fobijos" nėra be pagrindo. Blondel'io ir kitų filosofavimai iššaukė aštrią Romos reakciją: encikliką *Pascendi* (1907) ir antimodernistinę priesaiką, kuri buvo panaikinta, jeigu neklystu, tik 1967 metais. Priesaika reikalavo ištikimybės, tarp kitų, ir šioms dogmoms: kad Dievo buvimą įrodyti ir kai kurias Jo savybes nustatyti galima natūraliu protu, be Apreiškimo; kad stebuklai kiekvienam sveikam protui užtikrina Katalikų Bažnyčios dieviškąją kilmę. Kai kurie modernizmo istorikai įtaria, kad pasmerkimas atspindėjo to meto hierarchijos nepasitikėjimą pasauliečiais filosofais bei norą dar daugiau Bažnyčią centralizuoti (čia svarbią vietą užima popiežiaus neklaidingumo dogma). Ar už šios priesaikos nebus užkliuvęs ir Maceina, dar vienas kun. Paškaus nedogmatinės filosofijos pavyzdys? Kiek žinau, prelatai, kurie bandė Maceiną sunaikinti, atsiminimų nėra paskelbę. Įdomi ironija. Vienam iš pagrindinių Teologijos-filosofijos fakulteto auklėtinių, jeigu fakultetas būtų reikalavęs antimodernizmo priesaikos, tikriausiai nebūtų buvę leista dėstyti religijos filosofijos.

Mano tezei reikšminga ir tai, kad antimodernistai pasižymėjo didele tolerancijos stoka. Kant'as buvo apšauktas visų blogybių tėvu. Dažnai prie jo pavardės buvo segamas būdvardis „kvailys". Tarp kitko, polinkis vietoje kritikos oponentą kolioti išsilaikė ligi mano studentavimo laikų. Plūdimo pavyzdžių apstu scholastinės filosofuos vadovėliuose. Jų buvo išleista šimtai, ir jais daugiau negu šešiasdešimt metų rėmėsi teologijos ir filosofijos dėstymas katalikiškuose universitetuose. Gal nereikia priminti, kad vadovėliai buvo apsišarvavę visais Bažnyčios aprobatais.

Modernizmas lietė pagrindinius pažinimo teorijos klausimus, o juos antimodernistai sprendė Bažnyčios disciplinos pagalba. Blondel'į gelbėjo aplinkybė, kad jis nekunigas ir dėstė nekatalikiškame universitete.

Tai tamsus epizodas, gniaužęs katalikų filosofinę mintį maždaug šešiasdešimt metų. Kas už jį atsakingas? Keli kunigai, keli įtakingi kardinolai, be gilesnio teologinio bei filosofinio išsilavinimo. Abejotina, ar nors vienas jų būtų sugebėjęs skaityti Kant'ą. Graži kun. Paškaus piešiama idilija: katalikiškame universitete mokslas vertinamas „Apreiškimo perspektyvoje". Tačiau tikrovėje „Apreiškimo perspektyvą" išreikšti tegali žmonės. Matėme, kokiomis formomis ji reiškėsi netolimoje praeityje.

Kun. Paškus atsakys, kad po Antrojo Vatikano susirinkimo viskas jau kitaip. Taip, daug kas pasikeitė. Bet daug kas ir nepasikeitė. Negalima pamiršti, kad didelė dauguma dabartinių vyskupų bei kardinolų yra prisiekę kovoti prieš modernizmą. Tokią priesaiką tikriausiai bus davęs ir kun. Paškus. Juo labiau negalima pamiršti, kad nuo 1989 metų kovo mėnesio įvesta nauja priesaika, reikalaujanti visiško paklusnumo vietos vyskupui. Ja siekiama lyginti etikos klausimais kilusius skirtumus.

Kun. Paškus tvirtina, kad katalikams privalomos filosofijos nėra ir negali būti. Iš tiesų klausimas yra daug sudėtingesnis. Net ir po Antrojo Vatikano rengtoji katalikiškoji enciklopedija, kaip liberaliausią Teologijos-filosofijos santykių klausimo sprendimą, siūlo formulę, kad teologija nustato filosofijos ribas. Praktikoje tai reikštų, kad kataliko filosofinį galvojimą apsprendžia bažnytinės dogmos. Tačiau „švarių" dogmų nėra. Jos visos suformuluotos tam tikrų žmonių, su specifišku išsilavinimu, vartojant vienos ar kitos filosofijos paveiktą žodyną. Todėl nemanau, kad kun. Paškaus tvirtinimas klausimą išsprendžia.

Galima pridėti, kad enciklopedija pristato ir kelis, ne tiek liberalius, Teologijos-filosofijos santykių klausimo sprendimus.

Kun. Paškus piktinasi, kad katalikiškose mokyklose randu polinkį filosofiją dėstyti dogmatiškai, o pats siūlydamas, kaip modelį būsimam fakultetui, Origeno mokyklą, kurioje buvo dėstomos visos pažiūros, mokytojui išaiškinant studentams, kas „teisinga ir naudinga" ir kas „klaidinga". „Toks „dvasių skyrimo" procesas yra savitas krikščioniškajam protavimui", tvirtina kun. Paškus. Aš pats „dvasių skyrimą" priskirčiau prie dogmatiško dėstymo. Enciklikoje *Pascendi* taip pat vyko „dvasių skyrimas".

Man atrodo, kad būtų geriau, jei katalikai studentai universitete galėtų studijuoti teologiją, klausytis katalikų filosofų, o su skirtingom pasaulėžiūrom susipažinti iš tų žmonių, kurie jas priima. Viena yra skaityti patį Tomą arba Marksą, visai kita klausytis, ką apie juos sako jų kritikai. Viena yra klausytis išmintingo marksisto, visai kita, kad ir išmintingiausio kritiko. Būtų geriau, mano nuomone, kad katalikai su kitais santykiautų kaip lygūs su lygiais, nežiūrėtų į kitus kaip į klaidatikius, lyg misionieriai, liemenėlėmis apsikrovę. Kun. Paškus lygina dabartinę Lietuvos inteligentiją su krikščioniškų paslapčių ištroškusiais pagonimis. Mano nuomone, tai pražūtinga pažiūra tiek Lietuvai, tiek pačiai katalikybei. Tai ir buvo mano paskaitos potekstė: katalikai turi išmokti su kitais santykiauti kaip lygūs su lygiais. Tie kiti nėra „pagonys", bet žmonės su savitu vidiniu gyvenimu, sava patirtimi, savais troškimais, dažnai autentiškesni bei gilesni už katalikus. O katalikai pasauliečiai nėra kokie neūžaugos, reikalaujantys nuolatinės „dvasių skyrimo" specialistų globos. Todėl ir pasilieku prie nuomonės, kad katalikišką inteligentiją sėkmingiau rengs paprastas universitetas, o ne išskirtinai katalikiškas fakultetas.

Nr. 224. Juliaus Šmulkščio pasisakymas apie VDU būklę. 1990 m. vasaris

Šmulkštys, Julius. Marksizmo teorija ir Vytauto Didžiojo universitetas. In *Akiračiai*. 1990, Nr. 2, p. 4–5.

Marksizmo teorija ir Vytauto Didžiojo universitetas[198]

Turiu prisipažinti, kad važiuodamas dėstyti marksizmo teorijos kursą neseniai atsikūrusiame Vytauto Didžiojo Universitete (VDU) Kaune aš neturėjau nei mažiausio supratimo, kaip jis bus studentų sutiktas. Dar lipant į lėktuvą O'Hare aerodrome sužinojau, kad ką tik buvo priimtas Čekoslovakijos studentų reikalavimas panaikinti privalomus marksizmo kursus. Pati šio kurso idėja gimė 1989 metais balandžio mėnesį Kaune įvykusios VDU atkuriamosios konferencijos metu. Kalbant su konferencijos organizatoriais buvo prieita išvados, kad, po beveik 50 metų ideologinio marksizmo teorijos dėstymo visose Lietuvos mokyklose, būtų įdomu šį subjektą pristatyti iš kritiško, mokslinio taško. Kitaip sakant, padėstyti kursą panašiai, kaip aš jį jau kuris laikas Amerikoje dėstau.

Mano kursas Kaune susidarė iš dešimties gruodžio mėnesį skaitytų dviejų valandų ilgumo paskaitų. Vidutiniai paskaitas lankė virš šimto klausytojų, iš kurių apie septyniasdešimt buvo įsimatrikuliavę studentai (Amerikoje tokiame pačiame kurse normaliai turiu maždaug tarp septynių ir devynių studentų). Galbūt didžiausias mano nusivylimas buvo tame, kad kurse nepavyko išvystyti gyvų ir prasmingų diskusijų. Vienintelės tikros diskusijos vykdavo po paskaitų, kai nuo dešimties iki penkiolikos studentų mane „apsupdavo" ir klausdavo klausimus, komentuodavo ir kartais pakritikuodavo. Šis nuomonių ir idėjų pasikeitimas buvo labai įdomus ir pozityvus ir dėl to gaila, kad jame nedalyvaudavo likusieji kursantai. Buvo įvairių spėliojimų, kodėl studentai neparodė entuziazmo dalyvauti diskusijose dar paskaitai nepasibaigus. Kai kas manė, kad tai buvo 45 metų represijos įtaka; kiti galvojo, kad Europos studentai tradiciniai yra mažiau linkę „reikštis" paskaitų metu. Manau, kad greičiausiai didžiausias kaltininkas dėl studentų pasyvumo buvau aš pats, nes nemokėjau prie jų tinkamai prieiti ir iššaukti reikalingas reakcijas.

Kurso gale raštišką egzaminą laikė apie 60 studentų. Jų didelė dauguma egzaminą puikiai išlaikė. Iš karto buvo galima matyti, kad, apskritai, VDU studentai geriau rašo negu manieji Amerikoje. Be to egzaminai parodė, kad jie yra mąstantys individai su aiškiom pažiūrom apie kurso subjektą ir apie šiuometines Lietuvos problemas. Nors visi VDU studentai buvo anksčiau turėję kokį nors marksizmo kursą ar specialią programą, tas faktas jiems nekliudė į šį subjektą pažvelgti objektyviai ir kritiškai. Kiek galėjau iš egzaminų spręsti, daugeliui nebuvo priešinga mano pažiūra, kad marksizmas yra svarbi XIX šimtmečio

[198] Su redakcinėmis pataisomis šis straipsnis paskelbtas: Vytauto Didžiojo universitetas ir užsienio lietuviai. In *Lietuvos rytas*. 1990 04 20. Nr. 78, p. 3. Pristatydama J. Šmulkštį redakcija pridėjo pastabą: „Šį straipsnį parašė specialiai „Lietuvos rytui".

filosofija, kurios kapitalizmo kritika prisidėjo prie jo reformavimo, bet kuri ilgainiui išvirto į įvairaus plauko totalitarinių sistemų teoretinį pateisinimą (nors ir čia galima argumentuoti, kad šios sistemos mažai ką bendro turėjo su Markso ir Engelso teorijomis) ir dėl to mažai ką naudingo galėjo pasakyti apie šio šimtmečio didžiąsias politines, ekonomines ir socialines problemas.

Dar būdamas Amerikoje girdėjau įvairiausių komentarų, daugiausiai neigiamų, apie atkurto Universiteto pirmuosius žingsnius. Todėl atvažiavęs į Kauną buvau maloniai nustebintas, kai pamačiau, kiek daug yra atlikta per tokį trumpą laiką. Šiuo metu Universiteto administracija yra įsikūrusi Laisvės alėjoje Nr. 53; tai yra, buvusiuose Pažangos rūmuose. Ten yra rektoriaus ir prorektoriaus kabinetas, raštinė, biblioteka ir keletas kambarių, kuriuose dažnai skaitomos paskaitos. Be rektoriaus ir prorektoriaus čia dar dirba referentas, buhalteris, bibliotekos vedėja ir dvi sekretorės. Šio pagelbinio personalo nariai yra labai malonūs ir paslaugūs, nors jie užversti darbu, kuriam atlikti mano universitetas Amerikoje samdytų bent trečdaliu daugiau darbuotojų.

Dauguma paskaitų yra skaitoma Komunistų partijos politinio švietimo rūmuose, kurių dalį Universitetas yra išsinuomavęs. Šios patalpos yra neblogos ir lengviau VDU tikslams pritaikomos. Paskaitos taip pat yra skaitomos kituose pastatuose, išsimėčiusiuose po visą miestą. Dabar yra bandoma Universitetui gauti visus Politinio švietimo rūmus, kas bent laikinai išspręstų patalpų problemą.

Kai buvau Kaune, VDU jau dėstė 71 fakulteto nariai, iš kurių keturi buvo etatiniai, arba dirbą pilną laiką. Neetatiniai fakulteto nariai yra pasamdyti iš įvairių Kauno aukštojo mokslo institucijų (kaip Kauno Politechnikos Instituto) bei Vilniaus Universiteto ir Vilniaus universiteto vakarinio fakulteto Kaune.

1989 m. rudens semestre dėstė tik du užsienio lietuviai, dr. Arvydas Žygas (kuris, kaip girdėjau, savęs jau iš viso užsieniečiu nenori laikyti) ir aš. 1990 metais užsienio lietuvių atvyks daugiau. Girdėjau, kad ruošiasi atvažiuoti profesoriai Doniela iš Australijos, Kazlauskas iš Italijos, Dauderis ir Vaštokas iš Kanados, Avižienis, Baškauskaitė, Kalvaitis, Skrupskelis, Sužiedėlis, Štromas ir Vaišnys iš Amerikos. Turbūt bus ir kitų. Man teko gyventi senajame Lietuvos viešbutyje (statytas 1902 metais ir po karo pagrindinai remontuotas), bet dar prieš išvažiuojant sužinojau, kad Universitetas neužilgo gaus nuolatinį užsienio lietuviams apgyvendinti butą.

Programų vystymas taip pat sparčiai vyksta. Man būnant Kaune jau buvo suorganizuoti Humanitarinių, Tiksliųjų ir Ekonominių mokslų fakultetai. Iš 811 studentų, padavusių pareiškimus priėmimui į Universitetą, įstojamuosius egzaminus išlaikė 173. Be to, buvo priimti keturi Lenkijos lietuviai ir vienas lietuvis iš Barnaulo.

Man atrodo, kad šiuo metu yra keturios pagrindinės problemos, kurių greitas ir efektingas sprendimas esminiai nulems VDU likimą. Pirmoji problema, tai etatinių fakulteto narių skaičiaus padidinimas. Tą padaryti nebus lengva, ypatingai humanitarinių mokslų srityse. Kaune humanitarų beveik nėra, o kvalifikuoto personalo iš Vilniaus ar iš užsienio nebus lengva surinkti.

Antra problema, tai patalpų trūkumas. Arba, tiksliau sakant, patalpų vienoj vietoj ar vienoj miesto koncentracijoj. Kaip jau minėjau, jei pasisektų iš Partijos gauti Švietimo rūmus, tai patalpų klausimą žymiai palengvintų.

Trečia problema, tai finansinis netikrumas. Šiuo metu VDU operuoja pinigais, kurie yra jam suteikiami be jokio plano ar ilgalaikio įsipareigojimo. Kol tokia situacija tęsis, bus neįmanoma sudaryti jokių prasmingų ateities planų. Atsikuriančiam universitetui, kuris turėjo pradėti iš nieko, finansinės garantijos bent keliems metams į priekį yra būtinos ir be jų ilgainiui nebus galima efektingai funkcionuoti.

Ketvirta problema, tai trintis tarp Universiteto rėmėjų ir administratorių, apie kurią dar Amerikoje girdėjau. Mano nuomone Rektoriaus ir Prorektoriaus pareigas einą akademikas Jurgis Vilemas ir docentas Antanas Karoblis yra administratoriai, kurių pastangų dėka VDU galėjo sėkmingai žengti savo pirmuosius po atkūrimo žingsnius. Rektorius Vilemas, kuris taip pat yra milžiniško Energijos tyrinėjimo instituto direktorius, daugiausiai koncentruojasi Universiteto pripažinimo ir materialinės paramos srityse.

Prorektorius Karoblis yra faktiškasis administratorius, kuris rūpinasi visais programų, dėstomojo personalo ir studentų reikalais. Jis taip pat turi dirbti su valdžios organais ir kitomis aukštojo mokslo institucijomis.

Šitas žmogus yra širdimi ir siela atsidavęs VDU. Jo kabinete pabuvus tik keletą minučių pamatai, kiek daug didelių ir mažų besikuriančio universiteto problemų krenta ant jo pečių. Be to Prorektorius yra ir labai aktyvus Kauno Sąjūdžio Tarybos narys. Man tikrai buvo sunku suprasti, kaip Antanas Karoblis po visų savo universitetinių įsipareigojimų ir darbų dar galėjo vėlyvais vakarais rasti laiko Sąjūdžiui.

Amerikoje buvo kalbama, kad Vilemas ir Karoblis atstovauja tradicinę tarybinio universiteto koncepciją ir kad jie yra priešingi užsienio lietuvių dalyvavimui VDU. Su abiem teko ilgai šiais klausimais išsikalbėti ir priėjau išvados, jog jie pilnai pritaria 1989 balandžio mėnesio Atkuriamosios konferencijos priimtiem VDU principam ir bekompromisiniai remia plačią ir reikšmingą užsienio lietuvių rolę atkurtame Universitete.

Iš kitos pusės, reikia pripažinti, kad įvairiuose VDU organuose, kaip Atkūrimo taryboje, ne viskas vyksta sklandžiai ir be trinties. Atrodo, kad didžiausias konfliktas yra tarp Universiteto ir Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro. Šis konfliktas dažnai išeina į viešąją spaudą ir jis dar už savo egzistenciją turinčiam kovoti Universitetui tikrai nepadeda. VDU ir Centro, kaip viena kitą remiančių ir papildančių institucijų, koncepcijos yra originalios ir abipusiai naudingos. Tačiau šios institucijos taip pat turi atskiras ir skirtingas funkcijas. Čia turbūt ir glūdi dalis esamo konflikto priežasčių. Kitos konflikto priežastys gali būti randamos asmeninėje plotmėje, kas dabar iš viso Lietuvoje labai dažnai sutinkama. Demokratėjimas be daugelio kitų aspektų taip pat reiškia viešą įvairiausių klausimų, įskaitant ir asmeninius diskutavimus. Tai yra, turbūt, neišvengiama ir dėl to demokratija nėra kalta. Bet yra faktas, kad dabar Lietuvoje vyksta asmeninio nepasitikėjimo antplūdis. Vienas iš šio antplūdžio dramatiškesnių pavyzdžių yra televizijoje ir spaudoje dažnai matomas Sąjūdžio vadų apklausinėjimas – „Kiek valiutos susikišai į savo kišenes?“ po kelionių į Vakarus. Bet grįžtant prie VDU ir Centro santykių, čia viskas dar labiau susikomplikuoja, kai matai, kad abiejų pusių vadovaujantieji žmonės yra aktyvūs, savo institucijoms pasišventę individai. Tačiau nežiūrint to, kooperacijos tarp šių institucijų nėra ir turbūt nebus, kol kas nors rimtai nebandys šios problemos išspręsti. Aš manau, kad šis klausimas turėtų būti diskutuojamas ir bandomas spręsti gegužės mėnesį, kai VDU ir Centro darbuotojai ir rėmėjai susirinks į įvairias konferencijas, įskaitant ir VDU Senato sesijas bei Rektoriaus inauguraciją, Kaune. Būtų tikrai tragiška, jei VDU be jau ir taip sunkių materialinių problemų dar vis turėtų savo jėgas ir energiją eikvoti niekam naudos neatnešančiam asmeniniam ir instituciniam konfliktui.

Julius Šmulkštys

Nr. 225. Alfredo Skopo reportažas apie VDU problemas. 1990 m. vasario 9 d.

Skopas, Alfredas. Vargstantis Vytauto Didžiojo universitetas. In *Gimtasis kraštas*. 1990 02 09–15. Nr. 6, p. 1.

Vargstantis Vytauto Didžiojo universitetas

1989 m. birželio 20 d. Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas priėmė įsaką, liepos 4 d. Aukščiausioji Taryba – įstatymą, liepos 22 d. Ministrų Taryba – nutarimą „Dėl Kauno Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo“. Nutarime – nė žodžio apie valstybinį finansavimą ir patalpas.

Paklaustas, kur yra Vytauto Didžiojo universitetas, kaunietis kaltai nurausta ir patraukia pečiais. Universitetas lyg vargšas giminaitis laikinai prisiglaudęs Fizikinių-techninių problemų institute, Menininkų namuose. Už patalpas Visuomeninės politinės veiklos centre net moka nuomą. Ir nemažą. Įdomu, kam tos patalpos labiau reikalingos? Gal Politinės veiklos centrui skirti liekančias laisvas kurio nors LKP Kauno miesto rajono komiteto patalpas, o dabartines perduoti Universitetui? Taigi 1989 m. reabilituotam Kauno universitetui sugrąžintas tik vardas.

Atkurtas Universitetas dabar gyvena iš asmenų, organizacijų, kooperatyvų, gudriai pavadintų sponsoriais, paramos. Sponsoriai iki šių metų vidurio pervedė į Universiteto sąskaitą apie 300 tūkst. rublių. Tai daug, turint galvoje, kad šie pinigai pervesti gera valia. Ir mažai, nes vien per pirmuosius mokslo metus, neįsigydami ir neremontuodami pastatų, nekurdami laboratorijų, mokomųjų kabinetų ir specialių auditorijų, nepirkdami mokymo technikos ir įrenginių, tik mokymo proceso organizavimui Universiteto vadovybė išleis ketvirtį milijono rublių. Universitetui plečiantis, daugėjant studentų, kasmet didės ir šios menkos aukštajai mokyklai išlaidos. Žinia, be valstybinio finansavimo po dvejų trejų metų Universitetas nustos egzistavęs.

Gaila, kad vyriausybė, palaiminusi Universiteto savarankiškos aukštosios mokyklos statusą, nutarė, kad to jau ir gana. „Skęstančiųjų gelbėjimas – pačių skęstančiųjų reikalas“. Jeigu taip, Universitetas pasmerktas

jau pačioje užuomazgoje. Lietuvos TSR liaudies švietimo ministras tai, matyt, žinojo, turbūt todėl viešai ir drąsiai teigė, kad neleistų savo anūkų jame studijuoti.

Kuo gyvena po visą miestą išsibarstęs Universitetas?

Baigėsi pirmoji sesija. Studentiškas gyvenimas verda kaip ir visose aukštosiose mokyklose – studentai yra studentai. Priimant į VDU buvo dideli konkursai, atranka negailestinga. Į Humanitarinį fakultetą laikė stojamuosius per 400 jaunuolių (įstojo 65), į Ekonomikos fakultetą – 256 (įstojo 54), į Tiksliųjų mokslų – 138 (įstojo 54). Išaiškėjo pirmieji rezultatai. Neseniai vykusioje Respublikinėje aukštųjų mokyklų mechanikos olimpiadoje VDU pirmakursiai nugalėjo visus varžovus ir užėmė tris pirmąsias vietas. O ką apie humanitarus, apie visą Universiteto akademinį jaunimą kalba profesoriai iš užsienio?

Profesorius Julius Šmulkštys (Indianos universitetas): „Esu nustebintas ir žaviuosi studentų žiniomis, kultūra, požiūriu į mokslą“. Profesorius Arvydas Žygas (Ilinojaus universitetas): „Labai gerbiu ir myliu Lietuvos jaunimą. Tai gabūs ir kultūringi jauni žmonės. Jie turi sovietinių įpročių, kurie juos yra sugadinę, kaip mūsiškiai turi amerikietiškų. Mūsų darbas – juos mokyti ir auklėti gerais lietuviais. Universiteto studentai – lygiaverčiai pasaulinės studentijos kontekste“.

Universitete – 177 studentai ir apie kelis šimtus laisvų klausytojų. Nežinau, ar teko kam girdėti, kad kurioje nors Lietuvos ar Sąjungos aukštojoje mokykloje į paskaitas savo valia susirinktų keli šimtai jaunuolių. Tai ne tiek susidomėjimas Universitetu, kiek netradiciniu paskaitų turiniu ir dėstymu.

Didžiausias Universiteto optimistas, jo siela ir variklis – laikinai einantis prorektoriaus pareigas fizikos-matematikos mokslų kandidatas, buvęs KPI docentas Antanas Karoblis. „Susirinko gabus ir ištvermingas jaunimas, – sako jis. – Tai – Lietuvos ateitis. Jeigu pavyks įgyvendinti numatytą mokymo programą, atvažiuos dėstyti tautiečių profesorių iš JAV, Australijos, Kanados ir kitų šalių universitetų, jeigu pavyks gabiausius mūsų Universiteto studentus po kelerių metų pasiųsti stažuotis į Kanadą, JAV ar kitas šalis, jeigu turėsime savo nuolatines patalpas, mokymo priemones, laboratorijas su įranga, dauginimo ir videotechniką, kompiuterių, biblioteką, bendrabutį, gausime valstybinę materialinę paramą, po 5–6 metų išleisime pirmąją absolventų laidą. Universitetas – humanitarinis. Humanitarinės disciplinos bus dėstomos visų krypčių ir visų specialybių studentams per visus studijų metus. Ruošiame plačios erudicijos pasaulinio lygio specialistus Lietuvai. Prie Universiteto kuriami mokslo centrai. Jau veikia Informatikos centras, atliekantis tyrimus informatikos srityje ir teikiantis mokslines-technines konsultacijas įvairioms organizacijoms, Vadybos mokslų – ruošiantis menedžmento specialistus (po aukštojo mokslo, įgyto kitose aukštosiose mokyklose). Šiek tiek pradėjome užsidirbti patys. Nuo rudens numatomas Biologijos-ekologijos mokslinis centras, kuris labai reikalingas miestui. Svajojame apie Humanitarinių mokslų centrą. Noriu padėkoti visiems mūsų sponsoriams, kurių dėka egzistuojame. Gaila, kad niekaip nerandame galimybės ir pritarimo atidaryti valiutinę sąskaitą Tarptautiniame banke. Mus norėtų paremti išeiviai iš Lietuvos.“

Nr. 226. Jurgio Vilemo raštas Kauno miesto Vykdomajam komitetui. 1990 m. vasario 10 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 22, l. 11. Mašinraštis, kopija.

{Nr. S/57}

Kauno m. L[iaudies] D[eputatų] T[arybos] Vykdomajam Komitetui

Atkurto Vytauto Didžiojo Universiteto studentų mokymui, bibliotekos, skaityklos įkūrimui, o taip pat bendrabučiui labai trūksta patalpų,

Š. m. vasario 9 d. įvykusiame Vytauto Didžiojo Universiteto vadovybės ir Kauno miesto LDT vykdomojo komiteto atsakingų darbuotojų pasitarime vyravo nuomonė, kad Universitetui būtų galima perduoti kai kuriuos senamiesčio pastatus, esančius Kauno m. LDT VK žinioje.

Ryšium su tuo, prašau Jūsų rasti galimybę perduoti Vytauto Didžiojo Universitetui pastatus, esančius Gruodžio gatvėje Nr. 19 ir Nr. 21, kuriuose dabar įsikūrę S[tatybos] r[emonto] t[resto] statybos valdybos buitinės patalpos ir Daržovių prekybinio susivienijimo smulkaus urmo parduotuvė.

Rektorius J. Vilemas

Nr. 227. Rūtos Kanopkaitės reportažas apie diskusiją Kauno Vykdomąjame komitete 1990 m. vasario 12 d. dėl Menininkų namų priklausomybės

Kanopkaitė, Rūta. Kultūra išeina į ringą? *Kauno tiesa*. 1990 02 14. Nr. 36, p. 5.

Kultūra išeina į ringą?

Vykdomasis komitetas savo vasario 2 dienos sprendimo dėl Menininkų namų patalpų perdavimo Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centrui nepatvirtino.

Menininkų namai lieka kur buvę; už juos mūru stojo vasario 12-osios vakarą į susitikimą su Vykdomojo komiteto nariais susirinkę dailininkai, rašytojai, muzikai, teatralai, – vyresnieji ir jaunimas.

Pripažinta, jog Kaunui reikalingas ir Pasaulio lietuvių kultūros centras, tačiau jam galima pasistengti rasti patalpas kitur.

Susirinkimas patikėjo poetams Gintarui Patackui, Daliai Teišerskytei ir Gyčiui Padegimui parengti rezoliuciją, kurioje būtų pasmerkti negarbingi PLC vicedirektoriaus Gedimino Kostkevičiaus metodai, siekiant užkariauti Menininkų namų patalpas, jo užgaulūs atsiliepimai apie Kauno menininkus per radiją ir televiziją.

Čia būtų galima padėti tašką: viskas sugrįžo į savo vietas, skuboti žodiniai sprendimai nevirto veiksmus sankcionuojančiais dokumentais. Gal tik... pagarbos ir pasitikėjimo vieni kitais sumažėjo. Prisidėjo abejonių: ar lengva bus mums kurti kultūrą ir net jos centrus iš jėgos pozicijų, užmiršus etiką, padorumą?

Valdžios neįsigilinimas į situaciją, pasikliovimas autoritetais (PLC direktoriaus akademiko Vytauto Statulevičiaus vardas paveikė Vykdomojo komiteto narius kaip taranas), aišku, jos atstovų nepuošia.

Kita vertus, beatodairiškas valdžios ir jos žmonių puolimas pakvimpa Smolniu. O juk „revoliucinio maksimalizmo“ dabar kratomės. Pasak Kauno kamerinio orkestro vadovo Gedimino Dalinkevičiaus, kažkam vis vien reikės valdininkauti – visame pasaulyje yra ir menininkai, ir valdininkai.

Nesiimsiu atpasakoti visų karštų kalbų, nors Susirinkime pasisakė ir buvę Menininkų namų direktoriai Dalia Teišerskytė, Vladas Švedas, dabartinis Algimantas Norvilas, Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Arnoldas Linkevičius, Kultūros skyriaus vedėjas Algimantas Puidokas ir daugelis menininkų. Pacituosiu vieną kitą:

Poetas Gintaras Patackas:

– Negalima veikti bolševikiniu metodu – iš vieno atimam, kitam duodam. Tie namai beveik prieš dvidešimt metų buvo paskirti menininkams, tapo mūsų dvasios sala. Aš kol kas nematau jokių Pasaulio lietuvių centro darbų, be to, kas jiems draudžia naudotis Menininkų sale savo kultūros renginiams, jei tokių būtų? Nereikia spekuliuoti aukštų Bažnyčios dvasiškių vardais bei pritarimu, painioti jų į pasaulietiškas dalybas. Ar Vykdomajam komitetui taip striuka su patalpomis? Teapsidairo – yra tikrai merdinčių įstaigų.

Petras Palilionis, Lietuvos rašytojų sąjungos Kauno skyriaus atsakingasis sekretorius:

– Neseniai iš sekretorės sužinojau: iš ryto atėjo į pastatą du vyriškiai, paprašė atrakinti mūsų kabinetus, apžiūrinėjo juos. Klausiu jos – kas tokie: milicija, saugumas? Sako – lyg ne, kažkur matyti. Pasirodo, tai gerbiami Vytautas Statulevičius ir Gediminas Kostkevičius... Aš nemanau, kad reikia suniekinti visą šio žmogaus darbą, bet taip lipti per galvas nevalia. Prieš mūsų žmonių, ypač jaunų menininkų, norus eiti tokiais metodais, viešai juos apšaukti valkataujančia bohema negalima. Aš nesakau, kad visos mūsų viltys, dėtos į Menininkų namus, išsipildė iki galo, bet ar tai pretekstas juos uždaryti ar iškelti? Sutinku, kad PLC reikalingas Kaunui. Tai kodėl jam neatkovojus tokio solidaus pastato, kaip Karininkų ramovė?

Evaldas Majauskas, Centralizuotos liejyklos direktorius, miesto Vykdomojo komiteto narys:

– Tik mėnuo kaip esame valdžia. Į ją nesiveržėme, sutikome laikinai pabūti, tie, kurie nepabūgo, kad bus apspjaudyti piketuose. Manau, jog šis klausimas mūsų posėdyje svarstytas skubotai, jis nebuvo iki galo paruoštas. Juk egzistavo pradinis sprendimo projektas skirti PLC tris kambarius Šv. Gertrūdos bažnyčios kaimynystėje. Akademiko V. Statulevičiaus autoritetas tikrai paveikė kaip taranas... Mūsų sprendimas dar nepasirašytas – dokumento, nurodančio Menininkų namų patalpas perduoti PLC, nėra. Manau, kad mūsų parašų ten ir neturėtų būti.

Susirinkimo įkarštyje daug ką siūlyta naikinti, jei trūksta patalpų (Komjaunimą, Kultūros skyrių, Visuomeninės politinės veiklos centrą), pasidomėti, kaip panaudojamos, tarkim, respektabilios vilos Ąžuolyne. Ne taip seniai viena jų Vaižganto gatvėje, buvusi aukšto rango svečių viešbučiu, už dolerius išnuomota prancūzui ir jo širdies damai iš Kijevo... Nepamenu, kad būčiau apie tai skaičiusi ar iš kolegų girdėjusi. Matyt, šitoks potvarkis buvo priimtas dar siauresniame rate. Kaip bebūtų, Dalios Teišerskytės pranešta ši sensacinga žinia sudomino ne tik susirinkime buvusį „Respublikos" reporterį. Turbūt ne vienas pasikasė pakaušį: nė nežinom ką turim, kam už kiek nuomojam ar parduodam. Kiek dar, pasirodo, esama Kaune valdiškų pastatų, kuriuose irgi galėtų įsivyrauti, kaip pageidavo PLC vadovai, „kilni rimtis" – mokslinė, kultūrinė, muziejinė.

Rūta KANOPKAITĖ
„K. t." korespondentė

Nr. 228. VDU Senato kvietimas Algirdui Avižieniui kandidatuoti į rektorius. 1990 m. vasario 12 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 22, l. 1. Mašinraštis, originalas

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras
Lithuanian's World center for advancement of culture, science and education

S. Nėries 56. 23000 Kaunas, Lietuva (Lithuania). Tel. 200870,
FAX (007/0127) 203-858
Sąs. Nr. 4700877 soc. Banko Kauno skyriuje, TFA 751575

Prof. Algirdas Avižienis
UCLA Computer Science Dept.
4731 Boelter Hall
University of California, Los Angeles
CA, 90024

1990 02 12[199]

Gerbiamas Profesoriau,

Iki šiol mes Jus žinojome kaip žymų mokslininką-tyrinėtoją, naujos šakos kompiuterių moksle pradininką ir pagrindėją. Mums buvo labai džiugu, kad net tais sunkiais Lietuvai metais Jūs buvote kartu su mumis, lankėtės Lietuvoje, dalijotės savo žiniomis, o Amerikos žemėje padėjote atvykstantiems mūsų tėvynainiams ne tik geru patarimu, bet ir dosniai atverdamas savo namų duris.

Nuo praėjusių metų, kai Kaune vykusioje konferencijoje kartu priėmėme Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo aktą, mes stebėjome Jūsų pastangas kreipti universiteto kūrimą mums mažai žinomu, tačiau geriausių Amerikos universitetų patirtį jungiančiu keliu.

Mes dirbome kartu ir žavėjomės Jūsų energija ir užsiangažavimu Vytauto Didžiojo universitetui: siekdami vieno – turėti Lietuvoje vakarietiško modelio universitetą, besiremiantį savo veikloje akademinės laisvės, pasaulėžiūrų pliuralizmo principais, suradome Jumyse nuoširdų draugą ir taikintoją, patarėją.

Sužinoję, kad Jūs gavote Amerikos Mokslų Akademijos siuntimą atvykti moksliniam darbui į Lietuvą nuo 1990 m. liepos mėn., norime kreiptis į Jus, kviesdami kandidatuoti Vytauto Didžiojo universiteto rektoriaus rinkimuose, kurie vyks šių metų pavasarį. Manome, kad Jūsų ilgametis patyrimas dėstant Kalifornijos universitete Los Andžele padėtų suteikti postūmį vystytis universitetui norima linkme.

Su gilia pagarba,
Vytauto Didžiojo universiteto Senato nariai:

prof. V. Antanaitis [parašas]
akad. V. Statulevičius [parašas]
doc. J. Šatas [parašas]
prof. R. Šeinauskas [parašas]

199 Šis raštas buvo išsiųstas vasario 26 d.

doc. G. Kostkevičius [parašas]
prof. V. Kaminskas [parašas]
prof. R. Baltrušis [parašas]
doc. J. Misevičienė [parašas]
akad. J. Vilemas [parašas]
prof. L. Telksnys [parašas]
akad. V. Kontrimavičius [parašas]
akad. L. Kairiūkštis [parašas]

Nr. 229. Jurgio Vilemo pokalbis su Vilium Misevičium. 1990 m. vasario 12 d.

... Senatas skelbia / Viliaus Misevičiaus pokalbis su Jurgiu Vilemu. In *Vakarinės naujienos*. 1990 02 13. Nr. 37, p. 2.

... Senatas skelbia

Skaitytojų dėmesiui – docento Viliaus MISEVIČIAUS pokalbis su Vytauto Didžiojo universiteto Senato pirmininku Lietuvos TSR MA akademiku Jurgiu VILEMU:

– Beveik dešimtį mėnesių dirbusi VDU Atkūrimo taryba paliko ženklius pėdsakus – jau baigė semestrą atkurto Kauno universiteto pirmieji auklėtiniai... Kaip įvertintumėte šį atkuriamąjį periodą?

– Išties šimtamyliais žingsniais matuojame nueitą kelią nuo praėjusį pavasarį paskelbto profesoriaus A. Smailio straipsnio, idėjos, iki šios aukštosios mokyklos atkūrimo. Daug nuveikė Politechnikos instituto klubas „Aukuras“, Kauno šviesuomenė, surengę tarptautinę konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“. Pritarė ir Respublikos Mokslų Akademijos Fizikinių-techninių energetikos problemų institutas, kiti moksliniai kolektyvai, visos Lietuvos intelektualioji visuomenė. Ypač intensyviai dirbo Kauno profesūra – 1989 m. kovo mėnesį demokratiškai išrinktas 43 entuziastų branduolys – Vytauto Didžiojo universiteto Atkūrimo taryba. Šiandien turime apie 180 studentų ir 60 profesorių, mokslo daktarų, docentų bei kitų darbuotojų iš Respublikos ir užsienio, du mokslinius padalinius – „Informatikos“ ir Vadybos mokslo centrus, tris – Humanitarinį, Ekonomikos ir Tiksliųjų mokslų – fakultetus.

– Įvyko aukščiausio Universiteto valdymo organo, Senato, pirmasis posėdis. Iš trijų kandidatų – profesorių R. Baltrušio, V. Paliūno ir akademiko J. Vilemo – senatoriai pirmininku išrinko Jus. Jums pavesta iki gegužės mėnesio (kol bus išrinktas rektorius) eiti šias pareigas...

– Noriu priminti VDU atkuriamojo laikotarpio statuto 42 straipsnį, kuriame sakoma, jog Atkuriamoji taryba baigia veiklą, suformavus Universiteto Senatą.

Senatas – aukščiausias universiteto valdymo organas, leidžiantis įstatymus, o rektoratas – tik aukštosios mokyklos vykdomoji valdžia. Pagal mūsų statutą, VDU Senatas sudaromas pariteto pagrindu – po 48 žmones iš Respublikos bei užsienyje gyvenančių lietuvių. Išeivijos dalis išrinkta pernai lapkričio mėnesį Čikagoje vykusiame Šeštajame lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziume, kuriame ir man teko dalyvauti. Tai žymūs mokslo žmonės – profesoriai iš JAV, Kanados, Australijos, Italijos ir Lenkijos.

Kitą Senato pusę sudaro Lietuvos specialistai: 34 aktyviausi VDU Atkūrimo tarybos nariai ir 14 Respublikos Mokslų Akademijos atstovų. Pastarieji buvo išrinkti prieš pat naujus metus. Tai – vilniečiai humanitarinių mokslų atstovai profesoriai V. Kubilius, N. Vėlius, A. Vanagas, A. Zalatorius, Z. Zinkevičius ir kiti. Šie senatoriai pirmajame posėdyje ir išrinko Senato vadovybę. Mano, kaip pirmininko, pavaduotojai – LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto filologijos mokslų daktaras profesorius A. Vanagas ir Kauno tarpdiecezinės kunigų seminarijos profesorius V. Butkus, sekretorė – docentė J. Misevičienė.

– Tad Kauno universitetas jau turi „laikinąją galvą“. O kada sulauksime tikrojo Vytauto Didžiojo universiteto rektoriaus rinkimų, ar aptarėte Senato posėdyje šią procedūrą?

– Gegužės mėnesį numatome surengti mokslinę konferenciją, kur apžvelgsime pirmųjų atkurtojo Kauno universiteto mokslo metų rezultatus. Tada planuojami ir rektoriaus rinkimai. Iki tol pretendentai į šį postą pateiks savo programas. Su jomis susipažins išeivijos ir Lietuvoje gyvenantys mūsų Senato nariai. Visų jų nuomonė lems, kam bus patikėta tapti atkurto Vytauto Didžiojo universiteto pirmuoju rektoriumi. Aš į šį postą nepretenduosiu, nes manau, kad yra vertingesnių, autoritetingesnių vadovų. Beje, greit paskelbsime konkursą trijų veikiančių ir ketvirtojo, numatomo pavasarį atidaryti Informatikos, fakultetų dekanų bei trijų katedrų vedėjų pareigoms užimti. Norėtume sulaukti intelektualių, dvasingų ir dorų tautiečių, atsidavusių nepriklausomos Lietuvos specialistų rengimo labui.

– Dar neminėjote tik ką suformuotų Universiteto veiklos komisijų...

– Profesoriui, dideliam švietėjui, TSRS liaudies deputatui A. Smailiui Senatas patikėjo rūpintis VDU bibliotekos reikalais. Statuto ir etikos priežiūros komisijai vadovauja kandidatas į LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatus profesorius S. Masiokas. Konkursinės komisijos pirmininkas – profesorius V. Paliūnas. Revizinei grupei vadovauti skirtas profesorius V. Gronskas. Socialinio ir ekonominio vystymo komisijai (pirmininkas – docentas A. Karoblis) tenka ypač daug darbo, nes Universitetas dar neturi tikrosios savo pastogės, kuriama jo mokomoji ir mokslinė bazės. Be to, sudaryta ryšių su užsieniu komisija.

– Sausio 27-ąją kauniečiai pažymėjo Aukštųjų kursų, iš kurių vėliau išaugo Vytauto Didžiojo universitetas, 70-metį. Kalbėta ir apie 1951 metais uždaryto, o pernai atgimusio universiteto pastatų sugrąžinimą, ir apie buvusių Politinio švietimo namų atidavimą šiai aukštajai mokyklai.

– Taip, mūsų „naujagimis“ dar gana gležnas. Nors pirmoji studentų sesija parodė, jog maždaug pusė auklėtinių egzaminus išlaikė tik labai gerais pažymiais – želmenėliai įsišaknyja neblogai. Bet VDU egzistuoja tik gerų šefų – pirmiausia LTSR MA FTEP, Radijo matavimų technikos mokslinio tyrimo institutų, LIMTI Kauno filialo, Visuomeninės politinės veiklos centro, kai kurių pramonės įmonių, kooperatyvų, statybos organizacijų – parama. Išties būtų gražu, kad išsipildytų mūsų svajonė – jei buvę Politinio švietimo rūmai atitektų pirmajai šalyje nepriklausomai aukštajai mokyklai... O pastatą Mickevičiaus gatvėje Nr. 37, kur veikė Kauno Aukštieji kursai, davę pradžią aukštajam mokslui šiame mieste, KPI žada grąžinti Universitetui, pastačius dabar projektuojamą Energetikos fakultetą. Mažokai mums padeda kitos Kauno aukštosios mokyklos. Tikimasi Kaune, netoli buvusio aerodromo, pradėti statyti universiteto miestelį.

Nr. 230. Joanos Misevičienės pranešimas visuomenei apie VDU būklę. 1990 m. vasario 14 d.

Ratkevičiūtė-Misevičienė, Joana. Vytauto Didžiojo universitetas: dar be pastogės... In *Kauno tiesa*. 1990 02 14. Nr. 36, p. 5.

Vytauto Didžiojo universitetas: dar be pastogės...

Tie Kauno šviesuliai, kurie iškėlė Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo idėją, iš tikrųjų verti didelės pagarbos. Idėją entuziastingai parėmė Lietuvos kultūros fondo „Aukuro“ klubas, Vilniaus universiteto Kauno Humanitarinio fakulteto Sąjūdžio rėmėjų grupės entuziastai. Didžiausią organizacinę VDU atkūrimo naštą ant savo pečių užsidėjo Kauno mokslo daktarų ir profesorių demokratiškai išrinkta Atkūrimo taryba iš 30 narių.

Šiandien visi džiaugiamės – Vytauto Didžiojo universitetas gyvuoja! Jame studijuoja 183 studentai, dirba daugiau kaip 80 darbuotojų – įžymių Respublikos ir užsienio profesorių, mokslo daktarų, docentų ir nelaipsniuotų, bet atsidavusių šiam šventam tikslui žmonių. Mokomasi trijuose VDU fakultetuose – Humanitariniame, Ekonomikos ir Tiksliųjų mokslų bei dviejuose mokslo centruose – Vadybos ir Informatikos.

Nelengvas ir neįprastas buvo VDU Atkūrimo tarybos veiklos kelias: Universitetas formavosi „ant plyno lauko“ – be pastogės, be rektoriaus ir prorektorių, be valstybinės finansinės paramos. Būta nuopuolių, klaidų (neklysta tik tas, kas nedirba), bet konkretūs darbai, lenkdami laiką, tiesė kelią vis pirmyn...

VDU atkuriamojo laikotarpio statuto 42 straipsnis teigia, kad priėmus naująjį Vytauto Didžiojo universiteto statutą ir suformavus Universiteto Senatą, Atkūrimo taryba nutraukia savo veiklą. Taigi praėjusių metų pabaigoje ji perdavė estafetę naujai išrinktam VDU Senatui. Tai aukščiausias Universiteto valdymo organas, atliekantis ir įstatymo leidimo funkcijas, o rektoratas – Universiteto vykdomoji valdžia. Senatas pariteto pagrindais sudarytas iš Respublikos ir Lietuvos išeivijos mokslininkų – po 48 senatorius kiekvienoje pusėje. Išeivijos lietuviai VDU Senato narius išsirinko Čikagoje vykusiame Lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziume. Šią Senato dalį sudaro mokslininkai, gyvenantys ir dirbantys JAV, Kanadoje, Australijoje, Lenkijoje ir Italijoje.

Mūsų Respublikai Senate atstovauja 34 minėtos VDU Atkūrimo tarybos nariai ir 14-ka papildomuose rinkimuose išrinktų specialistų. Tai Lietuvos Mokslų Akademijos ir Vilniaus universiteto profesoriai, mokslo daktarai. Tarp jų nemažai įžymių Respublikos filologų, tai profesoriai N. Vėlius, Z. Zinkevičius,

A. Zalatorius, A. Vanagas. V. Kubilius. Visus Senato narius jungia viena mintis, bendras tikslas – parengti dvasingus humanistinės kultūros ir mokslo požiūriu išprususius specialistus.

Neseniai „lietuviškoji“ Senato dalis rinkosi į pirmąjį posėdį spręsti labai svarbių organizacinių klausimų. Vienas jų – Senato pirmininko, jo pavaduotojo rinkimai.

Pagal statutą Senato pirmininkas ir jo pavaduotojas negali būti rektorato nariais. Pirmininku siūlytos profesorių R. Baltrušio ir V. Paliūno bei akademiko J. Vilemo kandidatūros. Absoliučia balsų dauguma VDU Senato pirmininku išrinktas akademikas J. Vilemas, o jo pavaduotojais – Kauno tarpdiecezinės kunigų seminarijos profesorius V. Butkus ir Mokslų Akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto profesorius A. Vanagas, sekretore – šių eilučių autorė.

Buvo sudarytos šešios VDU veiklos komisijos: bibliotekos kūrimo, ryšių su užsieniu, statuto ir etikos priežiūros, revizijos, socialinio ir ekonominio vystymo bei konkursinė. Pastaroji artimiausiu metu paskelbs keturių fakultetų (Humanitarinio, Ekonomikos, Tiksliųjų mokslų ir Informatikos) dekanų, kai kurių katedrų vedėjų, o vėliau ir Universiteto pedagoginio personalo konkursą. Visose komisijose dirbs po kelis senatorius, kuriems vadovaus pirmininkas. Praktiškai beveik visi Senato nariai gavo papildomų įpareigojimų, kuriuos, kaip ir iki šiol, jie vykdys visuomeniniais pagrindais.

Senatas aptarė VDU rektoriaus ir prorektoriaus rinkimų, kurie vyks gegužės mėnesį, procedūrą. Konkursinė komisija įpareigota parengti rinkimų reglamentą. Rektoriaus rinkimuose turės dalyvauti ne mažiau kaip du trečdaliai Senato narių. O kol kas akademikas J. Vilemas, VDU Senato pirmininkas, yra įgaliotas eiti rektoriaus pareigas. Vadinasi, VDU jau nebėra „kūdikis be galvos“, tačiau vis dar tebėra „naujagimis be pastogės“. Šią – patalpų – problemą reikėtų spręsti neatidėliojant, konstruktyviai, nes esamomis sąlygomis Universitetui augti ir tvirtėti nelengva. Gyvenantis iš malonių VDU egzistuoja tik gerų šefų – Fizikinių-techninių energetikos problemų, Radijo matavimų technikos mokslinio tyrimo institutų, LIMTI Kauno filialo ir iš dalies (t. y. už nuomos mokestį) Visuomeninės politinės veiklos centro pagalbos dėka. Matyt, Senatui teks pasirūpinti ir „stogu“ virš VDU studentų bei dėstytojų galvų...

Negyvuotų VDU ir be finansinės geradarių paramos. Šiandien jų – jau 37. Tai organizacijos ir pavieniai asmenys, pagal galimybes atriekę nuo savojo kepalo kas didesnę, kas mažesnę duonos riekę. Tarp jų – Lietuvos respublikinis kooperatinės valstybinės statybos, „Granito“, „Bangos“, „Kauno baldų“ susivienijimai, „Šilko“, Neveronių šiltnamių kombinatai, J. Janonio popieriaus fabrikas, Žemės ūkio ir Veterinarijos akademijos, Jonavos chemijos statybos trestas, „Šviesos“ leidykla, „Sanito“ gamykla, kooperatyvai „Profilaktika“, „Šaltukas“ ir kitos organizacijos. Net 6 tūkstančius rublių Universitetui paaukojo 94 metų gyventojas iš Širvintų rajono, buvęs tremtinys Kazimieras Skebėra, savais indėliais sušelpė vilnietės I. Naginskaitė ir V. Praškėnienė. Visiems jiems bei kitoms organizacijoms Vytauto Didžiojo universiteto kolektyvas nuoširdžiai dėkoja. Finansinė parama užtikrina normalų Universiteto darbą: dėstytojai gauna atlyginimus, studentai – stipendijas, laiku sumokami patalpų rentos ir kiti mokesčiai.

Pasibaigė pirmoji VDU studentų egzaminų sesija. Galima drąsiai teigti, kad dauguma šios aukštosios mokyklos studentų nori ir sugeba gerai mokytis. Apie tai byloja jų žinių įvertinimas. Tačiau nereikia manyti, kad šie studentai – ateiviai iš kitur. Jie yra tos pačios mokymo ir auklėjimo sistemos produktas, todėl nederėtų pamiršti, kad, kaip ir visi kiti, atsinešė į šią aukštąją mokyklą daug gero, bet dar daugiau taisytino. Taigi Universiteto Senatui, kaip ir visam kolektyvui, teks pasirūpinti ne tik mokymo programomis, planais, bet ir studentų auklėjimu, kultūriniu gyvenimu, akademinėmis tradicijomis.

Artimiausiu metu Senatas numatė susitikti su studentais bei laisvaisiais klausytojais, aptarti abiem pusėms rūpimus klausimus, išklausyti pageidavimus ir kritines pastabas. Visa tai būtina, gyvenimiška, naudinga. Svarbiausia – tikėti ir stengtis, kad geri norai, dora, atsakomybė darbe lydėtų šio Universiteto kolektyvą siekiant didelių ir gražių tikslų.

Doc. Joana RATKEVIČIŪTĖ-MISEVIČIENĖ
Vytauto Didžiojo universiteto Senato narė

[Įdėta nuotrauka, kurioje keturi studentai]

Nr. 231. Algirdo Avižienio sutikimas kandidatuoti į VDU rektorius ir mokslinė biografija. 1990 m. vasario 15 d.

Laiškas: AAA, f. 5, ap. 4, b. 22, l. 2. Rankraštis, originalas
CV: AAA, f. 5, ap. 4, b. 22, l. 7. Mašinraštis. Kopija

[Blanko duomenys:]

University of California, Los Angeles

Computer Science Department
School of Engineering and Applied Science
Los Angeles, California 90024

1990. II. 15 d.

{Nuorašas V. Statulevičiui}

Akademikui J. Vilemui
VDU Atkūrimo tarybos Pirmininkui

Gerbiamas Akademike,

Pranešu Jums, kad esu kandidatas į Vytauto Didžiojo Universiteto rektoriaus pareigas 1990–91 metams. Į Lietuvą atvykti ir pareigas priimti galiu 1990 metų gegužės mėnesio pradžioje.

VDU Senato prašau, kad prorektorių ir dekanų rinkimai įvyktų išrinkus rektorių. Tuo būdu galima užtikrinti, kad išrinktasis rektorius galės sudaryti savo norimų bendradarbių sąrašą.

Aš tokį sąrašą galėsiu pristatyti iki 1990 metų gegužės 21 dienos, nes į Lietuvą žadu atvykti 1990 m. gegužės 6 dieną.

Prie šio laiško pridedu savo curriculum vitae ir mokslo darbų bibliografiją. Gaila, kad nebuvo laiko išversti ją į lietuvių kalbą. Jeigu reikia, vertimą pristatysiu iki 1990 metų kovo 1 dienos.

Su pagarba,
Algirdas Avižienis

Dr. Algirdas Avižienis: Technical Biography

Algirdas Avižienis was bom in Kaunas, Lithuania in 1932 and has resided in the United States since 1950. He received the B.S., M.S., and Ph.D. degrees, all in electrical engineering, from the University of Illinois, Urbana-Champaign, in 1954,1955, and 1960, respectively.

From 1956 to 1960 he was associated with the Digital Computer Laboratory at the University of Illinois as a Research Assistant and Fellow, participating in the design of the ILLIAC II computer and completing a Ph.D. thesis that developed the class of signed-digit number systems for fast digital arithmetic. In 1960 he joined the Spacecraft Computers section of the Jet Propulsion Laboratory (JPL), California Institute of Technology, and initiated research on reliability of computing systems that originated the concept of fault tolerance. He organized and directed the JPL STAR research project from 1961 to 1972. This effort resulted in the construction and evaluation of the experimental JPL STAR (Self-Testing-And-Repairing) computer, for which he received U.S. Patent No. 3, 517,171, "Self-Testing and Repairing Computer," granted on June 23,1970 and assigned to NASA. A paper that described the JPL STAR computer won the Best Paper selection of the IEEE Transactions on Computers in 1971.

Dr. Avižienis joined the faculty of the University of California, Los Angeles (UCLA) in 1962. Currently he is Professor and Director of the Dependable Computing and Fault-Tolerant Systems Laboratory in the Computer Science Department of UCLA, where since 1972 he has been Principal Investigator of continuing research projects on fault tolerant computing and system architectures, supported by about $3.5 million funding by NSF, ONR, NASA, FAA, and grants from the State of California and industry. Dr. Avižienis served as Chairman of the UCLA Computer Science Department from 1982 to 1985. He teaches courses in computer system architecture, computer arithmetic, fault-tolerant systems, and software fault tolerance. He has supervised 21 Ph.D. dissertations, 30 M.S. theses, and is the author or coauthor of over 120 publications in these fields of study. His present research at UCLA focuses on software

fault tolerance, fault-tolerant distributed system architectures, and design methodology for fault-tolerant systems.

Dr. Avižienis has served as a consultant for studies of computer systems design and fault tolerance sponsored by the U.S. Air Force, U.S. Navy, NASA, The Federal Aviation Administration (FAA), and the National Bureau of Standards, as well as for industrial research in the U.S. and abroad. He has also served on several study groups and panels, including a three-year term as a member of the Advisory Panel on Computer Science and Engineering for the National Science Foundation (NSF), membership on the Hardware Systems Committee of the 1975–78 NSF Computer Science and Engineering Research Study, service as chairman of the Fault Tolerance Panel for the 1980 AFOSR and USAF Space Division Summer Study on "Autonomous Spacecraft Maintenance", and as the expert on fault tolerance for the U. S. Defense Science Board 1981 Summer Study on "Technology Base for the 1990's". In 1985, he was elected to serve a three-year term on the Computing Research Board, and since 1984 he serves as fault tolerance expert on the Advanced Automation System Technical Advisory Group of the FAA.

For his pioneering efforts in the field of fault-tolerant computing. Dr. Avižienis has received numerous honors and awards, among them the Honor Roll of the IEEE Computer Society in 1968: the NASA Apollo Achievement Award in 1969; election to Fellow of IEEE "for fundamental contributions in fault-tolerant computing" in 1973; the biannual AIAA Information System Award in 1979 with the citation "for the original conception and development of fault-tolerant computing and leadership in the theoretical highly reliable aerospace computers"; the NASA Exceptional Service Medal in 1980 "in recognition of outstanding achievements and widely recognized leadership in the field of fault-tolerant computing"; and the second annual IEEE Computer Society Technical Achievement Award "for sustained contributions to fault-tolerant computing" in 1985. In recognition of his scientific accomplishments, Dr. Avižienis was awarded the honorary degree "Docteur Honoris Causa" by the Institut National Polytechnique of Toulouse, France in November, 1985. He was advanced to the rank of Faculty of Highest Distinction at UCLA in 1986, which is the top professorial rank in the University of California system.

As a member of the IEEE Computer Society, Dr. Avižienis founded and was the first Chairman of the Technical Committee on Fault-Tolerant Computing (1969–1973), and was the organizer and General Chairman of the First International Symposium on Fault-Tolerant Computing in 1971. He also served for four years (1971–1974) as a member of the Governing Board of the IEEE Computer Society. In international activities, he has served as the founding Chairman of the Working Group 10.4 on "Reliable Computing and Fault Tolerance" of EFIP (the International Federation for Information Processing) from 1980 to 1986. The General Assembly of IFIP presented its Silver Core award to Dr. Avižienis in 1986.

Dr. Avižienis has lectured and conducted joint research at the National Polytechnic Institute of Mexico, the University of Sao Paulo, Brazil, the Laboratoire d'Automatique et d'Analyse des Systemes (LAAS) in Toulouse, France, Keio University in Tokyo, Japan, the Innovative Computer Systems Center of the Technical University of Berlin, FRG, and the Microelectronics Research Institute in Lintong, Peoples' Republic of China. In 1974 he spent a five-month research visit, sponsored by the U.S. National Academy of Science, at the Institute of Mathematics and Cybernetics, Lithuanian Academy of Sciences, Vilnius, Lithuania.

Nr. 232. Algirdo Avižienio mokslinės biografijos vertimas į lietuvių kalbą. 1990 m. rugsėjo 21 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 22, l. 67–68. Mašinraštis. Kopija.

[Blanko duomenys:]

Vytauto Didžiojo UNIVERSITETAS
Universitas Vytauti Magni

233000, Kaunas, Laisvės al. 53, tel.: 206753. Einamoji sąsk. – 4700136 soc. Banko sk.
233000, Kaunas, Avenue Laisvės 53, tel.: 206753. A/C – 4700136 Kaunas Social Bank Department

1990 09 21. Nr. 279

PROF. DR. ALGIRDAS AVIŽIENIS: MOKSLINĖ BIOGRAFIJA

ALGIRDAS AVIŽIENIS gimė 1932 m. Lietuvoje, Kaune. Nuo 1950 m. gyvena Jungtinėse Amerikos Valstijose. 1954, 1955 ir 1960 m. Ilinojaus Universitete, Urbana-Champaign, jam suteikti atitinkamai bakalauro (B.S.), magistro (M.S.) ir daktaro (Ph.D.) laipsniai elektrotechnikos srityje.

1956–1960 metų laikotarpiu, dirbdamas moksliniu bendradarbiu Ilinojaus Universiteto Skaitmeninių kompiuterių laboratorijoje, A. Avižienis dalyvavo kompiuterio ILLIAC II projektavimo darbuose bei užbaigė savo daktarinę disertaciją, kurioje plačiai nagrinėjamos skaičių su ženklais sistemos greitai kompiuterinei aritmetikai organizuoti. 1960 m. jis pradėjo dirbti Kalifornijos technologijos instituto reaktyvinio judėjimo tyrimų laboratorijoje (Jet Propulsion Laboratory, JPL), Kosminių laivų kompiuterių skyriuje. Čia dirbant, buvo pradėti tyrimai skaičiavimo sistemų patikimumo srityje, kurie padėjo susiformuoti atsparių gedimams sistemų idėjai. 1961–1972 m. Dr. A. Avižienis vadovavo JPL STAR tyrimų projektui. Šių tyrimų išdavoje buvo sukurtas ir išbandytas eksperimentinis save testuojantis ir savo gedimus pataisantis kompiuteris JPL STAR, už kurį Dr. A.Avižieniui buvo įteiktas JAV Patentas Nr. 3517171, patvirtintas 1970 m. birželio 23 d. ir asignuotas NASA. Jo straipsnis apie JPL STAR kompiuterį, laimėjo žurnalo „IEEE darbai kompiuterių srityje" ("IEEE Transactions on Computers") geriausio 1971 m. straipsnio prizą.

1962 m. Dr. A. Avižienis pradėjo dirbti Kalifornijos Universitete, Los Angeles (UCLA). Pastaruoju metu jis – UCLA Kompiuterių mokslo fakulteto Patikimų skaičiavimų laboratorijos vadovas ir profesorius. Nuo 1972 m. nuolat vadovavo įvairiems tyrimų projektams patikimų skaičiavimų bei sistemų architektūros srityse, finansuotiems maždaug 3,5 mln. dolerių suma Iš NSF, ONR, NASA ir FAA bei dotacijomis iš Kalifornijos valstijos ir pramonės.

1982–1985 m. Dr. A. Avižienis vadovavo UCLA Kompiuterių mokslo fakultetui. Jis dėsto kompiuterinių sistemų architektūros, kompiuterinės aritmetikos, gedimams atsparių sistemų ir programinės įrangos patikimumo kursus. Dr. A. Avižienis vadovavo 21 daktarinei ir 30 magistro disertacijų, yra virš 121 mokslinių publikacijų autorius ir bendraautorius. Dabartinė jo mokslinių tyrimų, sritis UCLA yra programinės įrangos patikimumas, patikimų paskirstytų sistemų architektūra bei gedimams atsparių sistemų kūrimo metodologija.

Dr. A. Avižienis buvo konsultantu kompiuterinių sistemų projektavimo ir patikimumo moksliniams tyrimams, finansuojamiems JAV oro pajėgų, JAV laivyno, NASA, Federalinės aviacijos administracijos (FAA) ir Nacionalinio standartų biuro, o taip pat pramoniniams tyrimams JAV ir kitose šalyse. Jis taip pat 3 metus buvo Nacionalinio mokslo fondo (NSF) Kompiuterių mokslo ir technikos tyrimų Techninės įrangos sistemų komiteto nariu; 1980 m. – AFOSR ir USAF Kosminių tyrimų skyriaus vasaros studijų „Autonominių kosminių laivų priežiūra" Patikimumo sekcijos pirmininku; 1981 m. – JAV Gynybos mokslo kolegijos vasaros studijų „Technologinė bazė 1990-siais" ekspertu. 1985 m. Dr. A. Avižienis išrenkamas į Kompiuterinių tyrimų kolegiją, nuo 1984 m. jis – FAA Pažangių automatizuotų sistemų techninių patarėjų grupės ekspertas patikimumo klausimais.

Tarp Dr. A. Avižienio apdovanojimų už nuopelnus patikimų skaičiavimų srityje galima paminėti šiuos: 1968 m. jis gavo IEEE Kompiuterių draugijos Garbės raštą; 1969 m. – NASA Apollo pasiekimų premiją; 1973 m. buvo išrinktas IEEE mokslinės draugijos nariu „už fundamentalius tyrimus patikimų skaičiavimų srityje"; 1979 m. jam įteikta 2 kartus per metus skiriama AIAA Informacinių sistemų premija su įrašu „už originalias idėjas patikimų skaičiavimų srityje bei jų išvystymą, už pasiekimus teoriniame ir praktiniame labai patikimų kosminių kompiuterių pritaikyme"; 1985 m. gavo antrąją metinę IEEE Kompiuterių draugijos techninių pasiekimų premiją „už indėlį į patikimų skaičiavimų teoriją". Pripažįstant jo mokslinius pasiekimus, 1985 m. lapkričio mėn. dr. A. Avižieniui suteiktas Tulūzos nacionalinio politechnikos Prancūzijoje garbės laipsnis „Docteur Honoris Causa". 1986 m. jam suteiktas UCLA labiausiai pasižymėjusio moksle laipsnis (Faculty of Highest Distinction), kuris yra aukščiausias profesoriaus laipsnis Kalifornijos Universiteto sistemoje.

Kaip IEEE Kompiuterių draugijos narys, Dr. A. Avižienis buvo patikimų skaičiavimų Techninio komiteto įkūrėjas ir pirmasis pirmininkas (1969–1973), o taip pat Pirmojo tarptautinio patikimų skaičiavimų simpoziumo 1971 m. organizatorius ir generalinis pirmininkas. Ketverius metus (1971–1974) Dr. A. Avižienis buvo IEEE Kompiuterių draugijos Vadovų kolegijos narys. 1981–1986 m. jis buvo IFIP (Tarptautinės Informacijos Apdorojimo Federacijos) Darbo grupės 10.4 „Patikimi skaičiavimai ir atsparumas gedimams" pirmininku-įkūrėju. 1986 m. Dr. A. Avižieniui paskirta IFIP generalinės asamblėjos sidabrinės šerdies premija.

Dr. A. Avižienis skaitė paskaitas ir vadovavo jungtiniams tyrimams Meksikos nacionaliniame politechnikos institute, San Paulo Universitete (Brazilija), Laboratoire d'Automatic et d'Analyse des Systemes (LAAS) Tulūzoje (Prancūzija), Kelo Universitete Tokijuje (Japonija), Berlyno techninio universiteto modernių kompiuterinių sistemų centre (Vokietija) bei Lintong mikroelektronikos tyrimų institute (Kinija). 1974 m., JAV nacionalinei mokslų akademijai finansavus, 6 mėnesius dalyvavo moksliniuose tyrimuose Lietuvos mokslų akademijos matematikos ir kibernetikos institute Vilniuje.

Nr. 233. Studentų ataskaita apie sesiją. 1990 m. vasaris

Sesija!?? / Vakaris Vėjas. In *Studentų žinios*. 1990 02 15. Nr. 1–2 (61–62), p. 2.

Sesija!??

Daugeliui pirmasis Universiteto semestras prasidėjo ilgomis atostogomis, kurios baigėsi tik prasidėjus sesijai. Atostogų programa buvo labai plati. Vyko turiningi susitikimai su įžymiais žmonėmis. Reguliariai susitikinėjome su 40 dėstytojų. Šnekėjome apie istoriją, kompiuterius, antropologiją, muziką, naują ekonominę programą devyniomis kalbomis: anglų, lietuvių, lotynų, paskalio, prancūzų, fortrano, italų, beisiko, vokiečių ir likusiomis. Pokalbiai vyko šiltoje, draugiškoje atmosferoje, gaivinantis gėrimais ir traukiant dūmą. Pagal neoficialios VDU informacijos agentūros SAI pranešimus išaiškėjo, kad ekonomistai surūkė 500 pakelių cigarečių, išgėrė 40 puslitrių alaus, 100 litrų sauso vyno ir 50 butelių degtinės. Tiksliukai atitinkamai 200 pakelių cigarečių, 50 butelių sauso ir 200 puslitrių alaus. Humanitarai surūkė daigiau nei 800 pokelių. Beje, čia merginų rūko daugiau, negu visuose fakultetuose kartu paėmus. Deja, apie alkoholį SAI nepraneša. Kavos VDU išgerta virš 40 000 puodukų, t. y. 6 tonos skystos kavos, o tam buvo sunaudota 240 kg arba 1600 dėžučių tirpios kavos. Taigi, kava kainavo apie 13 000 rublių. Kadangi tos poilsio priemonės savaip veikia smegenis, tai jos negalėjo nepaveikti sesijos rezultatų.

Štai jie:

Fakult.	5	4-5	4	3–5	3–4	3	Egzam. neišlaikė	Įskaitų neturi	Atidėta sesija
Humanit.	18	34	13	-	3	1	1	-	4
Ekonom.	22	26	-	6	-	-	-	-	1
Tiksl.	7	24	5	4	5	-	3	4	2

P. S. Šį semestrą pradėjome ne prasčiau...

Pastebėjo Vakaris Vėjas

Nr. 234. Konkurso skelbimas. 1990 m. vasario 16 d.

Vytauto Didžiojo universitetas skelbia konkursą etatinėms vietoms užimti. In *Gimtasis kraštas*. 1990 02 16–22. Nr. 7, p. 3.

Vytauto Didžiojo universitetas skelbia konkursą etatinėms vietoms užimti:

Rektoriaus (mokslų daktaras, profesorius);

Humanitarinių mokslų, Ekonomikos mokslų, Informatikos ir Fizikos-matematikos mokslų fakultetų dekanų (mokslo daktarai arba profesoriai);

Užsienio kalbų katedros vedėjo (profesoriaus arba docento);

Kūno kultūros katedros vedėjo (profesoriaus arba docento).

Kiekvienas kandidatas / rektorius pasiūlo ne mažiau kaip vieną kandidatą (mokslų daktarą arba profesorių) prorektoriaus pareigoms užimti.

Dokumentus: pareiškimą, autobiografiją, mokslinio laipsnio ir mokslinio vardo diplomų kopijas, mokslinių darbų sąrašą, parašytus vadovėlius, pagrindinius mokslinius darbus arba jų kopijas siųsti vieno mėnesio laikotarpyje nuo paskelbimo dienos adresu: 233000 Kaunas, Laisvės al. 53. Tel. 206753, 205311. VDU Senatas.

Nr. 235. Jurgio Vilemo laiškas Algirdui Avižieniui. 1990 m. vasario 17 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 23, l. 1–2. Rankraštis, originalas.

17 vasario 1990
Kaunas

Naudodamasis proga, kad turiu svečią iš Niujorko William Begel, per jį siunčiu Jums šį laišką ir kai kurią informaciją apie rinkimus į įvairias VDU pareigybes: „Gimtasis kraštas" laikraščio dalį su skelbimu apie rinkimus, instrukciją apie rinkimų procedūrą ir lietuviškos Senato dalies sąrašą su patikslintais adresais ir telefonais. Artimiausiu laiku išsiųsime Jums specialų laišką, pasirašytą 12 Senato narių, kuriame kviečiame Jus išstatyti savo kandidatūrą į rektoriaus pareigas.

Visumoje universiteto kūrimo procesas vyksta gal kiek geriau nei aš tikėjausi. Tačiau yra ir labai daug sunkumų. Apie visas bėdas čia nekalbėsiu – jas aptarsime detaliau Jums atvykus į Kauną, bet dalį turiu paminėti jau dabar.

Labai stiprią neigiamą poziciją VDU atžvilgiu užima Vilniaus universiteto rektorius akademikas J. Kubilius, kuriam priklauso taip pat filialas Kaune. Šiame filiale yra įrengta nebloga, gerais kompiuteriais aprūpinta skaičiavimo technikos pagrindų klasė, kuri dienos metu yra laisva. Su filialo vadovybe buvo sutarta, kad ja galės naudotis ir mūsų universiteto studentai, tačiau Kubilius griežtai uždraudė tai daryti.

Mano manymu būtina galimai skubiau porą tokių klasių įrengti pačiam VDU. Puikias patalpas turėsime pačiu artimiausiu laiku. Už kompiuterius mokėti čia egzistuojančią spekuliatyvinę kainą mes nepajėgūs. Reikalinga Jūsų parama. Kaip tą padaryti?

Iš inventoriaus, kuris mums labai reikalingas, paminėsiu: greitaeigė kopijavimo mašina, fax mašina, keletą aparatų demonstruoti „transparancios", moderni technika užsienio kalbų mokymuisi, bent vieną komplektą video aparatūros.

Mes norime savo jėgomis įsirengti geras bendrosios fizikos ir chemijos laboratorijas. Būtų labai gerai, jeigu galėtumėte Jūs arba kas nors iš Senato narių parūpinti įvairios literatūros apie tokias laboratorijas Amerikoje ir atskirų laboratorinių darbų aprašymus.

Nepaprastai stokojame anglų kalbos vadovėlių su garsiniais įrašais. Gal kuris nors Amerikos universitetas galėtų kiek tai padėti.

Na, bet pakaks. Visų bėdų neišvardysi.

Laukiame Jūsų Kaune. Nuoširdžiausi linkėjimai žmonai ir vaikams.

Su pagarba [parašas]

Nr. 236. Ištrauka iš Alfredo Smailio pasisakymo apie Teologijos fakultetų atkūrimo tikslingumą. 1990 m. vasario 18 d.

Smailys, Alfredas. Atkurkime Teologijos ir filosofijos fakultetą. In *Kauno tiesa*. 1990 02 18. Nr. 39, p. 4.

Atkurkime Teologijos ir filosofijos fakultetą

Lietuva, 50 metų veikiama ateistinės propagandos ir antireliginių represijų, nutolo nuo tikėjimo. Nors greta katekizmų ir maldynų, nedideliais tiražais leistų anksčiau, tautos atgimimo laikotarpiu atsirado ir katalikų periodinė spauda „Katalikų pasaulis", „Prisikėlimas" ir t. t., tačiau to aiškiai nepakanka norint grąžinti religijai deramą vietą ir reikšmę mūsų gyvenime. Tikintieji ir dvasiškiai neabejotinai trokšta, kad tokių religijos tyrimo šaltinių būtų kuo daugiau. Religijos sampratai formuoti nepakanka pamokslų, kuriuos ganytojai sako bažnyčiose. Savo ruožtu pamokslininkams irgi reikia pagalbinių žinių šaltinių, kurie padėtų geriau perprasti teologiją.

Dabar plačiai pradedama dėstyti tikybą mokyklose, tačiau pirmieji žingsniai šia kryptimi parodė, kad žmonių, pasiruošusių kvalifikuotai atlikti tokį darbą, trūksta. Religijos reikšmę negalima perteikti vien apeigomis bažnyčiose, paskaitomis, pamokslais ir t. t. Taip galime tik sutvirtinti tikėjimą širdyse, bet neįmanoma suformuoti sąmoningo tikėjimo, paremto mąstymu ir teologinėmis žiniomis. Todėl, išreikšdamas daugelio Lietuvos dvasiškių, kitų inteligentų ir, svarbiausia, tikinčiųjų nuomonę, manau, kad tikslinga

Kauno Vytauto Didžiojo universitete vėl įsteigti Teologijos ir filosofijos fakultetą. Taip pat manau, kad yra būtina kartu vėl įsteigti ir Evangelikų teologijos fakultetą.

Jau susiklostė senos tradicijos, pagal kurias Lietuvos evangelikai orientavosi ir orientuojasi į Vokietiją. Jų maldaknygės ir giesmės turi nemažai vokiečiu kultūros elementų.

Kai kada tam tikras evangelikų požiūris į katalikus, kaip i konfesinius oponentus, taip pat katalikų požiūris į evangelikus, skatina šios lietuvių tautos kultūringos dalies izoliaciją ir atsiskyrimą. Nors karo ir stalinizmo metais evangelikų Lietuvoje smarkiai sumažėjo, tačiau dar ir dabar yra nemažai žmonių, išpažįstančių šį tikėjimą. Dvasiškių jiems trūksta, o tai skatina nesantaiką ir nei nereikalingus konfliktus pačių tikinčiųjų tarpe.

Atsižvelgiant į tai, kad nuo 1925 iki 1940 m. vidurio Vytauto Didžiojo universitete veikė Evangelikų teologijos fakultetas[200], atrodo, kad tikslinga jį atkurti. Šiems klausimams spręsti Vytauto Didžiojo universiteto Senate sudaryta komisija. Joje – akademikas J. Vilemas, profesorius V. Butkus, vyskupas J. Kalvanas, profesoriai A. Smailys ir kiti. Dabar ši komisija šį klausimą studijuoja ir derina su Bažnyčių vadovais[201].

[...] Po preliminaraus pasitarimo su Jo Eminencija kardinolu V. Sladkevičiumi buvo suformuota nuomone, kad, nepaisant pedagogų trūkumo, jau nuo ateinančių mokslo metų pradžios būtų galima atidaryti Teologijos fakultetą ir jį priimti 20–25 klausytojus. Taip pat neatmesta galimybe, kad penketas klausytojų būtų filosofinio profilio. Tai galėtų būti filosofinio skyriaus atkūrimo pradžia. Nuspręsta, jog būtų tikslinga dalį dėstytojų kviesti iš Vatikano, kitur dirbančių lietuvių teologų filosofų tarpo. Komisija įpareigota parengti detalų Teologijos fakulteto atkūrimo projektą, sudaryti paskaitų, praktikos darbų planą, numatyti materialinę fakulteto bazę. Šio fakulteto atkūrimas bus dar vienas vaizdus mūsų tautinio atgimimo tradicijų tęstinumo įrodymas

Alfredas SMAILYS

Edmundo KATINO reprodukcijos:
[1) Teologijos-filosofijos fakulteto profesoriai; 2) Evangelikų teologijos fakulteto profesoriai]

Nr. 237. Ištrauka iš Gedimino Kostkevičiaus laiško Algirdui Avižieniui. 1990 m. vasario 26 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 24, l. 1. Mašinraštis, originalas.

[Blanko duomenys:]

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras
Lithuanian‘s World center for advancement of culture, science and education

S. Nėries 56. 23000 Kaunas, Lietuva (Lithuania). Tel. 200870,
FAX (007/0127) 203-858
Sąs. Nr. 4700877 soc. Banko Kauno skyriuje, TFA 751575

1990 02 26

Gerb. Profesoriau,

[...] 2. Nesėkmingai kol kas einasi įsikurti tose patalpose netoli Laisvės paminklo, kurios Jums taip patiko (buv. Popiežiaus nuncijaus namai). Miesto valdžia vasario 2 d. mums juos paskyrė, bet ten įsikūrusių Menininkų namų direktorius A. Norvilas, kuris yra „Sąjūdžio“ remiamas kandidatas į deputatus, sukėlė didelį triukšmą, ištepliojo žmogišku mėšlu mūsų pašto spintą, Aušrelę su visu seifu ir dokumentais jėga iškraustė iš mūsų kambario tiesiai į gatvę ir grasino miesto valdžiai bado streiku. Mus su Statulevičium užsipuolė per spaudą, „Respublikoje“ atspausdino šmeižikišką straipsnį, būktai aš buvau komjaunimo sekretoriumi KPI, steigiau komjaunimo muziejų ir panašias nesąmones, o dabar už dolerius parsidaviau amerikonams. Už šį šmeižtą „Respublikai“ dar teks atsakyti, tačiau miesto valdžia sulaikė savo sprendimo

[200] Jis veikė iki 1936 m.
[201] Toliau pristatomas tarpukarinio Teologijos-filosofijos fakulteto statutas.

vykdymą. Turime dabar 6 kambarius patalpose adresu Laisvės al. 101a., fakso Nr. 203-858., tel 22-22-13, bet jos nėra reprezentacinės, nes pastatas randasi kieme, o ir kambariai ne kokie.

3. Siunčiu Jums raštą, kviečiantį Jus atvažiuoti dirbti VDU rektoriumi. Raštą parašiau aš ir pasiūliau J. Vilemui pasirašyti. Jis ne tik pasirašė, bet ir pasiūlė surinkti daugiau parašų. Man atrodo, kad jis siekia spręsti klausimus nesipešant. Nors bijau, kad Jūsų prašymas atidėti prorektorių ir dekanų rinkimus iki Senato suvažiavimo gali susilaukti pasipriešinimo, nes kai kurie žmonės visus Jūsų prašymus stengiasi vaizduoti kaip bandymus diktuoti ir primesti valią. [...]

Nuoširdžiai Jūsų
Gediminas Kostkevičius [parašas]

Nr. 238. VDU Senato trečio posėdžio protokolas. 1990 m. vasario 28 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 16, l. 22–25. Rankraštis, originalas.

1990 02 28 – Senato posėdžio protokolas Nr. 3 (12)

Pirmininkas – akad. J. Vilemas

Sekretorė – doc. J. Misevičienė

Informacija – akad. J. Vilemas (dienotvarkę skelbia, prašo susipažinti)

Apie pirmąją sesiją – informuoja doc. A. Karoblis. Pažangumas labai geras. Sesija – sausio mėn. (iki 25 d.). Nuo 25 iki vasario pradžios – „kosmetikos savaitė“. Dar dviem [studentams] atidėta – Čėsnai (buvo JAV), Humanitarinio f-to studentei dėl ligos.

Humanitariniame fak.: 19 – vien 5; 4 – keturi.

Ekonomikos fak.: 22 – vien 5; 4 – penki; turi trejetų – septyni.

Tiksliųjų mokslų fak.: 7 – vien 5; 22 – 8.

Visa grupė ekonomikos pagrindų gavo 5-tus (prof. Vl. Gronskas). Matematikos – du dėstytojai: pas vieną rezultatai geresni, pas kitą blogesni.

Humanitariniame fak. laisvųjų klausytojų tik 6 žmonės išlaikė viską.

Tiksliųjų mokslų fak. 1 klausytojas išlaikė viską.

Prof. A. Smailys – ar kur kitur eis ši ataskaita?

Neis – atsakė doc. A. Karoblis.

Akad. J. Vilemas – įdomu: du dėstytojai – vienas iš KPI, kitas VU KHF. Reikia daugiau reiklumo studentams. Jie turi būti visa galva aukštesni už kitų aukštųjų mokyklų studentus.

Nutarta – pagrindines disciplinas egzaminuoja komisija (abu dėstytojai).

Prof. A. Smailys – ataskaita egzaminų labai skurdi. Nežinom, kokioj disciplinoj VDU studentai stiprūs. Kaip skiriasi studentai, jų žinios? Žodžiu, nėra mokymo proceso analizės. Neturime vaizdo apie sesiją.

Prof. A. Zalatorius – ar nepasitikime dėstytojais, jei egzaminuos du dėstytojai ar net komisija. Kur etika!

Akad. J. Vilemas – gal tai nebus autoriteto pažeminimas.

Prof. V. Butkus – [kunigų seminarijoje] visus egzaminus priima du profesoriai – tai Vatikano u-to reikalavimas.

Prof. A. Vanagas – reikia pasekti dėstytojų lygį.

Nutarta: rekomenduoti dekanams sudaryti egzaminų komisijas bazinėms (ir kitoms) disciplinoms. Pagal reikalą ir galimybes.

Stipendijos: penketukininkai – 50 rb. 4–5 – 40 rb. K. Skebėra duoda U-tui 10 tūkstančių rb. Įvesti K. Skebėros 25 rb. stipendiją.

Prof. V. Kaminskas – dėl bazės informatikai dėstyti. Padėjo KPI, Fizikinių-techninių energetikos problemų institutas, Radijo matavimo technikos Mokslinio tyrimo institutas, bet dar reikia. Reikia prašyti išeivijos Senato pusę dovanoti mums kompiuterių. Galėtume įrengti savo u-to klasę.

Prof. L. Telksnys – JAV net nurašinėja kompiuterius.

Akad. J. Vilemas – kalbėta su Lietuvos laivininkystės vadu. Jie galėtų paimti į laivą, bet aname krante turėtų tuo pasirūpinti kažkokia tarnyba.

Doc. M. Venslauskas – atvykęs buvo Račkauskas iš JAV. Jis imasi sudaryti aname krante grupę, kuri rūpinsis pakrovimu krovinių-siuntų.

Studentų priėmimas 1990–1991 m.

Doc. A. Karoblis: Humanitariniame fak. – 50 studentų.
Doc. A. Butkus – kreipiasi į Senatą, su prašymu atkurti lituanistikos specialybę.
Prof. A. Vanagas – lituanistikos plėtoti VU KHF, o ne kurti ne naują be bazės.
Prof. V. Kaminskas – yra siūlę VU KHF-tui kooperuotis, bet akad. J. Kubilius tam nepritarė.
Prof. A. Mickis – geriau lituanistiką prijungti prie VDU-to.
Nutarta – rašyti raštą dėl lituanistikos atidarymo VDU. Ruošia A. Butkus.
Kreiptis į Ministrų tarybą.
Priimti nuo rudens 25 lituanistus (Humanitariniame fak. iš viso 75 studentai).
Ekonomikos fak – 50 studentų, tarptautinė teisė – 25 studentai (viso 75 studentai).
Dėstys: 3 – Vilniaus u-to docentai, 2 – iš Rygos. Galima pakviesti iš Maskvos 2 žmones užsienio tautiečiams. Žada paruošti specialistus gerus.
Politologija – ar galima paruošti politologus VDU? Galime. Siūlosi išeivija.
Dėl mokslinių vardų ir laipsnių suteikimo. Laikas sudaryti komisijas.
Akad. J. Vilemas – ši idėja bus automatiškai sprendžiama visiems, visai Respublikai.
Prof. P. Zakarevičius – sudarytą planą matėme, doc. Šatą konsultavome.
Nutarta – [politologijos] programą sudaryti, išplatinti Senate. Specialybę atidaryti.
Informatikos fakultetas – 30 studentų (atidaromas).
Fizikos-matematikos fakultetas (Tiksliųjų mokslų) – 30 studentų.
Biologijos-ekologijos fak. – 30 studentų.
Filosofijos-teologijos – 25 reikia.
Prof. V. Butkus – siūlo susirinkti kunigų seminarijoje pasvarstyti programas. Kunigų seminarija ir VDU – tikslai skirtingi. Gali būti atidarytas nuo ateinančių metų. Tai būtų pasaulietiškas f-tas.
Prof. A. Smailys – evangelikus ima Klaipėda.
Nutarta – atidaryti Filosofijos-teologijos f-tą nuo 1990 m. rudens (vienbalsiai).

Stojamieji egzaminai

Humanitarinis – lietuvių kalba (raštu), istorija (žodžiu), užsienio kalba (žodžiu, raštu) (vienbalsiai) (gal esė vietoj pokalbio)
Ekonomikos – lietuvių kalba (raštu), matematika (raštu); geografija (žodžiu).
Tarptautinė teisė – lietuvių kalba (raštu), istorija (žodžiu), geografija (žodžiu), užsienio kalba (raštu).
Informatikos – lietuvių kalba (raštu), matematika (raštu); fizika (?).
Fizikos-matematikos – lietuvių kalba (raštu), matematika (raštu), fizika (raštu).
Biologijos – lietuvių kalba (raštu), biologija (raštu), fizika (raštu).
Filosofijos-teologijos – lietuvių kalba (raštu), istorija (žodžiu), katalikų tikėjimo pagrindai (pokalbis)
Prof. V. Butkus – leidimas steigti Filosofijos-teologijos f-tą iš kardinolo gautas. Artimiausiu metu bus sprendžiami visi kiti klausimai dėl mokymo proceso ir t. t.
Darome egzaminus: pradėti nuo liepos 3 d.

Dėl rinkimų procedūros

Doc. G. Kostkevičius – pastabos.
Prof. A. Smailys – būtina laikytis statuto!
Klausimas neparuoštas. Pirmininkui papeikimą siūlo akad. J. Vilemas. Neatitinka statuto.
1990 m. gegužės 6 d. Avižienis gali pradėti dirbti. Galime daryti rinkimus tarp 6–10 d. gegužės.
Užsieniečiai turėtų balsuoti iki gegužės konferencijos.
Nutarta – apie 1990 04 25 išsiųsti į JAV pretendentų sąrašą balsavimui; pas mus – 04 10 d. – Senato posėdis Rektoriaus rinkimui, pretendentui į rektorius dalyvaujant. Prašome prorektorius ir dekanus rinkti Senato suvažiavime gegužės mėn.
Akad. J. Vilemas siūlo pravesti rinkimus Avižieniui dalyvaujant gegužės mėn. pradžioje. Jam leidžiame pasirinkti prorektorius, bet dekanus renkame patys – t. y. visas Senatas, esantis Lietuvoje. (gegužės 10 d. visi atvažiavę į konferenciją galės dalyvauti rinkimuose).
Nutarta: apie 10 d.

Prof. Kaminsko (rinkimas / tvirtinimas) Informatikos centro vadovu. Patvirtintas vienbalsiai (atskiru balsavimu).

Sekančiam posėdžiui – Filosofijos-teologijos f-tas.

Kas kuruoja Humanitarinį f-tą?

Akad. J. Vilemas – buvo bandoma pavesti prof. A. Žygui, bet nelabai kas išėjo. Labai sunki padėtis. Bandome ieškoti, veikti. Humanitarinio f-to vadais tegali būti profesoriai. Jei negausim – teks tenkintis docentais. Programomis rūpinasi koordinacinės grupės. Įsijungs ir išeivija.

Centro komiteto narys Kirkilas parašė ant plakato – pažadas atiduoti Politinio švietimo rūmus VDU-to studentams.

Akad. J. Vilemas – ateinantį penktadienį susitikimas su A. Brazausku. Brazauskas – už atidavimą.

CK narys – prof. Kaminskas – įsipareigojimas iškelti klausimą dėl Politinio švietimo rūmų atidavimo.

Būtinos derybos, o ne ultimatumai.

Informatika gauna atskirą pastatą. Pradžioj bazuosis Ekologijos-biologijos f-tas Laisvės al. 53.

Doc. A. Karoblis – atiduotas pastatas Muitinės g. 8. Nuspręsta šį pastatą atiduoti VDU studentams kultūros reikalams. Geros sąlygos korporacijų veiklai. Pastatas rudenį gal jau pradės funkcionuoti. Dėl bendrabučio. Numatytos patalpos pažadų lygyje. Naujo bendrabučio statyba. Senos patalpos – Gruodžio gatvėje.

Dėl programų – humanitarams. Specializacijos klausimai.

Neimti gydytojų pažymėjimų iš stojančiųjų.

Menotyros specializacijos: Vl. Stauskas, Bruveris, Aleksaitė, Stoškus.

Diskusijos dėl u-to modelio.

Nutarta: surengti susitikimą studentų – humanitarų ir senatorių bei dėstytojų – humanitarų atskirą dieną.

Užsienio kalbos: 1) dėl gradacijų studentams; 2) intensyvūs kursai.

Prof. L. Pranevičius – siūlo ciklinį būdą.

Dėl Römerio dvaro – vasaros mokyklai užsienio kalbų mokymui.

Nutarta: nuvažiuoti kolektyviai [į Bagdoniškį] pasižiūrėti ir nutarti, ką daryti su Römerio dvaru.

Kiekvienas f-tas turi susirinkti su atitinkamais asmenimis, dėstančiais atitinkamuose f-tuose.

Pirmininkas J. Vilemas [parašas]
Protokolavo J. Misevičienė [parašas]

1990 02 28
Kaunas

Susitikimas su studentais

Rektorius – informacija apie naujus f-tus, stojamuosius egzaminus.

Doc. A. Karoblis informuoja apie stojamuosius egzaminus.

Studijuoti lygiagrečiai kituose f-tuose nėra kliūčių. Tvarkaraščius tvarkosi patys studentai. Galima ilgiau studijuoti ir gauti du – tris diplomus.

Akad. J. Vilemas kėlė klausimą dėl noro studijuoti matematiką ar fiziką. Rektoriaus ir dekanų rinkimai – ne vėliau gegužės 10 d. (statute numatyta). Rektorių rinks visas Senatas (išeivija ir Lietuva). Dekanai – renka Senatas, esantys Lietuvoje senatoriai (ir tie, kurie norės). Gal būtų galima pakviesti studentus į rinkimus stebėtojais.

Doc. A. Karoblis pasilieka prie senos nuomonės – studentai turi dalyvauti rinkimuose ir Senato darbe.

Rektoriai – 1 metams, dekanai – 3 metams, vėliau – 5 metams (pagal statutą).

Humanitarų dėstytojų Kaune mažai.

Esant rimtoms priežastims, kiekvieną vadovą galima perrinkti bet kuriuo metu.

Dėl Politinio švietimo namų.

Akad. J. Vilemas informuoja, kad daugiau konkursų šiems namams nėra. Arbačiauskas siūlo likti nuomininkais. Siūlome: arba parduoda, arba padovanoja. Idealus variantas – LKP perduoda mums namus. Būsim čia – aišku, bet sąlygos dar neaiškios. Jie nori pasilikti sau didžiąją salę. Namų paėmimo procesas vyksta. Esame tikri – namai bus mūsų[202].

[202] Trūksta protokolo dalies.

Nr. 239. Joanos Misevičienės pranešimas spaudai apie VDU Senato posėdį 1990 m. vasario 28 d.

Ratkevičiūtė-Misevičienė, Joana. Senatas studentams, studentai – Senatui. In *Tiesa*. 1990 03 28. Nr. 72, p. 3.

Senatas studentams, studentai – Senatui

Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Senato posėdis truko beveik 5 valandas. Kas jaudino senatorius? Pirmiausia egzaminų sesijos rezultatai. Kokie jie šioje, daugelio susidomėjimą žadinančioje Lietuvos aukštojoje mokykloje?

Einantis prorektoriaus pareigas docentas A. Karoblis referavo, kad pirmosios VDU studentų sesijos rezultatai yra geri: iš 182 laikiusių sesiją 48 žinios įvertintos tik labai gerais pažymiais, 100 – gerais ir labai gerais ir tik 34 studentai yra gavę patenkinamų pažymių. Nepatenkinamų pažymių visai nebūta. Taigi, egzaminus išlaikė visi juos laikiusieji. Įdomu pažymėti neeilinį atvejį: viena ekonomistų grupė ekonomikos teorijos egzaminą išlaikė vien penketais. Visus sesijinius egzaminus išlaikė vienas Tiksliųjų mokslų ir šeši Humanitarinio fakulteto laisvieji klausytojai.

Tačiau užmigti ant laurų nei VDU studentams, nei dėstytojams nepavyks: Senatas pasiūlė pavasario sesijos metu girnas nuleisti dar žemiau. O kad tai būtų patogiau padaryti, Senatas pakvietė VDU dėstytojus burtis į komisijas, jei ne visoms disciplinoms egzaminuoti, tai bent bazinėms. Kolegialus egzaminavimas išsklaidytų bet kokį mitą apie „minkštoką" ar netolygų studentų žinių vertinimą buvusioje sesijoje ir dar kartą be mažiausios paklaidos parodytų, kas yra kas.

Senatoriai apsvarstė naujo studentų priėmimo į VDU klausimus. Nors spaudoje kartkartėmis nuskamba liūdnoka gaida: girdi, VDU dar neturi nei to, nei ano, reikėtų tas ašaras jau nusišluostyti ir paskelbti visų žiniai, kad kitąmet, nepaisant kai kurių kūrimosi sunkumų, VDU gerokai išsiplės. Stojantieji į VDU galės pasirinkti šiuos fakultetus ir specialybes: Humanitarinį (50 studentų į jau esančias specialybes ir 25 – į lietuvių kalbos ir literatūros). Ekonomikos (50 studentų į jau esančias specialybes ir 25 – į tarptautinės teisės). Informatikos (30 studentų). Fizikos ir matematikos (30 studentų). Biologijos ir ekologijos (30 studentų) ir Filosofijos ir teologijos (25 studentai). Aptarti stojamieji egzaminai: lietuvių kalba ir literatūra raštu – visiems fakultetams; stojantieji į informatiką ir fiziką bei matematiką laikys dar matematiką ir fiziką raštu; į Biologijos ir ekologijos fakultetą – fiziką ir biologiją raštu; į Ekonomikos – matematiką raštu ir geografiją žodžiu, o į tarptautinę teisę – istoriją, geografiją ir užsienio kalbą žodžiu; į Filosofijos ir Teologijos fakultetą – istoriją žodžiu ir tikėjimo pagrindus (pokalbis). Stojamieji egzaminai prasidės liepos 3 dieną. Šie sprendimai yra preliminariniai, jie gali būti ir koreguojami.

Šiame posėdyje buvo svarstomas būsimųjų rektoriaus rinkimų pirmoje gegužės mėnesio dekadoje reglamentas. Paskelbus konkursą iki šios dienos pagrindinis pretendentas rektoriaus postui užimti yra Kalifornijos universiteto profesorius Algirdas Avižienis. Rektoriui bus suteikta teisė pasirinkti prorektorius, tačiau Senatas galės pareikšti savo nuomonę tvirtinant pasirinktas kandidatūras.

Bene svarbiausia VDU Senato darbo dalis – studentų lauktas susitikimas su senatoriais. Studentų pateikti klausimai, problemos nebuvo iš piršto laužtos. Taigi turėjo ką pasakyti studentai senatoriams, senatoriai – studentams. Pradėta nuo patalpų, apie kurias jau senokai kalbama. Kas naujo?

Senato pirmininkas akademikas J. Vilemas neabejojo, kad ne kartą minėtos Visuomeninės politinės veiklos centro patalpos greitu laiku atiteks VDU. Iš tiesų, LKP CK biure buvo priimtas sprendimas Visuomeninės politinės veiklos centro patalpas Kaune perduoti Vytauto Didžiojo universitetui, o praktiniai klausimai, susiję su šiuo aktu, bus įforminti artimiausiu metu. Labai džiugu, kad LKP nepašykštėjo nemažos savo turto dalies nepriklausomam ir laisvam VDU. Taigi nei esamiems, nei būsimiems fakultetams gatvės likimas jau nebegresia. Be to, pradėtos remontuoti patalpos, esančios Muitinės 7, jos numatytos studentų kultūriniams poreikiams. Galimas dalykas, kad ateinantį rudenį VDU studentai ten švęs įkurtuves.

Nėra atgrasi ir finansų padėtis: šiuo metu universitetas savo sąskaitoje turi apie pusę milijono rublių ir net truputį valiutos. Savaime suprantama, kad ilgam to nepakaks, tačiau sponsorių sąrašas vis ilgėja, optimistiškai nuteikdamas universiteto žmones. Reikia manyti, kad nepriklausoma Lietuvos valstybė neliks abejinga šiam universitetui, jo ateičiai, juo labiau kad būsimieji universiteto specialistai bus reikalingi tai pačiai valstybei, jos normaliai veiklai. Tiesa, neišspręstos universiteto studentų medicininio aptarnavimo, bendrabučių, sporto problemos. Tačiau ir šie klausimai tiek Senatui, tiek ir rektoratui nesvetimi: daug kas daroma padėčiai pagerinti. Tačiau nederėtų pamiršti, kad VDU yra naujakurys, pradedąs savo gyvenimą

labai sudėtingų Respublikos įvykių fone. Įvertinant šias aplinkybes, kartais derėtų parodyti kiek daugiau kantrybės, tolerancijos bei nuosaikumo, reikalaujant daug ir visko iš karto.

Kas kita – mokymo procesas. Mandagiai, bet atkakliai studentai spyrė prie sienos ne tik laikinuosius rektorių ir prorektorių, bet senatorius. Mat ypač yra nukentėjęs Humanitarinis fakultetas, iki šiol neturintis pastovaus koordinatoriaus. Kiek padirbėję šiame poste pedagogikos mokslų daktaras prof. V. Kučinskas, o vėliau prof. A. Žygas dėl vienų ar kitų priežasčių šio darbo atsisakė. Tačiau ši spraga turėtų išnykti: paskelbtas konkursas VDU fakultetų dekanų pareigybėms užimti išspręs problemą.

VDU studentai kėlė mokymo planų, paskaitų bei pratybų kokybės, pasitaikiusių mokymo proceso grafiko pažeidimų, informacijos trūkumo ir kt. problemas. Jie teigė, kad dėl kai kurių dėstytojų nenoro ar negalėjimo važinėti iš Vilniaus, liko nebaigtų skaityti kursų, o kai kurie buvo skaitomi neprofesionaliai. Kalbėta ir apie užsienio kalbų dėstymą. Nors planuotos jau nebe 4, bet 6 pratybų valandos (pradedantiems – 8 val.), studentams atrodo, kad norint išmokti anglų kalbą taip, kad trečiame kurse būtų galima klausyti ir užsirašyti paskaitas šia kalba, numatyto savaitinio valandų skaičiaus yra per maža.

Apskritai VDU studentai rodo didelį susidomėjimą tuo, ką studijuoja, reikalauja iš dėstytojų profesionalumo ir tuo priverčia pasitempti visus, su kuriais juos suvedė likimas. Tai geras bruožas, rodantis reiklumą sau ir kitiems.

Belieka pasidžiaugti, kad turime smalsius studentus, kuriems bet ko nepaduosi, bet kaip nedėstysi. Tai duoda pagrindo tikėti, kad buvusi studentų kiekybė toliau virs kokybe, ir mūsų kraštas sulauks specialistų, kurie sugebės suteikti gyvenimui naują prasmę ir turinį.

Joana RATKEVIČIŪTĖ-MISEVIČIENĖ
Filologijos mokslų kandidatė,
Vytauto Didžiojo universiteto Senato sekretorė

Nr. 240. Jurgio Vilemo aplinkraštis VDU senatoriams užsienyje. 1990 m. kovo 2 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 29, l. 1–2. Mašinraštis. Kopija

[Blanko duomenys:]

Vytauto Didžiojo UNIVERSITETAS
Universitas Vytauti Magni

233000, Kaunas, Laisvės al. 53, tel.: 206753. Einamoji sąsk. – 4700136 soc. Banko sk.
233000, Kaunas, Avenue Laisvės 53, tel.: 206753. A/C – 4700136 Kaunas Social Bank Department

1990 m. kovo 2 d[203].

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO SENATO NARIAMS

Gerbiami kolegos,

Vytauto Didžiojo Universiteto rektorato vardu kreipiuosi į Jus, brangūs tautiečiai, gyvenantys už Lietuvos ribų, dar kartą dėkodamas už tai, kad sutikote būti universiteto Atkuriamojo Senato nariais. Kaip jau žinote, 1990 m. sausio 17 d. Kaune buvo išrinkta dar 48 nariai iš Lietuvoje gyvenančių profesorių ir mokslininkų. Tuo būdu šiuo metu turime pilną Senatą, susidedantį iš 96 narių.

Kartu su šiuo laišku siunčiu Jums visų Kaune išrinktų senatorių sąrašą su jų adresais ir pareigomis. Informaciją apie už Lietuvos ribų gyvenančius Senato narius Jūs gavote iš profesoriaus A. Avižienio. Iš jo taip pat, tikriausiai, jau sužinojote apie numatomą bendrą viso Senato posėdį Kaune šių metų gegužės 24–26 dienomis tuoj po konferencijos „Aukštojo mokslo reforma Lietuvoje“. Manau, kad Jūs rasite laiko ir galimybę atvykti į šį posėdį. Visas buvimo išlaidas Lietuvoje apmokės universitetas arba kuri tai kita Lietuvos mokslinė įstaiga.

[203] Praleidžiamas asmeninis namų adresas.

Tikiuosi susitikti su Jumis Kaune gegužės mėnesį ir išgirsti Jūsų nuomonę, patarimus ir pasiūlymus įvairiais universiteto ugdymo ir funkcionavimo klausimais. Jūsų veikla Senate – tai neįkainuojamas indėlis į universiteto kūrimo procesą.

Šių metų vasario 28 d.[204] įvykusiame Senato (Lietuvos dalis) posėdyje nutarta nuo rugsėjo pirmos dienos atidaryti dar du fakultetus – tai Biologijos ir ekologijos bei Filosofijos-teologijos. Šiuo metu turime keturis fakultetus: Humanitarinių mokslų, Ekonomikos, Informatikos ir Fizikos-matematikos.

Žiemos sesijos pažymiai parodė, kad turime labai gerus studentus ir mūsų pareiga sudaryti maksimaliai geresnes sąlygas mokymuisi. Deja, labai stokojame gerų profesorių, ypatingai humanitarinių mokslų fakultete.

Stengsimės nedelsdami siųsti Jums visą informaciją ir naujienas pagrindiniais universiteto gyvenimo klausimais.

Su pagarba ir padėka [parašas] Jurgis Vilemas,
Senato pirmininkas,
einantis rektoriaus pareigas

Nr. 241. Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro kvietimas į Vasaros komercijos mokyklą. 1990 m. kovo 5 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 30, l. 3. Mašinraštis, kopija.

[Blanko duomenys:]

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras
Lithuanian‘s World Center for Advancement of Culture, Science and Education

S. Nėries 56. 23000 Kaunas, Lietuva (Lithuania). Tel. 200870,
FAX (007/0127) 203-858
Sąs. Nr. 4700877 soc. Banko Kauno skyriuje, TFA 751575

Prof. Jolita Kisieliūtė-Narutienė
Dept. of Economics
The University of Illinois at Chicago
Chicago, IL 60680

1990 03 05

Gerbiama Profesore[205],

PLKMŠC 1990 m. birželio–rugpjūčio mėnesiais praveda Vasaros komercijos mokyklą prie Vytauto Didžiojo universiteto. Mokyklos tikslas – supažindinti Lietuvos pramonės vadovus, vedančius specialistus, aukštųjų mokyklų Ekonomikos fakulteto vyresnių kursų studentus su Vakarų šalyse priimta ekonominio modelio samprata ir biznio vedimo principais. Akademiniai kursai (38–48 valandų apimties) skaitomi 3,5 savaitės ilgio ciklais. Praktinius užsiėmimus pravesti yra galimybė naudotis IBM PC tipo kompiuteriais.

Kviečiame Jus, esant galimybei, atvykti 1990 metų vasarą į Kauną skaityti kursus Vasaros komercijos mokykloje. Esame pasirengę užtikrinti iš užsienio atvykstančių profesorių priėmimą ir išlaikymą, taip pat mokėti atlyginimą (deja, tik rubliais). Ryšium su konvertuojamos valiutos neturėjimu negalime apmokėti ir Jūsų kelionės į Lietuvą išlaidų. Kelionę atgal yra galimybė, skrendant Aerofloto lėktuvais, apmokėti rubliais, tačiau taip sparčiai keičiantis situacijai Lietuvoje, ši galimybė nėra stabili. Todėl, visą tai įvertinant, galime orientuotis tik į Jūsų geranorišką nusiteikimą padėti Lietuvai ir į praktinių galimybių buvimą tai padaryti.

Prof. Henris Dauderis iš Konkordijos universiteto Montrealyje ir prof. Rimas Kalvaitis iš New England College, kurie ruošiasi skaityti kursus Vasaros komercijos mokykloje, mus informavo, kad jų kursus išklausiusiems klausytojams bus įteikti atitinkamai Konkordijos universiteto ir New England College

[204] Tekste – vasario 27 d.
[205] Kvietimai buvo išsiųsti ir daugiau asmenų.

sertifikatai. Tai Jiems pavyko suderinti su savo universitetų vadovais. Todėl, jei Jūs rasite galimybę atvykti šią vasarą į Lietuvą padirbėti Vasaros komercijos mokykloje, prašome pasitarti su savo universiteto vadovais, ar negalima būtų pasekti paminėtu pavyzdžiu.

Esame pasirengę Lietuvoje Jums ir Jūsų šeimai organizuoti įdomią kultūrinę programą, sudaryti galimybes pailsėti, taip pat padėti užmegzti Jus dominančius profesinius kontaktus. Šią vasarą Lietuvoje vyks Dainų šventė, liepos 15-ąją, Žalgirio mūšio dieną, Kaune atidengsime paminklą Vytautui Didžiajam. Bus daug kitų įdomių renginių. Tad kviečiame pabūti kartu su atgimstančia Lietuva.

[parašas]
Nuoširdžiai Jūsų
Gediminas Kostkevičius
Vicedirektorius

Nr. 242. Gedimino Kostkevičiaus laiškas Juliui Šmulkščiui. 1990 m. kovo 6 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 30, l. 2. Mašinraštis, kopija.

[Blanko duomenys:]

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras
Lithuanian‘s World Center for Advancement of Culture, Science and Education

S. Nėries 56. 23000 Kaunas, Lietuva (Lithuania). Tel. 200870,
FAX (007/0127) 203-858
Sąs. Nr. 4700877 soc. Banko Kauno skyriuje, TFA 751575

1990 03 06

Mielas Juliau,

Dėkui už žinią. Man didelį rūpestį sukėlė Tavo liga prieš tokią ilgą kelionę. Bet viskas gerai, kas gerai baigiasi. Aš turiu omeny ne tik sveikatą, bet ir galų gale Tavo namus pasiekusius siuntinius.

A. Avižienis persiuntė man Tavo anketą, pagal kurią Tu ruošiesi visgi atvykti Lietuvon. Tai turėtų būti tikrai labai turiningas metas: gegužės 15–19 konferencija „Baltijos šeima“, gegužės 19–20 – Kultūros kongresas, gegužės 22–23 – konferencija „Lietuvos aukštasis mokslas: dešimtmečio perspektyva“, gegužės 24–27 – VDU Senato suvažiavimas.

Į tris šių renginių, kuriuos organizuoja mūsų Centras, siunčiu Tau oficialų kvietimą. Jei norėsi dalyvauti kultūros kongrese, prašau, pranešk. Tam taip pat bus sudarytos galimybės.

Po Senato išrinkimo Kaune įtampa VDU smuko. A. Smailys net nusiskundė, kad posėdžiai pasidarė neįdomūs. Problemų yra daug, nes universiteto reikalai gana nemokšiškai vedami, mes net nesusigaudome, kas ką daro ir už ką yra atsakingas. A. Karoblis įsijungė į rinkimų kampaniją, bet kandidatavo ne Kaune, o Pagėgiuose, Klaipėdos krašte. Pirmame rinkimų ture jis užėmė antrą vietą ir išėjo į antrą balsavimo raundą. Todėl universitete pastaruoju metu jį retai sutiksi. Vis daugiau į darbus jungiasi J. Vilemas. Mes jį vienbalsiai išrinkome Senato pirmininku. Tačiau realios valdžios nebuvimas ir baimė priimti sprendimus mus tiesiog paraližuoja. Gavau keletą pasiūlymų atvykti dėstyti į VDU iš žmonių, kurie nemoka lietuviškai (5 žmonės), taip pat iš Romo Buivydo. Bandžiau derinti su J. Vilemu jų iškvietimą. O jam vis reikia pasitarti, pasiderinti ir mėnesį nėra atsako. Prisiėmiau savo atsakomybe juos pakviesti, nes jei nepriims VDU, priims Vilniaus universitetas. Taip ir gyvename.

Labai dėkui už pasiųstus mano laiškus. Labai lauksime Lietuvoje gegužy. Tada pas mus taip gražu, o šiemet turėtų būti ypač.

Nuoširdžiai Tavo, [parašas]
Gediminas

P. S. Mama labai sujaudinta Tavo linkėjimų.

NR. 243. GEDIMINO KOSTKEVIČIAUS LAIŠKAS ALGIUI PACEVIČIUI. 1990 M. KOVO 7 D.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 30, l. 1. Mašinraštis, kopija.

[Blanko duomenys:]

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras
Lithuanian's World Center for Advancement of Culture, Science and Education

S. Nėries 56. 23000 Kaunas, Lietuva (Lithuania). Tel. 200870,
FAX (007/0127) 203-858
Sąs. Nr. 4700877 soc. Banko Kauno skyriuje, TFA 751575

Algiui Pacevičiui
Kanados lietuvių bendruomenės
pirmininkui
2 Jane st., Suite 500,
Toronto, Ontario
MGS 4W3, Canada

1990 03 07

Gerbiamas p. Algi Pacevičiau,

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro vardu reiškiu nuoširdžią padėką už 1 000 dolerių dovaną, kurią Jūsų vardu perdavė mums Kaune prof. Romas Vaštokas. Ši dovana mums yra labai reikšminga, nes sudaro vienintelę galimybę įsigyti užsienyje pagamintą įrangą, reikalingą Centro veikloje.

Taip pat noriu nuoširdžiai padėkoti ir už aparatūros siuntinį, kuris buvo mums siunčiamas per Sąjūdį Zigmo Vaišvilos vardu, tačiau deja, siuntimo kelyje dingo. Šis nemalonus incidentas jokiu būdu nemažina mūsų dėkingumo už parodytą dėmesį Centro veiklai.

Reiškiu viltį, kad Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras ras galimybę būti naudingas Kanados lietuvių bendruomenės nariams. Tikiuosi Jūsų numatomos viešnagės Lietuvoje metu, kurią mums minėjo prof. Romas Vaštokas, turėsiu galimybę su Jumis susitikti ir aptarti galimo bendradarbiavimo būdus.

Nuoširdžiai Jūsų
[parašas]
Gediminas Kostkevičius
Vicedirektorius

NR. 244. GEDIMINO KOSTKEVIČIAUS LAIŠKAS BRONIUI VAŠKELIUI. 1990 M. KOVO 7 D.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 30, l. 5–6. Mašinraštis, kopija.

[Blanko duomenys:]

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras
Lithuanian's World Center for Advancement of Culture, Science and Education

S. Nėries 56. 23000 Kaunas, Lietuva (Lithuania). Tel. 200870,
FAX (007/0127) 203-858
Sąs. Nr. 4700877 soc. Banko Kauno skyriuje, TFA 751575

Bronius Vaškelis
The University of
Illinois at Chicago
Box 4348
Chicago, IL 60680

1990 03 07

Gerbiamas Profesoriau,

Kovo 2 d. kalbėjau su prof. A. Avižieniu telefonu ir jie mane informavo, kad D. Katiliūtei išvykstant į Lietuvą, Jums tenka rūpintis dėl kandidatų, norinčių vykti į Lituanistikos kursus, atrinkimo. Todėl skubu Jums pranešti nuodugnesnę informaciją, liečiančią šiuos kursus.

Kursai vyks nuo rugpjūčio 1 d. iki 28 d. Kaune, iš karto po Vilniaus universitete organizuojamų kursų. Kursuose dirbs dalis žmonių, kurie dirba ir Vilniaus universiteto kursuose. Iš Vilniaus kviesimės paskaitas skaityti ir žymius mūsų kultūros ir visuomenės veikėjus.

Į kursus planuojame priimti 25 asmenis (daugiausia 30). Kursų dalyviai gyvens šeimose. Turime parinkę 18 gerų šeimų, turinčių gerai įrengtus butus centre ar šalia. Kiti butai yra kiek toliau nuo centro, tačiau gal dar pavyks rasti ir centre. Juk mes rinkdamiesi turime būti tikri dėl žmonių, pas kuriuos ruošiamės apgyvendinti kursų dalyvius.

Kursų dalyviai moka 300 dol. mokestį. Jiems užtikrinamas butas, maitinimas, kultūrinė programa ir, žinoma, dalyvavimas kursuose. Orientuojamės į Vilniaus universiteto pravedamų kursų programą ir priėmimo lygį. Turi būti kiek geriau, negu Vilniuje, kad kompensuoti Vilniaus, kaip miesto, pranašumą prieš Kauną.

Vilniaus universiteto Lituanistikos kursų klausytojai pernai taip pat mokėjo 300 dol. O Mokslų Akademija šiemet paskelbė rengianti Lituanistikos kursus už 1500 dol. mokestį.

Žmones, kurie dalyvauja kursuose, atrenkate Jūs Čikagoje ir tik pranešate mums duomenis apie juos (nurodant lietuvių kalbos žinių lygį ir duomenis, reikalingus vizai apiforminti – paso Nr., pilietybė, gimimo data ir vieta, adresas, darbovietė, pareigos). Gavę šią informaciją ne vėliau kaip iki birželio l d., užsakome vizas atvykstantiems į kursus ir išsiunčiame jiems kvietimus.

Tikiuosi, kad iki kovo pabaigos paruošime kursų programos prospektą ir atsiųsime Jums į Ameriką.

Tiek, man atrodo, apie kursus. Galėčiau pridurti, kad paskaitas skaitys Vytauto Didžiojo universiteto Senato nariai prof. N. Vėlius, doc. K. Stoškus, prof. A. Vanagas, prof. A. Tyla ir kt. Tikimės atsikviesti ir grupę žymių Sąjūdžio vyrų ir Lietuvos kultūros ąžuolų: Č. Kudabą, G. Kuprevičių, S. Šaltenį, R. Ozolą ir kt. Paskaitas taip pat žada skaityti Kauno kunigų seminarijos profesoriai.

Aš esu pasiuntęs skelbimus į „Draugą“, „Dirvą“, „Darbininką“ ir „Tėviškės žiburius“, kviesdamas du jaunus žmones atvykti padirbėti į Lietuvą 1–2 metams Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centre. Apie tai teko kalbėtis Jūsų namuose kartu su F. Palubinsku. Man labai knieti žinoti, ar atsirastų susidomėjusių šiuo pasiūlymu.

Su Jumis teko kalbėtis ir dėl Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro inkorporavimo Amerikoje su non-profit statutu ir sąskaitos jam atidarymu. Tada buvo minima galimybė pasinaudoti Lituanistikos katedros fondo sąskaita. Tačiau Valdas Adamkus pažadėjo atidaryti Centrui atskirą sąskaitą. Dabar Birutė Zalatorienė jau nori pervesti Centrui pinigus už tam tikrus patarnavimus, kuriuos mes darome jai Lietuvoje. Todėl mums labai svarbu nurodyti, kur tuos pinigus pervesti. Būčiau labai dėkingas, jei galėtute patikslinti, kuria sąskaita mes galėtume naudotis.

Jūsų telegramą dėl A. Avižienio, kaip vienintelio kandidato užimti rektoriaus pareigas iš išeivijos pusės gavome. Labai dėkui. Lietuvoje neatsirado alternatyvinio kandidato taip pat.

Lauksime Jūsų gegužės mėnesį Lietuvoje. Didelis ačių už visą pagalbą.

Nuoširdžiai Jūsų,

Gediminas Kostkevičius [parašas]

Nr. 245. Mindaugo Venslausko pasisakymas apie VDU problemas. 1990 m. kovo 6 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 7, l. 64–78. Mašinraštis, originalas.

Vytauto Didžiojo universitetas: mintys ir problemos

Kas uždarė Vytauto Didžiojo universitetą?

Šįmet, sausio 27 d. sukako lygiai 70 metų, kai buvo įkurta pirmoji Lietuvos aukštoji mokykla, kurioje pagrindinė dėstymo kalba – lietuvių. Šią aukštąją mokyklą įsteigė penki, negausios tuo metu Lietuvos

inteligentijos, atstovai: matematikas Zigmas Žemaitis, biologas Tadas Ivanauskas, botanikas Liudas Vailionis, istorikas Augustinas Janulaitis ir pedagogas Jonas Vabalas-Gudaitis.

Įsteigtoji aukštoji mokykla vadinosi Aukštieji kursai. Po kelių metų Aukštieji kursai išaugo į Lietuvos universitetą, kuris 1930 m. buvo pavadintas Vytauto Didžiojo Universitetu /VDU/ 1945–50 m. laikotarpyje Vytauto Didžiojo Universitetas buvo sistemiškai, palaipsniui likviduotas. Žodis „likviduotas" čia pasakytas neatsitiktinai, todėl, kad iš tikrųjų VDU nebuvo uždarytas, o buvo likviduotas, panašiai, kaip tuo metu buvo likviduojama „buržuazinė-nacionalistinė ideologija", „buožija kaip klasė", „Bažnyčia – kaip opiumo liaudžiai šaltinis" ir kitoks buržuazinės santvarkos antstatas, kuris „trukdė sparčiai socializmo statybai" pokario Lietuvoje.

VDU atkūrimas – būtinybė ar istorijos ironija?

Vokiečių filosofo Hėgelio pasekėjai sugretinę dabartinį VDU stovį su tuo, kuris buvo 1920 m., jam tik įsikūrus, reikšmingai pasakytus „Istorija vystosi spirališkai, istorija kartojasi". Iš tikrųjų, dabar kaip ir prieš 70 metų VDU-tas neturi patalpų, jį menkai remia vyriausybė, jame mažai aukštos kvalifikacijos dėstytojų. Iki šiol Lietuvoje dar populiari mintis: ar reikia mums dviejų, trijų ar daugiau universitetų? Turime vieną, seną, su gražiomis tradicijomis universitetą, stiprinkime ir vystykime jį toliau. Vilniaus Universiteto rektorius šiuo klausimu pasisako aiškiai: „Turėjome vienuolika ubagų, įsteigėme dvyliktąjį". Liūdnai pagarsėjęs Mytkinas, paklaustas ką jis mano apie universiteto Kaune atkūrimą, nedvejodamas atrėžė – „хватит вам и одного"[206]. Tai, be abejo, marksistinės mintys, kurių ištaka tokia: ekonomika – pirminė, visuomenės sąmonė ir dvasiniai poreikiai – dalykai antriniai. Yra ir kitokių minčių. Šveicarijoje septyni universitetai, Norvegijoje šeši, Izraelyje penki. Neteko girdėti, kad šių šalių visuomenė reikalautų mažinti universitetų skaičių. Minėtos marksistinės tezės abejotiną teisingumą akivaizdžiai rodo Japonijos ir labai sparčiai besivystančių šalių vadinamų „Azijos tigrų" (Pietų Korėjos, Taivanio, Singapūro) pavyzdys. Tai šalys, kurias ekonominių resursų požiūriu turtingomis nepavadinsi, tačiau tai netrukdo joms sparčiai vystyti aukštą gamybinę, buitinę bei socialinę kultūrą. XX amžiaus antros pusės visuomenėje aiškiai galioja dėsnis – ekonomika gimdo informaciją, informacija gimdo kokybiškai naują ekonomiką. Kartais sunku atskirti kuris šių veiksnių yra pirminis.

VDU Statutas ir pokalbis su švietimo ministru

Atkurto VDU-to statute yra toks straipsnis „Universitetas savarankiškai nustato savo organizacinę ir valdymo struktūrą, mokymo planus, mokymo programas ir veiklos pobūdį".

Ši idėja VDU-te jau praktiškai vykdoma. Akivaizdu, kad dėl to VDU-tas tampa vienintele Lietuvos, o žinoma ir Sovietų Sąjungos aukštąja mokykla, kurioje studentų mokymas ir mokslinimas nebetelpa „planingos, darnios" tarybinio specialisto ruošimo sistemos rėmuose. Ryšium su tuo, iškyla du svarbūs klausimai: kas finansuos VDU-tą ir kaip bus su jo absolventų diplomo pripažinimu. Štai šių klausimų aiškintis ir nuvyko keturi VDU Atkūrimo tarybos vyrai pas švietimo ministrą H. Zabulį[207]. Ministras atidžiai perskaitęs kreipimąsi ramiai pasakė: „Vyrai, tai ko jūs iš manęs norite? Paskelbėte įkūrę nepriklausomą universitetą ir dirbkite. Remiantis šiuo metu Tarybų Sąjungoje galiojančiais aukštosios mokyklos įstatymais, tokio universiteto finansuoti ir jo baigimo diplomų pripažinti negaliu". Sąjunginio juridinio statuso požiūriu tai gal būt tiesa. Tolimesnio pokalbio eigoje diplomų pripažinimo klausimu buvo taip nutarta. Jeigu VDU-to baigimo egzaminuose dalyvaus ir Švietimo ministerijos patvirtinta specialistų komisija, kuri pripažins, kad VDU-to absolventų paruošimas atitinka bendrus Respublikos aukštųjų mokyklų absolventams keliamus reikalavimus baigimo diplomai bus pripažinti. Tokią komisiją pakviesti nesunku. Bet jau dabar, pačioje ištakoje, svarbu suvokti, kad jeigu VDU-tas sugebės paruošti gerus specialistus ir tikrus inteligentus, įvairių komisijų vaidmuo tampa formalus. Dėl Sorbonos, Kembridžio, Oksfordo, Harvardo, Leningrado universitetų baigimo diplomų pripažinimo kitose pasaulio šalyse neatsiranda problemų.

Kokio Universiteto norime?

Pirmieji VDU Atkūrimo tarybos straipsniai respublikinėje spaudoje skelbia: „VDU – tai nepriklausomas, modernus, humanitarinio-fundamentalaus pobūdžio, vystymosi pradžioje palyginti mažas universitetas". Humanitarijos fakultetas turėtų būti kertinis dabartinio VDU-to akmuo. Jame 65 studentai laisvų

[206] Pakaks jums ir vieno.
[207] 1989 m. gegužės 15 d.

klausytojų. Pagrindinė Humanitarijos fakulteto specialybė šiuo metu – lietuvių etnokultūra, kultūrologija bei menotyra.

„Kodėl Jūs siūlote humanitarijos fakultete skirti daug dėmesio lietuvių etnokultūros studijoms“, – paklausiau vieno iš humanitarijos fakulteto ideologo, filologijos mokslų daktaro Norberto Vėliaus. Štai ką jis atsakė: „Lietuvių etnokultūra tai mūsų dvasinės ir materialinės kultūros išraiška, jos ištakos raida bei dabartinė būsena. Ji apima tokias sritis kaip etnografija, tautosaka, tautodailė. Pokario metais buvo stengiamasi ištrinti iš lietuvių sąmonės pačią lietuvių etnokultūros sąvoką, nekalbant apie visokeriopą etnokultūros paminklų naikinimą ir jų tyrinėjimų menkinimą. Šiuo metu mes beveik neturime lietuvių etnokultūros žinovų, o šios srities literatūra yra negausi.“

„Kur galėtų įsidarbinti humanitarai, lietuvių etnokultūros žinovai?“

„Mano manymu tokie žmonės turėtų dirbti įvairiose nepriklausomos Lietuvos kultūros įstaigose, galėtų dėstyti tautosaką ir etnografiją vidurinėse ir aukštosiose mokyklose, dirbti mokslinį-tiriamąjį darbą institutų tautosakos bei etnografijos skyriuose. Tokiu būdu tautinės savimonės ugdymas patektų dalyką išmanančių žmonių įtakon.

Humanitarinis lavinimas ir užsienio kalbų bei literatūros studijos neatsiejami dalykai. Kai kurių, pvz., anglų, vokiečių kalbų mokymosi būtinumas akivaizdus. Dėl kitų, egzotinių kalbų VDU-te studijų yra įvairių nuomonių. Senato narys, Niujorko valstybinio universiteto profesorius Martynas Yčas siūlo ugdyti VDU-te japonų kalbos studijas, pradžioje ruošiant nedidelę japonų kalbos žinovų grupę. Savo samprotavimus prof. Yčas grindžia teiginiu, kad Japonijos kultūrinė ir ekonominė įtaka Europai sparčiai didėja. Patys japonai noriai užmezga ryšius su Rytų Europos šalimis. Tai liudija paskutiniojo laikotarpio Japonijos ekonominė parama Vengrijai ir Lenkijai. Vystant nepriklausomos Lietuvos kultūrą ir ekonomiką, bendravimas su Japonija būtų labai naudingas, juolab, kad Japonija – šalis geriausiai pasiruošusi pasitikti XXI-ąjį amžių.

Menedžmentas ir marketingas nelietuviški žodžiai. Kalbininkai teisingai jų naudojimą kritikuoja. Būtų gerai, kad jie pasiūlytų lietuviškus atitikmenis, kurie talpintų tas pačias sąvokas. Naujosios Anglijos universiteto profesorius, Senato narys Kalvaitis VDU-to Ekonomikos fakultetą siūlo vadinti verslo fakultetu. Verslo sąvoka čia galbūt ir tiktų, jeigu į ją įdėtume šiuolaikinį turinį. Jeigu sąvoką „verslas“ įsivaizduotume, kaip įmonių veiklos ir valdymo sistemą, kurios darbą pagrindinai apsprendžia laisvos rinkos dėsniai, tai ši sąvoka dalinai atitiktų VDU-to verslo, dabar vadinamo Ekonomikos fakultetu, pagrindinę idėją. Čia pravartu prisiminti, kad laisvos rinkos teorija ir praktika iš Lietuvos gyvenimo 1940 m. per prievartą buvo išguita, todėl šioje srityje atsilikimas yra milžiniškas. Ruošiant VDU-te šiuolaikinės ekonomikos specialistus numato talkinti senatoriai, JAV ir Kanados profesoriai, kurie, reikia manyti, šiuolaikinę ekonomiką žino neblogai.

Nauji VDU-to fakultetai

Kalifornijos universiteto profesorius informatikos ir kompiuterių mokslo žinovas, VDU Senato narys Algirdas Avižienis laikraštyje „Respublika“ kritikuoja Atkūrimo tarybą už tai, kad ji informatikos specialybę paslėpusi Tiksliųjų mokslų fakultete. Atkūrimo tarybos mintis buvo tokia: visus Tiksliųjų mokslų fak. studentus, tame skaičiuje ir būsimuosius informatikus, pirmus du metus lavinti ir ugdyti vienodai pagal tą pačią programą. Profesoriai Avižienis, V. Kaminskas, akademikai V. Statulevičius ir L. Telksnys mano, kad informatikos ir kompiuterių mokslo žinovus reikia pradėti ruošti pagal savitą mokymo planą nuo pirmojo kurso. Senatas nutarė, kad Informatikos fakultetas pradės darbą šiais mokslo metais. Nuo pirmos dienos studentų-informatikų ir ne tik informatikų mokymui reikalingi šiuolaikiniai kompiuteriai, kurių Sovietų Sąjunga praktiškai negamina. Informatikos fakultetą veiklos pradžioje remti ketina Kauno radijo matavimų m[okslinių] t[yrimų] institutas, kuris turi tokių kompiuterių visą klasę. Bet čia ne išeitis, nes informatikos reikia mokinti visų fakultetų studentus.

Biologijos-ekologijos fak. įsteigimas VDU-te nusipelno dėmesio. Koks turėtų būti šis fakultetas mums netiesiogiai pataria dabartinės biologijos vystymosi kryptys ir katastrofiška Respublikos ekologinė padėtis. XX amžius fizikos amžius, XXI-is – biologijos. Kai kurios šiuolaikinės biologijos sritys, pvz. biologinių makromolekulių erdvinės sandaros dinamikos dėsnių aiškinimas reikalauja labai brangios laboratorinės įrangos ir todėl besikuriančiam universitetui yra neprieinamos. Pažinimo ir praktiniu požiūriu vertingos biologijos mokslo šakos tokios kaip botanika, zoologija, anatomija brangių tyrinėjimų nereikalauja, tačiau moksliniu atžvilgiu yra pilnai išsemtos.

Panašių samprotavimų šviesoje ryškėja mintis jog VDU-te vystomos mokslo-mokymo kryptys privalėtų: a) tenkinti nepriklausomos Lietuvos, besivystančios laisvos rinkos sąlygose dvasines ir materialines reikmes, b) būti perspektyviomis moksliniu atžvilgiu, c) tarnauti naujų technologijų sukūrimui, d) nereikalauti didelių išlaidų. Ateities prognozė sudėtingas ir sunkus dalykas. Laikas nelaukia, tokias naujas sritis reikia ryžtingai siūlyti, svarstyti, o svarbiausia, nedelsiant įgyvendinti.

Fiziologija, biokibernetika, biofizika tampriai tarpusavyje susietos ir greitai besivystančios biologinių mokslų sritys. Pradedame suprasti, kaip genetinė informacija skleidžiasi ląstelių bei audinių lygyje. Ypatingi biologinės sąveikos ir atpažinimo įrenginiai yra ląstelių biomembranos. Dėka membranų sąveikos ląstelės apsijungia į sudėtingus tinklus, kurie dirba kaip superkompiuteriai. Veikiant paslaptingiems ląstelių paviršių sąveikos dėsniams iš kelių vienodų ląstelių nuosekliai, laipsniškai ir labai tvarkingai skleidžiasi audiniai, organai bei atskiros fiziologinės sistemos. Viena anglų laboratorija kruopščiai ir giliai ištyrė mažytės kirmėlaitės, sudarytos vos iš 1000 ląstelių, vystymosi iš vienos pradinės ląstelės dėsningumus. Šie tyrinėjimai nebuvo labai brangūs ir sudėtingi. Japonų firma „HEK", panaudodama minėtus dėsningumus, kuria naujos kartos elektroninio valdymo įrenginius, kurie greitai pasirodys rinkoje. Ląstelių fiziologijos, nervų sistemos fiziologijos, kibernetikos, genų inžinerijos pasiekimai pranašauja kokybiškai naujus atradimus, kurie turėtų pakeisti ne tik mūsų bendrą gyvosios gamtos supratimą, bet ir paakinti naujų praktiškų dalykų pradėjimą. Antai genų inžinerijos atradimai jau dabar naudojami biologiškai, veiklių junginių – hormonų, fermentų, įvairių ląstelinės kilmės vaistų pramoninei gamybai. Yra pagrindo tikėti, jog ląstelių sąveikos dėsnių suvokimas įgalino išspręsti pažeistų audinių atstatymo bei organų (pvz. širdies, inkstų) persodinimo problemas. O neurofiziologijos ir taip vadinamų neuromokslų pasiekimai gali pasitarnauti kuriant naujos kartos superkompiuterius bei dirbtinį intelektą.

Kaip reikia spręsti Lietuvos ekologijos problemas yra tiek originalių idėjų, kiek ir jas gvildenančių galvų. Deja galvų daugiau. Net pačią ekologijos sąvoką kiekvienas supranta savaip. Įvertinant užterštumo būseną taip vadinamose „ekologiškai karštose vietose" paaiškėjo, kad mes neturime žmonių, kurie sugebėtų greitai ir tiksliai įvertinti tokių vietų vandens telkinių, oro, dirvožemio užterštumo laipsnį, ištirti kultūrinių augalų, naminių gyvulių bei maisto produktų užteršimą nuodingais elementais bei junginiais. Nėra specialistų, kurie greitai galėtų surasti pagrindinius teršimo šaltinius ir prognozuoti, kaip greitai ir kuria kryptimi artimiausiu metu vystysis visos ekosistemos irimas. Nesugebant išspręsti šių uždavinių, neįmanoma kontroliuoti esamą ekologinę būseną ir stabdyti jos artėjimą prie katastrofos. Labai svarbi Lietuvos ekologinė problema yra biologinis užterštų vandens telkinių valymas. Kai kurių JAV nedidelių (apie 100 tūkst. gyventojų) minėtų užteršti vandenys išvalomi beveik tik biologiniu būdu. Tai natūralus ir palyginti pigus valymo būdas. Lietuvoje mes neturime nė vieno šioje srityje išmanančio profesionalo.

Štai biologinių ir ekologinių problemų bei klausimų nedidelė dalis, kuriuos gvildens Biologijos-ekologijos fakultetas studentų mokymo bei jų mokslinimo eigoje.

1990 m. rudenį bus atidarytas VDU-to Teologijos-filosofijos fakultetas. Ryšium su šiuo įvykiu Senatui ir visuomenei iškyla daug klausimų. Ar reikia steigti Teologijos ir filosofijos fakultetą? Juk Filosofijos fakultetas pernai buvo atidarytas Vilniuje. Jeigu steigti Teologijos fakultetą, tai kokios teologijos? Ar tik krikščioniškosios teologijos? Gal tikslinga studijuoti ir kitų religijų ištakas, vystymąsi, vaidmenį šiuolaikinėje pasaulio kultūroje. Šie klausimai nusipelno rimto visuomenės ir specialistų dėmesio ir turėtų būti nagrinėjami atskirai spaudoje, per radiją bei TV.

[...][208] instituto kompiuterių mokslų žinovo prof. Prano Zundės ir Jelios (Yale) universiteto fizikos prof. Rimo Vaišnio paskaitas. Humanitarai išgirdo originalų, mūsuose neįprastą marksistinės filosofijos vystymosi aiškinimą, kurį išdėstė Indianos prof. Julius Šmulkštys. Prieš Šmulkščio paskaitą girdėjau tokį studentų pokalbį: „Amerikonas skaitys marksizmą?". „Taigi, būdamas nuo marksizmo toli, gal būt, nebus jo apakintas". Prof. Martynas Yčas VDU-to humanitarams specialiai paruošė naują, kol kas niekur neskaitytą biologijos mokslų įvadą. Šis kursas pateikiamas, kaip bandymas filosofiškai pažvelgti į gyvąjį pasaulį šiuolaikinio gamtamokslio šviesoje. Montrealio universiteto prof. Henris Dauderis pirmasis užsienio ekonomistas, kuris mokina kauniečius menedžmento bei marketingo. Geram dėstytojui lavinant studentus humanitariniuose moksluose, pradžioje pakanka lentos, kreidos ir kompiuterio. Studijuojant šiuolaikinę biologiją, modernią fiziką ar ekologiją, tų dalykų per maža. Reikalinga moderni mokymo ir mokslinio tyrimo įranga, aparatūra ir kompiuteriai. Jų orientacinė kaina apie milijonas dolerių. Atkūrus universitetą, optimistai tikėjosi, kad tokios įrangos bent dalį nupirks užsienio lietuviai. Istoriškai tokios šviesios mintys tartum turi pagrindą. Pirmaisiais Aukštųjų kursų darbo metais aušrininkas Jonas Šliūpas Amerikoje būsimam universitetui surinko

[208] Tekste trūksta pastraipos pradžios.

apie 200 tūkstančių dolerių. Dabar, praėjus vieneriems atkurto VDU-to gyvavimo metams, jo kasoje 1 tūkst. dolerių. Šią sumą per prof. Vaštoką paaukojo Kanados lietuvių bendruomenė.

Bet mūs nepriklausomoje Lietuvoje rublis kol kas, taip pat, pinigas. Į kreipimąsi paremti universitetą lėšomis Lietuvos visuomenės dalis reagavo jautriai. Iki šiol VDU-to sponsorių sąraše paskutinis numeris 42. Šiame sąraše stambūs susivienijimai, gamyklos, fabrikai, kolūkiai, kooperatyvai, pavieniai asmenys. Visi jie nusipelno Lietuvos visuomenės pagarbos ir bus įvardinti atskirame universiteto leidinyje. Čia suminėsime Lietuvos švietimo ministeriją, Lietuvos kooperatinį valstybinės statybos susivienijimą ir Kauno m. finansų skyrių, paaukojusius po 100 tūkst. rb.; „Ziberto" v. šilko kombinatas – 30 tūkst.; Susivienijimas „Granitas" – 25 tūkst.; Susivienijimas „Fermentas" ir Dirbtinio pluošto gamykla po 20 tūkst. rb. VDU-tą parėmė ir dvi Lietuvos aukštosios mokyklos, atskaičiusios iš savo biudžeto po 10 tūkst. rb. Ypatingą vietą sponsorių sąraše užima Širvintų raj., 90 metų pensininkas Kazimieras Skebėra[209] iš savo santaupų paaukojus 6 tūkst. rb. Universiteto Senatas gerai besimokantiems Humanitarinio fak. studentams numato įsteigti Skebėros vardo stipendiją.

Visuomenės moralinė ir finansinė parama – svarbus nepriklausomo universiteto gyvavimo veiksnys. Tačiau, vien tik labdaros pagrindu efektyviai vystyti naujo universiteto darbą neįmanoma. Štai kodėl VDU-to žvilgsnis, nekantriai belaukiant valstybinio finansavimo, nukreiptas į naują Respublikos vyriausybę.

VDU-to valdymas. Senatas. Kas bus rektorius?

VDU-tas turi savitą, išskirtinę valdymo sistemą, kuri nėra panaši į sovietinių universitetų valdymą ir gerokai skiriasi nuo Vakarų pasaulio universitetų valdymo. Aukščiausios Universiteto valdymo organas Senatas. Jį sudaro 96 senatoriai. Pusė jų Lietuvos aukštųjų mokyklų dėstytojai bei Mokslų Akademijos tyrimo institutų mokslininkai į Senatą buvo išrinkti 1990 m. sausio mėn., kita pusė – išeivijos lietuviai, užsienio universitetų profesoriai. Išeivijos lietuvių Senato dalis buvo išrinkta VI Pasaulio lietuvių mokslo ir kultūros simpoziume 1989 m. lapkričio mėnesį. Ją sudaro keturiasdešimt vienas JAV universitetų profesorius, du Kanados, du Australijos, vienas Romos ir vienas Varšuvos universiteto profesorius. Iki Senato išrinkimo VDU-tą valdė Kauno mokslininkų išrinkta Atkūrimo taryba.

Senatas tvirtina Universiteto statutą, nustato jo fakultetų struktūrą, susmaigsto mokymo bei mokslo vystymo gaires, renka rektorių, dekanus, katedrų vedėjus bei Universiteto dėstytojus. Į Senatą renkamas asmuo tartum įsipareigoja paruošti ir perskaityti Universiteto studentams bent vieną originalų paskaitų kursą, o, taip pat, parengti savo srities mokslų daktaro lygio specialistą. Jei viskas taip gražiai klostytųsi, kaip norima, iki šio amžiaus pabaigos Universitete turėtų dirbti arti šimto jaunų mokslų daktarų. Tačiau jau dabar pradedant dairytis kandidatų, tinkamų būti mokslo daktarais, ryškėja seniai girdėta mintis „daug pašauktų, maža išrinktų".

Mokslo ir pačios visuomenės aštrus susidomėjimas, kas bus Universiteto rektorius, niekieno nestebina. Pirmajame atkuriamo universiteto statute buvo pabrėžta, jog rektoriumi gali būti tik Lietuvos pilietis. Šis statuto straipsnis, dar nespėjus viešai paskelbti statuto, kai kurių Atkūrimo tarybos narių iniciatyva su papildomais kreivais paaiškinimais buvo greitai išplatintas Lietuvoje ir užsienyje. Aiškinimai turėjo demagoginį atspalvį – esą Universiteto Atkūrimo taryba nusiteikusi prieš užsienio lietuvių dalyvavimą atkuriant VDU-tą. Gerai žinomas ir išbandytas būdas sukelti abejones ir nuteikti visuomenę prieš žmones, darančius reikalingą darbą. Kai kam tai naudinga. Atkūrimo taryba reagavo greitai. Minėtas statuto straipsnis buvo taip perrašytas: „Rektoriumi gali būti renkamas Lietuvos arba Lietuvos išeivijos mokslininkas, turintis mokslų daktaro laipsnį arba profesoriaus vardą." Reikia pastebėti, kad dar iki šiol dalis Senato narių Lietuvoje ir užsienyje abejoja, ar užsienio universiteto profesorius išrinktas VDU-to rektoriumi, mūsų sunkiomis sąlygomis sugebės jam efektyviai vadovauti. Kiek galima spręsti taip manančių senatorių yra mažuma. Juolab, kad šiuo metu yra žinomas ir vienas išeivijos lietuvių profesorius, pareiškęs norą būti kandidatu į rektorius. Tai Kalifornijos universiteto profesorius, JAV ir Lietuvoje žinomas mokslininkas Algirdas Avižienis. Prof. A. Avižienio šalininkai samprotauja taip. Rektorius užsienietis bandys kitaip, vakarietiškai pertvarkyti studentų mokymą, atsineš naujų minčių vystant mokslą, kuriant universiteto materialinį pagrindą Respublikos valdžia užsieniečiui vengtų atsakyti, o išeivija, pasitikėdama rektoriumi, uoliau parems Universitetą, aukodama valiutą, knygas arba siųsdama aparatūrą mokymo bei

[209] Kitame dokumente (žr. 230 dok., p. 348) teigiama, kad 94 metų.

mokslo reikalams. Kaip iš tikrųjų klostysis įvykiai sunku atspėti. Dabar tikrai galima pasakyti tik viena – rektoriaus rinkimai vyks gegužės mėnesį.

Viename straipsnyje išsamiai išdėstyti atkuriamo, keliančio sau aukštus reikalavimus, universiteto problemas, uždavinius bei sunkumus neįmanoma. Atidus, reiklus skaitytojas tuoj pat atras ir nurodys daug kitų svarbių klausimų, kuriuos VDU-te reiktų neatidėliotinai spręsti. Kiti skaitytojai ir čia išguldytus dalykus siūlys kitaip aiškinti ir kitokiu būdu įkūnyti. Tai natūralu. Mažos tautos, gerai sugalvotas ir sklandžiai dirbantis, universitetas tai jos dvasia ir ateitis. Dvasingumo išlaikymas, puoselėjimas ir ugdymas ne tik Universitetų, bet ir visos tautos reikalas.

Kaunas
6 kovo 1990 metų

[parašas]
Mindaugas Saulius Venslauskas
VDU-to Senato narys

Nr. 246. Žinutė apie Visuomeninės politinės veiklos centro rūmų perdavimą VDU. 1990 m. kovo 10 d.

Arbačiauskas, Vytautas. Ne iš valdančios pozicijų... In *Kauno tiesa*. 1990 03 10. Nr. 55, p. 2.

Ne iš valdančios pozicijų...

[...] P. S. Tiems, kas domisi turtais: LKP CK biure priėmėme sprendimą Visuomeninės politinės veiklos centro patalpas Kaune perduoti Vytauto Didžiojo universitetui. Praktiniai klausimai, susiję su šiuo aktu, bus įforminti artimiausiu metu.

Vytautas ARBAČIAUSKAS
Lietuvos Komunistų partijos Kauno miesto komiteto pirmasis sekretorius

Nr. 247. Antano Marčiulionio korespondencija apie K. Markso ir F. Engelso bareljefo suniokojimą. 1990 m. kovo 16 d.

Marčiulionis, Antanas. Kas? In *Kauno tiesa*. 1990 03 16. Nr. 60, p. 4.

Kas?

Žiūrėdamas į sudarkytą keramikinį pano jau kelintą kartą savęs klausiu – kas? Ir stebiu Visuomeninės politinės veiklos centro darbuotojų veidus. Juose – ta pati nežinia, bet ir prieš kelias dienas matytos situacijos pėdsakai: Vytauto Didžiojo universiteto studentai nuėmė šios įstaigos iškabą, nuo balsavimui skirtos kabinos nuplėšę užuolaidą, ja uždengė F. Engelso ir K. Markso bareljefus, sienos pusėn nugręžė dailininko A. Stiško paveikslą. Tokia buvo jų programos, skirtos Respublikos nepriklausomybės paskelbimui pažymėti, antroji dalis.

„Ne, gal geriau viso to su nuniokotu pano negretinkime“, – girdžiu balsus ir džiaugiuosi. Neduokdie tokį vandalizmą šiandien pripiršti tik ką atgimusios senosios mokslo ir kultūros šventovės auklėtiniams. Juk buvusiuose Politinio švietimo namuose prieš daugelį metų sumontuotas dailininkės D. Kondrotaitės pano sugadintas taip, kad jį kuo greičiau reikia nuimti.

Ir nuo skaitytojų skambučių tuo savu netikėjimu ginuosi. Bet žmonės nerimsta: nejaugi negirdėjot, ką Vytauto Didžiojo universiteto studentai per radiją kovo 13-ąją šnekėjo? Viską, kas komunistiška, išrausią su šaknimis, tuojau pat ir Visuomeninės politinės veiklos centro bareljefą nuimsią – juk greitai šie rūmai priklausys universitetui.

Kai priklausys, kai rūmai bus perduoti, darys, ką norės, o dabar, matyt, jų lūpomis kalbėjo nepatirtis, jaunatviškumas, – raminau visus. Paskui pats save įtikinėjau: ir tie, kas nuniokojo dailės kūrinį, turbūt nežinojo (ar nenorėjo žinoti), kiek daug tebesakoma ankstesniųjų metų vandalizmui...

Baisu ir pagalvoti, jeigu istorija ims kartotis. O gal jau kartojasi? Gal kažkam po kurio laiko prireiks iš širdies gelmių burnoti ir mūsų dienų barbariškumą?

Antanas MARČIULIONIS „K. t." korespondentas
Edmundo KATINO nuotrauka [nuskeltas K. Markso ir F. Engelso bareljefas]

Nr. 248. Studentų atstovybės reakcija į korespondenciją apie K. Markso ir F. Engelso bareljefo suniokojimą. 1990 m. kovas

Studentų dienos žinios. In *Studentų dienos*. 1990, Nr. 3, p. 2.

Studentų dienos žinios

[...] Buvusiuose Polit. švietimo namuose sudaužytas Markso bareljefas, kainavęs daugiau kaip tris tūkstančius rublių. Kaltinami mūsų studentai. Tuo tarpu, yra liudininkai matę, kad bareljefą sudaužę asmenys, užsidarė kooperatyvo patalpose antrame aukšte.

Studentų atstovybės Triumviratas rimtai svarsto klausimą, ar nepaduoti į teismą „Kauno tiesos" redakciją už šmeižikišką straipsnį „Kas?", kuriame rašoma apie Markso bareljefo sudaužymą.

Nr. 249. Ištrauka iš Jono Kairio-Kairevičiaus pasisakymo apie Evangelikų teologijos fakulteto būtinumą. 1990 m. kovo 27 d.

Kairys-Kairevičius, Jonas. Evangelikų teologijos fakultetas? Būtinas! In *Kauno tiesa*. 1990 03 27. Nr. 69, p. 5.

Evangelikų teologijos fakultetas? Būtinas!

[...] Džiaugiamės, kad Vytauto Didžiojo universiteto Senate sudaryta komisija, į kurią pakviestas ir Evangelikų liuteronų konsistorijos pirmininkas vyskupas J. Kalvanas. Ši komisija ieškos kelių atkurti Evangelikų teologijos fakultetą.

Toksai fakultetas Kauno universitete pradėjo veikti nuo 1925 m. rudens semestro. 1927 metais jo personalą sudarė keturi docentai: V. Gaigalaitis, P. Jakubėnas ir kiti. 1927 m. pavasario semestre studijavo 11 studentų ir laisvų klausytojų. Gegužės mėnesį jų padaugėjo iki penkiolikos. Buvo penkios katedros: Senojo Testamento, Naujojo Testamento, Bažnyčios ir religijų istorijos, Sisteminės teologijos ir Praktinės teologijos.

Tuometinė Lietuvos Respublikos vyriausybė suprato, kaip svarbu yra vienyti tautą ir tuo tikslu sudaryti sąlygas Lietuvos protestantų mokslui užsienyje (Anglijoje, Olandijoje, Šveicarijoje) išmokslinti Bažnyčios veikėjai, nors tikybiniu ir bažnytiniu požiūriu pakankamai parengti, nebuvo subrandinti tautiškai, ne kiekvienas pajėgė formuoti giliai lietuvišką Evangelikų liuteronų Bažnyčią. Protestantizme didelį vaidmenį vaidina proto momentas, todėl iš kiekvieno tikinčiojo reikalaujama savarankiškos orientacijos ir religijos bei tikybos šaltinių pažinimo gimtąja kalba. Tai didžiai intelektuali ir į tautą orientuota Bažnyčia, todėl Teologijos fakultetas jai visais požiūriais yra būtinas.

Studentų skaičius turėtų būti nedidelis. Dėstytojų atsirastų iš vietos kunigų ir inteligentijos. Manau, kad mielai atvyktų, bent periodiškai, profesūros iš protestantų mokslo ir mokymo centrų užsienyje. Gal užsienio centrai suteiktų ir turtinę paramą. Tačiau žinant, jog net carinė Rusija skirdavo po kelias stipendijas reformatams studijuoti Dorpate (Tartu), manyčiau, kad nedideliam fakultetui lėšų turėtų atsirasti. Juk evangelikai liuteronai kartu su visais Lietuvos gyventojais dešimtmečiais dirbo ir mokėjo bei moka mokesčius valstybei, o be skriaudų (religijos slopinimo, bažnyčių atiminėjimo, kurios dar nesugrąžintos iki šiol) nieko gero iš valstybės nepatyrė. Todėl jie pagrįstai gali reikalauti grąžos tokia forma.

Įsikūrus fakultetui gal lengviau būtų sprendžiamas evangelikų liuteronų bažnyčios sugrąžinimas Kaune. Vilkinimas labai skaudina tikinčiuosius. Kauno evangelikų liuteronų bažnyčioje (dabartinė Vilniaus universiteto Kauno fakulteto aula) praktikuodavosi Vytauto Didžiojo universiteto Evangelikų

fakulteto studentai. Čia savo pirmąjį pamokslą pasakė ir dabartinis Lietuvos evangelikų vyskupas bei Konsistorijos pirmininkas Jonas Kalvanas.

Jonas KAIRYS-KAIREVIČIUS

Archyvinėse nuotraukose: Vytauto Didžiojo universiteto Evangelikų teologijos fakulteto profesoriai ir klausytojai (1927 m.); Evangelikų liuteronų bažnyčia Kaune (dabartinė Vilniaus universiteto Kauno fakulteto aula).

Nr. 250. Senato dalies skubaus pasitarimo protokolas. 1990 m. kovo 27 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 16, l. 35–36. Rankraštis, originalas.

Skubiai sušauktas pasitarimas

1990 03 27 (antradienis)

Dėl VDU-to darbo Visuomeninės politinės veiklos centre

J. Vilemas informuoja apie TSKP platformos į patalpas pretenzijas (buvusius Politinio švietimo namus).

Pastatą būtume nusipirkę, bet kai kurie dėl asmeninių paskatų jo pirkti neleido.

16 h – susitikimas su Arbačiausku ir TSKP platformos nariais (eis J. Vilemas ir prof. A. Mickis).

Pastato ūkio dalies vedėjas informavo – buvo generolas vakar apžiūrėti patalpų, šiandien – Kačanovas buvo.

M. Venslauskas – prašome nemesti VDU studentų į gatvę.

Vaičiuvėnas – negalima įsileisti TSKP. Pasakyti – buvo neryžtingai tvarkoma. Kreiptis į miesto LKP surasti patalpų.

Akad. Brėdikis – neduoti patalpų, bet prašyti Kauno m. PK prašyti dokumentų, liudijančių apie VDU pastato [priklausomybę]. Kreiptis į pasaulio universitetus – grasina uždaryti VDU.

M. Venslauskas – de facto u-tas dirba.

Akad. J. Vilemas – Mašeninas prašė CK leidimo susirinkimui.

Šeinauskas – kviesti Senato posėdį pasitarimui.

Mickis – eiti pas Arbačiauską dėl dokumentų ir iškabinti VDU iškabą.

Paklausimas raštu.

Planinis Senato posėdis – 1990 04 11.

Kaminskas – u-tas laisvas. Neturi būti partijų šiame pastate.

Zakarevičius – turėti sutartį apie pastato perdavimą VDU.

J. Vilemas – arba išnuomoja, arba parduoda, išsimokant per laiką.

Dalyvavo:

1. Vilemas
2. Vaičiuvėnas
3. Kostkevičius
4. Šeinauskas
5. Zakarevičius
6. Mickis
7. Kaminskas
8. Ragulskis
9. Brėdikis
10. Misevičienė

Atidėti savaitei.

Nutarta: ryt 12 h – Senato posėdis, t. y. 1990 03 28.

Sekretorė J. Misevičienė [parašas]

NR. 251. VDU SENATO KETVIRTO POSĖDŽIO PROTOKOLAS. 1990 M. KOVO 28 D.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 16, l. 38–39. Rankraštis, originalas.

Neeilinio VDU Senato posėdžio,
įvykusio 1990 m. kovo mėn. 28 d.

Protokolas Nr. 4 (14)

Dalyvavo:
1. V. Kaminskas [parašas]
2. V. Vaičiuvėnas [parašas]
3. A. Gutmanas [parašas]
4. P. Zakarevičius [parašas]
5. J. Misevičienė [parašas]
6. J. Vilemas [parašas]
7. A. Mickis [parašas]
8. M. Venslauskas [parašas]

VDU studentai
1. Mindaugas Nauckūnas [parašas]
2. Dauras Dargis [parašas]
3. Beninga Žebrytė [parašas]
4. Paulius Stanišauskas [parašas]

Svarstyti klausimai
1. Akad. J. Vilemas – informacija – Visuomenės politinių rūmų klausimu.
2. Konkursui pareiškimai.

1. Vilniaus įvykiai paskatino imtis priemonių apsaugoti VDU patalpas. Sekretorius Mašeninas patikino, kad jie pretenduoja į VDU patalpas dėl jiems reikiamų patalpų trūkumo (2 kambariai Panemunėje). Vilniuje pademonstruota karinė jėga išgąsdino ir mus, bet mūsų padėtis geresnė – jie pasirengę deryboms (TSKP platforma). Jie jaučiasi nuskriausti. TSKP Kauno platforma supranta, kad ėmimas šių patalpų iš VDU jėga iššauktų visuomenės pyktį. Šiandien 1990 03 28 – susitiko VDU rektorius, LKP ir TSKP atstovai deryboms. VDU Senatas – „stūmėjas“ sprendžiant šią problemą. Lenino rajono Partijos komiteto patalpos atlaisvinamos. Klausimas dar galutinai neišspręstas – bet pozicijos išsiaiškintos. TSKP platforma prašo 12 kambarių, bet sutinka laikinai su 5 kambariais, kol išsispręs.

Prof. A. Mickis – kreiptis į Vykdomąjį komitetą, jis turi priimti sprendimą.

Akad. J. Vilemas – miestas VDU šias patalpas gali nuomoti ir perduoti visas. Kauno m. LKP nori, kad mes nuomotumėm. TSKP prašysime, kad jie mums patalpas dovanotų. Delsimo kaltė – LKP. Reikia: derėtis pirkti patalpas iš TSKP ir LKP išsimokėjimui per apie 15 metų. LKP ir TSKP su LKP CK turi išspręsti šį klausimą.

Dėl priklausomumo šio pastato Maskvai akad. J. Vilemas juridinio pagrindo gerai nežino.

Prof. P. Zakarevičius – kas yra tų patalpų savininkas?

Akad. J. Vilemas – juridinė atsakomybė yra LKP. Dabar yra sudarytas dokumentas – namas perduodamas u-tui (perdavimo sąlygos nusakomos atskira sutartimi).

M. Venslauskas – artimiausia programa Senatas prašo išlaikyti buvusį statusą ir tapti savininkais. Mukulio pastangos skaldyti pastatą į dalis. Nereikia įsileisti į nei vieną patalpą. Raštą paruošti 48 pasaulio u-tams, kuriuose yra Senato nariai.

Akad. J. Vilemas – reikia rašto Kauno Vykdomajam komitetui – skubiai spręsti patalpų klausimą, derinti su LKP ir TSKP komitetais, jiems sutinkant tai padaryti. Prašom spręsti neatidėliotinai šią programą (ant rašto pasirašo Senato nariai).

Nutarta: 1) eiti pas miesto valdžią – įpareigoti senatoriai: prof. P. Zakarevičius, doc. M. Venslauskas, prof. A. Mickis.

2) raštą į JAV ir kitus universitetus – raštą paruošti, bet dar nesiųsti (porą dienų!).

3) atstovybė studentų rašo per laikraštį kreipimąsi į Vykdomąjį komitetą su prašymu atiduoti patalpas VDU, nes studentai neturės patalpų.

2. Konkursui
Kūno kultūros katedros vedėjui – 3 pareiškimai
[Humanitarinio fak.] dekanu – prof. V. Kučinskas
Zakarevičius – Ekonomikos
Kaminskas – Informatikos
Vyr. dėst. A. Makarevičius – užsienio kalbų katedros vedėju
Skelbti spaudoje pratęsimą konkurso visiems (išskyrus Fizkultūros katedros vedėjui)
Pratęsiamas konkursas

3. Senato posėdis – balandžio 11 d. 15 h (trečiadienį) Laisvės al. 53, studentams – 17 h Mažojoje salėje

4. Studentai:
D. Dargis – nori studentai pratęsti budėjimą.
A. Mickis – budėjimą leisti, bet neiti į konfliktus. Reikalui esant – kelti aliarmą.
Pritarti kultūringai studentų iniciatyvai budėti VDU patalpose.

Pirmininkas
Sekretorė J. Misevičienė [parašas]

Nr. 252. VDU sutartis su Visuomeninės politinės veiklos centru. 1990 m. kovo 28 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 23, l. 1. Mašinraštis, originalas.

Tvirtinu: [parašas] A. Gaputis

LKP Kauno MK sekretorius
V. Arbačiauskas

[Antspaudas:]
Lietuvos KP Kauno miesto komitetas

SUTARTIS

Kaunas

1990 m. kovo 28 d.

Ši sutartis sudaroma tarp Vytauto Didžiojo universiteto Rektoriaus J. Vilemo iš vienos pusės, toliau vadinamo užsakovu ir Lietuvos KP Kauno MK Visuomeninės politinės veiklos centro vedėjo V. Mukulio iš kitos pusės, toliau vadinamo vykdytoju, sekančiame:

1. Vykdytojas įsipareigoja laikotarpiu nuo 1990 m. liepos 1 d. iki 2005 m. liepos 15 d. (penkiolikai metų) išnuomoti užsakovui studentų mokymo tikslu mokomojo korpuso auditorijas 104, 401a, 402, 403, 404, 405, 301a, 302 ir 202 ir posėdžių salę. Užsakovas už nuomą apmoka vykdytojui pavedimu pagal pateiktą sąskaitą kas mėnesį. Už nuomą darbo dienomis mokama 4,63 kap. už vieną auditorijos vietą per vieną valandą, nepriklausomai nuo studentų skaičiaus. Užsakovui leidžiama kaupti savo literatūrą VPVC bibliotekoje.

2. Užsakovas užtikrina išnuomotų patalpų panaudojimą pagal paskirtį, prisilaikant tvarkos bei veikiančių Visuomeninės politinės veiklos centro nustatytų reikalavimų. Užsakovas neša pilną materialinę atsakomybę už inventorius ir kitų įrenginių sugadinimą. Užsakovas kartu su Vykdytoju atlieka reikiamą patalpų remontą. Vykdytojo techninis personalas aptarnauja mokymo procesą. Užsakovas dengia ūkio išlaidas pilnumoje.

3. Užsakovui reikalingas naudojimuisi inventorius pateikiamas pagal pridedamą inventorizacijos aktą.

4. Ši sutartis turi vienodą galią abiem pusėm ir nutrauktina pasibaigus sutarties terminui arba esant abipusiam šalių susitarimui bei pažeidus sutarties sąlygas.

5. Sutartis pradeda galioti nuo 1990 m. liepos 1 d.

6. Vykdytojo atsiskaitomoji sąskaita Nr. 4700204 Soc. banko Kaune.

7. Užsakovo einamoji sąskaita Nr. 4700136 Soc. banko Kaune.

Vytauto Didžiojo universiteto Kaune Rektorius
J. Vilemas [parašas]
[Antspaudas:]
Vytauto Didžiojo universitetas * Universitas Vytauti Magni

Lietuvos KP Kauno MK visuomeninės politinės veiklos Centro vedėjas
V. Mukulys [parašas]
[Antspaudas:]
Lietuvos TSR Kauno m. * Lietuvos KP Kauno MK visuomeninės politinės veiklos centras

Nr. 253. VDU studentų kreipimasis į Kauno miesto Vykdomąjį komitetą. 1990 m. kovo 29 d.

Kreipimasis į miesto Vykdomąjį komitetą. In *Kauno tiesa*. 1990 03 29. Nr. 71, p. 3.

Kreipimasis į miesto Vykdomąjį komitetą

Kovo 10 d. „Kauno tiesoje" perskaitę V. Arbačiausko informaciją apie Visuomeninės politinės veiklos centro perdavimą Vytauto Didžiojo universitetui, mes studentai, labai apsidžiaugėme. Po septynerių mėnesių nežinios pirmą kartą pasijutome ramūs.

Deja, neilgai. Jau kovo pabaigoje pretenzijas į šias patalpas pareiškė LKP (TSKP platformoje) lyderiai. Tuomet nežinojome, kad Visuomeninės politinės veiklos centras Vytauto Didžiojo universitetui perduotas tik „de facto" – „de jure" dar vilkinamas.

Kreipiamės į miesto Vykdomąjį komitetą prašydami skirti LKP (TSKP platformoje) nariams atskiras patalpas Kauno mieste ir įteisinti Visuomeninės politinės veiklos centro perdavimą VDU. Laukiame radikalių sprendimų.

Vytauto Didžiojo universiteto studentai

P. S. Kol lieka reali mūsų patalpų užėmimo jėga grėsmė, mes priversti jas saugoti dieną ir naktį.

Nr. 254. Vytauto Kaminsko pokalbis su Aldona Kibirkštiene apie informatikos studijas VDU. 1990 m. kovo 30 d.

Ar turėsime informatios magistrų? / Aldonos Kibirkštienės pokalbis su Vytautu Kaminsku. In *Kauno tiesa*. 1990 03 30. Nr. 72, p. 7.

Ar turėsime informatikos magistrų?

Vylauto Didžiojo universiteto Senato nutarimu Tiksliųjų mokslų fakultetas pertvarkytas į du – Informatikos ir Fizikos-matematikos fakultetus. Apie tai kalbamės su Senato nariu profesoriumi Vytautu KAMINSKU.

– Kas paskatino Universiteto įstatymų leidėjus įkurti Informatikos fakultetą?

– Šio amžiaus paskutiniuosius du dešimtmečius ateities istorikai pavadins informatikos technikos ir technologijos suklestėjimo metais. Išsivysčiusiose šalyse informacijos apdorojimo industrijai skiriama per 10 procentų bendrojo nacionalinio produkto – daugiau nei bet kuriai kitai pramonės šakai. Lietuvos atsilikimas nuo išsivysčiusių šalių informatikos srityje didžiulis, tad nepriklausomos Lietuvos ūkis, o apskritai ir visos gyvenimo sritys jaus vis didesnį poreikį naujausiai informatikos technikai. Neturėdami gausių žaliavų, energijos šaltinių, turėsime orientuotis į intelektualios produkcijos gamybą. Todėl be personalinių kompiuterių, efektyvių informacijos apdorojimo technologijų neišsivers ne tik pramonė ar buitis, bet ir kultūra, švietimas, kūryba. Todėl VDU ir atidarytas Informatikos fakultetas.

– Kas būdingo informatikos studijoms Vytauto Didžiojo universitete?

– Dažnai informatikos specialistus sutapatina su programuotoju, aptarnaujančiu geresnį ar blogesnį kompiuterį. Mūsų tikslas – parengti ne tik informatiką-programuotoją, bet ir informatiką-kūrėją, sugebantį įvairioms kompiuterinėms sistemoms suteikti intelekto savybes. Sistemoms, be kurių pagalbos žmogus jau nepajėgia aprėpti daugialypės informacijos srauto ir tuo pačiu priimti optimalių sprendimų ne tik kosmose ar atominėje elektrinėje, bet ir chirurgijos operacinėje, šiuolaikinėje bibliotekoje, mokslo paslapčių pasaulyje. Informatikos fakultetas įkurtas ne tik tam, kad parengtų aukštos kvalifikacijos, bet siauro profilio specialistus. Žymiausi Mokslų Akademijos, Vakarų universitetų profesoriai ugdys laisvų, kūrybingų asmenybių, suvokiančių savo buvimo tautoje, visuomenėje, pasaulyje prasmę ir atsakomybę. Prie fakulteto veiks Informatikos aukštųjų studijų mokykla. Tai naujovė Lietuvos aukštojo mokslo praktikoje. Šioje mokykloje pagal Vakarų pavyzdį bus rengiami aukščiausios kvalifikacijos informatikos specialistai – magistrai ir mokslų daktarai. Talentingiausiems šios mokyklos klausytojams atsivers ir Vakarų universitetų durys.

– Ar turime labai garsių šios srities specialistų tarp išeivijos mokslininkų?

– Žymiausi informatikai – Kalifornijos universiteto profesorius Algirdas Avižienis ir Džordžijos universiteto profesorius Pranas Zundė iš JAV. A. Avižienis, beje, jau oficialiai iškėlė savo kandidatūrą į Vytauto Didžiojo universiteto rektoriaus postą. Rinkimai vyks gegužės mėnesio antroje pusėje, kai į pirmąjį Senato suvažiavimą susirinks ne tik 48 senatoriai iš Lieluvos, bet ir 48 jų kolegos iš Vakarų. Išeivijoje yra nemažai tokių žmonių, kurių mokslinė specializacija artima informatikai; štai pavasario semestre paskaitas skaito Jeilio universiteto (JAV) profesorius Rimas Vaišnys.

– Universitetinis mokymo procesas negali būti atitrūkęs nuo išsamių mokslinių tyrinėjimų. Ar pavyks tai pasiekti?

– Vytauto Didžiojo universitete įkurtas mokslo centras „Informatika“. Jo tikslas – vienyti Respublikos akademinio ir šakinio mokslo pastangas atliekant fundamentinius tyrimus, gerinant studentų mokymo procesų ir rengiant aukščiausios kvalifikacijos mokslo darbuotojus informatikos srityje. Universitetas atkurtas kaip nepriklausoma aukštoji mokykla, todėl negauna valstybinio finansavimo ir gyvuoja įmonių, organizacijų ar privačių asmenų lėšų dėka. Tad ir mokslo centras „Informatika“ turi taip planuoti savo veiklą, kad išlaikytų ne tik save, bet ir padėtų Universitetui organizuoti mokymo procesą bei kurti šiuolaikinę mokslo ir mokymo bazę informatikos srityje.

Mokslo centre dirba kvalifikuoti specialistai, kurie gali suteikti konsultacijas ir paslaugas Lietuvos pramonės įmonėms, konstravimo ir projektavimo organizacijoms, kolūkiams ir agrofirmoms diegiant šiuolaikinę informatikos technologiją personalinių kompiuterių bazėje.

– Jūs, kuruojantis informatikos mokslą Universitete, susiduriate ir su daugeliu problemų?

– VDU atkurtas per labai trumpą laiką Lietuvos ir išeivijos mokslininkų entuziazmo dėka. Todėl trūksta ir auditorijų, ir modernių laboratorijų, ir bendrabučių, ir... personalinių kompiuterių, kurie turi tapti artimiausiu pagalbininku ne tik iniormatikui, matematikui ar fizikui, bet ir humanitarui, ekonomistui ar ekologui. Mielai priimtume ištiestą pagalbos ranką ne tik iš Lietuvos įmonių ar organizacijų, bet ir iš Vakarų universitetų, firmų, privačių asmenų.

Džiaugiuos Fizikinių-techninių energetikos problemų ir Radijo matavimų technikos mokslinio tyrimo institutų bei Politechnikos instituto Mašinų gamybos fakulteto vadovų geranoriškumu suteikiant galimybę mūsų studentams naudotis jų turimais kompiuteriais. Pasiruošęs paremti Universitetą ir Lietuvos Mokslų Akademijos prezidiumas, numatąs skirti Informatikos fakultetui ir mokslo centrui „Informatika“ patalpas baigiamame statyti devynaukščiame pastate.

– Ir pabaigai – apie stojamuosius egzaminus. Kiek būsimųjų pirmakursių rugsėjo l-ąją pravers fakulteto duris?

– 1990–1991 mokslo metais į Informatikos fakulteto pirmąjį kursą priimsime 30 studentų. Raštu bus šie stojamieji egzaminai: lietuvių kalba ir literatūra, matematika, fizika. Lietuvos abiturientai, tikiuosi, studijuos informatikos paslaptis.

Kalbėjosi Aldona KIBIRKŠTIENĖ
„K. t.“ korespondentė

Nr. 255. Antano Karoblio pokalbis su Stasiu Mėlinausku apie diplomatų rengimo planą VDU. 1990 m. kovo 30 d.

Kur gausime profesionalių diplomatų? / Stasys Mėlinauskas kalbina Antaną Karoblį. In *Respublika*. 1990 03 30. Nr. 70, p. 3.

Kur gausime profesionalių diplomatų?

– Teks juos patiems išsiugdyti, – sako Kauno Vytauto Didžiojo universiteto prorektoriaus pareigas laikinai einantis Antanas KAROBLIS, Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatas, su kuriuo kalbasi „Respublikos“ apžvalgininkas Stasys MĖLINAUSKAS.

Su Antanu Karobliu kalbėjomės per pirmąją parlamento sesijos pertrauką, kai deputatai susitikinėjo su savo apygardų rinkėjais. Jau buvome girdėję, kad Vytauto Didžiojo universitete brandinama mintis, be kita ko, ruošti ir diplomatus. Apie tai Antaną Karoblį paprašėme papasakoti plačiau.

– Ta idėja jau materializuojama, – pasakė deputatas. – Neseniai įvyko universiteto Senato posėdis, kuriame nutarėme jau ateinantį rudenį priimti dvidešimt penkis žmones studijuoti tarptautinę teisę. Šiuos studentus orientuosime diplomatiniam darbui.

Be abejo, tuoj paklausite: „O kas ir kaip tuos specialistus ruoš?“

Prieš Senato posėdį šiuos klausimus jau nagrinėjo sudaryta grupelė žmonių; pati diplomatų ruošimo idėja kilo prieš kokius metus. Manome, kad pradžioje išsiversime be didesnio vargo. Tikimės pasikviesti dėstytojų iš Vilniaus universiteto profesūros, iš Teisės fakulteto. Tačiau bėda su tarptautinės teisės žinovais. Neturime politikų, politologų. Tiesa, pora lietuvių yra dirbę Tarptautinių santykių institute Maskvoje. Maskvoje mokslus yra baigęs ir disertaciją apsigynė teisininkas Juozas Šatas. Jis ir sutiko kuruoti būsimųjų diplomatų ruošimą, jau turi paruošęs mokymo koncepciją, yra jau ir mokymo planas.

Nemažai tikimės iš užsieniečių specialistų. Tarp mūsų išeivių yra teisininkų, yra politologų. Tuos studentus tikimės trumpam pasiųsti ir į užsienį pasistažuoti, sakysim, pusmečiui. Antra vertus, po poros metų tie studentai jau neblogai mokės kai kurias užsienio kalbas (jų dėstymas universitete – sustiprintas), todėl, manau, bus galima pasikviesti ir kitataučių dėstytojų.

Numatyti tokie stojamieji egzaminai: lietuvių kalba, istorija, geografija, užsienio kalba. Reikia tikėtis, kad konkursas bus didelis, gal net 8–10 pretendentų į vieną vietą. Universitetui tik į naudą – bus iš ko pasirinkti.

Sovietų Sąjungoje lietuvių diplomatiniam darbui, galima sakyti, neskyrė, jais nepasitikėjo. Todėl dabar ir neturime tam paruoštų žmonių. Tokių žmonių rengimu Vytauto Didžiojo universitetas ir susirūpino. Laisvai, nepriklausomai Lietuvai reikės diplomatų.

Jų jau šiandien reikia.

Nr. 256. VDU mecenatų sąrašas. 1990 m. balandis

...Mecenatai... In *Studentų dienos*. 1990, nr. 3, p. 5, 16.

...Mecenatai...

Vytauto didžiojo Universiteto gautos finansinės paramos iš organizacijų ir asmenų sąrašas:

Jonavos chemijos statybinis trestas – 10 000 rb., I. Naginskaitė (Vilnius) – 50 rb., O. Praškėnienė (Vilnius) – 50 rb., Vilkijos tarybinis ūkis – 7 000 rb., Neveronių šiltnamių kombinatas – 2 000 rb., Neveronių šiltnamių kombinato darbuotojų lėšos – 349 rb., Kooperatyvas „Kasta“ – 1 000 rb., Kauno tarybinis ūkis-technikumas – 5 000 rb. , Kauno miesto projektavimo institutas – 5 000 rb., LTTGS „Banga“ – 8 000 rb., MGP „Atrama“ – 5 000 rb., Kauno hidrologinė ekspedicija – 5 000 rb., Kooperatyvas „Pramonė“ – 500 rb., Kooperatyras „Šaltukas“ – 2000 rb., Kooperatyvas „Profilaktika“ – 1000 rb., Lietuvos Veterinarijos akademija – 10 000 rb., Kauno automobilių remonto gamykla – 5000 rb., Lietuvos pramoninis susivienijimas „Neringa“ – 5 000 rb., Vilniaus A. Čistekovo vardo bandomoji pluošto dirbinių gamykla – 2 000 rb., Alytaus mašinų gamykla – 10 000 rb., Kooperatyvas „PCSY“ – 2 000 rb., Susivienijimas „Kauno baldai“ – 10 000 rb., O. Šervenikienė (Kaunas) – 25 rb., Kelių statybinių medžiagų įmonių gamybinis susivienijimas „Granitas“ – 25 000 rb., J. Janonio vardo popieriaus fabrikas – 15 000 rb., Lietuvos žemės ūkio

akademija – 10 000 rb., Visasąjunginio sviesto – sūrių MT instituto Lietuvos filialas – 3 000 rb., Tekstilės prekybos Kauno bazė – 3 000 rb., Ziberto vardo šilko kombinatas – 30 000 rb., Leidykla „Šviesa“ – 3 000 rb., Lietuvos respublikinis kooperatyvinis valstybinis statybos susivienijimas – 100 000 rb., Kauno avalynės didmeninės prekybos bazė – 300 rb., Kooperatyvas „Profilaktika“ – 1 000 rb., Eksperimentinė gamykla „Sanitas“ – 5 000 rb., KPI Cheminės technologijos fakultetas – 207 rb., Kauno dirbtinio pluošto gamykla – 20 000 rb., Avalynės fabrikas „Lituanica“ – 10 000 rb., Šilko audinių fabrikas „Kauno audiniai“ – 5 000 rb., „Fermentas“ – 20 000 rb., Kauno finansų skyrius – 13 000 rb.

Nr. 257. Studentų pokalbiai su Vladu Gronsku, Vidmantu Pekarsku, Algirdu Makarevičiumi, Raimundu Bentkumi, Rimantu Vaišniu. 1990 m. balandis

Dėstytojai. In *Studentų dienos*. 1990, Nr. 3, p. 11–15.

Dėstytojai

Su ekonomikos fakultete dirbančiais dėstytojais šnekėjosi Jonas Vitkauskas.

Prof. **Vladas Gronskas** – VDU dėsto Ekonomikos pagrindus.

Kl. Kokią Jūs matote Ekonomikos mokslų fakulteto ateitį?

ats. Sunku dabar kalbėti, nes jis dar galutinai nesuformuotas. Tačiau jis turėtų orientuotis į rinkos ekonomiką. Ypač tai svarbu, kai nauju keliu pasuko mūsų Respublika: jai būtinai reikalingi žmonės, galintys aptarnauti rinką.

Atrodytų paprasta pradėti ruošti specialistus, orientuotus ta kryptimi. Tačiau iš tikro taip nėra. Pirmiausia, labai trukdo praeitis, nes lig šiol ekonomistai buvo ruošiami suvalstybintai ekonomikai. Tokiam specialistui tereikėjo mokėti palaikyti ryšį su valdymo aparatu, sugebėti naudoti rezultatų pagražinimo elementus, kas visiškai nepriimtina rinkos ekonomikoje. Kita vertus, labai trūksta reikiamos literatūros. Ta, kuria mes dabar naudojamės, morališkai pasenusi, neatitinka sąlygų. Viena iš išeičių, reikia labiau remtis užsienio literatūra, tačiau tam reikia gerai mokėti užsienio kalbą. O kol kas reikėtų susirūpinti vertimais, tai galėtų daryti pats Universitetas. Taip pat Universitetas galėtų išleisti ir čia, Lietuvoje, gyvenančių dėstytojų parašytus vadovėlius.

Ruošiant specialistą, reikia remtis išsivysčiusių šalių patirtimi. Tuo tikslu užsienyje galėtų stažuotis dėstytojai. Dalis studentų, bent jau antrame kurse, taip pat galėtų pabūti tose šalyse. Pajutę rinkos pulsą, jie būtų imlesni naujovėms, geriau įsisavintų medžiagą.

kl. Labai daug aukštųjų mokyklų ėmė ruošti ekonomistus. Ar nesusidarys jų perteklius Respublikoje?

ats. Rinkos ekonomikos sąlygomis specialistų rengimas nėra centralizuotai reguliuojamas. Pati ekonomistų panaudojimo sistema patenka į konkurencinio mechanizmo vėžes. Tą dabartiniams studentams reikia turėti galvoje. Bus atranka ir ne visi galės surasti tinkamą darbą pagal savo profesiją, jei žinios bus paviršutiniškos, jei bus nekūrybiškai žiūrima į problemas.

kl. Kokia Jūsų nuomonė apie VDU studentus?

ats. Universitete dirbu neilgai, dar tik antras semestras. Per tiek laiko giliai pažinti žmonių neįmanoma. Tačiau drąsiai galiu sakyti, kad bendras įspūdis labai geras. Man su ekonomikos specialybės studentais tenka dirbti 25 metus. Per tą laiką nesu susidūręs su studentais, kurių tokia rimta pažiūra į mokslą, aukštos potencialinės galimybės, kūrybiškumas.

Manau, kad šių studentų, jei jie ir toliau dirbs kaip dirba dabar, laukia gera ateitis.

doc. **Vidmantas Pekarskas** – VDU ekonomistams dėsto matematiką.

kl. Ką galėtumėte pasakyti apie matematikos dėstymą VDU ekonomistams?

ats. Pirmame kurse išdėstomas klasikinis aukštosios matematikos kursas, o antrąjame dėstoma tikimybių teorija, matematinė statistika, o vėliau ir matematiniai metodai ekonomikoje.

Be to, dėstymas jūsų fakultete skiriasi jau vien tuo, kad paskaitos neatskirtos nuo pratybų. Taip pat jūsų programa skiriasi nuo ekonomistų programos KPI. Jūs gaunat siauresnį matematikos kursą, nes skiriama

mažiau valandų. Jums keturios, o KPI šešios ar net aštuonios. Todėl išdėstomi patys svarbiausi aukštosios matematikos klausimai, kurių reikės vėliau dėstant matematikos spec. kursus.

Nereikia manyti, kad dėstant matematiką, galima apsiriboti tik tų klausimų dėstymu, kurie turi taikomąjį pobūdį. Matematika turi savo struktūrą, savo vidinę logiką ir to nepaisyti negalima.

Kartais žmonės galvoja, kad gyvenime ne visko prireiks. Tuo tarpu matematika atlieka svarbų vaidmenį lavinant žmogaus mastymą, o ekonomistams tai ypač svarbu.

kl. Jūs populiarus studentų tarpe. Ar čia yra kokia paslaptis?

ats. Nežinau. Pirmiausia, nežinia, kas tai yra populiarumas. Visada į studentą žiūriu kaip į sau lygų. Ir niekada nepykstu, jei daug klausinėja, net kartais pats paskatinu.

Viskas kažkaip gaunasi savaime, kitaip nemoku. Manau, kad dėstytojui labai svarbu gerai išmanyti savo dalyką, kad laisvai jaustųsi auditorijoje.

kl. Kokia jūsų nuomonė apie VDU studentus?

ats. Nuomonė gera. Labai patinka žingeidumas, noras suprasti aiškinamą dalyką, o ne tik išklausyti. Jau daug metų dirbu, bet Un-to studentai dažnai paklausia to, ko lig šiol niekas neklausė.

Tačiau ir šie studentai išaugo tose pačiose mokyklose. Ir ne visi semestro bėgyje dirba tiek, kiek reikėtų. Tai studentų trūkumas visose aukštosiose mokyklose. Nors čia rezultatais esu patenkintas.

Algirdas Makarevičius – anglų k. katedros vedėjas

kl. Kokios anglų kalbos dėstymo perspektyvos VDU?

ats. Studentai turėtų per du metus anglų kalbą išmokti taip, kad galėtų ja klausytis paskaitų. Dabar reikėtų padidinti anglų k. krūvį bent iki 10 val. per savaitę. Planuojam labiau diferencijuoti grupes. Reiktų taip pat sumažinti ir studentų skaičių grupėse, bet tai vargu ar įmanoma, nes trūksta dėstytojų.

Dabar laukiam atvykstant dviejų anglų kalbos specialistų iš JAV ir Kanados. Tikimės, kad Pasaulio Lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras padės (tarpininkaus) surasti daugiau dėstytojų iš užsienio.

Nuo rugsėjo l d. planuojame keletą eksperimentinių grupių, kurioms taikysime intensyvaus mokymo metodus, sąlygos šiam darbui nėra idealios, nes trūksta specialių vadovėlių ir techninių priemonių.

Taip pat nuo rudens numatoma organizuoti vertėjų sekciją, kurioje užsienio kalbas geriau mokantys studentai galės geriau išmokti užsienio kalbą savo specialybės srityje ir ateityje dirbti vertėjais.

kl. Kokia Jūsų nuomonė apie VDU studentus?

ats. Labai gera. Studentai noriai mokosi kalbą. Aktyvūs užsiėmimų metu. Intensyviai organizuojant mokymo procesą su jais galima pasiekti labai gerų rezultatų.

Su Tiksliųjų mokslų fakulteto dėstytojais profesoriais R. Bentkumi (matematinė analizė) ir R. Vaišniu (fizika) kalbėjosi šio fakulteto studentas Linas Maknavičius.

Prof. **R. Bentkus** – (MA Matematikos-kibernetikos institutas), tikimybių teorija ir analizė.

kl. Ką Jūs mąstėte apie VDU, kai tik jis buvo atkurtas, ką manote dabar ir kokios mintys apie ateitį?

ats. Aš, aišku, teigiamai žiūrėjau į Universiteto atkūrimą. Mano nuomone, universitetų turėtų būti daug ir nedidelių, bet jie turėtų būti labai stipriai koordinuojami. Tokiu atveju atsiranda ir galimybė didesniam studentų kiekiui jaukiai mokytis, ir didesniam kiekiui profesorių dėstyti, yra sveikesnis režimas, geresnė mokymo kokybė ir rezultatai. Todėl aš pritariau VDU atkūrimui, nes, mano supratimu, Vilniaus universitete ir ne visi galėjo mokytis, ir ne visi galėjo dėstyti, mokymo procesas ten buvo kiek išsigimęs (Oho! Geras komplimentas Vilniaus universitetui! 1:0 VDU naudai. – L. M.). Aš už tai, kad universitetai būtų Kaune, Klaipėdoje, netgi ir Šiauliuose.

Kokia dabar yra padėtis? Pradžioje visi palaikė pradedamus darbus ir galvojo, kad gims kiti, o dabar padėtis tokia, kad dirbti reik, o nėra kam. Reikėtų koordinuoti mokymo procesą, numatyti programas, bendrą vaizdą. Dabar mes visi dirbam šios dienos darbus, nelabai planuodami rytojaus, visos savaitės, arba viso mėnesio darbą. Savo vieton viskas atsistos tik antrai, trečiai arba ketvirtai studentų laidai, tam, kad viskas susitvarkytų jau pirmajai, reiktų pagerinti koordinatorių darbą.

Na, o kaip bus? Bus gerai.

kl. Kaip reikėtų organizuoti atsiskaitymus?

ats. Atsiskaitymų tikslas tik vienas – pasiekti, kad studentas teisingai dirbtų, t. y. per mažiausią valandų kiekį lengviausiu jam būdu sužinotų daugiausia žinių. Atsiskaitymai turėtų būti dažniau ir už mažesnę kurso dalį.

kl. Prof. Pranevičius ruošiasi rengti fizikos atsiskaitymą urmu, įtraukiant visą kursą. Jis mano, kad taip geriau pajusime ryšius tarp atskirų dalių ir pan.

ats. Suprantu prof. Pranevičiaus mintį. Aš tikrai prieš tokią sistemą, kad jei atsiskaitei, tai gali jau ir pamiršti. Programa turėtų būti tokia: tai, ką išmokai pirmame semestre, antrame kartoji, tik kitame lygyje, trečiame taip pat, ir galiausiai pasiekiamas toks lygis, kad paskutinį kart atsiskaitai už visą kursą, tik kiekvieną kartą naujų dalykų prisideda nedaug.

O atsiskaitymai reikalingi. Net jei studentas ir labai gerų norų, vistiek jo darbas tampa aktyvesnis.

kl. Ar reikia ruošti VD Universitete matematikus?

ats. Būtų labai neteisinga, jeigu nuo pat pirmo kurso Vytauto Didžiojo universitetas pradėtų kažką ruošti. Idealus variantas būtų, jei išklausius 3–4 kursus būtų galima važiuoti toliau specializuotis, praeiti spec. kursus Kauno universitete, Vilniaus universitete, MA institutuose, užsienyje, – tik taip galima paruošti specialistą.

Dabar VDU žmonės turėtų gauti pagrindus, suprasti ko nori ir toliau rinktis, kur mokytis ir ką mokytis.

Be to, užsienio aukštosiose mokyklose yra tokia tvarka, kad žmogus, baigęs konkretų universitetą, neturi teisės pasilikti jame dirbti.

kl. Kaip tik taip dabar KPI ir yra – patys geriausi absolventai paliekami vietoje...

ats. Čia yra pati neteisingiausia politika, vedanti prie išsigimimo. Nes jei bus užsidarymas savyje ir „ruošimas sau", tai bus technikumas ar proftechninė mokykla, bet jokiu būdu ne universitetinio mąstymo aukštoji.

kl. Jūs žinote dabartinę Tiksliųjų mokslų fakulteto specifiką, kad yra labai didelis mokymosi krūvis, kad studentai neįėję į universitetines vėžes, kad jiems sunku. Ką patartumėte?

ats. Mano nuomone, normalus krūvis yra 10 valandų per parą (sekmadieniai laisvi): yra blogai, jei žmogus dirba arba daugiau, arba mažiau. Iš šių 10 val. tik 4–6 turėtų būti skirtos naujų dalykų sužinojimui. Jei atrodo, kad jūsų krūvis yra per didelis, jūs turit suskaičiuoti ir pareikalauti, kad dalis paskaitų būtų fakultatyvinės. Laikant egzaminus, turi būti nustatytas skaičius egzaminų, laisvai pasirenkamų iš didelio skaičiaus disciplinų. II–III-iame kurse tai bus ryšku: jūs pajusit, kad neaprėpiate visko, ką jums dėsto, turėsite nuspręsti, ką pasirinkti.

kl. Kokia Jūsų nuomonė apie Universiteto studentus?

ats. Man patinka studentai. Jie kažko siekia, nepraradę noro mokytis ir mokosi labai aktyviai. Bet labai didelis skirtumas tarp stipriausių ir silpniausių, tai gerai, tačiau kartu ir blogai: reikia labai diferencijuotai dėstyti. Čia nėra užmigimo, abejingumo, kuris dažnas kitose aukštosiose mokyklose. Jaučiamas pakilimas, žodžiu, jie yra sužadinti studentai.

Prof. **R. Vaišnys** (USA, Yale University), electrical engineering and geology geophysics.

kl. Pirmiausia leiskit Jus pasveikinti išrinktą į VDU Senato išeivijos dalį. Kokios Jūsų mintys apie Universitetą buvo tada, spalio mėn.?

ats. Džiaugėmės, kad atstatė Universitetą, jautėm pareigą padėti, tikėjomės, kad jis sparčiai augs ir vystysis. Maniau, kad būsim naudingi svarstant vystymosi planus, palaikant ryšius su Amerikos švietimo institucijomis. Svarbiausia mintis buvo steigti nepriklausomą Universitetą, kuriame būtų užtikrinta žodžio ir minties laisvė. Daliai Senato gyvenant kitur, Universitetas atsparesnis lokaliniams pakitimams.

kl. Štai Jūs atvažiavote į Lietuvą, pajautėte Universiteto gyvenimą. Koks dabar Jūsų požiūris ir ką Jūs manote apie ateities perspektyvas?

ats. Atvažiavus pasidarė aiškiau, kokios Universiteto vystymosi kliūtys: vienos yra materialinės, kitos – politinės. Reikės daug pastangų ir darbo, kad Universitetas augtų ir vystytųsi pozityviai. Dabar, kai įsijungiau į tuos darbus, suvokiau, kokio masto jie yra, ką konkrečiai ir pirmiausiai reikės padėti. Yra daug užduočių, karias reikės atlikti, ir man aišku, prie ko aš pats galėsiu prisidėti.

Be to, yra tokių reikalų, kuriuose galėtų pagelbėti ir visuomenė tiek Amerikoje, tiek Lietuvoje.

kl. Mąstoma apie dvi Universiteto vystymosi kryptis, iš kurių teks pasirinkti vieną: anglosaksiškas-amerikietiškas arba tradicinis europinis. Turint galvoje Universiteto humanitarinį profilį ir tai, kad Lietuva yra Europos širdyje, ar Jūs manote, kad VDU ir visai Lietuvai, lietuvių dvasiai yra artimesnė europinė akademinė sistema?

ats. Prie sprendimo reikėtų prieiti konsensuso būdu. Aš pats neturiu įsitikinimų, kurią kryptį pasirinkti. Svarbu išlaikyti aukštą intelektualinį lygį, garantuoti minties, žodžio ir sąžinės išraiškos laisvę, ir kad tai įsikūnytų visiems amžiams. O forma, kaip tas būtų įgyvendinama, yra antros eilės rūpestis, tai galima įgyvendinti ir europiniame, ir amerikietiškame stiliuje.

Gal būtų galima sukurti tokią struktūrą, kad mintijimo būdai ir vidaus mechanizmai būtų specifiškai lietuviški, tik atskiros dalys atitiktų kitų universitetų struktūras, pvz. laipsnių sistema. Laikas mums patiems pagalvoti, ko mes norim, ko mes siekiam, kaip mes prie to prieinam.

kl. Kokią Jūs matote fizikos ateitį VDU?

ats. Man atrodo, kad bet kokiam universitete turi būti vitaliniai, tikslieji ir netgi inžineriniai mokslai. Susipažinimas su žmogaus kūryba, gamtos dėsniais yra svarbus kiekvienam išsilavinusiam žmogui. Šia prasme fizika turėtų būti stipri Universiteto dalis, kaip vienas iš pagrindinių gamtos pažinimo būdų.

Kalbant apie Fizikos fakultetą ir apskritai apie atskirus fakultetus, vienas klausimas yra fakultetų, kaip administracinių-organizacinių vienetų veikimas, kitas klausimas, kiek laisvės turi studentas dalyvauti šių vienetų veikloje. Lietuvoje yra tapusi tradicija, kai stojama į fakultetą, ir jis yra baigiamas. Tai būtų nepageidautinas studentų laisvės apribojimas. Studentai geriausiai mokosi tada, kai jų siekiai yra jiems aktualūs ir prasmingi. Studentai į universitetą įstoja tam, kad bręstų ir įsigytų informacijos, o kad jie stojimo metu nuspręstų, jog jie vystysis būtent taip, o ne kitaip, yra per anksti. Intelektualinės krypties pasirinkimo laisvė turi būti išlaikoma iki paskutinio momento, iki diplomo įteikimo. Sistema turėtų užtikrinti pasirinkimo lankstumą. Jei fakultetai yra administraciniai, kurie padės susipažinti su intelektualiniu pasauliu, padės bręsti ir vystytis studentams taip, kaip jie norėtų, ir pagal tai, kas jiem brangu ir svarbu, jei fakultetinė struktūra neribos žodžio, minties, tyrinėjimų laisvės, tai ta struktūra visiškai priimtina.

kl. Ką Jūs manote apie mūsų studentus? Kuo jie skiriasi nuo Jeilo universiteto studentų?

ats. Labai, malonu, kad Universitete aukšta studentų kokybė, surinkti gabūs studentai. Kiekvienas studentas man yra individas, kuris aiškiai skiriasi nuo studento, kurį aš pažinojau savo Universitete. Yra bendri skirtumai, nes čia augantys formavosi visai kitokioje sistemoje. Kitokioje aplinkoje.

Čia studentai klasėje mažiau aktyvūs, ten studentai jau nuo vidurinės mokyklos skatinami reikšti savo nuomonę ir pripratę prie to. Atskiruose pokalbiuose asmenys savo nuomonę reiškia įdomiai ir kūrybingai, iškelia įvairius klausimus – čia nėra nei žinių trūkumo, nei sugebėjimo, tik galbūt neįpratimas tai daryti didesnės klasės atmosferoje.

kl. Lietuviškas būdas?

ats. Taip, tai lietuviškas kuklumas...

kl. Jūs atvažiavote į Lietuvą labai lemtingu ir labai įdomiu momentu. Kaip jaučiatės Lietuvoje? Kokios mintys ir įspūdžiai?

ats. Aš tikiu, kad slegiančios problemos išsispręs, laukiu pilnai ir visapusiškai veikiančios nepriklausomos Lietuvos. Kai ji bus pripažinta, iškils daug konkrečių sunkumų, reikės visiems rimtai dirbti, tęsti gyvenimą toliau. Paskelbus Nepriklausomybę, automatiškai neišspręsim daugybės problemų. Mobilizuosim žmonių energiją ir interesus, kad viskas žymiai greičiau vystytųsi.

– Ačiū už pokalbį.

Nr. 258. Rimanto Marčėno pasisakymas. 1990 m. balandžio 9 d.

Marčėnas, Rimantas. Skaisčiai degam ar smilkstam... In *Kauno tiesa*. 1990 04 09. Nr. 80, p. 3.

Skaisčiai degam ar smilkstam...

Darbo metai tradicinėje „tarybinėje“ aukštojoje mokykloje suformavo ne itin optimistišką požiūrį į Lietuvos ateitį. Mat tarp šimtų studentų ir absolventų gana retai pasitaikydavo smalsių, veržlių, kūrybingų vaikinų ir merginų. Ne taip daug buvo tokių, kuriems diplomo gavimas nebuvo svarbiausias ir vienintelis

studijų tikslas, kurių mintys ir svajos išsiverždavo iš ankštokų buitinio pasaulėlio sienų į beribes žmogaus egzistavimo, tautos buvimo prasmės ieškojimo erdves. Suprantama, suvokiau, kad tik nedaugelis svetimoms akims praverdavo savo sielos „dureles", žinojau, kad tikrasis dvasingumas nemėgsta afišuotis, tačiau abejonės ir nerimas nemažėjo. „Kur gali nueiti tauta, – niūriai galvojau, – jeigu didelė dalis jos elito, – studentija dieną naktį kliedi vien apie asmeninę materialinę gerovę, pripažindami ir vertindami tiktai rankomis pačiupinėjamą žmogiškosios egzistencijas realybę?"

Visi suvokiame, kad daugelis jaunųjų yra iki koktumo persisotinę šnekomis apie šviesią didžiosios valstybės ir jos tautų ateitį. (Paskelbus apie Lietuvos Nepriklausomybę, tikėkime, gražūs žodžiai ims pamažu materializuotis, kad ir kaip jėgos iš šalies pagalius bekaišiotų.) Skeptiko ir bet kokių kilnesnių idealų nepripažįstančio materialisto kelias, nors pats lengviausias, tačiau pats nežmoniškiausias.

Nevardinsiu VVU Kauno vakarinio fakulteto, kuriame daug metų dirbu, absolventų, šiandien gerbiamų ir vertinamų savo darbovietėse, o kartais ir visoje Respublikoje žinomų. Ne tik pastarųjų, bet ir pirmųjų galėtų būti ir daugiau. Toks vardijimas būtų neobjektyvus dar ir todėl, kad yra asmenų, kurie savo pavardės net „parapijiniu" mastu neišgarsino, nes patys šito netroško, tačiau apie kurių bičiulystę kiekvienas doras žmogus galėtų tik pasvajoti.

Nuogąstavimai dėl Lietuvos ateities ėmė mažėti, kai likimas suvedė su Vytauto Didžiojo universiteto studentais. Suprantama, tasai optimizmas nėra toks, kad norėtųsi klykauti iš džiaugsmo, jį pavadinčiau blaiviu optimizmu. Pagyrimų naujojo universiteto studentams būtų galima išsakyti daugiau ir svaresnių, negu priekaištų. O vis dėlto pasižiūrėjus reiklesniu žvilgsniu ir, kaip sakoma, kartelę aukščiau pakėlus, yra dėl ko papriekaištauti ir jauniesiems Vytauto Didžiojo universiteto kolegoms. Jie, kaip ir mes, jų pedagogai, taip pat ne iš dangaus nukrito, o „tarybinėje" žemėje augo, išliaupsinta sovietinė visuomenė juos formavo.

Priekaištai nėra esminiai, bet juos išdėstyti reikia. Labai jau ilgai nebuvo priimta kalbėti apie kasdieninę, pačią elementariausią elgesio kultūrą, tarkim, apie sveikinimąsi su gatvėje sutiktu pažįstamu žmogumi. Neverta nė kalbėti apie tokias „smulkmenas", kaip pati pasisveikinimo forma – ištraukus rankas iš kišenių ar ne, su cigarete dantyse. Kadaise Lietuvos sodžiuje buvo priimta net su pirmąkart matomu žmogumi pasisveikinti. Nesutikčiau, kad šitai reikėtų vadinti provincialumu blogąja šio žodžio prasme. Mes nė nepastebėjome, kaip virtome kraštu, kuriame labai retai šiaip sau, be aiškios priežasties žmogus nusišypso žmogui. (Nūnai Vakarų krašte, išvydę mums draugiškai besišypsantį žmogų, sutrinkame, nes esame neįpratę, kad kas nors būtų veltui dalijama.) Užtat nei iš šio, nei iš to iškolioti vienas kitą puikiausiai sugebame. Neraginu sugrįžti prie to, ko sugrąžinti jau neįmanoma. Tačiau vis dėlto pasveikinti pažįstamą žmogų, ne priešą, ne niekšą, tartum nei didelių pastangų, nei didelio išsiauklėjimo nereikia. O pasirodo – reikia! Gal tūlas nesilabina iš kuklumo arba savo energiją taupo – kas žino, gal dėstytojas jo neįsidėmėjo, neatsakys į pasveikinimą pasveikinimu. Juokinga ir tiek. Net valstybės vyrai, sporto žvaigždės, kultūros įžymybės džiaugiasi kaip vaikai, kai nepažįstami žmonės su jais pasisveikina.

Žinia, mandagiam žmogui nesunku pirmam pasveikinti jaunesnį už save asmenį, dėl to karūna nuo galvos dar nė vienam nenukrito. Tačiau Lietuvoje visgi nuo seno buvo priimta amžiumi už save vyresnį žmogų sveikinti pirmam, bet pirmam nekišti rankos, tarkim, savo vienaamžei moteriai. Ak, kaip mes mėgom deklaruoti (ypač Kovo 8-ąją) pagarbą savosioms moterims ir kaip mažai ją rodėme ir teberodome realiame gyvenime. Netgi praleisti jas priekyje savęs pro autobuso duris ir tai kai kam būna didelis žygdarbis. Kai šitaip elgiasi koks iš Kaliningrado srities atvykęs maišelninkas, stebėtis netenka, tačiau juk ir „inteligentiškiausi" jaunikaičiai diena iš dienos panašias nuodėmes ir nuodėmėles daro.

Kalbam apie brolybę, susiėmę už rankų stovim „Baltijos žiede", o žiūrėk, netgi paprasčiausią „labą dieną" ištarti žmogui, su kuriuo prieš metus kitus ilgesnį laiką rodosi, visai bičiuliškai buvo bendrauta, liežuvis neapsiverčia. Nesibaiminu būti kategoriškas: sulūžusio grašio nevertas žmogelis, kurs sveikinasi tik su „reikalingais", „pavojingais", piniginga is asmenimis! Mūsų naujieji politikai dar visai neseniai taip pat „šaunų" pavyzdį rodė, kai vietoje normalaus civilizuoto mandagumo, vienas kitą vos ne tautos išdavikais skubėjo apšaukti. (Norisi tikėti, kad visa tai jau praeityje.)

Sakoma: įsiklausyk į mažo vaiko žodžius ir sužinosi, kaip tėvai tarpusavyje šneka. Nuo savęs pridurčiau: paklausyk, kaip nuvargęs ar blogai besijaučiantis žmogus kalbasi telefonu su „paklydusiu" – ne tą numerį surinkusiu nepažįstamu asmeniu, ir labai daug sužinosi apie jo charakterį, išsiauklėjimą.

Esu tikras, kad normalioje šeimoje, kurioje buitinei etikai buvo skiriama dėmesio, išaugęs jaunuolis laikysis elementariausių civilizuoto elgesio normų. Darželis ir mokykla, užsiėmę ideologizavimu ir politizavimu, į šias „smulkmenas" numodavo ranka arba naiviai vylėsi mandagumą įdiegti prievarta.

Kiekvienam, kuris lietuvių tautą vėl nori regėti civilizuotų tautų šeimoje, esu tikras, nebus sunku padaryti tokias kosmetines, didelių dvasinių pastangų nereikalaujančias, savo elgesio pataisas.

Atkurtasis VDU netrukus užbaigs pirmuosius mokslo metus. Manau, visi, kurie dėstome „vytautinukams“, galime nesvyruodami pareikšti, kad Lietuvos žemėje susiformavo dar vienas gražus būrys jaunuolių ir merginų, kurių mintys visų pirma nukreiptos į neaprėpiamas ir neišmatuojamas žmogaus dvasios erdves, kurie susirūpinę ne tik savo, bet ir visos tautos ateitimi, kurie dar neprarado idealų. Džiugu, kad jie (ne tik humanitarines specialybes pasirinkusieji) suvokia, jog mes, lietuviai, esame pasauliui įdomūs ir reikšmingi būtent savosios kultūros savitumu, nepakartojamumu, kad suvienodėję su kitais, ištirpę masinėje beveidėje kultūroje, mes tapsime niekas – šitai prilygtų tautos išnykimo tragedijai. Nors daugelis puikiai suprantam, kad net vienos kurios žvėrių rūšies, tarkim, stumbrų, išnykimas būtų didelė netektis Žemės gamtai, kažkodėl neįsisąmoniname, jog net vienui vienos tautos žuvimas – neatitaisoma nelaimė visai žmonijai. Gal šituo ir neverta stebėtis, nes mūsų „internacionalinėje“ valstybėje ne tik nebuvo raudama dėl tautų susiliejimo, paprasčiau tariant, jų surusėjimo, bet netgi džiaugiamasi tuo.

Vienu metu vaidenosi, kad kartų perimamumo tiltas tuoj sugrius, ir viskas, ką mūsų tauta sau ir visai žmonijai pajėgi atnešti iš praeities į ateitį, prasmegs nebūties gelmėj.

Tikiu, anksčiau ar vėliau Vytauto Didžiojo universitetas akumuliuos visa, kas geriausia, pažangiausia šiuolaikiniuose pasaulio universitetuose, pagal senas Lietuvos tradicijas orientuosis ne į Rytus, o į Vakarus. Tačiau kol kas, tiesą sakant, tas VDU „europinis lygis“ daugiau skrajoja svajonių dausose, negu vaikšto mūsų realybės žeme. Šiandieninė Respublikos politinė, socialinė ir ekonominė situacija dar neleidžia jo įgyvendinti. Ir vis dėlto yra dalykų, kurie, mano galva, neįgyvendinami ne dėl objektyvių priežasčių. Pavyzdžiui, apie racionalų mokymo proceso organizavimą kol kas kalbėti netenka, visa tai vyksta ganėtinai stichiškai. Nei studentai, nei dėstytojai iš anksto nežino, kokia akademinių valandų suma bus paskirta konkrečiam skaitomam kursui, negali iš anksto suplanuoti, plačiau ar koncentruotai jį dėstyti.

Dar mokslinės konferencijos „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ (1989 m. balandžio 26–28 d.) metu daugelis universiteto atkūrėjų visa širdimi pritarė išeivijos prof. B. Vaškelio minčiai, jog tremtinių dvasinė kultūra reikalauja įdėmaus tyrinėjimo, kad rimtos mokslinės analizės prašyte prašosi dvasininkų indėlis į Lietuvos kultūros raidą. Visa tai galėtų aprėpti naujai skaitoma svarbi disciplina „Lietuvių kultūra Lietuvoje ir išeivijoje“. Deja, šie ir kiti gražūs sumanymai nerealizuojami. Tartum norėtume pabėgti nuo iki gyvo kaulo įsipykusio tarybinio gyvenimo chaotiškumo ir neracionalumo, tačiau kaip tas ratu einantis paklydėlis pamatome, kad ir vėl toje pačioje vietoje stovime.

Vargina ir dezorganizuoja, kad viskas laikina – dėstytojai, rūmai, auditorijos, net universiteto vadovybė. Manyčiau, niekam neišeis į naudą, jei ir toliau tiksliųjų mokslų atstovai spręs, kokias humanitarines disciplinas ir kokie asmenys studentams – humanitarams privalo skaityti. Tai, ko iš inercijos neįstengiame suvokti mes, pedagogai, suvokia studentai. Antai, VDU studentė humanitarė pastebėjo, kad mus tiesiog hipnotizuoja moksliniai vardai ir laipsniai, konkrečiai paminėdama porą aukščiausius titulus turinčių asmenų, kurių paskaitos tėra mėgėjiško lygio. Negi mes nežinom, negi taip greit užmiršom, už kokius „mokslinius“ „socializmo statybos“ Lietuvoje tyrinėjimus buvo suteikiami istorijos daktarų vardai? Objektyvumo labui pripažinkime, kad ir daugelio kitų visuomeninių mokslų gerokai ideologizuotoje, pseudomokslinėje dirvoje išdygo ne vienas įtartino sveikumo „baravykėlis“ – mokslų kandidatas ar daktaras.

Atsižvelgiant į realią situaciją, būtų visai normalu, jeigu jauni netituluoti dėstytojai palaipsniui profesiškai tobulėtų drauge su savo studentais. (Mes nepakankamai suvokiame, kad savito mąstymo, originalios pasaulėjautos studentai labai pozityviai veikia dar nesuspėjusio sustabarėti pedagogo pažiūras.) O jeigu tie dėstytojai visgi neįstengtų tobulėti, jeigu netaptų tikrais savo srities profesionalais, studentai apie tai pareikštų savo nuomonę.

Mes neturime pamiršti, kad universitete surinkti tokį gražų būrį gabių ir darbščių studentų pavyko dar ir todėl, jog ikikarinio universiteto vardas buvo apgaubtas romantiška ir tauria aureole. Į jį besiveržiantys jaunuoliai, ačiū Dievui, dar nebuvo praradę jaunatviškos, dideliems darbams skatinančios romantikos. Tačiau jeigu mes ir toliau išliksime formalistai, galime prarasti tą neįkainojamą vertybę, kurią, viso ko stingant, tebeturime – studentų moralinį nusiteikimą sąžiningai, visomis intelektualinėmis išgalėmis studijuoti ir tobulėti, jų jaunatvišką entuziazmą ir sveiką smalsumą, be kurio neįmanomas įvairiapusės asmenybės susiformavimas. Ir nors studentų „uždirbti“ pažymiai jų pirmosios egzaminų sesijos metu yra formalus studijų kokybės rodiklis, tačiau kaip čia nepasidžiaugsi, kad skirtingų disciplinų įsisavinimą vertinę tiek amžiumi, tiek patirtimi ganėtinai skirtingi dėstytojai, „sutartinai“ į studijų knygeles surašė labai aukštus balus. „Socialistinė“ sistema mus pripratino nesistebėti, kai būsimas „aukštos kvalifikacijos“

specialistas visus egzaminus laiko „patenkinamai“, tačiau netekome amo, susidūrę su vakarietiško tipo jaunuoliais, ambicingai siekiančiais labai gero savo žinių įvertinimo!

Į kol kas silpną, nors skaisčią, naujai užkurto mokslo ir kultūros židinio liepsnelę su meile ir rūpesčiu žvelgia visos Lietuvos ir mūsų išeivijos brolių akys. Geranoriškos rankos į židinį įmeta kaitrią pliauskelę. Manau, nebetoli tas metas, kai jis suliepsnos kaitriai ir šviesiai, jo atšvaitai gražiai nutvieks mūsų veidus, šiluma sušildys širdis.

Rimantas MARČĖNAS
Docentas

Edmundo KATINO fotoetiudas [gal būt VDU studentės nuotrauka]

Nr. 259. Juozo Šato laiškas Algirdui Avižieniui. 1990 m. balandžio 10 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 31, l. 1–2. Mašinraštis, originalas.

Gerbiamas ir mielas profesoriau!

Priimkite mano sveikinimus ir nuoširdžiausius linkėjimus.

Esu Jums labai dėkingas už kvietimą dalyvauti praeitais metais Čikagoje vykusiame simpoziume. Tačiau kol apsisuko buvusios mūsų biurokratijos smagratis – traukinys nuvažiavo ir JAV konsulatas Leningrade atsisakė priimti vizavimui mano pasą, nes buvo praleistas terminas. Labai gaila! Taip norėjosi dalyvauti šiame nepaprastame pasaulinės lituanikos renginyje ir ne vien dėl smalsumo. Tikėjausi susitikti ten su užsienyje gyvenančiais lietuviais – teisininkais, diplomatais, politikais – pakviesti juos skaityti paskaitas Vytauto Didžiojo universitete. Deja, geri norai neišsipildė. Lieku su viltimi sulaukti kitos panašios progos ir Jūsų tarpininkavimo.

Šių metų vasario 28 d. VDU Senatas (jo Lietuvoje esanti dalis) pagaliau pritarė mano senokai siūlomai idėjai pradėti ruošti Universitete specialistus Nepriklausomos Lietuvos užsienio tarnyboms. Šiais metais nutarta priimti 25 studentus į tarptautinės teisės specialybę, kurie po 5 metų turėtų tapti pirmaisiais būsimųjų mūsų pasiuntinybių, konsulatų ir kitokių atstovybių užsienyje kvalifikuotais darbuotojais. Labai norėtųsi, kad jų tarpe būtų ir išeivijos jaunuoliai. Prisiminkime, kiek daug gero prieškarinės Lietuvos labui nuveikė Bronius Balutis – buvęs amerikietis, vėliau tapęs talentingu Lietuvos diplomatu, ambasadoriumi kai kuriose užsienio valstybėse. Tokių talentų tarp išeivijos jaunuolių, be abejo, yra ir dabar. Todėl siunčiu Jums mano spaudai paruoštą straipsnį, kviečiantį jaunuolius mokytis šios profesijos. Būtų labai gerai, kad šį straipsnį paskelbtų „Draugas“ ir kiti JAV bei kitose užsienio šalyse leidžiami lietuviškieji laikraščiai. Tokiu būdu daugiau išeivijos jaunuolių sužinotų apie mūsų kvietimus. Ir apskritai, mano supratimu būtų tik geriau, jeigu daugiau išeivijos lietuviškojo jaunimo atvyktų studijuoti į Vytauto Didžiojo universitetą (tegul ir kitų specialybių).

Pridedu Jūsų žiniai ir VDU Senato patvirtintą Tarptautinės teisės specialybės studentų mokymo planą. Jis (kartu su straipsniu) taip pat galėtų būti paskelbtas užsienio spaudoje. Iš šiame plane išvardintų disciplinų asmeniškai aš ketinu dėstyti tarptautinę viešąją ir tarptautinę privatinę teisę. Tačiau aiškiai matau ir tam darbui savo (sovietinio) pasiruošimo spragas bei trūkumus. Todėl būčiau labai dėkingas bet kuriam JAV universitetui, kuris sutiktų priimti mane stažuotis ir sudarytų tam reikiamas galimybes (turint galvoje, kad Lietuva dar ilgai neturės konvertuojamos valiutos). Tik tokiu būdu numatau {galimybę} priartinti savo atsakingam darbui kvalifikacinį pasiruošimą prie tarptautinių (pasaulinių) standartų reikalavimų.

Girdėjau, kad Jūs, Gerbiamas profesorius, gegužės mėn. ketinate atvykti į Lietuvą. Taigi, linkiu Jums geriausios kloties, laimingos kelionės ir iki greito susitikimo Lietuvos žemėje.

Su pagarba [parašas] doc. Juozas Šatas

1990.04.10

Nr. 260. Juozo Šato kvietimas išeivijos jaunimui studijuoti tarptautinę teisę VDU. 1990 m. balandis

AAA, f. 5, ap. 4, b. 31, l. 3–4. Mašinraštis, originalas.

Diplomatai nepriklausomai Lietuvai

Tikriausiai kiekvienam aišku, kad atsikūrusiai Lietuvos Respublikai labai reikalingi specialistai, kurie sugebėtų kvalifikuotai atstovauti jai užsienyje ir ginti ten josios interesus. Tokių specialistų, deja, beveik neturime. Todėl Vytauto Didžiojo universiteto Senatas vieningai pritarė siūlymui jau šiais metais pradėti ruošti tarptautinės teisės specialistus, t. y. žmones, kurie dirbs būsimosiose Lietuvos Respublikos ambasadose, konsulatuose, prekybos atstovybėse, tarptautinėse organizacijose ir kitose užsienio reikalų žinybose. Į pirmąją būsimųjų diplomatinių tarnybų darbuotojų grupę numatoma priimti 25 merginas ir vaikinus, kurie ryšis paaukoti penkerius savo jaunystės metus tikrai sunkioms studijoms Universitete, o po to ir nelengvam darbui už Tėvynės ribų.

Pagal VDU Senato patvirtintą šios specialybės mokymo planą studentui reikės gerai išmokti anglų kalbą, pakankamai gerai kalbėti kita užsienio kalba ir išstudijuoti apie 50 bendrojo lavinimo, tarptautinės teisės, diplomatijos, Lietuvos vidaus teisės ir kitokių humanitarinių, istorinių, ekonominių, bei teisinių disciplinų. Jų sąrašas ne tik ilgas, bet ir labai įvairus. Pavyzdžiui, pirmaisiais studijų metais studentams bus perteikiamos žinios apie Lietuvos istoriją, jos kalbą, etnokultūrą, politologiją, filosofiją, sociologiją, psichologiją, logiką, informatiką. Vėliau būsimųjų diplomatinių tarnybų specialistams teks giliai įsisavinti įvairių tarptautinės teisės ir diplomatijos disciplinų žinias: tarptautinę diplomatinę ir konsulinę teisę, tarptautinę jūrų, oro erdvės ir kosmoso teisę, tarptautinę žmogaus teisių apsaugą, tarptautinę prekybos, transporto, muitų ir kitas tarptautines teisines disciplinas bei problemas, numatomas ir platus specializuotas diplomatinis studentų paruošimas. Jiems bus dėstoma: Lietuvos ir Visuotinė diplomatijos istorija, Tarptautinių derybų organizavimo ir sutarčių sudarymo metodika, diplomatinė etika (protokolas) ir kitos disciplinos, susijusios su būsimo darbuotojo diplomatine veikla. Nemažai bus studijuojama ir bendrateisinių bei Respublikos vidaus teisinių disciplinų.

Taigi, be jokios abejonės studento laukia labai sunkus ir kruopštus darbas. Todėl prieš įteikiant pareiškimą mokytis šios specialybės, patarčiau kiekvienam jaunuoliui dar kartą gerai pagalvoti, įvertinti savo sugebėjimus (ypač kalboms), valią, ištvermę ir net sveikatą.

Kviečiame studijuoti šią specialybę ir užsienyje gyvenantį Lietuviškąjį jaunimą. Jau pats faktas, kad jie moka vieną ar daugiau užsienio kalbų labai palengvins mūsų ir jų pačių darbą. Pavyzdžiui, vietoje privalomos anglų kalbos, juos galėtume išmokyti japonų, kinų, arabų ar kitų retesnių kalbų, kurių žinojimas ateityje mums bus nepaprastai reikalingas. Tapę Lietuvos Respublikos piliečiais tokie išeivijos jaunuoliai galės sėkmingai atstovauti Lietuvos interesus užsienyje. O jeigu kuris nors iš jų užbaigęs Universitetą panorės grįžti į savo tėvynę ir dirbti tos šalies diplomatiniame korpuse – mes didžiuosimės tuo, kad į platų diplomatijos vieškelį išvedėme jį mes – Vytauto Didžiojo Universiteto profesoriai, docentai, dėstytojai. Todėl kviečiu Tave, lietuviškosios išeivijos jaunuoli, išbandyk savo jėgas bei laimę tėvų ir protėvių žemėje. Kas žino, gal ji tau bus sėkmės ir laimės oazė?!

Primenu, kad šiais metais stojamieji egzaminai į Vytauto Didžiojo universitetą prasideda liepos 3 d. Stojantieji į tarptautinės teisės specialybę laiko šiuos stojamuosius egzaminus: užsienio ir lietuvių kalbą (raštu), istoriją ir geografiją (žodžiu). Pareiškimas, vidurinės mokyklos (koledžo) baigimo diplomas ir 2 fotonuotraukos turi būti įteiktos Priėmimo į VDU komisijai (233000, Kaunas, Laisvės al. Nr. 53) iki š. m. liepos 2 d. Stojamųjų egzaminų laikymo ir studijų laikotarpiui Universitetas suteikia studentui vietą bendrabutyje.

Docentas Juozas Šatas [parašas]
Vytauto Didžiojo Universiteto Senato narys

Nr. 261. Gedimino Kostkevičiaus pokalbis su Birute Neverauskaite. 1990 m. balandžio 11 d.

Tiltas, jungiąs tautiečius / Birutės Neverauskaitės pokalbis su Gediminu Kostkevičiumi. In *Atgimimas*. 1990 04 11–18. Nr. 15, p. 8.

Tiltas, jungiąs tautiečius

Praėjusiais metais Kaune įvykusi mokslinė konferencija „Tautinės aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ nutarė įsteigti Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centrą. Kaip kilo tokia idėja, kokie šios organizacijos tikslai, su Centro vicedirektoriumi Gediminu KOSTKEVIČIUMI kalbasi mūsų korespondentė Birutė Neverauskaitė.

– Tai buvo prof Broniaus Vaškelio iš JAV Ilinojaus universiteto pranešimo mintis – įsteigti tokią organizaciją, kuri būtų tiltas, jungiąs tautos išeiviją su broliais ir sesėmis Tėvynėje. Užsienio lietuviai nori kaip pilnateisiai šeimininkai dalyvauti kultūriniame ir akademiniame Lietuvos gyvenime. Savo ruožtu Lietuva turi išsaugoti visa, ką sukūrė išeivija emigracijoje.

Turime suvokti, kad esame viena tauta, nesvarbu, kurioje šalyje gyvename ir kokia kalba kalbame. Pavyzdžiui, neseniai buvo atvykęs į Lietuvą politologas Ričardas Krickus (JAV). Jis nemoka lietuvių kalbos, bet nori dėstyti Vytauto Didžiojo universitete. Profesorius Henris Dauderis (Kanada) – jau trečios kartos amerikietis, lietuviškai kalba silpnai, bet dabar aktyviai mokosi ir taip pat atvažiuos dėstyti į Vytauto Didžiojo universitetą.

– Ar užsienyje nėra centro, vienijančio išeivijos lietuvius?

– Kai kur veikia regioniniai centrai. Bene didžiausias iš jų – Lemonte, prie Čikagos. Bet tai nėra organizacija. Taip vadinasi pastatų kompleksas, pirktas už visuomenės aukas. Čia įsikūrę pranciškonų vienuoliai, „Pasaulio lietuvio“ redakcija, vyksta pamaldos, yra vaikų žaidimo kambariai, susirenka pabendrauti lietuviai. Ne vien čikagiečiai. Atvažiuoja ir iš kitur, nuomoja patalpas savo renginiams. Bendrą centrą, jungiantį visus pasaulio lietuvius, įkūrėme tik dabar, kaip viso pasaulio lietuvius vienijančią organizaciją.

– Ką jau yra nuveikęs Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras nuo savo gyvavimo pradžios?

– Didžiausias mūsų darbas buvo atkurti Vytauto Didžiojo universitetą. Tarp organizatorių buvo tokių, kurie manė, kad užsieniečių nereikia įleisti į Universitetą, kad pats Universitetas gali būti Politechnikos instituto filialas. Tik Centro valdybos pastangų dėka universitetas kuriamas kaip bendra su užsienio lietuviais aukštoji mokymo įstaiga.

Pernai lapkričio mėnesį su Religijos filosofijos istorijos klubu ir Kompozitorių sąjunga organizavome lapkričio sinoikiją – religijos muzikos ir studijų savaitę. Dabar – „Baltijos šeimos“ konferencija, kurioje dalyvaus 180 mokslininkų iš visų Baltijos pakrantės šalių. Vasarą vyks lituanistikos kursai, vasaros komercijos mokykla, anglų kalbos studijų stovykla. Gegužės mėnesį išeis pirmasis žurnalo „Mokslas ir Lietuva“ numeris. Žurnalas skirtas plačios erudicijos žmonėms. Už spausdinimą mokėsime valiuta.

– O iš kur Centras gaus valiutos?

– Organizuojamas leidinio platinimas per užsienio lietuvius. Pirmaisiais metais jis tikriausiai bus nuostolingas, o toliau žiūrėsim, nes spaudinio, kuris papasakotų pasauliui apie mus, mūsų kultūrą ir mokslą, neturėjome. Žurnalas eis ir anglų kalba, vadinsis „Sciences, arts and Lithuania“.

Valiutos įsigyti galvojame kitu būdu. Centro įstatuose numatyta teisė steigti firmas, įmones. Aišku, jos turi atitikti Centro veiklos kryptis, būti mokslinio, kultūrinio, švietimo profilio. Jau esame įsteigė informatikos įrangos įmonę „Indra“ ir įmonę „Svaja“, kurios tikslas – aptarnauti mūsų svečius, teikti jiems galimybę pakeliauti po Lietuvą. Už tam tikrą atlyginimą, suprantama. O Informatikos centro idėja – kad mūsų mokslininkai imtųsi Vakarų šalių užsakymų ir taip pat uždirbtų.

– Bet turint galvoje, kad mūsų produkcija blogesnės kokybės negu Vakaruose, gali būti sunku rasti užsakovų...

– Taip, mūsų technologija negali lygintis su pasauliniais standartais, tačiau turime būrį programuotojų, kurių galvos net „kietesnės“ negu užsieniečių. Todėl puikiai galime ruošti programas pagal Vakarų firmų užsakymus, nors ir čia turime problemų, susijusių su kompiuterių, komunikacijų sistemų stygiumi.

Beje, amerikiečiai surinko dalį lėšų Lietuvos aukštosios mokyklos istorijai anglų kalba išleisti. Jie neturi savų autorių, kurie ją galėtų parengti. Be to, JAV poligrafija, leidyba žymiai brangesni nei pas mus. Jau sudarėme žmonių grupę, kuri rašys šį veikalą. Lietuvos aukštosios mokyklos istoriją išleisime lietuvių ir anglų kalbomis. Angliškas leidinys bus platinamas užsienyje.

– Turbūt dabar į Centrą ateina nemaža jaunimo, mokančio svetimą kalbą ir norinčio išvykti užsienin mokytis.

– Taip. Nemažai. Bet mes negalime jų finansuoti, nes patys tik kuriamės. Reikia įsigyti aparatūros, sutvarkyti leidybą. Mokymasis užsienyje kainuoja labai daug – 4–5, net iki 20 tūkstančių dolerių per metus. Ieškome, kur mūsų jaunuoliai galėtų gauti stipendijas iš pačių universitetų labdaros. Gavome informaciją iš Norvegijos, kad jie sutinka priimti ir mokėti stipendiją keletui mūsų studentų. Norvegai duoda visą išlaikymą, apgyvendina. Skirti stipendijas pasirengę ir JAV universitetai.

Gegužės mėnesį vyks konferencija „Baltijos šeima". Ten vyks sekcija „Universitetai ir pasikeitimo programos". Atvažiuos rektoriai iš Norvegijos, Suomijos, Švedijos, Belgijos. Tikimės, kad bus priimtas dokumentas dėl keitimosi studentais programų, kuriose dalyvaus ir Lietuva.

– Kažin ar atsiras norinčių važiuoti mokytis į Lietuvą, nes čia mokymo lygis nėra pakankamai aukštas.

– Sutinku, kad pas mus nėra ko važiuoti mokytis tiksliųjų mokslų, biznio. Bet štai Danijoje yra tarptautinis sovietinių studijų centras. Ar gali jie geriau papasakoti apie sovietinę sistemą, negu mes patys? Taip pat galime pasiūlyti, sakysim, metų mokymo programą „Judaizmas Sovietų Sąjungoje ir Rytų Europoje". Turime labai įdomią ir savitą Lietuvos kultūrą bei kalbą. Galėtume pasiūlyti studijuoti ir meno kursą.

– Iki šiol norintieji studijuoti užsieny egzaminus laikė Maskvoje, atitinkamų šalių pasiuntinybėse, o kaip bus dabar?

– Pernai pas mus buvo atvažiavęs JAV ambasados antrasis sekretorius, kabėjomės su juo apie Amerikos studijų centro įsteigimą Kaune. Tačiau kol kas negalime sudaryti sutarties, nes dar nesame de jure pripažinta valstybė. Tačiau yra galimybė organizuoti tokį centrą per privačias organizacijas. Pasiūlėme savo Centro paslaugas. Šiuo metu tas klausimas svarstomas Amerikos senate, nes reikia gauti lėšų. Įsteigti tokį centrą (literatūra, kompiuteriai, etatai) kainuoja apie porą šimtų tūkstančių dolerių. Jeigu projektas bus „palaimintas" – o tai turi paaiškėti iki spalio mėnesio, tai gruodžio mėnesį pageidaujantys galės laikyti egzaminus jau čia, Lietuvoje.

– Kur turi kreiptis žmonės, norintieji įstoti į Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centrą?

– Į savo miestų ramoves. Tokios jau yra įsikūrusuos Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje. Numatoma jas įkurti Šiauliuose bei Panevėžyje. Jeigu vietos ramovės nėra, galima kreiptis į patį Centrą Kaune – ten teikiama visa reikalinga informacija. Centro telefonas Kaune – 22-86-46.

– Ačiū už pokalbį.

Nr. 262. VDU Senato penkto posėdžio protokolas. 1990 m. balandžio 11 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 16, l. 40–46. Rankraštis, originalas.

{1990 04 11 d.}

{Protokolas} Nr. 5 (15)

Pirmininkauja – akad. J. Vilemas
Pristato – prof. D. Katiliūtė, prof. R. Vaišnys, prof. M. Yčas, prof. A. Žygas

Dienotvarkė:
1. Galutinai patvirtinti naujų fakultetų atidarymą,
2. Rinkimai (sekantis posėdis – rinkimai rektoriaus, dekanų),
3. Dėl pataisų statuto,
4. Dėl studentų kontingento (suformuoti priėmimo komisijas),

5. Teatro klubo veikla,
6. Patalpos.

Turime garbingą svečią posėdyje – Kazimieras Skebėra (VDU-to auklėtinis, lietuvybės bei tautinio atgimimo asmenybė). Jis padovanojo 10 000 rb. VDU-tui. Nutarėme jį pakviesti į Senato posėdį ir susitikimą su studentais.

Nutarėme – įsteigti K. Skebėros stipendijos priedą (maždaug po 25 rb. priedas prie stipendijos geriausiems studentams).

Akad. J. Vilemas – Pasaulio lietuvių centro iniciatyva gaminamas nusipelniusiems žmonėms atminimo medalis. Gerb. K. Skebėra bus pirmasis U-to medalininkas.

Biologijos-ekologijos fakultetas. 2-as etapas steigimo. Informuoja doc. M. Venslauskas. Priedas – IV variantas. Plano apmatai iki 4-o kurso.

Prof. L. Kairiūkštis – orientuojama į teorinius fundamentaliuosius kursus. Reikia nuimti „taikomoji", palikti „ekologija".

Prof. A. Žygas – dėl kadrų sudarymo.

Doc. M. Venslauskas – klausimas svarstytas, biologines specialybes talkins MA, KMA ir kt. Reiks kviesti specialistus iš kitų šalių (pvz. Olandijos, kur labai gerai išvystyta ekologija).

Pasisakė prof. J. Krikštopaitis, V. Kontrimavičius (nepatinka pavadinimas ekologija-biologija, nes į biologijos sampratą įeina ir ekologija). Siūlo: Biologijos f-tas (su trimis specialybėmis).

Prof. L. Kairiūkštis – taip kaip parašyta – yra du fakultetai ir trys specialybės. Siūlo: Ekologijos f-tas.

Prof. A. Žygas – negalima naudoti Vilniaus u-to „Biological sciences" – Biologinių mokslų fak.

Prof. R. Vaišnys – diskutuojame ženklus, o ne pirmines mintis. Reikia pavadinti: Biologijos arba Gamtos mokslų f-tas. VDU studentai gabūs.

Prof. M. Yčas – yra filologinė liga – vartojami pasenę terminai; nauja interpretacija (geology – Earth science). Pasilikim su senais terminais.

Prof. S. Masiokas – nereikia vaikytis kuo patrauklesnio pavadinimo. Eiti į stabilius, fundamentalius pavadinimus.

Prof. D. Katiliūtė – per daug 4-ios valdybos pakopos. Reikia išvengti aukštos hierarchijos.

Prof. A. Žygas – vertas dėmesio pasiūlymas laikytis klasikinės kategorijos. Grįžtame prie europinio universiteto. Siūlo – Biologijos fak.

Prof. L. Kairiūkštis – nedubliuoti Vilniaus.

Balsuojame:
biologijos-ekologijos – 4 balsai,
ekologijos – 5 balsai,
biologijos – dauguma.

Prof. R. Vaišnys – dėl valstybinių egzaminų. Siūlo autonomišką priėjimą – šį klausimą reikia svarstyti.

Akad. J. Vilemas – klausimas dar nėra aktualus.

Doc. A. Karoblis – buvo įrašytas valstybinis egzaminas prie VDU diplomo analogiškai kitoms aukštosioms mokykloms.

Nutarta: vadinti „baigiamieji" egzaminai.

Filosofijos-teologijos f-tas.

Informuoja prof. V. Butkus. Pagrindiniai punktai: Teologijos-filosofijos fak. [įsteigtas] 1922 m., 1927 m. įrašytas į Vatikano konkordatą. F-tas veikė iki 1940 m. 1941 m. prie Kauno kunigų seminarijos įsteigtas Teologijos fak. Jis gyvuoja iki šiolei. Projektą patvirtino kardinolas V. Sladkevičius. Jis leido kai ką modifikuoti, bet pagrindo reiktų laikytis.

Kursas apims: 1) 5 metų ciklas – bakalauro laipsnis (Šv. Raštas, fundamentalinė teologija ir kt.) (Šiais metais įkurti tik Teologijos f-tą, o kitais metais – ir Filosofijos f-tas).

2 ciklas – specializacijos – 2 metai (licenciato – kandidato laipsnis). Studentas turėtų bakalauro laipsnį ir mokėtų vieną užsienio kalbą, parašyti atitinkamą darbą (75–100 psl.). Garbės daktarato suteikimas numatytas. Mokslinius laipsnius tvirtina didysis kancleris (vyskupų konferencijos pirmininkas).

Dalykai, dėstomi pirmame kurse daugiau filosofiniai (žiūr. priedas). 28 h paskaitų pirmame semestre, 29-ios – antrame. Dėstytojai – teologines disciplinas dėstys kunigai. Teologijos f-tas turėtų būti Kaune vienas – jungsimės su VDU-tu. Kai kuriems dalykams kunigų seminarija duotų.

Šiais metais būtų „Teologijos" f-tas. 25 studentai. Stojamieji: 1. Tikėjimo pagrindai, 2. Lietuvos istorija, 3. Esė – lietuvių kalba ir literatūra, 4. Pokalbis.

Prof. R. Vaišnys – įsteigti f-tą labai rimtas dalykas. Reikia projektus pateikti iš anksto Senato svarstymui. Siūlo: Katalikų teologijos f-tas.

Prof. M. Yčas – esu protestantas, balsuočiau už Teologijos-filosofijos f-tą, bet yra aiškintinų klausimų. VDU yra nepriklausomas, o su Teologijos-filosofijos f-to įsteigimu – priklausome Vatikanui. Turime nutarti dar daug dalykų.

Prof. D. Katiliūtė – pasisakyta per 1989 m. konferenciją už laisvą u-tą. Kaip bus, jei bus įsteigtas Filosofijos-teologijos f-tas, [kuris] priklausys nuo Vatikano.

Prof. J. Brėdikis – sistema tegul būna vieninga visiems f-tams. Už Teologijos-filosofijos f-tą. Priklauso nuo stojančio kontingento.

Doc. R. Marčėnas – studijavo filosofiją ir kaip aukštesnę pakopą tęsdavo teologijos mokslus.

Prof. V. Butkus – buvo Filosofijos-teologijos f-tas. Filosofijai reikia 3 metų, po to teologija (jai reikia 4 metų).

Prof. R. Vaišnys siūlo dar nebalsuoti dėl Filosofijos-teologijos f-to kūrimo.

Akad. J. Vilemas – pastarojoje koncepcijoje vyrauja teologiniai reikalai, bet ne pasaulietiški, kaip buvo anksčiau manyta. Trūksta filosofų dėstytojų filosofijos f-tui.

Prof. D. Katiliūtė – siūlo: balsuokime už tai, ar bus f-tas, ar ne.

Prof. V. Butkus – reiktų steigti Filosofijos-teologijos f-tą. Negalima atsisakyti kodekso visai. Bet nereikia šio f-to padaryti kunigų seminarija.

Doc. G. Kostkevičius – reikia klebono rekomendacijos stojimui į Teologijos f-tą. Tuomet nebelieka laisvės principo.

Prof. J. Šatas – dabar šio klausimo dar negalime išspręsti. Kelti f-to atidarymą kitiems metams.

Doc. A. Karoblis – svarstome f-to koncepciją, o ne f-to steigimą.

Doc. V. Vaičiuvėnas – koks santykis tarp VDU Teologijos f-to ir kunigų seminarijos Teologijos f-to?

Doc. J. Šatas kategoriškai nesutinka su doc. A. Karoblio argumentacija – priimti studentus jau šiemet.

Akad. J. Vilemas – šis f-tas ypatingos reikšmės, jį reikia labai atsargiai atidaryti.

Doc. R. Marčėnas – reikia steigti filosofijos-Teologijos f-tą.

Nutarta: klausimas yra neparuoštas. Svarstymas atidėtas. Būtinas dar vienas rinkiminis posėdis – gegužės mėn. 9 d., trečiadienis, 15 h.

Išplėsti komisiją: V. Butkus, A. Smailys, S. Masiokas, D. Katiliūtė, A. Butkus, R. Vaišnys. Paliekama teisė pasitelkti pagalbininkų, pradžioje A. Žygas.

Prof. M. Yčas – įsteigti klubą „Friends of Vytautas the Great University" JAV. Gal išspaustume kiek pinigų iš amerikiečių.

Pareiškimai. Informuoja V. Paliūnas.

Ekonomikos fak. dekanu – prof. Zakarevičius, Informatikos fak. dekanu – prof. Kaminskas, nenurodyto fak. dekanu – prof. V. Kučinskas, Užsienio kalbų katedros vedėju – vyr. dėst. Makarevičius, Kūno kultūros katedros vedėju – doc. Kardelis (KPI), doc. Kontvainis (KPI), doc. Kazlauskas. Nėra paraiškų į Fizikos-matematikos dekano. Biologijos fak. – ?

Dėl prorektorių – nėra pareiškimų.

Doc. A. Karoblis siūlo susilpninti reikalavimus Humanitariniam f-tui – leisti [vadovauti] docentams.

Nutarta: skirti užimti pareigas ir žemesnio rango asmenims, jei nėra aukštesnių rangų žmonių pareigoms užimti. Skirti eiti pareigas įsakymu, Statuto laikytis.

Prof. A. Žygas supažindina su VDU studentų pažymių pasiskirstymu (pridedama lentelė). Tikrieji studentai geriau išlaikė už laisvuosius klausytojus. Distribucija yra normali – jie pasaulinio lygio studentai. Turėtume daugiau priimti studentų, atsijoti vėliau, nes laisvieji klausytojai turėjo namų darbų aukštesnį pažymį. Reikia daugiau atsijoti mokslo metų bėgyje. [Stojamųjų] egzaminų įvertinimai buvo neobjektyvūs.

Išlaikę sesiją gerais pažymiais laisvieji klausytojai bus priimami studentais nuo antro kurso.

Prof. V. Kaminskas – be stojamųjų egzaminų negalima.

Stojamųjų egzaminų [komisijų] pirmininkai:

Lietuvių kalbos ir literatūros – doc. A. Butkus,

Matematikos – doc. Pekarskas,

Fizikos – prof. Pranevičius,
Užsienio kalbų – vyr. dėst. Makarevičius,
Istorijos – doc. Marčėnas,
Biologijos – doc. Venslauskas,
Tikybos – ?
I kurso lituanistų VU KHF pareiškimas – prašo prijungti prie VDU.

Doc. A. Butkus – pervesti lituanistus į VDU prieštarauja KHF dekanas, literatūros katedros vedėjas ir VU rektorius Kubilius.

Akad. J. Vilemas – reikia ieškoti gražių susitarimų, diplomatinių sprendimų.

Nutarta: kalbėtis.

Susitikimas su studentais

Kazimieras Skebėra susitiko su VDU studentais, jiems pasakojo savo prisiminimus. Nustatyti VDU studentų ir svečio ryšiai.

Akad. J. Vilemas kreipiasi į studentus.

Pristato senatorius iš užsienio – D. Katiliūtė ir prof. R. Vaišnys, prof. M. Yčas.

Nori išgirsti pageidavimus.

1. Atidarome Biologijos f-tą (su gan ryškia pakraipa į ekologiją).
2. Dėl Filosofijos-teologijos fak. atidarymo klausimai bus svarstomi 1990 05 09.
3. Dėl studentų demonstracijos Vilniuje.
4. Dėl Politinio švietimo namų – vakar susitiko su TSKP platformos sekretoriumi, šiandien – su LKP I-ju sekretoriumi. Savininkas – TSKP. Kauno TSKP nariai pretenzijų didelių neturi, jei jiems suteiks kambarių Donelaičio g. Mums pastatų jie žada perduoti (net ne parduoti). Nebuvo galima iki šiol šių patalpų perimti dėl miesto LKP darbuotojų – jie turėjo čia kooperatyvą ir nenorėjo patalpų u-tui atiduoti. Esant pavojui studentai bus informuoti.

U-to miestelis – senamiestis ir Linksmadvaryje. Pastaruoju metu vis labiau keičiasi situacija – ar nebandyti Kaune formuoti didelį mokslinį miestelį. KPI MA Energetinių problemų institutas + VDU, įskaitant ir „Trijų mergelių“ kavinės teritoriją. Galėtų būti sukurtas universitetinis kompleksas + technopolis. Bus ir bendra aukštojo mokslo reorganizacija. Kas rūpi studentams?

Tiksliųjų mokslų f-tas – Leimontas – girdėjom gražius planus, bet neturime vadovybės, į kurią galėtume kreiptis. Sekretorės daug ko nežino. Nematome ėjimo į priekį, blogos sąlygos mokytis. Nėra ateities programos, mokymo planų, į kur mes orientuojamės – į Europos ar JAV u-to modelį. Noras suskaldyti į fizikus ir matematikus. Neturim vadovėlių (anglų ypač), bibliotekoje knygų nėra, ieškome fonduose, mums nelieka knygų. Labai pageidaujame kopijavimo technikos, rašo dėstytojai lentoje, ką galėtume turėti iš anksto. Manome, kad reikėtų padaryti atranką dėstytojų į VDU. Reikia padaryti dėstytojų atestaciją. Neaišku, kokiais kriterijais vadovaujantis atrenkami dėstytojai. Reikia žinoti, kas naujo pasaulyje – mus galėtų informuoti apie naujoves, kad mes, studentai, neatsiliktume.

Akad. J. Vilemas – paliesti patys esminiai klausimai.

Audrius Švenčionis – rinktis Vilniuje 13 h prie VU Centrinių rūmų. Iš ten organizuotai – prie Aukščiausios Tarybos rūmų. Išvykstame 10 h į Vilnių.

Akad. J. Vilemas – ilgai užsitęsė u-to vadovybės formavimas. Daug povandeninių kliūčių, kurias reikėjo nugalėti. Sulaukėme Čikagos konferencijos. Buvo paskelbtas konkursas dėstytojams, profesūrai, bet realiame gyvenime tikrų gerų specialistų maža. Vilniečiai nenori važiuoti į Kauną. Nėra konkurso. Pradėti kalbinti žmones, skirti dirbti. Vadovybę komplektuosime 1990 m. 05 09 d. posėdyje. Tiksliųjų mokslų f-to skilimas diskusinis. Tokių smulkių f-tų pasaulyje gal ir nėra. Bet ši skilimo idėja atkeliavo iš prof. A. Avižienio, kuris beveik ultimatyviai to reikalavo. Kai kurie Senato entuziastai tam pritarė. Baigiami statyti ir f-to nauji rūmai prie FTPI.

Kopijavimo mašina jau gauta. Jai yra numatytos patalpos. Reiktų prašyti dėstytojų rūpintis dauginama medžiaga patiems, u-tui finansiškai padedant.

Dėl dėstytojų atrankos – idėja gera. Daroma taip JAV – taip reiks daryti ir čia. Labai skubi pradžia sukūrė tuos vargus.

Doc. A. Karoblis – natūralu, kad nėra vadovybės. Jūs galėjote pas mane ateiti dar prieš mėnesį, o dabar sunku, nes aš parlamente. Pasitarę (yra paduoti pareiškimai – dekanai bus) jums paskirsime ar prof. Pranevičių, prašydami jumis pasirūpinti.

Sistema visose aukštosiose mokyklose Lietuvoje turi būti panaši. VDU mokymo sistema šiais kalendoriniais metais susiformuos. Neteisybė, kad neturite sąlygų mokytis. Anglų k. vadovėliai buvo parengti ir visi studentai jais aprūpinti.

Dėl kopijavimo technikos – reiktų projekcinių aparatų, bet jų neturi nei viena aukštoji mokykla. Išleidome dideles sumas vadovėlių dauginimui (virš 10 000 rb.). Daugiausiai užsienio kalbų vadovėliams.

Dėstytojai, norintieji dėstyti VDU, galėjo pildyti anketas, reikšti norą dirbti. Galime pilnam etatui imti tik užsienio kalbų dėstytojus, o kitiems dar nėra krūvio. Dėstytojai turi pašnekėti apie naujausius atradimus.

Vasarai – teatro klubas organizuoja išvyką. Buvau siūlęs lituanistinius kursus, bet tai neįvyko.

Laisvųjų klausytojų likimas – Humanitariniame f-te jų yra likusių. Formuojasi nuomonė, kad laisvieji klausytojai, išlaikę visus egzaminus, galės būti pervesti į studentus.

Nieko nenumatyta tuo atveju, jei Senato nariams nebus duodamos vietos. Iki šiol kai kurie atvyksta.

Saviveikliniai kolektyvai – etnografinis ansamblis buvo organizuotas, bet dabar jis nunyko. Vadovams apmokėjimą organizuos VDU.

Dėl užsiėmimų rytoj, t.y. 1990 04 12 – jei važiuoja visi, – paskaitų nebus, jei ne visi – bus.

Studentai rodo iniciatyvą perorganizuoti Politinio švietimo namus. Juridinės teisės to daryti dar neturime.

Dėl Tiksliųjų mokslų fakulteto skilimo – prof. A. Avižienio užgaidos. Skirti nereiktų dabar.

Prof. R. Vaišnys – apie f-to skilimą. Argumentai – jau nutarta, bet jei klysti žmogiška, tai taisyti klaidas – dieviška.

Prof. M. Yčas – norime išgirsti užsienio senatorių žodį. Dėl naujausių žinių – esu užsiprenumeravęs žurnalą. Mane stebina, kad u-tas egzistuoja neturint patalpų, pinigų, profesūros. Atvažiavęs sužinojau apie konkursinius reikalavimus, studentų norus; [apie tai] nebuvau informuotas. Po 10–20 metų u-tas funkcionuos normaliai.

Ar ruošiamasi išeiti iš LIMTI? Kaip spręsti – ar pirmas kursas eis į LIMTI, ar į Politinio švietimo rūmus – spręsit patys.

Prof. P. Zakarevičius – profesūra, kuri dirbs komercijos mokykloj, dirbs ir pas mus vėliau. VDU klausys tuos kursus po 2–3 metų.

Dėl Velykų – švęsime ir pirmadienį.

Prof. R. Vaišnys – Jeilo u-to studentų demonstracija, rėmusi Lietuvos kovą už nepriklausomybę.

Prof. D. Katiliūtė – neesate vieni. Visi amerikiečiai linksniuoja Lietuvos vardą. Gili parama VDU yra užsienio išeivijos tarpe.

Linas Bagdonavičius – apie korporaciją „Neo-Lituania“. 1990 05 18 d. 18 h – susirinkimas.

Parsivežtas vienas kompiuteris iš Australijos (portatyvinis kompiuteris).

Prof. V. Kaminskas – dėl kompiuterių daug reikia lėšų – apie 2 milijonus rublių. Dėstytojai turi būti atrinkti, bet konkrečiai iš 4 turimų pavardžių liks po vieną. Vyresniuose kursuose jau turime pakankamai kvalifikuotų dėstytojų (viso 7 profesoriai, jų tarpe 3 iš Vakarų). Atkurti VDU-tą buvo parodyta didelė iniciatyva išeivijoje. Jie laiko, kad informatika – šiuolaikinis mokslas, be kurio egzistuoti neįmanoma. Mokymo proceso užtikrinti normalaus nepavyko – tą reikia pripažinti.

Studentai – ar galima pereiti iš fakulteto į fakultetą?

Doc. A. Karoblis – reikia [pirma] įstoti į I-ą kursą.

Akad. J. Vilemas skaito studentų duotus klausimus.

Gečaitė – Humanitarinio f-to studentė – studentais tik vadinamės. Jei pirmą semestrą buvome labai apkrauti, tai dabar – nusivylimas. Laiko yra daug, o iš kur imti žinių – nėra bazės. Nebėra humanitarinių dalykų Humanitariniame f-te. Aiškinama – nėra dėstytojų. Atėję [studijuoti] jauni žmonės, geri žmonės, bet jie pasiruošę bėgti dėl esamos netvarkos, neaiškumo, dėstytojų trūkumo. Iki šiol ir nereikia, nėra kryptingumo, nėra perspektyvos. Negirdime svarbiausio – kas ieško dėstytojų, kas juos kviečia, kur kuratoriai, koordinatoriai? Kas vadovauja šiam u-tui? Kada viskas spręsis?

Akad. J. Vilemas – yra savigynos instinktas, noras kai ką nuslėpti.

Doc. A. Butkus – viskas tiesa. Humanitarų grupė Senate gausiausia, bet ji mažiausiai padeda. Reikia susitikti visiems dėstytojams humanitarams ir studentams. Koncepcijoje daug trūkumų – rengė ją vien literatai. Nėra lituanistikos katedros.

Doc. M. Venslauskas nepastebi susidomėjimo studentų prof. Yčo paskaitomis. Jo kursas parengtas humanitarams. Tai pastaba.

Prof. D. Katiliūtė – siūlo kuo greičiau organizuoti susitikimą.
Doc. A. Karoblis – taip buvo nuspręsta dalyvaujant Stoškui, Vėliui.
Susitikimo terminas – pirmadienį 16 val. 405 auditorija, Visuomeninės-politinės veiklos centras.

Pirmininkas
Sekretorė [parašas]

Nr. 263. Įrašas Romualdo Baltrušio dienoraštyje. 1990 m. balandžio 13 d.

Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2013, p. 91–92.

1990-04-13 – Didysis penktadienis
Užvakar (04-11) kaip senatorius dalyvavau VDU Senato posėdyje. Pirmininkavo laikinai einantis Senato pirmininko ir VDU rektoriaus pareigas prof. J. Vilemas. Posėdyje daugiausia buvo aptariami pirmojo atkurto VDU semestro, studentų ir laisvųjų klausytojų reikalai. Pasak prof. Vaišnio ir dr. A. Žygo žodžiais VDU studentai savo mokymosi ir sugebėjimo lygiu atitinka geriausių užsienio universitetų studentų lygį. Svarstant VDU rūmų statybas, prof. J. Vilemas iškėlė mintį, kad geriausia būtų juos statyti K. Baršausko gatvėje dabar esančio stadiono vietoje ir aplinkui jį, nes čia esąs KPI, tad viskas būtų taupiau, o siūlomos Linksmadvaryje vietos atsisakyti. Toliau posėdžiauti Senatas persikėlė į Didžiąją salę, kurioje radome studentų apsuptyje kalbantį Kazimierą Skebėrą, 94 metų amžiaus žilą, barzdotą vyrą, kuris yra mokęsis VDU teisę, studijavęs Paryžiuje, Kaire, o dabar gyvena Bagaslaviškyje (Širvintų r.). Tai žmogus, išbuvęs 20 metų Sibiro konclageriuose ir tremtyje, bet išlaikęs entuziazmą, žmogiškumą, dorą, kilnumą ir pagarbą mokslui. Kazimieras Skebėra dabar gavęs už priverstinius katorgos darbus Sibire 10 000 rub. kompensaciją, visą ją perdavė VDU.

– Aš perduodu tuos dešimt tūkstančių, bet komunistai mane apiplėšė... Aš dar iš jų atsiimsiu... Aš dar pridėsiu prie šitų 10 000 rub., – pasakė K. Skebėra.

Stebino K. Skebėros blaivus protas, nepaprasta atmintis. Jis nuosekliai ir tiksliai studentams pasakojo apie žymiuosius VDU rektorius, dekanus, profesorius, jų dvasinį išprusimą, intelektą, inteligenciją. Prof. J. Vilemas nuoširdžiai dėkojo didžiam mecenatui. Priartėjus 20 val. K. Skebėra ėmė kiek nerimauti ir sakyti, kad jam laikas į autobusų stotį, nes dar 100 km kelionė laukia. Tada prof. J. Vilemas pakvietė du savanorius studentus, kurie jo automobiliu turėjo palydėti K. Skebėrą iki namų durų.

Nr. 264. Ištrauka iš Gedimino Kostkevičiaus laiško Algirdui Avižieniui, Liucijai Baškauskaitei ir Vytautui Statulevičiui. 1990 m. balandžio 12 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 32, l. 1–3. Rankraštis, originalas.

Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras
Lithuanian‘s World center for advancement of culture, science and education

S. Nėries 56. 23000 Kaunas, Lietuva (Lithuania). Tel. 200870,
FAX (007/0127) 203-858
Sąs. Nr. 4700877 soc. Banko Kauno skyriuje, TFA 751575

Gerbiamiems
Algirdui Avižieniui
Liucijai Baškauskaitei
Vytautui Statulevičiui

1. Siunčiu Jums konferencijos „Baltijos šeima“ dalyvių sąrašus, kuriuos perdavėme K. Prunskienei, A. Brazauskui ir R. Ozolui bei Lietuvos URM; kartu su laišku prašome imtis priemonių vizų gavimo reikalu.

[...] 6. Klausimas dėl konferencijos dalyvių įvažiavimo į Lietuvą sprendžiamas Lietuvoje aukščiausiame lygyje (Prunskienė, Ozolas). A. Brazauskas atsisakė kištis į šiuos reikalus, kalbėtis su Jakovlevu ar Medvedevu, nes tokie klausimai yra R. Ozolo kompetencijoje. Šiuo klausimu su A. Brazausku kalbėjau asmeniškai. Lietuvos valdžia ir URM Vilniuje darbuotojai viliasi, kad vizos bus gautos. Tačiau siūlyčiau Jums pagal galimybes daryti spaudimą per Amerikos mokslines ir kultūros organizacijas, universitetus, neišskiriant ir Valstybės departamento.

7. Tai, kas liečia konferenciją „Baltijos šeima", liečia ir VDU Senato suvažiavimą bei konferenciją „Lietuvos aukštasis mokslas: dešimtmečio perspektyva". Siunčiu Jums šių renginių dalyvių, kurie turi atvykti iš užsienio, sąrašą. Jis taip pat, su palydimu laišku, yra įteiktas visiems paminėtiems punkte 1 asmenims bei Lietuvos URM.

8. Iškilo problema su konferencijos „Baltijos šeima" finansavimu. Ašmontas (Puslaidininkių fizikos institutas) atsisakė duoti žadėtus 27 t. rublių. MT davė tik 30 t. rublių. Nusprendėme įvesti konferencijos dalyvio mokestį 75 dolerių sumoje bent dalinai kompensuoti organizacines išlaidas.

9. J. Vilemas paankstinti rektoriaus rinkimus atsisako. Vėl darosi anarchija. Laimei, Senato balandžio 11 d.[210] posėdyje Rimas Vaišnys, Dalia Katiliūtė ir Martynas Yčas (visi iš JAV) gana smarkiai jį sukritikavo ir dalis klausimų, kurių sprendimą jis norėjo prastumti, atidėti Senato posėdžiui, kuris įvyks gegužės 9 d.

10. Kandidatais į dekanus yra:

Informatikos f-tas – V. Kaminskas

Humanitarinis f-tas – V. Kučinskas (iš LŽŪA, fizikas, pedagogikos mokslų daktaras)

Ekonomikos f-tas – P. Zakarevičius

Tiksliųjų mokslų f-tas – nei vieno (V. Paliūnas išrinktas į parlamentą ir nutarė nekandidatuoti)

[...] 17. Informacija Statulevičiui: mašinos iš Brazausko taip ir negavome, nes garažus užėmė desantininkai ir Maskva atidavė visas mašinas Burokevičiui. Realiai mes dirbti negalime, nes žmonėms pabodo dirbti taksistais ir niekas jau vežti nenori; net jei siūlai pamokėti[211]. Ką nors gauti iš valdžios neturim vilčių, nes per tuos metus buvo daug kalbų, bet visi pažadai liko tušti. Todėl (informacija ir Liucijai) nusprendėme, kad reikia pirkti mikroautobusą Vakarų Vokietijoje. Mes turime 1 000 dol. gavę iš Kanados lietuvių bendruomenės. Tačiau mikroautobusui dar trūksta. Ar negalėtų padėti Vakarų Vokietijos lietuviai? [...]

Nr. 265. Juozo Enčerio korespondencija apie korporacijos Neo-Lithuania atkūrimą. 1990 m. balandžio 18 d.

Enčeris, Juozas. Lietuvoje atsikūrė Korp! Neo-Lithuania. In *Naujoji viltis*. 1990, Nr. 23, p. 65–71.

Juozas Enčeris

Lietuvoje atsikūrė Korp! Neo-Lithuania

[...] 1989 metų pavasarį pasirodė Kauno „Tiesoje" straipsnis: „Grąžinkime tiems, kam priklauso". Jame buvo nušviesta Korp! Neo-Lithuania rūmų Kaune atsiradimo istorija ir reikalaujama juos grąžinti tautiškam Lietuvos jaunimui. Jie po Sovietų Sąjungos okupacijos buvo atimti iš jos savininkų korporacijos Neo-Lithuania. Okupantas pradžioje juos pavertė kareivinėmis, o vėliau pionierių namais. Spaudoje pasirodė ir daugiau šį reikalavimą palaikančių straipsnių. Laikraštyje „Vakarinės naujienos" pasirodė jų korespondento pasikalbėjimas su neolituanu apie veikusią Korporaciją Neo-Lithuania iki jos uždarymo 1940 metais ir, kad jos skleistos idėjos dar ir šiandien nėra pasenusios. Tuo pačiu klausimu rašyta ir moksleivių spaudoje, žurnale „Moksleivis". Studentijos spaudoje „Studentų dienos" ir „Studijų aidai" pasirodė stambesni straipsniai, kurie kartojo: „Idėjos, jei didžios – nemiršta" ir „Buvo tokia korporacija, Neo-Lithuania vadinta". Tokiu būdu buvo ruošiama dirva korporacijai atkurti; o ir pats laikas tą mintį brandino.

1989 metais filija J. Tiknienė-Dobrovolskaitė sukvietė būrelį filijų ir neolituanų į savo butą Kaune prisiminti studijų jaunystėje švęstus initium semestri. Čia prie kavos puoduko (kava – dovana kol a+a. E. Balcerio iš Los Angeles) pasiguodėm, pasitarėme ir pasidalinome įspūdžiais apie neolituanų veiklą išeivijoje. Jau susirašinėjom su kolegomis J. Jurkūnu, V. Mažeika, V. Aleksandravičium-Aleksandrūnu, A. Kiršoniu ir

[210] Tekste – balandžio 10 d.

[211] Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro darbuotojai užsieniečius buvo į Kauną atsiveždavo iš Talino, kur jie atplaukdavo keltu iš Helsinkio.

minėtu E. Balceriu. Laikas jau nebuvo tas, kada reikėjo bijotis bet kurios giminystės ar ryšio su užsienyje esančiais kolegomis, draugais ar Sibiro lemties broliais lietuviais.

Buvo sutarta 1989 metų lapkričio 11 dieną paminėti viešai korporacijos 67 metų sukaktį. Spauda pagarsino ruošiamą viešą minėjimą. Tą dieną Vytauto bažnyčioje ant Nemuno kranto buvo gedulingos, bet kartu ir iškilmingos pamaldos. Šv. Mišias atnašavo ir momentui-minėjimui pritaikintą pamokslą sakė bažnyčios klebonas kun. R. Mikutavičius, dabartiniu metu antruoju Tumu-Vaižgantu vadinamas. Bažnyčia buvo perpildyta; vargonams palydint, giedojo choras, o prie altoriaus Korp! Neo-Lithuania ir organizacijos „Jaunoji Lietuva" vėliavos su jų garbės sargybomis. Po pamaldų eisena prie Garbės narių Kan. Tumo-Vaižganto ir prel. Mačiulio-Maironio kapų, kur kalbomis ir gėlėmis korporantai juos pagerbė. Po to eisena į Karo muziejaus sodelį, kur prie Laisvės paminklo pagerbti žuvusieji už Lietuvos laisvę. Iš ten eisena į Korp! Neo-Lithuania rūmus ant Vytauto Kalno, Kaune, Parodos gatvė # 22, kur salėje įvyksta Korporacijos Neo-Lithuania 67 metų sukakties iškilminga sueiga-minėjimas. Paskutinis korporacijos sukakties minėjimas toje pačioje salėje įvyko 1939 metų lapkričio 11 dieną, minint korporacijos 17 metų sukaktį, tai yra, lygiai prieš 50-tį metų. Nesunku įsivaizduoti senųjų korporantų ir filijų jausmus, iškilmingoje sueigoje giedant tautos himną, „Lietuva brangi, mano tėvyne" ir „Gaudeamus igitur". Visoms giesmėms ir dainoms vadovavo dar ir šiandien pajėgus kol. Aleksas Šleinys anuo metu buvęs garsaus neolituanų kvarteto narys.

Šiai iškilmingai sueigai pirmininkauja kol. J. Enčeris, 1939–40 mokslo metams išrinktas Neo-Lithuania pirmininkas. Po sugiedoto himno, pagerbiami nužudyti, nukankinti ir mirusieji korporantai(-ės). Jis duoda ataskaitą iš pastarųjų 50-ties metų korporacijos gyvenimo. Šioje sueigoje išrenkama Taryba vykdyti ir koordinuoti tolimesnę korporacijos gyvavimo eigą. Taryba išrinkta iš neolituanų, filijų, korporacijos „Jaunoji Lietuva" ir jaunalietuvių atstovų. Aptariami korporacijos atkūrimo ir rūmų atgavimo reikalai. Išsiunčiama telegrama – sveikinimas ir padėka JAV neolituanams už aktyvią veiklą.

Tokiu keliu buvo artėjama prie korporacijos Neo-Lithuania atkūrimo 1990 metų balandžio 18 dieną. Kiekvienam neolituanui, filijai, buvusių kitų broliškų ir draugiškų korporacijų nariams ir visiems tautiškos minties pasekėjams ši diena yra istorinė ir svarbi ateičiai. Menu, kaip pradžioje minėjau, kad verta prisiminti ir tos dienos detales, kurios vyko tą lemtingą dieną.

Kaip matome, tai neįvyko spontaniškai ir iš karto. Tai pareikalavo kruopštaus ir tinkamo pasiruošimo. Ir šiam atkūrimo susirinkimui iniciatoriai pakvietė pirmininkauti kol. Juozą Enčerį.

Jis vyko dalyviais pilnoje universiteto salėje. Buvo sudaryti darbo ir garbės prezidiumai. Iš senųjų kolegų atkūrimo susirinkime dalyvavo buvusi Korp! Filiae Lithuania pirmininkė A. Varkalaitė-Baltrušienė, Korp! Jaunoji Lietuva filisteris Stancevičius, prof. J. Vidmantas. Salėje matėsi daug svečių: jaunalietuviai, skautai ir kitų aukštųjų mokyklų studentai. Po susirinkimo atidarymo sekė pranešimai, svarstymai ir nutarimai. Vieningai priimama Korp! Neo-Lithuania atkūrimo deklaracija. Ji tokia; „Mes, Vytauto Didžiojo universiteto studentai ir buvę jo absolventai, Korp! Neo-Lithuania auklėtiniai, šiandien susirinkę Vytauto Didžiojo universiteto salėje iškilmingai visai Lietuvai pareiškiame, kad nuo šios dienos atkūrėme Tautinę Lietuvių Studentų Korporaciją „NEO-LITHUANIA", kuri vadovaudamasi krikščioniškos doros principais bei korporacijos kūrėjų mintimis, ir, veikdama tautinės kultūros kryptimi, sieks tautos ir valstybės laisvės, didybės, gerovės ir garbės".

Atkūrimo deklaraciją pasirašė iniciatorių grupės vardu pirm. J. Vitkauskas ir vice-pirm. L. Maknavičius. Korporacijos nariai laikomi visi iki šiol užsiregistravę. Pirmininkaujantis iškilmingai skaito neolituano priesaiką, o jaunieji korporantai (-ės) ją kartoja. Registracijos sąraše 43 neolituanai: 19 studenčių, 24 studentai. Susirinkime priimti ir laikini veikimo įstatai. Išrenkama korporacijos nauja Valdyba, Garbės teismas ir Ūkio taryba. Senieji, šiam renginiui vadovavę, neolituanai Juozas Enčeris, Antanas Ramoška ir filija Antanina Baltrušienė „valdžią" perduoda naujai išrinktai Valdybai: Jonas Vitkauskas – pirm., Linas Maknavičius – vice-pir., Liūtauras Varanavičius – sekr., Benigna Žėbrytė – arbiter elegantiarum ir Kostas Račiulis – valdybos narys. Garbės teisman išrinkti: A. Baltrušienė, R. Ulozas ir A. Liaudanskas. Ūkio tarybą sudarė: A. Makauskas (prieš korporacijos uždarymą buvęs Ūkio tarybos reikalų vedėjas), Kostas Kačiulis ir Mindaugas Paukštė. Korporacijos valdybą ir Ūkio tarybą laukia dideli darbai: ugdyti korporaciją ir naujose sąlygose praminti korporacijos veiklos kelius, o Ūkio tarybai: atgauti Korp. rūmus ir kitą likusį, išgrobtą turtą. Susirinkime priimtos dvi rezoliucijos: sveikinimo telegrama per jos pirmininką Vytautą Landsbergį Aukščiausiajai Tarybai-seimui, kovo 11 dieną paskelbusiam Lietuvos nepriklausomybės atkūrimą, ir Korp. Neo-Lithuania Amerikoje vyriausios valdybos pirmininkui kol. J. Lendraičiui, siekiant glaudaus bendradarbiavimo su Kauno Korp! Neo-Lithuania.

Po Atkuriamojo susirinkimo Karo muziejaus sodelyje buvo padėtos gėlės ir pasakytos kalbos prie sodelyje esančių Garbės narių biustų ir prie nesenai atstatyto Nežinomo kareivio paminklo. Diena buvo baigta šokiais, užsitęsusiais iki vidurnakčio.

Tokiu būdu po 50-ties metų naikinimo, slopinimo ir nevilties galima drąsiai kartoti VIVAT, CRESCAT, FLOREAT Korp! Neo-Lithuania su atnaujintu ryžtu ir toliau aukojantis darbui PRO PATRIA – už Tėvynę Lietuvą.

Nr. 266. Algirdo Avižienio ir Vytauto Statulevičiaus aplinkraštis VDU senatoriams užsienyje. 1990 m. balandžio 23 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 33, l. 2. Mašinraštis. Kopija.

2711 Washington Avenue
Santa Monica, California 90403

1990.IV.23

VDU Senato Nariams
už Lietuvos Ribų

Gerbiamieji Kolegos ir Kolegės –

Norime Jums pranešti, kad Sovietų Sąjungos konsulatai šiuo metu neduoda vizų vykti į Lietuvą. Jei toks trukdymas tęsis mums teks atidėti „Baltijos Šeimos“ konferenciją, Vytauto Didžiojo Universiteto Senato posėdį ir mokslinę konferenciją apie aukštojo mokslo vystymą Lietuvoje bent iki šių metų rudens. Galutinis sprendimas bus padarytas gegužės mėnesio pradžioje – apie gegužės 4 dieną. Jūs būsite apie tai tuoj painformuoti.

Su geriausiais linkėjimais

Jūsų
[parašas]
Algirdas Avižienis

[parašas]
Vytautas Statulevičius

Nr. 267. Algirdo Avižienio aplinkraštis VDU senatoriams užsienyje. 1990 m. gegužės 1 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 34, l. 1–3. Mašinraštis, nuorašas.

[Blanko duomenys:]

University of California, Los Angeles

4731 Boelter Hall
Computer Science Department
School of Engineering and Applied Science
Los Angeles, California 90024-1596
U.S.A.
(213) 825-3028
FAX (213) 825-2273

1990.05.01

Vytauto Didžiojo Universiteto
Atkuriamojo Senato Nariams
Už Lietuvos Ribų

Šių metų pradžioje gavau dvylikos VDU Senato narių Lietuvoje kvietimų kandidatuoti VDU rektoriaus rinkimuose 1990–91 metams. Gavęs UCLA administracijos pritarimą, kandidatuoti sutikau, nes 1990–91 metus buvau numatęs praleisti Lietuvoje, kaip JAV Mokslų Akademijos bendro darbo su Lietuvos Mokslų Akademija programos dalyvis.

Šiuo laišku kreipiuosi į Jus, prašydamas paremti mane VDU rektoriaus rinkimuose ir Jums pristatau savo darbo planus 1990–91 metams. Panašų laišką išsiunčiau Lietuvoje gyvenantiems VDU Senato nariams. Į Lietuvą nuvykti ir šiuos planus pristatyti žadėjau gegužės 6 dieną, bet iki šiol iš SSSR konsulato dar negavau vizos. Vizą 1990–91 vizitui Lietuvoje nuo liepos mėnesio vidurio man gauti žada JAV Mokslų Akademija.

Vytauto Didžiojo universitete 1990–91 metais noriu atlikti sekančius darbus:

(1) Mokslo srityje:

(1a) Įvesti Aukštųjų Studijų (Graduate Studies) programą, vedančią į Magistro (M.S.) ir Filosofijos Daktaro (Ph. D) laipsnius. Ši programa būtų vykdoma su Lietuvos Mokslo Akademijos parama.

(1b) Toliau vystyti jau pradėtas VDU programas, vedančias į pirmąjį mokslo laipsnį.

(1c) Stiprinti anglų kalbos dėstymą, kad greitai būtų galima naudotis angliškai kalbančių svečių paskaitomis.

(1d) Stengtis sudaryti Lietuvos Aukštųjų Mokyklų Sąjungą, kuri skatintų bendradarbiavimą ir keitimąsi patyrimu.

(2) Organizacinėje Srityje

Parengti ir Senatui pristatyti VDU tvarkymosi planą. Už VDU darbą būtų atsakingi keturi autoritetai:

(2a) Akademinis Senatas, atsakingas už mokymo ir mokslo darbą ir mokslinių laipsnių suteikimą.

(2b) Rektoratas, atsakingas už universiteto darbo ir finansų administravimą.

(2c) Patikėtinių Taryba, sudaryta iš Senato ir Lietuvos Respublikos valdžios atstovų ir atsakinga už universiteto ryšius su valstybe, ypač finansų srityje. Šiuo metu ta atsakomybė tenka Atkuriamajam Senatui.

(2d) Studentų Atstovybė, rinkta universiteto studentų ir atsakinga už studentų interesų atstovavimą.

(3) Tarptautinėje Srityje

(3a) Bent padvigubinti už Lietuvos ribų gyvenančių Senato narių skaičių: iki 1991 metų vasaros jų turėti virš 100.

(3b) Pradėti ryšius su JAV, Kanados, Australijos ir Europos universitetais, keičiantis studentais ir dėstytojais.

(3c) Siekti paramos iš įvairių aukštojo mokslo tobulinimui skirtų fondų JAV ir kitur.

(3d) Išvystyti tiesioginius elektroninius ryšius su už Lietuvos ribų esančiais universitetais ir VDU Senato nariais.

Mano darbo planas yra toks: sudaryti Senato komisijas darbų projektams peržiūrėti ir po to juos pristatyti viso Senato patvirtinimui. Kandidatus prorektorių ir dekanų pareigoms norėčiau nominuoti aš pats, ir po to juos pristatyti Senatui patvirtinti.

(4) Patyrimas

Mano tiesioginis patyrimas universiteto administraciniame darbe yra toks:

(1) 18 metų vadovauju patikima skaičiavimo (Dependable Computing and Fault-Tolerant Systems) laboratorijai UCLA universitete. Su manimi vienu metu dirba 10–20 asmenų. Aš esu vadovavęs apie 20 daktaro (Ph. D) ir 30 magistro (M.S.) laipsnių disertacijų parengimui.

(2) Trejus metus (1982–85) vadovavau UCLA informatikos fakultetui (Computer Science Department); tuo metu jame buvo 35 profesoriai, 120 daktarato (Ph.D) ir 170 magistro (M.S.) kandidatų ir 300 studentų. Mokslo ir administracinį darbą dirbo virš 200 asmenų, jų tarpe apie 100 asistentų ir 30 pilnalaikių tarnautojų. Metinis biudžetas buvo apie 5 milijonai dolerių.

Su Lietuvos aukštuoju mokslu teko susipažinti 1968–89 metu tarpe aštuonis kartus lankantis Lietuvos Mokslų Akademijoje, Vilniaus universitete ir kitose aukštosiose mokyklose. 1974 metais su JAV Mokslų Akademijos parama Lietuvos Mokslų Akademiją lankiau apie penkis mėnesius.

Užsienio lietuvių tarpe buvau pirmojo Mokslo ir kūrybos simpoziumo (1969 metais) iniciatorius (su A. Kliore ir B. Nainiu) ir Programos Komiteto pirmininkas. Taip pat esu buvęs JAV Lietuvių bendruomenės ir Lietuvių skautų sąjungos tarybų narys.

Prie šio laiško pridedu iš Lietuvos gautą laišką ir savo biografines žinias anglų kalba. Dovanokite, kad nespėjau išversti.

Nuoširdžiai tikiuosi, kad būsiu vertas Jūsų pasitikėjimo ir laukiu progos su Jumis drauge dirbti nepriklausomas Lietuvos Respublikos ir jos žmonių labui.

[Parašas]
Algirdas Avižienis

Nr. 268. Skelbimas dėl vadovų perkvalifikavimo studijų pradžios. 1990 m. gegužės 3 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 22, l. 23. Mašinraštis, kopija.

90.05.03 S/121

Įmonės, organizacijos
Vadovui

Vytauto Didžiojo universitetas priima paraiškas 1990–1991 m. m. perkvalifikavimo studijoms profesionalaus vadovo (menedžerio) kvalifikacijai įgyti.

Studijoms priimami specialistai su aukštuoju išsimokslinimu. Mokymo trukmė 10 mėn. (rugsėjis–birželis). Baigus studijas suteikiama specialybė „vadovavimas organizacijai", įgyjama profesionalaus vadovo kvalifikacija ir įteikiamas antras aukštojo mokslo diplomas.

Studijos organizuojamos ūkiskaitos pagrindais. Vieno klausytojo mokymo kaina visam studijų laikotarpiui 2 700 rub.

Pageidautina, kad žmonės, pareiškę norą studijuoti perkvalifikavimo skyriuje minėtai specialybei įgyti be aukštojo mokslo diplomo turėtų mažiausiai 4–5 m. veiklos atitinkamoje ūkio šakoje stažą, polinkį organizaciniam darbui ir būtų ne vyresnio kaip 37 m. amžiaus. Kviečiame organizacijų, įmonių vadovus siųsti užsirekomendavusius organizacinei veiklai darbuotojus profesionalaus vadovo (menedžerio) kvalifikacijai įgyti. Turintieji šią kvalifikaciją sudarys patikimą vadovaujančių kadrų rezervą.

Paraiškos perkvalifikavimo studijoms priimamos iki birželio 15 d. adresu Laisvės al. 53, 2 aukštas, VDU būstinė. Smulkesnė informacija teikiama adresu Trakų g. 4, 2 aukštas, tel. 209228.

Priedas: Perkvalifikavimo studijų teminis planas[212].

Nr. 269. Sauliaus Bukausko korespondencija apie VDU ir Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro santykius. 1990 m. gegužės 8–11 d.

Bukauskas, Saulius. Ambicijų kryžkelės. In *Respublika*. 1990 05 08. Nr. 98, p. 5; 1990 05 11. Nr. 100, p. 5.

Ambicijų kryžkelės

Bemaž prieš metus Kaune įvyko reikšminga mokslinė konferencija „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas". Jos metu iš viso pasaulio suvažiavę lietuvių mokslininkai nutarė atkurti Kauno Vytauto Didžiojo universitetą, kuris humanizuotų miestą bei būtų viso pasaulio lietuvių

212 Šiame rinkinyje neskelbiamas. Saugomas VDU archyve, f. 1, ap. 1, b. 9, l. 15–16.

nuosavybė. Konferencijoje buvo įsteigtas Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras universiteto atkūrimui tarp išeivijos ir Lietuvos koordinuoti. Išrinkta Centro valdyba iš 15 žmonių – žinomų Lietuvos ir išeivijos mokslininkų, paskelbtas būstinės adresas. Dabar Centrą Kaune žino daugelis.

Metų senumo įvykius prisiminiau ne todėl, kad norima švęsti Centro metines. Jeigu jau švęsti, tai, man regis, iš pradžių reikėtų žymėti besibaigiančius atkurto Vytauto Didžiojo universiteto pirmuosius mokslo metus. Deja, čia nuotaikos toli gražu ne šventinės. Dalyvaudamas Senato lietuviškosios dalies posėdyje, paskui ir Senato susitikime su studentais patyriau, koks vis dėlto universitetas šiandien dar silpnas ir vienišas. Taip, dauguma buvo už jo atkūrimą, dauguma abi rankas kelia ir už tolimesnį universiteto plėtimą. Tik ar visada tai konstruktyvus darbas?

Vienas iš Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro vicedirektorių (faktiškasis administratorius), technikos mokslų kandidatas Gediminas Kostkevičius papasakojo, ką Centras nuveikė per metus. Pasak G. Kostkevičiaus, tik Centro pastangomis atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas. Toliau kartu su Religijos filosofijos istorijos klubu ir Kompozitorių sąjunga pernai lapkričio mėnesi Kaune surengta religinės muzikos ir religijos studijų savaitė – Lapkričio Sinoikija. Dabar ruošiamasi „Baltijos šeimos“ konferencijai, vasarą vyksiantiems lituanistikos kursams, komercijos mokyklai, anglų kalbos studijų stovyklai ir t. t.

Taigi Centras nepoilsiauja. Tačiau vis dėlto, kokios konkrečios pagalbos iš centro sulaukė Vytauto Didžiojo untversitetas?

– Daugelis užsienio lietuvių – sako Kostkevičius, – šiandien neapsiriboja santykiais su Vytauto Didžiojo universitetu. Juos taip pat domina Mokslų Akademija, Vilniaus universitetas, kitiems rūpi Klaipėdos kraštas. Mes rizikuotume prarasti daug narių iš užsienio, jei bandytume visus siųsti vien į Vytauto Didžiojo universitetą. Tad pernai rugpjūčio mėnesį buvo peržiūrėta Centro koncepcija. Nuspręsta, kad Centras – tai visos Lietuvos organizacija, o ne vien Kauno universiteto. Tačiau jam teiksime pirmenybę. Nors atsiranda ir sunkumų. Štai Centras gauna daug laiškų dėl darbo Lietuvoje. Psichologas Romas Buivydas, politologas Ričardas Krickus, istorikė Rasa Mažeikaitė, psichologė Dalia Katiliūtė, visas sąrašas būtų gana ilgas. Atsakyti jiems reikia operatyviai, kadangi ten sudarinėjami darbo planai. Deja, VDU Senato pirmininkas J. Vilemas aiškina, kad Kauno universitetas tokių planų neturi, kad esą nežinia ar bus reikalinga, pavyzdžiui psichologija, kad reikia palaukti Senato posėdžio ir pan. Po to sakoma, kad paskaitų tvarkaraštis jau sudarytas ir niekas jo nekeis. Žodžiu, Centrui neliko nieko kito, kaip kviesti visus norinčius ir po to, jeigu Kauno universitetui užsienio dėstytojai nereikalingi, nukreipti juos į kitas Lietuvos aukštąsias mokyklas – Vilniaus universitetą, Pedagoginį institutą ir kitur. Mes negalime dėl kažkieno nerangumo atimti iš žmonių galimybės padėti Lietuvai!

Su G. Kostkevičiaus atodūsiu, kad tokia padėtis yra nenormali, iš tiesų sunku nesutikti. Tik reikėtų pridurti, kad šis leitmotyvas nenaujas – špagų sukryžiavimas pastebėtas iškart, kai tik buvo paskelbta universiteto atkūrimo idėja. Su universiteto atkūrimo taryba, kurios pirmininkas buvo J. Vilemas, rungtyniauta dėl to paties tikslo: kas greičiau, kas pirmiau, kas labiau. Tiesą sakant, Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centrą iš pradžių norėta padaryti atsvara minėtąjai tarybai. Mums, Lietuvos gyventojams, šios dvikovos atspalviai iš pasisakymų pernykštėje spaudoje šiek tiek suvokiami. Sunkiau išeivijai – ten daugumai Lietuvių centras ir Vytauto Didžiojo universitetas yra vienas ir tas pats.

– Tik dabar, praleidus Lietuvoje šešias savaites, man pradeda aiškėti, kad tas vaidmuo, kuriame aš įsivaizdavau Centrą, yra neteisingas, – svarsto Čikagos Šv. Ksavero universiteto[213] profesorė Dalia Katiliūtė. – Man tik sunku pasakyti, ar aš klydau iš pradžių, nes man pakankamai viskas buvo išaiškinta, ar pats Centras ėmė tolti nuo to, ką mes laikėme jo uždaviniais. Nors ir dabar dar negalėčiau paaiškinti, koks vis dėlto tikslus Centro ryšys su universitetu ir kas kokias funkcijas atlieka. Iliustracijų tokiam nežinojimui pakanka: atsimenu, pernai lapkričio mėnesį, vienas anuometinio Vytauto Didžiojo universiteto auklėtinis kreipėsi į mane, prašydamas padėti perduoti auką atsikūrusiam universitetui. Kelis tūkstančius dolerių, už kuriuos nupirkome lazerinį printerį. Žmogus būtent pabrėžė – jo dovana skiriama Vytauto Didžiojo universitetui. Atvykusi čia sužinojau, kad Centras šį siuntinį naudoja savo nuožiūra. Aš nežinau, gal man kas nors sakė netiesą, bet darnaus bendradarbiavimo visais atvejais čia tikrai nėra. Tai pajutau ir svarstant mano darbo Vytauto Didžiojo universitete klausimą. Nors skaityti paskaitų atvykau Vilniaus universiteto kvietimu, nors G. Kostkevičius mane informavo, kad mano paslaugos Kauno universitetui šį semestrą nereikalingos ir galėsiu dėstyti tik Vadybos centre, vis dėlto susitikau su J. Vilemu ir prorektoriumi A. Karoblu. Gerokai nustebau sužinojusi, kad jie tik dabar mane pamatė ir tik dabar išgirdo apie

[213] Tai koledžas arba kolegija, o ne universitetas.

mano atvykimą į Lietuvą. Tegul ir pavėluotai, bet darbo sąlygos VDU buvo sudarytos. Tačiau aš noriu pabrėžti, kad neieškau kaltininkų, jų medžioklė, man regis, jau visiems pabodo. Norėtųsi, kad tokių incidentų ateityje būtų kuo mažiau arba visai nebūtų. O ši bėda yra dėl to, kad iki šiol nesusiformavusi nei universiteto struktūra, nei vadovybės sudėtis. Toks nestabilumas labai trukdo nustatyti, kokią pagalbą galėtų teikti Centras ir ką sugeba pats universitetas.

– Jeigu kai kurie Centro vadovai nesistengtų taip aktyviai, o kai kada net agresyviai diegti savo hegemonijos ir jei truputį daugiau pakantumo būtų iš universiteto pusės, jokių problemų nekiltų, – pritaria universiteto Senato pirmininkas Jurgis Vilemas. – Manau, darbo pakaktų visiems. Centras turėtų pateisinti savo pavadinima, t.y. veikti kaip pasaulio lietuvių kultūros ir mokslo organizacija, universitetas – spręsti savo uždavinius. Žinoma, kol galutinai atsistosime ant kojų, pagalba mums reikalinga, bet jokiu būdu neturi kilti kovos dėl įtakos sferų. Tai jau ima suprasti ir universiteto administracija, ir Centro vadovybė. Palengva dalijamės savo ūkius. Mes dabar visiems stengiamės pranešti, kad universiteto reikalais reikia kreiptis tiesiai į mus. Tarpininkų čia neturėtų būti, tuo labiau kad mes dabar jau turime pakankamą koordinacinę tarnybą, kuri pajėgia teikti informaciją, tvarkyti ryšius, derinti tvarkaraštį, garantuoti gyvenamąjį plotą ir pan. Žodžiu, universiteto klausimus stengiamės perimti į savo rankas. Tačiau neatsisakome ir Centro pagalbos – jie mums galėtų padėti užmegzti santykius su užsienio firmomis ir organizacijomis, nebūtinai ieškant užsienio lietuvių, taip pat pagelbėti kaupiant biblioteką, kuri universitetui tikrai labiau reikalinga. Tačiau noriu pakartoti – darbo pakaks visiems.

Po tokių beveik optimistinių J. Vilemo žodžių labai norėtųsi tikėti, kad tas nelemtas kelių asmenų ambicijų ir „honoro“ karas jau baigėsi. Juolab kad, pasak J. Vilemo, ir kariauti nebeliko dėl ko – universitetas juk atkurtas. „Siekimas pabrėžti vienokį ar kitokį savo pranašumą ar „susistumdymas“ prie gaunamų siuntinių tik pratęstų visų trypčiojimą vietoje. Nežinia, kaip Centras, tačiau Vytauto Didžiojo universitetas ir be to turi daugybę rūpesčių. Šį mėnesį įvyks reikšmingas bendras Senato posėdis, kuriame bus renkami dekanai ir rektorius. Taip pat paaiškės, kokios senos ir naujos specialybės rudenį studentams atvers duris. Iš dabar veikiančių rimto dėmesio reikia Humanitarinių mokslų fakultetui. Dar galutinai juridiškai neišspręstas patalpų klausimas. Problemų yra ir daugiau, tad bet kokių interesų priešpastatymas smerktinas.

Nr. 270. VDU Senato šešto posėdžio protokolas. 1990 m. gegužės 9 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 16, l. 59–66. Rankraštis, originalas.

VDU Senato posėdžio, įvykusio 1990 m. gegužės mėn. 9 d.

Protokolas Nr. 6 (15)

Pirmininkauja: J. Vilemas
Sekretoriauja: J. Misevičienė

Svarstyta: rektoriaus, dekanų (ekonomikos, fizikos-matematikos, informatikos), katedrų vedėjų (užsienio kalbų, fizinio lavinimo) rinkimai.

Dienotvarkė:
Rinkimai
Pasiruošimas egzaminams
Pasiruošimas jungtiniam Senato posėdžiui
Teologijos-filosofijos f-to atkūrimo klausimai
Einamieji reikalai

Pirmininkas pristato konkursinės rinkimų komisijos pirmininką V. Paliūną. Šis pristato kandidatūras (pridedama prie protokolo – žinios apie kandidatus).

Prof. K. Ragulskis – dėl partiškumo kandidatų – nepažymėta dokumentuose. Išaiškinamas kandidatų partiškumas.

Doc. M. Venslauskas – renkame kandidatus vieniems metams.

Akad. J. Vilemas – jei vieniems metams – nerasime kandidatų. Senato statute – vieniems metams, bet mes turėtume tai pakoreguoti.

Doc. G. Kostkevičius – reikia rinkti ne vieniems metams, bet pagal statutą, nes jį keisti gali [tik] visas senatas.

Akad. J. Vilemas – reikia daryti korekcijas, nes mūsų gyvenimas turi būti realus.

Doc. V. Vaičiuvėnas – statuto keitimo tvarką reiktų peržiūrėti. Reikia pataisų.

Prof. A. Smailys – įnešti pataisas į statutą – rinkti 3-ms metams.

Akad. V. Statulevičius – ar 1 m. ar 3 m. – tai principinis klausimas. Reikia aptarti.

Akad. J. Vilemas – statute nėra reikalavimo – rektoriaus dalyvavimo dekanų ir katedrų vedėjų rinkime.

Doc. G. Kostkevičius – reikėjo apie statuto keitimą galvoti anksčiau. 23 gegužės Vašingtone renkasi išeivijos Senato nariai. Galime mes balsuoti dabar, o jie – Vašingtone.

Nutarta: paklausti renkamus kandidatus. Paklausti sutikimo ir suteikti žodį kandidatams.

Rektorius – apie jį informacijos yra pakankamai.

Ekonomikos f-to dekanas – apie save yra parašyta. F-tą įsivaizduoja; yra 10 komisija, ji dirba. F-tą sudarytų 2 grupės – ekonomikos ir vadybos.

Prof. A. Smailys – labai buvote smarkiai kritikuotas Kauno sąjūdyje.

Turėtų būti tarptautinių santykių ir tarptautinės teisės specialybė. Tikslinga turėti papildomas pouniversitetines studijas – jos būtų tinkamesnės specialistams (konsultacinis projektavimo darbas).

Doc. A. Gutmanas – nereiktų tokių klausimų, kaip užduoda prof. Smailys.

Priekaištai: buvo gautas skundas į Tarybą, reiškė kategorišką nepasitenkinimą jo partine veikla.

Prof. A. Zalatorius – mes visi klausėme marksizmą. Žmogus turi pasakyti savo koncepciją ir viskas. Dėl vienų metų – iš principo sutinka.

Prof. K. Ragulskis – būtina išgirsti [apie] kandidatų mokslinį darbą, pasiekimus.

Prof. P. Zakarevičius aiškina savo mokslinio darbo esmę (tarpusavio integravimo problemos).

Prof. R. Baltrušis – Taryba yra gavusi neigiamų atsiliepimų, bet jis labai nuoširdžiai dirba dabar.

Doc. A. Karoblis atestuoja prof. Zakarevičių labai teigiamai. Įkurtas Vadybos centras, jo daug idėjų centre. Jau veikia 3 grupės vadybos.

Akad. A. Buračas – Zakarevičiaus nelengva tema išsekusi, bet darbas sprendžia viską. Neverta gaišti laiko dėl ideologinių klausimų.

Doc. J. Šatas – kūrybingas, dalykiškas. Zakarevičių reikia paremti.

Akad. J. Vilemas – Zakarevičiaus veikla gerai vertinama. Prašo balsuoti už Zakarevičių.

Prof. V. Kaminskas – [pasisakymas neužrašytas].

Nutarta – jo neklausinėti, nes viskas aišku. Suteikiamas žodis pretendentui. Išdėsto – mokymo ir mokslo procesai neatskiriami. Jis yra šalininkas valdymo decentralizacijos. LKP narys. LKP CK narys. Tų pažiūrų neslepia. Sutinka balotiruotis 1 metams. „Centras“ susideda iš 20 žmonių. Su dekano ir „Centro“ darbu susidoros. Pareigos – vienos pagrindinės, kitas – [antraeilės].

Prof. Gintautas Kamuntavičius – Lietuvos mokslų akademija

Kalba akad. J. Vilemas – pristato pretendentą į Matematikos-fizikos f-to dekanus. Rekomendavo MA profesoriai.

[Prof. G. Kamuntavičius]. Mokslų daktaras – dirba branduolinių studijų centre. Jį domina U-to dinamizmas. Tai verčia pasiryžti parašyti pareiškimą. 1 metų laikotarpis netenkina. Sutinka tik 3-ms metams. Esu LKP nuo 1981 m. Buvau ir [Mokslų akademijos] partinės organizacijos sekretorius. Neišstoju iš LKP. Nereikia pražiopsoti genealių žmonių, kurie galėtų vystyti fundamentalius mokslus. Ruošti žmones privalo tik aukštai kvalifikuoti žmonės. Reikia suintegruoti pramonę ir mokslą.

Nutarta: rinkimus pradedam.

Prof. A. Kiv – nėra atvykęs iš Odesos. Lietuvių kalbos nežino. Balsavimui pristatytas.

Humanitarinis f-tas – pareiškimų negauta. Doc. A. Butkus – prašyčiau pritarimo eiti pareigas.

Katedros

Fizinio lavinimo katedra. Yra 3-ys kandidatai: K. Kardelis – dirba KPI. Nori mokslines idėjas įgyvendinti praktikoje. Uždavinys – pakelti fizinę kultūrą į prestižinę vietą, vystyti žmonių fizinę būklę, gerinti sveikatą, ugdyti studentų požiūrį į fizinę kultūrą, fizinį aktyvumą.

Prof. R. Baltrušis – doc. K. Kardelis yra mokslinės krypties. Bendradarbiauja su mokslų daktaru Goštautu. Kur jo darbo dalis? Disertacija jau aprobuota, bet dar neapginta. Teko dirbti trenerio (KKI) darbą ir dėstytojo darbą KPI.

Prof. S. Masiokas – sporto fizinės kultūros proporcijos. Sportinis pasiekimas – atskirų asmenų veikla per klubą, pagal studentų polinkius. Fizkultūra – kitas reikalas.

Doc. Kontvainis – praktikas, išdirbęs 10 m. pedagoginį darbą. Šiuo metu dirba Medicinos akademijoje. Rinktinė – tik kai kurių studentų prioritetas. Dėl bendro sveikatingumo – fizkultūra privaloma. Teko skaityti paskaitas ir užsienyje.

Prof. A. Smailys – jūsų apdovanojimai rodo labai didelį jūsų politinį patikimumą. Ar palaikote ryšį su tais žmonėmis?

V. Kontvainis – siuntė į užsienį kaip specialistą. Partijoje nebuvo.

Akad. A. Buračas – svarbus u-to parametras – sporto klubai. Per Lietuvos rankininkus – į pasaulį.

Prof. A. Mickis – Kontvainis sugeba pritraukti jaunimą.

Prof. R. Baltrušis – pasiekęs daug praktinėje veikloje.

Doc. A. Karoblis vertina teigiamai.

Vl. Kazlauskas – dirba VISI. Sveikata leidžia pasireikšti. Lietuvai nesu nusižengęs. Sąjūdyje – nuo 1941 m. Kūno kultūra turi gelbėti mokslui skiepyti studentams tautinio patriotiškumo sampratą; atsisakymas neigiamų įgūdžių.

Prof. A. Smailys – ar netrukdys sveikata, amžius?

Vl. Kazlauskas – sveikata ir fizine būkle nesiskundžiu.

Prof. R. Baltrušis – esate parengęs daktarinę disertaciją, kurią žadate apginti nepriklausomoje Lietuvoje.

Vl. Kazlauskas – disertacija parengta. Apleido VISI dėl tam tikros situacijos. Gyvenamas plotas – ne problema.

Prof. A. Smailys – tautinės mokyklos tęstinumo klausimas, norėtų parengti, Kazlauskui suteikti prioritetą.

Užsienio kalbų katedros vedėjas.

Turime vieną kandidatą, dirbantį VDU {nuo 1989 m. rudens}.

A. Makarevičius. Disertacija iš stilistikos, mokėsi tikslinėje aspirantūroje. Nuo 1989 m. gruodžio mėn. – VDU užsienio kalbų katedroje einantis vedėjo pareigas. Kryptys – ruošti dalį studentų iš ekonomikos, fizikos ir kitų šakinių mokslų vertėjais. Pagrindinė problema – kadrų klausimas. Reikia kviesti pagalbininkų iš užsienio. Katedroje turėtų dirbti vokiečių, ispanų, prancūzų, italų kalbų specialistai.

Akad. V. Statulevičius – kaip išmokyti greitu būdu užsienio kalbas? Amerikonai nesupranta anglų kalbos. Tegul vadovai nebešneka anglų kalba, bet amerikiečių. Dėstytojai atvažiuos iš JAV. Problema nėra paprasta.

A. Makarevičius – pasaulį nukariauja amerikoniškasis anglų kalbos variantas. Reikia vystyti šią kalbą.

Akad. L. Kairiūkštis – kokias Europos senąsias kalbas žinote?

A. Makarevičius – anglų, vokiečių, lotynų.

Prof. V. Stauskas – kaip apie švedų kalbą?

A. Makarevičius – reikia švedų kalbos specialistų.

Prof. S. Masiokas – katedra užsienio kalbų turi būti nepriklausoma? Ar priklausyti kokiam fakultetui?

A. Makarevičius – gal katedra išsivystytų į f-tą.

Doc. V. Vaičiuvėnas – yra analogija su Fizikos-matematikos katedra.

Prof. A. Smailys – kaip galvojate integruoti doc. Misevičienę?

A. Makarevičius – tikslinga pereiti į VDU.

Akad. J. Vilemas – kolektyvas didelis, kaip sekasi jį tvarkyti?

A. Makarevičius – studentai turėjo 4 h, padidinom iki 6 h. Iki 10 h galėtų būti padidintas krūvis.

Doc. A. Karoblis – užsirekomendavo kaip geras organizatorius, dėstytojas.

Akad. V. Statulevičius – panaudoti tiksliųjų mokslų dėstytojus – tegul jie dėsto užsienio kalbomis. Pradėti skaityti kursus užsienio kalbomis.

Rinkiminė balsų skaičiavimo komisija iš 3-jų asmenų.

Akad. V. Statulevičius – [rektoriaus rinkimų] rezultatus paskelbti 24 gegužės – kai įvyks rinkimai ir 2-oje pusėje.

Nutarta – rektoriaus biuletenius dėti atskirai į užlipdytą dėžutę-voką, ją atidaryti sutartą dieną.

Prof. A. Smailys – balsavimas susidės iš 2-jų „ rūmų“.

Komisija:

Prof. A. Smailys

Prof. R. Vaišnys

~~Prof. N. Vėlius~~, doc. J. Misevičienė.

Balsavimai: vienbalsiai (1 susilaikė) (talkininkaus balsavimo procedūroje Ed. Šiugžda).

Studentai – dėl „Neo-Lituania" įkūrimo VDU.

Informuoja Senatą apie „Neo-Lituania" atkūrimą (nuostatai – planai, tikslai – pridedami). 44 tikri nariai ir 27 filisteriai. Prašo įstatus įregistruoti. Turtas – moksleivių rūmai. Korporacijai įsiregistravus, tikisi rūmus atgauti.

Prof. S. Masiokas – gali būti pavesta 2–3 žmonėms susipažinti su įstatais ir registruojam organizaciją susipažinę su įstatais.

Statuto patobulinimui – korporacijų įstatų tvirtinimas.

Prof. A. Žygas – „Neo-Lituanai" yra savarankiška organizacija, ją reikia remti. Įstatai patvirtinami Senate – taip buvo anksčiau.

Doc. A. Karoblis – įstatai geri.

Doc. J. Šatas – ar atitinka VDU dvasią ir tikslus?

Nutarta: įsteigti statuto kolegiją, kuri susitinka su „Neo-Lituanų" nariais. Jie viską nusprendžia, aptaria. Vėliau korporacija bus įregistruojama.

Įstatus yra skaitęs prof. L. Pranevičius, prof. D. Katiliūtė. Jie kalbėjo viešai, prieinami visiems.

Nutarta: 1) įregistruoti korporaciją, 2) tvirtinti įstatus. Susilaikė 1, kiti „už". Įstatai patvirtinti.

Doc. G. Kostkevičius – įstatai nėra pakankamai pateikti, kad gyvuotų kaip juridinis asmuo. Jie daug ko netenka.

Prof. A. Smailys – balsavimo procedūra. Biuleteniuose „sutinku – nesutinku" lieka pageidautina pozicija.

Balsuojama už prof. A. Avižienį (dedam balsus į voką atskirą, kuris bus atidarytas gegužės mėn. 23 d.); už dekanus ir vedėjus – į urną[214].

Balsų skaičiavimo komisija pasiskirstė taip:

Pirmininkas A. Smailys.

Nariai: R. Vaišnys J. Misevičienė (išrinkti vienam susilaikius).

Humanitarinio f-to koordinatoriaus klausimu.

Akad. J. Vilemas – į Humanitarinio fakulteto dekanus pareiškimo nei vieno negauta. Todėl, pasitarus su koordinatoriais, nutarta skirti Humanitarinio f-to einančio dekano pareigas doc. A. Butkų. Doc. A. Butkus sutinka. Senatoriai balsavo. Vieningai nutarta skirti doc. A. Butkų eiti dekano pareigas iki 1990 m. rugsėjo 1 d. nuo šios dienos.

Biologijos-ekologijos fak. koordinatoriaus klausimu.

Doc. A. Karoblis[215] siūlo M. Venslauską. Senatoriai vieningai balsuoja skirti M. Venslauską Biologijos fak. (koordinatoriumi) dekanu.

Doc. G. Kostkevičiaus informacija. Siūloma daryti bendrą senatorių suvažiavimą rugpjūčio II-je pusėje, pagerėjus politinei situacijai. Avižienis siūlo daryti pakeitimus universiteto statute: dėl nuolatinių laipsnių sistemos, VDU Senato praplėtimo tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Mūsų senatoriai taip pat turėtų apsvarstyti kokius pakeitimus VDU statute norėtų siūlyti.

Akad. V. Statulevičius – senatoriai užsienyje siūlo daryti jungtinį Senato posėdį po rugpjūčio 1 d.

Prof. A. Žygo informacija. Dėl teatro klubo vasaros stovyklos, kurią organizuoja teatrologė V. Truskauskaitė. Šis klubas gauna daug laiškų iš užsienio, klubas jų ketina dirbti šioje stovykloje. ~~3920~~ 4 000 rublių reikia šio klubo vasaros stovyklai. Prof. A. Žygas kreipiasi į VDU senatorius prašydamas paremti VDU teatro klubą-stovyklą materialiai, prašydamas skirti 4 000 rublių.

Senato nariai pritarė prašymui skirti 4000 rub. VDU teatro klubo vasaros stovyklai.

Kitas Senato posėdis gegužės 24 d.

Statuto priežiūros komisija įgaliojama apsvarstyti statuto pakeitimo projektą.

Prof. V. Kaminskas – perduoti užsienin informaciją dėl rinkimų 2 metams, o kitus pakeitimus statute svarstyti rugpjūčio pabaigoje jungtiniame posėdyje.

Pristatomas prof. Buivydas (JAV). Ketina pristatyti psichologijos koncepciją kitame Senato posėdyje.

Tarptautinės teisės specialybės klausimas.

[214] Nuo šios protokolo vietos iki klausimo apie Teologijos-filosofijos fakultetą protokolas rašytas ne J. Misevičienės ranka.

[215] Tekste – A. Kardelis.

Akad. J. Vilemas – skelbiant priėmimą į diplomatų specialybę Kaune galima tikėtis labai didelio konkurso. Daugelyje universitetų teisės specialybė formuojama po kelių metų. Ar nevertėtų sudaryti sąlygas funkcionuoti šiam fakultetui po 2 metų, atrenkant studentus iš Ekonomikos fakulteto.

Prof. V. Statulevičius – tarptautinę teisę reiktų atidaryti kaip fakultetinę discipliną.

Doc. J. Šatas – anglų k. stojamasis egzaminas būtinas, reikia padidinti užsienio kalbai skirtas valandas. Neskelbiant atskira specialybe iš anksto tarptautinės teisės susidarys didelis konkursas, todėl nukentės stojantieji į kitas specialybes.

Akad. J. Vilemas – mes parodėme gerą pradžią, sudarydami sąlygas studentams mokytis bendrų humanitarinių disciplinų pirmus dvejus metus. Nereikėtų to atsisakyti.

Prof. D. Katiliūtė – pirma reikia specializuotis kalbas.

Balsavimo rezultatai

Renkant Universiteto fakulteto dekanus, gauti balsavimo rezultatai[216]:

Pavardė	Pareigos	Už	Prieš	Negaliojantys
1. V. Kaminskas	Informatikos fak. dekanu	35	nėra	1
2. P. Zakarevičius	Ekonomikos fak. dekanu	30	5	1
3. A. Kiv	Fizikos-matematikos fak. dekanu	1	33	2
4. G. Kamuntavičius	Fizikos-matematikos fak. dekanu	30	3	3

Renkant Universiteto katedros vedėjus, gauti balsavimo rezultatai:

Pavardė	Pareigos	Už	Prieš	Negaliojantys
1. A. Makarevičius	Užsienio k. katedros vedėjas	17	4	15
2. K. Kardelis	Kūno kultūros katedros vedėjas	10	19	7
3. V. Kontvainis	Kūno kultūros katedros vedėjas	16	14	6
4. Vl. Kazlauskas	Kūno kultūros katedros vedėjas	9	24	3

Išrinkti trijų f-tų dekanai: P. Zakarevičius, V. Kaminskas, G. Kamuntavičius. Patvirtintas protokolas vienbalsiai.

Katedrų vedėjai neišrinkti (pagal 50 % + 1). Patvirtinti eiti pareigas laikinai (iki rinkimų) užsienio kalbų katedrai A. Makarevičius, fizinio lavinimo katedrai V. Kontvainis. Eiti pareigas laikinai – visi dalyvavę „už“.

Nutarta: rinkimų procedūroje skelbimas kandidatams – gali dalyvauti iš naujo. Skelbti naujus rinkimus.

Prie statuto turi būti reguliaminas.

17 už naujus rinkimus, 3 susilaikė, 3 prieš.

Nutarta: ruošti reglamentą.

Dėl rektoriaus rinkimų:

Balsus skaičiuoti 24 d. posėdyje.

Pastaba: jei iš narių komisijos [kas nors] išvykęs, narį trūkstamą renkam.

Voką su prof. A. Avižienio Senato balsavimo rezultatais perduoti saugoti VDU-to vadovybei.

Įpareigoti PLC laikyti ryšį (perduoti) informaciją išeivijos senatoriams.

Teologijos-filosofijos f-tas

Prof. V. Butkus – siūlo palikti prieškarinį pavadinimą – Teologijos-filosofijos. Ruošiami abiejų lyčių specialistai. Šiais metais pradedama nuo teologijos skyriaus (sukomplektuoti kitaip neįmanoma). Dėstytojus formuoja VDU vadovybė, vėliau – Bažnyčios vyresnybės patvirtinama.

Kas liečia kitas disciplinas – [parenka] prof. A. Smailys, prof. D. Valentis, prof. V. Butkus.

Filosofijos kursas gali būti bendras teologijos ir filosofijos skyriui.

1 metai – filosofijai, 4 metai – teologijai (turint teologijos skyrių). Atsiradus filosofijos [skyriui] – 2 metai filosofijai, 3 metai teologijai.

1 kurse dėstomi dalykai, įskaitos (žiūrėti projektą)

Su vadovėliais blogai.

Prof. D. Katiliūtė – nereikia svarstyti dar mokslo planų, nes nebuvo svarstomi ir kiti. Siūlo visus planus svarstyti, tame skaičiuje ir Teologijos-filosofijos f-to. Laikas nuo laiko svarstyti Senate mokymo planus.

[216] Pateikti atskirų protokolų, prijungtų prie posėdžio protokolo, duomenys (l. 67–68).

Prof. R. Vaišnys – paruošti teologijos ir filosofijos specialistus. Išbraukti „abiejų lyčių“, nes ir taip aišku (korekcijos projektui).

Prof. D. Katiliūtė – sumažinti scholastikos elementų. Psichologiją ir pedagogiką norėtų matyti mokymo plane. Kanonai – 812 – turi turėti bažnytinių autoritetų leidimą. Užtikrinti sąžinės laisvę.

Prof. S. Masiokas – dėl statuto – pagrindinę apmokymo formą reiktų statute atspindėti (1+4 ar 2+3), o studijų plano įtraukti į statutą nereikia.

Prof. V. Stauskas – idealų VDU turint omeny, reikia didelės tolerancijos iš Teologijos-filosofijos f-to pusės visoms kitoms apraiškoms. Tuomet nereikia projekte visos įžangos. Dėl programos – neįsivaizduojama be meno ir architektūros naujų teologinių specialybių.

Doc. V. Vaičiuvėnas – egzistuoja analogiškas f-tas – kunigų seminarija. Preambulė reikalinga atskirti šioms dviem institucijoms. Reikia profesionalo filosofo universitetui.

Nutarta: 1) tvirtinti statutą už pagrindą. Patvirtintas projektas vienbalsiai.

2) Teologijos-filosofijos f-to steigimas – vienbalsiai.

Stojamieji egzaminai

1) tvirtinami pirmininkai

2) priėmimo komisija (mandatinė)

3) atsakingi sekretoriai (nukelta į gegužės 24 d.)

Informatikos ir tiksliųjų mokslų priėmimo komisija. Rektorius – pirmininkas. Gali dalyvauti prorektorius. [Nariai:] Telksnys, Petrikis, Telešius, Raškinis, Šiliauskas, Kaminskas, Kamuntavičius. Vienbalsiai patvirtinta. Nutarta įtraukti prof. Paliūną, doc. Karoblį, D. Petruškevičiūtę.

Ekonomikai: Antanavičius, Šatas, Gronskas, Zakarevičius, Jucevičius, Žukauskas. Vienbalsiai.

Humanitarai – patvirtinti sekančiame Senato posėdyje.

Mandatinės komisijos pirmininkas – J. Vilemas, sekretorius (sekančiam posėdžiui)

Skelbimai katedros vedėjų konkursui: informatikos, fizikos, matematikos, lituanistikos, istorijos, biologijos, užsienio kalbų, fizkultūros.

Sekančiam kartui:

10-ties balų sistema (R. Marčėnas)

Rinkiminis reglamentas

Pirmininkas

Sekretorė [parašas] J. Misevičienė

Nr. 271. Teologijos-filosofijos fakulteto koncepcija (priedas prie Senato posėdžio protokolo)

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 16, l. 72–73. Mašinraštis, kopija.

{Protokolas Nr. 6}

Projektas

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSTETAS
TEOLOGIJOS-FILOSOFIJOS FAKULTETO LAIKINAS STATUTAS

Ši aukštojo mokslo institucija buvo įsteigta Lietuvos universitete 1922.IV.12.

1927.IX.27 jis buvo įrašytas į Lietuvos ir Šv. Sosto konkordatą. Fakultetui buvo suteikta teisė šalia Universiteto baigimo diplomo, dar teikti licenciato ir daktaro laipsnius.

1931.VIII. 14 perreformavus Teologijos-filosofijos fakultetą, jame veikė 17 katedrų.

Šis Teologijos-filosofijos fakultetas, kaip VDU dalis, veikė iki 1940 m. Rusams užėmus Lietuvą, fakultetas buvo uždarytas. Tačiau 1940.X.1 Teologijos fakulteto skyrius pradėjo veikti Kauno kunigų seminarijoje ir tapo sui iuris tiesioginiai priklausantis Studijų Kongregacijai. 1984.X.8 Kongregacija patvirtino naują Fakulteto statutą, visiškai atitinkantį Apaštališkajai Konstitucijai „Sapientia christiana“ /1979.IV.29/.

Atkūrus VDU, atsirado ne tik galimybė, bet ir reikalas atkurti ir Teologijos-filosofijos fakultetą. Tiek visuomenė, tiek ir Lietuvos valdžia įsitikino, kad šalia tautinio atgimimo yra būtinas ir dvasinis prisikėlimas. Tam kaip tik turi pasitarnauti atkuriamas Teologijos-filosofijos fakultetas.

Teologijos-filosofijos fakulteto tikslas:

paruošti pasauliečius teologijos ir filosofijos specialybėms. Ateityje pramatoma teikti licenciato ir daktaro laipsnius.

Struktūra:

Šiame fakultete pramatomi du skyriai: filosofijos ir katalikų teologijos. Ateityje, reikalui esant, galės būti atidaromi ir kitų konfesijų teologijos skyriai. Šiais metais pradedame su katalikų teologijos skyriumi.

Valdymas:

Teologijos-filosofijos fakultetas tvarkomas bendra VDU valdymo tvarka.

Dėstytojai:

Fakulteto mokomąjį personalą formuoja VDU vadovybė. Kursams, kuriuose dėstoma katalikų teologija, dėstytojams reikia ir VDU vadovybės ir Katalikų Bažnyčios hierarchijos patvirtinimo. Kitų konfesijų teologijos kursams dėstytojai tvirtinami VDU vadovybės ir atitinkamos konfesijos vadovybės. Visų kitų mokslo sričių dėstytojai Teologijos-filosofijos fakultete parenkami ir tvirtinami bendra VDU nustatyta tvarka.

Studentai:

Teologijos-filosofijos fakultete gali mokytis abiejų lyčių asmenys, baigę vidurinę mokyklą. Studentai bus priimami konkurso egzaminų rezultatų pagrindais. Egzaminų tematika ir apimtis skelbiami spaudoje. Laisvi klausytojai saistomi bendrų VDU taisyklių.

Mokymo planas:

Mokslas Teologijos-filosofijos fakultete trunka 5 metus. Pirmieji dveji metai skiriami filosofijos pradmenims, sekantieji 3 metai – teologinėms studijoms.

Pirmaisiais studijų metais dėstomos šios disciplinos:

	Paskaitų skaičius
1. Įvadas į filosofiją	2–0
2. Gamtos mokslų įvadas (kosmologija)	0–3
3. Teodicėja	3–3
4. Ontologija	0–2
5. Gnoseologija	2–0
6. Logika	2–2
7. Filosofijos istorija	2–2
8. Tikėjimo pagrindai	2–2
9. Bendrasis įvadas į Šv. Raštą	2–2
10. Lotynų kalba	3–3
11. Graikų kalba	2–0
12. Užsienio kalba (anglų, vokiečių, prancūzų)	3–3
13. Italų kalba (pasirinktinai)	3–3

Tolimesniais studijų metais dėstomos sekančios disciplinos

1. Psichologija
2. Religijų istorija
3. Šv. Raštas: įvadas ir egzegezė
4. Fundamentalinė teologija
5. Dogminė teologija
6. Moralinė teologija ir etika
7. Bažnyčios istorija
8. Patrologija
9. Orientalinė teologija
10. Bažnytinė teisė
11. Liturgika
12. Pedagogika
13. Metodika
14. Lotynų kalba
15. Hebrajų kalba

Nr. 272. Biologijos fakulteto koncepcija. 1990 m. gegužė

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 27, l. 13–14. Mašinraštis, kopija.

BIOLOGŲ, EKOLOGŲ RUOŠIMO MOKYMO PLANAS

Bendra idėja

– ruošimas dviejų pakopų; pirmų šešių semestrų mokymo planas numato fundamentalių gamtos mokslų, humanitarinių mokslų ir kalbų dėstymą pagal vienodą mokymo planą visiems studentams. Pagrindinis dėmesys šių studijų metu bus skiriamas biologinėms disciplinoms. Po 4 m. studijų studentai laikys vieną ar du baigiamuosius egzaminus. Išlaikęs baigiamuosius egzaminus studentas gaus VDU-to Biologijos fakulteto baigimo diplomą. Jeigu baigimo vidurkis nemažiau kaip 4,5 absolventui suteikiamas bakalauro laipsnis,

– antroji pakopa tęsis dar keturis semestrus V ir VI-ame kursuose; čia studijos vyks trijose pagrindinėse specialybėse; šių studijų ypatumas – specialūs kursai ir darbas įvairių mokslo įstaigų laboratorijose, aplinkosaugos įstaigose, Lietuvos bei užsienio firmų laboratorijose, kursiniai projektai ir diplominis darbas; studentui, kurio bendras egzaminų ir diplominio darbo įvertinimo vidurkis viršija 4,5, suteikiamas magistro laipsnis.

Trijų pirmųjų kursų mokymo planas

– mokymo plano numatytas disciplinas sąlyginai galima suskirstyti į šias grupes: humanitarinės, biologines, cheminės, tikslieji mokslai, kalbos.

Humanitarinės

– socialinė antropologija, politologija, Lietuvos istorija, kultūros istorija, religijotyra, gamtos mokslų filosofija (epistemologija), gamtos mokslų humanitariniai pagrindai,

– psichologija, etologlja, ekologinė etika, Lietuvos teisė, aplinkosaugos teisė.

Humanitarinės disciplinos numatomos dėstyti ciklais. Ciklo trukmė 3–4 savaitės. Numatomos tokios privalomos humanitarinės disciplinos – socialinė antropologija, epistemologija, gamtos mokslų humanitariniai pagrindai, psichologija, ekologinė etika, aplinkosaugos teisė, kitos pasirenkamos laisvai, bet ne iš tos pačios humanitarinių disciplinų grupės.

Biologinės

– augalų morfofiziologija ir sistematika, gyvūnų morfofiziologija ir sistematika, ląstelės biologija, genetika, mikrobiologija, biofizika, imunologija, gyvūnų ir žmogaus fiziologija, neurofiziologija, evoliucijos teorija, genų inžinerija, biotechnologija, bendroji ekologija, žmogaus ekologija, aplinkosauga.

Cheminės

– bioneorganinė chemija, biofizikinė chemija, bioorganinė chemija, biochemija.

Tikslieji mokslai

– matematika, informatika, fizika, fizikiniai-cheminiai tyrimo metodai, biostatistika.

Kalbos

– lietuvių kalba ir literatūra, užsienio privaloma kalba, laisvai pasirenkama užsienio kalba.

Dėstomų dalykų grupių semestrinis valandinis išsidėstymas

DISCIPLINOS	I kursas		II kursas		III kursas	
	I sem.	II sem.	III sem.	IV sem.	V sem.	VI sem
Humanitarinės	4	4	4	4	2	2
Biologinės	6	8	8	8	10	10
Cheminės	5	4	4	4	4	2
Tiks. mokslai	5	5	5	5	4	4
Kalbos	4	4	4	4	4	4
Fizinis lav.	2	2	2	2	2	2
	26	27	27	27	26	24

Stojamieji egzaminai

– lietuvių kalba (raštu)

– biologija (raštu)

– fizika (raštu)

– pokalbis

1990 m. į I-ąjį kursą numatoma priimti 30 studentų.

Pateikta Biologijos fakulteto samprata buvo kelis kartus svarstyta Biologijos fakulteto kolegijos posėdžiuose.

Už pateiktos sampratos paruošimą atsakingas Mindaugas Venslauskas

[Parašas] M. Venslauskas

{1990 metų gegužės mėn.}[217]

Nr. 273. Jurgio Vilemo raštas Algirdui Brazauskui ir Vidmantui Adomoniui. 1990 m. gegužės 16 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 1, l. 27. Mašinraštis, kopija.

{1990 05 16 S/128}

Lietuvos Komunistų partijos
Centro Komiteto pirmajam sekretoriui
gerb. BRAZAUSKUI,
Kauno m. Vykdomojo komiteto Pirmininkui
gerb. ADOMONIUI

Dideli pokyčiai Lietuvos politiniame ir visuomeniniame gyvenime ryškiai palietė ir Lietuvos Komunistų partiją. Vienas iš šių pokyčių rezultatų yra tas, kad LKP negali tiesiogiai pagal anksčiau numatytą paskirtį panaudoti Visuomeninės-politinės veiklos centrą Kaune, turintį patalpas mokymo procesui vykdyti.

Tuo pačiu metu Kaune buvo atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas, kuris šiuo metu neturi tinkamų auditorinių patalpų. Parama šiam universitetui tapo visos Lietuvos visuomenės garbės reikalas.

Šiuo metu universitetas nuomoja dalį patalpų minėtame Centre. Nuo rudens, priėmus naujus studentus, reikės visų patalpų. Sprendžiant LKP ir LKP TSKP Kauno miesto partijos komitetų rezidencijų klausimą tarp visų suinteresuotų pusių; LKP ir LKP TSKP miesto partijos komitetų, VDU ir Kauno m. Vykdomojo komiteto siūlomas visus tenkinantis variantas.

Pagal jį LKP Kauno miesto partijos komitetas įsikurdina adresu Donelaičio g. 2 (buvęs LKP Kauno m. Lenino raj. komitetas), LKP TSKP – buvusiam LKP Kauno m. Panemunės raj. patalpose, o VDU paliekamas Visuomeninės-politinės veiklos centras, išskyrus didžiąją konferencijų salę.

Ryšium su tuo prašome LKP Centro komitetą pritarti šiai nuomonei ir paskirti VPV centrą (be konferencijų salės) pastoviam naudojimui Vytauto Didžiojo universitetui.

Savo ruožtu universitetas įsipareigoja apmokėti LKP Kauno m. komitetui išlaidas už patalpų, esančių name Donelaičio g. 2 nuomą, ir Kauno miesto Vykdomojo komiteto. Priimsime bet kurias apmokėjimo terminų sąlygas.

Nr. 274. Priėmimo į VDU skelbimas. 1990 m. gegužės 17 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 22, l. 30–31. Mašinraštis, kopija[218].

Publikuota: Kviečia mokytis. In *Kauno tiesa*. 1990 05 24. Nr. 109, p. 3; Vytauto Didžiojo universitetas skelbia... In *Lietuvos rytas*. 1990 05 29. Nr. 100, p. 4.

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

skelbia, kad 1990 m. vyks priėmimas į šiuos fakultetus ir specialybes:

HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS

– Lituanistika
– Etninė kultūra

[217] Įrašyta pieštuku.
[218] Skelbimas parengtas išsiųsti redakcijoms 1990 m. gegužės 17 d. (VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 22, l. 29).

– Menotyra
– Kultūros istorija

Į fakultetą bus priimti 75 studentai. Stojamieji egzaminai: lietuviu k. (raštu) – liepos 3 d., istorijos (žodžiu) – liepos 6 d., užsienio k. (raštu–žodžiu) – liepos 9 d. Stojantieji į lituanistikos specialybę vietoje užsienio k. egzamino laikys žodžiu lietuvių k. egzaminą.

TEOLOGIJOS-FILOSOFIJOS FAKULTETAS

– Filosofija ir katalikų teologija

Į fakultetą bus priimti 25 abiejų lyčių studentai. Stojamieji egzaminai: lietuvių k. (raštu) – liepos 3 d., tikėjimo pagrindai (žodžiu) – liepos 6 d., istorija (žodžiu) – liepos 9 d.

EKONOMIKOS MOKSLŲ FAKULTETAS

– Ekonomika ir vadyba
– Tarptautinė komercija

Į fakultetą bus priimta 50 studentų. Stojamieji egzaminai: matematika (raštu) – liepos 3 d., lietuvių k. (raštu) – liepos 6 d., geografija (žodžiu) – liepos 9 d.

BIOLOGIJOS FAKULTETAS

– Fiziologija
– Mikrobiologija
– Ekologija

Į fakultetą bus priimta 30 studentų. Stojamieji egzaminai: biologija (raštu) – liepos 3 d., fizika (raštu) – liepos 6 d., lietuvių k. (raštu) – liepos 9 d.

FIZIKOS-MATEMATIKOS FAKULTETAS

– Taikomoji matematika
– Informatika

Į fakultetą bus priimta 30 studentų. Stojamieji egzaminai: matematika (raštu) – liepos 3 d., fizika (raštu) – liepos 6 d., lietuvių k.(raštu) – liepos 9 d.

PAREIŠKIMŲ PRIĖMIMAS

Į Vytauto Didžiojo universitetą priimami Lietuvos Respublikos piliečiai, o taip pat lietuviškai kalbantys piliečiai, gyvenantys už Respublikos ribų, baigę vidurinį mokslą.

Pareiškimai priimami Kaune, Daukanto g. 28, nuo birželio 20 d. iki liepos 2 d. 15 val. Stojamieji egzaminai – liepos 3–9 dienomis. Priėmimas – liepos 12–13 dienomis.

DOKUMENTAI

Stojantieji pateikia priėmimo komisijai šiuos dokumentus: pareiškimą Rektoriui, dokumento apie baigtą vidurinį mokslą originalą, sveikatos pažymėjimą (forma Kr. 086-y); šešias fotonuotraukas (3x4 cm); pasą.

Visus su priėmimu susijusius klausimus sprendžia priėmimo komisija. Informacija teikiama tel. 20-67-53.

Rektorius

Nr. 275. Pirmasis stojantiesiems skirtas VDU leidinys apie savo veiklą. 1990 m. gegužė

Vytauto Didžiojo universitetas = Universitas Vytauti Magni. – Kaunas: [Vytauto Didžiojo universitetas], 1990. – 7 p.

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS (VDU) – tai 1989 metais atkurtas nepriklausomas, humanitarinio fundamentalaus pobūdžio, veiklos pradžioje palyginti mažas universitetas.

Mintis atkurti universitetą kilo 1988 metais. Šio darbo ėmėsi Lietuvos kultūros fondo klubas „Aukuras“, Liaudies švietimo ministerijos sudaryta Komisija bei Kauno mokslinės visuomenės sudaryta Universiteto Atkūrimo taryba. 1989 metų balandžio 28 dieną jungtinėje išeivijos ir Lietuvos mokslininkų konferencijoje „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ buvo paskelbtas Vytauto Didžiojo universiteto Kaune Atkūrimo aktas. Liepos 4-ąją Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos sesijoje juridiškai

įteisintas VDU atkūrimas, o liepos 10 d. Lietuvos Ministrų Taryboje patvirtintas Atkuriamojo laikotarpio statutas.

VDU – savarankiška aukštoji mokymo ir mokslo įstaiga; jis pats sudaro mokymo planus ir programas, nustato studijuojamų specialybių pobūdį. Universitete gali mokytis ir dirbti bet kokių įsitikinimų, religinių bei politinių pažiūrų žmonės, – universiteto dėstytojams ir studentams garantuojama pasaulėžiūros ir sąžinės laisvė.

Svarbiausias VDU tikslas yra rengti tautinės, humanistinės kultūros ir mokslo požiūriu išprususius absolventus, todėl humanitarinis lavinimas – neatsiejama visų krypčių ir specialybių studijų dalis, įvairias humanitarines disciplinas – menotyrą, pasaulio kultūrą, religijotyrą, kalbos kultūrą, užsienio kalbas ir kitas disciplinas pasirinktinai studijuoja visi pirmųjų dviejų kursų studentai.

Universitetą tvarko Senatas, perėmęs funkcijas iš Atkūrimo tarybos, Rektoratas ir Priežiūros kolegija. Senatas sudarytas pariteto pagrindais iš Lietuvos ir išeivijos mokslininkų. Kiekvienas išeivijos mokslininkas, Senato narys, yra įsipareigojęs per sekančius septynerius metus sudaryti sąlygas nors vienam lietuviui ar lietuvei, žadantiems būti VDU dėstytojais, įsigyti aukštesnį mokslo laipsnį savo gyvenamame krašte.

Universiteto klausytojai yra studentai, laisvieji klausytojai ir aspirantai. Pastarieji priimami tik baigę aukštąsias mokyklas. Universiteto absolventai gauna Universiteto baigimo diplomus, laisvieji klausytojai – pažymėjimus.

Universitete bendrai dirba išeivijos ir Lietuvos bei įvairių tautybių kitų šalių mokslininkai.

Pirmaisiais universiteto gyvavimo metais jame veikė Ekonomikos, Tiksliųjų ir Humanitarinių mokslų fakultetai, į kuriuos buvo priimti 177 žmonės. Humanitarinių mokslų fakultete lietuvių kultūros istorijos, etninės kultūros ir menotyros specialybes studijuoja 68 studentai. Nuo 1990 metų rudens ketinama pradėti ruošti naujos pakraipos specialistus – lituanistus. Ekonomikos fakultete ekonomikos ir vadybos (menedžmento) bei tarptautinės komercijos mokosi 55 žmonės. Šiame fakultete taip pat steigiama nauja tarptautinės teisės specialybė. Tiksliųjų mokslų fakultetas, dabar turintis 54 informatikos ir taikomosios matematikos specialybių studentus, duos pradžią dviem naujiems fakultetams: Informatikos ir Fizikos-matematikos. Steigiami Biologijos bei Filosofijos-teologijos fakultetai. Taigi 1990 mokslo metus universitetas pradės turėdamas šešis fakultetus ir keletą jau dabar veikiančių padalinių, būtent: Informatikos bei Vadybos mokslų centrus, šeštadieninius parengiamuosius biologijos kursus.

Šią vasarą į Ekonomikos fakultetą bus priimta 50, į Humanitarinių mokslų fakultetą – 75, o į Informatikos, Fizikos-matematikos ir Biologijos fakultetus – po 30 žmonių. Teologiją-filosofiją pradės studijuoti 25 studentai.

Laukiame darbščiausių, gabiausių, kūrybingiausių studentų.

akad. Jurgis Vilemas
VDU Senato pirmininkas
einantis Rektoriaus pareigas

HUMANITARINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS

Vertingiausias bet kurio specialisto bruožas – humanitarinė kultūra, todėl Humanitarinių mokslų fakultetas yra Vytauto Didžiojo universiteto šerdis. Ikišiolinei mokymo sistemai, planingai rengusiai specialistus liaudies ūkiui, nerūpėjo žmogaus, asmenybės kūrimas. Todėl dabar, kaip niekad, trūksta gerų, išsilavinusių, savo dalyką išmanančių žmonių. Tokius žmones žadame ugdyti Humanitariniame mokslų fakultete.

Šio fakulteto studentai studijuos kultūrą, suvokdami ją plačiąja prasme – kaip sąmoningą žmogaus veiklą ir jos rezultatus. Žmogus bus visų studijų centre, žmogus – savo kultūros kontekste. Humanistinis pobūdis lėmė ir konkrečias humanitarų specialybes. Pernai buvo priimti pirmieji studentai ir laisvieji klausytojai į lietuvių etninės kultūros, menotyros ir kultūros istorijos specialybes. Pirmieji dveji metai skirti humanitarinių disciplinų studijoms, kalboms mokytis. Vėliau studentai gilinsis kiekvienas į savo specialybę. Pasirinkę **lietuvių etninę kultūrą** savo studijų objektu, sužinos bendruosius bet kurios etninės kultūros dėsningumus, lietuvių kultūros ypatumus, nagrinės tautosaką, etnografiją, tautodailę, mitologiją, archeologiją, liaudies choreografiją, muziką. Daug laiko ir dėmesio bus skirta lietuvių kalbos – svarbiausios žodinės kultūros dalies studijoms, be to, lietuvių etnokultūrologui pravartu mokėti lenkų ir vokiečių bei anglų kalbas.

Menotyrininkai gilinsis į audiovizualinių arba sinkretinių menų teoriją arba atskirai į regimuosius (dailė) ar girdimuosius (muzika) menus. Jiems planuojama dėstyti naujus semiotikos, komunikacijos

teorijos, muzikos terapijos ir kitokius kursus. Kadangi menotyra – labai plati disciplina, joks menotyrininkas negali vienodai gerai išmanyti visų meno sričių, todėl specializacija būtina. Siūlant vyresniųjų kursų studentams vieną ar kitą meno sritį, bus atsižvelgiama į jų pageidavimus.

Dėl pernelyg didelės specializacijos kiekvienas kultūros srities žinovas atsidūrė tarsi kokiame narvelyje. Dažnai jis gerai supranta savo darbo barus – muziką, dailę, literatūrą, bet mažai tenutuokia apie kitus kultūros dalykus. Todėl nūnai būtina sieti įvairias disciplinas. Svarbus atskirų kultūros sričių tarpusavio ryšys, lietuvių kultūros vieta pasaulinės kultūros kontekste. Šiandien svarbiau ne skaidyti kultūrą į sudedamąsias dalis, bet jungti tas dalis į visumą, aprėpiančią visos epochos ar laikotarpio meną, atspindintį to laiko dvasią. Tą galėtų padaryti tik išprusę **kultūros istorikai**. Jų laukia itin didelis darbas – parašyti lietuvių kultūros istoriją.

Šiais metais Senato sprendimu bus priimti 25 studentai į naują Humanitarinių mokslų fakulteto specialybę – **lietuvių filologiją** (kalbą ir literatūrą). Ši specialybė yra ne vienoje Lietuvos aukštojoje mokykloje. Numatoma, kad šio universiteto lituanistų rengimas bus šiek tiek skirtingas. Čia studentai galės klausytis tokių specialybės kursų, kurie kitur kol kas nedėstomi, be to, turės nemažas galimybes pasirinkti pačius įvairiausius šalutinius mokslus – nuo kultūrinės antropologijos iki kompiuterių.

Kokią specialybę bepasirinktų humanitarai, jie turės susipažinti ir su kitų specialybių disciplinomis, nes baigus studijas universitete, jiems gali tekti dirbti įvairiausius darbus. Profesionalių tautosakininkų, etnografų, menotyrininkų ir kultūros istorikų reikia mokslo įstaigoms, redakcijoms, aukštosioms ir vidurinėms mokykloms, visų lygių institucijoms nuo miesto savivaldybės iki ministerijos.

Vytauto Didžiojo universiteto absolventai įprastiniu būdu į darbavietes nebus skirstotomi, jų būsimą karjerą nulems tik universitete įgytos žinios, darbo įgūdžiai ir mokėjimas bendrauti su žmonėmis.

doc. Joana Ratkevičiūtė-Misevičienė
doc. Alvydas Butkus
doc. Vladas Žulys

EKONOMIKOS MOKSLŲ FAKULTETAS

Šiandien jau visiškai aišku, kad nepriklausomos Lietuvos ūkio modelis – įvairiomis nuosavybės formomis pagrįsta, rinkos sąlygomis funkcionuojanti ekonomika. Sėkmingai organizuoti tokio ūkio bei atskirų jo posistemių (įmonių, organizacijų, bendrijų, asociacijų ir t. t.) veiklą gali tik ekonomistai, gerai išmanantys rinkos mechanizmą, efektyvią finansų, investicijų, kreditų politiką, marketingo naujoves, įsisavinę naujausius valdymo metodus. Deja, iki šiol, rengiant ekonomistus, būtent šiems dalykams buvo skiriamas mažiausias dėmesys. Kitaip yra studijuojant Vytauto Didžiojo universiteto Ekonomikos fakulteto **ekonomikos ir vadybos** specialybę: minėtos disciplinos sudaro studijų pagrindą.

Kita šio fakulteto specialybė – **tarptautinė komercija**. Lietuvos ekonomikos suklestėjimas, tuo pačiu ir Respublikos žmonių gyvenimo lygio žymesnis pakilimas įmanomas tik plečiant ekonominius ryšius su kitomis, ypač Europos, šalimis, įsijungiant į tarptautinio darbo pasidalijimo sistemą. Tarptautiniai ekonominiai ryšiai – specifinė ekonominės veiklos sfera. Plečiant ryšius pirmiausia būtina remtis giliomis teorinėmis žiniomis, gerai išmanyti pasaulinę ekonomiką, tarptautinius valiutinius ir kreditinius santykius, tarptautinę konjunktūrą ir marketingą, tarptautinius pervežimus, užsienio ekonominių ryšių teisę ir t. t.

Pažymėtina, kad Vytauto Didžiojo universitetas – pirmoji aukštoji mokykla Lietuvoje, kuri pradėjo rengti šių specialybių studentus. Absolventai dirbs įmonių ekonominės strategijos formavimo tarnybose, marketingo padaliniuose, valdymo sistemų organizacinio projektavimo firmose, užsienio prekybos organizacijose, Lietuvos prekybinėse atstovybėse kitose valstybėse. Tie, kuriems prie širdies organizacinis darbas, galės vadovauti pirminiams padaliniams (gamybiniams barams, pamainoms ir pan.).

Jei padirbėję keletą metų įmonėse bei organizacijose absolventai panūs vadovauti ir nuspręs tapti profesionaliais vadovais (menedžeriais), tai specialioms podiplominėms studijoms jie bus priimti į veikiantį prie fakulteto Vadybos mokslų centrą, kuriame studijuos specifines disciplinas. Beje, šis Centras dar šiemet išleis pirmąją profesionalių vadovų laidą.

Ateityje fakultete bus pradėti ruošti **tarptautinių santykių ir tarptautinės teisės** specialistai. Šios specialybės grupė sudaroma iš VDU studentų, jau baigusių 2 kursus ir ketvirtojo semestro pabaigoje greta eilinių egzaminų išlaikiusių specialius testus. Būsimieji Lietuvos diplomatai turės gerai išmokti anglų kalbą, pakankamai gerai kalbėti kita užsienio kalba ir išstudijuoti apie 50 tarptautinės teisės, diplomatijos, Lietuvos vidaus teisės ir kitokių humanitarinių, istorinių, ekonominių disciplinų. Taigi šių studentų laukia labai kruopštus darbas.

Efektyvios ekonominės sistemos sukūrimas – vienas svarbiausių nepriklausomos Lietuvos uždavinių. Todėl visus, kuriuos domina ekonomika, vadyba, komercija, diplomatija, kviečiame stoti į Vytauto Didžiojo universiteto Ekonomikos mokslų fakultetą.

prof. Povilas Zakarevičius
doc. Juozas Šatas

FIZIKOS-MATEMATIKOS FAKULTETAS

Sprendžiant praktiškus fizikos ar technikos uždavinius, paprastai neįmanoma rasti tikslaus, griežto sprendimo. Tokiu atveju skaičiuojama apytiksliai. Čia yra du keliai. Einant vienu keliu, iš karto pasitelkiamas kompiuteris, problemas sprendžiame skaičių lentele arba grafiku. Pasirinkus kitą kelią, uždavinio atsakymas yra apytikslė formulė. Šiuo atveju kompiuteris gali būti ir nereikalingas, gali pakakti paprasto kalkuliatoriaus. Apytikslėje formulėje slypi daugiau informacijos, todėl ji paprastai vertingesnė už skaičių lentelę arba grafiką.

Studijuojantys **taikomąją matematiką** išmoks visus plačiausiai naudojamus apytikslius matematikos metodus. Tuo pačiu taikomosios matematikos studentai gerai mokės naudotis kompiuteriais.

Mechanika, kaip fizikos šaka, yra daugelio technikos problemų centre. Kompiuterių informacijos įrašymo-skaitymo įrenginiuose svarbu žinoti, koks yra slėgis oro plėvėje tarp magnetinės galvutės ir besisukančio magnetinio disko, kaip virpa galvutė, kai šalia jos tas diskas sukasi. Projektuojant automobilį, laivą ar lėktuvą, būtina žinoti, kokia jėga oras ar vanduo priešinasi šių mašinų judėjimui. Statybininkui ar mašinų gamintojui reikia mokėti apskaičiuoti sijos ar plokštės įlinkius ir gauti atsakymą į klausimą, ar šios konstrukcijos nesuluš. Į panašius klausimus gali atsakyti tik **mechanikos** specialistas. Tam jis turi gerai išmanyti matematiką, mokėti naudotis kompiuteriais.

Kita tiksliųjų mokslų fakulteto specialybė – **taikomoji fizika**. Ji nagrinėja daug problemų. Tai – naujų technologijų bei medžiagų kūrimas, naujos energijos rūšys, intensyvus plazmos panaudojimas. Čia įeina ir biofizika su visais jai būdingais tyrimo objektais bei kosminės technologijos. Itin domimasi aukšta temperatūrinio superlaidumo problema ir specifinėmis elektrinėmis, mechaninėmis bei optinėmis medžiagų savybėmis.

Nors studijų metais ir pasirinksite vieną iš minėtų specialybių, tačiau per visą studijų laiką įgysite gerą universitetinę tiksliųjų mokslų specialisto išsilavinimą. Baigę studijas, būsite plataus profilio specialistai, galėsite dirbti mokslo įstaigose, konstravimo biuruose, gamyklose. Bet svarbiausia, kad bendraudami tarpusavyje ir su dėstytojais, vedami noro mokytis, suprasti ir paveikti pasaulį, jūs formuosite mokslinę pasaulėžiūrą – ruošitės savarankiškam gyvenimui. Mąstančiai asmenybei žymiai lengviau išlikti teisingai ir dorai sudėtingomis gyvenimo sąlygomis.

Jei norite bendrauti su gabiais studentais, „sergančiais“ fizika, chemija, matematika, siekiančiais ieškoti ir kurti, kviečiame studijuoti tiksliuosius mokslus Vytauto Didžiojo universitete.

prof. Romas Vaišnys (JAV)
prof. Liudas Pranevičius
prof. Vytautas Paliūnas

TEOLOGIJOS-FILOSOFIJOS FAKULTETAS

Ši aukštojo mokslo institucija buvo įsteigta Lietuvos Universitete 1922.IV.12.

1927.IX.27 jis buvo įrašytas į Lietuvos ir Šv. Sosto konkordatą. Fakultetui buvo suteikta teisė šalia Universiteto baigimo diplomo teikti dar licenciato ir daktaro laipsnius.

Šis Teologijos-filosofijos fakultetas, kaip VDU dalis, veikė iki 1940 m. Rusams užėmus Lietuvą, fakultetas buvo uždarytas. Tačiau 1940.X.1 Teologijos fakulteto skyrius pradėjo veikti Kauno tarpdiecezinėje kunigų seminarijoje ir tapo sui iuris, tiesiogiai priklausantis Studijų Kongregacijai. 1984.X.8 Kongregacija patvirtino naują Fakulteto statutą.

Lietuvai praradus laisvę ir nepriklausomybę, prieš visą tautą buvo vykdoma genocido ir nutautinimo politika, siautėjo valstybinis ateizmas, nuožmus Bažnyčios varžymas, kultūros ir tradicijų naikinimas, melas ir veidmainystė. Visa tai pažeidė mūsų tautos šaknis. Per penkis dešimtmečius užsitęsusi sovietinė okupacija ne tik sužlugdė krašto ekonomiką ir gamtą, bet deformavo ir žmonių dvasią. Ateizme išauklėta karta prarado dorą, orumą, tikrąją meilę ir tikėjimą. Krašte dešimtys tūkstančių fizinių ir dvasinių paliegėlių, apleistų senukų ir kitokių moralinių ligonių.

Musų tautos šaknys – religinis gyvenimas. Ir kol tas religinis gyvenimas vykdė savo šaknų funkciją, tol mūsų tauta klestėjo, žydėjo ir nešė gražiausius vaisius.

Šiandien, kai vyksta persitvarkymas, mes džiaugiamės gėrėdamiesi, kad mūsų religinės šaknys dar gyvos. Ir mes žinome, kaip sakė J. E. Kard. V. Sladkevičius, „kad mūsų tauta, turėdama šitas religines šaknis, vėl atsigaivins, vėl pasipuoš naujais lapais, naujais žiedais, naujais pumpurais".

Atkūrus VDU, atsirado ne tik galimybė, bet ir reikalas atkurti ir Teologijos-filosofijos fakultetą. Tiek visuomenė, tiek ir Lietuvos valdžia įsitikino, kad šalia tautinio atgimimo yra būtinas ir dvasinis prisikėlimas. Todėl yra atstatomos bažnyčios, leidžiama dėstyti religiją ir veikti ideologinėms jaunimo ir suaugusių organizacijoms. Ypač šiems pastariesiems tikslams kaip tik turi pasitarnauti atkuriamas Teologijos-filosofijos fakultetas. Jo tikslas paruošti pasauliečius teologijos ir filosofijos specialybėms, į minėtą fakultetą bus priimami abiejų lyčių asmenys. Mokslas tęsis 5 metus. Pirmaisiais metais bus daugiau kreipiamas dėmesys į filosofines disciplinas, be kurių gilesnės teologinės studijos yra neįmanomos. Vėliau šalia teologinių disciplinų bus dėstoma psichologija, pedagogika, bažnyčios istorija, religijų istorija ir kitos su jomis glaudžiai susijusios disciplinos.

Ateityje fakultetas teiks licenciato ir daktaro laipsnius. Baigę Teologijos-filosofijos fakultetą, galės darbuotis religinėse organizacijose bei spaudoje ir sėkmingai dėstyti religiją mūsų mokyklose.

Kun. prof. Vytautas Butkus

INFORMATIKOS FAKULTETAS

Dvidešimtojo amžiaus paskutiniuosius du dešimtmečius ateities istorikai tikriausiai pavadins informatikos technikos ir technologijos suklestėjimo dešimtmečiais. Išsivysčiusiose pasaulio šalyse informacijos apdorojimo industrijai skiriama per 10 procentų bendrojo nacionalinio produkto – daugiau nei bet kuriai kitai pramonės šakai. Jau 1988 m. JAV turėjo per 50 milijonų personalinių kompiuterių.

Nors Lietuvos atsilikimas nuo išsivysčiusių šalių informatikos didžiulis, tačiau akivaizdu, kad savarankiškam Lietuvos ūkiui ir visoms gyvenimo sferoms reikės vis daugiau naujausios informatikos technikos. Stokodami gausių žaliavų, energijos šaltinių, turėsime orientuotis į intelektualios produkcijos gamybą. Todėl be kompiuterių, efektyvių informacijos apdorojimo technologijų neišsivers ne tik pramonė ar buitis, bet ir dvasinio gyvenimo sferos – kultūra, švietimas, menas.

Informatikos fakultetas Vytauto Didžiojo Universitete įkurtas ne tam, kad paruoštų aukštos kvalifikacijos, bet siauro profilio informatikos specialistus. Universitetinio mokymo tikslas – ne tik suteikti įvairialypes žinias, bet ir ugdyti laisvą, kūrybingą asmenybę, suvokiančią savo buvimo tautoje, pasaulyje prasmę ir atsakomybę. Savo žinias ir patirtį studentams pasiruošę perduoti žymiausi Lietuvos Mokslų akademijos ir aukštųjų mokyklų profesoriai, taip pat geriausi mūsų tautiečiai iš užsienio universitetų.

Prie fakulteto veiks Informatikos aukštųjų studijų mokykla. Tai Lietuvos aukštojo mokslo naujovė. Šioje mokykloje pagal Vakarų pavyzdį bus ruošiami aukščiausios kvalifikacijos informatikos specialistai – magistrai ir mokslų daktarai. Talentingiausiems šios mokyklos klausytojams atsivers ir Vakarų universitetų durys.

Kas bus būdinga informatikos mokslui Vytauto Didžiojo universitete? Juk dažnai informatikos specialistus tapatina su programuotoju, aptarnaujančiu geresnį ar blogesni kompiuterį. Mūsų tikslas – paruošti ne tik informatiką-programuotoją, bet ir informatiką-kūrėją, sugebantį įvairioms kompiuterinėms sistemoms suteikti intelekto savybes. Toms sistemoms, be kurių pagalbos žmogus jau nepajėgia aprėpti daugialypės informacijos srauto ir priimti optimalius sprendimus ne tik kosmose ar atominėje elektrinėje, bet ir operacinėje, šiuolaikinėje bibliotekoje ar mokslo paslapčių pasaulyje.

Kviečiame atgimstančios Lietuvos abiturientus studijuoti informatikos paslaptis ir linkime sėkmės laikant stojamuosius egzaminus.

prof. Vytautas Kaminskas

BIOLOGIJOS FAKULTETAS

Biologijos fakultete numatoma ruošti biologus ir ekologus. Pirmiausia jie privalėtų sugebėti įžvelgti ir formuluoti savo srities problemas bei uždavinius, mokėti taikyti šiuolaikinius fizikinius-cheminius ir biologinius tyrimo metodus savo srityje, turėti ne tik gerą profesinį, bet ir fundamentalųjį bei humanitarinį išsilavinimą.

Fakultete numatomos šios specialybės:

Fiziologija: molekuliniai ir ląsteliniai procesai, informacijos skleidimas ląstelių bei audinių lygyje, informacijos apdorojimas ląstelių tinkluose; audinių, organų, organizmo fiziologija biokibernetiniu požiūriu. Praktinio taikymo sritys: bioinžinerija, dirbtinio intelekto kūrimas, klinikinė fiziologija.

Mikrobiologija su taikymu biotechnologijoje: mikroorganizmų panaudojimas biologiškai aktyvių junginių (hormonų, fermentų, amino rūgščių, antibiotikų) pramoninei sintezei, bioinžinerijoje, anaerobiškame ir aerobiškame užterštų vandenų valyme.

Ekologija: aplinkos būsenos kiekybinis tyrimas, monitoringas, aplinkos būsenos modeliavimas ir jos elgsenos prognozė; žmogaus, vandens telkinių, dirvožemio ekologija; nenaudingų atliekų saugojimas bei panaudojimas.

Specialistų ruošimas bus dviejų pakopų: pirmų šešių semestrų mokymo plane numatomas fundamentalių gamtos mokslų, biologijos, humanitarinių mokslų dėstymas ir kalbų mokymas pagal vienodą mokymo planą visų specialybių studentams. Pagrindinis dėmesys šių studijų metu bus skiriamas biologinėms disciplinoms.

Antroji pakopa tęsis dar keturis semestrus: ketvirtame, penktame kursuose studentai gilinsis į vieną iš trijų, jų pasirinktą specialybę. Šių studijų ypatumas – specialūs kursai ir darbas įvairių mokslo įstaigų bei firmų laboratorijose, kursiniai projektai ir diplominis darbas.

VDU ruoš naujos pakraipos biologus, kurie itin reikalingi nepriklausomai Lietuvai.

doc. Mindaugas Venslauskas

Nr. 276. Algirdo Avižienio aplinkraštis VDU senatoriams užsienyje. 1990 m. gegužės 21 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 33, l. 8. Mašinraštis. Kopija.

[Blanko duomenys:]

University of California, Los Angeles

{1990.05.22}
Computer Science Department
School of Engineering and Applied Science
Los Angeles, California 90024-1596
U.S.A.

1990.05.21

Vytauto Didžiojo Universiteto
Atkuriamojo Senato Nariams
Už Lietuvos Ribų

Gerbiamieji kolegos,

Virš 20 VDU Senato narių, gyvenančių už Lietuvos ribų, ruošėsi vykti į Senato posėdį Kaune, tačiau Sovietų Sąjungos konsulatai neišdavė vizų. Telefonu pasitarę su Lietuva, nutarėme posėdį vykdyti dviejose vietose: Kaune ir Čikagoje.

Čikagoje posėdis vyks Jaunimo centro patalpose, jo surengimą tvarko prof. Bronius Vaškelis. Su šiuo laišku siunčiu Jums siūlomą darbotvarkę, kurią susirinkę galėsime pakeisti ar papildyti.

Nuoširdžiai kviečiu atvykti į VDU Senato posėdį ir savo darbu parodyti solidarumą mūsų kolegoms Sovietų Sąjungos užblokuotoje Lietuvoje.

[Parašas]
Algirdas Avižienis

Nr. 277. Algirdo Avižienio raštas VDU senatoriams Lietuvoje. 1990 m. gegužės 22 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 37, l. 2–5. Rankraštis, originalas

[Blanko duomenys:]

University of California, Los Angeles

{1990.05.22}

Computer Science Department
School of Engineering and Applied Science
Los Angeles, California 90024-1596
U.S.A.

VDU Atkuriamojo Senato Posėdžiui Kaune
(per prof. Kazį Almeną)

Gerbiamieji kolegos,

Virš 20 Senato narių, gyvenančių už Lietuvos ribų, ruošėsi vykti į posėdį, tačiau iš jų tik prof. Kaziui Almenui tepavyko gauti vizą. Teatstovauja jis ir kiti Kaune dabar jau viešintys nariai mus visus. Negalėdami atvykti į Kauną, mes gegužės 25–27 dienomis renkamės Čikagoje. Ten aptarsime, kaip mes galime įsijungti į VDU darbą ir paruošime Jums keletą konkrečių pasiūlymų. Kolega Almenas atveža mūsų posėdžio darbotvarkę – prašome ir Jus aptarti tuos pačius klausimus, ir per jį, bei per kitus dabar Lietuvoje viešinčius VDU Senato užsienio narius pranešti mums savo pasiūlymus ir nutarimus.

Aš pats asmeniškai nuoširdžiai dėkoju VDU Senato nariams Lietuvoje ir už Lietuvos ribų už Jūsų raginimą būti kandidatu į VDU rektorius rinkimuose ir už Jūsų balsus rinkimuose. Jei būsiu išrinktas, aš dėsiu visas pastangas atvykti į Lietuvą ir išpildyti savo įsipareigojimą sekančių 1990–91 akademinių metų bėgyje.

Ypatingai prašau Jus aptarti tuos darbus, kuriuos aš išvardinau savo gegužės 1 dienos laiške VDU Senato nariams Lietuvoje. Prašau pranešti man Senato nuomones, rekomendacijas, ir, svarbiausiai, Jūsų pasiūlymus. Vienas iš svarbiausių klausimų yra VDU Senato augimas. Aš manau, kad yra būtina į Senatą kviesti daugiau užsienio universitetuose dirbančių profesorių, nes pirmųjų mūsų žingsnių metu ne visus norinčius ir galinčius padėti pajėgėme pasiekti ir įjungti į šį darbą. Prašau aptarti, kaip Senato papildymo procesas turėtų vykti ateityje. Kolega Almenas atskirai Jums perduos mano pasiūlymą pirmajam Senato sudėties papildymui nariais iš užsienio. Aš manau, kad taip pat yra labai svarbu VDU Senatą sistematingai papildyti naujais nariais iš Lietuvos, ypač pabrėžiant jau dėstomų mokslo šakų stiprų atstovavimą.

Aš esu įsitikinęs, kad Vytauto Didžiojo universitetas gali ir turi tapti Lietuvos aukštojo mokslo tobulinimo židiniu, kuriame įvyks mūsų visų – ir dirbančių Lietuvoje, ir už Lietuvos ribų – žinių, patirties, ir siekimų sintezė.

Savo ir visų šiandien ne Lietuvoje esančių VDU Senato narių vardu linkiu Jums daug sėkmės ir begalinės ištvermės pikto kaimyno užblokuotoje mūsų Tėvynėje.

Tebūna mūsų posėdžiai Kaune ir Čikagoje vienas, dvasioje vieningas, Atkuriamojo Senato pilnutinis posėdis, viršijąs Sovietų Sąjungos kultūrinę blokadą.

Giliai tikiu, kad nepriklausoma Lietuvos Respublika jau grįžta į laisvų pasaulio valstybių šeimą, ir laukiu progos drauge su Jumis dirbti Jos naudai ir Jos žmonių gėrybei.

Algirdas Avižienis
1990.05.22

Pasiūlymas VDU Senato posėdžiui Kaune

Šia proga aš noriu pasiūlyti Jums VDU Senatą papildyti šešiais nariais – penki iš jų liko kandidatais per praėjusius rinkimus Čikagoje, o šeštojo – prof. A. J. Greimo tada nepavyko pasiekti. Aš siūlau į Senatą išrinkti profesorius: Adolfą Damušį, Joną Genį, Algirdą J. Greimą, Vytautą Kavolį, Violetą Kelertienę ir

Tomą Remeikį. Prašau Jus nustatyti, kaip šie kolegos ir kiti kandidatai ir iš Lietuvos, ir iš užsienio gali tapti Senato nariais, ir kaip Senato augimo procesas turėtų vykti ateityje.

Algirdas Avižienis
1990.05.22

P. S. Šį pasiūlymą perduoti prašau kolegą Kazį Almeną.

Nr. 278. Rimo Vaišnio pokalbis su Aldona Kibirkštiene. 1990 m. gegužės 24 d.

Į kalną reikia kopti / Aldonos Kibirkštienės pokalbis su Rimu Vaišniu. In *Kauno tiesa*. 1990 05 26. Nr. 111, p. 2.

Į kalną reikia kopti

Jau trečias mėnuo Vytauto Didžiojo universitete darbuojasi mūsų tautietis iš Jungtinių Valstijų, Jeilio universiteto (Niū Havene) profesorius Rimas VAIŠNYS. Politechnikos instituto auditorijoje šio profesoriaus paskaitų mielai klausosi ir būsimieji automatikos specialistai. Susitikome su profesorium ankstyvą rytą, žadėjusį mokslininkui įtemptą darbo dieną: paskaita, VDU Senato posėdis, susitikimas su aspirantais, pokalbis Medicinos akademijoje...

– Profesoriau, buvote užsukęs redakcijon perduoti kauniečiams sveikinimų nuo studentų, surengusių Jeilyje demonstraciją Lietuvos Nepriklausomybei paremti. Šia akcija Jūsų studentai išreiškė pagarbą gimtinėje viešinčiam lietuviui profesoriui ir jo kraštiečiams?

– Žinodami, kur esu, studentai man mielai telefonu perdavė lietuvių tautą palaikančius ir tvirtybės linkinčius sveikinimus. Bet jų tikslas buvo kur kas kilnesnis: Amerikos jaunimas negali ir nenori būti abejingas tautos, panorusios tapti laisva ir nepriklausoma, likimui, ir tai svarbiausia. Džiaugiuosi, jog esu Lietuvoje tokiu istoriniu, nors tautai ir nelengvu, metu Respublikos parlamento sprendimai drąsūs ir norisi tikėti, jog tolesnius jo žingsnius lydės politinė išmintis.

Kol kas labai sunku Lietuvos žmonėms, ekonominė blokada, Maskvos spaudimas jiems – didelis išbandymas. Amerikos lietuviai visa širdimi su savo tauta, su Lietuvos siekiais.

– Svečiui gal nepasirodys keista, kad dabar tiek daug politikuojame. Bet Jums, profesoriau, studentiškoj auditorijoj bendraujant su Lietuvos jaunimu, tikriausiai kyla ir kitokių minčių. Pavyzdžiui, kuo skiriasi mūsų studentai nuo amerikiečių?

– Bendrauti su jaunimu bandau kiek kitokiu stiliumi, negu čia įprasta, studentams tai priimtina, įdomu. Dėstydamas Vytauto Didžiojo universiteto pirmakursiams fizikos kursą, pastebiu: matematikoje jie stipresni už mūsiškius, Jeilyje gyvenančius. Tarp gabiausiųjų skirtumas mažas. Reikia tik džiaugtis, kad tokių gabių jaunų žmonių būrys universitetan susirinkęs. Sunkiau jiems sekasi ieškoti bendros kalbos su kompiuteriais. Ir vyriškoji studentų pusė čia labiau vyrauja (tikslieji mokslai!); Amerikoje šito, pavyzdžiui, nepastebėsi...

– Iš šalies žiūrint geriau matosi lietuviškos aukštosios mokyklos bėdos.

– Politechnikos institute lankiausi kai kurių savo kolegų paskaitose, esu patenkintas jų kūrybiškumu. Tiesa, dėsto jie kitaip negu tai darau aš, bet neturėčiau primesti jiems savąjį stilių! Esu girdėjęs, jog ir čia yra dėstytojų, tik „atpilančių" paskaitas, netrūksta studentų, kuriems niekas neįdomu. Man atrodo, svarbiausia sudaryti sąlygas, kuriose kiekvienas galėtų išbandyti savo intelektualines jėgas – tiek studentas, tiek dėstytojas.

– Atvykote į Vytauto Didžiojo universitetą kaip jo Senato narys. Garbė jais būti suteikta labiausiai nusipelniusiems mokslininkams...

– Yra toks amerikeičių populiarus posakis: „Kodėl žmonės lipa į kalną? Todėl, kad jis ten yra?" Vytauto Didžiojo universitetas atkurtas. Jis, nors ir nelabai tvirtus žingsnius žengdamas, gyvuoja. Taigi, būti tarp tų, į kalną kopiančių, universitetui kuo nors padėti galinčių, man didelė garbė. Ar Vytauto Didžiojo vardu pavadinta Alma Mater šlovė pasklis toli už Lietuvos ribų, kalbėti šiandien ankstoka. Tik viena neginčijama: padėti jam tokiu tapti gali du dalykai – geras specialistų parengimas ir aukšto lygio mokslinė

veikla. Dėl VDU struktūros, materialinių reikalų gal ir nereikia per daug ginčytis: kur kas svarbiau idealai, kuriuos universitetas bando įgyvendinti. Ar jis taps institucija, suteikinačia studentui galimybę dvasiškai ir intelektualiai vystytis, augti jam ne tik kaip būsimam specialistui, bet ir žmogui. Kokybė plačiąja prasme išgarsina mokslo šventovę. Šitai kaip Senato narys aš visada jausiu pareigą priminti sau ir kolegoms.

– Jeigu VDU ieškotumėte sąsajų su Jeilio universitetu, ar pavyktų jų surasti?

– Amerikos aukštojo mokslo sistema visai kitokia. Antai mokyklą baigęs moksleivis (amerikietišku terminu jis jau studentas) stoja į koledžą, įgyja bakalauro laipsnį. Baigęs gali dirbti, gali ir toliau universitete siekti magistro ar daktaro laipsnio. Yra apie 3 000 koledžų ir universitetų, kiekvienas jų tvarkosi pagal savo statutą, vidaus nuostatus. Įvairus šių aukštųjų mokyklų finansavimas: valstybiniai, privatūs ir miestų universitetai. Valstybinis gauna paramą iš valstybės, o štai privačiame universitete mokestis vien už mokslą pašoka iki 200 tūkst. dolerių per metus.

Geriausi Amerikos universitetai – tarptautinės aukštosios mokyklos, kviečiančios jaunimą iš viso pasaulio. Beje, jaunimas iš kart mėgina stoti į kelis universitetus – į vieną kurį vis tiek nusišypso laimė. Jei studentas labai gabus ir sėkmingai įveikia visus konkursus, atleidžiamas nuo bet kokių mokesčių, gauna visą išlaikymą. Aukšto lygio universitetai (koks yra ir mūsiškis) šią lengvatą taiko ir užsieniečiams.

– Ar galima pasvajoti, jog ir Lietuvos jaunimui yra galimybių praverti Amerikos universitetų duris?

– Noriu pakviesti gabius jaunuolius pabandyti laimę. Studentai labai domisi įstojimo sąlygomis, mokymo procesu JAV. Nors tai loterija, bet kodėl gi joje nedalyvauti? Taigi, sąlygos. Pirmiausia, prieš metus iki studijų pradžios testo pagalba reikia išlaikyti egzaminą, įvertinantį anglų kalbos mokėjimą. (Šį testą užsieniečiai gali gauti bet kurios šalies JAV ambasadoje). Dauguma universitetų reikalauja, kad būtų pateikiamos 3–4 asmenų rekomendacijos, užpildoma anketa, kurioje būsimasis studentas apibūdina savo siekius. Taip pat reikia pateikti testavimo, nustatančio gabumus ir žinias, rezultatus. Čia irgi ambasados pasiruošusios ateiti į talką. Beje, nors mokslo metai prasideda rugsėjo pradžioje, visus dokumentus būtina pateikti iki sausio pradžios. Balandžio mėnesį jau žinai, ar esi priimtas. Panašūs konkurso barjerai laukia ir aspirantų.

– Tikėkimės, jog ir iš mūsiškių moksleivių atsiras norinčių tapti JAV aukštųjų mokyklų studentais. O Jums, profesoriau, linkime geriausios sėkmės užbaigiant viešnagę gimtinėje.

Kalbėjosi Aldona KIBIRKŠTIENĖ
„K. t." korespondentė

Edmundo KATINO [daryta R. Vaišnio] nuotrauka

Nr. 279. VDU rektoriaus rinkimų užsienyje protokolas. 1990 m. gegužės 24 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 40, l. 26. Mašinraštis, originalas.

1990.5.24

VDU rektoriaus rinkimų balsų skaičiavimo komisijos

PROTOKOLAS

Rektoriaus pareigoms užimti kandidatavo Algirdas Avižienis. VDU Senato nariams, gyvenantiems užsienyje, išsiųsta 44 balsavimo biuleteniai. 1990.V.23 gauta 31 biuletenis: 30 balsavo „taip" ir 1 – „ne". 1900.V.24 gauta 6 biuleteniai: visi 6 – „taip". Iš viso balsuota: 36 „taip" ir 1 „ne".

Priede: gautieji biuleteniai

Algis Norvilas [parašas], Arūnas Liulevičius [parašas], Bronius Vaškelis [parašas]

Nr. 280. VDU Senato septinto posėdžio protokolas. 1990 m. gegužės 24 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 16, l. 84–86. Rankraštis, originalas.

1990.05.24
Nr. 7 [17]

Darbotvarkė:
1. Rektoriaus rinkimų biuletenių skaičiavimas (vokas atidaromas)
2. Statuto pataisų svarstymas (VDU Atkuriamojo laikotarpio)
3. Stojamųjų egzaminų komisijų pirmininkų tvirtinimas
4. Globėjų tarybos sudarymas
5. Einamieji reikalai[219]

Statuto pataisytą projektą skelbia prof. S. Masiokas. Vyksta diskusijos (Galutinis, t. y. pataisytas variantas VDU Statuto pridedamas).

Senato nariai posėdyje: prof. R. Vaišnys, prof. K. Almenas ir prof. V. Doniela (Australija) – VDU svečiai, VDU Senato išeivijoje nariai.

Svarstant Statuto pataisas kalbėjo prof. A. Smailys, akad. V. Statulevičius, doc. G. Kostkevičius, doc. V. Vaičiuvėnas, doc. M. Venslauskas, prof. V. Paliūnas, prof. F. Bukauskas, doc. J. Šatas, prof. R. Baltrušis, doc. K. Stoškus.

Rektorius renkamas ne rečiau kaip 3 m. Negalima leisti, prof. A. Smailio nuomone, kad dekanais galėtų būti žemesnio laipsnio, kaip mokslų daktaras, profesorius.

Prof. V. Paliūnas siūlo reikalavimus dėl laipsnių sumažinti.

Akad. V. Statulevičiaus nuomone, reikia laikytis Statute numatytų reikalavimų – dekanais turi būti mokslų daktarai.

Akad. J. Vilemas – palikti reikalavimą – dekanai, profesoriai, mokslų daktarai. Palikti Statuto 15 straipsnį nepakitusį. Po vienerių metų bus docentai pervedami į daktarus – susilygins kažkuriame etape.

Prof. A. Smailys – VDU-te visada dekanai buvo mokslų daktarai. Dekanas – tai ne ūkininkas, komandoras.

[Svarstymo tęsinys]. Prorektoriai dabar nebebus renkami (pagal naują nutarimą), tačiau šis klausimas vėl sukėlė diskusijas dėl prorektoriaus rinkimų ar skyrimo. Buvo nutarta skirti, o Senatas tvirtina. Jei Senatui pretendentai nepatiks, Senatas jų netvirtins (Lietuvoje esantys nariai).

Prof. R. Baltrušis – prorektorius, rektorių tvirtina prezidentas.

Doc. A. Karoblis – reikia padaryti apatinę ribą sprendimams – nemažiau pusės Senato narių. Rektorius kas metai padaro ataskaitą (annual report).

Nutarta: sudaryti redakcinę kolegiją statutui užbaigti.

Siūloma: į komisiją papildomai įtraukti doc. A. Butkų ir doc. J. Šatą galutinei VDU Atkuriamojo Statuto redakcijai.

Globėjų tarybos reglamentas buvo labai išsamiai svarstomas, detalizuojamas, svarstymas užtruko labai ilgai.

Lėšos panaudojamos globėjų tarybai pritarus. Skiriamos tikslinės ir netikslinės lėšos. Galutinis sprendimas eigoje turėtų būti kolektyvo – taip siūlo VDU rektorius J. Vilemas.

Nutarta: Globėjų tarybos nuostatuose numatyti visas sritis liečiančią reglamentaciją, mechanizmą.

Skelbiami rektoriaus rinkimų balsų skaičiavimo rezultatai. Komisija rado 36 biuletenius. Už – 33, prieš – 2 ir 1 negalioja.

Užsienio balsavimo rezultatai: 31 [dalyvis], už 30, prieš 1.

[Nutarta] patvirtinti rinkimų rezultatus VDU Rektoriaus 1990 05 24 Kaune ir Čikagoje.

Prof. K. Almenas skaito prof. A. Avižienio telefaksu atsiųstą laišką Senatui. 1990 05 22 išskrendant atsiųstas telefaksu į lėktuvą.

[219] Protokolo tekste temos ir smulkesni klausimai išmėtyti fragmentais. Posėdžio metu darbotvarkės griežtai nebuvo laikomasi arba sekretorė užrašinėjo fragmentiškai. Šiame dokumente protokolo fragmentai sugrupuojami pagal temas.

1990 05 25–27 d. renkamės Čikagoje. Įdedama posėdžio darbotvarkė (laiškas pridedamas). Pasiūlymas dėl [Senato] narių papildymo: 1) A. Damušį, 2) V. Kelertienę, 3) A. J. Greimą, 4) J. Genį, 5) V. Kavolį, 6) T. Remeikį.

A. Patackas siūlosi pristatyti šiuos žmones – rekomenduoja juos įtraukti į Senatą.

Doc. A. Karoblis – užsienio Senatas tegul renka savo, o mes – savo.

Prof. A. Smailys – mes neturime rinkti išeivijos narių. Senatas nėra susirinkimų salė, negalima jo plėsti beatodairiškai.

Doc. V. Vaičiuvėnas – numatytas kooptavimas į Senato narius. Reikia palikti Senatui teisę padidinti narių skaičių.

Akad. J. Vilemas – nereiktų Statuto keisti. Negalime būti savotiško presingo būklėje.

Pagarsina prof. Zundės laišką.

Prof. K. Almenas – Statuto keisti gal ir nevertėtų. Išeivijos pusė jūsų Statutą turi.

Prof. St. Masiokas – gerbdami Statutą jo laužyti negalime. Siūloma 12.1 straipsnį pareguliuoti, [nes] galima susidarius tam tikram reikalui.

Nuo kada rektorius pradeda darbą ir inauguracija (ritualas). Sudaryti rengimo komisiją.

Akad. V. Statulevičius – yra nuomonė, kad TSRS blokadą nutraukus, bet jei ne – reikia numatyti. Prašyti atvažiuoti individualiai.

Prof. A. Smailys – reiktų, kad rūpintųsi Prunskienė. Tegul rūpinasi ir deputatai [Aukščiausioje] Taryboje.

Doc. M. Venslauskas – nereikia eiti kažkokiais nevisai legaliais keliais.

Akad. V. Statulevičius – nevertėtų išsi[...]ruoti to, kad prof. A. Avižienis yra išrinktas.

Nutarta: prašyti leidimo atvykti į Lietuvą kaip LMA svečiui, neišeiti į kitas sferas.

Prof. V. Paliūnas – išeiviai galėtų reikšti Gorbačiovui, kodėl neleidžia Avižieniui atvykti į Lietuvą.

Gerb. A. Avižienis atvykti žada 1990 m. liepos mėn. 8 d.

Prof. R. Vaišnys – pasiruošti tam atvejui, jeigu neįleis atvažiuoti.

Inauguracijos komisija: prof. R. Baltrušis, prof. A. Smailys, doc. J. Misevičienė ([inauguracija] numatoma apie rugsėjo vidurį).

Birželio 6 dienai pateikti projektą.

Egzaminų komisijų pirmininkų tvirtinimas:
Matematikos – doc. V. Pekarskas
Fizikos – prof. L. Pranevičius
Lietuvių kalbos ir literatūros – doc. A. Butkus
Užsienio kalbų – A. Makarevičius
Istorijos – doc. R. Marčėnas
Biologijos – doc. M. Venslauskas
Tikėjimo pagrindų – prof. V. Butkus

[Einamieji reikalai:]

Doc. V. Vaičiuvėnas siūlo išsiaiškinti ar Lietuvių centras prie VDU-to ar atskirai.

Akad. V. Statulevičius – atsitiko negerai, nes LPC nuvažiavo į šoną. Centras turėtų padėti palaikyti ryšius su užsieniu, rasti VDU dėstytojus. Ateity LPC turėtų būti prie VDU, kaip dalis universiteto. Prie šito klausimo reikia grįžti!

Doc. V. Vaičiuvėnas – siūlymas sekančiam posėdžiui. Išklausyti ataskaitą apie lėšas (finansinę ataskaitą). Finansinės veiklos kontrolės komisijai.

Doc. V. Vaičiuvėnas iškėlė klausimą dėl G. Kostkevičiaus etikos (dėl printerio, apie kurį buvo rašyta „Respublikoje“), knygų, siunčiamų VDU-ui ir kt.

Prof. A. Smailys – ar Muitinės 7 bus patalpų bibliotekai?

Akad. J. Vilemas – sutrukdė požemių tyrimai. Dirbo gerai, bet nebėra finansų. Respublika atsidūrė bankroto situacijoje. Turėtume gauti buvusių Politinio švietimo namų biblioteką universitetui. Šių namų perdavimas užsitęsė dėl kooperatyvo „Diskas“.

Laisvieji universitetai turi teisę gauti apie 9 % valstybės skiriamų lėšų.

Doc. P. Zakarevičius prašo patvirtinti užsienio teisės katedros steigimą. Patvirtinta.

Posėdis – birželio mėn. 6 d. 15 h.

Sekančiam posėdžiui:
1) Humanitarinio f-to mandatinės k-jos sudarymas ir tvirtinimas
2) stojamųjų egzaminų atsakingojo sekretoriaus tvirtinimas
3) inauguracijos (rektoriaus) klausimu (numatytos procedūros aptarimas)
4) lietuvių kalbos ir literatūros stojamųjų egzaminų komisijos pirmininko tvirtinimas
5) finansinės veiklos atskaita. Revizijos komisija (Gronskas, Šatas)

Pirmininkas
Sekretorė [pasirašė] J. Misevičienė

Nr. 281. Pataisos VDU Statutui (priedas prie Senato posėdžio protokolo)

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 16, l. 87–89. Mašinraštis, kopija.

PATAISOS
VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO
ATKURIAMOJO LAIKOTARPIO STATUTUI

6, 9 ir 12.9 str. vietoje „...Lietuvos TSR“ pakeisti „...Lietuvos Respublikos“

11 str. formuluoti taip:

Atkuriamuoju laikotarpiu Universitetą tvarko: Atkuriamasis Senatas (toliau Senatas), Rektoratas, Globėjų taryba ir Priežiūros kolegija. Senatas – aukščiausias Universiteto valdymo organas, sprendžiant svarbiausius jo veiklos klausimus. Rektoratas įgyvendina Senato sprendimus ir vykdo kitas Universiteto valdymo funkcijas. Globėjų taryba rūpinasi visuomenės ir atskirų žmonių parama Universitetui, rekomenduoja Senatui kaip ją panaudoti. Priežiūros kolegija stebi Universiteto Statuto laikymąsi ir informuoja Senatą apie pastebėtus pažeidimus.

12.1 str. formuluoti taip:

sudarytas pariteto pagrindais iš Lietuvos ir lietuviškosios išeivijos mokslininkų; į jį įeina 1989 m. kovo mėn. 30 d. Kauno mokslininkų išrinktos Universiteto Atkūrimo tarybos 30 narių, 1989 m. balandžio mėn. 28 d. konferencijoje „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“ išrinktos Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdybos 14 narių, 41 asmuo, kuriuos išrinko VI-jo lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumo, įvykusio 1989 m. lapkričio mėn. 22–26 d. d. Čikagoje, dalyviai, o taip pat 14 asmenų, kurie buvo išrinkti jungtiniame Universiteto Atkūrimo tarybos ir Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro valdybos ir Lietuvos Mokslų Akademijos Prezidiumo posėdyje 1989 m. gruodžio 27 d.

Senatas turi teisę kooptuoti į Senatą naujus narius, išlaikant paritetą tarp Lietuvos ir lietuviškosios išeivijos mokslininkų.

12.2 str. formuluoti taip:

išsirenka pirmininką ir du pirmininko pavaduotojus, kurių vienas atstovauja Lietuvos išeivijos mokslininkus. Senato pirmininku ir jo pavaduotojais negali būti Rektorato nariai.

12.3 str. formuluoti taip:

Senatas ne rečiau kaip kas treji metai renka rektorių, dekanus, taip pat tvirtina Rektoriaus siūlomus kandidatus prorektorių pareigoms užimti.

12.11 str. formuluoti taip:

Renkant Rektorių, Senato pirmininką ir jo pavaduotojus, Globėjų tarybos narius, tvirtinant prorektorius, keičiant Universiteto Statutą, tvirtinant Globėjų tarybos reglamentą, Priežiūros kolegijos, Revizijos komisijos, konkursinių komisijų nuostatus, sudarant Senato darbo reglamentą, balsavimo rezultatai laikomi galiojančiais, jei balsavime dalyvavo du trečdaliai Senato narių.

14 str. formuluoti taip:

14. Globėjų taryba.

14.1. Globėjų taryba veikia pagal reglamentą, kurį tvirtina Senatas.

14.2. Globėjų tarybos nariais gali būti asmenys, daug prisidėję prie Universiteto ugdymo, jo tarptautinių ryšių plėtimo, mokslinių tyrimų ir studijų rėmimo.

14.3. Globėjų tarybos narius renka Senatas. Iniciatyvos teisę siūlyti asmenį rinkti Globėjų tarybos nariu turi Rektorius, Senato pirmininkas arba ne mažiau kaip penki Senato nariai. Narystės trukmė Globėjų taryboje neribojama.

14.4. Gali atstovauti Universitetui santykiuose su organizacijomis ir privačiais asmenimis, sprendžiant paramos Universitetui suteikimo klausimus.

14.5. Rekomenduoja Senatui, kaip panaudoti aukas ir dovanas, jei aukotojai patys nenurodo jų paskirties.

14.6. Rekomenduoja Senatui įsteigti vardines stipendijas, suteikti Universiteto padaliniams, pastatams ar laboratorijoms vardus, atsižvelgiant į fundatoriaus pageidavimus.

15.6 str. formuluoti taip:

Rektorius kasmet pateikia Senato tvirtinimui savo veiklos ataskaitą. Nepatvirtinus jos balsų dauguma slaptai balsuojant – Rektorius atsistatydina.

25 str. formuluoti sekančiai paskutinį sakinį:

Pradėjus Universitete dirbti asmenims, turintiems mokslinius vardus ir laipsnius, konkursas kartojamas po trijų, o paskui – kas penkeri metai; asmenims, neturintiems mokslinių vardų ir laipsnių, konkursas kartojamas kas metai.

Šio Statuto pakeitimai aptarti ir patvirtinti Vytauto Didžiojo Universiteto Senato posėdyje, įvykusiame Kaune 1990 m. gegužės mėn. 24[220] d.

Senato pirmininkas [parašas] J. Vilemas

Nr. 282. Joanos Misevičienės informacija visuomenei apie A. Avižienio išrinkimą VDU rektoriumi. 1990 m. gegužės 26 d.

Ratkevičiūtė-Misevičienė, Joana. Išrinktas Vytauto Didžiojo universiteto rektorius. In *Tiesa*. 1990 05 26. Nr. 115, p. 2.

Išrinktas Vytauto Didžiojo universiteto rektorius

Juo tapo Kalifornijos universiteto profesorius A. AVIŽIENIS

Nepalanki Lietuvai politinė situacija labai sukomplikavo taip laukiamus ir reikalingus VDU rektoriaus rinkimus. Pretendentas į šias pareigas – Kalifornjos universiteto profesorius A. Avižienis negavo vizos atvykti Lietuvon. Didelė išeivijos dalis – universiteto Senato atstovai, turėję dalyvauti rektoriaus rinkimuose, negalėjo atvykti į Lietuvą dėl tos pačios priežasties. Tačiau nėra pedėties be išeities. Rado ją ir Lietuvos VDU Senato dalis: rektorius vis dėlto buvo renkamas, nors rinkimų rezultatų niekas, įskaitant net balsų skaičiavimo komisiją, nežino: vokas, į kurį buvo sudėti neskaičiuoti slapto balsavimo biuleteniai, buvo atplėštas tik kitame Senato posėdyje. Išeivijos dalis VDU Senate, kad pareikštų savo valią, turėjo pasitenkinti telefakso paslaugomis.

Ketvirtadienį vakare vokai su VDU Senato narių balsais buvo atplėšti. Už A. Avižienio kandidatūrą Lietuvoje balsavo 33, teleksas iš Čikagos pranešė, kad ten jį parėmė 31 VDU Senato narys. Tad Vytauto Didžiojo universiteto rektoriumi išrinktas Kalifornijos universiteto profesorius A. Avižienis.

Dekanų korpusą Senatui sekėsi suformuoti lengviau. Ekonomikos fakulteto dekanu išrinktas prof. P. Zakaravičius, Fizikos ir matematikos fakulteto – prof. G. Kamuntavičius, Informatikos – prof. V. Kaminskas. Jiems Senatas patikėjo minėtų fakultetų dabarties ir ateities darbus. Skaudokas faktas, tačiau VDU humanitarams vadovauti norinčių neatsirado.

Doc. Joana RATKEVIČIŪTĖ-MISEVIČIENĖ

[220] Tekste – gegužės 25 d.

Nr. 283. Mindaugo Venslausko informacija visuomenei apie A. Avižienį. 1990 m. gegužės 31 d.

Venslauskas, Mindaugas. Profesorius Algirdas Avižienis – Vytauto Didžiojo universiteto rektorius. In *Kauno tiesa*. 1990 05 31. Nr. 112, p. 1,

Profesorius Algirdas Avižienis – Vytauto Didžiojo universiteto rektorius

Gegužės mėnesį Kaune buvo numatyti Vytauto Didžiojo universiteto rektoriaus rinkimai. Tačiau Tarybų Sąjungos vyriausybė nedavė vizų išeivijos lietuviams, kurie, būdami įvairių užsienio universitetų profesoriai, taip pat yra ir VDU senatoriai. Šis šiurkštus Lietuvos kultūrinės blokados aktas nesutrukdė numatytų rektoriaus rinkimų. Lietuviškoji Senato dalis Kaune ir tuo pat metu į Čikagą suvažiavę senatoriai, išeivijos lietuviai, rektoriumi balsų dauguma išrinko Kalifornijos universiteto profesorių Algirdą Avižienį. Iki šiol, remiantis Statutu, rektoriaus pareigas vykdė Senato pirmininkas prof. Jurgis Vilemas.

Prof. Algirdas Avižienis gimė 1932 metais Kaune, o nuo 1950 m. gyvena JAV. 1955 m. baigė Ilinojaus universitetą, 1960 m. tapo mokslų daktaru. Tais pačiais metais A. Avižienis pradėjo dirbti Kalifornijos technologijos instituto reaktyvinių variklių tyrimų laboratorijoje, ten vadovavo „Kosmoso tyrimo projektui“. Šiuo laikotarpiu mokslininkas sukūrė ir užpatentavo naujos rūšies originalų, savo gedimus pataisantį kompiuterį. Tokie kompiuteriai plačiai taikomi raketose bei tolimųjų kosminių skrydžių laivuose. Dabar A. Avižienis vadovauja Kalifornijos universiteto Patikimų ir gedimui atsparių sistemų laboratorijai. Jam vadovaujant keliasdešimt mokslininkų įgijo mokslų daktaro bei magistro laipsnius. 1986 m. prof. A. Avižienis buvo pakeltas į aukščiausią Kalifornijos universiteto profesūros rangą.

Tai keli naujo rektoriaus užmojai, kuriuos kartu su bendradarbiais jis numato pradėti vykdyti nuo pirmų darbo Universitete dienų:

– siekti paramos VDU iš įvairių aukštojo mokslo tobulinimui skirtų fondų, veikiančių JAV ir kitose šalyse;

– išvystyti tiesioginius elektroninius ryšius su universitetais ir VDU Senato nariais, esančiais už Lietuvos ribų;

– sudaryti filosofijos daktarų bei magistrų rengimo planus bei programas ir organizuoti jų įgyvendinimą ir kt.

Rektoriaus inauguracija įvyks naujųjų mokslo metų pradžioje.

Mindaugas VENSLAUSKAS
Vytauto Didžiojo universiteto Senato narys

Edmndo KATINO nuotrauka [klaidingai įdėta Romo Kalvaičio nuotrauka]

Nr. 284. VDU Senato užsienyje posėdžio protokolas. 1990 m. gegužės 25 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 40, l. 24–25. Mašinraštis, kopija.

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO SENATO POSĖDŽIO, ĮVYKUSIO 1990.05.25 PROTOKOLAS

Giedamas Lietuvos himnas ir Gaudeamus.

Posėdį pradeda A. Razma. Jis sveikina Senato narius Lietuvių bendruomenės krašto valdybos vardu ir žada paremti jų veiklą.

Prof. B. Vaškelis padaro pranešimą, apie VDU Rektoriaus rinkimus. Išsiuntus 45 balsavimo lapelius, gauti šie rezultatai: rektoriumi išrinktas prof. Algirdas Avižienis, 34 balsais – už, 1 – prieš.

Išrenkamas Senato posėdžio prezidiumas: pirmininkas Vyt. Černius, pavaduotojas J. Šmulkštys, sekretorė V. Kelertienė. Priimama posėdžio dienotvarkė.

Prof A. Avižienis perskaito Senato narių laišką VDU, perduotą per K. Almeną, kuriam pavyko pasiekti Lietuvą.

Rektorius kalba apie Senato narių augimą, jo papildymą nariais iš užsienio ir iš Lietuvos. Trumpai nušviečia, kokius darbus jis ketina atlikti VDU 1990–1991 metais. Jo pasiūlymai išdalijami Senato nariams.

Toliau Rektorius informuoja, kaip atkuriamas Kauno Universitetas. Pažymi, kad iš 800 kandidatų išrinkta 180 narių. Referuoja apie Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro įsteigimą. Pagrindinis jo tikslas – užmegzti ryšius su užsienyje gyvenančiais lietuviais. Vytauto Didžiojo universiteto išlaikymas ir rėmimas – Centro uždavinys. Centro valdybą sudaro 15 narių (7 – gyvenantys užsienyje).

VDU, pasak prof. A. Avižienio, turėtų būti intelektualinis kooperatyvas. Tai turėtų būti nedidelis eksperimentinis universitetas, pastatytas kitais pagrindais, negu esamos Lietuvos aukštosios mokyklos. Būtina, kad atsirastų konkurentų Vilniaus Universitetui. Be to, Rektorius pažymi Informatikos fakulteto būtinumą VDU.

Prof. L. Baškauskaitė pasisako apie tarptautinę mokslinę konferenciją „Baltų šeima", kuri praeitą savaitę turėjo įvykti Kaune. Tikimasi perkelti jos datą į rugpjūčio mėnesį arba į rudenį, išdalijamos konferencijos programos.

Kauno Technikos universiteto mašinų gamybos fakulteto dekanas Banevičius įteikia simbolines Lietuvos vėliavos juosteles su Vytimi ir Laisvės statulėle Pirmajam atkurto Universiteto Rektoriui ir Krašto bendruomenės pirmininkui. Pasakoja apie dabartinę Lietuvos situaciją. Pažymi, kad lietuvių tauta, blokados metu jaučia moralinę paramą iš užsienyje gyvenančių lietuvių. Toliau kalba apie Lietuvos aukštųjų mokyklą struktūrą, tiek metų formuotą iš Maskvos ir tik dabar pamažu kintančią. Todėl, pasak kalbėtojo, VDU tampa ypatingu atsparos tašku. Jį pasiryžę remti visos Lietuvos aukštosios mokyklos. Senas modelis, rengęs prastos kokybės kadrus, turės keistis.

Prof. J. Šmulkštys pasakoja savo įspūdžius, kaip jis mėnesį dėstė (marksizmo teoriją) Kauno Universitete. Pasak jo, Lietuvos studentai per paskaitas nelabai noriai dalyvauja diskusijose ir reiškia savo nuomonę. Toliau jis kalba apie įtampą tarp VDU ir Pasaulio lietuvių, kultūros, mokslo ir švietimo centro, kuri buvo ypač juntama Lietuvoje. Pažymi Universiteto administracijos (prorektoriaus A. Karoblio ir kitų) pasišventimą savo reikalui.

Prof. F. Palubinskas iškelia paramos VDU problemą. Kalba apie pasikeitimą studentais ir paskaitininkais, mokslininkais, apie knygų, vadovėlių stygių Lietuvoje ir jų siuntimą į VDU. Kalbėtojas pažymi, kad Lietuvoje trūksta informacijos apie Amerikoje vykstančius konkursus, duodamas stipendijas ir t. t. Jo nuomone, galėtų ir iš Lietuvos žmonės juose dalyvauti. Koordinuoti ir tarpininkauti galėtų padėti Pasaulio lietuvių bendruomenės Ekonominis centras.

Prof. H. Dauderis pasisako dėl knygų siuntimo į Lietuvą būdų. Jo nuomone, kol kas siųsti yra neįmanoma, galima nebent perdavinėti pavieniams asmenims. Kai tik bus galima – pradėti siųsti, gal net konteineriais. Svarbu išspręsti muitinės problemą Kaune.

Diskutuojama, kokių knygų labiausiai reikia Lietuvai. Daugelio nuomone, neverta siųsti pasenusių, nereikalingų knygų ir vadovėlių.

{sekr. V. Kelertienė}

Nr. 285. Violetos Kelertienės parengta VDU Senato užsienyje posėdžio santrauka. 1990 m. rugpjūčio 1 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 40, l. 27–34. Mašinraštis, kopija.

Vytauto Didžiojo Universiteto (VDU) Atkuriamojo Senato už Lietuvos ribų Senatorių posėdžio Čikagoje, Jaunimo centre, 1990 metų gegužės 25–27[221] dienomis darbo eigos santrauka[222]

Dalyvavo: A. Avižienis, L. Baškauskaitė, V. Černius, H. Dauderis, R. Kalvaitis, R. Kašuba, J. Kisieliūtė-Narutienė, A. Liulevičius, A. Norvilas, F. Palubinskas, G. Rėklaitis, A. Rubšys[223], R. Šilbajoris, V. Skrupskelytė, J. Šmulkštys, B. Vaškelis, P. Zundė. Viso 18 senatorių.

Svečiai: JAV LB Valdybos pirmininkas Dr. A. Razma (atidaryme), Kauno politechnikos instituto mašinų gamybos fakulteto dekanas R. Banevičius (pirmą dieną) ir Senato kandidatė V. Kelertienė.

Pirmininkavo: V. Černius, V. Skrupskelytė J. Šmulkštys pakviesti Universiteto rektoriaus Algirdo Avižieniaus Ir Čikagos posėdžio šeimininko prof. Broniaus Vaškelio.

Dienotvarkė: Posėdžio dienotvarkė (Priedas 4) buvo Rektoriaus išsiuntinėta prieš gegužės 22 dieną. Jos su keliais papildymais (R. Banevičiaus pranešimas apie padėtį Lietuvoje ir darbą aukštosiose Lietuvos

221 Tekste – gegužės 22–24 d.
222 Parengtas 1990 m. rugpjūčio 1 d. Nuoroda į šią datą dokumento tekste.
223 Tekste – A. Rukšys.

mokyklose, J. Šmulkščio pasidalinimas įspūdžiais iš dėstymo Lietuvoje, 1989 m. pabaigoje) buvo ir laikytasi, nors ir pakeičiant laikotvarkę. Pirmoji diena buvo praleista išklausant pranešimų ir diskusijose apie esančias galimybes, realybę ir ateities planus. Darbo grupės susiformavo ir pateikė rekomendacijas šeštadienį, gegužės 26 d. Darbo grupių pranešimus ir rekomendacijas protokolavo R. Kalvaitis. Buvo nutarta paruošti laišką (A. Liulevičius), atkreipiantį dėmesį į kultūrinę SSSR blokadą prieš Lietuvą (belaukiantiems vizų neišdavimo) ir reikalavimo tai sustabdyti. Laišką išsiuntinėti amerikiečių ir šiaip jau pasaulio spaudai ir įstaigoms. Sekmadienį Senatas pritarė papildomiems pasiūlymams tolimesniam Universiteto vystymuisi. Sekmadienį po pietų Senato nariai susitiko su lietuvių visuomenės atstovais, spaudos žmonėmis. Jie buvo painformuoti apie Senato darbą ir priimtas rekomendacijas bei pasiūlymus.

Paminėtinas šeštadienio vakare įvykęs susitikimas su JAV LB Valdybos nariais ir su PLB Fondo pirmininku Vytautu Kamantu. Jie tvirtai pažadėjo remti atkūrimą ir ugdymą. Padarytas taip pat pranešimas apie jau veikianti VDU remti fondą. Visi kviečiami, o jau ypatingai buvę VDU studentai prisidėti.

Seka smulkesnė darbo eiga

Penktadienis, gegužės 25 d., 1990.

Posėdis pradėtas prof. Broniaus Vaškelio įvadiniu žodžiu, JAV LB Valdybos pirmininko dr. A. Razmos sveikinimu ir išrinktojo VDU Rektoriaus (1990–1991 metams) Algirdo Avižieniaus pristatymu. Jis paminėjo jam rūpimus atlikti darbus (Priedas B).

Posėdis tęsėsi išklausant pranešimų sekančiais klausimais:

Esamoji VDU padėtis;

VDU paramos būdai;

Ryšiai su užsienio universitetais;

VDU pirmojo mokslo laipsnio programos;

VDU struktūra ir statutas.

Dalyviai taip pat iškėlė ir klausimus liečiančius:

VDU apipavidalinimą (koks Universitetas Lietuvai geriausiai tinka? Ieškojimas savosios struktūros);

Anglų, lietuvių kalbos naudojimą;

Meno dalies vystymą;

Suaugusiųjų pedagogikos ypatingai ir pedagogikos bendrai išvystymą;

Interdisciplinarinio metodo naudojimą (interdisciplinarinę integraciją) VDU.

Šeštadienis, gegužės 26 d., 1990.

Pradėtasis penktadienį nuomonių pasikeitimas tebesitęsė šeštadienį ryte. Rekomendacijoms išdirbti buvo sudarytos sekančios darbo grupės:

Universiteto struktūra;

Pirmojo Mokslo laipsnio programos;

Dėstomoji kalba;

Mokomasis personalas ir Tarnybiniai[224] laipsniai;

Filosofijos-teologijos fakultetas.

Jos pateikė bendram Senato posėdžiui sekančias rekomendacijas.

Universiteto struktūra

VDU veikla yra pagrįsta decentralizuoto autoriteto principu. Akademiniai sprendimai daromi skyriuose, patvirtinami fakultetuose ir įgyvendinami administracijos. Atsakomybė viso proceso yra Senato rankose.

(Priimta vienbalsiai).

Siūlomi sekantieji fakultetai

1. Humanitariniai mokslai
2. Socialiniai mokslai (nubalsuotas paskirstymas į du fakultetus (14 už, 0 prieš, 3 susilaikė)
3. Informatika (11 už, 4 prieš, 2 susilaikė)
4. Griežtieji mokslai (priimta vienbalsiai)
5. Biznis, administracija ir ekonomika (13 už, 1 prieš, 3 susilaikė)

Taip pat buvo kalbėta apie skyrius (katedras) arba kursus (čia suprantama amerikietiškąja prasme /a course/, dėstomas paprastai vieno semestro dalykas), kurie turėtų būti kiekviename fakultete. Pilnai

[224] Tekste – tarybiniai.

suprantame, kad ne visi šie skyriai ir kursai veikia arba net galimi Universiteto pradžioje. Šis skyrių išvardinimas tėra tik rekomenduojantis fakulteto kryptį.

1. Humanitariniuose moksluose:
   - Lietuvių kalba
   - Lietuvių literatūra
   - Kitos kalbos
   - Filosofija
   - Istorija
   - Menas ir menotyra
   - Polonistika
2. Socialiniuose moksluose:
   - Psichologija
   - Antropologija
   - Sociologija
   - Politologija
   - Politinė ekonomija
   - Pedagogika
   - Pritaikomieji ryšių mokslai
   - Judeistinės studijos
   - Tarptautinė teisė
3. Griežtieji mokslai:
   - Matematika
   - Fizika
   - Chemija
   - Biologija
   - Ekologija-geografija
   - Geologija
4. Informatika
   - (lieka be detalių)
5. „Biznis“, administracija ir ekonomika
   - „Menedžmentas“
   - „Marketingas“
   - Gamyba
   - Finansai
   - „Accounting“
   - Ekonomija.

(Nežiūrint, kad šios sritys rišasi, tačiau kiekviena vis tiek yra tiek skirtinga, kad fakulteto pavadinimui siūloma naudoti trijų sričių pavadinimus)

1, 2, 3, 4, 5 – priimta vienbalsiai.

Pirmojo Mokslo Laipsnio Programos

(Liucija Baškauskaitė buvo pažadėjusi kelis kartus atsiųsti pataisytą / priimtą programą, bet iki šiol negavau).

VDU Kalbos klausimas

VDU pagrindinė dėstomoji kalba yra lietuvių kalba. Pageidautina, kad pirmoj eilėj studentai būtų pasiruošę naudoti lietuvių kalbą moksliniam darbui. Reikalui esant būtų specialūs lietuvių kalbos ir rašymo kursai jų specialybėje. Rekomenduojama, kad pirmoji užsienio kalba būtų anglų kalba ir kad jos mokymas būtų sustiprintas visuose lygiuose (pradžios ir vidurinėse mokyklose). Anglų kalbos dėstymas organizuojamas pagal paskirų disciplinų reikalavimus. Anglų kalba dėstoma pasinaudojant ESL metodika (*English as a Second Language*). Siektina, kad kai kurių disciplinų aukštesniuose kursuose studentai būtų pasiruošę klausyti paskaitas anglų kalba ir naudotis profesine literatūra ta kalba.

(Priimta vienbalsiai).

Mokomasis personalas

Mokomojo personalo samdymo iniciatyva prasideda skyriuje. Ji yra sekanti:

1. Skyrius pristato naujo darbuotojo reikalingumą (ir su tuo surištą piniginę sąmatą) Rektoratui.

2. Rektoratas apsvarstęs tai Universiteto vystymosi ir finansinių galimybių rėmuose tam pritaria (arba atmeta).

3. Skyrius, gavęs Rektorato sutikimą, paskelbia viešai ieškomo kandidato kvalifikacijai ir surenka kandidatų grupę. Kvalifikacijose pažymime taip pat ir būtinumą pozityviai reikštis mokyme, moksliniame ir universitetiniame, profesiniame ir visuomeniniame darbe.

4. Skyrius pasirenka kandidatą ir pateikia Rektoratui patvirtinimui.

5. Sutartis sudaroma trims metams su kasmetiniu peržiūrėjimu kreipiant dėmesį i mokymą (naudojant ir studentų įvertinimus).

6. Po trijų metų sutartis pasirašoma sekantiems trims metams. Po trijų metų darbuotojo kvalifikacija yra peržiūrima kreipiant dėmesį į jo:

a) mokymą (naudojant ir studentų įvertinimus),

b) mokslini pažangumą,

c) tarnavimą kitiems (darbą universitete, visuomenėje, profesinėje plotmėje).

7. Esant geram / gerai dviejose ankščiau minėtų sričių pasirašoma nuolatinio paskyrimo sutartis.

8. Nuolatinio paskyrimo pagrindinis tikslas yra darbuotojui suteikti akademinę laisvę ir apsaugą nuo politinių, ideologinių, tikybinių, etninių ar kitų su universiteto tikslais nieko bendro neturinčių faktorių ir spaudimų.

Nuolatinį paskyrimą gavusio mokomojo personalo darbuotojo reiškimasis peržiūrimas kas šeši metai ar jis/ji bent patenkinamai atlieka savo pareigas (mokymas, mokslinis darbas, tarnavimas kitiems). Tik esant neigiamam įvertinimui (manoma, kad tai retai atsitiks) darbuotojo byla perduodama universiteto administracijai galutinei dispozicijai.

9. Darbuotojo pažanga peržiūrima fakulteto komisijos, kuri susideda iš administratorių (mažuma) ir rinktų darbuotojų (dauguma). Ypatingai gerbtina darbuotojo akademinė laisvė. Jis negali būti atšauktas dėl savo pažiūrų.

10. Jei sutartis nepratęsiama, darbuotojo sutartis galioja dar vienus metus, tuo metu jis turi galimybę susirasti sau kitą darbą.

(Priimta vienbalsiai).

Tarnybiniai[225] laipsniai

1. Yra trys sėkmingo profesinio vystymosi titulai:

Dėstytojas,
Docentas,
Profesorius.

2. Jie visi atlieka mokymo darbą ir šiuo atžvilgiu yra lygiateisiai bendradarbiai.

3. Tarnybiniai laipsniai yra teikiami skyriaus iniciatyva ir Fakulteto vertinimo komisijos ir Rektorato pritarimu.

4. Dėstytojas turi būti geras mokytojas ir patenkinamai reikštis mokslinėje ir tarnybos kitiems (universiteto, visuomenes, profesinėje veikloje) plotmėse.

5. Docentas turi būti geras mokytojas, daug žadantis moksliniame darbe ir reikštis tarnyboje kitiems.

6. Profesorius turi būti geras mokytojas, reikštis tarnyboje kitiems ir ypatingai geras moksliniame darbe.

7. Tarp vieno ir kito laipsnio normaliai turi praeiti bent trys metai.

(Priimta vienbalsiai).

Filosofijos-teologijos fakultetas

1. Siūloma:

a) vadinti „Filosofijos-religiotyros“ vardu,

b) sudaryti du skyrius / katedras:

Filosofijos skyrius,
Religiotyros skyrius.

[225] Tekste – tarybiniai.

2. Kodėl?

Teologija yra mokslas-disciplina tikėjimo pastangose suprasti tai, ką tikima, tikėjimo tiesas. Tikėjimas yra teologijos apriori. Teologija suformuoja specifinį tikėjimą (pvz.: katalikų, protestantų, ortodoksų, žydų, musulmonu ir pan.). Religija yra žmogui įgimtas proveržis į „šventą, kitą tikrovę" – atvirybė Dievybei. Religija yra universalus dalykas. Religiotyra, pedagogiškai imant, yra šiuolaikinis, globalinis kelias suprasti individą ir pasaulį, kuriame gyvenama.

Religijos studijos / Religiotyra.

1. Religija: jos esmė ir išgyvenimas.

2. Viena iš religijų.

3. Vienas klausimas ir religinės problematikos,

(Mintis palankiai priimta, bet tolimesniam vystymui prof. Rubšys susiriš su prof. Rabikausku, Kazlausku, Navicku).

Sekmadienis, gegužės 27, 1990.

Sekmadienį dalyvaujantieji Senato nariai (13) įgalioja Rektorių išdirbti planą (priimtiną abiem Senato dalims: Lietuvoje ir užsienyje) apie naujų Senato narių kooptavimą. Principiniai buvo pritarta pasiūlymams liečiančius interdisciplininio metodo naudojimo, meno padėties Universitete, lavinimosi tęsimo (Continuing Education), Plėtimo skyriaus (Entension Service), ir Suaugusiųjų pedagogikos (Adult Education) katedros įsteigimo Socialinių mokslų fakultete. Trumpi pasisakymai kiekvienu iš anksčiau minėtų [klausimų] buvo pavesti paruošti atskiriems Senato nariams (žiūrėk žemiau skliausteliuose).

Pateikiami pasiūlymai:

1. Interdisciplininis metodas:

Rekomenduojama, kad steigiant skyrius ir sudarant studijų programas, būtų pramatomos galimybės dėstyti / studijuoti kursus, kurie apjungia kelias disciplinas (pvz.: biologiją ir psichologiją, chemiją ir gamtos mokslus, sociologiją ir literatūrą, ir t. t.) ir nesiriboja įprastiniu, pagal tradicines disciplinas siaurai apibrėžtu požiūriu. Galima manyti, kad šitokių platesnės apimties kursų svarba kaskart didės, ypač tokiose srityse kaip ekologija, psichologija, moterų studijos ir t. t. Todėl reikėtų iš anksto ieškoti būdų šitokius kursus [įvesti] universiteto programose, nepamirštant nei su jais susijusių struktūrinių bei skyrių ir fakultetų ryšių problemų.

(Viktorija Skrupskelytė)

2. Meno padėtis Universitete:

(Liucija Baškauskaitė pažadėjo tai paruošti, bet iki šiol negavau 8.1.90)

3. Lavinimosi tęsimo (Continuing education) įstaiga.

Ši įstaiga viso universiteto lygyje organizuoja galimybes suaugusiems (tiems, kurie yra virš tipiško universiteto studento amžiaus) toliau save lavinti imant pavienius juos dominančius kursus (paskaitas) ar tai norint įsigyti paskutiniausias žinias savo profesinėje srityje, ar praturtinimui savo asmeniško gyvenimo ar patenkinimui savo žingeidumo.

(Vytautas Černius)

4. Plėtimo (Extension service) įstaiga:

Ši įstaiga patiekia universiteto išgales (resources) naudotis suaugusiems už universiteto ribų. Organizuoja kursus, seminarus įmonėse, valdžios įstaigose, įvairiose vietovėse. Visur ten, kur universitetas gali pagelbėti žmonėms tvarkytis su jų darbo ir kasdieninio gyvenimo reikalavimais. Šie reikalavimai gali išplaukti iš specifinių darbo situacijų (pvz.: darbo planavimas, naujausi menedžmento metodai, konfliktų išrišimas, derybų psichologija) arba iš suaugusiųjų gyvenimo (darbo keitimas, vaikų auginimas, skyrybų problematika, darbo kontraktai, privati nuosavybė).

(Vytautas Černius)

5. Suaugusiųjų pedagogikos katedra Socialinių mokslų fakultete.

Žmogus mokosi visą gyvenimą. Jis darbe turi įsisavinti naujus metodus, išmokti naudoti naujas priemones, dirbti besikeičiančiuose organizaciniuose ir visuomeniniuose rėmuose, dirbti su savo bendradarbiais, vadovauti besikeičiančioms grupėms. Asmeniniame gyvenime jis beeidamas gyvenimo keliu turi išmokti, kaip tvarkytis besikeičiančiuose generacijų santykiuose šeimoje, vedybiniame gyvenime, besikeičiančiuose savo pačio ir jam artimų žmonių interesuose, apsiprasti su savo pasiekimais ir nepasiekimais, praeitimi ir betrumpėjančiu gyvenimu. Ši katedra kreiptų dėmesį į anksčiau minėtą problematiką ir

tematiką, ieškotų metodų, naudotinų bedirbant su suaugusiais ir ruoštų suaugusių lavinimo specialistus įmonėms, bizniui, visuomeninėms organizacijoms bei mokykloms.

(Vytautas Černius)

Visi čia pateikti pasiūlymai yra tik pasiūlymai, kuriuos reikės peržiūrėti dabartinės Lietuvos tikrovėje ir ten galutinai nuspręsti.

Pasirašė Darbo sesijos pirmininkai: Vytautas Černius, Viktorija Skrupskelytė, Julius Šmulkštys.

Priede:

A) Posėdžio dienotvarkė

B) Rektoriaus pasisakymas

Buvo taip pat pateikta informacija A. Dauderio *Faculty of Management and Administration* apybraiža ir Rimvydo Šilbajorio *Lietuvių literatūros dėstymo planas*.

Nr. 286. Juliaus Šmulkščio reportažas apie VDU Senato užsienyje posėdį Čikagoje. 1990 m. birželis

Šmulkštys Julius. Vytauto Didžiojo universiteto Senatas Čikagoje. In *Akiračiai*. 1990, Nr. 6, p. 11–12.

Vytauto Didžiojo universiteto Senatas Čikagoje

Neseniai atkurtas Vytauto Didžiojo Universitetas (VDU) yra turbūt vienintelė pasaulyje aukštojo mokslo įstaiga, kurios pusė Senato narių gyvena užsienyje. Jau pernai buvo suplanuota gegužės mėnesį pirmąjį Senato susirinkimą surengti Lietuvoje. Bent dvidešimt užsienio senatorių buvo pasiryžę važiuoti į Kauną, iškilmingai įvesdinti naujai išrinktą rektorių ir pasisakyti universiteto organizacinės struktūros ir pagrindinių tikslų klausimais. Deja, blokada šiuos planus sumaišė, nes beveik visi užsieniečiai negavo vizų. Dėl to abiejų Senato dalių posėdžiai turėjo įvykti atskirai, tūkstančius mylių vienas nuo kito nutolę. Užsieniečiai susirinko Čikagoje, kur Jaunimo centre vykusiuose posėdžiuose dalyvavo šešiolika narių iš JAV ir vienas iš Kanados.

Čikagos posėdžiai prasidėjo pranešimu, jog užsienyje balsavę nariai beveik vieningai Algirdą Avižienį išrinko rektoriumi. Po to buvo paskirti pirmininkai (V. Černius, V. Skrupskelytė ir J. Šmulkštys) ir priimta darbotvarkė. Pirmoji diena buvo pašvęsta diskusijoms įvairiais su Universitetu surištais klausimais. Naujai išrinktas rektorius padarė plačią esamos Universitete padėties apžvalgą. Jis buvo papildytas Kauno Technikinio universiteto (buvusio Politechnikos instituto) dekano Rimanto Banevičiaus, pranešimu apie paskutinius įvykius Lietuvoje ir Kaune ir jų reikšmę tolimesniam VDU ir kitų lietuviškų aukštojo mokslo įstaigų plėtojimuisi. Apie situaciją Universitete dar pakomentavo ir Julius Šmulkštys, remdamasis savo dėstyto kurso Kaune patirtimi.

Feliksas Palubinskas ir Henris Dauderis išsamiai kalbėjo apie užsienio paramą VDU. Jie abu iškėlė visą eilę konkrečių pasiūlymų, kaip išeivijos lietuviai gali padėti atkurtajam universitetui.

Liucija Baškauskaitė ir Bronius Vaškelis palietė ryšių tarp VDU ir užsienio universitetų klausimą, o Rimvydas Kalvaitis, Liucija Baškauskaitė ir Algirdas Avižienis padarė pranešimus apie pirmųjų akademinių laipsnių ir aukštųjų studijų (graduate) programas. Paskutinis darbotvarkės punktas buvo VDU struktūra ir statutas, šiais klausimais pasisakė Bronius Vaškelis.

Antroji suvažiavimo diena buvo daugiausiai paskirta darbo grupių sesijoms bei diskusijoms vėl visiems susirinkus į bendrą posėdį. Iš esmės buvo trys grupės: organizacinės struktūros, mokslo disciplinų ir mokslinio personalo. Čia nebandysiu perduoti visų detalių apie darbo grupių pasiūlymus, kurie su tam tikrais pakeitimais buvo viso suvažiavimo priimti. Vienas iš priimtų pasiūlymų buvo įkurti Socialinių mokslų fakultetą. Amerikoje jis yra atskiras nuo humanitarinių mokslų ir susideda iš sociologijos, psichologijos, politologijos, antropologijos ir kartais kitų disciplinų (pvz., kai kurie Amerikos universitetai dar vis istoriją priskiria Socialinių mokslų fakultetui).

Kitas organizacinę struktūrą liečiantis suvažiavimo nutarimas buvo sujungti visas biznio programas kaip „marketing", „accounting", finansus, biznio administraciją ir ekonomiką į vieną fakultetą.

Mokslinių disciplinų grupė pristatė bendro išsilavinimo programą, kurios pagrindai yra paimti iš Amerikos universitetų praktikos. Be to, buvo sugestijonuota ir suvažiavimo priimta visa eilė rekomendacijų, liečiančių specifines disciplinas. Šie klausimai sukėlė daug diskusijų. Pavyzdžiui, buvo svarstoma

kas – teologija ar religinės studijos – daugiau atitiktų VDU tikslus, jei pirmoji disciplina reikštų vienos religinės pažiūros studijavimą, o antroji suponuotų palyginamąjį metodą nagrinėjant įvairias religijas.

Dar vienas nemažai gvildentas klausimas buvo ar reiktų vystyti disciplinas, kurios, istorine prasme, nėra pagrindinės ir kurios, kaip lenkų ir žydų kultūrų studijos, egzistuoja kituose Lietuvos universitetuose.

Trečioji darbo grupė rekomendavo, kad su moksliniu personalu surišti klausimai būtų, su tam tikromis išimtimis, sprendžiami ne valdžios ar net universiteto centrinės administracijos, o pačių mokslinio personalo narių. Pagal šį planą Universiteto administracija tiktai turėtų teisų katedrų / skyrių arba fakultetų sprendimus patvirtinti.

Ta pati grupė taip pat pasiūlė, kad VDU įvestų nuolatinio paskyrimo sistemą, kurioje nauji mokslinio personalo nariai, čia irgi su tam tikromis išimtimis, pradžioje gautų du trijų metų laikinus paskyrimus su privalomu metiniu atliekamų universiteto pareigų įvertinimu. Po šešių metų toks mokslinio personalo narys galėtų gauti nuolatinį paskyrimą, kurio tikslas būtų jam suteikti akademinę laisvę ir apsaugą nuo ideologinių, politinių, ekonominių, etninių, sektarinių ir kitų, nieko bendro su universiteto paskirtimi neturinčių spaudimų.

Pagaliau buvo rekomenduota, kad VDU mokslinio personalo pareigos susidėtų iš dėstymo, mokslinių tyrinėjimų ir visuomeninės bei profesinės tarnybos, kurios paskirtis būtų ne tik ugdyti individo profesionalinį tobulėjimą, bet taip pat padėti beatsikuriančiai nepriklausomai valstybei.

Suvažiavime buvo daug kalbama ir apie užsieniečių vaidmenį VDU. Buvo nutarta, kad kai ši Senato dalis atskirai užsienyje susirenka, ji gali daryti tik rekomendacijas Senato plenumui ir universiteto administracijai. Su šia pažiūra visi suvažiavimo dalyviai sutiko.

Antrosios dienos vakare Senato nariai susitiko su JAV lietuvių bendruomenės vadovaujančiais asmenimis VDU paramos klausimais. Susitikimas įvyko draugiškoje ir pozityvioje atmosferoje ir niekam neliko abejonių, kad bendruomenė, pagal išgales, padės atsikuriančiam Universitetui.

Trečiąją dieną buvo galutinai suformuluotos suvažiavimo rekomendacijos ir priimtas viešas pareiškimas, kritikuojąs Lietuvos blokadą ir jos pasėkoje sudarytas kliūtis visam Senatui susirinkti Kaune. Tą pačią dieną suvažiavimo dalyviai turėjo bendrą pokalbį su Čikagos visuomene. Čia buvo padaryti pranešimai apie dabartinę VDU padėtį ir suvažiavime atliktus darbus. Po pranešimų sekė diskusijos, kurių metu buvo pasiūlyti keli konkretūs ir naudingi pataisymai suvažiavimo priimtoms rekomendacijoms.

Baigiant reikia pasakyti, jog suvažiavimas nors ir negausus, tačiau jo dalyviams suteikė puikią progą pasisakyti visais rūpimais Universiteto klausimais ir padaryti eilę rekomendacijų, kurios bus vėliau viso Senato svarstomos. Užsienio senatoriams tai buvo pirma proga įvertinti ligšiolinį Universiteto darbą ir išreikšti savo nuomonę dėl jo tolimesnio vystymosi krypčių.

Julius Šmulkštys

Nr. 287. Arvydo Žygo reportažas apie trečią VDU Senato posėdžio Čikagoje dieną. 1990 m. birželio 1 d.

Žygas, Arvydas. Vytauto Didžiojo univ. Senato susirinkimas. In *Draugas*. 1990 06 01. Nr. 106, p. 6

Vytauto Didžiojo univ. Senato susirinkimas

Susirinkimas įvyko gegužės 26–27 d. Jaunimo centre Chicagoje. Susirinkimo pasėdžiuose neteko dalyvauti, tad ir nieko parašyti negaliu. Sekmadienio popietėje buvo baigiamasis-informacinis posėdis. Jį atidarė prof. dr. Br. Vaškelis. VI-tojo mokslo ir kūrybos simpoziumo metu buvo išrinkti 48 V. D. univ. Senato nariai. Neseniai vyko Kaune V. D univ. Senato posėdžiai. Iš 48, kurie buvo Chicagoje išrinkti, 20 iš jų norėjo vykti į Lietuvą, bet negavo vizos. Tad ir buvo nutarta susirinkti Chicagoje ir apsvarstyti susidariusią situaciją. Buvo pranešta, kad posėdžiuose, kurie vyko Kaune, buvo išrinktas naujas rektorius prof. dr. A. Avižienis. Jeigu jis gaus vizą, liepos mėnesį vyks į Lietuvą vieneriems metams. Prof. dr. A. Avižienis savo žodyje papasakojo keletą detalių apie V. D. univ. idėjos atsiradimą ir jos įgyvendinimą. V. D. univ. atkūrimo procesas prasidėjo 1988 m. rudenį, kai kauniečiai pradėjo galvoti, kad reikėtų atkurti universitetą. Tamsiais stalinizmo laikais, kai lietuvybė buvo naikinama, V. D. univ. buvo likviduotas. Teliko tik Medicinos ir Technikos institutai. 1989 m. balandžio gale buvo surengta mokslinė konferencija. Joje dalyvavo apie 260 Lietuvos ir apie 30 išeivijos mokslininkų. Tuomet ir buvo nutarta išrinkti 48 atstovus iš

išeivijos ir 48 Lietuvoje gyvenančius, kurie turėjo vykdyti universiteto atstatymą. Šiuo metu jau yra branduolys ir jame dėstomi humanitariniai mokslai: ekonomija, biznis, management, matematika, filosofija ir kitos šakos. Kai kurios šakos yra mums sunkiai suprantamos bei aptariamos. Pereitais mokslo metais buvo užsiregistravę 182 studentai. Norima, kad universitetas būtu nedidelis – pagal Vakarų pasaulio modelį.

Prof. Vyt. Černius iškėlė faktą, kad išeivija turi skirtingą požiūrį į auklėjimą, tačiau Lietuva turi realybę... Ten yra tauta. Yra siūloma, kad būtų susikoncentruota į Humanitarinių ir Socialinių mokslų fakultetus. Kol kas socialiniai mokslai yra Lietuvoje visai nežinomi. Kreipiant ypatinga dėmesį į šias šakas: biznį, administraciją, ekonomiką, lietuvių kalbą, religiją, meną ir polonistiką (kam ta polonistika?). Norint kartu dirbti, reikia turėti bendrą kalbą ir terminologiją, dabar yra naudojami terminai, kurie yra mums nesuprantami.

Prof. dr. Viktorija Skrupskelytė rekomendavo, kad būtų sustiprintas anglų kalbos dėstymas. Anglų kalba turi būti pirmoji svetima kalba. Rašančiajam atrodo, kad šis pasiūlymas yra labai rimtas. Yra aišku, kad su rusų kalba Vakarų pasaulyje toli negalima nueiti. Prof. dr. Julius Šmulkštys kalbėjo apie profesūros sudarymą. Rekomendavo profesūros sudarymą amerikietišku pavyzdžiu. Amerikoje dėstomasis personalas – profesūra atlieka ir tyrimo darbus. Sovietinėje sistemoje to nėra, tad rekomendavo, kad fakultetų dėstymo personalas būtų atsakingas ir už tyrimo darbus. Taip pat rekomendavo įvedimą vadinamos „tenure“ sistemos, tokiu būdu profesūros nariai turėtų mokslinę ir moralinę laisvę. Siūlė šešerių metų bandomąjį periodą. Žinoma, ir „tenure“ negarantuotų pilno saugumo, jeigu būtų veikiama prieš valstybės, universiteto ar visuomenės interesus.

Prof. Avižienis sakė, jog kas mums įprasta, natūralu, Lietuvoje gali būti kontroversiška. Tiek metų veikė skirtinga aplinka. Labai trūksta mokomosios medžiagos. Dabar yra kratomasi sovietinių leidinių, bet naujų nėra parengta. Daug kas yra daroma iš užrašų, galime prisiminti Vokietijos stovyklas. Universitetas turėtų turėti mažą spaustuvę. Pasaulio lietuvių bendruomenė turi atidariusi fondą, kurio tikslas yra remti V. D. universitetą. Fondas veikia prie Lituanistikos katedros ir jam vadovauja dr. A. Avižienis ir dr. Br. Vaškelis. Yra laukiama paramos ypač iš tų, kurie baigė V. D. univ., jų vaikų arba vaikaičių. Daug Kauno įmonių finansiškai jį remia. Šiuo metu turime sąskaitoje 500 000 rb. (tik mažai ką galima už juos nupirkti) ir net šiek tiek valiutos. Šiuo metu universitetas neturi jokių moderniškų priemonių. Kompiuterių nėra, nėra ir elektroninių skaitytuvų (kuriuos beveik visi turime kišenėse). Kadangi viskas daroma su pieštuku, tad dažnai profesoriai net nežino, kiek pas juos užsirašę studentų. Bet yra ryžtas visas kliūtis nugalėti. Taip galvoja Lietuvoje ir taip galvoja tie, kurie iš čia važiuoja, dėsto ir savo laiką ir išlaidas aukoja.

A. Žygas[226]

Nr. 288. Algirdo Avižienio raštas JAV prezidentui. 1990 m. gegužės 31 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 28, l. 18. Mašinraštis, nuorašas.

[Blanko duomenys:]

University of California, Los Angeles

4731 Boelter Hall
Computer Science Department
School of Engineering and Applied Science
Los Angeles, California 90024-1596
U.S.A.
(213) 825-3028
FAX (213) 825-2273
E-mail: aviz@cs.ucla.edu

President George H. W. Bush
The White House
Washington, D.C. 200S0

[226] Išspausdinta – J. Žygas.

Dear President Bush,

We wish to inform you that the Soviet Union has imposed a cultural blockade on academic activities in Lithuania that violates the Helsinki Accords and contradicts the recent U.S. – U.S.S.R. educational and cultural cooperation agreements, and we ask for your help in getting the blockade lifted.

We are a group of 48 scholars (40 from the U.S.A., and 8 from other countries) who have agreed to serve as External or Adjunct members of the Restoration Senate of Vytautas Magnus University (VMU) in Kaunas, Lithuania. VMU was the principal university of the independent Republic of Lithuania until 1940. The university was dissolved by the Soviet government after Lithuania was forcibly incorporated into the Soviet Union; it was declared restored and admitted its first students in 1989.

Upon its restoration, Vytautas Magnus University was a unique phenomenon – a private university, committed to academic freedom, supported by donations, and independent of Soviet government control. The highest authority of the VMU is its Restoration Senate, composed of 96 scholars, 48 of whom are External members, affiliated with academic institutions outside of Lithuania.

About twenty members of our group were planning to travel to Kaunas, Lithuania, for the first plenary meeting of the Restoration Senate on May 24–26, 1990. In addition to the Senate meeting there were four other conferences that most were planning to attend: an international conference „The Baltic Family“, the workshop „Future of Higher Education in Lithuania“, the Lithuanian Cultural Congress, and the Lithuanian Writers' conference.

We regret to inform you that the Consulates of the U.S.S.R. have disregarded all our visa applications filed after March 10, 1990, and have not issued U.S.S.R. visas for travel to the above events in Lithuania.

Reacting to this cultural blocade of Lithuania, the external membership of the Restoration Senate held a meeting in Chicago, Illinois, on May 25–27, 1990 and resolved to seek your support for our efforts to conduct educational and cultural cooperation with Lithuania. Please do everything in your power to get these restrictions lifted so that normal cultural relations with Lithuania can resume. We know your commitment to academic freedom and international cooperation and we believe that you will act forcefully on our behalf.

I transmit this request to you on behalf of all the External members of the Restoration Senate, whose list is attached to this letter.

Sincerely yours,
[Signature]
Algirdas Avižienis
Professor, Computer Science Department
Rector-Elect, Vytautas Magnus University

Vertimas:

Gerbiamas Prezidente Bušai,

Norime Jus informuoti, kad Sovietų Sąjunga įvedė kultūrinę blokadą akademinei veiklai Lietuvoje, kuri pažeidžia Helsinkio susitarimus ir prieštarauja neseniai pasirašytiems JAV ir SSRS švietimo ir kultūrinio bendradarbiavimo susitarimams, ir prašome Jūsų pagalbos, kad blokada būtų panaikinta.

Esame 48 mokslininkų grupė (40 iš JAV ir 8 iš kitų šalių), kurie sutiko būti Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) Atkuriamojo Senato užsienio arba papildomais nariais. VDU iki 1940 m. buvo pagrindinis nepriklausomos Lietuvos Respublikos universitetas. Sovietų valdžiai prievarta įjungus Lietuvą į Sovietų Sąjungą, universitetas buvo panaikintas; 1989 m. jis buvo atkurtas ir priėmė pirmuosius studentus.

Atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas yra unikalus reiškinys – privatus, akademinę laisvę puoselėjantis, aukomis remiamas ir nuo sovietų valdžios kontrolės nepriklausomas universitetas. Aukščiausia VDU valdžia yra jo atkuriamasis Senatas, kurį sudaro 96 mokslininkai, iš kurių 48 yra užsienio nariai, susiję su akademinėmis institucijomis už Lietuvos ribų.

Apie dvidešimt mūsų grupės narių planavo vykti į Kauną (Lietuva), kur 1990 m. gegužės 24–26 d. turėjo vykti pirmasis Atkuriamojo Senato plenarinis posėdis. Be Senato posėdžio, dauguma planavo dalyvauti dar keturiose konferencijose: tarptautinėje konferencijoje „Baltijos šeima“, seminare „Aukštojo mokslo ateitis Lietuvoje“, Lietuvos kultūros kongrese ir Lietuvos rašytojų konferencijoje.

Su apgailestavimu pranešame, kad SSSR konsulatai neatsižvelgė į visus mūsų prašymus išduoti vizas, pateiktus po 1990 m. kovo 10 d., ir neišdavė SSSR vizų vykti į minėtus renginius Lietuvoje.

Reaguodami į šią Lietuvos kultūrinę blokadą, 1990 m. gegužės 25–27 d. Čikagoje (Ilinojaus valstija) įvyko Atkuriamojo Senato narių susirinkimas, kuriame buvo nutarta prašyti Jūsų paramos mūsų pastangoms bendradarbiauti su Lietuva švietimo ir kultūros srityje paremti. Prašome padaryti viską, kas nuo Jūsų priklauso, kad šie apribojimai būtų panaikinti ir būtų galima atnaujinti normalius kultūrinius santykius su Lietuva. Žinome Jūsų įsipareigojimą akademinei laisvei ir tarptautiniam bendradarbiavimui ir tikime, kad mūsų labui imsitės ryžtingų veiksmų.

Šį prašymą Jums perduodu visų Atkuriamojo Senato užsienio narių, kurių sąrašas pridedamas prie šio laiško, vardu.

Nuoširdžiai Jūsų,
[Parašas]
Algirdas Avižienis
Profesorius, Informatikos mokslų fakultetas
Išrinktas Vytauto Didžiojo universiteto rektorius

Nr. 289. Algirdo Avižienio aplinkraštis VDU senatoriams užsienyje. 1990 m. gegužės 31 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 45, l. 5–6 (rankraštis, originalas), l. 7–8 (mašinraštis, originalas).

1990 m. gegužės 31 d.
2711 Wasgington Ave.
Santa Monica, CA 90403

Vytauto Didžiojo Universiteto
Atkuriamojo Senato Nariams

Gerbiamieji Kolegės ir Kolegos,

Pranešu, kad VDU Atkuriamojo Senato posėdis įvyko Čikagoje, Jaunimo Centre, 1990.05.25–27 dienomis. Dalyvavo 18 narių: A. Avižienis, L. Baškauskaitė, V. Černius, H. Dauderis, R. Kalvaitis, R. Kašuba, J. Kisieliūtė-Narutienė, A. Liulevičius, A. Norvilas, F. Palubinskas, G. Rėklaitis, A. Rubšys, R. Šilbajoris, V. Skrupskelytė, J. Šmulkštys, B. Vaškelis, R. Viskanta, P. Zundė. Svečiais buvo JAV LB valdybos pirmininkas Dr. A. Razma (atidaryme), Kauno tech. universiteto (buvusio Politechnikos instituto) mašinų fakulteto dekanas R. Banevičius (pirmąją dienų) ir Senato kandidatė prof. V. Kelertienė.

Šeštadienio (5.26) vakare susitikome su JAV LB valdybos nariais ir su PLB fondo pirmininku V. Kamantu. Jie tvirtai pažadėjo remti VDU atkūrimą ir ugdymą. Pridedu V. Kamanto laišką apie VDU remti fondą. Prašau apie fondą painformuoti savo pažįstamus, ypač tuos, kurie lankė VDU dar Nepriklausomybės metais. Aukos gali būti specifiniam tikslui, pavyzdžiui mokymo medžiagai įsigyti ir t. t.

Žinome, kad Senato posėdyje Kaune dalyvavo jau ten anksčiau nuvykę kolegos D. Katiliūtė-Boydstun ir R. Vaišnys, o taip pat anksčiau vizą gavęs K. Almenas, kuriam perdaviau pranešimą Kauno posėdžiui. Dar nepatikrintomis žiniomis, nuvyko ir V. Doniela iš Australijos.

Senato posėdžiui Čikagoje pirmininkavo V. Černius, V. Skrupskelytė ir J. Šmulkštys. Jie baigia ruošti posėdžio priimtas rekomendacijas, kurias išsiuntinėsime visiems Senato nariams ir kitiems susidomėjusiems asmenims, pavyzdžiui, JAV LB valdybai. Prof. R. Banevičius iš Kauno nušvietė dabartinę padėtį, o kolega J. Šmulkštys įdomiai papasakojo apie savo patirtį VDU Kaune dėstant politinių mokslų kursą šių metų pradžioje.

Čikagoje buvo nutarta paruošti laišką, prašantį pagelbos kultūrinės blokados suardymui. Pridedu laišką, pasiųstą (fax) JAV prezidentui G. Bush. Prašau visus Senato narius kreiptis į savo valdžios atstovus, universiteto vadovybę ir profesines organizacijas ir prašyti jų pagelbos. Pridėtą laišką galite arba prijungti prie savo laiško, arba tinkamai perredaguoti ir pasirašyti, prijungiant Senato narių sąrašą.

Čikagoje buvau painformuotas, kad esu išrinktas VDU rektoriaus pareigoms 1990–91 akademiniams metams, kuriuos žadu praleisti Lietuvoje. Dėkoju už pasitikėjimą, ir prašau Jūsų paramos šame darbe.

Ypač kviečiu dėstyti ir planuoti Kaune – prašau tuojau pranešti, jei galėsite (bent porai savaičių – iki metų!) vykti į Kauną.

Su geriausiai linkėjimais ir viltimis
Algirdas Avižienis

Nr. 290. Jurgio Vilemo pokalbis su Aldona Kibirkštiene. 1990 m. birželio 2 d.

Vilemas Jurgis. Vytauto Didžiojo universitetas: rektorius laukia inauguracijos / kalbėjosi Aldona Kibirkštienė. In *Kauno tiesa*. 1990 06 02. Nr. 116, p. 4.

Vytauto Didžiojo universitetas: rektorius laukia inauguracijos

Vytauto Didžiojo universitete, kaip ir visose aukštosiose mokyklose, baigiasi mokslo metai. Kokie jie buvo pirmuosius žingsnius žengiančiai Alma Mater? Apie tai kalbamės su Universiteto Senato pirmininku profesoriumi Jurgiu Vilemu.

– Universiteto „vairą“ savo rankose laikote nuo pat pirmųjų jo atkūrimo dienų. Vadovaujate ne tik Senatui, bet iki šiol einate ir rektoriaus pareigas...

– Taip, kol kas tenka sėdėti ant „dviejų kėdžių“, bet jau neilgai. Šiomis dienomis Senatas išrinko Universiteto rektorių, kuriuo tapo Kalifornijos (JAV) universiteto profesorius, žinomas informatikos specialistas Algirdas Avižienis. Labai norėjome, kad į Kauną garbingai rektoriaus rinkimo misijai susirinktų visi Senato nariai – tiek lietuviškoji, tiek „užsienietiškoji“ jo pusės. Deja, blokada ir čia parodė savo nagus. Taigi rinkome rektorių dviem etapais: Kaune ir Čikagoje. Profesoriui A. Avižieniui nusiuntėme sveikinimą, dabar laukiame jo atvykstant. Kolektyvas pasiruošęs palankiai priimti naujajį rektorių, tikimės vaisingo kolegiško bendradarbiavimo. Rugsėjo pirmąją jis bus iškilmingai inauguruotas.

– Kas lėmė, kad rektoriumi tapo mokslininkes, gyvenantis užjūryje?

– Kaip žinome, Universitetas atkurtas bendromis Lietuvos ir išeivijos mokslininkų pastangomis, taigi mūsų tautiečiai iš užsienio gali jame darbuotis lygiomis teisėmis. Pradinėje Universiteto kūrimosi stadijoje, kai susiduriama su daugybe materialinių bei kitokių sunkumų, žinomo išeivijos mokslininko kompetencija, ryšiai, organizaciniai sugebėjimai gali daug padėti. Tikimasi konkrečios paramos iš įvairių tarptautinių organizacijų, veikiančių JAV ir kitose šalyse, gal pavyks išvystyti tiesioginius elektroninius ryšius su aukštosiomis mokyklomis bei Senato nariais, esančiais už Lietuvos ribų. Dabar tarp jų ir mūsiškių, Respublikoje gyvenančių (jų turima po 48), to ryšio dar labai pasigendame. Daugelio užsieniečių senatorių veikla Universitato labui dar tik simbolinė.

Profesorius A. Avižienis kilęs iš Kauno, nuo 1950-ųjų gyvena Jungtinėse Valstijose, su Lietuvos mokslininkais palaiko glaudžius ryšius. Jis buvo vienas didžiausių entuziastų, palaikančių Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo idėją, turi daug sumanymų, kurių įgyvendinimas, tikimės, padės reformuoti mūsų aukštąjį mokslą, įneš į jį daugiau gaivumo. Vakarų universitetai yra gerokai pažengę į priekį organizacine prasme, daug ko iš jų galime pasimokyti. Kita vartus, būtų pavojinga pernešti grynai tokį šios vakarietiškos mokyklos modelį į Lietuvą, atsisakant jau esamų tradicijų. Senatas, reikia manyti, su rektoratu ras bendrą kalbą, padėdamas ir jautriai pakoreguodamas jo pirmuosius žingsnius.

– Pirmieji Universiteto veiklos metai tikriausiai atskleidė ir įvairių sunkumų, problemų?

– Nors jų nestinga, mokymo procesas vyko gana sėkmingai. Sulaukėme tikrai neblogo studentų kontingento, jaunimas imlus žinioms, gerai pasirengęs studijoms. Tai rodo ir egzaminų sesijos. Bet didžiausia mūsų problema – pedagoginio personalo sukomplektavimas. Pastovių kadrų Universitetui dar labai stinga – dėl mažo pedagoginio krūvio daugiausia vertėmės antraeilininkų paslaugomis. Ypač pasigendame kvalifikuotų humanitarų specialistų: iš sostinės juos prisivilioti sekasi labai sunkiai. Tik mokslo metams baigiantis savo postus užėmė Senato patvirtinti dekanai, o Humanitariniam fakultetui jo iki šiol neturime. Beje, kai kuriems VDU vadovams tapus Respublikos parlamento nariais, organizacinio pedagoginio darbo spragos ypač pasijautė.

Esame paskelbę konkursą įvairių katedrų vedėjų pareigoms užimti, tikimės sulaukti kvalifikuotų mokslininkų. Na, o materialiai verčiamės pakenčiamai – 200 tūkst. rublių finansinę paramą gavome iš Liaudies švietimo ministerijos, sulaukėme įvairių šelpėjų bei fundatorių pagalbos. Taigi studentams stipendijas ir atlyginimus darbuotojams mokėti turėjome iš ko. Deja, Visuomeninės politinės veiklos namuose kol kas dar nesijaučiame pilnateisiais šeimininkais. Labai norėtųsi, kad šią problemą miesto vadovai padėtų išspręsti kuo greičiau. Artimiausiais metais patalpų dar nestigs, o kaip bus toliau? Fakultetų ir studentų daugės, reikia steigti įvairias laboratorijas. Iki šiol mus šelpusioms ir globojusioms kitoms aukštosioms mokykloms bei institutams ilgai būti našta nebenorime.

Jautriausia mūsų problema – bendrabutis. Liaudies ūkio specialistų tobulinimosi institutas, laikinai priglaudęs mūsų studentus, daugiau nebenori jų priimti. Gal mieste atsirastų įmonė ar mokymo įstaiga, galinti Universitetui pasiūlyti tokias paslaugas?

– Pasibaigus pavasario egzaminų sesijai Universitete prasidės naujas darbymetis. Ką naujo jame ras tie, kurie šiemet panorės tapti VDU studentais?

– Fakultetų ir specialybių gerokai padaugės: jaunimą pakviesime stoti ne tik į jau esamus Humanitarinį, Ekonomikos, bet ir į Biologijos, Fizikos-matemalikos, Informatikos ir Teologijos-filosofijos fakultetus. Beje, pastarajame fakultete (į jį priimsime 25 studentus) galės mokytis besidomintys religijos studijomis, tie, kurie norėtų mokyklose dėstyti religijos kursą. Iš viso žadame priimti 240 buvusių abiturientų. Beje, laisvieji klausytojai, sėkmingai išlaikę abiejų sesijų egzaminus, bus pervesti į antrą kursą.

Per metus studentai turėjo progos klausytis ne tik mūsų dėstytojų paskaitų: įvairių specialybių kursus dėstė žinomi profesoriai iš Jungtinių Valstijų. Politologiją skaitė Julius Šmulkštys, ekonomiką[227] – Dalia Katiliūtė, antropologiją – Arvydas Žygas, fiziką – Rimas Vaišnys, biologiją – Martynas Yčas. Tikimės, jog naujaisiais mokslo metais išeivijos mokslininkų mūsų Universitete taip pat netruks, o mūsiškiai pedagogai gal pagaliau pravers duris į Vakarų aukštųjų mokyklų pasaulį.

– Dėkoju už pokalbį.

Kalbėjosi Aldona KIBIRKŠTIENĖ

Nuotraukoje: Vytauto Didžiojo universiteto rektorius
profesorius Algirdas Avižienis

Nr. 291. Jurgio Vilemo laiškas Algirdui Avižieniui. 1990 m. birželio 5 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 39, l. 1–2. Rankraštis, originalas.

1990 m. birželio 5 d.
Kaunas

Gerb. profesoriau,

Dar kartą nuoširdžiai sveikinu Jus esant išrinktam Vytauto Ddžiojo universiteto rektoriumi ir linkiu didelės sėkmės šiame nelengvame, bet taip reikalingame mums visiems darbe.

Rinkimai praėjo labai sėkmingai. Didžioji dauguma balsavo už Jus. Tiesa, Jūs vienas tik ir kandidatavote. Manau, kad visas Senatas stengsis padėti Jums. Įsitikinęs, kad tarp mūsų bus nuoširdus bendradarbiavimas šiam kilniam universiteto reikalui.

Norėčiau galimai greičiau gauti žinią apie Jūsų atvykimo datą. Ką Jūs norėtumėte, kad būtų paruošta iš anksto? Atvyksite vienas ar su šeima? Artimiausiame Senato posėdyje nustatysime tikslią Jūsų inauguracijos datą ir procedūrą. Manau, kad tai įvyks pirmoje rugsėjo pusėje.

Šiuo metu ruošiamės studentų priėmimui į pirmą kursą į šiuos fakultetus: Fizikos-matematikos, Informatikos, Ekonomikos, Biologijos, Humanitarinį ir Filosofijos-katalikų teologijos. Esame paskelbę konkursą keletai katedrų vedėjų ir Filosofijos-teologijos fakulteto dekanui.

Dar iki šiol neišspręstas klausimas dėl Politinės veiklos centro perdavimo universitetui. Manau, kad iki Jums atvykstant mes ten įsikursime. Baigiame statyti pastatą, kur įsikurs Fizikos-matematikos ir Informatikos fakultetai. Žymiai sunkesnė padėtis su bendrabučiais. Tiesiog nežinau kaip išsisuksime.

[227] D. Katiliūtė galėjo skaityti psichologijos kursą.

Na, bet apie visus kitus universiteto reikalus pakalbėsime susitikę Kaune. Perduokite nuoširdžiausius linkėjimus žmonai ir vaikučiams.

Iki pasimatymo!

[Parašas] J. Vilemas

Nr. 292. Skelbimas dėl konkurso į teisės katedros vedėjus. 1990 m. birželio 6 d.

Vytauto Didžiojo universitetas. In *Tiesa*. 1990 06 06. Nr. 122, p. 4.

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

(233000 Kaunas, Laisvės alėja 53, tel. 20-67-53, 20-53-11).

Skelbia konkursą teisės katedros vedėjo (profesoriaus arba docento) pareigoms užimti.

Dokumentai (pareiškimas, autobiografija, mokslinio laipsnio ar vardo diplomų kopijos, mokslinių darbų sąrašas) priimami vieną mėnesį nuo konkurso paskelbimo datos.

Rektorius

Nr. 293. Kazio Almeno laiškas Algirdui Avižieniui. 1990 m. birželio 14 d.

AAA, f. 5, ap. 12, b. 1, l. 2. Rankraštis, originalas.

Mielas Algi,

Rašau Tau iš Berlyno.

Nežinau, kiek žinių ir kontakto turi, tad pradėsiu su bendrybėm.

Lietuvoje vidinė padėtis kur kas geresnė, negu kad spėtum iš Vakarų spaudos. Blokadą galėtų išverti bent iki šalčių.

VDU padėtis irgi gera ir gerėjanti. Atseit, pastatai užimti (posession is 9/10 etc.) ir juos tiesiog gauti irgi geros perspektyvos.

Tavęs labai ir nuoširdžiai laukia. Ir ten Tavęs tikrai reikia. Asmeninių problemų esama, tačiau man jos neatrodo tragiškos ir pašaliečio su autoritetu (atsieit tu) bus išrišamos.

Viena iš tų problemų rišasi su Kostkevičiaus asmeniu ir darbo stilium. Aš Tau pateikiu žinias, surinktas mano asmeniškai (atseit ne iš Vilemo ar Karoblio). Svarbiausia ta, kad pačio Kostkevičiaus surinkta jaunų (ir kaip visi pripažįsta gerų) darbuotojų grupė viešai pareiškė jam nepasitikėjimą ir pareikalavo atsistatydinti (pats girdėjau ir tai buvo viešai daroma <u>ne</u> Vilemo arba Karoblio organizuota. Tie nieko apie šį maištą nežinojo). Darbuotojų pateikti argumentai, kad Kostkevičius yra autoritarinis, nesiskaito su kitais ir su metodais. Pripažino, kad jis daug dirba ir yra kūrybingas. Jo draugas, kurį ir pats vertinu (Vladas Lašas), apibūdino Kostkevičių kaip „manipulative“. Man asmeniškai jis nieko blogo nepadarė ir turėdavau jo gerą impresiją. Gal truputį toks „smooth talker“, bet sujungus su kitom būdo savybėm tai ne nuodėmė.

Rašau apie tai kiek plačiau, nes manau, jog yra galimybė, jog Tave pasiekia gal vienašališka informacija. Taigi, geriausias patarimas – nesusidaryk išsankstinių nuomonių.

Tavo man pavesto Senato išplėtimo nepravedžiau. Mat tai susiję ir su įstatų keitimu (ar bent jų palenkimu). O juos taip lengvai keisti perskeltam Senatui buvo nepriimtina. Pats to irgi nespaudžiau. Kadangi šis punktas nebuvo įtrauktas į darbotvarkę, ilgom diskusijom nebuvo laiko.

Pridėtoji kopija rašto komentaro nereikalauja. Tavo atvykimo galimybės klibinamos pačiose aukščiausiose sferose. Tai ir pliusas ir savotiškas minusas. Mat atrodo, jau ir Maskva suuodė (kartais jie stebėtinai buki), kad Tavo atvykimas svarbus. Žinok, jei nuvyksi į Maskvą, tada galėsi ir (legaliai) vykti į Lietuvą. Mat Lietuvos atstovybėje Maskvoje Tau gali išduoti legalią (<u>sovietinę</u>) vizą į Lietuvą. Neklausk manęs, kodėl ten stebuklų kraštas.

Na, tai tiek. Laiko nedaug ir baigsiu. Būsiu namuose po 20-mto.

Kazys

Nr. 294. VDU Senato kreipimasis į pasaulio universitetų rektorius. 1990 m. birželio 15 d.

Pasaulio universitetų rektoriams. In *Draugas*. 1990 06 19. Nr. 118, p. 1.

Pasaulio universitetų rektoriams

Vilnius. Birželio 15 d. – 1989 metais Kaune atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas, kurį sovietų valdžia uždarė 1950 metais, siekdama prislopinti lietuvių tautinės kultūros raidą. Pagal Statutą, universitetas yra nepriklausoma, savarankiška aukštoji mokykla, kurios profesoriams, dėstytojams ir studentams užtikrinama sąžinės ir pasaulėžiūros laisvė. Labai svarbus universiteto ypatumas yra tai, kad jo valdyme dalyvauja Lietuvos ir lietuvių išeivijos mokslininkai – Senatą sudaro 48 Lietuvos profesoriai ir 48 išeivijos profesoriai iš JAV, Kanados, Europos ir Australijos universitetų.

1990 metų gegužės mėnesį Vytauto Didžiojo universiteto rektoriumi Senatas išrinko Kalifornijos universiteto profesorių, pasaulyje garsų informatikos specialistą Algirdą Avižienį. Iki šiol sovietų valdžia neleidžia rektoriui A. Avižieniui atvykti į universitetą ir pradėti darbą.

Vytauto Didžiojo universiteto Senatas prašo Jus kreiptis į sovietų vyriausybę, kad nebūtų daromos kliūtys prof. A. Avižieniui kaip galima greičiau atvykti į Lietuvą.

Vytauto Didžiojo Universiteto Senatas

Nr. 295. Informacija apie VDU ir A. Avižienį „The New York Times“. 1990 m. birželio 17 d.

Professor Joining Reopened School in Lithuania. In *The New York Times*. 1990 06 17. Priedas *Campus Life*, p. 3.

Professor Joining Reopened School in Lithuania

UCLA. LOS ANGELES. – The city Kaunas was home to Lithuania's premier university before the Soviet Union annexed the Baltic country in 1940 and the school closed.

Now, as Lithuania seeks to regain its independence, the university has reopened and its faculty has asked a professor at the University of California at Los Angeles to be its first chancellor in almost 50 years.

The professor, Algirdas Avizienis has accepted the position at the University of Vytautas the Great.

Mr. Avizienis, a professor of computer science who came to the United States from Lithuania at the age of 12, said he hoped to assist in educational reform by bringing American techniques to a nation that, he said, has long been hindered by a backward and inefficient system of higher education.

"The idea is essentially to see how well we can transplant the American style of running a university," Mr. Avizienis said in an interview last week. "There are a lot of students and faculty who are very anxious to try it out. They feel the Soviet style they – have been required to follow simply is not working."

When students enter a university in the Soviet system, he said, „they are immediately required to make a choice of major that will last a lifetime." Americans students, he added, would "very much dislike this approach."

A Second Language

Mr. Avizienis's plans include recruiting professors and graduate students from the West, promoting English as the nation's second language – pushing Russian back to third – and establishing more flexible undergraduate and more defined graduate programs of higher education.

Mr. Avižienis, who has taught in Lithuania while on sabbaticals from U.C.L.A., was in Lithuania in April 1989, attending a conference on the future of higher education in that country, and it was during that conference that the decision was made to reopen the university – independent of Soviet control. He delivered the opening lecture, on the structure of the University of California's statewide educational system.

"The idea was not to ask permission and declare it reopened," he said. „The newspapers printed it, everybody was happy and nobody was saying no. They could not find any law against starting a university." The first class, with 180 students, has recently been taking final exams.

The only obstacle that lies in Mr. Avizienis's way is Moscow's restriction on foreigners' travel to Lithuania because of the tension created by Lithuania's recent declaration of independence.

His request for a passport to attend a faculty Senate meeting in Lithuania last month was denied by the Soviet Union, he said, but he expressed confidence that his access to Lithuania would be „normalized" as a result of Soviet President Mikhail S. Gorbachev's meeting last week with leaders of Lithuania and the other Baltic States of Latvia and Estonia.

Vertimas:

Profesorius pradeda dirbti atkurtoje Lietuvos mokykloje

KALIFORNIJOS UNIVERSITETAS. LOS ANDŽELAS. – Kaune veikė pagrindinis Lietuvos universitetas, kol 1940 m. Sovietų Sąjunga aneksavo Baltijos šalį ir mokykla buvo uždaryta.

Dabar, Lietuvai siekiant atgauti nepriklausomybę, universitetas vėl atidarytas, o jo dėstytojai paprašė Kalifornijos universiteto Los Andžele profesoriaus tapti pirmuoju jo rektoriumi pirmą kartą po beveik 50 metų.

Profesorius Algirdas Avižienis sutiko dirbti Vytauto Didžiojo universitete.

Informatikos profesorius, kuris į Jungtines Amerikos Valstijas iš Lietuvos atvyko būdamas 12 metų, sakė, kad tikisi prisidėti prie švietimo reformos ir įdiegti amerikietiškus metodus šalyje, kuriai, pasak jo, ilgą laiką trukdė atsilikusi ir neefektyvi aukštojo mokslo sistema.

„Iš esmės norime išsiaiškinti, kaip mums pavyks perkelti amerikietiškąjį universiteto valdymo stilių", – praėjusią savaitę duodamas interviu sakė A. Avižienis. „Yra daug studentų ir dėstytojų, kurie labai nori tai išbandyti. Jie mano, kad sovietinis stilius, kurio jie privalėjo laikytis, paprasčiausiai neveikia."

Pasak jo, kai studentai įstoja į sovietinės sistemos universitetą, „jie iš karto turi pasirinkti specialybę, kuri liks visam gyvenimui". Jis pridūrė, kad amerikiečiams studentams toks požiūris „labai stipriai nepatinka".

Antroji kalba

A. Avižienis planuoja įdarbinti profesorius ir magistrantus iš Vakarų, skatinti anglų kalbą kaip antrąją šalyje, o rusų kalbą nustumti į trečiąją vietą, sukurti lankstesnes bakalauro ir tikslesnes magistrantūros studijų programas.

A. Avižienis dėstydavo Lietuvoje, kuomet Kalifornijos universitete išeidavo kūrybinių atostogų. Jis 1989 m. balandį buvo atvykęs į Lietuvą ir dalyvavo konferencijoje dėl šalies aukštojo mokslo ateities, ir būtent joje buvo nuspręsta vėl atidaryti nepriklausomą nuo sovietų kontrolės universitetą. Jis skaitė įžanginę paskaitą apie Kalifornijos valstijos universiteto švietimo sistemos struktūrą.

„Idėja buvo ne paprašyti leidimo ir paskelbti, kad ji vėl atidaryta", – sakė jis. „Laikraščiai tai išspausdino, visi džiaugėsi ir niekas nesakė „ne". Jie nerado jokio įstatymo, draudžiančio įkurti universitetą". Pirmasis kursas, kuriame mokosi 180 studentų, neseniai laikė baigiamuosius egzaminus.

Vienintelė kliūtis, trukdanti A. Avižieniui, yra Maskvos apribojimai užsieniečiams vykti į Lietuvą dėl įtampos, kurią sukėlė neseniai paskelbta Lietuvos nepriklausomybė.

Sovietų Sąjunga atmetė jo prašymą išduoti pasą, kad jis galėtų dalyvauti praėjusį mėnesį Lietuvoje vykusiame Universiteto Senato posėdyje, tačiau jis išreiškė įsitikinimą, kad po praėjusią savaitę įvykusio Sovietų Sąjungos prezidento Michailo S. Gorbačiovo susitikimo su Lietuvos ir kitų Baltijos šalių – Latvijos ir Estijos – vadovais jo patekimas į Lietuvą bus „normalizuotas".

Nr. 296. Jurgio Vilemo raštas Kauno miesto savivaldybei. 1990 m. birželio 22 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 22, l. 36. Mašinraštis, kopija.

(1990 06 22 Nr. 175}

Kauno m. sveikatos ir sporto deputatų KOMISIJAI

Vytauto Didžiojo Universitetas atkurdamas sveiko gyvenimo tradicijas, ypatingą dėmesį skiria Kūno kultūros judėjimui; steigiama katedra, sporto klubas „Vytis". Nuo š.m. rugsėjo mėn. studijuojančių skaičius padidės iki 400 studijuojančių studentų. Kiekvienais metais planuojamas padidėjimas nuo 200 iki 250 studentų.

Kūno kultūros katedra numato įvesti 6-ių val. privalomas pratybas savaitėje, atsisakant PDG sovietinių programavimų, siekiant tautinio Dineikos, Šalkauskio, Petronio fizinio-dvasinio vystymosi kryptingumo.

Vytauto Didžiojo Universitetas neturi sportinės bazės. Pagal numatomą miesto rekonstrukcijos planą, planuojama miesto senamiestyje sukoncentruoti VVU studijų patalpas, todėl prašome Jūsų tarpininkavimo skiriant buvusias „Darbo rezervų" draugijos sporto bazės patalpas (Poškos 12). Vytauto Didžiojo Universiteto studentams. Šiuo metu minėtos patalpos priklauso 4-ajai proftechninei mokyklai, kuri numatoma iš Rotušės aikštės iškeldinti į proftechninį miestelį.

Su pagarba

VDU Rektorius J. Vilemas

Nr. 297. Visuomeninės ir politinės veiklos centro rūmų perdavimas VDU. 1990 m. birželio 28 d.

Lietuvos ypatingasis archyvas. LKP dokumentų skyrius, f. 3110, ap. 76, b. 3, l. 91. Mašinraštis, originalas.

Lietuvos KP Kauno miesto komiteto biuro posėdžio 1990 m. birželio 28 d.
Protokolas Nr. 3

[...] 3. Dėl LKP Kauno miesto komiteto Visuomeninės ir politinės veiklos centro pastato perdavimo Vytauto Didžiojo universitetui
(Arbačiauskas, Jasinevičius, Kaselskis, Kulbokas, Mickis, Meškauskas, Popovas)

Atsižvelgdamas į Vytauto Didžiojo universiteto, Senato ir studentų bei miesto visuomenės pageidavimus Lietuvos KP Kauno miesto komiteto biuras nutaria:

1. Perduoti Lietuvos KP Kauno miesto komiteto Visuomeninės ir politinės veiklos centro pastatą, esantį S. Daukanto 28 (buvusieji Politinio švietimo namai) Vytauto Didžiojo universitetui.

Perdavimą įvykdyti per pereinamąjį laikotarpį pagal atskirą susitarimą su Vytauto Didžiojo universitetu po to, kai miesto Savivaldybė suteiks atitinkamas patalpas LKP miesto komitetui.

Nr. 298. VDU Senato aštunto posėdžio protokolas. 1990 m. liepos 5 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 16, l. 94–97. Rankraštis, originalas.

VDU Senato posėdžio, įvykusio 1990 m. liepos mėn. 5 d.
PROTOKOLAS Nr. 8 (18)

Informacija:
Akad. J. Vilemas – buvę Politinio švietimo namai pereina VDU-tui, dokumentai baigiami sutvarkyti.
Dėl buvusių Politinio švietimo namų darbuotojų pareiškimo kurti kartu su VDU universitetą.
Doc. A. Butkus – galima padaryti šioje bazėje parengiamuosius kursus.

Kalbėjo prof. R. Baltrušis, P. Zakarevičius, V. Kaminskas, akad. Vilemas siūlė šį prašymą atmesti, apie tai juos informuoti (pats U-tas dar silpnas).

Prof. R. Banevičius pasakos įspūdžius iš kelionės į JAV.

Darbotvarkė:

1. Konkursas katedrų vedėjų pareigoms užimti (fizikos, matematikos, informatikos, lituanistikos, istorijos, užsienio kalbų, biologijos, kūno kultūros, tesės).
2. VDU Senato ir Pasaulio lietuvių kultūros ir mokslo centro santykiai.
3. Rektoriaus inauguracijos procedūros aptarimas.
4. Einamieji reikalai.

Dėl Pasaulio lietuvių kultūros centro informuoja akad. J. Vilemas. Buvo atvykę darbuotojai šios įstaigos į VDU pareikšti G. Kostkevičiui nepasitikėjimą. Įvykusiame pokalbyje dalyvavo ir akad. V. Statulevičius. Šiuo metu ir doc. G. Kostkevičius ir akad. V. Statulevičius atostogauja.

Prof. A. Žygas – knygos, kurias atvežė, profesorius, yra skirtos VDU. Parodytos patalpos JAV atstovams, vadintos biblioteka, pasirodė esą apgavystė.

Doc. V. Vaičiuvėnas iškelia klausimą dėl G. Kostkevičiaus, kaip senatoriaus, statuso.

Nutarta: klausimą spręsti sekančiame posėdyje, dalyvaujant pačiam G. Kostkevičiui ir darbuotojams. Klausimą aiškins ir VDU etikos priežiūros komisija.

Kalbėjo prof. S. Masiokas, akad. A. Buračas. Centro funkcija – plėsti ryšius su užsienio profesūra, išsiplėtė. Centro darbo klausimus, darbo kryptis apsprendžia Centro nariai pirmiausia. Bibliotekos u-tas nepajėgė perimti fiziškai, printeris yra kažkur gal ir dingęs pakely (3–4 elektroninės mašinos dingę).

2. Konkursinių kandidatų pristatymas. Pristato prof. V. Paliūnas (konkursinės komisijos pirmininkas).

Prof. R. Bentkus – kandidatas Matematikos [katedros] vedėjo postui užimti. Gauna klasimų iš prof. R. Baltrušio, Gutmano, Kaminsko, Šeiniausko. Prof. Ragulskis siūlo prof. Bentkaus kandidatūrą palaikyti. Prof. R. Šeiniauskas norėtų, kad prof. Bentkus savo ateities veikloje nedubliuotų Vilniaus u-to Matematikos katedros profilio.

Arnold Kiv. Paties pretendento nėra. Lietuvių kalbos nežino. Nesvarstoma.

E. Kuokštis – Fizikos katedros vedėjo vietai užimti. Kandidatas mano eiti savo organizaciniame darbe [...][228], suformuoti katedros kolektyvą, nubrėžti mokymo ir mokslo vystymo perspektyvas. Klausė prof. Šeiniauskas apie ryšius su KPI, prof. Zalatorius – kokie motyvai perėjimo iš VU į VDU. Gutmanas – kokias lazerinės spektroskopijos perspektyvas kandidatas mato. Akad. J. Vilemas – kandidatą pasiūlė Vilnius, mes patys jį suieškojom, kalbinom. Atsiliepimai geri.

Doc. A. Butkus – prof. Tyla klausia apie santykius su VU KHF. Kalbama apie studentų perėjimą iš VU KHF į VDU. Bus paaiškinta vėliau.

Doc. R. Marčėnas – Lietuvos istorijos katedra turėtų tarnauti visų fakultetų reikalams. Apart Lietuvos istorijos katedra turėtų domėtis Lenkijos istorija, išleisti kelis specialistus; reikėtų latvių, estų istorijos bei Rusijos istorijos žinovų. Šeiniauskas – kokia disertacijos tema? Vadovas? Vadovas – Jurginis. Prof. Zalatorius – kuklus darbų sąrašas. Kodėl? [Marčėnas] atsako – Kaune nebuvo perspektyvos, sąlygų. Prisipažįsta, kad gilyn vagos neišvarė. Populiarių straipsnių daug, o mokslinių – mažoka. Prof. Gutmanas – pasipylė daug straipsnių, liečiančių Lietuvos istoriją. Profesionalai turėtų reaguoti į profesionalumą. Nesutinka su kai kuriomis doc. Marčėno publikacijomis, pvz. „Petro palikimas“ – tai romantinio istorijos periodo manipuliacijos, kurioms trūksta profesionalumo. Prof. St. Masiokas žavėjosi doc. Marčėno logika straipsniuose. Doc. R. Marčėnas paaiškina straipsnio rašymo aplinkybes. Prof. Buračas palaiko doc. Marčėno kandidatūrą, teigdamas, kad jis galėjo tapti ir istorijos mokslų daktaru. Jis išlaikė savo veidą, liniją. Prof. Zalatorius – archyvai uždaryti nebuvo.

Doc. Kontvainis – studentų anketavimas parodė jų didelį norą sportuoti, užsiiminėti fizine kultūra. Nėra bazės, tačiau šis tas jau padaryta. Šalkauskio, Petronio, Dineikos motodais remiasi darbe. Prof. Bukauskas – kodėl pereina iš KKI į VDU? [Kontvainis] paaiškina – buvo skundas, kad dirba užsienietiškais metodais. Įvyko kivirčas. Doc. A. Karoblis – buvo didelis judėjimas per metus, dirbo gerai. Siūlo palaikyti Kontvainį.

[228] Trūksta sakinio dallies, nes lapo apačia nukirpta.

K. Kardelis – po pirmo posėdžio pasirodė, kad doc. Kontvainis buvo jau iš anksto pakviestas, su juo kalbėta – jam lengviau. Kardelis surašė savo būsimo darbo gaires, tačiau tai jį atestuojant nepraskambėjo. Prof. Baltrušis klausia dėl daktarinės [disertacijos]. [Kardelis] atsako – referatas jau spaustuvėje.

A. Garalis – kūno kultūra turi tobulėti dvasingumo linkme. Ieškoti optimalių jaunuoliui krūvių. Jaunimas – silpnos sveikatos. Reikia kurti laboratoriją. Autogeninė treniruotė turi būti įdiegta – perimti šias iš Rytų atėjusias vertybes. Jas taikyti savo emocinio krūvio reguliavimui. Bazių klausimas – esu dirbęs visokį darbą, galėsiu būti naudingas kuriant bazę. Prof. Šeiniauskas – kiek dirbote KKI? – [Garalis] – du metus. Pedagoginį darbą – 15 metų.

Doc. J. Šatas [į Teisės katedros vedėjus] – neturim teisės pravesti konkurso.

A. Grigelis – biologijos katedra. Akad. J. Brėdikis – Grigelis yra tarptautinio masto mokslininkas – limnologas. Akad. J. Vilemas mano, kad reikia tęsti kandidatūrų svarstymą. Prof. A. Zalatorius – nesant žmogui, nedera kalbėti – neetiška. F-tas gali organizuoti f-to darbą. Akad. Buračas – Kiv taip pat nedalyvauja, o svarstom. Reikia balsuoti, nes žmonės žinomi tarptautiniu mastu. Prof. Baltrušis – pasaulio masto mokslininkas, universitetui tinkamas žmogus, sprendžiant iš darbų. Doc. Šatas – prof. Grigelis neatvyko dėl nežinomų priežasčių – neetiška svarstyti. Vaičiuvėnas – Kiv nepristatė reikiamų dokumentų. Nutarta – atidėti rinkimus rudeniui.

A. Makarevičius – VDU užsienio kalbų katedra jau yra, jis eina pareigas nuo 1990 m. sausio mėn. 1989 m. apgynė kandidato disertaciją. Doc. A. Karoblis labai palankiai charekterizuoja A. Makarevičių, prašo palaikyti jo kandidatūrą. Iš dekano pozicijų A. Butkus palaiko kandidatūrą, prof. A. Žygas girdėjęs studentų teigiamą atsiliepimą. Doc. Čepukėnas – jam suteiktas žodis (sakėsi atėjęs kitais reikalais), gavęs pasiūlymą paduoti pareiškimą vedėjauti, bet atsisakė. Makarevičių pažįsta iš KPI, įvertina jį labai teigiamai. Humanitariniame f-te aukštų laipsnių žmonų nėra, todėl kviesčiau palaikyti A. Makarevičiaus kandidatūrą. Akad. J. Vilemas – nusiskundimų iš katedros nebuvo. Kviečia palaikyti.

Balsų skaičiavimo komisija [katedrų vedėjams rinkti]:

1. Akad. A. Buračas
2. Doc. V. Vaičiuvėnas
3. Prof. A. Žygas.

Vienbalsiai.

Apie vakancijų atidarymą LMA-oje. VDU gali peteikti pasiūlymus. Adak. J. Vilemas siūlo informatikos specialybėje ir fizikos-matematikos specialybėje. Siūlau prof. Kaminską. Prof. Ragulskis pritaria kandidatūrai.

Siūlo Senatas prof. Kaminsko kandidatūrą – vienbalsiai informatikos specialybėje (Kaminskas susilaikė).

Tautosakos specialybėje – prof. N. Vėlius (į narius-korespondentus) – vienbalsiai (išskyrus N. Vėlių). A. Butkus, A. Karoblis parėmė kandidatūrą.

VDU siūlo prof. Bentkų, V. Paliūną (Venslauskas ir Karoblis siūlo). Visi [už] (išskyrus V. Paliūną, R. Bentkus susilaikė).

Doc. M. Venslauskas siūlo prof. Yčą, bet akad. J. Vilemas paaiškina, kad Yčas nėra Lietuvos gyventojas.

Informacija – apie VDU studentų grupės išvyką į Lenkiją, Žalgirio mūšio minėjimą. Išlaidos – apie 3 000 rb. Senatas pritaria.

Dėl atėjimo studentų iš kitų aukštųjų mokyklų į VDU (aukštesnius kursus). Kiekvienas f-tas sudaro savo mandatinę komisiją tokiems priėmimams. Prof. St. Masiokas – patvirtinti tokių komisijų pirmininkus. Jais turėtų būti f-tų dekanai (priimta vienbalsiai pasiūlymas).

Senato nario, nedalyvaujančio VDU Senato posėdžiuose, klausimu (statuto komisija įpareigota tuo klausimu padirbėti).

Doc. A. Karoblis siūlo[229]: nustačius žemutinę ribą, balsuoti „už“ pravedimą susirinkimo ar „prieš“.

Akad. A. Buračas – siūlo nelankančius posėdžius narius (bent 5 kartus iš eilės praleidus), braukti iš senatorių sąrašų.

Pasiūlymas – senatoriai, išvykę ilgesniam laikui, sustabdo įgaliojimus.

Prof. V. Kaminskas – ateina katedrų vedėjai, katedrų nariai, kurie nėra Senato nariai. Iš jų galima išrinkti į vietas tų senatorių, kurie praleidę 5 kartus, iškrenta iš senatorių sąrašų.

[229] Praleista klausimo svarstymo pradžia.

Akad. A. Buračas siūlo taikyti 17 balsų žemiausią ribą, įskaitytume neatvykusius į posėdį su rimta priežastimi – atsiėmusius savo įgaliojimus ir pravesti konkursą.

Nutarta – 17 balsų minimumu atsakomybę už rinkimus imasi akad. J. Vilemas. Visi „už“ vienbalsiai, kad konkursas vyktų (29 senatoriai iš 48).

Laisvieji klausytojai – 18 žmonių, išlaikiusių egzaminus gerais ir labai gerais pažymiais. Prof. Kaminskas siūlo šiems laisviems klausytojams praeiti fakultetines mandatines komisijas (visi senatoriai – už pasiūlymą).

Prašoma patvirtinti VDU etikos priežiūros reglamentą (laikinąjį). – [Nutarta] – buvo tvirtinta.

Prof. V. Kaminskas supažindina su stojusiųjų egzaminų konkursu, pirmųjų stojamųjų egzaminų rezultatais.

Paduota 536 pareiškimai. Didžiausias [konkursas į vieną vietą] – 4,12 į Teologijos-filosofijos f-to teologijos skyrių; [pareiškimų ten] 103. Į Ekonomikos f-tą – 3,16, į Humanitarinį f-tą 2,4 (4 kartus mažesnis konkursas [nei pernai ?]), Biologijos f-tą – 1,53, Informatikos f-tą – 1,12, Fizikos-matematikos f-tą – 0,6 (nesurinktas pilnas kontingentas).

(lentelė pas prof. V. Kaminską)

83 iš 157 išlaikė su teigiamu balu (pereinamasis balas 8 – t. y. 51 studentas). Ekonomikos f-te 10 balų gavo 23 studentai. Humanitariniame f-te pereinamasis balas 9 (be lituanistikos – joje 7 balai). Merginų balas – 10. Teologijos-filosofijos f-te pereinamasis balas – 9 (37 į 25 vietas). Informatikos f-te liko 29 iš 36. Fizikos-matematikos f-te liko 15. Biologijos f-te 33 su 6 balais.

Po apeliacijos: Fizikos-matematikos f-te 35 apeliacijos – 11 pakeltas pažymys, lituanistikos specialybėje iš 30 patenkinti 4 žmonės (pakeltas pažymys 1 balu), Biologijos f-te nebuvo patenkinta nei viena iš 5 apeliacijų. Sudėtingiausia situacija pas humanitarus.

Balsų skaičiavimo komisijos rezultatai. Iš 48 balsavo 29. Rasta tiek pat biuletenių[230].

Kandidatai	už	prieš	susilaikė
Matematikos katedra			
1. J. Augutis	konkurse nedalyvavo		
2. R. Bentkus	27	2	-
Biologijos katedra	konkursas atidėtas		
1. A. Grigelis			
2. M. Venslauskas			
3. G. Žukauskas			
Fizikos katedra			
1. E. Kuokštis	25	2	2
2. A. Kiv	konkurse nedalyvavo		
Istorijos katedra			
1. R. Marčėnas	26	3	-
Lituanistikos katedra			
1. A. Butkus	27	2	-
Užsienio kalbų katedra			
1. A. Makarevičius	27	2	-
Teisės katedra			
1. J. Šatas		konkursas atidėtas	
Kūno kultūros katedra			
1. V. Kontvainis	12	15	2
2. K. Kardelis	7	21	1
3. A. Garalis	8	20	1
Informatikos katedra			
1. V. Pukas		konkursas atidėtas	

Rezultatai – protokolas tvirtinamas vienbalsiai.

230 Balsavimo rezultatams pristatyti pasinaudota komisijos protokolas, esantis prie posėdžio protokolo (l. 98–99).

Kūno kultūros katedros vedėjai renkami antrame ture (už pasiūlymą balsavo vienbalsiai). Į antrą turą išėjo du daugiausiai balsų surinkę kandidatai – V. Kontvainis ir A. Garalis.

Senato svečias – prof. R. Banevičius pasakoja apie savo kelionę į Čikagą, dalinasi įspūdžiais, dalyvavo Senato psoėdyje. Krinta į akis – nemalonūs pokalbiai, nesutarimas tarp Centro ir u-to, nesutarimas tarp dėstytojų dėl stojimo į u-tą ir kt. Kalbėjęs prof. Šmulkštys pakankamai niūriai atsiliepė apie nesutarimus tarp Centro ir VDU. Reikia daug ko mokytis iš jų. Išeivija labai daug skiria dėmesio VDU. Bet jų pasaulėžiūra kitaip suformuota, jie daug ko taip nespręstų, kaip mes. [Pas mus] vienas profesorius veda 7-nis dalykus. VDU turėtų būti pasaulinio lygio. Daug ką reikės pertvarkyti.

Dėl metodinės bazės VDU – Dauderis yra surinkęs daug literatūros, problema – atgabenimas. Apskritai, daug surinkta medžiagos, ją atsigabenti.

Dėl mokymo proceso organizavimo – primesti jie nieko nenori, bet reiktų eiti kompromisų keliu – Europos, JAV, Kanados patirtimi.

Dėl mokslinių vardų teikimo – akad. J. Vilemas – jie svarsto neegzistuojančius f-tų planus.

Juozas Kazickas padovanojo VDU 15 000 rb. Jie įnešti į kasą.

Akad. Buračas perduoda informaciją apie 1-ąjį egzaminą anglų kalba. Tokį centrą ta forma gali įsteigti VDU „postgraduate centre" – išvykstantiems į užsienį. Kultūros centras turėtų perduoti šias funkcijas VDU. Reikia padaryti viską, kad toks centras būtų prie VDU – teigia akad. J. Vilemas.

Inauguracinė komisija:
1. prof. A. Smailys
2. prof. R. Baltrušis
3. doc. J. Misevičienė.

[Kūno kultūros katedros vedėjo rinkimų rezultatai:]
Už Kontvainį 15, prieš 10, negalioja 2
Už Garalį 5, prieš 22
Tvirtinam rezultatus balsų skaičiavimo komisijos. Vienbalsiai.

Sekantis Senato posėdis 1990 m. rugsėjo mėn. 12 5 d. 15 val.
Mokslo metus pradedam inauguracija 1990 m. rugsėjo 3 d.

Dėl etnokultūros katedros užuomazgos – doc. A. Karoblis siūlo prof. A. Žygą Etnokultūros katedros koordinatorumi.

Prof. A. Šmulkštys atsiuntė laišką, pranešdamas apie galimybę stažuotis 6 mėn. Prancūzijoje 1-am asmeniui. Doc. A. Karoblis siūlo G. Beresnevičių, palaiko kandidatūrą N. Vėlius. Prof. Gutmanas siūlo daugiau kandidatūrų pateikti, siunčiant popierius į vietą.

Pirmininkas
Sekretorė [parašas] J. Misevičienė

Nr. 299. Duomenys apie stojamuosius egzaminus, pateikti Senato posėdyje

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 17, l. 46–52. Mašinraštis, originalas[231].

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

Duomenys apie studentų priėmimą 1990 m.

Fakultetas Specialybė	**Priėmimo planas**	**Paduota pareiškimų**	**Konkursas į 1 vietą**	**Išlaikė visus stojamuosius egzaminus**	**Įstojo į VDU**
Humanitarinių mokslų	75	140m.* + 40v* = 180	2.40	149	84
– lituanistika					
– kitos spec.	25	33m + 4v = 37	1.48	34	28
	50	107m + 36v = 143	2.86	115	56
Teologijos-filosofijos	25	103	4.12	84	30
Ekonomikos mokslų	50	158	3.16	74	58
Biologijos	30	28m + 18v = 46	1.53	20	20
Fizikos-matematikos	30	18	0.60	13 + 2**	30
Informatikos	30	36	1.20	28 + 2**	30
Iš viso VDU	240	541	2.25	368	237

Pastabos *) m – merginos, v – vaikinai
**) nepraėję konkurso į Ekonomikos mokslų fakultetą 4 stojantieji laikė papildomą fizikos egzaminą ir dalyvavo konkurse į laisvas vietas Informatikos ir Fizikos-matematikos fakultetuose

Į Universitetą įstojo 232 Lietuvos Respublikos gyventojai, 3 Latvijos (Rygos m.) ir 2 Lenkijos (Punsko krašto) lietuviai.

Merginos / vaikinai

Fakultetas	Iš viso	Merginų	Vaikinų
Humanitarinių mokslų	84	54	28
Lituanistikos specialybė	28	25	3
Teologijos-filosofijos	30	17	13
Ekonomikos mokslų	58	21	37
Biologijos	20	11	9
Fizikos-matematikos	15	3	12
Informatikos	30	10	20
Iš viso VDU	37	18	119

Kaunas / kiti miestai / rajonai

Fakultetas	Iš viso	Kaunas	Kt. miestai	Rajonai
Humanitarinių mokslų	84	50	22	12
Lituanistikos specialybė	28	13	5	10
Teologijos-filosofijos	30	17	13	0
Ekonomikos mokslų	58	28	29	1
Biologijos	20	13	4	3
Fizikos-matematikos	15	8	2	5
Informatikos	30	12	13	5
Iš viso VDU	237	128	83	26

[231] Čia praleisti lapai apie surinktus mokesčius iš stojančiųjų ir apie surinktų balų stojamųjų egzaminų metu pasiskirstymą.

Statistika pagal atestato vidurkį

Fakultetas	3.0–4.0	4.0–4.25	4.25–4.5	4.5–4.75	4.75–5.0
Humanitarinių mokslų Lituanistikos specialybė	6 3	9 4	18 5	19 6	32 10
Teologijos-filosofijos	2	2	5	9	9
Ekonomikos mokslų	2	1	2	7	44
Biologijos	0	1	2	4	13
Fizikos-matematikos	0	0	0	3	11
Informatikos	1	0	2	7	20
Iš viso VDU	11	13	29	49	129

Bendrabučio mokymosi Universitete laikotarpiui pageidauja toks skaičius įstojusių į VDU:

	Merginų	Vaikinų	Iš viso
Humanitarinių mokslų	11	2	13
Teologijos-filosofijos	1	5	6
Ekonomikos mokslų	6	11	17
Biologijos	1	1	2
Fizikos-matematikos	-	-	-
Informatikos	5	13	18
Iš viso	24	32	56

Nr. 300. Vytauto Kavolio laiškas Algirdui Avižieniui. 1990 m. liepos 5 d.

AAA, f. 5, ap. 12, b. 19, l. 3. Mašinraštis, originalas.

[Blanko duomenys:]

Dickinson College
Carlisle, Pennsylvania 17013-2896
Founded 1773

90 liep. 5

Mielas Algi,

Teko išgirsti, kad Kaune vis dėto ruošiama steigti V. D. universitete senoviško tipo Teologijos-filosofijos fakultetą. Tai būtų trejopa klaida: (1) įspraustų filosofiją, ką tik išsilaisvinusią iš marksizmo-leninizmo jungo, į teologijos narvą; (2) religijos studijas, kurias irgi reiktų išlaisvinti, atiduotų vienos bažnytinės institucijos kontrolėn, lyg kitos religijos tose studijose neturėtų lygiai gerbtinos vietos; (3) blogiausia, fakulteto dėstytojams žadama reikalauti episkopato aprobacijos, – tai iš karto panaikina sąžinės laisvės fakultete pripažinimą. (Šių metų birželio mėnesį Vatikanas išleido draudimą katalikų teologams, nesutinkantiems su popiežiaus nuomone apie gimimų kontrolę, viešai reikšti savo mintis).

Jeigu toks totalistinis fakultetas iš tikrųjų būtų V. D. universitete įsteigtas, tai savaime jį paverstų kažkokia retrogradiška akademine institucija. Sąžinės laisvė ir atvirumas visoms mokslinėms perpektyvoms turi būti respektuojama visuose normaliuose universiteto fakultetuose, arba tie dalykai iš viso nelaikomi rimtais.

Geriausių,
[parašas]
Vytautas Kavolis

Nr. 301. Kazio Almeno laiškas Algirdui Avižieniui. 1990 m. liepos 5 d.

AAA, f. 5, ap. 12, b. 1, l. 3–4. Mašinraštis, kopija[232].

Dr. A. Avižienis
VDU Rektorius

Gerbiamas Dr. Avižieni,

Šiuo laišku noriu Jums, kaipo VDU Rektoriui, trumpai surašyti akcinės leidyklos LITERA (dar ne galutinis vardas) istoriją. VDU turi 10 % akcijų šios leidyklos (pradinis kapitalas 150 000 rublių). Įnašas kol kas dar neįmokėtas.

Leidyklos įkūrimo galimybė man iškilo kai pastebėjau, jog Lietuvoje knygų tekstai renkami dar itin senovišku būdu (linotipu). Buvo aišku, kad jei būtų galima sujungti Vakaruose esamą technologiją (desktop publishing) su Lietuvoje esama kvalifikuota darbo jėga, būtų galima žymiai pakelti šios veiklos srities darbo našumą. Jau prieš 3 metus (1987-tais) pradėjau ieškoti galimybių šitai įgyvendinti. Sekėsi sunkiai. Pagaliau, 1989-tais FTEPI direktorius J. Vilemas ir vienas FTEPI darbuotojų Mindaugas Domkus padarė pakankamai konkrečius pasiūlymus, kad būtų galima pereiti nuo žodžių prie darbų. Būtent FTEPI kaipo savo įnašą pasiūlė patalpas (3 metams) plius patalpų išlaikymą. Buvo sudaryti bendrovės įstatai ir nugabenta pradinė įranga (vienas AT kompiuterio kompleksas + programinė įranga). Nuo pat pradžios buvo nuspręsta kaipo „dalininką" įjungt ir VDU. Buvo aišku, kad ateityje VDU turės turėti leidybinę bazę ir be to norėta jo kūrimo pradžioje Universitetą paremti. Kiti dalininkai (po 10 % yra Vilemas ir Domkus). Mano dalis 50.25 %. Įmokėta valiuta, plius iniciatyva ir darbu.

Svarbu pabrėžti, jog bendrovės kapitalo dydis yra orientacinis ir tam tikra prasme simbolinis. Santykį tarp rublių ir dolerių (penki rubliai už 1 dolerį) reikėjo nustatyti, idant būtų galima įmonę registruoti. Įnašas iš kitų dalininkų yra įvedamas „natūra" (e. g. patalpomis) arba darbu plius pinigais. Ta prasme įnašo pobūdis iš VDU dar nenustatytas.

Silpnoji šio projekto dalis buvo sukomplektavimas personalo ir jo apmokinimas. Jį pavyko išspręsti (bent taip kol kas atrodo) per 1990 m. gegužės kelionę. Būtent M. Domkaus tarpininkavimu buvo susisiekta su 3-jų žmonių grupe, kurie jau toje srityje turi kompetenciją ir komplektuoja elektroninę ir programinę įrangą. Leidyklos direktoriumi paskirtas grupės vadovas Vytenis Ališauskas. Pasėkoje to leidyklos veikla tampa įmanoma. Ji turėtų pradėt formaliai veikti jau 1–3 mėnesių bėgyje. Netikrumo čia įneša nebuvimas galutinio bendrovių įstatymo. Tačiau, esant visapusiai gerai valiai ir pasitikėjimui, veiklą galima pradėti ir iš tiesų pradiniai darbai jau vyksta.

VDU atstovas tas įeina į bendrovės „direktorių tarybą" ir VDU gaus 10 % išmokamo pelno, jeigu toks ateityje bus. Tačiau svarbiau yra tai, jog, jei leidykla pradės sėkmingai veikti, VDU turės nuosavą bazę savo leidiniams. Tada bus galima ir konkrečiai planuoti vadovėlių vertimą ir leidimą[233].

Su pagarba
K. Almenas

Nr. 302. Kazio Almeno kreipimasis į VDU senatorius JAV. 1990 m. liepa

AAA, f. 5, ap. 12, b. 1, l. 5. Mašinraštis, kopija[234].

(VDU Senato nariams Amerikoje)

Data

Apie vadovėlių problemą VDU ir kitoms Lietuvos aukštosioms mokykloms

Adresas

[232] Faksas, A. Avižieniui išsiųstas 1990 m. liepos 5 d. 11 val. 10 min. Tekstas be lietuviškų raidžių.

[233] Pirmieji leidyklos „Litera" leidiniai pasirodė tik 1992 m. Tai buvo: Broom, Leonard; Broom, Dorothy; Bonjean, Charles. *Sociologija: esminiai tekstai ir pavyzdžiai*. – Kaunas: Litera, 1992. – 365 p.; Kormondis, Edvardas Dž. *Ekologijos sąvokos*. – Kaunas: Litera, 1992. – XV, 320 p.; Černius, Vytautas J. *Mokytojo pagalbininkas*. – Kaunas: Litera, 1992. – 96 p.

[234] Faksas, A. Avižieniui išsiųstas 1990 m. liepos 5 d. 11 val. 10 min. Tekstas be lietuviškų raidžių.

Gerbiamas....[235]

Vienas iš sunkumų, su kuriuo susiduriama perorganizuojant Lietuvos švietimą yra tinkamų vadovėlių stoka. Ypačiai aštriai ši stoka jaučiama pagrindiniame (undergraduate) mokymo procese. Esamomis sąlygomis vienintelis būdas tą spragą keletos metų laikotarpyje bent kiek užpildyti yra vertimas gerų vadovėlių ir jų leidimas lietuvių kalba. Pirmas žingsnis, norint pradėti tokią veiklą, yra žinojimas ką versti. Galimybės išleisti vadovėlius dabar ir pramatomoje ateityje liks ribotos, tad svarbu, kad atranka būtų tikslinga.

Dėlei šio pirmo žingsnio ir kreipiamės į VDU Senato narius. Jūsų pagelba labai praverstų atliekant tą svarbiausią pirminę atranką. Prašome Jūsų pažįstamoje srityje (arba srityse) atrinkti keletą vadovėlių, kuriuos Jūs ir Jūsų kolegos pripažįsta kaip geriausius. Amerikoje, kur vadovėlių pasiūla didelė, net ir vienoje srityje visus apmatyti nelengva, tad kolegų patarimas čia gali būti itin naudingas. Suprantama, vadovėliai būna įvairaus lygio ir eilė jų apima tik ribotą kurios srities dalį. Šiame pirminiame tarpsnyje prioritetas teikiamas „pagrindiniams“ (basic) vadovėliams. Panašaus pobūdžio apklausa atliekama ir Lietuvoje, bet ten svarbiausias klausimas yra kokioje srityje šiuo metu vadovėlio labiausiai reikia.

Sudarius abiejų apklausų suvestinę bus įmanoma nustatyti prioritetinį vadovėlių sąrašą. Tai, žinoma, tik didelio darbo pradžia. Reikės gauti leidimus iš autorių arba leidyklų. Reikės organizuoti vadovėlių vertimą. Lietuvos sąlygomis vadovėlių leidimas yra nuostolingas, tad reikia surasti subsidijų nuostoliams padengti. Būsim labai dėkingi, jei bet kuriam iš šių darbo tarpsnių Jūs galite pasiūlyti patarimo ar pagelbos.

parašai

Nr. 303. Kazio Almeno kreipimasis į VDU senatorius Lietuvoje. 1990 m. liepos 10 d.

AAA, f. 5, ap. 12, b. 1, l. 8. Mašinraštis, kopija[236].

July 10, 1990

Gerbiami kolegos,

Kreipiuosi į Jus svarbiu reikalu. Jums geriausiai pažįstama universitetinio lygio vadovėlių Lietuvoje padėtis. Mums iš užsienio aišku, kad tinkamų vadovėlių trūksta, tačiau nelengva šį trūkumą kvantitatyviai apibūdinti.

Tinkamų vadovėlių parūpinimas bus ilgalaikis uždavinys. Greičiausias būdas užkišti bent pačias stambiausias spragas yra vertimas gerų vadovėlių iš anglų kalbos ir jų leidimas lietuvių kalba. Idant galima būtų pradėti šį darbą, reikia nustatyti bent apytikrį „prioritetinį vadovėlių sąrašą“. Šį sąrašą planuojame sustatyti remdamiesi dviem šaltiniais:

1. Šios apklausos duomenys. Jie turėtų padėti nustatyti kokioje srityje ir kokio pobūdžio vadovėlių labiausiai trūksta.

2. Tuo pat metu apklausa yra išsiuntinėjama VDU nariams užsienyje, kurioje jie yra prašomi išvardinti geriausius jų srities vadovėlius.

Sąrašą nustačius reikės kreiptis į leidėjus ir, autoriui prašant „copyright“ leidimo, organizuoti vertimą ir subsidinių lėšų vadovėlių išleidimui. Labai įvertinsim Jūsų patarimą ir pagelbą visuose šio darbo etapuose. Dabar pirmam žingsniui itin svarbi Jūsų patirtis ir padėties įvertinimas, kuris padėtų pasverti vadovėlių reikalingumo laipsnį. Suprantama, tai nelengvas uždavinys. Savo sritis geriausiai pažįstama ir trūkumai geriausiai matomi. Užtat prašytumėm pasistengti būti kiek galint bešališkiems. Prašome atsakyti į sekančius klausimus:

1. Kokio tipo vadovėliai arba mokymo priemonės dabar prieinamos Jūsų srities studentams? Čia vertėtų pažymėti vadovėlių pobūdį, autorius, išleidimo metus ir kalbą.

2. Kokį prioritetinį vadovėlių sąrašą sudarytumėt savo srityje? Jei žinote anglų (arba rusų kalba) vadovėlių, kurie atitiktų tuos reikalavimus, prašome juos paminėti. Jei ne, pakaks ir apibūdinti pageidaujamą vadovėlį.

235 Kreipimasis buvo išsiųstas (bent jau Pauliui Žygui) liepos 21 d. Žr. AAA, f. 5, ap. 12, b. 1, l. 15.
236 Faksas, išsiųstas A. Avižieniui 1990 m. liepos 10 d. 15 val. 9 min. Tekstas be lietuviškų raidžių.

3. Kokiose srityse Jūsų nuomone dabar vadovėlių labiausiai reikia?
Dėkoju iš anksto ir dar šiuo reikalu neatsisveikinu, nes Jūsų pagelba ir toliau bus reikalinga.

Su kolegiška pagarba,

[parašas]
Dr. K. Almenas
VDU Senato narys

NR. 304. ALGIRDO AVIŽIENIO LAIŠKAS JURGIUI VILEMUI. 1990 M. LIEPOS 12 D.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 46, l. 1. Rankraštis, originalas.

[Blanko duomenys:]

University of California, Los Angeles

{Boelter Hall 4731}
Computer Science Department
School of Engineering and Applied Science
Los Angeles, California 90024

1990 m. liepos 12 d.

Akad. J. Vilemui
Kaunas, Lietuva

Gerbiamas akademike,

Dėkoju už telegramą ir laišką, rašytą birželio 5 dieną. Tikiuosi, kad gavote mano laišką, išvežtą birželio 6 dieną su informacija apie posėdį Čikagoje.

Į Lietuvą atvykti planuoju apie rugpjūčio 14 dieną. Vizos dar neturiu, bet jau yra telegrama iš TSRS MA Maskvoje, kad mano vizitas patvirtintas. Ar šeima vyks kartu su manimi, ar vėliau – dar nesutarėme. Dar vienas svarbus reikalas: Helsinkyje, Suomijoje, rugjūčio 6–12 dienomis vyksta „International Association of Universities“ metinis suvažiavimas, gi rugpjūčio 11 d. bus specialus pasitarimas apie bendradarbiavimą su Rytų Europos universitetais, kuriame dalyvaus rektoriai ir iš kelių TSRS universitetų – bet nėra iš Lietuvos. Aš bandau gauti kvietimą mums, tai yra, VDU tame posėdyje dalyvauti. Jei kvietimą gausiu, noriu kviesti Jus atvykti į Helsinkį ir drauge su manimi ten dalyvauti. Aš taip pat skubu parengti VDU ir UCLA bendradarbiavimo sutartį. Mūsų UCLA rektorius bus Helsinkyje – būtų galima ten tą sutartį pasirašyti – Jūs atstovautumėte VDU, nes aš dar nebūčiau pradėjęs pareigų eiti (be to, aš ir UCLA pusę atstovauju, kartu su profesore Marija Gimbutiene).

Kai tik sužinosiu daugiau, bandysiu skambinti telefonu ir siųsiu telegramą. Gerai būtų žinoti, kur Jūs pasiekiamas – jei galite, prašau paskambinti man telefonu (213) 828-8803 apie 7 val. ryte arba po 10 val. vakaro Los Angeles laiku. Jei nepavyks – siųskite telex į UCLA – numeris 371-6012, arba fax į UCLA (213) 825-2273.

Man svarbu žinoti, kaip Jums pranešti apie Helsinkio suvažiavimą, ir kokio kvietimo reikia vizai gauti (ar vizai nereikia?)

Tikiuosi, kad greitai susitiksime.

Algirdas Avižienis

Nr. 305. JAV Lietuvių bendruomenės krašto valdybos parama leidyklai. 1990 m. liepos 21 d.

AAA, f. 5, ap. 4, b. 43, l. 8. Mašinraštis, kopija.

JAV Lietuvių bendruomenės Krašto valdyba
Lithuanian-American Community, Inc.
2713 West 71st ST., Chicago, IL 60629

Liepos 21 d. 1990 m.

Prof. Algirdui Avižieniui
Vytauto Didžiojo Universiteto Rektoriui
2711 Washington Ave.
Santa Monica CA 90403

Gerbiamas p. Rektoriau,

Siunčiu $ 15 000 čekį. Šie pinigai JAV Lietuvių bendruomenės yra paskirti Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centrui, kad jis įrengtų leidyklą Vytauto Didžiojo Universitetui ir kitoms Lietuvos aukštojo mokslo institucijoms.

Su geriausiai linkėjimais Jūsų naujame darbe[237].

Vladas Sinkus [parašas]
Iždininkas

Nr. 306. Vytauto Arbačiausko pokalbis su Alfredu Skopu dėl Visuomeninės politinės veiklos centro rūmų. 1990 m. liepos 25 d.

Ar tik auksas valdo mus? / Alfredo Skopo pokalbis su Vytautu Arbačiausku. In Lietuvos aidas. 1990 07 25. Nr. 45, p. 6.

Ar tik auksas valdo mus?

Vos tik mėginu grįžti prie šios temos, atmintyje suskamba galingas Mefistofelio – Kučingio balsas ir garsieji kupletai: „Vien tik auksas valdo mus“. Didelę prasmę turi šie posmai. O kaipgi ne, auksas – tai turtas... Pasakykite, kas norėtų jo atsisakyti?

Savo publikacijoje „Vargstantis Vytauto Didžiojo universitetas“ („Gimtasis kraštas“, 1990.02.9–15) retoriškai klausiau: gal Politinės veiklos centrui skirti liekančias laisvas kurio nors LKP Kauno miesto rajono komiteto patalpas, o dabartines perduoti Universitetui?“ Kaip apsidžiaugė visi kauniečiai, studentai, dėstytojai, lietuviai išeivijoje, sulaukę LKP Kauno miesto komiteto pirmojo sekretoriaus Vytauto Arbačiausko straipsnio „Ne iš valdančiosios pozicijų...“ („Kauno tiesa“, 1990.03.10), kuriame be kita ko rašoma: „Tiems, kas domisi turtais: LKP CK biure priėmėme sprendimą Visuomeninės politinės veiklos centro patalpas Kaune perduoti Vytauto Didžiojo universitetui. Praktiniai klausimai, susiję su šiuo aktu, bus įforminti artimiausiu metu“. Tačiau per anksti džiaugtasi. Praėjo pavasaris, įpusėjo vasara, deja, „artimiausias metas“ dar neatėjo... Paaiškėjo, kad LKP paskelbė moratoriumą, „praktinių klausimų, susijusių su šiuo aktu, sprendimui“.

Moratoriumas moratoriumu, bet jau dabar vyksta stojamieji egzaminai ir rugsėjo pirmąją studentų bus dvigubai daugiau negu pernai. Kur jie mokysis? Patikėję straipsnio autoriumi, VDU vadovai ramiai vykdė mokymo programą ir net nedrįso pagalvoti, kad LKP CK biuro sprendimą gali ignoruoti LKP miesto komitetas.

Apie tai kalbėjausi su LKP Kauno miesto komiteto pirmuoju sekretoriumi Vytautu Arbačiausku.

– Nuo LKP CK biuro sprendimo praėjo penki mėnesiai. Kodėl jis nevykdomas? Kodėl neperdavėte patalpų?

[237] Algirdas Avižienis šios paramos oficialiai paprašė 1990 m. birželio 8 d. (AAA, f. 5, ap. 4, b. 43, l. 1).

– Mano straipsnyje neteisingai supratote žodį perduoti. Ten nenusakyta, kokiomis sąlygomis...

– Tačiau, kaip aiškina lietuvių kalbos žodynas, žodis perduoti reiškia perleisti, atiduoti. Visi suprato, kad patalpas atiduodate be jokių išlygų.

– Visuomeninės politinės veiklos centras pastatytas už Komunistų partijos lėšas. Deja, iki šiol vyksta partinio turto dalybos tarp savarankiškos LKP ir LKP–TSKP. Abiejų partijų turtas ir yra ginčo objektas. Prie Aukščiausiosios Tarybos sudaryta atitinkama komisija – galbūt ji išspręs partinio turto bylą. Miesto merija galėtų skirti savarankiškos LKP nuosavybėn tinkančias mums patalpas, o mes mielai atiduotume Politinės veiklos centrą Universitetui. Šiandien mes priversti dirbti kartu su LKP–TSKP komitetu buvusiose LKP Panemunės rajono komiteto patalpose. Centrą išnuomojome Universitetui, patys lyg kampininkai glaudžiamės čia.

– Savarankiškos LKP miesto komitetui buvo pasiūlytos patalpos K. Donelaičio gatvėje, buvusioje LKP Lenino rajono patalpose. Visas trečias aukštas.

– Kad ten įsikurtume, negali būti nė kalbos. Ateityje leisime LKP miesto laikraštį. Kartu bus ir redakcija. Minėtose patalpose mažai vietos. Visiškai nesuprantu, kodėl, atidavę 5 000 kv. metrų pastatą, turėtume kraustytis kažkur į trečią aukštą, į 800 kv. metrų? Reikia, kad merija duotų tokias patalpas, kurios mus patenkintų dabartinėmis sąlygomis.

– O kur Jūsų pageidavimų ribos?

Šiandien negaliu pasakyti, kokia turėtų būti patalpos kvadratūra, tačiau tai turėtų būti atskiras pastatas (mūsų nuosavybėje), iš kurio vėliau nereikėtų išeiti. Žinoma ne mažesnis negu 5 000 kv. metrų.

– O ką daryti Universitetui, 1950 m. tapusiam stalinizmo represijų auka? Pernai reabilituotam Universitetui sugrąžintas tik vardas. Atsiverskime Tarybų Lietuvos enciklopediją (V[ilnius], 1986, p. 269) ir kartu pažiūrėkime, kokį jis turtą prarado. Cituoju: „1922 m. Kauno Universitetas turėjo 2 rūmus, 1929 m. gavo trečius. 1930 m. buvo pastatytos akių, ausų, nosies ir gerklės ligų klinikos, 1931 m. – fizikos ir chemijos in-tas, 1933 m. – med. f-teto rūmai, 1940 m. – universiteto klinikos. Kauno universitetas turėjo botanikos sodą (įkurtą 1923 m.), mineralogijos ir geologijos, zoologijos muziejus, biblioteką. Universiteto išlaikymui lėšos buvo skiriamos iš valstybės biudžeto, kasmet 4–4,5 mln. litų".

Universiteto išparceliavimui ir sunaikinimui vadovavo TSKP. Prisiminkime TSRS Konstitucijos 6-ąjį straipsnį ir bus aišku, kas dėl to kaltas. Tad gal dabar reikėtų mažiau ambicijų, daugiau geranoriškumo ir pastangų kelti partijos prestižą. Patalpų perdavimas Universitetui padėtų to siekti.

– Šis Jūsų monologas skamba kaip kaltinimas. Šiandien sunku būtų kam nors personaliai atsakyti už visą partiją. Nesirengiu ir aš prisiimti visas kaltes.

– O aš nei Jūsų, nei savarankiškos LKP nekaltinu. Žinau, kad buvote vienas iš iniciatorių, kuriant savarankišką LKP. Prisimenu praėjusių metų gruodį, kai LKP atsiskyrė nuo TSKP. Kokį atgarsį visame pasaulyje, o pirmiausia TSRS, sukėlė šis skilimas! Tai buvo pirmas radikalus žingsnis Lietuvos Nepriklausomybės link. Tad, jeigu tarėte A, pasakykite ir B.

– Būtų keista, jeigu aš, eidamas šias pareigas, nežiūrėčiau partinių interesų. Kaune mes turime tik Visuomeninės politinės veiklos centrą ir tik šį aukštą, kurį dalijamės kartu su LKP (TSKP). Jie žada užimti ir patį ginčo objektą – Visuomeninės politinės veiklos centrą.

Aš už tai, kad greičiau įvyktų derybos dėl patalpų ir turto dalybų, kaip dabar madinga sakyti, pagal formulę 3 plius 1 tarp savarankiškos LKP, LKP–TSKP, Universiteto ir Savivaldybės.

– Dėkoju už pokalbį. Manau, jeigu turėsite mažiau ambicijų ir pretenzijų, viskas taip ir bus.

Išėjęs į gatvę, pagalvojau, kad šio Gordijaus mazgo šiandien negalima perkirsti vienu kirčiu, reikia išnarplioti bendromis miesto Savivaldybės, Aukščiausiosios Tarybos ir visuomenės pastangomis.

Kalbėjosi
Alfredas SKOPAS

Nr. 307. Jurgio Vilemo krepimasis į Lietuvos vyriausybę dėl VDU finansavimo. 1990 m. liepos 25 d.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 22, l. 41–43. Mašinraštis, kopija.

{1990.07.25. Nr. 225}

Lietuvos Respublikos Ministrų Tarybai
Pirmininkei K. Prunskienei

Kopija – Finansų ministrui
K. Sikorskiui

Vytauto Didžiojo Universitetas atkurtas kaip savarankiška Lietuvos ir viso pasaulio lietuvių mokymo, mokslo ir kultūros įstaiga, kurioje galioja akademinės laisvės principas. Todėl 1989 / 90 mokslo metais pagrindinis lėšų šaltinis buvo sponsorinės lėšos.

Po Kovo 11-osios Akto Respublikos Vyriausybė pripažįsta ir gerbia Universitetų autonomiškumo ir akademinės laisvės principus. Be to, plečiantis Universitetui ir pasikeitus ekonominei situacijai įmonėse ir organizacijose, sponsorinių lėšų įplaukų jau nepakanka normaliam mokymo procesui organizuoti.

Todėl prašome suteikti Vytauto Didžiojo Universitetui valstybinį finansavimą. Planuojamas lėšų metinis poreikis 1990 m. IV ketvirčiui – 1215.0 tūkst. rublių (priedas nr. 1)[238], 1991 metams – 3630.0 tūkst. rublių (priedas Nr. 2).

Priedas Nr. 1

Vytauto Didžiojo universiteto
Valstybinio finansavimo poreikis
1990 m. IV ketvirčiui

	Tūkst. rub.
I. Darbo užmokestis	180.0
iš jo:	
– mokslo-pedagoginiam personalui	155.0
– aptarnaujančiam personalui	25.0
II. Stipendijos	60.0
III. Aparatūra. Įrengimai ir medžiagos	400.0
IV. Patalpų eksploatacijos išlaidos (apšildymas, elektra, ryšiai ir t. t) ir nuoma	100.0
V. Patalpų kapitalinis remontas	350.0
VI. Kapitalinė statyba (bendrabučiai)	125.0
Bendra suma	1215.0

Priedas Nr. 2

Vytauto Didžiojo universiteto
Valstybinio finansavimo poreikis
1990 metams

	Tūkst. rub.
I. Darbo užmokestis	750.0
iš jo:	
– mokslo-pedagoginiam personalui	650.0
– aptarnaujančiam personalui	100.0

[238] Vyriausybė išskyrė 1.09 mln. rublių. Žr. dok. Nr. 317. ... Finansavimo klausimas tikriausiai svarstytas Vytauto Statulevičiaus ir Algirdo Avižienio susitikime su Kazimiera Prunskiene rugpjūčio 16 d. (A. Avižienio dienoraštis, 1990 m. rugpjūčio 16 d. įrašas).

II. Stipendijos	280.0
III. Aparatūra. Įrengimai ir medžiagos	1600.0
IV. Patalpų eksploatacijos išlaidos (apšildymas, elektra, ryšiai ir t. t) ir nuoma	400.0
V. Patalpų kapitalinis remontas	100.0
VI. Kapitalinė statyba (bendrabučiai)	500.0
Bendra suma	3630.0

Nr. 308. Algirdo Avižienio raštas Linui Kojeliui. 1990 m. liepos 26 d.

AAA, f. 5, ap. 10, b. 34, l. 10. Mašinraštis, kopija.

[Blanko duomenys:]

University of California, Los Angeles

4731 Boelter Hall
Computer Science Department
School of Engineering and Applied Science
Los Angeles, California 90024-1596
U.S.A.
(213) 825-3028
FAX (213) 825-2273
E-mail: aviz@cs.ucla.edu

July 26, 1990

Mr. Linas Kojelis, President
U.S. – Baltic Foundation
1724 Massachusetts Avenue, N.W.,
Suite 200
Washington, D.C. 20036

Dear Mr. Kojelis:

It is with great pleasure that I and the Senate of the Vytautas Magnus University have learned of the establishment of the U.S. – Baltic Foundation.

The Foundation's goals of initiating and supporting education programs in the fields of business, free market economics and public health will serve to help rebuild three critical areas which have been thoroughly neglected for the past fifty years in the Baltic States. In addition, the Foundation's principle of nurturing improved relations among the citizens of Estonia, Latvia and Lithuania by promoting joint Baltic programs will help the Baltic States foster interdependence and cooperation as they work to rebuild their societies and economies.

In addition to the three areas identified above, I most emphatically recommend also a program of education in English as a second language (ESL), since a working knowledge of English by a large portion of the adult population is a prerequisite for the re-entry of the Baltic states into the cultural and economic life of the world outside the crumbling Soviet block.

Finally, we welcome your initiative in establishing the „U.S. – Baltic Classroom“ program with the University of Latvia, the Vytautas Magnus University, and the Lithuanian Academy of Sciences. We look

forward to working with you in establishing this important program, and using this new technology to its maximum potential for studies in many fields[239].

Sincerely,

[parašas]
Algirdas Avižienis
Professor of Computer Science
University of California, Los Angeles
Rector-Elect, Vytautas Magnus University
Kaunas, Lithuania

Nr. 309. Lauryno Misevičiaus žinutė apie pirmuosius Vadybos mokslo centro absolventus. 1990 m. liepos 27 d.

Misevičius, Laurynas. Vėl su Vytauto vardu. In *Kauno tiesa*. 1990 07 27. Nr. 154, p. 1.

Vėl su Vytauto vardu

Vytauto Didžiojo universiteto vadovybė paskutiniems absolventams diplomus įteikė 1950-aisiais metais, ir štai, – praėjus keturiems dešimtmečiams, garbingi dokumentai su „Universitas Vytauti Magni" simboliu vėl įteikti Kaune. Šį kartą – universiteto Vadybos mokslinio centro klausytojams.

Nuo praėjusio rudens liaudies ūkio šakų atstovai VDU sėmėsi vadovavimo žinių. Jų baigiamuosius darbus gerai įvertino valstybinė komisija, vadovaujama žinomo vadybos specialisto, Lietuvos mokslo ir technikos draugijų asociacijos pirmininko, profesoriaus P. Tvarijonavičiaus. Brandžiausi buvo „Kauno" susivienijimo 4-os valdybos inžinieriaus V. Pravilonio (beje, jis gavo pirmuoju numeriu paženklintą šių metų diplomą), Kazlų Rūdos bandomojo medienos kombinato atstovo R. Mačikėno, „Kauno audinių" fabriko cecho viršininko pavaduotojo O. Stačkūno diplominiai projektai, kurie bus įgyvendinti gamyboje.

Nedidelė pirmoji auklėtinių laida – vos 11 specialistų. Nuo naujųjų mokslo metų klausytojų bus daugiau. Atgimstančiai Lietuvai labai reikia profesionalių vadovų, tad Vytauto Didžiojo universitetas nors iš dalies užpildys šią spragą.

Laurynas MISEVIČIUS
Vytauto Didžiojo universiteto studentas

Nr. 310. Viktoro Butkaus pokalbis su Aldona Kibirkštiene. 1990 m. liepos 28 d.

Teologijos-filosofijos fakultetas: užpildyti dvasinę tuštumą / Aldonos Kibirkštienės pokalbis su Viktoru Butkumi. In *Kauno tiesa*. 1990 07 28. Nr. 155, p. 1, 3.

Teologijos-filosofijos fakultetas: užpildyti dvasinę tuštumą

Vytauto Didžiojo universitete nurimo stojamųjų egzaminų šurmulys. Naujuosius mokslo metus jame kartu su kitais laimingaisiais pradės ir atkurto Teologijos-filosofijos takulteto studentai. Vienas šio fakulteto atkūrimo iniciatorių – Universiteto Senato narys, profesorius, teologijos mokslų daktaras Viktoras BUTKUS. Su juo – mūsų pokalbis.

– Gerbiamas Profesoriau, kas lėmė, kad Vytauto Didžiojo universitete šalta kitų duris atvėrė ir Teologijos-filosofijos fakultetas?

– Tam turėjo įtakos susiklosčiusios istorinės fakulteto egzistavimo aplinkybės. Ši aukštojo mokslo institucija buvo įsteigta Lietuvos universitete dar 1922 metais. Po penkerių metų fakultetas įrašytas į Lietuvos

239 Bendradarbiavimo sutartis buvo pasirašyta 1990 m. spalio 5 d.

ir Šv. Sosto konkordatą, kaip VDU dalis jis veikė iki 1940-ųjų. Vėliau, prasidėjus sovietinei okupacijai, fakultetas buvo uždarytas. Tačiau jo skyrius pradėjo veikti Kauno Tarpdiecezinėje kunigų seminarijoje ir tapo tiesiogiai priklausančiu Studijų Kongregacijai. 1984-siais Kongregacija patvirtino naują Fakulteto statutą. Tokia Teologijos fakulteto egzistavimo Lietuvoje istorija. Dabar beliko atkurti tai, kas Kauno universitete veikė nepriklausomos Respublikos metais.

Beje, ateityje Teologijos fakultetas, esantis Tarpdiecezinėje kunigų seminarijoje ir veikiantis VDU, susijungs į vieną – Teologijos fakultetą. Visuose pasaulio universitetuose tokie fakultetai vaidina vieną svarbiausių vaidmenų. Ir mūsų Vilniaus universitetas prieš 400 su viršum metų savo veiklą pradėjo nuo Teologijos fakulteto. Taigi, ir atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas neįsivaizduojamas be šios aukštojo mokslo institucijos.

– Teologijos fakultetas Tarpdiecezinėje kunigų seminarijoje ir Teologijos-filosofijos fakultetas, esantis VDU. Kokie bus esminiai jų veiklos skirtumai?

– Teologijos fakultete rengiami kunigai, o Universitete studijuojantys įgis pasaulietinę teologo-filosofo specialybę. Į šį fakultetą priimami abiejų lyčių asmenys. Dabar, kai leidžiama mokyklose dėstyti tikėjimo pagrindus, veikti įvairioms katalikiškoms jaunimo ir suaugusiųjų organizacijoms, reikalingi specialistai, turintys gilių žinių iš teologijos ir filosofijos srities. Fakultetas ir rengs juos, galinčius dirbti mokyklose, katalikiškoje spaudoje, katalikiškose organizacijose.

Per penkis dešimtmečius užsitęsusi sovietinė okupacija ne tik sužlugdė krašto ekonomiką, bet deformavo ir žmonių dvasią. Ateistinis auklėjimas davė savus „vaisius" – šioje dvasioje išauklėta karta prarado orumą, dorą, tikrąjį tikėjimą. Mūsų tautos šaknys – religinis gyvenimas. Tikime, kaip sakė Jo Eminencija kardinolas Vincentas Sladkevičius, kad mūsų tauta, turėdama šitas religines šaknis, vėl atsigaivins, vėl pasipuoš naujais lapais, naujais žiedais, naujais pumpurais. Subrandinti šiuos pumpurus, padėti užpildyti jaunimo sąmonėje atsiradusią dvasinę tuštumą ir mėginsime Teologijos-filosofijos fakulteto veikla.

– Buvote stojamųjų egzaminų į šį fakultetą mandatinės komisijos pirmininku. Ar sulaukėte tokių jaunuolių, kokių tikėjotės?

– Susidomėjimas buvo didelis. Jaunimas, panoręs pasirinkti teologo-filosofo specialybę, geriausiai laikė egzaminus iš visų į Universitetą stojančiųjų. Norintiems tapti mūsų fakulteto studentais reikėjo surinkti 27 balus, o kitur užteko 20–21. Sulaukėme 103 pareiškimus, priėmėme – 30. Taigi konkursas buvo didžiausias – 4,12 į vieną vietą. Egzaminus išlaikė 84 stojantieji. 17 merginų ir 13 vaikinų tapo studentais; 30 priimsime laisvaisiais klausytojais. Beje, 17 įstojusiųjų pirmakursių – Kauno mokyklų auklėtiniai. Stojantieji laikė ir Tikėjimo pagrindų egzaminą, parodė neblogas žinias. Mandatinės komisijos metu (ją sudarė VDU rektorato atstovai ir Tarpdiecezinės kunigų seminarijos profesūra) atsiskleidė gilus jaunimo požiūris į dvasines vertybes, tikėjimo tiesas. Tie, kurie atėjo į mūsų fakultetą, atrodo, pasiruošę rimtoms studijoms.

– Ką jos žada Teologijos filosofijos fakulteto studentams? Ar bus panašios į tas, kurios kvietė jaunuolius senajame Vytauto Didžiojo universitete?

– Vatikano II suvažiavimas perreformavo visas aukštąsias katalikiškas mokyklas. Natūralu, jog per 50 metų daug kas pasikeitė, taigi ir į mokymo programą reikia žvelgti naujesniu žvilgsniu. Reformavimo dvasioje vyks mokymas ir mūsų fakultete. Pedagoginį mokomąjį personalą formuoja Universiteto vadovybė, o kursus, kuriuose bus dėstoma katalikų teologija, tvirtins dar ir Katalikų bažnyčios hierarchija. Fakultete veiks du skyriai: filosofijos ir teologijos (šiemet – tik teologijos). Per pirmuosius dvejus metus daugiausia dėmesio bus kreipiama į filosofines ir užsienio kalbų studijas. Beje, anglų, lotynų, graikų kalbos bus privalomos, o prancūzų, vokiečių, italų, ispanų kalbas studentai galės studijuoti pasirinktinai. Daugumą disciplinų dėstys Tarpdiecezinės kunigų seminarijos dėstytojai, taip pat profesūra iš kitų VDU fakultetų. Sulauksime pedagogų ir iš Romos, JAV.

„Įvadas į filosofiją", „Ontologija", „Gnoseologija", „Teodicėja (Dievas, jo buvimas ir savybės)", „Filosofijos istorija", „Bendras įvadas į Šventąjį Raštą" – tai dalis disciplinų, kurias skaitysime studentams jau pirmuose kursuose. Vėliau šalia teologinių disciplinų stengsimės perteikti kuo daugiau žinių iš psichologijos, pedagogikos, Bažnyčios ir religijų istorijos. Ateityje fakultetas teiks licenciato ir daktaro laipsnius. Beje, mūsų fakultete bus studijuojama tik katalikų teologija (analogiškas protestantų Teologijos fakultetas atidarytas Rygos universitete).

– Kalbamės Tarpdiecezinės kunigų seminarijos patalpose, esate ir jos Teologijos fakulteto dekanas. Leiskite pateikti dar vieną klausimą: kiek jaunuolių šiemet panoro pasirinkti kunigo profesiją?

– Mandatinė komisija dirbs rugpjūčio 1 dieną. Tačiau jau turime arti 70-ties pareiškimų. Priimdami dokumentus darome labai rimtą atranką, jau dabar galime pasakyti: studijuoti priimsime daugumą norinčiųjų. Beje, stodami į Seminariją, jaunuoliai privalo turėti parapijos klebono siuntimą ir savosios kurijos patvirtinimą.

Buvo laikas, kai per visus kursus teturėdavome per dvidešimt studentų – mat šią „atranką" uoliai padėdavo vykdyti įvairiausios instancijos. Dabar naujuosius mokslo metus Seminarijoje pradės daugiau kaip 200 būsimųjų kunigų. Taigi ir į šią mokymo įstaigų atėjo naujas Atgimimas...

– Dėkoju už pokalbį. Kuo geriausios sėkmės vadovaujant dviejų fakultetų studentams, skiepijant jiems dvasines bei dorovines savybes.

Kalbėjosi
Aldona KIBIRKŠTIENĖ

Algirdo KAIRIO [daryta Viktoro Butkaus] nuotrauka

Nr. 311. Alvydo Butkaus pasisakymas apie Humanitarinių mokslų fakulteto būklę. 1990 m. rugpjūčio 2 d.

Butkus, Alvydas. Kauno universiteto humanitarai. In *Kauno tiesa*. 1990 08 02. Nr. 2, p. 2.

Kauno universiteto humanitarai

Šį rudenį bus metai, kaip gyvuoja atkurtasis Vytauto Didžiojo universitetas. Jame jau baigėsi stojamieji egzaminai į fakultetų pirmuosius kursus. Didžiausias konkursas buvo atkurtame Teologijos-filosofijos fakultete – čia į 30 vietų pretendavo 103 stojantieji. Tiesa, visus egzaminus išlaikė tik 84. O kokie pretendentai buvo į humanitarus?

Šiemet į VDU Humanitarinių mokslų fakultetą buvo numatyta priimti 75 studentus, iš jų 25 turėjo rinktis lituanistiką, naują specialybę universitete, kiti rinkosi tradicines specialybes: etninę kultūrą, menotyrą ir kultūros istoriją, nors, tiesą sakant, šias tris specialybes studentai turės rinktis tik po dviejų bendrų studijų metų. Rūstesnėmis sąlygomis stojo merginos – šiemet norėta suformuoti pirmąjį kursą, kuriame vaikinų ir merginų būtų po lygiai. Stojantieji laikė tris egzaminus: lietuvių kalbos ir literatūros raštu, istorijos ir užsienio kalbos. Būsimieji lituanistai vietoje užsienio kalbos laikė lietuvių kalbos ir literatūros egzaminą žodžiu.

Pasišovusių laikyti egzaminus į Humanitarinių mokslų fakultetą buvo 180, iš jų tik 40 vaikinų. Visus tris egzaminus išlaikė 149. Stojusiųjų į lituanistiką šis santykis kiek kitoks: pirmąjį egzaminą laikė 37 (4 vaikinai). Visus išlaikė 34 (3 vaikinai), egzaminai vertinti dešimčia balų, mokyklinį trejetą, mažiausią teigiamą balą čia atitiko šešetas. Į lituanistikos specialybės I kursą įstojo merginos, gavusios nuo 30 iki 23 balų. Kitų humanitarių padėtis buvo dramatiškesnė: jų egzaminų minimali balų suma, dar leidžianti įstoti, buvo 28. Minimali vaikinių egzaminų balų suma buvo 24.

Daugelis pirmakursių humanitarų – kauniečiai. Tarp 56 priimtų į studentus tik 19 iš kitų miestų. Šiame būrelyje yra viena latvė ir keli Punsko lietuviai.

Lituanistiką studijuos net 15 studentų (iš 28), kurių gimtinė – kiti miestai ir rajonai. Dauguma jų – užnemuniečiai ir žemaičiai. Tai labai gerai, nes iki šiol, pavyzdžiui, Sūduvos krašto abiturientai, turintys potraukį į filologiją, dažnai aukodavo jį tiksliesiems mokslams Kauno politechnikos institute, nes Kaunas arčiau namų už filologinį Vilnių. Be to, studentai, turintys savo tarmę, mielai imasi dialektologijos studijų – gal dabar atsigaus ir ši sritis. Iki šiol dialektologija yra Vilniaus, iš dalies Šiaulių mokslo centrų monopolis.

Gerai ir tai, kad kitas humanitarines specialybes pasirinko daugiausia kauniečiai – miestui reikia atsigauti nuo liguisto praktiškumo, nuo technokratų primesto daiktų, mechanizmų kulto, nuo spekuliavimo viskuo, net patriotizmu ir religija.

Kauno universitetas pamažu tvirtėja. Laikydamasis Vakarų Europos universitetų tradicijų, skatinančių studentą pasimokyti keliose aukštosiose mokyklose, VDU iki rugsėjo mėnesio numatęs suformuoti kai

kurių specialybių naujus antruosius kursus. Antrakursiais taps ir gerai besimokę laisvieji klausytojai. Naujieji mokslo metai turėtų būti dosnūs darbo ir studijų džiaugsmo.

Alvydas BUTKUS
Docentas, einantis Humanitarinių
mokslų fakulteto dekano pareigas

NR. 312. ĮRAŠAS ALGIRDO AVIŽIENIO DIENORAŠTYJE. 1990 M. RUGPJŪČIO 13 D.

AAA, f. 5, ap. 5, b. 1. Rankraštis, kopija.

Pirmadienis, rugp[jūčio] 13 d. – Kaune

Atvykstame Baltijos keliu iš Tallinn'o apie 2 val. ryto. Adresas: Vyšniavos 7–4. Telefonas: 79-68-20.

Vairuotojas Albertas ir J. Vilemas padeda sunešti daiktus, su 2 čemodanais MITA chemikalų. 4 dėžės liko muitinėje Tallinn'e. Butas gerai apstatytas, didelis, lova gera. 11:00 sustoja J. V[ilemas], grįš 13:00. Paskambina Vyt[autas] Stat[ulevičius] ir Ged[iminas] Kos[tkevičius], taip pat Rimas Kalvaitis. 13:00 pietūs su J. V[ilemu] Metropolyje, po to Laisvės pr. 53 sutinku darbuotojus, gaunu 642 rb. už rugpjūtį. Nuvažiuojam pas notarą (3:30 p.m.) dėl dėžių Tallinn'e – Albertas parveš. 4 pm pasirodo Kalvaitis, 5 pm aplankom Radijo matavimų institutą (VDU duoda IBM PC naudoti). 5–7 susitinkam su vadovais – nuvežė Raimundas Stulpinas (Indra). Direktorius – Romas Petrikis ir 8 skyrių viršininkai – Kalvaitis kalba, aš prisidedu. Grįšiu visai dienai vėliau. Ged. Kostkevičius irgi dalyvauja – važiuojam pas jį vakarienės. Parodo Vytauto paminklo atidengimo video, aptariame VDU ir PLMKS Centrą. Namie 11 pm.

NR. 313. ĮRAŠAS ALGIRDO AVIŽIENIO DIENORAŠTYJE. 1990 M. RUGPJŪČIO 14 D.

AAA, f. 5, ap. 5, b. 1. Rankraštis, kopija.

Antradienis, rugpiūčio 14 d. – 10 val. ryto.

Rektorato posėdis. Dalyvauja [dalyviai užsirašo savo ranka, nurodydami telefonų numerius]. Algirdas Avižienis, Jurgis Vilemas, doc. Joana Misevičienė, vyr. buh[alteris] Alekna Vytautas, doc. Vytautas Kontvainis, Algirdas Makarevičius, doc. Alvydas Butkus, kun. prof. Viktoras Butkus, prof. Povilas Zakarevičius, Rimas Kalvaitis, Mindaugas Saulius Venslauskas, Ant. Karoblis.

Kalvaitis siūlė bendradarbiavimą su New England college.

J. M[isevičienė] praneša, kad Milda Danys, Ph. D., atvyksta anglų kalbą dėstyti. Siūlė organizuoti vertėjų grupę knygoms leisti.

Doc. Misevičius paėmė interviu (radijo) [duos juostą].

11:30 aplankėme Kauno merą Vidmantą Adamonį ir jo pavaduotoją Henriką Žukauską.

Aptarėme užsienio dėstytojų butus.

Pakvietėme į rugsėjo 3 d. iškilmes.

Su Karobliu ir Vilemu apžiūrėjom butus.

12:30 aplankėm Daukanto g. rūmus – J. Vilemas užpyko, kad 3 aukšte stato pertvarą. Geri kabinetai Rektoriui ir Pro-Rektoriui.

13:30 „Vakare“ su Karobliu, Venslausku, Zakarevičiumi ir Kalvaičiu.

3:30 aplankėm PLKMS Centrą.

Valdas Gerulaitis palydi į Daukanto rūmus klausyti Kalvaičio paskaitos.

6 pm [pasitarimas su Ekonomikos fakulteto dekanu P. Zakarevičiumi ir R. Kalvaičiu][240].

Baigėm 8 pm.

Vakarienė pas R. Kalvaitį.

Parvežė į butą V. Gerulaitis – patvarkė TV.

[240] Kalbėta apie ekonomikos mokymo programą. Pastabos fragmentiškos, čia praleidžiamos.

Nr. 314. Korespondencija „Kauno tiesoje“ apie Rockfellerio fondo atstovų susitikimą su VDU 1990 m. rugpjūčio 17 d.

Pokalbis universitete. In *Kauno tiesa*. 1990 08 21. Nr. 171, p. 1.

Pokalbis universitete

Vytauto Didžiojo universitete rektoriaus profesoriaus Algirdo Avižienio vadovaujamame susitikime su Rokfelerio fondo atstovų grupe[241] dalyvavo Rytų Europos viešųjų programų politikos direktorius Kevin Quigly. Pašnekesys, kuriame dalyvavo profesorius Rimas Kalvaitis ir šį susitikimą organizavęs profesorius Juozas Kazickas, mūsų universitetui paaukojęs 45 tūkstančius rublių, buvo įdomus ir naudingas.

Aptartos galimos bendradarbiavimo kryptys, kurias galėtų remti Rokfelerio fondas. Numatyta, jog itin svarbus turėtų būti bendradarbiavimas edukacijos programoje, ypač ruošiant menedžmento ir ekonomikos specialistus biznierius. Kalbėta apie galimybę atgaivinti prieškario universiteto tradiciją – Rokfelerio stipendijas Vytauto Didžiojo universiteto studentams.

Bene didžiausią svečių dėmesį sukėlė siūlymas tyrinėti alternatyvinius energijos šaltinius ir iškasenas Pabaltijyje (turima galvoje Lietuvos nafta, dolomitai, karštieji geoterminiai vandenys, Estijos skalūnai, metalų rūdos ir t. t.). Šią profesoriaus Alfredo Smailio mintį išplėtojo profesorius Vaidotas Antanaitis, kalbėdamas apie miškų ūkio resursų tyrinėjimą, miško resursų pagerinimą.

„K. t.“ inf.

Nr. 315. Ištrauka iš Kazio Almeno laiško Algirdui Avižieniui. 1990 m. rugpjūčio 30 d.

AAA, f. 5, ap. 12, b. 1, l. 19. Mašinraštis, originalas[242].

August 30, 1990

Mielas Algi,

[...] 1. Vadovėlių komitetas. Pavadinome jį „Textbooks for Freedom“. Jau sekančią savaitę reikėtų išsiųsti pirmus „proposals“, mat eilė fundacijų turi 9/15 terminą. Pridedu dar negalutinę versiją teksto. Manau jom išsiųsti 4-iom fundacijom, kurias išrinko Vidutienė. Už kokio mėnesio, kai labiau sukonkretės vadovėlių sąrašas, reikėtų pasiųsti dar keliom. Deja, iš Lietuvos dar neesu gavęs jokio konkretesnio atsakymo. Iš vietinių VDU Senato narių jau turiu apie dešimt. Rytoj turėsiu progos pasikalbėti su D. Kuoliu ir šį projektą jam apibūdinsiu[243]. Jei turi kokių pataisų ar pasiūlymų tam „proposal“, tai žinoma atsiųsk.

Nr. 316. Algirdo Avižienio pokalbis su Rūta Kanopkaite. 1990 m. rugpjūčio 28 d.

„Didžiausias Lietuvos turtas – jauni protai“... / Rūtos Kanopkaitės pokalbis su Vytauto Didžiojo universiteto rektorium, profesorium Algirdu Avižieniu. In *Kauno tiesa*. 1990 08 28. Nr. 175, p. 3.

„Didžiausias Lietuvos turtas – jauni protai“...

A. Avižienis gimė 1932 m. Kaune. Karui baigiantis jų šeima pasitraukė į Vakarus. Nuo 1950 metų gyvena JAV. 1955 m. baigė Ilinojaus universitetą, 1960-aisiais tapo mokslų daktaru. Yra Kalifornijos universiteto profesorius. A. Avižienis sukūrė ir užpatentavo naujos rūšies originalų savo gedimus pataisantį

241 Susitikimas įvyko rugpjūčio 17 d.
242 Laiškas parašytas be lietuviškų raidžių.
243 Kultūros ministras D. Kuolys tuo metu lankėsi JAV.

kompiuterį (jie taikomi raketose ir tolimų kosminiu skrydžių laivuose). Kalifornijos universitete vadovauja Patikimų ir gedimui atsparių sistemų laboratorijai.

Man ypač įstrigo atmintin būtent šitie profesoriaus A. Avižienio žodžiai. Gal todėl, kad pasakyta labai paprastai ir labai teisingai. Juk dabartinėje ekonomikos ir dvasinių vertybių perkainavimo sumaištyje karštligiškai ieškant panacėjos, kartais naiviai tikima, kad švediškas arba honkongiškas modelis, Šv. Rinka (savaime nusileisianti iš debesų), arba valstybinio turto išdalijimas piliečiams ŽAIBIŠKAI pagerins padėtį. Ne veltui, kai televizijoje susėda valstybės vyrai ir deputatai, pasipila žiūrovų klausimai: kodėl gyvenimas dar nepagerėjo, kodėl Aukščiausioji Taryba nepagausina (?!) tų ar kitų prekių, kodėl, praėjus beveik pusmečiui po Nepriklausomybės atkūrimo, nepasitaisė ekologijos reikalai ir pan. O ar jau turime – ne, ne tik pinigų, bet svarbiausia – tiek ir tokių PROTŲ, kurie išsyk gali pataisyti ekonomiką, išvalyti užterštą Lietuvą?..

Ką iki šiol rengė mūsų aukštosios mokyklos – išsilavinusius, plačios erudicijos žmones ar „specialistus"?..

Apie tai, ko Lietuva tikisi iš Vytauto Didžiojo universiteto, kuriame netrukus pradės naujuosius mokslo metus 180 pirmakursių, nemažai kalbėjomės su rektoriumi. Ir ne tik apie tai. Kadangi šiomis dienomis Algirdas Avižienis buvo susitikęs su Lietuvoje viešėjusiais Rokfelerio ir Pju fondų atstovais, pirmiausia pasmalsavau:

– Kokie buvo šių susitikimų konkretūs rezultatai? Pristatant Jus mūsų laikraštyje tuoj po išrinkimo rektoriumi, buvo pabrėžta, kad vienas svarbiausiu Jūsų užmojų bus siekti VDU paramos iš įvairių aukštojo mokslo tobulinimui skirtų fondų, esančių JAV ir kitose šalyse...

– Jungtinėse Amerikos Valstijose priimta, kad universiteto „galva" praleidžia pusę savo laiko rūpindamasis materialiniais, organizaciniais, kompetentingų dėstytojų pritraukimo reikalais... Tuo, kas gali padėti pagerinti mokymo kokybę. Tad ir man atrodo natūralu tuo rūpintis. Iš Rokfelerio fondo prezidento, Rokfelerio brolio, gavau kvietimą paruošti pasiūlymus bendradarbiavimui. Jie mums visų pirma linkę padėti šiose srityse: vietinės administracijos kadrų ugdymo (kad būtų paruošti ne biurokratinio-komandinio tipo, o kompetentingi vaidininkai), marketingo, anglų kalbas intensyvaus dėstymo, kad studentai galėtų klausytis paskaitų ir anglų kalba.

Atkreipti dėmesį į Vytauto Didžiojo universitetą padėjo ir straipsnis viename įtakingiausių JAV laikraščių „Niujork taims" („New York Times"), informuojantis apie mano išvyką Lietuvon ir jos tikslus. Namiškiai pranešė, kad mūsų namų adresu atėjo nemažai laiškų, kuriuose universitetui siūloma pagalba. Rašo lietuviai ir ne tik jie, ypač siūlomasi dėstyti anglų kalbą, JAV lietuvių bendruomenės krašto valdyba paskyrė VDU 15 tūkstančių dolerių būtiniausiems reikmenims įsigyti. Labiausiai mums stinga kopijavimo mašinų – juk reikia studentams padauginti įvairių mokymo medžiagų.

– Rugsėjo trečiąją – naujųjų mokslo metų pradžia, Jūsų iškilminga inauguracija, o paskui – pirmojo semestro darbai. Ką numatote per jį nuveikti? Ar dėstysite pats ir ar jau teko betarpiškai bendrauti su savo studentais, susidaryti nuomonę apie jų gabumus ir pasirengimą siekti naujausių mokslo žinių?

– Su daugeliu dėstytojų, katedrų vedėjų jau teko susipažinti, su studentais – dar ne. Labai laukiu susitikimo su jaunimu. Su Senatu, dėstytojais tarsimės dėl mokslinių laipsnių. Manau, kad reikėtų perimti vakarietišką sistemą – bakalauras, magistras, filosofijos daktaras, – nes tokie mokslo laipsniai paplitę visame pasaulyje. O ką reiškia „mokslų kandidatas", ten nelabai žinoma. Gerai besimokantys studentai turėtų tobulintis užsienyje. Nemažai Senato narių yra užsienio lietuviai mokslininkai, ir jų parama bus ženkli. Jau dabar galvojame apie aspirantus, – nelauksime, kol atsiras pirmieji absolventai. Po aspirantą jau turi profesoriai Kazys Almenas, Audronė Barūnaitė, Bronius Vaškelis ir kiti. Humanitariniams dalykams dėstyti pasitelksime kolegas iš užsienio, padėti žada ir Vilniaus mokslininkai. Profesorė Liucija Baškauskaitė sutiko laikinai užimti Humanitarinių mokslų fakulteto dekano vietą, vienam semestrui ar metams žadėjo atvykti filosofijos profesorius Kęstutis Skrupskelis. Ketina padėti Vilniaus mokslininkai Norbertas Vėlius, Zigmas Zinkevičius. Manau, kad aukštos klasės dėstytojų humanitarų stygius Kaune nėra neišsprendžiama problema. Aš pats antrakursiams du kartus per savaitę dėstysiu informatikos kursą.

Helsinkyje neseniai vykusioje pasaulio universitetų sąjungos konferencijoje pirmąsyk dalyvavau kaip Vytauto Didžiojo universiteto rektorius. Kortelėje buvo paraityti „USSR", bet man paprašius užrašas mielai buvo pakeistas į „Lithuania"; tą pat padarė kolegos iš Latvijos ir Estijos. Nemažai mano draugų dabar yra žinomų Europos universitetų rektoriai, dėstytojai. Taigi bendradarbiausime, stiprinsime VDU ryšius su pasaulio mokslo centrais.

– Kai prieš porą metų mūsų laikraštyje pirmąsyk buvo iškelta idėja atkurti Vytauto Didžiojo universitetą, kai teko rašyti apie tam skirtas konferencijas ir diskusijas, sklaidyti pluoštus skaitytojų laiškų ir mokslininkų straipsnių, nors nesu skeptikė, vis dėlto nesitikėjau, kad palyginti taip greitai imsiu interviu iš VDU rektoriaus... O dabar jau pasigirsta siūlymų, kad ir kituose didesniuose Lietuvos miestuose reikia steigti universitetus, aukštąsias mokyklas. Kokia Jūsų nuomonė?

– Žinau apie Jūsų laikraščio žurnalistų indėlį atkuriant VDU ir labai jį vertinu. (Apskritai esu linkęs vertinti spaudos vaidmenį, nes mes Amerikoj žinome, kiek daug ji gali prisidėti paskleidžiant kokias nors idėjas, jas paaiškinant žmonėms.) O dėl to, kiek reikia universitetų Lietuvai, atsakyčiau taip: visų pirma, svarbiausia – kokybė, o ne kiekybė. Žinoma, monopolis – blogai. Puiku, kad dabar yra du universitetai – Vilniaus ir Kauno; kauniškio atsiradimas – stimulas tobulėti ir vilniškiui. Bet pristeigti daug paviršutiniškų mokyklų, negalinčių garantuoti puikios mokymo kokybės, neverta. Be to, aukštosios mokyklos dėstytojai, profesūra turi turėti ir savo intelektualinę terpę, plataus profesinio bendravimo ratą. Ar galėtų tą užtikrinti, tarkim, Panevėžio (nors šiaip Panevėžį labai myliu, tai mano mamos gimtinė) universitetas?

Jungtinėse Amerikos Valstijose yra apie 3 tūkstančiai aukštojo mokslo institucijų. Tarp jų gali būti ir tokia: žmogus nusipirko namelį, pasamdė tris tarnautojus ir užrašė ant durų: „mano universitetas“. Kas iš to? Juk jis negarantuoja mokymo kokybės, kuria garsėja žymiausi JAV universitetai. O tą kokybę, dėstymo lygį – ar jis atitinka naujausius mokslo reikalavimus, labai kruopščiai patikrina įvairios komisijos.

– Kalbama ir taip: kur reikės dėti žmones, baigusius aukštąsias mokyklas? Be to, ar jie galės Lietuvoje pritaikyti savo žinias, prilygstančias pasauliniams standartams, jei mūsų pramonė, ūkis dar gerokai nuo tų standartų atsilieka? Emigracija, ypač jaunų, sveikų žmonių, jau prasidėjo...

– Žinote, tai labai įdomus klausimas. Juo labiau, kad viena yra rengti išsilavinusius žmones, o visai kas kita – specialistus... Sovietinės aukštosios mokyklos kažkuo panašios į fabrikus: yra užsakyta tiek ir tiek inžinierių, ir užsakymas vykdomas. Bet aš manau, kad Lietuvai daugiau nereikia tokių specialistų, kurie tegali būti milžiniškos sovietinės mašinos sraigteliais. JAV universitetai laikosi tokios filosofijos – svarbiausia, kad į juos patektų gabūs jauni žmonės ir turėtų galimybę tobulėti. Pirmus porą metų jie paragauja visų mokslų, kad galėtų apsispręsti, o vėliau jau specializuojasi. Kuo tvirtesnį, gilesnį gaus bendrą išsilavinimą, tuo geresni paskui bus savo srities specialistai. Tokie žmonės galės sugalvoti viską – ir kaip išvalyti Lietuvą, pataisyti ekonomiką. Ir nors emigracija jau prasidėjo, aš tikiu, jog ne vieną sugrąžintų atgal tokia įvykių raida, kuri įtikintų, kad Lietuva dar turi potencialo. Pagaliau, jei ir išvyks – tesugrįžta į tėvynę vaikų auginti...

– Mūsų žmonėms tiesiog nepilnavertiškumo kompleksą įvaro užsienio kalbų nemokėjimas, kurį ypač skaudžiai pajutome dabar. Jei kas ir gavo neblogus pagrindus aukštojoje mokykloje, juos užmiršo, nes mažai tebuvo ką skaityti užsienio kalbomis, dar retesnės progos – bendrauti... Nesistebiu, kad anglų kalbos tarimo niuansus mums kiekvienas dėstytojas pateikdavo savaip, nes nė vienas nesitobulino nei Anglijoje, nei JAV...

– Vytauto Didžiojo universitete užsienio kalbų intensyviam dėstymui skirsime labai daug dėmesio. Jau minėjau, kad studentai turi kalbą išmokti taip, kad paskaitų galėtų klausytis ir angliškai. Dėstytojams būtinos vasaros atostogos su stažuotėmis JAV, Anglijoje. Svarbu ir šiuolaikiniai įvairių disciplinų vadovėliai. Profesorius K. Almenas siūlo Kaune organizuoti leidyklą ir leisti studentams vadovėlius; dabar kaip tik domimasi, kokie yra reikalingiausi vienai ar kitai specialybei. Turbūt gausim naudotų vadovėlių iš JAV, nes ten jie koreguojami kas dveji metai. Reikia sukurti pavyzdingą, maksimaliai automatizuotą universiteto biblioteką. Juk tos dėžės su abonementinėmis kortelėmis – tiesiog anachronizmas... Ketinu universitetui padovanoti ir visą savo biblioteką – vis vien visko, ką sukaupiau, jau nespėsiu perskaityti.

– Profesoriau, Jūs gimėte Kaune, bet apie jį teišsivežėte vaikystės prisiminimus. Kokį įspūdį Jums palieka Kaunas ir kauniečiai dabar?

– Lietuvoje aš lankausi aštuntą kartą. Pirmąkart dabar į Kauną atvykau tiesiai iš Helsinkio, aplenkdamas Vilnių. Bendrauti kol kas teko daugiausia su Kauno valdžia ir dėstytojais. Valdžia labai dėmesinga, žada viskuo padėti, su kolegomis narstome darbo reikalus. Laukiu, kada galėsiu pradėti bendrauti su savo studentais. Laisvo laiko lieka nedaug, bet stengiuosi pasižiūrėti televizijos laidas, paskaityti laikraščius. Vyšniavos gatvė, kurioje dabar esu laikinai įsikūręs, man neatrodo būdinga Kaunui, bet širdis iškart atsigauna perėjus Laisvės alėją – ji miesto puošmena.

– Jūsų gyvenimo ir buities sąlygos Kaune skiriasi nuo Jums įprastų. Ar tai netrukdys?

– Mano poreikiai gana kuklūs. Žinoma, būtų gerai, jei greičiau galėčiau persikelti į miesto valdžios man žadėtą butą centre. Iš Aukštųjų Šančių kebloka ir pėsčiomis, ir važiuotam nusigauti į darbą. Be to, rektoriui tenka ir oficialių svečių turėti, priėmimą surengti, tad butas universiteto pašonėje labai reikalingas. Labiausiai pasigendu šeimos. Su žmona Jūrate ir sūnumis Rimu ir Audriumi planavome atvykti į Lietuvą gegužės mėnesį. Blokada sutrukdė, o dabar čia pat rugsėjo 1-oji – žmonai, dėstančiai prancūzų kalbą universitete, irgi prasideda naujieji mokslo metai, tik ne Kaune. Tikiuosi, kad šeima atvažiuos pas mane paviešėti per Kalėdas. Vaikystėje su Jūrate abu buvome kauniečiai. Jos tėvas buvo mokyklos direktorius, maniškis – generalinio štabo karininkas. Mūsų šeima gyveno Aušros gatvėje, 25-ame name. Baigiantis karui jos tėvai emigravo į Braziliją, maniškiai – į JAV. Susipažinome mes, abu buvę kauniečiai, jau baigę mokslus Čikagoje. Taip matyt likimas užrašė savo slaptose knygose...

... Atsisveikinau su profesoriumi, linkėdama jam gero oro, nes savaitgalį jis ruošėsi praleisti Dzūkijoje, savo gero bičiulio Kazio Sajos sodyboje. Ne, lietaus neturėtų būti, vėjas debesis išgainios, pamaniau, žiūrėdama kaip smagūs gūsiai kedena popiergalius didžiuliame it piramidė šiukšlių konteineryje, stovinčiame ant laiptukų, prie pat paradinių devynaukščio durų. Paskui susigriebiau: ajajai, pro tą „piramidę“ vaikšto ir profesorius! Negerai. Ne todėl, kad jis pro čia eina ir mato (gal taip užsiėmęs, kad nė nepastebi). Todėl, kad mes patys negražius dalykus ir buitinę netvarką „šviežia akim“ užfiksuojam tik tada, kai jie atsiduria panosėje kokiam nors gerbiamam svečiui. Ir konteineris Vyšniavos gatvėje čia tik „for example“, paminėtas moralui, kad daug ką mūsų kasdienybėje galima iškuopti, nelaukiant, kol Vytauto Didžiojo universitetą pabaigs labai mokyti žmonės, žinantys, kaip tvarkyti, tausoti ir išvalyti Lietuvą...

Rūta KANOPKAITĖ
Edmundo KATINO [daryta Algirdo Avižienio] nuotrauka

Nr. 317. Algirdo Avižienio pokalbis „Kauno tiesos“ redakcijoje. 1990 m. rugpjūčio 31 d.

Vytauto Didžiojo universitetas: antrieji darbo metai. In *Kauno laikas*. 1990 08 31. Nr. 4, p. 3.

Vytauto Didžiojo universitetas: antrieji darbo metai

Oficialus antrųjų mokslo metų atidarymas Kauno Vytauto Didžiojo universitete vyks pirmadienį, rugsėjo 3 d. 11 val. buvusiuose Politinio švietimo namuose (S. Daukanto g. 28). Po to naujai priimti ir jau besimokantys studentai kartu su dėstytojais bei svečiais padės gėlių prie Laisvės paminklo ir Nežinomojo kareivio kapo. Paskui iškilminga eisena patrauks į Arkikatedrą baziliką, kur bus laikomos Šv. Mišios mokslo metų pradžios intencija. O vakare, 19 val. – studentų vakaronė.

Likus keletui dienų iki šio svarbaus meto, VDU rektorius, informatikos profesorius iš Kalifornijos universiteto Los Andželo mieste Algirdas AVIŽIENIS atsakė į „Kauno laiko“ redakcijos klausimus.

– Kaip sekėsi kelionė?

– Labai sunkiai. Planavau atvykti dar gegužės mėnesį, surengti visų Senato narių posėdį, paruošti visus planus ir sugrįžti atgal į Ameriką, tačiau vizą, užsakytą balandį, tegavau rugpjūčio pradžioje. Girdėjau netgi, kad mano pavardė yra sąraše žmonių, kurių, anot Sovietų, apskritai į Lietuvą nereiktų leisti. Lietuvoje esu jau aštuntą kartą, bet niekada nebuvo taip sunku. Netgi šeimos atvykimą į Lietuvą, planuotą vasarai, teko atidėti. Tačiau kelionės būta nepaprastos: iš Helsinkio laivu atplaukiau į Taliną, iš kur jau automobiliu važiavome Baltijos keliu ir, kas ypač įdomu, tiesiog į Kauną. Pirmą kartą taip tiesiai į gimtąjį miestą. Jame 1932 metais išvydau pasaulį, iki 1940-ųjų čia ir gyvenau, taigi esu Kauno patriotas.

– Ar patirtosios kliūtys nesutrukdys viso universiteto darbo?

– Viso – ne, tik man tenka dabar skubiai gilintis į praėjusių metų suvestines ir ataskaitas, stengiuosi susipažinti, kas iki šiol padaryta.

– Ar nepapasakotumėt plačiau, kaip tapote rektoriumi? Juk tai irgi įdomi istorija.

– Praeitų metų balandį, kai universitetas dar buvo tik planuojamas, pasiūliau padovanoti jam savo biblioteką ir padėti įrengiant informatikos fakultetą, laboratorijas; be to, sutikau ir padėstytojauti. Ta

pačia proga perskaičiau pranešimą apie tai, kaip organizuotas Kalifornijos universitetas ir ką galėtume pabandyti Lietuvoje pritaikyti. Tuomet ir nutarėme steigti universitetą su žymiu įnašu užsienio lietuvių, kurių noras atnaujinti Lietuvos aukštąjį mokslą buvo tikrai didelis. Radosi 48 kolegos: 40 – Amerikoje ir 8 – kituose kraštuose (jie įsipareigojo imtis panašios veiklos). Čia, Kaune, gal ne visi norėjo tiek daug užsieniečių (kai kurie kauniečiai įsitikinę, kad viską gali pasidaryti patys!), bet mes įtikinome, jog verta daryti jungtinį projektą.

O rektoriaus rinkimai taip pat turėjo vykti Kaune, bet kai visi užsieniečiai negavome vizų (turėjo atvažiuoti apie 20 profesorių), vienu metu buvo surengti du Senato posėdžiai – Čikagoje ir Kaune. Kaip kandidatas gavau daugumą abiejuose posėdžiuose, ir va – sėdžiu Kaune...

– Ar nesigailite, ėmęsis šito?

– Tai nepaprastai įdomus darbas. Galimybė įsitraukti į veiklą, kur įmanoma panaudoti savo patirtį, ne taip jau dažnai pasitaiko. Vadovavau fakultetui Kalifornijos universitete; biudžetas ten buvo 5 mln. dolerių per metus, 35 profesoriai, 270 aspirantų ir 400 studentų – tai daugiau negu dabartiniame Vytauto Didžiojo universitete, bet jis turės augti. Pagaliau yra didelis noras atkurti nepriklausomą Lietuvą. Mano tėvas sakė, kad mes atsigriebsime. Aš perėmiau jo tikėjimą, kad mums pavyks, ir dabar atsirado proga. Šie mokslo metai universitetui jau antri. Kai kas manė, kad pradėti pernai dar buvo per anksti, bet didelis ūpas dirbti nugalėjo ir atrodo, kad tie praėję metai šiaip taip pavyko. Neturėjau, tiesa, progos išgirsti pačių studentų vertinimo. Suprantu sunkumus, bet, kita vertus, būti pirmoje laidoje – taip pat didelė garbė.

– Pernai būta skirtingų nuomonių, kokį universitetą – valstybinį ar privatų – kurti. Aukštojo mokslo biudžetas Lietuvoje ir taip skurdus, o privačiam universitetui, atrodė, dar per anksti atsirasti,

– Noriu pabrėžti, jog universitetą kūrėme patys ir nesikreipėme jokio leidimo jam steigti: tiesiog pranešėme tuometinei valdžiai, kad universitetas egzistuoja. Pirmaisiais metais jis išsilaikė tik iš dovanų, taigi galima jį laikyti privačiu: ir be leidimo įkurtas, ir pinigų neprašė, šiemet su vyriausybe jau draugaujame – ir vyriausybė juk kita. Gauname 1,09 mln. rublių, beveik 90 proc. to, ko prašėme. Tokios paramos tenka prašyti, mat Amerikoje privatūs universitetai išsilaiko iš to, kad dosnūs žmonės sukrovė kapitalą, iš kurio procentų universitetas gauna bent pusę savo pajamų. Iš studentų tegaunama tik 10–20 proc. Na, o valdiški universitetai irgi turi neblogą biudžetą. Ypatingas universitetų bruožas yra didelis jų savarankiškumas ruošiant savo mokymo planus bei mokslinės veiklos programą. Ir Lietuvoje stengsiuosi, kad ruošiant įstatymus dėl aukštojo mokslo tradicinė autonomija būtų atkurta.

– Tad ir ateityje mokymasis universitete bus nemokamas, o jūsų biudžetą sudarys tiek privačių sponsorių įnašai, tiek valstybės parama?

– Kaunui labai svarbu turėti universitetą, o sponsorių atsiranda; dar neaišku, kokia dalis teks valstybei, kokia – privatiems fondams. Daug kas, beje, bus išspręsta šiemet, ir aš labai norėčiau tame dalyvauti.

– Universitetai Amerikoje – stambūs mokslo centrai. Pas mus gi pagrindinė jų funkcija buvo specialistų ruošimas, t. y. pedagoginė veikla. Kas numatoma daryti, kad priartintume mūsų universitetų pobūdį prie vakarietiškojo?

– Lietuvoje egzistavo sovietinė sistema, kur mokslinė ir pedagoginė veikla buvo savotiškai atskirtos, o universiteto darbuotojų mokslinis darbas stipriai ribojamas – bent jau niekada jis nebuvo svarbiausias. Norėčiau, kad Vytauto Didžiojo universitetas šiuo aspektu taptų tikrai vakarietiškas. Jau praktiškai turime Informatikos mokslinį centrą, Valdybos centrą, ruošiami kiti. Aišku, lėšų reikia. Gerai, kad ir Mokslų Akademija, ypač jos specializuoti institutai, neatsisako mums padėti. Gavome tikrai realią paramą – kad ir 8 aukštų pastatą, statytą Akademijos konstravimo biurui, dabar nuomojamą mums. Naudojamės labai tinkamais buvusiais Politinio švietimo namais, turi patalpas ir atkurtas Teologijos-filosofijos fakultetas, geru žodžiu galima paminėti Kauno savivaldybę, atsižvelgiančią į mūsų poreikius. Esu įsitikinęs, kad ir pati Mokslų Akademija pasikeis, juk dabartinė jos struktūra bei biudžetas – centrinių planuotojų valios išraiška.

– Niekur pasaulyje mažų šalių mokslininkai neturi tobulai suderintos mokslo sistemos, ypač specializuotų institutų. Ne paslaptis, kad daug kas važiuoja „daryti mokslo" į Ameriką, kur sąlygos geresnės. Gal atsirastų bent kokia perspektyva gabiems Lietuvos jaunuoliams?

– Būtent taip ir norime daryti. Kiekvienas Senato narys, gyvenantis ne Lietuvoje, buvo prašytas sudaryti sąlygas nors vienam gabiam žmogui studijuoti ar dėstyti Amerikoje, kitur Vakaruose, įgyti daktaro laipsnį ar bent jau pakelti kvalifikaciją. Aišku, visi klausia, ar tie žmonės išvažiavę nepasiliks...

Mes prašysime, kad jie įsipareigotų po to bent kelerius metus skirti Lietuvai, bet visam gyvenimui priesaikų, suprantama, niekas nereikalaus – juk visų situacijų nė nenumatysi. Aš ir pats turėjau aspirantą iš Norvegijos, kuris sugrįžo į savo šalį. Tą patį darys, aišku, ir kitos Lietuvos aukštosios mokyklos, tad bus ne taip blogai.

Nidos MIKULSKYTĖS [daryta Algirdo Avižienio] nuotrauka

Nr. 318. Algirdo Avižienio pokalbis su Aušra Žukauskaite. 1990 m. rugsėjo 5 d.

Universitete – ne amerikoniška dvasia / Aušros Žukauskaitės pokalbis su Vytauto Didžiojo universiteto rektoriumi, profesoriumi Algirdu Avižieniu. In *Lietuvos aidas*. 1990 09 05. Nr. 74, p. 2.

Universitete – ne amerikoniška dvasia

Gerbiamas Rektoriau, per kančias į Lietuvą. Kaip pavyko įveikti biurokratinę užtvarą?

Buvo sunku. Pareiškimą vizai gauti padaviau balandžio pradžioje. Norėjau atvažiuoti į Lietuvą su šeima dar gegužės mėnesį. Deja, vizą gavau tik rugpjūčio 1 dieną, ir tik į Maskvą. Čia man padėjo JAV Mokslų Akademija, kuri rūpinasi mano lankymusi Lietuvoje. Išlipau iš laivo Taline. Visi formalumai buvo sutvarkyti per valandą. Šį kartą estų muitininkai buvo nepaprastai mandagūs, nevertė krepšių... Atvežiau dvi kopijavimo mašinas, kurias JAV lietuvių bendruomenė nupirko Vytauto Didžiojo universitetui. Beje, bendruomenė universitetui padovanojo 15 000 dolerių reikalingiems įrengimams.

Su kokiomis mintimis priėmėte naujas Rektoriaus pareigas?

Kaunas – mano gimtasis miestas, jame praleidau aštuonerius vaikystės metus. Grįžti į Lietuvą tokioms svarbioms pareigoms – didelė garbė. Džiaugiuosi, nes laukia įdomus darbas. Keli jausmai apėmę: ir entuziazmas, ir nerimas... Lietuvoje ne visada galima ką nors greitai padaryti, kaip mes Amerikoj įpratę... Slegia buitiniai rūpesčiai. Kai kviečiau kitų aukštųjų mokyklų rektorius į inauguraciją, kiekvieno klausiau, ar neatsirastų mūsų studentams vietų bendrabučiuose. Visi žadėjo padėti. Amerikoje tokių problemų, žinoma, neiškiltų.

Prasidėjo naujieji mokslo metai. Kaip jiems pasiruošė Vytauto Didžiojo universitetas?

Mano manymu, neblogai. Gavome naują gražų pastatą Metalo gatvėje. Tiesa, statybininkai dar ne visai jį užbaigę. Patys turime išvalyti, sunešti baldus. Aš irgi persivilksiu džinsais, eisiu į talką.

VDU pasipildė naujais fakultetais, įstojo antroji studentų laida, atvažiuos dėstytojų iš užsienio...

Dabar Vytauto Didžiojo universitete yra šeši fakultetai: Informatikos, Tiksliųjų mokslų, Ekonomikos, Humanitarinis, Biologijos, Teologijos-filosofijos. Ypač didelis susidomėjimas pastaruoju fakultetu. Filosofiją-teologiją norėjo studijuoti 105 jaunuoliai, priėmėme 30 studentų. Iš viso šiais metais į VDU priimta 237 studentai. Beje, visuose fakultetuose bus nemažai laisvųjų klausytojų. Prie Informatikos ir Ekonomikos fakultetų įsteigti mokslo centrai – Informatikos ir Vadybos. Jie vykdys mokslinius tyrimus. Taip pat galės priimti aspirantus ir ruošti juos magistro laipsniui. Tikimės, kad ateityje kiekvienas fakultetas turės mokslinius centrus.

Džiaugiuosi, kad universitete dirba daug gerų, patyrusių profesorių ir dėstytojų. Yra pastiprinimas iš užsienio. Jau atvyko prof. Liucija Baškauskaitė, dėstys antropologiją. Iš Romos atvažiavo prof. Jonas Kazlauskas. Žadėjo atvykti prof. Skrupskelis. Prof. Arvydas Žygas sutiko persikelti į Kauną, jis koordinuos etninės kultūros katedros darbą. Neatsisakysim Vilniaus humanitarų pagalbos.

Kas Jus šiandien labiausiai jaudina Lietuvoje?

Šiuo metu Lietuvoje priimami labai svarbūs sprendimai, kurie lems Respublikos ateitį. Man labai rūpi Lietuvos aukštasis mokslas. Ruošiamas aukštojo mokslo projektas. Aš jį perskaičiau ir manau, kad jis galėtų būti tobulesnis. Galėtume daug ko pasimokyti iš Kanados, Amerikos švietimo sistemos. Svarbiausia, kad universitetai turėtų teisę būti savarankiški. Nes kuo aukštesnės kultūros kraštas, tuo laisvesni universitetai. Ir atvirkščiai. Noriu, kad Lietuva nepadarytų klaidos ir nesuvaržytų universitetų, nepaverstų jų kokiomis biurokratinėmis ministerijomis.

Kokį norite matyti Vytauto Didžiojo universitetą ir jo studentus?

Pirmiausia, reikia pritraukti gabius jaunuolius. Universitetas turi būti nedidelis, bet stiprus. Kiekvienam studentui – kuo daugiau dėmesio! Mes norim išvengti kitų aukštųjų mokyklų bėdos, kai studentai rūšiuojami grupėmis, pogrupiais ir t. t. Asmenybei reikia duoti laisvę ir šansą atsiskleisti. Svarbiausia, manau, kad patys studentai būtų kūrybingi, smalsūs, norėtų kuo daugiau išmokti, sužinoti apie pasaulį. Kad žmogus nelauktų penkerius metus, kol bus paskirtas į darbovietę, bet pats įtikintų pasaulį tuo, ką jis nori daryti. Studentas turi pats išsirinkti prasmingą darbą ir susikurti vietą gyvenime.

Linkiu Jums tokių studentų ir dėkoju už pokalbi.

Ačiū. Kad tik nebūtų lietaus. Palikau Amerikoje skėtį...

Kalbėjosi
Aušra ŽUKAUSKAITĖ

Nr. 319. Algirdo Avižienio pokalbis su Birute Vyšniauskaite. 1990 m. rugsėjo 5 d.

Vyšniauskaitė, Birutė. Pirmiausia – akademinė laisvė ir autonomija. In *Atgimimas*. 1990 09 05–12. Nr. 35, p. 1.

Pirmiausia – akademinė laisvė ir autonomija

Kauno Vytauto Didžiojo Universitetui ši rugsėjo 1-oji ypatinga – savo postan stojo Kalifornijos universiteto profesorius Algirdas Avižienis, išrinktas RECTORE ALMAE MATRIS KAUNENSIS išeivijos ir Lietuvos mokslininkų daugumos. Išsipildė 1944 m. traukiantis iš Lietuvos gimusi svajonė – kada nors sugrįžti į tėvynę. Ir grįžo pasaulinio masto mokslininkas, turintis didžiulę 30-ies metų mokslinę ir pedagoginę patirtį, gerai žinomas Japonijos, Italijos, Austrijos, Anglijos, Prancūzijos universitetuose.

Profesorius Algirdas Avižienis Kalifornijos universitete vadovavo mokslinių tyrimų grupei, kūrusiai kompiuterį, kuris gali 10 metų be gedimų keliauti kosmosu ir sugedęs „pasitaisyti" pats. Kaip tik šie darbai po ilgo išsiskyrimo suteikė progą 1968 m. apsilankyti Lietuvoje. Vėliau kiekvieną savo vizitą į Europą Algirdas Avižienis baigdavo Lietuva. Tad grįžo puikiai žinodamas mūsų mokslo padėtį ir pasiryžęs išgarsinti VDU visame pasaulyje. Jau po mėnesio rektorius vyksta į Kalifornijos universitetą pasirašyti su Kancleriu bendradarbiavimo sutartį, numatoma moderniu būdu (telefonu) keistis paskaitomis. Be abejonės, bus palaikomi glaudūs ryšiai su Europos universitetais, kur Rektoriui yra tekę skaityti paskaitas ir net tapti Garbės daktaru Tulūzoje. Rektorius jaučiasi Lietuvoje puikiai, jam be galo įdomūs visi pasikeitimai, deja, apgailestauja, kad darbą reikės pradėti ne taip, kaip buvo planuota: į Lietuvą negavo vizos atvykti dvidešimt mokslininkų išeivių, o ir jis pats sulaukė jos tik prieš kelias savaites, ir tai ne į Lietuvą, bet į Maskvą. Visi kiti mokslininkai ketina atvykti į Didįjį Senato posėdį prieš Kalėdas. Nuo rugsėjo 1-osios pradės dirbti tik keletas gavusių vizas profesorių: Liucija Baškauskaitė dėstys antropologiją (jos vyras Stevenas Anaya dirbs Vilniaus Dailės akademijoje), K. Skrupskelis dėstys filosofiją ir gal bus Humanitarinių mokslų fakulteto dekanas, iš Romos atvykęs profesorius, daktaras monsinjoras V. Kazlauskas dėstys Teologijos-filosofijos fakultete, galutinai apsisprendė dirbti etninės kultūros katedroje profesorius A. Žygas.

Dar Atkuriamosios konferencijos metu daug diskutuota, koks gi bus VDU, kokiu keliu jis artės prie Europos universitetų. Rektoriaus nuomone, pirmiausia keistini moksliniai laipsniai. Ketinama vadovautis Kanados ir Amerikos universitetų modeliais: po 4 metų studijų, po pirmojo diplomo, suteikti bakalauro, dar po dvejų metų – magistro, ir dar po trejų – filosofijos daktaro laipsnį. Tad pirmieji mokslo metai skirsis nuo studijų kitose Lietuvos aukštosiose mokyklose, kuriose nuo pirmo kurso pradedama mokyti specialybės, o čia – dveji metai bendro parengimo. Net būsimieji inžinieriai vienerius metus skirs ne techniniams dalykams, bet muzikai, kalboms, menui ar antropologijai, humanitarai, savo ruožtu, turėtų išmanyti ir tiksliuosius mokslus.

Rektorius tikisi, kad po 5 metų VDU baigs pirmieji magistrai. Vienintelis būdas Universitetui įsitvirtinti ir klestėti – jo mokslo įnašas, ir dar, žinoma, taip parengti studentus, kad tokių gerų specialistų pageidautų visi. Nuostabiausias dalykas, kai baigus mokslus studentas gauna kokius 5 darbo pasiūlymus, bet nusprendžia studijuoti toliau, nes vis dar įdomu, ir tik sulaukus 30 metų pradeda galvoti apie šeimą ir darbą. Rektoriaus manymu, jauni žmonės turėtų kuo ilgiau ieškoti ir mąstyti, o ne iš karto pradėti dirbti.

Prisimenu savo studijas Vilniaus universitete, kai studentai iš viso negalėjo ir neturėjo teisės rinktis dėstytojų ar dėstomų dalykų. Žinau, kad kiekviename fakultete būdavo dėstytojų, kurių studentai iš tolo vengdavo. Dėstytojai ir studentai tarpusavy nebendraudavo, o studentams rūpėdavo kuo greičiau, neužkliuvus, gauti diplomą ir susirasti kuo „šiltesnę" vietelę. Kaipgi apsaugos Algirdas Avižienis savo jaunąjį Universitetą ir studentus nuo tų praeities įpročių ir inercijos?

– Visų pirma, studentai turės kuo greičiau išmokti anglų kalbą ir kuo daugiau sužinoti, kaip gyvena kiti pasaulio universitetai. Reikia bendrauti su pasauliu. Jau dabar 6 žmonės iš Amerikos yra pasisiūlę dėstyti anglų kalbą. Manau, kad problemos tarp studentų ir dėstytojų kyla todėl, kad dėstytojai per daug užimti ir visai neturi laiko bendrauti. Amerikoje dėstytojai turi žymiai mažiau valandų, jie rašo straipsnius, važinėja skaityti pranešimų, dirba mokslinį darbą. Nežinau, kaip kolegos reaguos, bet puoselėju sumanymą kas semestrą, panašiai kaip Kalifornijos universitete, rengti studentų apklausą; gavę specialias anketas, studentai surašytų viską, ką galvoja apie dėstytojus, po to anketas apdorotų kompiuteriai ir tyrimo rezultatai būtų pateikti dėstytojams. Tai leistų šiems nuoširdžiai „pasitaisyti". Be to, dėstytojai galėtų globoti įvairias studentų organizacijas – VDU nedidelis, ir tai visai įmanoma.

Aš pats vadovausiuos kriterijais, kurie susiformavo per 30 darbo metų: akademinė laisvė – gerbti ir ginti kiekvieno nuomonę ir pasaulėžiūrą; siekti autonomijos – VDU neturi priklausyti jokiai ministerijai, jokiai biurokratinei įstaigai. Manau, kad Lietuva pakankamai subrendusi pripažinti, jog autonomiškas, stiprus universitetas – būtinybė gyvenant šiuolaikiniame pasaulyje. Džiugu, kad vyriausybė VDU rodo nemažą dėmesį – mums paskirta 1 mln. rublių, nors VDU kol kas užregistruotas tik Ministrų Taryboje.

Didelį dėmesį kreipsiu į studentų asmenybės ugdymą: reikia kuo labiau akcentuoti humanitarinius mokslus, grąžinti antropologiją, sociologiją, politologiją.

VDU prasideda mokslo metai – 237 fuksams, 182 antrakursiams ir naujiems dėstytojams, kupiniems žinių, geros valios, laisvės ir Tėvynės meilės jausmų.

Tat vivat Academia, vivat Rector, vivat Profesores!

Birutė Vyšniauskaitė

Nr. 320. Įrašas Romualdo Baltrušio dienoraštyje. 1990 m. rugsėjo 22 d.

Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2013, p. 111–112.

1990-09-22 – Šeštadienis

[...] Mokslo srityje yra malonu tai, kad atkurtasis VDU turi savąjį rektorių, Kalifornijos universiteto lietuvį profesorių Algirdą Avižienį. Jo inauguracijos aktas įvyko 1990-09-03[244]. Jame aktyviai dalyvavau. Tos dienos įvykiai prasidėjo Vytauto Didžiojo bažnyčioje (10 val.): VDU rektorius padėjo gėlių ant altoriaus ir paprašė Dievo palaimos. Buvome kartu su prof. Alfredu Smailiui, prof. Vytautu Kaminsku, doc. Mindaugu Venclausku ir dar keliais dėstytojais. Paskui visi priėjome prie bažnyčios sienoje įmūrytos memorialinės lentos kun. J. Tumui-Vaižgantui ir jam nusilenkėme. Grįžę į VDU centrinį pastatą (buvę Politiniai komunistų partijos švietimo namai S. Daukanto gatvėje), radome besirenkančius mokslo žmones iš visos Lietuvos ir JAV. Rektoriaus inauguracijai buvo specialiai išpuošta salė – scenoje ant įstrižai sustatytų kėdžių susėdo VDU Lietuvos dalies Senato žmonės ir dar keli iš išeivijos, priekyje juodomis togomis sėdosi rektorius, prorektoriai, dekanai, scenos viduryje stovėjo prožektorių apšviestas barokinis gražus fotelis, skirtas rektoriui po priesaikos. Ceremonimeistras buvo dr. Arvydas Žygas (JAV). Jis pirmiausia perskaitė rektoriaus biografiją ir pakvietė rektorių paskaityti savo „Lectia prima". Tai buvo puikus laisvai mąstančio intelektualo žodis. Paskui buvau pakviestas kaip Vytauto Didžiojo universiteto absolventas (1950) ir vienas vyriausių ir veikliausių atkurtojo VDU Senato profesorių prisaikdinti pirmąjį atkurtojo (1989) VDU rektorių. Priesaikos metu visi salėje atsistojo ir mes abu sustojome greta vienas kito. Rektorius pakėlė ranką ir kartojo mano skaitomus priesaikos žodžius:

„Aš, Vytauto Didžiojo universiteto rektorius Algirdas Avižienis, prisiekiu..."

Atlikus priesaikos procedūrą, palydėjau pirmąjį atkurto VDU rektorių prof. Algirdą Avižienį prie kėdės, jis atsisėdo, jam nusilenkiau ir grįžau į savo vietą. Inauguruotą VDU rektorių sveikino universitetų ir visuomenės atstovai, tarp kurių ir asmuo, einantis rabino pareigas Kaune. Choras „Leliumai"

[244] Tekste: 1990-09-01.

užgiedojo „Gaudeamus...“, vėliau atliko G. Kuprevičiaus inauguracijai skirtą kūrinį ir galiausiai su visa sale – „Lietuva, Tėvyne mūsų...“ Paskui visi dalyviai nuėjo prie Laisvės ir Vytauto Didžiojo paminklų. Iš Laisvės alėjos visi patraukė Katedros link, kur buvo laikomos šv. Mišios. Nepaprastai turiningą ir emocionalų pamokslą pasakė Kauno tarpdiacezinės kunigų seminarijos rektorius kun. S. Tamkevičius.

Po šv. Mišių Katedroje visi pėsti nuėjo iškilmingų pietų į „Metropolį“. Dalyvavo apie 80 asmenų. Mudu su Irute ir prof. Z. Zinkevičius su žmona Regina sėdėjome prieš rektorių, greta mūsų buvo Lietuvos mokslo departamento direktorius prof. R. Sližys. Čia buvo pasakyta daug gražių ir svarių žodžių. Papietavę visi grįžo vėl į universitetą, kuriame su studentais buvo daug dainuojama ir šokama vadovaujant p. V. Pavilionienei. Rektorius prof. A. Avižienis buvo tiek šokdinamas studenčių, jog pavargęs ėmė sakyti: „Daugiau nešokdinkit, nes galit netekti savo rektoriaus.“

Nr. 321. Rūtos Kanopkaitės reportažas apie naujų mokslo metų pradžios iškilmes VDU. 1990 m. rugsėjo 3 d.

Kanopkaitė, Rūta. Dovanojo tau tokį rugsėjį... In *Kauno tiesa*. 1990 09 04. Nr. 180, p. 1.

Dovanojo tau tokį rugsėjį...

...Žmogiškosios atminties slėptuvėse greta pirmosios meilės, pirmosios netekties, pirmojo išbandymo valdžia ir pinigais visada atsiras kamputis naujiesiems mokslo metams. Kiekvienam iš mūsų gyvenimas dovanojo kitokį rugsėjį – kas basas penkis kilometrus ėjo mokyklon, kas apsivilkęs „stalinietišku“ treningiuku, ką tėvas nuosavu automobiliu kone iki klasės slenksčio pavėžėjo, kas – nori nenori – turėjo rugsėjo 1-ąją manifestuoti greta privaloma gėlių duokle apkrauto Lenino paminklo... O tokių naujųjų mokslo metų pradžios iškilmių, kokios vakar buvo surengtos Vytauto Didžiojo universitete, nė vienas neturėjome. Ir aš nuoširdžiai pavydžiu jums, Universitas Vytauti Magni pirmakursiai ir antrakursiai, kad gyvenimas Jums dovanojo neužmirštamą rugsėjį...

Gal kiekvienas atsimins iš tos dienos kažką kita – tarkim, koks nepakartojamas „ceremonmeisteris“ šiose iškilmėse buvo profesorius Arvydas Žygas, kokie orūs susirinko scenon Senato nariai, apsigaubę juodomis togomis, kokia sausakimša buvo VDU centrinių rūmų (buvusių Politinio švietimo namų) didžioji salė, papuošta Lietuvos Respublikos ikikarinėmis įvairių organizacijų ir korporacijų spalvingomis vėliavomis. Vytauto Didžiojo universiteto rektoriaus Kalifornijos universiteto profesoriaus Algirdo Avižienio inauguracijos ceremonija mažai kuo priminė ankstesnes valdiškas įvairių rangų iškilmes. Mat „receptas“ kitoks: ir ceremonija akiai patraukli, ir kalbos ne tik gražios, bet ir netuščios, ir sveikinimai bei linkėjimai nuoširdūs, turiningi. Lectio prima – inauguracinė rektoriaus A. Avižienio kalba buvo vizija: kokį Vytauto Didžiojo universitetą jis mato pasaulio universitetų bendrijoje ir ką reikia kuo greičiau daryti, kad jis taptų pilnateisiu tos bendrijos nariu. Tetarnauja Vytauto Didžiojo universitetas Lietuvos naudai ir žmonių gėrybei, tegu čia skleidžiamos ir įgyjamos žinios prisideda prie mūsų Tėvynės suklestėjimo, – toks buvo VDU rektoriaus ir studentų garsiai pakartotų priesaikų svarbiausias leitmotyvas.

Žinių studentai šiemet sieks jau šešiuose fakultetuose: Humanitarinių mokslų, Ekonomikos, Biologijos, Fizikos-matematikos, Informatikos, Teologijos-filosofijos. Jiems dėstys ne tik Lietuvos dėstytojai, bet ir tautiečiai iš užsienio. Dirbti į Kauną iš JAV jau atvyko profesoriai Liucija Baškauskaitė ir Kęstutis Skrupskelis, iš Italijos – Romos Šv. Grigaliaus universiteto profesorius monsinjoras daktaras Vytautas Kazlauskas, dalyvavę ir mokslo metų pradžios iškilmėse. Juk, kaip pabrėžė iškilmėse Senato pirmininkas akademikas Jurgis Vilemas, Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas – visos lietuvių tautos šviesuomenės – ir gimtinėje esančių, ir gyvenančių išeivijoje – laimėjimas. Iš numirusių prisikėlusiąją Alma Mater gaivino ir pasišventėlių entuziazmas, ir rėmėjų ištiesta materialinės pagalbos ranka. Visų jų neišvardysi, bet du norisi paminėti – tai buvęs šio universiteto studentas, sunkią sovietinių lagerių kalinio dalią patyręs į devintą dešimtį įkopęs Kazimieras Skebėra, paaukojęs kilniam tikslui savo santaupas – 15 tūkstančių rublių, ir JAV lietuvių verslininkas Juozas Kazickas, padovanojęs 45 tūkstančius rublių...

...Gėlės, padėtos Vytauto bažnyčioje, VDU studentų ir dėstytojų eisena pro Laisvės, žuvusiems už Lietuvos laisvę ir Vytauto Didžiojo paminklus iki Arkikatedros Bazilikos, kur buvo aukojamos šv. Mišios mokslo metų pradžios intencija, „Leliumų“ choro, vadovaujamo maestro Albino Petrausko, padainuota „Hosana“, kurią Giedrius Kuprevičius specialiai parašė šitai progai, Lietuvos aukštųjų mokyklų rektorių,

Aukščiausiosios Tarybos deputatų, miesto valdžios, studentų ateitininkų ir neolituanų sveikinimai rektoriui – tai vis štrichai 1990-ųjų rugsėjo atvirukui. Jį atmintis vėl atsiųs mums, kai tas rugsėjis jau bus gerokai nutolęs. Bet netikiu, kad jo spalvos galėtų išblukti...

Rūta KANOPKAITĖ

Edmundo KATINO nuotraukos: [vienoje Algirdas Avižienis, antroje – iškilmės Didžiojoje salėje, trečioje – iškilmės Karo muziejaus sodelyje]

Nr. 322. Sigitos Urbonavičiūtės reportažas apie naujų mokslo metų pradžios iškilmes VDU. 1990 m. rugsėjo 3 d.

Urbonavičiūtė, Sigita. Slogių laikų užkalbėjimas. In *Lietuvos rytas*. 1990 09 05. Nr. 157, p. 1–2.

Slogių laikų užkalbėjimas

Rugsėjo 3-ąją dieną Kaune įvyko Vytauto Didžiojo universiteto antrųjų mokslo metų pradžios iškilmės. Tą dieną buvo inauguruotas ir pirmasis atkurto universiteto rektorius, Kalifornijos universiteto profesorius Algirdas Avižienis.

Kai į universiteto salę įžengė juodomis mantijomis apsisiautę Senato nariai, iškilmingai kresčiodami akademinėmis kepuraitėmis su auksiniais spurgais, didingas momentas, kurio reikšmę protu supranta kiekvienas, įgavo ir praeities vizijos atspalvį.

Pradėdamas iškilmes prof. A. Žygas kalbėjo: „Ši Alma Mater gyvavo ir anksčiau, ji buvo gyva Nepriklausomos Lietuvos praeities sapne, ši Alma Mater yra didžioji šio sapno dalis“. Atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas išeivijos mokslininkams yra tapęs paskata „ruoštis amžinajam sugrįžimui į Nepriklausomos Lietuvos sapną“. Galbūt dėl to Kauno universitetas buvo atkurtas per stebuklingai trumpą laiką – per keturis mėnesius. Šiemet į jį atvyko keli išeivijos mokslininkai – Romos Šv. Grigaliaus universiteto daktaras monsinjoras Vytautas Kazlauskas ir profesoriai iš JAV Liucija Baškauskaitė ir Kęstutis Skrupskelis.

Po rektoriaus rinkimų protokolo skaitymo (beje, rinkimai vyko dviejose Atlanto pusėse – Kaune ir Čikagoje, nes juos perskyrė kultūrinė blokada) pagaliau prof. A. Avižienis įžengė į universiteto istoriją.

Čia vertėtų tarti keletą žodžių apie pirmojo rektoriaus mokslinę biografiją, kuri baigusį mokslus tarybiniais laikais tiesiog pribloškė. A. Avižienis yra gimęs Kaune, už kelių šimtų metrų nuo iškilmių vietos. Nuo 1950 m. gyvena JAV. Baigė Ilinojaus universitetą, gavo inžinerijos bakalauro, magistro ir filosofijos daktaro laipsnius. 1960 m. tapo informatikos mokslų daktaru, vėliau Kalifornijos universiteto profesoriumi. A. Avižienis sukūrė ir užpatentavo naujos rūšies kompiuterį, kuris pritaikomas raketose ir tolimų kosminių skrydžių laivuose. Devintam dešimtmetyje vadovavo Kalifornijos universiteto Informatikos fakultetui. Jis taip pat konsultuoja šiais klausimais JAV valdžios įstaigas. Apdovanotas keturiais garbės diplomais. Prancūzijos Nacionalinio politechnikos instituto Tulūzoje garbės daktaras, Tarptautinės informacijos apdorojimo federacijos (International Federation of Information Processing) grupės vadovas. Profesorius yra šios federacijos asamblėjos apdovanotas „Sidabrinės šerdies“ premija. A. Avižienis yra dėstęs Meksikos, Brazilijos, Prancūzijos, Japonijos, Vakarų Vokietijos ir Kinijos aukštosiose mokyklose. Ir pagaliau – 1990-ieji, Kaunas, Vytauto Didžiojo universitetas. Visiškai suprantamą džiugesį numaldo rektoriaus inauguracinė kalba, kuria jis skelbė savąją universiteto gyvavimo programą. „Gražūs Statuto žodžiai dar neužtikrins mums vietos pirmaujančiųjų pasaulio laisvųjų universitetų šeimoje. Pilnateisiais šios šeimos nariais tapsime tada, kai unversitetas įgys ypatingas savybes, kurias randame Sorbonoje ar Kalifornijos universitete“. Jis pabrėžė, kad pagrindinė universiteto veiklos nuostata yra akademinės laisvės principas, garantuojantis dėstytojui ir studentui pasaulėžiūros ir sąžinės laisvę. Tos sąlygos – tai valstybės įstatymai, saugojantys universiteto ekonomiją ir vidinę laisvę. Universiteto Senatas turi teisę ginti studentus ir Senato narius nuo rektorato persekiojimo. Rektoratas taip pat turi savo teisių, kurių Senatas turi paisyti. Tobulo universiteto paslaptis – šių dviejų jėgų harmonija.

Tai ir yra unikalioji universiteto savybė būti tarytum valstybė valstybėje ir net atšiauriausiais kraštui laikais išlikti demokratijos ir išminties sala. Be šios savybės ir neįmanomas, kaip kalbėjo prof. J. Vilemas „civilizuotos visuomenės kūrimas, neįmanoma tautos egzistencija“. Vytauto Didžiojo universitete ketinama įgyvendinti ir trijų laipsnių sistemą, įsigalinčią visame pasaulyje – bakalauro, magistro ir filosofijos daktaro.

Sigita URBONAVIČIŪTĖ

Nr. 323. Arimanto Raškinio reportažas apie naujų mokslo metų pradžios iškilmes VDU. 1990 m. rugsėjo 3 d.

Raškinis, A. Tiesos sugrįžimas. In *XXI amžius*. 1990 09 20. Nr. 2, p. 3–4.

Tiesos sugrįžimas

Vytauto Didžiojo universitete – inauguracijos šventė. Iškilmingais drabužiais pasipuošę Senato nariai susėda pakyloje. Daktaras Arvydas Žygas skaito įvadinę definiciją:

Alma Mater Universitas Vytauti Magni.
Alma Mater Kaunensis.
Alma Mater Lituaniae.
Yra šventų žodžių šiame gyvenime.
Šių žodžių šventumo neišdildo laikas ir nepalaidoja prievarta.
Tiesa lieka tiesa, jeigu ji yra amžinoji Tiesa.
Dažnai mūsų gyvenimuose Tiesą saugoja Universitetas.
Tiesa niekuomet nemiršta, ji lieka amžinai gyva. Nors kartais ir tenka jai gimti iš naujo.
Vaikų gimimas yra mūsų gyvybės didžiausias stebuklas.
O mūsų gyvenime šiandien gimsta iš naujo brangioji motina, Tiesos saugotoja, Universitas Vytauti Magni.
Ši Alma Mater yra gyvenusi anksčiau.
Ji buvo gyva pirmosios Nepriklausomosios Lietuvos praeities sapne.
Tas sapnas liko amžinai gyvas ir nesunaikinamas.
Bėgo, bėgo jaunos dienos, augome svetimose žemėse.
Bėgo, bėgo jaunos dienos, augome žemėje, kurią mums kasdien darė svetimą.
Ir nuolatos girdėjome kvietimą iš praeities sapno:
Nepaklyskite svetimų kraštų keliuose!
Netikėkite melu, kuris šią žemę gaubia!
Nepasimeskite Tėvų žemės laidotuvėse!
Nenusigręžkite nuos palaidotos tėvų žemės!
Neatsižadėkite brangiausio savo teisėtai paveldėto likimo!
Nepriklausomos Lietuvos gyvybė buvo tikra.
Vergijos pančiai tą gyvybę surakino pusei šimto metų.
Bet tikroji tiesa yra amžina ir nesunaikinama...
Ir iš praeities sapno savajame krašte,
Ir iš praeities sapno svetimose žemėse
Mes išgirdome profesorių
Stasio Šalkauskio,
Dovydaičio,
Maceinos,
Kuraičio,
Mykolaičio-Putino,
Sruogos,
Ereto,
Senno,
Riomerio,
Krėvės-Mickevičiaus
Ir daugelio kitų nenutildomus kvietimus ruoštis amžinąjam sugrįžimui
Į Nepriklausomos Lietuvos sapną.
Ir šiandien,
Sugrįžę iš visų kelionių po svetimas žemes,
Sugrįžę iš tremtinių kelių,
Sugrįžę iš tamsios nakties ir praradimų
Sugrįžtame į gyvenimo viltį, kur vėl Tiesa bus saugoma brangaus Universiteto Alma Mater.
Mes džiaugiamės sulaukę šios šventos dienos,

Kurios tiek metų laukėme,
Kurios tiek metų Dievo prašėme,
Kurios tiek daug mylimų žmonių, nors laukė, nesulaukė.
Ir priimame šią Dieną kaip brangiausią Dievo dovaną,
Ir pasiryžtame būti ištikimi tiesos ieškojimui,
Ir su meile, ir su giliausia pagarba
Savo
Savo tėvų ir
Savo senelių vardu

SVEIKINAME TAVE, BRANGIOJI MOTINA MŪSŲ
ALMA MATER UNIVERSITAS VYTAUTI MAGNI!"

Skamba „Gaudeamus", VDU Senato pirmininko akademiko J. Vilemo žodis, Senato sekretorė [J. Misevičienė] supažindina su rektoriaus rinkimo eiga ir rezultatais: „Kalifornijos Universiteto Los Andžele profesorius Algirdas Avižienis yra išrinktas Vytauto Didžiojo Universiteto rektoriumi 1990–1991 metams".

Rektorius užima jam skirtą vietą. Choras „Leliumai" gieda kompozitoriaus G. Kuprevičiaus šiai progai sukurtą „Osana". Rektorius kviečiamas inauguracinei kalbai „Lectio prima".

Jau pačioje kalbos pradžioje rektorius primena Universiteto statuto antrąjį paragrafą: „Pagrindinė universiteto veiklos nuostata yra akademinės laisvės principas, garantuojantis dėstytojams ir studentams pasaulėžiūros ir sąžinės laisvę". Toliau kalbėdamas dar ne vieną kartą prisimins šį principą. Kaip mums tai nauja ir neįprasta! Juk tiek metų gyventa ir mokyta, remiantis tik „viena partija – viena tiesa"... Rektorius nuosekliai išdėsto Universiteto vystymo programą ir iškilmingai prisiekia:

„Aš, Algirdas Avižienis, prisiimdamas sunkias ir garbingas Lietuvos Vytauto Didžiojo Universiteto rektoriaus pareigas, pasižadu visomis išgalėmis siekti, kad universitetas ugdytų Tėvynei ir pasauliui, mokslui ir kultūrai atsidavusį jaunimą. Prisiekiu laikytis Universiteto statuto ir visų, Lietuvos Respublikos piliečiams galiojančių, įstatymų. Tepadeda man Dievas ir meilė mūsų Tėvynei".

Prisiekia pirmojo kurso studentai, skamba choras. Kolegos ir kitų aukštųjų mokyklų oficialūs asmenys, svečiai sveikina rektorių. Baigiasi inauguracijos iškilmės, bet Tiesos šventė tęsiasi. Atiduodama pagarba kritusiems už laisvę, dedamos gėlės prie paminklų, ir profesorių, studentų bei svečių iškilminga eisena, išėjusi iš mokslo šventovės, žengia į Dievo šventovę dalyvauti šv. Mišių aukoje. Jas aukoja Teologijos-filosofijos fakulteto dvasiškiai. Paaukštintose ložėse, apsisiautę juodomis togomis, sėdi rektorius ir Senato nariai, o nuo altoriaus, apsirengęs baltu drabužiu, susirinkusius sveikina kitas rektorius – Kauno kunigų seminarijos rektorius kun. Sigitas Tamkevičius. Mokslo Tiesa klausosi dvasinės Tiesos žodžio.

Prasideda aukojimo apeigos, išsirikiuoja aukotojų eilės. Ramus kun. Sigito balsas skelbia: „Studentai neša mokslo knygas". Tai simbolizuoja jų supratimą, kad visa Tiesa, Mokslas ir Išmintis yra iš Tavęs, Viešpatie. Tavyje žmogaus proto didingumas randa savo Šaltinį. Tegul jų žinios ir brendimas išmintyje visuomet tarnauja gėriui, tiesai ir artimo meilei.

Aukotojai artinasi vienas po kito ir palieka savo aukas. Ir štai – paskutinis aukotojas – Vytauto Didžiojo Universiteto rektorius neša Šapokos „Lietuvos istoriją". Susirinkusieji girdi: „Priimk šią auką, gerasis Dieve, vienijančią mūsų tautos žmones per laiką, kančią ir marias, Lietuvos Nepriklausomybės, skaudžios tremties ir sugrįžimo metuose. Tegul jungia mus Kristus meilės ir pasiaukojimo dvasia su išeivijos lietuviais visame pasaulyje".

O čia pat, apačioje ant suolelio, paprasta balta kamža apsirengęs, giliame susikaupime stebi visa tai Dievo Tiesos liudytojas – kunigas Alfonsas Svarinskas. Trimis lageriais išbandytas. Tiesa rūsčiai išmėgina savo vaikus, ir brangi Tiesos kaina.

Ar pasuks Lietuva Mokslo Tiesos ir Dvasios Tiesos susiliejimo keliu? Bet pirmas žingsnis jau žengtas!

A. RAŠKINIS

Nr. 324. VDU rektoriaus Algirdo Avižienio inauguracinė kalba naujų mokslo metų pradžios iškilmėse VDU. 1990 m. rugsėjo 3 d.

AAA, f. 5, ap. 5, b. 4, l. 1–23. Rankraštis, originalas.

Gerbiami dvasiškiai,
Lietuvos Aukščiausios Tarybos deputatai
ir Respublikos Vyriausybės nariai,
Lietuvos aukštųjų mokyklų rektoriai ir jų atstovai,
Mokslų Akademijos Prezidente, Viceprezidente ir Institutų Direktoriai,
Kauno miesto Mere, Tarybos pirmininke, Tarybos atstovai ir savivaldybės nariai,
VDU sponsoriai, Senato nariai, dėstytojai ir darbuotojai,
Mūsų studentai ir jų tėveliai,
Mano mieli bičiuliai, visi svečiai,

Man tenka didelė garbė ir atsakomybė kreiptis į Jus antrųjų atkurto VDU studijų metų atidarymo ir mano inauguracijos proga.

1989 metų balandžio 28 dieną šioje salėje paskelbtas VDU atkūrimas buvo bendras Lietuvoje ir užsienyje gyvenančių lietuvių pranešimas akademiniam pasauliui, kad atgimęs Universitetas grįžta į akademinę laisvę pripažįstančių ir ginančių pasaulio universitetų eilę. Tą dieną Lietuvos ir užsienio mokslininkai pradėjo bendrą VDU atkūrimo darbą ir greitai Atkuriamojo Senato eilės pasipildė iki 96 narių – po 48 Lietuvoje ir už jos ribų.

VDU Atkuriamojo laikotarpio Statuto antras paragrafas skelbia: „pagrindinė Universiteto veiklos nuostata yra akademinės laisvės principas, garantuojantis dėstytojams ir studentams pasaulėžiūros ir sąžinės laisvę“.

Su džiaugsmu sutikome žinią, kad 1989 metų rugsėjo 1 dieną čia, Kaune, iškilmingai buvo atidaryti pirmieji atkurto VDU studijų metai ir kad 182 pirmojo kurso studentas pradėjo savo žygį link pirmosios atkurto VDU laidos diplomų.

Lemtingi Nepriklausomybės atkūrimo ir po to sekusios Sovietų blokados įvykiai giliai palietė ir VDU atkūrimo eigą. Užsieny gyvenantys Senato nariai negavo vizų atvykti į gegužės 24–26 dienomis šauktą Senato posėdį. Vietoj Kauno mums teko rinktis Čikagoje. Ten tris dienas rengėme pasiūlymus VDU ateičiai ir informavome spaudą bei Amerikos ir Kanados vyriausybes apie Sovietų kultūrinę blokadą, perskėlusią VDU Senato posėdį. Ten pat Čikagoje mane pasiekė žinia, kad Atkuriamasis Senatas balsų dauguma mane išrinko VDU rektoriumi. Nors pareiškimą vizai gauti Sovietų konsulate įteikiau anksti, balandžio mėnesį, vizą gavau tik rugpjūčio pradžioje ir Kauną pasiekiau tik rugpjūčio 13 dieną.

Atkuriamajam Senatui dėkoju už šią progą prasmingai įsijungti į Nepriklausomos Lietuvos atkūrimo darbą.

Priimdamas rektoriaus pareigas, noriu atskleisti Jums savo viziją – koks VDU turi lydėti Lietuvą į laisvų Europos valstybių šeimą 21-jam šimtmečiui artėjant.

Paskelbimas, kad esame Universitetas ir gražūs žodžiai mūsų Statute toli gražu dar neužtikrina mums vietos pirmaujančių pasaulio laisvųjų universitetų eilėse. Pilnaverčiais šios šeimos nariais tapsime tada, kai mūsų Universitetas įgys tas ypatingas savybes, kurias randame Oxforde ir Sorbonoje ar Harvarde. Ko gi reikia, kad mūsų VDU sėkmingai įsijungtų į šių universitetų eiles?

1. AKADEMINĖ LAISVĖ

Pirmas ir visų svarbiausias uždavinys yra sukurti sąlygas, kurios leidžia pilnai įgyvendinti akademinės laisvės principą. Tokių sąlygų reikia ir išorėje – Lietuvos valstybėje, ir viduje – VDU santvarkoje.

Valstybės plotmėje sąlygos akademinei laisvei įgyvendinti yra išmintingi įstatymai, kurie užtikrina Universitetui pilną ir prasmingą autonomiją. Tai reiškia, kad Universiteto Senatas su Rektoratu vieninteliai turi teisę nustatyti, kas Universitete bus tiriama ir dėstoma, už ką ir kokie mokslo laipsniai bus suteikiami ir kokiomis sąlygomis nauji senatoriai ir studentai bus priimami į Universitetą.

O visų svarbiausia teisė – tai teisė nustatyti, kurie Senato nariai po bandomojo laikotarpio įgys teisę be jokios baimės dėl represijų visą gyvenimą Universiteto globoje siekti tiesos ir ją skelbti taip, kaip jų protas ir sąžinė diktuoja.

Universiteto viduje akademinė laisvė reiškia, kad Senatas turi galią savo narius ir studentus ginti nuo Rektorato savivalės ir neteisėtų persekiojimų. Senatui taip pat tenka pilna atsakomybė ir teisė parengti studijų programas ir suteikti įvairių mokslo laipsnių diplomus. Senatas tačiau irgi nėra visagalis – Rektoratui lieka teisė ir galia ruošti biudžetus, skirstyti išteklius ir administruoti Universitetą be Senato tvirtinimo ar kišimosi į sprendimus.

Pats svarbiausias Universiteto savivaldos klausimas yra Senato narių priėmimas ir tolesnis jų atsiekimų įvertinimas, kuris nusprendžia perkėlimą ar neperkėlimą į nuolatinio Senato nario rangą. Tolesni įvertinimai kelia Senato nario rangą ir atlyginimą visuomenei arba Universitetui.

Senato narių priėmimas ir įvertinimai yra bendra Senato ir Rektorato pareiga. Senatas nuosekliai įvertina to asmens mokslo darbus ir kitus nuopelnus ir rekomenduoja sprendimą, o rektorius siūlomą sprendimą tvirtina, o kai kuriais atvejais ir atmeta, tai yra, vetuoja. Pirmaujančių Vakarų universitetų pavyzdys rodo, kad toks teisių ir pareigų paskirstymas tarp Senato ir Rektorato geriausiai užtikrina akademinės laisvės ir dėstymo bei tyrimų kokybės klestėjimą Universitete.

Taip pat yra pavyzdžių, rodančių kad nei diktatoriškas Rektorius, nei visagalis Senatas akademinės laisvės neįgyvendina. Pasisekimo paslaptis glūdi šių dviejų jėgų – Rektorato ir Senato jėgų balanse ir veiksmų harmonijoje. Tokį balansą mes privalome įgyvendinti ir atkuriamame VDU.

Rugpjūčio 6–11 dienomis su Senato Pirmininku akad. Jurgiu Vilemu atstovavome VDU Helsinkyje įvykusiame Tarptautinės universitetų asociacijos suvažiavime, kuris vyksta kas penkeri metai. Jame dalyvavo apie 600 rektorių ir kitų vadovaujančių asmenų iš virš 90 valstybių, atstovaujančių visus kontinentus.

Daugelis pranešimų, diskusijų ir privačių pasikalbėjimų Helsinkyje dar kartą patvirtino dėsnį, kad Universitetų akademinės laisvės varžymas yra ryškus valstybės kultūrinio ir ekonominio atsilikimo ir demokratijos stokos simptomas. Šis dėsnis galioja, nežiūrint valstybės dydžio ar kontinento, kuriame ji rastųsi.

Atsikurianti Lietuvos Respublika šiuo metu svarstys Mokslo ir studijų įstatymą, kuris gali arba užtikrinti, arba suvaržyti akademinę laisvę Lietuvos universitetuose. Mūsų visų: VDU šeimos, rėmėjų ir bičiulių pareiga yra stengtis, kad šis Mokslo ir studijų įstatymas įrikiuotų Lietuvą į demokratiškiausių ir pažangiausių pasaulio šalių eiles.

2. MOKSLO IR STUDIJŲ KOKYBĖ

Po akademinės laisvės antroji esminė tobulo Universiteto savybė yra aukšta visų darbų kokybė. Čia įskaitau ir pedagoginio dėstymo darbą, ir studijų programų sudarymą, ir tyrimų rezultatus, skelbiamus mokslo spaudoje, ir išmintingą Universiteto valdymą ir administravimą, pagaliau ir Universiteto atstovavimą pasaulio universitetų šemoje ir savo krašto visuomenėje.

Aukšta Universiteto darbo kokybė yra pasiekiama keturiomis pagrindinėmis priemonėmis.

Pirmoji, tai ypatingos pastangos rasti talentingiausius mokslo žmones, dirbančius mūsų studijų srityse ir juos įtikinti, kad jie įsijungtų į mūsų Senato eiles. (Vien sklebimo laikraštyje ča neužtenka, nes jie ir dabar patenkinti).

Antroji priemonė kokybei užtikrinti yra aukšto lygio tyrimų darbų suorganizavimas. Jie yra vykdomi Universiteto ribose veikinačiuose mokslo centruose, kuriuose dalyvauti gali ir yra skatinamas kiekvienas Senato narys bei su juos studijuojantys aspirantai. Darbas tokiame centre įskaitomas į dėstymo valandų skaičių.

Trečioji kokybės garantija yra gabūs ir visapusiški, plačių interesų studentai ir aspirantai. Tokie asmenys ne visada patys ateis pas mus, nes jų nori visos aukštosios mokyklos. Juos rasti ir sudominti turėsime mes patys, lankydami vidurines mokyklas ar kviesdami juos dalyvauti jiems įkurtose VDU programose.

Ketvirtoji priemonė Universiteto prestižui ir jo darbų kokybei užtikrinti yra tobula Universiteto struktūra, nes koks nors nemokšiškas komandinis valdymo metodas gali sunaikinti ir geriausių mokslininkų, ir gabiausių studentų norą siekti tobulumo.

Kokią gi struktūrą noriu siūlyti Vytauto Didžiojo Universitetui?

Pirmiausia, tai trijų mokslo laipsnių sistema: bakalauro, magistro ir filosofijos daktaro. Pirmieji ketveri studijų metai veda į bakalauro laipsnį. Vienerių metų studijos yra skiriamos bendram kultūriniam ir moksliniam išsilavinimui. Jų tikslas yra įvesti jauną žmogų į pasaulio kultūros vystymosi procesą suaugusio asmens lygyje.

Kam gi reikia tokių studijų?

Atsakysiu į šį klausimą sekančiai:

Šios dienos pirmakursis turi maždaug kokių 50-ties ar 60-ties metų gyvenimo kelią prieš savo akis. Specializuotos mokslo sritys kinta greitai ir pats kitimas vis greitėja. Nekintamųjų kultūrinių vertybių

(kaip, pavyzdžiui, paties mokslo proceso) pažinimas ir supratimas yra geriausia garantija, kad šis asmuo sugebės suprasti, o neretai net ir vesti kintantį pasaulį tobulėjimo (o ne anarchijos) keliu ne tik 2000-siais, bet ir 2050-siais metais.

Iš likusių trejų metų, dveji yra skiriami specializacijos pradžiai, ir vieneri – laisvai pasirinktoms studijoms. Tų studijų bėgyje privalo būti parodytas sugebėjimas gerai ir aiškiai rašyt ir mokėti vieną svetimą kalbą – ypač pabrėžiu anglų kalbos mokėjimą, nes norėčiau, kad VDU studentai galėtų jau trečiame kurse klausyti paskaitų anglų kalba. Paskutinis bakalauro laipsnio reikalavimas – tai suprasti kompiuterio vartojimo principus ir įgyti kvantitatyvinio mąstymo supratimą.

Po ketverių metų naujieji bakalaurai (-ės) gali įsijungti į savo specializacijos darbo eigą. Dauguma tačiau turėtų siekti Magistro laipsnio, kurį galima toje pačioje specializacijoje įsigyti per vienerius, o kitoje – per dvejus metus. Magistrai – tai bendrai išsilavinę žmonės stipria specialybe, pajėgūs efektyviai įsijungti į savo specialybės ir visuomenės darbą.

Trečiasis mokslo laipsnis, tai Filosofijos daktaras. Jį įsigyti reikia dar 1–2 metų studijų savo pagrindinėje ir dviejose šalutinėse specialybėse. Po to seka egzaminai ir disertacijos rašymas. ~~Įgijęs filosofijos daktaro laipnį, jaunasis daktaras ar daktarė dirba universitete, tyrimų laboratorijose arba savo praktikoje.~~

Ši mokslinių laipsnių sistema greitai plinta pasaulyje, nes ji yra pagrįsta faktu, kad talentingas jaunas žmogus, baigęs penkerių metų studijas ir įgijęs specialybę, dar nėra pilnai pasiruošęs 40–50 metų karjerai greitai kintančiame pasaulyje.

Šalia fakultetų steigiami mokslo centrai, kurie vykdo tyrimus ir rengia aspirantus magistro ir filosofijos daktaro laipsniams.

3. TRADICIJOS

Prie akademinės laisvės ir tobulumo siekimo (visuose Universiteto darbuose) mūsų Universitetui reikalinga ir trečioji savybė – tai yra vidinis Universiteto tradicijų ugdymas ir tvirtas įsijungimas į pasaulinės universitetų šeimos gyvenimo tradicijas.

VDU viduje siekiame kolegiškumo, tolerancijos skirtingoms pažiūroms, gilaus dėmesio mūsų tautos dvasios turtams, ir nuoširdžių pastangų ugdyti protiniai ir etiniai subrendusius, sveiko kūno ir sveikos dvasios jaunus žmones.

Ryšiuose su įvairių pasaulio šalių Universitetais mes turime ~~puikią~~ progą apdovanoti pasaulį ~~unikaliais~~ savo tautos kultūros turtais ir talentingų lietuvių individualiais įnašais į pasaulio mokslą ir kultūrą. Ir gerai žinau, kad ir mes gausime ne mažiau! Universitetų bendruomenė – tai žavi ateities vizija pasauliui. Mokslo žinioms ir akademinio bendravimo dvasiai nereikia vizų; jos neapkraunamos mokesčiais ir neparduodamos už valiutą. ~~Nesvarbu, kiek žmonių jas naudoja, jos neišsenka.~~ Bendravimo tiltai tarp Universitetų kyla virš politinių ir ekonominių išskaičiavimų, o taip pat virš rasinių, etninių ir konfesinių neapykantų ir kivirčų.

Prieš tris savaites įvykusiame pasaulio rektorių suvažiavime Helsinkyje patyriau, kad Lietuvos vardas negąsdino mūsų kolegų iš 90 šalių ir jie nelaukė Maskvos leidimo prieš pradėdami su mumis bendrauti. Priešingai, nesutikau nei vieno Universteto vadovo, kuris neparodė simpatijos Lietuvos, Latvijos ir Estijos Universitetų pastangoms grįžti į pasaulio Universitetų šeimą.

Todėl tarpuniversitetinių ryšių ugdymas ir savų VDU tradicijų atgaivinimas yra trečiasis principas Universiteto atkūrime.

PADĖKOS

Žvelgdamas į praėjusius studijų metus, stebiuosi ir džiaugiuosi, kad tiek daug buvo padaryta. Keturi mėnesiai tarp nutarimo Universitetą atkurti ir pirmosios studijų dienos – tai gali būti arti pasaulio rekordo Universitetų kūrimo sporte.

Su dideliu malonumu noriu padėkoti pirmųjų metų atkūrėjams ir vykdytojams.

Dėkoju Atkuriamojo Senato daliai Lietuvoje, o ypač Senato pirmininkui akad. Jurgiui Vilemui, kartu įvykdžiusiam ir rektoriaus pareigas, ir sekretoriui doc. Antanui Karobliui, kuris, eidamas prorektoriaus pareigas, kaip Atlantas nešė ant savo pečių begalę organizacinių darbų.

Dėkoju Universiteto sponsoriams ir Kauno savivaldybei už jų pasitikėjimą ir paramą, ir tikiuosi, kad mūsų ryšiai nenutrūks.

Dėkoju visiems VDU administratoriams, dėstytojams ir darbuotojams už jų pastangas, o ypač už kantrybę, parodytą su įvairiais sunkumais bekovojant ir, dažniausiai, laimint.

Dėkoju spaudai, radijui, televizijai ir daugeliui privačių asmenų už draugišką dėmesį.

Ir galop, visų svarbiausiai, dėkoju kiekvienam vaikinui ir merginai, kurie pernai įstojo į pirmąjį kursą ir tuo būdu įgalino darbo pradžią VDU-tui. Mes mylime jus už jūsų drąsą ir ištvermę, ir aš esu tikras, kad pirmosios atkurto VDU-to laidos diplomas bus jums garbės ženklas per visą gyvenimą.

→ PRAŠYTI ATSISTOTI ←

MANO ASMENIŠKOS PASTABOS

Mano kelias atgal į Kauną, kuriame gimiau, tik keli šimtai žingsnių nuo šios vietos, 1932 metais, nebuvo vienišas. Visą gyvenimą mane lydėjo amžiną atilsį tėvo Antano, 1918 metų savanorio kūrėjo, tikėjimas, kad jų laimėjimas nebuvo paskutinis, ir kad Lietuva dar atgims. Palikus Lietuvą, mane globojo ir mokė lietuvių gimnazijos Vokietijoje Eichtätt'o ir Hanau pabėgėlių stovyklose. Amerikoje lietuvišką dvasią radau skautų Vyčių ir studentų skautų Korp! Vytis eilėse, Lietuvių studentų sąjungos ir sporto klubų veikloje. Iš studijų metų atminty neišdildomai liko Korp! Vytis garbės nario, VDU profesoriaus Stepono Kolupailos žodžiai. 1953 metų vasario 16 dieną Illinois Universitete jis man uždėjo Korp! Vytis spalvas ir ragino naujuosius senjorus visada prisiminti VDU-tą, kuriame gimė Korp! Vytis ir buvo kuriama Lietuvos atietis. Po studijų Lietuvių bendruomenės veikla, ypač Mokslo ir kūrybos simpoziumo steigimas ir ugdymas leido pažinti daug išeivijos kolegų. Mano lankymaisi Lietuvos Mokslo Akademijoje ir aukštosiose mokyklose, ir Lietuvos mokslininkų vizitai Kalifornijoje stiprino pasitikėjimą Lietuvos atsparumu ir kėlė viltis jos ateičiai.

Ir štai, šiandien mano kelionė su tiek mielų palydovų atvedė mane pas jus, atgal į Kauną.

Gaila tik, kad šią iškilmingą dieną kartu su manimi nėra žmonos Jūratės su sūnumis Rimu ir Andriumi, ir sūnaus Algio su marčia Terese. Ilgas Sovietų vizų uždelsimas suardė mūsų planus praleisti šią vasarą Lietuvoje. Dabar laukiu jų Kaune Kalėdų šventėms. Taip pat, žinoma, turiu vilčių, kad trylikametis Rimas ir vienuolikametis Andrius ateity bus jau gerokai paaugusio VDU studentai.

GALAS

Baigdamas, brangūs studentai, mieli kolegos, ir gerbiami svečiai, kviečiu Jus visus į talką VDU atkurti. Šis Universitetas yra statomas bendromis Lietuvos ir užsienio lietuvių, mokslo žmonių pastangomis. Jis bus pagrįstas akademinės laisvės, sistematingo tobulumo siekimo, ir universitetinių tradicijų ugdymo bei tarptautinio bendravimo pagrindais.

Nr. 325. Atkūrimo dalyvių retrospekcijos: Gediminas Kostkevičius

Kostkevičius, Gediminas. Vytauto Didžiojo universitetas: ketvirtas raundas. In *Nemunas*, 1989, Nr. 11[245], 31–37.

Vytauto Didžiojo universitetas: ketvirtas raundas

[...] Tai, ką aš šiandien bandau Jums papasakoti apie Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimą, nėra bandymas parašyti Universiteto istorijos knygos įvadą. Tai tiesioginio atkūrimo dalyvio atsiminimai, kurie, kaip ir kiekvieno individualaus asmens požiūris, yra subjektyvūs. Subjektyvus yra ir mano nerimas, kad neapgautume jaunosios kartos, įtikėjusios į Vytauto Universitetą kaip kažką nepaprastą, kad neapgautume savęs pačių, nes ne vienas puoselėjam viltį peržengti Universiteto slenkstį. Ir ne tik perteikti moksliniame darbe sukauptas žinias, bet ir kitų pasiklausyti, gal net už save jaunesnių, nes amžius, kaip rašė H. D. Toro, yra ne ką geresnis patarėjas nei jaunystė, nes jis daugiau prarado nei įgijo.

Šiandieną ne taip svarbu, kas pirmasis viešai pasiūlė atkurti Kaune universitetą. Vieni mini žurnalistą Laimoną Inį, kiti – rašytojo Vytauto Martinkaus mintis „Literatūros ir meno“ savaitraštyje 1988 metų pavasarį ar Alfredo Smailio straipsnį „Kauno tiesoje“ keletu mėnesių vėliau. Būtent jis ir sukėlė diskusiją miesto dienraščio puslapiuose.

Aš pradėsiu tomis dienomis, kai nuo žodžių buvo pereita prie darbų. 1988 m. rugsėjo 14 „Aukuro“ klubas suorganizavo forumą „Kauno universitetas: būti ar nebūti“, į kurį pakvietė dalyvauti žymius Respublikos mokslininkus Vytautą Statulevičių, Kazimierą Ragulskį, Vytautą Merkį, Leonardą Kairiūkštį, Meilę Lukšienę, Juozą Girdzijauską ir kitus, taip pat miesto, Liaudies švietimo ministerijos vadovus. KPI Statybos fakulteto rūmų salė, kurioje telpa 600 žmonių, buvo perpildyta. Teko radiofikuoti salės fojė. Ką gi, buvo masinių mitingų metas, ir mes, jausdami visuomenės susidomėjimą, pasirūpinome, kad televizija

[245] Numeris duotas rinkti 1989 rugpjūčio 23 d., pasirašytas spaudai 1989 spalio 18 d.

parengtų renginio vaizdo įrašą. Mašinos su filmavimo aparatūra atvyko į Kauną, tačiau paskutiniu metu buvo apsuktos atgal – kiek mums žinoma, LKP CK skyriaus vedėjo Stepono Imbraso nurodymu. Tai nebuvo visai netikėta, nes jau prieš dieną žinojau, kad mūsų renginio išvakarėse „Panoramos" laidoje ministras H. Zabulis pasistengs užbaigti įsiliepsnojančią diskusiją.

Šis renginys svarbus ne tuo, kad jame rimti žmonės apsvarstė ir pareiškė kolektyvią nuomonę pritarti Kauno Universiteto atkūrimui, o tuo, kad tai buvo pirmasis bandymas sukurti nuo oficialios valdžios nepriklausomą organizacinę grupę, kuri praktiškai imtų spręsti Universiteto atkūrimo klausimus. Tačiau ruošdamiesi forumui, mes nebuvome tikri, kad susirinkusieji tam pritars. Juk renginys vyko KPI rūmuose, todėl didelė dalyvių dalis buvo kaip tik iš Politechnikos instituto – aukštosios mokyklos, kuriai skaudžiausiai atsilieptų naujasis konkurentas. Buvo žinoma ir nepalanki KPI rektoriaus V. Domarko pozicija šiuo klausimu. Tačiau mūsų nuogąstavimai pasirodė be pagrindo. Rektoriaus kalba forume buvo sutikta su neslepiamu priešiškumu. Man, kaip forumo vedėjui, teko net kelis kartus įsikišti, kad galėtų baigti savo kalbą tuometinis LKP Kauno miesto komiteto sekretorius J. Jaruševičius ir ministerijos atstovas Č. Medalinskas. Todėl renginio pabaigoje gana drąsiai pasiūliau sudaryti Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimo komitetą iš forume dalyvavusių mokslininkų, kurie parėmė Universiteto atkūrimo idėją (12 iš 14), čia pat, salėje, papildžius šį sąrašą dar keliais asmenimis. Aplodismentų banga vainikavo šį nutarimą. Deja, tolesnė eiga parodė, kad jis nebuvo gyvybingas.

Mes visi esame pastebėję, kad, atsiradus Lietuvos politiniame gyvenime antrai organizuotai jėgai – Sąjūdžiui, partija, nors ir pavėluotai, norom nenorom, tačiau paprastai vis dėlto būdavo priversta reaguoti į politinio gyvenimo aktualijas. Jau neužteko drąsos ir jėgų ignoruoti tas idėjas, kurios užvaldė visuomenę. Praėjus savaitei po mūsų forumo, spaudoje pasirodė pranešimas, kad Liaudies švietimo ministerija sudarė komisiją (pirmininkas – akademikas J. Kubilius) spręsti klausimą dėl Kauno Universiteto atkūrimo. Mūsų iššūkis buvo priimtas.

Žiūrint iš šios dienos perspektyvos, net nesitiki, kokie buvome idealistai, patikėdami, kad privertėme vyriausybę imtis konkrečių veiksmų. Mes užmiršome, kad komisijos neretai sudaromos vien tik tam, kad palaidotų gerą idėją. Tą turėjome suprasti, pažvelgę į komisijos sudėtį: V. Domarkas, H. Praškevičius, Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto dekanas A. Šalčius...

Visiems buvo žinomas nepalankus aukštųjų mokyklų vadovų nusistatymas Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimo klausimu. Tai labai aiškiai išryškėjo per pasitarimą LKP Kauno miesto komitete, kur buvau pakviestas dalyvauti. Vadovai tuo metu jautėsi gana tvirtai ir kalbėjo tai, ką mano, nesitaikstė prie minios nuotaikų. Naujos aukštosios mokyklos atsiradimas grėsė tuo, kad teks kažko atsisakyti, dar labiau apriboti ir taip varganus aukštųjų mokyklų biudžetus. O Politechnikai finansinėm negandom nuolat grasinanti studentų stygiaus šmėkla taptų dar realesnė. Tačiau mus patenkino tai, kad į komisiją buvo pakviesti profesorius A. Smailys ir docentas A. Karoblis, tuo metu aktyviai dalyvavęs „Aukuro" klubo veikloje.

Iliuzijos išsisklaidė tik gruodžio mėnesį, kai pasirodė Č. Medalinsko straipsnis „Tiesoje"[246], o netrukus ir Liaudies švietimo ministerijos kolegijos nutarimas Nr. 47a, kuriame buvo numatyta išauginti Kauno Universitetą pamažu, plečiant VU Kauno vakarinio fakulteto bazę. Realiai mąstant, tokio sprendimo reikėjo tikėtis, nors pačioje akademiko J. Kubiliaus komisijoje buvo nagrinėjami ir kiti pasiūlymai: įkurti Universitetą KMI bazėje, uždaryti VVPI ir kt. Tačiau, kaip matyti, rektoriams pavyko apginti savo pozicijas, ir buvo pasirinktas variantas, kad ir vilkas (visuomenė) būtų sotus, ir avys (kitos aukštosios mokyklos) būtų sveikos. Deja, tuo metu ir spaudos daugiausia buvo keliamas klausimas, iš kokių gabalų sulipdyti Kauno universitetą, o ne tai, koks jis turi būti.

Ar turėjome šio sprendimo alternatyvą? Ne, neturėjome, nes Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimo komitetas praktiškai nepradėjo savo veiklos. Grupė žmonių sudarė ir išplatino anketą, tiriančią specialistų nuomonę Universiteto specialybių nomenklatūros, kadrų parinkimo ir patalpų bei laboratorinės įrangos perdavimo Universitetui klausimus. Buvo padarytos išvados. Tačiau visas komitetas praktiškai nesusirinko nė karto. Dėl to jaučiu ir savo kaltę, tačiau labai jau dinamiški buvo pereitų metų rudens įvykiai... Per daug pasitikėjome ir A. Karobliu, kuris vis tikino, kad komisijoje diskusija vyksta palankiai, nuo 1989 metų Kaunui bus skirti du prorektorių etatai, o jau po to, po to...

Taigi pirmas raundas pasibaigė ne mūsų naudai.

Alternatyvinį sprendimą reikėjo paruošti. Reikėjo nuspręsti, koks turi būti Vytauto Didžiojo Universitetas, ir tik po to imtis jį kurti. O ne atvirkščiai. Tačiau parengti Universiteto koncepciją vargu ar būtų pavykę, nesuvokus, kokiom kryptim turi būti pertvarkoma Lietuvos aukštoji mokykla. Tuo metu

[246] Jis buvo paskelbtas 1989 m. vasario 2 d.

mes gyvenome Lietuvos mokytojų suvažiavimo įspūdžiais ir, kartą diskutuodami „Aukuro“ klube su prof. Romualdu Baltrušiu, nusprendėme, kad reikia rengti konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas“. Jau tada numatėme, kad turime orientuotis į europietiško universiteto modelį, todėl man ir dingtelėjo mintis pakviesti į konferenciją išeivijos mokslininkų. Tikslas buvo aiškus – surengti autoritetingą forumą, kurio nutarimų vyriausybė negalėtų ignoruoti.

Kaip mums tai pavyko, geriausiai atsako patys konferencijos rezultatai, viršiję didžiausius lūkesčius. Lietuvos aukštosios mokyklos pertvarkymo projektas buvo baigtas rengti prieš pat konferenciją darbinėje grupėje, kuriai vadovavo prof. Algirdas Čižas. Tuo tarpu visi kiti dokumentai, susiję su Vytauto Didžiojo universitetu, atsirado čia, konferencijoje.

Šiandien manęs dažnai klausia: ar mes planavome konferencijoje priimti Universiteto Atkūrimo aktą? Ne, tikrai ne. Galiu atvirai pasakyti, kad šiam žingsniui mus pastūmėjo tėvynainių, atvykusių iš JAV, Kanados, Lenkijos ir VFR, nuoširdus padrąsinimas. Kaip galima užmiršti iš Dalios Katiliūtės, Edvardo Kaminsko, Kęstučio Skrupskelio, Liucijos Baškauskaitės ir kitų lūpų nuskambėjusius tokius paprastus, bet kartu labai brangius žodžius; „Esame auginti Lietuvai...“, „Mes čia atvykome ne į svečius, o talkon...“ Mus visus čia sujungė Lietuva, jos laisvės vizija. Ir, pasižadėdami tada Universitetą kurti kartu pariteto pagrindais, tikrai tikėjome tuo, ką sakėme.

Tuo metu, kai rengėmės konferencijai, Kaune formavosi nauja visuomenės jėga, kuriai taip pat lemta suvaidinti savo vaidmenį mūsų istorijoje. Turiu omeny Kauno Vytauto Didžiojo Universiteto Atkūrimo tarybą.

Akademiko J. Kubiliaus vadovaujama komisija parengė rekomendacijas, kurios mažai ką patenkino. Tą suprato ir Kauno miesto partijos komiteto vadovai. Kai pradėjome rengtis konferencijai, jiems iškilo dilema: ar vėl perleisti iniciatyvą neformalams (t. y. „Aukuro“ klubui), ar patiems pasiūlyti alternatyvą J. Kubiliaus komisijai. Ir kaip užtikrinti savo iniciatyvai kuo platesnę visuomenės paramą? Tuometinis partijos miesto komiteto antrasis sekretorius Z. Kazakevičius, kuravęs šį klausimą, nutarė laikytis aktyvios pozicijos. Vasario mėn. antroje pusėje jo kabinete prasidėjo pirmieji pasitarimai su miesto mokslininkais, šių susitikimų tikslas — suburti kauniečių kolektyvą, kuris rūpintųsi Universiteto atkūrimu. Į talką Z. Kazakevičius pasikvietė A. Karoblį, miesto Sąjūdžio tarybos narį, su kuriuo bendrai posėdžiavo ministerijos sudarytoje komisijoje.

Ruošiantis konferencijai, A. Karoblis nebuvo pakviestas į organizacinį komitetą, kadangi mums kėlė rimtų abejonių jo veikla J. Kubiliaus vadovaujamoje komisijoje. Be to, vadovavomės nuostata, kad renginio negali organizuoti tie, kurie nepritaria pačiam renginiui. Iš pradžių labai daug tikėjęsis iš ministerijos buvęs mūsų bendražygis, atrodo, vėliau pats suprato, kad tuo arkliuku toli nenujosi. Tokiu būdu A. Karoblis stvėrėsi naujos galimybės pasireikšti. Mes žinojome, kad ši taryba kuriama, nes į posėdžius Z. Kazakevičiaus kabinete buvo kviečiami ir mums artimi žmonės. Bet tai, kad iš konferencijos organizacinio komiteto niekas ten pakviestas nebuvo, rodė, jog partijos komitetas pasitelkęs Sąjūdžio veikėjų, ne konsoliduoja, o skaldo visuomenės jėgas. Kauno Vytauto Didžiojo Universiteto Atkūrimo tarybą rinko Kauno miesto ir rajono profesoriai ir mokslų daktarai iš jų pačių pasiūlytų kandidatų. Balsavime dalyvavo 54 medikai, 52 inžinerijos mokslų atstovai, 28 žemės ūkio specialistai, 4 biologai, 1 architektas, 1 filologas, nė vieno istoriko, filosofo, juristo... Aš sąmoningai tai pabrėžiu. Ir tik maža dalis tų, kuriuos išrinko, buvo viešai išdėstę visuomenei ir rinkėjams savo požiūrį į Universitetą.

Šiandien galiu atvirai pasidžiaugti, kad ir aš buvau išrinktas į šią Tarybą ir galėjau iš arti stebėti jos veiklą. Ji atsiskleis tolesniame mano pasakojime, kuriame Tarybos atžvilgiu bus pasakytas gal ir ne vienas kiek piktas žodis. Tačiau aš jokiu būdu nenoriu, kad jis būtų taikomas visiems Tarybos nariams. Juk jos radikalioji mažuma, kuria kaip skraiste tikėjosi prisidengti solidžioji dauguma, kartais imdavo ir persverdavo svarstyklių lėkštę, juo labiau kad iš 43 Tarybos narių (30 rinktų ir 13 įėjusių pagal pareigas), dviejų trečdalių neteko matyti nė viename posėdyje.

Pirmasis Tarybos posėdis (balandžio 6 d.) turėjo išrinkti Tarybos pirmininką. Juo tapo Jurgis Vilemas, surinkęs 18 balsų (K. Ragulskis ir P. Zakarevičius – po 4). Antrą kartą susibūrėme po dviejų savaičių, konferencijos išvakarėse. V. Domarkas informavo Tarybos narius apie pasitarimą su akad. J. Kubiliumi ir prieitą bendrą nuomonę siūlyti steigti Universitetą, reorganizuojant KPI ir prijungiant prie jo Vilniaus universiteto Kauno filialą. Šį pasiūlymą palaikė Z. Kazakevičius, J. Vilemas, R. Karazija, buvęs LŽŪA rektorius J. Dromantas. Tačiau vis dėlto dauguma nesutiko, kad būtų apsiribota paprasčiausiu iškabų pakeitimu. Nuomonių įvairovė tąkart buvo per plati, kad ką nors konkretaus nutartume. Prof. R. Baltrušis siūlė steigti Universitetą Medicinos instituto bazėje, A. Karoblis — Kūno kultūros instituto, treti buvo numatę

tarpinstitutinius junginius. Prof. A. Smailys siūlė dėstyti švedų kalbą, ir tai šiame kontekste neatrodo taip juokinga, kai pagalvoji, kad ją išmokę galbūt ir tarpusavy greičiau susitartume. Tačiau man vis knietėjo paklausti: ar tik švedų kalba ir skirsimės nuo kitų universitetų?

Diskusijas baigė prof. A. Mickis, pasiūlęs palaukti konferencijos rezultatų, o jau po to pratęsti pasitarimus. Tačiau J. Vilemas buvo iškėlęs Tarybai uždavinį ateiti į konferenciją su vieninga nuomone. Akademikas dar bandė siūlyti svarstyti problemą iš kito galo: sutarti, kokie fakultetai turi būti Universitete, o jau po to svarstyti, iš ko jį sulipdyti. Bet posėdžiauti jau buvo pabodę, ir mokslo vyrai skirstėsi iki kito karto.

Laimė, kitą kartą atnaujinti diskusiją jau buvo vėlu. Universiteto Atkūrimo aktą Lietuvos ir išeivijos mokslininkai pasirašė 1989 m. balandžio mėn. 28 d.

Konferencijos dalyviams buvo pasiūlyta užpildyti anketą. Vieno iš klausimų tikslas buvo išsiaiškinti mokslo visuomenės nuomonę, kas turi imtis Universiteto atkūrimo atsakomybės. Variantą „Vyriausybinė komisija“ nurodė 9 proc. apklaustųjų, 14 proc. pažymėjo: „Kauno m. profesūros išrinkta Taryba, papildyta miesto aukštųjų mokyklų vadovais“.

Reikia prisipažinti, kad ir man, nuo pat pradžių gana skeptiškai vertinusiam Atkūrimo tarybą, buvo labai nelauktas toks menkas jos populiarumas. Aš manau, kad tam turėjo įtakos keletas faktorių. Pirma, Taryboje buvo grupė žmonių, dar visai netolimoje praeityje neigusių Kauno Universiteto reikalingumą. Juk ir pats J. Vilemas 1988 m. rugsėjo 14 d. forume kalbėjo, kad jis nemato realių galimybių atidaryti Kauno Universitetą artimiausiais metais. Kita Tarybos bėda buvo, kad joje labai menkai buvo atstovaujami humanitariniai-socialiniai mokslai, kurie turėjo sudaryti būsimos aukštosios mokyklos pagrindą, o medikai, kurie sudarė Taryboje bene gausiausią grupę, visai nesirengė jungtis į Universitetą.

Tačiau vis dėlto nutarėme laikytis nuostatos, kad Universitetą galima atkurti tik bendrom jėgom. Todėl ir konferencijos dokumentuose pasiūlėme įrašyti, kad rūpintis Universiteto veiklos atnaujinimo klausimais kolegialiai pavedama Atkūrimo tarybai ir Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro (toliau — Pasaulio lietuvių centras) valdybai, kurią išrinkome konferencijoje. Ir iš pradžių atrodė, kad toks bendradarbiavimas partnerystės pagrindais duos vaisių. Gegužės 15 d.[247] LKP CK įvykusiame pasitarime, kuriam pirmininkavo Algirdas Brazauskas, akademikas J. Vilemas labai gražiai gynė konferencijoje parengtą ir aprobuotą Universiteto koncepciją. O jam nebuvo lengva. Akademikas J. Kubilius apšaukė Universiteto atkūrimą avantiūrizmu, paskelbdamas plačiai nuskambėjusį teiginį, kad nereikia mums trylikto ubago šalia jau dvylikos esančių. Ministras H. Zabulis gąsdino neįleisiąs į tokią mokymo įstaigą savo anūkės, o V. Domarkas suabejojo, ar tikrai buvo žengtas teisingas žingsnis, nors ir jis pats sutvirtino Atkūrimo aktą savo parašu. Labai svarbu, kad tuo momentu pajutome Algirdo Brazausko paramą, kai jis po šio trejeto atakos pastebėjo, kad susirinkome ne revizuoti konferencijos nutarimų, o pasitarti, kaip juos įgyvendinti.

Tačiau greitu laiku mūsų viltinga padangė ėmė niauktis. Gegužės 26 d. Pasaulio lietuvių centras organizavo Vilniuje žymių Lietuvos mokslininkų pasitarimą, kuriame prof. Liucija Baškauskaitė, kuri jau buvo spėjusi grįžti į Lietuvą su Universiteto mokymo planu, turėjo padaryti pagrindinį pranešimą. Deja, išklausius profesorės siūlymus, posėdyje dalyvavę J. Vilemas su A. Karobliu patarė, švelniai tariant, „nusileisti ant žemės“. Jie ką tik, pasirodo, baigė derybas su H. Zabuliu. Ministras pažadėjo Universitetui studentų priėmimo limitus ir finansavimą, bet (reikia žinoti, kokioje šalyje gyvename!) teko sutikti su tuo, kad iš pradžių Vytauto Didžiojo universitetas nebus savarankiškas, o kursis prie Vilniaus universiteto. Ir administruos jį VVU prorektorius Kauno universiteto reikalams.

Šis pareiškimas, tarsi benzino šliūkštelėjimas į ugnį, įžiebė tokią audringą „maksimalistų“ ir „realistų“ diskusiją, kad vietomis kai kurie net pamiršdavo susirinkę Mokslų Akademijos prezidiumo salėje, o ne miške. Profesorė Meilė Lukšienė apkabinusi guodė Liuciją Baškauskaitę, kuri vos neverkė: „Kaip čia išeina... Suvažiavome į Kauną ir nutarėme, kad kartu kursime NEPRIKLAUSOMĄ UNIVERSITETĄ, kurio dėstytojams ir studentams garantuojama sąžinės ir pasaulėžiūros laisvė. Mano prašymu Upsalos universiteto rektorius M. Holmdolas[248] pristatė Vytauto Didžiojo universitetą Europos rektorių suvažiavime, pats kviečia mūsų rektorių pasirašyti bendradarbiavimo sutartį su jo Universitetu... O Lietuva, vos pravėrusi mums duris, bando vėl jas užtrenkti.“ „Jūs visai neturite atsakomybės, pasižiūrėkite: kokie mūsų bendrabučiai, – piktinosi ir J. Vilemas. – Kur mes priimsime užsieniečius? Kas jus įgaliojo tartis dėl studentų mainų su užsienio Universitetais?“ Išėjome iš pasitarimo kaip per galvą gavę, užmiršę net ir mokymo planus, kuriuos susirinkome svarstyti. Nuotaika buvo tragiška. Paskambinau Vaidotui

[247] Tekste klaidingai užrašyta – gegužės 14 d.
[248] Martin H:son Holmdahl.

Antanaičiui į Maskvą, kuris kartu su kitais Centro valdybos nariais – K. Antanavičium, A. Buraču ir V. Statulevičium – dalyvavo TSRS liaudies deputatų suvažiavime. „Atvažiuokite į Maskvą, – pasakė Vaidotas. – Organizuosime susitikimą su Brazausku."

Nusprendėme važiuoti į Maskvą antradienį, gegužės 30 d., o pirmadienį po pietų turėjo įvykti kauniškės Atkūrimo tarybos posėdis. Su prof. L. Baškauskaite į jį atėjome kiek pavėlavę, kai jau salėje vyko diskusija: kur geriau steigti Vytauto Didžiojo Universitetą – prie Vilniaus universiteto ar KPI?

Man atrodo, kad diskusijai didelę reikšmę turi duotas pradinis tonas. Jei jau pirmininkas pasakė, kad savarankiškas būti negali, tai pasvarstykime, gal geriau glaustis prie KPI. Bet kai atsiranda vienas kitas, kuris suabejoja *a priori* primestais pasirinkimo rėmais, ne vienas tų, kurie ką tik suprakaitavę kuitėsi tuose rėmuose, pasijunta tarsi pagautas ant kabliuko. Taip įvyko ir šį kartą. Diskusija išsiliejo iš jai skirtos vagos.

– Jeigu nėra galimybių pradėti Vytauto Didžiojo Universiteto, kaip savarankiškos aukštosios mokyklos, veiklos šiais metais, kai dar neturime Respublikos ekonominio savarankiškumo, atidėkime jo steigimą, – pasiūliau. – Per tą laiką mes organizuosime prie Pasaulio lietuvių centro Aukštuosius kursus, į kuriuos jau šiemet atvyks dėstyti užsienio profesoriai. Negalima profanuoti Vytauto Didžiojo vardo ir tyčiotis iš tautos idealų ir simbolių. Su Vytauto Universitetu prie Sniečkaus instituto apsijuoksime ne tik Lietuvoje, bet ir prieš išeiviją.

Visa laimė, Taryba apsijuokti nenorėjo, nors J. Vilemas, matydamas, kad nuomonės krypsta ne jo naudai, grasino atsistatydinti: patys tada rūpinkitės universiteto atkūrimu! V. Stauskas siūlė balsuoti, bet akademiko komanda, pastebėjusi, kad Taryboje neturės daugumos ir reikalas jau kvepia politika, pradėjo trauktis. Posėdis baigėsi gana radikaliu sprendimu: siekti savarankiško Universiteto, nutraukti bet kokius kontaktus su H. Zabuliu. Ir vis dėlto po poros dienų J. Vilemas, A. Karoblis ir P. Zakarevičius vyko pas ministrą, nors aiškinosi, kad ne savo iniciatyva, o buvo pakviesti.

Apie susitikimą su Algirdu Brazausku mudu su Liucija Baškauskaite jau esame pasakoję keliuose interviu spaudoje ir per televiziją, todėl iš mūsų kelionės į Maskvą paminėsiu tik keletą svarbiausių momentų.

Su A. Brazausku susitikome antrą mūsų buvimo Maskvoje vakarą (pirmąjį tarėmės su deputatais). Tą dieną Lietuvos lyderis sakė savo programinę kalbą suvažiavime, kurioje palietė Respublikos siekius plėsti bendradarbiavimą su tautos išeivija, tam reikalui net steigiant Lietuvos konsulatus tose šalyse, kur įsikūrusios gausios lietuvių kolonijos. Maskvoje daug kam tai pasirodė tikra erezija, ir deputatai sutiko ją mirtina tyla, bet kartu ši kalba buvo puiki mūsų pokalbio įžanga. Pats pokalbis buvo ne tik labai dalykiškas, bet ir geranoriškas. Iš savo bendravimo su valdininkais patirties galiu pasakyti, kad jie visada atranda įvairių problemų, kliūčių, neįveikiamų paragrafų, bet nepasiūlo, kaip reikalą spręsti. Atsimuši kaip į sieną, – sako žmonės. Susitikime su A. Brazausku ne tik gavome pritarimą bendro su užsienio lietuviais Universiteto koncepcijai (nors šis projektas ne tik neordinarus, ir jam, kaip mums buvo žinoma, priešinosi TSKP CK sekretorius V. Medvedevas), bet ir aptarėme, kaip tai įgyvendinti. „Retai būna tokia sėkmė, – po susitikimo drąsino Vytautas Statulevičius ir Vaidotas Antanaitis. – Dabar lieka tik veikti. Nepraleiskit šios progos.". Deja, veikti pasirodė ne taip paprasta.

Grįžę į Lietuvą, pirmiausia tikėjomės Justo Paleckio paramos. Jis jau anksčiau palankiai sutiko bendro su užsienio lietuviais Universiteto idėją ir Pasaulio lietuvių centro įsteigimą. Deja, šiuo kartu J. Paleckis, kaip ir jo kolega CK aparate S. Imbrasas, buvo labai atsargūs ir siūlė viską derinti su... J. Vilemu. Tos pačios nuomonės buvo ir vicepremjeras P. Ignotas, kuris rodė aiškų susierzinimą: „Jūs pernelyg pasiduodate į kraštutinumus. Pirmiausia, neatsiklausę vadovybės, skelbiate atkuriantys Universitetą, o po to braunatės tiesiai pas vyriausiąjį. Reikia suprasti, kad visus klausimus vis tiek teks spręsti su mumis. Tad ar ne geriau taip ir reikėjo pradėti."

O kalbėtis su J. Vilemu ir jo komanda sekėsi vis sunkiau ir sunkiau. Jie atkakliai nenorėjo priimti prof. L. Baškauskaitės pasiūlyto ciklinio mokymo organizavimo principo, kuris sudarė palankias sąlygas Universitetui kviesti profesorius iš šalies, taip pat ir užsienio. Negalėjome sutarti dėl stojamųjų egzaminų, kuriuos norėjome organizuoti pagal Europos Universitetų pavyzdį. Galiausiai, net nepasiūlę apsvarstyti Atkūrimo taryboje, akademiko žmonės paskelbė revizuotą Universiteto fakultetų struktūrą ir studentų priėmimą į Universitetą, po kuriuo puikavosi taip pat ir V. Statulevičiaus bei A. Avižienio parašai, nors jie to teksto ir nebuvo matę. Išnyko Informatikos fakultetas, o iš kažkur atsirado Tiksliųjų mokslų fakultetas, kurio specialybės tarytum pagal užsakymą buvo parinktos energingosios komandos nariams. Ne tik mus, bet ir daugelį Atkūrimo tarybos narių tarytum stengėsi pastatyti prieš įvykusį faktą. Mes tą jautėme ir iš dalies sudėjome ginklus, nes toks stumdymasis atrodė beprasmis. „Svarbiausia – paruošti

gerą statutą, – sakė V. Statulevičius. – O kai bus Senatas ir rektorius, jie patys spręs, kaip tvarkytis Universitete be Atkūrimo tarybos patarimų.“

Taigi stvėrėmės ruošti statutą, nors žinojome, kad jį sudarinėja ir Atkūrimo tarybos narių grupė, vadovaujama A. Karoblio ir S. Masioko. Birželio 23 d. turėjo įvykti bendras Tarybos ir Centro valdybos narių posėdis ginčytiniems klausimams aptarti. Ten buvo numatoma ir svarstyti Universiteto statutą, kurį mes pavadinome Trečiuoju VDU statutu.

Pirmąkart su alternatyviniu statuto projektu susipažinau birželio 23 d. išvakarėse, Sąjūdžio įgaliotinių susirinkime. Mane informavo, kad bus svarstomas Universiteto klausimas, ir pakvietė dalyvauti. Atėjęs iš J. Okso ir A. Patacko sužinojau, kad svarstymų priežastis – buvusių bendradarbių skundas prieš P. Zakarevičių, pretenduojantį, pareiškimo autorių žodžiais tariant, į Universiteto Ekonomikos fakulteto dekanus. Kartu mane informavo, kad yra paruoštas ir kitas statuto projektas, kurį A. Patackas gavo iš A. Karoblio. Vos pavartęs jį, iš karto supratau, kad tai yra tai, ko šiandien įgaliotinių susirinkime ir reikia, nes puikiai demaskuoja šio projekto sudarytojų užmačias.

Turint tokį statutą, nieko nereikėjo aiškinti, nieko nereikėjo įtikinėti. Pakako perskaityti kelis jo punktus, kurie skelbė, kad Universiteto rektoriumi, Senato nariais, dėstytojais ir mokslo darbuotojais gali būti tik nuolat Lietuvos TSR gyvenantys asmenys, o užsienio piliečiai gali dirbti tik išimties tvarka, Atkūrimo tarybos leidimu. Pakako priminti, kad Universitetas jau ne savarankiška, o tik autonominė aukštoji mokykla, iš kurios statuto išgaravo ir akademinės laisvės principas. Kad..., kad..., kad... Salės reakcija buvo žaibiška. Žmonės sunerimo. Kažkas paragino organizuoti piketą, nepasitenkinant rezoliucija, kurią J. Oksas paruošė čia pat, salėje.

Vėliau LKP Kauno m. komiteto antrasis sekretorius Z. Kazakevičius man priekaištavo, kad aš organizavau piketą ir griaunu pasitikėjimą Tarybos veikla. „Tai netiesa. Piketą organizavo žmonės. Aš tik perspėjau, kas ruošiama už jų nugarų. Jeigu Jūs su draugu A. Karobliu manėte, kad užsienio lietuvių dalyvavimas tvarkant Universitetą niekam nerūpi, tai, kaip matote, skaudžiai apsirikote. Sąjūdžio įgaliotiniai Karobliui net pasiaiškinti neleido, trukdė kalbėti, nors ir jis pats kaip pridėjęs į kelnes aikčiojo: „Ne tokia jau bloga Taryba, ne tokia jau bloga. Va pas mus ir Algirdas Patackas dirba, Algirdas Patackas!“ Kaip gera kartais, kai yra kuo prisidengti!

Čia reikėtų papasakoti apie garsųjį birželio 23 d. posėdį, į kurį V. Antanaitis ir A. Buračas atskubėjo tiesiai iš Maskvos Aukščiausiosios Tarybos sesijos, tačiau grįšiu kiek atgal ir pabandysiu paaiškinti, kaip klostėsi mano pastangos įtikinti J. Vilemą, jog Universitetas turi būti kuriamas pariteto pagrindais su užsienio lietuviais. Pirmą kartą su akademiku apie tai kalbėjomės tuoj po konferencijos. Neliesdamas rektoriaus klausimo, išdėsčiau Centro valdybos nuomonę, kad išeivijai turėtų atstovauti du prorektoriai iš keturių. J. Vilemas buvo pilnas skepsio: taip, konferencijoje dalyvavę mokslininkai kupini entuziazmo, tačiau, be gerų norų, jie nieko daugiau neturi, niekam, išskyrus patys save, neatstovauja. Kitas reikalas, jei garantijas duotų išeivijos organizacijų vadovai, pavyzdžiui, prof. V. Bieliauskas, Pasaulio lietuvių bendruomenės (PLB) pirmininkas.

Šios minties neužmiršau, juo labiau kad netrukus į Lietuvą atvažiavo ir pats išeivijos lietuvių prezidentas. Kai V. Bieliauskas viešėjo Kaune, pakviečiau J. Vilemą kartu papietauti. Nors aptarnavimo kultūra „Metropolio“ restorane mažai kuo priminė prieškarinius laikus, mūsų pokalbis prasidėjo labai draugiškai. Tačiau, perėjus prie deserto, PLB pirmininkas labai dalykiškai priminė, kad išeivija prisidės tiek lėšomis, tiek žymiausiais savo profesoriais vien tuo atveju, jei Universitetui vadovaus žmogus iš Amerikos arba toks Lietuvos mokslininkas, kuris užsienyje būtų žinomas kaip nukentėjęs už savo veiklą ir pažiūras ankstyvesniais metais. J. Vilemas bandė prieštarauti, kad vyriausybė su tokiomis sąlygomis niekada nesutiks, bet V. Bieliausko tai, rodos, neišgąsdino. Jis priminė, kad pagal Pilietybės įstatymo projektą išeivijai pripažįstama teisė į Lietuvos pilietybę, ir paprašė Liuciją Baškauskaitę, kuri prie pietų maloniai palaikė mums kompaniją, jo vardu prašyti susitikimo su Algirdu Brazausku, kai tik jis grįšiąs iš Maskvos. Netrukus iš Amerikos gavome ir oficialią telegramą, pasirašytą PLB pirmininko, kurioje kandidatu į rektorius buvo siūlomas prof. Adolfas Damušis, buvęs Vytauto Didžiojo universiteto Technologijos fakulteto dekanas, žinomas vyresniosios kartos išeivijos visuomenės veikėjas iš Čikagos.

Vytauto Bieliausko pozicija buvo racionali, nors su ja gana griežtai nesutiko beveik visi užsienio lietuvių mokslininkai, kurie vasarą viešėjo Lietuvoje. Taip, diktuoti savo sąlygų negalima, tačiau keldamas minėtą pasiūlymą PLB pirmininkas pirmiausia galvojo, kaip įveikti nepasitikėjimo barjerą tarp Lietuvos ir išeivijos. A. Damušis tam būtų tinkamiausias žmogus: nors jau gražaus amžiaus, bet dar pakankamai energingas. Tai parodė ir jo dalyvavimas konferencijoje Kaune. Didžiausias bendravimo su Lietuva

skeptikas netektų žado, jei profesorius susiruoštų į Lietuvą. Tačiau aukštojoje mokykloje veikia ir savi dėsniai, mokslinis autoritetas, todėl negalima perdėti politinio faktoriaus, kuris labiausiai J. Vilemą ir užgavo. Po to jis ne kartą tai viešai priminė kaip išeivijos pozicijos dviveidiškumą (girdi: kalba apie laisvą, politiniais įsipareigojimais nesusaistytą aukštąjį mokyklą, o patys kelia politinius reikalavimus).

Man atrodė, kad išeivijos siekimas administruoti Universitetą pariteto pagrindiniais (paliekant mokslininkams patiems išsirinkti rektorių) buvo svarbus dėl keleto priežasčių. Pirma – tai pasitikėjimo Vytauto Didžiojo universitetu (kaip pirma visos Tarybų Sąjungos laisva aukštąja mokykla) garantija tiek pas mus, tiek išeivijoje, tiek ir viso pasaulio bendrijoje. Tai garantija sulaukti paramos, kurią galėtų suteikti išeivija ir įvairios tarptautinės organizacijos, su kurių atstovais man ir Vaidotui Antanaičiui teko susitikti tiek Maskvoje, tiek ir Vilniuje, kur jie specialiai atvyko. Tai pasitikėjimas savimi, kad sukursime tikrai europietiško tipo aukštąją mokyklą, tai ir kitų pasitikėjimas mumis, kurį rodo Šiaurės kraštų Universitetų dėmesingumas ką tik atsikūrusiam Vytauto Didžiojo Universitetui.

Aš taip ir nesupratau, ar J. Vilemas tikrai buvo įsitikinęs, kad užsienio lietuviai dalyvaus Universiteto atkūrimo darbuose tik simboliškai, ar jis sąmoningai to siekė, nesitikėdamas asmeninės jų paramos ir tą dalyvavimą laikydamas priemone nušalinti jį nuo Universiteto vairo. Matyti, būta ir to, ir kito, nors aš manau, kad akademiką gana sėkmingai kurstė nedidelė grupė žmonių (Atkūrimo tarybos „aktyvas“), žiūrėjusių į jį, kaip į vėliavą, po kuria galės sėkmingai išsidalyti portfelines nišas. Žinoma, aš neatmetu ir politinio užsakymo. Dar gegužės pabaigoje viena labai atsakinga partijos miesto komiteto darbuotoja neatsargiai pareiškė, kad „apie jokių užsieniečių dalyvavimą negali būti nė kalbos – mes neturime, kur jų priimti!“ Nemanau, kad tai buvo nutarta be akademiko žinios. Juk jis – LKP miesto komiteto biuro narys.

Būtų neteisinga sakyti, kad J. Vilemas iš pat pradžių užsibrėžė gauti rektoriaus kėdę. Kitaip jis nebūtų rėmęs V. Domarko idėjos reorganizuoti KPI į Vytauto Universitetą. Nebūtų jis ėjęs dirbti ir KPI prorektorium Universiteto reikalams, jei šis absurdiškas projektas būtų realizuotas. Ši vieta buvo „rezervuota“ A. Karobliui, ir J. Vilemas būtų pasirodęs arenoje tik kai Universitetas taptų iš tikro savarankiškas. Galima tik numanyti, kad akademikui reikėjo populiarumo, ypač prisiminus nesėkmingą bandymą tapti kandidatu į TSRS liaudies deputatus. Universiteto atkūrėjo vardas tam gražiai pasitarnautų. Tačiau konferencija atėmė iš Atkūrimo tarybos šią garbę ir iš esmės pakeitė situaciją, priversdama ją imtis aktyvios veiklos jau dabar, o ne 1990–91 metais.

Birželio 23 d. Atkūrimo tarybos ir Centro valdybos Lietuvoje esančių narių bendras posėdis prasidėjo labai nervingai. J. Vilemas kaltino mane, kad žlugdau Universiteto atkūrimo darbą, paskutiniu momentu pakišdamas alternatyvinį statutą, kurio niekas manęs neįgaliojo ruošti. V. Domarkas taip pat pritarė, kad jis susipažinęs tik su vienu statuto projektu, bet, laimė, pasirodė, kad šis projektas buvo Centro darbinės grupės paruoštas. Daugelis posėdžio dalyvių susirinko į KPI Centrinius rūmus kiek anksčiau, taigi ir nepastebėjo 16 val. ten pradėjusių buriuotis piketuotojų. Todėl, kai KPI rektorius pranešė, kad prieš rūmų langus susirinko minia su plakatais, auditorija jau buvo pakankamai įkaitusi ir į šią žinią mažai kas atkreipė dėmesį. Tačiau V. Domarkas buvo atkaklus: jo darbuotojai labai įsižeidę, piketas vyksta prieš KPI rūmus, todėl praeiviams susidarys neteisingas įspūdis, prieš ką piketuojama. Piketas turi arba pasitraukti arba... patys posėdžiautojai turi pasiieškoti vietos kitame pastate.

Neprisimenu, kas pasiūlė piketuojančius pakviesti į salę, bet tai buvo iš tikro vienintelis teisingas žingsnis, beje, iš dalies lėmęs ir tolesnę diskusijų eigą. J. Vilemas ir jo bičiuliai tarytum pamiršo dar prieš keliolika minučių atkakliai kvietę neapgaudinėti savęs ir kitų, kad užsienio lietuviai kažkuo realiai prisidės prie Universiteto atkūrimo. Tiesa, jie dar bandė lyg šiaudo stvertis paskutinio argumento: „Mes neturime nė vienos savo kėdės. Išeivijos mokslininkai bus laukiami po poros – trejeto metų, kai šiek tiek prakusime. O dabar tik apsijuoksime prieš juos su tokia aukštąja mokykla.“

Tačiau tašką ginčams padėjo Vytauto Statulevičiaus replika: „Galima pradėti kurti Universitetą, neturint ištaigingų rūmų ir įrengtų laboratorijų, tačiau negalima pradėti nuo skurdžių idėjų. Mūsų tautiečiai puikiai žino, kur jie ruošiasi atvykti. Ką mes dar galime paslėpti nuo jų?“

Tą dieną pavyko išgauti pasižadėjimą, kad užsienio lietuvių teisės Universitete nebus ribojamos. Posėdyje buvo sudaryta ir Taikinamoji komisija, įpareigota parengti kompromisinį Universiteto statuto projektą. Atkūrimo tarybos siūlymu į ją įėjo profesoriai R. Baltrušis, V. Paliūnas, S. Masiokas ir A. Smailys. Centro atstovais tapo akad. L. Kairiūkštis, prof. A. Čižas iš V[ilniaus] I[nžinerinio] S[tatybos] I[nstituto], prof. A. Žygas iš Čikagos ir aš. Pirmininkauti pakvietėme žmogų iš šalies – teisininką Juozą Šatą. Sutarėme galų gale ir dėl Universiteto vardo: 16 balsų prieš 14 buvo nubalsuota, kad jis, kaip ir seniau, vadinsis Vytauto Didžiojo Universitetu (be žodžio „Kaunas“, kurį pridėti siūlė oponuojanti grupė).

„Taikinamoji“ komisija statuto projektą, kiekvienos pusės aptartą dar atskirai, svarstė 5 valandas be pertraukos. Tokį jį iš esmės ir patvirtino Atkūrimo taryba Lietuvos TSR A[ukščiausiosios] T[arybos] sesijos, vykusios liepos 4 d., išvakarėse, beje, kaip paprastai taip ir nesusirinkus dalyvių kvorumui. Sesija tarytum baigė juridiškai įforminti Universitetą, priimdama Vytauto Didžiojo Universiteto įstatymą. J. Vilemas sesijoje padarė pranešimą, tačiau jis viešai taip ir neatšaukė pradinio statuto varianto, kurį vieningai pasmerkėme, tačiau kuris, nors ir niekieno netvirtintas, buvo išsiuntinėtas deputatams kaip sesijos dokumentas. Trauktis teko patylomis.

Tuo lyg ir, atrodytų, buvo galima padėti tašką, bet liepos 19 d. į Lietuvą atvažiavo Algirdas Avižienis, prestižinio Kalifornijos universiteto profesorius, vienas iš Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro direktorių. Atvyko su konkrečiais pasiūlymais ir jau rytojaus dieną įvyko susitikimas su Mokslų akademijos vadovais ir prezidentu Juru Požela. A. Avižienis siekė susitarti dviem principiniais klausimais: dėl Mokslų akademijos dalyvavimo kuriant Universitetą ir akademinio Senato formavimo principų.

Kompromisinis statutas, kurį galiausiai parengėme, numatė Lietuvai ir išeivijai atstovaujančių Senate narių skaitlinį paritetą. Pagal A. Avižienio atsivežtą projektą, tie išeivijos mokslininkai, kurie pretenduos lapkričio mėnesį vyksiančiame suvažiavime Čikagoje būti išrinktais Senato nariais, turi įsipareigoti septynerių metų laikotarpyje metams atvykti dirbti į Vytauto Didžiojo Universitetą, pasikviesti į savo Universitetą vieną Lietuvos aspirantą, aprūpinti jį stipendija bei pastoge, kad per trejus metus jis paruoštų filosofijos daktaratą. Todėl, profesoriaus nuomone, ir Lietuvai atstovaujanti Senato dalis turi būti renkama ir sudaryta iš žmonių, kurie dirbs Universitete.

Tai buvo skaudus klausimas, kadangi, siekdami susitarimo, mes sutikome su tuo, kad Atkūrimo taryba įeitų į Senatą *in corpore* be rinkimų. Tiesa, iš pradžių bandžiau siūlyti, kad į Senatą įeitų tik tie Atkūrimo tarybos nariai, kurie buvo išrinkti (30 asmenų), be įėjusių į ten pagal pareigas. Tada būtume išvengę nesusipratimo, kad vienų aukštųjų mokyklų vadovai tampa konkuruojančios mokyklos Senato nariais. Kitas mano siūlymas buvo įtraukti į Senatą tik tuos Tarybos ir Centro valdybos narius, kurių mokslinių interesų kryptis atitinka studijų Universitete profilį. Tačiau iš prof. S. Masioko reakcijos supratau, kad užmyniau ant nuospaudos. Ne vienam Universiteto atkūrimas tapo prestižiniu užsiėmimu ar hobiu.

Kad nesukursim Kaune rimtos aukštosios mokyklos, nepasitelkę talkon Vilniaus humanitarų ir socialinių mokslų specialistų, kurių daugelis dirba Mokslų akademijos institutuose, supratome visi, net ir J. Vilemo štabas. Deja, jo bandymai prisikviesti Vilniaus žmones nebuvo sėkmingi ir, mūsų visų nelaimei, tik skatino ambicinius įsikalbėjimus, kad Universitetą kursime mes, kauniečiai. Tačiau realiai kitaip būti ir negalėjo. Žmogus, nesijaučiąs savo žemės šeimininku, nebus ir geras darbininkas. O juk vilniečiai į Kauną buvo kviečiami tik kaip konsultantai ar paskaitininkai be teisės tvarkyti Universitetą. Net humanitarų posėdžiams pirmininkavo matematikas A. Karoblis.

Vytauto Didžiojo Universitetas buvo atkurtas labai palankiu laiku. Nepasitenkinimas moraliai subankrutavusia tarybine mokymo sistema pasiekė apogėjų, ir Lietuvos mokslininkai ir kūrėjai ėmė intensyviai ieškoti išeities. Kauno Universitetas atvėrė kelius išbandyti naujas idėjas. Todėl jo atsikūrimas sudarė palankias sąlygas konsoliduoti Lietuvos akademines pajėgas, nežiūrint visų bandymų kurstyti Vilniaus–Kauno antagonizmą, kuriam, deja, ne visada išlikdavome atsparūs. Didelį suinteresuotumą parodė ir Mokslų akademijos vadovai. Juras Požėla ne kartą viešai pabrėžė, kad iš carinės Rusijos perimtas Akademijos modelis tokioje nedidelėje šalyje kaip Lietuva nepasitvirtino. Vakarų šalyse pagrindiniai moksliniai išradimai gimsta Universitetų laboratorijose. Todėl ir mes turime ieškoti kelių apjungti akademinį mokslą su universitetiniu mokymu.

Tačiau vilniečių domėjimąsi Vytauto Didžiojo Universitetu atšaldė ne tik Atkūrimo tarybos pretenzijos į Universiteto tvarkymo monopolį, bet ir tai, kad Taryba taip ir neišdrįso atsitraukti nuo esminių tarybinės aukštosios mokyklos stereotipų. Pavyzdžiui, nebuvo priimtas Centro valdybos siūlymas orientuotis į vakarietišką mokslinių laipsnių sistemą (bakalauras, magistras, filosofijos daktaras, pilnas daktaras), pagrįstą dviejų lygių studijomis (*undergraduate and graduate studies*). Tai savotiškai šokiravo, nes tik europietiško Universiteto koncepcija galėjo tarnauti pagrindu konsoliduojant išeivijos ir visos Lietuvos pažangiąsias mokslines jėgas. Ir tik bendros visų pastangos gali pakelti VDU į tą pripažinimo rangą, kurį jis turėjo tarpukario metais.

Šiandieną galima laiminti tą aktyvumą ir užsispyrimą, kurį parodė A. Avižienis ir V. Statulevičius. Nes rugpjūčio 14 d. po varginančio pasitarimo J. Požėlos kabinete, kuriame dalyvavo Mokslų Akademijos vadovai, Centro valdybos nariai ir Atkūrimo tarybos aktyvas, mes galiausiai pasiekėme susitarimą ir dėl Universiteto koncepcijos, ir dėl Senato sudarymo principų. Rinkimai į Senatą Lietuvoje buvo paskirti

lapkričio 3 dienai. Tačiau net ir dabar, rugpjūčio 15 d., kai aš rašau šį straipsnį, nesu visai ramus dėl šio susitarimo. Per daug sunkių kelių mes ėjome į Universitetą, per daug asmeninių interesų raizgos aplink jo duris.

Jaučiu, kad savo rašinyje jau gana išsiplėčiau, nors ir laikiausi nuostatos nenukrypti į detales, nelėmusias pagrindinių įvykių eigos. Todėl skaitytojas gal atleis man, kad apėjau tylomis ir stojamuosius egzaminus, ir patyliukais vykusį Universiteto personalo formavimą bei kitus įvykius, kurių veiksme pats tiesiogiai nedalyvavau.

Aš neaprašiau ir didelio praktinio darbo, kurį atliko Atkūrimo taryba, rūpindamasi patalpomis, Universiteto finansavimu ir kitais klausimais. Norėjosi susikoncentruoti ties klausimu, kuris man atrodo svarbiausias.

Pabaigai keletas pastabų ir pasvarstymų.

Pirmiausia: nors šiame rašinyje dažnai miniu J. Vilemą ir A. Karoblį, nenoriu, kad skaitytojas susidarytų įspūdį, jog mūsų kova – tai kartu ir kažkokios asmeninės sąskaitos. Jurgis Vilemas – sportiškos išvaizdos ir privačiai bendraujant labai malonus žmogus. Aš tai sakau, nors ir buvau ne kartą jo užsipultas. A. Karoblis, kuris Atkūrimo taryboje vaidino „pilkojo kardinolo" vaidmenį, be grynai asmeninio pobūdžio tikslų, šioje kovoje, man rodosi, tikėjosi pasiekti prieš mane moralinį revanšą už pralaimėjimą rinkimuose į Sąjūdžio Seimą. Universiteto atkūrimas turėjo būti jo skrydis ir jis nepasitikėjo niekuo, kas dar savarankiškai bandė rūpintis Universiteto reikalais, nepasitikėjo užsieniečiais lietuviais, kuriuos konferencijoje bandė įtikinti, kad jiems nedera nieko daryti, kad viskas jau padaryta ir Universitetą atkurti gali tik Atkūrimo taryba.

Antra, aš noriu, kad mes visi suprastume duoto žodžio vertę, nes kai žodis neturi vertės, nėra ir pasitikėjimo. Amerikoje patikimo partnerio žodis atstoja šimtus pažymų, kuriomis ginkluojasi mūsų biurokratas, nes tas bendravimas visuomenėje grindžiamas pasitikėjimu, ir vargas tam, kas tą pasitikėjimą prarado. Todėl manau, kad jūs suprasite, kodėl taip svarbu buvo apginti konferencijoje duotą pažadą: Universitetą kurti kartu su pasaulio lietuviais. Žinoma, mes prisiėmėme didelę atsakomybę, paskelbdami, kad atkuriame Vytauto Didžiojo Universitetą, bet tada buvo pats laikas jungtis visiems pasaulio lietuviams kartu ir pradėti pertvarką savo namuose jau šiandien. Mes turėjome apginti savo idėją, savo pareiškimą, nes pasaulis sužiuro į mus – juk tai visoje imperijoje pirmas laisvas Universitetas!

Aš nenoriu sakyti, kad buvo sunku... Greičiau buvo skaudu, kad toks gajus stalinizmo recidyvas pačiuose mumyse, kad kasdien atrandame Sąjūdyje tuos, kuriems neliko trupinio nuo partijos stalo ir kurie atėjo dėl tų pačių trupinių. Keistos man kalbos, kad „mes sukursime Universitetą ir be užsienio lietuvių, o jie be mūsų – ne", nes tai primena akcijų paketo dalybas, lyg Universitetą kurtume sau, o ne Lietuvai. Nesuprantu ir tų, kurie matė taip nesavanaudiškai ištiestoje tautiečių rankoje amerikonizacijos pavojų, kurie vėl pretendavo dalyti portfelius ir privilegijas, nepamiršę tai įrašyti net į savo Tarybos statutą. Ir iš kur toks naivumas kurti europietišką Universitetą be ten dirbančių mokslininkų pagalbos, kai patys tiek metų vargome muštru kaustytai tarybinei mokslo sistemai (nesvarbu, suvokėme tą skaudžią tiesą, ar ne)...

Būkime budrūs!

Ketvirtas raundas tik prasideda...

Nr. 326. Atkūrimo dalyvių retrospekcijos: Joana Misevičienė

Ratkevičiūtė-Misevičienė, Joana. Omnia principium grave est (Kiekviena pradžia sunki). In *Vytauto Didžiojo universiteto ir Lietuvių katalikų mokslo akademijos 70-metis*. – Kaunas: Litera, 1993, p. 75–86[249].

Omnia principium grave est (Kiekviena pradžia sunki)

1922-ji ir 1950-ji – tai lyg Lietuvos (Kauno Vytauto Didžiojo) universiteto paminkliniame akmenyje iškaltos gimimo ir mirties datos. Šio universiteto nueito kelio atkarpa istoriniu požiūriu apgailėtinai trumpa. Nepaisant to, ji pakankamai ženkli: praturtintas lietuvių tautos intelektualusis lobynas, padėtas tvirtas Lietuvos edukacinio rūmo pamatas.

[249] Pirminis straipsnio variantas pavadintas „Vytauto Didžiojo universitetas Kaune", buvo baigtas rašyti 1990 m. spalio 30 d. ir liko rankraštyje (AAA, f. 5, ap. 5, b. 11). Perrašytas jis buvo paskelbtas – Ratkevičiūtė-Misevičienė, Joana. Humanitarinės kultūros link. Atkuriamasis VDU laikotarpis. In *Mokslas ir gyvenimas*. 1992, Nr. 1, p. 8–9. Stipriai išplėsta trečioji straipsnio versija leidyklai „Litera" buvo įteikta 1992 m. vasarą. Pastaroji versija perspausdinama šiame rinkinyje.

Kaip žinia, 1950-ųjų spalio 31 d. SSSR Aukštojo mokslo ministro nutarimu, pakėlęs karo ir tebenešantis okupacijos naštą Kauno universitetas uždaromas, o jo bazėje įkuriami Kauno politechnikos ir Medicinos institutai. Kritus lyg pakirstam ąžuolui Kauno Vytauto Didžiojo universitetui, pamažu ima blėsti Kauno miesto ir jo regiono humanitarinė dvasia, užleisdama vietą racionalistinei technokratinei mąstysenai. Tuo būdu pažeidžiamas humanitarinės ir racionaliosios minties balansas.

Naujos kryptys, nauja ideologija ėmė formuoti ir naują žmogų – veikiau materialinių nei dvasinių vertybių garbintoją. Technokratiškasis racionalumas labai lengvai skynėsi kelią, užgoždamas dvasingumą, o neretai ir civilizuotame pasaulyje pripažintas moralines nuostatas. Taigi, jei Vilnius pokario metais sutelkė svarbiausias Respublikos humanitarines pajėgas, Kaunui atiteko akivaizdžiai materialėjančio miesto karūna. Be to, Vilniaus valstybinis universitetas liko vienintele okupuotos Lietuvos universitetinio profilio aukštąja mokykla.

Kartais įvykiai susiklosto taip: šiandien įvyksta tai, apie ką dar vakar nė nesvajojome. Nesustabdomas laikas verčia ne tik istorijos puslapius – jis verčia karalius ir imperatorius nuo sostų ir pjedestalų... Laikas skaldo į niekingai smulkius grumstelius granito tvirtumo santvarkų ir sistemų uolas, šaukšte vandens paskandina galingas daugiatūkstantines partijas, silpnam suteikia jėgą, stiprų sutramdo...

1988-ųjų birželis – tai tikras stebuklas, kurio ir liudininkais, ir dalyviais buvome patys. Stojo palankus metas atversti tautos metraštį, surasti jame šventą tėvų praeities tiesą skelbiantį žodį, sakinį ir jį tęsti vardan Tėvynės ateities. Panūdome atgaivinti, atstatyti, atkurti...

Idėja, nelyginant tas grūdas: pasėtas į pavasario saulės pašildytą dirvą, jis dygsta, auga, bręsta ir duoda vaisių. Kas pirmasis sudaigino, išaugino ir subrandino Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) atkūrimo idėjos grūdą? Visiškai aišku ir tikrai įrodoma – tai profesoriaus Alfredo Smailio „Kauno tiesoje“ pasirodęs straipsnis „Atkurkime Vytauto Didžiojo universitetą“[250], sukėlęs audringą visuomenės reakciją Respublikos spaudoje, visuomenės susirinkimų salėse, aukštųjų mokyklų auditorijose, įstaigose ir net draugų, pažįstamų sueigose. Prasidėjo VDU atkūrimo galimybių, būdų ir ypač būsimo universiteto modelio svarstymai. Pasiūlyta kelios dešimtys atkuriamojo universiteto sampratų. Tačiau idėja ir jos įgyvendinimas – ne vienas ir tas pats. Lengva kalbėti, bet sunku daryti. Išryškėjo dvi, t. y. „pro“ ir „contra“ stovyklos[251]. Nors „pro“ pusė buvo ir gausesnė, bet „contra“ pusėje atsidūrė ne vienas „vedantysis“ intelektualas. Tai kėlė visuomenės nuostabą ir net pasipiktinimą. Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio (LPS) Kauno grupės, kultūros, švietimo darbuotojų bei Kauno visuomenės pastangų dėka VDU prisikėlimo idėjos užgniaužti nepavyko.

Vienas pirmųjų ir aktyviausių šios idėjos rėmėjų buvo Lietuvos kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1988 m. rugsėjo 14 d. Kauno politechnikos instituto (KPI) Statybos fakulteto aktų salėje surengęs forumą: „Kauno universitetas: būti ar nebūti?“ Forume dalyvavo žymūs Lietuvos mokslininkai: V. Statulevičius, K. Ragulskis, M. Lukšienė, V. Merkys, L. Kairiūkštis, R. Baltrušis, A. Smailys, J. Vilemas, „Aukuro“ vadovas G. Kostkevičius, A. Karoblis, KPI profesūra, docentai, dėstytojai ir daug kauniečių, kuriuos jaudino VDU likimas. Į forumą atvyko ir tuometinės Lietuvos komunistų partijos Kaimo miesto komiteto bei Liaudies švietimo ministerijos atstovai. Būta pozityvių ir negatyvių nuomonių, bijota VDU, kaip naujo konkurento, nepatikėta idėjos įgyvendinimo realumu, tačiau didžioji dauguma forume dalyvavusių mokslininkų ir visuomenės atstovų VDU tkūrimo idėją entuziastingai parėmė. KPI doc. G. Kostkevičiaus pasiūlymu čia pat, salėje, sudarytą VDU Atkūrimo komitetą karštais plojimais sveikino daugelis susirinkusiųjų. Šio Komiteto narių parengtos Kauno intelektualiosios visuomenės anketinės apklausos rezultatai patvirtino jų pritarimą ir norą atkurti humanitarizuotą Universitetą Kaune. Šį forumą tektų laikyti ne vieninteliu, bet vienu svarbesnių veiksnių, davusių impulsą teleforumams, spaudai, laiškams, įvairioms diskusijoms VDU atkūrimo klausimu.

„Aukuro“ klubo iniciatyvą perėmė Vilniaus universiteto Kauno vakarinio (dabar – Humanitarinis) fakulteto (VU KHF) LPS rėmimo grupė, 1988 m. lapkričio 19 d. minėto fakulteto patalpose surengusi antrąjį forumą, skirtą VDU atkūrimo problemoms nagrinėti. Forume dalyvavo ir idėją rėmė LPS Seimo nariai: A. Juozaitis, A. Patackas, A. Butkus, VU KHF docentai J. Jasaitis, J. Vilutis, J. Misevičienė, A. Taparauskienė, V. Žulys, svečiai – medikai profesoriai A. Smailys, A. Baubinienė, P. Stirbys, docentai R. ir P. Jucevičiai ir kt.

Problemos aktualumas, gyvybingumas paveikė ir tuometinę Lietuvos TSR vyriausybę. Liaudies švietimo ministerija sudarė ir patvirtino respublikinę komisiją (pirmininkas – Vilniaus universiteto rektorius

250 [1]: Smailys A. Atkurkime Vytauto Didžiojo universitetą // *Kauno tiesa*. – 1988 m. liepos 29 d.

251 [2]: Inis L. Kauno universitetas: „pro“ ir „contra“ // *Komjaunimo tiesa* – 1988 m. spalio 7 d. – Nr. 193.

J. Kubilius), kuriai pavedama surinkti duomenis apie atskirų sričių specialistų poreikius Lietuvos liaudies ūkiui bei išanalizuoti abiturientų pasiskirstymą į aukštąsias mokyklas, o turinčių aukštąjį išsilavinimą – pasiskirstymą geografiniu požiūriu, ir remiantis gautais duomenimis nagrinėti klausimą dėl Kauno Universiteto atkūrimo. Komisija gavo nemažai pasiūlymų iš Lietuvos mokslo įstaigų, aukštųjų mokyklų, visuomenės dėl atkuriamo Universiteto struktūros, specialybių, materialinės bazės. Pavyzdžiui, buvo siūloma sujungti KPI ir KMI, o jų bazėje formuoti atkuriamą Universitetą su lingvistikos, filosofijos, sociologijos, teisės, biologijos, fizikos, medicinos specialybėmis; kita ryški mintis – sukurti naujo tipo fundamentalaus Humanitarinio profilio aukštąją mokyklą. Po ilgų posėdžių ir diskusijų komisija pripažino, jog nerealu atkurti Universitetą kurios nors Lietuvos aukštosios mokyklos pagrindu arba sujungus kelias aukštąsias mokyklas. Komisijos nuomone, „tikslinga Kauno Universitetą atkurti pamažu plečiant Vilniaus Universiteto vakarinį fakultetą, įvedant jame jau nuo 1989 metų dieninio mokymo filologinio ir ekonominio profilio specialybių grupes, jas perkeliant iš kitų aukštųjų mokyklų", – rašė Česlovas Medalinskas straipsnyje „Kauno Universitetas: svajonė ir realybė"[252]. Šią komisijos nuostatą patvirtina 1988 XII 27 d. Švietimo ministerijos kolegijos nutarimas Nr. 47a.

Savaime suprantama, kad toks respublikinės komisijos sprendimas netenkino nei Kauno miesto, nei jo regiono, nei pagaliau visų tų žmonių, kurie siejo VDU atkūrimą su visos tautos atgimimo samprata, humanistinės-humanitarinės minties renesansu. Ir vėl išsiliejo nuomonių, pasiūlymų, prieštaringų samprotavimų upė... „Universitetas ne vien puošmena. Reikia ne iškamšos, ne vien iškabos ir amžių garbės monumento, sudarinėjamo iš pasitaikiusio specialybių mišinio. Reikalingas naujas fundamentalaus ir humanitarinio mokslo židinys. Jo reikia Respublikai, o ypač Kaunui" – rašo grupė Vilniaus ir Kauno intelektualų straipsnyje „Kauno universitetas! Koks?"[253] O Vilniaus inžinerinio statybos instituto Fizikos katedros docentas Rimgaudas Bendorius straipsnyje „Ar stinga Lietuvai humanitarų?"[254] pataria: „... ką bedarytume, nepamirškime, kad tvarkydami Kauno reikalus, nepakenktumėm nei Lietuvai, nei šiuo metu šalyje ne taip jau stipriam (silpna bazė, trūksta lėšų fundamentaliems tyrimams) Vilniaus, Lietuvos sostinės, Universitetui." Vertėtų atkreipti dėmesį ir į tuometinės Kauno miesto valdžios pozicijas VDU atkūrimo klausimu. Profesorius Povilas Zakarevičius straipsnyje „Vytauto Didžiojo universiteto aktūrimas prasideda"[255] rašė apie Kauno miesto vykdomojo komiteto darbo grupės pasitarimą VDU atkūrimo klausimu, kuriame dalyvavo ir jis pats: „Darbo grupė pritarė Kauno Universiteto atkūrimo respublikinės komisijos nuomonei, kad naujos aukštosios mokyklos Kaune organizavimas turi padėti spręsti dvi problemas: rengti tokių universitetinio profilio (pirmiausia humanitarinio) specialybių absolventus, kurie Lietuvoje nerengiami, o poreikis yra, arba kurių paruošiama nepakankamai; humanitarizuoti miesto socialinę infrastruktūrą, kuri šiuo metu yra ryškiai hipertrofuota technokratizmo linkme. Todėl kai kurių autorių siūlomi variantai atkurti Universitetą, sujungiant Politechnikos bei Medicinos institutus ir VVU vakarinį fakultetą, nepriimtini, nes tai nei vienos iš šių dviejų problemų neišspręs – humanitarizavimo pusėn nesikeis nei studentų, nei mokslinio bei pedagoginio personalo sudėtis. Esminiai poslinkiai galimi tik steigiant Humanitarinio profilio fakultetus, katedras, kuriose dirba atitinkamų specialybių dėstytojai". Šiame posėdyje taip pat pritarta respublikinės komisijos siūlymams Universiteto atkūrimą organizuoti etapais, iš pradžių plečiant VVU vakarinį fakultetą, pradedant jame organizuoti dieninio skyriaus grupes, jo bazėje sukuriant keletą fakultetų ir tik po to skelbti galutinį VDU atidarymą. Pasitarime dalyvavo LKP miesto komiteto antrasis sekretorius Z. Kazakevičius, kuravęs šį klausimą ir respublikinėje komisijoje, ir miesto Vykdomojo komiteto pirmininkas Petras Staškūnas. Taigi miesto valdžios nuomonė aiški.

Entuziastingai nuskambėjo Lietuvos kraštotyros draugijos Kauno skyriaus nario Aurelijaus Noruševičiaus kvietimas pradėti Kauno Universiteto atkūrimą nuo Kraštotyros fakulteto. Straipsnyje „Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakultetas į pagalbą kviečia visus"[256] A. Noruševičius rašo: „Vasario 23 dieną, nepaisant kai kurių skeptikų pranašysčių, buvusiųjų Vytauto Didžiojo universiteto pirmųjų rūmų (dabar KPI Mechanikos fakultetas) didžioji auditorija buvo pilnutėlė. Universitete Kraštotyros fakultetas pradėjo didelį ir rimtą darbą. Tituluotasis mokslininkų elitas dar diskutuoja, kaip daryti: atkurti VDU arba įkurti naują aukštąją mokyklą, o Universitetas, tiesa, visuomeniniais pagrindais veikia ir jau

252 [3]: Medalinskas Č. Kauno universitetas: svajonė ar realybė // *Tiesa*. – 1989 m. – Vasario 2 d. – Nr. 28.

253 [4:] Antanaitis V., Dziegoraitis A., Gutmanas A., Kudaba Č., Mickis A., Snarskis B., Šerkšnys G., Venslauskas M. Kauno universitetas. Koks? // *Komjaunimo tiesa*. 1989 m. sausio 31 d., Nr. 21.

254 [5]: Bendorius R. Ar stinga Lietuvai humanitarų? // *Komjaunimo tiesa*. – 1989 m. sausio 31 d., Nr. 21.

255 [6:] Zakarevičius P. Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas prasideda // *Kauno tiesa*. – 1989 m. vasario 17 d., Nr. 41.

256 [7:] Noruševičius A. Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakultetas į pagalbą kviečia visus // *Kauno tiesa*. 1989 m. kovo 12 d., Nr. 60.

gauna rimtų visuomenės užsakymų. Užsiėmimus lanko per šimtą studentų. Visi jie, susibūrę į atskiras sekcijas, atlieka pirmuosius savarankiškus tyrimo darbus. Paskaitas skaito, praktinius užsiėmimus veda žymūs kraštotyrininkai, mokslininkai, muziejininkai, archyvarai, kultūros veikėjai, aukštųjų mokyklų dėstytojai". Straipsnio gale autorius kviečia kauniečius aktyviai dalyvauti VDU Kraštotyros fakulteto veikloje, nurodydamas adresą: K. Donelaičio 13, LKD Kauno skyriaus prezidentui (Universitetui). Nors šis fakultetas gyvavo neilgai, tačiau tai buvo dar vienas pakankamai galingas smūgis, paleistas į „contra" komandos vartus.

Nepasitenkinimas respublikinės komisijos sprendimu augo ir brendo. Tai rodė straipsniai spaudoje, laiškai į radiją, televiziją. Įvertinę susidariusią padėtį, iniciatyvos ėmėsi Kauno mokslininkai. Susibūrė dar viena VDU atkūrimo iniciatyvinė grupė: profesoriai A. Smailys, St. Masiokas, A. Gutmanas, P. Zakarevičius, V. Paliūnas, docentai A Karoblis, J. Misevičienė, M. Venslauskas, B. Snarskis ir akademikas J. Vilemas. Iniciatyvinės grupės tikslas – suburti kauniečių mokslininkų kolektyvą, kuris rūpintųsi VDU atkūrimu. Respublikinės komisijos išvadų atžvilgiu iniciatyvinė grupė buvo diametraliai priešingose pozicijose: Universitetą privalu atkurti nedelsiant ir nerenkant trupinių nuo kitų stalo. Šias mintis iniciatyvinės grupės nariai išsakė 1989 m. vasario mėn. LKP miesto komiteto antrojo sekretoriaus Z. Kazakevičiaus kabinete, dalyvaujant kitų Kauno aukštųjų mokyklų rektoriams, mokslininkams. Diskusijos konkrečių rezultatų nedavė. Taigi iniciatyvinė grupė pasiliko sau teisę organizuoti VDU Atkūrimo tarybą, remdamasi demokratiškų rinkimų principu. 1989 m vasario 17 d. VVU KHF Užsienio kalbų katedroje įvyko pirmasis šios grupės protokolinis susirinkimas, skirtas VDU Atkūrimo tarybos apimties (30 asmenų), rinkimų procedūros ir būsimo universiteto studijų krypčių svarstymui. Prieita bendros nuomonės, kad rinkimus į VDU Atkūrimo tarybą (toliau – Taryba) reikėtų organizuoti dviem etapais: 1) 120 Kauno miesto ir regiono mokslo daktarų ir profesorių slaptu balsavimu rinks pirmąją 50 asmenų grupę, 2) visuotiniame Kauno mokslininkų susirinkime, kuriame teisę balsuoti turės irgi tik mokslo daktarai ir profesoriai, iš pirmosios 50 asmenų grupės turės būti išrinkta slaptu balsavimu 30-ties narių VDU Atkūrimo taryba. Pavojus, kad VDU Atkūrimo taryboje dominuos techniškųjų, medicinos, veterinarijos, miškininkystės ir kitų taikomųjų mokslo sričių atstovai, buvo akivaizdus. Humanitarų – profesorių ar mokslo daktarų – praktiškai Kaune nebuvo. Atsižvelgiant į esamą situaciją, buvo nutarta humanitarams aukščiausių reikalavimų netaikyti ir, atsižvelgus į kandidato specialybę, dalykines, pilietines bei etines savybes, taip pat nusiteikimą dirbti atkuriamo Universiteto labui, suteikti galimybę būti renkamam į VDU Atkūrimo tarybą. Iniciatyvinė grupė (vėliau vadinama darbine) svarsto studijų kryptis, preliminarinę universiteto struktūrą, būsimų specialybių, disciplinų ir kt. klausimus, pasitelkia į pagalbą kuo daugiau specialistų, norinčių ir galinčių dalykiškai bei kvalifikuotai spręsti daugybę su Universiteto kūrimu susijusių klausimų. Formuojama Filologijos fakulteto (krypties) koncepcijos projekto rengimo grupė (V. Kubilius, B. Vaškelis, J. Girdzijauskas, V. Areška, V. Žulys, A. Butkus, J. Misevičienė, L. Palmaitis, A. Radzevičius, J. Vilutis ir V. Kučinskas); Menų fakulteto (krypties) koncepcijos projekto rengimo grupė (V. Palys, V. Stauskas, K. Stoškus, J. Minkevičius, K. Jakovlevas-Mateckis, L. Kostkevičiūtė, J. Antanavičius, R. Čepinskis, E. Šimatonis, J. Girdzijauskas, A. Vengris); istorijos (R. Merkienė, L. Mulevičius, R. Misiūnas, A. Tyla, R. Marčėnas, J. Oksas, R. Samulionienė, S. Gečas, B. Makauskas); Verslo valdymo ekonominių ir teisinių problemų (P. Zakarevičius, A. Buračas, J. Šatas, R. Kalvaitis, A. Taparauskienė, B. Martinkus, V. Gronskas); Matematikos-fizikos mechanikos (K. Ragulskis, V. Paliūnas, R. Šeinauskas, A. Karoblis, A. Abišala, V. Statulevičius, V. Ambrasas, L. Telksnys, A. Šiuša, B. Grigelionis, R. Asauskas, J. Dudonis, P. Rupšys, J. Vilemas); Informatikos (A. Avižienis, V. Kaminskas, V. Rėklaitis, A. Žilinskas, H. Pranevičius, G. Kostkevičius, R. Šeinauskas, V. Domarkas, A. Vidžiūnas, E. Telešius, P. Živatkauskas, B. Snarskis, A. Baskas, A. Asauskas). Sudaromos ir materialinės bazės kūrimo (G. Krutulis, L.Turauskas) bei finansinės-ūkinės veiklos grupė (V. Domarkas, A. Karoblis, L. Turauskas, G. Krutulis, J. Vilemas, Z. Kazakevičius). Kauno universiteto atkūrimo projekto rengimo grupė (G. Kostkevičius, St. Masiokas, P. Zakarevičius, Z. Kazakevičius, R. Baltrušis, V. Paliūnas, A. Karoblis, A. Smailys, J. Misevičienė, V. Stauskas, V. Kučinskas); Kauno universiteto Statuto rengimo grupė (A. Smailys, J. Vilemas, St. Masiokas, R. Baltrušis, V. Paliūnas, A. Karoblis, J. Šatas, P. Zakarevičius, L. Kairiūkštis, V. Palys, A. Butkus, M. Venslauskas, V. Kučinskas). Posėdžiauti teko kas savaitę, o kartais ir dažniau. Kiekvieną kartą posėdžiams buvo renkamasi į kitą vietą, kitą aukštąją mokyklą, auditoriją. Teigti, kad aukštųjų mokyklų vadovai tuomet iniciatorius sutiko „išskėstomis rankomis", būtų neteisinga. Kai kurie iš jų dar ir šiandien „griežia dantį"... Nepaisant visų sunkumų, pasitaikiusių nesklandumų arba nuomonių nesutapimo, darbinės grupės, neskaičiuodamos nei prarandamo brangaus laiko valandų, nei poilsio dienų, nepretenduodamos į materialinę kompensaciją, nepaisydamos asmeninės naudos, dirbo

didelį ir sunkų organizacinį darbą. Apie tai byloja parengtos mokymo programos, dėstomieji dalykai, apskaičiuotas auditorinis krūvis studentams ir dėstytojams, sukomplektuoti privalomai anglų kalbai vadovėliai ir kt. Šiandien visa tai jau tapo archyviniais dokumentais, rodančiais darbo krypčių bei lygių įvairovę.

Pravedus pirmąjį VDU Atkūrimo tarybos rinkimų turą, 1989 m. kovo 30 d. 120-ties Kauno aukštųjų mokyklų profesorių ir mokslo tyrimo institutų mokslo daktarų susirinkime, įvykusiame KPI Mechanikos fakulteto Didžiojoje auditorijoje (A. Mickevičiaus g. 37), slaptu balsavimu išrenkama 30-ties narių VDU Atkūrimo taryba ir 16 VDU Atkūrimo tarybos garbės narių. Skelbiama profesorių ir mokslo daktarų visuotinio susirinkimo rezoliucija, patvirtinanti VDU Atkūrimo tarybos ir Garbės narių išrinkimo faktą, įpareigojanti Tarybą veikti, kaip aukštosios mokyklos tarybai, ir kaip juridiniam asmeniui organizuoti Universiteto atkūrimą. Taryba įpareigojama parengti VDU Statutą, formuoti pagrindinės mokslinės-mokomosios ir ūkinės-finansinės veiklos kryptis, parinkti pagrindinius vadovaujančius kadrus. Taryba išsirenka slaptu balsavimu pirmininką, suformuoja laikinas darbo grupes atskiroms veiklos kryptims organizuoti, paveda Tarybos prezidiumui priimti operatyvius sprendimus, kuriuos gali atšaukti 2/3 balsų dauguma; apie veiklą informuoja visuomenę per spaudą ir kt. Suformavus atkurto universiteto Tarybą iš jo darbuotojų, profesorių, mokslo daktarų, senoji (laikinoji) Taryba baigia savo darbą.

Kiek vėliau išrinktosios VDU Atkūrimo tarybos narių sprendimu į ją kooptuoti visų Kauno aukštųjų mokyklų vadovai, miesto valdžios bei LPS atstovai – iš viso 13 asmenų.

1989 m. balandžio 7 d. Taryba susirenka į savo pirmąjį posėdį KPI centriniuose rūmuose. Posėdžiui pirmininkauja prof. R. Baltrušis, sekretoriauja filol. m. kand. kand. J. Ratkevičiūtė-Misevičienė (beje, vienintelė moteriškosios giminės atstovė VDU Atkūrimo taryboje). Darbotvarkė skelbia VDU Atkūrimo tarybos pirmininko rinkimus, prezidiumo suformavimą, atskirų veiklos sričių darbinių grupių papildymą bei galutinį suformavimą ir kt. Iš 30-ties Tarybos narių posėdyje dalyvauja 25. Kandidatais į Tarybos pirmininko postą siūlomi akademikas J. Vilemas, profesorius K. Ragulskis, profesorius P. Zakarevičius ir profesorius A. Smailys. Pastarasis savo kandidatūrą atsiima. Visi pretendentai išdėsto savo koncepcijas. VDU Atkūrimo tarybos pirmininku išrenkamas akademikas J. Vilemas, kuris Tarybos įgaliojimu sudaro prezidiumą, į kurį įeina profesoriai R. Baltrušis, V. Paliūnas, P. Zakarevičius, A. Mickis, e. prof. p. A. Radzevičius, docentai J. Misevičienė, A. Karoblis, M. Venslauskas. Doc. A. Karoblis supažindina Tarybos narius su numatytomis ir darbo grupėse aptartomis studijų kryptimis Universiteto struktūroje: 1. Istorija, 2. Filologija, 3. Ekonomika, 4. Matematika-fizika-mechanika, 5. Biologija-ekologija, 6. Informatika, 7. Menai. Vyksta intensyvus organizacinis darbas. VDU Atkūrimo tarybos prezidiumui tenka šio darbo liūto dalis.

VDU Atkūrimo taryba – ne vienintelė visuomeniniais pagrindais Universiteto labui besidarbuojanti organizacija. Šalia „Aukuro“ klubas. Tarybos ir „Aukuro“ veikla – tai lyg du geležinkelio bėgiai: abi pusės šalia viena kitos, abi veda į priekį, tačiau nesusieina. „Aukuras“ organizuoja tarptautinę mokslinę konferenciją „Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno Universitetas“, kuri įvyksta 1989 m. balandžio 26–28 d. Konferencijos organizacinis komitetas (pirmininkas G. Kostkevičius, ats. sekretorė – Ramunė Mačikėnienė) atliko didelį darbą, suteikęs galimybę įsijungti į aktyvų Universiteto atstatomąjį darbą ne tik Lietuvos, bet ir išeivijos mokslinei inteligentijai. Iš konferencijoje dalyvavusių 272 asmenų 20 buvo išeivijos mokslininkai iš JAV, Kanados, VFR, Švedijos, Lenkijos. Tarp jų – prof. A. Avižienis, prof. A. Damušis, prof. L. Baškauskaitė, prof. R. Vaškelis, dr. E. Kaminskas, prof. V. Kavolis ir kt. Konferencijos dalyviai dirbo Humanitarinių (filosofija, istorija, filologija, psichologija, sociologija ir kt.), Teisės ir ekonomikos, Tiksliųjų mokslų (informatika, matematika, fizika), Gamtos (chemija, biologija, bioinžinerija ir kt.), Technikos, Medicinos, Meno mokslų sekcijose, aptardami svarbiausią dalyką – atkuriamojo VDU koncepciją. Formuojasi nuomonė, kad VDU turi rengti kvalifikuotus inteligentus, krašto ir tautos patriotus, formuoti humanitarinę mąstyseną, užkirsti kelią siaurai specializacijai bei technokratiškumui. Konferencija suformavo preliminarinį VDU modelį: VDU – tai nepriklausoma, moderni, humanitarinio pobūdžio, iš pradžių palyginti maža aukštoji mokykla. Humanitarinis lavinimas Universitete turi būti neatsiejama visų krypčių ir specialybių dalis. Pirmuose dviejuose kursuose numatoma didelė humanitarinių disciplinų įvairovė: lietuvių kalbos kultūra, etnokultūra, antropologija, politologija, sociologija, filosofija, psichologija, Lietuvos istorija, pasaulio kultūros istorija, pagrindinių pasaulio religijų studijos, informatika, ekologinė etika ir kt. Visų krypčių ir specialybių studentai galės laisvai jas pasirinkti. Visų specialybių studentai mokysis užsienio (privaloma anglų) kalbų.

Balandžio 28-ąją konferencija paskelbė VDU Atkūrimo aktą, kurį paskaitė prof. A. Avižienis, ir įsteigė Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centrą (toliau – Centras) Kaune, išrinko jo

direktorius – Kalifornijos Los Angeles universiteto prof. Algirdą Avižienį, Lietuvos MA akademiką Vytautą Statulevičių ir vicedirektorius – profesorę Liuciją Baškauskaitę (Kalifornija, Los Angeles) ir KPI doc. Gediminą Kostkevičių. Išrenkama šios naujos institucijos Centro valdyba: V. Adamkus, A. Avižienis, V. Antanaitis, K. Antanavičius, V. Areška, L. Baškauskaitė, A. Buračas, R. Kalvaitis, D. Katiliūtė, G. Kostkevičius, V. Statulevičius, K. Stoškus, B. Vaškelis, R. Vaštokas, J. Vilemas. Tai reali dviejų atskirai veikusių grupių jungtis, Lietuvos ir išeivijos mokslininkų tolimesnis bendradarbiavimas. Ateityje klausimai bus sprendžiami kolegialiai paritetiniais partnerystės pagrindais.

Konferencija padarė didelį įspūdį. Nebeįmanoma nesiskaityti nei su konferencijos dalyvių nuomone, nei paneigti priimtų dokumentų svarbos.

Akad. J. Vilemas deklaruoja ir apgina konferencijoje bei VDU Atkūrimo taryboje parengtą ir aprobuotą VDU koncepciją. ELTA paskelbia, kad Lietuvos KP CK pirmasis sekretorius Algirdas Brazauskas susitiko su grupe Respublikos mokslininkų aptarti Kauno Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimo klausimų ir kad jis, išreikšdamas Respublikos vadovybės nuomonę, palaiko mokslinės ir kūrybinės inteligentijos siūlymus atkurti Kauno Vytauto Didžiojo Universitetą ir kviečia susitikime dalyvavusius akademikus J. Vilemą, J. Kubilių, V. Statulevičių, E. Vilką, profesorius V. Domarką, A. Praškevičių, V. Antanaitį, liaudies švietimo ministrą H. Zabulį, „Aukuro" klubo pirmininką G. Kostkevičių pareikšti savo nuomonę šiuo svarbiu mūsų visuomenei klausimu. Aptarti neseniai Kaune įvykusios konferencijos dokumentai, nagrinėti įvairūs galimi keliai šiai aukštajai mokyklai atkurti, sudaryta darbo grupė, kuriai pavesta artimiausiu metu spręsti visus būtinus praktinius Kauno VDU atkūrimo klausimus. Pokalbyje dalyvavo ir kiti atsakingi Respublikos administracijos atstovai. Pokalbio dalyviai vieningai pritarė minčiai, kad būtina sukurti tokį Universitetą, kuris rengtų aukštos humanitarines kultūros specialistus prioritetinėms mokslo ir technikos kryptims, remdamasis gilia mokymo ir mokslo integracija ir glaudžiai bendradarbiaudamas su užsienio mokslo centrais.[257] 1989 m. liepos 4 d Lietuvos TSR Aukščiausios Tarybos sesijoje buvo svarstytas Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimo projektas (pranešėjas – akad. J. Vilemas)[258] ir priimtas įstatymas „Dėl Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimo". Taigi VDU įkurtas ir jam suteikiamas savarankiškos aukštosios mokyklos statusas, o Ministrų Tarybai pavedama įregistruoti VDU Statutą bei numatyti galimybes finansuoti Universiteto veiklą, kurti ir plėtoti materialinę bazę. Liepos 10-ąją buvo įregistruotas VDU atkuriamojo laikotarpio (laikinasis) Statutas.

Žvelgiant į atkuriamąjį procesą paviršutiniška akimi, gali susidaryti palyginti lengvai, sklandžiai, be jokių kolizijų vykusio atkūrimo proceso vizija. Bet tai tik paradinė statinio pusė. Iš tikrųjų gyvenime įvykių tėkmė nebuvo nei tiesi, nei lygi. Kokie šio įspūdingo rezultato užkulisiai? Savaime suprantama, kad atidaryti Universitetą (ir dar modernų, naujovišką) „ant plyno lauko" nebuvo nei lengva, nei paprasta.

Prieš akis 1989-ųjų metų VDU Atkūrimo tarybos ir prezidiumo susirinkimų protokolai. Jų daug. Kokie klausimai buvo sprendžiami? Su kokiomis kliūtimis, problemomis susidurta?

Protokolinė medžiaga teigia, kad VDU Atkūrimo taryba palankiai žiūrėjo į rengiamą balandžio mėnesį mokslinę konferenciją, buvo pasirengusi ne tik prisidėti, bet ir padėti rengėjams. Reikia pastebėti, kad konferencijos organizacinis komitetas buvo labai savarankiškas, jokių Tarybos pagalbų nesišaukiantis. VDU Atkūrimo taryba, teigiamai įvertinusi konferencijos darbą, džiaugėsi jos ženkliais rezultatais. Neliko nepastebėtas ir Vilniaus Universiteto rektoriaus J. Kubiliaus, KMI bei KPI ir kitų aukštųjų mokyklų vadovų ryškus posūkis iš „contra" į „pro" pusę. Net keliuose protokoluose vyrauja studijų krypčių, Statuto, finansinės veiklos, vadovybės, pedagoginio personalo formavimo, patalpų ir kiti su VDU funkcionavimu susiję klausimai. Vyksta VDU Atkūrimo tarybos pasitarimai su miesto valdžia, ministerija, vyriausybe. Būta sunkumų, nesklandumų ir net kolizijų. Nepaisant to, įveikusi visas negandas, užsidėjusi ant savo pečių pagrindinę organizacinio darbo naštą VDU Atkūrimo taryba nueina sudėtingą, bet rezultatyvų kelią. Jai teko įteisinti VDU egzistenciją įvairaus lygio ir svarbos instancijose, atverti stipriai užsklęstas duris, atremti ne tik skeptikų bet ir „idėjos priešų" intrigas, paskalas... Tačiau VDU Atkūrimo taryba niekuo nesistebėjo ir sąskaitų nesuvedinėjo, kaltųjų neieškojo: tai, kas vyko, – natūralu, gyvenimiška. Kiekviena pradžia sunki – OMNIA PRINCIPIUM GRAVE EST.

Ypač svarbus VDU Statutas – visos atkuriamosios institucijos pagrindinis dokumentas, todėl jam skiriama daug dėmesio. Apie tai pradėta galvoti VDU Atkūrimo tarybos veiklos pradžioje. Pirmoji VDU laikinojo Statuto rengimo komisija, suformuota pirmomis veiklos dienomis, buvo pateikusi ne vieną

[257] [8:] ELTA. Aptartas Kauno universiteto atkūrimas // *Tiesa*. – 1989 m. gegužės 17 d.

[258] [9:] Vilemas J. Įstatymo dėl Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo projektas (pranešimas) // *Tiesa*. – 1989 m. liepos 5 d. Nr. 128.

posėdžiuose aptariamą, koreguojamą variantą, tačiau 1989 m. birželio 23 d.[259] Tarybos ir Centro valdybos bendrame susirinkime VDU Statuto rengimo grupė performuojama: ją sudaro R. Baltrušis, A. Čižas, L. Kairiūkštis, G. Kostkevičius, St. Masiokas, V. Paliūnas, A. Smailys, A. Žygas. VDU atkuriamojo laikotarpio Statute – bendrieji nuostatai (Universiteto autonomijos principas, pavadinimas – Vytauto Didžiojo Universitetas, savivalda, valdymo struktūra, struktūriniai vienetai, vidaus tvarkos nuostatai, svarbiausi uždaviniai), valdymas (VDU Atkūrimo taryba, Senatas, rektoratas ir jų funkcijos), Universiteto klausytojai (studentai, laisvieji klausytojai, aspirantai, specialistų bei perkvalifikavimo fakultetų klausytojai), mokslo pedagoginis ir mokslo personalas (katedrų vedėjai, profesoriai, docentai, dėstytojai, asistentai bei mokslo laboratorijų vedėjai, mokslo bendradarbiai), inžinerinis, techninis, mokymo pagalbinis ir administracijos ūkio personalas. Universitetas visiškai savarankiškai organizuoja mokymo-mokslo procesą. Taigi naujai sudarytos grupės parengtas VDU atkuriamojo laikotarpio Statutas aprobuojamas liepos 3-ąją ir parengiamas įregistravimui.

1989 m. liepos 6-ąją prasidėjo pirmieji stojamieji egzaminai į VDU. Dar prieš tai, 1989 m. liepos 3 d.,[260] sudaromos ir patvirtinamos VDU studentų priėmimo mandatinės komisijos (universitetinė ir fakultetinės), stojamųjų egzaminų komisijos, patvirtinami jų pirmininkai, visų trijų studijų krypčių (humanitarinės, ekonomikos ir tiksliųjų mokslų) egzaminatorių sudėtis, patvirtinamas priimamų studentų skaičius, stojančių į VDU berniukų ir mergaičių lygiateisiškumas, amžiaus riba (iki 35) metų) ir kt. 1989 m. rugpjūčio 28 d.[261] svarstomi atlyginimai, stipendijos, studentų, atvykusių iš užsienio, priėmimo į VDU nuostatai, Tarybos reorganizavimo į VDU Senatą ir kt. klausimai. Taryba įgalioja akad. J. Vilemą eiti VDU rektoriaus, o doc. A. Karoblį – prorektoriaus pareigas. Iki šiol dirbęs visuomeniniais pagrindais Universitetas neturėjo nei savo patalpų, nei lėšų. Tarybai teko spręsti ir šiuos klausimus.

Didelę paramą Universitetui suteikė Lietuvos MA Fizikinių-techninių energetikos problemų institutas ir jo vadovas akad. J. Vilemas, paskolinęs ne tik dviejų kambarių patalpas Laisvės alėjoje 53, į kurias, nešini reikalingais stoti į VDU dokumentais, plūstelėjo 805 Lietuvos jaunuoliai, norintys tapti šio universiteto studentais, bet ir aprūpinęs visais dalykais, reikalingais universiteto egzistencijos pradžiai. Užrašas prie įėjimo skelbė: čia – Vytauto Didžiojo Universitetas – UNIVERSITAS VYTAUTI MAGNI. Savaime suprantama, kad nei egzaminams, nei auditoriniam darbui tų dviejų kambarių nepakako. KPI vadovybė paskolino auditorijas egzaminams, na o kas toliau? Visų žvilgsniai krypo į kaimynystėje esantį reprezentatyvų Visuomeninės politinės veiklos centrą (buvusius Politinio švietimo namus), papūtus naujiems vėjams, praradusius reikšmę ir prestižą. Laikinai einantis prorektoriaus pareigas doc. A. Karoblis ne sykį bandė suminkštinti biznieriškai nusiteikusių minėto pastato šeimininkų širdis, prašydamas paskolinti praktiškai tuščias patalpas besikuriančiam Universitetui, bet „be naudos nebuvo ir rodos": už kiekvieną kėdę, užimtą ar tuščią, šeimininkai paprašė užsimokėti... Prorektorius sukosi, kaip tik išmanė, bėgiodamas tai šen, tai ten, prašydamas tai to, tai ano. O laikrodis negailestingai skaičiavo dienas, valandas, minutes. Netrukus išauš rytas, kai reikės ne tik auditorijų, bet ir bendrabučio, bibliotekos, sporto salės, stadiono ir net poliklinikos. Ir vėl prorektorius suka galvą sau ir kitiems, bėga maratoną... Nuo liepos iki rugsėjo 1-osios – tik maža laiko atkarpėlė dideliems darbams nudirbti. Sukasi kaip voverė rate Taryba, o prezidiumas – pačiame įvykių centre. Pasirodo jau savas Vytauto Didžiojo Universiteto antspaudas tai ant vieno, tai ant kito jau Vytauto Didžiojo Universiteto firminio blanko, patvirtindamas prašytojo parašą ir prašymo rimtumą. Lėšų klausimas taip pat sprendėsi sėkmingai. Atidaroma Universiteto einamoji sąskaita Nr. 4700136 Lietuvos socialinio banko Kauno skyriuje. Kas pirmasis padės Universitetui lėšomis? Ilgai laukti nereikėjo: finansinė parama Universitetui ėmė plaukti ne tik iš pavienių asmenų, bet ir stambių susivienijimų, gamyklų, kombinatų, kooperatyvų, aukštųjų mokyklų (Veterinarijos Akademija pirmoji). O buvęs VDU studentas politinis kalinys Kazimieras Skebėra visą savo honorarą, gautą už parašytą knygą „Reikėjo mūsų kančių", paskyrė VDU reikalams. Tiesa, universitetines lėšas papildė ir tuometinė Liaudies švietimo ministerija, pervedusi į VDU sąskaitą 150 tūkstančių rublių „įkurtuvėms". Kiek vėliau VDU rems prie jo įsikūrę „Vadybos" ir „Informatikos" centrai, o dar vėliau savo žodį tars ir Lietuvos vyriausybė, suteikusi Universitetui nemažą finansinę paramą.

Akies mirksniu pralėkė neapsakomo darbymečio vasara. Artėjo rugsėjis, kviečiantis naujai atkurto VDU studentus į auditorijas. Patys negalime patikėti: metai pranoko dešimtmetį. Remiant visuomenei ir užsienio lietuviams, pritariant Respublikos vyriausybei, didelių VDU Atkūrimo tarybos bei Pasaulio

259 [10:] VDU Senato posėdžio, įvykusio 1989 m. birželio 23 d., protokolas Nr. 6.
260 [11:] VDU Senato posėdžio, įvykusio 1989 m. liepos 3 d., protokolas Nr. 7.
261 [12:] VDU Senato posėdžio, įvykusio 1989 m. rugpjūčio 28 d., protokolas Nr. 8.

lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centro narių pastangų dėka Universitetas prikeltas naujam gyvenimui. Jis vėl tarnaus Lietuvai.

1989-ųjų rugsėjo pirmoji – istorinė diena, nepanaši į išgyventas iki šiol. Tai Vytauto Didžiojo Universiteto pirmoji šventė, pirmųjų akademinių metų diena. Po Kauno muzikinio teatro skliautais 12 valandą vietos laiku nuskambėjęs gongas paskelbė iškilios šventės, organizuotos doc. Joanos Ratkevičiūtės-Misevičienės ir Algimanto Norvilo, pradžią. Ši šventė neskendo patoso jūroje: ji greičiau buvo gilaus susimąstymo, grįžimo į Lietuvos istoriją, atsakomybės už Lietuvos ateitį supratimo valanda. Teatro vyr. dailininkės Janinos Malinauskaitės scenos apipavidalinimas apgaubė šią šventę iškilmingumo, akademiškumo skraiste. Tylos minute pagerbiamos Sibiro ledynų ir Lietuvos okupacijų aukos. Prof. A. Smailys perskaito Lietuvos vyriausybės įstatymą „Dėl VDU atkūrimo", o VDU Atkūrimo tarybą, pedagogus ir studentus sveikina svečiai – Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotoja prof. Kazimiera Prunskienė, LPS Seimo Tarybos narys prof. Kazimieras Antanavičius, Kauno miesto vykdomojo komiteto pirmininkas Petras Staškūnas, tautiečiai mokslininkai: profesorius iš JAV Pranas Zundė, australietis profesorius Vytautas Doniela[262], Kauno aukštųjų mokyklų bei Vilniaus pedagoginio instituto atstovai ir kt. Į VDU studentus kreipiasi akademikas Bronius Grigelionis, prof. Vytautas Paliūnas, Algirdas Patackas, buvusio VDU rektoriaus sūnus Julius Jodelė, buvęs VDU Humanitarinio fakulteto studentas Antanas Dambrauskas, padėkos žodį tarė VDU pirmakursiai. Iškilmingą posėdį pradėjęs einantis rektoriaus pareigas Lietuvos MA Fizikinių-techninių energetikos problemų instituto direktorius akademikas Jurgis Vilemas pabrėžė, kad VDU misija – kilni ir globalinė: šis Universitetas auklės būsimuosius švietėjus, plėtos humanistinės ir demokratiškos Lietuvos tradicijas, vienys visame pasaulyje gyvenančius lietuvius. Primindamos Lietuvos žmonių patirtas kančias, atgimimo ir laisvės troškimą skamba Bernardo Brazdžionio, Kazio Inčiūros, Vytauto Mačernio eilės, skaitomos aktorių Olitos Dautartaitės ir Petro Venclovos. Nuvilnijo Maironio „Lietuva brangi" – Petro Bingelio vadovaujamo Kauno valstybinio choro pasveikinimas Universitetui. Iškilmingiausias momentas: svečiams ir profesoriams prisistato VDU studentai. Jų lūpos kartoja Šventus priesaikos žodžius: „AŠ, VDU studentas/- tė, iškilmingai pasižadu: visas įgytas žinias skirti savo Tėvynei, dosniai jas dalinti visiems Lietuvos žmonėms vardan gėrio, grožio, doros ir niekad nenaudoti jų vardan pikto..." Einantis rektoriaus pareigas J. Vilemas, VDU Atkūrimo tarybos nariai, Pasaulio lietuvių kultūros, švietimo ir mokslo centro atstovai, profesoriai, dėstytojai sveikina pirmuosius atkurto universiteto studentus. Nešini gėlėmis, trispalve iškilmių dalyviai eina prie Laisvės paminklo, padeda gėlių puokštes ir klausosi varpų muzikos, sklindančios iš Vytauto Didžiojo karo muziejaus bokšto. Ši varpų muzika – tai tėvo Viktoro ir sūnaus Giedriaus Kuprevičių išpuoselėta relikvija Lietuvai.

Atkūrimo šventė tęsiasi po senaisiais Vytauto Didžiojo bažnyčios skliautais. Ne vienas, jaunas ar pagyvenęs, atėjęs į Šv. Mišias, celebruotas bažnyčios lektoriaus kun. Ričardo Mikutavičiaus, po ilgų dvasinio užgniaužimo metų atvirai ir drąsiai paženklino savo gyvastį šventu kryžiaus ženklu, sugrįžo į šiuos maldos namus tam, kad jų niekada nebepaliktų...

Rugsėjo 3-ąją studentai rinkosi pirmosioms paskaitoms į tris išnuomotus pastatus skirtingose miesto dalyse. Jie išvydo pirmuosius tvarkaraščius, nurodančius pirmuosius užsiėmimus, paskaitas, skelbiančius pirmųjų dėstytojų pavardes. Juos pasitinka pirmieji trijų VDU fakultetų koordinatoriai-dekanai: Tiksliųjų mokslų – prof. V. Paliūnas, Ekonomikos – prof. P. Zakarevičius, Humanitarinių – laikinai paskirtas filol. m. kand. Alvydas Butkus. Jie greitu laiku turės pilno Senato išrinktą Universiteto rektorių – Kalifornijos universiteto Los Angeles profesorių Algirdą Avižienį, prorektorius Liuciją Baškauskaitę (mokymo reikalams) ir Vytautą Kaminską (mokslo reikalams). Šie studentai bus pirmieji VDU absolventai. Čia dedu tašką: pirmasis etapas apžvelgtas. Dokumentinė medžiaga – protokolai bei straipsniai spaudoje vėl sugrįš į savo lentynas, laukdami kito metraštininko.

[Dviejuose lapuose publikuotos 1989 m. kovo 30 d. išrinktos Atkūrimo tarybos narių fotografijos. Taip pat šių narių grupinė nuotrauka iš šventės Kauno muzikiniame teatre 1989 m. rugsėjo 1 d.]

262 Tekste: Daniela.

Nr. 327. Atkūrimo dalyvių retrospekcijos: Romualdas Baltrušis

Baltrušis, Romualdas. *Atsiminimų pynė*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2018, p. 381–395[263].

1988 metų balandžio pradžioje užėjęs pas mane į KPI laboratoriją KMA profesorius Alfredas Smailys kalbėjo, kad jau atėjo momentas imtis energingos veiklos Lietuvos nepriklausomybės atstatymui. Jo manymu, pirmiausiai turėtume kelti ne per daug politinio pobūdžio reikalavimus, sakysim, Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimo, po to būtina atskleisti Molotovo–Ribentropo sutarties tikrąjį turinį pažymint, kad Sovietų Sąjunga su nacionalsocialistine Vokietija Lietuvą okupuoti susitarė jau 1939 metų rugpjūčio 23 dieną. Taip pat būtina parodyti, kad ta sutartis nuo jos pasirašymo dienos yra niekinė ir Lietuvos įjungimas į SSRS yra Lietuvos okupacija.

Prof. A. Smailys siūlė pirmiausiai pradėti nuo reikalavimo Lietuvos komunistų partijai ir vyriausybei kuo skubiausiai atkurti jų suardytą VDU. Jis man sakė: „Aš imuosi tą reikalą pradėti kelti viešai, bet man reikia tvirtesnės profesorių ir dėstytojų paramos“. Prie šio reikalo greitai prisijungė kiek anksčiau, kad ir švelniai, bet kritikavęs komunistų partijos veiklą jaunas energingas jau įsteigto KPI Kultūros fondo rėmėjų pirmininkas asistentas Gediminas Kostkevičius. Sutarėme sudaryti aktyvistų grupę iškeliamai VDU atkūrimo minčiai paremti.

1988 metų balandžio mėn. 12 d. prof. A. Smailys, prof. V. Pekarskas, doc. P. Živatkauskas, doc. A. Karoblis, asist. G. Kostkevičius ir aš KPI Automatikos fakultete slapta susirinkome VDU atkūrimo reikalu.

Čia prof. A. Smailys vėl pakartojo, kad privalome visomis išgalėmis reikalauti iš sovietų valdžios atkurti laisvos minties humanitarinės krypties VDU Kaune. Laikėmės minties veikti taip, kad VDU grįžtų Lietuvai. Tačiau visuomeninėms jėgoms reikalauti komunistų partiją veikti ne pagal jų norą buvo gana rizikinga, o savarankiškai susidaręs sambūris galėjo būti palaikytas antisovietine, antivalstybine veikla ir veikėjai susodinti į kalėjimą. Tačiau visi supratome, kad komunistinė galybė yra susvyravusi.

Kadangi aš nuo penkiolikos metų fotografuodavau, tai, jausdamas to mūsų susibūrimo istorinę reikšmę, atsinešiau fotoaparatą ir pasibaigus posėdžiui dalyvius pakviečiau nusifotografuoti. Mano fotoaparato *autoknipsui* spragtelėjus, vienas iš dalyvių tyliai pratarė: „Ši nuotrauka galės būti penas saugumiečiams.“ Tačiau nė vienas neišsigandome, nors žinojome, kad KGB savo pragaištingą darbą tebedirba, rinkdama duomenis apie kiekvieną partijos nesankcionuotą veiklą.

Nepaisant visokių galimų blogybių buvo susitarta imtis Kauno mokslo visuomenės jėgomis atkurti VDU ir, kad profesorius Alfredas Smailys 1988 metų rugpjūčio mėn. 23 dieną Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje Lietuvos atgimimo jėgų sukviestame Molotovo–Ribentropo pakto, įstūmusio Lietuvą į 50 metų sovietinę okupaciją, pasmerkimo mitinge iškels reikalavimą atkurti Kaune VDU. Netrukus po to posėdžio prof. A. Smailys „Kauno tiesoje“ (1988 m. liepos 29 d.) paskelbė straipsnį „Atkurkime Vytauto Didžiojo Universitetą“, kuris parodė, kad visuomenėje kyla savarankiškos jėgos, laisvos nuo komunistų partijos nurodymų, reikalaujančios atkurti sovietų išardytą VDU.

Tada prasidėjo jau atviri svarstymai, kaip tą Vytauto Didžiojo Universitetą atkurti. Dauguma Lietuvos visuomenės, ypač tie, kurie buvo jį baigę ar jame studijavę, ir tie, kurie puikiai suprato turėtą VDU reikšmę Lietuvai, karštai pritarė jo atkūrimui. Lietuvos TSR vadovai ir komunistų partija iškeltam reikalavimui nepritarė, bet kategoriškumo vengė. Jie negalėjo suprasti, kaip be partijos ir vyriausybės aprobavimo gali kilti visuomeninis judėjimas, siekiantis atkurti VDU, kuris komunistų buvo sunaikintas. Sovietų vyriausybė seniai suvokė, kad lietuviškosios patriotinės inteligentijos centras Nepriklausomoje Lietuvoje būrėsi Kaune. Nors didelė dalis inteligentų buvo pasitraukę nuo okupantų žiaurybių į Vakarus, kiti atsidūrę tremtyje Sibire, tačiau laisvės dvasia likusioje visuomenės dalyje, kad ir buvo prislopinta, bet plastėjo. Jai gyvasties žaizdrą įpūtė prasidėjęs Lietuvoje Sąjūdis ir su juo kartu nušvitusi Lietuvos laisvės vizija. Mokslo visuomenės siekis ir noras atkurti Kaune laisvą, nekomunistinį Vytauto Didžiojo Universitetą buvo toks galingas, kad sovietiniai vadovai nesiryžo leistis į aštrų konfliktą panaudojant demagogiją ir jėgą.

[...] Netrukus „Kauno tiesa“ (1988 m. rugsėjo 1 d.) paskelbė stambesnį straipsnį (jau antrą) apie Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimą ir žinutę apie VDU dingusį antspaudą, pridėdama jo nuotrauką. Žinutėje pažymėta, kad 1932 m. Lietuvos spaudoje buvo pranešta, jog VDU įsigijo naują antspaudą diplomams, kurį nupiešė dailininkas A. Varnas, o antspaudas pagamintas Šveicarijoje. Jis buvo 6,8 cm diametro ir

[263] Pirminės atsiminimų versijos skelbtos: Baltrušis, Romualdas. Idėja tapo realybe. In *Kauno diena*. 1998 05 28. Nr. 122, p. 35; Baltrušis, Romualdas. Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas – Kauno sąjundžio iniciatyva. In *Lietuvių tauta ir pasaulis*. T. 6: Lietuvos sąjūdis Kaune (2004), p. 79–83.

jame įrašas: VYTAUTI MAGNI UNIVERSITATIS SIGILLUM MAGNUM CAUNAE. Laikraštis kreipėsi į žmones – gal kas žino antspaudo likimą. Tai buvo dar vienas mitinge iškeltos minties apie VDU atkūrimą viešas faktas.

Tolesnis žingsnis VDU atkūrimo reikalu buvo KPI Kultūros fondo klubo „Aukuras" pirmininko dr. G. Kostkevičiaus ir iniciatyvinės grupės sušauktas (1988 m. rugsėjo 14 d.) forumas tema „Kauno Universitetas: būti ar nebūti". KPI Statybos fakulteto salė ir prie jos fojė buvo sausakimšos. Šiame forume dalyvavo ir komunistų partijos Kauno miesto atstovai – sekretoriai, matyt, siekdami forumo kontrolės, bet nelabai ką begalėjo padaryti.

Kalbėtojų buvo daug ir svarių. Jie visi (prof. A. Smailys, dr. M. Lukšienė, prof. L. Kairiūkštis, prof. J. Vilemas, prof. V. Merkys, prof. V. Statulevičius, dr. G. Kostkevičius, doc. A. Karoblis ir prof. R. Baltrušis) kėlė VDU atkūrimo reikalavimą. Tik KPI rektorius prof. V. Domarkas buvo nepalankus. Aš kalbėdamas nusakiau šio Universiteto nesunkias atkūrimo galimybes, o dėl būsimų VDU absolventų įdarbinimo kviečiau nedaryti problemos, nes jų labai reikia, ypač Kaune. Baigdamas išreiškiau nuomonę, kad VDU galėtų pradėti veikti jau 1989 metais. Tas kažkodėl nustebino komunistų partijos Kauno miesto sekretorių J. Jaruševičių. Jis neslėpdamas savo nusistebėjimo priėjęs man pasakė: „Profesorius jau ir datą Universiteto atkūrimui numato..."

Nepaisant kai kurių sovietinių vadovų nepalankumo, forume dr. Gediminui Kostkevičiui pasiūlius, čia pat salėje buvo sudarytas Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimo Kaune komitetas, į kurį ir aš įėjau. Forumo dalyviai gausiais plojimais pritarė šiam komitetui. Forumo metu salėje, be LTSR vėliavos, jau kabėjo ir Lietuvos valstybinė trispalvė. Vien iš to galima buvo spręsti, kad komunistų partijos galybė tikrai silpsta.

Forumui pasibaigus, pro garsiakalbius buvo paskelbta, kad, nepaisant sovietų valdžios draudimo, 1988 m. rugsėjo mėn. 16 d. įvyksiąs protesto mitingas prie Ignalinos atominės elektrinės. Tai buvo Sąjūdžio veiklos pirmieji žingsniai siekiant atkreipti visuomenės dėmesį į nesaugią Černobylio tipo, vieną iš stambiausių Europoje ir menkiausiai saugių atominių elektrinių ir būtinybę ją uždaryti.

Rugsėjo forumas davė stipriausią impulsą sovietų okupuotoje Lietuvoje visuomeniniais pagrindais atkurti Vytauto Didžiojo Universitetą. Po jo spaudoje prabilo ne tik sąjūdiečiai, bet ir sovietiniai vadovai. Komunistai pajuto, kad sustabdyti visuomenės troškimą turėti vėl nuo Lietuvos nepriklausomybės neatsiejamą Universitetą, kuriame gyvuotų lietuvių tautos siekių idėjos ir krikščioniškos katalikiškos moralės pažinimo vertybės, jau nėra galimybių. Suprantama, komunistiškai galvojantiems ir kuriantiems gyvenimą Lenino ir Stalino principais tokie veiksmai buvo nesuvokiami. Jiems atrodė, kad dar laisvės siekių nepraradusių žmonių atkuriamas laisvos minties VDU nepriimtinas. Tačiau ryžtingo visuomenės siekio atkurti VDU Kaune sovietinė vadovybė perestroikos metu nedrįso užgniaužti.

Ji griebėsi kitų būdų, pirmiausiai vilkindama VDU atkūrimą, bandydama laimėti laiko. Tam tikslui LTSR vadovybė ir Liaudies švietimo ministerija sudarė vyriausybinę komisiją, kurios vadovu buvo paskirtas iš anksto nusiteikęs prieš VDU atkūrimą Vilniaus valstybinio universiteto rektorius J. Kubilius.

Ši komisija ėmė kelti įvairius VDU atkūrimą komplikuojančius klausimus, lėšų ir profesūros stoką, specialistų įdarbinimo ir kt. problemas, kad bent kiek nutęstų šio Universiteto atsiradimą. Paskiau ėmė įrodinėti, jog tikslinga VDU atkurti tik pamažu (step to step), plečiant Vilniaus valstybinio Universiteto vakarinį fakultetą Kaune. Toks vyriausybinės komisijos sprendimas buvo visiškai nepriimtinas VDU atkūrimo siekiančiam, visuomeniniais pagrindais susibūrusiam VDU atkuriamajam branduoliui.

Mėginimai organizuoti VDU, sujungiant Kauno politechnikos bei Kauno medicinos institutus ir papildant juos Humanitariniais fakultetais, taip pat buvo aiškus laiko delsimas ir atkūrimo atitolinimas, galvojant – galbūt šis reikalas užsimirš, o vėliau pavyks jo apskritai atsikratyti. Kai VDU atkūrimo reikalas buvo iškeltas partinių veikėjų Kauno miesto vykdomajame komitete, labai sunerimo ten buvęs KMI rektorius – galįs prarasti turimą vietą. Tada prof. A. Mickiui girdint pasakiau, jog ir jis besijungiant KPI ir KMI galėtų tapti susikūrusio VDU rektoriumi. Tačiau KMI rektorius nedvejojančiai tvirtino, kad ten jo niekas nerinksiąs į rektorius, o dabar jis esąs puikiai veikiančio Medicinos instituto vadovas. Tikriausiai ir kitų buvusių institutų bei akademijų vadovai analogiškai mąstė. Be to, VDU atkūrėjų buvo siekiama, kad atkuriamasis VDU neturėtų komunistinės-ateistinės dvasios. Prof. A. Smailys galvojo, kad jeigu į atkuriamą VDU ir bus priimti buvę komunistai, tai jie pasikeis, nes dalyvaus visuomeninėje atkuriamojoje VDU grupėje, neaprobuotoje sovietinių ir partinių organų, t. y. jie jau bus nuo komunistų partijos atsitolinę, o gal ir atsiriboję. Didžiąja dalimi tas spėjimas pasitvirtino – buvę partorgai, net LTSR komunistų partijos Centro komiteto nariai ar kandidatai aktyviai įsijungė į VDU atkūrimą Kaune ir vėliau, kiek patyriau, nuoširdžiai dirbo.

Nepasitenkinimas VDU atkūrimą blokuojančia negatyvia paskirtos komisijos veikla stiprėjo. Ryškiai jautėsi, kad komisijos tikslas – visokiais būdais delsti VDU atkūrimą. Tada G. Kostkevičius, A. Smailys, J. Vilemas, A. Karoblis ir aš nusprendėme sušaukti visų Kauno miesto ir Kauno rajono (LŽŪA) profesorių ir mokslo daktarų (dabar habilituotų daktarų) bendrą susirinkimą (pirm. prof. R. Baltrušis, sekr. doc. A. Karoblis) ir nieko nelaukiant išsirinkti VDU Atkūrimo tarybą. Sušaukiant bendrą profesorių ir daktarų susirinkimą iniciatyvinė VDU Atkūrimo grupė veikė visuomeniniais pagrindais. Viskam tuo laiku vadovaujanti komunistų partija Lietuvoje likosi daugiau stebėtojo vaidmenyje. Koks didelis buvo visų troškimas atkurti VDU, galima jau spręsti vien iš to, kad pagal išsiuntinėtus kvietimus (1989 m. kovo 30 d.) susirinko beveik visi Kauno ir Kauno rajono profesoriai bei habilituoti daktarai. Jų buvo 120.

Susirinkimui, kuris įvyko KPI Mechanikos fakulteto Didžiojoje auditorijoje (Mickevičiaus g. 37), po įžanginės savo kalbos pakviečiau visus slaptu balsavimu išsirinkti 30 asmenų, kurie sudarytų VDU Atkūrimo tarybą. Suskaičiavus rinkėjų balsus paaiškėjo, kad į trisdešimtąją vietą keturi asmenys gavo po lygiai – 50 balsų. Papildomas balsavimas buvo palankus prof. S. Masiokui iš KPI. VDU Atkūrimo tarybą sudarė šie asmenys: prof. V. Antanaitis, prof. R. Baltrušis, prof. J. Vilemas, prof. A. Mickis, prof. R. Šeinauskas, prof. V. Paliūnas, prof. A. Smailys, prof. P. Zakarevičius, prof. R. Bukauskas, prof. A. Gutmanas, prof. K. Ragulskis, doc. J. Misevičienė, prof. S. Masiokas, doc. M. Venslauskas, prof. S. Pileckis, prof. V. Stauskas, doc. R. Marčėnas, prof. L. Kairiūkštis, prof. A. Radzevičius, prof. V. Gronskas, prof. J. Brėdikis, prof. L. Klumbys, istorikas J. Oksas, doc. A. Butkus, prof. L. Pranevičius, dr. G. Kostkevičius, prof. V. Vaičiuvėnas, prof. R. S. Petrikis, prof. J. Blužas, A. Karoblis.

Dar buvo išrinkti Garbės nariai: dr. A. Adamkus, prof. V. Statulevičius, prof. J. Kubilius, prof. V. Landsbergis, prof. E. Vilkas, rašytojas J. Marcinkevičius, inž. A. Brazauskas, dr. Č. Kudaba, dr. K. Prunskienė, dr. E. Varanauskas, prof. A. Avižienis, kardinolas V. Sladkevičius, prof. V. Butkus, prof. M. Lukšienė, prof. M. Yčas, komersantas S. Velionskis.

Atkūrimo taryba ir Garbės nariai ėmė veikti kaip VDU mokslo taryba ir organizuoti VDU darbą: parengti VDU Statutą, formuoti mokslines-mokomąsias bei ūkines finansines veiklos sritis, kviestis atitinkamoms pareigoms žmones.

1989 m. balandžio mėn. 7 d. Vytauto Didžiojo Universiteto Atkūrimo taryba susirinko į pirmąjį posėdį (posėdžio pirmininkas R. Baltrušis, sekretorė doc. J. Ratkevičiūtė-Misevičienė). Atkūrimo tarybos pirmininku buvo išrinktas prof. J. Vilemas. Tarybos įgaliotas jis sudarė Atkūrimo tarybos prezidiumą – prof. R. Baltrušis, doc. A. Karoblis, doc. J. Misevičienė, prof. A. Mickis, prof. V. Paliūnas, e. prof. p. A. Radzevičius, doc. M. Venslauskas ir prof. P. Zakarevičius. Tuojau buvo aptartos VDU studijų kryptys: 1. Istorija, 2. Filologija, 3. Ekonomika, 4. Matematika, 5. Biologija ir ekologija, 6. Informatika, 7. Menai. Išrinktasis VDU Atkūrimo tarybos prezidiumas ėmė veikti lyg Universiteto rektoratas, paskelbė studentų priėmimą į atkurtą VDU ir ėmė ruoštis 1989 metų rugsėjo mėnesį pradėti VDU mokslo metus.

Siekiant plačiau informuoti Lietuvos visuomenę apie atkuriamą VDU, dr. G. Kostkevičius paprašė manęs bent glaustai informuoti televizijos ekrane (1989 m. balandžio 16 d.) apie nuveiktus ir dar ketinamus nuveikti darbus, atkuriant Kaune VDU, taip pat paraginti Lietuvos jaunimą jame studijuoti.

Studentų pakvietimas į dar neveikiantį Universitetą buvo gana rizikingas dalykas. Tačiau jaunimas greit suprato, kad jau Lietuvoje veikia kitos, nekomunistinės, jėgos, susidomėjo laisvu Lietuvos Universitetu ir į VDU gausiai stojo.

Šiuo VDU atkuriamuoju laikotarpiu be viešinimosi, tačiau apgalvotai ir tikslingai veikė „Aukuro" klubo pirmininkas dr. Gediminas Kostkevičius. Jis nesiekė savo veiklą sureikšminti, bet veikė ir stebėjo veiklos rezultatus. Nepaisant visų mūsų pastangų VDU atkurti, juridinis VDU įteisinimas sovietijoje nejudėjo iš vietos.

Po vieno Atkūrimo tarybos posėdžio priėjęs G. Kostkevičius man pasiskundė, jog nežinąs, ką toliau daryti, kad būtų juridiškai įteisintas VDU atkūrimas, nes sovietinė ir partinė LTSR valdžia kalba tarytumei pritariančiai, bet nieko konkretaus nedaro, o spaudoje vis pasirodo straipsniai, keliantys abejonių dėl VDU atkūrimo tikslingumo. Tada pagalvojau, kad esant tokiai situacijai geriausiu ginklu būtų visą šį VDU atkūrimo reikalą paviešinti užsienyje. Aš jam pasiūliau nedelsiant tuo reikalu kreiptis į mūsų brolius lietuvius JAV. Jie supras VDU atkūrimo svarbą ir tik jiems remiant galėsime įveikti nebyliai mums sudaromas kliūtis. Dr. G. Kostkevičiaus pastangomis buvo tuo reikalu susisiekta su JAV lietuviais ir susitarta padaryti bendrą Lietuvos ir JAV gyvenančių lietuvių mokslininkų konferenciją VDU atkurti. Išleistame vienkartiniame leidinyje konferencijos proga netgi pažymėta, kad tą bendrą lietuvių mokslininkų konferenciją sušaukti pasiūlęs prof. R. Baltrušis.

Nepaprastu įvykiu tenka laikyti 1989 m. balandžio mėn. 28 d. įvykusią Lietuvos ir užsienio lietuvių mokslininkų konferenciją, kurioje buvo paskelbtas Vytauto Didžiojo Universiteto Kaune Atkūrimo aktas. Jį prof. A. Avižieniui perskaičius, visi atsistojo ir palydėjo gausiais plojimais. Tai buvo istorinis Lietuvos mokslo įvykis. Nutarimas atkurti laisvą nuo komunistinės ideologijos Universitetą Lietuvoje buvo pirmasis ir vienintelis įvykis visoje to meto Sovietų Sąjungoje.

VDU atkuriamasis darbas buvo atliktas sutelktomis, vieningomis pasaulio lietuvių ir atsidavusių Tėvynei Lietuvos mokslo žmonių pastangomis. Visi buvome kupini džiaugsmo, bet kaip džiaugėsi profesorius Alfredas Smailys! Juk jis pirmasis, dar tvyrant sovietinei komunistų diktatūrai Lietuvoje, drąsiai viešumon iškėlė laisvo Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimo idėją.

Konferencijoje paskelbtas Vytauto Didžiojo Universiteto Atkūrimo aktas virto tvirta atrama reikalauti iš Lietuvos sovietinės vyriausybės juridiškai pripažinti VDU egzistavimą.

Pasibaigus konferencijai, po poros savaičių (1989 m. gegužės 15 d.) LTSR komunistų partijos pirmasis sekretorius (faktiškai pirmininkas) inž. Algirdas Brazauskas pakvietė atkuriamojo VDU atstovus atvykti pas jį aptarti VDU reikalų. Nuvykome – prof. J. Vilemas, doc. M. Venslauskas, doc. A. Karoblis, dr. G. Kostkevičius ir prof. R. Baltrušis. Buvome priimti nedidelėje posėdžių salėje. Joje jau buvo LTSR aukštojo ir specialaus vidurinio mokslo ministras prof. H. Zabulis. Aš atsisėdau šalia J. Kubiliaus. Susitikime dalyvavo prof. V. Antanaitis, prof. V. Domarkas, prof. A. Praškevičius, prof. V. Statulevičius, prof. E. Vilkas. Pro duris įžengęs A. Brazauskas atsisėdo gale stalo. Prof. J. Vilemas apibūdino visą veiklą siekiant atkurti VDU.

Aš paliečiau VDU juridinio pripažinimo problemas. Prof. J. Kubilius rėksmingai ėmė aiškinti, kad nėra būtinybės atkurti Lietuvoje dar vieną, tryliktą, aukštąją mokyklą (t. y. VDU), jei kitos dvylika vargstančios dėl lėšų nepritekliaus, ir baigdamas pasakė: tai bus dar vienas ubagas. Vėliau pridėjo, kad ant daržinės iškėlus užrašą „universitetas“ dar nereiškia, kad jau yra universitetas. Ministras prof. H. Zabulis, nei pritardamas, nei nepritardamas VDU atkūrimui, abejone dvelkiančiu tonu užklausė: „Tai kas gi jame skaitys paskaitas?“ – ir paminėjo mano pavardę.

Pradėjus A. Brazauskui kalbėti, jį pakvietė prie telefono. Jam išėjus, prof. J. Kubilius man vis įrodinėjo, kad neprotinga dabar įkurti dar vieną universitetą, nepavartodamas žodžių – atkurti VDU. Netrukus A. Brazauskas sugrįžo gerai nusiteikęs ir tuojau be didesnių samprotavimų pasakė: „Jei mūsų Lietuvos mokslininkai ir mūsų broliai lietuviai JAV nori atkurti VDU, tai tą ir padarykime.“ Nuo to momento prasidėjo kaip ir juridinis VDU egzistavimas. Faktiškai VDU atkūrimo pripažinimą iš LTSR komunistų partijos išsireikalavo Kauno mokslo inteligentija, remiama JAV lietuvių mokslo žmonių.

Atsiradus pradiniam juridiniam VDU atkūrimo pagrindui, vėliau prisijungus Vilniaus mokslininkams, imtasi ruošti (1989 m. birželio 23 d.) VDU Statutą – jo įtvirtinimo ir veiklos pagrindinį dokumentą. VDU Statutą paruošė sudaryta komisija – prof. R. Baltrušis, prof. A. Čižas, prof. L. Kairiūkštis, dr. G. Kostkevičius, prof. S. Masiokas, prof. V. Paliūnas, prof. A. Smailys, dr. A. Žygas.

Prasidėjus VDU veiklai, iškilo daug reikalų ir atsirado raštų, kur būtinai reikėjo VDU rektoriaus parašo, o rektoriaus dar nebuvo. Prof. J. Vilemas užklausė manęs, ką jam tokiu atveju daryti – jis esąs tik VDU Atkūrimo tarybos pirmininkas, bet ne rektorius, todėl oficialių raštų rektoriaus vardu pasirašyti nenorįs, nes tai būtų nekorektiška. Aš jam patariau nepaisyti jokių formalumų ir daryti tai, kas esamu momentu darytina. Padėties verčiamas, prof. J. Vilemas ėmė pasirašinėti VDU atkūrimą bei jo veiklą liečiančius raštus kaip VDU vadovas – rektorius.

Netrukus Atkūrimo taryba oficialiai įgaliojo prof. J. Vilemą eiti atkuriamojo VDU rektoriaus, o doc. A. Karoblį – studentų reikalų tvarkymo vadovo pareigas. Prasidėjo atkurtojo VDU veikla. Taigi faktiškai pirmuoju atkurtojo VDU rektoriumi tektų laikyti buvusios VDU Atkūrimo tarybos pirmininką prof. J. Vilemą, nes atkurto VDU išrinktasis rektorius prof. A. Avižienis atvyko jau į veikiantį VDU.

Pasklidus per Lietuvą žiniai apie atsikūrusį VDU (LTSR Aukščiausiosios Tarybos įstatymas, 1989 m. liepos 4 d.), 1989 metų liepos mėnesio pradžioje mane KPI (Radvilėnų pl. 19, 317 kambarys) aplankė LTSR žemės ūkio statybos susivienijimo vadovas inž. Algirdas Baltušis. Jis pasakė, jog žinąs, kad aš daug veikiąs atkuriant VDU, ir jis labai norėtų tiesiogiai iš manęs išgirsti apie atsikuriančio VDU būklę.

Aš jam papasakojau, kad tai būsiąs laisvas, demokratiniais pagrindais gyvuojantis humanitarinės pakraipos Universitetas, išdėsčiau, kokie numatomi fakultetai, ir baigdamas atskleidžiau, kad dabar labai daug ko trūksta – patalpų, bibliotekos, kompiuterių, o kasoje, kaip mane buvo informavęs buhalteris, šiuo metu tėra iš viso 20 rublių.

Tada jis man pasakė, jog atėjo ketindamas paremti tėvynėje atsikuriantį VDU ir iš savo žinybos sąskaitos pervesiąs mokslo reikalams 250 000 rublių negrąžinamai. Aš VDU vardu jam nuoširdžiai padėkojau ir

pasidžiaugiau, kad inž. A. Baltušis, niekieno neparagintas, bet vedinas savo įsitikinimų, taip parėmė VDU, kartu ir atsikuriančią laisvai gyventi Lietuvą.

1989 metų liepos mėnesio 6 dieną prasidėjo pirmieji stojamieji egzaminai į VDU. Sudaryta priėmimo komisija ėmėsi priėmimo į VDU procedūros. Norinčiųjų studijuoti VDU atsirado žymiai daugiau, negu buvo numatyta priimti. Priėmimo į VDU komisija stojančiajam pateikdavo kelis bendro pobūdžio klausimus testavimui. Aš buvau nustebęs, kai viena iš studenčių prof. dr. kun. Viktoro Butkaus paklausta, kurių šventųjų vardu pavadinta bažnyčia, esanti šalia Šv. Onos bažnyčios, tiksliai atsakė – Bernardinų. Juk ji mokėsi sovietmečiu, kai valstybiniu mastu mokyklose vyravo komunistinė religija – ateizmas. Iš to galima buvo spręsti, kad okupantų auklėti jaunuoliai toli gražu nevirto ateistais.

Priimtajam į Universitetą pabrėžtinai pasakydavome: „Jūs – Vytauto Didžiojo Universiteto studentas." Ir paduodavome ranką pasveikindami. Tapę VDU studentais, jaunuoliai jautė pasididžiavimą, kad galės studijuoti tiek Lietuvai davusiam žymių asmenybių, bolševikų išardytame ir dabar vėlei atkurtame Universitete – VDU.

VDU mokslo metus buvo nuspręsta pradėti, kaip Lietuvoje įprasta – rugsėjo mėnesio pirmą dieną iškilmingai Kauno muzikiniame teatre, pakviečiant JAV ir pasaulio aktyviuosius lietuvių veikėjus.

Atkurtojo VDU pirmųjų mokslo metų iškilmių dienotvarkę sudaryti buvo pavesta doc. J. Misevičienei, dailininkei J. Malinauskaitei, Kauno muzikinio teatro direktoriui bei VDU Atkūrimo tarybos nariams prof. V. Paliūnui, prof. R. Baltrušiui ir doc. A. Karobliui.

Aš pasiūliau pirmąją atkurtojo VDU mokslo metų pradžią suruošti kuo iškilmingesnę, nes VDU atkūrimas ir Lietuvos Nepriklausomybės atstatymas yra glaudžiai susiję. Visuomenės spaudimu vykdomas VDU atkūrimas silpnino komunistų partijos diktatūrą Lietuvoje, ji jau nebesurado jėgų tam visuomeniniam reikalavimui atsispirti. Todėl komunistų partijos elitas įvairiais pretekstais stengėsi uždelsti VDU atkūrimą, tikėdamasis taip drumsti reikalus, kad Universitetas pasirodytų nekūrybingas ir nepatrauklus jaunimui. VVU rektorius J. Kubilius vis dar šaukė, kad VDU nereikia, kad toks išsišokėlis liks ubagišku konkurentu tarp Lietuvos aukštųjų mokyklų. Deja, jis nesuprato arba nenorėjo suprasti, kad VDU atkūrimas buvo lietuvių tautos itin svarbus reikalas.

Rugsėjo 1 dieną Kauno muzikiniame teatre įvyko atkurto Vytauto Didžiojo universiteto 1989–1990 mokslo metų atidarymas – priimtųjų studentų inauguracija. Atšvęsti to nepaprasto mūsų šaliai įvykio prisirinko pilnas teatras Lietuvos ir pasaulio lietuvių mokslo bei inteligentijos atstovų, taip pat visi įstojusieji į VDU. Lygiai 12 valandą teatro salėje pasigirdus varpo dūžiams, į sceną įžengė VDU Atkūrimo tarybos pirmininkas ir einantis VDU rektoriaus pareigas prof. J. Vilemas kartu su Atkūrimo tarybos nariais.

Scenoje susirinkus visai VDU Atkūrimo tarybai, varpas nutilo, ir jos pirmininkas – rektorius profesorius J. Vilemas – priėjęs prie mikrofono tarė įžanginį žodį, linkėdamas pirmiesiems 178 atkurto VDU Kaune studentams geros kloties moksle.

Po jo žodžių Kauno valstybinis choras ir visa pilnutėlė salė, palydint Kauno muzikinio teatro orkestrui, giedojo Lietuvos himną: „Lietuva, Tėvyne mūsų..." Teatro orkestrui ir Kauno valstybiniam chorui, kurie talpinosi orkestrinėje, dirigavo Petras Bingelis. Po himno scenoje prof. A. Smailys perskaitė LTSR Aukščiausiosios Tarybos įstatymą (1989 m. liepos 4 d.) dėl VDU atkūrimo. Po to orkestras, choras ir salė giedojo „Gaudeamus igitur..."

Paskiau, VDU Atkūrimo tarybos pirmininkui ir kartu einančiam VDU rektoriaus pareigas prof. J. Vilemui garsiai skaitant Atkūrimo tarybos narių pavardes, šie po vieną per padėtą virš orkestrinės perėją nulipo nuo scenos į salę. Scenai ištuštėjus, žodį tarė LTSR Ministrų Tarybos pirmininko pavaduotoja, Sąjūdžio Seimo narė prof. K. Prunskienė. Ji pasveikino pirmuosius atsikūrusio VDU studentus bei profesorius pažymėdama, jog Universiteto atsiradimas šalyje yra tautos gyvybingumo ir kultūringumo požymis. Kalbėjęs prof. K. Antanavičius baigė savo žodį: „Telaimina Jus Dievas."

Įsiterpdami aktoriai (P. Venslovas ir O. Dautartaitė) deklamavo Bernardą Brazdžionį, o choras atliko Č. Sasnausko dainą „Kur bėga Šešupė". Po to į sceną pakilo prof. P. Zundė (JAV). Sveikindamas Universiteto atkūrėjus, jis pasakė: „Tikiuosi, kad atsikūręs VDU bus toks pat geras Universitetas, kaip ir buvusysis VDU." Po jo kalbėjo VDU absolventas, Sibiro kankinys, antikos kalbų žinovas Antanas Dambrauskas, atvykęs iš Druskininkų. Jis pageidavo atsikūrusiame VDU matyti ir kitų tautų mokslo žmones, darniai besidarbuojančius ir aukojančius savo darbus Lietuvai, kaip tai darė rusas prof. L. Karsavinas (be kaltės nužudytas Sovietų Sąjungos kalėjime), kurio veikalą „Europos kultūros istorija" (6 tomai) kitos tautos net ir dabar galėtų išsiversti (jau išverstas į rusų kalbą) iš lietuvių kalbos, nes tai esąs pasaulinio masto darbas. Sveikindamas atsikūrusį VDU, Vilniaus pedagoginio instituto rektorius padovanojo visą „Lietuviškąją

enciklopediją“, išleistą JAV, ir 500 tomų grožinės literatūros. Lietuvaitė iš Punsko (Lenkija) džiaugėsi, kad galėsianti studijuoti Lietuvoje europiniame Universitete.

Po jos kalbėjo daug nuveikęs VDU atkuriamajame darbe dr. Gediminas Kostkevičius. Jis pasakė, kad, išformavus VDU, visa Lietuva pajuto, jog yra kažkas esminio prarasta, tačiau tikįs, kad į atsikūrusį VDU vėl sugrįš lietuvių tautos ir europinės tradicijos. Baigdamas perdavė visiems JAV lietuvių (V. Adamkaus, L. Baškauskaitės ir kt.) ir sergančio prof. V. Statulevičiaus linkėjimus. Aktoriai vėlei deklamavo B. Brazdžionį, K. Inčiūrą, Faustą Kiršą, o choras dainavo lietuvių dainas.

Man, kaip Kauno valstybinio Vytauto Didžiojo universiteto paskutinės laidos absolventui ir VDU Atkūrimo tarybos prezidiumo nariui, teko kalbėti paskutiniam. Esu išsaugojęs savo kalbą, skirtą tam iškilmingam įvykiui.

„Šiandien laimės diena, esame atsikūrusio VDU pirmosios studentų inauguracijos liudininkai, – kalbėjau aš. – VDU jau beveik prieš 40 metų buvo sovietų okupantų išformuotas, tačiau jo paskleista mokslo ir humanizmo šviesa Lietuvos žmonėse neužgeso. Jis, kad ir suardytas, liko gyvas tautos šviesuolių širdyse, mintyse ir dvasioje, o toji jo gyvastis tarytumei raginte ragino lietuvius greičiau jį atkurti. Šiuo metu atsikūrusiame VDU jau yra 178 studentai. Tai pirmosios atkurto VDU kregždės. Įstoti siekė kur kas daugiau, ir labai gabių merginų bei vaikinų, tačiau vietų kiekis ribojo priėmimą.

VDU atkurtas tėvynėje ir visame pasaulyje gyvenančių lietuvių bei tautiečių pastangomis. Daug jų visomis savo išgalėmis pasiryžę Universitetui pasitarnauti. Tas didis troškimas ne vieną mokslo žmogų tiek čia, iš Lietuvos, tiek iš tolimiausių pasaulio kraštų atves į VDU paskleisti savo sukauptų žinių ir įsijungti į jo veiklą. Trokščiau, kad šviesa ir tiesa lydėtų tos prikeltosios Alma Mater – VDU veiklos kelius, o Viešpats juos laimintų.“

Pasibaigus kalboms, prof. J. Vilemas, pakilęs į sceną, pakvietė visus įstojusius į VDU studentus atsistoti ir prisiekti. Prof. J. Vilemas lėtai skaitė, o studentai kartojo priesaikos žodžius: „Aš, VDU studentė (-as), iškilmingai pasižadu visas įgytas žinias skirti savo Tėvynei, dosniai jas dalinti visiems Lietuvos žmonėms vardan gėrio, doros ir niekada nenaudoti jų vardan pikto. Tepadeda man Dievas.“

Pasibaigus priesaikai, Kauno valstybinis choras galingai užgiedojo „Lietuviais esame mes gimę...“ Karo muziejaus sodelyje suskambus varpams „Gaudeamus“ prie Laisvės paminklo buvo padėtos gėlės.

Po ceremonialo visi nužygiavome į Vytauto Didžiojo bažnyčią, kur kun. R. Mikutavičius aukojo tai progai skirtas Šv. Mišias. Tuo ir baigėsi pirmoji atkurtojo VDU inauguracijos šventė.

Jau 1989 m. rugsėjo 3 d. atkurtame savarankiškame, autonominiame, akademinės laisvės principais besivadovaujančiame ir išsilaisvinusiame iš komunistų partijos primetamos ideologijos lietuviškame Vytauto Didžiojo Universitete prasidėjo mokslo dienos. Studentams, profesūrai ir Lietuvos mokslo visuomenei tai kėlė didelį džiaugsmą, nes tik visuomeninėms jėgoms spaudžiant sovietinę komunistų partiją ir vyriausybę, kylant Lietuvoje galingam Sąjūdžiui pavyko atkurti laisvą Universitetą. VDU yra Lietuvos Sąjūdžio kūdikis.

Netrukus pasklido visoje Sovietų Sąjungoje žinia, kad Lietuvoje įkurtas laisvas nuo komunistinės ideologijos Universitetas, ir Rusijoje leningradiečiai pirmieji panoro taip pat turėti tokį europietišką Universitetą.

Pradėjus VDU veikti, iškilo reikalas sudaryti universiteto Senatą. 1989 metų pabaigoje, laikantis ankstesnio (1989 m. balandžio 28 d.) susitarimo, VDU Senatą turėjo sudaryti lygiomis dalimis Lietuvoje ir užsienyje gyvenantys mokslininkai, nusipelnę Lietuvos mokslui, kultūrai bei aktyviai prisidėję atkuriant Universitetą žmonės. Išrinktieji į Senatą nariai (jų buvo 96) sudarė VDU Atkuriamąjį senatą. Tektų pažymėti, kad 48 lietuvių išeivijos mokslo žmonės buvo išrinkti į Senatą JAV vykusiame VI Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziume Čikagoje (1989 m. lapkričio 22 –26 d.), į kurį man ir šį kartą nebuvo lemta pakliūti.

Atkurtojo VDU rektoriaus rinkimai įvyko kaip tik tuo metu, kai Sovietų Sąjungos prezidentas M. Gorbačiovas paskelbė Lietuvai ekonominę ir politinę blokadą. Todėl Atkuriamojo senato nariai, gyvenantieji užsienyje, negavo iš Maskvos vizų atvažiuoti į Lietuvą.

Renkant pirmąjį atkurtojo VDU rektorių, Lietuvos ir užsienio (JAV) VDU Atkuriamojo senato nariams – senatoriams teko balsuoti atskirai savo gyvenamajame krašte. Paskiau visų balsai buvo sujungti ir suskaičiuoti. VDU rektoriumi buvo išrinktas (1990 m. gegužės 24 d.) Kalifornijos universiteto profesorius Algirdas Avižienis. Tačiau prof. A. Avižienis į VDU atvyko jau prasidėjus mokslo metams ir jo iškilminga inauguracija įvyko gerokai vėliau (1990 m. rugsėjo 3 d.). Man teko garbė pirmąjį išrinktąjį

VDU rektorių apvilkti mantija ir uždėti rektoriaus regalijas. Tais metais VDU pasipildė 238 pirmakursiais studentais ir 150 laisvų klausytojų.

Tapęs rektoriumi, prof. A. Avižienis prorektoriais pasirinko Kalifornijos universiteto profesorę Liuciją Baškauskaitę ir LTSR mokslų akademijos Fizikinių techninių energetikos problemų instituto buvusį vyr. mokslinį bendradarbį, prof. hab. dr. Vytautą Kaminską. Jie greitai aktyviai įsijungė į laisvo Universiteto kūrybinę veiklą ir ryžtingai ėmėsi atkurti teologijos studijas VDU.

Nr. 328. Atkūrimo dalyvių retrospekcijos: Antanas Karoblis

Karoblis, Antanas. Kaip buvo atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas. In *Kauno diena*. 1999 03 30. Nr. 72, p. 5.

Antanas KAROBLIS

Kaip buvo atkurtas Vytauto Didžiojo Universitetas

Sukanka dešimt metų, kai buvo sudaryta Vytauto Didžiojo Universiteto Atkuriamoji taryba.

Per šį dešimtmetį įvyko dideli istoriniai pokyčiai mūsų tėvynėje. Išaugo ir į aktyvų šalies gyvenimą įsijungė naujoji karta, buvę pradinės mokyklos moksleiviai tapo studentais.

Šiuo rašiniu norėčiau su laikraščio skaitytojais pasidalyti prisiminimais apie Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimą.

Kauną antrą kartą okupavus sovietų kariuomenei, Universitetas 1944 m. spalio mėnesį pradėjo darbą okupantų įvesta tvarka. Veikė Medicinos, Statybos, Technologijos, Istorijos-filologijos (vėliau tik Filologijos), o po poros metų Architektūros ir Farmacijos fakultetai. 1950 metų spalio 31 d. TSRS aukštojo mokslo ministro nutarimu Kauno universitetas uždaromas, o jo bazėje įkuriami Kauno medicinos ir Kauno politechnikos institutai.

Kauno miestas ir jo regionas netenka humanitarinės pakraipos aukštojo mokslo institucijos. Šeštajame dešimtmetyje ir vėliau humanitarinės pakraipos kūrybinė inteligentija vis labiau telkiasi Vilniuje. Sostinėje steigiami humanitarinio pobūdžio institutai ir kitos įstaigos Kaune, be teatralų, muziejininkų ir negausaus būrelio kitų meno darbuotojų, veikia tik Vilniaus universiteto ir Dailės akademijos filialai, kurie žymesnio poveikio humanitarinės dvasios sklaidai visuomenėje neturi. Be to, Kauno regiono humanitarinio polinkio jaunimas studijuoti priverstas vykti į Vilnių arba pasirinkti techniškuosius bei medicinos mokslus. Suprantama, kūrybinės inteligentijos susitelkimas Vilniuje buvo būtinas ir reikalingas, bet Kaunas humanitarinio švietimo požiūriu buvo per daug pamirštas.

Prasidėjus Atgimimui, 1988 metų vasarą Kauno miesto Sąjūdžio tarybos posėdyje V. Pavilionis iškėlė idėją svarstyti Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimą. Kauno medicinos instituto profesorius A. Smailys įsipareigojo apie tai parašyti straipsnį „Kauno tiesos" laikraštyje. Straipsnio autorius pasižadėjo išsiaiškinti požiūrius į Universiteto atkūrimą su atitinkamais institucijų vadovais Vilniuje.

Šios idėjos įgyvendinimą sutiko remti Lietuvos mokslų akademijos viceprezidentas akad. V Statulevičius.

Su Vilniaus Universiteto rektoriumi akad. J. Kubiliumi vyko atviras, nuoširdus ir emocingas pokalbis. Jis Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimui nepritarė klausdamas: „Jei prie daržinės durų prikabinsime universiteto iškabą, ar tai jau universitetas?" ir „Ar Jūs norite, kad Vilniaus universitete mokytųsi tik Vilnijos krašto jaunuoliai?" Tuo metu į šiuos klausimus tvirto atsakymo neturėjome. Visiškai supratau akademiko pagrįstą nerimą dėl galimos Vilniaus Universiteto izoliacijos. Žemaitijos, Suvalkijos jaunuolius gali pavilioti Universitetas Kaune, o jei tai bus masinis reiškinys, tada ir valstybiniu požiūriu nėra visai gerai. Tuomet motyvavome, kad Kaune atkurtas Universitetas bus nedidelis ir neigiamos įtakos Vilniui nepadarys.

Tuometinis LTSR liaudies švietimo ministras H. Zabulis pirmą kartą apie Universiteto atkūrimą išvis atsisakė kalbėtis. Tiesa, maždaug po metų jis manęs atsiprašė. Vėliau, jausdamas didėjantį visuomenes spaudimą, nuvykusiai mūsų delegacijai siūlė Universitetą Kaune išauginti palaipsniui, Vilniaus Universiteto filiale įvedant dienines grupes.

Buvo kalbėta, tartasi su daugeliu žymių kultūros ir mokslo žmonių. Dauguma iš jų Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimo idėją palaikė. Aktyviai propaguoti ir remti šios idėjos įgyvendinimą ėmėsi Lietuvos kultūros fondo klubas „Aukuras", kurio daugumą sudarė Kauno politechnikos instituto ir kitų aukštųjų mokyklų darbuotojai. Šio klubo iniciatyva 1988 metų rugsėjo 14 d. buvo suorganizuotas forumas dėl

Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimo. Forumas davė pradžią konkrečiai veiklai. Sudarytas organizacinis komitetas atkūrimo projektui parengti.

Norėdama sustabdyti visuomenišką Universiteto atkūrimo idėjos įgyvendinimą, tuometinė Lietuvos Respublikos valdžia pavedė Liaudies švietimo ministerijai sudaryti valstybinę komisiją Kauno Universiteto atkūrimo klausimams spręsti. Komisijos pirmininku paskirtas akad J. Kubilius. Į šią komisiją, kaip Kauno visuomenės atstovai, buvome įtraukti ir mes su prof. A. Smailiu. Komisija po kelių posėdžių balsų dauguma priėmė sprendimą, kad Kauno Universitetą tikslinga atkurti palaipsniui Vilniaus Universiteto Kauno filialo bazėje. 1990–1991 m. į dieninį skyrių priimti dvi studentų grupes ir didinant studentų skaičių, po dvejų trejų metų filialą pervesti į Universiteto statusą. Daugumos Universiteto atkūrimo entuziastų toks projektas visiškai netenkino. Visų pirma, dėl lėtų atkūrimo tempų ir, antra, norėjosi, kad Universitetas būtų daugiau vakarietiško modelio, kad pedagoginį personalą sudarytų naujų, pažangesnių pažiūrų žmones bei lietuvių išeivijos profesūra.

Reiktų priminti skaitytojams, kad dalis Vilniaus Universiteto Kauno filialo dėstytojų buvo aktyviai įsijungę į Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimo procesą ir šiuo metu sėkmingai jame dirba.

Po tokio neracionalaus ir Universiteto atkūrimo vyksmą stabdančio Valstybines komisijos sprendimo tarp atkūrimo entuziastų ir organizatorių ėmė ryškėti interesų ir nuomonių išsiskyrimas dėl atkūrimo projektų pasirinkimo. Vieni save įsivaizdavo rektoriaus kėdėje, kiti prorektorių arba dekanų postuose, nors dauguma veikė vien tik iš patriotinių paskatų, įsitikinę, kad Kaunui reikalingas humanitarinio profilio Universitetas.

Visi jautėme, kad reikia kažką daryti. Visiškai buvo aišku, tiesa, ne visiems, kad be respublikines valdžios palaiminimo Universitetas negalės funkcionuoti. Pirmiausia, reikėjo turėti garantijas, kad baigusieji gaus valstybiniu mastu pripažintus diplomus. Antra, kad jaunuoliai, besimokantys Universitete, bus atleisti nuo tarnybos sovietinėje armijoje, trečia, būtina finansinė materialinė valstybės parama, nes tuo laikotarpiu iš labdaros arba kitokių pajamų aukštoji mokykla ilgai nebūtų išsilaikiusi. Nors 1989 metų pradžioje jau sklandė Lietuvos valstybės atkūrimo dvasia, tačiau niekas tiksliai negalėjo pasakyti, kada tai įvyks. Net Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio pirmininkas V. Landsbergis pirmą kartą viešai ir nedrąsiai pareiškė, kad mes sieksime suvereniteto, tik vasario 15 d.

Nesunku buvo suvokti, kad, norint padaryti įtaką tuometinei aukščiausiajai Respublikos valdžiai, kuri, nekreipdama dėmesio į minėtos Valstybinės komisijos siūlymą, priimtų naują sprendimą, reikalinga labai stipri visuomenės parama, išreiškiama per autoritetingą struktūrą, kuriai iš kitos pusės, neturėtų poveikio siekiančios savų interesų grupės ar pavieniai asmenys. Man kilo mintis Universitetui atkurti sudaryti Koordinacinę tarybą, kurios du trečdaliai narių būtų išrinkti Kauno miesto ir jo regiono mokslinės visuomenes siūlymu ir slaptu balsavimu, o likusiąją dalį sudarytų Kauno aukštųjų mokyklų, visuomeninių organizacijų bei miesto valdžios atstovai. Į Tarybą pakviesti aukštųjų mokyklų ir miesto valdžios atstovus buvo sumanyta tuo tikslu, kad nebūtų pasipriešinimo iš šių institucijų, atkuriant Universitetą. Iš tikrųjų aukštosios mokyklos – Kauno politechnikos, Medicinos, Kūno kultūros institutai, Žemes ūkio ir Veterinarijos akademijos palaikė Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimą ir atkuriamuoju laikotarpiu bei pirmaisiais studijų metais teikė visapusišką pagalbą. Pasitaręs su akad. J. Vilemu, prof. V. Paliūnu ir doc. M. Venslausku, su šiuo pasiūlymu kreipiausi į Kauno miesto vykdomojo komiteto pirmininką P. Staškūną, kuris sutiko organizuoti pasitarimą dėl Universiteto atkūrimo. Pasitarime (1989 02 11), be valdžios atstovų, dalyvavo Kauno miesto aukštųjų mokyklų rektoriai ir „Aukuro“ klubo forume sudaryto organizacinio komiteto atstovai. Mano siūlomam projektui išrinkti Koordinacinę tarybą (vėliau pavadinta Atkūrimo taryba) buvo pritarta. Sudaryta grupė parengti Atkūrimo tarybos narių rinkimų procedūrą ir juos organizuoti.

Rinkimai vyko dviem turais. Pirmajame buvo siūlomi kandidatai ir mokslinės visuomenės atstovai. 1989 metų kovo 30 d. įvyko Kauno regiono mokslinės visuomenes atstovų susirinkimas ir narių į Atkūrimo tarybą slapti rinkimai. Šis susirinkimas simboliškai buvo organizuotas dabartinėje Kauno technologijos universiteto auloje, toje pačioje patalpoje, kurioje 1922 metų vasario 16 d. įvyko iškilmingas Lietuvos Universiteto atidarymas. Kauno regiono mokslinė visuomenė į Atkūrimo tarybą išrinko V. Antanaitį, R. Baltrušį, J. Blužą, J. Brėdikį, F. Bukauską, A. Butkų, V. Gronską, A. Gutmaną, L. Kairiūkštį, A. Karoblį, L. Klumbį, G. Kostkevičių, R. Marčėną, S. Masioką, A. Mickį, J. Misevičienę, J. Oksą, V. Paliūną, S. R. Petrikį, S. Pileckį, L. Pranevičių, A. Radzevičių, K. Ragulskį, A. Smailį, V. Stauską, R. Šeinauską, V. Vaičiuvėną, M. Venslauską, J. Vilemą ir P. Zakarevičių.

Vėliau į Atkūrimo tarybos sudėtį su balsavimo teise buvo įtraukti A. Patackas – Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio atstovas, Z. Kazakevičius ir G. Krutulis – Kauno miesto valdžios atstovai, taip pat Kauno regiono aukštųjų mokyklų rektoriai.

Tame pačiame susirinkime išrinkta 16 Atkūrimo tarybos garbės narių: V. Adamkus, A. Avižienis, A. Brazauskas, V. Butkus, M. Yčas, J. Kubilius, Č. Kudaba, V. Landsbergis, M. Lukšienė, J. Marcinkevičius, K. Prunskienė, V. Sladkevičius, V. Statulevičius, E. Varanauskas. S. Velonskis ir E. Vilkas.

1989 metų balandžio 7 d. Kauno politechnikos instituto posėdžių salėje įvyko pirmasis Atkūrimo tarybos posėdis. Tarybos pirmininku išrinktas J. Vilemas, pavaduotoju A. Karoblis, sekretore J. Misevičienė. Sudaromas atkūrimo prezidiumas, į kurį įeina J. Vilemas, R. Baltrušis, V. Paliūnas, P. Zakarevičius, A. Mickis, A. Radzevičius, J. Misevičienė, M. Venslauskas, A. Karoblis. Svarstyta veiklos programa, aptariamos studijų kryptys. Dauguma tarybos narių pritaria nuomonei, kad dar tų pačių 1989 metų rudenį reikia pradėti studijas. Iškilo daugybė uždavinių ir darbų, kuriems nedelsiant reikėjo priimti sprendimus ir juos vykdyti: mokymosi patalpos, finansavimas, mokymo planų, programų, Universiteto statuto parengimas, studentų priėmimo organizavimas, pedagoginio personalo sukomplektavimas, studentų apgyvendinimas ir t. t.

Pagrindinis ir svarbiausias uždavinys buvo valstybiniu mastu patvirtinti Universiteto statusą. Paaiškėjo, kad leidimą steigti naujas aukštąsias mokyklas suteikia tik TSRS Aukštojo mokslo ministerija, o ji Lietuvoje įkurti naują aukštąją mokyklą kategoriškai atsisakė. Vadinasi, nebus finansavimo, nebus pripažinti baigimo diplomai, o studentai vyrai neapsaugoti nuo tarnavimo sovietinėje armijoje. Atkūrimo taryba turėjo apsispręsti, kokį Universiteto atkūrimo variantą pasirinkti: ar įsijungti į veikiančią aukštąją mokyklą, ar eiti savarankišku, nepriklausomu keliu, bet su dideliais sunkumais ir neaiškumu. Kaip žinome, buvo pasirinktas antrasis kelias.

Regiono mokslinei visuomenei atstovaujančios Atkūrimo tarybos sudarymas buvo vienas iš svarbiausių Vytauto Didžiojo Universiteto atkūrimo žingsnių. Prasidėjo organizuota, kryptinga, intensyvi veikla. Su Atkūrimo taryba ir jos atstovais normaliai bendrauti, svarstyti ir spręsti problemas pradėjo aukščiausioji Respublikos valdžia.

Nr. 329. VDU Atkuriamosios tarybos posėdžių lankomumas 1989 m. balandžio–spalio mėn.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 4, l. 13, 27, 42, 63, 69, 75. Rankraštis, originalas.

1989 m. kovo 30 d., balandžio 20 ir gruodžio 27 d. posėdžių protokoluose nėra dalyvių sąrašo lapų, tad šie posėdžiai į lentelę neįtraukti.

Pirmoje lentelės dalyje išvardinti kovo 30 d. išrinkti VDU Atkuriamosios tarybos nariai. Antroje dalyje – balandžio pradžioje ir vėliau inkorporuoti aukštųjų mokyklų, visuomeninių organizacijų ir Kauno miesto valdžios atstovai.

	04-07	05-11	06-23	07-03	08-28	10-27
Antanaitis Vaidotas		+	+	+		
Baltrušis Romualdas	+	+	+	+	+	
Blužas Juozas	+		+			+
Brėdikis Jurgis			+		+	
Bukauskas Feliksas	+			+	+	+
Butkus Alvydas	+	+	+		+	+
Gronskas Vladas	+		+			
Gutmanas Aronas	+	+				+
Kairiūkštis Leonas		+	+	+		
Karoblis Antanas	+	+	+	+	+	+
Klumbys Leonas	+			+		+
Kostkevičius Gediminas	+		+	+	+	

	04-07	05-11	06-23	07-03	08-28	10-27
Marčėnas Rimantas	+		+			+
Masiokas Stanislovas	+		+	+		+
Mickis Algis			+	+	+	+
Misevičienė Joana	+	+	+	+	+	
Oksas Jurgis		+	+	+	+	+
Paliūnas Vytautas	+		+	+	+	
Petrikis Simas Ramutis			+			
Pileckis Simonas	+					
Pranevičius Liudvikas				+	+	+
Radzevičius Algimantas	+	+	+	+		+
Ragulskis Kazimieras	+	+	+			
Smailys Alfredas	+	+	+	+	+	+
Stauskas Vladas		+	+		+	+
Šeinauskas Rimas	+		+		+	+
Vaičiuvėnas Vytautas	+		+	+	+	
Venslauskas Mindaugas		+	+	+	+	+
Vilemas Jurgis	+	+	+	+	+	+
Zakarevičius Povilas	+	+	+	+	+	+
Inkorporuoti nariai:						
Antanavičius Kazimieras						
Buračas Antanas						
Butkus Viktoras			+		+	+
Čepinskas Ramutis						
Domarkas Vladislovas	+	+	+			+
Dromantas Jonas						
Girdzijauskas Stasys	+	+	+	+	+	+
Kazakevičius Zigmantas	+	+				
Karazija Rimantas	+					
Krutulis Gediminas	+			+	+	
Kučinskas Vytolis	+	+	+			
Palys Viktoras Vaidotas	+					
Patackas Algirdas	+		+		+	+
Statulevičius Vytautas						
Stonkus Stanislovas		+		+	+	
Stoškus Krescencijus			+			
Šalčius Algirdas						
Turauskas L.				+		

Nr. 330. VDU Senato posėdžių lankomumas 1990 m. sausio–liepos mėn.

VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 16, l. 2, 21, 38, 41, 57, 83, 93. Rankraštis, originalas.

	01-17	02-28	03-28	04-11	05-09	05-24	07-05
Antanaitis Vaidotas							
Baltrušis Romualdas				+	+	+	+
Brėdikis Jurgis	+			+			+

	01-17	02-28	03-28	04-11	05-09	05-24	07-05
Bukauskas Feliksas	+			+			+
Buračas Antanas	+				+		+
Butkus Alvydas	+	+		+	+	+	+
Butkus Viktoras	+	+		+	+	+	+
Gronskas Vladas				+	+		+
Gutmanas Aronas		+	+	+	+		+
Janulaitis Eugenijus Arvydas	+						
Kairiūkštis Leonas	+			+	+		
Kaminskas Vytautas	+	+	+	+	+		+
Karoblis Antanas	+	+		+	+	+	+
Klumbys Leonas						+	+
Kontrimavičius Vytautas	+						
Kostkevičius Gediminas	+	+			+	+	
Krikštopaitis Juozas	+	+		+	+		
Kubilius Vytautas	+				+		
Kulys Juozas	+						
Marčėnas Rimantas	+	+		+	+		+
Masiokas Stanislovas	+	+		+	+	+	+
Mickis Algis		+	+	+	+		+
Misevičienė Joana	+	+	+	+	+	+	+
Patackas Algirdas						+	
Paliūnas Vytautas	+			+	+	+	+
Petrikis Simas Ramutis	+						+
Pileckis Simonas							
Pranevičius Liudvikas		+		+	+	+	
Radzevičius Algimantas	+				+	+	
Ragulskis Kazimieras		+			+		+
Smailys Alfredas	+	+			+		
Statulevičius Vytautas	+				+	+	
Stauskas Vladas	+				+	+	
Stoškus Krescencijus						+	+
Šatas Juozas		+		+	+	+	+
Šeinauskas Rimas		+					+
Telksnys Laimutis	+	+	+		+		
Tyla Antanas	+	+			+		
Vaičiuvėnas Vytautas	+	+	+	+	+	+	+
Vanagas Aleksandras	+	+			+		+
Vėlius Norbertas	+	+		+	+		+
Venslauskas Mindaugas	+	+	+		+	+	+
Vilemas Jurgis	+	+	+	+	+	+	+
Zakarevičius Povilas	+	+	+	+	+	+	
Zalatorius Albertas		+			+		+
Zinkevičius Zigmas					+		
Žygas Arvydas	+			+	+		+

Nr. 331. VDU personalas, įdarbintas 1989 m. birželio–1990 m. rugpjūčio mėn.

Lentelė parengta remiantis rektoriaus įsakymų kadrų klausimais bylomis, esančiomis VDU archyve, ap. 7, b. 1 (1989-06-01–1989-12-18) ir b. 3 (1990-01-02–1990-09-25). Pastebėtina, jog ne visi asmenys, įdarbinti VDU, šiose bylose fiksuoti. Taip pastebėta, jog trūksta atleidimų iš darbo įsakymų. Įsakymuose nenurodyta, kokiuose fakultetuose konkretus asmuo dirbo, tad fakultetinė priklausomybė nustatyta remiantis vėlesnėmis bylomis arba įvairia biografine informacija.

Asmenys lentelėje grupuojami pagal darbo pradžios datą.

Fakultetų pavadinimų santrumpos: HMF – Humanitarinių mokslų fakultetas, TMF – Tiksliųjų mokslų fakultetas; EMF – Ekonomikos mokslų fakultetas.

Mokslinių pareigybių santrumpas žiūrėkite įvade.

Paryškinti – Senato nariai.

Nr.	Asmuo	Mokslinis laipsnis	Įdarbinimo data	Fakultetas, katedra
1	Jaškūnaitė Ina (1959)	dėst.	1989-06-01	HMF – Užsienio kalbų katedra
2	Živulinskaitė Greta (1961)[264]	dėst.	1989-06-01	HMF – Užsienio kalbų katedra
3	Šiugžda Edvardas (1944–2023)		1989-07-01	Administracija (referentas)
4	Alekna Vytautas		1989-09-01	Administracija (buhalteris)
5	Aleksaitė Irena (1933–2018)	prof.	1989-09-01	HMF
6	Batūra Romas (1937–2021)	doc.	1989-09-01	HMF
7	Bentkus Raimundas (1944)	prof.	1989-09-01	TMF
8	Blonskis Jonas (1945)	doc.	1989-09-01	TMF
9	Bruveris Jonas (1939)	doc.	1989-09-01	HMF
10	Bulota Linas (1945)	dėst.	1989-09-01	HMF
11	Butkus Alvydas (1950)	doc.	1989-09-01	HMF (koordinatorius nuo 1990-05-09)
12	Čepinskis Jonas (1949–2022)	doc.	1989-09-01	EMF
13	**Gronskas Vladas** (1940–2010)	prof.	1989-09-01	EMF
14	Juodienė Loreta (1959)	dėst.	1989-09-01	HMF – Užsienio kalbų katedra
15	Kadytė Nijolė Liucija (1962)	dėst.	1989-09-01	HMF – Užsienio kalbų katedra
16	Kajackas Algimantas (1932–2015)	doc.	1989-09-01	HMF
17	Karoblis Antanas (1940–2007)	doc.	1989-09-01	Prorektorius (einantis pareigas)
18	Katinienė Nijolė Ona (1937)	vyr. dėst.	1989-09-01	HMF – Užsienio kalbų katedra
19	Laukagalis Gailius (1963)	dėst.	1989-09-01	HMF
20	Makarevičius Algirdas (1928–2015)	vyr. dėst.	1989-09-01	HMF – Užsienio kalbų katedra (vedėjas)[265]
21	**Marčėnas Rimantas** (1937–2019)	doc.	1989-09-01	HMF
22	Miklaševičiūtė Kristina (1949)	dėst.	1989-09-01	HMF
23	**Ratkevičiūtė-Misevičienė Joana** (1934)	doc.	1989-09-01	HMF – Užsienio kalbų katedra
24	Miškinis Petras Algirdas (1936–2003)	doc.	1989-09-01	EMF
25	Neimantas Romualdas (1938–2009)	vyr. dėst.	1989-09-01	HMF
26	**Paliūnas Vytautas** (1930–2005)	prof.	1989-09-01	TMF (koordinatorius iki 1990-07-01)
27	Pekarskas Vidmantas (1942)	doc.	1989-09-01	TMF

[264] I. Jaškūnaitė ir G. Živulinskaitė birželio mėn. dirbo priėmimo komisijoje, o liepos–rugpjūčio mėn. ėjo metodisčių pareigas.

[265] Nuo 1989 m. gruodžio iki 1990 m. balandžio 11 d. – einantis katedros vedėjo pareigas.

Nr.	Asmuo	Mokslinis laipsnis	Įdarbinimo data	Fakultetas, katedra
28	Petruškevičiūtė Danutė	doc.	1989-09-01	TMF
29	Rinkevičienė Ilona (1944)	dėst.	1989-09-01	HMF – Užsienio kalbų katedra
30	Sakalauskas Virgilijus (1953)	doc.	1989-09-01	TMF
31	Simonavičius Kęstutis	dėst.	1989-09-01	TMF
32	Stauskas Vladas (1932–2014)	prof.	1989-09-01	HMF
33	Šarkauskienė Ramunė (1966)	dėst.	1989-09-01	HMF
34	Telešius Eugenijus (1948)	doc.	1989-09-01	EMF; Vadybos mokslų centras (nuo 1989-12-01)
35	Trapenskas Valdas (1944)	dėst.	1989-09-01	HMF – Užsienio kalbų katedra
36	Vidžiūnas Antanas Algimantas (1942)	doc.	1989-09-01	EMF; Vadybos mokslų centras (nuo 1989-12-01)
37	**Vilemas Jurgis** (1938)	prof.	1989-09-01	Rektorius (einantis pareigas)
38	**Zakarevičius Povilas** (1945–2018)	prof.	1989-09-01	EMF (koordinatorius, dekanas nuo 1990-07-01); Vadybos mokslų centras (1989-11-01, vadovas iki 1990-02-01)
39	Zdanytė Jūratė (1949)	dėst.	1989-09-01	HMF – Užsienio kalbų katedra
40	Didžgalvis Valentinas (1954)	dėst.	1989-09-04	HMF
41	Kaubrys Saulius (1956)	dėst.	1989-09-04	HMF
42	Macelytė Viktorija	dėst.	1989-09-04	HMF – Užsienio kalbų katedra
43	Sodeika Tomas (1949)	dėst.	1989-09-04	HMF
44	Urbaitienė Marija	dėst.	1989-09-04	
45	Ališauskas Vytautas (1957)	dėst.	1989-09-15	HMF
46	Kučinskienė Audronė (1964)	dėst.	1989-09-15	HMF
47	Marcinkonienė Romualda	dėst.	1989-10-02	HMF – Užsienio kalbų katedra
48	Žygas Arvydas (1958–2011)	prof.	1989-10-02	HMF
49	Vilimaitė Rima	dėst.	1989-10-04	
50	Žiužnytė Aušra	dėst.	1989-10-05	HMF – Užsienio kalbų katedra
51	Stroputė Vitalija Manuela (1960)	dėst.	1989-10-12	HMF – Užsienio kalbų katedra
52	Čepukėnas Vaclovas (1923–2021)	doc.	1989-10-15	HMF – Užsienio kalbų katedra
53	Čepukėnienė Stefa (1931)	doc.	1989-10-15	HMF – Užsienio kalbų katedra
54	Girdauskienė Asta (1959)	dėst.	1989-10-15	HMF – Kūno kultūros katedra
55	Kontvainis Petras Vytautas (1937–2010)	doc.	1989-10-15	HMF – Kūno kultūros katedra (vedėjas)266
56	Rainytė Eleonora (1942)	dėst.	1989-10-15	HMF – Užsienio kalbų katedra
57	Šliažas Juozas (1925–2009)	prof.	1989-10-15	HMF – Kūno kultūros katedra
58	Šveikauskas Zenonas (1927–1998)	doc.	1989-10-15	HMF – Kūno kultūros katedra
59	Tarūtienė Salvinija (1940)	dėst.	1989-10-15	HMF – Kūno kultūros katedra
60	**Venslauskas Mindaugas** (1933)	doc.	1989-10-21	Biologijos-ekologijos mokyklos koordinatorius; Biologijos fakulteto dekanas (1990-07-01)
61	Kairys Vytautas	dėst.	1989-10-28	
62	Deobaldas Valdemaras	vyr. dėst.	1989-11-01	HMF – Užsienio kalbų katedra
63	Dovydaitis Bronius (1945)	dėst.	1989-11-01	HMF – Užsienio kalbų katedra
64	Jurkevičius Paulius (1962)	dėst.	1989-11-01	HMF – Užsienio kalbų katedra
65	Labutienė Stefanija Elvyra (1939)	doc.	1989-11-01	Vadybos mokslų centras
66	Lapeika Stanislovas	vyr. dėst.	1989-11-01	Vadybos mokslų centras

[266] Katedros vedėju išrinktas 1990 m. liepos 5 d.

Nr.	Asmuo	Mokslinis laipsnis	Įdarbinimo data	Fakultetas, katedra
67	Padvelskis Kazimieras (1955)	dėst.	1989-11-01	TMF
68	Rakauskaitė Meilutė (1952)	dėst.	1989-11-01	HMF – Užsienio kalbų katedra
69	Sinnig Claudia (1965)	dėst.	1989-11-01	HMF – Užsienio kalbų katedra
70	Statkus Marijus	doc.	1989-11-01	Vadybos mokslų centras
71	Truskauskaitė Vitalija (1954)	dėst.	1989-11-01	HMF
72	Vaičiūnienė Rita		1989-11-01	Vadybos mokslų centras (referentė)
73	Žukauskas Pranas (1950)	doc.	1989-11-01	Vadybos mokslų centras
74	Butkus Viktoras (1923–1993)	prof.	1989-11-15	HMF – Užsienio kalbų katedra
75	Savičius Nikolajus	dėst.	1989-11-15	HMF
76	Dudonis Julius (1943)	doc.	1989-11-20	TMF
77	Juodzevičienė Valerija	dėst.	1989-11-20	HMF – Užsienio kalbų katedra
78	Dadurkevičienė Audronė (1962)	dėst.	1989-11-27	HMF – Užsienio kalbų katedra
79	Indriūnas Algimantas (1925–2022)	dėst.	1989-12-01	Vadybos mokslų centras
80	Mačikėnienė Roma (Ramunė) (1951)		1989-12-01	Biblioteka (vedėja)
81	Samėnas Alvydas (1947)	dėst.	1989-12-01	Vadybos mokslų centras
82	**Šmulkštys Julius** (1930–2010)	prof.	1989-12	HMF
83	**Vaštokas Romas** (1935)	prof.	1989-12[267]	HMF
84	Jucevičius Robertas (1950)	doc.	1990-01-01	Vadybos mokslų centras
85	Gendvilis Stasys (1942)	dėst.	1990-01-02	Vadybos mokslų centras
86	Juodis Arvydas (1945)	dėst.	1990-01-02	Vadybos mokslų centras; EMF (nuo 1990-02-01)
87	Palujanskienė Aldona (1953)	dėst.	1990-01-02	Vadybos mokslų centras
88	Tvarijonavičiūtė Ieva	dėst.	1990-01-02	Vadybos mokslų centras
89	Jucevičienė Palmira (1950)	doc.	1990-01-15	Vadybos mokslų centras
90	Bereznickas Aronas	doc.	1990-02-01	Vadybos mokslų centras
91	Česnavičius Vytautas	doc.	1990-02-01	EMF
92	Galkis Gytis Vincas (1943)	doc.	1990-02-01	Vadybos mokslų centras
93	Marcinkevičienė Rūta (1958)	dėst.	1990-02-01	HMF
94	Patackas Algirdas (1943–2015)	dėst.	1990-02-01	HMF
95	Pečkaitis Arūnas	dėst.	1990-02-01	Vadybos mokslų centras
96	Pranevičius Liudvikas (1943–2017)	prof.	1990-02-01	TMF
97	Pukas Valdas (1948)	doc.	1990-02-01	TMF
98	Rimolaitis Bernardas (1948)	vyr. dėst.	1990-02-01	Vadybos mokslų centras
99	Sabakonytė Lina		1990-02-01	Biblioteka
100	Šermukšnis Rimantas Aloyzas (1937)	doc.	1990-02-01	Vadybos mokslų centras
101	Teresevičienė Margarita (1952)	doc.	1990-02-01	Vadybos mokslų centras
102	Ūsienė Diana	vyr. dėst.	1990-02-01	Vadybos mokslų centras
103	Vilutis Juozas	doc.	1990-02-01	Užsienio kalbų katedra
104	Volskytė Vaidilutė	doc.	1990-02-01	Vadybos mokslų centras
105	Zauka Rimantas	vyr. dėst.	1990-02-01	Vadybos mokslų centras (vadovas)
106	Banionis Egidijus (1948–1993)	dėst.	1990-02-05	HMF
107	Guogienė Zita	dėst.	1990-02-05	
108	Žiulpa Alfonsas	dėst.	1990-02-05	

[267] J. Šmulkštys ir R. Vaštokas VDU visą gruodžio mėn. dirbo kaip vizituojantys profesoriai.

Nr.	Asmuo	Mokslinis laipsnis	Įdarbinimo data	Fakultetas, katedra
109	Bartkus Gvidonas	doc.	1990-02-12	HMF
110	Kavaliauskas Valentas	ekon.	1990-02-12	Vadybos mokslų centras
111	Šermukšnytė Laima	ekon.	1990-02-12	Vadybos mokslų centras
112	Viluckienė Loreta	ekon.	1990-02-12	Vadybos mokslų centras
113	Žukauskienė Aldona	ekon.	1990-02-12	Vadybos mokslų centras
114	Baranavičienė Janina	vyr. lab.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
115	Bloznelis Mindaugas (1963)	v. m. b.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
116	Galdikas Arvaidas (1963)	inž.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
117	Janickienė Danguolė (1943)	v. m. b.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
118	Kaminskas Vytautas (1946–2022)	prof.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras (vadovas); Informatikos fakulteto dekanas (1990-07-01)
119	Kazlauskienė Algidė	vyr. lab.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
120	Kemėšytė Jūratė	inž.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
121	Matuzonis Arvydas	j. m. b.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
122	Raškinis Arimantas (1944)	v. m. b.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
123	Rumšas Algirdas	j. m. b.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
124	Sankauskas Gertautas	inž.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
125	Stanionis Klaudijus (1951)	m. b.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
126	Stropus Audris	v. m. b.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
127	Šidlauskas Kęstutis (1955)	v. m. b.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
128	Šumacherytė Černiauskienė Eglė	j. m. b.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
129	Tallat-Kelpša Česlovas	v. m. b.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
130	Vaitkevičius Raimundas	inž.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
131	Vilkauskas Gintautas	j. m. b.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
132	Vitkutė-Adžgauskienė Daiva	j. m. b.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
133	Zinkus Rimvydas	j. m. b.	1990-02-16	„Informatikos“ mokslo centras
134	Vaišnys Rimas (1937)	prof.	1990-02-28[268]	TMF
135	Beresnevičius Gintaras (1961–2006)	dėst.	1990-03-01	HMF
136	De Faria Castro Vladas	prof.	1990-03-01	HMF
137	Kvedaravičius Jonas Edmundas (1943)	doc.	1990-03-01	Vadybos mokslų centras
138	Linkaitytė Giedra Marija (1941)	doc.	1990-03-01	Vadybos mokslų centras
139	Rastenis Jonas	vyr. dėst.	1990-03-01	Vadybos mokslų centras
140	Carbe Mariana	dėst.	1990-03-05	HMF – Užsienio kalbų katedra
141	Yčas Martynas (1917–2014)	prof.	1990-04	TMF
142	Katiliūtė-Boydstun Dalia (1943)	prof.	1990-04	HMF
143	Doniela Vytautas (1930)	prof.	1990-04[269]	HMF
144	Šulcienė Lina	inž.	1990-04-01	„Informatikos“ mokslo centras
145	Gruodis Ričardas		1990-04-02	Administracija (rektoriaus pavaduotojas)
146	Varnaitė Irena	dėst.	1990-05-01	HMF – Užsienio kalbų katedra
147	Granickienė Nijolė		1990-05-02	Administracija (buhalterė)
148	Kalvelienė Vitalija		1990-05-02	Administracija (sekretorė)
149	Monkevičius Eduardas (1938)	doc.	1990-05-03	Vadybos mokslų centras

[268] R. Vaišnys kaip vizituojantis profesorius dirbo tris mėnesius.
[269] M. Yčas, V. Doniela ir D. Katiliūtė balandžio mėn. dėstė kaip vizituojantys profesoriai.

Nr.	Asmuo	Mokslinis laipsnis	Įdarbinimo data	Fakultetas, katedra
150	Šatas Juozas (1933–2022)	doc.	1990-05-03	Vadybos mokslų centras
151	Vaškevičius Kęstutis	dėst.	1990-05-11	Vadybos mokslų centras
152	Grižas Ramutis Alfredas (1936–2007)	doc.	1990-05-18	Vadybos mokslų centras
153	Avižienis Algirdas (1932)	prof.	1990-05-25	Rektorius (de facto pareigas pradėjo eiti 1990-08-13)
154	Kavaliauskas Valentinas	dėst.	1990-06-01	Vadybos mokslų centras
155	Sabaliauskaitė Virginija	dėst.	1990-06-01	Vadybos mokslų centras
156	Tvarijonavičius Petras (1937–1993)	prof.	1990-06-01	Vadybos mokslų centras
157	Urbanskienė Rūta (1942)	doc.	1990-06-01	Vadybos mokslų centras
158	Kamuntavičius Gintautas Pranciškus (1942)	prof.	1990-07-01	Fizikos-matematikos fakultetas (dekanas)
159	Urbonaitė Vita		1990-07-01	Administracija (raštinės vedėja)
160	Čėsna Algimantas	vyr. dėst.	1990-07-15	HMF – Užsienio kalbų katedra

VDU atkūrimo dalyvių personalijos

Į šį sąrašą įtraukiami ženkliau VDU atkūrimo procese dalyvavę asmenys, pasirodantys šio rinkinio puslapiuose. Dominuoja Lietuvos ir išeivijos akademinio pasaulio nariai. Kai kurie mokslininkai tik pasisakė atkūrimo klausimu, bet daugiau procese nedalyvavo. Kai kurie iš jų buvo prieš VDU atkūrimą. Dauguma išeivijos mokslininkų iš pradžių tik formaliai buvo Atkuriamojo senato nariai ir tik vėliau atvažiuodavo dėstyti, o keletas persikėlė į Lietuvą. Į sąrašą neįtraukiami pirmųjų mokslo metų dėstytojai.

Į sąrašą taip pat įtraukti Kauno ir Lietuvos lygmens valdžios struktūrų žmonės bei žurnalistai vienaip ar kitaip dalyvavo VDU atkūrimo procese.

Pristatant asmenis, koncentruojamasi į 1988–1990 metų realijas. Nurodomas tik tuo metu turėtas akademinis ir institucinis statusas, darbovietės, ženklinamas įsitraukimas į visuomeninę veiklą. Taigi, nesiekiama pristatyti pilnesnių biogramų. Taip pasirinkta todėl, kad dauguma jų lengvai randamos *Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje* arba *Vikipedijoje*. Dalis šio rinkinio veikėjų biogramų viešumos nepasiekė, bet iš turimos medžiagos šį bei tą apie jų socialinį kapitalą aptariamame laikotarpyje galima surizikuoti pasakyti. Subalansuotas informacinės apimties prasme VDU atkūrėjų biogramų rinkinys yra ateities dalykas.

Abišala Aleksandras Algirdas (g. 1955), fizikas, visuomenininkas, politikas. Kauno radijo matavimo technikos mokslinio tyrimo instituto mokslinis bendradarbis (1981–1990)[270], Sąjūdžio Seimo narys (1988–1990), Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1990–1992).

Adamkus Valdas (g. 1926), ekologas, visuomenininkas. JAV Aplinkos apsaugos agentūros Vidurio Vakarų regiono administratoriaus pavaduotojas (1981–1997). VDU senatorius (1989–1996).

Almenas Kazys (1935–2017), fizikas ir rašytojas. Dr. (1967), prof. (1969). Marylando universiteto Cheminės ir branduolinės inžinerijos fakulteto dėstytojas. VDU senatorius (1989–1996).

Antanaitis Vaidotas (1928–2018), miškininkas, visuomenininkas, politikas. Dr. (1969), prof. (1972). LŽŪA Miškotvarkos katedros vedėjas (1974–1989). Sąjūdžio Seimo tarybos narys (1988–1990), SSRS Aukščiausiosios Tarybos narys (1989–1990), Lietuvos Respublikos miškų ūkio ministras (1990–1992). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Antanavičius Kazimieras (1937–1998), ekonomistas, visuomenininkas, politikas. Dr. (1977), prof. (1982). MA Ekonomikos instituto Ūkio mechanizmo skyriaus vedėjas (1986–1989). Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys, Sąjūdžio Seimo narys (1988–1990), SSRS Aukščiausiosios Tarybos narys (1989–1990), Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1990–1992). VDU atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Arbačiauskas Vytautas (g. 1951), kompartijos valdininkas. LKP Kauno miesto Lenino rajono ir miesto komiteto pirmasis sekretorius (1989–1990), Kauno miesto tarybos pirmininkas (1989–1990).

Areška Vitas (1927–2019), literatūrologas. Hab. dr. (1964), prof. (1987). VVU Filologijos fakulteto Literatūros katedros vedėjas (1971–1991, su pertraukomis).

Asauskas, Rolandas (g. 1947), fizikas. LŽŪA Fizikos katedros asistentas, vyr. dėstytojas (1987–?), Lazerinės technologijos centro vyr. mokslinis bendradarbis (1988–1992).

[270] VDU Atkuriamosios tarybos posėdžiuose dalyvaudavo pavaduodamas instituto direktorių S. Petrikį.

Avižienis Algirdas (g. 1932), informatikas, išradėjas, visuomenininkas. Dr. (1960), prof. (1972). Kalifornijos universiteto Los Andžele Informatikos fakulteto Patikimų skaičiavimų ir gedimams atsparių sistemų laboratorijos vedėjas (1972–1990). VDU senatorius (1989–1996), rektorius (1990–1993).

Bačiulis Jonas (1925–2006), KPI laikraščio „Už tarybinį mokslą" redaktorius (1969–1989).

Bajoras Jonas (1929–2011), filologas. Doc. (1987). KMI Kalbų ir edukacijos katedros vedėjas (1985–1995).

Baltrušis Romualdas (g. 1926), chemikas. Dr. (1954), prof. (1973). KPI Organinės chemijos katedros ir Augimo reguliatorių sintezės laboratorijos vedėjas (1980–1990). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Barauskas Antanas (1924–1999), inžinierius elektrikas. Doc. (1964). KPI dėstytojas (1951–1993).

Barūnaitė-Willeke Audronė (g. 1944), literatūrologė. Prof. (1984). Miami universiteto Vokiečių, rusų ir Rytų Azijos kalbų fakulteto dėstytoja. VDU senatorė (1989–1996).

Baškauskaitė Liucija (g. 1942), antropologė. Dr. (1971). Uppsalos universiteto dėstytoja (1988–1989), Oxfordo universiteto dėstytoja (1989–1990). VDU senatorė (1989–1996), prorektorė (1990–1992).

Baubinienė Alla (g. 1926), terapeutė. Dr. (1964), prof. (1967). KMI Vidaus ligų katedros vedėja (1972–1991).

Bendorius Rimgaudas Adolfas (g. 1942), fizikas. Dr. (1974). Vilniaus inžinerinio statybos instituto (dabar – VGTU) Fizikos katedros docentas.

Bieliauskas Vytautas Juozas (1920–2013), psichologas, visuomenininkas. Prof. (1959). Saint Xavier universiteto Psichologijos fakulteto dėstytojas (1958–1988). Pasaulio lietuvių bendruomenės valdybos pirmininkas (1988–1992). VDU senatorius (1989–1996).

Blužas Juozas (1928–2006), kardiologas. Dr. (1968), prof. (1971). KMI Širdies ir kraujagyslių sistemos fiziologijos ir patologijos instituto vadovas (1975–1992). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989).

Brazauskas Algirdas (1932–2010), LKP CK pirmasis sekretorius (1988–1990), LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1967–1990), SSRS liaudies deputatas (1989–1990).

Brėdikis Jurgis (1929–2021), kardiochirurgas. Dr. (1963), prof. (1966). KMI Hospitalinės chirurgijos katedros vedėjas (1964–1990). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Bukauskas Feliksas (1947–2017), biofizikas. Dr. (1983), prof. (1987), KMI Centrinės mokslinės tiriamosios laboratorijos vadovas (1984–1989), KMI prorektorius (1989–1991). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996)

Buračas Antanas (g. 1939), ekonomistas, visuomenininkas. Dr. (1971), akad. (1976). MA Ekonomikos instituto Politinės ekonomijos skyriaus vadovas (1982–1991). Lietuvos mokslo istorikų ir filosofų bendrijos pirmininkas (1987–1996). Sąjūdžio iniciatyvinės grupės narys (1988–1992), SSRS Aukščiausiosios Tarybos narys (1989–1990). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Burneikis Juozas (1931–2005), inžinierius hidrotechnikas. Dr. (1972), prof. (1988). LŽŪA dėstytojas (1986–1991), FTEPI Energetikos kompleksinių tyrimų laboratorijos vedėjas (1987–1994).

Butkus Alvydas (g. 1950), filologas. Dr. (1984), doc. (1989). VVU Kauno vakarinio fakulteto dėstytojas (1976–1990). Sąjūdžio Kauno iniciatyvinės grupės narys (1988–1990). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996), Humanitarinių mokslų fakulteto koordinatorius (1990).

Butkus Viktoras (1923–1993). Kun. (1945), dr. (1961), prof. (1966). Kauno tarpdiecezinės kunigų seminarijos rektorius (1962–1989). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1993), Teologijos-filosofijos fakulteto dekanas (1990–1993).

Ciplijauskaitė Birutė (1929–2017), literatūrologė. Prof. (1968). Ispanų literatūros dėstytoja Wisconsino-Madisono universiteto Humanistikos tyrimų institute (1960–2000). VDU senatorė (1989–1996).

Čepinskas Ramutis (g. 1944), pianistas. Lietuvos konservatorijos Kauno fakulteto dekanas (1989–1996). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989).

Čepinskis Jonas (1949–2022), ekonomistas. Dr. (1976). LŽŪA dėstytojas (1976–1989), MA Ekonomikos instituto mokslinis bendradarbis (1989–1992).

Černius Vytautas Juozas (g. 1926), psichologas ir edukologas. Dr. (1966), prof. (1978). Temple universiteto Psichologijos fakulteto dėstytojas, Psichologinių edukacijos procesų katedros koordinatorius (1990–1996). VDU senatorius (1989–1996).

Čiučiulkienė Nijolė (g. 1959). Kauno 49-osios vidurinės mokyklos mokytoja.

Čižas Algirdas Eduardas (1929–2016), statybų inžinierius, visuomenininkas. Dr. (1976), prof. (1977). Vilniaus inžinerinio statybos instituto Statybos fakulteto Medžiagų atsparumo katedros vedėjas (1976–1994), Statybos fakulteto dekanas (1980–1987). Sąjūdžio Seimo narys (1989–1990).

Damušis Adolfas (1908–2003), chemikas, išradėjas, visuomenininkas. Dr. (1940), prof. (1973). VDU Technologijos fakulteto dekanas (1942–1944), Detroito universiteto Polimerų tyrimo instituto vicedirektorius (1973–1983).

Danys Jurgis (1921–2016), terapeutas. Kauno universiteto absolventas (1947), dr. (1961), prof. (1967). SSRS Medicinos Mokslų akademijos Endokrinologijos instituto Kauno filialo direktorius (1978–1991).

Dauderis Henry (1941–2016), ekonomistas. Concordijos universiteto Apskaitos fakulteto (Kanada) dėstytojas. VDU senatorius (1989–1996).

Daugėla Vladas (g. 1942), ekonomistas. Dr. (1981), prof. (1984). KPI Gamybos organizavimo katedros vedėjas (1983–1995).

Domarkas Vladislavas (1939–2016), inžinierius. Dr. (1977), prof. (1981). KPI rektorius (1983–1992). LKP CK narys (1986–1989), LTSR Aukščiausiosios tarybos deputatas (1985–1990). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989).

Doniela Vytautas Vaclovas (g. 1930), filosofas, visuomenininkas. Dr. (1959). Newcastle universiteto Filosofijos fakulteto (Australija) dėstytojas (1959–1987). VDU senatorius (1989–1996)

Dromantas Jonas (1927–2012), inžinierius mechanikas. Dr. (1970), prof. (1984). LŽŪA rektorius (1975–1989). LKP Revizijos komisijos narys (1975–1990), LTSR Aukščiausiosios tarybos deputatas (1985–1990). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989).

Dulevičius Jonas (1935–2010), mechanikos inžinierius. Dr. (1981), prof. (1983). KPI Inžinerinės mechanikos katedros vedėjas (1983–1995).

Dziegoraitis Antanas (1939–2007), advokatas. Dr. (1969), doc. (1974).

Gaižiūnas Silvestras (g. 1950), literatūrologas. Dr. (1981). Lietuvos valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakulteto dėstytojas (1988–1991).

Galaunienė Kazimiera (1924–2016), muziejininkė ir etnografė. Kauno M. K. Čiurlionio dailės muziejaus mokslinė bendradarbė (1961–1983).

Garšva Pranas (1915–1993), kunigas, spaudos darbuotojas. Laikraščio „Draugas“ redaktorius (1957–1992).

Gecevičius Juozas (g. 1939), mechanikos inžinierius. Dr. (1983), prof. (1984). KPI prorektorius mokslo reikalams (1984–1991).

Gečas Steponas (g. 1944), muziejininkas. Kauno valstybinio istorijos (nuo 1990 – Vytauto Didžiojo karo) muziejaus direktoriaus pavaduotojas mokslo reikalams (1986–1995).

Germanas Neris (g. 1946), kompartijos valdininkas ir politikas. LKP CK Mokslo ir mokymo skyriaus vedėjo pavaduotojas (1985–1988), LKP CK pirmojo sekretoriaus padėjėjas (1988–1989).

Gimbutienė Marija (1921–1994), archeologė ir religijotyrininkė. Dr. (1946), prof. (1964). Kalifornijos universiteto Archeologijos instituto mokslinė bendradarbė (1963–1994). VDU senatorė (1989–1996).

Girdzijauskas Stasys (g. 1941), ekonomistas. Dr. (1972). VVU KVF prodekanas (1975–1995).

Gražytė-Maziliauskienė Ilona (1933–2001), filologė. Dr. (1960). Ahuntsic kolegijos (Kanada) dėstytoja (1961–1997). VDU senatorė (1989–1996).

Gronskas Vladas (1940–2010), ekonomistas. Dr. (1985), prof. (1985). VVU KVF Politinės ekonomijos katedros vedėjas (1983–1993). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Gutmanas Aronas (1936–1999), biofizikas, visuomenininkas. Dr. (1974), prof. (1990). KMI Kardiologijos ir biomedicininių tyrimų instituto mokslinis bendradarbis (1973–1999). Sąjūdžio Seimo narys (1988–1990). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Inis Laimonas (g. 1938), žurnalistas ir rašytojas. „Nemuno“ vyriausias redaktorius (1970–1990).

Yčaitė-Petkus Hypatia (1919–2005), visuomenės veikėja.

Janonis Osvaldas (g. 1948), bibliografas. Dr. (1979). VVU KVF Bibliotekininkystės ir bibliografijos katedros dėstytojas (1979–1993).

Janulaitis Eugenijus Arvydas (g. 1942), biochemikas. Dr. (1981), prof. (1986). MA Taikomosios enzimologijos instituto direktorius (1989–1992). VDU senatorius (1989–1996).

Jarašūnas Emanuelis (1932–2018), mechanikos inžinierius. Dr. (1980). Kalifornijos valstybinio universiteto Inžinerijos ir technologijos mokyklos dėstytojas (1975–?). VDU senatorius (1989–1996), prorektorius (1992–1993).

Jaruševičius Juozas, kompartijos valdininkas. LKP Kauno miesto komiteto antrasis sekretorius.

Jasaitis Juozas (1930–2010), literatūrologas. Doc. (1973). 1966–2000 m. VVU KVF Lietuvių kalbos ir literatūros katedros vedėjas (1978–1988).

Jucevičius Robertas (1950), ekonomistas. Dr. (1984). LŪSTI Kauno filialo dėstytojas (1982–1989).

Kairiūkštis Leonardas (1928–2021), miškininkas. Dr. (1967), prof. (1970), akad. (1972). Lietuvos miškų instituto direktorius (1988–1992). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Kairys-Kairevičius Jonas (1940–2021), advokatas ir visuomenininkas. Lietuvos Evangelikų Liuteronų Bažnyčios Konsistorijos narys (1990–2011).

Kalvaitis Rimas (g. 1933), ekonomistas. Dr. (1967), prof. Naujosios Anglijos kolegijos Tarptautinių programų direktorius. VDU senatorius (1989–1996).

Kaminskas Edvardas (g. 1935), medikas. Prof. (1974). Žydų reabilitacijos centro Bostone vyriausiasis gydytojas ir Harvardo medicinos mokyklos dėstytojas (1981–2000). VDU senatorius (1989–1996).

Kaminskas Vytautas (1946–2022), informatikas. Dr. (1983). FTEPI identifikavimo sketoriaus ir vėliau Sistemų identifikavimo ir valdymo laboratorijos vadovas (1981–1989), VDU „Informatikos“ centro vadovas (1989–1990), Informatikos fakulteto dekanas (1990–1997), prorektorius (1990–1996), rektorius (1996–2006).

Kanopkaitė Rūta (g. 1949), „Kauno tiesos“ žurnalistė.

Karazija Rimantas (1936–2012), veterinaras. Dr. (1967), doc. (1970), prof. (1989). Lietuvos veterinarijos akademijos rektorius (1976–1992), Lietuvos aukštųjų mokyklų Rektorių tarybos pirmininko pavaduotojas (1983–1989), jos pirmininkas (1989–1992). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989).

Kargaudas Vytautas (g. 1939), statybos inžinierius. KPI dėstytojas nuo 1962 m.

Karpus Vytautas (g. 1955), fizikas. Dr. (1986). MA Puslaidininkių fizikos instituto mokslinis bendradarbis.

Karoblis Antanas (1940–2007), matematikas, visuomenininkas, politikas. Dr. (1973). KPI dėstytojas (1967–1989). Sąjūdžio Kauno tarybos narys (1988–1992), Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1990–1992). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), prorektorius (1989–1991), senatorius (1989–1996).

Kašuba Romualdas (1931–2019), inžinierius mechanikas. Dr. (1962), prof. (1972). Šiaurės Ilinojaus universiteto Inžinerijos ir inžinerijos technologijų fakulteto dekanas (1986–2003). VDU senatorius (1989–1996).

Katiliūtė-Boydstun Dalia (g. 1943), psichologė. Dr. (1980), prof. (1982). Saint Xavier kolegijos Grahamo Vadybos mokyklos dėstytoja nuo 1982 m. VDU senatorė (1989–1996).

Katinienė Nijolė (1937–2021), filologė. VVU KVF dėstytoja (1966–2006).

Katkus Valdemaras (g. 1958), ekonomistas ir visuomenininkas. Sąjūdžio Kauno iniciatyvinės grupės narys (1989–1990), Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1990–1992).

Kavolis Vytautas (1930–1996), sociologas, kultūrologas ir visuomenininkas. Dr. (1960), prof. (1970). Dickinsono kolegijos Sociologijos ir antropologijos skyriaus vedėjas (1964–1996).

Kazakevičius Zigmantas Benjaminas (g. 1942), kompartijos valdininkas. Liaudies deputatų tarybos Kauno miesto vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas (1979–1988), LKP Kauno miesto komiteto antrasis sekretorius (1988–1989). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989).

Kazlauskas Vytautas (1919–2008), visuomenininkas. Kun. (1944), dr. (1950), prof. (1992). Vatikano radijo Lietuvių redakcijos vedėjas (1950–1988). VDU senatorius (1989–1996).

Keras Valerijus (g. 1938), statybos inžinierius. Dr. (1968). MA Ekonomikos instituto mokslinis bendradarbis.

Kibirkštienė Aldona (g. 1947), „Kauno tiesos“ žurnalistė.

Kimtys Liudvikas (g. 1940), fizikas. Dr. (1986), prof. (1987). VVU Bendrosios fizikos ir spektroskopijos katedros vedėjas (1976–2005).

Kisieliūtė-Narutienė Jolita (g. 1952), ekonomistė. Dr. (1982). Ilinojaus universiteto Čikagoje Ekonomikos fakulteto dėstytoja. VDU senatorė (1989–1996).

Klemas Viktoras Vytautas (1934–2022), okeanologas. Dr. (1965). Delaware universiteto Jūrinių tyrimų kolegijos dėstytojas ir mokslinis bendradarbis (1971–2022). VDU senatorius (1989–1996).

Klimas Antanas (1924–2016), filologas. Dr. (1956). Rochesterio universiteto Germanistikos fakulteto dėstytojas (1957–1989). VDU senatorius (1989–1996).

Kliorė Arvydas (1935–2014), radiotechnikos inžinierius. Dr. (1957). Kalifornijos technologijos instituto Reaktyvinių variklių laboratorijos mokslinis bendradarbis (1962–2014). VDU senatorius (1989–1996).

Klumbys Leonas (1921–2010), neurochirurgas. Hab. dr. (1969), prof. (1972). KMI Neurochirurgijos sektoriaus vedėjas (1969–1991). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Kontrimavičius Vytautas (1930–2016), ekologas. Dr. (1968), akad. (1970). MA Zoologijos ir parazitologijos instituto direktorius (1984–1989), instituto tarybos pirmininkas [nuo 1989 m. – Ekologijos institutas] (1984–2003). VDU senatorius (1989–1996).

Kontvainis Vytautas (1937–2010), rankininkas ir sporto organizatorius. Doc. (1984). KMI dėstytojas (1986–1991), VDU Kūno kultūros katedros vedėjas (1989–1995).

Kostkevičius Gediminas (g. 1957), informatikas ir visuomenininkas. Dr. (1985). KPI Informatikos fakulteto dėstytojas. Sąjūdžio Seimo narys, „Aukuro“ klubo pirmininkas (1988–1990). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996). PLKMŠ centro vicedirektorius (1989–1990).

Krikštopaitis Juozas Algimantas (1931–2018), chemikas ir mokslo istorikas. Dr. (1962), hab. dr. (1989). MA Filosofijos, sociologijos ir teisės instituto mokslinis bendradarbis (1978–2011). VDU senatorius (1989–1996).

Krutulis Gediminas, kompartijos valdininkas. Kauno miesto Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas. VDU Atkūrimo tarybos narys (1989).

Kubilius Jonas (1921–2011), matematikas. Dr. (1958), prof. (1960), akad. (1962). VVU Tikimybių teorijos ir skaičių teorijos katedros vedėjas (1958–1992), VVU rektorius (1958–1990). LKP CK narys (1958–1989), SSRS Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1979–1989). Lietuvos TSR Liaudies švietimo ministerijos komisijos VDU atkūrimo perspektyvoms įvertinti vadovas (1988–1989).

Kubilius Vytautas (1926–2004), literatūrologas. Dr. (1978). MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto mokslinis bendradarbis (1955–2001). VDU senatorius (1989–1996).

Kučinskas Vytolis (g. 1936), sociologas ir edukologas. Doc. (1971), dr. (1988), prof. (1990). LŽŪA dėstytojas (1968–1993).

Kudaba Česlovas (1934–1993), geografas ir visuomenininkas. Dr. (1972), prof. (1974). VVU Kartografijos laboratorijos mokslo vadovas (1986–1993). Lietuvos kultūros fondo vadovas (1987–1990), Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Seimo tarybos narys (1988–1990), Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1990–1992).

Kulys Juozas (g. 1944), biochemikas. Dr. (1982). MA Biochemijos instituto direktorius (1985–1992). VDU senatorius (1989–1996).

Kunčinas Jurgis (1947–2002), rašytojas.

Kuzmickas Bronislovas (1935–2023), filosofas ir visuomenininkas. Dr. (1984), prof. (1987). MA Filosofijos, sociologijos ir teisės instituto Lietuvos filosofijos istorijos skyriaus vedėjas (1985–1990). Sąjūdžio iniciatyvinės grupės ir Seimo tarybos narys (1988–1990), Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1990–1992).

Lašas Vladas (g. 1956), kibernetikas ir visuomenininkas. Dr. (1988). KPI Ultragarso pramoninio diegimo žinybinės laboratorijos mokslinis bendradarbis (1987–1988). „Aukuro“ klubo narys (1989–1990).

Lazauskas Petras Algimantas (g. 1926), agronomas. Dr. (1982), prof. (1984). LŽŪA dėstytojas (1962–2009).

Lietuvninkaitė Nijolė (g. 1952), bibliotekininkė. KPI bibliotekos Retų knygų skyriaus vedėja (1978–2013).

Liulevičius Arūnas (1934–2018), matematikas. Dr. (1960), prof. (1968). Čikagos universiteto Matematikos fakulteto dėstytojas (1962–?). VDU senatorius (1989–1996).

Lukšienė Meilė (1913–2009), istorikė, edukologė, visuomenininkė. Dr. (1973). MA Pedagogikos instituto mokslinė bendradarbė (1959–1997).

Macevičius Juozas (1919–2007), hidrologas. Dr. (1971), prof. (1971). KPI Hidraulikos katedros vedėjas (1971–1990).

Mačienė Birutė (g. 1949), „Vakarinių naujienų“ Kauno skyriaus žurnalistė (1972–2000).

Mačikėnienė Roma (Ramunė), bibliografė ir visuomenininkė. KPI bibliotekininkė, „Aukuro“ klubo vicepirmininkė, VDU bibliotekos vedėja (1990–1993).

Mačiulienė Teklė (g. 1938), „Kauno tiesos“ redaktorė (1987–1992).

Makauskas Bronius (g. 1950), istorikas ir visuomenininkas. Dr. (1980), akad. (1985). Lenkijos mokslų akademijos Istorijos instituto mokslinis bendradarbis (1975–1979, 1987–2000). VDU senatorius (1989–1996).

Marčėnas Rimantas (1937–2019), istorikas ir rašytojas. Doc. (1973). VVU KVF dėstytojas (1966–1989). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996), dėstytojas (1989–2000).

Martynaitis Marijonas (1922–2012), statybinių medžiagų technologas. Dr. (1955), prof. (1966). KPI profesorius konsultantas (1983–1993).

Masiokas Stanislovas (g. 1933), inžinierius elektrikas. Dr. (1964), doc. (1968), prof. (1990). KPI Elektrotechnikos fakulteto dėstytojas (1957–2010). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Medalinskas Česlovas (192–2014), biologas. (Dr. 1961). Liaudies švietimo ministerijos aukštojo mokslo valdybos viršininkas.

Merkys Vytautas (1929–2012), istorikas. Dr. (1969), akad. (1990), prof. (1991). MA Istorijos instituto direktorius (1988–1992).

Mickis Algis (1927–2006), farmakologas, visuomenininkas. Dr. (1953), akad. (1990). KMI Farmakologijos katedros vedėjas (1956–1992). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Misevičius Pranciškus (g. 1939), chemikas. Dr. (1970). KPI dėstytojas, laikraščio „Už tarybinį mokslą“ žurnalistas.

Mulevičius Leonas (1927–1993), istorikas ir visuomenininkas. Dr. (1979), prof. (1984). MA Istorijos instituto Feodalizmo istorijos skyriaus vadovas (1985–1993).

Navickas Juozas Leonas (1930–1998), filosofas. Dr. (1958), prof. (1978). Bostono kolegijos Filosofijos fakulteto dėstytojas (1961–1990). VDU senatorius (1989–1996).

Noruševičius Aurelijus (g. 1946), kraštotyrininkas ir visuomenininkas. Lietuvos kraštotyros draugijos Kauno skyriaus prezidiumo narys. Kraštotyros fakulteto organizatorius (1989).

Norvilas Algimantas (g. 1953), aktorius, režisierius ir politikas. Kauno menininkų namų direktorius (1987–1990). Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputattas (1990–1992).

Norvilas Algimantas Antanas (g. 1941), psichologas ir visuomenininkas. Dr. (1970). Saint Xavier kolegijos Psichologijos fakulteto dėstytojas (1968–1987). Ateitininkų federacijos pirmininkas (1985–1989), „Ateities“ leidyklos vadovas (1978–1997). VDU senatorius (1989–1996).

Oksas Jurgis (1934–1993), istorikas ir visuomenininkas. Paminklų konservavimo instituto Kauno filialo mokslinis bendradarbis. VDU Atkūrimo tarybos narys (1989).

Paliūnas Vytautas (1930–2005), hidrotechnikos inžinierius ir politikas. Doc. (1967), dr. (1970), prof. (1972). KPI Teorinės mechanikos katedros vedėjas (1965–1991). Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1990–1992). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996), Tiksliųjų mokslų fakulteto koordinatorus (1989–1990).

Palys Viktoras Vaidotas (g. 1941), architektas. Dr. (1979). VDI Kauno filialo Interjero katedros vedėjas (1985–1989), Dailės instituto prorektorius (1989–1991). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989).

Palmaitis Mykolas Letas (g. 1944), filologas. Dr. (1975). VVU Baltų filologijos katedros dėstytojas (1980–1998).

Palubinskas Feliksas (g. 1935), vadybininkas ir visuomenininkas. Dr. (1964), prof. (1970). Purdue Calumento universiteto Vadybos skyriaus vadovas (1988–1996). VDU senatorius (1989–1996).

Paškus Antanas (1922–2008), psichologas. Kun. (1948), dr. (1952), prof. (1961). Klinikinis psichologas įvairiose JAV ir Kanados kolegijose ir universitetuose (1952–1986), po to emeritas.

Patackas Algirdas (1943–2015), etnologas, visuomenininkas ir politikas. Kauno melioracijos eksploatavimo valdyboje darbininkas remontininkas (1982–1990). Sąjūdžio Kauno miesto tarybos narys (1988–1990), Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1990–1992). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Petrikis Simas Ramutis (g. 1942), radijo inžinierius. Dr. (1986). Kauno radijo matavimo technikos Mokslinio tyrimo instituto mokslinis bendradarbis (1966–1989) ir direktorius (1989–1996). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Petruškevičius Juozas (1923–2004). KPI Teorinės elektrotechnikos katedros mokslinis bendradarbis (1966–1997).

Pileckis Simonas (1927–2012), entomologas. Dr. (1968), prof. (1971). LŽŪA Augalų apsaugos katedros vedėjas (1969–1992). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Podagėlis / Podagalis Romanas (g. 1942), inžinierius. Doc. (1976). Liaudies švietimo ministro pirmasis pavaduotojas (1988–1990).

Pranevičius Liudvikas (1943–2017), elektronikos inžinierius. Dr. (1979), prof. (1983). KPI Fizikos katedros vedėjas (1983–1991). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Praškevičius Antanas (1934–2022), biochemikas. Dr. (1965), prof. (1973). KMI rektorius (1984–1991). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989).

Rabikauskas Paulius (1920–1998), istorikas. Dr. (1955), prof. (1961). Popiežiškojo Grigaliaus universiteto Bažnyčios istorijos fakulteto dėstytojas (1955–1994) ir dekanas (1985–1991). VDU senatorius (1989–1996).

Radzevičius Algimantas (1932–2020), literatūrologas. Dr. (1964), doc. (1977), VVU KVF Lietuvių kalbos ir literatūros katedros dėstytojas (1969–1994). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Radzevičius Gediminas (g. 1955), ekonomistas. Dr. (1985).

Ragulskis Kazimieras (1926–2023), mechanikos inžinierius. Dr. (1963), prof. (1967), akad. (1987). KPI mokslinio tyrimo sektoriaus „Vibrotechnika" vadovas (1963–1997). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Ratkevičiūtė-Misevičienė Joana (g. 1934), filologė ir visuomenininkė. Dr. (1982). VVU Kauno vakarinio fakulteto dėstytoja. VDU Atkūrimo tarybos narė (1989), senatorė (1989–1996).

Rėklaitienė Janina (g. 1942), filologė. Dr. (1972). Purdue universiteto Moterų inžinierių programos asocijuota direktorė (nuo 1989). Lituanistikos instituto Kalbotyros skyriaus pirmininkė (1989–1992). VDU senatorė (1989–1996).

Rėklaitis Gintaras V. Purdue universiteto Cheminės inžinerijos mokyklos dėstytojas. VDU senatorius (1989–1996).

Rimaitis Romualdas (g. 1941), kompartijos valdininkas. LKP Kauno miesto komiteto pirmasis sekretorius (1983–1989), LKP CK narys (1981–1989), LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1980–1990).

Rymeikis Vytautas (g. 1930), mechanikos inžinierius. Dr. (1961). LŽŪA Mašinų remonto katedros vedėjas (1975–1992).

Rubšys Antanas Leonardas (1923–2002), biblistas. Dr. (1958), prof. (1958), akad. (1961). Manhattano kolegijos Religijos studijų fakulteto dėstytojas (1958–1994). VDU senatorius (1989–1996).

Ruplys Bronislavas (1930–2020), hidrotechnikos inžinierius. Dr. (1960), doc. (1965). LŽŪA dėstytojas (1958–1994).

Ružė Albertas (1936–2021), filologas. Dr. (1977), doc. (1987), VVU KVF Lietuvių kalbos ir literatūros katedros dėstytojas (1977–2010).

Sakalauskas Virgilijus (g. 1953), informatikas. Dr. (1982). Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmų informacinių sistemų administratorius (1987–2004).

Samėnas Alvydas (g. 1947), bibliotekininkas. VVU KVF Bibliotekininkystės ir bibliografijos katedros dėstytojas (1968–1989), Kauno viešosios bibliotekos direktorius (1989–2006).

Samulionienė Rūta, menotyrininkė. Dr. (1969).

Sausverde Erika (g. 1959), filologė. Dr. (1986). VVU Filologijos fakulteto dėstytoja.

Semaškaitė Janina, „Tarybinio mokytojo", nuo 1989 m. balandžio pavadinto „Tėvynės šviesa", žurnalistė.

Sereikaitė-Juozonienė Liucija (1926–2011), fizikė ir išradėja. KPI K. Baršausko ultragarso probleminės laboratorijos mokslo mokslinė bendradarbė (1965–1991).

Skopas Alfredas (1946–1997), žurnalistas.

Skrupskelis Ignas Kęstutis (g. 1938), filosofas. Dr. (1967), prof. (1967). Pietų Karolinos universiteto Filosofijos fakulteto dėstytojas (1964–1994). VDU senatorius (1989–1996).

Skrupskelytė Viktorija (g. 1935), literatūrologė. Dr. (1966), prof. (1982). Oberlino kolegijos Romanų kalbų fakulteto dėstytoja (1982–1992). VDU senatorė (1989–1996).

Skučas Ignas (1943–2005), skaičiavimo įrenginių inžinierius. Dr. (1982), prof. (1984). KPI Automatizuoto mašinų projektavimo katedros vedėjas (1987–1995).

Smailys Alfredas (1928–1995), kardiologas, visuomenininkas. Dr. (1966), prof. (1969). KMI Kardiologijos instituto Širdies ritmo laboratorijos vadovas (1968–1994). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989).

Smalenskas Gediminas (g. 1942), ekonomistas.

Staniškis Jurgis Kazimieras (g. 1943), procesų valdymo inžinierius. Dr. (1986), prof. (1987). KPI Procesų valdymo katedros vedėjas (1981–1992).

Stašaitienė Valentina (1911–1990), filologė. Dr. (1982). KPI dėstytoja.

Staškūnas Petras (g. 1938), kompartijos valdininkas. Liaudies deputatų tarybos Kauno miesto vykdomojo komiteto pirmininkas (1984–1989), LKP CK narys (1981–1989), LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1985–1990).

Stauskas Vladas (1934–2014), architektas. Dr. (1985). Lietuvos statybos ir architektūros mokslinio tyrimo instituto Kaune Rekreacinės ir landšafto architektūros sektoriaus vadovas (1968–1989). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Statulevičius Vytautas (1929–2003), matematikas. Dr. (1967), prof. (1968), akad. (1972). VVU Matematikos ir kibernetikos instituto direktorius (1967–1995), Lietuvos mokslų akademijos viceprezidentas (1985–1991), „Žinijos" draugijos valdybos pirmininkas (1984–1990), SSSR Aukščiausiosios Tarybos liaudies deputatas (1987–1990). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Stirbys Petras (g. 1948), kardiochirurgas. Dr. (1988). KMI dėstytojas (nuo 1983), KMI prorektorius (1989–1991).

Stonkus Stanislovas (1931–2012), sporto mokslininkas. Dr. (1987). KKI rektorius (1978–1990). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989).

Stoškus Krescencijus (g. 1938), filosofas. Dr. (1972), doc. (1977). VVU dėstytojas (1964–2006). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Sužiedėlis Antanas (g. 1932), psichologas ir visuomenininkas. Dr. (1957), prof. (1962). Katalikų Amerikos universiteto Menų ir mokslų mokyklos dekanas. VDU senatorius (1989–1996).

Šalčius Algirdas (g. 1941), ekonomistas. VVU KVF dekanas (1982–2002). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989).

Šatas Juozas (1933–2022), teisėtyrininkas. Doc. (1989). KPI dėstytojas. VDU senatorius (1989–1996).

Šeinauskas Rimantas (g. 1945), automatikos inžinierius. Dr. (1983), prof. (1985). KPI Matematinės įrangos katedros vedėjas (1986–1992). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Šilbajoris Rimvydas (1926–2005), literatūrologas. Dr. (1962), prof. (1967). Ohajo valstybinio universiteto Slavų ir Rytų Europos kalbų bei literatūrų fakulteto dėstytojas (1967–1992). VDU senatorius (1989–1996).

Šimatonis Egidijus (g. 1958), keramikas. Doc. (1991). Lietuvos TSR dailės instituto Pramoninės dailės fakulteto Kaune [nuo 1991 – Vilniaus dailės akademijos Kauno fakultetas] dėstytojas (1981–2001).

Šmulkštys Julius (1930–2010), politologas, visuomenininkas. Dr. (1963). Indianos universiteto Menų ir mokslų mokyklos dekanas (1987–1989). VDU senatorius (1989–1996).

Štromas Aleksandras (1931–1999), politologas. Dr. (1964), doc. (1983). Hillsdale kolegijos Istorijos ir politinių mokslų fakulteto dėstytojas (1989–1999). VDU senatorius (1989–1996).

Šuliakas Algirdas, KPI dėstytojas.

Taparauskienė A., ekonomistė. VVU KVF dėstytoja.

Tarasevičius Eduardas (1942–2021), farmacininkas. Dr. (1967), prof. (1992). KMI Farmacijos fakulteto dekanas (1976–1989).

Taškūnas Algimantas Patricijus (1929–2023), edukologas ir visuomenininkas. Tasmanijos universiteto dėstytojas. VDU senatorius (1989–1996).

Telešius Eugenijus (g. 1948), informatikas. Dr. (1983). VVU KVF dėstytojas.

Telksnys Adolfas Laimutis (1930–2022), elektrotechnikas, informatikas, kibernetikas. Dr. (1971), prof. (1977). MA Matematikos ir kibernetikos instituto direktoriaus pavaduotojas (1967–1993). VDU senatorius (1989–1996).

Tyla Antanas (1929–2018), istorikas. Dr. (1988). MA Istorijos instituto mokslinis bendradarbis (1958–2002), Archeografijos skyriaus vedėjas (1989–1992). VDU senatorius (1989–1996).

Turauskas L., LŪSTI Kauno filialo direktorius [?]. VDU Atkūrimo tarybos narys (1989).

Užgirienė Ina (1937–1998), psichologė. Dr. (1962), prof. (1973). Clarko universiteto Psichologijos fakulteto dėstytoja (1966–1998). VDU senatorė (1989–1996).

Vaičaitis Rimas (g. 1941), aeronautikos inžinierius. Dr. (1970), prof. (1980). Kolumbijos universiteto Civilinės ir mechaninės inžinerijos fakulteto dėstytojas (nuo 1970). VDU senatorius (1989–1996).

Vaičiuvėnas Vytautas (g. 1935), mikrobiologas. Dr. (1963), prof. (1989). KMI Mikrobiologijos katedros vedėjas (1963–1996). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996).

Vaišnys Juozas Rimvydas (g. 1937), chemikas. Dr. (1960). Yale universitete nuo 1959 m. Dėstė Chemijos, Geologijos, Elektros inžinerijos, Ekologijos ir Evoliucinės biologijos fakultetuose. VDU senatorius (1989–1996).

Vanagas Aleksandras (1934–1995), kalbininkas. Dr. (1984). MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto direktoriaus pavaduotojas (1984–1990), Žodynų skyriaus vadovas (1987–1990). VDU senatorius (1989–1996).

Varanauskas Povilas (g. 1941), inžinierius mechanikas ir politikas. Doc. (1980). KPI dėstytojas (1965–1990). Sąjūdžio Seimo narys (1988–1990), Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1990–1992).

Vardys Vytautas (1924–1993), politologas ir visuomenininkas. Dr. (1958), akad. (1970). Oklahomos universiteto Politinių mokslų fakulteto dėstytojas (1968–1992). VDU senatorius (1989–1996).

Vaškelis Aleksandras (g. 1953), archeologas. Paminklų konservavimo institute Kaune mokslinis bendradarbis (nuo 1977).

Vaškelis Bronius (1922–2021), literatūrologas. Dr. (1964), prof. (1975). Ilinojaus universiteto Lituanistikos katedros vedėjas (1984–1992), Pedagoginio lituanistikos instituto Čikagoje pirmininkas (1985–1989). VDU senatorius (1989–1996), rektorius (1993–1996).

Vaštokas Romas (g. 1935), antropologas ir visuomenininkas. Dr. (1970). Trento universiteto (Kanada) Antropologijos fakulteto dėstytojas (1965–1996). VDU senatorius (1989–1996).

Vėlius Norbertas (1938–1996), tautosakininkas, religijotyrininkas, kraštotyrininkas. Dr. (1989). MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto mokslinis bendradarbis (1962–1989). VDU senatorius (1989–1996).

Venclova Tomas (g. 1937), literatūrologas ir rašytojas. Dr. (1985). Yale universiteto Slavų kalbų ir literatūrų fakulteto dėstytojas (1980–2012). VDU senatorius (1989–1996).

Venslauskas Mindaugas Saulius (g. 1933), biofizikas. Dr. (1964). KMI Biologijos katedros dėstytojas (1965–1989). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996), Biologijos fakulteto dekanas (1990–1994).

Vilemas Jurgis (g. 1938), branduolinės energetikos inžinierius. Dr. (1980), prof. (1983), akad. (1987). FTEP instituto direktorius (1981–2004). VDU Atkūrimo tarybos pirmininkas (1989), rektorius [einantis pareigas] (1989–1990), senatorius (1989–1996) ir Senato pirmininkas (1989–1993).

Vidžiūnas Antanas Algimantas (g. 1942), informatikas. Dr. (1970). VVU KVF dėstytojas (1975–1989).

Vilutis Juozas (1929–1997), filologas. Doc. (1974). VVU KVF dėstytojas (1964–1990).

Viskanta Romualdas (1931–2021), fizikas. Dr. (1960), prof. (1966). Purdue universiteto Mechanikos inžinerijos mokyklos dėstytojas (1986–2002). VDU senatorius (1989–1996).

Vyšniauskas, Vladas (1942–2008), energetikas. KPI dėstytojas.

Zabulis Henrikas (1927–2010), Liaudies švietimo ministras (1966–1990), LKP CK narys (1966–1990), LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatas (1967–1990).

Zakarevičius Povilas (1945–2018), ekonomistas. Dr. (1986), prof. (1988). LŪSTI Kauno filialo direktoriaus pavaduotojas (1986–1989). VDU Atkūrimo tarybos narys (1989), senatorius (1989–1996), Vadybos mokslų centro vadovas (1989–1990), Ekonomikos mokslų fakulteto koordinatorius (1989–1990), Ekonomikos ir vadybos fakulteto dekanas (1990–1998), VDU prorektorius (1993–2006).

Zalatorius Albertas (1932–1999), literatūrologas. Dr. (1986). MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto mokslinis bendradarbis (1961–1992). VDU senatorius (1989–1996).

Zinkevičius Zigmas (1925–2018), filologas. Dr. (1967), prof. (1969). VVU Lietuvių kalbos (1973–1988) ir Baltų filologijos (1988–1991) katedrų vedėjas. VDU senatorius (1989–1996).

Zovė Norbertas (1947–2009), VDI Kauno filialo dėstytojas.

Zundė Pranas (1923–2004), inžinierius ir visuomenininkas. Dr. (1968), prof. (1972). Džordžijos technologijos instituto Informacijos ir kompiuterių mokslo mokyklos dėstytojas. JAV lietuvių bendruomenės tarybos narys (1988–2000). VDU senatorius (1989–1996).

Žemaitytė-Petrauskienė Aldona (g. 1945), savaitraščio „Literatūra ir menas“ redakcijos bendradarbė (1975–1988), laikraščio „Vilniaus balsas“ redaktorė (1989–1990).

Žygas Arvydas (1958–2011), antropologas. Dr. (1988). Pedagoginio lituanistikos instituto Čikagoje dėstytojas (1980–1988). VDU senatorius (1989–1990).

Žygas Kęstutis Paulius (g. 1942), meno istorikas. Dr. (1978), prof. (1984). Arizonos valstybinio universiteto Architektūros mokyklos dėstytojas. VDU senatorius (1989–1996).

Živatkauskas Paulius (g.1949), informatikas. Dr. (1978). KPI Matematinės įrangos katedros mokslinis bendradarbis.

Žukauskas Pranas (1950), ekonomistas. LŪSTI Kauno skyriaus dėstytojas (1978–1989).

Žulys Vladas (1928–2013), filologas. Dr. (1970), prof. (1991). VVU KVF dėstytojas (nuo 1964).

Skelbiamų šaltinių lokalizacija

Periodika

Akiračiai, 1989, Nr. 5, 6; 1990, Nr. 1, 2, 6.

Atgimimas, 1988 m. spalio 10; 1990 m. balandžio 11–18, rugsėjo 5–11.

Draugas, 1989 m. vasario 17, gegužės 10, 11, 12, liepos 27, gruodžio 9; 1990 m. birželio 1, 19.

Draugas. Priedas „Mokslas, menas, literatūra", 1989 m. birželio 10, lapkričio 11; 1990 m. kovo 24, balandžio 27.

Gimtasis kraštas, 1989 m. vasario 2–8, kovo 8–15, birželio 8–14, 22–28; 1990 m. vasario 9–15, 16–22.

Kalba Vilnius, 1989 m. gegužės 12.

Katalikų pasaulis, 1989 m., Nr. 17/18.

Kauno aidas, 1989 m. vasario 17, kovo 30, balandžio 13, gegužės 11, rugpjūčio 3.

Kauno diena, 1998 m. gegužės 28; 1999 m. kovo 30.

Kauno tiesa, 1988 m. liepos 29, rugpjūčio 6, 13, 20, rugsėjo 2, 7, 9, 14, 16, 24, 25, 30, spalio 5, 6, 13, 22, lapkričio 4, 11, gruodžio 20, 29; 1989 m. sausio 11, 21, 29, vasario 1, 8, 11, 17, kovo 2, 12, 19, 22, 25, 28, balandžio 4, 5, 21, 25; gegužės 4, 17, birželio 8, 17, 20, liepos 5, 6, 26, rugpjūčio 4, 30, rugsėjo 1, 2, 8, 15, 16, 23, spalio 3, gruodžio 19; 1990 m. vasario 14, 18, kovo 10, 16, 27, 29, 30, balandžio 9, gegužės 24, 26, 31, birželio 2, liepos 27, 28, rugpjūčio 2, 21, 28, 31, rugsėjo 4.

Komjaunimo tiesa, 1988 m. spalio 7, gruodžio 31; 1989 m. sausio 31, balandžio 24, birželio 21, liepos 6, gruodžio 15.

Lietuvos aidas, 1990 m. liepos 25, rugsėjo 5.

Lietuvos rytas, 1990 m. gegužės 29, rugsėjo 5.

Literatūra ir menas, 1988 m. rugsėjo 24; 1989 m. gegužės 13.

Mokslas ir gyvenimas, 1989 m., Nr. 8.

Naujoji viltis, 1990 m., Nr. 23.

Nemunas, 1989 m., Nr. 11.

The New York Times, 1990 m. birželio 17.

Pasaulio lietuvis, 1990 m., Nr. 1.

Respublika, 1989 m. spalio 11, 18; 1990 m. kovo 30, gegužės 8, 11.

Sportas, 1990 m. sausio 4.

Studentų dienos, 1989 m., Nr. 2; 1990 m., Nr. 1–2, 3.

Studijų aidai, 1989 m., Nr. 39.

Švyturys, 1989 m., Nr. 15, 21.

Tėvynės šviesa, 1989 m. liepos 28; 1990 m. sausio 17.

Tiesa, 1989 m. sausio 29, vasario 2, balandžio 16, liepos 21, rugpjūčio 10, rugsėjo 2, spalio 24; 1990 m. kovo 28, gegužės 26, birželio 6.

Už tarybinį mokslą, 1988 m. rugsėjo 21.

Vakarinės naujienos, 1988 m. rugsėjo 27, spalio 11, 14, 17, gruodžio 27; 1989 m. kovo 6, 16, gegužės 31, birželio 6, 30, rugsėjo 21, gruodžio 27; 1990 m. vasario 13.

Vytauto Didžiojo universiteto studentų atstovybės leidinys. Nr. 1.
XXI amžius, 1990 m. rugsėjo 21.
Вильнюс, 1989 m., Nr. 10.

Kitos publikacijos

Alma Mater. Informacinis Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Kraštotyros fakulteto biuletenis. 1989 m. balandžio 26.

Baltrušis, Romualdas. *Nuvilnijusios dienos 1988–1993*. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2013.

Baltrušis, Romualdas. *Atsiminimų pynė*. – 2-as leidimas. – Kaunas: [Autoriaus leidinys], 2018.

Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio Kauno tarybos dokumentai. In *Kauno istorijos metraštis*. T. 2 (2000).

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos (vienuoliktojo šaukimo) dvyliktoji sesija. 1989 m. liepos 4–5 d. stenogramos. – Vilnius: Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo leidykla, 1989.

Lietuvos TSR Ministrų Tarybos 1989 m. birželio ir liepos mėnesių nutarimai. – Vilnius: [Lietuvos TSR Ministrų Taryba], 1989.

Pasaulio Lietuvių Kultūros, Mokslo ir Švietimo Centras. – Kaunas: [Pasaulio lietuvių kultūros, mokslo ir švietimo centras, 1990]. – 5 p.

Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas. Mokslinė konferencija. Programa–kvietimas. – [Kaunas: „Aukuras“, 1989]. – lankstinukas iš 3 dalių.

Tautinė aukštosios mokyklos koncepcija ir Kauno universitetas. – Kaunas: Lietuvių kultūros fondo klubas „Aukuras“, 1989. – 82 p.

Vytauto Didžiojo universitetas = Universitas Vytauti Magni. – Kaunas: [Vytauto Didžiojo universitetas], 1990. – 7 p.

Žemaitytė-Narkevičienė, Ona. *„Aukuro“ fenomenas*. – Kaunas: Pasaulio lietuvių centras, 2005.

Archyvai

AAA, f. 5, ap. 3, b. 2, 4, 10.
AAA, f. 5, ap. 4, b. 4, 6, 11–14, 16, 22–24, 28, 29, 30–34, 37, 39–40, 43, 45–46.
AAA, f. 5, ap. 5, b. 1, 4.
AAA, f. 5, ap. 10, b. 34.
AAA, f. 5, ap. 12, b. 1, 12, 19, 22.
LCVA, f. R-758, ap. 2, b. 758, 771.
LCVA, f. R-762, ap. 6, b. 4072, 4073.
Lietuvos ypatingasis archyvas. LKP dokumentų skyrius, f. 3110, ap. 76, b. 3.
VDU archyvas, f. 1, ap. 1, b. 1–7, 9, 12, 16–17, 20, 22–23, 27.
VDU archyvas, f. 1, ap. 7, b. 1, 3.
VUB RS, f. 130, b. 3013.

Asmenvardžių rodyklė

C

Č

D

K

L

M

Q

R

S

Š

T

U

V

Z

Ž

W

Vytauto Didžiojo universiteto atkūrimas
spaudoje ir dokumentuose
(1988 m. balandis–1990 m. rugsėjis)

Dokumentų rinkinys

Sudarytojas Kęstutis Raškauskas

Lietuvių kalbos redaktorė Teresė Paulauskytė
Dizainerė maketuotoja Rasa Švobaitė

2024 03 25. Tiražas 100 egz. Užsakymo Nr. K24-014

Išleido
Vytauto Didžiojo universitetas
K. Donelaičio g. 58, LT-44248, Kaunas
www.vdu.lt | leidyba@vdu.lt

Spausdino
UAB „Vitae Litera“
Savanorių pr. 137, LT-44146, Kaunas
www.tuka.lt | info@tuka.lt